De Nieuwe Belgische Illustratie. Jaargang 8

bron
De Nieuwe Belgische Illustratie. Jaargang 8. Gebroeders Edm. & Ch. Jacobs, Antwerpen 1891-1892

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/_nie244189101_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

[Nummer 1]

De dokter zonder praktijk, door J.R. van der Lans.

In een nette, eenigszins streng gemeubelde voorkamer zat een jongmensch van tusschen de vijf en twintig en dertig jaar achter een schrijftafel, beladen met boeken en papieren. Het boek, waarin hij zoo even had gelezen, had hij achteloos ter zij geschoven, en mat in zijn leuningstoel achterover gezonken, liet hij den blik onverschillig door de kamer rondweiden. Over zijn schrijftafel heen zag hij de groote boekenkast met haar lange rijen, deels fraai gebonden, deels in lichtkleurige papieren omslagen genaaide boeken, zichtbaar door de glazen schuifdeuren; lang liet hij het oog rusten op die vergulde titels, op die breede gele, grijze of blauwe ruggen met geleerde Latijnsche woorden bedrukt, en een diepe zucht welde uit zijn borst op.

Die strenge boeken met hun wetenschappelijke titels bevatten al de droomen zijner jeugd, al de hoopvolle illusies zijner jongelingsjaren. Op hen had hij al zijn verwachtingen gebouwd voor de toekomst, en ach! hoe bitter hadden ze hem bedrogen! Hun waren de schoonste jaren van zijn leven gewijd geweest, dag en nacht had hij gebogen gezeten over de witte bladen; alle uitspanning had hij zich ontzegd, opdat toch geen enkel uur voor zijn geliefde studie verloren mocht gaan. De genoegens van zijn leeftijd, zijn rust, zijn gezondheid en krachten, alles had hij aan de wetenschap ten offer gebracht in het stellig vertrouwen, dat zij hem die offers eenmaal met woeker vergelden zou.

En thans?

Zelfs geen karig bestaan kon zij hem waarborgen! Al de kennis, die hij met zooveel moeite en zorg had bijeengegaard, lag daar als een renteloos kapitaal. Het was hem gedaan als de goudzoeker, die met een rijken buidel als vrucht van zijn rustelooze nasporingen uit het goudland terugkeert en naast zijn schat op den weg van honger en gebrek bezwijkt. Wat maakte het hem, of hij de schitterendste studiën had gemaakt en met den grootsten lof als doctor in de medicijnen was gepromoveerd? Wat gaf het hem, of de professoren bij zijn promotie hem al hadden geluk gewenscht met zijn buitengewonen aanleg, zijn volhardenden ijver en zijn omvattende kennis? Of zij hem al de luisterrijkste toekomst hadden voorspeld?

ONZE NIEUWE JAARGANG.

Die fraaie voorspiegelingen waren juist zijn ongeluk geweest; want zij hadden er hem toe gebracht, zich als jong geneesheer te vestigen in de groote stad, vast vertrouwend dat het hem niet moeilijk zou vallen, zich binnen een paar jaren een flinke praktijk te vormen.

En zoo had de jonge medicis zonder fortuin of familie, die op een beurs had gestudeerd, in jeugdigen overmoed, in een van de netste wijken der stad een paar benedenkamers gehuurd aan de straat, met bediening en het gebruik een er slaapkamer op de hoogste verdieping. Het grootste dier vertrekken had hij met zorg laten inrichten tot een dettige spreekkamer, die hem tevens tot studeer- en zitvertrek kon dienen, terwijl het kleinste, eenvoudiger gemeubeld, tot wachtkamer werd bestemd voor de patiënten, die daar, naar de verwachting van den jongen geneesheer spoedig elkaar zouden verdringen.

Helaas! terwijl hij dag op dag het gestelde spreekuur, dat indertijd bij annonce in de bladen was bekend gemaakt, in vruchtelooze afwachting van een enkelen patiënt doorbracht, moest hij het aanzien hoe de deur van Dr. Holm, schuin tegenover de zijne, niet stil stond van de menigte bezoekers. Ook nu weer kon hij het oog niet af houden van het vorstelijke huis met de hooge stoep, waarbinnen de prins der wetenschap open hof hield voor zijn getrouwen. In onafgebroken rijen klommen de patienten de eene trap van het bordes op en daalden, na tot den dokter te zijn toegelaten, langs de andere weer naar beneden.

Het was ongelooflijk zooveel als de gevierde geneesheer er binnen een uur helpen kon!

‘Hij gunt zich niet eens den tijd hun behoorlijk den pols te voelen,’ meesmuilde de jonge mededinger. ‘Hoe is het mogelijk dat zoo'n kwakzalver dien loop heeft! Er is geen enkel degelijk medicus, die den vent aankijkt, en toch loopt de heele stad hem na.’

Op dat oogenblik kwam een bejaard, zwaarlijvig heer voorbij zijn raam en wierp ter loops een blik op de porseleinen naamplaat naast den post der deur, waarop in heldere letters prijkte: G. Dijkhoff, Med. Doctor.

De drager van dien naam trad een schrede terug achter het hordje van gekleurd grisaille. Zou dat eindelijk een patient wezen? De bel ging over; de jonge dokter zette zich alingespannen verwachting achter zijn schrijftafel. Er werd op zijn deur geklopt. 'Binnen!' riep hij met popelend hart; het was de meid, een onverschillig, norsch schepsel die hem een paar brieven en drukwerken bracht, door den brievenbesteller in de bus gestokën. Teleurgesteld een blik door het raam werpende, zag hij hoe de heer van straks juist de stoep van Dr. Holm opging.

Driftig in de ontvangen brieven en papieren schommelend, verspreidde hij ze links en rechts over de schrijftafel om met een oogslag de

adressen te overzien. Een der brieven droeg dens tempel der academiestad; het was de laatste rekening van zijn boekhandelaar, met een een kort briefje, waarin beleefd op betaling werd aangedrongen, dan een jaar sedert de levering der boekwerken verstreken was.

'Ik zal mijn bibliotheek nog te gelde moeten maken, om mijn schuldeischers te voldoen,' zuchtte de jonkman met een weemoedigen blik op zijn dierbare boeken, de stomme getuigen van zijn zoete illusies en bittere teleurstellingen.

Alsof het spel sprak bevatte een andere enveloppe de driemaandelijksche nota zijner hospita: kamerhuur, bediening, bewassching, vuur, licht, boodschappen, kortom een heele lijst, waarvan hij niets zag dan den laatsten regel: Totaal f 173.175.

'Waar haal ik het van daan!' riep hij, wanhopig van zijn stoel opspringende en liep met korte schreden een paar maal de kamer op en neer. 'In elk geval zal ik moeten verkassen en een goedkooper kwartier zoeken,' ging hij voort, en liet het oog weiden door de gezellige kamer. Alles was sierlijk en degelijk, ofschoon eenvoudig; overbodige weelde had hij zich niet veroorloofd.

'Minder kan ik toch al niet,' dacht hij, 'of ik zou geheel van de praktijk moeten afzien.'

Van de praktijk! Een bittere glimlach krulde zijn lippen onder den blonden knevel.

'Ik moet me nog altijd maar behelpen met de theorie,' ging hij voort en scheurde den kruisband van een drukwerk, ook zoo even met de post gekomen. De liefde tot de wetenschap bracht voor een oogenblik zijn financieële zorgen tot zwijgen en weldra was hij geheel verdiept in de lezing van een doorwrocht artikel dat hij met klimmende belangstelling doorliep, tot bij het omslaan van een blad het gebruikelijke *Wordt vervolgd* hem onverbiddelijk 'tot hiertoe en niet verder' toeriep.

'Daar moet ik op inteekenen! Wat kost het? Tien pop per kwartaal.... en dat voor iemand, die zich niet eens een paar nieuwe laarzen kan aanschaffen. O! o!'

En de aflevering neerwerpend, sloeg hij zich met de vuist voor het voorhoofd.

Zou dan nooit de wetenschap, waarvoor hij zich zoovele offers getroost had, hem iets daarvoor teruggeven? Was het geen vlijmende ironie, hem nogmaals om meer te vragen. terwijl ze hem nog geen stuk droog brood had opgeleverd?

En weer stapte hij met onrustige schreden de kamer op en neer. Ter zij van de boekenkast, in een hoek, die door een binnentredend bezoeker niet licht opgemerkt werd, hing in een lijstje van rood peluche, blijkbaar door dameshand vervaardigd, een lief portret. Het was een jong meisje, van eenvoudig, vriendelijk uiterlijk, niet bijzonder mooi, maar toch regelmatig van trekken en met een paar oogen, zoo zacht en gul, zoo lieftallig en blijmoedig, dat ze zelfs den zwartgalligsten beschouwer de wolk van het voorhoofd moesten drijven.

Dr. Dijkhoff ontging dien betooverenden invloed niet. Lang en innig staarde hij in die gulle open trekken, in die diepe doorschijnende oogen, en er kwam een glimlach over zijn strak gelaat, een glimlach van zoete herinnering, maar die weldra verdrongen werd door een zenuwachtige trekking van den mond, en twee groote tranen rolden langs des jonkmans wangen tot in zijn blonden knevel.

Hij sloeg de hand voor de oogen en wierp zich in een stoel met den rug naar het licht om ongestoord uit te weenen. Hij schreide als een kind; de snikken deden zijn gansche lichaam schokken en gesmoorde smartkreten ontsnapten zijn lippen.

O! als een jonkman in de kracht der jaren, sterk in het bewustzijn dat hij steeds zijn plicht heeft betracht en tot iets deugt in de wereld, dùs weenen moet, dan moet zijn hart wel door folterende smart worden saamgenepen! En het was dan ook geen kinderachtige teergevoeligheid, die den jongen medicus schreien deed; een groot verdriet folterde zijn ziel. Dat de eergierige droomen zijner jeugd in rook waren opgegaan, dat hij kommer en zorgen gevonden had, waar hem een onbezorgd en

geëerd bestaan scheen toe te lachen, - o dat was nog niets! Voor zich zelf had hij graag alle teleurstellingen gedragen, alle ontberingen geleden. Maar dat onder *zijn* leed ook een wezen moest gebukt gaan, hetwelk hem boven alles dierbaar was, - zie dat sneed hem door de ziel.

Toch schaamde hij zich die zwakheid; voor een wijle slechts kon de smart hem zóóver overmannen, dat hij in machtelooze tranen uitbarstte. Waarom moesten ook die vriendelijke oogen hem zoo vroolijk aanzien op het oogenblik dat de blijde hoop, waarvan zij glinsterden, in zijn hart was uitgedoofd en voor doffe wanhoop had plaats gemaakt? Toch voelde hij onweerstaanbare neiging om nog eenmaal in dat heldere blauw te staren, nog eens in dat lieve gelaat te blikken, hetwelk hem zoo vaak had bemoedigd. Maar neen, hij begreep dat die aanblik zijn gemoed opnieuw zou doen volschieten en met geweld wendde hij het hoofd om.

Hij stond op, wischte zijn tranen weg, liep eenige malen in heftige beweging de kamer op en neer en, instinctmatig afleiding zoekend, greep hij weer de straks neergeworpen aflevering van het geleerde tijdschrift.

Den verderen inhoud doorloopend, stiet hij, in de rubriek verscheidenheden, waarmee de laatste bladzijden gevuld waren, op een stukje, dat eensklaps in hooge mate zijn aandacht boeide. Het was een correspondentie uit een der staten van Noord-Amerika en handelde over de toestanden aldaar met betrekking tot de geneeskunde. Er heerschte daar, zoo las hij, groot gebrek aan artsen. Geheele dorpen, ja steden zelfs waren soms van alle geneeskundige hulp verstoken.

Voor ondernemende jonge artsen van krachtig gestel en vooral van degelijke practische bekwaamheid, dus ging de schrijver voort, was in die streken derhalve uitstekend carrière te maken.

Dat was een lichtstraal in de duisternis! Nogmaals herlas, neen verslond hij met gretigen blik de weinige regels, prentte zich de namen in het geheugen, blikte naar buiten en voelde onweerstaanbare behoefte om in de vrije lucht, met een verfrischt hoofd, het denkbeeld, dat zijn vermoeiden hersenen op het oogenblik te machtig was, op zijn gemak te overwegen.

Met trillende hand bracht hij de schel in beweging en de dienstmeid met haar zuur gezicht kwam te voorschijn ditmaal met een stoffer in de hand, hetgeen in vrij ondichterlijke beeldspraak zeggen wilde: ‘Ik heb wel wat anders te doen.’ Hij gaf haar eenige orders.

‘Zeg aan mevrouw,’ ging hij naar aanleiding der ontvangen nota voort, ‘dat ik haar in den loop van den dag zelf wel eens spreken zal.... Ik moet nu voor een uurtje de stad in om een paar patiënten te bezoeken. Mocht er in mijn afwezigheid iemand komen....’

‘Dan zal ik wel zorgen dat hij niet wegloopt,’ zei de meid brutaal. ‘Gaat uwes maar gerust naar uwes patiënten,’ voegde zij er met minachtend neusoptrekken bij en wierp de voordeur nijdig achter hem dicht, waarop zij weer naar binnen slofte met de gemelijke opmerking: ‘'t Is wel noodig dat hij iemand nog uit zijn werk roept: hij heeft het zoo druk als een pruikemaker met eenen klant.’

II.

Het duurde bij lange geen uur, eer Dr. Dijkhoff terug was.

‘Nou, die patiënten bennen gauw geholpen,’ mompelde de dienstmeid, toen ze hem met haar gewone voorkomendheid kwam opendoen. ‘'t Is wonder dat hij niet op de lei kijkt,’ meesmuilde ze en wilde weer wegsloffen, toen de huurder der voorkamers haar met een ongeduldig gebaar tegenhield.

‘Wacht even, Guurtje,’ zei hij. ‘Ik moet onmiddellijk voor een paar dagen op reis; wees zoo goed dit aan mevrouw te zeggen.’

‘Zou uwes dat zelf niet aan mevrouw zeggen? Want ze heeft al gevraagd of u vooral niet vergeten zou in den loop van den dag nog bij haar te komen.’

‘Neen, daar heb ik geen tijd voor; ik moet nog met den eersten trein weg,’ hernam de jonkman wrevelig en was reeds zijn kamer binnengetreden, waar hij in de gauwigheid het een en ander bijeenscharrelde om mee te nemen.

‘En als er iemand voor meheer mocht komen?’ vroeg de meid nog op den drempel van de deur met een sarrenden blik.

‘Dan ben ik niet thuis,’ klonk het kortaf. ‘Je kan heengaan, Guurtje, ik zal er zelf wel uitkomen.... compliment aan mevrouw.’

En terwijl hij nog eenige benoodigdheden bijeenpakte, slofte zij de gang in, naar binnen.

Juist wilde hij, met zijn paraplu onder den arm en een klein valiesje in de hand, de voordeur uitgaan, toen een schelle stem hem een oogenblik op den drempel deed omkeeren. Het was zijn hospita, een lange schrale dame, met een smal gezicht, spitse neus en kin en grijze oogen, een en ander omlijst door een stemmig zwart kapseltje.

‘Wat hoor ik, mijnheer, gaat u zoo ineens, op reis?’

‘Ja mevrouw.’

‘Mag ik u dan eerst nog een oogenblikje ophouden?’

‘Het spijt mij wel mevrouw, maar ik heb geen minuut te verliezen.’

En na een vluchtigen groet, trok hij de deur voor haar neus dicht en ijlde heen in de richting van het station.

Een kwartier later zat hij, in gedachten uit het portierraampje starende, in een hoek gedoken van een coupé tweede klasse, die hij gelukkig alleen had, zoodat hij zich ongestoord aan zijn mijmeringen kon overgeven.

Zijn besluit was genomen: hij zou in de Nieuwe Wereld zijn geluk gaan beproeven, maar alvorens tot dien grooten stap over te gaan, wilde hij er toch eerst haar over spreken die van jongs af de deelgenoote geweest was van al zijn droomen en plannen voor de toekomst, waarvan zij trouwens het stralende middelpunt uitmaakte.

Als buurkinderen waren zij samen groot geworden in de eenvoudige, landelijke omgeving van hun geboortedorp. Eerst hadden zij argeloos en luidruchtig met elkaar gespeeld; maar naarmate zij opgroeiden was die drukke kameraadschap overgegaan in een stille genegenheid, die zich niet meer zoo vrij uitte. ‘Dat wordt nog een een paar,’ hadden zij de buren hooren zeggen; op dat woord hadden beiden gebloosd en van det oogenblik af hielden zij zich onwillekeurig eenigszins op een afstand.

Gerard ging eerst naar het gymnasium en daarna naar de academie. Alleen in de vacantie vertoefde hij nog maar op het dorp, waar hij den meesten tijd doorbracht ten huize van Rika's ouders. Het waren welgestelde lieden, half boer, half burger, wien het vooruitzicht niet ongevallig was, dat hun eenige dochter eenmaal de vrouw zou worden van een zoo knap dokter als Gerard beloofde te worden. Wel was hij een wees zonder middelen, maar wat maakte dat als hij eenmaal een gevierd geneesheer werd met een gevestigde praktijk? De rest kon immers Rika wel aanbrengen.

En zoo vond de veelbelovende student in de medicijnen steeds een warm onthaal bij de hartelijke buitenmenschen, die opgetogen stonden over zijn snelle vorderingen. Zonder dat het ooit tot een bepaalde afspraak was gekomen, gold het stilzwijgend als iets wat vanzelf sprak, dat Gerard en Rika een paar zouden worden; en mocht bij de ouders misschien daaromtrent nog eenige weifeling bestaan, tusschen de jongelieden zelven stond het in elk geval vast. De scheiding gedurende Gerards studiejaren had, in plaats van hen te vervreemden, hen veeleer nog nader tot elkander gebracht; ze had hun genegenheid gelouterd en veredeld. Bij elk wederzien voelden zij zich inniger aan elkaar verbonden; Gerard vond zijn Rika telkens bevalliger en aanminniger, - zij den jonkman fierder en mannelijker dan

te voren. En o! welk een vreugde was het geweest, toen hij eindelijk na jaren van rustelooze inspanning en volhardenden ijver zegevierend zijn doctorsdiploma toonen kon! Toen had men feest gehouden ter eere van den met lof gepromoveerden student en bij de heildronken, die hem gul werden toegebracht, was menige toespeling gemaakt, die beiden jongelieden een blos van blijde hoop voor de toekomst naar de wangen joeg. Had Gerard op dien heuglijken dag den aandrang van zijn hart gevolgd, hij had Rika's vader onbewimpeld om de hand zijner dochter gevraagd. Maar zijn aangeboren fierheid, door het bewustzijn van zijn zegepraal nog verhoogd, hield hem van dien stap terug. Eer hij een formeel aanzoek deed, wilde hij de zekerheid hebben, zijn Rika een geëerd bestaan te kunnen aanbieden.

Helaas, thans was die hoop voorgoed vervlogen. Mocht al het meisje geneigd zijn, hem ondanks zijn tegenspoed de hand te reiken en desnoods kommer en ontbering met hem te deelen, hoe kon hij van haar vader vergen, dat deze het lot zijner dochter verbinden zou aan een man zonder bestaan? Tot dusver had hij op hun vragen, hoe het ging in zijn nieuwen werkkring, ontwijkend geantwoord; dit ging des te gemakkelijker, daar hij zich hoofdzakelijk tot briefwisseling bepaalde. Maar nu hij hen persoonlijk spreken zou, moest hij ronduit zeggen waar het op stond; hij moest zijn Rika het wanhopig besluit meedeelen, waartoe de nood hem dwong!

Hoe zou hij het aanleggen, om haar dit mee te deelen? Wat zou haar vader zeggen, als hij den eens zoo veelbelovenden jonkman tot dit uiterste gebracht zag? Hoe zou hij zelf de wreede scheiding dragen?

Al die vragen folterden zijn arm hoofd en het rusteloos geratel van den trein gaf hem een gewaarwording als zat hij reeds tusschen de wielen van den eindeloozen *Pacific railway* die hem wegvoerde, ver, ver van wat hem het dierbaarste was op de wereld. Reeds voelde hij zich alles ontzinken, waarvoor hij tot dusver had geleefd en het was hem als ging de tocht rechtstreeks naar een onbekend graf ergens in het verre Westen.

Maar dat waren schrikbeelden van een ontstelde verbeelding; het vooruitzicht der scheiding maakte hem zenuwachtig. Hij moest zich daarover heen zetten; hij moest verstandig zijn. Het was misschien maar om enkele jaren te doen, en Rika zou wachten: het was immers tot beider bestwil. Beider droom zou toch in vervulling gaan, al was het dan wat later, dan zij met grond hadden mogen hopen.

Aldus heen en weer geslingerd tusschen hoop en vrees, afgemat door de vermoeienis van een langen rit in den schommelenden, dreunenden trein, meer nog door de inspanning der gedachte, die ondanks alle afleiding van in- en uitstappende medereizigers, van drukte aan de stations, van gestadig afwisselende gezichten en tooneelen, altijd weer op hetzelfde punt terugkeerde, kwam hij eindelijk op het dorp aan, welks toren hij altijd van verre hoopvol had begroet, maar nu als een dreigend spook zag oprijzen. Hij had geen oog voor de bekende plekjes langs den weg, voor de landelijke paadjes door bosch en veld, die hij zoo vaak met haar had bewandeld; de landerijen, de hoeven, de huizen, de menschen, alles was hem vreemd geworden; hij zag ternauwernood op als een voorbijganger op de gemoedelijke manier der buitenlui hem luide groette; hij dacht aan niets dan Rika en aan de uitwerking, die zijn besluit op haar maken moest.

Met gebogen hoofd voorstappend zonder een enkelen blik voor de bewoners, die hem uit deur of venster toeknikten, hem verwonderd nastaarden of elkander aanwezen, stapte hij werktuiglijk voort langs het stoffige pad en zag eerst op, toen hij voor het welbekende groen geverfde hek stond, dat toegang gaf tot het erf van Rika's ouders.

Hij wilde het openen, maar die moeite werd hem gespaard, want door een plotselingen ruk in beweging gebracht, draaide het eensklaps op zijn hengsels, als opspringend van pleizier.

En mèt dat hij opzag, stond Rika zelf voor hem, blozend van verrassing, in een licht zomerkleedje, dat haar tegen den donkeren achtergrond der dichte beukenhaag deed uitkomen als een verschijning in een droom. En inderdaad was het Gerard Dijkhoff als droomde hij. Sprakeloos staarde hij haar een wijle aan, maar de blijheid, die van dat schuldeloos gelaat straalde en als een door nevelen brekende zon al zijn somberheid verdreef, de zilveren klank harer stem, die al de bange zorgen in zijn binnenste ineens overstemde, bracht hem spoedig tot zich zelven.

'Jij hier, Gerard!' riep het meisje vroolijk. 'Wel, dat is een verrassing! En wat zal vader in zijn schik zijn als hij je ziet! We praten alle dag over je.... En hoe maak je het? Maar wa's dat? Blijf je daar zoo beteuterd staan?'

Gerard zag haar lang en innig in de lieve, vroolijke oogen, Het was hem niet mogelijk, aan hun tooverkracht weerstand te bieden, en of hij wilde of niet, ondanks al zijn leed moest hij haar toelachen - toelachen zoo gul en verrast, dat geen oogenblik de gedachte bij haar kon opkomen, als kon hem iets hinderen, en zijn aanvankelijke terughouding haar een schalke plagerij scheen.

Het was hem niet mogelijk haar kinderlijke vreugde te verstoren; het was of zijn bange zorgen door den adem van haar frisschen mond als stofwolkjes waren weggeblazen; hij kon niets zeggen, dan wat opgeruimd en hartelijk klonk.

'Wat zeg je daar nu van, dat ik zoo opeens uit de lucht kom gevallen.'

'Wat ik daarvan zeg? Dat je het in de stad niet langer kon uithouden, al is het daar nog zoo pleizierig, en dat je hart naar het eenvoudige dorp trok,' en haar oogen namen de ondeugendste uitdrukking aan, waarvoor het zachte blauw vatbaar was.

'Ik beweer niet dat het misgeraden is; maar mag ik nu ook eens raden, wat je op dit oogenblik zoo toevallig naar het hek dreef? Het begon je daarbinnen te vervelen, omdat je in zoolang geen brief van mij gehad had, en nu dacht je: komaan, ik ga den weg eens op; wie weet heeft Gerard het niet in zijn hoofd gekregen, op den trein te stappen om hierheen te stoomen.'

'En nu wou je zeker graag dat ik zeggen zou: goed geraden? Maar dat heb je nu eens mis. Ik wilde eenvoudig gaan zien wat vader toch in den tuin uitvoert.'

En daar zij al keuvelend langzaam opgewandeld waren, stonden ze eensklaps voor een bejaard man met blozend gezicht en zilverwit haar onder een breedgeranden strooien hoed, hij was juist bezig een prachtigen rozenstruik in dikke wolken uit zijn lange Goudsche pijp te hullen.

'Kijk! wien zie ik daar!' riep hij hartelijk uit, op het tweetal toetredend. 'Onzen Gerard! Wel, daar doe je goed aan, dat je ons eindelijk weer eens komt opzoeken. En ik hoef niet te vragen hoe je het maakt; je ziet er best uit, maar daar ben je dan ook dokter voor...'

Inderdaad had Gerard op dat oogenblik, ten gevolge van de wandeling, maar vooral van de opbeurende ontmoeting, een blozend en welvarend uiterlijk. Het gulle onthaal van den ouden heer droeg er op zijn beurt toe bij, hem alle zorgen voor het oogenblik te doen vergeten, en weldra was hij met Rika's vader in een druk gesprek gewikkeld over de behandeling van rozen, waaromtrent hij den ouden lief hebber verschillende practische wenken wist te geven.

Al pratende wandelde het drietal naar huis, waar de onverwachte bezoeker niet minder hartelijk werd ontvangen.

Onder gezellig huiselijk gekeuvel, waarbij van weerskanten heel de opgespaarde voorraad nieuwtjes achtereenvolgens werd uitgepakt, vlogen de uren om. Rika was een en al aandacht voor den jongen medicus met zijn deftig stadsch voorkomen, zijn aangename manieren en zijn blonden knevel, die zijn welgevormd gelaat in haar oog iets bijzonder kranigs bijzette. En hij van zijn kant kon het oog niet afhouden

van de lieve verschijning, wier aanblik hem goeddeed als een lentezonnetje na lange winterkou, maar soms ook.... pijnlijk griefde.

Het was, wanneer hem eensklaps midden in de vreugde van dit heerlijk samenzijn het doel te binnen schoot, waarvoor hij eigenlijk gekomen was. Dan voelde hij zijn hart als overstelpt van wee, en wilde door een openhartig blootleggen van zijn toestand met één slag den zwaren last, die zijn gemoed drukte, afwentelen. Maar de gedachte, de gelukkige Rika te bedroeven, den practischen vader en de eenvoudige moeder te doen opschrikken hield hem terug. Neen, hij kon niet zeggen wat hem herwaarts dreef; hij had er den moed niet toe en liever kropte hij met geweld zijn verdriet op, dan door een enkele uiting de kortstondige zaligheid, die hem nu nog gegund was, in gevaar te brengen.

Toch kon hij het niet over zich verkrijgen, op de belangstellende vragen naar den voortgang van zijn praktijk tevredenheid te huichelen. Hij klaagde over de moeilijkheden en teleurstellingen, die hij ondervond, over de voorkeur van het publiek voor lang gevestigde geneesheeren en het wantrouwen tegenover een jong ongehuwd arts, al toonde deze zich ook nog zoo bekwaam, en liet zich ten slotte de woorden ontvallen:

‘Het is soms om er totaal den moed onder te verliezen.’

Dat werkte op de aangename stemming als een stortbui op een liefelijken zomerdag. De oude heer fronste de wenkbrauwen en krabde zich bedenkelijk de borstelige kin; zijn vrouw zag haar man aan, gewoon in alles zijn oordeel te volgen. Ook Rika's blijheid werd opeens aanmerkelijk getemperd; zij zag den jonkman aan en bemerkte met schrik den zorgelijken trek in zijn gelaat, die haar tot dusver ontgaan was. Haar trof de moedelooze toon des jonkmans het diepst, maar toch had zij alleen een woord van opbeuring gereed.

‘Den moed verliezen moet je in geen geval, Gerard,’ zei ze met een ernst, dien men van het eenvoudige meisje niet verwacht zou hebben. ‘Alle begin is moeilijk, maar volharding komt alles te boven; zei de professor niet, dat je de beste vooruitzichten had? En daarbij, leeft onze lieve Heer niet meer? Me dunkt, die heeft je tot dusver genoeg gezegend, om ook in het vervolg veilig op Hem te kunnen vertrouwen.’

De jonkman zag haar aan met een dankbaren blik, en hadden vader en moeder er niet bijgezeten, hij zou haar hand gegrepen en die in vervoering aan de lippen hebben gebracht. Maar de pijnlijke uitwerking zijner klacht was hem een duidelijke vingerwijzing, niet meer op dat thema door te gaan. Voor het oogenblik sprak hij niet meer over zijn toestand en vertrok den anderen dag zonder van zijn besluit ook maar met een enkel woord gerept te hebben. Hij nam afscheid van Rika met een glimlach om de lippen, terwijl zijn hart ineenkromp bij het denkbeeld der scheiding, en toen hij haar, na driemaal omgezien te hebben, nog een laatste ‘tot weerziens’ toeriep, klonk het woord haar zoo onuitsprekelijk wanhopig in de ooren, dat de tranen haar in de oogen schoten.

III.

Was de heenreis treurig geweest, oneindig smartelijker was de terugtocht. Elke omwenteling der wielen van den trein voerde hem thans verder van het beminde wezen, dat hij wellicht nimmer zou terugzien. Van zijn vertrek zou hij Rika kennis geven in een blief, dien zij eerst ontvangen zou, als hij reeds ver op den oceaan zou dobberen. Er stond hem geen andere weg open; hij moest, en met vreeselijke kalmte schikte hij zich in zijn lot.

Zoo lang mogelijk hield hij den kerktoren in het oog, die hem nu voorkwam als een monument op het graf, waarin al zijn hoop begraven lag. In de schaduw van die grijze gedenknaald liet hij alles achter wat hem tot

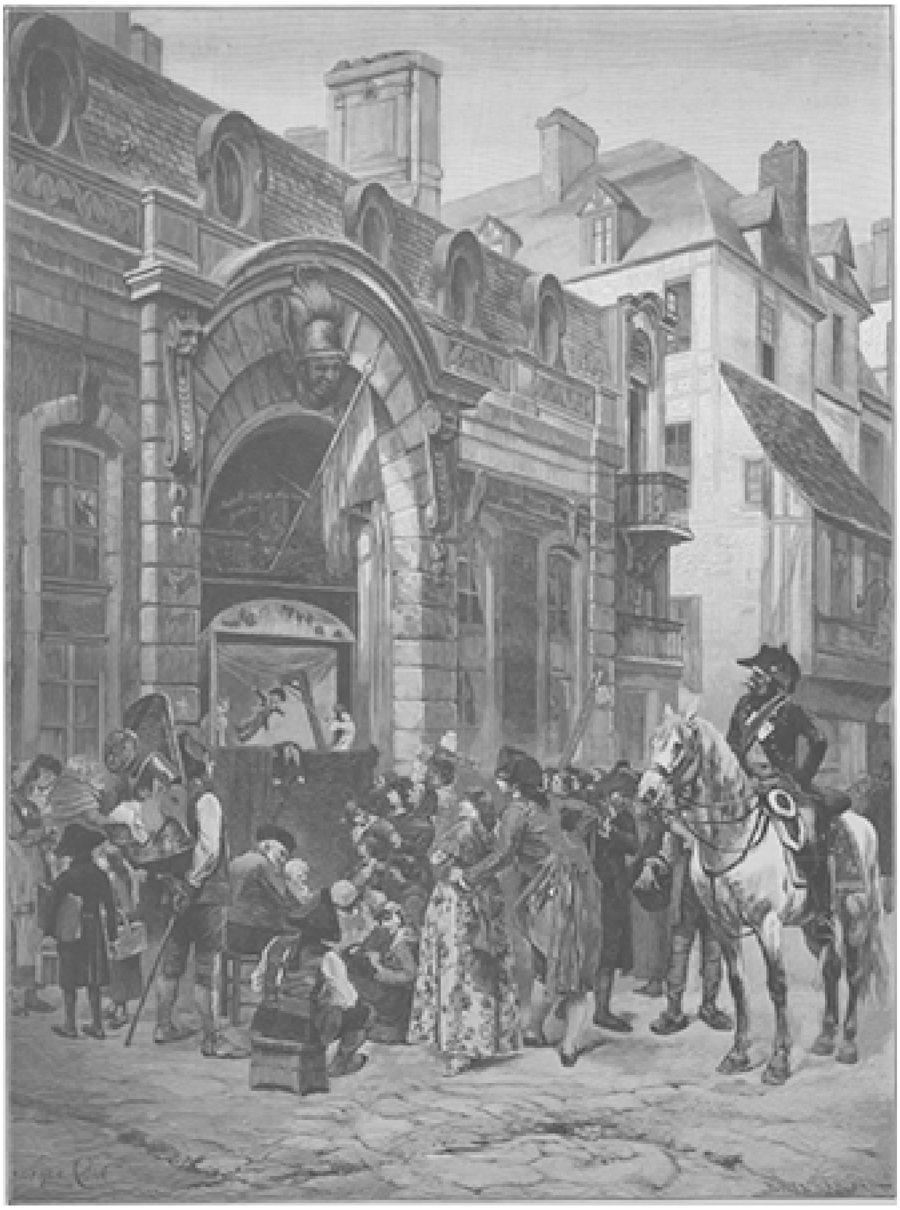

DE POPPENKAST IN DEN REVOLUTIETIJD, NAAR DE SCHILDERIJ VAN GEORGES CAIN.

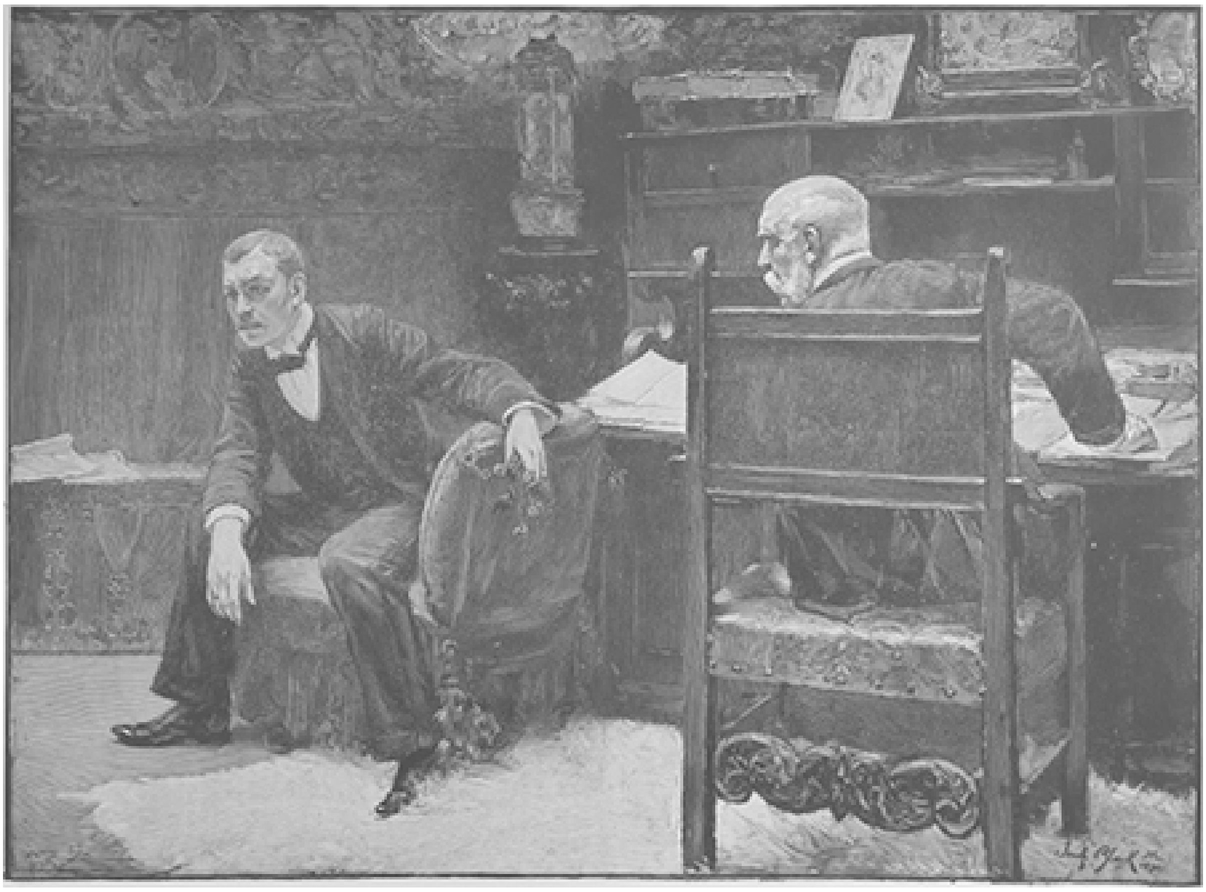

DE VERLOREN ZOON, NAAR DE SCHILDERIJ VAN JOSEPH BLOCK.

dusver het leven dierbaar en later draaglijk gemaakt had. Dat leven was thans afgesloten; het verleden was dood voor hem. Hij ging een nieuw leven te gemoet in een andere wereld. Wat zou de toekomst hem brengen? Hij durfde het zich niet afvragen, maar daar schoot hem het kinderlijk eenvoudige troostwoord te binnen: ‘Leeft onze lieve Heer dan niet meer?’

Ja, de goede God leefde nog en Hij, die den wees tot dusver bewaard had, zou ook verder over hem waken.

Geen armer wees op aarde zwerft
Dan die der weezen Vader derft....

Dien Vader derfde hij niet, en op Hem viel meer te bouwen dan op den besten schoonpapa. Onwillekeurig moest Gerard Dijkhoff in al zijn leed glimlachen bij die gedachte, en pogend alle bekommering als nutteloose zelfkwelling van zich af te werpen, verhief hij, in een hoek der eenzame coupé gedoken, de ziel tot God in een hartelijk, kinderlijk gebed.

De trein hield met een schok stil aan een klein station, dat een der middelpunten van het spoorwegverkeer vormde.

‘Alles uitstappen!’ weerklonk van portier tot portier, terwijl alle deurtjes werden opengegooid en de reizigers, die onmiddellijk overstappen moesten, zich haastten van trein te verwisselen. De heer Dijkhoff had een klein half uur den tijd. Hij wandelde het perron op en neer en zag werktuiglijk de drukte aan van zwaar bepakte reizigers, die naar een coupé zochten, van roepende en fluitende spoorbeambten, van het dichtslaan der portieren, waaraan kellners met ververschingen en afscheidnemende dames zich nog vastklampten, tot op het oogenblik dat er afgeluid werd en de trein voortstoomde.

Daarop trad hij het verlaten stationsgebouwtje binnen, waar een ongewone drukte eensklaps zijn aandacht trok. Een heerenknecht in groene met zilver afgezette livrei wendde wanhopige pogingen aan, om door heftig tikken aan het loket de aandacht te trekken van den telegraaf beambte, die in de open deur doodleuk den vertrekkenden trein stond na te staren.

‘Zou die vent doof zijn!’ foeterde de man in livrei, terwijl hij zijn rood bezweet gezicht met den zakdoek afdroogde. ‘Ik moet om dokter Holm telegrapheeren voor mijnheer, die van middag een beroerte gekregen heeft,’ dus vertelde hij aan de omstanders. ‘Er is hier geen geneeskundige hulp te krijgen. Ik ben al naar twee dokters in den omtrek geweest, maar heb ze geen van beiden thuis gevonden. En ondertusschen zitten ze op het kasteel in doodsangst.’

Nogmaals tikte hij met zijn harde knokkels op het ruitje, dat het in stukken dreigde te springen, maar de telegraafbeambte vond het nog altijd van meer belang, den trein na te oogen, waarvan ternauwernood de rookpluim nog zichtbaar was.

‘Zei u niet, dat u om een dokter telegrapheeren moest?’ vroeg de heer Dijkhoff, naderbij tredende.

‘Ja mijnheer. Baron van Wickevoort op het kasteel hier onder de gemeente heeft een beroerte gekregen.’

‘Nu, ik ben medicus. Als ik u soms van dienst kan zijn, ben ik tot uw beschikking.’
‘O, als u zoo goed zou willen zijn, asjeblieft! Mevrouw de barones staat doodsangsten uit. Ik heb den heelen dag al rondgereden om een dokter te vinden. Kan u rijden?’

‘Ja wel.’

‘Nu, neem dan mijn paard,’ hernam de livreiknecht, den geneesheer naar buiten leidend, waar een kleine boerenjongen het paard bij den toom vasthield. ‘U volgt dezen weg maar tot u aan een kruispunt komt. Daar slaat u links af en ziet binnen

een half uur het kasteel van zelf. Ik volg te voet als ik hier klaar ben,' ging de man voort, nogmaals zijn bezweet gelaat afwisschend.

Gerard Dijkhoff was in een wip in het zaal en reed in galop den aangeduiden weg op. Weldra zag hij inderdaad een hoog gebouw met vier spitse torentjes boven het geboomte verrijzen. Daar aangekomen, vond hij het heele huis in groote conternatie; mevrouw de barones was radeloos en dankte den hemel, toen zij een dokter zag. Onmiddellijk werd hij tot den zieke, die buiten kennis lag, toegelaten en kwam nog juist op tijd om te verhinderen dat een oppasser zijn heer een soort huismiddel toediende, dat met de beste bedoelingen door de keukenmeid klaargemaakt, den zieke eenvoudig naar de andere wereld zou geholpen hebben.

'Maak onmiddellijk een voetbad klaar,' gebood hij den oppasser, en onderzocht den lijder inmiddels wat nader: hij herkende in hem denzelfden heer, dien hij een paar dagen geleden naar zijn naambordje had zien kijken en vervolgens de stoep van Dr. Holm opgaan.

Nadat het voetbad was toegediend, pakte hij de beenen van den zieke in warme watten, verkoelde het hoofd door koude omslagen en na een paar uren van inspanning gelukte het hem, den lijder bij te brengen. Dank zij de voortreffelijke behandeling, werd spoedig in zijn toestand zulke verbetering merkbaar, dat Dr. Dijkhoff, vermoeid op een stoel neerzinkende, constateeren kon:

'Nu is het gevaar geweken.'

'Goddank!' riep de barones uit, 'ik ben u veel verplicht, mijnheer.'

Op dat oogenblik werd Dr. Holm aangediend, en deze trad de ziekenkamer binnen, deftig in het zwart met een ridderlint in het knoopsgat, een gouden bril op den neus en zijn kaal grijs hoofd opgeheven met al het zelfbewustzijn van iemand, die zich onmisbaar weet.

Hij zette groote oogen op, toen hij merkte dat een ander hem al was voor geweest. Dr. Dijkhoff trad op hem toe en zette hem beleefd, maar in korte woorden de zaak uiteen.

'Hm! zoo?' zei Dr. Holm, zich op de lippen bijtend en zijn jongen collega door den gouden bril met nederbuigende welwillendheid aanziende. 'En wat heeft u den lijder toegediend?'

De heer Dijkhoff gaf in korte woorden de verlangde inlichtingen, terwijl de zieke en de barones oplettend toezagen, benieuwd wat de oude Esculaap er van zeggen zou.

'Hm zoo, da's goed,' klonk het genadig van Dr. Holm's lippen en zijn eerwaardig grijs hoofd knikte goedkeurend. 'Dus is mijn tegenwoordigheid hier niet langer noodig,' voegde hij er bij, op zijn horloge ziende. 'Ik ben eenigszins gepresseerd, omdat ik anders den trein van 7.14 niet meer kan halen, Mijnheer gelieve mij dus te excuseeren....'

'U wil toch zeker morgen of overmorgen nog wel eens terugkomen, dokter?' vroeg mevrouw. 'Mijnheer Dijkhoff heeft geen haast om naar de stad terug te keeren,' zegt hij, 'en zal dus tot alle zekerheid voorloopig op het kasteel blijven.'

'Hm zoo, nu dan zal ik overmorgen nog eens terugkomen,' zei Dr. Holm en stapte na een deftige reverentie in de richting van het ledekant en vervolgens voor mevrouw de barones op zijn krakende laarzen de deur uit.

Dr. Dijkhoff had inderdaad geen haast om naar de stad terug te keeren, waar geen enkele patient hem missen zou; maar hij behoefde zich evenmin te overijlen met de toebereidselen voor zijn overtocht naar de Nieuwe Wereld; want baron van Wickevoort en zijn gemalin lieten hem de eerste zes weken niet los. Hij moest op het kasteel blijven tot de zieke volledig hersteld was, en deze was met zijn jongen lijfarts zoodanig ingenomen, dat hij uitriep:

'Wat spijt het me dat ik u niet vroeger heb leeren kennen; dan was misschien de *attaque* voorkomen en had ik me deze heele ziekte bespaard. Hoe is het mogelijk

dat ik zoo menigmaal uw deur ben voorbijgeloopen! Maar Dr. Holm heeft een grooten roep, en daarbij verandert men niet lichtvaardig van geneesheer.'

'Dat is het ongeluk van ieder jong medicus' hervatte Dr. Dijkhoff. 'Hij mag zoo knap zijn als hij wil, het publiek geeft altijd de voorkeur aan een dokter met gevestigden naam, en dit is niet meer dan natuurlijk: een langjarige praktijk veronderstelt een rijke ervaring en die wekt vanzelf vertrouwen.'

'En zoodoende betaalt men dikwijls met grof geld een dokter, die door zijn drukke praktijk nauwelijks in staat is zijn patiënten uit elkaar te houden, laat staan zich behoorlijk van ieders toestand op de hoogte te stellen. Hoe wil bij voorbeeld een man als Dr. Holm, die elk oogenblik van den dag op twintig punten van de stad te gelijk moet wezen, het verloop van al de honderden ziekten en kwalen, die hij voortdurend onder de oogen krijgt, naar behooren nagaan? Bij mij hoeft hij niet meer aan te komen; ik ben voorgoed genezen van dat blinde vertrouwen in een gevierden naam. En ik zal ieder den raad geven: wil je degelijk behandeld worden, lever je dan niet over aan iemand, die zich nauwelijks den tijd gunt je den pols te voelen, maar neem liever een dokter zonder een enkelen patiënt, die van het geval een bepaalde studie maken en zich onverdeeld aan je wijden kan.'

Dien wenk gaf de oude baron aan ieder der vele vrienden, verwanten en bekenden, die hem tijdens zijne ziekte kwamen bezoeken; ieder beval hij ten warmste zijn jongen huisdokter aan, met het gevolg dat hij niet lang meer het voorrecht genoot, diens eenige patient te zijn. Want spoedig kon er op de buitens in den omtrek geen oud heer meer aan het pootje sukkelen of geen jonge dame aan migraine lijden, die niet onmiddellijk een beroep deed op op Dr. Dijkhoffs geroemde kunde.

Daar de baron geheel hersteld was en het mooie seizoen zachtjes aan ten einde liep, keerde hij met zijn gemalin naar de stad terug en ook Dr. Dijkhoff betrok weer zijn voormalig kwartier tegenover de vorstelijke woning van Dr. Holm. Thans hoefde hij zich echter niet meer te ergeren aan den toevloed van diens patiënten, daar hij het met zijn eigene druk genoeg had. Op de aanbeveling van baron van Wickevoort kwamen ze hem van alle zijden toegestroomd. Overal waar zijn dankbare eerste patiënt zich vertoonde, in sociëteiten en salons, werd de naam van den jongen Dr. Dijkhoff met den hoogsten lof genoemd; geen wonder dat hij weldra de gevierde man was in de fijnste kringen.

Slechts één zaak ontbrak hem nog, om hem de deuren van alle ziekenkamers ontsluiten.

'Dr. Dijkhoff moest een vrouw nemen,' werd er gezegd, 'een dokter moet gehuwd zijn.'

En daar zijn hartewensch zoo volkomen met die meening van het publiek overeenstemde en niets de vervulling daarvan meer in den weg stond, duurde het niet lang of hij voerde zijn beminde Rika zegevierend de keurig ingerichte echtelijke woning binnen.

De droom zijner jeugd was in vervulling gegaan. Hij voelde zich gelukkig in zijn werkkring, gelukkig bovenal in het bezit van haar, wier beeld hem in de jaren van streven en zwoegen steeds als een bemoedigende engel had voorgezweefd. Zij was het, die hem in het hachelijkste oogenblik zijns levens voor vertwijfeling had behoed, door zijn betrouwen op te wekken in de altijd wakende Voorzienigheid, die uitkomst geeft waar alle menschelijke hoop vervlogen schijnt. Te midden der eer en weelde, die hem thans omringden, vergat hij echter niet hoe hij eenmaal reikhalzend had uitgezien naar zijn eersten patiënt en hielp door zijn steun en aanbeveling menig jong medicus aan praktijk.

Excelsior.

Oorspronkelijke novelle van Louise Stratenus.

'Het spijt mij dat ik u geen troostrijker uitspraak kan doen hooren,' zeide de oude dokter hoofdschuddend, 'maar de knaap is reddeloos verloren, zoo hij hier blijft.'

Alix van Westervelden hief de groote, van pijn vervulde oogen naar den grijsaard op en vroeg:

'Zou het voldoende zijn hem naar buiten te zenden?'

'Naar buiten! Hm! In dit seizoen? Juist nu de bladen vallen en wij niets anders dan hagelbuien en stormen kunnen verwachten, neen, daar is geen denken aan....'

'Ik meende dat misschien de stadslucht nog benauwender op zijne longen zou werken,' stamelde de moeder.

'De stadslucht deugt niets voor hem; maar zoo gij hem niet naar een zachter klimaat kunt laten gaan, dan is hij nog het best hier in uwe woning, waar gij voortdurend zorg kunt dragen hem tegen koude en tochten te behoeden. Herinner u wel, dat wij met een teere kasplant te doen hebben, en dat zoo wij den jongen al niet genezen kunnen, wij toch veel vermogen om door de uiterste voorzichtigheid zijn leven te rekken.'

Met die woorden greep de geneesheer zijn hoed, drukte de vrouw des huizes de hand en vertrok.

De moeder was alleen gebleven in het spreekkamertje, waarheen zij dr. Meedring was gevolgd, om zijn vonnis omtrent haar tweeden zoon te vernemen. Zij had het vooraf wel geweten dat het niet anders zou luiden. Hare liefde had haar scherpzinnig gemaakt, en elk der korte, droge kuchjes, die haar zoo diep door het hart sneden, wanneer zij ze van de lippen van haar kind opving, had haar gezegd dat zij alle hoop moest laten varen. En toch had zij zich willen overgeven aan de begoocheling dat zij zich wellicht vergiste, had zij het onmogelijke geloofd, zoolang de wetenschap haar beslissend oordeel niet uitgesproken had. Thans wist zij, dat haar vrees niet overdreven was geweest, dat Reynoud sterven moest; dat hij, op wien zij trotscher was geweest dan op al haar kinderen te zamen, nog slechts eenige korte jaren voor haar oogen weg zou kwijnen, en dat zij hem overleven zou om hem steeds te beweenen.

Geen oogwenk zelfs vroeg zij zich af of zij hem niet redden zou ten koste van alles. Hem te zenden naar een milder luchtstreek ging haar krachten verreweg te boven. Nu reeds moet zij het onmogelijke beproeven om haar talrijk gezin van het allernoodigste te voorzien, en zij mocht hare andere kinderen niet benadeelen, ter wille van dien ééne, haar lieveling...

Hoe onderworpen had zij tot dusverre de beproeving harer armoede niet gedragen! Deze had haar toch bitter moeten vallen; want Alix was van haar geboorte af van weelde omringd geweest, en had er niet aan gedacht zich ook maar het minste te ontzeggen. Al haar grillen werden bevredigd; haar stoutste droomen tot werkelijkheid gemaakt, en toen zij huwde, versterkte haar echtgenoot, die zelf rijk was, haar nog slechts in de overtuiging dat niets te kostbaar of te mooi voor haar kon zijn. Haar bestaan bleef aan een tooversprookje gelijk, tot den dag waarop Herman van Westervelden stierf en vrouw en kinderen niet anders achterliet dan een aanzienlijken naam en een inkomen van duizend gulden, dat zooveel als niets beteekende voor de zes weezen, die allen nog hunne opvoeding moesten ontvangen.

Ieder ander zou, in de plaats der jonge weduwe, allen moed hebben laten varen, en zich aan luide klachten hebben overgegeven; Alix echter had haar echtgenoot te oprecht liefgehad, om te willen dat iemand, na zijn dood, een blaam op hem zou werpen; haar besluit was aanstonds genomen dat de wereld, zoo weinig als maar doenlijk was, van de ontberingen zou bemerken, die zij nu in het vervolg gedwongen zou wezen zich op te leggen. Westervelden mocht tegen haar misdreven hebben, door haar den achteruitgang in zijne zaken te verzwijgen, haar hart pleitte hem zonder eenig voorbehoud vrij, en zoo vaak zij aan hem terugdacht, was het alleen met het grootste medelijden, met het denkbeeld hoeveel het hem steeds gekost moest hebben dag aan dag te voorzien dat er een uur zou aanbreken, waarop hij de zijnen aan armoede zou moeten prijsgeven. Hoe dierbaar hij haar ook geweest

was en hoe onmetelijk de leegte mocht zijn, door zijn heengaan in hare ziel achtergelaten, zij wenschte hem niet meer terug; hij zou te diep gekrenkt zijn onder den aanblik van hun aller ellende.

En zij had God om kracht gesmeekt voortaan zoowel vader als moeder voor hare kinderen te zijn. De opvoeding der twee meisjes leidde zij geheel, enkele weken slechts waren haar voldoende geweest, om zich daartoe weder op de hoogte stellen van hare lessen van voorheen. De jongens zond zij naar eene onder alle opzichten geschikte dagschool, en wanneer de een of ander van hare bloedverwanten het waagde haar te beklagen, antwoordde zij, met den zonnigen glimlach, die haar uit gelukkiger dagen was bijgebleven:

'Maak u niet ongerust; daar komen wij wel doorheen. Het is maar een overgangstijd. Als de kinderen groot zijn, zullen zij er ons weer bovenop helpen. Reynoud vooral belooft zooveel.'

En waarlijk, het was geen ouderentrots op haar zoontje wat haar aldus deed spreken. De leermeesters van den knaap waren eenparig van oordeel, dat hij een buitengewoon verstand bezat en zich op de studie toelegde met een ijver, als zij nog nooit te voren bij een hunner scholieren hadden opgemerkt. Hij was de glorie der gansche school, en de hoofdonderwijzer voorspelde meer dan eens aan zijne moeder, dat Reynoud het zoo ver in de wereld zou brengen als hij zelf het slechts verkoos.

Zelfs de broers en zusters hadden van lieverlede geleerd hem als een soort wonderkind te beschouwen, zoo ver liet hij hen allen achter zich, en geen hunner zou er aan gedacht hebben hem de prijzen te benijden, die hij in alle vakken behaalde.

Op een kouden winterdag had hij een hoest opgedaan, die hem maar niet wilde verlaten. Zijne moeder drong er op aan dat hij eene week thuis zou blijven, maar de zestienjarige knaap was eerzuchtig, hij wilde zich niet door zijne makkers voorbij laten streven; er was een examen ophanden, hij kon geen enkele les verzuimen en lachend stelde hij de bezorgde vrouw gerust. Op het examen kweet hij zich zoo schitterend van zijne taak, dat er slechts één roep over zijn buitengewone geestesgaven opging, maar bij het verlaten der zaal, zakte hij van uitputting ineen, en moest hij per rijtuig naar zijne moeder worden gebracht.

Men zag het geval nog niet aanstonds zoo heel ernstig in. De vacantie was daar, eenige weken van volslagen rust zouden hem weer geheel en al tot den oude maken, intusschen behoefde hij slechts veel buitenlucht en versterkend voedsel. Alix deed wat in haar vermogen stond; zij vroeg belet voor hem bij een harer broers, die met vrouw en kinderen een villa aan zee betrokken had, en hoopte alles van dien tijd in de volle open lucht, al kostte het haar dan ook nog zooveel van hem te scheiden, maar toen hij wederkeerde, ontstelde zij, alsof men haar een dolksteek in de borst had toegebracht.

Reynoud scheen wel een half hoofd gegroeid te zijn; hij was thans veel langer dan zij, hoe rijzig van gestalte zij dan ook mocht wezen, boven de breede, hoekige schouders zag men zijn zilverblond hoofd voorovergebogen op de borst, als kostte het hem eene al te groote inspanning hetzelve overeind te heffen, hij die eertijds gewoon was geweest het zoo fier in den hals te dragen. Het fijnbesneden gelaat vertoonde groote donkere kringen onder de oogen, en hier en daar op de slapen en voorhoofd lichtblauwe aderen; de gebogen spitse neus was geheel doorschijnend, en nu en dan zag men hoog aan de wangen een kleine vuurroode vlek branden, en in de grijze oogen een gloed flikkeren als van koortsvuur. Overigens klaagde hij over niets; integendeel, hij beweerde zich nooit zoo wèl te hebben gevoeld of zoo blij te zijn geweest zijne studies te hervatten.

Hij deed dit ook werkelijk met eene gejaagdheid, die ditmaal zijn meesters verontrustte, en nog geen maand na zijn terugkeer kon mevrouw Van Westervelden niet langer haar angst bedwingen, en zond zij om den dokter, wien zij vooraf vroeg

haar niet te sparen, maar haar liever op eens de vreeselijkste waarheid mee te deelen, dan haar aan eene martelende onzekerheid ter prooi te laten.

Reynoud zelf had verbaasd opgezien, toen men hem het bezoek van den geneesheer had meegedeeld. Het was op een Zaterdagmiddag en hij had nog veel huiswerk af te maken, zoodat het vooruitzicht misschien een kwartierlang opgehouden te worden hem geenszins toelachte; maar hij schikte zich in het onvermijdelijke, zijn moedertje alleen wat plagend met hare 'overdreven bezorgdheid', en zich weinig bekommerende over hetgeen zijn grijze bezoeker wel van hem te zeggen mocht vinden.

Onmiddellijk na zijn vertrek was hij weer aan den arbeid gegaan; en terwijl zat zijne moeder daar alleen, in het kleine, smalle vertrek naast de voordeur, met gesloten oogen en doodstil, naar de stemmen harer onmetelijke, radelooze droefheid te luisteren. Hoe onzinnig kwam het haar thans niet voor, dat iemand haar had durven prijzen om den moed, waarmede zij het verlies van haar fortuin gedragen had! Wat had het beteekend zich te moeten behelpen met weinig, zoolang zij geen der hare zoo dierbare kinderlevens bedreigd had gezien; zoolang hun vroolijk gelach om haar heen had weerklonken, als de zoetste muziek, welke haar dagelijksch werk kon begeleiden? Had het haar ooit, ook maar één enkele minuut, tegen de borst gestuit de bezigheden eener dienstbode te vervullen, daar, waar zij wist hun zoodoende eene uitspanning te meer te kunnen verschaffen, hun de eene of andere nuttige les te mogen doen geven? Alles, alles had zij aan hunne toekomst ten offer gebracht, en nu kwam de dood aan de deur der schaapskooi kloppen, en vroeg haar juist haar ooilam, haar trots, haar leven af.... Waarom ontnam God haar niet liever het weinigje geld dat haar nog overbleef? Het zou pijnlijk zijn geweest, zeer zeker; maar zij had hare kinderen zoo lief, dat zij kracht zou hebben gevonden, in weerwil van alle moeilijkheden, het dagelijksch brood voor hen te verdienen. Tegenover den dood alleen gevoelde zij zich machteloos, en dat te machteloozer nu zij de uitspraak vernomen had: 'den winter doorbrengen in een zachter klimaat, of hij is verloren....'

Hij was dus verloren, en zij zou getuige wezen van zijn langzaam wegsterven. De korte, droge kuchjes zouden al sneller en sneller op elkander volgen; weldra zou er zoo nu en dan een kleine bloedvlek op zijn zakdoek verschijnen; er zou iets meer bovenaardsch over het gansche wezen van den knaap komen; als zijne handen hare vingeren drukten, zou zij er den koortsgloed in voelen tintelen, die zijne laatste krachten sloopte, totdat hijzelf zich ten slotte overwonnen zou moeten verklaren, en zij het zou moeten aanschouwen hoe hij één voor één al zijn eerzuchtige en toch zoo schuldelooze droomen voor de toekomst prijsgaf.

Met welk een schaamte herinnerde zij zich thans niet hare vele achtereeenvolgende jaren van rijkdom, gedurende welke zij er nooit aan gedacht had zich af te vragen of er niet ergens in hare nabijheid een jeugdig wezen wegkwijnde, dat door slechts een tiende deel van haar nutteloos verspild geld, tot het leven terug te roepen en aan zijne moeder weer te geven ware geweest. Men moet eene smart doorworsteld hebben om op het denkbeeld te komen dat zij kan bestaan, om nooit te vergeten wat het zegt daaronder gebukt te gaan, en telkens en opnieuw voelde zij de smeekbede in zich oprijzen: 'Heer, laat dezen drinkbeker van mij weggenomen worden; dezen drinkbeker alleen.'

'Moedertje, moedertje, waar zijt gij?' hoort zij op eenmaal roepen.

Het waren de kinderen, die haar reeds veel te lang gemist hadden, en zich ongerust begonnen te maken over haar wegblijven. Zij herinnerde zich thans dat het etensuur naderde en dat zij nog voor niets had gezorgd. Haastig rees zij overeind en een blik in den spiegel werpende, om zich te overtuigen dat men niets aan haar gelaat bespeuren kon, opende zij snel

de deur om zich weder bij de vroolijke bende te voegen. Zoo volkomen overmeesterde zij hare pijn, dat Reynoud haar dienzelfden avond omhelsde en zeide:

'Ik heb u maar aan te zien, mama, om te weten dat de dokter mij een hoogen ouderdom heeft voorspeld; in lang zag ik u niet zoo vroolijk en opgewonden.'

Alix lachte hem vriendelijk toe. Zij wist slechts al te goed hoeveel het haar gekost had haar hart aldus geweld aan te doen; het was haar zéér moeielijk gevallen, dat zij onmogelijk de stille, rustige opgeruimdheid, die haar altijd kenmerkte, had kunnen behouden, maar dat er iets luidruchtigers, iets koortsachtigs in hare stemming was gekomen, dat een geoefender blik om die harer kinderen zou hebben bemerkt dat zich daaronder eene groote droefheid verborg.

(*Wordt vervolgd.*)

Bij de Platen

De poppenkast in den revolutietijd. -

Het tooneel is de leerschool des volks, wil men. Wij hebben daar niets tegen, mits men den schouwburg maar niet beschouwd wil hebben als een school van deugd en goede zeden. Niemand zal den onberekenbaren invloed loochenen, dien het tooneel op het volk kan uitoefenen, maar of die invloed altijd ten goede werkt, is een andere vraag. Zeker is het in elk geval dat vóór en tijdens de Franscherevolutie het Parijsche volkstooneel een machtig werktuig was in de hand der raddraaiers om de hartstochten des volks op te zweepen. Op de planken werden vrijheid, gelijkheid en broederschap verheerlijkt, de helden der oudheid werden het volk als toonbeelden van republikeinsche burgerdeugd voorgehouden, en - wat het verderfelijkst op de menigte werkte - al wat tot dusver voor heilig en eerbiedwaardig was gehouden, werd aan de algemeene bespotting prijs gegeven.

Hetaantal schouwburgen nam schrikbarend toe, vooral na het decreet van 13 Jan. 1791, waarbij de Nationale Vergadering de vrijheid van het tooneel had uitgesproken. Bij het begin der revolutie telde men behalve de vier groote schouwburgen van Parijs nog zes kleine theaters, die vooral door het mindere volk werden bezocht.

Vele dier volkstheaters waren eigenlijk een soort van groote poppenkasten, waar marionetten de plaats van tooneelspelers innamen. De oorspronkelijk uit Italië afkomstige *Pulcinello* (de Fransche *Polichinelle* en onze Jan Klaassen) vond van ouds te Parijs veel bijval zoowel bij groote als bij kleine kinderen. Later verving men, zooals Edmond Biré in zijn pas verschenen werk *Paris pendant la Terreur* meedeelt, de houten poppen door kinderen, die de noodige bewegingen maakten, terwijl volwassen tooneelspelers achter de coulissen de woorden voor hen uitspraken of zongen. Elders voerden jongelieden van vijftien tot achttien jaar pantomimes uit.

In andere schouwburgen weer werd ieder stuk voorafgegaan door een kleine vertooning met marionetten of poppen.

GEVLOGEN, NAAR DE SCHILDERIJ VAN A. SEIQUIER.

Behalve deze vaste schouwburgen had men nog een menigte volkstheaters, nu hier, dan daar in de open lucht opgeslagen en geen andere inkomsten hebbende, dan wat de vrijgevigheid der toevallig aangelokte toeschouwers bij het einde der voorstelling op het rondgaande bord of blad legde.

De schilderij van Georges Cain, door onze gravure weergegeven, stelt de vertooning van zulk een poppenkast voor en verplaatst ons op levendige manier in het oude Parijs van vóór honderd jaren. Onder een *porte cochère* of inrijpoort heeft de ‘directeur’ van het poppenspel zijn tooneel opgeslagen, en zoodra zich een voldoend aantal toeschouwers verzameld heeft, begint de voorstelling. Van welken aard die vertooning is, ziet de lezer met een enkelen blik. Aan een galg bengelt een *ci-devant* edelman, terwijl de Dood, met de Jacobijnenmuts op, den strop toehaalt; over den rand van de kast hangt nog een pop zonder kop, die blijkbaar een slachtoffer der guillotine verbeelden moet.

Die vertooning voegt stellig uitstekend onder de groote poort van het aristocratische huis, waarop geschreven staat *hôtel de ci-devant*. Wellicht heeft de voormalige adellijke bewoner ook reeds onder de valbijl het hoofd verloren; misschien ook is hij het land uitgeweken; maar nu dient in elk geval zijn deftige inrijpoort, met de republikeinsche driekleur getooid, tot tooneel van een vertooning, waarin zich het souvereine volk verlustigt.

De verloren zoon. -

Ziedaar een verloren zoon, die niet als die van het Evangelie maar aanstonds het gemeste kalf geslacht vindt. De grijze vader gaat hem niet te gemoet om den afgedwaalden jonkman aan zijn hart te drukken; hij blijft rustig aan zijn schrijftafel zitten en gunt zich niet de moeite, zijn stoel om te keeren. Maar de zoon ook komt zich niet rouwmoedig aan zijn voeten werpen, en te oordeelen naar de onverschillige uitdrukking zijner trekken schijnt spijt over het verspilde erfdeel grooter dan zijn leedwezen over het verdriet, waardoor hij zijn ouden heer grijze haren bezorgd heeft.

Wij hebben hier een tegenhanger van den verloren zoon uit de roerende Evangelische parabel: een verloren zoon *fin de siècle*, maar het tafereel is daarom niet minder aangrijpend: het pakt ons in de ziel door zijn vreeselijke waarheid. Wij beseffen de bitterheid, die het hart des vaders vervullen moet bij den aanblik van dien zoon, op wien hij de schitterendste verwachtingen had gebouwd, voor wiens toekomst hij had gewerkt en gezwoegd, en die daar nu voor hem zit als een verloopen sujet. En van den anderen kant lezen wij op de trekken van den jonkman het grievend zelfverwijt, dat hem foltert bij de gedachte aan zijn gebroken carrière, zijn vergooide maatschappelijke positie, zijn verwoest leven.

Het is pijnlijk vader en zoon aldus tegenover elkander te zien en onwillekeurig hopen we, dat de zoon, zijn ongelijk inziende, alsnog vergiffenis zal vragen, opdat de oude heer gelijk de goede vader der parabel, hem in de armen sluitend, zeggen kan: ‘Begin een beter leven, alles is vergeven en vergeten.’

Gevlogen. -

Dat is een teleurstelling voor de vier belagers! Wat hadden ze lang geloerd op de weerlooze prooi, die hun nu zoo onverhoopt moet ontsnappen! Met vereenigde pogingen waren ze er eindelijk in geslaagd, de kooi van den spijker te trekken en reeds staken ze de vervaarlijke klauwen door de tralies om elkaar den buit te betwisten, toen - gelukkig voor den armen gevangene! - het deurtje openschoot en de vogel in blijde vaart het gevaar ontvloog. Tevergeefs mogen zij hem met vlammende blikken nastaren en zich de lippen lekken, - hij is buiten hun bereik, en wat zijn dood had kunnen zijn verschaft hem nu wellicht voor altijd de gulden vrijheid!

[Nummer 2]

KRIJGSRAAD BIJ FREDERIK DEN GROOTE, NAAR DE SCHILDERIJ VAN JOHANN HAMZA,

Excelsior.
Oorspronkelijke novelle van Louise Stratenus.
(*Vervolg.*)

Intusschen was Dr. Meerdring zoo knorrig mogelijk geluimd de straat opgegaan, en had hij zijn overige bezoeken afgelegd zonder zijnen patiënten bijna een woord te gunnen.

Op zijn terugweg naar huis had hij zijn hoed zoo diep in de oogen gedrukt, dat hij recht tegen iemand aanliep, die met uitgestoken hand op hem af was gekomen. Hij hief even het hoofd op, keek den ander aan, herkende hem en knikte hem vluchtig toe, om terstond daarop zijn weg te vervolgen; maar zijn vriend liet hem zoo spoedig niet met rust.

'Je ziet er van daag uit, dokter, alsof je ontdekt hadt dat al je wetenschap slechts op eene dwaling berustte,' lachte hij: 'ik ben toch heel blij je te ontmoeten, want de toestand van mijn vader staat mij volstrekt niet aan, en je zoudt een goed werk verrichten met dezen avond eens eene schijnbaar gewone theevisite te komen afleggen. Je kunt hem dan gadeslaan, zonder dat hij het bemerkt.'

'Het is goed; ik zal het doen,' antwoordde de dokter, al iets minder ontstemd, want hij hield veel van professor Starhorst, den jongen hoogleeraar, van wiens kennis slechts één roep was, en die in weerwil daarvan zoo eenvoudig was gebleven: 'Is er haast bij, of kan het nog tot morgen wachten?'

'Neen, neen, kom gerust morgen; het is alleen die oude kogelwond, die hem weer hindert en alle nachtrust beneemt; maar ik vrees dat er weinig aan te verhelpen is. Hebt gij zulk een zware ziekte te behandelen, dat gij voorziet er van avond geen half uurtje uit te kunnen breken?'

'Dat niet; maar ik had besloten tot laat in den nacht naar de quadratuur van den cirkel te zoeken.'

'Wat wilt ge mij nu wijsmaken?'

'Ik wil eenvoudig zeggen dat ik een driedubbele ezel ben,' bromde de geneesheer: 'en dat ik iets ga opsporen dat ik vooraf weet niet te zullen vinden.'

'En mag ik weten wat dat is?'

'Waarom niet? Wandel een eindje met mij op; want ik heb geen tijd te verliezen, zoozeer ben ik van de zaak vervuld. Ik zocht niets meer of minder dan het middel om een knaap in het leven te houden, dien ik een vogeltje voor de poes acht als hij den winter in het land doorbrengt, en die toch de middelen niet bezit naar Davos of elders te gaan. Het is onzin, dat weet ik wel, nog naar geneeskruid tegen tering te zoeken, maar er gaat te veel in hem verloren; de jongen ware zelfs u over het hoofd gegaan.'

'Het is toch niet Reynoud van Westervelden dien gij bedoelt?' vroeg Starhorst.

Dr. Meerdring knikte toestemmend en ging knorrig voort:

'En te denken dat er zooveel domkoppen gespaard blijven, die niets anders dan uilenstreken begaan, hun leven lang,' bromde hij: 'Ik heb het van middag aan zijne moeder moeten zeggen; zij hield zich goed; maar ik verzeker u dat zij het voelde; dat kind is haar liever dan al de andere te zamen, en hij verdient het; nog maar een jaar of wat en hij zou de wereld van zich hebben laten spreken, daar sta ik u borg voor. In plaats daarvan, zal hij op het kerkhof liggen, bij gebrek aan een weinigje geld, om in den vreemde te gaan herstellen. Is het niet om met het hoofd tegen den muur te loopen?'

‘Gelooft gij werkelijk dat men van tering kan genezen in een warmer land?’ vroeg de professor, hem ongeloovig aanziende.

‘Geheel en al herstellen, niet; maar men kan het leven daardoor zoo lang rekken, dat de kwaal somtijds vergroeit, of ook dat de lijder nieuwe krachten opdoet, die hem veroorloven der ziekte weerstand te bieden. Wat kunnen wij hier echter beginnen? Reynoud is niet alleen bijzonder zwak, maar bovendien nog uitgeput door zijn al te hardnekkigen ijver om vooruit te komen. Tot morgen, vriend, ik ga zoeken zoolang ik maar kan, ofschoon ik vooraf weet dat het gekkemanswerk is.’

Professor Starhorst drukte zwijgend de hand van den geneesheer en zette zijne wandeling voort, die hein weldra buiten de stad voerde. De rijke tinten van het wegstervende najaar wierpen over alles dien toovergloed, dien men zelfs in den zomer tevergeefs in de natuur terugzoekt. Met afgemeten, werktuiglijken tred schreed de geleerde door de eenzame lanen van het bosch heen; nu en dan met zijn stok een afgevallen tak wegwerpende, of door het dor gebladerte op het pad heenwoelende. Zijne gedachten waren verre van daar; hij zag zich zelven terug als den kleinen, schranderen knaap, wien men eveneens een schitterende loopbaan had voorspeld. Zijn vader, een eerbiedwaardig hoofdofficier, had niets gespaard om de in hem sluimerende gaven tot ontwikkeling te brengen, en zoo was hij nog vóór zijn dertigste levensjaar tot hoogleeraar aan een onzer universiteiten benoemd geworden, nadat hij der wetenschap reeds veelzijdige en talrijke diensten had bewezen.

Tot daartoe had hij al zijn tijd aan de studie geschonken, en slechts één dorst gekend: steeds meerder kennis te verzamelen; maar toen hij eenmaal de hoogte bereikt had, waarheen zijn brandende eerzucht hem gedreven had, begon zich een ander verlangen van hem meester te maken: de wensch naar geluk. Hij hunkerde naar een eigen haard, waaraan hij steeds door dierbare wezens opgewacht zou worden; en de man die niet gedacht had ooit een droom te kunnen koesteren, droomde voor het eerst van een zoon, in wiens geest hij al de verworven kundigheden over zou kunnen gieten, wiens loopbaan de zijne nog overtreffen zou.

Lang zag hij rond, aleer hij zijne keuze bepaald had; en toen hij eindelijk eene bruid in zijne woning binnenvoerde, was het een jong Duitsch meisje, met groote, vertrouwende oogen, en een gelaat zoo zacht alsof zij reeds een engel geweest ware. Zij wist heel veel, zoo beweerde men, maar nooit sprak zij over hare kennis, en al wat men in haar kon bewonderen, was haar heerlijk pianospel; zij beoefende de muziek met eene piëteit, die aan vereering grensde.

Zelden of ooit zag men haar zonder haar echtgenoot; hun huiselijk geluk was volkomen; haar geest verstond den zijne in alles, en met den dag nam zijne liefde voor haar toe. Twee jaar lang bleef zij hem aldus ter zijde, en daarop werd zij door typheuze koortsen aangetast, die haar anders krachtig gestel in enkele dagen tijds sloopten.

Willem Starhorst bevond zich thans nogmaals alleen op de wereld, maar wat was zijne verlatenheid van voorheen, in vergelijking van thans, nu hij aan een voor altijd uitgedoofden haard stond, zoo rijk aan zoete herinneringen, die slechts een foltering te meer werden voor hem die al zijn geluk onherroepelijk vervlogen zag. Zijne ouders kwamen den eersten tijd bij hem doorbrengen, opdat hij toch eenig gezelschap mocht hebben, om hem te verstrooien van de altoos terugkeerende gedachte aan zijn verlies; en hij zag dat zij zich beiden zoozeer verheugden met hem te zijn, dat hem de moed ontbrak hen opnieuw te laten vertrekken.

Zoo bleven zij bij hem, tot den dood zijner moeder; hij had thans nog slechts zijn vader bij zich en behandelde den grijsaard met eene eerbiedige gehechtheid, zooals men helaas! slechts al te zelden meer aantreft. Aan het sluiten van een tweede huwelijk had hij nooit gedacht; daartoe was het beeld der jonge Duitsche vrouw hem te trouw bijgebleven. Hij zou het niet hebben kunnen dulden eene andere hare plaats te zien innemen; en van lieverlede had hij zich vereenzelvigd met het

vooruitzicht op een eenzamen levensavond, op een wegsterven onbemind en onbetreurd.

Waarom dan kwam hem op dien herfstmiddag een dergelijk uiteinde zoo onbeschrijfelijk weemoedig voor? Waarom rees op eenmaal weer dat wild verlangen in hem op een wezen achter te laten, dat, jeugdiger dan hij, en rijk aan de wetenschap van morgen, de wetenschap van heden en gisteren van hem over zou nemen? Waarom kwam het hem plotseling zoo troosteloos voor van de aarde te verdwijnen, zonder een dieper voetspoor te hebben gegraven, dan zijn tred thans in de afgevallen bladeren achterliet? Waarom wilde zijn geest herleven in een anderen geest; waarom vroeg hij voor het eerst opnieuw naar dat nederig geluk zijn eigen vader ten deel gevallen; de uren van het schemerdonker, dat den nacht voorafgaat, te slijten met een zoon die hem in alles zou verstaan, die hem de jongste levensdagen gelukkig maken zou?

En half toornig over zijne eigene dwaasheid schudde hij het hoofd, terwijl hij mompelde:

‘Waarom moest die oude Meerdring mij ook van dien knaap spreken? Ik ken hem ternauwernood; bij het laatste examen heeft hij mij wel verbazing afgedwongen, maar dat beteekent immers nog niets; de wereld zal er niet ongelukkiger om zijn, of er al een veelbelovend kind sterft nog voordat zijn geest iets nuttigs heeft kunnen voortbrengen, en wat zijne moeder betreft, het is zeer zeker hard zulk een jongen te moeten missen, doch eiken dag worden er duizenden moeders veroordeeld haar vleesch en bloed aan het graf af te staan en de idioot wordt evenzeer door haar beweend als hij die beloofde een genie te wezen. Mevrouw van Westervelden is niet dieper te beklagen dan elke andere vrouw wie hetzelfde lot te beurt valt.’

Een oogenblik was het hem te moede also f hij nu ook geheel over de zaak heen was en poogde hij over andere, hem onverschillige dingen na te denken, totdat hij aan een watervlak kwam, den voormaligen vijver van een sedert lang gesloopt kasteel. Niemand getroostte zich de moeite de eens kristalreine kom van het overtollige groen te ontblooten; woest strengelde het riet zich door de ranke halmen der woekerplanten heen, die eenmaal den ganschen staalblauwen spiegel met een ondoordringbaren sluier zouden overdekken, en duizenderlei tinten van onkruid en boomen weerkaatsten zich in de enkele nog opengebleven plekken; het luchtgewelf zelf was bedekt met dien zachten, witten nevel, die als de eerste donzen pels is, waarmede de naderende winter de aarde wil omhangen; over alles lag als eene profetie van sterven verspreid.

Starhorst bleef getroffen staan, en wederom dwaalden zijne gedachten af naar den knaap.

‘Sterven als het najaar is geworden, als men zijne taak hierbeneden volbracht heeft,’ mompelde hij: ‘dat valt niet hard. Ook de mensch heeft, evenals de natuur, zijn seizoen van wegkwijnen en heengaan; nieuwe takken moeten eenmaal de dorrende twijgen vervangen, maar weggenomen te worden als de geest nog vol onuitgewerkte plannen is, als men nog niets voor de menschheid heeft kunnen verrichten, nog niet mocht woekeren met de geschonken talenten; sterven in den lentetijd van het leven, dat is heel heel pijnlijk voor zichzelf, pijnlijker misschien nog voor degenen die dat langzame verdwijnen gadeslaan.’

Eenige oogenblikken bleef hij in gepeins verzonken en daarop scheen hij een besluit te nemen dat hem op eens weder geheel de oude geestkracht hergaf.

‘Ik geloof dat er maar één middel bestaat

om die dwaasheid uit het hoofd te zetten,' prevelde hij met een glimlach: 'Een bezoek aan den jongen bindt mij tot niets, en meer dan waarschijnlijk is het dat hij zelf door het een of ander geesteloos gezegde de onzinnige betoovering verbreekt die hij op mij is gaan uitoefenen, van het oogenblik af waarop ik zijn leven bedreigd wist. Wonderkinderen zijn meestal onverdraaglijke wezens in den gewonen dagelijkschen omgang, en ik kan hem niet beter leeren kennen dan in zijn eigen kring.'

Het was niet moeielijk een voorwendsel tot deze visite te vinden. Reynoud had op het examen gesproken van een merkwaardig boekwerk, dat sedert eeuwen aan de familie had toebehoord, en waaruit hij bijzonderheden had geput, welke anders slechts zelden door schrijvers vermeld werden; niemand kon het vreemd achten dat de jonge geleerde den wensch had gekoesterd dien letterkundigen schat van nabij te leeren kennen.

Alix van Westervelden was juist bezig het theeblad klaar te zetten, om den verderen avond te midden van hare kinderen door te brengen, toen er aan de voordeur werd gescheld.

'Wie zou daar wel kunnen wezen?' riep de kleine Anna, een zesjarig ondeugdje, vol nieuwsgierigheid uit.

'De brievenbesteller, denk ik,' gaf de moeder ten antwoord, terwijl zij met hare huiselijke bezigheden voortging.

De eenige dienstbode, die zij bekostigen kon, een pasbeginnend loopmeisje, was inmiddels gaan opendoen, en nu vernam men duidelijk een diepe mannenstem en de vraag of mevrouw tehuis was.

'O! mama, hoe "vreeselijk" heerlijk! Daar is visite!' kraaide Henri, een ventje van acht jaar.

De vrouw des huizes kon deze veronderstelling moeielijk aannemen. Sedert zij haar fortuin had verloren, was zij te dikwijls tot de slotsom gekomen, dat de armen niet druk meer opgezocht worden; maar zij wilde deze harde waarheid niet aan hare kinderen mededeelen en wachtte kalm af, wat het lot haar zou brengen.

Aller oogen waren op de deur gevestigd toen deze geopend werd en doortocht verleende aan professor Starhorst.

Een ieder in de stad kende hem van uiterlijk. Hij was verre van hetgeen men 'een mooi mensch' noemt; daartoe rustten zijne oogen te diep in hunne kassen en was het breedgewelfde voorhoofd te hoog. Maar zijne oogen hadden eene uitdrukking van onweerstaanbare goedheid, en de trek om den mond was zoo schrander en zoo droevig tevens, dat men zich onwillekeurig tot hem getrokken voelde en aanstonds vertrouwen in hem stelde. Men vergat den geleerde in hem voor den mensch.

Mevrouw van Westervelden was zeer verwonderd over zijne komst; maar ofschoon zij zich innerlijk afvroeg wat hem wel tot haar had mogen voeren, liet zij niets van hare verbazing blijken en trad hem te gemoet met heel die gemakkelijke bevalligheid, welke haar eigen was geworden gedurende de jaren, waarin zij dagelijks gasten bij zich aan huis ontving.

Willem Starhorst gevoelde zich terstond voor haar ingenomen, en zeide:

'Gij moet het mij vergeven, mij zoo onbekend en onverwacht bij u te hebben doen aanmelden; maar uw tweede zoon kan mij een dienst bewijzen, en ik ben zoo vrij geweest daar persoonlijk om te komen vragen.'

De gedachte aan den zieken knaap joeg een donkere wolk over haar gelaat toen zij met licht trillende stem ten antwoord gaf:

'Reynoud is nog bezig zijn werk af te maken op zijn kamertje. Zal ik u naar hem toe brengen?'

‘Gaarne. Zoo gij mij ten minste vergunt daarna nog even afscheid van u te komen nemen.’

,‘Ik reken er stellig op dat gij een kopje thee bij ons blijft drinken. Uwe komst behoort tot de aangename verrassingen, die zich zelden voordoen,’ hernam Alix, hem voorgaande om hem den weg te wijzen.

‘Staat gij hem altijd toe zoo lang op een dag door te werken?’ vroeg de hoogleeraar, de kamerdeur achter zich sluitende.

Het kwam der arme moeder voor dat zij iets als een klank van bezorgdheid in zijne stem hoorde beven, en ofschoon zij om zichzelve moest lachen, dat zij zich verbeelden kon dat een wildvreemde genoeg belangstelling daartoe voor haar kind kon gevoelen, bleef zij in de gang stilstaan en blikte hem vol angst in het gelaat.

‘Gelooft gij dan dat mijn zoon.... ziek is?’ vroeg zij, op haperenden toon.

‘Dat nu juist niet.... ik ken hem ook zoo weinig,’ antwoordde haar bezoeker; ‘maar, naar al hetgeen ik van uw jongen gehoord heb te oordeelen, vrees ik dat hij zich al te veel inspant om te studeeren, en daardoor misschien wel wat te veel van zijne krachten vergt. De boog kan niet altijd gespannen zijn, gelijk de ouden zeiden.’

Met een hulpeloos gebaar strekte de jonge vrouw de handen naar hem uit, als wilde zij steun bij hem zoeken.

‘Breng het hem onder het oog, o! ik bid u, doe dat, uit medelijden voor hem en mij. Wanneer gij, dien hij als zoo kundig beschouwt, dat tot hem zegt, zal het indruk op hem maken en hem misschien nog kunnen redden. Hij is anders onherroepelijk verloren.’

‘Ik beloof u te doen wat in mijne macht staat,’ verzekerde Starhorst, diep getroffen door den zielsangst dien hij in hare woorden hoorde doorklinken.

Mevrouw Van Westervelden opende thans de deur van een smal vertrekje, dat aan een kleine binnenplaats grensde, en waar de knaap aan eene met boeken overladen tafel, bij het licht eener petroleumlamp zat te werken.

‘Daar is professor Starhorst, Reynoud, die je iets komt vragen,’ sprak de moeder, terwijl de knaap haastig overeind rees, en met een zwakken blos van verlegenheid op het gelaat den geleerde te gemoet ging.

De oudere man wierp een doordringenden blik op hem, en ontstelde van de verwoestingen, reeds door de ziekte in hem aangericht. Hoe angstwekkend mager zag hij er niet uit, in het dunne huisjasje, dat hem te klein was geworden, en hoe hol stonden de oogen, die zoo vermoeid en koortsachtig flikkerden. Eene rilling doorliep de ledematen van den krachtigen man; de dokter had niets overdreven; men kon met den eersten oogopslag zien dat de dood reeds de ontvleeschde hand op het hoofd van den jongeling had doen neer dalen.

Zou hij dit veelbelovende leven verloren laten gaan, of den knaap redden?

Starhorst vroeg het zich af. Hij kende den zieke ternauwernood; niets was er dat hem nopen kon zijn tijd en geld op te offeren aan een bestaan dat bestemd scheen hem altijd vreemd te blijven; zijn cursus bond hem heel den winter aan de stad; hij kon niet op reis gaan zonder zijn loopbaan te benadeelen en een plaatsvervanger te laten aanstellen, die hem later wellicht verdringen zou. Dat alles kwam hem pijlsnel voor den geest, maar het woog niet op tegen het medelijden dat zijn binnenste vervulde, tegen den dorst nog eenmaal een groot, een alles overschaduwend belang in zijn leven te hebben, en alle gedachten aan het zeldzame boekwerk eensklaps latende varen, zeide hij, terwijl hij der vrouw des huizes, die zich reeds verwijderen wilde, een wenk gaf te blijven:

‘Ik kom uw zoon iets vragen, waartoe uwe toestemming even noodig is als de zijne. Mag ik hier een oogenblikje plaats nemen, om u rustig mijne plannen uiteen te zetten?’

Reynoud schoof zoowel den professor als zijne moeder een stoel toe en ging daarop zelf tegenover hen zitten, zich tevergeefs afvragend wat men toch wel met hem voorhad.

'Reeds sedert geruimen tijd,' ging Starhorst voort, 'heb ik mij voorgenomen een standaardwerk te schrijven, dat ik achter hoop te laten als een nederig gedenkteeken van het weinige dat ik zoowel uit de boeken als door persoonlijke waarnemingen mocht leeren. Ik heb daartoe echter volledige rust noodig; zoolang ik hier blijf zal ik altijd de vraagbaak zijn van tal van lieden, die niets anders uit te voeren hebben dan anderen in hunne werkzaamheden te komen storen, en hoeveel het mij ook gekost heeft tot het besluit te geraken, gedurende eenige achtereenvolgende maanden mijn gewonen arbeid vaarwel te zeggen en mijn vader alleen achter te laten, ik ben er eindelijk toe gekomen en zoodra ik verlof heb gekregen hoop ik naar Italië te vertrekken, om aldaar te overwinteren en mijn werk te schrijven.'

Bij de woorden 'Italië' en 'overwinteren' zag hij Reynoud's moeder verbleeken; zij brachten haar opnieuw de wreede werkelijkheid voor oogen; maar reeds vervolgde Starhorst tot den knaap:

'Ziehier nu waarin gij mij een onwaardeerbaren dienst zoudt kunnen bewijzen. Bij het examen, dat ik u mede hielp afnemen, heb ik kunnen oordeelen over uwe bekwaamheden. Gij zijt uw leeftijd verre voorbij en kunt gerust, zonder eenige vrees voor vertraging uwer studiën, tijdelijk verscheidene vakken laten rusten, om u meer bijzonder op een bepaalden tak der wetenschap toe te leggen. Het is mij onmogelijk in eenige maanden tijds de noodige gegevens tot mijn arbeid te verzamelen, zoo niet iemand van buitengewonen aanleg mij daarin behulpzaam is. Denk eens aan, ik moet al de groote boekerijen van het Zuiden doorsnuffelen. Kunt en wilt gij mij daarin bijstaan?'

Mevrouw Van Westervelden was doodsbleek overeind gerezen. Wat die man daar tegenover haar, in zeer eenvoudige woorden kwam aanbieden, het was het behoud, waar zij uren lang dien dag om had gebeden, ook al had hare kleingeloovigheid haar ingefluisterd dat hier geen redding mogelijk was, dat God geen wonderen meer verricht voor de menschenkinderen, en zij zich enkel onderworpen voor Zijn ondoorgrondelijken wil hebben te buigen.

Zij had getwijfeld aan Zijne almacht, en in Zijne eindelooze liefderijkheid had Hij uitkomst gezonden, op den dag zelf dat Zijne rechterhand haar had schijnen te verpletteren. Een stortvloed van woorden rees haar op de lippen, maar hare stem was toonloos en al wat zij vermocht uit te brengen, was de naam van haar kind.

Reynoud zelf had het bloed naar het hoofd voelen stijgen van blijde verrassing. Zijn rustelooze geest had altijd gedroomd van verre reizen als het grootste genot dat de aarde kon opleveren, al had hij ook steeds erkend dat eene dergelijke vreugde nimmer voor hem weggelegd zou zijn, en nu op eens werd zij hem aangeboden, en dat nog wel door een man dien hij zoo hoog vereerde, en die hem wel had willen uitkiezen om hem behulpzaam te zijn in eene taak, waartoe zooveel schranderheid vereischt werd! Hij stotterde eenige onsamenhangende woorden van dank, waaruit de professor echter duidelijk eene toestemming kon opmaken.

(*Wordt vervolgd.*)

Zelfverloochening.
naar Ernest Daudet.

Generaal graaf d'André, commandant van het 21e legercorps, keerde na afloop der wapenschouwing, onder het geschetter der trompetters en het geroffel der trommelslagers, die de troepen naar hun kwartieren brachten, langs de steile straten der oude stad met haar zonnige witte keien naar het commandants-hotel terug.

Daar aangekomen, sprong hij van het zaal.

Te paard maakte hij nog een kranige figuur, maar zoodra hij op zijn beenen stond, vertoonde hij niet meer dan hij was; met zijn lang mager lichaam, door de

vermoeienissen zijner roemrijke loopbaan afgetobd, gebogen en gebroken, in heel zijn houding een oud soldaat, den leeftijd bereikt hebbende, welke hem rijp

DE WEEZE.

CATECHISMUS IN DEN TUIN, NAAR DE SCHILDERIJ VAN MUENIER. (Parijsche salon van 1891).

maakt voor het decreet dat hem op non-activiteit stelt.

Langzaam beklom hij de trappen der stoep; op de bovenste trede keerde hij zich om en richtte zijn grijs hoofd op; hij raakte met de hand de punt van zijn steek aan en een oogenblik fonkelde uit zijn doffen blik een straal van erkentelijkheid en trots. Het was als een protest tegen de onverbiddellijke wet, die hij moest ondergaan.

De officieren van zijn staf en de dragonders van het geleide gaven hem het militair saluut. Op een teeken verlieten zij daarna met veel beweging het binnenplein onder groot gerinkel van sabels tegen stijgbeugels en geraas van hoefijzers op de steenen. Daarop trad de commandant zijn woning binnen.

In een klein benedenzaaltje, uitziende op een ruimen tuin, waar de warmte van buiten, door de schaduw der boomen getemperd en met bloemengeuren bezwangerd, bij stroomen doordrong, wachtte hem een jong meisje. Het was zijn dochter Angélique d'André, een brunette met fijngevormde trekken, in den vollen glans harer jeugd en schoonheid. Onder den hoed van bruin stroo, welks breede rand onder de kanten schuil ging, werd haar fraai gelaat verhelderd door de tooverachtige schittering van een glimlacher den blik, welks uitdrukking wilskracht en te gelijk goedheid openbaarde. De plooien van een kort manteltje met rechtopstaand boordje omsloten haar leest zonder de lenigheid daarvan te bedekken en de nauwsluitende grijze japon deed haar welgevormde gestalte voordeelig uitkomen. Na in gezelschap harer Engelsche gouvernante de wapenschouwing te hebben bijgewoond, was zij juist thuis gekomen. En daar zij de thee gereed vond, had zij zich niet gehaast haar hoed af te zetten en wachtte haar vader af.

'Een kopje thee, papa?' vroeg zij, toen zij hem zag binnenkomen.

'Ja, met een scheutje rhum,' antwoordde hij.

En daar hij zich onder de veranda neerzette, schoof zij een bijzettafeltje naar hem toe, waarop zij hem in een oogenblik bediend had.

'De parade was heel mooi,' hervatte zij daarop.

'Het is de laatste, die je door mij gecommandeerd ziet, kind.'

Hij zuchtte eens, strekte de beenen uit en met de ellebogen op de armen van den stoel geleund, bleef hij met saamgevouwen handen en neergezonken hoofd een wijle zitten als in slaap gewiegd door de stilte buiten, waar op het oogenblik geen enkel gerucht meer vernomen werd.

Langen tijd eerbiedigde Angélique die mijmering. Zij zelve had zich door haar gedachten laten meevoeren. Naast haar vader gezeten, zag zij vóór zich uit zonder iets te zien, zóó ver door haar omzwervende verbeelding meegesleept, dat zij er zelfs niet aan dacht hoe zij den eindpaal naderde van het gelukkigste tijdperk haars levens; hoe het weldra gedaan zou zijn met de weelde, waarvan zij zoolang omringd was geweest, met het aanzien verbonden aan een hooge maatschappelijke positie, met de hulde, die haar overal waar zij zich vertoonde werd gebracht, en dat het uur gekomen was om terug te zinken tot den bescheiden en vergeten rang der dochter van een gepensioneerd officier zonder fortuin.

Neen, op dit beslissend en pijnlijk oogenblik gevoelde zij volstrekt geen spijt; het was of de goederen, waarvan zij beroofd zou worden, niet de minste waarde voor haar hadden. Daar zij een hooger ideaal koesterde, ver boven de aardsche genoegens verheven en zich letterlijk aan God had overgegeven, sinds de dood harer moeder over haar ziel een sluier van eindelooze treurigheid had geworpen, zag zij in haar nieuwen toestand slechts een schrede voorwaarts op den weg van opoffering en zelfverloochening.

Daar zij nooit gehecht was geweest aan hetgeen zij verliezen moest, voelde zij er ook geen spijt over. Maar verdeeld tusschen den aandrang eener

onweerstaanbare, geheime roeping voor het kloosterleven en de niet minder sterke macht harer kinderlijke liefde, vroeg zij zich af wat haar plicht voorschreef: of deze meebracht dat zij eindelijk gevolg gaf aan de stem, die haar naar het klooster riep, dan wel of zij bij den armen ouden krijgsman blijven moest, wiens vereerden naam zij droeg en die spoedig niemand meer zou hebben buiten haar.

O welk een smartelijke strijd! Hoe dikwijls had hij zich in haar hart vernieuwd en altijd zonder uitkomst! Wat al botsingen en verwikkelingen tusschen die twee strijdige verlangens! Hier de stille zaligheid van het kloosterleven, de heilige vreugde der vrome bespiegeling voor het altaar, de zoete strengheid van den kloosterregel, al wat zij had gewenscht en gedroomd; daar, eentonige dagen, zonder eenige afleiding, een burgerlijk bestaantje aan een haard, waar nooit een vroolijke straal zou blinken, bij een lastigen gemelijken grijsaard, door zijn afdanking ontmoedigd. Tusschen die twee wegen moest zij kiezen en gelijk altijd bleef zij ook heden aarzelen.

Plotseling riep zij haar afdwalende gedachten terug.

Zij vestigde haar oogen op den altijd nog zwijgenden generaal en opstaande vroeg zij hem:

'Waar denkt u aan, vader?'

'Ik denk aan de treurige toekomst, die we voor ons hebben, kind, en het doet me in innig leed dat je niet getrouwd ben, toen je nog kiezen kon tusschen zooveel pretendenten, die je zonder bruidschat wilden nemen, omdat ze op mijn bescherming rekenden.'

'Als degenen, die mij vroeger zochten, toen u nog invloed had, nu wegblijven, bewijst dat wel dat ze weinig om mij gaven,' bracht zij in het midden.

'Och, ze kunnen wel veel van je houden en toch door de eischen van hun positie gedwongen zijn, van je af te zien. Het is jammer dat je geen besluit genomen hebt, toen de gelegenheid zich aanbood.'

'Maar ik heb mijn besluit genomen, vader, en al zou die gelegenheid zich nog aanbieden, zou ik toch handelen zooals ik gedaan heb. Ik verlang niet te trouwen.'

'Je verlangt niet te trouwen?' riep hij plotseling oprijzende in den stoel, die onder de drukking van zijn handen beefde. 'Dat heb je mij nooit gezegd.'

'Ik zeg het u nu, beste pa.'

En vleiend knielde ze naast hem neer, hem aanziende met een blik, die de kracht harer verklaring poogde te verzachten. Maar hij wilde zich niet laten verleiden.

'En denk je dat ik met dat besluit genoegen neem?'

'Dat zal u wel moeten, pa, want het is onherroepelijk.'

Zij sprak die woorden uit op een plotseling veranderden toon, die zoo duidelijk haar wil uitdrukte dat de generaal, voor wiens toorn de officieren en soldaten, die onder zijn bevelen stonden, beefden, er niet meer op durfde antwoorden.

Er heerschte een oogenblik stilzwijgen. Angélique was opgestaan en bleef overeind voor haar vader, gereed om te spreken.

'Maar daar moet je een reden voor hebben?' stamelde hij.

'Die heb ik ook.'

'Mag ik die weten om te kunnen oordeelen wat ze waard is?'

'Dat mag u,' antwoordde zij. 'Ik heb niet willen trouwen en wil het ook nu niet, omdat ik het besluit genomen heb, mij aan God te wijden.'

'Jij religieuze!'

'Ja, ik religieuze, vader. Ik heb plan naar de Carmelitessen te gaan.'

'Maar ben je dwaas!'

'Spot niet, vader; mijn dwaasheid is die van de heiligen, de dwaasheid van het kruis.'

Hij begreep dat hij den wil van het jonge meisje niet zou kunnen buigen en hij zweeg. Maar de slag had hem getroffen en de arme man was er als onder verpletterd.

Hij scheen zijn bedaardheid slechts te kunnen terugkrijgen om op smartelijken toon te vragen:

'En wanneer denk je mij te verlaten?'

Die vraag had zij niet verwacht. Maar nu ze gesteld werd, was ook het uur gekomen om er op te antwoorden. Zij richtte haar van jeugd en heilige geestdrift stralend voorhoofd op en, alsof zij een geloofsbelijdenis aflegde, sprak zij:

'Ik heb lang geaarzeld, vader, u die droefheid aan te doen en daarom heb ik het geheim van mijn roeping in mijn hart bewaard. Maar nu u het er uit haalt, mag ik het niet meer ontveinzen en niet langer aarzelen God te gehoorzamen. Als u van hier vertrekt, denk ik bij de Carmelitessen in het noviciaat te treden.'

Zij hield op, zelve verbaasd dat zij in weinige woorden en zoo eensklaps dat besluit had kunnen meedeelen, welks bekentenis zij zoo lang had verschoven uit vrees voor de smart haars vaders. Wat hem betreft, in zijn leuningstoel achterover gezonken, weende hij.

'Vader,' prevelde zij, 'bedenk toch dat ik den Hemel gehoorzaam. En ik zal onzen Lieven Heer wel zóó vurig bidden, dat Hij u moed en berusting geeft.'

In plaats van hem te bedaren, verbitterden die woorden hem veeleer. De krijgsman, gewoon te gebieden en driftig op te vliegen, ontwaakte in hem. Met één sprong stond hij overeind en met heftige gebaren riep hij, terwijl zijn stem door woede en tranen werd verstikt:

'Met je gebeden heb ik niets te maken.... Maar zoolang ik leef heb ik behoefte aan de toespraak van mijn dochter. Ik vleide me met de hoop die altijd te zullen genieten. En je berooft er mij van.... op welk oogenblik? Op het oogenblik dat alles me ontzinkt, mijn commando, mijn eervolle betrekking, mijn invloed, mijn fortuin, op het oogenblik dat ik, van ouderdom gebogen, mijn loopbaan door mijn leeftijd zie afgebroken en alleen de toewijding van mijn kind mij zou kunnen schadeloos stellen voor al wat ik verlies.... Neen, de God van wien je spreekt, kan niet willen dat je mij aldus aan mijn lot overlaat. Hij kan mij mijn kind niet willen afnemen, terwijl mij niets anders meer overschiet.... Hij heeft mij niet veroordeeld om eenzaam en verlaten te leven, nadat ik altijd mijn plicht gedaan heb. Als het waar was wat je zegt, als Hij je werkelijk dat gebood, zou Hij een God zijn zonder goedheid of medelijden.... en ik geloof niet dat Hij zóó kan zijn.'

'Maar vader, als ik trouwde, zou u me toch ook moeten missen,' bracht zij nog in het midden.

Hij luisterde niet meer. Hij snikte, smeekte, dreigde en liet ten slotte zijn wanhoop den vrijen teugel.

'Je ben vrij,' riep hij uit, 'maar weet wel, als je dat afschuwelijk, dat meedoogenloos plan ten uitvoer brengt, vermoord je mij.'

Met die woorden liep hij de kamer uit, haar ontsteld en weldra geheel van gedachten veranderd achterlatende. Opnieuw begon zij te begrijpen dat haar plicht niet meebracht, op dit oogenblik haar taak als liefhebbende dochter neer te leggen om de vreugde te smaken, zich geheel aan God te kunnen wijden, maar wel die taak ten einde toe te vervullen.

Toen zij eenige uren later haar vader terugzag, was haar offer gebracht, een offer nog edeler, nog heldhaftiger dan wat zij eerst had gedroomd. Zij sloeg de armen om den hals van haar ouden vader, die haar met angstig vragenden blik aanzag, en zij fluisterde hem in het oor:

'Wees gerust, dierbare vader, ik zal u nooit verlaten.'

Generaal d'André heeft nog slechts twee jaar geleefd, nadat hij op het reservekader was overgebracht. Hij is voor eenige weken gestorven, en zijn dochter heeft acht dagen geleden bij de Carmelitessen den sluier aangenomen.

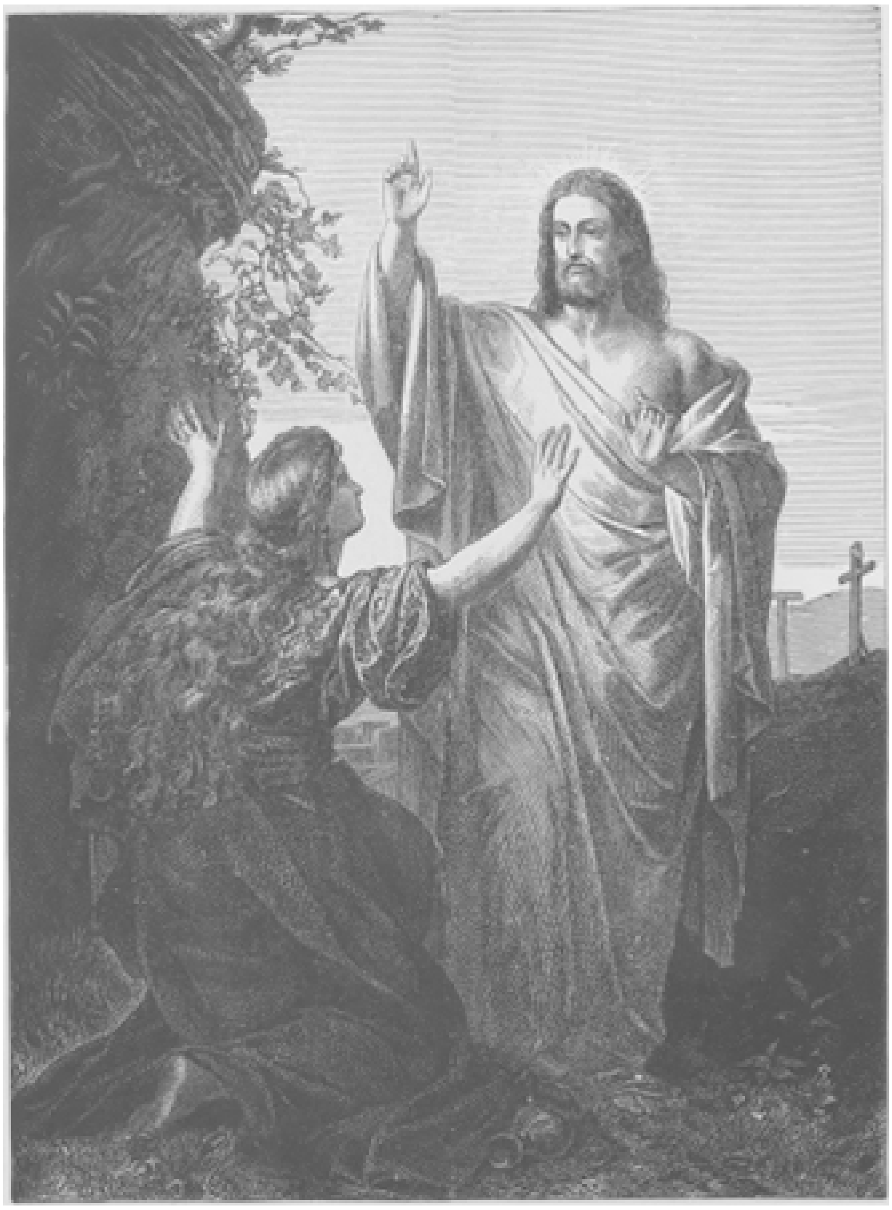

Magdalena.

Ach, spreek toch immer niet van Magdalena's zonden,
Niet van haar zware schuld en diepen zondeval,
Wil aan het menschenhart, het wankel hart verkonden,
Hoezeer zij heeft bemind! O, meld dat overal!

Meld hoe zij nederboog en lag aan 's Heeren voeten
En daar zich de oogen lang en stil heeft uitgeweend
En met dien tranenvloed heur misdrijf af mocht boeten,
Heur rouw met Jezus' smart op 't innigst heeft vereend.

Hoe met gebroken moed en brandend zielsverlangen
Zij naast het offerlam den kruisberg opwaarts ging
En met heur zwakken arm het kruishout hield omvangen,
Waaraan haar God en Heer voor haar te sterven hing.

Hoe zij bij 't open graf zwaarmoedig bleef gebogen,
Toen zij het dierbaar lijk des Meesters niet meer vond,
Maar ook haar reine ziel van vreugd werd opgetogen,
Toen 't zacht ‘Maria’ vloot van 's Heeren heilgen mond.

Hoe tot het stervensuur met ongekreukte trouwe
Haar ziele blanker bleef dan die van 't schuldloos kind,
En 't wankel menschenhart wil staren op de vrouwe,
Die minnend heeft geboet en boetend heeft bemind.

Neen, spreek toch immer niet van Magdalena's zonden;
Zij heeft tot aan het graf door liefde diep gerouwd;
Wij brengen rozen aan, haar tot een krans gebonden,
Met onze tranen ook van boetesmart bedauwd.

Vrij naar Maria vom Rheine.

Op den feestdag der H. Maria Magdalena (22 Juli).

H. ERMANN S.J.

Bij de Platen.

Krijgsraad bij Frederik den Groote. -

Klaarblijkelijk is het te doen om het vaststellen van een algemeen veldtochtplan, en de koning luistert met bedaarde oplettendheid naar de voorslagen van graaf Schwerin, die met den vinger der linkerhand op de kaart wijzend, zijn meening blootlegt. Ook de overige generaals hooren met oplettendheid de uiteenzetting van den spreker aan en, naar het schijnt, komt hetgeen hij aanvoert, hun over het algemeen heel verstandig voor. Links herkennen wij, in zijn stoel achterovergeleund, de karakteristieke figuur van den ouden Ziethen, aan wiens rechterhand veldmaarschalk Keith zit. Links van Ziethen volgen de beroemde aanvoerder der ruiterij Seydlitz en, op den achtergrond, prins Ferdinand van Brunswijk. Onder de overigen moeten wij nog de gespierde gestalte van generaal Winterfeld vermelden, die met den rug naar hetvensterstaande, met de linkerhand op een sierlijk rococo-tafeltje rust.

Als Frederik bij een zijner generaals tegenspraak vond, kon hij wel eens driftig opstuiven, maar hij liet zich door de goede uitkomst toch weer gemakkelijk verzoenen. Toen bij het begin van den slag van Zorndorf tegen de Russen de Pruisische linkervleugel erg in het nauw geraakte, zond de koning aan Seydlitz bevel, onmiddellijk met zijn ruiterij op te rukken. Maar Seydlitz achtte het oogenblik daartoe niet gekomen en wachtte dit rustig af. De koning werd ongeduldig en liet den generaal zeggen, dat hij na den slag met zijn hoofd rekenschap zou hebben te geven.

Seydlitz echter bleef en liet terug boodschappen: ‘Na den slag staat mijn hoofd ten dienste des konings!’

Eindelijk achtte hij het juiste oogenklik gekomen en rukte met zijn escadrons op; in een ommezien had hij de vijandelijke ruiterij en kort daarop ook het voetvolk uiteengeworpen, om vervolgens ook den Pruisischen rechtervleugel hulp toe te brengen. Des avonds na den slag, toen Seydlitz de tent des konings binnentrad, viel deze hem om den hals en zeide: ‘Ook deze overwinning heb ik hem te danken.’ De aanvankelijke ongezeglijkheid van zijn trouwen generaal had hij glad vergeten.

DE EERSTE SOEP, NAAR DE SCHILDERIJ VAN B. GENZMER.

De weeze. -

Dat de jonge dame onzer gravure weeze is. zal wel aan geen twijfel onderhevig zijn. De zware rouwsluier, het zwarte kleed en vooral de diepe weemoed, die op het fijn besneden gelaat is te lezen, zeggen dit duidelijk genoeg. En dan valt het ook niet moeielijk te gissen, waartoe de bloemen moeten dienen, die zij met zooveel zorg tot een ruiker samenschikt. Voorzeker moeten ze tot versiering strekken van het graf der teerbeminde moeder. Het is haar feestdag, en dan mag ook een ruikertje harer lievelingsbloemen op de eerst kort gesloten groeve niet ontbreken. De vrome kinderliefde, die uit heel de uitdrukking van het meisje spreekt, doet ons vertrouwen dat zij het niet bij die bloemen als tolken harer trouwe genegenheid laten zal, maar dat zij daarbij ook het gebed zal voegen voor de ziel der innig geliefde, die helaas! te vroeg aan haar toewijding ontrukt werd.

Catechismus in den tuin. -

De brave dorpspastoor, een eerbiedwaardige grijsaard, wien de goedheid uit de oogen straalt, heeft het raadzaam geacht, een viertal zijner catechismuskinderen eens afzonderlijk onder handen te nemen. Misschien zijn ze een beetje 'slecht van aannemen,' misschien ook zijn ze achterlijk ten gevolge van speelsche onbezonnenheid. Hij heeft ze eens bij zich laten komen in den tuin van de pastorie en overhoort daar de les. De beurt is aan den jongen die met over elkaar geslagen armen oplettend naar de vragen van mijnheer pastoor luistert. Dan volgt het meisje, dat intusschen gauw haar vrageboek nog eens inziet. Een van de vier kan zelfs in dit gewichtig oogenblik zijn lust niet bedwingen om een bloempje te plukken; als die afleiding hem straks maar niet noodlottig blijkt.

Op den achtergrond onderscheiden wij hutten, boomen, en rechts een diep vergezicht. Het geheel vormt een schilderij van bevallige uitdrukking, zorgvuldige afwerking en lieve kleur. Hoe zacht en geestig is het gelaat van den priester, hoe natuurlijk de houding der kinderen. Welk een fijnheid van waarneming en toets in het landschap!

De eerste soep.

- Kan er iets heerlijker zijn, dan de eerste soep, den pas gehuwden man bereid door het jonge vrouwtje, dat voortaan dag aan dag zijn middagmaal zal koken? Wij gelooven niet dat het fijnste gerecht van den bekwaamsten keukenmeester daarbij halen kan. Ook de gelukkige echtgenoot onzer gravure is blijkbaar van die meening. Op de huwelijksreis heeft hij met zijn lieve eega in de eerste hotels gedineerd, maar nog nooit heeft hij zoo belangstellend en begeerig een lepel soep aan den mond gebracht als die hem vandaag door zijn vrouwtje te proeven gereikt wordt. Voor haar is het blijkbaar een hoog ernstig proefstuk; in onzen tijd hebben de jonge dames zooveel te leeren, dat de keuken er dikwijls op overschiet, en het is te vreezen, dat zelfs de kookscholen, die in den laatsten tijd zijn opgericht, de practische opleiding, in de keuken zelve genoten, maar hoogst gebrekkig zullen vervangen. Het jonge vrouwtje onzer gravure bevindt zich misschien in het geval, dat het haar aan de noodige practische oefening ontbroken heeft; ten minste het dienstmeisje schijnt wel wat spotachtig te lachen om haar onbeholpenheid en kinderlijke blijdschap over den onverhoopt goeden uitslag. Wat daarvan zij, - als er anders niets hapert aan haar eigenschappen als echtgenoote en huishoudster, dan wat oefening in het bereiden van een burgerpot, zal het nogal schikken; liefde en goede wil maken alles goed.

[Nummer 3]

WIT EN ZWART, NAAR DE SCHILDERIJ VAN PAULINE CASPERS.

Excelsior.
Oorspronkelijke novelle van Louise Stratenus.
(*Vervolg.*)

Dus gij weigert niet, mijn jongen,' hernam Starhorst vriendelijk: 'dat doet mij groot genoegen; maar nu uwe moeder; keurt zij ons plan ook goed? Het is een heel offer dat ik van haar vraag, dat weet ik; want ik neem u minstens tot het voorjaar van hare zijde weg; maar het zal uw geest ontwikkelen al die nieuwe indrukken te

ontvangen en ik beloof haar even goed voor u te zorgen alsof gij mijn eigen zoon waart. Gij moet zelf beproeven of gij hare toestemming krijgt.'

Maar reeds had Alix haar lieveling tot zich getrokken en sloot zij hem in de armen.

'Of ik mijne toestemming geef?' antwoordde zij door hare tranen heen: 'Nooit had ik van een dergelijk aanbod durven droomen; nooit ook zal ik u genoegzaam kunnen danken. Ik weet vooraf dat Reynoud aan geen veiliger zorgen kon worden toevertrouwd; en alles zal gereed zijn voor den door u te bepalen dag van vertrek.'

'Dan blijft mij nog alleen over u van ganscher harte te danken,' sprak de professor: 'want ik begrijp hoezeer gij uw kind zult missen; doch ik beloof u dat hij u veel en lang zal schrijven. Gij moet hier in Holland op de hoogte blijven van al wat wij zien en genieten. Van vermoeiende tochten komt niets in; ik ben daar een volslagen vijand van; als het lichaam afgetobd wordt kan de geest niet werken. Ik vrees dat ik

daaromtrent uw zoon nog zal moeten bekeeren, maar ik ben despotisch, als het er op aankomt, en hij zal voor mijn wil moeten buigen.'

Deze laatste woorden waren op zoo vriendelijken, lachenden toon gesproken, dat Reynoud er geheel en al door betooverd werd, en geen oogenblik stilstond bij de vraag of er niet eene al te groote bezorgdheid in lag opgesloten voor zijn gezondheid. Ook de vrouw des huizes was veel te gelukkig om daarover na te denken, en toen het drietal de eetkamer binnentrad om thee te gaan drinken, zou het moeilijk geweest zijn uit te maken wie van hen zich het rijkst gevoelde.

Veertien dagen later vertrok de geleerde met zijn jongen vriend; den avond vóór zijn afreis had Starhorst dr. Meerdring weergezien.

'Zoo, heer professor,' had de geneesheer lachend gezegd, den vinger dreigend opheffende: 'het is goed dat ik je in langen tijd niet weer onder de oogen krijg, want ik heb een onuitroeibare veete tegen je in het hart.'

'Hoedat?' vroeg de andere verbaasd.

'Je hebt mij een ganschen nacht tevergeefs naar een geneesmiddel laten zoeken, dat je zelf al heel rustig toebereid hadt, en den volgenden avond zeg je er mij nog niets van. Ik heb het van de buitenwacht moeten hooren. Een mooie grap! Een ieder loopt er in en denkt dat je al jaren het brandend verlangen hadt ik weet niet wat voor geleerden onzin bijeen te gaan rapen; maar mij maakt niemand wijs dat je dat nog vrij wat beter tehuis hadt kunnen doen, te midden van je eigen boeken. Je hebt den jongen willen redden, dat is alles.'

'En al was dat zoo, heb ik daar het recht niet toe?' vroeg Starhorst zacht: 'Gij, die bijna een menschenleeftijd besteed hebt aan het verzachten van het lijden en sterven uwer medeschepselen, gij moet het kunnen verstaan, dat iemand de onweerstaanbare lust bekruipt een jong leven als dit aan den dood te ontworstelen. Laat het eene dwaasheid zijn, ik heb er geen berouw van. Alleen bid ik u, zeg het aan niemand; zelfs mijn vader weet er niets van; moeder en zoon zijn hooghartig; het zou hun slechts onnoodige pijn veroorzaken als zij het ooit vernamen; en men heeft altijd goede vrienden die zoo iets overbrengen.'

'Je bent een door en door brave kerel,' antwoordde de grijsaard, hem getroffen de hand schuddende: 'En ik zal het mijne tot de zaak bijdragen door je geheel en al op de hoogte te stellen van hetgeen er aangewend moet worden om hem de gezondheid weer te geven.'

Lang bleven de beide heeren Reynoud's belangen bespreken, en toen Starhorst den volgenden dag met hem vertrok, was het evengoed alsof hem een lijfarts vergezelde.

In den aanvang was de knaap nog te zeer onder den indruk van zijn afscheid van huis, zoowel als van het nieuwe en onverwachte van den ganschen toestand, om niet zeer stil en afgetrokken te zijn; maar nadat hij twee of drie dagen met zijn reisgenoot had doorgebracht, veranderde dit geheel, en gaf hij zich gansch en al gewonnen aan de innemende en onverstoorbare opgeruimdheid van zijn metgezel, die hem voortdurend het een of ander te vertellen had omtrent de verschillende plaatsen, die zij voorbijtrokken. Hunne reis was als een panorama, dat zich voor's jongelings oogen ontrolde, terwijl eene zachte, welluidende stem hem op al de schoonheden, al de geschiedkundige herinneringen, aan het steeds afwisselende landschap verbonden, opmerkzaam maakte.

De jonge geleerde zelf hechtte zich met den dag meer en meer aan hem; het genot, waarvan hij zoolang gedroomd had, een ontwakend verstand geheel van eigen indrukken, eigen geestdrift te vervullen, was ten slotte werkelijkheid geworden, en het was hem bij oogenblikken te moede als had hij een zoon gevonden, die in alles zijn voetspoor zou drukken, doch om hem eenmaal verre te overtreffen.

In Reynoud's natuur lag tevens iets dat hem bijzonder sympathiek maakte. Hij had dat kinderlijke, dat naieve in zich, dat zich zoo dikwijls aan het echt geniale paart. Een bloem, een vogel bracht hem in verukking: alles in de natuur had hem iets te zeggen. Opgegroeid in de kille schaduw der steden, kende hij nog niets van dat grootsche schouwspel dat bergen en dalen opleveren; telkens verrees er iets nieuws voor zijn blik, en de indrukken welke hij daarvan ontving hadden iets zoo oorspronkelijks, dat Starhorst ze meer dan eens, zonder het te zeggen, opteekende. Reeds dit op zichzelf genomen was eene geheel ongekende vreugde voor den professor; wat hem echter meer nog verheugde, het was den gunstigen invloed gade te slaan, door de verandering van lucht op zijn tochtgenoot teweeggebracht. Reeds eene week nadat de vermoeienissen der reis voorbij waren en zij daarven hadden kunnen uitrusten in de Eeuwige Stad, was er iets veerkrachtigs gekomen in zijn tred, had zijn hoofd zich weder overeind geheven, en scheen zijn gelaat minder bloedeloos. Zelfs zijn stem klonk minder zwak, en mevrouw Van Westervelden zag zich ruimschoots beloond voor de pijn der scheiding van haar kind door de gunstige berichten, die zij omtrent zijne gezondheid ontving.

Maar evenmin als het Noorden blijft Italië voor koude gespaard. De maand Januari, die in Holland zóó guur was, dat de Groote Maaier onder oud en jong een ware slachting aanrichtte, deed zelfs de bewoners van Rome huiveren, en op zekeren morgen dat Starhorst zich ongerust maakte Reynoud niet als naar gewoonte aan het ontbijt te zien verschijnen, vond hij den knaap nog te bed liggen, ter prooi aan een hevige koorts.

Hij ontstelde hevig en liet terstond een dokter komen, die van longontsteking sprak, en werkelijk nam de benauwdheid, die aanvankelijk nauwelijks noemenswaard had geschenen, als met het uur toe, en stond hij weldra voor het moeielijke vraagstuk of hij de moeder van den kranke moest ontbieden of niet. De geneesheer raadde dit ten sterkste af; de ziekte zou een spoedig verloop hebben, en mocht zij noodlottig blijken, dan nog zou de weduwe te laat komen om haar zoon een laatste maal te omhelzen. Waartoe haar dus aan de vermoeienissen en aandoeningen van een dergelijken tocht bloot te stellen? Toch, indien het kind zelf slechts éénmaal den wensch had uitgesproken zijne moeder bij zich te zien, Willem Starhorst zou het on mogelijke hebben gedaan om dat verlangen te bevredigen; maar Reynoud rustte daar meestal sprakeloos, zonder een enkele maal te kennen te geven dat hij heimwee gevoelde of gaarne een der zijnen bij zich had gehad. Hij klaagde over pijn noch iets en dankte zijn ouderen vriend voor de minste zorgen aan hem besteed, met eene zoo treffende uitdrukking van erkentelijkheid in de oogen, dat de professor niet twijfelen kon of hij was volkomen tevreden met zijne verpleging.

Deze was dan ook vol toewijding en teederheid. Geen vrouwenhand kon hem zachter hebben verzorgd; geen zuster beter geraden hebben wat hem goed kon doen. Niemand kon ook dieper geleden hebben in die dagen van onzekerheid als de man, die met koortsachtige spanning de minste veranderingen gadesloeg, welke zich in den toestand voordeden. Thans eerst gevoelde hij hoe spoedig het menschelijk hart zich hecht aan een droom voor de toekomst en hoe voldoende deze korte weken van samenzijn hem waren geweest om voedsel te geven aan de hoop, dat dit kind zoo goed als zijn zoon, zijn erfgenaam, de troost van zijn ouderdom zou worden.

Hij liet dan ook niets onbeproefd om dat dierbaar leven aan den dood te betwisten. Nachten achtereen zat hij aan Reynoud's legerstede, de ademhaling van den jongeling te bespieden; meer pijn nog gevoelende dan de zieke zelf, zoo vaak een hoestbui de aangetaste longen verscheurde; hem ook overdag geen uur verlatende om zelf eenige rust te nemen.

Het waren onvergetelijke oogenblikken van marteling voor hem. Telkens rees hem de dag voor oogen, waarop zijn vader niet meer zijn zou, en hij nooit meer den klank eener vriendelijke stem in zijn voortaan uitgestorven woning zou vernemen;

hij zelf zou oud worden, en het verstand voelen verzwrakken; al het eens door hardnekkige studie in de hersenen bijeen vergaarde, van lieverlede zien verdwijnen voor zijn geest, gelijk de bouwval van een trotsch kasteel een voor een zijn steenen ziet afbrokkelen en neerploffen in de donkere gracht aan zijne voeten; en niemand zou daar naast hem wezen om die kostbare gesteenten met eerbied weder op te rapen en te schikken tot een nieuw, en nog schooner, nog hechter gebouw van wetenschap.

Reynoud van Westervelden zou zulks gedaan hebben, indien hij had mogen leven; hij alleen ware een zoon voor hem geweest, gelijk hij altijd gedroomd had er een te vinden; wat beteekende het of geen band van bloedverwantschap hen nauwer tot een sloot? Er bestaat ook een gehechtheid, eene overeenkomst tusschen ziel en geest, die even krachtig is, evenzeer kan binden als de zoete schakels waaruit familieketenen gesmeed zijn. Zonder ooit met het geloof zijner jeugd gebroken te hebben, had Starhorst zich, vooral na den dood zijner vrouw, veel meer met zijn studiën bezig gehouden dan met den godsdienst; en in zijn arbeid alleen vergetelheid voor zijn pijn gezocht. De vrees voor het behoud van den knaap wierp hem geheel gebroken op de knieën; hij erkende dat alle wetenschap dwaasheid was, zoolang zij niet gezegend wrerd. Wat vermocht heel de kunde der geleerden, die hij aan dit ziekbed ontbood, zoo God niet wilde dat de koortsgloed bedaarde, dat er verademing voor den lijder kwam?

Hoe beschamend voor een twijfelmoedigen geest te bedenken dat men hier niet te doen had met een dier ontzettende, geheimzinnige kwalen, die met duizenderlei ongekende verschijnselen oprijzen, en waarvoor nog geen kruiden gevonden zijn, omdat men ze nooit te voren heeft bijgewoond; neen, tot de minste afwisselingen in den toestand waren den doktoren bekend, zij wisten tegenover welken vijand zij stonden, van welke wapenen hij zich bediende en toch bleven zij machteloos om hem af te weren; konden zij ondanks al hunne pogingen niet eenmaal een weinigje lucht geven aan het naar adem snakkende kind. De groote Medicijnmeester alleen vermocht hier alles. En dat bewustzijn dwong hem neder te knielen en voor het eerst weder te bidden met heel het nederig geloof zijner vroegste jeugd. Hij liet niet af om behoud te smeeken, en wanneer hij gedurende de lange, traag-omkruipende nachtelijke uren, de wacht van Reynoud's legerstede hield, vroeg hij onophoudelijk dat de knaap gespaard mocht blijven.

In het eind kwam er hoop op herstel, en zag hij spoedig daarop het gevaar verminderen, om eindelijk geheel en al te verdwijnen; en nu kende zijne bezorgdheid geen grenzen meer; hij wist dat de minste herhaling doodelijk zou zijn, en hij waakte dag en nacht tegen die mogelijkheid. Eerst lang nadat de geneesheeren daartoe verlof hadden gegeven, veroorloofde hij den herstellende weder in de open lucht te komen, en hij hield niet op hem ook daarna nog met duizenderlei voorzorgen te omringen.

Toch ware het verre van vervelende tijden voor den jongeling; want nooit had zijn geest zooveel geleerd; Starhorst hield hem voortdurend bezig met zaken die beiden de grootste belangstelling inboezemden; hij werd met evenveel ijver zijn leermeester als hij zijn ziekenverpleger was geweest, en vond in die bezigheid een steeds levendiger voldoening, want Reynoud nam al hetgeen hij aldus vernam in zich op, en wist het te verwerken en er mede te woekeren, op een wijze die zelfs zijn vriend verbaasde.

‘Gij zult mij ver over het hoofd groeien,’ zeide hij eens, met dien zonderlingen, onbeschrijfelijken trots, dien men gevoelt, wanneer men de meerderheid mag erkennen van wien men lief heeft.

‘Dat geloof ik niet,’ antwoordde Reynoud nadenkend; ‘maar als het mij mogelijk is, zou

ik gaarne heel, heel knap willen worden.'

'Ik sta er voor in dat gij het worden zult. Zoolang ik niet geheel en al oud zal zijn, zullen wij samen blijven werken, samen onderzoeken, dan valt alles lichter; en zoodra gij de noodige examens achter den rug hebt, kunt gij mijn opvolger zijn; ik zelf zal dat voor u gedaan krijgen.'

Eenige oogenblikken lang bezwaarde de knaap het stilzwijgen; en daarop den professor doordringend aanziende, vroeg hij:

'En uw boek, waarvoor gij hierheen zijt gekomen?'

Een vluchtige blos kleurde het gelaat van zijn metgezel.

'Dat kan gerust nog wat wachten,' haastte hij zich te zeggen.

'Gedurende mijne ziekte hebt gij er niet aan kunnen vorderen, en nu nog wilt gij mij niet alleen laten, terwijl gij naar de eene of andere bibliotheek zoudt kunnen gaan.'

'Maak je daarover niet ongerust. Wij hebben nog tijd genoeg vóór ons.'

'Ik wilde dat ik het uit mijne gedachten kon zetten, want dat denkbeeld laat mij dag noch nacht met rust,' hernam de knaap, met de hand over het voorhoofd strijkende, waarop zich werkelijk groote druppelen vertoonden als werd hij door een pijnlijk bewustzijn gekweld.

'Welk denkbeeld, mijn jongen?' vroeg Starhorst met trillende stem.

'Dat mijn bijzijn u veeleer een last dan eene hulp is geweest. Tot hiertoe heb ik niet het minste voor u kunnen uitrichten, en u integendeel al uw tijd benomen.'

'Niets voor mij kunnen uitrichten?' herhaalde zijn reisgenoot met een blijden glimlach: 'Gij zegt dat omdat gij nog te jong zijt om het leven te kennen. Als gij mijn leeftijd bereikt, zult gij weten dat wij nimmer zelf kunnen bepalen in hoeverre wij iemand van nut zijn geweest of niet. Zal ik u dat leeien inzien door u een heel eenvoudig voorbeeld op te noemen?'

'O! ja, ik bid u, doe dat.'

'Welnu, gij haalt u allerlei muizenissen in het hoofd, over eenige bezoeken van museums of boekerijen, die wij door uw ziekte gemist hebben; misschien hebt gij wei de kinderachtigheid gehad tot u zelven te zeggen dat ik, zelfs als ik geheel alleen op reis ware gegaan, nog meer uitgevoerd zou hebben dan nu het geval was; en het is waar dat ik eenige weken langer had kunnen doorbrengen met het nasnuffelen van geelgeworden manuscripten, of van vocht doortrokken boeken; je zult je daarover moeten troosten, want dat behoort nu eenmaal tot het onherroepelijke; wat ik je echter verbied te gelooven, het is dat mijn tijd niet vrij wat beter besteed werd. Niemand koestert grooter eerbied voor kennis en wetenschap dan ik, en niets zou mij liever zijn dan eenmaal een aantal belangrijke geschriften na te laten, die ten minste aan het nageslacht konden bewijzen dat ik niet voor niets bestaan had en het leven niet met gesloten oogen doorging; maar een weinigje liefde beteekent meer in de oogen van God dan al de studie eener eeuw; een uur van toewijding is der Eeuwige Liefde meer dan al de ontdekkingen, waarmede een wijze zijn werelddeel kan verblinden. Ik heb voor het eerst sedert vele jaren veel gehechtheid aan een ander mogen bewijzen en eenige dagen achtereen geheel en al aan hem toe mogen wijden; nooit heb ik mijn tijd zoo wel besteed geacht.'

Er lag zulk een klank van hartelijkheid en oprechtheid in deze woorden, dat Reynoud de tranen in de oogen sprongen, terwijl hij hem ontroerd de handen drukte en zeide:

'Ja, ik ben u mijn genezing verschuldigd en ik wilde dat ik slechts het middel kon vinden om u te toonen hoe dankbaar ik u ben, voor alles wat gij voor mij gedaan hebt tijdens mijne ziekte, en ook nu nog voortgaat te doen; maar ik vrees dat ik het u nooit zal kunnen vergelden.'

‘Daarin heb je het mis.’

‘Zeg mij dan wat ik doen kan: het zou mij zoo gelukig maken iets te vinden. Niets zal mij te veel zijn.’

‘Luister, Reynoud; ik zou waarschijnlijk geaarzeld hebben er zelf het onderwerp op te brengen; maar nu ons gesprek er ons vanzelf toe leidt, is het misschien beter de zaak in eens te behandelen. Wij weten dan voortaan geheel en al wááraan wij ons te houden hebben. Je moeder is heel rijk, in mijne oogen, met al haar kinderen, en wanneer ik er haar een van afneem, dan zal het niet zijn om haar iets van zijne teederheid te ontstelen, maar integendeel om hem te helpen datgene te worden, waar zijne vele gaven hem alle aanspraak op kunnen doen gelden; alleen een weinig gehechtheid zal ik hem in ruil daarvoor vragen; mijn bestaan is tot dusverre niet gelukkig geweest; wetenschap moge den geest voldoening geven, het hart laat zij ledig, en in het hart van den mensch schuilt zijn leven. De eenige zonnestraal, die mijn hemel verlichtte, werd bijna even spoedig weder uitgedoofd; het is sedert altijd kil en grauw en vreugdeloos om mij heen gebleven. Gij met uwe jeugd kunt daarin verandering brengen, gij alleen. Zoo menigeen heeft mij gevraagd waarom ik niet hertrouwde; mijn vader vooral raadde het mij aan, omdat hij mij kende en wel inzag hoe zwaar mij de eenzaamheid zou vallen, als ik eenmaal geheel alleen achterbleef; doch ik kan de kleine blonde bruid maar niet vergeten, wie ik eenmaal beloofde dat zij mijne eerste en laatste liefde zou zijn. Al wie hare plaats innam zou mij eene indringster schijnen, wier aanblik mij toch slechts pijn zou doen. Alleen het bezit van een zoon zooals gij kan de leegte aan mijn haard nog vervullen, mij weer gelukkig maken tot mijn dood toe. Zeg mij dat gij er in toestemt voortaan lief en leed met mij te deelen, mij de verdere ontwikkeling van uw verstand, in één woord, uw gansche toekomst over te laten; leer u een weinig beschouwen als mijn kind, al ware het ook slechts omdat ik er toch ook het mijne toe bij mocht brengen om u in het leven te houden, en gij zult vrij wat meer voor mij gedaan hebben dan ik ooit voor u kan doen.’

De knaap antwoordde niet aanstonds. Hij had sedert eenige minuten de oogen gesloten en leunde achterover met het hoofd in den gemakkelijken stoel, waarin hij voor het geopende venster zat. Zijne lraaie gelaatstrekken waren pijnlijk vertrokken, en Starhorst zag met schrik hoe weinig vreugde zijn toch zoo edelmoedig voorstel scheen te hebben verwekt.

(*Wordt vervolgd.*)

De Postduif.
Een vertelling uit Michigan.

Wanneer men de rivier Maskegon in den staat Michigan opvaart, komt men aan het Houghton-meer, een groot waterbekken van meer dan twintig Engelsche mijlen in middellijn. Wie de Houghton was, op wiens naam het meer gedoopt werd, weten wij niet, maar naar alle waarschijnlijkheid zal het wel een *trapper* geweest zijn, die voor het eerst den schitterenden waterspiegel van het meer opmerkte en zijn kameraden van die ontdekking bericht gaf.

Dichte wouden omsluiten het water, welks oevers omzoomd zijn van biezen en riet, waarin zich op bepaalde tijden van het jaar veel wilde eenden en andere watervogels ophouden.

Op zekeren namiddag in September slenterde een jonge man langs den oever van het meer. Hij was een Hollander van geboorte, heette Eduard Almer en was sedert eenige jaren als ingenieur en opzichter in een grooten zaagmolen aan den Maskegon aangesteld. De zaak, een maatschappij op aandeelen, ging croed vooruit,

tot haar op een mooien dag ook het lot trof, dat de tijd meebrengt. Wegens een verschil over het loon legden al de arbeiders plotseling de bijl er bij neer en de zaagmolen moest natuurlijk stilstaan tot de werkstaking geëindigd was. Zoo had dus de Hollandsche ingenieur veel vrijen tijd en maakte daarvan gebruik tot kleine uitstapjes om te jagen.

Daags te voren toen hij, voor de jacht uitgerust, zijn net huisje naast den zaagmolen verliet, had hij zijn jonge vrouw gezegd, dat hij wel een dag of twee, drie zou uitblijven en, terwijl hij op een mooie, met bijzondere zorg ingerichte duiventil wees, er bij gevoegd:

'Vergeet niet, Mathilde, terwijl ik weg ben, mijn postduiven te voêren. Al heb je met die beestjes ook niet veel op, omdat je meent dat ik er te veel tijd aan besteed, moet je me nu toch dat pleizier eens doen.'

Hij was namelijk een hartstochtelijk liefhebber van postduiven en was dan ook door dat middel van verkeer in correspondentie met een vriend in Chicago, die tot de groote Amerikaansche postduivenvereeniging behoorde. Daar de telegraaf nog niet zoover in de wouden van Michigan doorgedrongen was, konden in gewichtige gevallen de postduiven veel sneller meedeelingen overbrengen, dan dit door de post of door bijzondere boden geschieden kon.

Nu kuierde dus Eduard Almer met zijn geladen buks onder den arm, van zijn trouwen jachthond Terry vergezeld, langs den zuidelijken oever van het Houghton-meer, dat in prachtigen zonneglans fonkelde. Nog had hij geen enkel eendje buit gemaakt, maar daar gaf hij minder om. Wat hem boeide was de stille eenzaamheid van het woud, het grootsche natuurschoon der streek, die zich als altijd in den Indianenzomer, dat wil zeggen September, in haar heerlijksten dos vertoonde.

Om de schilderachtige oevers nog beter te kunnen oversenouwen, liep hij een kleine landtong op, die zich ver in het meer uitstrekte. Er woei een gestadige noordenwind en de golven ruischten hem te gemoet. Daar ontdekte hij tot zijn verbazing een klein zeilscheepje, dat op de uiterste spits der landtong toeliep. Het was een zwart, onbehouwen en klaarblijkelijk door geen bekwaam scheepstimmerman in elkaar gezet schuitje.

Toen het kwam aandrijven en zich in het riet vastwerkte, liep Almer naar de plek en zag dat de mast met het zeil in het bootje lag, mitsgaders een bootshaak en twee roeispanen. Onder de bank aan het roer stond een mand met vier flesschen rum, waarvan er twee vol en twee half geleegd waren. En verder stond in het voorgedeelte van het vaartuig een zonderling toestel. Het scheen een soort copieerpers te zijn en wel een heel nieuwe, ongebruikte.

Almer meende, dat de boot aan den noordelijken oever van het meer door het een of ander toeval vlot moest geraakt zijn en besloot, na zich een oogenblik bezonnen te hebben, ze den eigenaar terug te brengen. Het was zijn plan geweest, het heele meer, welks omvang hij trouwens niet nauwkeurig kende, om te wandelen. Nu kon hij het echter gemakkelijker hebben en, tegen den noordenwind oplaveerend, in het scheepje de watervlakte oversteken.

Hij stapte in het bootje, liet er den hond in springen, richtte den mast op, vierde het zeil en stiet met den haak van wal. Daarop greep hij het roer en stuurde naar het noordwesten, om na verloop van een uur in noordoostelijke richting koers te zetten. Daarbij geraakte hij tweemaal in de hevige snelle strooming der Maskegon, welke door dit meer heenvloeit. Wel was Almer tamelijk goed met het bestuur van een zeilscheepje vertrouwd, maar hij begreep toch spoedig dat de tocht vrij gevaarlijk was, vooral als de wind sterker opstak. Intusschen besloot hij toch zijn voornemen ten uitvoer te brengen.

Toen hij ten vierden male den steven wendde om weer op het noordwesten aan te sturen, waren er eenige uren verloopen en de zon neigde ten ondergang. Het raadzaamste was,

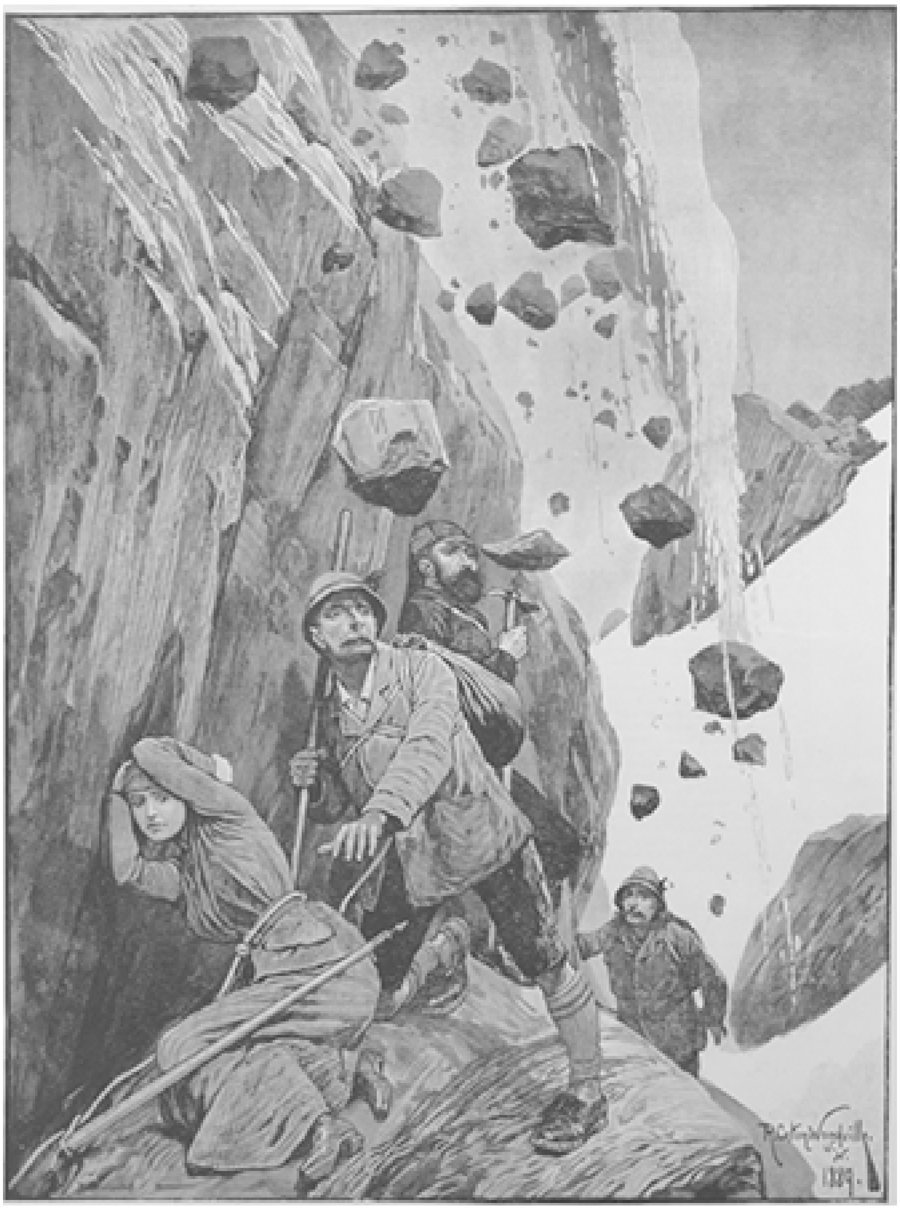

EEN TOERISTEN-AVONTUUR, NAAR DE TEEKENING VAN R. CATON WOODVILLE.

aan wal te gaan en den volgenden morgen in de vroegte verder te varen, te meer daar er witte nevels over het meer neerdaalden en de omgeving als in een sluier hulden.

Na een pooze zag hij onduidelijk in het noorden kale rotsen en zandheuvels oprijzen. Dat moest een klein eiland zijn, en achteloos wilde hij het voorbijvaren, toen het hem plotseling voorkwam, als deed zich uit die richting een geroep vernemen.

Er moest zich dus iemand op het eiland ophouden.

VOOR PLEIZIER UIT, NAAR DE SCHILDERIJ VAN CARL ARNOLD.

Door kort opkruisen bracht Almer het scheepje zoo dicht in de nabijheid, dat hij door den nevel heen aan den oever twee mannen zag staan, die hem ijverig wenkten.

Toen de Hollander nog omstreeks veertig schreden van hen verwijderd was, riep hij hun toe:

'Heb je een zeilboot verloren?'

'Ja, sir!' riep de grootste van de twee onbekenden.

'We hadden ze niet stevig genoeg vastgelegd, naar het schijnt, en zoo is ze weggedre-

ven, terwijl wij op het eiland rondliepen. Een leelijk geval, want mijn kameraad en ik kunnen geen van beiden zwemmen en het eiland ligt midden in het meer, tien mijlen van den naasten oever. U komt dus als een ware redder in den nood, sir! Kom als 't u belieft maar gauw hierheen. Ja, ik zie het al, het is onze boot. Er staat een kleine handpers in, niet waar, een soort drukpers?'

'Ja, dat komt uit,' hernam de Hollander en stuurde de boot naar den zandigen oever.

'Wel bedankt, sir!' zei de onbekende, die al gesproken had. 'Ik zal nu de boot wat steviger vastleggen, dat ze weer niet afdrijft.'

Er stak een stuk hout in het zand en daar was een touw aan gebonden; dit knoopte hij nu stevig aan den ijzeren haak, die aan den boeg van het vaartuig bevestigd was.

'Zoo, nu zal de knoop niet meer los gaan, daar durf ik op zweren!'

De man was een echte Yankee van omstreeks vijttig jaren, met een sluw, mager gezicht en heel net gekleed. Zijn metgezel was veel jonger en zag er eenigermate als een kunstenaar uit in zijn lange grijze jas en met zijn zachten witten vilten hoed op den krullebol. Hij scheen slechte oogen te hebben, want hij droeg een blauwen bril.

'Sir, welk toeval voerde u tot ons groot geluk op dit afgelegen meer?' vroeg de eerste.

'Ik ben ingenieur van den grooten zaagmolen aan den Maskegon,' zei Almer, terwijl hij met zijn hond aan wal sprong. 'Op dit oogenblik is ons werkvolk aan het werkstaken, daarom heb ik vrijaf en maakte een uitstapje naar deze streek. Er staan prachtige boomen aan den oever. Ik denk dat we, zoodra de zaak weer in gang is, een ploeg houthakkers hierheen zullen sturen.'

Het jongmensch met den blauwen bril zag zijn gezel aan en mompelde iets binnensmonds.

'En mae ik ook uw naam weten, heeren?' zei de Hollander.

'Ik heet Jones,' hernam de Yankee met een listig knipoogje aan het adres van zijn gezel. 'Dit jongmensch heet Smith en is mijn neef.'

'Is u ook op de jacht uit?'

'Neen, we hebben geen geweren meegebracht.'

'Op dit eiland schijnt ook niet veel te schieten te zijn, want er is geen boschje of boom te zien.'

'U moet weten, sir, mijn neef is teekenaar en schilder, en maakt hier studies naar de natuur; hij schetst de mooiste woudstreken van Michigan.'

'Maar dit kale eiland is toch allesbehalve schilderachtig.'

'Hm.... ze hadden ons verteld, dat op dit eenzaam eiland midden in het meer een oude merkwaardige Indiaansche grafheuvel te zien was. En om dien wat nauwkeuriger te onderzoeken legden we hier aan.'

'Maar ze hebben ons beet gehad of zich vergist,' voegde het jongmensch met den kunstenaarskop er haastig bij. 'Wij hebben er wel naar gezocht, maar geen spoor van een Indiaansch graf gevonden.'

'Maar waartoe dient u toch die drukpers in de wildernis?' vroeg Almer nieuwsgierig. 'Me dunkt dat zoo'n ding hier al zeer weinig te pas komt.'

'Hm, sir, dat is een nieuwe uitvinding van mij,' hernam de Yankee. 'Ik ben namelijk werktuigkundige en heb een nieuw soort copieerpers uitgevonden, waarop ik patent wil nemen.'

'Maar ik begrijp niet waarom u dat ding hierheen heeft meegebracht.'

'Och, eenvoudig toeval, waarde heer. U moet weten dat ik mijn winkel te Sheboygan in Wisconsin van de hand gedaan heb en me nu alleen met uitvindingen

bezig houd, gelijk mijn neef zich aan de kunst wijdt. Nu hebben we ons een paar maanden aan den bovenloop van den Maskegon opgehouden, bij een neef van mij, die daar een *farm* heeft - het is de eenige daar in het woud - hij houdt namelijk van de eenzaamheid en is een geweldige jager. Terwijl mijn neef teekende en schilderde, wou ik ook niet leeg zitten; ik liet mij gereedschap en het noodige materiaal komen en vervaardigde opmijn eentje deze copieerpers. Eergisteren hebben wij de boot van mijn neef geleend; wij willen den heelen Maskegon afvaren en zoo langs de kust van het Michigan-meer naar Chicago komen, om daar mijn uitvinding te exploiteeren. Intusschen heeft dat volstrekt geen haast en daarom maken wij onderweg allerlei studies en nemen alle bezienswaardigheden op.'

'Zoo is het,' zei het jongmensch met den blauwen bril, zijn metgezel toeknikkend. 'Maar nu is het voor vandaag te laat geworden om verder te varen. De wind steekt heviger op, de nevels worden dichter en het begint zoo zoetjes aan te schemeren. We zullen hier van nacht wel moeten overblijven. Ongelukkig kunnen we geen vuur aanleggen, want brandstof is op dit eiland niet te vinden. Tot ons geluk is het weer nogal zacht en de lucht niet te koel.'

'Daar heb je volkomen gelijk in, sir,' meende Almer. 'Bij nacht en nevel op het meer schuitje te varen komt me niet zonder gevaar voor. Laten we dan maar liever van nacht hier blijven, dan kunnen we morgen vroeg het eiland verlaten.'

Op het zand aan den oever stond een korf met levensmiddelen en daarbij een paar pakketten, waaronder twee van vierkanten vorm in wasdoek gewikkeld.

'Daar heeft u zeker uw schilderkast en schetsboeken in?' vroeg de Hollander op de pakketten wijzend.

'Juist, sir,' hernam de kunstenaar.

'Dan kon u mij uw schetsen wel eens laten zien. Als liefhebber van kunst interesseer ik mij daarvoor; ik teeken zelf ook een beetje in mijn vrije uren.'

De Yankee hoestte eenigszins gedwongen.

Maar de man met den bril riep met een lichte buiging:

'Met het grootste genoegen, sir, wil ik mijn schetsen aan uw zaakkundig oordeel onderwerpen. Maar nu niet, als ik u verzoeken mag; het is al veel te donker. Morgen, als u er niets tegen heeft. En laten we nu zien wat wij te soupeeren hebben; er is nog heel wat in onze provisiemand.'

'Ik zal de rum halen,' zei de Yankee. 'Het menschelijk leven zou toch al heel armzalig wezen, als je niet van tijd tot tijd een hartigen teug rum had.'

Hij ging naar de boot en haalde de vier flesschen.

'Ik kan ook nog een kleine bijdrage tot het souper leveren,' zei Almer. 'Mijn vrouw heeft mij het een en ander in de weitasch gestoken.'

'Neen, neen, laat zitten,' riep het jongmensch met den blauwen bril. 'Daar protesteer ik tegen. Bewaar uw voorraad voor u zelven. Wij zijn rijkelijk voorzien en natuurlijk is u onze gast.'

De drie mannen legden zich aan den oever neer en gebruikten op hun gemak een goed avondmaal. Intusschen werd het volslagen donker en de sterren schemerden met matten glans door den nevel.

Almer voelde zich zeer vermoeid en strekte zich het eerste, op een wollen deken, die zijn nieuwe bekenden hem vriendelijk leenden, ter ruste uit. Zijn hond, die nog aan een paar beenen knabbelde, ging aan zijn voeten liggen.

De Yankee en zijn gezel dronken nog eenige glazen rum; en daarna strekten ook zij zich op hun dekens uit, maar niet om te slapen.

(*Wordt vervolgd.*)

Iets over het vuurmaken.

Voor de menschen uit vroegere tijden moet het vuur dikwijls een raadselachtig iets geweest zijn. Zij konden zich van het wezen en den aard daarvan geen denkbeeld maken. Was het iets levends, een dier, een godheid, of wat was het?

Dat zij het voor iets hielden, dat aan het leven nauw verwant was, is zeker en ook niet te verwonderen. Zij hadden geen begrip van de warmte van het menschelijk of dierlijk lichaam; de oorzaken daarvan waren hun onbekend, en wanneer zij bemerkten, dat het lichaam, als het levenslicht uitgedoofd was, verstijfde, lag voor hen het vermoeden voor de hand, dat in het lichaam des menschen, tot aan zijn dood, een vlam gebrand, een vuur gegloeid had.

Een Arabisch sprookje verhaalt van een weetgierig man, Yokdan geheeten, die graag geweten had, wat het leven toch eigenlijk was. Tot dit einde opende hij het hart van een stervend dier en bemerkte daarin een blauw vlammetje, dat voor zijn oogen uitdoofde.

Houdt zelfs nu nog niet het bijgeloof de huppelende vlammetjes, die op zwoele zomeravonden op vochtige weiden, moerassige waters en dikwijls ook op kerkhoven te zien zijn, voor de zielen van overledenen, die òf de rustplaats hunner lichamen bezoeken, òf hun bloedverwanten en vrienden komen halen?

Maar keeren wij tot het vuur terug.

Nauwelijks is de nacht voorbij en zijn de slapers tot hun nieuwe dagtaak ontwaakt, of het eerste werk in het huishouden is, vuur aan te maken. Dat gaat tegenwoordig gemakkelijk en vlug in zijn werk, maar vroeger nam het heel wat tijd en moeite in beslag.

Ik ben nog in het bezit van een oude, koperen tondeldoos, die van mijne grootmoeder afkomstig is. Zij is rond, vier duim diep, heeft de grootte van een schoteltje en een dubbelen bodem. Wanneer men ze openmaakt, ziet men in het bovenste gedeelte een lang ovaal stuk staal en een vuursteen. Neemt men deze beide en den eersten bodem er uit, dan komt men bij het tondel, dat uit linnen vervaardigd werd.

Het eerste geluid, dat men 's morgens in huis hoorde, was het slaan van staal en vuursteen boven het tondel, om het vuur te doen vatten. Brandde, of liever, gloeide dit, dan werd daaraan een zwaveldraad, en hiermee de vetkaars of olielamp aangestoken, en het tondel zoo spoedig mogelijk door het toetrekken van den bovensten blikken bodem uitgedoofd.

Na de tondeldoos kwam de tondelflesch in de mode, gelukkig echter slechts voor korten tijd. Zij had de grootte van een kleine eaude Cologne-flacon en bevatte phosphor. Een op bijzondere wijze toebereid stukje hout werd daarin gestoken en zoolang in het phosphor heen en weer gedraaid, tot het vlam vatte. Daar echter bij deze operatie niet zelden ook het phosphor in brand vloog, raakte dit gevaarlijk middeltje spoedig weer uit de mode.

Hierop volgde weer een flesch, ditmaal echter een grootere, met breeden hals. Deze was tot op de helft gevuld met een grauwe, vochtige vaste massa, bestaande uit vloeipapier, met het een of andere zuur doortrokken. Van de hiertoe gebruikte houtjes werden de koppen van een roode stof voorzien, die in brand geraakte als men ze met kracht in de flesch stiet. Maar ook deze manier van vuurmaken had hare onaangename zijde, en nu werd de tusschen de jaren 30 en 40 van deze eeuw gevolgde invoering van lucifers met algemeene tevredenheid aangenomen.

Ik bedoel hier die stokjes, waarvan het eene uiteinde in zwavel gedoopt en met een phosphorkopje voorzien is. Dit was een groote vordering op dit gebied, en ook nu nog zijn zij veelvuldig in gebruik. Jammer is het, dat de vervaardiging voor de arbeiders in de luciferfabrieken met ernstige gevaren gepaard gaat. De potten met het gesmolten phosphor, waarin de stokjes gedoopt worden, ontploffen nu en dan en hebben bijna altijd verlies van menschenlevens ten gevolge. Erger nog zijn de phosphordampen, die zeer schadelijk zijn voor de gezondheid, en voor allen, die

er mee in aanraking komen, na korter of langer tijd, groote zwakheid, vaak zware ziekten en een vroegtijdigen dood ten gevolge hebben.

Ten laatste kwamen de lucifers zonder phos-

phor en zwavel, die in Zweden uitgevonden werden en nu reeds lang over den geheelen aardbodem verspreid zijn.

Als men bedenkt, hoeveel moeite en omslag het vuur aansteken in vroegere tijden meebracht, dan begrijpt men ook, waarom onze voorouders hun best deden, om het vuur op den haard zoo mogelijk nooit te laten uitgaan.

'Drie en zestig jaar ben ik getrouwd geweest,' placht een onlangs gestorven oude vrouw tot haar kleinkinderen en achterkleinkinderen te zeggen, 'en al dien tijd door is het vuur op den keukenhaard geen enkel maal uitgegaan. Daarom zal Onze Lieve Heer mij ook wel in Zijn hemel opnemen.' Deze voorbeeldige vrouw leefde dan ook in een zeer turfrijke streek, en, zooals men weet, blijft een gloeiende turf dagen lang goed, als men haar zorgvuldig onder de asch legt.

Hier dient ook met een enkel woord gewag gemaakt te worden van het biezenlicht, waarmee onze landelijke voorvaderen hun hutten verlichtten. Tot in het begin dezer eeuw heeft zich dat gebruik in sommige noordelijke streken van ons vaderland en van Duitschland staande gehouden.

De voor dit licht gebruikelijke toestel bestond uit een omstreeks twee voet hoogen cylinder van blik, die aan alle kanten met ronde gaatjes voorzien was, terwijl zich in den cylinder de brandstof bevond, die niets anders was dan het merg van biezen. De voet van den cylinder had den vorm van een bekken, dat met water was gevuld, en waarin de uit de gaatjes spattende vonken uitdoofden.

Zulk een biezenlicht gloeide den geheelen nacht door, terwijl de openingen in den cylinder niet alleen als luchtgaatjes dienst deden, maar ook het schijnsel van den gloed door het vertrek lieten vallen.

Vóór de tondeldoos tot zegen van het beschaafde menschdom was uitgevonden, moest men zijn vuur onophoudelijk, dag en nacht, onderhouden. Ging het dan toch door een ongelukkig toeval een enkele maal uit, dan moest men bij een buurman zich nieuw vuur zien te verschaffen.

In de allervroegste tijden verkreeg men vuur door twee stukken hout tegen elkaar te wrijven, zooals de wilden het tegenwoordig nog doen. Men lei een stuk hout tusschen zijn voeten op den grond; in een gat in dat hout werd een tweede stuk loodrecht in gezet, dat men nu met de handen snel heen en weer draaide, tot het heet werd en in brand geraakte. Het spreekt vanzelf dat het hout goed droog moest zijn, en daar dit in het vochtige klimaat van onze noordelijke urwouden niet overal te vinden was, zal het vuur aanmaken bij onze voorouders dikwijls heel wat ingehad hebben. Dit was dan ook de reden, waarom met zooveel zorgvuldigheid voor het aanhouden van het eenmaal brandende vuur gewaakt werd.

Ook is het niet onwaarschijnlijk, dat hierin eveneens de oorsprong van de Vesta-vereering te zoeken is. De vlam van het huishouden werd op een bepaalde plaats des huizes door de ongehuwde vrouwelijke familieleden voor uitdooven bewaard, en toen later dorpen ontstonden, onderhield en bewaakte men in een daarvoor bestemd gebouw een gemeenschappelijk vuur. Van dezen centraalhaard werden de haarden van alle huishoudingen voorzien.

Ovidius deelt mee, dat de eerste tempel, die te Rome ter eere van Vesta werd gebouwd, een leemen hut met een strooien dak was en in vorm en anderzins nauwkeurig aan de primitieve hutten der bewoners beantwoordde. De tempel was dan ook inderdaad niets dan een ronde overdakte vuurhaard, die aan de hoede der maagden der in den beginne nog kleine gemeente was toevertrouwd. Hij was de openbare vuurhaard van Rome, en daarin brandde jaar in, jaar uit, de heilige vlam, die naar het heette, uit Troje was overgebracht, en waarvan het geluk der stad afhankelijk was.

Volgens sommige geleerden heeft de naam Vesta denzelfden wortel als het Sanskrietsche woord *was*, dat wonen beteekent, zoodat Vesta de godin der woningen en der huiselijkheid geweest is, wier middelpunt van oudsher de vuurhaard uitmaakte.

Steden en landen zijn in zekeren zin niets dan groote huisgezinnen, en wat de haard voor het huishouden was, was de tempel van het eeuwige vuur voor de stad en het land. Wanneer de heilige vlam door onachtzaamheid uitging werd de schuldige maagd door den opperpriester getuchtigd, en onder groote plechtigheid een nieuw vuur door het wrijven van twee stukken hout of door middel van de door brandglazen versterkte zonnestralen aangestoken, daar het niet geoorloofd was, het heilig vuur aan een gewoon vuur te ontleenen.

Toen het christendom zich uitbreidde, werd het noodzakelijk, het volk de dwaling, als zou het gemeentevuur iets met de goden te maken, te doen afleggen. Maar van den anderen kant kon zulk een vuur niet gemist worden. Men bewandelde nu een tusschenweg, door de Kerk als de geheiligde bewaarplaats van het eeuwig vuur uit te kiezen. Daarin werd nu een brandende lamp onderhouden, niet enkel om de voor de H. Diensten benoodigde kaarsen te kunnen aansteken, zonder zijn toevlucht tot het wrijven van stukken hout of tot de tondeldoos te moeten nemen, maar ook om de gemeente aan vuur te helpen. Nog heden ten dage zijn zoodanige bewaarplaatsen van het eeuwigdurende vuur in vele oude kerken te vinden. Het zijn in den regel vierkante steenblokken, met een aantal ronde holten op het bovenvlak, die tot het bewaren van de olie gediend hebben. Men vindt ze nog hier en daar in de kerken van de mark Brandenburg, van het koninkrijk Saksen en ook in Zuid-Duitschland. Meermalen heeft men ze ook midden in het metselwerk aangetroffen, wat hierdoor te verklaren is, dat men de steenen van de oude kerk-ruïnen bij het bouwen eener nieuwe kerk gebruikt heeft.

In het atrium der kerk van den H. Ambrosius te Milaan staat zulk een steen van wit marmer, veelvuldig gespleten en met ijzeren banden samengehouden. Hij is drie voet tien duim hoog en heeft boven een middellijn van twee voet zes duim. Op het bovenvlak bevinden zich negen schaalvormige holten.

Ook in Engeland staan sommige dezer steenblokken nog van oudsher op hun plaats, o.a. in de kerk te Lewannick in Cornwallis, terwijl men er een heeft aangetroffen in de bouwvallen van de abdij te Furness, en een in de abdij te Calder.

Ofschoon deze steenblokken hun godsdienstige beteekenis hadden, lag de oorsprong daarvan in het feit, dat elke plaats zijn centralen vuurhaard moest hebben, waaraan ten allen tijde licht en warmte konden ontleend worden, en deze vuurhaarden werden enkel daarom naar de kerken verlegd, om de heidensche begrippen uit te roeien.

Werd het land door de pest bezocht of had er een groote sterfte onder het vee plaats, dan werden niet zelden noodvuren aangestoken, en wel, naar oud gebruik, door middel van twee stukken hout. Het vee werd door de vlammen heengejaagd, daar men meende, dat dit nieuwe vuur de ziekte verdreef. Staal en vuursteen mochten bij het aanmaken van het noodvuur niet gebruikt worden, daar het alleen dan voor krachtdadig gold, wanneer het door het wrijven van twee stukken hout was verkregen.

De Kerk verbood reeds in de achtste eeuw het noodvuur, omdat daarin het heidensche karakter niet te miskennen viel, maar, wanneer groote rampen het land bedreigden, keerde de nog half heidensche bevolking tot de oude gebruiken terug.

Met de middeleeuwsche gewoonte, op Paaschdag het vuur in de kerk te vernieuwen, hangt ook het gebruik der Paaschvuren samen, dat nu nog in veel streken van Duitschland op hoogten en open plaatsen gevierd wordt, door het aansteken van groote vuren.

Bij de Platen.

Wit en zwart.-

De tegenstelling is niet onaardig gevonden, te meer daar ze zich niet tot de kleur bepaalt, maar in het heele karakter der twee figuren is doorgevoerd. De bakkersjongen in het witte buisje, met de witte sloof voor en de witte muts- op het hoofd is met zijn glad blond gezicht en zijn zachte handen een echt wittebroodskindje. Zijn kameraad, de schoorsteenveger, is niet enkel door zijn havelooze, zwarte plunje, maar ook in al het overige zijn sprekend tegenbeeld. Met zijn vierkante schouders, zijn harde knuisten, die hij in de broekzakken verbergt, zijn forsche beenen, maar bovenal zijn krachtigen kwajongenskop contrasteert hij met het slanke, tengere, lenige ventje letterlijk als wit en zwart, of liever als goedig en guitig. Waren beiden niet zulke dikke vrienden en kwam het op plukharen aan, de kortste zou ontwijfelbaar aan het langste eind blijven; maar een vechtersbaas als hij meet zich niet met een goedhals, en ook hier geldt, dat de uitersten vaak elkander aantrekken, in plaats van af te stooten.

Een toeristen-avontuur. -

Aangenaam is nu juist dat avontuur niet, en niemand zal zeker het drietal toeristen benijden, die daar in de genoegens van hun bergtochtje zoo plotseling door een steenval worden gestoord. De gids heeft hen wel gewaarschuwd, alvorens de gevaarlijke klimpartij werd ondernomen; maar ze moesten en zouden den gletscher bestijgen, en nu moeten ze maar hebben wat er bijstaat. Vooral de jonge dame, die zich bij het begin van den tocht zoo dapper toonde, zit nu leelijk in de benauwheid. De steenen snorren haar langs de ooren dat het zoo davert, en de hand, die haar gezel beschermend over haar uitstrekt, is zeker maar een zwakke beschutting.

Dat zij tot de fiere dochteren Albions behoort, lijdt wel geen twijfel. Een Hollandsche dame had allicht de heeren alleen laten gaan, ofschoon toch bij gelegenheid van den eersten Nederlandschen pelgrimstocht naar Rome twee Hollandsche dames zich aan een kijkje in den krater van den Vesuvius waagden.

Als iemand verre reizen doet, dan kan hij wat verhalen, zingt Jurriaan. Als ons drietal Engelsche toeristen het er zonder kleerscheuren afbrengt, en behouden thuis gekomen, weer de genoegens van *home, sweet home* geniet, zal de herinnering aan dit avontuur en de aardigheid het in geuren en kleuren te vertellen, hun zeker ruimschoots al de angst en vermoeienis, heden uitgestaan, vergoeden.

Voor pleizier uit. -

Ziedaar ook een toe-risten-avontuur, dat hoewel niet van zoo ernstigen aard als een steenval in het gebergte, toch zeker niet van de aangenaamste is. Menigeen, die verleden jaar ter gelegenheid van het Passiespel in het Tiroler bergland heeft omgezworven en op zijn tochtje in den postwagen met de geweldige stortregens te kampen had, welke den zomer van '90 zoo goed als die van '91 kenmerkten, weet daarvan mee te spreken. De lezer, die in dat geval verkeert, zal bij den eersten blik op ons tafereel, het schilderachtige Beiersche land herkennen: de wit en blauw geverfde handwijzer, maar vooral de typische postiljon, in het blauwe buis en de witte broek, met den posthoorn op den rug, brengt hem onmiddellijk *en pays de connaissance.*

Intusschen zijn het geen bedevaartgangers, die we hier voor ons hebben; de familie is blijkbaar voor pleizier uit. Dat zien we aan het lichte zomerkleedje van de jonge dame met het hondje onder den arm, ofschoon de oude heer, een officier

naar het schijnt, zich toch blijkbaar op het weer heeft gekleed. De hemel zag zeker 's morgens al grauw, maar die kon wel opklaren; de dames hadden nu eenmaal haar zinnen op het uitstapje gezet, en stelden er zich veel genoegen van voor. Helaas, de mensch wikt en.... het weer beschikt. Bij stroomen plast de regen neer, en - tot overmaat van ramp! - loopt midden op den eenzamen bergweg plotseling een der wielen van den wagen af. Wat nu gedaan? De postiljon krabt zich verlegen achter het oor; de oude heer foetert, de dames lamenteeren, het schoothondje bibbert: alleen de kleine deugniet van een jongen trekt zich niets van het geval aan en amuseert zich met de opgestoken paraplu te laten ronddraaien.

Het is wel pleizierig, aldus voor pleizier uit te zijn!

Jantje huilt en Jantje lacht. -

Tusschen schreien en lachen is op Jantjes leeftijd de afstand niet groot. Straks kwamen hem de waterlanders in de oogen, toen hij zag hoede drie jonge speelsche keffers - in zijn oog echte bloedhonden!- zijn mooien Jan-Klaassen bij de kladden namen, en elk nijdig aan een arm of been trekkende, het vroolrjke mannetje dreigden te vierendeelen. Maar nu die gruwzame toeleg hun is gelukt en elk met een der afgerukte leden van de arme pop in den bek holderdebolder achterover valt, barst Jantje door zijn tranen heen in een schaterlach uit. Dat schouwspel was dan ook al te vermakelijk, en wel het offer van Jan Klaassens leven waard. Zelfs de poes, die zich aanvankelijk schuw achter de deur schuil hield, acht zich door den onverwachten uitslag van het gevecht gerustgesteld en vindt het geval merkwaardig genoeg om het met de eigenaardige philosophie, haar geslacht eigen, te beschouwen. Ook de lezer, dunkt ons, zal de beide aardige tooneeltjes, wel een aandachtige beschouwing waardig keuren.

JANTJE HUILT.

JANTJE LACHT.
Naar de schilderijen van C. Reichert.

Wetenswaardig Allerlei.

Edison's sprekende pop.

- De sprekende pop van Edison, waarvan op blz. 368 van den vorigen jaargang sprake is, zal volgens Amerikaansche berichten spoedig haar intrede in de wereld doen. De uitvinder heeft aan de technische volmaking van dit speelgoed een jaar arbeids besteed. De romp wordt uit tinblik gedreven, dat als een zeef is opengewerkt om het geluid door te laten. Twee groote Duitsche fabrikanten hebben een bestelling voor het leveren der porseleinen koppen gedurende een jaar gekregen, terwijl de armen en beenen in Amerika uit hout gesneden worden. Het spreekmechanisme is een phonograaf op een vierde der grootte van Edison's eersten toestel. Het wordt door middel van een hefboompje in den rug der pop in beweging gebracht. Achttien jonge dames, met krachtige heldere stemmen, geven den poppen les in het spreken, door in de phonograaf versjes op te zeggen, die de pop later herhalen moet. Iedere pop spreekt een minuut lang en begint dan weer van voren af aan.

Edison heeft plan nog meer dergelijk sprekend speelgoed te vervaardigen.

Verbetering van drinkwater. -

Nog voor vijf en twintig jaren meenden zelfs de geneesheeren, dat slecht drinkwater eenvoudig mot een scheutje overmangaanzure kali en derg elijke zelfstandigheden goed te maken is; algemeen toch heerschte de meening dat de toenmaals nog onbekende ziekteverwekkers van een uiterst teer gestel waren. Tegenwoordig weten

wij, dat die ziekteverwekkers, de bacteriën namelijk, juist bijzonder taai van leven zijn, en dat, wilde men ze dooden, het water zoodanig met scheikundige oplossingen verzadigd zou moeten worden, dat ook de mensch, die er van drinken mocht, in vele gevallen vergeven zou worden.

De geneeskunst heeft haar dwaling ruiterlijk erkend, maar onder het volk zijn nog een menigte van die huismiddeltjes tot verbetering van het water in zwang gebleven. Men doet er een scheutje rooden wijn, cognac, vruchtensap of iets dergelijks bij en meent daarmee de verderfelijke werking van het slechte water weggenomen te hebben. Dat is intusschen volstrekt niet het geval. Alleen de smaak van het water is verbeterd. Ook het filtreeren helpt niets, want de meeste filters, die in den handel voorkomen, laten de bacteriën eenvoudig mee doorsijpelen. Er is maar één vertrouwbaar middel, om slecht drinkwater onschadelijk te maken: men moet het water k o k e n . De hitte doodt de bacteriën; maar dan moet het water werkelijk en geruimen tijd, een half uur zoo wat, gekookt hebben. Nu is echter gekookt water niet bijzonder smakelijk, en daarom kan men den smaak met de bovengenoemde middeltjes verbeteren.

Tot verbetering van drinkwater geeft de Duitsche professor Rosenthal het volgende recept: 'Gedroogde vruchten, het best gedroogde perenscheefjes (ongeveer 50 gram op een liter) worden in het water volkomen lijn gekookt, tot er volstrekt niets meer van over is. Dan laat men het water door een fijne haarzeef of een linnen doek zijgen en in gesloten vaten afkoelen. Het heldere, licht geel gekleurde water wordt dan als gewone drank gebruikt. Wanneer men het vóór het gebruik een poosje in de ijskast kan zetten, smaakt het bepaald goed. In vele gezinnen is dit reeds ingevoerd; jong en oud drinkt het graag en geeft het de voorkeur boven dikwijls twijfelachtig welwater.'

Een plant die tegen de kou kan. -

Hoever het weerstandsvermogen tegen felle koude in de plantenwereld gaan kan, daarvan weten de Noordpoolvaarders te spreken. De merkwaardigste meedeeling van deze soort danken wij aan Nordenskjöld uit den tijd, toen hij aan het strand van Pitlekaj aan de noordkust van Siberië met de *Vega* in het jaar 1878-79 overwinterde. De gemiddelde temperaturen der wintermaanden, van November tot April, bedroegen van 6 tot 20 graden Celsius onder nul, ja op enkele dagen noteerde men zelfs van 40 tot 46 graden vorst!

Op dit koude strand groeide op den top van een zandheuvel, die aan al de guurheid der winden blootgesteld was, een struik lepelkruid *(cochlearia fenestralis).* De Poolreizigers hadden in den zomer van 1878 opgemerkt hoe die plant begon te bloeien en deels vruchten te vormen. In dien toestand van bloei, toen de plant nog een menigte ongeopende bloesemknoppen droeg, werd zij door den verschrikkelijken poolwinter verrast. Men had kunnen verwachten dat de vorstgraden van 40° tot 46° C. de teere blaadjes en knoppen, de ongerijpte zaden meedoogenloos verwoesten zouden. Dit was volstrekt het geval niet. Het kind der Noordsche flora deelde het lot niet onzer teere bloemen, die reeds door een enkelen nachtvorst gedood worden. Toen de zomer weer kwam, ontwaakte de plant en zette haar leven daar voort, waar het door den winter onderbroken was; haar blaadjes werden weer groen, uit de bladoksels sproten nieuwe bloemstengels op, en de bloesemknoppen, die zich den vorigen zomer gezet hadden, gingen open. De Noordpoolreizigers bleven verbaasd staan en dachten na over dit wonder der natuur, over deze onuitroeibare levenskracht, welke zelfs het barre klimaat der pool wist te trotseeren.

[Nummer 4]

OP HAAR GEMAK, NAAR DE SCHILDERIJ VAN PAUL WAGNER.

Excelsior.
Oorspronkelijke novelle
van Louise Stratenus.
(*Vervolg.)*

Bij moet wel bedenken dat ik u volkomen vrij laat,' hervatte bij haastig, 'ik zou niet willen dat gij uw hart geweld aandeedt uit een of ander gevoel van misplaatste dankbaarheid; een ieder moet zijne levenskeuze doen, zooals hij dat met zijn persoonlijke neigingen en smaken overeen kan brengen. Thans ook is het nog

ruimschoots tijd om te beslissen of wij na dezen winter van samenzijn langer bijeen zullen blijven of niet; of uwe studies de mijne zullen zijn of wel eene andere richting zullen kiezen. Nog kan ik vrede nemen met onze scheiding, hoe lief het mij ook geweest zou zijn als onze wegen samen hadden kunnen gaan; later zou mij dat zwaarder vallen; de mensch hecht zich dagelijks meer en dieper aan wie hand aan hand het leven met hem doorkruisen; zij worden hem van lieverlede even onmisbaar als de lucht in welke hij adem haalt. Beschouw mij daarom heden allereerst als uw trouwsten vriend, die vóór alle dingen uw eigen geluk wil, en wees verzekerd dat uwe keuze, welke zij ook wezen moge, mijne goedkeuring zal wegdragen.'

Reynoud sloeg thans de oogen op, de groote staalgrijze oogen, die niemand ooit had kunnen doorgronden, gelijk de ziel van den knaap hem zelf vaak een raadsel was, en ditmaal was zijn besluit genomen.

Neen, het had hem niet toegelachen, dat voorstel dat zoo onverwacht tot hem gekomen was. Terwijl hij ziek had gelegen, had hij van geheel andere dingen gedroomd, was hem een gansch verschillend levensbeeld voor oogen gerezen; maar de woorden van zijn ouderen vriend hadden hem onwillekeurig aan huis herinnerd; hij had niet alleen gedacht aan Starhorst's vreugdelooze toe-

komst, doch ook aan zijne eigene moeder, aan hare tallooze drukkende zorgen. Wanneer hij aannam wat hem met zooveel liefde en gulheid aangeboden werd, dan wist hij ook dat hij binnen enkele jaren een e betrekking kon verwerven die de zijnen voorgoed aan de armoede zou ontrukken, die alle lasten van Alix van Westervelden zou afwentelen. Zijn oudste broeder zou lang moeten wachten aleer hij in staat zou zijn in eigen levensonderhoud te voorzien; de jongere kinderen moesten allen nog eene kostbare opvoeding genieten; hij alleen kon alles voor hen allen doen, en van hei oogenblik af dat de professor hem tot zich nam zou hij reeds ophouden der weduwe iets te kosten. Het was ook zoo waar wat de man tegenover hem daareven gezegd had, dat niets den mensch zoozeer waardig is als een weinig liefde, een weinig toewijding te schenken; het offer op dat oogenblik van hem gevraagd was groot, onmetelijk groot; maar het geluk v[a]n al de zijnen hing er van af en hij aarzelde niet langer; zijne, stem luidde zelfs heel vast, toen hij ten antwoord gaf:

'Vergeef mij dat ik niet aanstonds "ja" zeide. Het was zulk een geheel nieuwe gezichteinder die voor mij opging; ik moest mij nog vereenzelvigen met die toekomst, die gij mij aanbiedt. Nooit had ik kunnen denken aan zulk een voornemen van uw kant; maar van het oogenblik af dat gij mij werkelijk tot u wilt nemen, heb ik slechts één woord, dat van Ruth tot hare moeder.'

'God zegene u, mijn kind,' mompelde Starhorst, over wiens mannelijk gelaat twee groote tranen van geluk rolden: 'Voorlaan is het dus op leven en dood tusschen ons.'

'Ja, voor altijd,' fluisterde Reynoud; maar zijn blik dwaalde daarbij met eene onverklaarbare uitdrukking af, naar de donzige wolkjes die zich aan den blauwen Italiaanschen hemel vertoonden; en in zijn hart verhief zich heel de pijn van een leven dat zijne bestemming prijsgeeft.

Nog tot einde April bleven de beide reizigers op weg, en zoo zorgvuldig had de professor over de gezondheid van zijn jongen metgezel gewaakt, dat deze een ieder verbaasde door zijn uiterlijk van welvarendheid, toen zij weder in het vaderland terugkeerden.

Starhorst had hem verzocht zijne moeder niet te schrijven over hunne plannen voor de toekomst; hij bezat te veel fijn gevoel om zich niet persoonlijk te willen overtuigen of het de weduwe niet pijnlijk zou vallen aldus gedeeltelijk afstand van hare rechten op den knaap te doen; maar reeds bij het eerste woord dat hij bij hun wederzien daarover opwierp, zag hij hoezeer Alix alle gedachten aan zich zelve op den achtergrond schoof, om zich alleen van ganscher harte te verheugen over de schitterende vooruitzichten aan haar zoon geopend; daarenboven de beide woningen lagen niet ver van elkander; Reynoud zou dagelijks bij haar komen, en zij achtte zich alles verschuldigd aan den man, die haar kind weder tot de gezondheid teruggeroepen had.

Het leven van moeder en kinderen werd door deze omstandigheid ook vrij wat aangenamer dan voorheen. Niet alleen was het reeds eene groote geldelijke verlichting den jongen zoo goed geborgen te weten; maar ook ontstond er tusschen de beide gezinnen weldra die aangename, vertrouwelijke omgang, welke anders slechts tusschen familieleden onderhouden wordt, en die Alix wederom geheel en al het verleden herinnerde. Eiken Zondag kwam men bij elkander eten, en de oude heer Starhorst hechtte zich zoodanig aan Reynoud's zusjes en broertjes, dat het zijne grootste vreugde was hen bij zich te zien en zich met hen bezig te houden.

Den knaap zelf droeg hij weldra eene echt vaderlijke genegenheid toe; bij oogenblikken gevoelde hij zich even trotsch op zijne veelzijdige talenten, alsof hij waarlijk zijn kleinzoon ware geweest, en hij verklaarde meer dan eens dat hij zich

als voelde herleven onder al de vroolijkheid, welke de eertijds zoo stille woning vervulde.

De professor had zijn cursus hervat, en dat met geheel vernieuwden ijver, nu hij de hoop koesterde Reynoud eenmaal tot opvolger te zullen hebben. Al zijne vrije uren besteedde hij aan de verdere opleiding van zijn pleegzoon, die binnen korten tijd met reuzenschreden was vooruitgegaan, en niettegenstaande zijne langdurige afwezigheid bij het eind van het studiejaar, een zoo bijzonder examen aflegde, dat zelfs zijn nieuwe leermeester al zijn stoutste verwachtingen overtroffen zag. Maar zelfs dit succès was niet bij machte den nevel van droefgeestigheid te verdrijven, die zich meer en meer over 's jongelings geest verspreidde.

‘Hij studeert te hard,’ beweerde de dokter, ‘gij hebt een wonder verricht aan hem; maar pas op, of wel in plaats van zijn borst zal zijn verstand er onder lijden.’

Starhorst was zoo bevreesd dat deze voorspelling bewaarheid mocht worden, dat hij alles aanwendde om Reynoud ontspanning te geven en zelfs een rijpaard voor hem kocht, waarmede de knaap uren ver door den omtrek doolde. Maar wel verre van zijne zwaarmoedigheid te genezen, was het alsof elk zijner zwerftochten hem nog slechts somberder gestemd huiswaarts voerde, en meer dan eens vond zijn pleegvader hem nog ver in den nacht vóór zijn lessenaar zitten, het hoofd in de handen verborgen en zonder boek of papieren voor hem.

Hij weigerde echter hardnekkig de oorzaak dier sombere stemming mede te deelen en scheen alleen nog wat geestkracht te hervinden om zijne omgeving te bewijzen, dat men zich vergiste, als men hem niet volmaakt gelukkig gevoelde; doch men wordt aan alles gewoon, en na verloop van tijd hield men op zich over zijne stemming te verontrusten; hij was nooit zoo vroolijk als de andere kinderen geweest, verzekerde zijne moeder, en lieden die een buitengewonen geest hebben ontvangen, zijn altijd ietwat verschillend van de overige schepselen; het is alsof zij in droomen verdiept het werkelijke leven doortreden, steeds luisterende naar voor anderen onhoorbare stemmen.

Zoo verliepen de jaren, en in den zomer volgende op den dood van Starhorst's vader, die zacht en kalm ontslapen was in de armen van zijn zoon, legde Reynoud zijn eind-examen af, zonder eenige moeite den doctorsgraad verwervende.

De heele familie had ten huize van den professor gegeten; zelfs twee broeders van Alix waren daarvoor overgekomen, want het was thans algemeen bekend welke hooge verwachtingen men van den jongeling koesterde; en hij die dit alles bewerkt had, gevoelde slechts eene groote droefheid, namelijk dat zijn vader dien schoonen dag niet meer had mogen beleven.

Toen omstreeks middernacht de laatste gasten huiswaarts waren gekeerd, en ook Reynoud hem goeden avond had gewenscht, bleef hij alleen achter in zijn studeervertrek, waar men het einde van den avond had doorgebracht, en zich in een leuningstoel werpende, gaf hij zich over aan heel de dankbaarheid, die zijn gemoed vervulde. Zijn zoetste levensdroom was dus tot verwezenlijking gekomen; hij had van den jongen een geleerde gemaakt, wiens kennis de zijne verreweg overschaduwde, en voor wien zich thans de prachtigste toekomst opende. Zijne gezondheid was nooit van de sterkste geworden, maar hij zou hem thans wederom met zich op reis nemen, en hem wel dwingen eenige maanden volslagen rust te nemen. Hij had daartoe nu allen tijd. En daarna zou hij zich gaan beijveren den jongen man eene goede plaatsing te bezorgen, in afwachting dat hij zijn eigen post kon overnemen. Hij zou bij hem blijven; en later, ja later, eene vrouw kiezen, die hij hunne gezamenlijke woning binnenvoerde, waar zij nieuwe vroolijkheid en leven zou verspreiden. Tusschen hunne kinderen, die bijna zijn kleinkinderen zouden zijn, zou hij zelf voortleven, en wederom hun teeren geest opleiden tot al wat goed en groot was, en zoo zou hij vergeten dat hij oud werd en eenmaal inslapen met de hoop hen allen weer te zien. Het was de droom van een nederige; maar

geluksdroomen zijn altijd vermetel, en Willem Starhorst vergat dit, gelijk wij allen op onze beurt dat uit het oog verliezen.

Na verloop van een uur stond hij op om zich op zijne beurt ter ruste te begeven; maar toen hij op de eerste verdieping was gekomen, en Reynoud's kamer voorbijtrad, meende hij een zacht gekerm te hooren en bleef hij stilstaan om te luisteren.

Hij had zeer zacht geloopen, in de meening dat zijn pleegzoon reeds lang in slaap zou zijn verzonken, en men had derhalve niets van zijne nadering bemerkt. Eenige minuten lang vernam hij verder niets, zoodat hij zich begon te verbeelden dat hij slechts aan het spel zijner verbeelding had toegegeven. Des nachts kraakten de eikenhouten meubels ook altijd op zoo zonderlinge wijze; hoe kon hij dat een oogenblik als een menschelijke klacht hebben opgenomen? Maar daar klonk hetzelfde steunen, dof en gesmoord, doch ditmaal onmiskenbaar voor hem die daarbuiten stond met de uitdrukking van den grootsten zielsangst op het bleeke gelaat.

Reynoud was dus ongelukkig, zóó ongelukkig dat zelfs de vreugde van een dag als dezen hem geen troost had kunnen brengen! Al wat hij sedert zoovele jaren voor den knaap had gedaan was dus tevergeefs geweest en had geen zonneschijn op het pad van den jongeling mogen verspreiden! O! hoe goed gevoelde hij het in dat uur, dat de mensch onmachtig is eene voorzienigheid voor zijne medestervelingen te worden. Wat had hij niet gewaakt voor dit zwakke bestaan; niet minder teer, niet niet minder volhardend dan eene moeder gedurende de eerste levensjaren van haar kind tegen ziekte en dood blijft kampen, had hij dit leven verdedigd tegen alle gevaren die hetzelve onophoudelijk bedreigden, en nu, juist op het oogenblik dat hij zijn arbeid bekroond waande, zag hij het gansche gebouw van zijn streven en pogen ineenstorten.

Zacht raakte zijne bevende hand den deurknop van 's jongelings kamer aan. Hij wilde zekerheid hebben: de nacht mocht niet voorbijgaan zonder dat hij wist op welke wijze hij die lijdende ziel aan het geluk kon wedergeven.

Bij zijn binnentreden zag hij Reynoud op zijn bidstoel geknield liggen, het hoofd op de gevouwen handen voorover gebogen en het gansche lichaam door zware snikken geschokt; maar niet zoodra had de jongeling eenig geritsel achter zich vernomen of hij sprong overeind, en in het zilveren maanlicht dat on verhinderd door het venster binnenstroomde zagen beide mannen elkander aan.

Hoe verschillend was hun blik; in dien van den jongeling lag iets uitdagends, iets wanhopends, iets van de somberheid van een tot het uiterste gedreven wezen; in Starhorst's oogen las men slechts een stil verwijt, de droefheid van een die weet dat hij recht had eene smart te deelen, welke men hem toch verborgen hield.

'Wat wilt gij?' vroeg Reynoud, op bijna ruwen toon. Het bewustzijn dat men zijne uitbarsting van leed bespied had, zweepte hem als een geeselslag.

'Ik vraag niets anders dan wat gij mij steeds ontzegd hebt, en dat mij, geloof ik, toch toekomt: uw vertrouwen,' antwoordde de professor heel zacht.

'Vertrouwen,' herhaalde de jonge man, vol bitterheid: 'al wie ons liefhebben vragen ons daar steeds om, en zij weten niet hoeveel pijn wij hun besparen door hun dat te weigeren, Een ieder is geroepen voor zich zelf te leven; zijn tijd, zijne vreugden mogen zijnen medemenschen toebehooren, met zijne smart, is het iets anders; hij heeft het recht haar in eigen hart op te sluiten, omdat zij slechts ellende te meer over het bestaan van anderen zou verspreiden, en er wordt reeds genoegzaam geleden hier beneden.'

'En sedert wanneer stelt gij u voor dat wij, in onze kortzichtigheid, bepalen kunnen waar-

onder een ander het meest lijden zal?' vroeg Starhorst ernstig: 'Ik heb u niets te verwijten, Reynoud; het weinige dat ik voor u mocht verrichten kwam uit eigen beweging voort; het was de gril van een eenzaam leven, de droom iemand gelukkig te maken; maar ik slaagde er niet in, niet waar?'

'Neen!' klonk het antwoord, dat met woeste geestkracht werd gegeven: 'Het is wreed misschien u dat te zeggen; maar te lang heb ik gezwegen, uit medelijden met u allen, en het verstikte mij, heden vooral, toen een ieder zich beijverde om mij geluk te wenschen, terwijl het mij onophoudelijk te moede was, als had men nu eerst het onherroepelijk vonnis over mijn leven geveld, mij nu pas voor altijd in ketenen geslagen.'

Starhorst's lippen beefden merkbaar, en zijne hand klemde zich om de leuning van een stoel vast, toen hij hernam:

'Gij ziet wel dat het meer dan tijd was u uit te spreken. Wat is er dat u zoozeer martelt?'

'Alles!' riep de jongeling onstuimig: 'Ik weet dat ik u mijn loopbaan, tot mijne gezondheid zelfs verschuldigd ben; ik weet dat op mij vooral de eenige hoop mijner moeder gevestigd is; ik weet dus dat ik als aan handen en voeten ben gebonden, terwijl zich in mijn binnenste de brandendste dorst naar vrijheid verheft, die ooit een gevangene heeft kunnen kwellen.'

'Hetgeen ik voor u doen mocht is u sedert lang kwijtgescholden, mijn jongen,' antwoordde zijn pleegvader, met steeds toenemende zachtheid, want de pijn zelve die men hem veroorzaakte, maakte hem medelijdender dan ooit: 'ik heb u liefgehad en wat uitliefde geschiedt, daarvoor bestaat geen schuldboek; het heeft mij alleen van ons beiden gedurende jaren gelukkig gemaakt, ik ben dus meer dan beloond geworden. Van die zijde zijt gij derhalve volkomen vrij. Wat uwe moeder betreft, er zijn plichten die niemand straffeloos uit het oog verliest; maar het is mogelijk dat gij u alles te donker voorstelt. Spreek met ronde woorden; waartoe zoudt gij vrijheid willen hebben?'

Eenige oogenblikken lang scheen Reynoud nog te aarzelen, en daarop het hoofd buigende sprak hij snel, als vreesde hij dat de moed hem anders mocht ontbreken zijne bekentenis ten einde te brengen:

'Ik kan het leven niet dragen zooals gij allen het voor mij afgebakend hebt. Jaren achtereen heb ik getracht mij met die toekomst te verzoenen; en steeds drukkender is die last mij geworden. Ik heb mijn geest gedwongen tot onderwerping; gij zijt dagelijks getuige geweest van mijne hardnekkige studies om datgene te bereiken, waarvoor gij mij bestemdet; de prijs is gewonnen; gij moet voldaan zijn; uw doel is bereikt. Ik zal voortarbeiden in den mij aangewezen werkkring. Laat mij verder met rust, dat is mij het genadigste.'

'Met andere woorden, de betrekking die u wacht stuit u tegen de borst?' vervolgde de oudere man, hem doordringend aanziende: 'Wat hadt gij dan wel willen worden?'

'Waartoe het te zeggen: mijn droom is toch onbereikbaar.'

'Dat meenen wij zelf wel eens, in degrootte van ons verlangen om daartoe te geraken; maar anderen, die kalmer daarover oordeelen dan wij zijn scherpzinniger en vinden een uitweg die ons verborgen bleef. Nog eens daarom, mijn jongen, wat zoudt gij voor de toekomst wenschen?'

'Der wereld voor altijd vaarwel te zeggen en het geestelijke leven te omhelzen.'

Deze laatste woorden waren fluisterend gesproken, als vreesde hij zelf de kracht hunner uitwerking. Hij had zijn pleegvader niet durven aanzien; de zwaarte van den door hem toegebrachten slag boezemde hem zelf schrik in. Maar Willem Starhorst bleef onbeweeglijk staan, als een der forsche eiken uit het woud, die zich niet laten ontwortelen door de woedende macht der orkanen. Over zijne lippen kwam geen

enkele klacht; hij had zich getroffen gevoeld in al zijne laatste levensvreugden, doch in zijne pijn zelve erkend dat God het recht had hem alles te ontnemen, dat het eenige wat er op aan kwam was zijn ootmoedige dienaar te wezen, en nog eene laatste maal over het geluk van het hem toevertrouwde kind te beslissen, en bijna onmiddellijk had hij de kracht wederom te vragen:

'Gij meent dat gij priester zoudt willen worden?'

'Ik zou in eene kloosterorde willen treden.'

Ditmaal had Reynoud de oogen opgeslagen, en zag hij hoe kalm de gelaatstrekken van den geleerde waren gebleven; alleen in zijn blik lag eene uitdrukking, welke hij daar nooit te voren in gezien had, en die hem deed huiveren, zóóveel smart lag er in opgesloten.

'Dus met alles breken?'

'Op die wijze alleen verbeeld ik mij God te kunnen dienen.'

'Hebt gij sedert lang die roeping gevoeld?'

'Sedert mijne ziekte in Italië. Tot dien tijd toe was ik trotsch op mijn kennis; droomde ik er alleen van andere jongens van mijn jaren voorbij te streven, en eenmaal eene zoo schitterende plaats in de maatschappij te bekleeden dat men door heel de geleerde wereld heen zou spreken van Reynoud van Westervelden. Mijn moeder was arm; ik zou haar al mijne verdiensten schenken; mijne familie zou evenzeer door mij verheven worden als de armoede haar had doen achteruitgaan. Gij ziet wel dat het enkel nog kindervisioenen waren.'

'Waarover de volwassen mensch het recht niet heeft te glimlachen,' antwoordde Starhorst bijna streng.

'Ik was nog alleen van dergelijke beelden vervuld toen ik u vergezelde,' ging de jongeling voort: 'maar toen ik zoo plotseling op het ziekbed neergeworpen werd; toen ik zoowel uit uwe onophoudelijke zorgen als uit de blikken der geneesheeren ontdekte aan welk een zijden draad mijn leven hing, gevoelde ik niet de minste pijn bij de gedachte dat ik heen zou kunnen gaan, maar wel een onbeschrijfelijk verlangen in mij oprijzen om, zoo ik gespaard mocht blijven, het overige van mijn bestaan aan God te wijden. Het denkbeeld dat mij voorheen zoozeer toegelachen had, der wetenschap steeds nieuwe geheimen te ontworstelen, de wereld met grootsche ontdekkingen te verrijken, zonk in mijne oogen geheel in het niet voor het geluk ook maar één enkelen zondaar nader tot God te brengen. Ik vroeg niets meer dan mijne enkele gaven te besteden in den wijngaard des Heeren, en tot de heidenen te gaan en in hun menigte te prediken van den Hemel. Ziedaar alles. Ik heb beproefd dien dorst tot bedaren te brengen, hij heeft mij enkel verteerd; ik heb gepoogd mij zelf wijs te maken dat mijn plicht mij aan de wereld ketende, en dagelijks heb ik mij verder buiten haar bereik getrokken gevoeld, de worsteling van zoovele jaren is vruchteloos geweest; ik heb gehoorzaamd aan hetgeen ik meende te moeten doen, en ik zal daarmede voortgaan; maar bij dagen werpt de pijn mij ter aarde en vindt zij mij onmachtig gelijk thans.'

'Herinnert gij u het gesprek dat wij samen hadden na uw herstel?' vroeg Starhorst op vriendelijken toon.

'Toen gij mij het voorstel deedt mij aan te nemen?'

'Ja, mijn jongen. Ik kan het u niet kwalijk nemen dat gij den Hemel verkiest boven ons; zelfs is er veel in mij dat luide "Amen" zegt op uwe roeping en de gedachten welke u daarbij bezielen; maar men blijft mensch, hoe lief men God ook heeft, en ware het niet wenschelijker, niet barmhartiger geweest mij toenmaals te zeggen wat uw droom geworden was?'

Reynoud boog het hoofd heel diep op de borst, doch antwoordde niet.

'Misschien ook is het uwe schuld niet,' vervolgde de professor, met zijne volle, harmonieuze stem: 'Het kan zijn dat men de beteekenis van het woord "gehechtheid" eerst tegen den middag van het leven in zijn vollen omvang leert bevatten; misschien wist gij niet wat het zeggen moest wanneer een man, die niets anders op aarde

overhield, al zijn hoop en genegenheid op één enkel kinderhoofd zou vergaren; heel de toekomst op dat zwakke leven ging bouwen; maar ik die zooveel ouder was dan gij, ik verstond het en vroeg u daarom of gij waarlijk mijn zoon, mijn leerling, mijn opvolger zoudt willen zijn. Hadt gij in die ure gesproken, de droefheid van dit oogenblik ware ons beiden bespaard gebleven.'

'Beoordeel mij niet al te streng; bedenk hoe gelukkig ik wist dat uw aanbod mijne moeder zou maken. Trouwens, hebt gij zelf mij mijn geheim niet als het ware ontrukt; heb ik het niet moedig in mij omgedragen, en ben ik niet bereid tot het eind toe den mij afgebakenden weg te volgen, om het even wat het mij ook kosten moog? Vergeet wat er in dezen nacht tusschen ons is voorgevallen; laat het u geen andere herinnering laten dan aan een pijnlijken droom; morgen zal ik mijne taak hervatten, alsof er nimmer iets gebeurd ware.'

Willem Starhorst wierp hem een langen, smartelijken blik toe, en nader op hem toetredende, liet hij de hand op Reynoud's schouder zinken.

'Hebt gij u ooit afgevraagd, wáártoe ik u tot mij nam, mijn kind?' vroeg hij.

'Omdat gij een levensdoel wildet hebben, waarschijnlijk.

(Wordt vervolgd.)

Arm Moedertje

Daar zit zij verlaten en eenzaam,
   't Arm moedertje, aan 't strand van de zee,
En tuurt er met de oogen vol tranen,
   Getuigen van nameloos wee.

Die zee, ach! ontroofde haar alles,
   Wat ze eenmaal zoo teer had bemind:
Haar vader vond 't graf in de golven,
   Na hem ook haar man en haar kind.

Dat kind was het licht harer oogen
   En de eenige troost in heur rouw;
Ook hem trokken spoedig de waatren,
   En - zij bleef alleen, de arme vrouw!

Vaak spoedde zij, hopend en vreezend,
   Naar 't strand van de ruischende zee,
En staarde om en rond in de verte
   Of 't scheepje niet keerde ter reê.

Zij wachtte, zij wachtte zoo lange,
   En 't werd haar zoo bang om het hart;
De knaap echter keerde niet weder, -
   En - zij bleef alleen, met haar smart.

De zee had de barke verzwolgen,
   Vanwaar zijn vaarwel haar eens klonk,
En hield er zijn lijkjen omsloten,
   Dat mee in de diepte verzonk.

Thans zit zij verlaten en eenzaam,
   't Arm moedertje, aan 't strand van de zee,
En tuurt er met de oogen vol tranen,
   Getuigen van nameloos wee.

Leiden.

P.J.M.A.

PROCESSIE TE VENETIË, NAAR
DE SCHILDERIJ VAN J. CALLEGOS.

De Postduif.
Een vertelling uit Michigan.
(Vervolg en slot.)

Een tijd lang hielden ze zich heel stil, maar toen de diepe, rustige ademhaling van den Hollander verried, dat hij vast ingeslapen was, staken de twee Amerikanen de hoofden bijeen en hielden fluisterend raad.

'Wij moeten maken dat wij met de boot wegkomen, eer hij wakker wordt,' zei de jongste.

'En hem hier achterlaten?'

'Er zit niets anders op. Het hemd is nader dan de rok.'

'Hij heeft ons anders een gewichtigen dienst bewezen door ons uit den brand te helpen, en het is eigenlijk schande hem in dezelfde hachelijke positie achter te laten, waaruit hij ons bevrijd heeft.'

'Het kan niet anders. Ik heb morgen geen teekeningen om hem te laten zien. En wat kunnen we hem nog meer voorliegen? Hij zou bepaald kwaad vermoeden krijgen.'

'Dus acht je dit stille eiland, dat mijn neef ons aanwees omdat hij zijn eigen eenzaam huis niet tot onze beschikking wou stellen en in het geheel met de zaak niet te maken wou hebben, niet geschikt voor ons oogmerk?'

'Volstrekt niet! Er is zelfs geen boschje, om er een hut van te bouwen. We kunnen ons toch kwalijk in den grond graven als konijnen? Dan zat ik nog liever in de eene of andere groote stad op een zolderkamertje of achter in een kelder!'

'Het komt mij toch beter voor, ergens in de wildernis een schuilhoek te zoeken, waar de politie niet zoo licht den nieuwsgierigen neus in steekt. We zullen nog wel een geschikt plaatsje vinden.'

''t Is mogelijk.'

'Dus moeten we den goeden kerel hier eenvoudig aan zijn lot overlaten?'

'We zijn er wel toe gedwongen door de zorg voor onze eigen veiligheid. Het is zijn zaak, hoe hij zich later er uit redt.'

'Om hoe laat zouden we afvaren?'

'Zoo gauw mogelijk. Weet je wanneer de maan opgaat?'

'Neen.'

Het jongmensch met den blauwen bril haalde een zakalmanak te voorschijn, waaruit een blaadje papier viel dat over het zand wegwaaide, hetgeen hij in de duisternis niet opmerkte. Hij stak een lucifer aan en raadpleegde den almanak.

'Om één uur en vijf minuten.'

De Yankee keek op zijn horloge. 'Dus nog twee uren!'

Daarop verzonk alles weer in duisternis en stilzwijgen.

Toen even over éénen de vale schijn der opkomende maan aan den oostelijken gezichteinder door den nevel drong, zoodat het een beetje lichter werd, stonden de twee mannen stilletjes op en maakten zich tot den aftocht gereed. Ze brachten hun bagage in de boot, richtten den mast op, maakten het zeil los en staken van wal.

Ofschoon zij in de uiterste stilte waren te werk gegaan, was toch Terry van het gedruisch wakker geworden en had het tweetal een poosje rustig zien begaan. Eerst toen de boot begon af te varen, kwam hem het geval verdacht voor; hij stiet nu plotseling een langgerekt gehuil uit en wekte daardoor zijn meester, die uit den slaap opschrikte, om zich heen zag en in den nevel de boot met de twee Amerikanen er in zag wegvaren.

In het eerste oogenblik wist hij niet hoe hij het had.

‘Heidaar!’ riep hij. ‘Waar ga je nu met de boot naar toe? Waarom laat je mij hier zitten?’

Geen antwoord. Nog eenmaal herhaalde de Hollander dringender zijn vraag. Maar eer hij nog tot de volle zekerheid was gekomen, dat hij trouweloos verlaten werd, verdween de boot reeds in den schemerachtigen nevel voor zijn blikken.

Thans werd het hem duidelijk: hij was alleen en verlaten op het eiland midden in het groote Houghton-meer!

Maar waarom hadden de kerels hem achtergelaten? Hadden ze hem misschien bestolen? Neen, dat niet. De Hollander overtuigde zich weldra dat hij niets van hetgeen hij bij zich had miste.

Wat zou hij nu aanvangen?

Wel was hij een goed zwemmer. Maar een afstand van tien Engelsche mijlen zwemmend af te leggen in een meer, dat door zulk een geweldige strooming doorsneden werd, was toch een al te gevaarlijke onderneming. In ieder geval was het raadzaam den morgen af te wachten, eer hij tot het waagstuk besloot.

De maan steeg allengs hooger en haar zachte glans drong meer en meer door den nevel heen. Almer liep onrustig, door bekommering gekweld, op het zand van den oever heen en weer. Daar dreef de wind hem plotseling een vierkant stukje papier voor de voeten. Het was hetzelfde, dat de man met den blauwen bril uit zijn zakalmanak had laten vallen, toen hij zich omtrent het juiste tijdstip van den opgang der maan wilde vergewissen.

De Hollander bukte en raapte het papiertje op. Het was een banknoot van tien dollars, maar opmerkelijk, alleen aan de voorzijde bedrukt. De achterkant was wit gelaten. Het moest dus een proefdruk zijn.

Almer sloeg zich voor het voorhoofd en mompelde:

‘Nu gaat mij een licht op, nu weet ik met wie ik te doen had! De verwenschte schurken, die zich uit de voeten gemaakt hebben, zijn vervaardigers van valsche banknoten!’

In niet geringe ontsteltenis over het avontuur, dat hem in zulk een netelige positie had gebracht, wachtte hij het aanbreken van den dag af. Daarop liep hij naar het hoogste punt van het eiland en zette zich op den uitkijk.

Niets dan zand en rotsen, en overal in het rond de mijlenbreede watervlakte - volslagen eenzaam; geen boot, geen zeil was te zien. Hij moest dus wel besluiten, de gevaarlijke zwempartij te ondernemen.

Daar zag hij hoog boven zich in de lucht twee haast onmerkbare stippen, die op het eiland schenen neer te dalen. Na een halve minuut herkende hij duidelijk een duif, die door een grijzen valk werd achtervolgd.

Almer nam zijn geweer op, legde behoedzaam aan en gaf vuur. Getroffen stortte de valk neer, en de duif fladderde, blijkbaar zonder vrees, tot aan de voeten van den schutter neer.

Almer greep behendig het fraaie dier en herkende tot zijn verbazing een van zijn eigen postduiven.

Dat was een merkwaardig toeval, hetwelk hem goed te stade kwam en hem redding kon brengen!

Nadat hij van een der slagpennen een papiertje had losgemaakt, wikkelde hij de duif zorgvuldig in zijn zakdoek, opdat ze niet mocht wegvliegen.

De depêche kwam van zijn vriend te Chicago, die inlichtingen vroeg omtrent den stand der werkstaking en tegelijk meedeelde dat de prijzen voor gezaagd hout aanmerkelijk gestegen waren.

De ingenieur legde de depêche in zijn notitieboekje, scheurde daar een blaadje uit en schreef met potlood in zoo klein mogelijke letters een briefje aan zijn vriend. Dit rolde hij ineen en bevestigde het, met de bedrevenheid van een zaakkundige, op doelmatige wijze aan een der slagpennen van de duif, die hij nog wat

broodkruimels uit zijn weitasch voêrde, aan het meer drinken en een poosje uitblazen liet.

Dan hief hij ze op, wees haar de richting en liet ze vliegen. De postduif sloeg een paar malen met de vleugels alsof ze haar kracht beproeven wilde, en vloog dan regelrecht naar het zuiden.

De afstand van het eiland in het Houghtonmeer tot aan den zaagmolen aan den Maskegon kon omstreeks vijftig kilometer hemelsbreedte bedragen.

‘Als het beest geen ongeluk krijgt, kan het binnen een uur ginds zijn... misschien duurt het wat langer doordat de duif moe is,’ mompelde Almer, terwijl hij ze nakeek tot ze verdween. ‘Wordt er onmiddellijk een boot naar het eiland gestuurd om me af te halen; dan kom ik van avond toch zeker van dezen verwenschten zandhoop af.’

Daarop haalde hij zijn mondvoorraad. uit de weitasch en begon met den besten eetlust te ontbijten, waarbij hij den trouwen Terry niet vergat.

Ten huize des directeurs van den zaagmolen werd een buitengewone vergadering der aandeelhouders gehouden, die van verre en nabij daartoe overgekomen waren.

Ook de *sheriff* van het *county*, de heer Roberts was als aandeelhouder en voorzitter van den raad van beheer daarbij tegenwoordig.

Na veel over en weer praten kwam men tot de verstandige overtuiging, dat het met het oog op den gunstigen stand der zaak het raadzaamste was den werklieden de gevorderde loonsverhooging toe te staan.

Toen dit verblijdend besluit aan de arbeiders, die buiten stonden te wachten, werd kenbaar gemaakt, zwaaiden zij vol geestdrift de hoeden en riepen: ‘Leve de raad van beheer! Leve de directie! Hoezee voor de aandeelhouders!’

Er werd bepaald, dat den volgenden dag het werk weer hervat zou worden.

Ondertusschen was Mathilde Almer, de vrouw van den Hollandschen ingenieur, de vermaning van haar echtgenoot indachtig, ijverig bezig zijn postduiven te voêren.

Daar kwam opeens een duif de til binnengevlogen, zette zich bij de andere en begon ook gretig naar de graankorreltjes te pikken. Mevrouw Almer merkte het papiertje op, dat aan de slagpennen der duif bevestigd was, nam het beestje in de hand, maakte de depêche los, rolde het papier uit en wierp er, nieuwsgierig zooals de meeste jonge vrouwen, een onderzoekenden blik in.

Maar hoe verbaasd stond zij, toen zij, in plaats van een meedeeling over zaken uit Chicago. de hand van haar man herkende. Gretig verslond zij de volgende regels:

‘Ik zit op een woest zandeiland midden in het Houghton-meer, tien mijlen van den naasten oever en zie geen kans om dien te bereiken. In deze netelige positie ben ik gebracht door een paar vervaardigers van valsche banknoten, die in een zeilboot op het meer zwerven. De eene is een oude Yankee, de ander een jongmensch met een blauwen bril en een witten flambard op. Geef den *sheriff* Roberts kennis hiervan en laat onmiddellijk een boot afzenden om mij te halen.

Eduard.’

De verschrikte vrouw liep zoo gauw zij kon naar het huis van den directeur en verzocht den *sheriff* Roberts te mogen spreken.

‘Wees zoo goed dit briefje eens te lezen, sir,’ zei ze, buiten adem van het loopen, hem het papiertje overreikend.

De *sheriff* las de belangrijke depêche met klimmende verbazing.

‘Dit is door een postduif gebracht?’

‘Ja, een paar minuten geleden, sir.’

‘Nu, dan kunnen we de schurken misschien nog snappen, als ze den Maskegon willen afvaren.’

Daarop begaf hij zich weer in de vergadering en deelde het geval mee:

De directeur liet aanstonds de groote boot in orde brengen en met twaalf van de beste roeiers onder de arbeiders bemannen. Binnen tien minuten was alles voor de afvaart klaar.

De *sheriff*, de directeur en nog twee heeren, die het avontuurlijke tochtje mee wenschten te maken, wapenden zich met revolvers en stapten in. Er werd ook niet verzuimd wat proviand voor den nieuwen Robinson Crusoe op zijn eiland mee te nemen.

Daarop voeren zij af, vergezeld door de beste

wenschen van mevrouw Almer en de echtgenoote van den directeur, die op den steiger bleven staan om de boot na te kijken tot zij in de eerste kromming van den Maskegon verdwenen was.

Na een uur of twee varens, op het oogenblik dat de roeiers voor de tweede maal afgelost werden, riep plotseling een van hen:

'Daar komt een zeilboot stroomaf ons te gemoet.'

'Opgepast, mannen!' gebood de *sheriff*, 'dat zullen de schavuiten wel wezen.'

De directeur nam den kijker ter hand en zei:

'Ja, het zijn bepaald de verdachte kerels. De een heeft een blauwen bril en een flambard op.'

'Jongens!' zei de *sheriff* tot de roeiers, 'er zijn vijftig dollars te verdienen! De schuit mag ons niet voorbij, al heeft ze nog zooveel vaart. Op het oogenblik dat ze ons passeert hou je ze met den haak tegen!'

'Goed, *sheriff*, dat zullen wij wel klaarspelen.'

Drie minuten later was het beslissend oogenblik gekomen.

De groote roeiboot voer het zeilscheepje door een handige zwenking vlak in den koers.

'Uit den weg daar!' riep de Yankee in de zeilboot.

'Maakt dat je hem houdt, jongens!' riep de *sheriff*.

In het volgend oogenblik lagen de beide vaartuigen dicht naast elkaar.

'Wat moet dat beteekenen? Kapers op den Maskegon, wie had dat gedacht?' schreeuwde de Yankee.

'Kapers niet, maar politie is er in Michigan wel.'

'Sedert wanneer is de vaart op den Maskegon niet meer vrij?' vroeg het jongmensch met den blauwen bril ongerust.

'Sedert daar vervaardigers van valsche banknoten rondzwerven.'

'Wie is u?' vroeg de Yankee somber.

'Ik ben de *sheriff* van deze streek en wil de boot onderzoeken.

Die met den blauwen bril bukte en wilde een klein, naar het scheen tamelijk zwaar pakje, dat in zwart linnen gewikkeld was, over boord gooien; maar dit werd hem verhinderd.

'Grijpt ze vast en bindt ze!' gebood de *sheriff.*

De beide verdachten waren in een oogwenk met touwen geboeid.

Nu onderzocht de beambte den inhoud van de zeilboot. Aanstonds ontdekte hij de kleine drukpers, en toen hij het zwarte pakje opende, vond hij daarin de koperen platen voor het drukken van tien- en vijf-dollars-noten. Ook geprepareerd papier, drukinkt en kleurstoffen werden te voorschijn gebracht.

'In naam der wet neem ik u in hechtenis!' zei hij. 'En op uw boot met wat ze bevat leg ik beslag!'

De Yankee stiet een ruwen vloek uit, terwijl het jongmensch met den blauwen bril wanhopig zuchtte.

De *sheriff* stapte daarop met eenige mannen in de zeilboot over om de gevangenen voorloopig naar den zaagmolen te brengen. De anderen zetten, onder geleide van den directeur, de vaart naar het eiland voort, waar zij 's avonds laat aankwamen, een deel van den nacht vertoefden en op het gunstig oogenblik met den verlosten Hollandschen ingenieur den minder bezwaarlijken terugtocht aanvaardden.

Met blijdschap begroette mevrouw Almer aan den steiger haar geliefden Eduard.

De beide valsche-banknotenmakers - zooals bleek was de Yankee een werktuigkundige en die met den blauwen bril een bekwaam graveur - heetten niet Jones en Smith, maar Fergus en Cook. Natuurlijk werden zij aan de strengheid der wet overgeleverd en naar verdienste gestraft.

Almer behoeft sedert, als hij op reis gaat, zijn jonge vrouw de verzorging der postduiven niet meer op het hart te drukken. Sedert dat gevaarlijke jachtuitstapje van haar man zijn ze haar bijzondere lievelingen geworden.

Bij de Platen.

Op haar gemak. -

Op haar doode gemak, mogen we wel zeggen. Met de armpjes over elkaar geslagen en het hoofdje behaaglijk over zij, kijkt het kleine boerinnetje ons met de heldere guitige oogen aan of ze wou zeggen: Ik trek me nergens wat van aan!

Menig rijkeluiskind, dat àl heeft wat zijn hartje begeert, zal dat het eenvoudig boerenmeisje niet nazeggen. Voor de telgen onzer deftige stedelingen komt tegenwoordig wat kijken! Dat moet leeren van den ochtend tot den avond; drie, vier talen tegelijk, ongerekend al de vakken van het ‘meer uitgebreid’ en telkens weer uitgedijd ‘lager onderwijs’, mitsgaders handwerken, piano, teekenen en wie weet, waar de jeugdige hersenen al meer mee geplaagd worden. Neen, dan duizendwerf benijdenswaardig het eenvoudige Tirolerkind - want het is een Tiroler *dirndl* in den trant der tafereeltjes van Defregger, wat we hier voor ons hebben. Op het eerste gezicht zouden we het schalke kopje zelfs voor een Defregger verslijten. Het is evenwel een schilderijtje van Paul Wagner, die daardoor toont, den grooten Beierschen meester in het weergeven der Tiroolsche boerentypen loffelijk op zijde te streven.

Processie te Venetië. -

Naar een heel andere wereldstreek verplaatst ons het schilderachtig tafereel van J. Callegos, dat de beide binnenzijden van dit nummer in beslag neemt: naar het romantisch Venetië namelijk, op het oogenblik dat daar een plechtige processie rondtrekt. Echt Italiaansch, dat levendig schouwspel met de kleurig geborduurde vanen, de weelderig met bloemen omstrikte kaarsen, de vergulde engelen en flikkerende lantarens, alles afstekend tegen de helder blauwe lucht, waarin blanke duiven om de zwierende kwasten en wuivende bloemen rondfladderen. En echt Venetiaansch, dien bonten stoet te zien voorttrekken over de lange, smalle brug, dwars over het breede kanaal, bezaaid met gondels vol vrome toeschouwers.

Misschien komt de vroomheid dier toeschouschouwers den ernstigen Hollander wel een beetje verdacht voor, als hij ze gadeslaat in hun losse manieren en levendige bewegingen, die hem allesbehalve stichtelijk moeten schijnen. Hij bedenke echter dat onder den zonnigen Italiaanschen hemel alles, ook de vroomheid een lachender aanzien aanneemt. Hij ergere zich dus niet aan het gewaaier der hupsche *senorita's* in den gondel onder de brug; want in Italië nemen de dames, zelfs als zij te biechten gaan, den waaier mee, die haar dan ook aan de open biechtstoelen goed te pas komt bij wijze van schermpje. En zelfs de rinkelbom, die een der dames hanteert, behoeft den beschouwer niet in den waan te brengen, dat zij daarmee ontstichtende bedoelingen zou hebben. Veeleer is het aan te nemen, dat zij op dat, in ons oog kermisachtig instrument de godvruchtige gezangen der processie begeleidt en op haar manier dus haar vroomheid uit. Het komt ons mal voor, maar wat zal men er aan doen? 's Lands wijs, 's lands eer. Koning David danste wel voor de Ark, en aan de heilige bedoelingen van den koninklijken profeet valt toch wel niet te twijfelen. Ergeren wij ons dus niet aan de min of meer luidruchtige vroomheid der goede Venetianen, maar bewonderen wij liever de ruime opvatting der Kerk, die als een verstandige moeder met den uiteenloopenden aard van al haar millioenen kinderen

weet rekening te houden, die zich in haar uiterlijke gebruiken naar allerlei landaard en leeftijd schikt, en daardoor juist toont de k a t h o l i e k e , de waarlijk algemeene te zijn, die alle volken en alle tijden omvat.

Wetenswaardig Allerlei.

Welk licht is het beste om bij te lezen?

- Het licht, dat het meest aan de natuur van het oog beantwoordt en dus ook het best is om bij te lezen, is het witte zonnelicht, dat men het zachtst en aangenaamst vindt onder den noordelijken hemel. Intusschen is toch goed kunstlicht ver te verkiezen boven slecht daglicht. Wat nu het kunstlicht aanbelangt, dit gaat aan twee euvels mank: vooreerst dat het niet zuiver wit is en ten tweede dat het niet gelijkmatig verlicht. Het eerste gebrek doet zich voor bij alle kunstlicht, uitgenomen bij electrisch kalklicht en bij magnesiumlicht. Gas straalt een bijzonder geel licht uit, maar toch is het bij het lezen aan te raden, als het gas van goede hoedanigheid en de vlam voldoende geregeld is. Ook de vlam van een goede petroleumlamp kan voor het oog geen kwaad. Maakt men van kaarslicht gebruik, dan is was aan te bevelen. Het licht der toekomst is ongetwijfeld het electrisch licht, welks voornaamste aanbeveling is dat het in zijn kleur, of liever in zijn gemis van alle kleur het daglicht het meest nabijkomt.

Een nuttige paardenvlieg. -

Zijn ten onzent de vliegen niet zelden een geweldige last voor de paarden, in Florida vindt men een vlieg, die terecht *horse-guard*, dat is paardenbeschermer genoemd wordt. Deze vlieg, een soort horzel, vervolgt onophoudelijk de paarden, niet om ze te steken, maar juist om alle vliegen te verdelgen, die de arme dieren kwellen. Het was misschien niet kwaad, als men dit insect naar de oude wereld kon overbrengen.

Bevroren vleesch. -

Meermalen is in den laatsten tijd het denkbeeld geopperd, vleesch uit Amerika of Australië door kunstmatige bevriezing in goeden staat te houden. Volgens de onderzoekingen echter van zekeren Dr. Sedgwick is bevroren vleesch lang zoo voedzaam niet als dat van versch geslachte beesten. Toen voor de Engelsche troepen bevroren vleesch uit Australië gebruikt werd, moest daarvan een tiende meer uitgereikt worden dan van het versche vleesch om dezelfde voedingskracht te verkrijgen.

Middel tegen slapeloosheid. -

Een Fransch physioloog wil ontdekt hebben, dat een met hop gevuld hoofdkussen menschen, die aan slapeloosheid lijden, onfeilbaar aan den dikwijls zoo vurig verlangden slaap helpt en tegelijk het sterke droomen tegengaat.

Amerika en Europa. -

De groote meerderheid der geologen zijn van meening, dat in een niet te bepalen tijdstip, waarschijnlijk echter samenvallende met de nieuwere periode der aarde, de beide vastelanden, Europa en Amerika, tot op zekere hoogte vereenigd zijn geweest.

Wanneer men echter alleen acht geeft op de breedte van den Atlantischen Oceaan, die Europa van Amerika scheidt, zooals zij naar de gewone overtochten berekend wordt, dan zal het niemand in de gedachten komen, aan een vereeniging der beide werelddeelen in de huidige geologische periode der aarde te denken. Daarentegen zal die bewering volstrekt niet vreemd klinken, wanneer men den blik wendt naar de noordelijke streken aan beide zijden van den Oceaan. Wanneer men zich een lijn getrokken denkt van de eilanden ten noorden van Schotland naar de Faroër, van de Faroër naar IJsland, van IJsland naar Groenland, van Groenland naar Labrador, door de met eilanden en eilandjes bezaaide straat Davis, vindt men een schakel van vaste punten, die slechts door zeeën van weinig omvang en op sommige plaatsen van vrij geringe diepte worden onderbroken. Grondverschuiving en verzakking, en niet minder erosie of afbrokkeling der kusten hebben landstreken gescheiden, die één waren in vroeger eeuwen, toen reeds de levende natuur dezelfde was als heden ten dage.

De toepassing der natuurlijke historie op de natuurkundige aardrijkskunde en de geschiedenis der aarde stelt deze bewering in het volle licht. De flora en fauna van Noord-Amerika zijn door essentieele trekken van die van Europa onderscheiden. Dit feit doet de overplanting van tal van familiën en soorten uit beide rijken uit Europa in Amerika te beter uitkomen, en geen twijfel blijft als net ware over, wanneer men de hoedanigheid en hoeveelheid der die en en planten beschouwt, die Europa en Amerika gemeen hebben.

Verscheidene anemonen-soorten van het noorden van Europa zijn onder de plantengroei van Noord-Amerika gemengd.

Hetzelfde is het geval met verschillende kruisbloemigen en violen, en voor verscheidene soorten van de familie der nagelbloemen.

De basilicum der Alpen bloeit in Canada. Onder de *rosaceae* of rozensoorten zijn tal van

soorten uit de noordelijke gewesten van Europa en uit onze Alpenstreken, die in Noord-Amerika gevonden worden: de geitenbaarden, ganzeriken en andere. Men vindt er in menigte wederiken, steenbreken, kamperfoelie, in het bijzonder de beroemde *linnea borealis*, verschillende soorten van heideplanten en de rhododendron van Lapland, terwijl ook de sleutelbloemen den weg naar Amerika gevonden hebben. De familiën van de helmkruidachtigen, der lipbloemigen en der gentianen zijn eveneens in de Nieuwe Wereld door overeenkomstige soorten als in Europa vertegenwoordigd. Wat den boomgroei betreft, worden de elzen, wilgen, jeneverstruiken en iepen in de koude en gematigde luchtstreek van Noord-Amerika aangetroffen.

Indien men de gras- en varensoorten, die overal gevonden worden, buiten rekening laat, kan men planten opnoemen, die niet geschikt zijn om de zee over te steken, als de orchideeën of standelkruidigen en de liliaceeën of leliebloemigen, die in Noord-Amerika inheemsch geworden zijn.

Ook de zoo talrijke insecten- en visschenwereld wijst in honderden voorbeelden aan, dat het Noorden van Europa en Amerika in vroeger eeuwen gemeenschap met elkaar gehad hebben.

Paardenvleesch.-

Het verbruik van paardenvleesch neemt snel toe. Te Brussel worden in één maand van 110 tot 130 paarden geslacht, dat is tweemaal zooveel als in 1886. Te Charleroi, te Luik en te Verviers worden er wekelijks van 50 tot 60 opgegeten. De Engelschen willen er zelf niets van weten, maar sturen toch honderden exemplaren naar het vasteland. Te Parijs worden maandelijks 800, te Toulouse jaarlijks 4000 en te Berlijn gemiddeld tusschen de 6 en 7000 paarden geslacht.

Van het groote vat in het kleine.

1. Dus, Jakob, jij gaat naar den kelder en leegt de rest van het groote vat in het kleine, tot het vol is. Als je klaar ben, trekken wij het op. Maar niet alles uitdrinken, versta ja?

2. NIET ALLES UITDRINKEN, ZEIT HIJ. NOU, EEN BEETJE KAN ER TOCH WEL OP OVERSCHIETEN. BOVEN KRIJG IK NIKS; ZACHTS DAT IK DUS IN DEN KELDER WAT ZIE TE KRIJGEN.

3. VAN HET GROOTE VAT IN HET KLEINE, ZEI HIJ. HEEL MOOI, MAAR MET ZOO'N HEVEL GAAT DAT TOCH NIET TE BEST.

4. WAAROM ZOU IK HET ME NIET EEN BEETJE GEMAKKELIJKER MAKEN? DAAR STAAT NOG EEN OUD GLAS, DAT IS WEL ZOO PLEIZIERIG. - VERDUIVELD, DAT IS EEN GOED WIJNTJE!

5. Alleen maar een beetje koppig. Ik word er ten minste al draaierig van in mijn hoofd. Hoe was het ook weer? Van het groote in 't kleine of van 't kleine in het groote? Ik weet er geen bl..sem meer van. Stem van boven: Ben je klaar, Jakob?

6. Ja....a....a! ik ben klaar. Boven: Ik laat den haak neer, hoor; hang het vaatje er maar aan.... Hans, Peter, helpt eens een handje, jongens! Jakob, wij trekken, hoor! Een, twee, hup!.... Een, twee, hup!

7. Nou, dat vrachtje geeft niet mee! Een, twee, hup! Hoe is 't mogelijk! een vaatje, waar nog geen emmer in gaat!.... Een, twee, hup!

8. In den kelder: Hi, hi, hi! Wat overkomt me nou? Die wijn licht je zoo waar van den grond! Hè, da's lekker! Ik vlieg....

9. Hup! Ziezoo nou krijgen we schot. Nog één rukje. Wat bl..sem! dat is Jakob! Jakob uit zijn roes ontwakend: Ik ben al klaar, baas!

[Nummer 5]

EEN NIEUWE MANTEL VOOR DE LIEVE VROUW, NAAR DE SCHILDERIJ VAN A. LAUPHEIMER.

Excelsior.
Oorspronkelijke novelle
van Louise Stratenus.
(Slot.)

Ik had dat in mijne studie gevonden, en dagelijks kon ik toch van eenig nut zijn, door aan tal van jonge geesten op mijne beurt weer mijne kennis mede te deelen; een levensdoel kan ook de eenzaamste onder de eenzamen behouden; maar datgene wat ik zocht, het was een ander wezen om gelukkig te maken, een bestaan waarover

ik nacht en dag zou mogen waken, nog lange, lange jaren nadat mijn vader mij zou hebben verlaten. De mensch heeft er behoefte aan goed voor een anderen sterveling te zijn, voor het geluk van een ander te zorgen; zijne belangen onder eigen wenschen te stellen, en aan die stem gaf ik gehoor toen ik u vroeg bij mij te blijven. Herinnert gij u nog het groote standaardwerk, waarvoor wij naar Italië gingen?'

'En dat nog altijd onvoltooid is gebleven,' sprak Reynoud met een zwak glimlachje.

'Die bladzijden zijn thans voorgoed veroordeeld tot de snippermand, want de moed zou mij ontbreken ze alleen aan te vullen. De roem van een geleerde hangt van zoo bitter weinig af; er had iets goeds, iets blijvends kunnen voortkomen uit die aanteekeningen; ik wilde er zelfs onze toekomstige winteravonden aan besteden; onze naam zou er op geprijkt hebben als die van vader en zoon, twee trouwe studiegenooten; thans komt het weinig er op aan of men al bij mijn heengaan zegt: "zoo heel veel moet hij toch niet geweten hebben of hij zou wel den een of anderen belangrijken arbeid hebben nagelaten"; het is niet meer dan rechtvaardigheid trouwens, dat het werk nooit ten einde komt, want het was niet uit liefde tot de wetenschap dat ik die reis ondernam.'

'Ik begrijp u niet....'

'Het was om u alleen, mijn jongen; om u, dien ik bij een examen had opgemerkt als een buitengewoon verstand, en van wien ik vernomen had dat gij den winter niet door zoudt komen, zoo gij in Holland bleeft. Het verlangen rees in mij op u aan den dood te betwisten; u op die wijze zoo goed als tot mijn kind te maken. Ziedaar hetgeen ik u nog te zeggen had, aleer onze wegen voor altijd uiteengaan; het was beter dat gij alles wist. Stil, ik wil geen dank aannemen; ik wensch enkel dat gij mijn besluit van thans nooit aan weinig liefde zult kunnen toeschrijven; ik wensch bovenal dat gij zult inzien dat ik uw geluk wel boven het mijne stellen moest. Reeds morgen zal ik de noodige maatregelen nemen tot het vervullen van uw droom. Aan u slechts de orde te kiezen bij welke gij u wilt aansluiten....'

'Maar, mijne moeder....' stamelde Reynoud verschrikt.

'Laat dat aan mij over; ik zal met haar gaan spreken en beloof u hare volle, vrijwillige toestemming te verkrijgen.'

'O! zij zou mij deze nooit geweigerd hebben, indien zij geweten had hoezeer mijn hart er aan hing, maar mag ik haar dat wel zeggen, op het oogenblik zelf dat ik haar had kunnen bijstaan?'

'Bekommer u daarover niet. Slechts enkele weken na den dood van mijn vader heb ik eene som van tachtig duizend gulden op uw hoofd vastgezet; gij zult haar die schenken bij uwe intrede in het klooster, en op die wijze vrij zijn van alle gewetensbezwaren. Op het oogenblik dat men voor altijd de wereld gaat verlaten, moet men evenals bij het sterven vol gerustheid kunnen neerzien op degenen die men achterlaat, dat is de eenige afscheidsgroet waarmede men op den duur vrede kan hebben. Uw leven zal op die wijze eene voortdurende vreugde voor haar zijn geweest. Gij hebt haar geen uur van verdriet gekost; nog lang zal men spreken over uwe groote gaven van geest en hart, over de schitterende wijze waarop gij u aan de hoogeschool hebt onderscheiden; en tot haar dood toe zal zij u een zorgloos bestaan en waarschijnlijk ook eene goede toekomst voor hare overige kinderen danken.'

'Maar gij dan? Gij?' bracht Reynoud er met moeite uit.

'Ik zal geholpen hebben uw geluk tot stand te brengen,' antwoordde de professor met vaste stem.

'Maar gij zult alleen achterblijven...'

'Niet voor iedereen is de vreugde weggelegd aan een bevolkten haard te leven en te sterven. Men moet aan het bestaan niet meer vragen dan hetgeen het ons te geven heeft; dat te vergeten is mijne fout geweest; het is niet meer dan rechtvaardig die te boeten.'

Smeekend strekte de jongeling beide handen naar hem uit. Deze laatste woorden hadden alle snaren van zijn gemoed doen trillen. Hij zag in zijne verbeelding deze woning weer, zooals zij zijn zou nadat hij haar verlaten had: voortaan altijd zwijgend; en den man daar tegenover hem, aan wien hij alles dankte, avond op avond alleen, over zijn werk gebogen, zonder dat de stilte door iets anders verbroken werd, dan het omkeeren der bladzijden van een boek, of het gekras zijner pen over het papier. Hij zag hem huiswaarts keeren van den dagelijkschen arbeid, zonder meer begroet te worden door iemand die op hem wachtte, die eenige blijdschap over zijn weerkomst gevoelde, en langzamerhand zouden de jaren die krachtige gestalte krommen, die haren wit tinten; maar nooit weder zou dat vriendelijk oog schitteren van dien gloed, dien het geluk over zijn eigen bijzijn er in verspreid had.

'Vader,' mompelde hij op gesmoorden toon: 'ik heb u veel pijn gedaan, niet waar?'

Starhorst klemde zijne handen tusschen zijne vingeren en antwoordde met dien grooten eenvoud die hem eigen was:

‘Een weinig, Reynoud, maar dat doet, vroeg of laat, meestal een ieder aan wie wij ons hechten. Tob daar niet over. God heeft het zeker aldus gewild, om ons te leeren dat Hij alleen geen pijn doet en de volkomen Liefde is. Gij hebt gelijk Hem te kiezen boven ons allen en al het aardsche; u ten minste wachten onze ontgoochelingen niet. Ga nu ter ruste, het is laat geworden en ons gesprek moet u hebben vermoeid.’

Zachtkens trok hij hem naar zich toe en omhelsde hem, als om hem te toonen hoe hartelijk zijn vergiffenis was; daarop verwijderde hij zich, maar om naar zijn studeerwerk terug te keeren. Het was daar dat hij steeds elken grooten levensstorm doorworsteld had, te midden van zijne trouwe kameraden, de boeken, die reeds zoo menig van zijn uren verhelderd hadden en die hem zouden bijblijven, totdat hij op zijne beurt van de aarde verdween, en zij op het een of andere boekentafeltje eener markt te recht zouden komen.

Den volgenden morgen reeds vroegtijdig zocht hij Reynoud's moeder op. Zijn gesprek met haar duurde lang; hij had vooral te kampen met haar bezorgdheid voor Reynoud's gezondheid; maar zoo welsprekend bepleitte hij 's jongelings zaak; zoozeer wist hij al de gelukkige zijden van diens besluit te doen uitkomen, dat mevrouw van Westervelden zich in het eind gewonnen gaf; en het was met deze goede tijding dat hij zijn pleegzoon bij hun eerste wederzien te gemoet trad.

Tevergeets zocht Reynoud nog eenige bitterheid, een waas van leedgevoel in zijn blik; de zegepraal in dien nacht op zijn eigen wenschen en eigen levensvreugde behaald was volkomen geweest.

‘Reynoud zal morgen te Amsterdam preeken,’ sprak eenige jaren later professor Starhorst tot mevrouw van Westervelden, die reeds verrast had opgezien bij zijn bezoek; want het gebeurde zelden of ooit meer dat hij zich nog bij wie dan ook vertoonde: ‘ik kom u dat zeggen, omdat ik meende dat gij hem gaarne hooren zoudt. Ik schreef aan mijne nicht Mathilde en ontving per ommegaande bericht dat zij u en de twee meisjes met het grootste genoegen bij zich logeeren zal.’

Alix zag hem aan, met oogen vol tranen, terwijl zij uitriep:

‘O! zeker, zeker zal ik dan gaan; het is al zoolang mijn liefste wensch geweest. Wat zijt gij toch goed aan alles te denken wat anderen geluk kan geven. Maar gijzelf, gaat gij niet?’

Een donkere blos bedekte zijn veel verouderd gelaat.

‘Ik weet het nog niet,’ antwoordde hij: het wordt mij hoe langer zoo moeilijker mij aan mijne afzondering te ontrukken, en aan gehoor zal het hem niet ontbreken. Gisteren las ik een artikel door, een Fransch blad aan hem gewijd, en dat ik ook voor u heb meegebracht. Gij zult er in zien hoe men beweert dat men nooit, in heel Frankrijk zulk een prediker heeft gehoord.’

‘Welk eene toekomst had hem niet gewacht indien hij in de wereld ware gebleven,’ zuchtte de weduwe.

‘Hij heeft het beste deel gekozen,’ antwoordde Starhorst met kracht: ‘Hier zou hij twintig, dertig, misschien veertig jaren lang hebben uitgeblonken als een der grootste geleerden van zijn tijd, en eenige achtervolgende generaties van jonge lieden wat minder onwetend hebben gemaakt; daarna zou ook voor hem de zware avondnevel zijn gedaald, en ware hij voorbijgegaan, met al zijne wetenschap en roem. Wat hij thans verricht is duizendvoud hooger. In een land, waar men zich om gansch andere zaken als God en Eeuwigheid bekommert, is hij opgestaan als een nederig boetprediker. De eeuwenoude muren der Notre-Dame hebben weergalmd van zijne wegsleepende taal. Hij heeft niet geschroomd de zonde in al haar afzichtelijkheid, het ongeloof in al zijne duisternis te kenschetsen. En onder de duizenden en nog eens duizenden nieuwsgierigen die naar den jongen monnik kwamen hooren. over wiens welsprekendheid geheel Parijs vervuld was, zijn er slechts weinigen geweest wier hart niet door de macht van zijn woord verpletterd werd, die hij niet op de knieën

heeft gedwongen. Wanneer men op deze wijze met zijne talenten gewoekerd heeft, kan men eenmaal in vrede heengaan, en behoeft men geen blik van deernis te slaan op de eereposten, die men versmaadde, of de levensvreugde waarvan men vrijwillig afstand deed. Niet een ieder kan uitsluitend voor den hemel leven; ook de aarde heeft noodig nog bearbeid te worden; maar zij die hunne woonplaats in de moerassige dalen hebben opgeslagen, benijden vroeg of laat degenen die, wakkerder dan zij, naar de hooge Alpentoppen zijn opgeklommen en daar geleefd hebben, te midden van de blanke sneeuwbloemen om er verdoolde reizigers tot het leven weer te roepen. Reynoud heeft aan deze laatste taak zijn bestaan gewijd; ik ben verzekerd dat hij er dagelijks God voor dankt den moed daartoe gevonden te hebben.'

'O! Ik weet wel dat hij altijd gelijk heeft in uwe oogen,' hernam de weduwe glimlachend: 'en toch... toch zult zelfs gij niet kunnen ontkennen dat zijne keuze u leed heeft gedaan.'

Starhorst zag haar aan met zijne groote, zachte, droefgeestige oogen en antwoordde op een toon, waarin nog de echo eener groote droefheid beefde:

'De mensch is zoo zwak, dat hij altijd wat pijn gevoelt wanneer een ander boven hem wordt verkozen, zelfs dan wanneer die andere God is; maar ik heb zijne keuze begrepen en daarom gebillijkt.'

'In zijn plaats zoudt gij niet aldus gehandeld hebben?'

'Neen; maar ik bewonder er hem slechts te meer om, de kracht te hebben bezeten, die ik zelf zou hebben gemist. Onze naturen liepen geheel uiteen, de mijne was de mindere van beiden en daarom juist kon ik hem beter verstaan dan hij het mij deed. Hij bezat eene adelaarsziel, die naar het verhevene dorstte, en blindelings haar vlucht naar het hoogste toppunt moest kiezen, bestemd als zij zich gevoelde om alleen rust te kennen in het eigengebouwde nest der bergkruin die het dichtst aan den hemel grensde. Niets was in staat omhaar omlaag te weerhouden, noch liefde, noch dankbaarheid; dat alles waren slechts menschelijke schakels en zij streefde naar het goddelijke. Indien ik haar langer gekortwiekt had, zij zou voor altijd aan de aarde ontvlucht zijn. Reynoud zou weggekwijnd zijn onder een arbeid, dien hij als nutteloos had leeren beschouwen. Ik, daarentegen, behoor eenvoudig tot die zwakken van hart wier gevoel zich in alles doet gelden; die zich in hun vlucht naar boven zouden laten weerhouden door een op haar stengel verdorstende bloem, door het gekreun van een door pijnen gekweld dier. Indien ik op zijn leeftijd gemeend had evenals hij geroepen te zijn tot het kloosterleven, ik vrees dat ik mij aan de wereld zou hebben laten ketenen door de gedachte aan mijne ouders; gij ziet wel hoe verre ik beneden hem sta.'

'En gij gaat toch niet naar hem luisteren?'

'Neen; want ik weet niet of ik in die ure nog wel vrede zou kunnen nemen met den Hoogeren Wil die ons scheidde. Sedert hij van ons ging heb ik hem geen enkele maal weergezien; ik had het niet kunnen doen zonder de oude wond weder open te rijten. Van lieverlede is zij geheeld; ik ben gewoon geraakt aan de holle stilte van mijn huis; aan mijne eenzaamheid, die ik door geen ander wensch te laten verbreken, enkel en alleen omdat ieder ander, hoe goed en begaafd ook, mij slechts te meer zou doen gevoelen wat ik in mijn jongen verloor. Nooit echter heb ik den moed gevonden zijne kamer te betreden; ik draag den sleutel daarom bij mij; alles is er nog gelijk op den dag toen hij haar verliet, niemand heeft er ooit den voet gezet; de spinraggen moeten hun zilveren web over alles heengevlochten hebben; daar sluimeren, sedert al die jaren, mijn liefste herinneringen aan mijn levensmiddag; ieder die geleden heeft draagt zulk een schoonslaapstertje in zijne ziel om; haar te doen ontwaken zou enkel wreedheid zijn. Ik vervolg moedig mijn levensweg, mijn taak volbrengende zoo goed als zij slechts te volbrengen is, en God zegenende zoowel voor hetgeen Hij mij ontnomen heeft als voor hetgeen Hij eenmaal gaf. Maar wanneer ik mij

morgen onder Reynoud's gehoor zou wagen; als ik weer die stem zou hooren, die zoolang mijne woning met geluk vervulde; indien ik in zijn gelaat opnieuw de trekken terugvond van den knaap, dien ik eenmaal liefhad als mijn kind, wiens minste uitdrukking ik zoolang bestudeerde, om te raden of zij geen pijn verried, of hij niet den een of anderen wensch mocht koesteren, dan vrees ik dat het gedaan zou zijn met mijne onderwerping, dat ik niet langer vrede nemen zou met mijn verlatenheid; dat ik tot mij zelven zou zeggen: alleen de dood brengt eene onherroepelijke scheiding te weeg; zoolang men in het leven blijft, behoort men thuis bij wie ons liefhebben en die zonder ons ongelukkig zijn! Gij ziet wel dat ik wijzer en voorzichtiger doe met niet te gaan.'

Alix van Westervelden drong niet verder aan, om hem van besluit te doen veranderen. Zij begreep te goed d[a]t hij gelijk had zich zelf te mistrouwen, en nadat hij haar verlaten had, gaf zij zich zelve ongestoord over aan de vreugde haar zoon weer te zien. Gelukkiger dan Starhorst had zij in hare overige kinderen sterke banden overgehouden die haar aan de aarde hechtten; haar zoons gaven haar alle reden tot tevredenheid, en voorzagen thans zonder eenige moeite in eigen bestaan; hare dochters vervulden hare woning van gezelligheid en liefde; zij was met recht eene rijke moeder te noemen; maar Reynoud was haar dierbaar gebleven boven alles en allen, en de gedachte alleen hem terug te vinden, naar zijne woorden te mogen luisteren, was haar onuitsprekelijk zoet.

Zij schreef terstond naar de hoofdstad, om zeker te zijn hem na afloop van den dienst te kunnen spreken, en heel dien nacht deed zij geen oog toe, zich steeds opnieuw afvragende of hij niet onherkenbaar veranderd zou zijn.

Zeker een uur vóórdat hij den kansel zou beklimmen bevond zij zich reeds in de kerk, en veranderde daar wel twaalfmaal van zitplaats, aleer zij een plekje gevonden had, van waar zij hem goed in het gelaat kon zien. Toen de menschen het gewijde gebouw binnen begonnen te stroomen, zag zij vol opgetogenheid hoe het aantal toehoorders steeds klom, hoe weldra alle hoeken werden ingenomen. Gaarne had zij een ieder bedankt die naar de woorden van haar jongen kwam luisteren, en nog liever had zij haren buren toegefluisterd: 'Ik heb het meeste recht mij hier te bevinden, want ik ben zijne moeder;' het was een ure die haar ruimschoots zijn gemis vergold.

En terwijl zij vol spanning en vreugde zijne komst afwachtte, stond, in de diepste schaduw der tempelbogen een man geleund, die alles aangewend had om niet gezien te worden; maar die na langen en hardnekkigen strijd met het zwakke hart, toch voor de verzoeking bezweken was naar hier te komen. Hij was doodsbleek, elk zijner gelaatstrekken stond gespannen, en hij beefde van het hoofd tot de voeten, toen eindelijk de kleine deur naast het hoofdaltaar geopend werd en een luid geschuifel onder de menigte verkondigde dat de prediker was verschenen.

In een oogwenk sloot hij de oogen, als onder den invloed eener bedwelmende pijn; toen hij ze na verloop van een paar minuten weder opsloeg, lag de geestelijke in den kansel geknield, en werd hij niets anders van hem gewaar, dan de nog slechts met schaarsche vlokken haar beplante slapen: wat waren zij ingezonken; hoe waskleurig bleek scheen dat hoofd hem toe; maar wellicht was dit slechts een effect van het licht dat door de gebrande glazen op het preekgestoelte viel; misschien ook wel de uitwerking der zoo licht te verklaren ontroering van hem die voor het eerst tot zijne landgenooten het woord zou voeren, en zich bewust was dat zijne moeder zich onder zijn gehoor bevond.

Starhorst's blik bleef als geketend aan die ootmoedig neergedoken gestalte, en toen de priester eindelijk overeind rees, slaakte hij een doffen klaagtoon. Was dat de knaap dien hij eenmaal aan den dood ontrukt had; dat de jongeling over wiens

wankelende gezondheid hij jaren achtereen zoo onvermoeid had gewaakt? De jonge man die bijna krachtig en forsch zijne woning had verlaten?

Langer nog dan voorheen scheen hij hem toe; breed en hoekig teekenden de schouderbeenderen zich onder de zware pij af; maar de borst was heel weggezonken, de handen waren zoozeer vermagerd dat zij aan die van een doode herinnerden, een teringlijder kon er niet schrikwekkender hebben uitgezien, hij scheen slechts een geraamte dat alleen nog levensgloed in den blik behouden had, want de oogen glinsterden van een schijnbaar onuitbluschbaar vuur, en toen hij begon te spreken, werd de stem, die in den aanvang bijna onverstaanbaar zwak had geklonken, als met ieder woord krachtiger en krachtiger tot zij eindelijk de gansche kerk van haar diep, welluidende tonen vervulde, een ieder electriseerende, want niemand onder de menigte die niet gevoelde dat de man daar op den preekstoel nog slechts zeer kort op aarde te vertoeven had, en dat zoo hij nog in staat was het woord te verheffen, het enkel was door de bezieling van dat geloof dat bergen verzet en aan stervenden het leven wedergeeft.

Men zag het den kloosterling aan dat hij zelf de hand van den dood op zich voelde rusten, maar welk een vrede op dat als verheerlijkt gelaat, welk een zalige glimlach om dien bleeken ingevallen mond, welk een hemelsche uitdrukking in die oogen, wier glans als die van een zonnestraal was. Neen, de Reynoud van voorheen was niet meer, de forsche, eerzuchtige, werkelooze geest was tot kalmte, tot bevrediging gekomen. De dag van den strijd was over, de zegepraal was behaald, zijne ziel had reeds hierbeneden haar vrede gevonden, omdat zij niet in de bruisende diepte omlaag, doch hoog boven zich in de lucht het anker had uitgeworpen.

En terwijl hij sprak was het een ieder te moede alsof een doode opgestaan was uit het graf om hen nog eenmaal te zeggen hoe schoon het hiernamaals kan wezen, hoezeer zij gelijk hebben, degenen, die alles prijs geven om den hemel te verwerven, hoe noodig het is zich reeds op aarde de woorden te herinneren: ‘Zijt volmaakt gelijk Ik volmaakt ben.’

Ook ditmaal verhief de boetprediker luide de stem tegen de zonde. Met de volle wapenrusting Gods omgord, kampte hij tegen de machten der duisternis, en ontmaskerde hij op sterke wijze elken vijand der menschelijke ziel, tot zelfs elke zwakheid werd afschuwelijk onder zijn schildering, en daarna bediende hij zich van de zachtste, de teerste kleuren om den Eeuwig Reine af te malen, die zich vrijwillig had prijsgegeven om een in kwaad verzonken menschdom te redden. Het Lam Gods dat gebukt gaat onder de zonden van heel de wereld schetste hij op zoo treffend eene wijze, dat een ieder zich gaarne op de knieën zou hebben geworpen om voor altijd zijne feilen af te zweren, en toen hij eindelijk zweeg waren er tallooze zielen voor altijd tot het kruishout weergekeerd, dat zich sedert zoovele eeuwen op aarde verheft, gelijk de kolom des behouds door Mozes in de woestijn opgericht, waarheen gewonden en stervenden slechts de oogen behoefden op te slaan om weder aan het leven weergeschonken te worden.

‘Zou ik pater van Westervelden mogen spreken?’ vroeg eenige oogenblikken later professor Starhorst aan de kloosterdeur.

‘Hij is juist in gesprek met zijne moeder, en ik denk het daarom niet. Hij moet gewoonlijk zoo uitgeput van het preeken zijn, dat hij uren achtereen noodig heeft om weder bij te komen,’ was het antwoord door een broeder gegeven.

‘Is hij dan zoo ziek?’

‘De dokters verwonderen er zich over dat hij nog leeft. Gewoonlijk lijdt hij zulke hevige pijnen, dat men hem een ongeloofelijke dosis laudanum moet ingeven voordat hij op den kansel komt.’

‘Heel lans kan het dus niet meer duren?’

‘Neen, mijnheer. Om u de waarheid te zeggen kan men ieder oogenblik het einde verwachten; maar zoolang er nog één enkele levensvonk in hem overblijft zal hij

voortarbeiden en spreken, wat hem nog te spreken blijft. Zal ik vragen of de pater mijnheer van avond misschien nog kan te woord staan?'

'Ik dank u; het mocht hem eens vermoeien; ik zal hem hier schrijven, Alleen, zoo gij hem nog ziet, zeg hem dan dat er onder zijn gehoor ten minste iemand is geweest, wien hij een onvergetelijke weldaad heeft bewezen.'

Als in een droom keerde hij naar het stationsgebouw terug en van daar per eersten den besten trein naar de academie-stad. Het was reeds donker toen hij haar bereikte, en op vriendelijken toon verzocht hij de dienstbode die hem zijne woning binnenliet, het voor hem gereedstaande maal weder weg te ruimen. Daarop stak hij de drie kaarsen van een bronzen candelabre aan en haar met vaste hand opnemende begaf hij zich naar de eerste verdieping. Boven aan de trap gekomen, luisterde hij even om zich te overtuigen dat niemand in de nabijheid was om hem te bespieden; het spookachtige waslicht viel op zijn bleek, doch eindeloos kalm gelaat; en zachtkens, bijna eerbiedig haalde hij uit zijn borstzak een sleutel te voorschijn, waarmede hij Reynoud's kamer opende.

Alles was doodstil om hem heen; de deur was achter hem gesloten, en hij bevond zich alleen met het verleden; alleen met al de dierbare voorwerpen, die hij zoolang als spookbeelden had geschuwd.

Op de tafel, waarbij nog 's jongelings armstoel stond, alsof hij pas zijn zetel had verlaten, rustte een opengeslagen studieboek, een der meesterwerken van wetenschap welke hij vaarwel had gezegd, om zich tot een nederig discipel van den Nazarener te maken; het diep ingedrukte kussen van den bidstoel in den meest verwijderden hoek van het vertrek scheen nog de sporen te dragen van de lange uren daarop in gebeden doorgebracht, en daarboven hing het groote Christusbeeld met de doorboorde ledematen en de doornenkroon, door geen diadeem ter wereld ooit een oogwenk overstraald.

Reynoud van Westervelden had alles van het lot ontvangen wat de aarde slechts te schenken heeft: naam, schoonheid, genie, liefde, hij had het in zijne macht gehad een wereldberoemd man te worden, de met zooveel zorg herwonnen gezondheid te behouden, schatten bijeen te verzamelen; en evenals de rijke jongeling had hij de zachte stem van den Man van Smarten vernomen, die tot hem gesproken had: 'Doe afstand van dat alles om mij te volgen....'

En voor het eerst begrijpende dat hij niet anders had mogen doen, knielde de eenzaam achtergeblevene neder voor datzelfde crucifix en dankte hij God voor de levenskeuze van zijn jongen, die sterven ging.

Het geheim van den nacht.
Een beeld uit het leven te Berlijn.

Het liep tegen twee uur in den nacht. De herfstwind huilde om het huis en floot door de vensterreten van het kleine zolderkamertje, zoodat de dunne witte gordijntjes op en neer waaiden. Het was koud en kil in dit kamertje, dat vijf trappen hoog in het achtergedeelte van een blok huizen in het oosten van Berlijn gelegen was. Aan den voorkant, naar de straat gewend, vertoonde dit blok huizen een rijk met zandsteen gesierden gevel met fraaie spiegelruiten, maar aan de achterzijde, waar bewoners uit den lageren stand huisden, zag het er kaal en somber uit.

De jonge vrouw, gekleed bij de kachel zittende, die ternauwernood nog een beetje warmte kon afgeven, zag nu en dan naar het kind, dat naast haar bed in een waschmand lag. Tegen den wand daartegenover stond een armzalig ledekant met een stroozak, een peluw en een dikke wollen deken, terwijl het bed der vrouw nog van een paar veeren kussens

voorzien was. Een tafel en een paar vervelooze stoelen, twee reiskoffers van opmerkelijke grootte en sierlijkheid, die indertijd een hand met geld moesten gekost hebben, een paar spijkers aan den muur, waaraan eenige versleten kleedingstukken, ziedaar alles wat in de kamer te zien was.

Opnieuw schudde een windruk de kletterende vensterruiten. De vrouw nam de deken van het ledekant en hulde zich daarin, want ze huiverde van de kou. De deken deed op dit oogenblik toch geen dienst; want ze was van de armzalige legerstede van haar man, die niet thuis was. Al sinds weken had hij bij het vallen van den avond de woning verlaten om eerst tegen den morgen terug te keeren.

Als de vrouw maar geweten had, waar hij heenging! Het was haar veel waard geweest, als zij maar in de verte gissen kon wat hij uitvoerde. Nu kwelden haar bange vermoedens.

Als zij er aan dacht, dat misschien te avond of morgen de politiebeambten in naam der wet konden komen om haar man weg te halen en achter slot te zetten - als zij aan al de ellende en de schande dacht, die haar nog boven het hoofd konden hangen, meende zij soms krankzinnig te zullen worden.

Op den naasten kerktoren sloeg het drie uur, en nog was haar man niet thuis! Hij kwam trouwens in den laatsten tijd hoe langer hoe later thuis, gewoonlijk niet voor 's morgens zessen.

Het kind begon te schreien en de jonge moeder poogde het te sussen. Ze gaf het een beetje van de melk, die op de kachelpijp stond. Die melk, het voedsel voor haar kind, was betaald met geld, dat waarschijnlijk niet eerlijk, misschien wel met een misdaad verdiend was.

Ja, ja, zoo moest het wel zijn. Een man, die alleen 's nachts uitgaat, op een tijd als niemand werkt, en die dan geld thuisbrengt, er ontdaan uitziet en op de vraag van zijn vrouw, waar hij geweest is, geen antwoord geeft; een man, die tot dusver een liefdevol echtgenoot en vader geweest is, maar telkens als zijn vrouw hem vraagt, waar hij den nacht doorbrengt, in kwalijk verborgen verlegenheid raakt, die wandelt niet op eerzame wegen.

En toch, het was niet mogelijk, niet denkbaar, dat een man, wiens naam en stand hem vroeger een eersten rang in de maatschappij verzekerden, die de trouwste echtgenoot, de teerste vader geweest is, plotseling alles kon vergeten, wat hij eenmaal had hooggeschat.

Maar 't is waar, hij was toch al eenmaal vergeten wat zijn plicht was; het bestaan van vrouw en kind, zijn levensgeluk en toekomst had hij op een kaart gezet en hij had verloren. Een man, die van den speelduivel bezeten is, die valt ook licht in handen der andere hellegeesten, welke de menschelijke ziel verleiden en van het pad van recht en wet afbrengen.

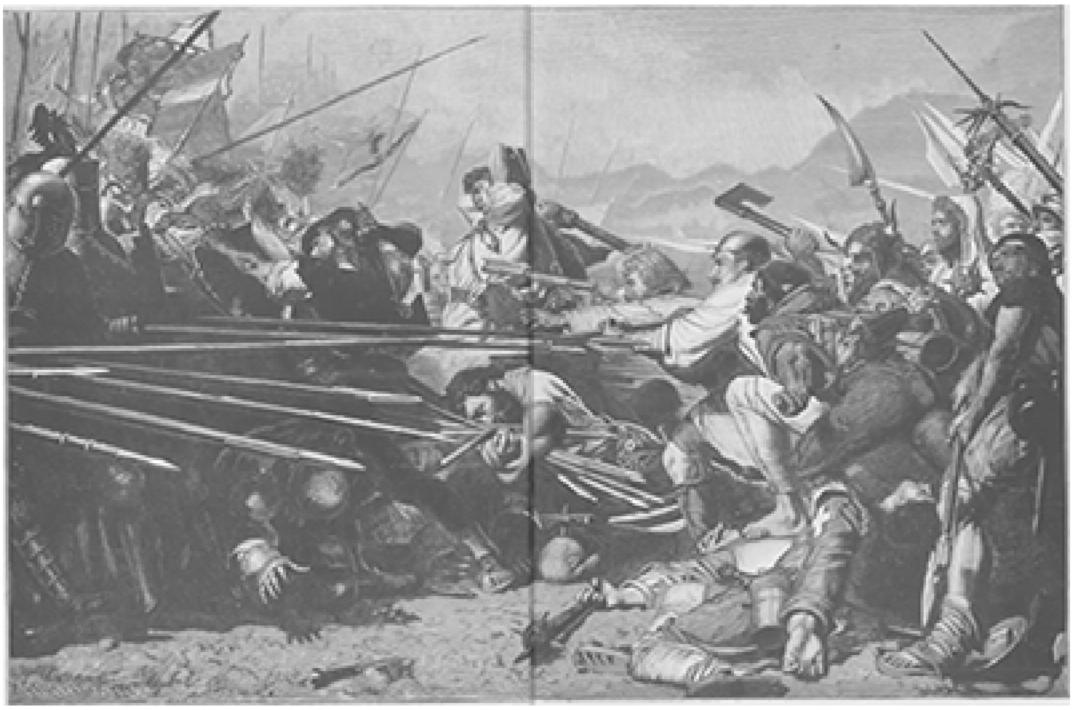

DE SLAG BIJ SEMPACH, NAAR DE SCHILDERIJ VAN KONRAD GROB.

Baron Urbanus stamde af uit een aanzienlijk geslacht in Beneden-Oostenrijk. Hij had zijn jongelingsjaren als officier te Weenen doorgebracht en zich daar, gelijk zoo menigeen uit zijn stand geruïneerd. Hij werd naar huis teruggeroepen, om zich daar eenigermate tot deugden te schikken, wat te gemakkelijker viel, daar zijn vader nog leefde. Urbanus had nog een jongere zuster, wier opvoeding - daar de moeder sinds lang gestorven was - aan een jonge gouvernante, een meisje uit Mecklenburg, was toevertrouwd. Op zekeren dag deelde Rudolf Urbanus zijn vader mee, dat hij de gouvernante tot zijn vrouw wenschte. De vader vroeg of hij gek was en verklaarde dat de jonge dame haar dienst verlaten moest. Emilie was wel van goede familie, de dochter van een overleden professor aan een academie, maar voor den ouden baron was ze niets meer dan een dienstbare, zij het dan ook van wat hoogere, orde dan een kamenier of linnenmeid.

De oude Oostenrijksche adel heeft zijn bepaalde grondregels, waarvan nimmer mag worden afgeweken. Het kwam tot een breuk tusschen vader en zoon, daar Rudolf er bij bleef dat Emilie zijn vrouw moest worden. Hij zette zijn wil door, waarop de vader hem zijn moederlijk erfdeel uitkeerde en verklaarde niets meer met hem te doen te willen hebben.

Met dit moederlijk erfdeel, dat niet groot was, kocht Urbanus zich landerijen in Bohemen. Hier hoopte hij door ingespannen arbeid vooruit te boeren, en Emilie stond hem daarbij als een liefhebbende gade trouw ter zijde. Rudolf had een door en door goed hart, maar het lichtzinnige leven, dat hij als officier te Weenen had geleid, was op hem niet zonder invloed gebleven. Nadat de wittebroodsweken voorbij waren, zocht Rudolf in het belang van zijn jonge vrouw conversatie en die werd gevonden in de naburige stad. Daar vond men officieren van de linietroepen, hoogere ambtenaren, adellijke grondbezitters, en met die menschen viel heel goed te leven.

Het grootste genoegen van dat kringetje was het spel, waaraan niet alleen de heeren, maar dikwijls ook dames deelnamen. In alle gezelschappen werd gespeeld, eerst om een lagen inzet, maar naarmate het later in den avond werd, werden ook des te hooger sommen gewaagd. Rudolf Urbanus speelde een tijd met bijzonder geluk, maar verloor ten slotte in éénen nacht al wat hij bezat. Toen hij vroeg in het rijtuig sprong om naar huis terug te keeren, kon hij niets zijn eigendom meer noemen, zelfs het rijtuig en de paarden niet, waar hij meereed.

Daarmee was de rol van baron Urbanus en zijn jonge vrouw uitgespeeld. Het landgoed werd verkocht; er bleef een klein overschot, dan had Emilie nog een spaarduitje, enkele uitstaande sommetjes werden teruggenomen, de juweelen, die Emilie van haar echtgenoot gekregen had, werden verkocht, en slotte beschikte het echtpaar over een gezamenlijk bedrag van eenige duizenden guldens, waarmee het nu, ver van de kringen, waarin het zich tot dusver bewogen had, een nieuw leven hoopte te beginnen.

Rudolf voelde zich getrokken naar Berlijn. De hoofdstad van het Duitsche rijk oefende toenmaals een machtigen invloed uit op heel Europa. Daarbij weet men dat het te Berlijn goedkoop leven is en men er met veel minder rondkomt dan te Londen, Parijs, St.-Petersburg, ja zelfs te Weenen.

Rudolf troostte zijn vrouw en trok met haar naar Berlijn, waar zij een bescheiden woning betrokken. Liever hadden ze gemeubileerde kamers gehuurd om zich de kosten van het inrichten eener huishouding te besparen; maar er was een vermeerdering van het kleine gezin te verwachten, en zoo waren ze wel genoodzaakt zich een eigen woning te huren. Daar schonk Emilie het leven aan een lief knaapje.

Alle pogingen, door Urbanus intusschen in het werk gesteld om zich een passende en behoorlijk bezoldigde betrekking te vinden, mislukten. Hij verviel van het eene tot het andere en zelfs de bescheiden woning werd ten slotte te duur. Hij betrok het zolderkamertje, waarin hij op het oogenblik huisde, en liet zijn titel varen. Op een stukje papier op de deur, die tot het armzalig verblijf toegang gaf, stond eenvoudig: Urbanus.

Emilie leed en zweeg; ook haar echtgenoot bewaarde in sombere vertwijfeling het stilzwijgen. Wie weet wat het einde hunner ongelukkige geschiedenis kon worden!

Het is iets vreeselijks onder meer dan een millioen menschen te wonen, van wie men niemand kent en van wie men dus niets te hopen heeft. Het is vreeselijk, een toekomst te gemoet te zien, die als een dreigend spook nader en nader komt, en des te afgrijselijker trekken aanneemt, naarmate men ze meer in het gezicht ziet.

Vóór nog de laatste stuivers waren opgeteerd, was Rudolf op een avond de deur uitgegaan en eerst tegen den morgen teruggekeerd.

Sedert dat oogenblik had hij dat verdachte nachtleven aangehouden. Hij was voortdurend somberder, meer in zich zelf gekeerd en naar buiten norscher geworden.

Het sloeg zes uur en de morgen schemerde al toen Urbanus eindelijk, naar het scheen nog vermoeid, thuis kwam. Verwonderd vroeg hij zijn vrouw waarom zij opzat, en toen zij hem zei, dat het uit vrees voor den storm was, die zoo gehuild had, trok hij de schouders op en wierp zich op zijn bed, om aanstonds in diepen slaap te zinken.

Emilie beschouwde hem met vochtige oogen. Was dat werkelijk haar echtgenoot, die daar, van het nachtwerk uitgeput, zoo doodmoe neerlag? Was dat nog het vriendelijke gezicht, dat bij den eersten aanblik zoo betooverend op haar gewerkt had? Zeker, in de trekken van den misschien vijf-en-dertigjarigen man was nog veel jeugdigs en frisch, maar er lag een sluier van verbittering en zielesmart over, voor Emilie zoo duidelijk zichtbaar, dat zij het hoofd moest afwenden om niet in luid geween uit te barsten. Zij zette zich weer aan het venster en wilde het ontwaken van haar man afwachten, terwijl haar hart zich verhief in een vurig gebed tot God om uitkomst in deze ellende. Haar geld was opgeteerd. Hij bracht nu en dan bescheiden sommetjes thuis, die hij haar afgaf, zonder iets voor zich zelven te behouden. Zij was er aan gewoon geworden, dit geld zwijgend aan te nemen, zonder het te vorderen en ook zonder te vragen waar het vandaan kwam.

II.

Het had juist acht uur geslagen, toen er aan de deur geklopt werd. De brievenbesteller bracht een brief, die het adres van baron Urbanus droeg. De postbeambte zag, voor hij den brief afgaf, eerst verwonderd de vrouw aan, die hem opendeed en keek daarop naar het stukje papier, waarop eenvoudig de naam Urbanus stond. Daar haar man nog sliep, legde Emilie den brief op de tafel en begon haar kleine huishouding in orde te brengen.

Na een poosje werd er weer geklopt, en toen zij opendeed, zag zij een man met borstelige haren en baard in havelooze kleeding voor haar staan.

'Woont hier Urbanus?' vroeg hij. 'Ja! o dan ben jij zeker zijn vrouw. Geef hem dit briefje, maar vergeet het niet asjeblieft, want het is nogal van gewicht.'

Daarop bracht hij de hand even aan zijn pet en stommelde de trap weer af.

Emilie vouwde verwonderd het briefje open, waarop in lomp schrift geschreven stond: 'Van avond al om elf uur, zonder mankeeren.'

Zij lei het briefje op de tafel en ging weer zachtjes aan het werk om Rudolf niet te storen. Dat was dan een van de menschen, met wie haar man zich afgaf! Waarlijk, haar bekommering was niet ongegrond geweest. Met zulk soort van menschen had hij te doen, en van die menschen wachtte hij bevelen af!

Rudolf ontwaakte, las het papiertje, wierp een blik op den brief en liet dien ongeopend op tafel liggen. Toen hij heen ging, vroeg Emilie hem of hij den brief niet zou openmaken, maar hij schudde het hoofd.

'Och, dat zal toch weer niets goeds wezen!' zei hij somber. 'Waarom zou ik mij onnoodig opwinden en ergeren? Ik heb bovendien al zorg en narigheid genoeg aan het hoofd. Wel te rusten!'

Hij ging vroeger heen dan anders. Het bevel van den onbekenden makker had hem geroepen. Dat geheimzinnig nachtwerk folterde Emilie- vreeselijk. Had zij maar kans gezien, haar man een enkelen keer na te sluipen! Maar zij was bang, dat hij het kwalijk zou opnemen, en daarbij kon zij toch het kind niet alleen laten. Waartoe

ook dat spionneeren? Vroeg of laat moest zij toch heel de treurige waarheid vernemen.

Wat toch die brief daar inhield? Zou ze hem openmaken?

Zij hield hem lang in de had en bekeek hem van alle kanten. Rudolf zou misschien niets gezegd hebben, als zij den brief geopend en den inhoud gelezen had.

Maar tusschen zijn vader en hem mocht zich niemand mengen. Wat de vader den zoon had mee te deelen, mocht allerminst de vrouw lezen, om wier wil hij met zijn naaste bloedverwanten in oneenigheid was geraakt, om wier wil Rudolf zich den toorn, om niet te zeggen den haat zijner heele familie had op den hals gehaald. Rudolf had haar tegen den wil van al zijn betrekkingen gehuwd; aan haar had hij al die betrekkingen ten offer gebracht. Emilie erkende dat zij van haar kant nu ook den moed moest hebben, alles te dragen wat het lot haar aan zijn zijde brengen zou.

Zij droomde 's nachts van den brief, die altijd nog ongeopend op de tafel lag. Tegen een uur of zes in den morgen werd zij wakker en was verwonderd, haar man nog niet te zien. Het werd zeven uur, acht uur en maar altijd bleef hij weg. Een vreeselijke angst overmande haar, en die verminderde er niet op, toen eindelijk tegen negen uur Rudolf aankwam.

Zijn linkerhand was verbonden; zijn kleeren waren gehavend en smerig, en hij zelf zag er meer ontdaan uit dan ooit. Hij groette noch zijn vrouw noch zijn kind en legde zich aanstonds neer om te slapen. Tegen den middag werd hij wakker.

Op de bezorgde vraag van Emilie had hij maar een ontwijkend antwoord. 'Laat niemand binnen,' ging hij voort, 'als er naar mij gevraagd mocht worden. Ik ben voor niemand te spreken, ik moet eens goed uitslapen. Ik ga van avond ook niet uit, maar zal, om jou en het kind niet te hinderen, hiernaast op den stroozak gaan liggen. Bekommer je in het geheel niet om mij; ik heb ook geen lust om te eten, en zal enkel mijn hand nog maar eens verbinden.'

Niemand kwam in den loop van den dag om naar Rudolf te vragen. Tegen den avond ging Emilie, na de deur afgesloten te hebben, de straat op om voor levensbehoeften te zorgen, en toen zij in den melkwinkel met haar kan een oogenblik wachtte, hoorde zij de menschen spreken over een inbraak die 's nachts gepleegd was en waarbij het tusschen de verraste inbrekers en de bewoners van het huis tot een worsteling gekomen was. De bedreigden hadden van den revolver gebruik gemaakt, een der inbrekers was voor dood blijven liggen, twee anderen waren gewond. Tot dusver was uitgekomen dat de inbrekers 's avonds te voren om elf uur in een herberg bijeengekomen en van daar ieder op eigen gelegenheid uitgetrokken waren. De politie was hun op het spoor, maar had er nog pas één kunnen vatten: de doodgeschoten kerel was haar onbekend.

Wat zijn er toch weinig woorden noodig om het hart van een mensch van schrik bijna te doen stilstaan! Om elf uur waren de misdadigers bijeengekomen! Toen Emilie dit hoorde, twijfelde zij er niet aan of het was dezelfde vergadering, waartoe haar man door het briefje opgeroepen was. Zij voelde, hoe haar een siddering over de leden liep en zij zich maar met moeite op de been kon houden. Half bedwelmd nam zij de melk aan en ging de straat langs, zonder te weten waar zij eigenlijk was. Zij kwam voorbij een krantenkiosk, kocht daar een nieuwsblad, verborg het in haar taschje en klauterde half bewusteloos naar haar dakkamertje terug. Zij stond verbaasd, daar alles nog te vinden, zooals zij het gesloten had. In het zijkamertje sliep Rudolf en nog was er geen politie om hem in hechtenis te nemen.

Zij vouwde de krant open en las de sensatiemakende geschiedenis van de inbraak, niet zonder moeite, want het schemerde haar voor de oogen: de letters dansten voor haar gezicht. Het verwonderde haar niet, te lezen dat een der voortvluchtige misdadigers aan de hand gekwetst was geworden; het was de linkerhand, juist als bij Rudolf.

Daarop werd een algemeene beschrijving gegeven juist van dien misdadiger, welken een der vrouwen in het huis had zien wegloopen, een nietszeggende,

algemeene beschrijving, die op duizend verscheidene mannen passen kon. Voor Emilie kon ze echter op niemand anders slaan dan haar man. De politie zou dien booswicht op het spoor zijn; men meende de aanduiding daarvan in handen te hebben, maar moest met omzichtigheid te werk gaan om zekerheid te krijgen.

'Heer in den Hemel,' bad Emilie, 'waak toch over mijn armen man.'

Daar werd aan de deur geklopt. Emilie sidderde zoo hevig, dat het haar onmogelijk was de deur te gaan openen. Zij haalde diep adem en drukte de hand tegen de borst, die haar van angst en schrik dreigde te bersten.

Het kloppen werd herhaald; eindelijk ging zij de deur opendoen en stond nu voor een man in burgerkleeding, die echter zijn krijgshaftig optreden niet verbergen kon.

Emilie hield zich overtuigd dat zij met een politiebeambte te doen had.

'Is mijnheer Urbanus thuis?' vroeg de vreemdeling, beleefd den hoed lichtend.

'Neen,' verklaarde Emilie, die zich met de linkerhand aan den post der deur vasthield om niet om te vallen.

'Kan u mij ook zeggen, waar ik hem vinden kan?'

'Neen. Kan ik de boodschap niet aannemen?'

'Tot mijn spijt kan ik er u niets van zeggen. Ik zal morgen wel eens terugkomen.'

Hij verwijderde zich en in ademlooze spanning luisterde Emilie tot hij de trap af was. Zij ging naar de kamer terug en zette zich in vertwijfeling naast de waschmand neer, waarin het kind sluimerde, als wilde zij dat ten minste voor ongeluk en schande beschutten.

Ongetwijfeld was dat een man van de politie geweest, die Rudolf zocht. Zou ze hem wakker maken en hem meededen wat er gebeurd was? Zou ze hem aansporen te vluchten? Misschien hem vergezellen? Maar het kind dan?

En radeloos wierp ze zich aan de wieg op de knieën, vurig biddende dat de goede God toch om den wille van dat onschuldige wicht alle onheil van haar ongelukkigen man mocht afweren.

III.

De nacht, dien Emilie thans doorwaakte, was verschrikkelijker dan al de andere, die zij tot dusver in het dakkamertje had doorgebracht. Zij had een voorgevoel, dat er een vreeselijke ontknooping voor de deur stond. Van smart en vermoeienis overmand, sliep zij eindelijk tegen den morgen in, en de zon stond al hoog aan den hemel toen ze weer ontwaakte. Zij zag naar het kind en klopte aan de deur van het zijkamertje, waar haar man sliep, maar kreeg geen antwoord.

Ze opende de deur en keek naar binnen. Het bed was leeg; Rudolf had de woning verlaten zonder haar te wekken. Hij was weggeloopen, waarschijnlijk voor altijd, en toch voelde zij als een verlichting: nu hij weg was. Hier kon hij nu niet in hechtenis genomen worden. O! als zij dàt had moeten aanzien.... en nu was hij misschien in veiligheid. Als er iemand naar hem kwam vragen, kon zij gerust antwoorden dat hij niet in huis was; de woning mocht doorzocht worden, ze zouden hem niet vinden. De goede God zou over hem waken: zij had er immers zoo vurig om gebeden.

Toch beefde de ongelukkige vrouw, toen er nogmaals aan de deur geklopt werd. Het was dezelfde man, wiens komst haar den vorigen avond zoo had verschrikt.

'Is mijnheer Urbanus nu thuis?' vroeg hij dringend.

'Neen,' verklaarde Emilie.

'Is u zijn vrouw?'

'Ja.'

'Ik kom van een bankiershuis hier in de stad; daar liggen tien duizend mark voor mijnheer Urbanus. Wij zouden die zaak graag spoedig afmaken. Hier is ons adres: wil u mijnheer verzoeken, dat hij in de kantooruren vandaag even bij ons aankomt?'

De vreemdeling ging de trap af en Emilie was weder alleen. Zij hield de adreskaart,

waarop de firma van een der grootste bankiershuizen te Berlijn gedrukt stond, tusschen de vingers geklemd.

Tien duizend mark! Was het een droom of werkelijkheid? Had misschien Rudolfs vader dat geld gezonden? Ach, die weldaad kwam te laat.

Maar de brief daar bevatte gewis opheldering. Nog altijd lag het schrijven van den ouden baron ongeopend op de tafel. Emilie moest zekerheid hebben, zij verscheurde de enveloppe en las de woorden:

'Mijn bankier zal u tien duizend mark doen uitbetalen. Mocht ge in Berlijn geen positie kunnen vinden, dan zal ik u later meer zenden. Toen wij vernamen dat gij vrouw en kind door uw noodlottigen hartstocht voor het spel ongelukkig gemaakt hadt, heb ik u als verloren beschouwd. Maar ik ben toch genoeg vader geweest om u niet uit het oog te verliezen. Ik weet welk handwerk gij uitoefent en meen dat dit u tot eer strekt. Ik zie dat gij nog wilskracht en zelfopoffering bezit, dat gij eerlijk en fier genoeg zijt om den naam, dien ge nog slechts ten deele voert, niet door bedelarij of door een wanhopige daad te schandvlekken. Arbeid is nimmer schande, ook niet die, welken gij verricht.

Ik hoop, dat gij een heilzame les voor heel uw leven hebt opgedaan. Ik wil niet langer dat uw ongelukkige vrouw met u gebrek lijdt. Binnen een paar weken kom ik u misschien eens opzoeken, en dan zult gij zien dat gij nog een vader hebt, die zijn zoon niet zoo spoedig vergat als deze naar allen schijn zijn vader, die maar niet aanstonds genoegen nam met hetgeen zijn lichtzinnige zoon goedvond zich in het hoofd te halen.'

Te laat! - Dat was de gedachte, die zich onweerstaanbaar van Emilie meester maakte. Wat kon thans de hulp van den vader baten? Was de brief een paar dagen vroeger gekomen, alles had nog kunnen terechtkomen. Had Rudolf den brief geopend, dan was hij misschien nog op het laatste oogenblik teruggehouden van zijn noodlottig besluit, een misdadiger te worden en zich buiten de menschelijke maatschappij te sluiten.

Was de smart der jonge vrouw tot dusver al bijna ondraaglijk geweest, nu klom die tot vertwijfeling.

Maar haar man kon nu toch vluchten, dacht zij daarop weer. Hij had nu de middelen om te gaan, waar niemand hem herkennen zou.

Doch dan schoot haar aanstonds weer te binnen dat hij al voortvluchtig was. Hij kwam waarschijnlijk niet meer terug, hij had de woning heimelijk verlaten en zij zag geen mogelijkheid om hem ergens bericht te doen toekomen. Misschien zwierf hij hongerig en zonder huisvesting rond, geen mogelijkheid ziende om zich uit de voeten te maken, en hier lagen tien duizend mark voor hem bij een bankier, een voor haar omstandigheden reusachtige som!

Weer werd aan de deur geklopt; werktuiglijk ging zij die open maken en deinsde onwillekeurig terug.

Voor haar stond de man, die het briefje gebracht had, waarin Rudolf aangemaand werd, vroeger dan gewoonlijk op de afgesproken plaats te verschijnen.

'Is Urbanus thuis?' vroeg de man.

'Neen,' verklaarde Emilie onzeker, 'hij is de deur uit.'

'En hoe is het met zijn hand?'

'Ik geloof, wat beter.'

'O, dan is het goed. Wij waren allemaal ongerust over hem en de inspecteur stuurt me expres om naar hem te vragen, Zoo'n beet van een paard is altijd een kwaad ding. Maar als hij weer kan uitgaan, zal het wel niet veel te beteekenen hebben. De inspecteur laat zeggen, dat hij zich maar wat in acht moet nemen, hij krijgt toch zijn ziekegeld....'

De man bleef steken, want Emilie had hem krampachtig bij den arm gevat en riep:

'Welke inspecteur stuurt u?'

'Wel, onze inspecteur van de derde afdeeling. Ik ben arbeider op de werf en daarom draag ik geen uniform; anders had je wel gezien, goeie mensch, dat ik van de stadsreiniging ben.'

'Kom binnen en ga even zitten,' zei Emilie als in een droom. 'Ga zitten en vertel mij, wat voor een ongeluk mijn man overkomen is.'

'Och, zie je,' zei de man, nadat hij zich op een der eenvoudige stoelen had neergezet, 'wij hebben ook straatvegers, die door paarden getrokken worden. Nu gaat me zoo'n paard ineens op den hol en vliegt door een heele ploeg straatreinigers heen. Urbanus grijpt het beest bij den teugel, en krijgt een knauw in zijn hand. Maar hij laat het paard niet los; ondertusschen komen wij toegeschoten en brengen den rakker tot staan. De ondernemer heeft natuurlijk te zorgen dat hij een ander paard stuurt, maar ondertusschen heeft Urbanus leelijk zijn hand bezeerd. Nu, daar krijgt hij ziekegeld voor, en onze inspecteur heeft gezeid: hij schrijft een goede hand en heeft wat geleerd, zoodat hij gauw opzichter zal kunnen worden. We gunnen het hem allemaal. Hij krijgt dan een vast inkomen en niet zooals nou een werkloon van drie mark per nacht; de dienst zal dan ook lang zoo zwaar niet meer voor hem zijn. Maar komaan, ik moet weg. Zeg je man goêndag, en compliment van den inspecteur, dat hij zich maar wat ontzien moet. Misschien kan hij morgen wel eens naar de werf komen.'

Zwijgend reikte Emilie den man de hand en geleidde hem tot aan de deur. Dan ging zij in de kamer terug en trad op de waschmand toe, waarin haar kind lag. Zij had behoefte haar lieveling te zien en te kussen. Maar vóór zij, met een dankbaren blik ten hemel, zoover gekomen was, voelde zij haar knieën knikken en zonk machteloos op den grond.

De organisatie van de Berlijnsche straatreiniging is een van de beste in de heele beschaafde wereld. Aan haar heeft Berlijn den roep te danken, de zindelijkste van alle groote steden te zijn. Meer dan duizend arbeiders, beambten en voerlui heeft het bestuur der stadsreiniging alle nachten in het werk en jaarlijks worden voor dien tak van dienst bij de twee millioen mark uitgegeven. De reiniging begint in de verschillende afdeelingen, die elk haar afzonderlijke werf of loods met gereedschap hebben, gewoonlijk eerst laat in den avond als het rijtuigverkeer wat verminderd is, en duurt dan tot 's morgens zes uur. De arbeiders komen 's avonds aan de werf bijeen, waar hun namen worden afgelezen; hier krijgen zij waterdichte jassen van glimmend wasdoek aan en dito mutsen op, met de koperen letters *B.S.R.* (*Berliner Strassen-Reinigung*) prijkend. Onder leiding van opzieners en hoofdopzieners verdeelen zij zich over het *Bezirk* of de afdeeling, ruimen daar alle straatvuil weg, vegen de trottoirs en de rails van de tram, maken als er veel stof is, van de kranen der waterleiding gebruik, wasschen het asphalt-plaveisel met den zoogenaamden *piassava*-bezem schoon en zijn gewoonlijk tegen vijf uur met hun arbeid klaar.

Reeds menigeen, die door het noodlot vervolgd, maar daarom nog niet van wilskracht beroofd was en besefte dat arbeid nimmer schande is, al bestaat die ook in het reinigen der straten, heeft hier werk gevonden.

Toen Emilie uit haar bezwijming ontmaakte, zag zij dat Rudolf bezig was haar bij te helpen. Hij was thuis gekomen en had haar op den grond gevonden. Toen hij bemerkte, dat ze weer tot zich zelve kwam, greep hij vol schrik naar den geopenden brief, die op de tafel lag, daar hij meende dat dit schrijven haar bezwijming veroorzaakt had.

Lang lag zij daarop snikkend aan Rudolfs borst. Zij verheelde haar echtgenoot niets, haar vreeselijken angst, al de bekommering en zorgen, die zij doorleefd had.

‘Had je mij maar één woord gezegd,’ hernam Rudolf, ‘van hetgeen je omtrent dat nachtwerken dacht, dan had ik je immers de volle waarheid bekend. Maar denk toch eens aan, hoe vernederend het voor mij zijn moest, je te zeggen op wat manier ik den kost voor ons verdiende, en hoe stuitend voor jou de gedachte zou geweest zijn, de vrouw van een straatveger te zijn. Een vrouw hecht veel meer aan het uiterlijke dan een man: jij had je diep vernederd en gekrenkt gevoeld, terwijl ik onder mijn werk betrekkelijk tevreden was. Ik zag toch, dat er mogelijkheid was, voor vrouw en kind het brood te verdienen. Maar toch zijn die weken mij een tijd van ernstige beproeving geweest. Geloof me, ik heb veel aan mij zelven gewonnen. Ik ben tot het besef gekomen, dat ik een lichtzinnige was, die gewetenloos het bestaan van zijn vrouw en kind en zijn eigen toekomst op het spel zette. Ik bezweer je nu, dat ik van mijn leven geen kaart meer zal aanraken. En dat zal ik ook mijn vader beloven, als ik hem op zijn liefdevollen brief antwoord.

‘Hij moet zich hier, om inlichtingen omtrent mij in te winnen, tot de politie gewend hebben. Nu schiet me ook te binnen, dat voor een poosje de hoofdopzichter mij gevraagd heeft of ik ook iets op mijn geweten had, want dat er aan het bureau navraag omtrent mijn persoon gedaan was.’

Emilie omarmde sprakeloos haar echtgenoot.

‘En nu het hoofd moedig opgeheven, vrouwtje, je ziet dat vader ons vergeeft. Maar ik wil niet op zijn kosten leven; ik zal mij een betrekking zoeken en nu ik geld in de hand heb, zal me dat wel gelukken. Stel je gerust, een ongelukkige samenloop van omstandigheden heeft je bedrogen; je man is geen misdadiger, hij heeft tot de straatreiniging behoord, maar daarbij niet enkel de Berlijner straten, maar ook in werkelijkheid zijn karakter gezuiverd.’

‘En ik?’ vroeg zij zacht. ‘Kan je mij vergeven, dat ik zoo zwak, zoo liefdeloos was van te denken, dat jij een.... een....’

‘Spreek daar niet meer van, en danken we den goeden God, die alles zoo vaderlijk ten beste heeft geschikt.’

Bij de Platen.

Een nieuwe mantel voor de Lieve Vrouw. -

Heeft de vrome kloosterzuster voor zich zelve aan allen kleedertooi of ijdelen opschik verzaakt, dat is volstrekt nog geen reden waarom de naald, die zij zoo kunstvaardig te hanteeren weet, ter zijde gelegd zou moeten worden. De versiering van altaar en heiligdom, de kleeding van den priester, de optooiing van het Lieve-Vrouwebeeld, den trots van het gesticht, geven haar aanleiding genoeg om haar bedrevenheid te toonen in die zoo echt vrouwelijke kunst. Op het oogenblik heeft de zuster een nieuwen mantel voor de Lieve Vrouw onder handel, en te oordeelen naar den ijver en de zorg, waarmee zij zich van dien arbeid kwijt, belooft het pronkgewaad een waar kunstwerk te worden, waaraan noch vernuft en smaak van vinding, noch keurigheid van uitvoering, noch rijkdom van stoffe zijn gespaard. Het is of de Lieve Vrouw zelve, met haar goddelijk Kindje op den arm, welgevallig neerziet op het werk, te harer eer ondernomen, en zegenend den schepter naar de bezige handen uitstrekt, die zoo vlijtig en geduldig den smijdigen gouddraad door de glanzende zijde slingeren. Blijde voldoening is nu reeds op het gelaat der zuster te lezen, maar als op het aanstaande hoogtij het beeld in zijn nieuw gewaad luisterrijk boven het Maria-altaar prijkt, zal de vervaardigster van den feestdos ongetwijfeld een vreugde smaken, waarbij het genot van de meest behaagzieke schoone in het schitterendste toilet niet halen kan.

De slag bij Sempach. -

Geen land ter wereld misschien, waar de vaderlandsche gedenkdagen met zooveel geestdrift worden gevierd als Zwitserland, dat kort geleden met grooten luister zijn zeshonderdjarig onafhankelijk volksbestaan herdacht. De naam alleen van den nationalen held Willem Tell is voldoende om het hart van elk rechtgeaard Zwitser van vreugde en trots te doen kloppen. En met niet minder warmte gedenkt hij Arnold Winkelried, den man, aan wien de beslissing in den beroemden slag van Sempach wordt toegeschreven. De roem van dezen held is zelfs verover de gren-

zen van zijn vaderland verbreid, en de kreet, waarmee hij zich in de speren des vijands zou hebben gestort: '*Der Freiheit eine Gasse!* Ruim baan voor de vrijheid!' heeft menigmaal in beslissende gevechten een aanvurende tooverkracht uitgeoefend.

In den laatsten tijd heeft de maatschappelijke critiek, die niets ongemoeid laat, ook aan deze heldengestalte getornd, maar tegenover haar bezwaren kunnen vaststaande feiten gesteld worden. Zoo bestaat er een lied over den slag van Sempach, dat juist in het gedeelte, hetwelk over dat wapenfeit handelt, een hooge oudheid verraadt. Verder is het bestaan van een Erni of Arnold Winkelried in Unterwalden ten tijde van den slag van Sempach bij oorkonde gestaafd. Zijn naam prijkt als de eerste der bij Sempach gevallenen in de doodenlijsten van Nidwalden, welke de dooden bevatten te wier gedachtenis kerkelijke plechtigheden moesten gehouden worden. Die lijsten zijn wel niet in het oorspronkelijke voorhanden, maar er bestaan vertrouwbare afschriften van. Dat de tijdgenooten over het geval zwijgen bewijst niets tegen de historische waarheid van een overgeleverd feit.

Wat nu den slag zelf en onze afbeelding aangaat, hieromtrent moge het volgende tot opheldering dienen. De voormalige Oostenrijksche stad Lucern had, naar vrijheid strevend, den omtrek, die onder hetzelfde gebied behoorde, binnen haar burgerrecht getrokken, en was hierdoor met hertog Leopold in strijd geraakt. Nadat alle pogingen om haar tot teruggave van het verworvene te bewegen, schipbreuk hadden geleden, kwam het in 1386 tot een oorlog. De hertog rukte met een machtig leger van ridders en voetvolk uit Zwaben en Aargau tegen Lucern op, dat hij licht hoopte te kunnen innemen.

Maar de Lucerners, door de woudsteden Uri, Schwvz en Unterwalden ondersteund, boden hem het hoofd bij Sempach, waar den 9n Juli slag geleverd werd. De ridders waren van de paarden gestegen om, zooals zij meenden, het voetvolk beter te kunnen staan, en voor den ondoordringbaren muur hunner gevelde speren weken inderdaad de eedgenooten, die in wigvormige slagorde optrokken, aanvankelijk terug. Toch bleef hun ten slotte de zege, wat naar de voorstelling van Oostenrijksche zijde hieraan te wijten was dat de ridders onder hun pantsers en helmen geweldig van de hitte te lijden hadden.

Volgens de Zwitsersche overlevering daarentegen was de overwinning te danken aan Arnold Winkelried, die, zijn landslieden toeroepend dat hij ruim baan voor hen wilde maken, een aantal speren greep, en van deze doorboord, het den zijnen mogelijk maakte, zich in de gemaakte bres te dringen. In elk geval leden de Oostenrijkers een verpletterende nederlaag; de hertog zelf werd met een menigte edelen gedood en talrijke vanen werden buitgemaakt. De zege bij Sempach bevrijdde een der oudste gebieden van het eedgenootschap voorgoed uit de Oostenrijksche heerschappij.

Twee goede vrienden. -

Aan dit aardig tafereeltje herkennen we aanstonds onzen vaderlandschen schilder O. Eerelman, met wiens bedrevenheid vooral in het schilderen van honden en paarden de lezers der *Illustratie* al meermalen gelegenheid hebben gehad kennis te maken. De schilderij, waarnaar onze gravure vervaardigd is, behoort stellig tot zijn best geslaagde, en niet zonder welgevallen blijft de blik rusten op die twee goede vrienden, waarvan de kleinste, parmantig met een zweep gewapend, vertrouwelijk en kranig te gelijk de kleine hand op den nek legt van den grooten

bullebak, die zich gemoedelijk de heerschappij van zijn jongen meester laat welgevallen.

Wetenswaardig Allerlei.

De vogel en de wind. -

De nieuwere onderzoekingen hebben ons menige opheldering verschaft omtrent het raadsel der vogelvlucht. Een der merkwaardigste is de vaststelling van de wisselwerking tusschen de vogelvlucht en den wind. Deze natuurkracht, waartegen de luchtschippers tevergeefs kampen, is voor de vogels volstrekt geen vijandige macht. De wind en wel de tegenwind draagt als het ware den vogel. Het is een bekend feit, dat de vogels bij het opvliegen steeds de richting tegen den wind plegen in te slaan, en dit gaat zoo ver, dat zij in geval van nood soms over het geweer van den jager of den snavel van hun vervolger heen trachten op te vliegen.

TWEE GOEDE VRIENDEN, naar de schilderij van O. EERELMAN.

De mooie soort vlucht, die wij bij voorbeeld bij het rondzweven der ooievaars waarnemen, de zeilvlucht, waarbij de vogel niet met de vleugels slaat, maar ze uitgebreid houdt en slechts van tijd tot tijd in beweging brengt, is zonder wind niet mogelijk. Dit feit is reeds van de oudste tijden aan de valkeniers bekend geweest, daar zij dikwijls konden waarnemen, dat bij de gevechten, die verschillende vogels

hoog in de lucht te voeren hadden, de wind de zege verzekerde aan die vogels, welke in de zeilvlucht bedreven waren. Onze ooievaar, die tusschen de boomen maar een stumper in het vliegen is, toont zich een meester, als hij in hooger luchtgewesten den frisschen windstroom onder zijn vleugels voelt. Als de vogels hun verre reis naar het zuiden aanvaarden, maken zij daartoe van den tegenwind gebruik, en als zij onderweg uitgeput van vermoeienis op schepen neervallen, komt dat dikwijls alleen hiervandaan dat de wind is omgeslagen.

Een Fransen natuurvorscher, Mouillard, merkte eens een hoogst teekenend geval op. Een adelaar zat op den top van een esch; daar streek een frissche bries door de lucht, de vogel breidde de vleugels uit en liet zich tegen den wind vallen. Hij werd door den wind, over een afstand van ongeveer 100 meter, een 50 meters hoog opgenomen, zonder dat hij een enkelen vleugelslag had gedaan.

De menschen tobben zich af om het geheim van het vliegen te ontsluieren en ook het gebied der lucht te veroveren. Met den luchtballon vliegen zij nu al sinds meer dan honderd jaren niet waarheen ze willen, maar waarheen de wind wil; de wind in zijn onberekenbaarheid is de grootste vijand de[r] luchtschippers. Maar, gelijk de onderzoekingen ons aantoonen, is hij juist de bevorderaar der vogelvlucht, en deze waarneming maakt het waarschijnlijker, dat een oplossing van het vraagstuk der willekeurige vlucht niet onmogelijk is.

Wat zullen we drinken? -

Een glas Bordeaux of goeden Rijnwijn aan tafel is de beste drank voor iemand, die het hebben kan. Wie behoefte gevoelt aan wat sterkers, kan een scheutje zuiveren, goeden brandewijn nemen in het water, dat zijn dorst moet lesschen.

De gewoonte echter 's morgens vroeg den een of anderen prikkelenden drank als brandewijn, cognac of jenever te gebruiken is hoogst af keurenswaardig en schadelijk. Is sterke drank bij goede voeding al bedenkelijk, letterlijk ontstekend en vergiftig werkt hij op een leege maag in den vroegen morgen. Het is dwaasheid, zich te verbeelden dat een slok brandewijn of jenever iemand een heelen dag voor zwaar werk of andere moeilijkheden geschikt maakt. Integendeel wordt door deze gewoonte het lichaamsgestel langzaam, maar zeker ondermijnd. Goed bier daarentegen bij matig gebruik is wel aan te bevelen. De beste, voedzaamste en verfrisschendste drank is melk, ook 's morgens, en anders frisch schoon water. Ook koffie en thee in matige hoeveelheid kunnen geen kwaad vooral bij een stukje brood.

Automatische spoorweg-bibliotheek. -

Wij kennen aan onze stations de zelfwerkende weegtoestellen en andere automatische aardigheden, die, door het inwerpen van een paar centen of een dubbeltje in beweging gebracht, den reiziger die zich op het perron vertreedt, een chocolaadje of andere versnapering bieden, - al welke speculaties op de nieuwsgierigheid of de verveling zeker niet bijzonder floreeren zullen sinds de invoering der perronkaartjes. Daarom was het misschien den ondernemers aan te raden hun automaten in de waggons zelf te zien geplaatst te krijgen.

Een Schotsch ingenieur is op het denkbeeld gekomen een automatische leesbibliotheek in de spoorwaggons aan te brengen, en zijn denkbeeld is onmiddellijk door een groote Engelsche uitgeversfirma vervolmaakt en verwezenlijkt. Het toestel bestaat uit een langwerpige kast, door dunne middelschotjes in acht smalle hokjes afgedeeld, die van voren met glas gesloten zijn. Iedere afdeeling bevat een boek, dat achter op den rug in duidelijke letters den titel draagt en van een klein handvatsel

voorzien is. Achter de boeken is het mechanisme verborgen en in de dekplank zijn boven ieder boek de sleutjes aangebracht, waar men het geldstukje insteekt, welks drukking het glas aan de voorzijde opent, zoodat men het verlangde boek uit het hokje kan nemen.

Dit glas blijft open en gaat eerst weer dicht als het boek op zijn plaats teruggezet wordt.

In iedere spoorwegcoupé worden twee zulke kasten opgehangen, zoodat men steeds een keuze van zestien boeken tot zijn beschikking heeft. Gedurende drie maanden zullen die boeken nergens anders mogen verschijnen en het uitsluitend eigendom der automatische spoorwegbibliotheek blijven. De boeken zijn natuurlijk allen even groot en verschillen maar in de kleur van den omslag. Zij moeten ongeveer 35000 woorden bevatten, zoodat men ze in den tijd van een uur kan uitlezen.

De druk moet wat grooter zijn dan de gewone, en behalve novellen zullen ook steeds eenige reisboeken in de kleine bibliotheek voorhanden zijn. Do prijs voor het lezen van een boek is zooals bij alle dergelijke automatische inrichtingen in Engeland een *penny*. Een aantal Engelsche schrijvers en schrijfsters hebben zich reeds verbonden, werken voor de automatische spoorwegbibliotheek te leveren.

Het denkbeeld schijnt wel levensvatbaarheid te hebben, want wie zal niet licht een *penny* uitgeven voor het vooruitzicht gedurende de reis een uurtje aangenaam door te brengen.

[Nummer 6]

EEN OUDE VUURVRETER.

De Pleegdochter, door J. Vesters, Jr.

I.

Op slechts geringen afstand van de heirbaan van Antwerpen naar Breda, stond op het laatst der vorige eeuw, nog op het grondgebied van de toenmalige Republiek der Vereenigde Provinciën, een eenvoudig witgepleisterd land huis. Daar woonde de heer Claessens, een zestiger van zwaren, eenigszins ineengedrongen lichaamsbouw, die met de sterk sprekende, taankleurige gelaatstrekken den zeeman verried. Een welgevormde arendsneus en lichtblauwe, door borstelige wenkbrauwen omschaduwde oogen gaven aan zijn voorkomen niet alleen iets mannelijks, maar zelfs iets stroefs, terwijl de diepe voren, die zijn voorhoofd doorgroefden, daarop diepen ernst teekenden en getuigenis aflegden, dat kommer en zorgen ruim zijn deel geweest waren.

De heer Claessens had een groot gedeelte van zijn leven op zee doorgebracht. Daar gevoelde hij zich in zijn element, daar had hij menigmaal blijk gegeven van onverschrokken moed, koel berekend beleid en helder doorzicht, Met niet weinig trots - wat overigens in hem zeer vergeeflijk was - gaf hij voor, een afstammeling te zijn in rechte linie van den vermaarden Nederlandschen zeeheld Reinier Claessens, en, zonder vooraf te vragen of men het wist of niet, vertelde hij hoe deze dappere Zeeuw in 1606, op de hoogte van kaap San Vincent in strijd gewikkeld was met een groote Spaansche overmacht, hoe hij na drie dagen strijdens, geen uitkomst ziende en een roemrijken dood boven een smadelijke gevangenschap verkiezend, de lont in het kruit stak en met vriend en vijand in de lucht vloog.

Men kon het den goeden heer Claessens, die in vervoering geraakte zoo dikwijls hij te pas of te onpas van deze daad gewaag maakte en haar boven alle heldenfeiten ter zee stelde, zelfs boven den vermaarden tocht naar Chatham, niet euvel duiden, dat hij tegen alle beweringen of twijfelingen in, volhield, een nakomeling van zijn vergoden zeeheld te zijn. Of hij het bij het rechte eind had, dan wel dwaalde, is door de beoefenaars der geslachtkunde nog niet uitgemaakt. Van zijn bijna afgodische vereering voor zijn grooten naamgenoot gaf hij telkenmale blijk. Zoo had hij, om maar iets te noemen, een groote schilderij doen vervaardigen, waarop bovengenoemd zeegevecht was afgebeeld en men den onverschrokken Claessens bemerkte, in rook en kruitdamp gehuld, met een zwaard in de eene en een brandende lont in de andere hand, gereed die in het kruit te slingeren. Daaronder las men het pompeuze onderschrift:

‘Heldendood van den grooten Vice-admiraal, den bliksem der zee, Reinier Claessens, 1606.’

't Is maar jammer dat de tijdgenoot van den heer Claessens, de dichter Helmers, niet een twintig jaar vroeger zijn *Hollandsche Natie* heeft uitgegeven, waarin de heldendood van den onverschrokken Zeeuw zoo dichterlijk wordt uitgebazuind, en de volksbard in vervoering uitgalmt:

> Uw naam, o Claessens! wordt bij 't laatste nageslacht Met heilgen eerbied en bewondering herdacht! Trotsch zijn wij op den glans, die van u af komt dalen! Zoo schenkt het goud meer glans, verlicht door Phebus' stralen.

Zie, met deze strophe alleen zou Jan Helmers het hart van den braven zeeman gestolen hebben, die, had het van hem afgehangen, zeker een standbeeld voor den dichter had doen oprichten, en, de namen van Claessens en Helmers

ineenstrengelend, verklaard, dat Nederland nooit grooter zeeheld had opgeleverd dan Reinier Claessens, en nooit grooter dichter dan Jan Helmers.

Aan zijne vereering voor den zeeheld, die reeds op jeugdigen leeftijd begon, moet voor een groot gedeelte worden toegeschreven, dat de heer Claessens, wiens vader een eerzaam kruidenier was. en met krijgsroem en eerelooveren al bitter weinig ophad, een onuitroeibare liefde opvatte voor den grooten zilten plas en het zeemansleven voor zich verkoos.

Van rang tot rang was hij in den Staatschen zeedienst opgeklommen, totdat hij eindelijk dien van kapitein op een oorlogsbodem bekleedde, en daarmee zijn stoutste verwachtingen vervuld zag. Hoe haakte hij er naar, dat er een groote zee-oorlog mocht uitbreken, waarin hij bewijzen zou kunnen leveren van zijn onverschrokkenheid en doodsverachting en zich een evenknie betoonen van zijn roemruchten naamgenoot! Spoedig genoeg, maar tot groot nadeel van het gemeenebest, zou dit verlangen in vervulling gaan. In 1780 brak een oorlog met Engeland uit, die tot 1784 duurde en als de vierde Engelsche zee-oorlog geboekt staat. Claessens' hart zwol van moed en vertrouwen bij de gedachte, zich weldra met den overmoedigen Brit te kunnen meten. Hij droomde er reeds van, dat de Hollanders wederom, als ten tijde van De Ruyter, een bezem in den mast zouden voeren, ten teeken dat zij de zee hadden schoongeveegd.

Omstreeks het midden van het jaar 1781 geleidde een Hollandsch, smaldeel onder bevel van den schout-bij-nacht Zoutman een rijk geladen koopvaardijvloot naar de Oostzee, toen het op de hoogte van Doggersbank op een Engelsch eskader stiet, aangevoerd door den vice-admiraal Hyde Parker. Een bloedig gevecht ontspon zich in de Noordzee. De Hollanders vochten met den ouden leeuwenmoed, en gerechtigd was de spreekwijze, na dezen zeeslag - den laatsten, waar de Nederlandsche vloot lauweren plukte - in zwang: ‘de Trompen en De Ruyters leven nog!’

Zoutman, Kinsbergen, Van Dedel, Braam, Bentinck, en niet het minst de wakkere Claessens streden met heldenmoed en handhaafden den oud-Hollandschen zeeroem. Het gelukte den laatste zelfs, een der vijandelijke bodems te enteren en den on versaagden Kinsbergen, die zich te dicht in het strijdgewoel gewaagd had en door een overmacht besprongen was, te ontzetten.

Hoe juichte en jubelde Claessens, toen de Britten, deerlijk gehavend, het eerst van den strijd aflieten en het niet meer waagden, dien opnieuw aan te binden. Hoe zwol zijn hart van rechtmatigen trots, toen de helden, in het vaderland teruggekeerd, luisterrijk en met volle praal, als weleer een De Ruyter, een Tromp, ontvangen werden, toen de stadhouder gouden en zilveren eerepenningen en andere onderscheidingstèekenen aan de helden van Doggersbank deed uitreiken, toen hij zijn naam zag prijken op de lijst der dapperen, die bevorderd en beloond werden. De moed was weer in aller harten wakker geschud, het vuur van de geestdrift ontvlamde de gemoederen, de krijgsleuze weergalmde van de Lauwers tot Kennemerland, van de oostelijke landpalen tot de grenzen van Brabant.

Kapitein Claessens hoopte nog meer lauweren te plukken in den strijd met den overmoedigen Brit; hij waande, dat het heldentijdperk der zeventiende eeuw ging terugkeeren; hij droomde er misschien van, de Engelschen opnieuw in hun eigen land te gaan bestoken; zijn verbeelding spiegelde hem een nieuw Chatham voor, nieuwe glorie, nieuwe eerelooveren.

Zijne verwachtingen gingen echter in rook op. De zeeslag bij Doggersbank werd niet door nieuwe zegepralen gevolgd; hij was de laatste vonk geweest van het eenmaal zoo hel flikkerende vuur, de laatste stuiptrekking van den stervenden zeeleeuw.

Tweedracht en oneenigheid heerschten in den boezem der republiek; de partijen van Patriotten en Prinsgezinden staken het hoofd op en belemmerden alle samenwerking, alle krachtdadig optreden tegen Engeland. Daarbij verkeerde onze

zeemacht in zoo erbarmelijken staat, dat niet alleen niets tegen Engeland kon uitgericht worden, waar wij slag op slag kregen en onze koopvaardijers, de een voor, de andere na, den Britten in handen vielen.

Treurige en ontmoedigende toestand voor den wakkeren en vurigen Claessens. Het hart bloedde hem bij het zien dier werkeloosheid, dier onmacht. Zijn lievelingsdroom bleef onvervuld; de oorlog ging voorbij, rijk aan vernederingen voor het eenmaal zoo fiere gemeenebest, dat zich de vredesvoorwaarden moest laten voorschrijven. Vernederend was de vrede in alle opzichten: onze rang van zeemogendheid was verloren - voor altijd.

Wie beschrijft den spijt, den wrevel, de wanhoop van den moedigen Claessens, die zich tot een ijdel nietsdoen gedoemd zag? Hij wrokte, hij verwenschte de Nederlandsche lamlendigheid en verbastering, maar vermocht niets te veranderen aan den gang van zaken. Hoe noode ook, hij moest er in berusten. Doch sinds was ook zijn lust voor het zeewezen aanmerkelijk bekoeld, zijn geestdrift voor de eenmaal met zooveel vuur omhelsde loopbaan verflauwd. Wel beploegde hij nog de baren, wel begeleidde hij nog de koopvaarders naar de Oost- en Zwarte zee, maar telkens sterker werd zijn voornemen, voorgoed zijn anker uit te werpen. Nog meer werd hij hierin versterkt door het voor zijn zeemanshart zoo droevige feit, dat zijn beide zonen geen roeping gevoelden voor zijn eervollen stand.

'Het Hollandsche volk takelt af,' placht hij te zeggen, 'zelfs mijn jongens, die nog wel het bloed der Claessens in hun aders hebben, zijn landratten.' En de oude zeerob schudde mistroostig het hoofd, en met den dag werd zijn besluit om den wijden waterspiegel vaarwel te zeggen, sterker.

In 1787 gaf hij er gevolg aan en vestigde zich in Staats-Brabant, in de schoone landelijke streek, welke zich ten zuiden van Breda uitstrekt, waar hij zich een lief maar eenvou dig landhuis had gekocht.

Sinds waren drie jaren vervlogen, drie jaren rijk aan kommer en ellende voor de arme republiek, drie jaren van broedertwist tusschen de zonen van hetzelfde vaderland, drie jaren van tweedracht, van oneenigheid, van verdeeldheid. Ondertusschen was de Fransche revolutie uitgebroken, en ook ons arm vaderland had er den weerstuit van gevoeld: de woelingen namen hier hand over hand toe, de Keezen of Franschgezinden begonnen steeds driester het hoofd op te steken en vleiden zich met het droombeeld, den vrijheidsboom; in Frankrijk geplant, ook op onzen bodem wortel te doen schieten.

Kapitein Claessens had uit zijn echt twee kinderen gewonnen: twee zonen, de oudste omstreeks dertig jaar oud en geheel het tegen beeld van zijn vader. Was deze een zeeman met hart en ziel, en had hij steeds groot vermaak geschept in het bloedige spel des oorlogs, zijn zoon Albert was van een uiterst vreedzaam, zelfs vreesachtig en weifelachtig karakter. Men behoefde hem slechts aan te zien: die zwakke, slanke gestalte, die tengere, fijngevormde handen, die flauwe oogen, waaruit niet de minste flikkering van moed en veerkracht sprak, om overtuigd te zijn, dat het ruwe zeemansleven hem steeds vreemd zou blijven. De kapitein gevoelde er diepen spijt over, dat in zijn eerstgeborene geen wakkere janmaat school, maar daar viel nu eenmaal niets aan te veranderen. 'Kan er uit hem geen kloek zeeman groeien," had hij vaak gezegd, 'dat hij dan handelsman worde. Hij kan dan de vruchten plukken van het zweet der zeelieden.'

Deze woorden werden wel met een zweem van ironie uitgesproken, maar in den grond meende de kapitein het toch goed. Albert was dan ook te Amsterdam, de machtige handelsstad aan het IJ, den polsader van den handel in Europa, toen zijn vader zijn anker in de nabijheid van Breda neerlegde, om daar zijn overige dagen te slijten.

De tweede zoon Karel was om dezen tijd een jonkman van even vijf en twintig jaren, maar ook hij verwijlde niet in het ouderlijke huis. Waar was hij? Niemand wist het. Van een onstuimig, hooghartig en licht ontvlambaar karakter, had Karel zich in vroeger jaren vaak verzet tegen zijn vader, die, evenals op zijn schip, ook bij de opvoeding zijner kinderen een onverbiddelijk strenge tucht meende te moeten handhaven, en daardoor Albert tot een vreesachtig, weifelend karakter, Karel tot een onbuigzamen stijfhoofd had gemaakt. Ergerlijke tooneelen tusschen vader en zoon waren hiervan het gevolg geweest. De eerste was te driftig, te hooghartig om zijn zoon ooit de hand, of ook maar een vingertop, ter verzoening te reiken, terwijl Karel van zijn kant een uitdagende houding tegenover zijn vader bleef aannemen, en het nooit op zijn hardnekkigen trots kon verkrijgen zich naar diens wenschen en eischen te voegen. Hier kwam nog bij, dat, terwijl de kapitein met onbezweken trouw verknocht was aan den stadhouder, den telg uit het roemruchte huis van Oranje, zijn zoon, door verkeerde makkers, wien hij te licht het oor leende, meegesleept, met geestdrift de ideeën en theorieën omhelsde, uit Frankrijk in den vorm van brochures en geschriften overgewaaid, en openlijk van zijn afkeer voor het stadhouderlijk bewind deed blijken. Dit, gevoegd bij de groote overeenkomst in beider karakter, kon niet nalaten de oorzaak te zijn van heftige tooneelen, waarbij de moeder, zoo al niet partij trok, dan toch immer in de bres sprong voor den schuldigen zoon. De kapitein werd hoe langer hoe stugger en onhandelbaarder tegen den afgedwaalden jonkman, die wellicht met een weinig toegevendheid, met een enkel blijk van vaderlijke genegenheid op het goede pad ware te behouden geweest. In plaats van door vaderlijke vermaningen, door liefderijke terechtwijzingen, wilde hij, oude en onverzettelijke zeebonk die hij was, alles door geweld dwingen. Hij verbeeldde zich nog steeds het bevel te voeren over een oorlogsbodem, waarop zijn zoon niets meer was dan een koksmaat.

Op zekeren voorjaarsmorgen van het jaar 1789, nadat den avond te voren het landhuis weer van een betreurenswaardig tooneel tusschen vader en zoon was getuige geweest, was Karel verdwenen, spoorloos verdwenen. Wie beschrijft den angst der moeder, die haar als een scherp vlijm het hart doorboorde; de ontsteltenis en vertwijfeling van den vader, al trachtte hij die onder het mom van ijskoude onverschilligheid te verbergen? Men hoopte en bleef hopen, dat de schuldige zoon zou terngkeeren, maar deze hoop, die beiden gekoesterd hadden, zonder ze elkaar te durven toevertrouwen, bleef ijdel.

Anderhalf jaar zijn sinds vervlogen en niets heeft men in dien tijd van Karel gehoord. Waar was hij? Zou hij nog in leven zijn? Pijnigende gedachte voor het moederhart, pijnigend niet minder voor den vader, al veinsde hij onverschilligheid, al wendde hij gevoelloosheid voor.

II.

Koud en guur is het op een laten Novemberavond van het jaar 1790. De heirbaan van Antwerpen naar Breda en de tuin voor de woning van kapitein Claessens zijn met een dikke sneeuwlaag bedekt, terwijl de wind onheilspellend door de ontbladerde takken der hooge populieren giert. Een aangename tegenstelling hiermee vormt de

huiskamer der familie Claessens, een prettig, gezellig vertrek, waar het hel opvlammende haardvuur een behaaglijke warmte verspreidt. Alles, wat het oog ontmoet, getuigt wel niet van overdaad, maar toch van gegoedheid, niet van weelde, maar van orde en netheid. Ieder voorwerp is er op zijn plaats, en alles verraadt, dat een zorgzame vrouwenhand hier den schepter zwaait.

Twee vrouwen zitten naast elkander aan de tafel; beiden hebben naaiwerk voor zich liggen, doch voor het oogenblik zijn zij zoozeer in een gesprek verdiept, dat de naald onaangeroerd blijft.

De eene is de echtgenoote van kapitein Claessens, eene nog flinke en bevallige vrouw van ongeveer vijf en vijftig jaren, wier haren reeds vergrijsd zijn, wellicht meer door kommer en verdriet dan door den last der jaren. De andere is een jong meisje, dat nauwelijks drie en twintig jaarkringen tellen kan, schoon in de volle beteekenis van het woord, met kastanjebruine oogen en zwarte lokken, die haar het aanzien geven, dat zij niet van Hollandschen land ard is. Uit haar open en innemend gelaat spreekt zachtheid en toch warmte, maar de opmerkzame waarnemer zou uit den vochtigen oogopslag en een welbekenden trek om den mond een droefgeestigen ernst en een zielelijden gelezen hebben, die men in iemand van haar jaren niet zou verwachten. Wie is dat meisje, en welke smart drukt reeds zoo vroegtijdig den stempel van het lijden op dat bevallig gelaat?

In het jaar 1770 voerde kapitein Claessens het bevel over een koopvaardijer, die met rijke lading uit de Levant huiswaarts keerde. Een geweldige storm stak op, toen het schip het Nauw van Calais was binnengestevend. Tevergeefs had het gepoogd, de veilige reede van Duinkerken binnen te loopen, maar al de zeemanschap van den kapitein schoot te kort in den strijd met de verwoede elementen. Het schip luisterde niet langer naar het roer en dobberde als een notendop op de baren, toen zich plotseling een vreeselijk gekraak deed hooren. De koopvaardijer had een kotter overzeild, die een geweldig lek in den voorboeg kreeg en zoo goed als onmiddellijk zonk. Hartverscheurend was het tooneel dat nu volgde, te midden van den stikduisteren nacht en het loeien van den orkaan. Ondanks eigen lijfsgevaar stelde kapitein Claessens alles in het werk om van het vreemde vaartuig te redden wat te redden viel. Aanstonds werden de sloepen te water gelaten en met handig bootsvolk bemand. Maar onverschrokkenheid en zelfopoffering stuitten af op het woeden der ontketende elementen, die de prooi niet wilden loslaten, welke zij reeds als de hunne beschouwden. Een meisje van omstreeks vier jaar was het eenige, wat de matrozen met bovenmenschelijke krachtsinspanning aan de vraatzuchtige golven konden ontrukken. Vol liefde nam kapitein Claessens het ongelukkige kind tot zich, dat in gebrekkig Fransch onophoudelijk naar vader en moeder vroeg. Wie was dat kind? Niets werd bij haar gevonden, dat tot oplossing van dit raadsel kon leiden. Zij droeg enkel een gouden medaillon om den hals, met paarlen omzet, dat twee miniatuurportretjes bevatte, waarschijnlijk die harer ouders. Het eene stelde een schoone jonge vrouw voor, het andere een jeugdig kloekgebouwd man in de Fransche officiers-uniform.

Uit de aanduidingen der jeugdige schipbreukeling meende kapitein Claessens te moeten opmaken, dat haar ouders zich beiden aan boord van het vergane schip hadden bevonden. Meer kon uit de schreiende kleine niet verkregen worden. Toen de dag weer aan de oosterkimme gloorde, was de zee effen als een spiegel, en niets, zelfs geen wrak, duidde aan, dat het dien nacht op de verraderlijke golven zoo gespookt had.

Met moederlijke teederheid en genegenheid nam mevrouw Claessens, die zich niet in het bezit van een dochter mocht verheugen, de arme weeze tot zich, en zij en de kapitein schonken haar de zorgvuldigste en liefderijkste opvoeding, en behandelden haar in alles als hun dochter.

Alle pogingen, ook later, door kapitein Claessens in het werk gesteld, om iets omtrent het lot van de ouders zijner pleegdochter te weten te komen, bleven

vruchteloos, zoodat men zichten slotte wel overtuigd moest houden, dat beiden hun graf in de golven handen gevonden, waar reeds zoovelen vóór hen een laatste rustplaats vonden en na hen vinden zouden.

Agnes - aldus genoemd naar hare pleegmoeder - groeide intusschen op tot een beeldschoon meisje, was innig gehecht aan haar pleegouders en bewaarde met kinderlijken eerbied de kostbare reliquie - het gouden medaillon. Mocht het, na al de pogingen door kapitein Claessens in het werk gesteld, dwaasheid zijn te meenen, dat haar vader of moeder nog zouden leven, toch was het, alsof een geheimzinnige stem haar toefluisterde, dat zij hen nog eenmaal zou weervinden.

Mevrouw Claessens heeft voor de honderd en zooveelste maal voor hare pleegdochter heur bekommerd hart uitgestort; nog altijd en steeds sterker betreurt zij den afwezigen Karel, die wel zijn plaats in het ouderlijke huis, maar nooit die in het hart zijner moeder heeft kunnen verliezen.

Tegen haar man waagt zij het niet, haar droefheid lucht te geven, want deze, hoewel hij inwendig evenzeer lijdt door het verdwijnen zijns zoons, toont zich tegenover zijn huisgenooten steeds barsch en onverzettelijk als het gesprek bij toeval een dergelijke wending neemt, en zoekt het door de een of andere norsche opmerking den pas af te snijden.

De ongelukkige moeder, die weet dat zij in Agnes' tegenwoordigheid haar smart den vollen teugel kan laten, was in een vloed van tranen uitgebarsten en jammerde over den verloren zoon, die haar zelfs nu, op haar verjaardag, door geen briefje had doen blijken, dat de kinderlijke liefde nog niet geheel en al uit zijn hart geweken was.

'Moeder, u doet niet wel, u zóó te bedroeven.' sprak Agnes met welluidende stem.

'Och, Agnes,' hervatte mevrouw Claessens, 'nooit kan ik mijn ongelukkig en schuldig kind vergeten. Zijn beeld zweeft mij steeds voor den geest; in mijn droomen verschijnt hij mij, en het is mij dan vaak, als stak hij hulpbehoevend de hand naar mij uit en verwachtte van mij een redding, die ik hem niet kan verschaffen. Zoo hij wist hoeveel ik om hem lijd, hij zou terugkeeren, want zijn inborst is goed! Hij heeft een gouden hart onder een ruwe schors. Of hij terugkeerde! Op mijn knieën zou ik zijn beleedigden vader vergiffenis voor hem afsmeeken.'

'Hij zal terugkeeren, moeder; God is goed en barmhartig en kan onze vurige gebeden voor zijn inkeer niet onverhoord laten.'

Het scheen echter dat haar hart in tegenspraak was met deze op zoo stelligen toon uitgesproken woorden. Zij boog het hoofd, dat met een diep hoogrood werd overtogen en een traan glinsterde aan haar wimpers. Op dit oogenblik trad de oude, trouwe huishoudster Martha binnen. Haar man was een wakker varensgezel geweest en had op hetzelfde schip als kapitein Claessens dienst genomen, maar was bij een geweldigen orkaan overboord geslagen en verdronken.

Ruw in manieren en woorden, bezat Martha een goedrond karakter en zou door het vuur gevlogen zijn voor de familie Claessens, bij wie zij sinds den dood van haar man, reeds meer dan dertig jaren, niet gediend had - zooals tegenwoordig de geijkte term luidt - maar als lid des huizes gewoond. De verhouding tusschen het gezin en de dienstbode was toen ter tijde een geheel andere dan nu. De dienstbode werd als een lid van het gezin beschouwd, zij deelde vreugde en smart met hare meesters, niets werd haar verzwegen of bewimpeld, omdat men wist, dat zij niet op staanden voet in de geheele buurt en verder aan al wie het maar hooren wilde, zou rondbazuinen wat haar in vertrouwen was verteld. Zij zag doorgaans een heel nieuw geslacht opgroeien, en genoot de vertrouwelijkheid der kinderen in even groote, vaak in nog meerdere mate dan vader en moeder, omdat zij steeds voor hen in de bres sprong, wanneer zij het om de een of andere reden bij hun ouders verbruid hadden.

BESLISSEND OOGENBLIK, NAAR DE TEEKENING VAN MATHIAS SCHMID.

Martha nu was het model der achttiendeeeuwsche huishoudsters, waarvan wij in onzen tijd nog slechts hier en daar een exemplaar aantreffen. Zij was getuige geweest van de geboorte van Albert en Karel, en vooral den laatste, die met zijn beweeglijke en scherpzinnige natuur, zijn stijfhoofdig en toch in den grond zoo open karakter geheel en al beantwoordde aan het ideaal van de weduwe van den varensgast, had zij letterlijk op de handen gedragen en reeds in zijn prille jeugd voorspeld, dat hij een driedekker van een kerel zou worden, een ammiraal of een schout-bij-nacht op zijn minst. Menigmaal zelfs als Karel verteringen had gemaakt, die hij voor zijn vader of moeder niet wilde weten, betaalde Martha, die daar niet veel kwaads in zag, ze uit haar eigen zak. Ook aan Agnes was de oude huishoudster bijzonder gehecht, en genoot in die mate het vertrouwen van het jonge meisje, dat alleen zij wist - wat de kapitein en zijn vrouw niet eens vermoedden - hoe Agnes met geheel haar ziel aan Karel hing, hoe zij dezen liefhad ondanks zijn vele tekortkomingen en in weerwil van zijn onstuimig karakter.

(*Wordt vervolgd.*)

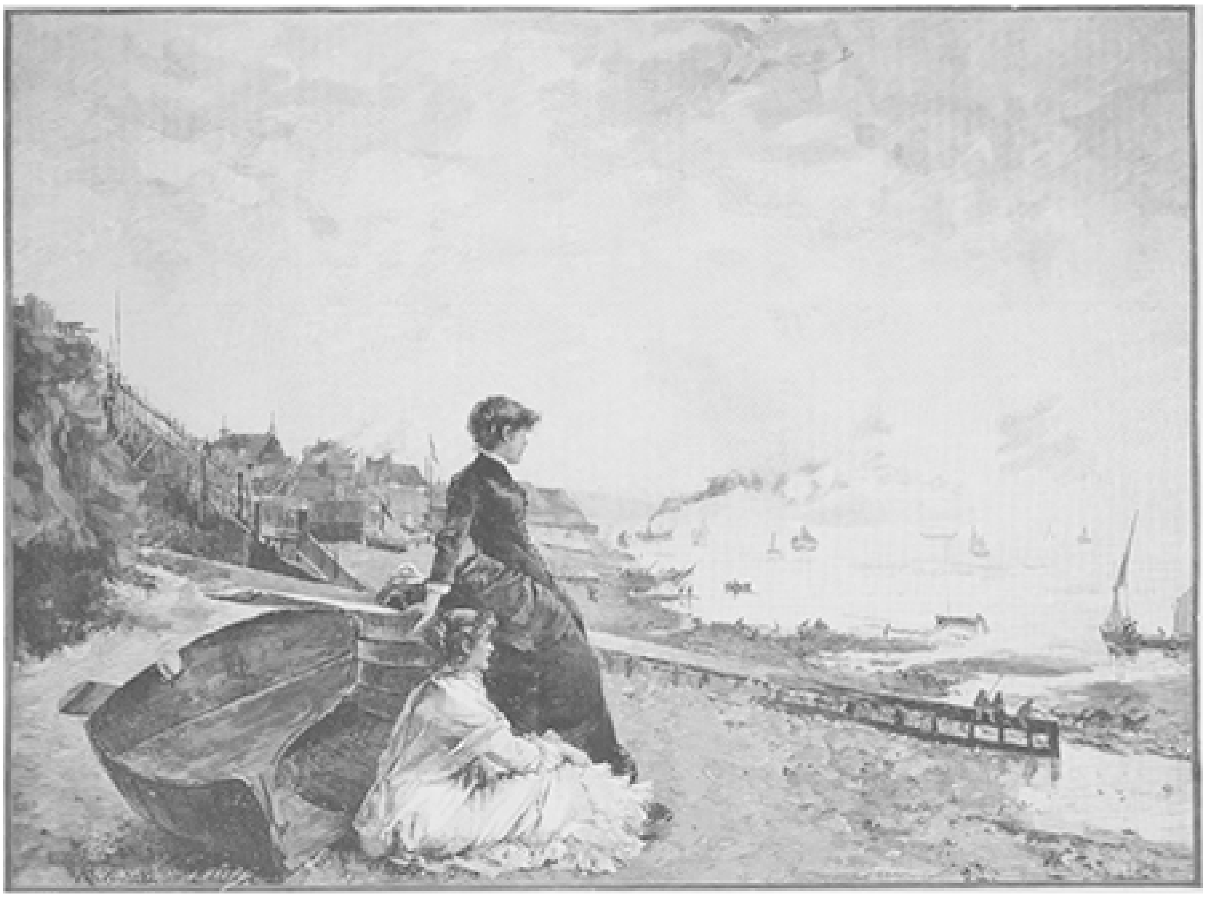

'S MORGENS AAN HET STRAND TE HÂVRE, NAAR DE SCHILDERIJ VAN STEVENS.

Een lach en een traan.

Gelijk trekt ter dorpskerke tweeërlei stoet:
De een brengt er een lijkje, waar, innig beklaagd,
Het harte van vlijmenden weedom doorknaagd,
Een vrouw achter voortschrijdt met wankelen voet;

En de ander een kindje ten doop, dat zijn zoet
Gemurmel doet hooren op d'arm, die het draagt,
Of 't kraaiend de moeder om lafenis vraagt,
Wier stralende blik dat jong leven begroet.[I)]

Hier doopt, daar beaardt men, en 't kerkje stroomt leeg.
Bij d'uitgang ontmoeten de moeders elkaar,
Zij wisslen een oogslag en wenden 't gezicht.

Wat wonderen omkeer 't gebed brengt teweeg! -
Die juichte van vreugd, pinkt een traan bij de baar,
En zij, die straks weende, ze lacht tegen 't wicht!

J.R. VAN DER LANS.

Naar Joséphin Soulary.

De vlucht naar Varennes.

Weinig geschiedkundige gebeurtenissen zijn zoo vaak verhaald als de vlucht van den ongelukkigen Lodewijk XVI naar Varennes. De lezers der *Illustratie*herinneren zich de schildering, twee jaar geleden daarvan in *Voor honderd jaren* gegeven.

Toch - aldus de heer G. Lenôtre in de *Revue Illustrée* - blijft er een leemte.

Noch Camille Desmoulins, die Lodewijk XVI beschuldigt, Sainte-Menehould niet te hebben willen doorrijden zonder twee uur te besteden, om aan de vermaarde varkenspootjes te smullen, noch de abbé Georgel, die den koning op de pleisterplaats van Sainte-Menehould zelf doet aanhouden; noch Thiers, die beweert dat de reis acht dagen duurde; noch Michelet, noch Lacretelle, noch Lamartine, noch Louis Blanc zijn eenstemmig omtrent de omstandigheden en de juiste plaats der aanhouding: allen spreken, overigens zeer vaag, van een brug die het koninklijke

I) Om den wille der tegenstelling laat de dichter hier de moeder bij den doop tegenwoordig zijn, wat wel heel zelden zal voorkomen.

rijtuig had overgestoken, van een toren op die brug, van een lage poort, van een gewelf onder den toren.... Het is een onontwarbaar kluwen, dat een plattegrond van Varennes zou ontward hebben. De prenten van dien tijd zijn evenmin der waarheid getrouw: de fijne schilderachtige gravure van Prieur stelt een fantasie-tooneel voor met een conventioneelen opsmuk; de naïeve prenten van Prud'homme bestaan louter in zijn verbeelding. Zoekt in de platen-verzamelingen onzer boekerijen een gezicht op het plein van Varennes of een plattegrond der stad, en gij zult er geen vinden. Nog eens, aan verhalen geen gebrek, maar nog altijd ontbreekt een getrouwe schildering van die noodlottige plek, waar het oude Fransche koningsschap te gronde ging; een vertrouwbaar verhaal, dat de mededeelingen der kroniekschrijvers aanvult en verbetert, en de getuigenissen van de toeschouwers en handelende personen van dit drama opheldert.

Daarom loont een tochtje naar Varennes ten volle de moeite. Een eeuw na de gebeurtenis, die dit schilderachtige stadje in Argonne een altijddurende vermaardheid heeft geschonken, zijn de herinneringen aan de aanhouding des konings er nog even levendig als in de eerste dagen. Geen inwoner of hij kent het feit in al zijn bijzonderheden en beijvert zich, het u in kleuren en geuren mee te deelen: hier heeft het rijtuig stilgehouden, daar is de koningin uitgestapt, ginds is de deur waar zij aanklopte, elders weer het huis, waarheen het koninklijk gezin geleid werd.... Honderd jaar geleden heeft Varennes een koortsachtig leven van twaalf uur doorleefd: al wat er in die twaalf uren gebeurd is, staat het volk nog even helder voor den geest, als ware het eerst gister voorgevallen; en daarom kan geen enkel verhaal opwegen tegen één dag, doorgebracht in dit vlek, welks naam vóór den 21^{en} Juni 1791 aan de overige wereld zoo goed als onbekend was.

In den morgen van den 21^{en} Juni 1791 trad Lemoine; kamerdienaar des konings, zonder gerucht te maken de kamer van Lodewijk XVI in de Tuileriën binnen, zette omzichtig de vensterluiken halverwege open, en, volgens de étiquette een buiging makende voor de gesloten alkoof, sprak hij de gewone formule uit: ‘Sire, het is zeven uur!’ Daarna schoof hij de gordijnen ter zijde.... en bemerkte dat het bed ledig was.

Hij ondervroeg op staanden voet een kamerdienaar, Pierre Hubert geheeten, die den nacht op een matras, aan de deur van de groote voorkamer had doorgebracht. Hubert verzekerde, dat hij in den loop van den nacht niets gehoord en zich den avond te voren niet eerder verwijderd had, dan nadat hij, om elf uur twintig minuten in den avond, gezien had, dat de koning zich te bed had begeven en ingeslapen was. Daar het dikwijls gebeurde, dat Lodewijk XVI vroeg opstond om zich naar de kamer der koningin te begeven, nam Lemoine de kamervrouwen in verhoor, en vernam van haar, dat de kamer der koningin verlaten was: er was eveneens niemand noch bij den dauphin, noch bij Maria Antoinette, noch bij Madame Elisabeth.

Het gerucht der vlucht verspreidde zich als een loopend vuurtje door het slot: de boeners, die in de galerijen aan hun werk waren, lieten het in den steek om het nieuws aan de concierges en aan de nationale garden, die voor het kasteel de wacht hadden betrokken, mee te deelen. Het deed met ongelooflijke snelheid de ronde door Parijs; samenscholingen vonden plaats, de generaalmarsch werd geblazen, de stormklok geluid. De gebeurtenis was reeds in alle wijken der stad bekend, toen de gemeenteraad er om tien uur door drie kanonschoten op officieele wijze kennis van gaf.

Juist op hetzelfde uur hield het koninklijke rijtuig op de pleisterplaats van Port-à-Binson, op dertig mijlen afstands van Parijs, stil om van paarden te verwisselen: dertig mijlen, een zoodanige voorsprong, dat het voortaan een physische onmogelijkheid was, de vluchtelingen in te halen.

Door geen enkele toevallige omstandigheid waren dezen opgehouden, tenzij door het breken van een leisel te Dormans, toen men ze aan een paal vastmaakte, hetgeen echter slechts een oponthoud van nog geen zes minuten had veroorzaakt.

Tegen twee uur in den namiddag reed het koninklijke rijtuig Châlons binnen. Het volgde met zijn zes paarden in gestrekten draf de Marne-straat, stak het stadsplein schuin over, en reed de straat Saint-Jacques in, aan wier uiteinde zich het posthuis bevond.

Eenige nieuwsgierigen schoolden samen om de berline in oogenschouw te nemen, die, zonder, zooals men gezegd heeft, prachtig te zijn, een sierlijke en gerieflijke postwagen was. De kast en de raderen waren citroenkleurig beschilderd, de portieren van Boheemsch spiegelglas met beweegbare mahoniehouten jaloezieën voorzien, de treden met rood-zwart leder bekleed, terwijl een groote huif de imperiaal overspande en een gemakkelijke voetdeken op den bok was aangebracht.

Het inwendige van het rijtuig was met wit Utrechtsch fluweel bekleed, de kussens met groen marokijn overtrokken en de zoldering met trijp behangen. Van voren bevonden zich twee, achterin één kast; een reiskeldertje, dat zes flesschen en mondvoorraad bevatte, was aan de rugleuning vastgemaakt, terwijl twee lantaarns met reflectors zoowel den weg als het inwendige der berline konden verlichten, die bovendien nog van enkele andere benoodigdheden was voorzien.

In het rijtuig zaten zes personen: mevrouw de Tourzel, die onder den naam en met het paspoort eener Russische dame, de barones de Korff, reisde; de koningin, die de rol van gouvernante der kinderen speelde, heette mevrouw Rochet; de koning was de kamerdienaar Durand; Madame Elisabeth een dame van gezelschap, Rosalie; de dauphin, als een meisje gekleed, en zijn zusje gingen door voor de twee dochtertjes van mevrouw de Korff, Amelia en Aglaea. Twee lijfwachten in zeemleeren livrei strekten den reizigers tot geleide: de heer de Malden, op den bok, droeg den naam van Saint-Jean, de heer de Moutier, die naast het portier reed, dien van Melchior, terwijl de graaf de Valory, onder den naam van François, als renbode dienst deed. Twee kamervrouwen, de dames Brunier en de Neuville, reden voor de berline in een eenvoudigen postwagen. De rijtuigen maakten de nieuwsgierigheid der leegloopers gaande, die steeds in den omtrek der posthuizen in vrij grooten getale rondslenterden. Maar daar er sedert twee jaren zoovele en zoo prachtige rijtuigen van emigranten waren doorgereden, wekte deze geen bovenmatige verwondering.

De Par Le Roy

A tous Officiers civils et militaires,

Donné a Paris le 5 Juin 1791

Louis

Par Le Roy

Gratis.

PASPOORT VAN MARIA ANTOINETTE.

Toch is het bijna zeker, dat Lodewijk XVI te Châlons herkend werd: de koningin, die door een zoo ernstig voorval getroffen is moeten worden, verzekert, dat velen God dankten den koning te zien en de beste wenschen

vormden voor het welslagen zijner vlucht.

Zonder moeite werden versche paarden verkregen en vertrok men in vollen galop.

Op de pleisterplaats van Pont-de-Sommevesle, vier mijlen aan gene zijde van Châlons, moesten zich veertig huzaren bevinden van het regiment van Lauzun, onder bevel van den graaf de Choiseul. Ten gevolge van verschillende, honderdmaal verhaalde omstandigheden, waren deze huzaren niet meer op hun post, toen het koninklijke rijtuig aankwam. Men wachtte eenigen tijd om inlichtingen in te winnen, maar spande spoedig weer in en begaf zich opnieuw op weg.

Te Sainte-Menehould, waar de reizigers tegen zeven uur in den avond aankwamen, heerschte zekere gisting in de straten. De veertig dragonders van het koninklijk regiment, die de vluchtelingen moesten afwachten, bevonden zich wel op de aangewezen plaats, maar de heer d'Andouin, die hen aanvoerde, meende dat het geraden was geen achterdocht te wekken door het signaal tot opzitten te geven. Het rijtuig reed de lange straat van de Grande-Auche (tegenwoordig straat Chansy) in, stak het plein Lodewijk XV diagonaalsgewijze over en hield stil in de straat van de Porte-des-Bois, voor het posthuis.

De koning verkeerde in doodelijke ongerustheid, en kon maar niet begrijpen, waarom hij nog geen enkel soldaat ontmoet had. De opgetuigde versche paarden stonden voor de deur te wachten, de berline hield stil, en, terwijl de stalknechts het gespan verwisselden, naderde kapitein d'Andouin het portier, om zich te verontschuldigen, dat hij zijn dragonders niet in het geweer had doen treden. Nu herkende de postmeester Drouet den koning. Doch op hetzelfde oogenblik sprongen de postiljons in het zadel, en het rijtuig reed in volle vaart den weg naar Clermont op.

Te Clermont in Argonne, vier mijlen voorbij Sainte-Menehould, hoopte men honderd man van het regiment van *Monsieur-Dragons* (dragonders van den oudsten broeder des konings) onder bevel van den graaf de Damas te ontmoeten.

Deze had aan zijn soldaten bevel gegeven, in hun kwartieren te blijven, uit vrees van de bevolking, die van deze ongewone troepenontplooiing het hare niet had, in opschudding te brengen.

Het was negen uur in den avond, de zon neeg ter westerkim en alles was rustig in de stad. De graaf de Damas, hoewel hij alle hoop verloren had en wachtens moe was, kon er niet toe besluiten, het posthuis te verlaten. Zijn aandacht, zijn blikken waren op den weg naar Parijs gevestigd: plotseling hoort hij het geratel van een rijtuig, en bijna op hetzelfde oogenblik verschijnt de graaf de Valory, door de koninklijke berline gevolgd. Eenige burgers, die op den drempel hunner woningen een luchtje schepten, traden naderbij, maar geen enkel ontrustend woord werd gehoord. De graaf de Damas, door officieren en soldaten omringd, bleef in de deur van het posthuis staan, zonder de belangstelling te laten blijken, die de reizigers hem inboezemden. De koning en de koningin gaven hem een teeken van goedkeuring en welwillendheid, waarop hij op slechts zeer onverschillige wijze antwoordde. Eindelijk riep mevrouwde Tourzel hem, stelde hem enkele vragen over den weg, die nog moest afgelegd worden en sprak hem over de vermoeidheid der kinderen. De koning nam eveneens het woord, maar de koningin gaf hem een wenk, op zijn stem te passen. Na een oponthoud van tien minuten zetten de rijtuigen zich in beweging, de graaf de Damas sprong achteruit en zag vergenoegd de koninklijke berline zich verwijderen, die in dolle vaart de helling van de Grande-Rue afreed.

De vluchtelingen mochten zich gered wanen; de reis was haar einddoel nabij, en - zij geloofden het ten minste - zonder eenig onrustbarend voorval afgeloopen. Nu men Clermont eenmaal achter den rug had, was er geen gevaar meer te duchten: men verliet daar den grooten weg naar Metz, om dieper Argonne in te dringen. Eén

stad moest men nog aandoen, Varennes, een rustig vlek, dat men bij nacht zou doorrijden, en waar men - daar de post er hier geen versche paarden op nahield - de paarden van den graaf de Choiseul en zestig dragonders van het regiment van Lauzun zou ontmoeten.

Door de vermoeienis en de hitte van den dag uitgeput, en bovendien ten volle gerust, waren de reizigers ingesluimerd. Het was volop nacht, toen men het dorpje Neuvilly doorreed, waar geen enkel licht meer brandde; de geheele streek was in de diepste rust gedompeld. De graaf de Valory was vooruit gereden, om zich te vergewissen, of, zooals bepaald was, de versche paarden vooraan in Varennes gereedstonden. Plotseling houdt de berline stil, en wordt op hetzelfde oogenblik het portier geopend. De koning en de koningin steken aan beide zijden het hoofd buiten het rijtuig.

'Wat is er François? Waar zijn wij?'

'Te Varennes, mevrouw,' antwoordt Valory.

'Waarom houden wij hier stil? Zijn hier de versche paarden?'

'Mevrouw, ik zie ze niet. Zij moesten vooraan in de stad zijn, en nu zoek en roep ik al meer dan een kwartier, en ontdek niets.'

'Kijk nog eens goed. Ze moeten er zijn.' De rijtuigen stonden stil in een eenzame en doodsche straat, bij de bureau's van de oude intendance. Rechts stond in de schaduw een hoog huis, door een uitgestrekten tuin met steenen omheining omringd. Bij een venster van de verdieping gelijkvloers drong een licht door de luiken heen.

De koningin stapte uit het rijtuig, nam den arm van den heer de Malden en liep een eindje de straat in. Toen zij licht door de vensterluiken zag, besloot zij aan te kloppen. Een man met een slaapmuts op en een kamerjapon aan, deed open en werd onmiddellijk door Maria Antoinette in verhoor genomen, die hem vroeg, of hij niet wist, of in de nabijheid versche paarden werden gereed gehouden.

In zijn verlegenheid stamelde hij enkele woorden, waaruit men meende te moeten opmaken, dat hij in het geheim was en wist, dat hij tegenover de koningin stond. Hij heette de Prétontaine en bekleedde te Varennes het ambt van intendant bij den prins van Condé. Dit voorval is nooit tot volle klaarheid gebracht; dit is echter zeker, dat de heer de Préfontaine den reizigers geen enkele aanwijzing kon verschaffen.

HET HUIS VAN DE PRÉFONTAINE.

Het huis van Préfontaine staat nog vooraan in Varennes, zooals het er honderd jaar geleden uitzag: grijs en zwaar verheft het zich aan den zoom van den weg, met zijn luiken voor zijn hooge vensters, de twee treden van den drempel, waarop de koningin haar voet heeft gezet, de houten deur, waartegen zij met haar gehandschoende hand klopte. Aan den anderen kant der straat, op de plaats, waar het koninklijke rijtuig stilhield, bevindt zich tegenwoordig een plein, met boomen

beplant en met grasperken getooid, dat de bureau's van de oude intendance heeft vervangen.

Men bleef daar bijna veertig minuten, terwijl graaf de Valory tevergeefs naar de versche paarden en postiljons zocht. Voegen wij er onmiddellijk bij, dat, daar er geen waarschuwing of tijding was gezonden, deze - acht paarden en drie man - in de benedenstad waren gebleven, aan gene zijde der brug, in de herberg den *Grand Monarque*, op drie- of vierhonderd meter afstands van het huis van Préfontaine.

De graaf de Valory kwam eindelijk terug; al zijn zoeken was vergeefsch geweest, en men besloot de stad door te rijden. Elk nam zijn plaats weer in, de portieren werden gesloten, en, voorafgegaan door het rijtuig, waarin de twee kamervrouwen zaten, begon de berline stapvoets de glooiing van de straat der Religieuses af te rijden.

Maar plotseling was het, alsof een orkaan achter de rijtuigen kwam opzetten; een man, die zijn paard onbarmhartig voortzweepte, ijlde als een windvlaag voorbij, schreeuwende:

‘Halt, halt! gij rijdt den koning!....’ In dollen galop verdween hij in de schaduw der Grande-Rue. De verbaasde postiljons hielden hun paarden in; zij hadden Drouet, den postmeester van Sainte-Menehould erkend.

(Slot volgt.)

Bij de Platen.

Een oude vuurvreter. -

Dàt is nog eens een kerel om respect voor te hebben! Zie me dien kranigen kop eens aan met de tintelende oogen en den borsteligen baard, die breede borst, driemaal met het eermetaal gesierd, die forsche uitdagende houding, - is het niet of heel die krijgsmansfiguur zeggen wil: ‘Laat ze maar opkomen, als ze durven!’

Het zou dan ook niet de eerste keer zijn, dat hij met den vijand kennis maakte. Honderdmaal heeft hij met hem te doen gehad, en dat onder de meest uiteenloopende vormen. Nu eens gold het den strijd tegen de woeste Arabieren, de *guerilla* in de wildernis, en dan het geregelde gevecht met gedisciplineerde troepen op de Europeesche slagvelden. Hij weet er van te praten, de oude Turco, die overal gestreden heeft waar het bevel van zijn commandant hem riep, onverschillig of dat bevel uitging van den keizer of wel van de regeering der republiek. Hij heeft gedurende zijn lange krijgersloopbaan al wat wisselingen van gouvernement beleefd; maar met dat politiek gehaspel kon hij zich niet ophouden; het ging tegen de vijanden van Frankrijk, en dat was hem genoeg. Beurtelings zag hij dan ook door alle regeeringen zijn moed en dapperheid met eereteekenen beloond, en als er één op zijn lauweren zou mogen rusten, dan is hij het. Maar spreek hem daar in vredesnaam niet van; de man zou het als een beleediging opnemen; neen. zoolang hem nog geen vlerk van het lijf geschoten is, blijft hij op zijn post, en al worden zijn haren grijs en zijn leden stram, hij denkt nog aan geen pensioen, de oude vuurvreter!

Beslissend oogenblik. -

Ziedaar ook een bewijs van moed, minstens even eervol en zeker ruim zoo verdienstelijk als de dapperheid betoond op het slagveld, daarbij nog te mooier daar het gegeven wordt door een eenvoudig meisje! De jonge baanwachtster heeft tot haar schrik bemerkt dat er een zware steen, waarschijnlijk hier of daar van een rots losgeraakt, op de spoorstaaf is terecht gekomen. Juist komt de sneltrein in volle vaart uit den tunnel aangestormd; nog een oogenblik, en heel het ijzeren gevaarte, waaraan honderden menschen-

levens zijn toevertrouwd, wordt door den plotselingen hinderpaal uit zijn baan geworpen en in den ijzingwekkenden afgrond geslingerd, met al de honderden, die in zijn val meegesleept, straks onder de brokstukken der vernielde waggons, onder het vuur en den heeten stoom der locomotief in de afgrijselijkste folteringen den dood zullen vinden.

Mogelijkheid om te seinen, dat er gevaar is, bestaat er niet op de kronkelende baan, en daarbij, welk remtoestel zal in staat zijn den trein eensklaps in zijn vliegende vaart te stuiten? Dat alles is de baanwachtster met de snelheid van een bliksemstraal door het hoofd geschoten, en haar besluit is genomen. Zij zelf zal den steen afwentelen; zij vraagt niet of het haar zwakken krachten gelukken zal, het zware rotsblok te verwijderen; zij denkt er niet aan, dat een mislukking dier poging haar het leven kan kosten, dat zij, uit alle macht bezig den aanstoomenden trein te redden, zelf onder zijn raderen vermalen kan worden. Neen, zonder aarzelen springt zij op de baan, en van een knuppel als hefboom gebruik makend, wentelt ze het rotsblok ter zij, dat het in de diepte neerploft.

De trein is gered; met een zucht van verlichting, schoon nog met kloppend hart, springt zij weer op haar post langs de baan en zwaait haar vlaggetje ten teeken dat alles in orde is. Op hetzelfde oogenblik snelt met donderend geraas in duizelingwekkende vaart de trein haar voorbij, alsof er niets gebeurd is. Geen der reizigers vermoedt aan welk vreeselijk gevaar hij is ontsnapt; niemand denkt aan de eenvoudige baanwachtster en haar helfdhaftige tegenwoordigheid van geest, die honderden medemenschen voor een gruwzamen dood heeft behoed. En toch had één oogenblik van weifeling of aarzeling van den kant der eenvoudige boerendeerne een ramp kunnen na zich sleepen, waarvan heel de beschaafde wereld verslagen zou gestaan hebben!

's Morgens aan het strand.

- Noch de schrikkelijke spoorwegrampen, waardoor wij herhaaldelijk worden opgeschrikt, noch het booze weer der laatste weken schrikken blijkbaar de reislustigen af. Nu de gebruikelijke tijd voor de zomeruitstapjes daar is, wil ieder er graag eens uit, en opmerkelijk genoeg schijnen zelfs de badplaatsen maar weinig te lijden onder de concurrentie, die de grillige natuur haar aandoet door alom met groote mildheid kostelooze stortbaden te verstrekken.

Een mooie morgen aan het strand, zooals de schilder van het tafereel onzer gravure ons te aanschouwen geeft, zal anders dit jaar wel totde zeldzaamheden mogen gerekend worden.

Daarom is zeker de beschouwing van het heerlijke zeegezicht, ons door den Franschen schilder Stevens gepenseeld, des te aantrekkelijker. De schilderij verplaatst ons aan het strand te Hâvre, en wie ooit een lieven morgen aan de zeekust beleefd heeft, zal ongetwijfeld getroffen worden door de waarheid en bekoorlijkheid, waarmee de kunstenaar dat zachte, door nevelen getemperde licht, hetwelk aan het vergezicht iets zoo onuitsprekelijk liefelijks geeft, heeft weten weer te geven Alle omtrekken zijn op een afstand als versmolten; men weet niet waar de zee ophoudt en de hemel begint, en heel het landschap heeft het onbestemde en vervloeiende van een droomgezicht.

De oudstrijders van Napoleon. -

Iets droomerigs en weemoedigs ook, hoewel van heel anderen aard, ligt er over de treffende schilderij, waarnaar onze laatste plaat vervaardigd is.

Is van al de glorie des grooten keizers, van wiens schitterende overwinningen die bronzen zuil getuigt, eigenlijk wel iets meer over dan een droom? Zoolang er nog oudstrijders in leven zijn, die onder zijn zegevierende vanen hebben gediend en hun keizer maar niet vergeten kunnen, zal ongetwijfeld zijn nagedachtenis onder het volk blijven voortleven. Zij strompelen nog ieder jaar naar den voet der zuil, gegoten uit het brons van kanonnen, op alle slagvelden buitgemaakt, en bedekken de treden van het monument met hun bloemkransen. De schilder heeft de gevoelens, die hen op den herinneringsdag bezielen, aangrijpend weergegeven. Hij doet ze spreken in de aandrift van den afgeleefden grijsaard opkrukken, die tòch nog met zijn krans komt aandragen, in de ontroering der anderen, die van aandoening overstelpt op de knieën zinken, in de levendige gebaren dergenen, die, wat krasser nog, van het roemrijk verleden ophalen, en in den stillen weemoed van den oude, die sprakeloos van aandoening de gedenkzuil verlaat, leunend op zijn zoon, welke op zijn beurt de wapenen draagt voor het vaderland. Maar wat er in het gemoed dier oudstrijders omgaat, is toch niets meer dan een droom, enkel levend in hun herinnering, onbegrepen bijna door de buitenwereld. Wie toch neemt er notitie van die ontboezeming der oudstrijders? Een paar kinderen, met de handen in den zak, slaan verwonderd het tooneel gade.

DE OUDSTRIJDERS VAN NAPOLEON I, NAAR DE SCHILDERIJ VAN M. ORANGE.

De Napoleontische legende sterft uit met de laatste oudstrijders. Wie het graf van den geweldigen wereldveroveraar onder den koepel van het *Hotel des Invalides* bezoekt en onder de oudgedienden, die daar rondstrompelen, naar een oudstrijder van Napoleon zoekt, zal tevergeefs rondzien. Toen ten minste schrijver dezes in '89 den veteranen naar de mannen van Napoleon vroeg, kreeg hij van een witten snorrebaard weemoedig ten antwoord: *'Ils sont partis.'*

Ze zijn heengegaan, en met hen vergaat allengs heel de glorie van het roemruchtige keizerrijk. Nog een paar geslachten verder, en de overlevering zal geheel verdwenen zijn; de geschiedenis van Napoleon zal nog alleen kunnen geleerd worden uit de boeken. *Sic transit gloria mundi.*

Wetenswaardig Allerlei

De telephoon in de kerk. -

Het schijnt dat de practische Engelschen er ernstig op bedacht zijn, zich door middel van de telephoon het kerkgaan te besparen. Te Birmingham, zoo lezen we namelijk, is in een der voornaamste kerken der stad, Christ Church, een telephoon aa gebracht. Het toestel is vóór den predikant in den preekstoel geplaatst. De gemeentenaren kunnen dus voortaan, tegen een matigen abonnementsprijs, thuis de preek hooren; zij verstaan alles: het psalmgezang, de antwoorden en zelfs het hoesten der personen, die een kou gevat hebben. Behalve onder de zieken, voor wie de *sermonophoon* van onschatbaar nutis, verheugt de nieuwe inrichting zich in den bijzonderen bijval der nachtwakers. Twaalf van hen nemen niet anders dan langs dezen weg aan de godsdienstoefeningen meer deel, daar de vermoeienissen van den nacht hen beletten vroeg genoeg op te staan om op tijd in de kerk te zijn. Men denkt dat die nieuwe toepassing van het werktuig van Edison tot een groote ontwikkeling is geroepen.

De grootste drukpers ter wereld. -

Negentig duizend *Heralds* van zes zijden per uur! Met deze woorden kondigt de *New-York Herald* van Gordon Bennett aan, dat de nieuwe, zesvoudig werkende snelpers van R. Hoc & Co. te New-York haar werkzaamheid begonnen heeft. Negentig duizend bladen met een formaat van 80 op 58 centimeter per uur! Men moet de verbeelding door vergelijkingen te hulp komen, om zich hiervan een goed denkbeeld te kunnen vormen; 90.000 in een uur wil zeggen 1500 in de minuut en 25 in de seconde, d.i. in een tijdruimte, dat de mensch nauwelijks tot drie kan tellen, levert de pers 25 gedrukte, afgesneden, gevouwen en getelde *Heralds.*

Indien men een kolom van den *Herald* gemiddeld op 1800 woorden rekent, bevat een blad van zes zijden, elk van zes kolom, 54.800 woorden, en 25 bladen dus 1.620.000 woorden. Bovendien is elk nummer met tal van gravures, waaronder zeer fraaie, geïllustreerd, en van dit alles geeft de machine een duidelijken afdruk, sneller dan men een gedac[h]te kan vormen. Het beste begrip van de beteekenis dier getallen geeft misschien de berekening, dat de drie papierrollen, die deze monsterpers gelijktijdig voeden, per uur 52 mijlen of 84.000 meter papier van 80 centimeter breedte moeten leveren. De gedrukte kranten komen aan twee kanten te gelijk uit de machine en worden in hoopjes van vijftig afgedeeld, doordat een vinger elke vijftigste courant een beetje meer naar voren schuift en daardoor in de regelmatig opgestapelde hoopen kenbaar maakt.

Wat de nieuwe pers in hoofdzaak van haar voorgangsters onderscheidt, is de drievoudige voeding van een rol papier aan elk einde en een in het midden der

machine. De laatste levert, wanneer zes zijden gedrukt worden, de stof voor het ‘supplement’ of half vel, dat in de krant gelegd en vastgeplakt wordt.

Men ziet hieruit, welke reuzenschreden de pers op de baan van den vooruitgang heeft gezet, en het is waarschijnlijk, dat indien Laurens Koster kon terugkomen, hij de vrucht van zijn uitvinding voor het werk des duivels zou houden.

[Nummer 7]

Luit.-Gen. Van der Schrieck.

LUITENANT-GENERAAL P.G.J. VAN DER SCHRIECK.

Meer dan een halve eeuw geniet Nederland, in Europa althans, in volle mate de zegeningen van den vrede. Meer dan zestig jaren vloden henen, sinds het laatste schot viel in den noodlottigen strijd tusschen Noorden Zuid-Nederland.

De mannen van het Zilveren Kruis zijn tot hunne vaderen verzameld; meer en meer zeldzaam worden zij, wier borst is versierd met het Metalen Kruis, ten teeken, dat zij vaderland en koning met eere hebben gediend tijdens de roem volle Augustusdagen van 1831.

Onder die eerbiedwaardige veteranen bekleedt voorzeker een der eerste plaatsen de krijgsman, wiens beeltenis thans door de *Katholieke Illustratie* wordt aangeboden. De zilveren lokken, nog weeldrig zijn schedel sierend, zijn hem een eerekroon van hoogere waarde, dan de schitterende eereteekenen, die zijne borst als overdekken.

Pierre Guillaume Jean van der Schrieck werd den 23n Augustus 1812 te Bergen-op-Zoom geboren. De Fransche doopnamen herinneren ons, dat de vreemdeling nog den schepter zwaaide over de vruchtbare landouwen der Nederlanden.

Zijne ouders vestigden zich te Breda, alwaar de jongeling zijne opvoeding genoot en in October 1829, dus op zeventienjarigen leeftijd, als cadet bij het wapen der cavalerie op de Koninklijke Militaire Academie werd geplaatst. Met ijver ving hij daar aan te werken voor de door hem gekozen loopbaan, toen de gebeurtenissen van het jaar 1830 den jeugdigen cadet deden treden in het practische militaire leven. In den herfst namelijk van dat jaar vroeg en verkreeg hij verlof om als vrijwil liger bij het leger op te treden en werd hij ingelijfd bij het reserve-bataljon der 2e afdeeling infanterie in garnizoen te Breda. Ofschoon aldus feitelijk dienst doende bij het voetvolk, bleef hij te boek staan als cavalerist en werd hij ook in die hoedanigheid den 10n Maart 1831 door den ritmeester Rambonnet, onder wiens bevelen hij ter academie diende, bevorderd tot cadet-korporaal. Dus trad hij op de eerste sport van de militaire ladder, welker hoogste punt hij bereiken zou na vijftig jaren dienst.

Reeds den 3n September des jaars 1831 verkreeg hij de épaulette, dat edele kenteeken van den officiersrang, heerlijk symbool van de weerkracht van het vaderland, en trad op als 2de luitenant der infanterie bij de 13de afdeeling te Arnhem in garnizoen. Daar ontving hij de leiding van een veteraan des grooten legers, den kapitein Verhelle, die, na tal van veldslagen onder Napoleon te hebben bijgewoond, op het slagveld benoemd was tot ridder van het Legioen van Eer.

Nog in den loop van datzelfde jaar werd de 2de luitenant Van der Schrieck verplaatst naar 's-Hertogenbosch en diende ongeveer twee jaar, van 1832 tot 1834, bij het leger te velde. In Maart 1832 werd hem het Metalen Kruis geschonken ter herinnering aan de krijgsverrichtingen, door hem bijgewoond in de jaren 1830 en 1831.

Het jaar 1834 bracht voor den jongen officier wederom eene belangrijke verandering mede. Hij ging deel uitmaken van het garnizoen te Maastricht, terwijl deze veste in staat van beleg verkeerde en generaal Dibbits aldaar het bevel voerde. Merkwaardig is o.a. dat de jonge Van der Schrieck daar in die echt martiale omgeving innige vriendschapsbanden aanknoopte met een paar kameraden, wien evenals hem het voorrecht beschoren zoude zijn, tot de hoogste waardigheden in het leger op te klimmen. Wij bedoelen de luitenants jhr.de Casembroot en Knoop. De eerste, thans overleden, werd minister van Oorlog, na gouverneur van den Prins van Oranje te zijn geweest; de laatstgenoemde werd de beroemde militaire schrijver, die, thans nog hoog vereerd, als gep. Luit.-Generaal in het vorstelijk 's-Gravenhage op zijne lauweren rust.

Op den 3n Jan. 1839 werd Van der Schrieck bevorderd tot in luitenant bij de 13e afdeeling infanterie, het korps, dat hem reeds eenige jaren tot de meest verdienstelijke zijner officieren rekenen mocht. Immers, in Augustus 1839 gaf de Directeur-Generaal van Oorlog den jongen officier eene openbare betuiging van tevredenheid voor den ijver en de toewijding, door hem betoond bij het geven van wetenschappelijk onderwijs aan de élèves, die zich tot het examen voor den officiersrang voorbereidden.

Zijn tact tot het leiden van jongeren en het geven van onderwijs had ten gevolge, dat Van der Schrieck den 2n Mei 1842 werd overgeplaatst bij de Koninklijke Militaire Academie te Breda. Daar bleef hij jaren lang nuttig werkzaam bij de militaire vorming der cadets en als onderwijzer in de aardrijkskunde en de Fransche taal en letterkunde. Den 6n Dec. 1846 werd hem het onderscheidingsteeken verleend voor vijftienjarigen dienst als officier.

Dat Van der Schrieck ook als leeraar aan de K.M. Academie zich in hooge mate de tevredenheid der autoriteiten wist te verwerven, bewijst zijne benoeming op den 29n Maart 1854 tot kapitein bij het in 1851 opgerichte instructie -bataljon te Kampen, bewijst ook de openbare dankbetuiging van den toenmaligen gouverneur der Academie, die den stalen ijver prees waardoor Van der Schrieck steeds als leeraar

en leider van de cadets had uitgeblonken.

En hoe hij door zijne rechtschapenheid de achting en de genegenheid zijner leerlingen wist te verwerven, daarvan getuigen nog jaar op jaar de mannen, die na hier te lande of in Oost-Indië een hoogen militairen rang verworven te hebben, hun oud-leeraar komen bezoeken en menigen trek van zijne welwillendheid weten te verhalen.

Tijdens zijn verblijf bij de K.M. Academie en wel op den 23n Augustus 1850 trad Van der Schrieck in het huwelijk met mejuffrouw H.C. M.A. van der Voort, van Bokstel. Uit dit huwelijk werden vijf kinderen geboren, van welke nog twee in leven zijn.

Vier jaar bleef Van der Schrieck als kapitein werkzaam bij het instructie-bataljon, evenals aan de K.M. Academie met hart en ziel arbeidende aan de vorming der jonge militairen.

Z.M. onze betreurde koning Willem III, riep hem in Juni 1858 naar 's-Gravenkage, waar hem het bevel over eene compagnie grenadiers werd toevertrouwd. Ook hier bleek Van der Schrieck volkomen op zijne plaats, niet alleen omdat hij door zijn hooge en rijzige gestalte als grenadier-kapitein een schitterend figuur maakte, in de dagen toen onze grenadiers nog getooid waren met de traditioneele berenmuts, maar vooral omdat hij door zijne militaire kennis en zijne karakter-eigenschappen het keurkorps waarlijk ten sieraad strekte.

In 1859 trok het bataljon waarvan Van der Schriecks compagnie deel uitmaakte, naar Leiden, om daar garnizoen te houden, tijdens de studiën van Prins Willem van Oranje aan de Academie.

Op den 17n April 1860 verkreeg Van der Schrieck den rang van majoor en werd belast met het bevel over een bataljon van het 3e regiment infanterie te Maastricht, doch reeds in October van datzelfde jaar riep hem het vertrouwen des konings andermaal naar de grenadiers terug en trad hij te Leiden op als bataljons-commandant.

Als lid der commissie van examen voor onderofficieren, dingende naar den officiersrang, was de majoor Van der Schrieck jaren achtereen werkzaam en ook hier werden zijne belangrijke diensten zeer op prijs gesteld. Nadat hij het ridder- en officierskruis van de Eikenkroon had verworven, bevorderde Z.M. den koning hem op 19 Februari 1865 tot commandeur dier orde.

Den 21n Januari 1867 tot luitenant-kolonel opgeklommen, werkte Van der Schrieck ijverig mede aan de herziening van de grondslagen der Koninklijke Militaire Akademie, en werd nog in Mei van dat zelfde jaar belast met het bevel over het 5e regiment infanterie te 's-Hertogenbosch. Dit commando voerde hij tot 6 April 1872, aanvankelijk als luitenant-kolonel en later als kolonel, en verwierf zich daarbij den eeretitel van een streng maar rechtvaardig chef. Zij, die daar onder zijne bevelen gediend hebben, herinneren zich hoe zijn waakzaam oog alles gadesloeg, met hoeveel beleid en tact hij de zijnen wist te besturen en met hoeveel jeugdig vuur hij de oefeningen wist te leiden. De cadet-cavalerist was steeds herkenbaar ook in den kolonel. Met kracht en gratie bereed hij zijne paarden, hetzij hij vóór dag en dauw zijne troepen geleidde naar de Vuchtsche heide of wel naar Geertruidenberg galoppeerde om op het onverwachts inspectie te houden.

Tijdens de mobilisatie van het leger in den zomer van 1870, stond de kolonel Van der Schrieck aan het hoofd van de brigade, die ter observatie in Noord-Brabant lag; het hoofdkwartier was 's-Hertogenbosch. Z.M. de koning, die het korps inspecteerde, ontving voorzeker een zeer gunstigen indruk van den slagvaardigen toestand der brigade bij de tournées, die met den kolonel-commandant te paard werden gemaakt.

Immers op des konings verjaardag van 1871 werd Van der Schrieck begiftigd met het ridderkruis van den Nederlandschen Leeuw.

Kort daarna maakte de kolonel deel uit van eene militaire commissie, die naar Frankrijk gezonden werd, om den veldtocht en zijne gevolgen in loco te bestudeeren en daaruit nuttige wenken te putten ook voor ons vaderland.

Het goede hart van onzen betreurden koning blonk hier wederom uit, in de machtiging aan de officieren, leden der commissie, verleend, om het lijden te verzachten en den nood te lenigen, dáár waar zij het noodig zouden oordeelen. De kolonel Van der Schrieck kweet zich zeker wederom op uitstekende wijze van den hem opgedragen last, want op den 2^{en} April van het jaar 1872 benoemde Z.M. den koning hem tot generaal majoor, bevelhebber in de 2^{e} militaire afdeeling te 's-Hertogenbosch. Daarbij genoot de nieuwbenoemde het zeldzame voorrecht, dat Z.M. hem bij persoonlijk telegram van deze belangrijke bevordering kennis gaf. Een nieuw blijk van de koninklijke goedkeuring was op 14 Juni 1873 de benoeming van generaal Van der Schrieck tot commandant der 1e divisie van het veldleger, hoofdkwartier 's-Gravenhage. Ook met deze benoeming wenschte Z.M. de koning hem per telegram geluk.

Het groote kamp van Millingen werd in dat zelfde jaar met uitstekend gevolg door generaal Van der Schrieck gecommandeerd. Zijne verdiensten werden mede erkend door maarschalk Mac-Mahon, president der Fransche republiek, die hem den 6n November 1874 benoemde tot commandeur van het Legioen van Eer.

In dat zelfde jaar was Van der Schrieck gedelegeerde van het Nederlandsche gouvernement bij de internationale conferentie, te Brussel gehouden, betreffende het oorlogsrecht, de oorlogsgebruiken, enz.

Door het aannemen van het mandaat van afgevaardigde ter Tweede Kamer der Staten-Generaal op 17 Februari 1876 trad generaal Van der Schrieck buiten den actieven dienst en werd hem 's konings bijzondere dank gebracht voor de vele en goede diensten aan den koning en het leger bewezen.

Sedert dat tijdstip zag de generaal, als vertegenwoordiger van het district 's-Hertogenbosch, bij herhaling zijn mandaat vernieuwd en is - wat veel beteekent - tot op den huidigen dag een der Kamerleden, die het meest ter vergadering verschijnen, niet alleen bij de openbare beraadslagingen maar ook in de sectiën.

Op den 3en September 1881 vierde de waardige grijsaard het gouden jubileum van zijn officiersschap; hij werd op dien heuglijken feestdag bevorderd tot luitenant-generaal, den hoogsten rang, die thans bij ons leger bestaat. Eindelijk in Mei van het jaar 1889, bij het veertigjarig koningschap van onzen betreurden vorst, werd Van der Schrieck versierd met het commandeurskruis van den Nederlandschen Leeuw, terwijl ook de Paus terzelfder tijdden trouwen zoon der Kerk in hem vereerde door de benoeming tot commandeur van de Orde van den H. Gregorius den Groote.

En thans zal het op den 3en September zestig jaar geleden zijn dat Van der Schrieck, de goede dienaar van Kerk en Staat, van koning en vaderland, de officiers-epaulette verwierf.

Als oudste in jaren van de leden der Tweede Kamer, zal hij op den 15n September wederom de nieuwe zitting openen. Geen wonder, dat de *Katholieke Illustratie* op dezen feestelijken stond er eene eer in stelt de beeltenis te geven van den eerbiedwaardigen krijgsoverste, wiens persoonlijkheid doet denken aan den edelsten der maarschalken van het tweede keizerrijk. Daarom kunnen wij ons niet weerhouden te eindigen met een hartgrondig: *Salut au brave!*

's-Gravenhage, Aug. 1891.

B.R.F. Van Vlijmen.

De Pleegdochter,

door J. Vesters, Jr.
(*Vervolg.*)

Martha alleen kon de diepe smart peilen van dat haast raadselachtige meisjeshart, toen Karel het ouderlijke huis ontvlood en in den vreemde ging omzwerven. Zij stak Agnes een hart onder den riem wanneer deze moedeloos het hoofd liet hangen, en uit de troostredenen en opbeuringen der trouwe huiszorg, die bij kris en bij kras volhield, dat Karel zou en moest terugkeeren, wist Agnes de kracht te putten om op haar beurt heur pleegmoeder troost in te spreken.

'Alweer waterlanders, mevrouw,' zei Martha berispend en op dien vertrouwelijken toon, welke het oud-Hollandsche familieleven zooveel gezelligheid bijzette en een scherp contract doet vormen met de stijve dwangbuis-étiquette van onzen tijd, 'wanneer zal je nu in's hemelsnaam eens wijzer worden en met dat gelamenteer ophouden, waar je geen stap verder mee komt en dat je heel van de wijs brengt?'

'Ja maar, Martha, je weet niet....'

'Hoor eens, mevrouw, ik weet dat je je eigen nog dood zult kniezen als je zoo doorgaat, en ik ben dan ook hard van plan, als je niet betert, den kaptein eens te praaien, dat hij er een stokje voor steekt, want zooals ge je in den laatsten tijd aanstelt, kan het waarachtig niet meer door den beugel.'

Hierna ging Martha op haar gemak zitten en keek mevrouw strak aan, alsof ze zeggen wilde: 'Ziezoo, dat is mijn requisitoir, laat hooren, wat je tot je verdediging weet aan te voeren.'

'Maar ik k a n Karel niet vergeten, Martha,' zei de moeder, wier hart bloedde, als ze aan den beminden zoon dacht.

'Wil ik je eens wat zeggen, mevrouw? Karel is een beste jongen, van de bovenste plank, maar enfin, een beetje eigenzinnig - onderons gezeid, een aardje naar zijn vaartje. Laat hem nu zijn wilde buien maar eens uitrazen, en dan komt hij met hangende pootjes terug, zoo mak als een lam. Daar ken ik hem te goed voor. Er is geen haar kwaad aan den heelen jongen, en de kaptein kan wel eens mopperen en zuur zien, maar in den grond houdt hij nog veel van hem - dat geef ik je op een briefje. We zijn allemaal eens jong geweest, mevrouw, en weten zelvers het best hoe de jonkheid is.'

'Dat is wel waar, Martha, maar zóó als een dief, ons huis te ontloopen, en dan nooit meer iets van zich te laten hooren, geen lettertje schrift aan zijn moeder, zelfs nu niet op haar verjaardag. En toch, een paar woordjes maar....'

'Pas op, pas op; daar gaan de waterlanders weer komen. Hoor eens, mevrouw, laten we nu eens verstandig met mekaar praten. Ik heb altijd wel gezegd, niet waar juffrouw Agnes, dat er veel in Karel stak. Hij was er de jongen niet naar om hier zijn heele leven vertuid te liggen, en ik begrijp me best, dat hij niet altijd op zijn moeders bonten boezelaar wou blijven, te meer daar hij bij den kaptein voor een oortje thuis lag. Nu was het alevel wel een beetje astrant, zoo, zonder taal of teeken, zijn anker te kappen en schoot te gaan. Maar daarom geen moed verloren, Karel is in 't buitenland zijn fortuin aan 't maken - 't vet is hier ook van de soep - en over een jaar, misschien al eer, zien we hem op een mooien zomerschen dag voor ons staan - een jongen als een wolk - en dan zegt hij: Dag vader, dag moeder, ik heb een dwaze streek begaan en ben met een dollen kop het gat uitgezeild. Nu kwam ik u weer eens praaien om op deze legplaats weer te mogen ankeren. Oost West, thuis best, dacht ik bij mij zelven. Zoo zal je 't zien gebeuren, mevrouw. Let op mijn woorden. Ik ken den jongen op een haar. Hij legt hier zijn anker niet neer, voor en aleer hij een flink zeil in top heeft.'

Mevrouw Claassens moest ondanks haarzelve lachen om de profetie van Martha, die er alles maar uitflapte zooals het haar voor den mond kwam, en misschien nog wel een half uur op deze wijze zou hebben doorgerammeld, ware niet de kapitein binnengekomen, in wiens tegenwoordigheid zij altoos een toontje of twee lager

aansloeg, hoewel ze tegen mevrouw en de juffrouw stokstijf staande hield, dat ze geen zier, geen stippeltje bang voor hem was en hem meer dan eens geducht op zijn nummer had gezet. Martha was verstoord op den kapi-

tein - en ze stak het niet onder stoelen of banken - omdat hij, naar zij voorgaf, de schuld was, dat de arme jongen op avontuur was uitgezeild. Zij nam het hem dan ook zeer kwalijk, dat hij niet alle pogingen in het werk stelde om Karels verblijfplaats op te sporen, maar zich integendeel in alles zoo gedroeg, als bestond deze voor hem niet meer.

De kapitein scheen met een ernstige gedachte vervuld en was zeer stilzwijgend, en Martha, op haar manier een groot menschenkenner, vond het, daar er een rukje in den wind was, niet geraden, op haar gewone luidruchtige manier van leer te trekken.

Deze avond, anders de prettigste van het geheele jaar, daar de verjaardag van mevrouw Claessens weleer met veel luister placht gevierd te worden, werd nu stilzwijgend doorgebracht: de moeder dacht aan haar zoon, en ook den kapitein scheen een pak op het hart te liggen. De sombere wolk verdween niet van zijn voorhoofd, het avondmaal werd ternauwernood aangeraakt, en zoo spoedig als het gevoeglijk kon geschieden, maakten Agnes en Martha toebereidselen op om zich ter ruste te begeven.

'Agnes, Agnes!' zei de laatste, terwijl ze dreigend den vinger ophief, 'je weet, dat er aan je moeder geen touw te beleggen is, als jij je roer niet recht houdt. Je moet haar wat meer moed inspreken, 't goede mensch kniest zich anders nog dood.'

'Ik doe zoo goed mijn best als ik kan, Martha, maar ik kan de gedachte aan Karel niet uit mijn hoofd zetten.'

'Nu, dat hoeft ook niet, maar de jongen komt immers terug, wat ik je zeg.'

'Ik durf het haast niet gelooven, Martha, en vrees maar, dat hij ook mij vergeten zal, zooals hij zijn vader en moeder vergeet. En dan, vader is zoo norsch, als moeder het een enkelen keer waagt, het gesprek op Karel te brengen.'

'Wanneer zal je nu toch eens verstandig worden, Agnes? Karel zal je niet vergeten, de jongen houdt zielsveel van jou, maar 't is net als ik tegen je moeder gezegd heb: hij komt hier niet voor anker, eer hij een mooien duit bij mekaar gegaard heeft. En al is de wind in de laatste dagen bij den kapitein weer erg Noord, daar moet je je eigen geen angst door laten aanjagen. Hij is zoo kwaad niet als hij lijkt, en bijbrassen zal hij, daar spreek ik borg voor. En nu naar kooi, zet je die muizenissen maar uit het hoofd en bid liever een Onze Vadertje voor Karel.'

Nauwelijks was Agnes op haar slaapkamer aangekomen of ze wierp zich voor het kruisbeeld op de knieën, aan welks voet zij reeds zoo menigmaal troost gezocht en gevonden had. Ondanks Martha's welgemeende vermaning ging haar vurig smeekgebed van tranen vergezeld. De aandoening was het arme meisje te machtig.

En tusschen haar tranen door en in haar bede tot God mengde zij meermalen een naam - dien van Karel, den ongelukkigen verdwaalde.

(*Wordt vervolgd.*)

De vlucht naar Varennes.

(Slot).

Varennes was reeds in 1791 het schilderachtige en rustige stadje, dat het nu nog is. De Grande-Rue of straat der Religieuses leidde met een sterke helling naar de brug over de Aire, een vrij breede maar ondiepe rivier, die de stad in twee deelen scheidt. Ongeveer halverwege onderging deze straat een aanmerkelijke vernauwing, daar zij rechts ingesloten werd door huizen, links door het hooggelegen kerkhof, dat bij de kerk Saint-Gengoulph hoorde. Aan het einde daarvan bevond zich een vrij diep en zeer laag gewelf, dat onder de koornis zelf der kerk was aangebracht. Aan den uitgang van het gewelf stond, onmiddellijk links, de herberg de *Bras d' Or*,

terwijl de straat verder naar de brug afliep, aan gene zijde waarvan, op het groote plein, zich de herberg van den *Grand Monarque* bevond.

DE KERK SAINT-GENGOULPH IN 1791.

DE HERBERG DE ‘GRAND MONARQUE’ EN DE BRUG OVER DE AIRE.

Tegenwoordig is de kerk Saint-Gengoulph, en bijgevolg ook het gewelf verdwenen, alleen de toren is behouden en tot belfort ingericht. Het kerkhof is een glooiend driehoekig plein geworden, welks huizen nog de sporen dragen van de oude rooilijn.

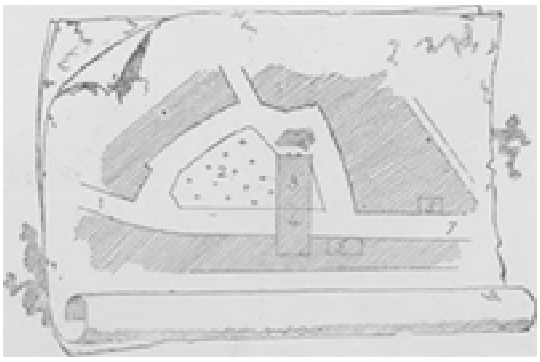

1. STRAAT DER RELIGIEUSES. - 2. KERKHOF. - 3 KERK SAINT-GENGOULPH - 4. GEWELF. - 5. HERBERG DE ‘BRAS D'OR.’ - 6. HUIS VAN SAUCE. - 7. STRAAT VAN DE BASSE-COUR.

Drouet rende verder in dollen galop de Grande-Rue door en daarna het gewelf, onder het slaken van luide alarmkreten, die als een stormklok het slapende stadje wekten en aanstonds de late drinkers in de herberg den *Bras d'Or* op straat lokten. Eenige vensters werden opengeworpen, hier en daar een slaperig hoofd uit het raam gestoken. Drouet was reeds aan het benedeneinde der straat verdwenen, toen men hem nog altijd uit de verte denzelfden kreet hoorde herhalen: ‘Op! te

wapen!' Leblanc, de hospes van den *Bras d'Or,* zijn broer Paul, Thévenin, de griffier der Islettes, en twee of drie andere jongelieden der stad kwamen het eerst toesnellen.

'Verspert de brug,' schreeuwde Drouet,'de koning is op de vlucht! De koning is in de bovenstad! Verspert de brug.'

Aanstonds werpen zij een wagen met huisraad, die, volgeladen en op het punt van te vertrekken, in de nabijheid stond, dwars over de brug, waarna zij de Grande-Rue weer insnellen onder den kreet van: brand! brand! De stad ontwaakt uit haar sluimering, aan alle ramen worden ontstelde gezichten zichtbaar, een tamboer blaast in de verte de generaalmarsch, en, wat waarlijk ongelooflijk, schijnt, gedurende al deze bedrijvigheid en rumoer, stonden, op tien meters afstands van de brug, in de herberg den *Grand Monarque*, de officieren, die belast waren met het in gereedheid houden der versche paarden en het aanvoeren der dragonders, doodkalm voor de open vensters. Zij bemerkten wel, dat er een zekere gisting in de stad heerschte, zij zagen enkele burgers, die hun hoofd verloren schenen te hebben, voorbij- en terugloopen; zij hoorden zelfs het geraas van den wagen met huisraad, die dwars over de brug geworpen werd, maar sloegen er geen acht op: dat maakte geen deel uit van hun consigne!

En ondertusschen legt Drouet zijn mannen onder het gewelf in hinderlaag; twee hunner, Chavelot en Coquillard, hebben hun geweren bij zich. De kruidenier Sauce, die tijdens de afwezigheid van burger George, afgevaardigde naar de Nationale Vergadering, de waardigheid van burgemeester bekleedt, is bij hen; zij wachten...... Plotseling doet zich het ratelen der rijtuigen uit de verte, in de bovenstad, hooren: 'Daar zijn zij; daar is de koning!' Met een gebaar gebiedt Drouet stilte. Nu onderscheidt men duidelijk op het plaveisel den zwaren stap der postpaarden. Bij de kromming der straat verschijnt het eerste rijtuig, dat der kamervrouwen, en daarachter, door de lijfwachten te paard omgeven, de zware postwagen van het koninklijk gezin. De postiljons hebben eindelijk gezwicht voor de bedreigingen van den graaf de Valory, voor de smeekingen van mevrouw de Tourzel en er in toegestemd, de stad door te rijden om de herberg den *Grand Monarque* te bereiken. Wegens de sterke glooiing wordt langzaam gereden; de raderen ratelen met veel geraas over het plaveisel; de lantaarns der beide berlines verspreiden een helder licht in de straat en tooveren grillige lichtbeelden op den muur van het kerkhof Saint-Gengoulph. Plotseling springt een man uit het duister te voorschijn, en de hand uitstrekkende, roept hij uit:

'Halt, in naam der natie!'

Het ontstelde gelaat van mevrouw De Neuville wordt aan het geopende portier zichtbaar.

'Uw paspoorten?'

'Wij hebben ze niet,' stamelt de arme vrouw, 'men heeft ze in het andere rijtuig.'

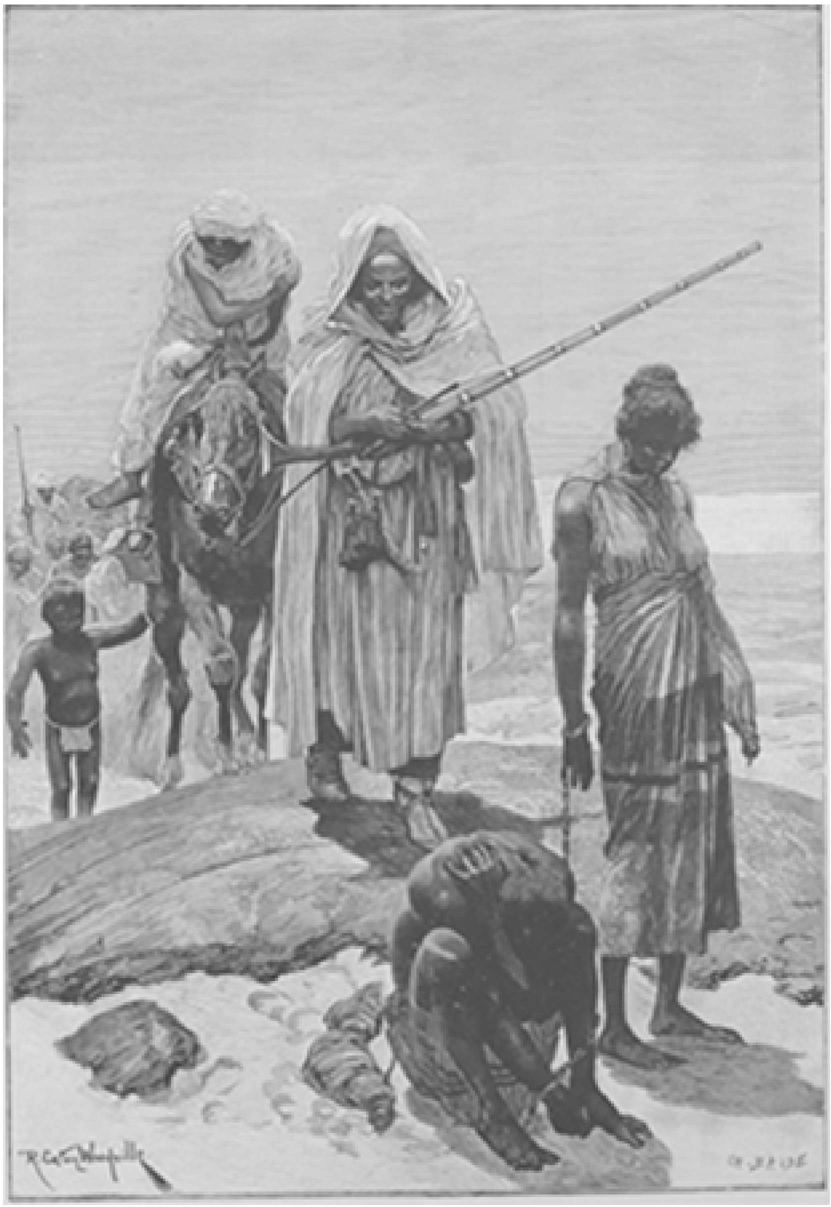

VERTWIJFELING, NAAR DE TEEKENING VAN R. CATON WOODVILLE.

EEN WAPENSCHOUWING VAN KEIZER WILHELM. NAAR DE TEEKENING VAN H. LÜDERS.

Reeds omringen Drouet, Sauce, de gebroeders Leblanc en de anderen de berline des konings. Door een onweerstaanbare nieuwsgierigheid gedreven, zijn een aantal nieuwsgierigen saamgeschoold, maar houden zich langs de huizen op eenigen afstand.

Plotseling zag men een met een korte pruik en een breeden vilten hoed bedekt hoofd buiten het portier steken; het licht van een lantaarn, die Sauce in de hand hield, viel op het gelaat: het was Lodewijk XVI. Een dof gemompel liep door de menigte, een gemompel, waaruit schrik, ontsteltenis en eerbied sprak.

Het gesprek aan het portier werd ondertusschen voortgezet; van tijd tot tijd hoorde men de schelle stem van Drouet: ‘De paspoorten. Wij moeten de paspoorten hebben.’ Ten slotte zag men Sauce een papier ontvouwen, dat een gehandschoende hand hem bijna had toegeworpen. Drouet greep de lantaarn, allen drongen nader en trachtten te lezen, terwijl de reizigers een angstig stilzwijgen bewaarden.

Na het lezen van het paspoort, dat heel wat in had, kwam Sauce met zijn hoed in de hand naar het rijtuig terug. Hij zocht te onderhandelen; maar, op een wenk van een der bereden lijfwachten, maakten de postiljons aanstalten om weer te vertrekken. Nu verhief zich een wild rumoer, de nieuwsgierigen weken achteruit, en opnieuw deed zich de stem van Drouet hooren: ‘Als gij een stap verzet, geven wij vuur!’

STRAAT VAN DE BASSE-COUR. - HUIS VAN SAUCE.

Eensklaps werd het portier geopend: vooreerst stapten er twee vrouwen uit, van wie de eene een slapend kind droeg, daarna een klein meisje met ontsteld gelaat, verder nog een vrouw, en ten slotte de man, dien men voor den koning aanzag: hij scheen zeer ontstemd en maakte levendige gebaren. De volksmenigte, nu woest en onstuimig als de zee, verdrong zich om te zien; in een oogwenk was het gerucht verspreid, dat men de reizigers naar den kruidenierswinkel van Sauce voeren, waar zij den nacht moesten doorbrengen, terwijl de gemeenteraad zou beraadslagen. En inderdaad, een oogwenk later schreden zij het gewelf door, omringd door Sauce, Drouet en de Leblancs, die de al te onbescheiden nieuwsgierigen afweerden. Allen die in de na[b]ijheid waren, volgden ijlings den stoet en trachtten meer naar voren te dringen ten einde beter te zien.

Het huis van Sauce stond een eindje verder dan de herberg den *Bras d'Or*, aan den linkerkant der straat. Het was een bekrompen houten gebouw, met een winkeltje op de verdieping gelijkvloers. Sauce trad het eerst binnen en nam de honneurs waar, daarna de gevangenen, vervolgens de lijfwachten die afgestegen waren, ten slotte Drouet, de Leblancs en eenige hunner spiesgezellen, waarna de deur achter hen gesloten werd.

De menigte - omstreeks een honderdtal personen - bleef in de straat, voor den kruidenierswinkel saamgeschoold. Het was ongeveer halfeen in den nacht.

Dat huis bestaat nog; het draagt no. 287 van de straat der Basse-Cour, en wordt in de wandeling ‘het huis van Lodewijk XVI’ genoemd. De eerbiedwaardige pastoor van Varennes is er op het oogenblik de eigenaar van. Een vrij smalle gang, van den gewezen winkel, die vroeger de heele benedenverdieping in beslag nam, afgenomen, leidt naar een kleine wenteltrap, die naar de eerste verdieping voert. Hier bevinden zich twee vertrekken, het eene zeer groot, dat de geheele breedte van het huis beslaat en op de straat uitziet; het andere veel kleiner, hoekig en onregelmatig, dat uitzicht verleent op de daken der naburige loodsen en werkplaatsen. Naar deze kamer, die minder aan het geraas der straat en de blikken der menigte was blootgesteld, geleidde men het koninklijk gezin. De beide kinderen, door de vermoeienis overmand, werden te bed gelegd, en voor den koning die honger had, brood en een flesch land wijn op de houten tafel opgediend.

Toen ik onlangs deze kamer bezocht, was zij geheel van meubelen beroofd, daar het huis te huur was. Met de trap is zij misschien het eenige gedeelte van het huis, dat sedert honderd jaar geen verandering onderging; de vensters met de kleine ruitjes dagteekenen klaarblijkelijk uit dien tijd. Tegen het raam op den achtergrond leunde zwijgend en met neergeslagen sluier koningin Maria Antoinette; daar, in dien hoek, bevond zich het bed, d'oor mevrouw de Tourzel en de beide kamer vrouwen tegen de gaanden en komenden beschermd, terwijl madame Elisabeth, gelaten en kalm, en de koning, hoogrood en verdrietig, bij de tafel zaten.

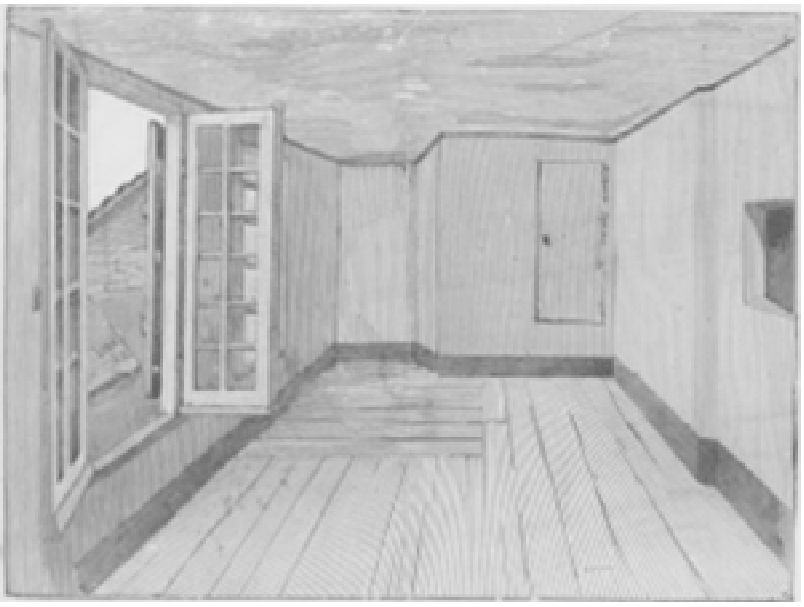

KAMER WAAR LODEWIJK XVI DEN NACHT DOORBRACHT.

Ondertusschen hoort men, als het gerommel van den donder in de verte, de verwarde kreten der menigte, wier gelederen versterkt zijn door de bevolking der naburige dorpen, door de stormklok verwittigd. In de straat der Basse-Cour treedt men elkaar onder den voet, terwijl de winkel, de keuken en het groote vertrek op de eerste verdieping zwart zien van menschen. Op de trap, die bij oogenblikken zoodanig verstopt is door den grooten aandrang der nieuwsgierigen, dat men zich noch voor-, noch achterwaarts kan bewegen, wordt bloedig gevochten. Op den

drempel der kamer, waar de gevangenen vertoeven, duwt en verdringt men elkander; men wil ze zien, men weet nu, dat het de koning, de koningin en de kinderen zijn. De nieuwsgierigheid dier boeren wordt zoo driest en hinderlijk, dat Sauce den koning smeekt, een oogenblik voor de vensters te verschijnen, die op de straat uitzien.

Voor het huis heerscht een onbeschrijflijke verwarring; de eerste nieuwsgierigen hebben hun plaatsen niet verlaten, maar wachten de ontknooping af. En altijd groeit hun aantal, en voortdurend komen nieuwe benden opdagen: uit de bovenstad, uit de straat Saint-Jean, uit de steegjes, langs de trap, die naar de benedenstad leidt. Het is een ontzaglijke volksophooping, één sombere, breede lijn, een bruisende en klotsende menschenzee, waaruit woeste en onstuimige kreten opstijgen. Toch heerschte er, toen tegen halfvier het venster van den kruidenierswinkel half geopend werd en men Lodewijk XVI traag, met gezwollen oogleden, in zijn kastanjekleurig gewaad, zijn korte intendantspruik en grooten hoed zag verschijnen, eensklaps een doodsche stilte van verbazing; die dorpelingen stelden zich den koning niet anders voor dan in goudlaken gedost, met den hermelijnen mantel om en de kroon op het hoofd, zooals zij hem op de prenten hadden zien afgebeeld. Toch riep men: 'Leve de koning!' maar velen meenden, dat men hen voor den gek hield.

Ondertusschen zei de koningin, de fiere dochter van Maria Teresia, in de achterkamer tot de kruideniersvrouw:

'Och, madame hebt gij dan geen kinderen, geen man, geen gezin?'

Maar zij, met haar burgerlijke zelfzucht, gaf ten antwoord:

'Lieve hemel, madame, uw toestand is zeer

netelig, zeker; maar denkt gij aan uw man, ik denk aan Sauce en wil niet dat hij in gevaar komt.'

Maria Antoinette wendde zich af, weenende van woede, van onmacht en van vernedering.

Toen ik dat huis bezocht, waar, nu een eeuw geleden, het koningschap in den doodstrijd lag, keerde ik telkens weer terug naar dit kleine vertrek, zoo laag van verdieping, zoo armoedig van uiterlijk, en toch zoo groot door de herinneringen, die het wekt. Immers, hier werd over het lot van Frankrijk beslist.

Daar was het dak, waarlangs men den koning ried te ontvluchten: hij zou zich in het steegje laten afglijden; achter het huis stond een paard gezadeld, en zonder gezien te zijn, zou hij het vrije veld bereiken; maar de koning wilde niet alleen vertrekken. Hier sliep, ondanks het geraas, het tumult en de kreten van de straat, de dauphin, het hoofd op den arm zijner gouvernante geleund. Deze rustige kinderslaap gaf aanleiding tot een roerend tooneel: de oude moeder van Sauce, een boerin uit den omtrek, was, trots haar tachtig jaren, met de anderen naar Varennes gekomen, toen zij hoorde wat daar voorviel. Zij was onder Lodewijk XIV geboren, zij had het koningschap lief als den godsdienst. Toen zij vernam, dat het heele koninklijk gezin onder het nederig dak haars zoons vereenigd was, dat die noodlottige eer haar ouderlijk huis was beschoren, begaven haar de beenen. Men droeg ze verder, en toen zij de kamer binnentrad, viel de arme vrouw op haar knieën. Snikkende sleepte zij zich tot het bed, waar het koninklijk kind sluimerde, en drukte haar oude, bevende lippen op zijn handje....

Men kent de ontknooping van dit drama: de dragonders, die onder de onafzienbare menigte verloren waren, konden van geen dienst zijn; Bouillé en zijn troepen kwamen niet opdagen; bij het krieken van den dag verscheen een ijlbode van de Nationale Vergadering, men moest vertrekken. Om acht uur begaf men zich weer op weg, door bijna heel de bevolking van Varennes vergezeld, die den stoet tot Clermont volgde, terwijl sommigen zelfs tot Parijs meegingen.

En sedert honderd jaar gaat er in dit stadje, waaraan de nacht van den 21^{en} Juni 1791 een eeuwige vermaardheid heeft geschonken, geen dag voorbij, waarop de overigens geheimzinnige oorzaken dezer ontknooping niet besproken worden. Met den voorkomenden Varenner, die mij tot, gids diende, doorliep ik menigmaal de ruimte, die het huis van Sauce van de brug over de Aire scheidt, honderd meter misschien!.... Wat ligt er veel in die kleine strekke wegs! Een weinig meer weifeling van den kant van Drouet, een weinig minder langzaamheid van dien der vluchtelingen, en de honderd meters waren afgelegd. Het heeft hoogstens honderd meter, ternauwernood een minuut gescheeld, of de wereldgeschiedenis had een anderen loop genomen. Daarom ook gelooven de Varenners aan het noodlot. Zij wijten het aan het noodlot, dat men voor het huis van de Préfontaine veertig minuten verloor met naar versche paarden te zoeken, die een weinig lager werden gereedgehouden; dat Drouet de rijtuigen inhaalde vóór deze de brug hadden bereikt; dat de soldaten van Bouillé geen enkel wed vonden in de rivier, waar het water nooit meer dan een meter diep stond; dat dezen ten minste niet op het zoo eenvoudige en natuurlijke denkbeeld - dat toch geen enkel geschiedschrijver heeft vermeld - zijn gekomen, om achttienhonderd meters hoogerop het dorp Boureilles te bereiken, van waar de straatweg hen in het hartje van Varennes bracht zonder dat zij ook maar het kleinste water hadden over te steken.

Het noodlot heeft hier op zoodanige wijze ingegrepen, dat men misschien aan iets meer zou kunnen denken. Hoe is het mogelijk, dat men zich nooit verbaasd heeft over het buitengewone gemak, waarmee het koninklijke gezin het gevaarlijkste

gedeelte zijner vlucht, het verlaten der Tuilerieën, zoo scherp door de nationale nationale garde bewaakt, den rit door Parijs, den doortocht aan de *barrière*, zonder ongeval kon volbrengen?

Wie was - dit feit is door de koningin zelf verhaald - de geheimzinnige ruiter, die langen tijd het rijtuig volgde en den vluchtelingen den schrik op het lijf joeg? Waarom wordt de koning te Châlons, waar hij nooit geweest was, door de menigte herkend? Was dan het gerucht zijner vlucht verspreid? Wie was verder de man, die, bij het verlaten dezer stad, naar de reizigers, die zich gered waanden, toeijlde en hun toeschreeuwde: 'Gij zijt verloren.'

Hoe komt het, dat de bevolking van een nietig gehucht - die boeren van het oude régime, die men als zoo vreesachtig en kruipend afschildert - de stoutmoedigheid hebben, den graaf De Choiseul te sommeeren, zijn dragonders te laten inrukken? Maar geven wij dit op zichzelf staand feit toe. Hoe komt het, dat hetzelfde verschijnsel te Sainte-Menehould, te Clermont herhaald wordt? Heeft men ook elders, in andere plaatsen dergelijke volksbewegingen waargenomen? Neen. Een vreemde, hoogst zonderlinge storm van verzet is opgestoken in die plaatsen waar het koninklijke rijtuig doorrijdt, schijnt als het ware een voorbode te zijn der berline. Wie is ten slotte die derde spookachtige verschijning, die zich, bij het binnenrijden van Varennes, bijna in het rijtuig des konings werpt, roepende dat hij een geheim heeft, maar het niet wil zeggen?

Hoe komt het, dat Drouet de reizigers aanhoudt, onder voorwendsel dat het paspoort niet geldig was, daar het niet door den president en een comité uit de Nationale Vergadering was geteekend? Het paspoort was inderdaad niet geldig, daar het een ernstige onregelmatigheid bevatte, een persoon minder vermeldende dan in de rijtuigen aanwezig waren; maar om deze werkelijke fout bekommert men zich niet - men bemerkt het niet eens! - en, wat waarlijk aller verbazing moet wekken, toen de Nationale Vergadering de vlucht des konings vernam, kreeg zij hetzelfde denkbeeld als Drouet, en decreteerde, dat voortaan geen paspoort meer geldig zou zijn, indien het niet door haar president was geteekend. Dit decreet, dat in den morgen van den 22^n Juni werd uitgevaardigd, paste Drouet in den avond van den 21^n toe!

De koningin zei droevig: 'Er is een wonder noodig geweest om ons te doen aanhouden, zoo goed waren onze maatregelen beraamd en genomen!'

Voor hem, die stap voor stap de reis van Lodewijk XVI van Châlons naar Varennes heeft overgemaakt, die op de plaats zelf de juistheid en beslistheid heeft kunnen beoordeelen, waarmee zij handelden, die door het toeval geleid heetten, en de onzekerheid, waarvan daarentegen al de handelingen der vluchtelingen, die alles voorzien hadden, den stempel droegen, heeft dit wonder een naam. Het heet verraad.

Bij de Platen.

Vertwijfeling. -

Een vreeselijk oogenblik doet de kunstenaar ons hier meê doorleven. We zijn in de eindelooze woestenij, op den gevloekten bodem,

> dien 's hemels vuren roostten
> Tot ééne onoverzienbre, één w[a]terlooze zee
> Van golven steen en rots, tooneel van schrik en wee,
> Verlatenheid en dorst en zonder laa[f]nis sterven....

Een dier tooneelen van schrik en wee, waarvan de Sahara nog dagelijks getuige is, roept de schilder voor ons oog op. We aanschouwen een karavaan van slaven, die door meedoogenlooze meesters voortgestuwd, den verren tocht door het

verzengende zand naar de markt van menschelijk vee afleggen. Mannen, vrouwen en kinderen, die kort geleden nog de rustige bevolking van een welvarend negerdorp uitmaakten, worden als slachtvee voortgedreven; in ketenen geklonken, nog bloedend uit de wonden, bij den onverhoedschen overval in de worsteling om de vrijheid bekomen, zonder voedsel om hun krachten staande te houden of een teug waters om hun brandenden dorst te lesschen, worden zij rusteloos voortgezweept over den weg, die bezaaid ligt met het gebeente hunner rampzalige voorgangers. Zinkt een der ongelukkigen van uitputting neer, meedoogenloos komt de drijver toegeschoten en slaagt hij er niet in den onwillige of onmachtige door bedreigingen en mishandelingen tot voortgaan te dwingen, dan wordt de rampzalige eenvoudig met kolfslagen afgemaakt tot een waarschuwend voorbeeld voor de overigen. Ja, menigmaal gaat de barbaarschheid der slavenjagers nog verder en vergenoegen zij zich met den achterblijvenden slaaf de ledematen te verbrijzelen, hem aldus aan een langen eenzamen doodstrijd in de folterendste pijnen of aan de bloeddorstige hyena ter prooi latend.

Dat weet de ongelukkige op den voorgrond van ons tafereel; meermalen heeft hij gezien, wat het lot was zijner gezellen, die aan zijn zijde neerzegen. En toch in zijn vertwijfeling acht hij dien gruwzamen dood verkieselijk boven den vreeselijken tocht, die hem dagelijks verder voert van het geliefde geboortedorp, bij iederen stap nieuwe martelingen oplevert om ten slotte uit te loopen op een afgrond vol ellende. En nergens uitkomst of verlossing ziende, zinkt de uitgeputte slaaf ten slotte neder, het hoofd met de armen bedekkend en in radelooze wanhoop den genadeslag van den beul afwachtend. Met kwaadaardigen grijns treedt deze reeds toe op den ongelukkige, die van angst ineenkrimpt op de nadering zijner voetstappen, terwijl de vrouw, aan wie hij is vastgeketend, in doffe wezenloosheid blijft stilstaan.

Straks trekt de karavaan weer verder en met gebroken ledematen blijft de rampzalige achter om zonder lafenis in de woestijn te sterven!

Een wapenschouwing van keizer Wilhelm.

- Terwijl de gruwelen van den slavenhandel de weerlooze bevolking van het Zwarte Wereldeel teisteren, gaan de mogendheden van het beschaafde Europa maar bedaard voort, haar legers uit te breiden, niet om met vereende krachten den Afrikaanschen geesel te bestrijden, - o neen, 't is al mooi als zij daartoe conferenties met eindelooze beraadslagingen houden - maar eenvoudig om tegen elkaar opgewassen te zijn, als de ‘gewapende vrede’ op een mooien dag eens uit elkaar mocht springen. In afwachting daarvan zijn de schitterende troepen, in hun kleurige pakjes en blinkende rusting een prachtig speelgoed voor de groote potentaten om mee te paradeeren.

Keizer Wilhelm vooral is daar een bijzonder liefhebber van en wie weet hoeveel genot hij zich al had voorgesteld van de groote wapenschouwing, die binnenkort bij Berlijn moet gehouden worden en die hij nu, wegens een onnoozel ongelukje aan zijn knie, vermoedelijk in een rijtuig zal moeten bijwonen. Grooter teleurstelling voor den kranigen jongen keizer is wel niet denkbaar. Hij trooste zich maar met het denkbeeld, dat de oude Blucher, toen hij aan het hoofd van de troepen der verbonden mogendheden Parijs binnenreed, dit ook in een rijtuig moest doen nog wel, wegens onuitstaanbare kiespijn, met een zijden dameshoed op, waarin hij ook geen krijgshaftig figuur zal gemaakt hebben.

Onze gravure geeft te zien, hoe de wakkere Wilhelm de parade wèl gewenscht had te kunnen bijwonen: op het steigerende ros met uitgetogen sabel voor het front der troepen galoppeerend. De teekening stelt de wapenschouwing voor, door den keizer den 14en Mei van het vorig jaar over de troepen van het Koningsberger garnizoen op het groote exercitieveld bij Devau gehouden. Met de keizerin reed de

keizer er per rijtuig heen door de met vlaggen en groen gesierde straten, overal op zijn weg door het gejubel der dicht opeengepakte bevolking vergezeld. Op het exercitieveld aangekomen, steeg de keizer, in de groote generaalsuniform met het lint van den Zwarten Adelaar, te paard, terwijl de keizerin van uit het hofrijtuig met vier paarden de bewegingen der troepen volgde. Het eerst inspecteerde de keizer de *Kriegervereine*, die omstreeks 1400 man sterk op den rechtervleugel stelling genomen hadden, en vervolgens begon de parade van het eerste armeecorps. Bij het tweede voorbijmarcheeren verliet de keizer zijn plaats en stelde de keizerin het regiment grenadiers *König Friedrich III* in regimentscolonne voor. Na afloop der parade stelde de keizer zich aan de spits der vaandelcompagnie en reed onder daverend gejubel naar de stad terug.

De knappe Kellner.

Hier, lezer, ziet ge voor u staan
Den knappen kellner uit de *Zwaan*

Voor 't keukenpersoneel is Jan
Het ware toonbeeld van een man.

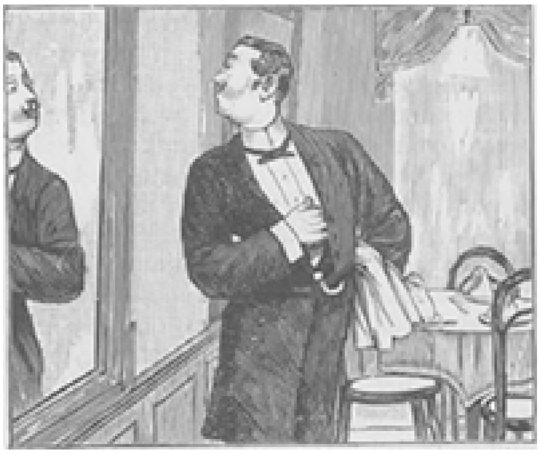

Geen spiegelglas komt Jan voorbij
Of werpt daarin een blik ter zij.

Heer Knol, zijn dochter en zijn hond
Verschijnen op den achtergrond.

Da's Jan een kolfje naar zijn hand:
Voor dames is hij zeer galant.

Hij helpt dus met gezwinden pas,
Maar.... met één oog in 't spiegelglas.

Heer Knol ziet gauw de spijskaart na.
De kellner slaat de juffrouw ga.

Belast met borden en terrien,
Toch moet hij in den spiegel zien.

‘Breng nog wat kuiken en compôte,’
Vraagt zachtjes fluisterend Charlotte.

Jan vliegt, maar let op 't hondje niet,
Terwijl hij in den spiegel ziet.

Compôte en kuiken brengt hij ras,
Maar.... met één oog in 't spiegelglas.

Jan, Jan, tot welke lompheid leidt
Die afgerazende ijdelheid!

[Nummer 8]

ERNSTIGE CRITIEK, NAAR DE SCHILDERIJ VAN W. ZEHME.

De Gedenkpenning
Ter herinnering aan het XXV-jarig bestaan der Katholieke Illustratie.

Het vijf-en-twintigjarig bestaan van ons tijdschrift is ongetwijfeld wel een feit, dat op de een of andere monumentale wijze verdiende vereeuwigd te worden. Na hetgeen in het eerste nummer van dezen jaargang over de beteekenis onzer *Illustratie* voor het katholieke Nederland gezegd is, behoeven wij daarover niet meer uit te weiden. Wie die beschouwing gevolgd heeft, zal het natuurlijk vinden dat ter eeuwige gedachtenis aan het bovenbedoelde heuglijke feit een gedenkpenning is geslagen, die tot het verste nageslacht de herinnering aan de *Katholieke Illustratie* zal bewaren. Hopen wij intusschen dat het tijdschrift zelf door zijn bloeiend voortbestaan tot in lengte van dagen een levend monument moge blijven van den zin voor godsdienst, kennis en kunst onder het katholieke Nederlandsche volk.

In dit nummer geven wij de afbeelding van den gedenkpenning, die volgens het ontwerp van onzen begaafden kunstenaar Joseph Cuypers, door de kunstvaardige hand van den heer Menger, stempelsnijder van 's Rijks Munt te Utrecht, uitgevoerd en aldaar in zilver en brons geslagen werd.

De voorzijde voert in het midden een schild, dat door een papier met schrijfpen en teekenstift boven den inktkoker de *Illustratie* vertegenwoordigt. In een driehoek daaromheen zijn gerangschikt drie kleinere schilden met het kruis, het Nederlandsche wapen en het St.-Lucas-of kunstenaarswapen, ter herinnering aan hetgeen ons tijdschrift gedurende zijn vijfen-twintigjarig bestaan geweest is voor godsdienst, vaderland en kunst. Een banderol, om het middelste schild geslingerd, duidt die heilzame werkzaamheid nog nader aan door de woorden: *Beschaving*, *Letterkunde*, *Geschiedenis.* Lauwertakken omwuiven van weerszijden de verschillende zinnebeelden, die het leven en streven der *Katholieke Illustratie* in beeld brengen. Een parelrand eindelijk omsluit de geheele voorstelling, die verdeeld is binnen de zes tanden van aaneensluitende cirkeldeelen, gelijk aan den omtrek eener zesbladige bloem.

De keerzijde voert het opschrift: DOOR GOD GEZEGEND, DOOR DUIZENDEN GESTEUND, HERDENKT DE KATHOLIEKE ILLUSTRATIE HAAR BLOEIEND XXV-JARIG BESTAAN. JULI 1891.

Voor belangstellenden onder de inteekenaren zijn exemplaren van den gedenkpenning in brons verkrijgbaar, mits ze die per postwissel van *f* 5 bestellen, als wanneer de medaille einde October in hun bezit zal zijn.

De Pleegdochter, door J. Vesters, Jr.

III.

Er heerschte stilte in de gezellige huiskamer, waar mevrouw Claessens en juffrouw Agnes ijverig met een naaldenwerkje bezig waren, terwijl de kapitein zich met het lezen van zijn lijfblad, de *Opregte Haarlemmer*, onledig hield. Hem scheen intusschen een vraag op de lippen te zweven, want meermalen vouwde hij de krant half dicht en zag zijn pleegdochter ter sluiks met belangstellende blikken aan, doch telkens nam hij het blad weer op, om zich schijnbaar althans, in de lectuur te verdiepen.

Zonderling! de oude zeerob, die zonder van kleur te verschieten de kogels der Britten om zijn ooren had hooren fluiten, en in het dichtste strijdgewoel steeds zijn kloelbloedigheid bewaard had, aarzelde zijn pleegdochter met een simpele vraag aan boord te komen.

Eindelijk scheen hij een besluit genomen te hebben, want zijn courant neerleggende, mompelde hij eerst bij zich zelf: 'Het moet, wij zullen nu maar van wal steken,' en zei daarna tot zijn pleegdochter: 'Agnes, ik wou je een amerijtje over een zaak spreken, die jou rechtstreeks aangaat.' Hier zweeg de kapitein en zag Agnes aan.

De beide vrouwen keken met bevreemding van haar werk op; de woorden van den kapitein waren tegen zijn gewoonte in, op ernstigen, bijna plechtigen toon uitgesproken en wettigden het vermoeden, dat er iets bijzonders aan de hand was.

De pleegdochter bleef intusschen het stilzwijgen bewaren, terwijl mevrouw Claessens nieuwsgierig de ooren spitste.

'Mijn kind,' ging de kapitein na een poos voort, terwijl hij herhaaldelijk met de hand over het voorhoofd streek om de wolk weg te vagen, waaruit Martha reeds den avond te voren had opgemaakt, dat de barometer naar buiig wees, 'het wordt zoetjes aan tijd, dat ge je een levenstaat kiest. Hoeveel genoegen en troost je ons ook verschaft, toch begrijpen wij dat je niet altijd bij honk kan blijven. Wel heb je nog nooit je neus buitengaats gestoken, maar eenmaal zal je toch dien koers uit moeten zeilen, beste meid. Zoo ik dit thans herhaal doe ik het, omdat zich op het oogenblik de gelegenheid aanbiedt, een beslissenden slag te slaan. Weet dan....'

Hier viel het meisje, dat haar pleegvader verwonderd, bijna ontsteld had aangestaard, den spreker in de rede.

Daar ze zijn zwak voor zeemanstermen kende, zei ze vleiend:

‘Maar vader, ik ben hier immers in een zoo veilige ree. Waarom zou ik....?’

‘Agnes, versta mij niet verkeerd,’ hervatte de kapitein met ernst, ‘je gemis zou ons een opoffering zijn, dubbel zwaar voor twee zoo onttakelde schepen als je moeder en ik. Maar de stem van het eigenbelang mag die van den plicht het zwijgen niet opleggen. Hoe zwaar het ons ook valle, wij moeten ons met het denkbeeld verzoenen, je eenmaal, misschien al heel spoedig, in het huwelijksbootje te zien stappen. Zeg ronduit, Agnes, heb je er nog nooit aan gedacht, je hand aan een man te schenken?’

Bij die rechtstreeksche vraag sloeg het meisje de oogen neer, terwijl een purperen blos haar wangen kleurde. Zij antwoordde echter niet, 'tzij uit schroom, 'tzij dat in haar hart een geheime genegenheid huisde. De pleegvader vermoedde het eerste, en om Agnes aan te moedigen, hervatte hij:

‘Kind, ik weet dat ik daar een teer punt aanraak, maar er kunnen omstandigheden voorkomen, die het spreken tot plicht maken. Voor zulk een omstandigheid staan wij thans. Of - en bij den kapitein scheen plotseling een ander denkbeeld opgekomen - zou reeds iemand, buiten ons weten, met je hartje zijn gaan strijken?’

Het meisje vreesde dat haar geheim zou uitlekken en gaf daarom ontwijkend ten antwoord:

‘Ik vat den zin uwer vraag niet, vader.’

‘Ik spreek toch niet in raadsels, kind,’ hervatte de kapitein eenigszins wrevelig, ‘mijn vraag was of jij je genegenheid reeds elders geplaatst had?’

‘Mijne genegenheid? Elders? Vader, moeder, u weet dat ik u liefheb.’

‘Ik begrijp je, Agnes. Zoodoende raken wij echter uit ons vaarwater. Om nu op ons à-propos terug te komen, kind, wat zou je antwoorden, zoo iemand je praaide en vroeg of je met hem onder zeil wou gaan?’

Deze vraag die aan duidelijkheid voor Agnes niets te wenschen overliet, scheen haar geweldig aan te grijpen, want plotseling schoten haar oogen vol tranen, en alleen een zenuwachtig snikken beantwoordde de vraag van haar pleegvader.

Deze was geroerd, al kon hij de beweegreden tot die tranen niet doorgronden. Aangedaan greep de oude zeerob haar bij de hand en vroeg:

‘Wat schort er aan, Agnes?’

‘O niets, niets, vader,’ en zich herstellende: ‘Een kinderlijke zwakheid, een plotselinge aandoening....’

‘Kom, kom, geen zwakheid,’ hervatte de kapitein gemoedelijk, ‘wij moeten het vuur flink onder de oogen durven zien. Ook moet er een einde komen aan dit tooneel, dat voor ons beiden even pijnlijk is. Weet dan dat iemand me gister aan boord geklampt heeft om je hand.’

Deze mededeeling had op de beide vrouwen een tegenovergestelde uitwerking: terwijl mevrouw Claessens nieuwsgierig het oog opsloeg en haar man met vragenden blik aanzag, boog Agnes nog dieper het gelaat, dat met een vurig hoogrood was overtogen.

‘Je kent mijnheer Van Zuylen,’ ging de kapitein voort, die nu haast scheen te hebben alles te zeggen, ‘welnu, hij deelde mij mee, dat hij zich gelukkig zou achten, zoo jij in zijn bootje wou stappen en onder zijn vlag uitzeilen. Hoe denk je daarover, mijn kind?’

Bij het hooren van dien naam was het jonge meisje als een electrische schok door de leden gevaren, terwijl mevrouw Claessens een gebaar van afkeer niet kon onderdrukken. Agnes' blozend gelaat verbleekte en de tranen in haar bruine oogen waren plotseling verdwenen. Fier richtte zij thans het hoofd op, en haar pleegvader aanziende, antwoordde zij op beslisten toon:

‘Mijnheer Van Zuylen kan nooit mijn man worden, vader.’

‘Kind, bedenk wat je zegt,’ hernam de kapitein met ernst. ‘Ik ben overtuigd, dat mijnheer Van Zuylen het ernstig meent met zijn aanzoek. En bovendien, zijn scheepje voert een tuigage, die menigeen hem benijdt, en het bouwt zee trots den beste. Ik wil maar zeggen, kind, dat hij zijn vrouw alle gemakken des levens kan verschaffen en haar naar de wereld gelukkig maken.’

‘Is dat voldoende, vader?’ vroeg het meisje, haar pleegvader schier met verwijtende blikken aanziende.

‘Dat zeg ik niet, Agnes,’ antwoordde de kapitein ontwijkend, ‘maar ik noemde daar voorrechten, die niet te miskennen of te versmaden zijn, en in ieder geval wel een amerijtje overweging verdienen.’

‘Maar ik gevoel mij zoo gelukkig bij u, bij u en moeder; elders zou ik ongelukkig zijn en zeker aan de zijde van den heer Van Zuylen, dien ik noch liefhebben noch achten kan.’

‘Kind, bouw geen luchtkasteelen. Hoezeer je tegenwoordigheid ons een troost en zegen is, toch weet ik, dat je niet altijd bij honk kan blijven. En dan, wij worden zoetjes aan oud, en wat zal er van je worden, wanneer wij uit den tijd zijn?’ Hier stokte de stem des kapiteins, want hij dacht aan zijn zonen, den een, plichtig, het ouderlijke huis ontvlucht, den ander, zwak en weifelachtig, en niet bekwaam de zorg voor Agnes op zich te nemen.

Deze herinnering duurde echter slechts een oogenblik.

‘Laten we niet tobben over de toekomst, elke dag heeft genoeg aan zijn eigen leed, en zoodoende sturen we ook mooi uit den koers. Houden we ons voor het oogenblik alleen met het heden bezig, waarvoor zich het beeld, of liever, het voorstel van mijnheer Van Zuylen plaatst.’

‘Vader, zou u wenschen. den heer Van Zuylen tot schoonzoon te hebben?’

‘Wat ik wensch is je geluk, mijn kind; over de voorwaarden van je geluk moet je zelf beslissen. Doe wat je hart en je gezond verstand je ingeven.’

‘Dat wil ik doen, vader, en - bij u blijven. Het gezond verstand zegt mij, dat ik een man als Van Zuylen niet *mag*, mijn hart dat ik hem niet *kan* lief hebben. Zijn verleden getuigt tegen hem, zijn karakter stoot af in plaats van aan te trekken en zelfs zijn geld is eer een vloek dan een zegen. U, vader, weet het best, door welke gewetenlooze middelen hij zijn rijkdom verworven heeft.’

‘Agnes, de wereld is ergdenkend en kwaadsprekend; later zal je dit genoeg ondervinden. Ik wil niet beweren, dat de geruchten, die over hem loopen, van allen grond ontbloot zijn, maar overdreven zijn ze zeker. Daarentegen is het een feit, dat hij machtig veel splint heeft en door honderden naar de oogen gezien en benijd wordt. Overigens wil ik niet als advocaat van den heer Van Zuylen optreden: ik ben maar de tusschenpersoon, die je met zijn voorstel aan boord kom.’

‘Ik wil aannemen, vader, dat de wereld overdrijft, ook wat de geruchten omtrent den heer Van Zuylen betreft, maar ik gevoel afkeer voor hem en zou hem slechts kunnen verachten.’

‘Neem tijd tot beraad, kind, of anders, beleg nog eens scheepsraad met je moeder.’

‘Onnoodig, vader, hij kan nooit mijn man worden, niet waar, moeder?’

Mevrouw Claessens schudde krachtig het hoofd, ten teeken dat zij geheel en al met de meening harer pleegdochter instemde.

‘Is dat je laatste woord, Agnes?’

‘Mijn laatste, vader.’

‘Goed, kind, dan zal ik mijnheer Van Zuylen verklaren, dat hij de hoop maar moet opgeven,’ zei de pleegvader met een zucht van verlichting, ‘over twee etmalen komt hij om bescheid. Dat zaakje is dus geklaard.’

‘U keurt mijn weigering toch niet af, vader?’

‘Afkeuren? De hemel beware, kindlief,’ zei de kapitein met zijn gewone rondborstigheid, blijde een diplomatische taak volbracht te hebben, waarvoor hij maar half berekend was. ‘Integendeel, ik juich je beslissing van harte toe; nog sterker, ik geloof dat Van Zuylen geen kompas is, waar men veilig op kan zeilen.’

Agnes zag haar pleegvader verwonderd aan bij die woorden, welke zij met de vroeger gesprokene moeilijk overeen kon brengen. De kapitein bemerkte de verwondering van het meisje.

‘Je vindt mijn woorden zonderling evenals mijn gedrag, niet waar?’ sprak hij kalm. ‘Toen jij je met zooveel kracht, met zooveel hartstocht tegen het gedane voorstel aankantte, moest ik, niet de partij voor den heer Van Zuylen opnemen, maar op den

werkelijken toestand wijzen. Ik moest de voordeelen, die hij aanbiedt, op den voorgrond stellen; mijne bedenkingen zouden later gevolgd zijn, zoo het noodig was geweest. Ja, indien je in zijn schuitje was gekomen, zou ik onmiddellijk, met ernst en klem op de bezwaren tegen een verbintenis met zulk een man gewezen hebben. Het is niet noodig geweest, ik dank er den hemel voor. Daarom kan ik je beslissing niet anders dan billijken en goedkeuren, en ben blij dat die ballast uit den weg is.'

Na deze woorden verliet de kapitein het vertrek, de beide vrouwen alleen latende.

Het meisje voelde zich blijkbaar overspannen, want nauwelijks had haar pleegvader zich verwijderd, of zij brak in een zenuwachtig snikken uit.

'Kindlief, wat deert je?' vroeg de pleegmoeder met deelneming, terwijl ook zij haar oogen vochtig voelde worden.

'Moeder, moeder, ik ben zoo ongelukkig,' snikte Agnes door haar tranen heen.

'Ongelukkig, kind? Maar het aanzoek van den heer Van Zuylen had toch niets dat je kon krenken. Daarenboven had je de keus om te weigeren, en je hebt dat gedaan. Wat kan je dan zoo ongelukkig maken?'

'De heer Van Zuylen is mij onverschillig, moeder, en al ware hij de beste der menschen, dan nog zou ik zijn aanzoek van de hand moeten wijzen. Ik ben veroordeeld om altijd alleen op de wereld te blijven.'

'Alleen, zeg je, Agnes?' vroeg mevrouw Claessens verwijtend.

'O neen, neen, moeder, mijn lijden maakt mij onrechtvaardig; neen, ik heb u en vader die beiden zoo goed, zoo zorgvol voor mij zijt. Ik bedoelde slechts, dat....'

'Dat het aanzoek van mijnheer Van Zuylen je koud liet,' vulde mevrouw Claessens aan, daar het meisje aarzelde, haar gedachten onder woorden te brengen.

'Het aanzoek van mijnheer Van Zuylen, evenals dat van ieder ander man, moeder,' bracht Agnes na eenige weifeling uit.

Mevrouw Claessens zag haar pleegdochter lang en vorschend aan. Er ging haar een licht op.

'Kind, kind, je hebt je hart reeds weggeschonken!' sprak zij met iets verwijtends in den klank harer stem.

Agnes boog het hoofd en fluisterde:

'Zoo is het, moeder, ik heb.... ik had een verloofde.'

'En je hebt me daar nooit iets van gezegd, als ware ik je een vreemde! Ben ik dan niet je moeder, die vreugde en smart met je deelen wil?'

'U heeft gelijk, moeder, ik had een geheim voor u; dat was niet wèl gedaan van mij. Ongeluk en lijden hebben mij misschien onbillijk gemaakt, en bovendien, niemand ter wereld kan iets aan mijn droevig lot veranderen.'

'Je spreekt in raadsels, kind, je spreekt alsof een hopelooze liefde aan je levensgeluk knaagde. Maar dat kan niet waar zijn, Agnes, een kinderlijke inbeelding, een gril misschien....'

'Moeder, spreek zoo niet, u doet mij zeer. Neen, het is geen gril, maar een gevoel, dat zich diep in mijn ziel geworteld heeft, dat onuitroeibaar is.... Maar ik wil u alles zeggen, liefste moeder, en dan zal u mijn smart begrijpen, billijken misschien.'

'Spreek, mijn kind!' zei mevrouw Claessens, verbleekend en in ademlooze spanning.

'Karel, moeder, onze Karel!'

De arme moeder had het reeds vermoed voor Agnes het zei, en, overgevoelig als het goede mensch was, borst zij in een vloed van tranen uit.

Als geroepen trad op dit oogenblik de oude trouwe Martha binnen, die door den kapitein om een boodschap gestuurd was en misschien wel lont geroken had.

'Wel heb ik van me leven!' zei ze, terwijl zij een boos gezicht en de armen in de zij zette. 'Alweer het ouwe liedje! Ik zie wel dat ik jelui geen oogenblik uit het oog mag verliezen. En die malle juffrouw schijnt het zoo waar nog bonter te maken dan onze mevrouw. Er mankeert nog maar aan, dat je nu en dan het zeiltje strijkt. Jelui maken mekaar het hart week en dan is het een schreien zonder end. Kom, Agnes,

voor den dit en den dat, zakdoek weg! En mevrouw een beetje meer courazie, dat past een kapteinsvrouw!'

Martha's woorden misten ook ditmaal hun uitwerking niet. Moeder en dochter moesten ondanks haarzelf lachen om den komischen ernst der trouwe huiszorg.

''t Zullen me wel weer wat viezevazen zijn, waarom de dames zoo te keer gingen! Ik zou daar wel eens poolshoogte van willen nemen,' zei Martha, met een houding en stem als van een scheepscommandant.

Mevrouw Claessens keek Agnes aan, alsof zij haar wilde vragen, of Martha het voorgevallene mocht weten.

Agnes knikte ten teeken van toestemming.

'Ei! ei!' - dit door Martha veelvuldig gebezigde stopwoord kondigde steeds aan, dat er een storm op til was - 'sinds wanneer is men hier in huis gewoon, iets voor mij achterbaks te houden?' vroeg zij met iets gekrenkts in den toon harer stem. 'Heb ik daarvoor dertig jaar denzelfden koers uitgevaren, wil ik maar zeggen? En nu eens eerlijk opgebiecht, 't zal me wel weer een wissewasje zijn. Als ik me alles zoo had aangetrokken, was ik al wel twintig jaar voor de haaien geweest! Ik heb heel wat meer doorstaan van me leven; daar zou ik een boekje van kunnen opendoen! Maar 't schijnt wel of we tegenwoordig een heel nieuw slag van menschen hebben. Ze krijgen 't maar zoo dadelijk op der zenuwen of het niks is. Die fratsen waren in mijn jongen tijd niet gekend!'

Na dit gezegd te hebben ging Martha op haar gemak zitten, wikkelde haar armen in haar voorschoot, zette, zooals zij het uitdrukte, de spiegaten van haar gehoor open, en keek mevrouw en Agnes aan, alsof ze zeggen wilde: 'Ziezoo, ik ben een en al oor.'

Mevrouw Claessens verhaalde nu van stukje tot beetje, herh aldelijk door Martha in de rede gevallen met een krachtigen uitroep van verbazing of verontwaardiging, die nu en dan wel iets van een halven vloek weg had, het aanzoek van den heer Van Zuylen met al zijn ab- en dependenties.

'Ei, ei!' zei Martha, toen mevrouw was uitgepraat, 'wel heb ik van me leven! zoo'n banjerheer! zoo'n bram! zoo'n baaivanger! zoo'n....'

Martha zocht naar nog meer dergelijke lieflijke bijnamen, maar haar welvoorziene woordenlijst liet haar ditmaal in den steek.

''t Is net een mannetje, die Van Zuylen, om in een praam te zetten! En heeft die de brutaliteit om op Agnes af te komen? Dan geloof ik waarachtig, dat zijn boventuig in de war is. En jelui gaat daar nu tranen met tuiten om zitten huilen, om zoo'n schobbejak, zoo'n....?

'Nu, Martha,' viel mevrouw haar in de rede, 'nu maak je het toch wel een beetje al te bont. Mijnheer Van Zuylen is in alle geval een fatsoenlijk man.'

'Ik zeg nooit van me leven een onvertogen woord, mevrouw, en daarom zal 't me wel gepermitteerd zijn te zeggen, dat ik er niet bij kan, hoe zoo'n vent zijn kluisgaten op Agnes durft laten vallen! Al voert die sinjeur een breeden boeg, daarom moet hij zich niet verbeelden, dat alles voor hem buigt en breekt. Ik kan er nog altijd niet van bekomen! Ei, ei! wat een astrante vlegel! Den eersten keer dat hij in mijn kielzog komt, zou ik hem wel eens, zooals hij daar reilt en zeilt, op zijn frontwerk willen trommelen!'

'Doe dat niet, Martha,' vermaande mevrouw Claessens, die haar huishoudster genoeg kende om te weten, dat deze tot dergelijke buitensporigheid in staat zou zijn, nu, naar hare meening, tegen den persoon van Agnes majesteitschennis was gepleegd, 'wij zouden er maar onaangenaamheid door krijgen. Mijnheer Van Zuylen misdeed toch ook eigenlijk niets. Het vragen stond hem vrij, Agnes het weigeren.'

'Ei, ei! Hoor nu onze mevrouw eens aan! Het vragen stond hem vrij!' Martha had haar armen weer in de zij gezet en haar gezicht vertoonde een uitdrukking, welke niet onduidelijk te kennen gaf, dat zij bereid was, met ieder die, behalve haar gebiedster, die meening

was toegedaan, op staanden voet een kloppartij te beginnen. ‘Maar dan had hij net zoo goed de zuster van den koning van Pruisen, die nu met onzen stadhouder getrouwd is, kunnen vragen!’ riep zij spotlachend uit. ‘Dat had die schobbejak dienen te bedenken, eer hij den kaptein om Agnes aan boord kwam. Zoo'n vent, die zijn godsganschelijke leven niets gedaan heeft dan teren en smeren, al zet hij dan nog zoo hoog het zeil in top, moest niet durven komen om het braafste en mooiste meisje van honderd uur in het rond!....’

VÓÓR DE ONTDEKKING VAN HET GOUDLAND PERU. - KAREL V EN PIZARRO, NAAR DE SCHILDERIJ VAN ANGEL LIZCANO.

Moeder en dochter keken elkaar aan en proestten van het lachen achter haar handen.

‘En weet Van Zuylen al dat de druiven voor hem te zuur zijn?’ vroeg Martha ernstig en impertinent.

‘Nog niet,’ hernam mevrouw, ‘de kapitein

EEN STEEPLE-CHASE MET HINDERNISSEN, NAAR DE TEEKENING VAN STANLEY BREKELEY.

zal het hem zeggen, als hij overmorgen om bescheid komt.'

'Nu, ik zou hem wel eens willen praaien, want de kapitein is veel te beleefd voor zoo'n gemeen sujet. Ik zou er niet veel water om vuil maken en hem gauw het huis hebben uitgeboend! Maar dat tot daartoe. Weest jelui nu eens verstandig en zet dien naren vent uit het hoofd. Denkt maar net als ik: Veel vlaggen, luttel boters!'

Wat de trouwe Martha, met haar hart van goud onder een wel wat ruwe schors, reeds zoo vaak gelukt was, gelukte haar ook nu weer. Zij slaagde er in, den onaangenamen indruk weg te wisschen, dien het aanzoek van Van Zuylen op Agnes, en den droevigen, dien de vertrouwelijke mededeeling van het jonge meisje op haar pleegmoeder gemaakt had.

Agnes voelde zich meer verruimd en verlicht, nu haar moeder het zoo lang en zorgvuldig bewaarde geheim wist, en, zonder te weten waarom, werd ook haar hoop levendiger, dat Karel zou wederkeeren.

(*Wordt vervolgd.*)

Vóór de verovering van het goudland Peru.

Karel V, in wiens rijk de zon niet onderging, stond op het toppunt zijner grootheid. De slag bij Pavia was gewonnen, Frankrijk ter aarde geworpen en de ridderlijke Frans I des keizers gevangene. Ook Italië moest buigen voor de roemrijke wapenen van den Spaanschen heerscher, op wiens hoofd zich de kronen van onmetelijke rijken vereenigden. Hij stond juist op het punt zich tot Duitsch keizer te laten kronen, toen Ferdinand Corlez hem den schepter van het Aztekenrijk voor de voeten legde en te Sevilla een man aan wal stapte, die den buit, reeds in de Nieuwe Wereld behaald, meende te kunnen vertiendubbelen en in Spanjes eerekroon nieuwe lauweren dacht te vlechten.

Deze man was overigens een gelukzoeker van verdachte soort, wiens verleden meer schaduw- dan lichtzijden aanbood. Te Sevilla wist men te vertellen dat Pizarro in zijn jeugd zwijnenhoeder geweest was, en nog wel een ontrouwe dienaar, die zijn meester ontloopen was. Dan was hij gemeen soldenier geweest in het leger, dat naar Italië afgezonden was, en was na jaren weer te Sevilla beland, waar hij, zijn onverzadelijke zucht naar avonturen volgend, zich voor de Nieuwe Wereld inscheepte. Wat hij daar uitgericht had, was in geheimzinnig duister gehuld; maar men zeide dat hij er geroofd en geplunderd had voor drie.

Deze man zette thans den voet op Spaanschen bodem, om in grenzenlooze vermetelheid zich zelfs voor den koning aan te melden! Bracht hij misschien groote schatten mee, die de kroon van Spanje steeds welkom waren? Daar zag hij niet naar uit; in elk geval had hij zijn oude schulden te Sevilla nog niet betaald, en zoo maakte men korte metten met den aangekomene, die eenvoudig in den kerker geworpen werd.

Doch daar kwamen boden des konings, die hem in vrijheid stelden en hem naar Toledo ontboden, waar de keizer juist hof hield. De ambtelijke berichten over Pizarro luidden gunstiger dan de roep, dien de volksmond hem verschafte. Herhaaldelijk was bij gewichtige aangelegenheden zijn naam met lof vermeld geworden in de berichten van den stadhouder van Darien, de ontluikende Spaansche kolonie aan de landengte van Panama. Hij was een van de beroemde Spanjaarden, die van een heuveltop voor de eerste maal de eindelooze golven van den Stillen Oceaan met hun verbaasde blikken overschouwden en met hun heldhaftigen aanvoerder Balbao aan den oever der nieuw ontdekte wereldzee het eerste *Te Deum* zongen. In de krijgs- en rooftochten egen de Indianen der kust had hij zich menigmaal onderscheiden, als onvermoeid voetganger wist hij het spoor des vijands in de

maagdelijke wouden dagen lang te achtervolgen en rustte niet voor hij zijn doel bereikte.

Ook was hij meegeweest op die schepen, welke aan gene zijde der Nieuwe Wereld met hun kiel de golven doorkliefden om, naar het zuiden stevenend, het Goudland te ontdekken. Zes zonnen van Darien verwijderd, dus verhaalden de Indianen, lag het land, waar het goud groeide en de machtigen in groote paleizen woonden, uit schotels van zuiver goud en zilver aten en reusachtige, uit goud gesmede afgodsbeelden aanbaden. Sedert de ontdekking en verovering van Mexico schonk men aan zulke berichten onvoorwaardelijk geloof en wachtte ongeduldig op de eerste tijding der ontdekking van dit 'Goudland'. Die tijding kwam en Pizarro was de gelukkige padvinder: hij had, ofschoon nog maar uit de verte, het beloofde land der Spaansche gelukzoekers aanschouwd. Met het oog op zulke verdiensten deed de keizer een oog dicht voor zijn verleden en verleende hem de gunst eener audiëntie.

Welk een tegenstelling tusschen deze beide mannen!

Keizer Karel V, een uitstekend staatsman, die zich met de verst strekkende plannen bezighield, om het eenmaal verworvene uit te breiden en te behouden. Francisco Pizarro, eveneens een man met ver uitzienden blik, die echter slechts op buit en goud uit was. Keizer Karel, die van diepen godsdienstzin vervuld, in schoone kunsten en wetenschappen verpoozing zocht en in zijn ouderdom de geschiedenis van zijn roemrijk leven schreef. Pizarro, een verblinde dweper, die niet eens zijn naam had leeren schrijven en onder gewichtige stukken onleesbare hanepooten zette.

En toch wist Pizarro in de praalvertrekken van het slot te Toledo als behendig verdediger zijner zaak Karei V zoo te roeren dat de keizer tranen vergoot en bereidwillig op de plannen van den avonturier inging. Bij die audiëntie legde de eergierige Pizarro den grondslag, waarop heel zijn later bedrijf was gebouwd, dat niet ten onrechte een duivelachtig treurspel in het paradijs genoemd is.

In de Spaansche kolonie Darien, aldus ongeveer luidde het bericht van Pizarro, vatte hij met twee mannen het plan op, het goudland Peru te ontdekken en voor zijn koning te veroveren. Almagro, ook al een man van onzekere afkomst, maar van krijgshaftigen en eerzuchtigen geest, en pater Luque, een ervaren en kundig priester, waren zijn gezellen. Deze drie gingen een bondgenootschap aan en zwoeren elkander trouw ter zijde te staan en moeiten en voordeelen eerlijk te deelen.

In het midden van November 1524 lichtte het schip van Pizarro in de haven van Panama het anker en stevende naar het geheimzinnige Zuiden. De Stille Oceaan logenstrafte zijn naam; stormen volgden op stormen en slechts met onbeschrijflijke moeite, onder voortdurend levensgevaar gelukte het den schepelingen, kaap Pinas, het zuidelijkste punt der toenmaals bekende kust om te zeilen. Nieuwe kusten doken op, maar elke poging tot landing bracht Pizarro slechts bittere teleurstelling. Nergens ontwaarde hij een zweem van bebouwing, overal slechts moerassige wouden, waarin koortsmiasmen broeiden en tallooze zwermen muggen huisden. Eindelijk na zeventien dagen varens wenkte hen een gastvrije haven. Hier stapte men aan land - maar van de scheepsbemanning waren nog slechts tachtig man in leven; vier en dertig sliepen reeds den doodslaap op den bodem der zee.

De levensmiddelen waren opgeteerd, de hongersnood dreigde, en zoo besloot Pizarro met het grootste deel der manschappen op deze plek te blijven en het schip naar de Pareleilanden te zenden om nieuwen leeftocht op te doen. Zeven en veertig dagen reikhalsde hij naar den terugkeer van het vaartuig, en kampte ondertusschen met de verschrikkelijkste vijanden, met honger en ziekte, waaraan weder twintig man bezweken; want de verblindende pracht der tropische natuur bleek bedrieglijk en wilde de vreemdelingen niet voeden. Zeedieren, mosselen, hagedissen, zure en bittere vruchten vormden hun karig voedsel - en toen de overlevenden het schijnbaar zoo uitlokkend strand verlieten, noemden zij het *Puerto del hambre*, dat is

Hongerhaven. Eindelijk werd een door krijgshaftige kannibalen bewoond dorp veroverd, waarin enkele gouden voorwerpen gevonden werden, maar reeds den volgenden dag moesten de Spanjaarden voor de overmacht wijken.

Gelukkiger was Almagro, die met het tweede schip Pizarro gevolgd was en dorpen met nette woningen gevonden had, waar ook wat meer goud was buitgemaakt.

Met gelijke ontberingen, maar met gelukkiger gevolg ging de tweede vaart naar Peru gepaard.

In volle zee ontmoette Almagro een groot schip, op eigenaardige wijze gebouwd uit dikke, rietachtige stammen van een lichte houtsoort, die door middel van touwen tot een vlot samengevoegd waren. In het midden stond een huisje, aan dunne stammen waren zeilen bevestigd, groote steenen dienden tot ankers. Het waren Peruaansche kooplieden uit de stad Tumbez, met wie de Spaansche zeevaarders hier kennis maakten. Hier vertoonden zich de eerste kenteekenen van een eigenaardige beschaving; rijke gouden en zilveren sieraden, fijne wollen of katoenen kleederen, waarin prachtige kleurige patronen waren genaaid, werden hier tegen Europeesche snuisterijen ingeruild en Pizarro kon ze thans zijn koning voorleggen. In de Weener bibliotheek wordt een uitvoerige lijst dier eerste Peruaansche handelswaren bewaard.

En toch dreigde de onderneming een smadelijk einde te zullen nemen. De tijding van de tallooze menschenoffers, welke de tocht vorderde, gaf den gouverneur van Darien aanleiding tot krachtige maatregelen. Hij zond een schip naar het eiland Gorgo, waarop de Spanjaarden nog schrikkelijker ellende dan in de Hongerhaven te lijden hadden, en wilde zoodoende Pizarro en zijn manschappen tot terugkeer naar Panama dwingen.

De mannen van Pizarro, die het eiland reeds de Hel genoemd hadden, waren gaarne bereid de aanmaning van den scheepskapitein te volgen. Maar toen sprong Pizarro op, trok zijn zwaard, beschreef daarmee op den zandigen bodem een lijn van het Westen naar het Oosten en riep op het zuiden wijzend:

'Castilianen! Deze weg leidt naar Peru en zijn schatten, gene naar Panama en tot den bedelstaf. Kiest! Al verlaat ge mij ook allen, dan zal ik alleen het goudland veroveren.'

Hij stapte over de lijn heen, maar slechts dertien volgden hem en de geschiedenis van Spanje noemt hen de beroemde dertien, *los trece de la fama.*

Eindelijk werd de haven van Tumbez bereikt. Tot hun verbazing zagen de Spanjaarden een groote stad met sterke vestingmuren. Zoo ver het oog reikte, strekte zich een groenende, vruchtbare, door wel aangelegde kanalen bewaterde vlakte, gelijk een moestuin landwaarts uit.

Gastvrij werden de vreemdelingen ontvangen en nadat een juist in de stad vertoevend *inca* aan boord van het Spaansche schip begroet en onthaald was, ging de Spanjaard Alonso Molinos in gezelschap van een negerslaaf aan land. Aan boord teruggekomen, roemde hij den rijkdom en de welvaart der inwoners en zijn bericht gaf Pizarro aanleiding, den volgenden dag een tweeden bode op verkenning naar Tumbez uit te zenden.

Pedro de Candia, zoo heette hij, trok zijn glinsterend pantserhemd aan, zette een fonkelenden helm op, nam het blinkende stalen schild aan den arm, gordde zijn zwaard aan en wapende zich bovendien nog met een donderbus.

Aldus uitgerust betrad hij de stad, waar zijn verschijning begrijpelijkerwijze de hoogste verwondering wekte. Schitterend blonken zijn rusting en wapenen in de stralen der tropische zon. Dat was een *huirakotscha*, een ware 'zoon van den glans,' met bliksem en donder

in de hand! Pedro de Candia namelijk liet niet na zijn donderbus tegen een plank af te schieten zoodat de houtspaanders in het rond vlogen. Om echter den halfgod wat nader op de proef te stellen omtrent zijn hemelsche zending, liet men een jaguar op hem los.

In plaats van den Spanjaard aan te vallen, moet het dier zich deemoedig aan zijn voeten uitgestrekt hebben. Van nu af was het aan geen twijfel onderhevig: de vreemdeling was een zoon van den zonnegod en moest als zoodanig naar den tempel zijns vaders geleid worden.

Het verslag van Pedro de Candia overtrof nog de meedeelingen van den eersten kondschapper. De tempel van den zonnegod was inwendig van onder tot boven met gouden platen beslagen; in het paleis van den heerscher, dat voor zijn tijdelijk verblijf in de stad bestemd was, bestonden alle vaten uit louter goud en zilver, en in de tuinen, die het paleis omgaven, zag men gouden en zilveren beelden van menschen en dieren, boomen en struiken eveneens van edel metaal. In de stad heerschte overal de voortreffelijkste orde. Door de zindelijke straten liepen grachten en goed onderhouden boomen overschaduwden de pleinen. In de huizen was allerwegen overvloed aan levensmiddelen en fijn geweven stoffen. En Tumbez was nog maar de hoofdstad eener afgelegen provincie van het groote rijk der *incas*.

Er was geen twijfel meer aan: het Goudland, door de Indianen geroemd, was ontdekt. Met gehuichelde vriendschap en gehuichelde vredelievendheid trokken de Spanjaarden langs de vruchtbare kust huiswaarts om weldra in grooter getal terug te keeren en de rechten der veroveraars te doen gelden.

Op grond dezer berichten verkreeg Pizarro van Karel V de noodige volmachten en trok drie jaren later, in 1531, aan het hoofd van 180 soldaten en 37 ruiters Caxamarca binnen. Met deze handvol overmoedige avonturiers waagde hij den reuzentocht over de Andes, ja waagde den *inca* te midden van zijn leger van 50.000 man gevangen te nemen, en slaagde er in, het ‘rijk der vier zonnen’ en een der eigenaardigste beschavingsgebieden der wereld in den loop van weinige jaren te vernietigen.

Bij de Platen.

Strenge critiek. -

Strenge critiek inderdaad oefent de oude varensgast over het schilderwerk der jonge kunstenares, terwijl hij met het korte pijpje in den mond en de handen behaaglijk over de knie gevouwen, op zijn gemak haar arbeid aanziet. Die critiek is des te strenger naarmate de goede man minder van de kunst begrijpt, want het staat nu eenmaal vast dat in zake van kunst de meeste aanmerkingen te wachten zijn van degenen, die er het minst van kennen. De oude schipper ziet de dingen natuurlijk met een heel ander oog dan de kunstlievende dame; wat zij in het landschap bewondert, daar heeft hij in het geheel geen gezicht op, en allerwaarschijnlijkst zal haar arbeid hem dan ook volstrekt niet bevallen. Het bont bekladderde uithangbord van de visschersherberg vindt hij oneindig mooier. Nu, aan het oordeel van zoo'n eenvoudig dorpeling zal de kunstenaresse zich weinig storen, maar ongelukkig doet het verschijnsel, waarvan we hier een bijzonder sprekend staaltje voor ons hebben, zich ook in den ruimsten kring voor en vindt over het algemeen de kunst juist daar de strengste critiek, waar zij het minst begrepen wordt.

Een steeple-chase met hindernissen. -

Meer onder het bereik van den grooten hoop vallen de kunststukken onzer *sportsmen* en de overwinnaar in een wedren kan op algemeener en warmer toejuichingen rekenen dan een kunstenaar zal inoogsten met het schitterendste meesterstuk. Dat intusschen die overwinningen ook niet zonder strijd, inspanning en vaak levensgevaar worden verkregen, leert een blik op het tafereel, ons door den Engelschen kunstenaar Stanley Berkeley geteekend.

Hij heeft de kranige figuren van ruiters en paarden in de volle beweging van het leven weergegeven en dat juist op een hachelijk moment, op het oogenblik namelijk dat de *racers* een sloot moeten overspringen en twee hunner het er niet te best afbrengen. Een man en een paard gaan vierkant over den kop, en terwijl zij spartelend opkrabbelen en de anderen in vliegende vaart voortrennen, komt een ander paard nog in de sloot te recht. De toeschouwers op den achtergrond volgen met gespannen aandacht die verwikkeling, welke ofschoon niet op het programma vermeld, toch tot de interessantste nommers van den heelen wedren mag gerekend worden.

Wetenswaardig Allerlei.

De geur der bloemen. -

Een Duitsch plantkundige, de heer Rigel, heeft de uitkomsten van zijn navorschingen over den geur der plannen en de oorzaken, die hem vermeerderen of verminderen, doen kennen.

Het licht en de warmte spelen hierbij een groote rol. De duisternis belet de ontwikkeling van geur bij de bloemen, wier knoppen pas beginnen te ontluiken. Zelfs de planten, wier bloemen alleen des nachts opengaan en geur verspreiden, verliezen dezen, wanneer men ze bij voortduring aan de duisternis blootstelt.

Zomersproeten. -

In dezen zonneloozen zomer zal daarover wel niet veel geklaagd worden. Toch meenen wij den volgenden wenk aan de dames, die er mee geplaagd mochten zijn, niet te moeten onthouden. Het beste voorbehoedmiddel tegen zomersproeten is zich te wasschen met koud water zonder zeep; warm water en zeep bevorderen daarentegen de kwaal.

Kunstmatige regen. -

Een wetenschappelijke expeditie, door de regeering van Washington naar Texas gezonden, heeft bij Midland proeven genomen, om door middel van dynamiet-ont - ploffingen regen voort te brengen. Daartoe steeg men in luchtballons tot zekere hoogte op en wierp daarna de dynamiet aangestoken naar beneden.

De uitkomsten zijn zeer bevredigend geweest. De regen, tot dusver in die streken onbekend, viel overvloedig neer en deed op de besproeide gronden het gras malsch en welig opschieten.

Waarom is deze zomer zoo koud? -

Deze vraag hebben zich ongetwijfeld honderden gesteld, zonder er een aannemelijk antwoord op te kunnen geven. De Fransche natuurkundige Camille Flammarion wijt het aan een verandering van klimaat, die niet enkel dit jaar, maar reeds eeuwen zich heeft doen gevoelen. Hij begint met te zeggen, dat die weerkundigen, die volstrekt alle verandering in klimaat loochenen, ongelijk hebben, en om hen, althans wat de geschiedenis van Frankrijk en België betreft, te overtuigen, verwijst hij hen naar de geschiedenis dier landen. Wat is er in Frankrijk geworden van de wijnen van Estampes en Beauvais, die ten tijde van Filips-August tot de uitstekendste wijnsoorten van Europa behoorden en de geliefkoosde drank van dien vorst waren? En van den wijn van Suresnes, waar Hendrik IV zooveel van hield? En van de wijnen van Vivarais, die in 1561 gekweekt werden in een streek, waar nu zelfs geen druif meer rijpt?

Hetzelfde geldt voor België. In de vijftiende eeuw bezat Brabant talrijke wijnbergen, zoowel als Limburg. Oude kronieken melden ons, dat de wijnstok weleer in La Manche welig tierde, en daar, waar vroeger de druif rijpte, dreigt nu zelfs de appelboom ten onder te gaan.

Een zeker aantal planten, die in het Noorden volop groeiden, zijn eerst naar het Zuiden verhuisd, en daarna geheel verdwenen: Languedoc levert geen citroenen, Roussillon geen sinaasappelen meer.

Het zou gemakkelijk zijn, deze voorbeelden, die op onomstootelijke wijze van een verandering van klimaat spreken, met veel andere te vermeerderen, en men moet wel blind zijn, wanneer men, met zulke feiten voor oogen, een afkoeling van onze lentes en zomers weigert aan te nemen.

De Meizon bestaat niet meer; de zomer begint tot het rijk der sagen behooren.

Wat is hiervan de oorzaak?

Volgens Flammarion is de oorzaak een sterrekundig verschijnsel, waarvan hij de volgende verklaring geeft.

De aarde beschrijft in haar kringloop om de zon een ellips, waarvan de zon een der brandpunten uitmaakt. Aan een der uiteinden van deze ellips staat de aarde dus dichter bij de zon dan aan het andere, en hieruit volgt, dat het halfrond, dat aan de stralen der zon is blootgesteld, in den eersten stand een vijftiende meer warmte ontvangt dan in den tweeden.

De aarde neemt den 1en Januari den eersten, en den 1en Juli den tweeden stand in, zoodat de zomers van ons halfrond in dat gedeelte van de kringbaan vallen, dat het verst van de zon is verwijderd.

Maar juist wegens den elliptischen vorm van de baan, die de aarde om de zon beschrijft, verandert de snelheid van beweging onzer planeet langs deze ellips naar verhouding van het vierkant des afstands, zoodat de aarde des zomers minder vlug, de winters vlugger gaat.

Hieruit volgt, dat, daar onze planeet van den 21en Maart tot den 21en September langer aan de zon blijft blootgesteld dan van den 21en September tot den 21 en Maart, zij in de beide helften van haar omloop dezelfde hoeveelheid warmte ontvangt. Lente en zomer te zamen duren 186 dagen en 11 uren, herfst en winter 178 dagen en 19 uren.

Tegenwoordig heeft onze noordpool 4.475 uren dag en 4.291 uren nacht. Dit verschil van 184 uren meer zonnewarmte heeft voor gevolg, dat de noordpool en het noordelijk halfrond minder afkoelen dan de zuidpool en het zuidelijk halfrond. Bovendien is de aarde in 1248 dat uiteinde der ellips gepasseerd, dat het dichtst bij de zon is, zoodat de duur van den zomer, die tot dien tijd klom, sedert de dertiende eeuw voortdurend verminderd is, en dit zal blijven doen, totdat het andere, verst van de zon verwijderde uiteinde bereikt is, en de zomer dan weer zal beginnen te lengen.

Wij hopen dat al onze lezers dit mogen beleven!

Wollen meubelovertrekken te reinigen. -

Zonder dat men de stof behoeft los te maken, kunnen meubelovertrekken heel goed gereinigd worden, wanneer men voor een paar centen salmiakgeest met acht of negen liter warm water vermengt, in deze oplossing een schoonen borstel nat maakt en daarmee sofa en stoelen afborstelt. Is de meubelstof op die wijze behoorlijk gezuiverd, dan wrijve men ze aanstonds zoo droog mogelijk af met schoone linnen doeken. Hiertoe moet men niet op een enkelen doek zien, want juist door de doeken dikwijls te verwisselen moet men de stof goed schoon krijgen.

Hooge menschelijke woningen. -

De hoogste menschelijke woonplaats in Europa is een toevluchtsoord, dat de Italiaansche Alpenclub ter hoogte van 4000 meter op den top der zuidelijke Alpenketen heeft gesticht en dat ter gedachtenis van den overleden prins Amadeus naar dezen genoemd is.

Het St.-Bernardsgasthuis is maar 2472 meter hoog en het station voor weerwaarnemingen op den piek Mezzogiorno 2870 meter. Aanmerkelijk hooger vindt men in Amerika en Azië geheele nederzettingen en steden. Potoli, een stad in den Staat Columbia, heeft 30.000 inwoners, die 4900 meter boven den spiegel der zee leven. Op een hoogte van meer dan 5000 meter wonen de goudzoekers van Thok-Jakonnes in Thibet, ten getale van 6000, derhalve nog 1000 meter hooger dan de inrichting Prins Amadeus.

Lijm als heelmiddel. -

Als men lijm met water verdunt, warm en vloeibaar maakt, is zij een goed huismiddel tegen brandwonden en winterbuilen. Daartoe heeft men ze maar warm en dik over de wonde te strijken. Timmerlieden maken er bij verwondingen algemeen gebruik van. Maar in dezen tijd van vervalschingen dient men toch wèl toe te zien, goede zuivere lijm te hebben.

Microben. -

Volgens een Portugeesch geleerde neemt het aantal microben in een liter melk in de volgende verhouding toe: een uur na het melken zijn er 9 millioen microben, drie uur later 30 millioen, vier uur later 130 millioen, en drie-en-twintig uur later 63.500 millioen.

Wie heeft lust na te gaan of de man gelijk heeft?

Politie in de natuur. -

De vogels zorgen voor de politie in de natuur en stellen paal en perk aan de baldadigheid van de insecten, die anders allen plantengroei onmogelijk zouden maken. De vogels waken er voor dat de plantenwereld bestaan blijft en zoodoende ook de mensch leven kan. De plantenwereld toch is de grondslag en voorwaarde voor alle hooger leven en dit hangt zoodoende grootendeels van de vogels af. Zij toch zijn met de verdelging van de ontzaglijke menigte van ongedierte belast. Hun heele lichaamsbouw, hun snelheid en beweeglijkheid, hun scherpe oogen, hun buitengewoon verteringsvermogen, zelfs hun karakteristieke zucht naar reizen en trekken maken hen geschikt voor de hoogst gewichtige taak, de schadelijke insecten te verdelgen.

Waar dus uit baatzucht, lichtzinnigheid of domheid het aantal vogels verminderd wordt, daar zullen zich spoedig de nadeelige gevolgen in de vermeerdering der insecten en het verval der plantenwereld doen gevoelen. Een merkwaardig en bekend voorbeeld daarvan zij hier nogmaals aangevoerd. Frederik de Groote liet, in zijn verbolgenheid dat de vogels aan zijn vruchten gezeten hadden, in al zijn provinciën vooral de spreeuwen wegschieten en wegvangen en gaf voor ieder paar, dat hem afgeleverd werd, zes *pfennige* loon. De uitgaaf voor die dwaze liefhebberij bedroeg verscheidene duizenden thalers. Maar na twee jaren waren er niet alleen geen kersen, maar ook bijna in het geheel geen andere vruchten. De boomen zaten vol rupsen en waren spoedig volslagen kaalgevreten. Het ongedierte had zich schrikbarend vermenigvuldigd, want met de spreeuwen waren ook een menigte andere vogels uitgeroeid of verjaagd, zoodat Frederik weldra gedwongen was zijn bevel te herroepen en met groote kosten spreeuwen en andere insectenetende vogels te laten aanvoeren om de verwoestingen der insecten te keer te gaan.

Kardinaal Haynald.

Z.E. KARDINAAL L. HAYNALD, † 4 JULI 1891.

Verliest de Kerk in den op 4 Juli dezes jaars, na een langdurig ziekbed, overleden kardinaal Haynald een trouwen zoon en verknochten dienaar, Hongarije, zijn vaderland, betreurt in hem niet enkel een kerkvorst, uitmuntend door zeldzame geestesgaven en een zegenrijk bisschopsambt, maar ook een patriot, die onverschrokken voor de rechten van zijn volk in de bres sprong en ze onbeschroomd voor het hoogste gezag in den staat, den keizer, ging bepleiten.

Den 3en October 1816 te Szeczeny, in het aartsbisdom Gran, als de zoon van een graaflijken rentmeester geboren, gevoelde Lodewijk Haynald reeds in zijn prille jeugd de roeping tot den geestelijken staat. Hij bezocht achtereenvolgens de seminaries te Presburg en te Tyrnau, en promoveerde te Weenen als doctor in de godgeleerdheid. Naast zijn theologische studiën legde hij zich met de borst op de oude en nieuwe talen toe, zoodat hij weldra voor den sierlijksten Latinist van zijn tijd gehouden werd en zich in de voornaamste moderne talen zoowel mondeling als schriftelijk vloeiend kon uitdrukken.

Eenmaal priester gewijd, onderscheidde hij zich door zijn brandenden ijver voor het heil der zielen, zoodat hij spoedig de aandacht van het geestelijk gezag op zich vestigde. Tot kanselier van het domkapittel van Gran benoemd, weigerde hij in 1849, tegen den eisch der revolutionnaire regeering in, de onafhankelijkheidsverklaring van Hongarije te laten afkondigen, en werd deswege van zijn ambt ontzet.

Den 15en October 1852 werd Haynald, nog eerst zes en dertig jaren oud, tot bisschop *in partibus* van Hebron en tot coadjutor, met recht van opvolging, van den bisschop van Karlsburg in Zevenburgen benoemd.

Spoedig reeds werd hij geroepen dezen bisschopszetel te bekleeden, waarop hij twaalf jaar lang een onder alle opzichten zegenrijke werkzaamheid aan den dag legde. Zijn meesleepende welsprekendheid wekte den godsdienstigen zin des volks, tijdens de revolutie verslapt, tot nieuw leven op, en vervulde de gemoederen met den geest van christelijke liefde. Bijna al zijn inkomsten besteedde hij aan kerken, scholen, vrome stichtingen en tot leniging van den nood.

Toen uit Weenen aan Zevenburgen de eisch werd gesteld, dat het zich, in plaats van in het Hongaarsche Parlement, in den Oostenrijkschen Rijksdag zou doen vertegenwoordigen, trad Mgr. Haynald als een waar vaderlander aan het hoofd der beweging, die ten slotte de herstelling der Hongaarsche grondwet en een hervorming der monarchie op den grondslag van het dualisme ten gevolge had. Tevergeefs trachtte de regeering te Weenen den tegenstand van Haynald door beloften en bedreigingen te breken. Onverschrokken bleef hij strijden voor het goed recht van zijn land en eischte de naleving van de in 1848 bezworen tractaten. Maar ten laatste moest de moedige bisschop zwichten voor de overmacht: zijn overtuiging niet willende prijsgeven en evenmin de aanleiding zijn van twist en tweespalt in de monarchie, verzocht hij den Paus om ontslag, wat deze hem slechts noode verleende.

Als een bewijs, in hoe hooge achting de Hongaarsche bisschop bij Z.H. Pius IX stond, kan dienen, dat deze hem nu tot aartsbisschop van Carthago *in partibus*, en tot voorzitter van de Congregatie voor buitengewone geestelijke zaken benoemde.

Reeds den 17^{en} Mei 1867, toen de verheffing van Hongarije tot een koninkrijk een feit geworden was, benoemde Pius IX, op verzoek van het eerste Hongaarsche ministerie Andrassy, Mgr. Haynald tot aartsbisschop van Kalocsa en Bacs. Dit aartsbisdom is niet alleen een der uitgestrekste van Hongarije, maar ook zeer moeilijk te besturen, door de groote verscheidenheid in volksstammen, die het bewonen. De Hongaren en Duitschers maken er elk 40 pCt. van de bevolking uit, terwijl de Serviërs, Slowaken en andere volken het overige vormen. Bovendien was dit diocees in 1849 het tooneel van een bloedigen rassenoorlog geweest, en de wonden, toen die ongelukkige streek geslagen, nog niet geheeld.

Aan het hoofd van dit uitgestrekte bisdom geplaatst, verspreidde de prelaat met kwistige hand weldaden om zich heen: de scholen, weeshuizen, vrome instellingen, zij alle eerden hem als hun grootsten weldoener. Als onvermoeid en waakzaam kerkvoogd bestuurde hij de geestelijkheid en de geloovigen met kracht en wijsheid, wist dezen liefde, gene toewijding af te dwingen.

Nam hij met bewonderenswaardige zelfopoffering de veelzijdige plichten van zijn herderlijk ambt waar, toch kon hij ook nog tijd vinden, om als lid der Magnatentafel en als president der Hongaarsche delegatie, den naam van een scherpzinnig staatsman en schitterend redenaar te verwerven.

Leo XIII, die de verdiensten van den algemeen geachten prelaat op hoogen prijs stelde, benoemde hem in het consistorie van den 12^{en} Mei 1879 tot kardinaal-priester met den titel van de H. Maria *degli Angeli.*

De overleden kardinaal was bovendien nog lid van de H. Congregaties der Propaganda, van den Index, van de Aflaten en Reliquieën, en der Studiën.

M r. Haynald was echter niet enkel een ijverig prelaat en schrander staatsman, hij had ook voor kunsten en wetenschappen een open oog en hand: hij liet de zaal der Hongaarsche Academie, waarvan hij lid was, met fresco's van de hand der eerste meesters versieren; te Kalocsa liet hij een sterrenwacht bo[u]wen, en als vertrouwd vriend van Liszt riep hij met dezen de Hongaarsche muziekacademie in het leven.

Nog was kardinaal Haynald een groot kenner en bevorderaar der plantkunde - hij schreef o.a. een zeer geroemde verhandeling over de Bijbelsche harssoorten - was indertijd voorzitter van het internationaal botanisch congres te Florence, legde

groote sommen ten koste ter completeering van zijn merkwaardig herbarium, dat als een der kostbaarste der geheele wereld beschouwd werd en dat hij aan zijn beminde Hongaarsche Academie vermaakte.

Ziehier in vluchtige en grove omtrekken het beeld van den man, die groot was als kerkvoogd, als staatsman en geleerde, die, had God hem een langer leven vergund, hoogst waarschijnlijk den door het overlijden van Mgr. Simor open gekomen zetel van primaat van Hongarije zou bestegen hebben, en wiens naam in zijn dankbaar vaderland niet dan met liefde en eerbied genoemd wordt.

[Nummer 9]

De Pleegdochter, door J. Vesters, Jr.

IV.

De heer Van Zuylen was wat de wereld een respectabel man noemt, een man dus die er warm in zit. Hij bewoonde met zijne zuster, die zijn huishouden bestierde, een prachtig, rijk ingericht buitenverblijf, op slechts een kwartier afstands van de veel eenvoudiger woning der familie Claessens. Nu en dan had hij daar een bezoek afgelegd en was steeds door den kapitein, een welopgevoed en voorkomend man, met gepaste beleefdheid ontvangen, zonder dat echter eenige vertrouwelijkheid hiervan het gevolg was.

De heer Van Zuylen bezat eene aanzienlijke fortuin en kon zich in den omgang met zijn minderen vaak zeer afdalend en familiaar gedragen, om welke reden hij dan ook door velen als een man met een uitstekend hart beschouwd werd. Of hij ook een man naar Gods hart was, werd echter door velen betwijfeld, en niet enkel door hen, die er hun werk van maken, de daden huns naasten in het ongunstigste licht te stellen. En dezulken hadden gelijk. Er was veel waars in hetgeen de pleegdochter van den kapitein in haar verontwaardiging of afkeer had uitgeroepen. De heer Van Zuylen had zijn eigen fortuin gemaakt; dit moge een aanbeveling zijn, waar ze door werkzaamheid, ijver, volharding, doorzicht, met strikte eerlijkheid en goede trouw verworven is - van den heer Van Zuylen kon dit niet gezegd worden.

Aan ijver, doorzicht en volharding had het hem nooit gefaald, maar in alle zaken had hij zich tot lijfspreuk gekozen, dat het doel de middelen wettigt, en zich hiernaar gedragende, geen middel, geoorloofd of niet, onbeproefd gelaten, om zijn doel, het bezit van groote rijkdommen, te bereiken.

GEZICHT IN BERN, NAAR DE TEENKENING VAN G. BAUERNFEIND.

Ondanks zijn praktijken, die het daglicht niet konden zien, was hij niet weinig trotsch op zijn fortuin, en bezat een goede dosis eigenliefde. Reeds vroeg tijdig had hij ingezien, dat met geld alles te dwingen en te winnen valt, en zijn vleiers en tafelschuimers leverden de sprekende bevestiging van die leer. Den weerspannigen stak hij een handvol rijksdaalders toe, en de dagelijksche ondervinding had hem bewezen, dat dit het beste middel was om steeds ruim baan te maken. Ook eerzucht bezat hij in hooge mate, en een gedeelte zijner fortuin had hij er graag voor over, om ook aan die drift voldoening te schenken.

Men begrijpt, dat bij zulk een man de godsdienst er dunnetjes opzat; het was enkel een vernisje, dat hem in sommige gevallen nog goed te pas kon komen.

Wat zijn uiterlijk betreft, zag hij, ofschoon

de dertig reeds gepasseerd, er niet onbevallig uit, maar de opmerkzame waarnemer had in zijn voorkomen, zijn houding, zijn blik een grenzenloozen hoogmoed en onduldbare zelfgenoegzaamheid ontdekt, terwijl al de trekken van zijn gelaat en het grijze doordringende oog hem bovendien als de type van den zinnelijken mensch deden kennen.

De heer Van Zuylen had, zooals wij gezegd hebben, een enkele maal de woning des kapiteins met zijn tegenwoordigheid vereerd, en zich dan daar zoo hoffelijk mogelijk aangesteld. De wonderbare schoonheid van Agnes had, zooal niet zijn hart, dan toch zijn zinnen bekoord en geboeid.

Op eens was hij op het denkbeeld gekomen te huwen. Wellicht was het een gril, maar hij was gewoon al zijn grillen in te willigen, en, als in alle zaken gehoorzamend aan de ingeving van het oogenblik, had hij zich, zonder er lang over na te denken, naar de woning van kapitein Claessens begeven, en hem de hand zijner pleegdochter verzocht. De kapitein had hem ten bescheid gegeven, dat hem over twee dagen het antwoord op zijn aanzoek zou geworden.

Het is twaalt uur in den middag; de heer Van Zuylen is geheel gekleed en werpt in den prachtigen spiegel van zijn salon nog een laatsten blik op zijn onberispelijk toilet. Het oogenblik is daar, dat hij zich naar den heer Claessens zal begeven, om er het antwoord op zijn huwelijksaanzoek te ontvangen. Waarschijnlijk zal hij ook Agnes, de beminnelijke pleegdochter, ontmoeten; hij wil dus kraaknet voor den dag komen. Waarom zou hij niet trachten den gunstigst mogelijken indruk op zijn aanstaande maken? Niet als een der voorwaarden tot het welslagen zijner onderneming - volstrekt niet, hij is ten voile overtuigd, dat zijn even voordeelig als vereerend aanbod niet van de hand gewezen *kan* worden. Is hij niet rijk en geëerd; in staat om haar, die hij tot gezellin kiest, al de voordeelen, gemakken en genietingen der weelde aan te bieden? En is zij niet een arme wees, alleen op de wereld, niets bezittend dan haar schoonheid en bevalligheid, die, ja haar waarde hebben, maar toch in geen geval kunnen opwegen tegen de onmetelijke voordeelen, die hij mee ten huvvelijk brengt. Het zou dus dwaasheid, onzinnigheid zijn, zulk een schitterende partij van de hand te wijzen. Aan de mogelijkheid daarvan dacht hij dan ook zelfs geen oogenblik, en zoo hij trachten wilde, een gunstigen indruk op haar te maken, waren hier alleen zijn ijdelheid en eigenliefde in het spel.

De heer Van Zuylen begaf zich dus op weg, niet met een hart, weifelende tusschen hoop en vrees, maar met het trotsche zelfbewustzijn, dat hij bevallen *moest* en zijn voorstel met beide handen zou aangegrepen worden.

Daar de kapitein er de lucht van had gekregen, dat Martha in het geheim was, en vreesde, dat zij misschien aan de deur een schandaal zou maken, ontving hij zelf den bezoeker aan de voordeur, leidde hem met de meeste hoffelijkheid, zooals het een welopgevoed man betaamt, naar de voorkamer, en noodigde hem uit, plaats te nemen.

Er heerschte een oogenblik van pijnlijke stilte. Hoe onbevreesd ook als hij een Britsch fregat tegenover zich had, aarzelde de kapitein toch, zijn bezoeker zonder eenige inleiding de voile waarheid te zeggen, te meer daar de geheele houding en manier van doen van Van Zuylen aanwees, dat hij zich van zijn zaak zeker waande.

Toen de kapitein bleef zwijgen, was de heer Van Zuylen wel genoodzaakt, eindelijk het stilzwijgen te verbreken; hij vroeg dus:

'Welnu, kapitein?'

De aangesprokene scheen als uit een droom te ontwaken en vroeg werktuiglijk:

'Wat bedoelt u, mijnheer?'

'Wat ik bedoel,' antwoordde Van Zuylen, zonder achter die wedervraag de minste bedoeling of voorbeduiding te zoeken, 'wat ik bedoel? Wel wat anders dan uit uw

mond te vernemen, hoe uwe bekoorlijke pleegdochter mijh aanzoek heeft opgenomen?'

Op die rechtstreeksche vraag moest een rechtstreeksch antwoord volgen, en zijn kloek zeemanshart voelende bovenkomen, antwoordde de kapitein boudweg:

'Op uw verzoek ben ik mijn pleegkind met uwe vereerende aanvraag aan boord gekomen, maar zij heeft gemeend te moeten antwoorden, dat zij er geen gevolg aan kan geven.'

Dat was op den man afgesproken, en de heer Van Zuylen, die, behalve dat hij een weigering onmogelijk geacht had, niet gewoon was, zijn begeerten zóó te zien weerstreven, kon een gebaar van ongeduld meer dan van spijt, van minachting meer dan van toorn, niet onderdrukken. Een oogenblik zag hij den kapitein met verwonderde blikken aan, en er lag ironie in den toon zijner stem, toen hij antwoordde:

'Mijn waarde heer, hoe moet ik de zaak opvatten? Heb ik uw antwoord verkeerd verstaan, of zou u het antwoord uwer pleegdochter niet begrepen hebben?'

'Noch het een noch het ander, mijnheer. Het antwoord van mijn pleegkind was rond en duidelijk,' antwoordde de kapitein, gekrenkt door den toon, waarop de eerste sprak. 'Agnes had hare redenen, uw aanzoek, hoe vleiend ook voor haar en voor mij, met beslistheid van de hand te wijzen. Wat mij betreft, mijnheer, ik meen haar antwoord even kort en duidelijk weergegeven te hebben.'

'Aldus, kapitein, weigert uwe pleegdochter mijn aanzoek, dat menig meisje haar benijden zou, aan te nemen?'

Kapitein Claessens antwoordde niet, maar knikte bevestigend.

'En mag ik de reden weten van een weigering, die.... die op zijn minst zonderling schijnt?' vroeg Van Zuylen kort en scherp.

'O zeker, mijnheer,' antwoordde de kapitein gemoedelijk, als werd hij de woedende blikken van Van Zuylen niet gewaar, 'Agnes gevoelt tot heden geen roeping voor het huwelijk; zij wil vrij en bij honk blijven, wat geen mensch ter wereld haar kwalijk kan nemen, zou ik denken. En u begrijpt, mijnheer, waar geen roeping is kan ook geen sprake zijn van genegenheid en liefde; waar deze ontbreken, kan een jong meisje wel ooit haar hand, maar nooit haar hart wegschenken.'

'Ik begrijp niets, mijnheer, dan dat hier andere invloeden in het spel zijn,' hernam Van Zuylen, den pleegvader scherp onder de oogen ziende, 'ik wil niet weten, welke die kunnen wezen, maar meen niet onbescheiden te zijn, wanneer ik tot u de vraag richt, hoe gij, kapitein, over het antwoord uwer pleegdochter denkt.'

'Ik zou u kunnen antwoorden, mijnheer Van Zuylen, dat in de gegeven omstandigheden de beantwoording uwer vraag vrij overbodig is, maar ik ben niet gewoon van mijn hart een smoorspelonk te maken, en zeg u daarom ronduit mijn meening. Ik heb Agnes uwe vereerende aanvraag voorgelegd; u weet dat zij meerderjarig is, dus oud, en naar ik mij vlei, ook wijs genoeg om zelve haar eigen schip te kunnen sturen. Daarom heb ik het onnoodig geoordeeld, mij als loods op te dringen en invloed op haar besluit uit te oefenen; ik liet haar dus geheel vrij en leg mij ook thans bij haar beslissing neer, al moge deze, tot mijn spijt, mogelijk een kleine teleurstelling voor u zijn. Een kleine, mijnheer, want een man als u, met een zoo breeden boeg, hoeft niet lang te toeven met onder zeil te gaan, als het hem ernst is.'

Van Zuylen had met kwalijk verbeten woede deze ronde en toch zoo hoffelijke woorden van den kapitein aangehoord, waarin echter meer ironie lag opgesloten dan hij wel vermoedde. Het eenige wat hem trof, en dat ook zijn woede ten top deed stijgen, was, dat zij zoo geheel en al verschilden van de laffe vleierijen en pluimstrijkerijen, die hij gewoon was dagelijks uit den mond van zijn vereerders te vernemen.

Naast zijn hartstocht - want het woord liefde zou ontheiligd worden, waar sprake was van het gevoel, dat dezen man beheerschte - vatte nog een ander gevoel in

zijn hart post - dat van wraakzucht. In zijne ziel streden deze beide gevoelens reeds om den voorrang. Toch bleef hij nog uiterlijk kalm, ook toen hij sprak:

'U zal moeten toegeven, mijnheer, dat een jong meisje wel allerminst de voorwaaiden tot haar geluk kan inzien. Zonder mij te willen vleien of mij op mijn positie te verheffen, geloof ik toch, dat het geval, hetwelk zich thans voordoet, het bewijs voor mijn stelling is. Nu moge uw pleegdochter meerderjarig zijn, zooveel invloed zullen uwe raadgevingen toch wel op haar hebben, dat zij haar, zoo u wilde, tot andere en betere gedachten zouden brengen.'

'Ik geloof, dat u het ditmaal niet aan het rechte eind heeft, mijnheer, Agnes is vastbesloten, en....'

'En zoo uw raad niet voldoende is, dan uw vaderlijk gezag,' viel Van Zuylen den kapitein driftig in de rede.

'U komt me daar met grof geschut aan boord, mijnheer, en zou wenschen, dat ik haar op sleeptouw nam en in uw haven binnenloodste? Ik zou u raden, een reef in te binden, mijnheer, en te bedenken, dat ik gezagvoerder ben op mijn eigen schip!' zei de kapitein met verheffing van stem, terwijl zijn oogen vonken schoten en hij driftig op zijn stoel heen en weer schoof.

Van Zuylen voelde zich diep gekrenkt en gehoond; het gevoel van wraakzucht, gepaard met een groote mate van zelfgenoegzaamheid, behield op dat oogenblik de overhand op alle andere overwegingen. Dreigend en uitdagend klonk het nu uit zijn mond:

'En laat ik u zeggen, mijnheer, dat ik de middelen zal weten te vinden om de mij zoo rauwelings naar het hoofd geslingerde beleediging te wreken!'

De kapitein verbleekte, niet van vrees, maar van verontwaardiging. Hoe! hij, die in eer en deugd, in den dienst des vaderlands zijn zestig winters had bereikt, hij, die kon wijzen op een roemvolle loopbaan, in zijn eigen huis bedreigd door zoo'n loop-in-'t lijntje! Dat liep de spuigaten uit! Een oogenblik zag hij den vermetele met vernietigenden blik aan, hij voelde zijn knokels jeuken, zijn bloed koken en de rechterhand maakte onwillekeurig een beweging naar de plaats, waar weleer kortjan placht te hangen. Spoedig echter had hij zijn zelfbeheersching in zooverre teruggekregen, dat hij op waardigen toon, waaruit duidelijk een gevoel van bitterheid en verachting sprak, antwoordde:

'Dat schijnt zoo waar een bedreiging te zijn, mijnheer, de eerste, die ik in mijn heele leven heb moeten hooren. Ik zal je wel niet behoeven te zeggen, dat een man als ik niet gewoon is, voor zulke middelen zijn kompas om te zetten. Nog dit, mijnheer: tot dusver had ik je steeds voor een ordentelijken driedekker aangezien, maar na wat ik zooeven gehoord heb, verklaar ik je in je facie, dat je niets meer bent dan een ellendige brigantijn.' En zich meer en meer opwindend, voegde hij er in één adem bij: 'Ik had moeten weten, mijnheer, dat je zoo valsche kleuren voert, dan had ik je nooit gepermitteerd, hier, al was het maar voor vijf minuten, je anker neer te leggen.'

Driftig stond de kapitein op en maakte een ondubbelzinnig gebaar met de hand, ten teeken, dat de bezoeker er wèl aan zou doen, onmiddellijk zijn matten op te rollen.

'Ik ben vermogend, mijnheer,' klonk het tergend uit den mond van Van Zuylen, 'ik bezit invloed, veel invloed. Welnu, dezen zal ik tegen u aanwenden. Voortaan eeuwige veete tusschen ons! Ik zal mij geen rust gunnen voor ik mij gewroken heb!' En in het bewustzijn van zijn macht staarde hij den kapitein aan met een spotlach om de gekrulde lippen.

De kapitein werd zoo bleek als een lijkdoek, en hij, die nooit gevreesd had bij het donderen der kartouwen, sidderde als een espenblad. In de eerste opwelling van zijn toorn wilde hij den onbeschaamde te lijf, maar hij bezon zich. Zou hij zijn handen vuil maken aan zoo'n verachtelijk sujet?

'Wanneer je meent, dat bedreigingen mij er

toe kunnen brengen, bakzeil te halen, dan ken je kapitein Claessens niet. Ik heb voor heeter vuren gestaan, mijnheer, en laat het je gezegd zijn, mij nooit dwars voor den boeg te komen, want dan boor ik je in den grond, al was je zoo stevig als een Spaansch galjoen!'

En ziende, dat Van Zuylen hem met een tergenden spotlach en ijskoude onverschilligheid bleef aanstaren, voegde hij er op schorren toon bij:

'Ik zou je aanraden, op staanden voet af te brassen, zoo je er geen lust in hebt, de deur uitgeboegseerd te worden!'

Van Zuylen antwoordde niet, maar grijnslachte, als iemand, die zich zijn zaak zeker en der overwinning bewust is. Schijnbaar kalm stond hij op, verliet het vertrek met de houding van een tooneelspeler en zei sarcastisch: 'Tot weerziens, kapitein!'

'Lief weertje, mijnheer Van Zuylen,' zei spottend Martha, die toevallig bij het ijzeren hek stond, zoodra ze hem in het vizier kreeg.

'Loop naar den duivel,' bulderde Van Zuylen rood van ergernis, het hek met zoo'n hevigen ruk dichttrekkend, dat de spijlen klapperden.

'Een beetje voorzichtig, asjeblieft, meneer,' zei Martha tergend, ''tis een gegoten hek en uwee is nogal hardhandig. Het hek kan het toch niet gebeteren, wil ik maar zeggen.'

'Pas op, oude heks,' bromde Van Zuylen, 'of ik laat den rooden haan op dit nest kraaien.'

'Nou, die is er ook bekaaid afgekomen,' grinnikte Martha, zonder er zich om te bekreunen of Van Zuylen het hoorde of niet.

'Die gaat met den kous op den kop naar huis, en de lust om hier nog meer zijn anker neer te leggen, zal hem wel vergaan zijn, wil ik maar zeggen.'

In zijn woning teruggekeerd, wierp de mislukte sollicitant zich vol spijt, ergernis en wrevel in een leunstoel. Was hij niet gehoond, smadelijk gehoond in alles, waaraan hij waarde hechtte? Een arme weeze had hij met zijn hand zijn huis en zijn schatten aangeboden, en zie, hij was afgewezen als een dorperen knecht, hij, op wiens wenken honderden vlogen. Een man als Claessens, een oude zeebonk, was gevoelloos gebleven voor zijn bedreiging, erger, had ze met minachting en schimp beantwoord. Het kookte en bruiste in Van Zuylen's binnenste, en hij zon op middelen om den halsstarrigen kapitein te vernederen, diep te vernederen. En in dat vooruitzicht schepte zijn zwarte ziel genoegen; om zijn wraakzucht bot te vieren zou hij alles, rijkdom en aanzien, willen ten offer brengen. Wraak te nemen zou voortaan zijn eenige levenstaak zijn.

Doch wat te denken van het meisje, dat hem en zijn fortuin zoo smadelijk had van de hand gewezen? Wat mocht de beweegreden daartoe zijn?

Langen tijd peinsde hij over drie vraag na, tot hem plotseling een licht opging. Agnes had haar hart reeds weggeschonken.

Hoe kon hij dit weten? Hij *wist* het niet, maar achtte het de eenig mogelijke oplossing van wat hem een raadsel toescheen. Toen hij dit eenmaal als zeker had vastgesteld, trachtte hij uit te vorschen, wie de gelukkige kon zijn, die reeds vóór hem haar hart had veroverd? Van maand tot maand klom hij met zijne herinneringen al verder tot het verleden op. Albert? Neen! daar kon geen sprake van zijn! Wie dan? Een tweede lichtstraal doorkruiste zijn geest; hij had het geheim gevonden. De geliefde van Agnes kon niemand anders zijn dan Karel, de jongste zoon van den kapitein, voor anderhalf jaar op zoo raadselachtige wijze verdwenen. Dàt moest het zijn. Immers,voor jaren had hij, Van Zuylen, veel omgang gehad met Karel, en meermalen had deze met opgewondenheid van de schoonheid en beminnelijkheid van het jonge meisje gesproken. Thans herinnerde hij het zich, en eenmaal zelfs

had Karel een halve bekentenis afgelegd, dat hij zijns vaders pupil lief had en zijn gevoel niet onbeantwoord was gebleven.

Die Karel Claessens was dus de scheidsmuur, die zich tusschen haar en den geachten en geëerden Van Zuylen plaatste - Karel Claessens, de verloopen zoon van een oudkapitein, wiens verblijfplaats en lotgevallen niemand kende - een doode misschien!

Nog lang dacht Van Zuylen na en zon op wraak. Hij zou zich echter niet overhaasten, hij had tijd en zou weten te wachten tot zich een geschikte gelegenheid aanbood om zijn hartstocht bot te vieren. Maar allen zou hij treffen in wat hun het dierbaarste was - dat stond onherroepelijk bij hem vast.

(*Wordt vervolgd.*)

Roosje.

Blij speelt in den hof, vóór de vreedzame woning,
Een Roosje, gelijk men in tuinen nooit zag.
Als 't bijtje, dat rondvliegt, verzot op den honing,
Zoo stoeit het met vlinder en bloem heel den dag.

En achter het venster, daar schitteren de oogen
Der moeder van 't zoetste, het zaligst genot -
Genot, dat slechts moeders te smaken vermogen
En 't harte doet juichen van dank jegens God.

Maar Roosje, te schoon om op aarde te bloeien,
Is vijfmalen nauw door de Meimaand begroet,
Of 't ligt op het krankbed; de wangetjes gloeien
Van koorts, die de levenskracht mindeien doet.

De moeder, zij denkt aan geen rusten noch wijken,
En aaklige beelden doorkruisen haar hoofd...
‘O God,’ zucht ze snikkend, ‘ook ik zal bezwijken,
‘Als mij door den dood't eemg kind wordt ontroofd!...’

‘Lief moeke, toe haal me uit ons tuintjen een roosje,
Ik zie het zoo graag in mijn kamerke staan!’
Vermoeid legt ze 't hoofdje weer neder een poosje;
Terstond wordt met liefde aan die bede voldaan.

Als 't kind tot de moeder, sprak God tot een Engel,
En dalend op ruischende wieken naar de aard',
Neemt hij daar behoedzaam een bloem van den stengel -
En Roosje bloeit thaws in de hemelsche gaard!

't Is winter. - Vaak dwalen de treurige blikken
Der moeder door 't hofken op 't sneeuwig tapeet,
Dat sluimrende roosjes zal hoedend verkwikken
En ginder het dierbare grafje bekleedt....

't Wordt lente. - De sneeuwlaag en de ijskorst verdwijnen,
De stengeltjes knoppen en buigen zich neer;
En als in het hofken de roosjes verschijnen,
Ziet moeder haar Roosje in den Hemelhof weer.

's-Hertogenbosch.
JACQUES KEIJZER.

Veelbelovende kinderen.

Honderdmaal heeft de ondervinding geleerd, dat veelbelovende kinderen in den regel niet de verwachtingen vervullen, die omtrent hen gekoesterd werden. Ligt dat nu aan die kinderen of aan de verwachtingen? In zeer veel gevallen ongetwijfeld aan de verwachtingen, in zoo ver die namelijk buiten verhouding stonden met de wezenlijke begaafdheid der kinderen, met andere woorden: te hoog gespannen waren.

Het gebrek aan redeneering, dat altijd in het spel is, waar de hartstochten spreken, doet de menschen over het hoofd zien, dat men, om een man van beteekenis te worden, boven een heel volk of in elk geval boven een duizendmaal grooter aantal menschen moet uitmunten dan waarmee men in de school te wedijveren had. Bij deze hoofdfout komen nog andere, die er mee in verband staan.

De grondslag van alle verwachtingen en stoute droomen, die op de toekomst van een schrander kind worden gebouwd, is eenvoudig het feit dat hij uitsteekt boven het gemiddelde zijner medescholieren van denzelfden leeftijd en gewoonlijk wordt die meerderheid dan nog te hoog aangeslagen.

Aangenomen echter, dat ze vrij juist geschat werd, dan blijven er, zooals een eenvoudige statistische overweging uitwijst, nog altijd twee oorzaken van misrekening over, waarvan de eene op de boven aangeduide hoofdfout neerkomt. Het is namelijk het aantal der kinderen, waarvan men het gemiddelde neemt, In een schoolklasse van dertig kinderen is het, over het algemeen, gemakkelijker de eerste te zijn dan onder tachtig kinderen, niet waar? Een jongen derhalve, die onder die dertig kinderen de flinkste is, zou onder tachtig schoolknapen misschien niet eens meer de aandacht trekken.

Het andere punt, dat tot misrekening voert, is de omstandigheid dat de gemiddelde begaafdheid van kinderen onder een zelfde volk afwisselt naar gelang van landstreek, woonplaats, stand en ook geslacht. Waar dat gemiddeld peil hoog is, zal er natuurlijk meer noodig zijn om er boven uit te steken, dan waar het laag is. Zoo zou bij voorbeeld een jongen, die door een dorpsschoolmeester als de beste onder zijn leerlingen wordt geprezen, onder een schaar kinderen van denzelfden leeftijd in een groote stad overgebracht, zelfs na overwinning van zijn eerste bloôheid, misschien bepaald achterlijk blijken, om de eenvoudige reden, dat de jeugd in de groote steden meer bij-de-hand is dan die op het platteland.

Nu zal misschien iemand zeggen, dat als die voorstelling opgaat, alle groote mannen uit de groote steden geboortig of minstens daar opgegroeid moeten zijn, waar tegenover staat dat dit opvallend zelden het geval is en bijna alle geesten van den eersten rang in de geschiedenis van hun leven het bewijs leveren voor het woord des dichters, dat een talent in stilte gevormd wordt:

Es bildet ein Talent sich in der Stille.

Volkomen waar. Tegen dat alles is niets in te brengen, maar wat bewijst het eigenlijk? In den grond der zaak toch niets anders, dan dat de beste, zelfs de uitstekendste vorderingen van een kind op school nog geen waarborg opleveren, dat het overal zal uitmunten. Want nergens is het toch voor een kind moeilijker zich te onderscheiden dan in de school eener groote stad met haar talrijke betrekkelijk ontwikkelde leerlingen. Zoo ooit, dan hadden allereerst hier de ouders het recht, zich aan stoute verwachtingen over te geven, zoodra hun kind de groote massa der overigen overtreft.

Dat dit nu niet het geval is en juist onder de jeugd in groote steden maar ternauwernood een enkel ontkiemend genie moet te zoeken zijn, noopt dit niet tot het vermoeden dat de herhaalde teleurstelling van verwachtingen, op een veelbelovend kind gebouwd, enkel en alleen te wijten is aan de ongegrondheid of

overdrijving dier verwachtingen? Ja, dat misschien zelfs hier en daar de hoogste verwachtingen gerechtvaardigd zijn en enkel door andere oorzaken verijdeld worden?

Om het ronduit te zeggen, ligt het geheel in den aard van een zoogenaamd modelkind, dat er in den regel niet veel van terecht komt. Wat toch is eigenlijk een modelkind? Welke eigenschappen moet een kind hebben om ouders en meesters te behagen en anderen kinderen ten voorbeeld te kunnen gesteld worden? Vooreerst moet het heel 'lief' zijn, niet 'ondeugend', altijd gehoorzaam, vlijtig en vooral op school altijd de eerste wezen. Jongens of meisjes worden daarbij zoo wat over één kam geschoren. Maar de meisjes kunnen veilig buiten bespreking blijven, omdat bij deze alle wenschen en verwachtingen der ouders zich [h]aast zonder uitzondering bepalen tot een 'goede partij.' Bij een jongen bewegen zij zich in een heel andere richting: hier staat op den voorgrond, zij het dan ook onbewust en met de stille gedachte dat het geluk van het kind daarmee gelijk staat, de bevrediging van den oudertrots. De jongen moet het tot iets groots in de wereld brengen; of hij daarbij

HET EINDE VAN DEN WILDSTROOPER, NAAR DE SCHILDERIJ VAN S.TH. RAUECKER.

DE MELKMARKT TE AMSTERDAM, NAAR DE SCHILDERIJ VAN HANS HERRMANN.

zijn innerlijk geluk vinden zal, daarnaar wordt niet lang gevraagd.

Gelijk menig niet onknap meisje al van jongs af bedorven wordt doordat haar onophoudelijk voorgepraat wordt dat ze zoo mooi is, zoo gaat het ook met schrandere, begaafde knapen: door den gestadig toegezwaaiden lof berooft men ze van de wilskracbt, die volstrekt noodig is, willen zij zich op den duur in het leven doen gelden.

Het veelbelovende kind went er aan, altijd enkel dat te doen wat ouders en meesters graag zien; in hun tevredenheid leert zoo'n kind het doel van zijn bestaan zoeken en wordt ten slotte ongeschikt, iets uit zich zelven te ondernemen. Zoolang het zich in het ouderlijke huis beweegt, gaat het allen naar wensch. Eerst als het onafhankelijk in het leven optreedt, wordt men gewaar, welk nadeel in die aangewende onzelfstandigheid zit. Want het leven is hard en niemand stut het teere plantje, dat in de broeikas zoo liefderijk gekoesterd werd.

Aan één ding mogen ten slotte de onders van begaafde kinderen nog wel herinnerd worden, namelijk dit: de algemeene ervaring leert dat de zaken haast altijd heel anders loopen, dan men denkt, en inzonderheid dat men gewoonlijk niet verkrijgt wat men vurig verlangt. Is dit in het algemeen waar, het geldt ook voor dit bijzonder geval. Gelijk fortuin en aanzien niet zelden hem in den schoot vallen, die er het minst naar tracht, zoo zal de bevrediging van den oudertrots meestal het deel zijn van die ouders, welke er zender bijbedoelingen naar gestreefd hebben, hun kind voldoende uit te rusten, om zich een behoorlijk en bevredigend bestaan te verschaffen. Het bewijs daarvoor is te vinden in de levensgeschiedenis van vele beroemde mannen, van wie trouwens menigeen in zijn jeugd volstrekt geen buitengewone talenten toonde. En dit moge te gelijk een troost zijn voor de ouders van minder begaafde kinderen.

De jacht in de oudheid.

De jacht had in het leven der oude volkeren van Europa een veel grootere beteekenis dan heden ten dage, daar dit werelddeel in dien tijd nog door wilde dieren van alle soort bevolkt was, die den menschen veel schade berokkenden, zoodat het geen uitspanning voor groote heeren, maar een prijzenswaardige heldendaad was, ze te vervolgen en te dooden.

Zoo heeft de grimmige koning der woestijn, de leeuw, den Grieken veel langer overlast veroorzaakt dan men gewoonlijk meent, en nog eeuwen na den donkeren tijd der sage, toen Hercules den Nemeïschen leeuw met eigen hand worgde, waren er leeuwen in Griekenland.

En lastig genoeg zal de leeuwenjacht te dien tijde geweest zijn, want het nooit falende geweer met het doodende lood stond toen den jager nog niet ten dienste, die enkel over lans en net had te beschikken. Het kan ons daarom ook niet verwonderen, dat Homeros als een bijzonderheid vermeldt, dat Agamemnon, de aanvoerder der Grieken bij de belegering van Troje, een uit een leeuwenhuid vervaardigden mantel droeg.

Veel langer nog dan de leeuw heeft de beer aan de veldwinnende beschaving weerstand geboden. Hij was namelijk een gevreesde vijand der bijenteelt, die in de oudheid een hoogen graad van bloei bereikte. Had men met behulp van speurhonden zijn hol ontdekt, dan werden in de nabijheid palen in den grond geheid, en daartusschen een groot en sterk net gespannen. Om het ondier uit zijn hoi recht in het net te doen loopen en te verhinderen, dat hij door een zwenking naar links of naar rechts ontkwam, bouwden de jagers een stevig staketsel en hulden zich in groen om niet door het roofdier opgemerkt te worden.

Daarop bliezen zij zoo hard zij konden op hun horens, en wanneer nu het dier opgeschrikt uit zijn hoi ijlde, snelden zij onder luid geschreeuw van ter zijde op hem toe en dreven het in het net, waar het spoedig verward raakte en gedood of gebonden werd.

De volgende jachtlist, die ook nu nog met goed gevolg in Oost-Indie aangewend wordt, werd in de oudheid bij de tijgervangst in Europa gebruikt. Men bestreek een grooten hoop bladeren met vogellijm en strooide ze voor het hol van het roofdier. Kwam dit nu er uit en trad op de blaren, dan kleefden ze aan hem vast, en hoe meer moeite hij deed om er van bevrijd te worden, hoe doller en woedender hij zich keerde en wenteide, te vaster en talrijker kleefden ze aan hem vast, en bedekten oogen, ooren en neusgaten, zoodat hem ten laatste hooren en zien verging en hij, hulpeloos als een kind, gemakkelijk door de jagers gedood kon worden. Een andere manier om tijgers te vangen moet naar alle waarschijnlijkheid naar het rijk der sprookjes verwezen worden: Bereden jagers rooven tijdens de afwezigheid der oude tijgerin haar jongen. Wanneer de terugkeerende moeder den roof ontdekt, spoort zij de ruiters op en ijlt hen met de snelheid van den wind na. Als nu de jagers zien, dat de tijgerin hun op de hielen is, werpen zij haar een grooten glazen bal toe. De tijgerin houdt haar eigen daarin weerspiegeld beeld voor haar jong en geeft zich alle mogelijke moeite om den bal in haar hol te sleepen. Ondertusschen hebben de ruiters gelegenheid, zich met hun buit in veiligheid te stellen. Ook de volgende wijze om panters te vangen klinkt al even avontuurlijk. Dit dier moet een groot liefhebber van wijn zijn, en daarom trachtte men de plaats uit te vorschen, waar het gewoon was zijn dorst te lesschen. Had men ze ontdekt, dan goot men er een flinke hoeveelheid koppigen wijn bij, en wachtte dan tot het dier kwam om te drinken. Had het zich nu een roes gedronken, dan was het verder een kleinigheid, het te dooden of levend te vangen.

De panter was overigens zelf, zooals de natuurvorscher Aelianus, die in de tweede eeuw na Christus leefde, een handig jager, die vooral in de apenvangst bijzonder bedreven was. Hij sloop namelijk tot in de nabijheid van een troep apen, ging dan languit op zijn rug liggen en hield zich alsof hij dood was. Spoedig ontdekte een der apen het gewaande lijk van den aartsvijand, en, door nieuwsgierigheid gedreven, kwam de eene aap voor, de anderen na, dichterbij om een rondedans om den schijndoode te houden. Plotseling sprong deze op en trachtte er zooveel hij kon buit te maken.

Toen de roofdieren voor de veldwinnende beschaving de wijk hadden moeten nemen, trad de jacht een tweede ontwikkelingtsijdperk in. Zij was niet meer op de eerste plaats noodweer, die den menschen ter verdediging van leven en eigendom de speer in de hand drukte, maar meer een middel tot tijdverdrijf en lichaamsontwikkeling, terwiji het vleesch en de huid der dieren een verleidelijk lokaas voor den mensch werden.

Onder het groote wild neemt de aueros of oeros een eerste plaats in. Hij, zoowel als zijn stamgenoot de bison of wisent, zijn heden ten dage zoo goed als uitgestorven. Dat zij echter eenmaal ook in Germanië en de naburige landen inheemsch waren, bewijst voor den eersten de naam en het wapen van het kanton Uri, voor den laatsten de plaatsnamen Wiesent (bij Regensburg), Wiesenbach en Wiesenstein (in Zwaben) Besontium (het tegenwoordige Besançon, in Frankrijk), enz.

De jacht op deze reuzen eischte een verbazende lichaamskracht en een groote mate van gehardheid tegen vermoeienissen van allerlei aard. Daarom werd zij dan ook voor de strijdbare jongelingschap als de beste leerschool voor den oorlog beschouwd. Ook in den tijd der Romeinsche keizers werd nog jacht gemaakt op den bison, maar niet meer ter wille van zijn vleesch, maar voor de spelen in den circus. Men richtte een niet te steile berghelling voor de jacht in, die men in een scherpen hoek met palissaden omringde. Een diepe kuil werd gegraven en daarvoor huiden gespannen, die sterk geolied waren. De bison werd nu te paard met de speer

en door een troep sterke honden vergezeld, naar de palissaden gejaagd. Kwam hij op de huiden te recht, dan was terugspringen onmogelijk: hij gleed op de glibberige huiden uit en viel in den kuil, waar men hem gemakkelijk meester kon worden. Van de jacht op auerossen heeft Julius Cesar in zijn werk over de oorlogen in Gallië een uitvoerige schildering gegeven. Mag men hem gelooven, dan waren die dieren weinig kleiner dan olifanten, van dezelfde kleur en gestalte als de stier, van ongewone sterkte, vlugheid en woestheid. Zij werden in kuilen gevangen en gedood, want zij waren niet te temmen, zelfs niet wanneer ze jong gevangen werden. Voor de Gallische en Germaansche jongelingschap was zulk een jacht een eervolle oefening, en de gelukkige jagers droegen het vel en de horens als krijgstooi. De horens waren vooral gezocht. Reeds toen werden zij met zilver beslagen en dienden tot drinkschalen bij de feestgelagen en braspartijen. Hoe groot die horens waren, toont een exemplaar, dat men in de paalwoningen heeft gevonden en dat een lengte van twee voet en aan de opening een omvang van één voet heeft. Later werden zij door de Romeinsche legers tot het geven van signalen gebruikt, hetgeen zij waarschijnlijk van de Noordsche hulptroepen geleerd hadden.

Verwant met den oeros is de yak, uit wiens glanzigen, zijachtigen staart de Turken standaarden voor hun pasja's, de Indiërs, zooals Aelianus verhaalt, vliegenwaaiers, en hun vrouwen haar kapsel vervaardigden. Zij vlochten de lange, koolzwarte draden tusschen haar eigen haren, en Aelianus vond, dat dit toilet haar allerliefst stond. Daar de Indiërs planteneters waren, gaven zij niets om het vleesch der yaks, maar enkel om den staart en de huid, en daarom maakten zij er te paard met honden en vergiftigde pijlen jacht op.

Dat ook het damhert in de oudheid bij de jagers zeer gezien was, bewijzen de talrijke afbeeldingen, die vooral op munten voorkomen. In Egypte werd een dergelijke hertensoort, het Berberhert, aangetroffen, die te paard met een lasso gejaagd werd. Ook op het edelhert werd in de oudheid te paard, met pijlen, werpspiezen en honden jacht gemaakt. Dergelijke drijfjachten in het open veld hadden de Romeinen van de Galliërs geleerd, terwijl de Grieken het hert in een hinderlaag trachtten te lokken. Op een plaats in het woud, waar het dier gewoonlijk kwam, werd een kleine kuil gegraven, waarin men kleine ijzeren of houten pinnen aanbracht, terwijl daaraan door middel van een strik een houtblok was bevestigd en een en ander dicht met zoden en loover bedekt. Trad nu het hert op die pinnen, dan trok het van pijn ijlings den poot terug en raakte bekneld in den strik, die zich onmiddellijk toetrok. Het houtblok sloeg nu zoo lang tegen zijn pooten, tot het dier van pijn niet meer in staat was zich te bevrijden en door de jagers en honden gemakkelijk buitgemaakt werd. De hond bewees reeds bij deze manier van jagen vaak uitstekende diensten. Zulke weidsch klinkende namen als onze jachthonden tegenwoordig voeren, als Diana, Juno, Hector, Tell enz. kreeg de hond in de oudheid natuurlijk niet: alleen reeds de eerbied en vrees voor de goden en de helden zou dit belet hebben. Zij werden dan ook 'de snelle' of 'schild,' of 'speer', of iets dergelijks genoemd. Zoodra echter voor zulke honden buitensporige prijzen betaald werden, hield ook het nut, een wakkere helper bij de jacht te zijn, op en werd hij een weeldeartikel, juist als tegenwoordig. Zoo zal de bekende Athener Alcibiades zijn hond, waarvoor hij een prijs betaalde, die zoowat met 3400 gulden van onze geldswaarde gelijk staat, wel niet gekocht hebben om er nut van te hebben.

Bij de hertenjacht werd ook de muziek als lokmiddel gebruikt. Het hert moet namelijk een groote voorliefde voor het fluitspel gehad hebben, en de bekende dierkundige Brehm

kent deze eigenaardigheid ook aan het tegenwoordige hert toe. Volgens dezen natuurvorscher maakt het geluid van jachthoorn en schalmei bijzonderen indruk op het hert, zoodat het minstens blijft staan, soms zelfs naderbij komt.

De steenbok, de gems, de wilde geit en de paseng, een tusschensoort tusschen geit en steenbok, waren in de oudheid zeer gezocht. Zij werden meestal met honden opgespoord en met pijlen geschoten. Aristoteles, de leermeester van Alexander den Groote, verhaalt omtrent de wilde geiten een merkwaardig geval van bijgeloof bij de jagers op Creta, dat tot op den huidigen dag op dat eiland stand heeft gehouden. Men meent namelijk, dat de dieren, wanneer zij gewond worden, een zekere plant eten, die de uitwerking heeft, dat de pijlen dadelijk uit de wonde vallen. In de oudheid heette dat kruid diktammos, nu wordt het wilde-geitenkruid geheeten.

Van den steenbok wordt reeds door Homeros in zijn Illias melding gemaakt. De beroemde Trojaansche schutter Pandaros bezat een boog van steenbokhorens, die elk een lengte hadden van zestien handbreedten. Van deze horens wordt ook verteld, dat de bok zich er op liet vallen en ze tot springen gebruikte. In Oost-Afrika werden de horens door een vischetenden volksstam tot harpoenen omgewerkt, waarmede de visschen gespietst werden, zooals de Siciliër Diodorus, een tijdgenoot van keizer Augustus, bericht. Reeds ten tijde van dezen keizer bloeide de stiel der Zondagsjagers, zooals dan ook Horatius, de lievelingsdichter van Augustus, van den weiman Gargilius verhaalt, dat deze vaak 's morgens trotsch ter jacht toog en des avonds met een gekocht wild varken thuis kwam.

Langzamerhand ontwikkelde zich uit de jacht in het begin onzer tijdrekening, en reeds geruimen tijd vroeger, het barbaarsche genoegen der spelen in den circus. Tallooze menigten van leeuwen, tijgers, panters, beren, auerossen, struisvogels, nijlpaarden, zelfs krokodillen, werden aangevoerd, om ten gelieve van het hooge en lage gepeupel van Rome in den circus gedood te worden. Zelfs edele en beschaafde keizers, als Titus en Trajanus, meenden dit schouwspel aan het volk verschuldigd te zijn, en duizenden dieren werden ter voldoening van dezen bloeddorstigen hartstocht opgeofferd. Caligula liet de wilde dieren zelfs met misdadigers voederen, toen de vleeschprijzen eens buitensporig hoog waren.

Deze dieren moest men natuurlijk uit het buitenland laten komen, want in het eigen land waren de roofdieren door de veldwinnende beschaving verdreven. Maar zelfs indien Italië minder bevolkt was geweest, dan nog zou het in de buitensporige behoefte niet hebben kunnen voorzien. Zoo moet keizer Aurelianus (270 tot 295 n. C.) 20 olifanten en 200 tamme leeuwen en panters, die hij bij een triomftocht gebruikt had, weggeschonken hebben opdat hij ze niet zou behoeven te voederen.

Onder de regeering van keizer Probus (276 tot 282) vond eens een circusvoorstelling plaats, waarbij 1000 herten, 1000 wilde zwijnen, 1000 damherten, enz. te gelijk werden losgelaten.

Door een zoo ontzaglijk verbruik vonden van Germanië tot aan de Sahara tallooze jagers hun bestaan in de jacht op alles oorten van wilde dieren, die in Rome aan de nieuwsgierigheid en bloeddorst van het volk werden opgeofferd.

Maar ook reeds in de oudheid vergenoegden meer bescheiden jagers zich met de jacht op hazen en gevogelte, en het is interessant om te zien, hoe vernuftig men was, om dit wild zonder de gemakkelijke vuurwapens van onzen tijd neer te blazen.

Voor de hazenjacht was een goede haze wind of een staande hond een hoofdvereischte. De haas werd in het laatste geval vaak met een soort knots geveld, waarmee men naar het dier wierp. Later werden ook valken tot de hazenjacht afgericht.

De konijnen leerden de Romeinen eerst in Spanje kennen en maakten er evenals tegenwoordig, met gedresseerde fretten jacht op.

Op het gevogelte werd met behulp van afgerichte valken en haviken jacht gemaakt. De vogels werden uit het kreupelhout of struikgewas opgeschrikt, waarna de haviken er uit de hoogte op neerstreken en ze doodden.

Boven zagen wij, hoe de Grieksche honden van de jachtwapenen, schild, speer, enz. hun naam ontvingen. Het omgekeerde was het geval, toen in Europa de valkenjacht door de jacht met vuurwapenen verdrongen werd. Deze kregen hun naam van de vogels, die bij de jacht gebruikt werden: *falconetto* (valk) werd de naam voor een kanon (falkonet); *moschetto* (sperwer) voor een geweer (musket); *terzeruolo* (mannetjes-havik) voor een terzerol (pistool).

Bij de Platen.

Gezicht in Bern. -

Is Zwitserland over het algemeen het geliefkoosde aantrekkingspunt der toeristen, dit jaar vooral heeft het ten gevolge der verschillende nationale feesten tal van vreemde bezoekers getrokken. Het eigenaardige van dat heerlijke landje is, dat het, hoe ook door den stroom der moderne beschaving overstelpt, daardoor zijn oorspronkelijk karakter niet laat afspoelen, maar ondanks de cosmopolitische drukte, waarvan het jaar in jaar uit het tooneel is, altijd zijn bijzonder kenmerk bewaart. Dat geldt niet enkel zijn bergen en meren, waaraan het menschelijk geknutsel trouwens weinig zou kunnen veranderen, maar ook de gebruiken, gewoonten en kleederdrachten der bewoners en den aanblik van steden en dorpen.

Wie het teekenachtige stadsgezicht op de eerste bladzijde van dit nummer aanschouwt, zou bij den eersten oogopslag niet zeggen, hier een der meest bezochte hoofdsteden van Europa voor zich te hebben; dat stadspleintje met zijn bogen of *Gewölbe*, zooals men in Bern zegt, zijn erkers en hoektorentjes, zijn overhangende daken en zijn typisch poortgebouw met de groote klok er boven, ziet er zoo gemoedelijk ouderwetsch uit als een afgelegen plattelandsstadje. Alleen de rails van de tram en het nieuwmodisch gekleede toeristenpaar getuigen dat ook hier de negentiende-eeuwsche vooruitgang is doorgedrongen.

In onzen tijd van gelijkmaking en moderniscering, nu men ove al dezelfde straten en pleinen, dezelfde huizen en menschen aantreft, is het een verademing, zulk een schilderachtig, gemoedelijk hoekje te zien. En het verwondert ons niet dat de stad Bern, die dit jaar het zevende eeuwfeest van haar bestaan vierde, op de toeristen zulk een groote aantrekking uitoefent.

Het einde van den wildstrooper. -

Wei niet in Zwitserland, maar toch in het aangrenzende bergland van Tirol verplaatst ons het aangrijpend tafereel van S.Th. Rauecker. Wie niet onder de betoovering van het ruischende bergwoud is opgegroeid, kan zich moeilijk een denkbeeld maken van den wilden hartstocht, die den jager naar de ontoegankelijkste toppen en kloven drijft om het wild in zijn ongenaak baarste schuilhoeken op te zoeken en buit te maken. Waagt de jager van beroep daar haast bij elke schrede het leven, oneindig gevaarlijker wordt de jacht voor den strooper, die daarbij nog de kans loopt, terwijl hij het wild poogt te schieten, zelf een kogel in het lichaam te krijgen. Dit is het geval geweest met den ongelukkige van ons tafereel, die op een in der haast ineengetimmerde draagbaar van groene takken het hospitaal wordt binnengedragen.

Voor hem is het lustige jagersleven uit: doodelijk gewond, ziet hij voor zijn brekend oog alles in nevel vervloeien: het kruisbeeld, welks Christus droevig naar beneden schouwt, de medelijdende zusters, toegeschoten om hem [t]e hulp te komen, de sombere gestalte van den houtvester in den hoek, op wiens arm het laatste schot

van den wildstrooper is afgeschampt, alles verdwijnt voor zijn blik. Eindelijk heeft hem het lot getroffen, dat hij in blinden hartstocht honderdmaal heeft getrotseerd.

Beter dan zoo'n oogenblik met woorden te schilderen is, doet het de kunstenaar met zijn tafereel, dat van groote dramatische kracht getuigt. Merkwaardig is het dat ook de schilder evenals de bergbestijger eerst met veel moeite en inspanning de hoogte bereikt heeft, waarop hij zich thans door zijn talent ziet geplaatst. Als zoon van onbemiddelde ouders in 1854 te Munchen geboren, moest Rauecker, ondanks zijn besliste neiging voor dichten en schilderen, op verlangen van zijn vader zich aan het bouwvak wijden en bezocht tot het jaar 1876 de technische school zijner vaderstad. Daarop was hij tot 1880 te Frankfort aan den Main als bouwkundige werkzaam en keerde vervolgens naar Munchen terug, om daar tot in '86 uitsluitend te werken aan de inwendige versiering der lustsloten van koning Lodewijk II, voornamelijk Neuschwanstein.

Van toen af oefende de drang tot schilderen, tot het weergeven der natuur in haar ware vormen en verven een onweerstaanbare toovermachtop hem uit. In zijn vrije uren trok hij met zijn schilderdoos naar buiten om studies naar de natuur te maken en zoo werd hij in een tijdsbestek van vijf jaren, zonder academie, zonder leermeester, schilder. Dat hij dit in waarheid en in den geest der echte kunst geworden is, daarvoor legt zijn schilderij, in dit nummer weergegeven, een welsprekend getuigenis af.

Melkmarkt te Amsterdam. -

Ook de schilder van dit tafereel, Hans Herrmann, heeft binnen weinige jaren tijds een groote plaats in de rijen der jongere meesters verworven. En wat hem aanspraak geeft op de bijzondere sympathie van ons, Hollanders, is dat hij met voorliefde de stof voor zijn schilderijen ontleent aan het openbaar en huiselijk leven in ons vaderland. Zoowel onze Hollandsche stadsgezichten als onze vaderlandsche binnenhuizen weet hij met groote waarheid weer te geven, en de keuze van zijn onderwerpen is altijd hoogst gelukkig. Zoo zal niemand ontkennen, dat hij met zijn Amsterdamsche melkmarkt weer een meesterlijken greep heeft gedaan en de eigenaardige bekoring van dat brokje leven onzer hoofdstad in al haar eenvoudige poëzie heeft vertolkt. Het is vroeg in den morgen; de torens en huizen, het water en de brug dommelen nog in een wazigen nevel, maar op den kant heerscht al groote bedrijvigheid; het zijn de melkboeren, die de hoofdstad voor dag en voor dauw van den voedzamen en smakelijken drank komen voorzien, die in geen Hollandsch gezin gemist kan worden.

Begrafenis van den H. Augustinus. -

Een kunstwerk van geheel anderen aard geeft ons de laatste gravure te aanschouwen, namelijk een muurschildering van den ouden Italiaanschen meester Benozzo Gozzoli, een der meest begaafde leerlingen van Fra Angelico. Zijn godsdienstige tafereelen komen in vrome innigheid van opvatting en uitvoering die van den grooten meester vaak zoo nabij, dat sommige deels aan hem worden toegeschreven. Over het algemeen echter onderscheidt zich Gozzoli van zijn engelachtigen leermeester door minder godsdienstige strengheid en meer wereldsche vrijheid van voorstelling. In hem openbaart zich de kentering, die op dat oogenblik in de kunstwereld plaats had, de overgang van de ernstige gothiek tot de weelderige renaissance. Zelfs in de versiering van het heiligdom aarzelde Gozzoli niet allerlei

ongewijde figuren en tafereelen te pas te brengen. Zoo was bij voorbeeld de beschildering der kapel in het paleis Medici te Florence hem een gereede aanleiding om op de wanden een schitterenden stoet van ridders en edelknapen te voorschijn te roepen. Hij koos namelijk tot onderwerp den tocht der heilige Drie Koningen naar Bethlehem en schiep een werk, dat in levendige bevalligheid, fantastisch vroolijke pracht en liefelijk gevoel in het heele tijdperk bijna zijns gelijke niet heeft. Gestalten vol jeugdige schoonheid en mannelijke kracht, in den rijken ridderdos van dien tijd, in goudglanzend brocaat, op prachtig getoomde rossen, trekken door een bevallig berglandsc[h]ap, van talrijk gevolg, pages te voet en reizigers te paard vergezeld. Het geheel is een belangwekkende tegenhanger van het beroemde Gentsche altaar der gebroeders Van Eyck, waarmee het wel niet in keurigheid van uitvoering, maar in onuitputtelijken rijkdom aan natuurleven best wedijveren kan.

Zooals intusschen reeds aangestipt is, wist hij ook de heilige ingetogenheid, die de christelijke kunst voegt, soms uitstekend te bewaren. De begrafenis van den H. Augustinus, hiernevens afgebeeld, en waarbij een paar afzonderlijke klagende figuren naar het voorbeeld van Fra Filippo van bijzonder aangrijpend effect zijn, kan dit bewijzen. Ze is een der schoonste

en plechtigste composities van den meester, die in zeventien frescotafereelen in het koor der Augustinuskerk te San Giminiano het heele leven van den grooten kerkleeraar op treffende wijze voorstelde. De meeste dier schilderingen hebben door den tijd veel geleden, maar de bedoelde begrafenis is nog goed bewaard en onze gravure geeft er een welgeslaagde af beelding van.

Benozzo di Lese, zooals zijn eigenlijke naam luidt, werd in 1424 te Florence geboren en in het beroemde Campo Santo te Pisa, aan welks versiering hij een belangrijk aandeel nam, vindt men zijn grafteeken, dat het jaartal 1478 draagt. Dat hij echter in dat jaar nog niet gestorven is, kan hieruit blijken dat hem in 1485 eerst zijn laatste tafereel voor het kerkhof betaald werd, terwijl wij van elders weten dat hij zelfs in 1496 nog als aanzienlijk burger en gezegend huisvader met zeven kinderen'te Florence leefde.

Wetenswaardig Allerlei.

Aardrijkskunde. -

Her onlangs te Bern gehouden internationaal Congres der aardrijksen alleen voor den maker verstaanbaar zijn.

De heer Barbier, algemeen secretaris van de aardrijkskundige vereeniging van Parijs, gaf als zijne meening te kennen, dat het onmogelijk is, een spelling naar de uitspraak te fabriceeren, daar deze niet alleen van volk tot volk, maar vaak van persoon tot persoon verschilt. Alleen het schrift kan een vasten grondslag aanbieden, daar dit niet verandert.

Daar bovendien de meeste beschaafde landen het Latijnsche alphabet hebben aangenomen, moet men in de officieele documenten van elk land de spelling der aardrijkskundige namen zoeken.

Wat de namen betreft, die met andere letterteekens dan die van het Latijnsche alphabet geschreven worden, spreker is van meening, dat men voorloopig de overbrenging in het Fransch, naar de door de aardrijkskundige vereeniging te Parijs vastgestelde regels kan behouden. Hij voegt er bij, hiervan de proef te hebben genomen door het vervaardigen van een lexicon met 250.000 aardrijkskundige namen.

Kolonel Coello van Madrid is daarentegen van meening, dat de spelling naar de uitspraak der respectieve landen moet gemodelleerd worden. Reeds tal van jaren brengt de aardrijkskundige vereeniging te Madrid dit stelsel met veel succes in toepassing.

Alle namen van de landen, die het Latijnsch alphabet gebruiken, worden als in het land zelf kundige wetenschappen heeft o.m. drie vraagstukken behandeld, die de aandacht van alle ontwikkelden ten volle verdienen: het plan van een wereldkaart op een schaal van één millioenste; de spelling der aardrijkskundige namen, en het vraagstuk van den eersten of nul-meridiaan, waarmee dat van een algemeene tijdsbepaling voor de geheele wereld samenhangt.

Het eerste vraagstuk werd ingeleid door dr. Penck, hoogleeraar aan de hoogeschool te Weenen, die het oogenblik gekomen verklaarde, om op een algemeenen grondslag een groote wereldkaart te vervaardigen, die een onder alle opzichten getrouw beeld van onze aarde zou geven en de som van alle menschelijke kennis op aardrijkskundig gebied bevatten.

Spreker zette de groote voordeelen van een schaal van één millioenste, waarbij een kilometer door een millimeter zou worden voorgesteld, uiteen, en zei, dat

sommige landen, als Zwitserland en Italië, deze schaal voor hun officieele kaarten reeds hebben toegepast.

Nadat dr. Penck's uiteenzetting nog door andere Congres-leden was gesteund en aangevuld, werd met algemeene stemmen een besluit aangenomen, waarbij het Congres het initiatief geschreven, en die der andere naar de uitspraak, desnoods met behulp van bijzondere teekens, in het Spaansch overgebracht.

BEGRAFENIS VAN DEN H. AUGUSTINUS, naar de muurschildering van BENOZZO GOZZOLI, in de Augustinuskerk te San Giminiano.

Na nog veel over en weer praten, wordt besloten, dat men in alle landen, die het Latijnsche alphabet hebben, dit voor de aanduiding der aardrijkskundige namen zal gebruiken, terwijl voor de andere landen het door de aardrijkskundige vereeniging te Parijs voorgestelde stelsel zal aangenomen worden.

Bovendien zal voor elk land een klein woordenboek vervaardigd worden, met de uitspraak in de taal des lands van de letterteekens, door de andere volken gebruikt, en waarin de verschillende benamingen voor een zelfde aardrijkskundig punt zullen worden opgegeven.

***

Het vraagstuk van den eersten meridiaan en van een algemeenen tijd kan eigenlijk niet door een congres van geleerden opgelost worden, daar de internationale betrekkingen er evenzeer als de aardrijkskundige wetenschap bij betrokken zijn. Er moet nl. een eerste meridiaan gekozen worden, die niet enkel tot grondslag zal dienen van de aardrijks - of sterrenkundige berekeningen der meridianen, maar ook tot vaststelling van een zelfde uur voor de telegrafen en de spoorwegen. Evenals over de kwestie der spelling, zijn allen het over de noodzakelijkheid der oplossing eens, maar deze nam tot het vervaardigen van een wereldkaart op een sc[haa]l van 1/1000.000, en tot dat doel een commissie van geleerden uit verschillende landen in het leven riep, die alles zou in het werk stellen om het beoogde doel te bereiken en de hulp der onderscheidene staten daartoe zou inroepen.

***

Wat de spelling der aardrijkskundige namen betreft, reeds sedert lang waren de geografen van alle landen hierover eens, dat daarvoor vaste en eenparige regels moesten worden vastgesteld.

Reeds twintig jaar kwam dit vraagstuk op de dagorde van alle aardrijkskundige congressen voor, maar nog nooit is het op afdoende wijze opgelost.

De groote moeilijkheid bestaat hierin, alle klanken door middel van een eenig en voldoende bekend alphabet uit te drukken.

Verschillende taalgeleerden hebben bij herhaling voorgesteld, voor de geographische namen een afzonderlijk alphabet in het leven te roepen. Dit kunstmatig vervaardigde alphabet zou echter het lot deelen van het Volapück eendracht verdwijnt, zoodra de eerste meridiaan moet gekozen worden.

Op het Congres te Bern werd hoofdzakelijk gesproken over de keuze van een eersten meridiaan en de practische waarde van het stelsel van den algemeenen tijd, in de Ver. Staten in gebruik. De heer Förster, directeur van het observatorium te Berlijn, critiseerde het stelsel van den algemeenen tijd als te kunstmatig, waarop de heer Hesse Wartegg, consul der Ver. Staten, antwoordde, dat het te zijnent reeds zeven jaar in gebruik was en het publiek het zonder moeite had aangenomen.

Hierna weruen verscheidene meridianen als de eerste voorgeslagen: die van Greenwich door den Amerikaan, die van de Behringstraat door den heer Bouthillier de Beaumont, die van Jerusalem door den geleerden Italiaanschen Jesuïet Tondini.

De slotsom was, dat de bijeenkomst zou gevraagd worden van een internationale conferentie van diplomaten, welke te Bern, de zetel van de internationale bureau's der posterijen, telegraphie en spoorwegen, zou gehouden en door wie het vraagstuk van den eersten meridiaan en van een algemeenen tijd definitief zou opgelost worden.

[Nummer 10]

Z.D. HOOGW. MGR. P. LEIJTEN, BISSCHOP VAN BRADA.

Z.D. Hoogw. Mgr. P. Leijten.

De *Katholieke Illustratie* heeft heden het voorrecht, haren lezers het welgelijkend portret en eene beknopte levensschets van Breda's vierden bisschop aan te bieden.

Monseigneur Petrus Leijten werd den 16^{en} Juli 1834 geboren te Heusdenhout, een wijk der gemeente Ginneken en Bavel. Hij volbracht zijne humaniora in het bisschoppelijk seminarie, destijds gevestigd te Oudenbosch, zijne hoogere studiën te Hoeven, alwaar hij den 13^{en} Februari 1859 de H. Priesterwijding ontving.

Na eenige maanden, als assistent van den hoogbejaarden pastoor en deken van Ginneken, werkzaam te zijn geweest aan het geestelijk welzijn zijner eigen geboorteplaats, ontving de veelbelovende priester den 30^{en} Juni 1860 zijne benoeming tot kapelaan te Alphen.

Niet minder dan twaalf jaren arbeidde Monseigneur in dezen nederigen werkkring, en mocht de eeuwenheugende parochie de rijkste vruchten van dat echt priesterlijk leven inoogsten. Kapelaan Leijten toch verloochende zijn verleden niet. Had hij in zijne jeugd te allen tijde behoord tot de uitstekendste en voorbeeldige studenten; werd hij in het seminarie te Hoeven door leeraren en studiegenooten geacht en bemind als een stipt, godvruchtig, studielievend seminarist: eenmaal in het H. Ministerie getreden, was en bleef hij een toonbeeld, waaraan zijne medebroeders zich gaarne spiegelden. Nauwgezet en ijverig in zijne priesterlijke bedieningen, een dienstvaardig medehelper voor zijn hoogbedaagden pastoordeken, minzaam en voorkomend jegens iedereen, een man van volhardende, degelijke studie, zich op de hoogte houdend der vragen van zijn tijd, daarbij gul en gastvrij voor zijne talrijke vrienden, door allen zonder onderscheid als hun meerdere erkend, een meerdere, die echter zijne meerderheid nooit deed gevoelen, die in iedere omstandigheid liefst onopgemerkt bleef, de bescheidenheid in eigen persoon: dat alles en veel meer was kapelaan Leyten, volgens het eenparig getuigenis van allen, die het voorrecht hadden, zijn leven en zijn werken meer van nabij te kunnen gadeslaan.

Was het wonder, dat de uitmuntende priester, die onder zoo menig opzicht zoo ver boven het gewone uitstak, het oog trok zijner geestelijke overheid? Was het wonder, dat, toen in 1872 de Regent van het seminarie te Oudenbosch, de hoogeerwaarde kanunnik G. de Nijs, tot pastoor en deken van Oosterhout werd gepromoveerd, de verborgen kapelaan van Alphen werd uitgekozen, om die gewichtige betrekking te aanvaarden? Onnoodig gezegd, dat die benoeming onverdeeld werd toegejuicht, en niemand bevreemdde, behalve - den benoemde alleen.

Aanstonds bewees de uitkomst, dat hier een zeer gelukkige keuze was gedaan. Hoewel overgeplaatst in een werkkring, die hem zoo goed als geheel vreemd was, betoonde de nieuwe regent zich van meet af geheel op de hoogte zijner niet gemakkelijke taak. Voorzichtige wijsheid, kalme kracht waren wel de hoofdtrekken van zijn negenjarig bestuur; de leeraren hadden geen woorden genoeg, om karakter, takt en hoedanigheden van hun hooggeschatten regent te roemen; en benijdenswaardig mochten de studenten heeten, die het voorwerp van zoo algeheele, volhardende toewijding waren. Volkomen waar is het, wat wij daaromtrent lezen in de Annalen van O.L. Vrouw van het H. Hart (1 Sept. 1887): ‘Negen jaren duurde zijne zegenrijke werkzaamheid als regent; al dien tijd wist hij de achting en liefde te winnen, zoowel der studeerende jeugd, toevertrouwd aan zijne zorg en leiding, als

de hartelijke genegenheid der leeraren, werkzaam onder zijn toezicht en bestuur. Eensluidend is de lof van allen die met hem woonden, over zijne minzaamheid, verdraagzaamheid en oprechtheid in de samenleving, over zijne gematigdheid en bescheidenheid in het bestuur en toezicht, over zijn ijver en beleid in de leiding en vorming der jeugdige studenten.'

Het kon dan ook niet anders, of het seminarie IJpelaar, - dat intusschen gebouwd en waarheen de 1e Afdeeling van Oudenbosch overgeplaatst was, - zag zijn gevierden regent zeer noode heengaan, toen hij den 13^en^ Aug. 1881, op zijn verzoek, tot pastoor der parochie Bavel werd benoemd. Hoe gaarne ware het nieuwe seminarie nog eene lange jarenreeks bestuurd geworden door hem, die zooveel tot zijne wording had bijgedragen, die het overeenkomstig zijn doel ingericht en den 1^en^ October 1878 geopend had!

Intusschen verheugde IJpelaar zich van harte over het geluk, dat zijn gewezen regent, thans, om oneigenlijk te spreken, zijn pastoor te Bavel gevonden had. Daar, in dat kleine, stille oord, gevoelde Monseigneur zich inderdaad gelukkig in den vollen zin des woords. Geacht, gehoorzaamd en bemind door zijne eenvoudige, godsdienstige parochianen, bebouwde hij er een dankbaren grond, die het weelderig uitgestrooide zaad met honderdvoudige vrucht terugschonk. De nieuwe pastoor achtte het eene zijner eerste en voornaamste zorgen, het oud, bekrompen kerkgebouw zoo spoedig mogelijk door een nieuwen, ruimen tempel te vervangen. Rusteloos was hij daarvoor in de weer; en - reeds waren alle toebereidselen gemaakt; reeds was de goedkeuring der kerkelijke overheid verkregen, reeds verheugde zich de gelukkige herder in de op handen zijnde uitvoering van zijn prachtig gothisch plan.

Daar klopt de dood aan het bisschoppelijk paleis te Breda, en ontrukt Mgr. H. van Beek, den 14^en^ October 1884, aan de liefde zijner diocesanen.

Wiens naam zweefde weldra op de lippen van duizenden? Wie werd door geestelijkheid en volk aangewezen als de uitverkoorne, door den Hemel bestemd, om den achtergelaten kromstaf op te nemen? De verborgen pastoor van het nederige Bavel.

En dat de *vox populi* ook hier wederom de *vox Dei* was, Monseigneur vernam dat, niet zonder siddering en huivering, niet zonder innige droefheid tevens, toen hij den 26^en^ April 1885 zijne benoeming tot bisschop van Breda uit de Eeuwige Stad ontving.

Wat het hart hem bloedde bij de gedachte, te moeten scheiden van de geliefkoosde plek, waar hij gehoopt had te leven en te sterven! Wat het bovenal kostte aan zijne nederigheid en zelfgeringschatting, zich tot de waardigheid en de plichten van een Prins der H. Kerk geroepen te zien! Alleen de gehoorzaamheid en de geruststellende hoop, dat God door den mond van Leo had gesproken, schonken hem den moed, om, in onbegrensd vertrouwen op den Hemel: *In te, Domine, speravi*, het *bonum opus* te aanvaarden, dat hij te zwaar achtte voor zijne zwakke schouders.

Den 29^en^ Juni daaraanvolgende werd de nieuwe bisschop in de kathedraal van Breda geconsacreerd door den aartsbisschop van Utrecht, Mgr. Snickers, onder assistentie der bisschoppen van Haarlem en 's-Bosch, Mgr. Bottemanne en Mgr. Godschalk.

Sinds zijn zes jaren voorbijgegaan; en, kwam het bisschoppelijk bestuur en de geheele persoonlijkheid van Monseigneur Leijten Breda iederen dag herinneren, hoeveel reden het had gehad te juichen en zich te tooien in feestgewaad op den dag der plechtige inhuldiging van zijn 4^en^ kerkvoogd: wij zijn er ook zeker van, dat aan Z.D. Hoogwaardigheid zelve voortdurend op overvloedige wijze in vervulling is gegaan de bede, die in het Boek der Psalmen volgt op de woorden zijner wapenspreuk: *non confundar in aeternum*, laat mij nooit beschaamd worden'

Lang moge de Vorst der Herders Monseigneur Petrus Leijten voor het geluk van Breda's Kerk sterken en bewaren!

IJ., Sept. 1891.

H.

De Pleegdochter, door J. Vesters, Jr.

V.

Ruim twee jaar zijn sinds verloopen. Wij zijn aan den avond van den 20n Februari 1793.

In de anders zoo gezellige huiskamer van het landhuis nabij de heirbaan van Antwerpen naar Breda zijn vereenigd, mevrouw Claessens, hare pleegdochter, haar zoon Albert, wegens een hoogst droevige gebeurtenis uit Amsterdam in de ouderlijke woning weergekeerd, en de trouwe huishoudster Martha.

Een sombere, zwaarmoedige stilte heerscht in het vertrek, waaraan het stemmig rouwgewaad, dat hun leden omsluit, een doodsch aanzien geeft, en die stilte iets drukkends en beklemmends bijzet. Zelfs Martha, de ronde, schijnbaar zoo ruwe Martha, is den koers kwijt, en weet geen woorden te vinden om den neergeslagen moed op te wekken en de als een riet gebogen mevrouw een hart onder den riem te steken. Zij pinkt zelfs tersluiks nu en dan een traan weg, als haar blik van haar meesteres naar Agnes dwaalt, wier bleekheid haar rowkleed nog meer doet uitkomen.

Elk is met zijn eigen gedachten geheel vervuld, die echter denzelfden kringloop vormen en van uiterst droevigen en neerslachtigen aard zijn. En geen wonder! Nog maar een paar weken geleden is de kapitein na een kortstondig ziekbed ontslapen en heeft in den huiselijken kring en in het hart zijner vrouw en kinderen een leegte achtergelaten, die nooit aangevuld kan worden.

In die twee jaren is hij langzaam achteruitgesukkeld. Hij, de sterke eik, in vergelijking met zijn zwakke vrouw, was nog minder dan deze, aan wie het spreekwoord der krakende wagens bewaarheid scheen te worden, tegen de slagen van het lot bestand. Het verdriet over den ondankbaren Karel, die in al dien tijd maar niets van zich heeft doen hooren, was voor een groot gedeelte schuld aan zijn trapsgewijze verzwakking en uittering. Deschijnbaar zoo sterke en robuste man had voor het oog zijner vrouw en dochter het hartzeer opgekropt, dat langzaam maar zeker zijn gestel ondermijnd had. Niet weinig droeg hiertoe zijn bekommernis bij over het lot van vrouw en dochter, zoo hij overleed. Wie zou voor haar zorgdragen, wie haar ten schuts zijn in de woelige dagen, die zij beleefden, in de nog woeliger, die het verschiet aankondigde? Wie haar beveiligen voor de wraak van Van Zuylen, die zich tot dusver enkel in min of meer gevoelige speldeprikken en kleine hatelijkheden had lucht gegeven, maar na zijn dood mogelijk zich op veel kwaadaardiger wijze zou uiten? Voorzeker, zijn zoon Albert was er nog, maar zou deze, met al zijn goeden wil, er de man naar zijn, om in zoo hachelijke tijden twee zwakke vrouwen tot bescherming te strekken? Hij zonder geest- of veerkracht, zonder kloekheid en vastberadenheid? En onwillekeurig dacht de kapitein weer aan dien anderen zoon, aan Karel, en zijn gemoed werd vervuld met bitterheid, gemengd met eenig zelfverwijt - hij kon het zich niet ontveinzen Karel bezat ontegenzeglijk in hooge mate de eigenschappen, welke in zoo netelig tijdsgewricht in een man vereischt werden. Hij was een kloeke, vastberaden natuur,

die aan groote geestkracht een beproefde dapperheid paarde. Maar wat baatte dat hier? Die zoon, die plichtvergeten ondankbare, was weg, voor altijd, hij zou nooit terugkeeren, en als hij terugkeerde, zou hij hem den toegang tot zijn huis ontzeggen....

Bitter, onbeschrijflijk bitter waren zijn laatste dagen geweest. En al trachtten zijn bezorgde huisgenooten hem hoop in te spreken, door hem een spoedige beterschap voor te spiegelen, door zijn ziekte als een voorbijgaande ongesteldheid uit te leggen, hij gevoelde maar al te wel, dat hij, zooals hij het uitdrukte, voor zijn laatste anker lag. Op zijn stervenssponde uitgestrekt, zag hij zijn vrouw en dochter en zijn zoon Albert, in der haast uit Amsterdam ontboden, voor hem neergeknield. Hij zegende hen en beval Albert - met brekend hart - te waken over zijn moeder en pleegzuster. Zijn stervend oog waarde door het vertrek als zocht het iets.

'Karel,' fluisterde zijn vrouw, wien een vonk van hoop in het harte glom. Op het hooren van dien naam wendde de kapitein het hoofd af, als griefde het hem, aan dezen herinnerd te worden. Toch was ook zijn geest geheel met dien naam vervuld, en werd in zijn ziel een zware tweekamp gestreden tusschen zijn nooit gedelgde vaderliefde en zijn haast onbuigbaren trots. Zijn vrouw, die dit scheen te bespeuren, greep met teederheid zijn hand en fluisterde:

'Vergeef hem, vergeef Karei! Zeg, och zeg, dat je geen haat, geen afkeer meer voor hem gevoelt.'

En Agnes voegde haar lieve stem, die zoo vaak den kapitein had weten te overreden, bij die harer pleegmoeder, om als pleitbezorgster voor den schuldige op te treden. 'Vergeef hem, vader,' bad zij op smeekenden toon, 'opdat wij hem, als hij mocht terugkeeren, kunnen zeggen, dat zijn vader zijn misdadigen stap vergeven heeft.'

'Hij zal niet terugkeeren,' zei de kapitein met zwakke stem, 'hij is verloren voor altijd, de ongelukkige! Hem vergeven? hem, die ons zooveel kommer en hartzeer heeft berokkend, hem, die de schuld is....' Hier hield hij op, de aandoening had hem overmeesterd, en bovendien, in het aanschijn des doods sprak ook zijn geweten hem niet van alle schuld vrij.

'Och, vader, vergeef hem,' hield Agnes aan, die zijn aarzeling als een gunstig voorteek en beschouwde, 'mogelijk is het enkel vrees, die hem weerhoudt, zich aan uw voeten te werpen en vergiffenis te vragen. Wie weet, hoe zwaar hij reeds voor zijn misslag geboet heeft, hoe de wroeging over het leed, dat hij u heeft aangedaan, hem rust noch duur laat.'

'Vlei je met geen ijdele hoop, Agnes. Jij beoordeelt alle menschen naar je eigen goed hart. Karel is te trotsch om zich voor het vaderlijk gezag te buigen, waaraan hij zich op zoo ongehoorde wijze vergrepen heeft.'

'Maar als hij terugkeert, vader, en betuigt, dat hij berouw gevoelt, moeten wij dan zeggen, dat zijn vader geen woord van vergeving voor hem over had, zeggen, dat zijn vader gestorven is zonder mededoogen te gevoelen met den schuldigen zoon, die toch steeds zijn kind was en bleef....'

De kapitein voelde zijn hart week worden. In zijn gemoed kampten de liefde voor den plichtvergeten zoon, maar die toch, zooals Agnes hem te rechter tijd had herinnerd, zijn kind was gebleven, en de vaderlijke trots, die zoo zwaar was gehoond, om den voorrang. Hij kon echter geen weerstand blijven bieden aan den aandrang der beide vrouwen, die voor den zoon en broeder in de bres sprongen; aan den aandrang van zijn eigen hart, dat van vergeven si rak en eigen schuld. Het laatste greintje wrok verdween, zijn trots werd geheel en al gebroken, toen ook nog de priester, die hem tot de groote reis naar de eeuwigheid voorbereidde, hem er op wees, dat hij niet met gramschap of haat in het hart voor Gods rechterstoel mocht

verschijnen, dat hij moest vergeven op het voorbeeld van den Zaligmaker aan het kruis, die den goeden moordenaar vergeving had geschonken.

'Welnu, ik vergeef Karei,' zei de kapitein, terwijl een glans van geluk zijn bleek gelaat overtoog, 'ik vergeef hem zijn misstap uit geheel mijn hart. Zegt hem, zoo hij ooit - wat God geve - hier mocht belanden dat de laatste woorden zijns vaders woorden van vergeving en een bede van geluk voor hem zijn geweest, en dat hij aan u goedmake wat hij jegens mij misdreef.'

Zijn laatste levensuren werden vergald door de vrees, waarin hij verkeerde omtrent het lot zijner dierbare betrekkingen, die hij zonder schuts moest achterlaten. De herhaalde betuigingen van Albert, dat hij over zijn moeder en zuster zou waken, schenen den stervende niet gerust te stellen. Hij kende Alberts karakter en wist, dat deze in de ure des gevaars zou weifelen en versagen.

'Bange dagen breken voor ons land aan,' zei de kapitein met dien vooruitzienden blik, welke stervenden veelal eigen is. 'Wie weet, hoe spoedig reeds de Fransche republikeinen onzen stadhouder te lijf zullen komen, en hun woeste horden onze grenspalen overschrijden! Wie zal uw beschermer zijn? En dan de wraak van Van Zuylen, die u nog steeds boven het hoofd hangt! Tijdens mijn leven is hij uit uw vaarwater gebleven, maar wie weet, hoe spoedig hij van mijn dood en de hachelijke tijdsomstandigheden partij zal trekken en u aan boord klampen.'

'Maar *ik* ben er nog, vader,' riep Albert in vervoering uit, 'geen haar zal op het hoofd mijner moeder of zuster gekrenkt worden, zoolang ik adem haal. Ik zal op mijn hoede zijn voor Van Zuylen, zijn gangen bewaken, en, bij den Hemel! zoo hij iets tegen moeder of Agnes durft ondernemen, zal ik zijn pogen weten te verijdelen. Ook mij vloeit het bloed der Claessens door de aderen, en van nu af zal men mij nooit meer een lafaard schelden. Ik weet, tot dusver miste ik die veerkracht en kloekheid, die men van iemand op mijn jaren mocht verwachten, maar voortaan, nu mij de hoede over twee zoo dierbare wezens is toevertrouwd, zal ik doen blijken, dat mij, tot het vervullen van den mij opgelegden last, noch wilskracht noch moed ontbreken. Het lam, zoo het getergd wordt, kan in een leeuw veranderen!'

Nog nooit had de kapitein zoo kloeke woorden uit den mond zijns zoons gehoord. Voor een oogenblik kwam weer de oude flikkering van vuur en moed in zijn brekend oog op, dat hij op Albert sloeg, wiens gelaat van geestdrift gloeide. 'Zoo is het wèl,' zei de kapitein, de hand zijns zoons krampachtig drukkend, 'nu kan ik gerust mijn hoofd neerleggen.'

Den volgenden dag reeds gaf hij den geest. Zijn laatste woord was een aansporing tot Albert, zijn gelofte gestand te doen, een woord van vergeving en zegen voor den afgedwaalden Karel.

Had de kapitein in zijn laatste oogenblikken begrepen, wat Agnes met zooveel aandrang en warmte voor zijn schuldigen zoon in de bres had doen springen? Het scheen zoo, ten minste nog in den morgen van zijn sterfdag had hij Agnes nader tot zich getrokken en haar toegefluisterd: 'Ik zegen je, mijn kind, en hoop dat je vurige wensch vervuld worde. Bid God voor mij en voor Karel! Zeg hem, als hij terugkeert dat ik hem alles, alles vergeven heb. Moge hij je gelukkig maken!....'

Op den avond nu van den reeds gemelden 20[en] Februari 1793 bevinden mevrouw Claessens, Agnes, Albert en Martha zich in de huiskamer bijeen. Het was een bange tijd, en de kapitein had wèl gezien, toen hij voorspelde, dat de Fransche republikeinen, die hun koning onthalsd hadden, spoedig ook op ons grondgebied den vrijheidsboom zouden komen planten onder de bedrieglijke leuze: vrijheid, gelijkheid, broederschap. Talrijke scharen van sans-culotten, bandelooze krijgers en onbeschaamde plunderaars, hadden reeds de Belgische grenzen overschredenen waren de Vereenigde Provinciën binnengerukt. Maar niet alleen waren het Franschen, die de regeering wilden omzetten en Holland onder hun juk brengen - tal van uitgeweken patriotten hadden zich tot een Bataafsch legioen vereenigd en

bij de legerscharen van Dumouriez aangesloten. In wilden ren ging het nu op Hollands vestingen los; de sans-culotten, die bij Jemappes de Oostenrijkers als kaf voor den wind hadden doen uiteenstuiven, waanden zich onverwinlijk, en tuk op hun zegepralen trokken die berooide soldaten luchtig en onder het aanheffen van Marseillaise en Carmagnole Hollands grenspalen over en op Breda, de Klundert, Willemstad en Geertruidenberg los.

Tot dusver echter had de familie Claessens nog weinig overlast van de doortrekkende troepen gehad. Generaal Dumouriez wist, tot op zekere hoogte althans, orde en tucht onder zijn krijgers te handhaven, en de omliggende bewoners waren blij, zoo zij er met een matige brandschatting, het verschaffen van den noodigen leeftocht en nog wat bovendien, afkwamen. Straks echter zouden de gevreesde *traînards* komen, die kerkschenders, plunderaars en voetbranders, en dan zou een kreet van woede en smart uit duizenden kelen zich ten hemel verheffen, en de eenvoudige, haast weerlooze landlieden, als weleer hun voorvaderen bij de plundertochten der Noormannen, verzuchten: ‘Van de woede der sans-culotten verlos ons, Heer!’

Bange zorg en kommer vervulden de harten der vier personen, in diepe verslagenheid in de huiskamer bijeen. Zij vreesden, zij voelden als 't ware instinctmatig, dat er een geweldige storm in aantocht was, een orkaan, die hen licht allen in zijn vernielenden vaart kon meesleuren.

Geen wonder dus, dat allen een diep stilzwijgen bewaarden, dat zelfs de ronde Martha geen kwinkslag of zelfs maar schertsend woord kon uitdenken, dat hier niet ongepast of misplaatst mocht geacht worden. Een ieder was met zijn eigen droeve gedachten bezig, die, zonder dat men het elkander behoefde te zeggen, hetzelfde uitgangspunt hadden en om dezelfde spil draaiden. Zij dachten niet aan den ellendigen Van Zuylen, die sedert eenigen tijd, tot aller geruststelling, zijn buitenverblijf verlaten had. Waarheen, men wist het niet, men bekommerde er zich ook niet om. Men wenschte zich geluk, van zijn nabijheid ontslagen te zijn, en de argeloozen, zij beseften niet, dat hij juist in dien tijd alles in het werk stelde om zijn lagen hartstocht voldoening te schenken, om zijn slachtoffers, die hij nooit uit het oog verloren had, al scheen hij zich oogenschijnlijk niet om hen te bekommeren, op uitgezochte wijze te vernederen en te pijnigen.

Aller gedachten - men kan het gemakkelijk raden - verwijlden bij Karel, hoe schuldig ook, toch allen even dierbaar en onvergetelijk. Of hij terugkeerde! Niet langer zou hij een uitgeworpene, een vervloekte zijn! Met open armen zou men hem ontvangen, wiens gemis, nu levendiger dan ooit, gevoeld werd. Was niet zijns vaders laatste woord een bede van zegen, van geluk voor hem geweest? En Agnes' wangen kleurde een hoogroode blos als zij daaraan dacht, en haar levendige fantasie haar een oogwenk een toekomst vol zonneschijn voortooverde.

Of hij terugkeerde! Ja, maar was het niet vermetel, die hoop te koesteren, in zulk een droombeeld zich te vermeien? Alle pogingen waren reeds in het werk gesteld om Karels verblijfplaats uit te vorschen, maar helaas! alle waren vruchteloos gebleven. En toch, wie weet....? Indien Karel eens, als zooveel anderen, dienst genomen had in het republikeinsche leger en mede optrok naar zijn vaderland? Zij allen gevoelden afkeer voor de Franschen, die zonder eenigen grond of reden de vreedzame landstreken van Staats-Brabant met hun ruwe horden hadden overstroomd; zij gevoelden walging voor die landgenooten, welke zich niet ontzagen, in de gelederen van den vijand hun eigen land te bestoken en jammer en ellende te brengen over duizenden. En toch, hoe vurig wenschten zij, dat Karel onder de laatsten mocht zijn, mits zij op deze wijze konden te weten komen, waar hij was, hem spreken en

VIER POESJES, NAAR DE SCHILDERIJ VAN WILHELM SCHÜTZE.

HET ONDERBROKEN DUEL, NAAR DE SCHILDERIJ VAN J. OWIDZKI.

als een kostbare buit onder het ouderlijke dak terugbrengen....

Martha, die wel had ingezien, dat haar profetie, indertijd op zoo stelligen toon uitgesproken, niet vervuld was, en wier hoop op Karels terugkomst haast tot het nulpunt was gedaald, wilde dit noch mevrouw Claessens, noch juffrouw Agnes laten blijken, en het nu over een anderen boeg wendende, verbrak zij het eerst het stilzwijgen:

‘Honderd tegen een, mevrouw, dat Karel met dat volkje - zij doelde op de Franschen - naar hier komt afzakken; wel geen heel fijn gezelschap - zooals de dief die gehangen werd, tot den beul zei- maar enfin, zoo nauw moet je 't niet nemen. Denk je ook niet, dat Karel er wàt kranig uit zou zien in zoo'n mooi officiers-pakje met gouden epauletten? Voor officier is hij geknipt: een echte woelwater en een eeuwig knappe jongen, een kerel als een vlag. Nu, bloos maar zoo niet, Agnes, 't mag wel gezegd worden, wat jij, mevrouw? 't Is alevel een heel andere vent als die sinjeur Van Zuylen, die in de kombuis kruipt als er een beetje wind is.’

Mevrouw Claessens glimlachte pijnlijk, en toch dacht ze enkel aan Karel, toen ze aan Albert vroeg:

‘Heb je al iets naders gehoord omtrent de krijgsbedrijven der Franschen en denk je dat Breda het lang zal uithouden?’

‘Breda kan het geruimen tijd uithouden, moeder,’ antwoordde Albert, ‘het heeft een sterk garnizoen in, beschikt over 250 vuurmonden en is van voldoenden leeftocht voorzien. Daarenboven moet de bevelhebber, Alexander grave Van Bylandt, verklaard hebben, dat hij de stad tot het uiterste zal verdedigen, al moesten daarbij ook het kasteel en al wat hij als baron van Breda bezit, de kerk, die de asch zijner voorvaderen bevat, en de woningen zijner vasallen in puin opgaan. Ook heeft de stadhouder op ondubbelzinnige wijze te kennen gegeven. dat hij veel aan 't behoud dezer veste hecht, en verwacht, dat in dit benarde tijdsgewricht elk zijn plicht zal doen. En toch vrees ik, want Bylandt, als meermalen gebleken is, is wel een man van weidsche woordenpraal, maar niet van de daad. Een Héraugière heeft Breda van doen, met een Bylandt zal het blijken niet gebaat te zijn.’

Mevrouw Claessens slaakte een diepen zucht.

‘Naar ik straks vernam,’ vervolgde Albert, ‘is de Klundert, waar baron Von Kropff het bevel voerde, na een bombardement van acht uren door de Franschen stormenderhand ingenomen. Luitenant Colthoff heeft echter, voor het binnendringen des vijands, al het geschut vernageld, maar is gevangengenomen, terwijl Kropff, toen de Franschen de eene poort bemachtigd hadden, met een veertigtal soldaten door de andere uittrok, in de hoop naar Willemstad te ontwijken, een sterk nest, waar Boetzelaar het bevel voert. Aan de Tonnenkreek raakte hij echter slaags met een bende Franschen en werd alras omsingeld. Kloek stelde Kropff zich te weer en rukte een der sans-culotten een musket uit de hand, waarmee hij den overste Hartman, een onzer zoogenaamde patriotten, die onder het republikeinsche vaandel tegen hun eigen land strijden, velde. Kropff moet echter door een ander uitgewekene, naar men wil, kapitein Booymans, doorschoten, zijn lijk op onmenschelijke wijze mishandeld en in het water geworpen zijn. 't Ziet er veeg uit met onze Bondige Provinciën. De Prins - 't zij met allen eerbied gezegd - mist de noodige veerkracht in de ure des gevaars. De geest van zijn roemruchten grootvader Friso schijnt hem geheel vreemd te zijn. Het volk zelf is verdeeld en helt gedeeltelijk naar de zijde der Conventie over. Wij hebben geen enkel veldoverste van naam om den weifelaars moed in te spreken en het sluimerende vuur der vaderlandsliefde tot een helle vlam aan te wakkeren.’

Plotseling houdt Albert op, een geluid treft zijn oor, dat later zoo vaak de verbitterde landlieden tegen de aftrekkende Franschen in het geweer zou roepen: het l[u]iden

der stormklok. Onheilspellend klonken die zware, dreunende tonen door tot de woning van mevrouw Claessens. De sombere galm deed allen als geëlectriseerd opspringen. Albert greep een geweer en stak een paar pistolen bij zich ‘Er is onraad,’ zei hij, ‘de bewoners der omstreken worden tegen de sans-culotten te wapen geroepen. Het zal een bende dier gevreesde *traînards* zijn, die in België reeds zooveel gruwelen hebben aangericht.’

‘Je blijft toch hier, Albert?’ zei zijn moeder op smeekenden toon, ‘je zal je toch niet blindelings in het gevaar storten en ons in zoo hachelijke omstandigheden onbeschermd hier laten? Wat moet er van ons worden, zoo die woeste krijgsknechten ons huis overvallen en jij niet hier bent om ons tot schuts te strekken? Denk aan de woorden uws vaders en uwe belofte.’

‘Juist daarom, moeder, moet ik optrekken, want het gevaar is dreigend. Hoor, hoe het gebeier der stormklok aanhoudt; ik moet gaan, waar mijn plicht mij roept, ik kan, ik mag niet blijven. Ware vader in mijne plaats, geen oogenblik zou hij geaarzeld hebben om de bedreigde dorpelingen te hulp te snellen.’

‘Maar wij dan, Albert, wie zal ons, weerlooze vrouwen, bijstaan? Blijf, wie weet wat ons boven het hoofd hangt!’

Albert weifelde nog, het geweer ging van de een in de andere hand, zijn ziel streed een zwaren tweestrijd. Hij scheen een geheel ander man geworden. Zijn oo[g] fonkelde van moed en strijdlust, en krampachtig hield hij zijn wapen omklemd. Eensklaps wordt de deur met geweld opengeworpen en een landman met een vuurroer in de hand treedt binnen.

‘Nog hier, mijnheer Claessens, hoort gij dan de stormklok niet? De Fransche plunderaars steken onze huizen in brand; alles verwoesten of rooven zij! Wel vier-, vijfhonderd zijn ze in getal! Spoedig, anders is het te laat!’

Deze woorden beslisten. Albert riep zijn doodelijk ontstelde moeder en zuster een laatst vaarwel toe en verliet met zijn gezel ijlings de woning, de beide vrouwen in de grootste verslagenheid achterlatend, terwijl ook Martha's gewone veerkracht haar scheen te begeven, want ternauwernood kon zij een paar woorden van opbeuring en bemoediging uitbrengen, die echter hun doel misten. De vrouwen ontveinsden zich het hachelijke van den toestand niet en begonnen vurig te bidden, opdat God het dreigend gevaar van Alberts en haar hoofd zou afwenden.

Zou deze bede verhooring vinden of zouden haar nog nieuwe, zwaarder beproevingen bespaard zijn?

(*Wordt vervolgd.*)

Mijnheer de Baron.
Zuidafrikaansche Sportgeschiedenis.

‘Wat is dat toch voor een heerschap?’

Deze vraag richtte Kasper Hellenbach tot zijn vriend Jozef Wardel, een diamantgraver in de Zuidafrikaansche kolonie Kimberley, op het oogenblik dat een deftig gekleed heer voorbij de veranda van de herberg kwam, waar zij zich na de hitte van den dag aan een koelen dronk laafden.

‘Die? Wel dat is baron Van Gulpendam, de nieuwste bezoeker van aanzien in ons roofnest, een echte banjerheer. Daar zal je nog genoeg van te hooren krijgen, denk ik; want de heele kolonie praat van niets anders meer dan van mijnheer den baron, en vooral onze Amerikaansche en Engelsche kameraden zien hoog tegen hem op.’

‘,Kijk, is dat nou die baron Van Gulpendam, die rijke paardenliefhebber en kranige ruiter, die verleden jaar den grooten nationalen prijs bij de najaarswedrennen in Kaapstad gehaald heeft. Wat komt die hier in Kimberley zoeken?’

En Kasper Hellenbach zag met uitgerekten hals den voorbijganger na, die zich langs den stoffigen, ongestraten weg verwijderde.

'Hij wacht hier op een paar vrienden, naar het heet. Ik wou dat hij zijn biezen maar pakte en gauw ook. Want het is onuitstaanbaar zooals jong en oud, sinds hij hier is, met de hooge aristocratie dweept; de kastelein hier heeft **er** een *almanach de Gotha* op moeten aanschaffen....

Die baron snijdt maar overal op van zijn vriend, lord Die-en-Die, van zijn neef, graaf Zus-en-Zoo, van zijn tante, de hertogin van Ik-weet-niet-wat - het is om er zeeziek van te worden! De kleine Mozes Lazarus heeft hem, toen hij met zijn wagen van Kaapstad hierheen kwam, onderweg opgenomen en hier gebracht. De aap is op zijn nieuwen boezemvriend Gulpendam zoo grootsch als een pauw op zijn staart; overal loopt hij met hem rond en laat hem kijken als een dansenden beer of een gedresseerden poedel.'

'Ik had niet gedacht dat ze hier zoo gek waren.'

'Och, waarom niet,' hernam Wardel. 'Die Gulpendam is een aardige vent, die met de menschen weet te praten, en daarbij denkt ieder dat er wat van hem te halen is. Hij, moet in Holland een kolossaal fortuin en onmetelijke landerijen hebben. En nu vleien onze mijn-speculanten zich natuurlijk een deel van dat Hollandsch kapitaal hierheen te trekken, wat natuurlijk aan de zaken een buitengewone vlucht zou geven. Daarbij staat hij met den geringsten *digger* op den vertrouwelijksten voet. Hij heeft nog geen kwartier met je gepraat of hij noodigt je al van den winter op zijn buiten bij Den Haag te logeeren. De mannen loopen met hem weg, en nu hoef ik je van de vrouwen niks te zeggen: die zijn bepaald blind en dol. Voor mijn part vloog de kerel de lucht in.'

'Je schijnt al bijzonder weinig met hem op te hebben, Jozef,' zei Hellenbach lachend.

'Daar heb ik mijn reden voor.... Maar ik zie dat hij den *Gouden Palmboom* is binnengegaan, waar hij met de speculanten altijd een kaartje legt. Dan hebben we hem van avond toch zeker niet bij Ebert te verwachten, waar hij anders ook al meer over den vloer ligt dan noodig en passend is.'

'Ah zoo, hoort Polly Ebert misschien ook al tot de dames, die hij blind en dol maakt. De baron ziet er me net naar uit of hij al de meisjes hier nog het hoofd op hol zou maken.'

Wardel's eenig antwoord was een onverstaanbaar gemompel. Hellenbach keek hem oplettend van ter zijde aan.

Polly Ebert gold voor het knapste en aardigste meisje uit de diamantenstad Kimberley, en tallooze *diggers* hadden haar al het hof gemaakt. Met Jozef Wardel was ze nog wel niet openlijk geëngageerd, maar het stond toch al zoo goed als vast dat beiden een paar zouden worden. Polly was een goed meisje, maar een beetje ijdel; Jozef had ze lief met al de trouwhartigheid van zijn eerlijk en flink karakter: maar hij was wel wat zwaartillend en gauw jaloersch. En nu was die verleidelijke baron Van Gulpendam er in eens tusschen gekomen, ja had dadelijk toegang verkregen in den huiselijken kring van den welgestelden diamant-agent Ebert, een Duitsch Amerikaan uit Pennsylvanië.

Jozef Wardel stond op.

'Het blijft er dus bij, Kasper,' zei hij, zich gereedmakend om heen te gaan. 'dat je bij den wedren mijn merrie Proserpina rijdt, niet waar? Ik denk stellig dat ze ons den damesprijs weer haalt, zocals verleden jaar.'

'Dat denk ik ook,' hernam Hellenbach, 'altijd als er geen sneller paard is aangemeld. Zoodra ik de lijst gezien heb, zal ik je zeggen of we winnen al dan niet. Proserpina is een goed paard, maar allesbehalve een wonderbeest.'

'Daar heb je gelijk in,' zei Wardel, 'maar een volbloed renpaard zal wel niemand aangemeld hebben, daar het winnende paard na den wedren voor vijftig pond sterling verkocht moet worden. Proserpina heeft dus alle kans.'

Daarmee schudde hij zijn vriend de hand en

ging den weg op. Onderweg kwam hij een voormalig *digger* tegen, die nu agent en tegen den tijd der wedrennen *bookmaker* was. Mr. Howlett - zoo heette de man - hield hem bij een knoop van zijn jas staande.

'Heb je dezen keer je merrie Proserpina weer aangemeld?' vroeg de Engelschman. 'Verleden jaar had je er toevallig nogal geluk mee.'

'Wat praat je van toevallig!' hernam Wardel wrevelig. 'Mijn merrie won omdat ze onder al de paarden het beste was. Wil je misschien dezen keer tegen haar wedden?'

'Het is nog wel een beetje vroeg om van wedden te spreken; anders ben ik de man niet, die geen voet bij stuk houdt. Ik zet honderd vijftig tegen vijftig. Neem je dat aan? 't Is anders geen manier van zaken doen.'

'Ik neem het aan,' hernam Wardel, zijn notitieboekje uithalend en de weddenschap opteekenend.

De *bookmaker* deed hetzelfde, waarbij een spottend lachje over zijn gezicht gleed.

'Je behoort tot de menschen, die altijd met den kop door een muur willen loopen, Mr. Wardel,' zei hij. 'Neem den raad van een man aan, die meer verstand van wedrennen heeft dan u, en wacht je in het vervolg wel, je knol aan te melden, vóór je weet wie er nog meer aangemeld is.'

Wardel maakte zich kort van hem af en ging zijns weegs. Howlett was de man niet, die zijn geld het raam uit gooide. Als hij tegen Proserpina wedde, dan wist hij waarschijnlijk, dat er al een beter renpaard aangemeld was. Van den anderen kant echter meende Wardel de paarden van de heele streek te kennen, en dat waren allemaal dieren van inlandsche herkomst, die het tegen zijn Proserpina nooit konden opnemen.

Het gezin der Ebert's bestond uit drie personen: vader, moeder en dochter, de mooie Polly. De oude Ebert was een ijverig en bekwaam man van zaken, die enkel aan zijn diamanten-speculatie dacht en maar pruttelde over de hooge loonen, die hij aan de Kaffers in zijn groeven werkzaam moest uitbetalen. Zijn vrouw had hij al voor lange jaren uit Duitschland gehaald, nadat hij zich in Pennsylvanië met den veehandel een aanmerkelijk vermogen had verworven. Zij was een burge-meestersdochter uit een kleine stad en hield zich daarom voor een nette dame, veel te fijn voor de slordige, stoffige, primitieve diamantenstad. Wie Polly aanzag, kon niet begrijpen dat zij de telg van zulke ouders kon wezen. De ijdelheid kon ze van haar moeder geërfd hebben, maar overigens kwam ze in niets met haar omgeving overeen.

Toen Wardel bij de familie Ebert binnentrad, viel hem aanstonds de ontvangst der moeder op. Kort geleden nog pleegde men hem met de grootste hartelijkheid te verwelkomen; maar sinds baron Van Gulpendam er toegang gekregen had, was daarin een aanmerkelijke verandering gekomen.

'Hoe vaart u, mijnheer Wardel?' vroeg mevrouw Ebert neepneuzig. 'Wij dachten al dat het de baron was... heeft u hem soms gezien?'

'Die zit van avond weer in den *Gouden Palmboom* te kaarten, zoodat u hem niet hoeft te wachten,' hernam Wardel wrevelig.

'Het is jammer dat mijnheer de baron Van Gulpendam zoo graag speelt,' zei mevrouw Ebert op een toon van leedwezen. 'Maar dat zit hem in het aristocratische bloed; die heeren kunnen tegen hun verlies.'

'Verliezen zal hij er anders niet doen,' merkte Wardel inwendig nijdig op. 'Hij moet bijzonder gelukkig zijn met de kaart.'

'Nu er moet toch altijd één winnen, en ik begrijp niet hoe u je over het geluk van mijnheer den baron kan ergeren; 't is of er ik weet niet wat achter steekt,' aldus nam Polly het woord, daardoor niet zoozeer Wardel's opmerking als wel den toon waarop ze geuit werd, bestraffend.

''k Vraag wel excuus,' hernam deze beschaamd. 'Ik heb volstrekt niets tegen hem willen zeggen.'

Ondanks zijn toegevendheid werd echter de stemming er niet gemoedelijker op. Eindelijk kwam het gesprek op de aanstaande wedrennen. Polly had de fraai geborduurde beurs vervaardigd, waarin de damesprijs van Kimberley den overwinnaar moest overhandigd worden en dit was ook de geheime reden, waarom hem zooveel aan het winnen gelegen was.

'Misschien doet het u genoegen, miss Polly, te vernemen dat uw gunsteling Proserpina het uitstekend maakt,' ging hij na een pooze voort. 'Ik hoop ook dit jaar weer uw mooie beurs te halen.'

'Denk je? Nu, ik geloof van neen. Ik wed op een ander paard.'

'Je zal toch niet tegen Proserpina wedden?' vroeg Wardel bekommerd.

'Baron Van Gulpendam heeft mij gezegd, dat hij ditmaal stellig overwinnaar zou zijn. Hij zal de Iduna van mr. Lascelles rijden.'

'Wat!' ging Wardel voort. 'Heeft de kerel - heeft Mozes Lazarus zijn Iduna voor den damesprijs aangemeld? En hij heeft me gezegd, dat het paard vóór de groote nationale wedrennen niet op de baan zou komen. Dat is weer zoo'n streek van hem.' Daarbij schoot hem de weddenschap te binnen, die hij kort te voren met Howlett had aangegaan.

'De baron heeft er hem toe omgepraat,' hernam Polly, 'omdat hij zoo graag wou meedoen. Ik vond het heel aardig van hem, want het is toch een heele eer voor ons, dat een man die bij zooveel groote wedrennen in Holland, Engeland en ook in Kaapstad overwinnaar geweest is, niet versmaadt hier naar onzen kleinen damesprijs te dingen.'

'En daarbij heeft hij ook gezegd,' viel mevrouw Ebert in, terwijl ze haar dochter lachend toeknikte, 'dat hem nog nooit zooveel aan een prijs gelegen is geweest als aan de beurs, die onze Polly geborduurd heeft, en mijnheer Lascelles heeft moeten beloven, hem de beurs af te staan, als hij met de Iduna wint. Ik heb het altijd gezegd: alleen een aristocraat heeft er slag van, iemand op zoo'n fijne manier een compliment te maken.'

Wardel stond op om heen te gaan.

'Nu zie ik wel,' zei hij neergeslagen, 'dat u me geen geluk kan of mag toewenschen; ik had anders toch wel graag gehad, dat u voor de arme Proserpina nog een beetje sympathie had getoond.'

'Nu, ik heb ook niets tegen het paard.' hernam Polly, hem de hand reikend. 'Maar u rijdt het immers niet zelf, Kasper Hellenbach rijdt voor u en die doet altijd of er in het geheel geen dames in de wereld waren. U kan het me dus niet kwalijk nemen, dat ik den baron de overwinning en den prijs toewensch.'

'O zeker niet, daar heeft u alle recht toe, en uw wensch zal dan ook wel vervuld worden, want naast Iduna heeft mijn Proserpina niet de minste kans meer.'

Dat zeggende, ging hij de deur uit. Polly zag hem na, toen hij den kleinen tuin doorging en luisterde daarop naar zijn voetstappen op den weg. Ze kreeg een gevoel van spijt; in het binnenste van haar hart was ze hem toch heel genegen. Mocht hij ook wat zwaartillend en ver van geestig, ja soms een beetje zeurig zijn, hij had toch een trouw, rechtschapen hart en hield zielsveel van haar.

Enkel de uitgezochte oplettendheid van haar nieuwen bewonderaar, baron Van Gulpendam, had haar het hoofd een beetje in de war gebracht. De heele zaak was zoo ongewoon, zoo romantisch. Daarbij was de baron een pronkstuk van een man en op het stuk van hoffelijkheid tegenover dames kon Jozef in de verte niet met hem vergeleken worden. Als de baron haar tot barones maakte, zou ze op zijn vaderlijk buitengoed komen te wonen bij Den Haag, misschien wel aan het hof gepresenteerd worden, en nooit zou ze meer naar de heete, stoffige, vervelende diamantvelden en de ruwe bevolking van Kimberley hoeven terug te keeren.

(*Slot volgt.*)

Bij de Platen.

Vier poesjes.-

Een echt snoepig tafereeltje, het penseel van mevrouw Henriette Ronner waardig! Daarmee is volstrekt niet gezegd dat zij het onzen kunstenaar verbeterd zou hebben; want al mag zij zich in het weergeven der eigenaardige bekoorlijkheden van het mauwende goedje op een haast ongeëvenaard meesterschap beroemen, toch valt het te betwijfelen of zij wel zoo goed geslaagd zou zijn in het op doek brengen van het vierde en liefste poesje, de lachende kleine krullebol.

Het lieve schalke gezichtje, de poezele mollige armpjes, waarmee zij haar rappe speelnootjes omklemt, heel de onschuldige argeloosheid van het spelende kind is door den schilder op de gelukkigste wijze getroffen en onwillekeurig blijft de blik aan het aardige groepje hangen. 't Is een lust om het gedartel en gespartel dier vier poesjes aan te zien. Als het maar niet op katjesspel uitdraait!

Het onderbroken duel. -

Katjesspel! Is dat woord ook niet toepasselijk op het onzinnig gebruik om kibbelarijen, soms onder het spel aangekomen, met een krab of schram uit te maken? Wel wordt de malle vertooning door allerlei groote woorden als gevoel van eer, eigenwaarde, mannenmoed en wie weet wat al meer als iets hoog ernstigs voorgesteld en zelfs door een keizer Wilhelm tot een kenmerk van zielegrootheid opgevijzeld; maar voor een verstandig mensch is dat zoogenaamde wreken der beleedigde eer door een sabelschram of degenprik eenvoudig katjesspel.... òf een roekelooze misdaad.

Wanneer het namelijk wezenlijk ernst is met het tweegevecht, wanneer de beleedigde inderdaad geen rust heeft voor hij den hem aangedanen hoon in het bloed van zijn vijand heeft afgewasschen, ja zich zelfs niet zou ontzien ter voldoening aan zijn blinde wraakzucht hem met een doodelijken houw of steek uit de wereld te helpen, dan wordt het duel iets vreeselijks en Godtergends.

Zulk een gevecht op leven en dood schijnt op het tafereel onzer gravure te moeten plaats hebben. De sombere ernst der getuigen, de strijdlust der beide vijanden, die reeds hun jassen hebben afgeworpen om met de blanke sabel elkander te lijf te gaan, toonen duidelijk dat het hier meenens is, en het rijtuig op den achtergrond misschien straks een doodelijk gewonde zal hebben weg te voeren.

Maar gelukkig, daar komt als een verzoenende engel een jonge dame tusschenbeide, de zuster, misschien de verloofde van een der strijders, die hem voor de voeten springt en met de kracht der vertwijfeling den arm weerhoudt, die op het punt was wellicht een moord te begaan. Door haar smeekenden blik, haar gebeden en tranen poogt zij den wraakgierige te verbidden, die, gramme blikken naar zijn tegenstander werpend, in tweestrijd staat of hij de stem der verzoening gehoor verleenen, dan wel zijn hartstocht in volgen zal. Allicht zou hij geneigd zijn voor de smeekingen van het meisje te zwichten. Maar wat zullen de anderen van hem denken? Zullen ze hem geen lafaard schelden? Met vorschende strenge blikken zien ze hem aan, en terwijl de hartstocht in zijn binnenste misschien reeds is bedaard, terwijl zijn geweten, ja het eenvoudig gezond verstand hem reeds overtuigd heeft dat hij het wapen niet mag trekken tegen zijn evenmensch, zal hij bij slot van rekening misschien toch nog wijken voor het verwenschte menschelijk opzicht!

Hollandsch landschap. -

Een Hollandsch landschap, van een Hollandsch kunstenaar, welk kunstlievend Hollander zal het niet met belangstelling beschouwen, te meer daar het om zijn stille bekoorlijkheid van zelf tot een rustige beschouwing stemt. Met genoegen blijft de blik verwijlen bij dat stille water met de voor anker liggende schepen en schuiten en de dartelende eendjes, die eenvoudige dorpshuizen met hun afwisselende daken en geveltjes, heel die kalme dorpsbedrijvigheid, die de begaafde kunstenaar ons met enkele fijne trekjes in haar eigenaardige bekoring heeft weten weer te geven.

Wetenswaardig Allerlei

De landbouw op zijn Amerikaansch. -

In Amerika gaat alles in het groot, ook de landbouw. Zoo hebben bij voorbeeld de *farms* of landhoeven in Dakota de afmetingen van halve vorstendommen. De *Dalrymple-farm* bij voorbeeld, achttien mijlen bewesten Fargo aan de *Pacific*-baan gelegen, heeft een oppervlakte van niet minder dan 100.000 acres. Dat een zoo uitgestrekte lap grond niet op de gewone wijze beheerd kan worden, spreekt vanzelf. Ze is in stukken van 2000 acres verdeeld en staat onder een heel leger van beambten. Niet minder dan 20.000 acres zijn met koren bezet. Op het einde van Maart en in het begin van April wordt er gezaaid. Het maaien begint einde Juli en binnen twaalf dagen is de heele oogst afgeloopen: mijlen ver ziet het oog niets dan schoven. Om die binnen te halen gebruikt Dalrymple niet minder dan 500 paarden en muilezels; verder beschikt de hoeve over 160 ploegen, 200 eggen, 15 dorschmachines en 80 maaimachines, bediend door 400 man. Deze 80 machines binden 1000 schoven bijeen in de minuut.

Over het dorschen zegt een ooggetuige:

Terwijl ik zoo midden in het uitgestrekte stoppelveld stond en den rook van al de machines zag oprijzen, die mijlen ver van elkander in werking waren, kwam het mij voor, als stond ik in volle zee te midden van een vloot stoombooten. Is me dat een prachtige wildernis, zooals de streek nog voor tien jaren genoemd werd! Naast mij stond een oppertoeziener, die door middel van de telephoon met een ander opzichter drie mijlen van hem af in gesprek was. Het koren in deze omstreeks twintig vierkante mijlen groote streek is van voortreffelijke hoedanigheid, en per acre worden gemiddeld minstens 23 bushels geoogst. Eigen sporen voeren recht van het veld naar de spoorbaan, waar de oogst wordt opgeladen. Het beheer dezer reuzenhoeve is natuurlijk op naar evenredigheid kolossalen voet ingericht. Elke afdeeling heeft een oppertoeziener, een huis ter herberging en voeding der arbeiders, stallen voor 65 paarden, schuren, wagenhuizen enz.

Een vorstelijke zonderling. -

Onlangs is te St. Petersburg prins Nicolaas Jussupoff gestorven, die te gelijker tijd de Cresus en de Harpagon der Russische hoofdstad was. Hij bewoonde een prachtig paleis en ging gekleed als een bedelaar. Op zekeren dag ontmoette keizerin Augusta van Duitschland hem in het park van Baden-Baden, en wilde hem een goudstuk als aalmoes geven.

De prins was ceremoniemeester aan het keizerlijke hof, en bij het waarnemen van dit ambt, maar ook dan alleen, spreidde hij een buitengewone weelde en pracht ten toon.

Hij had slechts één dochter, die gehuwd zou zijn met prins Alexander van Battenberg, toen prins van Bulgarije, indien de czaar zich hiertegen niet verzet had. Zij is nu de vrouw geworden van graaf Samorokoff-Elston, die den titel zijns schoonvaders heeft geërfd.

Koolen-district. -

In de nabijheid van Chicago bevindt zich een boerderij, waar enkel koolen verbouwd worden. Zij heeft 190 morgen vruchtbaren en vetten grond, die bijzonder voor den koolbouw geschikt is, wat men hieruit kan opmaken, dat daarop 1.140.000 kooien geteeld worden. Het district, waarin deze pachthoeve is gelegen, staat onder den naam van koolen-district bekend, daar het 2.500 morgen land heeft, waarop niets anders dan deze groente verbouwd wordt. Wanneer de oogst naar wensch uitvalt, levert hij 40.000.000 koolen op, waarvan het grootste gedeelte als wintervoorraad naar het Zuiden wordt gezonden, daar de groenten der warme landen niet bewaard kunnen worden.

HOLLANDSCH LANDSCHAP, NAAR EEN ETS VAN J.G. GREIVE JZN.

Ridderorden. -

Zooals men weet is president Carnot onlangs door den koning van Denemarken met de orde van den Olifant begiftigd, die ook indertijd aan onzen vermaarden zeeheld Maarten Harpertsz. Tromp ten deel viel. Naar aanleiding hiervan is men eens gaan napluizen, welke dieren zooal in de ridderorden der verschillende landen vertegenwoordigd zijn, en kwam men tot het resultaat, dat zij er zoowat een heele fauna op nahouden.

Er zijn nl. 14 leeuwen, 9 arenden, 3 schapen, 2 paarden, 1 duif, 1 zwaan, 4 draken, 2 griffioenen, 2 hanen, 2 phenixen, 1 witte valk, 2 olifanten.

De leeuwen zijn, zooals men ziet, het talrijkst. Men heeft o.a. den Nederlandschen Leeuw, den Leeuw van Zähringen (Baden), den Leeuw van den Paltz (Beieren), den Gouden Leeuw van Hessen-Kassel, den Gouden Leeuw van Nassau en den Leeuw en de Zon van Perzië. Men vindt nog den Leeuw in de Leopolds-orde van België en de orde van Hendrik den Leeuw van Brunswijk. Verder komen er nog leeuwen of leeuwenkoppen voor in de Bathorde, in de orde van Verdienste van Baden, in de orde van de H. Elisabeth, en in die van Karel III.

Hierop volgen de arenden, die eveneens zeer talrijk zijn: in Pruisen de Zwarte en Roode Adelaar, in Polen de Witte Adelaar, in Rusland de tweekoppige Adelaar, in

Wurtemberg de Gouden Adelaar, in Servië de Witte Adelaar, en de Mexikaansche Adelaar.

China, Kambodja en Annam leveren de draken; Spanje een gekroonden hond; Duitschland en Brazilië een phenix; Frankrijk een duif (in de nu opgeheven orde van den H. Geest) en den Gallischen haan van de Juli-medailles; Saksen den witten valk; Engeland en Hannover een paard (de orde der Welfen en van den H. Hubertus); Engeland bovendien nog den griffioen in de St.-George-orde; Anhalt den beer in de orde van Albert den Beer; Oostenrijk en Spanje het schaap in de orde van het Gulden Vlies; Pruisen den zwaan; Siam en Denemarken den olifant.

Maar even goed als haar fauna hebben de ridderorden haar flora. Men treft er o.a. aan den eik, klaver, leliën, rozen, (orde van de Roos in Brazilië), kool (orde van de Kool in Engeland), de goudbloem (orde van de Goudbloem in Japan), de schoof in de Wasa-orde van Zweden, omdat Wasa schoof beteekent.

De Heiligen, die men op de ridderorden ziet afgebeeld, zijn haast even talrijk als die op den kalender. Men ziet er de HH. Stefanus en Joris meer dan tienmaal; den H. Michaël even dikwijls, den H. Lodewijk, de H. Elisabeth, de H. Anna, den H. Benedictus, den H. Theodorik, de HH. Jacobus en Mauritius, de HH. Mauritius en Lazarus, den H. Hubertus, den H. Robertus, den H. Januarius, den H. Ferdinandus, den H. Florentinus, den H. Andreas, den H. Jozef, den H. Joachim, den H. Carolus, den H. Alexander Newski, de H. Catherina; terwijl de H. Stoel, Portugal en België den Christus en Zweden de Serafijnen heeft.

[Nummer 11]

De Pleegdochter, door J. Vesters, Jr.

VI.

De heer Van Zuylen vertoeft sedert eenigen tijd in de machtige, handeldrijvende stad Antwerpen, waar hij zijn intrek heeft genomen in de herberg *de Kroon*. Zijn verblijf te dier stede, welke krioelt van Fransch gespuis, dat daar buit en voordeel hoopt te verwerven en op de schatten der gegoede Antwerpenaren aast, staat in verband met zijn beraamde plannen omtrent de familie Claessens, want, zoo hij tot dusver zijn wraakzucht heeft weten te betoomen, geschiedde dit niet omdat hij yan zijn heilloos opzet wilde afzien of doordien zijn hart tot betere gevoelens was gestemd, - neen, vaster dan ooit is hij besloten den vermeenden hoon in bloed af te wasschen - maar dewijl hij niets van belang wilde ondernemen, vooraleer hij zeker van zijn zaak was. Ontbrak hem de moed van den leeuw, zou hij geschroomd hebben den kapitein ruiterlijk in het vizier te zien, de sluwheid van den luipaard was zijn deel en in de kunst van veinzen en huichelen had hij zijn meerdere niet.

Wat dreef Van Zuylen naar Antwerpen, wat voerde de ellendeling in zijn schild; welke plannen had hij beraamd? De eerste dagen na de afwijzing was Van Zuylen als buiten zichzelven. De dolste wraakplannen woelden in zijn hoofd om, de krankzinnigste ontwerpen kwamen in zijn brein op, alle welke hij bij nader inzien als totaal onuitvoerbaar moest laten varen. Slechts dit eene stond onwrikbaar bij hem vast: hij zou zich wreken, bloedig wreken. Hoe en wanneer, hiervan kon hij zich nog geen rekenschap geven, maar dit wist hij wel, dat niemand of niets ter wereld hem van zijn oogmerken zou kunnen afbrengen. Zijn beleedigde trots, zijn diep gekrenkt gevoel van eigenliefde zweepten hem op tot dolle razernij. Al zou het hem zijn half vermogen kosten, graag had hij dit ten offer gebracht om zijn brandenden hartstocht voldoening te schenken.

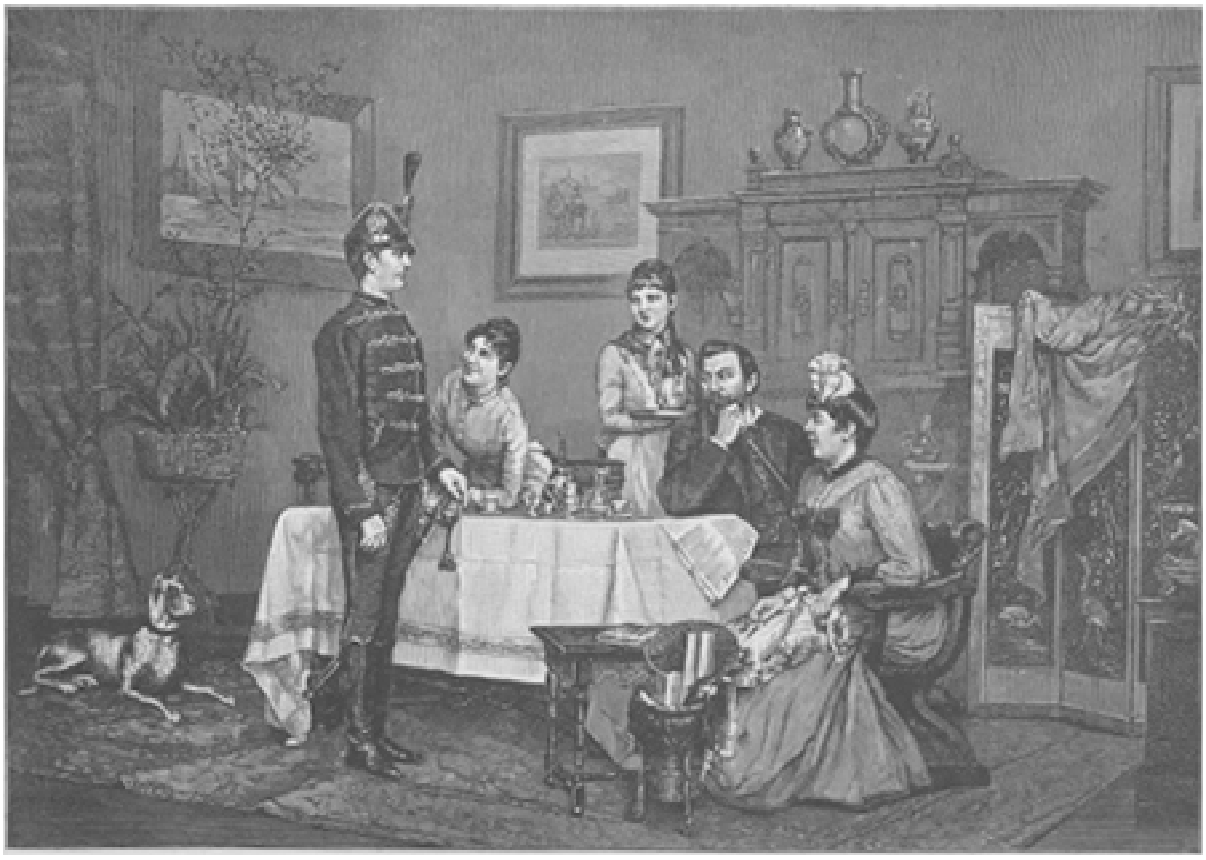

VOOR HET EERST IN UNIFORM, NAAR DE SCHILDERIJ VAN JULIUS BASCH.

Hoe verlustigde hij zich reeds bij voorbaat

in de pijnigingen, die hij zijn slachtoffers zou aandoen! Aan de uiterste ellende, de diepste vernederingen, de grootste schande zou hij ze willen prijsgeven, zoo het in zijn macht stond; zelfs voor een moord ware hij niet teruggedeinsd. Tegen Karel vooral keerde zich zijn blinde wraakzucht, en deze zou als het eerste offer vallen, zoo een gelukkig gesternte hem dien nog ooit op zijn levensweg deed ontmoeten.

Inmiddels waren reeds meer dan twee jaren verloopen, en nog had zich voor Van Zuylen geen enkele gunstige gelegenheid aangeboden en had hij alleen gedeeltelijk bevrediging gevonden in een aantal kleinzielige plagerijen. De kapitein, die wist, dat de ellendeling kwaad tegen hem en de zijnen brouwde, was op zijn hoede, en het dient gezegd, bezwaarlijk zou het geweest zijn, diens waakzaamheid te verschalken, terwijl Van Zuylen, diens woorden indachtig, veel te laf was om hem ooit dwars voor den boeg te durven komen.

Toen echter de heer Claessens stierf, meende Van Zuylen, dat hij weldra zijn slag zou kunnen slaan. Wat bekommerde hij er zich over dat de beide vrouwen nu zoo goed als weerloos waren en niet bij machte zouden blijken, zijn lagen te ontkomen? Alle eergevoel had hij sinds lang afgelegd, alle betere gevoelens, die in sommige oogenblikken zelfs den diepst bedorven mensch niet geheel vreemd zijn, waren bij hem verstikt. Wel was Albert er nog, maar voor dezen koesterde hij niet de minste vrees. Hij had hem steeds gekend als een onbeduidend persoon zonder veer- of geestkracht en wist niet, dat in Alberts karakter sinds zijns vaders dood een algeheele ommekeer had plaats gegrepen. Hij wist niet, dat een sprank van het heldenvuur des kapiteins op zijn zoon was overgegaan, en deze nu even vastberaden en kloek als weleer weifelachtig en vreesachtig was. Maar ook, al had Van Zuylen dit geweten, toch zou het hem in zijn heilloos opzet niet hebben weerhouden of gestuit.

Hij was het nog niet met zich zelven eens, hoe op de beste wijze zijn wraak te koelen, toen een gewichtige gebeurtenis zijn plannen, die hem nog slechts vaag voor den geest hadden gezweefd, een bepaalde richting aanwees. Den 1^en^ Februari 1793 had de Nationale Conventie, waarin toen nog de Girondijnen de hoofdrol speelden, den stadhouder den oorlog verklaard, en het was te voorzien, dat de Franschen niet lang zouden marren met een inval te doen op het grondgebied der Geünieerde Provinciën. Spoedig vernam Van Zuylen, dat de sans-culotten, na in den stormpas België te hebben veroverd, te Antwerpen hun hoofdkwartier hadden opgeslagen en langs de heirbaan, die van daar naar Breda leidt, ons land zouden binnentrekken. Hierop nu had de ellendeling zijn plan gebouwd, terwijl ook in zijn geest een ander denkbeeld opkwam, waarvan de mogelijkheid, de waarschijnlijkheid zelfs, hem toelachte. Ondertusschen was hij zoo verstandig geweest, het grootste gedeelte zijner eigendommen in veiligheid te brengen, zoodat hij voor mogelijke onaangename verrassingen gevrijwaard was.

Met geld vermag men alles; dit werd ook hier weer bewaarheid. Een trawant van Van Zuylen hield dezen op de hoogte van al wat er te Antwerpen voorviel, en van den geest en de plannen van het Fransche leger. Doch dit was niet zijn eenige opdracht. Bij Van Zuylen was de gedachte opgekomen, dat mogelijk Karel Claessens, wiens rustelooze en vermetele geest van jongsaf een groote voorliefde had gekoesterd voor het bloedige oorlogsspel, en die bovendien steeds met de patriotten had gedweept, onder de Fransche vanen had dienst genomen en nu tot hen behoorde, die naar Holland afzakten. Dit ware niets buitengewoons geweest, want tal van ontevreden Nederlanders, die den weidschen, maar voor hen geheel misplaatsten naam van Patriotten droegen, hadden zich te Antwerpen tot een Bataafsch legioen vereenigd, hetwelk ten doel had, met behulp der Fransche

bajonnetten, den stadhouder te verdrijven, de regeering om te zetten en de zeven provinciën in een republiek, geschoeid op de leest der Fransche, te herscheppen.

Ha! zoo Karel zich bij het Fransche leger bevond - deze gedachte eenmaal bij Van Zuylen opgekomen, wilde hij daaromtrent zekerheid hebben. Om deze te erlangen, zond hij zijn spion, die Karel vroeger gekend had, naar Antwerpen, ten einde uit te vorschen, of deze zich aldaar ophield en deel uitmaakte van de republikeinsche troepen. Om zeer begrijpelijke redenen wilde Van Zuylen zich niet aan Karel vertoonen en bediende zich dus van een tusschenpersoon.

Deze kweet zich tot volle tevredenheid van zijn lastgever van de hem opgedragen taak en ontdekte alras, dat Karel Claessens met den rang van officier tot het Fransche leger behoorde en zich op dat pas te Antwerpen ophield. Karel had zich reeds te Jemappes eervol onderscheiden en was wegens de daar betoonde dapperheid tot officier bevorderd. Onder den aangenomen naam van Charles Leroux stond hij als een onverschrokken soldaat en vurig patriot te boek, en generaal Dumouriez, die meermalen in de gelegenheid was geweest, getuige te zijn van den moed en de vastberadenheid van den jeugdigen officier, had hem, zoo hij aldus voortging, een schitterende loopbaan in het verschiet gesteld.

Toen Van Zuylen deze voor hem zoo heuglijke tijding vernam, had hij zich onmiddellijk naar Antwerpen begeven, waar hij zijn intrek nam in de herberg *de Kroon*. Zijn plan was gevormd; met het koel overleg van een sluipmoordenaar had hij het gewikt en gewogen; maar tot bereiking daarvan behoefde hij de hulp van den kapitein, onder wiens bevelen Karel Claessens stond. Zeer begrijpelijk was er hem veel aan gelegen, wat voor een man deze was, en zijn spion had hem hieromtrent de meest geruststellende verklaringen afgelegd, in dien zin, wel te verstaan, dat kapitein Trivier, die het door grenzenlooze vermetelheid en blinde dapperheid van slager tot die waardigheid gebracht had - niets ongewoons in die dagen en later, toen zonen van herbergiers en kuipers het tot maarschalk van Frankrijk brachten - een zeer ruim geweten, of liever, in het geheel geen geweten had, en voor een handvol goudstukken zich tot de grootste schelmstukken zou leenen. Juist een man naar het hart van den ellendigen Van Zuylen!

Toen deze dus op dit punt volkomen gerustgesteld was, had hij den kapitein, die binnen ettelijke dagen met zijn compagnie Holland zou binnentrekken, bij zich in de *Kroon* om een onderhoud verzocht.

Met groote schreden loopt Van Zuylen de kamer op en neer. Plotseling blijft hij staan en zijn gelaat vertrekt zich tot een akeligen grijns. ‘Nu zal ik toch eindelijk mijn wraak voldoening kunnen geven,’ mompelt hij luide, ‘dat gevoel, dat als een brandend vuur mijn borst verteert! En niet Agnes alleen, die mij afwees, als ware ik een dorper, ook Karel zal mijn wraak treffen. Nog slechts enkele dagen en ik zal mijn wensch vervuld zien. Mijn plan is goed overlegd en ik ben van het welslagen verzekerd. Die kapitein zal mij voor een handvol goudguldens zijn medewerking wel willen verleenen.’

Daar hoort hij een gekraak en gestommel op de trap, en een oogenblik later treedt de zoo vurig verbeide bezoeker binnen, een plomp, zwaargebouwd man, met een dom uiterlijk en wiens vleezige handen het beroep verrieden, dat hij vóór het uitbreken der omwenteling in een afgelegen dorp der Vogezen had uitgeoefend.

‘Bonsoir, citoyen,’ zei deze, terwijl hij de hand aan zijn schako bracht.

Van Zuylen verzocht den kapitein plaats te nemen en schonk een glas wijn in.

‘Ik hoop, dat je 't kort zal maken, citoyen,’ zei Trivier wrevelig, terwijl hij zijn glas in één teug ledigde, ‘mijn tijd is kostbaar.’

Van Zuylen glimlachte even op het hooren dezer laatste woorden, en zeide, terwijl hij hem uitvorschend aankeek om den indruk gade te slaan, dien zijn woorden op den republikein zouden maken: ‘Welnu, kapitein, zou je geen zin hebben, een paar honderd goudstukken te verdienen?’

Op het hooren dezer woorden spitste de kapitein zijn ooren, terwijl een glans uit zijn vaalgrijze oogen lichtte. Hij antwoordde echter niet, maar keek Van Zuylen vragend aan, als wachtte hij op nadere verklaringen.

'Tweehonderd goudstukken,' zei Van Zuylen met bijzonderen nadruk op elk woord, 'om een paar personen, die mij in den weg staan, naar de andere wereld te helpen,' voegde hij er met de uiterste koelbloedigheid bij.

'Een paar personen naar de andere wereld helpen,' zei de kapitein langzaam, terwijl hij de wenkbrauwen fronste, 'nu wordt de zaak bedenkelijk. Je begrijpt, ik steek mij niet graag in een wespennest, ook niet voor een honderd of wat dukaten, en generaal Dumouriez verstaat geen scherts. Kwam het hem ter oore, dat ik in zoo iets de hand gehad had, ik moest het met de huid betalen. En vooreerst, citoyen, deze vraag: waarom wendt ge je juist tot mij?'

'Ten eerste,' antwoordde Van Zuylen met de grootst mogelijke bedaardheid, blijkbaar zonder veel acht te slaan op de bedenkingen van den kapitein, 'omdat uwe medewerking mij onontbeerlijk is, en ten tweede, omdat ik je graag een paar honderd goudstukken wil laten verdienen.'

Al had Trivier nooit een cursus in de logica gevolgd, toch begreep hij heel goed, dat de eerste reden alle overige geheel overbodig maakte en de tweede enkel een lokaas was. Hij wilde echter hierover geen dispuut uitlokken en zei: 'Hm, hm! uw aanbod is voor een soldaat als ik, die niets dan een povere soldij trek, niet te versmaden, maar je begrijpt, dat ik er niet graag het hachje bij inschiet. Wat ik je echter verzoeken mag, spreek, niet in raadsels, ik kan zwijgen als het graf. Laat hooren je voorslag, kort en bondig!'

'Welnu, binnen ettelijke dagen ga je, als ik goed gehoord heb, een bezoek brengen aan de Vereenigde Provinciën, die er waarschijnlijk niet bijzonder op gesteld zijn. Maar dit daargelaten, zou je mij een groot genoegen doen, met onderweg een landhuis aan te doen, dat ik je wel nader zal aanwijzen.'

De kapitein knikte bevestigend. 'Maar wat moeten we daar uitvoeren? Den boel kort en klein slaan, het nest in brand steken, de bewoners opknoopen? Zeg kort en bondig waar het op staat, dan kan ik zien of je voorstel aannemelijk is, en of de som, die je looft, wel waard is mijn huid er aan te wagen.'

'Je hebt in je compagnie een officier, Charles Leroux geheeten....'

'Dat noem ik nog van den hak op den tak springen, maar dat tot daartoe. Leroux, zeg je? Ja, een uitmuntend soldaat en vurig patriot, die het ver kan brengen.'

'Leroux, maar die in zijn land eigenlijk Claessens heet.'

'Wat kan mij dat schelen? Denk je dat ik den jongen zijn doopceel gelicht heb? 't Is in elk geval een wakker soldaat, dien ik noode zou missen.'

'Een paar honderd goudstukken zouden dat gemis toch wel ruimschoots vergoeden,' merkte Van Zuylen met een valsch glimlachje op.

De kapitein antwoordde niet; hij scheen bij zichzelf te overleggen, hoe hoog hij zijn bod zou stellen, want een gedeelte van Van Zuylen's plan had hij reeds doorzien.

'Die Leroux of Claessens moet uit den weg geruimd.'

'Maar ik begrijp niet,' zei de kapitein, die ongeduldig veinsde te worden, 'wat ik daarmee te maken heb. Heb je iets tegen dien jongen, daag hem dan op de pistool of den degen, maar ik waarschuw je vooraf, dat je een zware weerpartij aan hem zal hebben, want hij is op beide wapens al even sterk. Durf je hem niet in zijn vizier zien, steek hem dan onverhoeds overhoop. Ik zie maar niet in, waarom je er mij in betrekken wil.'

Van Zuylen zat op gloeiende kolen, want zoo de kapitein niet toebeet en hij het aan

Karel oververtelde, was zijn leven geen oortje meer waard. Terugtreden kon hij niet; hij vertrouwde, dat de kapitein voor een buidel goud wel zwichten zou, en diens bedenkingen grootendeels geopperd waren om een grooter bod te kunnen bedingen. Hij vertelde hem dan de geheele toedracht der zaak: hoe hij naar de hand van Karels pleegzuster gedongen had, maar smadelijk was afgewezen; hoe hij zeker wist, dat haar liefde voor Karel de eenige sta-in-den-weg was geweest; hoe hij gezworen had wraak te nemen en het gunstig oogenblik hem nu gekomen scheen.

De kapitein had aandachtig geluisterd. 'Ik had wel gedacht,' mompelde hij, 'dat er zoo iets in het spel zou zijn. Maar ik moet je eerlijk verklaren, dat ik, zoo al niet omtrent je bedoelingen, dan toch omtrent de manier, waarop je die ten uitvoer wil brengen, nog zoo goed als in het duister verkeer. Je wil je wreken op mijn officier, op zijn pleegzuster, dat begrijp ik, maar hoe kan ik je daarin van dienst zijn.'

'Luister, niets eenvoudiger dan dat. Over eenige dagen breek je met je compagnie op, die, naar ik gehoord en gezien heb, nu juist niet uit bijzonder conscientieuze en overgevoelige soldaten bestaat. Te B*, waar het landhuis ligt, laat je hen wat baldadigheid plegen en eischt brandschatting. In het huis van Claessens moeten ze zich wat ruw en onbeschoft aanstellen, de boel kort en klein slaan, en een beetje *sans-gêne* met Agnes en haar moeder omspringen, en de oude meid die er is mogen ze voor mijn part gerust.... Enfin, ik behoet je dat zoo niet in bijzonderheden te zeggen, de republikeinen kennen hun Landwerk, terwijl jij ze op mijn kosten goed op brandewijn onthaalt en hun een hartig woordje toespreekt. 't Spreekt vanzelf dat je moet zorgen, dat Karel bij een en ander tegenwoordig is. Koestert hij inderdaad liefde voor zijn pleegzuster, dan zal hij tusschenbeide komen; de soldaten door den drank verhit - en met een woordje van jou tot een paar in het bijzonder - zullen dan met hem handgemeen worden. Ze schelden hem voor een verrader; is het eenmaal zoo ver, dan laat je hem gevangennemen onder beschuldiging van verraad aan het vaandel en door den krijgsraad ter dood veroordeelen. Hij moet vervolgens onder de oogen zijner pleegzuster gefusilleerd worden. Zijn broer Albert zal hem te hulp komen en verdedigen. Met dezen maak je desgelijks korte metten. Hij krijgt als opstandeling den kogel of den strop, naar verkiezing. Is dit geschied, dan is het eerste gedeelte mijner wraak volbracht en zal ik met de twee vrouwen wel verder klaar komen.'

'Zoo, zoo, is dat je bedoeling? Nog zoo kwaad niet overlegd; maar zoo Karel eens ongevoelig bleef voor de mishandeling zijner pleegzuster, wat dan?'

'In dat geval, wat ik echter niet geloof, laat je hem voor mijn part loopen. Dan heb ik ten minste zekerheid dat hij de hinderpaal niet is geweest, en zal ik die nuf wel op een andere manier weten te vinden.'

'En welk loon heb je me toegedacht, zoo ik je plan, dat - ik beken het - nogal slim is uitgedacht, wil uitvoeren? Je begrijpt, ik heb er nog verscheidene anderen in te betrekken, wier medewerking met goud verkregen en wien eveneens door goud de mor**d** gesnoerd moet worden.'

'Dat heb ik reeds gezegd: tweehonderd....'

'Maar tweehonderd goudstukken voor een zoo stout stuk, waarbij ik, zoo het uitlekt of mislukt, het hachje inschiet! Je gekscheert, citoyen!'

'Laat hooren je eisch,' zei Van Zuylen korzelig, 'ik ken er wel die voor minder dan dat zoo'n akkefietje zouden klaren.'

'Nu, wend je dan tot hen. Ik ben niet van zins te marchandeeren. Voor vijfhonderd kan je er staat op maken, dat alles stipt uitgevoerd wordt. Zoo niet, dan marcheer ik af, en kan je er zeker van zijn, dat Leroux je binnen 't half uur den kop voor de voeten legt.'

Van Zuylen zag dat hij in de macht van zijn trawant was. Hem bleef geen keuze over, en bovendien, was daarmee de voldoening zijner wraak te duur gekocht? Na nog eenig tegenstribbelen werd de vreeselijke koop gesloten. Vijfhonderd goudstukken waren het Judasloon, waarvoor de gewetenlooze kapitein twee menschenlevens aan de wraak van den ellendeling opofferde. De helft werd Trivier op staanden voet uitbetaald, terwijl van Zuylen's spion hem de andere helft zou ter hand stellen, wanneer de misdaad gepleegd was. Zeer begrijpelijk zou Van Zuylen den kapitein niet vergezellen, maar zijn handlanger dezen het bewuste huis aanwijzen en op de naleving van diens belofte het oog houden.

(*Wordt vervolgd*)

Zorgen.

'Mij drukken 's levens zorgen
Met looden zwaarte neer.
Het ongewisse morgen
Dreigt altijd, altijd meer,
Zweeft steeds in mijn gedachten
Zelfs als de rust mij wacht:
Ontrooft de dag mijn krachten,
Geen nieuwe schenkt de nacht.'

'k Versta uw droeve zuchten,
Mijn vriend!.... Doch niet gerouwd:
Wat zoudt ge in 't leven duchten,
Als gij op Hem betrouwt,
Die voor de zwarte nachten
Den sterrenglans ontstak,
Der vooglen loom en schachten
Ter schuts gaf 't looverdak?

Vaak neigt de bloeme teeder
Het moede hoofd ter aard,
De dauw verkwikt haar weder,
Op 't purperblad vergaard.
Vaak, wiegend op de takken,
Zingt 't vogeltje zijn lied,
Niet vreezend voor het knakken,
Daar 't snel 't gevaar ontvliedt.

Zoo laat de bloeme u leeren,
En 't zangrig vooglenlied,
Dat, wat u ook moog' deren,
Eén steeds Zijn hulp u biedt;
En, drukken 's levens zorgen
U neer met looden kracht,
Bedenk, er daagt een morgen
Ook na den zwartsten nacht!

Leiden, Juni '91.
P.J.M.A.

Het stierengevecht.

Er bestaat aan gene zijde der Pyreneën een volksvermaak, dat weinig met de zeden en begrippen eener beschaafde christelijke natie schijnt te strooken, een misbruik dat geen jaren vermochten uit te roeien, en nog heden, in de eeuw der dierenbescherming, het geliefkoosd schouwspel van arm en rijk, van jong en oud uit maakt.

De hartstochtelijke liefde voor het stierengevecht is zoo innig met den geest van den Spanjaard vereenigd, dat noch een pauselijke bulle, welke de kampvechters in den ban deed, noch de bepalingen van edele vorsten eenige verandering op dit gebied konden teweegbrengen. Zij is nauw verbonden met zijn landaard, zijn zeden, zijn geschiedenis, zijn staatkunde. Behaagt het de regeering nieuwe wetten in te voeren, nieuwe belastingen op te leggen, zij verbergt haar hatelijkheid achter een stierengevecht. Wil de partij der oppositie haar aanhang versterken, zij zorgt voor *toros*.[1)] Wordt een koninklijke prins of prinses geboren, een zegepraal gevierd, een spoorweg ingewijd, er hebben *toros* plaats. Bovendien heeft men de geregeld terugkeerende gevechten die in den tijd van het seizoen wekelijks in alle1 groote steden geschieden, en de plaatselijke kampstrijden der kleinere gemeenten.

STIERENGEVECHTEN. - CHULO.

Zwaar zou het den Spanjaard vallen van zijne *garvanzos y chorrizos*[2)] te scheiden, zwaarder aan kansspel en tabak vaarwel te zeggen, maar het zwaarst van alles zijn stierengevechten op te geven. Gedurende de laatste omwenteling, die aan Isabella II de kroon kostte, werd wederom een poging in het werk gesteld om ze hem te ontrooven en op sommige straathoeken kon men naast '*Abajo los Borbones*, Weg met de Bourbons' het: '*Abajo los toros*, Weg met de stierengevechten' lezen. Eenige edelmoedige mannen hadden de hoop gekoesterd dat de zachtere geest, welke zich allengs over geheel Spanje deed gevoelen, aan dit overoude misbruik den genadeslag zou toebrengen.

Castelar en zijn aanhang ijverden krachtig in de Cortes tegen deze bloedige vermaken - alles tevergeefs! Men vreesde dat het volk zich zou wreken op hen, die zijn lievelingsspel wilden afschaffen, en de stierengevechten bleven in hun ouden luister voortbestaan.

Het stierengevecht, hoe nationaal het thans in Spanje moge wezen, is bij een vreemd volk ontstaan. De trotsche bewoner van het Iberisch schiereiland heeft deze barbaarsche gewoonte van den Arabier, den verachten, onderworpen, verdreven Arabier, overgenomen. Het waren Arabische hoofden, die het eerst zich in het open veld met den kleinen, vurigen Andaluzischen stier durfden meten. Den moedigen

1) Spraakgebruik voor 'corrida de toros.'
2) Groote erwten en worsten.

Spaanschen ridders behaagde dit tornooi. Maar zij, de ijdeler, die aan de scharen hun dapperheid wilden toonen, die begeerig waren naar de toejuiching en het handgeklap eener geestdriftige menigte, verplaatsten het tooneel van den strijd in eene omperkte ruimte *en corso*.

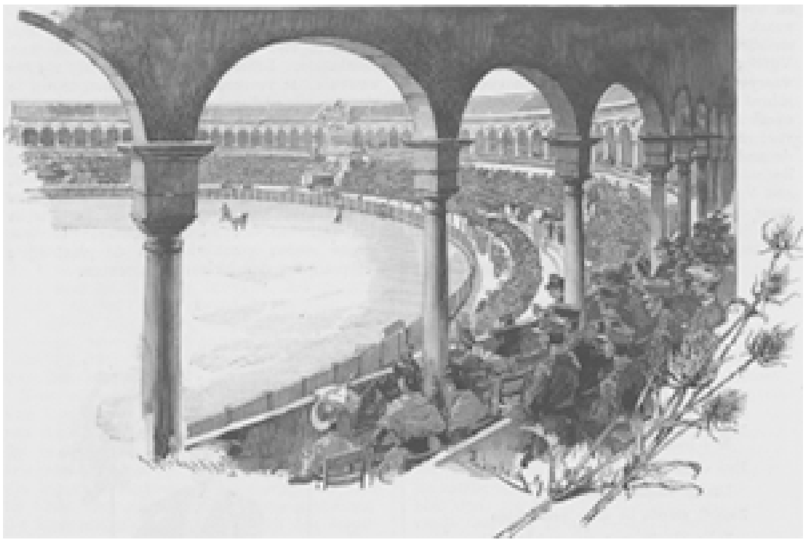

STIERENGEVECHTEN. - ARENA.

Het laat zich begrijpen dat de smaak in bloedige schouwspelen weldra ingang vond bij een volk dat de Romeinen onder zijn voorvaderen telde. Het stierengevecht, omtrent het jaar 1000 in zwang gekomen, mocht een eeuw later reeds op talrijke bepalingen en privilegiën bogen. In de middeleeuwen behoorden de *caballeros en plaza*, de ridders der strijdbaan, tot den hoogsten adel des lands. Het betaamde den dappere zijn moed openlijk met een stierengevecht te bezegelen. Karel V, die anders geen liefhebber van dergelijke openbare spelen mag genoemd worden, vierde de geboorte van zijn zoon, later Philips II, door zelf het besloten kamp te betreden. Philips III en Philips IV begunstigden eveneens het stierengevecht.

STIERENGEVECHTEN. - PICADORES EN DIENAARS.

Toen echter de hertog van Anjou, door zijn huwelijk in het bezit van de Spaansche kroon geraakt, de oude barbaarsche gewoonten zijner onderdanen door de beschaafde zeden van zijn vaderland trachtte te vervangen, verloren deze wreede vermaken hun aantrekkelijkheid voor den adel en aan het volk werd de eer gelaten den woesten stier te bekampen. Aldus verloor het stierengevecht zijn ridderlijk karakter en mannen uit het volk vingen aan een rol in den circus te spelen. Onder hen heeft zich Francisco Romero, die het eerst met den blooten degen en het roode doek den stier te gemoet trad, een wijdklinkenden naam verworven.

STIERENGEVECHTEN. - DIENAARS.

Ferdinand VII, wien meer de stierengevechten dan zijn onderzaten ter harte gingen, stichtte te Sevilla een school waar de kunst der *arena* werd geleerd; Candido en Montes, die ieder een honderdtal stieren hadden gedood, muntten daar als 'professoren' uit. Zij stelden regels vast die bij den kamp moesten onderhouden worden en hun *Arte de torear* heeft nog heden een onbeperkt gezag.

Met de voorliefde, welke de koning voor het stierengevecht aan den dag legde, ontwaakte natuurlijk wederom de smaak des adels in deze spelen en Montes mocht de zonen der voornaamste edelen onder zijn leerlingen tellen. De hertogin van Medina-Coeli gewerd te dien tijde de eer bij een *corrida de toros* te mogen presideeren, waar alleen edellieden in het kamp verschenen.

Nog heden verwerft zich de gevierde *torero* een naam, welken de beroemdste mannen hem benijden; goud en lauweren vallen hem ten deel, maar deze eer, deze mildheid is van korten duur. De *primo torero* is voor Spanje wat een beroemd zanger, een beroemd componist voor het overige Europa is. Peppe Illo, Chiclanero en Lagartyo heeten bij ons Liszt, Devrient, Götze. Het verwondert ons daarom niet dat men aan gene zijde der Pyreneën, waar het volk zoo licht tot geestdrift overslaat, den stierendooders vorstelijke eer bewijst.

Het lijk van Chiclanero werd gedurende twee dagen in de hoofdkerk van Madrid ten toon gesteld. Zijn lijkwagen, met 8 paarden bespannen, volgden 150 equipages en 20.000 voetgangers.

Toen voor eenige jaren Lagartyo zijn gade ten grave droeg, nam geheel Cordova deel in zijn rouw en nog heden zingt men hem ter eere een lied dat bij die gelegenheid werd vervaardigd.

Na de overwinning van Alcolea deed generaal Prim een feestelijken intocht in Madrid, maar de toejuichingen der menigte moest hij met den beroemden Peppe Illo, den gevierden *torero* deelen, die onder zijn gevolg behoorde en wien nog grooter eer dan den zegevierenden krijgsheld te beurt viel.

Iedere stad van eenige beteekenis in Spanje heeft haar strijdperk. De baan van Madrid, geheel uit graniet opgetrokken, is buiten kijf de grootste en aanzienlijkste, die van Sevilla de oudste en beroemdste. Zij staat nog heden onder toezicht der *Maestranza*, een soort van *Jockeyclub*, die in het jaar 1526 te Sevilla werd opgericht om voor tornooien en stierengevechten zorg te dragen. De *Plaza de Toros* van Sevilla kan 12000 toeschouwers, die van Madrid 20.000 bevatten. Beiden zijn niet geheel rond, maar hebben den vorm eener ellips. De inwendige ruimte der baan van Madrid bedraagt 120 bij 90 meter.

De Spaansche stieren staan van oudsher als zeer strijdlustig bekend. 'Onze stieren zijn de vurigste en dapperste der gansche wereld, omdat zij Spanjaarden zijn,' zeide mij eens een landsman dezer dieren.

Tegenwoordig telt men in Spanje meer dan 300 *canaderias*, waar de tot den kamp veroordeelde stieren worden opgeleid. De *canaderias* van den hertog van Osuna worden in Andalusië, die van den hertog van Vesaguas in Castilië voor de beste gehouden. Daar kunnen de dieren in volle vrijheid door uitgestrekte weilanden rennen en worden vaak om hun woestheid door hun eigen herders gevreesd. Moeten zij van weideplaats verwisselen, zoo bedient men zich van afgerichte ossen, die de rol van schaapshonden waarnemen en, zoo noodig, de herders beschermen tegen de horens der woestelingen.

Niet alle stieren eener *canaderia* zijn voor het strijdperk geschikt. Men doet onder hen

DE KEIZER VAN RUSLAND EN ZIJN GEZIN.

een keuze, d.i. men onderzoekt, door middel van een gloeiend ijzer, welke dieren de eigenschappen bezitten, die voor den kamp worden vereischt. Deze handeling wordt *la tienta*, de proef geheeten. Den dag waarop zij plaats heeft viert men feestelijk, onder spel en dans.

STIERENGEVECHTEN. - CABALLERO.

Ook de stieren hebben hun helden, voor wie men lauwerkransen windt, wier levensgeschiedenis men schrijft. Zoo heeft b.v. de zegevierende *Senorita*, die een Bengaalschen tijger doorstak, haar geschiedenis. Een andere, *Caramelo* streed in het kamp van Madrid tegen een leeuw; toen echter deze laatste niet tot een gevecht was te bewegen, verlangde het ongeduldig publiek dat men tevens een tijger tegen den stier in het veld zou zenden. Zoodra de leeuw hulp zag opdagen, vermande hij zich tot den strijd. De edele, dappere stier wendde zich beurtelings tot zijn gevaarlijke tegenstanders, die weldra, badend in hun bloed, op den zandigen bodem lagen uitgestrekt.

Een goede kampstier heeft een geldwaarde van 1000 tot 2500 franks; hij mag niet meer dan acht, niet minder dan vier jaren tellen. Zijn huid moet glanzend en zacht, zijn staart lang zijn. Hij moet sterke, spitse horens, fijne gewrichten, beweeglijke ooren, korte en ronde hoeven hebben. Geen stier kan men tweemaal voor het gevecht gebruiken.

(*Wordt vervolgd*).

Mijnheer de Baron.
Zuidafrikaansche sportgeschiedenis.
(*Slot.*)

Wardel ging op zijn terugweg nog even bij Hellenbach aan. Hij vertelde hem dat Lazarus of Lascelles, zooals dat heerschap zich geliefde te noemen sinds hij in Kimberley rijk geworden was, zijn Iduna zou laten meerijden.

‘Je ben gek geweest met op Proserpina te wedden, eer je de aanmeldingen wist,’ bromde Hellenbach gemelijk. ‘Al zei Mozes Lazarus ook dat hij zijn paard niet zou laten loopen, hoefde je dat toch niet als een evangelie aan te nemen; de kerel zou immers zijn eigen broer verkoopen, om zijn aristocratischen vriend pleizier te doen. Daarbij is hij een schurk, die met den *bookmaker* Howlett onder één deken ligt.’

‘Dus je denkt dat wij in het geheel geen kans hebben?’

‘Van wedrennen valt niets te zeggen eer de uitslag bekend is en daarbij uitgemaakt, dat alles eerlijk is toegegaan. Maar van dezen ren durf ik wel zeggen dat die zoo goed als beslist is.’

Wardel zat op dien avond nog lang in zijn eentje voor het huis en mijmerde over Polly's onbestendigheid en zijn teleurgestelde verwachtingen. Hij was al half ingedommeld, toen hij door het gesprek van twee mannen, die langs de rieten heining van zijn tuin gingen, uit zijn gesuf werd opgewekt. Hij spitste de ooren.

‘Je denkt dat ik hier mijn tijd zoek maak? Dat zie ik niet in; wij hebben van avond en verleden week lang niet onvoordeelig gespeeld. En eeuwig werken gaat toch niet: wat zou het leven zijn zonder nu en dan een beetje verstrooiing? Spreek nu eens ronduit, Bill.’

‘Ja wel, we hebben de ezels geducht uitgeschud. Maar het ergert iemand toch geweldig, als hij ziet dat er een kostelijke slag te slaan is, en jij er dan niet bij ben omdat je liever bij Polly Ebert zit.’

De eerste spreker had als een man van opvoeding en beschaving gesproken. De andere stem was luidruchtig en ruw en scheen aan iemand uit de onderste lagen der maatschappij te behooren. Beide stemmen kwamen Wardel bekend voor. Hij stond op en keek over de heining. De mannen waren van elkander gegaan; de een had een zijstraat ingeslagen, den ander kon hij nog zien. Het was een herculische gestalte van over de zes voet hoog; Wardel herkende in hem een zekeren McNeil, die zich nog niet lang in Kimberley ophield. Het heette dat hij gekomen was om eenige groeven te bezichtigen en daarover aan een consortium in Engeland verslag uit te brengen. Men zag hem dikwijls in herbergen van twijfelachtige soort en in gezelschap van spelers en gelukzoekers. En wat heel opmerkelijk was, in de stem van den eersten spreker had Wardel duidelijk die van baron Van Gulpendam meenen te herkennen. Hij herinnerde zich dat deze, anders jegens iedereen vriendelijk en voorkomend, tegenover Mc Neil steeds opvallend koel en afgetrokken geweest was, ofschoon hij met dezen gemeenschappelijk aan grof spel had deelgenomen. En nu schenen beiden op den vertrouwelijksten voet te staan.

De dag voor de wedrennen was aangebroken. De Iduna van Mr. Lascelles ging voor een der snelste paarden door, die ooit in Zuid-Afrika gefokt waren, en het werd voor weinig *sportmanlike* aangezién, dat de eigenaar het dier voor deze onbeduidende harddraverij aangemeld en niet de groote nationale wedrennen afgewacht had. De andere meedingers mopperden, maar Mr. Lazarus-Lascelles bekommerde zich daar weinig om, daar hij zich immers in de gunst verheugde van zijn vriend den baron, met wien hij van dag tot dag openlijker pronkte, te meer daar de groote man zich gewaardigd had voor hem te rijden.

Polly zat op de tribune en beschouwde de paarden, die voor den wedstrijd om den damesprijs voorgebracht werden. Daags te voren had de baron haar in alle vormen gevraagd of zij zijn gemalin wilde worden; maar de omstanheden van zijn aanzoek had zij wel een beetje vreemd gevonden. Hij had haar namelijk te gelijk meegedeeld, dat hij door een dringend telegram naar Nederland werd geroepen; binnen acht dagen moest daarom het huwelijk gesloten worden en dan zou zij hem naar zijn vaderland vergezellen. Het kwam er dus op aan een kort besluit te nemen en nu voelde ze plotseling schrik voor dien stap. Het was te schielijk opgekomen. Wel twijfelde ze er niet aan of baron Van Gulpendam had haar lief, maar in haar hart deed zich een stem hooren, die duidelijk ter gunste van Jozef Wardel sprak.

Proserpina werd gezadeld en Jozef zag dit somber aan. De *bookmakers* hadden ditmaal niet veel weddenschappen te noteeren op dit paard, dat toch al in zoo menigen wedren overwinnaar gebleven was. Jozef Wardel ried zelfs zijn eigen vrienden af, ditmaal op zijn paard te wedden.

‘Neem me niet kwalijk, mijnheer,’ dus wendde zich een lang schraal, oudachtig heer tot den eigenaar van Proserpina, ‘zou u zoo goed willen zijn, me voor een oogenblik uw kijker te leenen?’

Jozef voldeed bereidwillig aan het verzoek; hij herinnerde zich niet, den netgekleeden vreemdeling met den grijzen baard, die zich haastig naar voren gedrongen had, ooit te voren in Kimberley gezien te hebben.

‘Dat zwarte paard ginds wordt zeker door baron Van Gulpendam gereden - die draagt een blauw-en-gele muts, niet waar? - Goed zoo; ik dank u zeer - ik heb gezien, wat ik zien wilde.’

Met deze woorden overhandigde hij den kijker weer aan den eigenaar.

‘Het zwarte paard wint dezen keer,’ zei Jozef, terwijl hij den kijker in het foedraal stak.

‘Men schijnt algemeen van dit gevoelen te zijn,’ hernam de vreemdeling; ‘maar het kon toch wel gebeuren dat de baron vandaag minder gelukkig was.’

Dit zeggende begaf hij zich ijlings naar de andere zijde van het terrein en Wardel zag hem een minuut later in druk gesprek met een inspecteur van politie, die onmiddellijk daarop een bereden politie-agent wenkte.

Jozef verdiepte zich in gissingen, wie die vreemdeling zijn kon, die na met den inspecteur van politie gesproken te hebben, zich weer tusschen de menigte drong en plaats nam in de onmiddellijke nabijheid van Mc Neil, denzelfden man, dien Wardel op den bewusten avond van uit zijn tuin had bespied.

Mc Neil had den vreemdeling nauwelijks opgemerkt of ook hij wendde geen oog meer van hem af.

Het teeken werd gegeven en de wedrenners holden de baan langs.

‘Iduna wint!’ klonk het hier en daar, nog vóór de paarden een honderdtal meters hadden afgelegd.

‘Proserpina haalt het niet,’ mompelde Wardel, ‘tegen Iduna kan ze niet op.’

Hij liet den kijker zinken: de wedren was toen zoo goed als beslist.

Polly sloeg van haar plaats de voortstuivende dieren met hun berijders gade. Veel had zij er voor gegeven als Proserpina met de zege was gaan strijken, en Jozef Wardel de door haar vervaardigde beurs ontvangen had, ofschoon zij te gelijk met geheime spijt erkennen moest, dat er hem nu wel niet veel meer aan gelegen zou zijn.

De wedren liep zoo kalm ten einde als zelden beleefd was. Toen de overwinnaar echter den post passeerde, door Proserpina op den voet gevolgd, had er iets plaats wat nog nooit bij zulk een gelegenheid was bijgewoond.

De heer met den grijzen baard, die straks den kijker van Jozef Wardel geleend had, was tusschen de rijen zitplaatsen der toeschouwers blijven staan; Mc Neil had zich dicht achter hem opgesteld. Plotseling tastte de laatste toe, vatte den schralen mijnheer onder de beide

armen en hief hem zoo hoog hij kon van den grond. Te gelijker tijd schreeuwde hij uit alle macht, dat het over de heele renbaan weergalmde:

'William! Blanke William! Rij door! Kijk hier, de oude Bob Link zit je op de hielen. Maak dat je wegkomt.....'

'Wat gebeurt er met den baron? Hij kan het paard niet houden! Wil hij de baan misschien twee keeren maken?'

Zoo riep Mr. Lazarus-Lascelles, toen hij zijn Iduna uit den lichten draf weer in een galop overgaan en toen in vliegende vaart den *paddock* voorbijjagen zag. 'Wat moet dat nu beteekenen?' ging hij opgewonden voort. 'Dat moet een wedren verbeelden! Maar misschien is dat zoo het gebruik in Holland, waar de baron thuis hoort.'

De verbazing van den eerzamen Mozes steeg echter ten top, toen hij bemerkte hoe een bereden politie-agent in gestrekten galop den overwinnaar nastoof.

'Hij kan het paard niet inhouden!' - 'Het heeft een zonnesteek gekregen!' - 'Hij weet niet, waar de *poststand* is!' klonk het verward door elkander uit de menigte toeschouwers.

'Wie wedt tegen den *bobby*?'[1)] riep een schelle stem, en een luid gelach beloonde den spotvogel.

'Honderd tegen één - Iduna wint!' klonk het veelstemmig antwoord.

'De schurk weet heel goed, waar hij heen wil,' zei de inspecteur van politie tot den heer met den grijzen baard. 'En ik weet het ook: hij rijdt naar Stellaland; we zijn hier niet ver van de grens, en als hij eenmaal daar is, hoeft hij voor de Engelsche politie en het gerecht niet bang meer te zijn. Hij komt er, daar is geen kwestie van, want onze dienstknollen zijn maar slakken tegen die zwarte merrie.'

'Wie is de man, die mij aan het lijf is durven komen?' vroeg de vreemdeling, om zich heen ziende. 'O, ben jij dat geweest?' ging hij voort, toen hij den reusachtigen Mc Neil gewaar werd, die met gespannen aandacht de in de verte verdwijnende ruiters naoogde.

'Je hebt mij dus herkend, naar het schijnt. Zoo zoo, nu weet ik ook wie jij bent.'

'Dat doet me pleizier, oude heer, veel pleizier. Ik ken je al lang. Het is wel aardig van u, dat je mij nog niet vergeten hebt, maar ik ben toch blij dat ik voor het oogenblik niets met je heb uit te staan,' hernam de grove kerel met een vergenoegd lachje.

Kasper Hellenbach was intusschen van het paard gestegen.

'Onze oude Proserpina heeft dus bij slot van rekening nog gewonnen,' zei hij, zich vergenoegd de handen wrijvend. 'De baron Van Gulpendam zal zich waarschijnlijk hier wel niet meer laten zien, of het moest zijn dat hij den wedren tegen den *bobby* verliest, iets waaraan naar mijn meening geen denken is.'

De berijder der Iduna, baron Van Gulpendam, alias 'blanke William' werd noch op het wedrenterrein noch in Kimberley ooit weer gezien.

Mozes Lazarus-Lascelles zag evenmin ooit zijn aristocratischen vriend of zijn Iduna terug. De baron ontpopte zich als een berucht oplichter, die zoowel door de Hollandsche als de Engelsche politie ijverig werd opgespoord. De geheime agent Mr. Robert Link uit Kaapstad had eindelijk zijn spoor ontdekt en was hem naar de diamantvelden gevolgd. Te Kimberley aangekomen, had hij nog juist tijds genoeg om naar het terrein voor de wedrennen te ijlen, waar hij den zoogenaamden baron op de zwarte merrie van Lascelles de zege behalen en ver het doel voorbij, het hazenpad kiezen zag.

Mr. Link sprak later nog dikwijls met wrevel van zijn tocht naar Kimberley, waarvan hij zich zulk een schitterende uitkomst had voorgesteld. En dan voer hij met minachting uit tegen het land, waar een snel renpaard voldoende was om een vervolgden schurk voorgoed buiten het bereik der politie te brengen.

1) Scheldnaam voor een Engelsch politie-agent.

Jozef Wardel won de weddenschappen, die tegen zijn Proserpina aangegaan waren en daaronder ook die van den *bookmaker* Howlett, welke zich toch zoo zeker van zijn zaak had gewaand. Het geld, een aanzienlijk sommetje, besteedde hij aan de inrichting van een keurige woning voor de mooie Polly, die niet lang na den wedren en het verdwijnen van 'mijnheer den baron' zijn vrouw werd.

Zij had hem bekend, dat ze reeds voor den onverwachten afloop van den ren vast besloten was geweest toch maar liever geen barones Van Gulpendam te worden, zelfs op gevaar af dat haar oude verloofde, door haar wispelturigheid wantrouwig gemaakt, haar nu ook in den steek zou laten. En de trouwe Jozef geloofde haar van harte graag.

Bij de Platen.

Voor het eerst in uniform. -

Het moet gezegd worden dat de huzarenuniform met de blinkende knoopen en sierlijke tressen een knap, welgemaakt jongmensch maar wàt goed kleedt! Dat is de eerste gedachte van de twee jonge dames onzer gravure, die voor het eerst het verrassend schouwspel genieten, haar oudsten broer in uniform te zien. Mama is niet minder opgetogen over het kranig figuur van haar jongen en zelfs de practische oude heer, die bij zich zelven al uitrekent wat zoo'n mooie *einjährig Freiwilliger* hem kosten kan, monstert toch met welgevallen den flinken soldaat van top tot teen.

De jonge landsverdediger zelf voelt zich een ander man geworden, nu hij gelaarsd en gespoord de ouderlijke huiskamer betreedt, waar hij als knaap en jonkman bij vader en moeder en zijn lieve zusjes zulke gezellige uurtjes heeft gesleten. Blijkbaar is hij, zooals het liedje zegt, 'een huzaar met een goed hart,' die ondanks zijn krijgshaftig uiterlijk dezelfde hartelijke zoon en broer gebleven is, waarvoor hij thuis bekend stond. Een lachje van rechtmatige zelfvoldoening speelt om de lippen, waar een ontluikend kneveltje reeds zijn best doet om het krijgshaftig uiterlijk van zijn bezitter te voltooien. Met opgeheven borst zich in postuur zettend, ziet hij met fieren blik den kring rond of hij zeggen wil: Hoe vind je nu dat ik er uitzie in mijn nieuwe uniform?

Ook onder onze lezeressen zat daarover maar één stem zijn.

De keizer van Rusland en zijn gezin. -

Ziedaar ook een familietafereel, ofschoon niet van zoo vroolijken aard als het vorige. In de vorstelijke paleizen wordt niet zoo ongedwongen geschertst als in den gewonen burgerkring, en zeker zal in het gezin van den keizer aller Russen de stemming niet altijd even opgewekt zijn. Ongetwijfeld wordt czaar Alexander III als een voortreffelijk echtgenoot en liefdevol huisvader geroemd en doet zijn gemalin Maria Fedorofna met haar opgeruimd karakter alles om hem en haar kinderen het leven te veraangenamen; maar de verschrikkelijke gevaren, waarvan de Russische keizerstroon omgeven is en de vreeselijke ervaringen, die de tegenwoordige keizer daaromtrent reeds heeft opgedaan, hebben hem somber en afgetrokken gemaakt, en sedert het jongste spoorwegongeluk van Borki, waar het keizerlijk gezin maar ternauwernood aan doodsgevaar ontkwam, zijn de zenuwen der keizerin ernstig geschokt.

Van het oogenblik af dat deze keizer voor het gruwzaam verminkte lijk zijns vaders stond, is zijn eigen leven geen dag zeker geweest, en de vrees voor de alomtegenwoordige en alwetende nihilistische samenzwering volgde hem van St.-Petersburg naar het 45 kilometer verwijderde zomerverblijf Gatsjina. Keer op keer werd het keizerlijk gezin opgeschrikt door ontploffingen van helsche machines

en dynamietbommen of de ontdekking van complotten, die het op hun leven hadden toegelegd. Onder die omstandigheden moet het huiselijk leven in het paleis te St.-Petersburg niet van de gezelligste soort wezen.

De keizer, door de gestadige zenuwachtige overspanning prikkelbaar en opvliegend geworden, moet door zijn huisgenooten voortdurend ontzien worden, en de keizerin heeft al haar aangeboren opgeruimdheid, vriendelijkheid en inschikkelijkheid noodig om uitbarstingen en hevige tooneelen te voorkomen en haar omgeving in een aangename stemming te houden. Daar de keizer zich bovendien geheel aan de hoffeesten onttrekt, rust op haar de plicht de eer van het huis op te houden, in de hofkringen den toon aan te geven en tegenover de buitenwereld een opgewekt gelaat te toonen. Gemakkelijk is die taak niet met het oog op de vele kuiperijen, die aan elk vorstelijk hof, maar bijzonder te St.-Petersburg welig tieren. Politieke toespelingen moeten in de conversatie zorgvuldig vermeden worden. Bij de terughouding, die de keizer zelf in acht neemt, zoodat hij met zijn ministers alleen schriftelijk van gedachten wisselt en bij audiënties geen zijner onderdanen een vertrouwelijk onderhoud toestaat, is het natuurlijk dat de keizerin in haar omgang met de hovelingen zorgvuldig op haar woorden heeft te letten. Trouwens naar politieken invloed heeft zij nooit gestreefd; zij is van een hoogst bescheiden natuur, wat haar bij de prikkelbaarheid haars keizerlijken gemaals uitstekend te stade komt.

Zooals men weet, is de czarin een geboren prinses van Denemarken, die Dagmar heette, voor zij den naam van Maria Fedorofna aannam. Haar huwelijk mag behoudens de onaangenaamheden, die de hachelijke toestand meebrengt, in alle opzichten gelukkig genoemd worden en werd met drie zonen en twee dochters gezegend. Onze gravure geeft de gezamenlijke familiegroep te zien en met belangstelling beschouwen wij dat keizerlijk gezin, waarmee, ondanks al de weelde en den luister der kroon, zeker menig onbezorgd burgerhuishouden niet zou willen ruilen.

Onafscheidelijke vrienden. -

Van dat alles heeft de veelbelovende wereldburger op ons laatste plaatje nog geen weet. Met zijn bord pap vóór zich op liet plankje en de jonge kat als speelnoot vertrouwelijk in den arm geklemd, is hij den czaar te rijk. Uitdagend kijkt hij de wereld in, zonder zich van nihilisten of socialisten iets aan te trekken. Zijn kinderstoel op hooge pooten is hem een troon, van waar hij als onbeperkt gebieder regeert en als een oostersch despoot naar de grilligste luimen zijn gunsten uitdeelt. Zoo is de pop, die aan zijn voeten ligt neergesmeten, voor het oogenblik in diepe ongenade gevallen, maar met de poes is hij voor zoo lang het duurt onafscheidelijke vrienden.

Wetenswaardig Allerlei.

Het aansteken der gasvlammen door electriciteit.

- Reeds voor jaren hield de Göttinger professor Klinkerfues zich met het vraagstuk bezig, al de gaslantarens eener stad te gelijk langs electrischen weg aan te steken. In zekeren zin is dit denkbeeld thans verwezenlijkt door een uitvinding van den werktuigkundige Wolfgang Smid te Munchen. Deze bestaat hierin dat op de personentreinen der Beiersche staatsbaan de gaslampen door electriciteit worden aangestoken. Tot dusver moesten die lampen met levensgevaar van de overkapping der waggons aangestoken en weer uitgedraaid worden. Door de uitvinding van

Schmid geschiedt dit thans zoo, dat één man zonder moeite en zonder zelfs de loopplank te verlaten, in twee minuten den heelen trein van licht kan voorzien. Het uitdraaien der lampen gaat op dezelfde eenvoudige manier in zijn werk.

Hoe de president der Vereenigde Staten reist.

- Als de president der Vereenigde Staten op reis gaat, wordt door de spoorwegbesturen in den regel een extra-trein uit twee personenwagens bestaande te zijner beschikking gesteld. De eerste wagen, die achter de locomotief loopt, dient tot het opnemen van den opperinspecteur der spoorbaan, alsmede van een zijner medehelpers, verder van een baan meester, een telegrafist, een locomotief-conducteur en een stoker. In den tweeden wagen neemt de president met zijn gevolg plaats; hij krijgt een slaapvertrek, een rooksalon, een eetzaal, die te gelijk tot ontvangst zaaldient, zes kamers ook met twee bedden voor zijn gezelschap en eindelijk een keuken. Gewoonlijk wordt daartoe een zoogenaamde hotelwagen gebruikt.

Vóór de extratrein een baan berijdt, wordt deze omstreeks een kwartier te voren door baanopzichters onderzocht, en bovendien rijdt nog een afzonderlijke locomotief als ter verkenning den trein 40 of 50 minuten vooruit, zoodat elk gebrek aan de rails en elke verkeerde wisselstelling intijds kan worden ontdekt.

Spoorwegen. -

Het aantal spoorwegen neemt alle jaren over de geheele wereld al meer en meer toe. Van 468.872 kilometer, die men in 1884 telde, is men in 1890 tot 571.777 kilometer geklommen. Europa, dat 214.252 kilometer spoorlijnen bezit, is door Amerika met zijn 304.005 kilometer reeds lang overvleugeld; terwijl de drie andere werelddeelen te zamen zich maar in het bezit van 53.514 kilometer mogen verheugen, dus maar ¼ van wat Europa, ruim ⅙ van hetgeen Amerika - en hier staan de Vereenigde Staten natuurlijk ver bovenaan - alleen bezit.

Van alle landen van Europa hebben Frankrijk en Duitschland hun spoorwegnet het meest uitgebreid: eerstgenoemd land met 4.048, het laatst met 4.047 kilometer. Vervolgens komen Oostenrijk met 3.658, Rusland met 3.643, Italië met 3.286 en Engeland met 1.526 kilometer meer dan in 1884.

Het totaal der spoorlijnen vertegenwoordigt bijna veertienmaal de lengte van den omtrek der aarde en overtreft verre den afstand van de aarde naar de maan, die maar 384.420 kilometer bedraagt.

Vreemde gebruiken in China. -

In de steden van het Hemelsche Rijk betaalt de cliënt aan zijn geneesheer een vaste som zoolang hij gezond is. Wordt hij ziek dan behoeft hij hem gedurende den geheelen duur zijner ziekte geen cent te betalen. Of dit ook voor de dokters een prikkel is om hun zieken zoo spoedig mogelijk te genezen!

In sommige plaatsen van het Hemelsche Rijk bestaat een nog zonderlinger gewoonte. Daar moet elk geneesheer voor zijn huis zooveel lantaarns aansteken als hij in het jaar dooden heeft.

Men verhaalt van een zieke, die een geneesheer zocht en bij geen enkel Esculaap zijner plaats durfde aankloppen wegens het groot aantal lantaarns, die voor elke woning brandden. Eindelijk ontdekte hij in een eenzaam steegje de woningvan een geneesheer, waarvoor maar zes lantaarns waren aangestoken.

Hij trad aanstonds dat huis van dezen man der wetenschap binnen en zeide hem: ‘Gij moet wel de beste geneesheer der stad zijn, daar gij de minste lantaarns hebt?’

‘Wel mogelijk,’ antwoordde deze, ‘maar ik moet u doen opmerken, dat ik eerst sedert van morgen mijn praktijk uitoefen.’

Eigenaardigheden der Chineezen. -

Op het onlangs te Londen gehouden Orientalisten-congres hield professor Schlegel een belangwekkende voordracht over de handelsbetrekkingen van Europa met de landen van het Oosten, en wees daarin op verschillende fouten en vergissingen, die de Europeesche kooplieden begaan bij den uitvoer van koopwaren naar China,

omdat zij geen of althans niet voldoende rekening houden met de daar ingewortelde vooroordeelen.

Slechts een paar vooroordeelen om dit te staven.

De Chineezen koken hun rijst in platte ijzeren ketels. Toen eenige Engelsche kooplieden hiervan kennis hadden gekregen, hielden zij het voor een goed idee, deze ketels in Engeland te laten vervaardigen en ze dan naar China te zenden. Eenigen tijd later kwam dan ook een heele scheepslading van deze ketels op Hongkong aan, die, daar zij sterker en goedkooper dan de Chineesche waren, in het begin veel aftrek vonden. Spoedig echter hield de navraag daarnaar op, en wilde geen enkel Chinees iets meer van de Engelsche rijstketels weten. Waarom? Omdat zij te dik waren en meer tijd, en bij gevolg ook meer brandstof vereischten om een maaltijd klaar te maken dan het dunne Chineesche fabrikaat.

ONAFSCHEIDELIJKE VRIENDEN,
naar een waterverfteekening van JULIUS WENGEL.

Een ander koopman zond magneten in den vorm van hoefijzers naar China, die hij, om grooter debiet te hebben, met den keizerlijken draak had voorzien. Daardoor juist bedierf hij zijn zaak en geen enkel Chinees wilde een magneet van hem koopen.

Zoo zijn de Chineezen op het punt van geluks- of ongelukskleuren zeer bijgeloovig. De Engelsche naalden koopen zij slechts zeer zelden, omdat het zwarte papier,

waarin zij gewikkeld zijn, voor hen een ongelukskleur is. Een ander koopman vond veel aftrek voor zijn kalenders, tot hij op het denkbeeld kwam, daarvoor groen papier te gebruiken. Ook groen is een ongelukskleur bij de Chineezen, zooals de koopman tot zijn schade moest ondervinden.

Het budget des sultans. -

Het personeel van den Grooten Heer is nogal aanzienlijk, zooals blijkt uit de navolgende opsomming, die aan een Turksch blad is ontleend:

Een groot-maarschalk van het paleis; een groot-eunuch, wiens titel slechts vertaald kan woorden door de woorden: ‘de groote wachter aan de deur van het geluk.’ Dit laatste personage is een man van veel invloed, die dan ook maandelijks een honorarium van over de 3000 gulden krijgt.

Een directeur van de uitgaven der keizerlijke familie, tien kamerdienaars, vijftien secretarissen, een opper-ceremoniemeester, die de gezanten moet aandienen, twee imans of aalmoezeniers, twee secretarissen voor de bijzondere kas des sultans.

Een intendant van de keizerlijke schatkist en twee secretarissen, een staatkundige kabinetschef, een hoofd der geheime politie, twee intendanten en een intendant van het paleis, een directeur van den keizerlijken stoet, een *Bac mussaït* of commandant der Mussaïts, een directeur der keizerlijke stallen, een hoofd der portiers, een chef van dienst, een eerste geneesheer met den graad van maarschalk.

Acht en twintig of dertig gewone geneesheeren, die met den dienst in het serail of paleis belast zijn, een eerste veearts, die verscheidene collega's onder zijn bevelen heeft, een eerste scheikundige en apotheker, twee deurensluiters, een hoofd der lagere eunuchen en tal van kamerdienaars, een bibliothecaris, een opperste vertaler der buitenlandsche couranten, een eerste kleeren-opzichter, een opperste barbier - wiens betrekking niet van de minste is - een opperste proever.

Een directeur van de vermakelijkheden en van den schouwburg van Z.M., twee chefs voor de keuken, een voor de Fransche en een voor de Turksche, een opperste sterrenkundige en sterrenwichelaar, zestien adjudanten van verschillende graden, ten slotte een honderdtal paardrijders, tooneelspelers, zangers, fratsenmakers, enz.

Indien men hierbij het personeel van minderen rang voegt, komt men tot een totaal van omstreeks vier duizend personen, wier jaarlijksch onderhoud een som van tweehonderd millioen vertegenwoordigt, over de verschillende posten verdeeld als volgt:

Voor het bijzonder mobilair des sultans vijf millioen, voor dat der paleizen des sultans zeven millioen, voor de tafel, keuken, vaatwerk, enz. vier en twintig millioen, voor de stallen, rijtuigen, gespannen, enz. drie millioen, voor de prinsessen, vrouwen, slavinnen, enz. veertig millioen, voor verschillende grillen dertig millioen, voor geschenken, enz. vijf en dertig millioen, in het geheel tweehonderd millioen.

En met een civiele lijst van vijf en twintig millioen franks moet Abdul-Hamid deze verbazende uitgaven, waarbij nog vele andere komen voor beloningen, goede werken, het bouwen van moskeeën, scholen, enz. bestrijden!

Gelukkig dat hij, onder andere hulpbronnen om het tekort te dekken, het recht heeft beslag te leggen op alle inkomsten des rijks. Dit is een gemakkelijke manier om evenwicht te houden tusschen inkomsten en uitgaven!

[Nummer 12]

IN MIJNHEERS ATELIER, NAAR DE SCHILDERIJ VAN JOHANN HAMZA.

De Pleegdochter, door J. Vesters, Jr.

VII.

Tegen den avond van den 20^{en} Febr. 1793 bevond zich een colonne republikeinsche soldaten en uitgeweken patriotten op den heirweg van Antwerpen naar Breda. Onder het luid en woest aanheffen of liever brullen der Marseillaise en der Carmagnole legden deze berooide soldaten, die de achterhoede en te gelijk het uitschot van Dumouriez' leger vormden, den weg af. Niet de minste tucht heerschte onder deze bandelooze schaar, welke, wijd en zijd verspreid, her- en derwaarts liep, al naar de luim van het oogenblik of de hoop op buit het meebracht. De officieren, sommigen te paard, anderen te voet, de meesten in zonderlinge en gescheurde uniformen, liepen in groepjes vooraan, zonder zich om de onder hun bevelen staande krijgslieden te bekommeren, die reeds lang alle krijgstucht hadden verleerd. Ware dit ook anders geweest, dan zou toch in dit geval de gewetenlooze kapitein Trivier, die het opperbevel over deze horde voerde, den teugel der tucht hebben laten slippen, ten einde gemakkelijker zijn oogmerk te bereiken.

Toen de republikeinen tierend en joelend onder den invloed van den brandewijn, die hun op Van Zuylen's kosten overvloedig was geschonken, het dorpje naderde, waar de woning der familie Claessens lag, begonnen zij de huizen der vreedzame dorpelingen te plunderen en hun onder de ondubbelzinnigste bedreigingen de weinige spaarpenningen af te persen, die vroegere brandschattingen hun nog hadden gelaten. In hun brooddronken baldadigheid ontzagen de sans culotten zich zelfs niet, vrouwen en kinderen te mishandelen en verschillende boerenwoningen in asch te leggen. Hierdoor tot woede geprikkeld, hadden de landbouwers naar de wapenen gegrepen en zich te weer gesteld: vuurroeren, bijlen, hooivorken en dorschvlegels waren in de handen der verbitterde boeren een geducht wapen, waarmee ze geweldig op de Fransche plunderaars insloegen. Te gelijker tijd werd de stormklok geluid, die de omliggende bewoners tegen de sansculotten in het geweer riep. Maar dezen hadden de overmacht en bezaten in hun vuurwapenen en in hun krijgskunst groote voordeelen op de boeren, die dan ook na een heldhaftige verdediging het onderspit dolven.

Ondertusschen had kapitein Trivier in het bijzijn van Karel Claessens aan een officier met een aantal manschappen last gegeven, de omliggende bewoners te brandschatten, en zoo zij niet goedschiks hun eischen inwilligden, tot geweld hun toevlucht te nemen. ‘Wij zijn hier in een veroverd land,’ zei de ex-slager, ‘je hoeft er dus niet veel omslag mee te maken.’

Karel, die met verbeten woede de plundering der soldaten had aangezien, maar ze niet vermocht te beletten, werd doodsbleek toen hij dat bevel hoorde. Ontwaakte zijn beter gevoel uit een diepe sluimering, daar hij het gevaar inzag, dat zijn naaste familiebetrekkingen zouden loopen; werd een gevoelige snaar getroffen in zijn gemoed, dat, niet bedorven, hem door lichtzinnigheid en trots op een dwaalspoor gevoerd had? Voor zijn wapenmakkers trachtte hij zijn aandoening te verbergen, maar het gluipend oog van den kapitein was zij niet ontgaan, die, toen Karel zich spoedig ter sluiks verwijderde, zich vergenoegd de handen wreef en begreep, het bloedgeld verdiend te hebben.

Met drift sloegen de Fransche plunderaars met den zwaren koperen klopper op de eikenhouten deur der woning van mevrouw Claessens en eischten binnengelaten te worden. Een doodelijke schrik maakte zich van de weduwe en Agnes meester, die, door de afwezigheid van Albert van allen schuts ontbloot, geheel weerloos waren tegen den euvelmoed der plunderaars, terwijl ook Martha, de anders zoo onvervaarde Martha, de moed in de schoenen zonk. De schrik verlamde haar tong en voeten, en zij eenigszins tot bezinning waren gekomen, was de eikenhouten deur tot splinters geslagen door de bijlen der Fransche voetbranders. Met drieste onbeschaamdheid drongen zij de woning binnen en eischten op ruwen toon een ontzaglijk zware brandschatting. Of de vrouwen nu al betuigden, die ongehoorde geldsom niet te bezitten, of zij al door haar smeekbeden het hart der woeste krijgers trachtten te vermurwen, dezen bleven op hun eisch staan en dreigden het gebouw in brand te steken. Onder vloeken en verwenschingen trokken zij de sabel en stampten met de geweren op den vloer. Reeds waagden enkelen het in hun losbandigen overmoed, de hand uit te steken naar mevrouw Claessens en Agnes, terwijl Martha, radeloos van angst voor het leven der beide vrouwen, meer dan voor haar eigen, de soldaten bezwoer, haar ongedeerd te laten, toen plotseling een verward geschreeuw en wapengekletter voor het huis tot de ooren der doodelijk beangste vrouwen doordrong.

Een oogenblik nog, en Albert met enkele landlieden stormden de gang binnen en begonnen uit alle macht op de sansculotten in te slaan. Albert vooral, die zijn moeder en zuster in zoo dreigend gevaar zag, vocht als een leeuw. Een verwoede worsteling ontspon zich nu in de enge ruimte. Albert en zijn getrouwen streden met den moed der vertwijfeling; zij hadden hun eigen leven en dat van twee dierbare wezens te verdedigen. Maar zwichten moesten zij, bloedend en afgemat, voor de overmacht. Plotseling stormde een kloekgebouwd krijgsman in de uniform der Fransche officieren, met uitgetrokken rapier de gang binnen en riep met een stem, die getuigde dat zij aan bevelen gewoon was: ‘Laat af, of ik zal je voor insubordinatie doen boeten!’

Verbaasd en verrast keken allen den binnenstormenden officier aan, en ‘Karel! Karel!’ klonk het uit vier monden, terwijl mevrouw Claessens, alleen gehoor gevend aan de stem der moederlijke liefde, zonder de dreigende sabels en bajonetten der Franschen te duchten, zich in de armen van den weergevonden zoon wierp. Agnes stond als aan den grond genageld; haar gelaat verschoot; de woorden bestierven haar op de lippen; zij drong zich dicht bij Karel en omklemde zijn handen, als zocht en verwachtte zij van hem redding in dit hachelijk oogenblik. ‘Waar is vader?' vroeg hij, terwijl hij zijn moeder omhelsde en Agnes de hand drukte.

‘Dood,’ fluisterde de moeder, ‘dood, maar hij heeft je alles vergeven, Karel!’

Dit alles was het werk van een oogenblik geweest. De Fransche soldaten, aan tucht noch gezag gewend, en niet den minsten eerbied voor hun officieren hebbend, zagen zich den rijken buit ontglippen, terwijl bovendien enkelen hunner door kapitein Trivier omtrent de te volgen gedragslijn waren ingelicht. Dreigend, eerst fluisterend, daarna al luider en luider, klonk het van hun lippen: ‘Hij is een verrader! Dood aan den verrader!’ Steeds dichter drongen zij met uitgetrokken sabel op hem aan. Pal wachtte Karel hen af, en trachtte ze eerst door vermaningen en bedreigingen tot rede te brengen. Toen dit echter niet hielp, toen de wraakkreten dreigender werden en enkelen zelfs de hand naar hem uitstaken, zwaaide hij met behendigheid en kracht zijn degen om zich de woestelingen van het lijf te houden, en plaatste zich als een beschermend schild voor zijn doodelijk ontstelde en jammerende moeder en zuster. Albert en zijn getrouwen schaarden zich onverschrokken aan de zijde van den nieuwen kampioen, en wederom ontspon zich een geduchte worsteling. Wat vermochten echter doodsverachting en heldenmoed tegen de groote overmacht der sans-culotten, wier aantal steeds door nieuwe krijgers werd vergroot? Karel zag het oogenblik genaderd, dat hij zou moeten bezwijken. De vreeselijkste denkbeelden

woelden met bliksemsnelheid door zijn brein. Wat zou er van zijn dierbare moeder worden, die hem had teruggevonden, om hem een oogenblik later te verliezen, voor altijd; van Agnes, die - een enkele oogopslag was voldoende geweest om het hem te bewijzen - hem steeds nog zoo vurig liefhad; van Albert, die met doodsverachting, als ware hij van kindsbeen in de harde school van den oorlog opgevoed, aan zijne zijde streed?

Deze gedachten, die door zijn geest joegen, deden zijn moed groeien en zijn krachten verdubbelen, en onverflauwd sloeg hij er met zijn rapier op in. Plotseling echter, vooraleer hij hem kon opvangen of afwenden, kreeg hij met een geweerkolf een geweldigen slag op het hoofd, die hem op den bodem deed neertuimelen. Hij hoorde nog even het gejuich der republikeinen, en het gegil van Agnes, hij zag dat zijn moeder zich over hem neerboog en hoorde of zag toen niets meer; het bewustzijn had hem begeven.... Het bloedgeld was verdiend.

Toen Karel weer tot bewustzijn kwam, bevond hij zich in een donker, naargeestig vertrek, den kelder van het raadhuis. Langzamerhand kwam het tooneel van dien avond hem weer voor den geest in zijn vreeselijke werkelijkheid. Hij maakte zich geen illusies omtrent het lot, dat hem beidde. De rechtspleging bij de sans-culotten was kort en zonder veel omslag: met den kogel zou hij gestraft worden. Hij wist dit, alvorens nog de krijgsraad dit vonnis had geveld. En nu, in het aanschijn van den dood, kwam de herinnering aan vroeger dagen, aan het geluk dat hij moedwillig verschopt had, met meer aandrang dan ooit in zijn geest op. Het beeld zijner moeder, die eerbiedwaardige, geduldige, lijdzame vrouw, die hij zoo bitter gegriefd, zoo naamloos zwaar bedroefd had; dat zijns vaders, den wel wat ruwen en opvliegenden, maar innerlijk zoo welmeenenden man, dien hij zoo ergerlijk had gehoond en miskend; dat van Agnes, wier genegenheid hij zelfs nu nog bezat; dat van Albert, zijn broeder, die met leeuwenmoed aan zijne zijde had gestreden en evenals hij ongetwijfeld een smadelijken dood zou moeten sterven; deze alle verschenen beurtelings voor de oogen zijns geestes en wekten bij hem de pijnlijkste gewaarwordingen. Eén troost was het hem echter, een zoete troost, dat niet, als hij vreesde, zijns vaders vloek loodzwaar op hem drukte, maar dat hij stervend hem, den ondankbaren zoon, had vergeven. Hij begreep, dat zijn moeder en pleegzuster als zijn pleitbezorgsters waren opgetreden, en het hart des vaders tot mildere gevoelens hadden gestemd. Hij had er beiden te liever om.

De vreugde, die hij een oogwenk smaakte door deze troostrijke gedachte, welk eene zwaren steen van zijn gemoed wentelde, werd echter vergald als hij dacht aan den eerloozen dood, die hem wachtte, die ook zijn opofferenden broeder beidde, meer nog, als hij zich den angst, het zielewee, de toekomst zijner dierbare moeder en zuster voorstelde. Hij sidderde voor het lot dezer dierbaren, weerloos overgeleverd als zij waren aan de genade der republikeinen, die misschien ook op haar hun woede zouden koelen; in diepe, namelooze smart gedompeld door den harden slag, die haar had getroffen. Zou zijne moeder, zou Agnes deze zware beproeving kunnen te boven komen, zouden zij den met alsem gevulden beker, dien God haar overzond, kunnen ledigen zonder te bezwijken? Wonderlijk! Te midden dezer droeve over-

peinzingen verscheen plotseling voor zijn geest het beeld van Agnes, de vriendin zijner kinderjaren, meer dan vriendin zelfs, en het was, als wenkte zij hem toe, niet te versagen, als fluisterde zij hem zachtkens in, moed te houden, als beloofde zij, hem te zullen redden.

Karel meende het slachtoffer te zijn van een zinsbegoocheling: immers wat zou zij, een zwak meisje, te zijner redding vermogen? Zouden haar smeekingen, haar tranen het steenen hart der republikeinen kunnen vermurwen, die in hem een afvallige, een verrader zagen der groote zaak, die op hem den dood van verscheidene wapenmakkers hadden te wreken? Hij kon, hij durfde het haast niet gelooven, en toch gloorde nog in zijn hart een genster van hoop. Arme jonkman! hij wist niet, dat zijn dood onherroepelijk besloten, dat hij de prijs was van het bloedgeld, dat kapitein Trivier had opgestreken; hij vermoedde niet, dat zijn moeder en Agnes van een andere zijde dan die der republikeinen eene nooit eindigende kwelling, een onverpoosde foltering stond te wachten. Hadde hij het geweten, hij zou geheel ontroostbaar zijn geweest.

Het was elf uur in den avond. Plotseling werd de deur van Karels geïmproviseerde gevangenis geopend en traden enkele sans-culotten binnen, die hem uit het kot en voor den krijgsraad sleurden, die, op het stadhuis vereenigd, door kapitein Trivier gepresideerd werd. De norsche en barsche aangezichten der officieren voorspelden Karel niets goeds: kort was dan ook het verhoor, kort de rechtspleging. De kapitein mompelde iets van verraad tegen de groote Fransche republiek, van onteering van het vaandel, van moord op wapenmakkers; de jury zweeg, Trivier eischte de doodstraf, en in omvraag gebracht, werd deze eisch met algemeene stemmen aangenomen.

‘Morgenvoormiddag om negen uur zal uw degen ten overstaan van het geheele regiment gebroken en de doodstraf door middel van den kogel voltrokken worden.’

Karel had dit schijn-proces met koelbloedigheid gevolgd; geen enkele maal had hij een woord geuit, maar zijn lippen tot bloedens toe op elkaar geprest om de woorden van verontwaardiging en verachting terug te houden, die hem naar de keel welden. Toen hij zijn doodvonnis hoorde, zwollen de aderen op zijn voorhoofd, als wilden zij barsten, krampachtig balde zich zijne vuist, en luidkeels barstte hij uit: ‘Krijgs- en wapenmakkers, gij allen, die mij ter dood verwezen hebt als ware ik de grootste schurk, weet, met hoeveel ijver en toewijding ik, hoewel vreemdeling, steeds de belangen der groote republiek heb gediend; gij weet, hoe ik voor de verdediging en de glorie van Frankrijk altijd mijn bloed heb veil gehad, en men mij dus noch de smet van eerloosheid, noch die van lafheid kan aanwrijven. Maar,’ ging hij met verheffing van stem voort, terwijl zijn oogen stralen vuurs schoten, ‘mocht ik het lijdzaam aanzien, dat onze krijgslieden het zwaard ophieven tegen mijne moeder; mocht ik haar, wie ik het leven dank, voor mijn oogen laten mishandelen, vermoorden misschien? Mocht of kon ik dat? Zoudt gij in mijne plaats anders gehandeld hebben? En ben ik nu des doods schuldig, omdat ik mijn moeder en zuster heb verdedigd tegen een hoop dronken woestelingen, die geweld tegen haar pleegden?’

Hier hield hij op en zag zijn rechters fier onder de oogen. De kapitein, bevreesd, dat deze kloeke woorden bij sommigen sympathie of medelijden mochten wekken, antwoordde: ‘Luitenant, ik prijs uwe kinderlijke liefde, maar waarom niet, toen je je moeder in gevaar zag, je tot mij gewend, die gerechtigheid zou hebben weten te oefenen; waarom mij niet reeds vroeger gezegd, dat die vrouw uwe moeder was, waarom je zwaard getrokken tegen wapenmakkers, die enkel van hun oorlogsrecht gebruik maakten? Daarenboven, de krijgswet is onverbiddelijk: bloed eischt bloed, en, hoe noode ook, staat het mij niet vrij, gratie te schenken. Er dient een exempel

gesteld, en hoe kan, vraag ik, zonder streng recht tucht gehandhaafd worden in een leger als het onze?'

Karel zag wel in, dat het noodeloos woorden verspillen zou zijn, zoo hij tegenspraak deed hooren. Een uiterste poging wilde hij echter nog wagen. 'Zoo het dan vaststaat, dat ik sterven moet, zoo de krijgswet het wil, welnu, het zij zoo, maar dan eisch ik als mijn recht van officier, dat uw vonnis onderworpen worde aan de uitspraak van generaal Dumouriez, die met zijn leger voor Breda ligt. Of is er zooveel haast bij mijn dood, dat mij zelfs dat uitstel niet kan verleend worden? Nog eens, voert mij tot Dumouriez, dat hij in opperste instantie uitspraak doe! Spreekt ook hij het doodvonnis over mij, welnu, ik zal dan sterven met de overtuiging, dat, welke goede eigenschappen het Fransche leger ook bezitte, rechtvaardigheid en billijkheid het geheel en al vreemd zijn!'

'Hoort gij het, wapenmakkers?' riep de kapitein met geveinsde verontwaardiging uit, 'hoe die vreemdeling op ons dapper leger afgeeft? Alsof generaal Dumouriez anders recht zal of kan spreken dan wij! Hier is het vergrijp gepleegd, hier zal het geboet worden!'

En op een teeken van Trivier werd de ongelukkige officier weggesleurd, maar plotseling keerde deze zich om en riep op hartverscheurenden toon uit: 'Spaart dan mijn broeder, die ten minste....'

Zijne overige woorden werden afgebroken door het 'voort, voort!' van den kapitein, die dadelijk de zitting van den krijgsraad sloot.

Als vernietigd werd Karel in het sombere verblijf opgesloten, dat hij niet meer zou verlaten dan om den kogel te ontvangen. Spoedig hierop werd de deur geopend en trad de grijze dorpspastoor binnen, die uit liefde voor het afgedwaalde schaap zijner kudde en op aandringen der ontroostbare moeder, den kapitein om gratie had gesmeekt, en toen dit verzoek ruw en beslist van de hand gewezen was, had weten te verkrijgen, dat hij den terdoodveroordeelde tot de groote reis mocht gaan voorbereiden, en ook diens moeder hem een afscheidsbezoek mocht brengen. Treffend was dit weerzien van den ouden zieleherder en den berouw vollen zoon, wiens smart getemperd, wiens lijden gelenigd werd door de bemoedigende woorden, die de priester hem toesprak, woorden, die op een eindeloos geluk wezen na een korte stonde van lijden. Ook de zekerheid, dat zijn moeder en Agnes ongedeerd zouden blijven, en de herhaalde betuiging van den waardigen dorpsgeestelijke, dat hij, zooveel in zijn vermogen was, beide vrouwen zou bijstaan en beschermen, goten balsem op zijn schrijnende wonden.

Nu legde Karel een rouwmoedige bekentenis zijner zonden af en ontving met treffende godsvrucht en ingetogenheid de H. Communie. Aldus voorbereid en gesterkt, was hij veel kalmer en wachtte met gelatenheid het uur der executie af, terwijl ook Albert, door het Brood des Levens gesterkt, zonder schroom den dood te gemoet ging. Een pijnlijk oogenblik beidde Karel nog: het afscheid van zijn dierbare moeder. Hartverscheurend was het weerzien van de door den last van kommer en wee gebogen vrouw en den berouwhebbenden zoon. 'Lieve moeder!' 'Mijn Karel!' deze waren de eenige uitroepen, die men de eerste oogenblikken van dit treffend weerzien hoorde, terwijl een luid gesnik de omhelzingen van moeder en zoon onderbrak.

'Karel! mijn arme Karel! dat ik je zóó moest weerzien!' Meer kon de arme moeder niet uitbrengen.

Weenend stortte Karel zich aan haar voeten en riep uit: 'God heeft mij, naar ik hoop, gelijk vader mijne misslagen en fouten vergeven, en gij, moeder, wie ik zoo veel leed berokkend heb, kunt ook gij mij vergeven?'

Met liefde hief mevrouw Claessens den weergevonden zoon van den grond op en drukte hem nogmaals aan haar hart. 'Spreek niet van vergeving, Karel! Een moeder heeft nooit iets te vergeven. En dan, heb je je kinderlijke liefde, je berouw reeds niet voldingend getoond? Helaas! dat die kinderlijke liefde ons zoo noodlottig

moest worden! In plaats van één zoon weer te vinden, waarom ik niet afgelaten heb, God te bidden, verlies ik er twee, want ook Albert moet sterven.'

En weer borst de rampzalige moeder in een luid geweeklaag uit. Vergeefs trachtte Karel, eigen leed en smart vergetend, alles aan te wenden om zijn moeder op te beuren. Maar wat vermochten zijn troostredenen op die vrouw, door zooveel kommer gedrukt, door zooveel wee terneergebogen?

'Maar Agnes dan, moeder, Agnes blijft toch bij u, om u te troosten en te verzorgen. Zij zal door haar liefde en toewijding uw laatste levensdagen verzoeten. Zij zal uw leed verzachten en u moed inspreken, moeder, om staande te blijven. Maar waar is Agnes?' vroeg hij plotseling, 'mag ook zij niet mij een laatsten afscheidsgroet komen brengen, opdat ik ook haar vergiffenis vrage voor de smart, die ik haar heb aangedaan, en haar betuige, dat ik nog dezelfde genegenheid voor haar heb als in vroeger, gelukkiger jaren?'

'Ik had je lijden niet willen vergrooten en dus gezwegen. Karel,' zei de ongelukkige moeder handenwringend, 'ook Agnes is weg. Kort nadat wij wisten, dat gij en Albert ter dood veroordeeld waart, is zij verdwenen, spoorloos verdwenen. Niemand weet waar zij is, niemand heeft haar gezien. In één oogenblik verlies ik alle drie mijne kinderen, en blijf troosteloos en verlaten achter! Die slag is te zwaar, o God!' en als vernietigd zonk de arme vrouw onder luid gesnik op den steenen vloer neer.

Nog voor het Karel gelukt was, door woorden van liefde en troost zijn zwaar beproefde moeder op te beuren, trad een sans-culotte binnen, die de weduwe beduidde, dat de tijd, haar door den kapitein voor het afscheid toegestaan, verstreken was. Het tooneel, dat nu volgde, tart alle beschrijving.

De arme, kinderlooze moeder verborg snikkend haar hoofd aan de borst van den beminden zoon, en was niet in staat, een enkel woord te uiten. Karel streelde het gelaat der arme, door hartzeer en kommer gebroken vrouw, en poogde haar moed in te spreken door te wijzen op de Voorzienigheid en de oneindige goedheid Gods, die hem, den verdwaalde, op het rechte pad had teruggevoerd. 'Ik zal den slag niet overleven,' kreunde zij, 'spoedig zullen wij elkander hierboven weerzien, Karel. Mijn God, deze beproeving is wel zwaar!'

Zelfs de republikeinsche soldaat was getroffen door dit hartverscheurend tooneel: misschien dacht hij aan zijn eigen moeder, die in een afgelegen dorpje God om zijn behouden terugkomst smeekte. Zijn plicht ging echter boven alles en daarom verzocht hij aarzelend, dat men het kort zou maken. 'De kapitein eischt stipte gehoorzaamheid en ongehoorzaamheid zou mij zwaar aangerekend worden,' verontschuldigde zich de soldaat. Nog een teedere omhelzing, een snijdende gil, en mevrouw Claessens verliet als een geknakt riet de gevangenis van Karel, om zich naar die van Albert te begeven, waar gelijke smart haar moederhart zou doorboren.

Toen zijn moeder vertrokken was, liet Karel zijn droefheid den vrijen teugel, maar, zonderling, telkens opnieuw verscheen hem het beeld van Agnes, dat hem bemoedigend toewenkte en influisterde, moed te houden. En Agnes was verdwenen, had zijn moeder gezegd, maar waarheen? Hoeveel moeite hij zich ook gaf, hij kon dat raadsel niet oplossen. En zoo vervloog het eene uur voor, het andere na, en steeds kwam het noodlottige oogenblik der ontknooping dreigender en ontzettender naderbij.

Slapeloos bracht hij den nacht door, gedurende welken hij niets hoorde dan het luidruch tig getier der sans-culotten, die in hun brooddronkenheid op Vandalenwijs in het ongelukkige dorp huishielden, dat zij brandschatten en platbrandden, want hun woede, eenmaal opgewekt, hun bloeddorst, eenmaal aangewakkerd, was gelijk aan die van een tijger.

(*Wordt vervolgd.*)

Het stierengevecht.
(*Vervolg.*)

Den dag, waarop een stierengevecht plaats heeft, verdwijnt in Spanje de breede kloof welke den edelman van den burger scheidt: allen zijn gelijk, allen zijn Spanjaarden. Een *fiesta de toros* is niet alleen een vermaak, het is te gelijker tijd een openbaring van den Spaanschen volksgeest.

Op den vreemde, wien de lust naar bloedige schouwspelen niet is aangeboren, maakt het echter een ongunstigen indruk. Ik weet dit bij ondervinding. Met afschuw en toorn heb ik de arena verlaten, want zoodra het rechtvaardigheidsgevoel door verfijnde wreedheid wordt gekrenkt, verliest een tweekamp zijne aantrekkelijkheid en wekt onze verontwaardiging over de beulen op. Het gevecht van den mensch tegen den stier beduidt wel is waar de zegepraal van verstand, van behendigheid en list over het ruwe geweld; wij volgen dan ook dezen kamp met opmerkzaamheid, met belangstelling, met bewondering, zoolang hij niet ontaardt in een marteling, in een nutteloos bloedbad. Deze voorwaarde schijnt, helaas! nimmer te worden vervuld.

STIERENGEVECHTEN. - HERAUTEN.

Gevoelt een stier geen lust tot strijden, zoo hitst men een menigte honden tegen hem op, die hij met de horens opvangt en, gruwzaam verminkt, door het strijdperk slingert. Kan dit middel niet baten, dan snijdt men hem tot straf de kniepeezen door. Het meest echter verdienen de paarden ons medelijden. Een onvermijdelijke dood wacht hun in het strijdperk, want wijl alleen oude, nuttelooze dieren voor het gevecht worden gebezigd, spaart men ze niet. Twintig tot dertig paarden worden in één gevecht den woedenden stier geofferd. Men blinddoekt ze, als boosdoeners wien men den aanblik van het schavot wil besparen, en jaagt ze den stier te gemoet. 't Is een hartroerend schouwspel, deze arme dieren, door de scherpe horens van hun beul gewond, langs de strijdbaan te zien rennen, terwijl stroomen bloeds uit hunne wonden vloeien. Eindelijk ontzinken hun de krachten en zij vallen neer om vaak nog uren onder de wreedste pijnen het einde hunner marteling af te wachten. Niemand bekreunt zich om hen, niemand gewaardigt zich hun den doodsteek toe te brengen. Immers de held van den strijd is de stier; aan hem is aller aandacht gewijd, op hem

zijn ieders oogen gevestigd: het paard speelt maar een ondergeschikte rol, waar niemand belang in stelt.

Op deze wijze heb ik in de eerste en laatste *corrida*, die ik bijwoonde, 26 paarden zien omkomen en met moeite gelukte het mij mijne gevoelens van verontwaardiging in te houden.

't Was een zonnige lentedag toen het stierengevecht, waarbij ik tegenwoordig was, in de hoofdstad plaats greep. Van twee uur in den namiddag doorstroomde een bloedlustige menigte de breede straat, welke naar de strijdbaan voert. Twintig duizend toeschouwers, zooals wij reeds zeiden, kan de arena bevatten: weldra was zij tot de laatste plaats gevuld. Een ieder, zoowel de man als de vrouw, is van een waaier voorzien. Wien het niet is gelukt een plaats onder den zuilengang te bekomen, staat gedurende het geheele schouwspel aan de brandende stralen eener Spaansche zon bloot; deze last schijnt echter niet op te wegen tegen het genot, dat de strijd aan de menigte zal opleveren.

STIERENGEVECHTEN. - PICADOR.

't Is drie uur: het gevecht gaat beginnen. De schetterende tonen der fanfare kondigen ons de intrede aan van de *cuadrilla*, die bestaat uit geheel het personeel, zoowel menschen als dieren, dat aan den kamp zal deelnemen. Langzaam en statig trekt de stoet voorbij de toeschouwers. Herauten te paard gaan voor; hen volgt de rijkvergulde met zes paarden bespannen galawagen, waarin de ‘ridders der arena’ hebben plaats genomen. Vervolgens treden drie *espadas* of *matadores*, die den stier den genadestoot zullen toebrengen, met ontblooten degen te voorschijn; zij worden door een *sobresaliente* of plaatsvervanger vergezeld, die, zoo een hunner een wond mocht bekomen, diens plaats zal innemen. Alle strijders zijn in de

Andalusische kleeding gedost; buis en broek zijn kort en met veelkleurige linten en gouden galons versierd. Bonte sjerpen dragen zij om hun middel; hun kousen zijn van witte of lichtroode zijde. Het hoofd dekt de *montèra*, een hoogst eigenaardige zwarte muts, rijk voorzien van zwart passementwerk. Zij dragen de korte haarvlecht, het onderscheidingsteeken der stierenbevechters en een kostbare zijden mantel hangt hun over den linkerschouder. Deze *capas de gala* werden bij den aanvang van het gevecht, ten teeken van eerbetoon over de omheining nabij de zitplaats van den gouverneur geworpen, en door minder kostbare kleedingstukken vervangen.

STIERENGEVECHTEN. - ESPADAS, CHULOS EN BANDERILLOS.

De *espadas*[1)] worden door de *chulos*[2)] en *banderilleros*[3] gevolgd; na hen verschijnen de *picadores* of ruiters, met lange lansen gewapend.

De dienaren en een span muilezels, die de gedoode dieren uit de arena moeten slepen, sluiten den stoet.

Onder trompetgeschal en feestmuziek trekt de *cuadrilla* de strijdbaan rond en vat post voor de loge van den gouverneur om hem hulde te betoonen.

Een *alguazil* (gerechtsdienaar) te paard ontvangt uit zijn handen de sleutels der *torils*, waarin de stieren zijn opgesloten.

Thans verlaten allen, die niet onmiddellijk aan den strijd zullen deelnemen, de arena en de *toreros* stellen zich in gelid onder bevel van den voornaamste der *espadas*.

Eenige meters links van de hokken nemen de *picadores* plaats, achter hen de *espadas*. De rechterzijde blijft geheel bloot.

Daar schetteren wederom de tonen der fanfare en een *toril* wordt geopend.

Met één sprong is de stier in het strijdperk; een woest geschreeuw gaat uit de menigte op,

1) De e s p a d a s of m a t a d o r e s brengen den stier den genadestoot toe en zijn met een degen en een rood doek gewapend.
2) De c h u l o s hitsen den stier op door hun roode mantels.
3 De b a n d e r i l l e r o s planten ijzeren staafjes, van weerhaken en veelkleurige papieren voorzien, den stier in den nek.

EEN DRAMA IN HET BOSCH, NAAR TEEKENINGEN VAN E. GÉRARD.
DE VERWIKKELING.

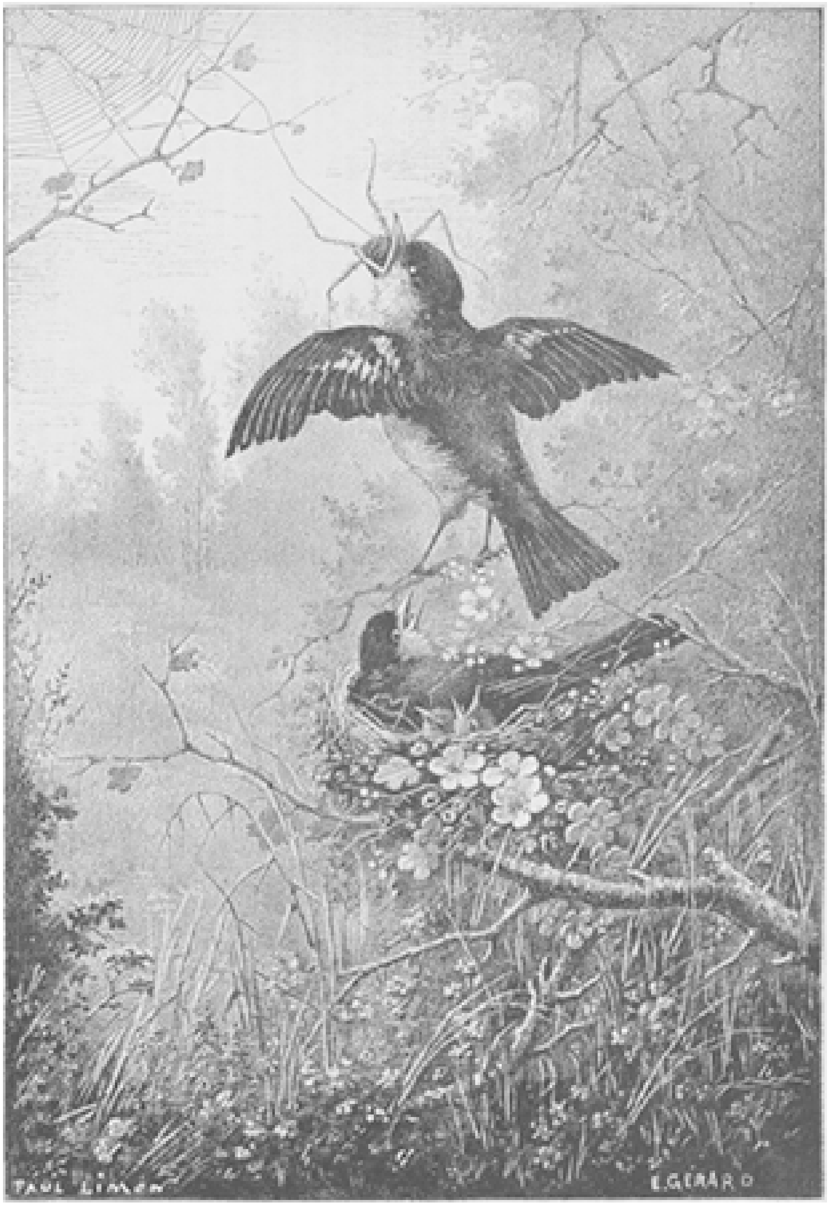

DE ONTKNOOPING.

als zij hem ziet en daarna wachten allen in ademlooze stilte wat hij zal doen.

Verbijsterd door het schrikbarend gedruisch, verblind door den lichtgloed, welke hem, plotseling, na de duisternis waarin hij sedert den vorigen avond heeft vertoefd omgeeft, hongerig en verwoed door het langdurig vasten staart het dier eenige oogenblikken woest in het rond en meet met zijn zwarte, vurige oogen de baan.

't Is een gevaarlijk kampvechter, niet groot, maar forsch gebouwd. Daar buigt hij den kop en schijnt ten aanval gereed.

STIERENGEVECHTEN. - BANDERILLO.

In een oogwenk staat een stoutmoedige *chulo* voor hem; een klein rood vlaggetje wuift in de lucht en de stier wordt in den schouder getroffen. Door den prik verbitterd, keert hij zich tot den vluggen aanvaller, maar deze is reeds eenige meters op zij gesprongen en het dier stormt met gebogen kop wanhopig op het eerste het beste voorwerp los en in een oogwenk zijn de lange horens in de zijde van een rampzalig paard geplant.

STIERENGEVECHTEN. - CHULO.

De *chulos* met hun roode vlaggetjes en mantels zetten hun spel voort en doen de woede van den stier ten top stijgen. Als een zwerm muskieten volgen zij hem op den voet. Ze zijn hier, daar, overal; hun bevalligheid en vlugheid zijn even schoon als bewonderenswaardig. Zij gaan vlak voor den stier staan, kijken hem in de oogen, naderen tot een voet afstands van die verschrikkelijke horens en als het dier den

nek kromt tot den stoot, springen ze luchtig op zij en verlaten hun slachtoffer, dat nog verwoeder is dan te voren over zijn nutteloozе poging. Daar nadert een *chulo* zoo dicht, dat allen van angstige belangstelling den adem inhouden. Het dier schijnt met hem een te zijn; 't kan niet anders, hij moet in de hoogte geworpen worden - maar zijn lans in den grond plantend, springt hij over den rug van den stier heen, raakt even met den voet het voorhoofd van zijn tegenstander aan en vliegt naar gindsche zijde van het strijdperk. Dit heldenstuk verwekt daverende kreten van bewondering en toejuiching.

Zoolang dit aanvallen en uitwijken duurde verrukte mij het schouwspel. Het schilderachtig costuum der *toreros*, hun lenigheid, de bevalligheid hunner bewegingen streelen het oog.

Hun kalme moed verdrijft iedere gedachte aan gevaar.

In vergelijking met het vervolg van den strijd is dit spel een schermutseling, de voor bode van een tweekamp op leven en dood.

(*Slot volgt.*)

Meer licht!

Het bekende woord, waarmee Goethe uit deze wereld zou verscheiden zijn, wordt nogal eens te pas gebracht, maar niemand denkt er aan, dat het een eisch der gezondheidsleer bevat, die vooral tegenwoordig wel ter harte genomen mag worden. De wetenschap der gezondheidsleer heeft zich tot dusver bijna uitsluitend bezig gehouden met den invloed van lucht, water, bodem enz. En toch staat het vast dat het licht geen mindere rol speelt in ons leven, ja men mag zonder vrees voor tegenspraak beweren dat het licht van nog grooter belang is voor den mensch, omdat het meer bijzonder inwerkt op het hoogere zenuwstelsel, welks uitingen wij als geestes- en gemoedsleven aanduiden. Niets toch heeft op geest en gemoed zulk een ingrijpenden invloed, bevorderend of belemmerend, als de overvloed of het gebrek aan licht.

Van oudsher werd het licht onder de eerste voorwaarden voor het leven gerekend. ‘Het worde licht,’ was het eerste scheppingswoord, waarmee het bestaan van dit heelal een aanvang nam, en de uitdrukking ‘het licht der wereld aanschouwen’ is nog altijd gebruikelijk om het begin van een menschenleven aan te duiden. Bij vele volken der oudheid werd dan ook het licht als de opperste godheid vereerd; door de Egyptenaren werd het onder den naam van Ra aangebeden, door de Perzen onder den naam Ormoezd tot levengevende en levenbewarende godheid verheven, waartegenover Ahriman als de verpersoonlijkte duisternis vijandig en vernielend optrad.

Ook in onze christelijke beschouwing van leven en dood speelt het licht een rol, in zoo ver de hemelsche zaligheid als het eeuwige licht en de helsche straf als de eeuwige duisternis wordt voorgesteld.

Spreekt men verder van de sombere noordsche wereldbeschouwing in tegenstelling met de vroolijker levensopvatting der zuidelijke volken, dan geeft men daardoor een werking van het licht te kennen op het leven van geheele volken, een werking, die als de samenvatting van zijn invloed op de geestesrichting der afzonderlijke individuen moet beschouwd worden. Hoe groot die invloed is weet ieder uit eigen ervaring: in de donkere winterdagen toch voelen wij ons heel anders gestemd dan in den lichten zomertijd. In de briefwisseling tusschen Goethe en Schiller beslaan de zoo geminachte praatjes over het weer een buitengewoon groote plaats. Gebrek aan licht drukt het gemoed neer en bewerkt soms ziekelijke toestanden, waarvan het *spleen* bij de bewoners van het omnevelde Brittannië het bekendste voorbeeld is; overvloed van licht daarentegen prikkelt en verhoogt de geestkracht.

‘Het jaargetijde drukt mij evenals u en dikwijls meen ik dat met een helderen zonnestraal alles goed zou gaan,’ schrijft Schiller, wiens scheppende kracht evenals bij Goethe in het sombere jaargetijde afnam, ja soms geheel stilstond. Vandaar dan ook dat de dichters sinds Sophocles' eenvoudig verheven ‘Zon, gij schoonste licht, wimper van den gouden dag’ het licht op den hoogsten toon bezingen.

Het licht wekt de gezonde en goede krachten der menschelijke ziel, en daarom schuwen de goede daden het licht niet, terwijl de slechte het vermijden. Niet oneigenaardig spreekt men ook van licht- en schaduwzijden in de menschelijke natuur. Gebrek aan licht oefent bij de meeste menschen een nadeeligen invloed uit op den gedachtengang en de gedachtenrichting. Wie oplettend zich zelven gadeslaat, zal zeker hebben opgemerkt dat de duisternis onze gedachten gewoonlijk op verkeerde wegen leidt; zij worden verward, phantastisch en richten zich eer op sombere dan aangename onderwerpen. Hoe dikwijls verklaren anders heel rustige, verstandige en gezonde menschen hun dokter dat zij in een slapeloozen nacht licht moeten aansteken om zich te onttrekken aan de zelfkwelling, waarmee zij al wat er in hun leven onaangenaams is voorgekomen, weer voor den geest halen als spookgestalten, die alleen door het licht kunnen op de vlucht gejaagd worden.

Dat duisternis den geest tot sombere overpeinzingen stemt is een waarneming, die ook dikwijls gemaakt wordt door oogartsen, als zij gedwongen zijn, hun patiënten maandenlang in kunstmatig verdonkerde kamers te houden; ja, er zijn naturen, die daar in het geheel niet tegen kunnen en verklaren, dat zij waanzinnig zouden worden, als zij nog langer in dien kunstmatigen nacht moesten rondtasten. De berooving van het licht in donkere onderaardsche kerkers behoort dan ook tot de zwaarste straffen, die de menschelijke gerechtigheid of

wreedheid tegen misdadigers of onschuldige slachtoffers heeft kunnen uitdenken.

Bij anderen verwekt de duisternis, in plaats van gedruktheid, omgekeerd min of meer sterke overprikkeling; zij vervallen in wakend droomen, zooals dat in de wandeling genoemd wordt; die droomen zijn daarbij overigens bij de meesten toch van somberen aard en zelfs zoo zij minder treurige levenservaringen voor den geest roepen, geschiedt dat op een verwrongen manier, om zoo te zeggen als caricaturen.

Een bekend feit is het verder dat de duisternis ons vermogen om tijd en ruimte te schatten geheel van streek brengt. Minuten dijen schijnbaar uit tot uren, de afstanden lijken ons veel grooter en de wegen schijnen zich tot in het oneindige uit te strekken. Vele menschen, die overdag onverschrokken zijn, maakt de nacht vreesachtig. Zelfs op geheel bewustelooze zieken, zooals bij voorbeeld typhuslijders, oefent de duisternis een verslimmerenden invloed uit; zij vermeerdert het ijlen en roept dit te voorschijn, waar het zich bij dag niet voordeed. Met één woord: het licht werkt regelend en bedarend op de werkzaamheid van den geest, de duisternis verwart en overprikkelt ze. Ook het eenvoudig gevoelsvermogen wordt veranderd en ziekelijk verscherpt, zooals blijkt uit het feit, dat pijnen in de duisternis soms ondraaglijk worden.

Bij al de aangevoerde verschijnselen, die gemakkelijk nog te vermeerderen zouden zijn, geldt het invloeden van het licht of gebrek aan licht op geest en gemoed. Maar deze staan in het nauwste verband met ons zenuwstelsel en heel ons stoffelijk bestaan, en het blijkt dan ook dat het licht den meest ingrijpenden invloed heeft op de stofwisseling en ons lichamelijk welzijn.

Daarom is het van belang na te gaan, welke eischen de gezondheidsleer, op grond der gemaakte ervaringen, met betrekking tot het licht behoort te stellen.

Tot de onvermijdelijke gevolgen onzer hedendaagsche beschaving behoort, dat de mensch niet in alles de natuur tot richtsnoer kan nemen; de ‘terugkeer tot den natuurstaat’ door Rousseau en zijn volgelingen in de vorige eeuw gepredikt, is eenvoudig een ongerijmdheid. Het gaat bij voorbeeld niet aan, om den wille van licht en lucht tot de gewoonten der wilde volken terug te keeren, te minder daar reeds de toestanden van het klimaat dit niet zouden gedoogen. De primitieve bekleeding der Negers en Australiërs, die ongetwijfeld de grootst mogelijke oppervlakte van het lichaam aan de werking van het natuurlijk licht zou blootstellen, is onder ons niet mogelijk. Zelfs de zonlichtbaden van den Stiermarkschen gezondheidsleeraar Rickli, ofschoon in een bijzondere geneesinrichting toegepast, moesten heel wat tegenwerpingen hooren. De nieuwste voorvechter der natuurgeneeswijze, pastoor Kneipp te Wörishofen, bepaalt zich daarom tot het mogelijke, namelijk het verbod van hoofdbedekking en handschoenen, alsmede den eisch dat zijn patiënten barrevoets zullen gaan, en reeds deze beperkte terugkeer zijner twaalf honderd gasten tot de natuur moet vooral door de dames aanstootelijk en spotwekkend worden gevonden.

Toch meenen wij hier te moeten waarschuwen tegen enkele buitensporigheden onzer overbeschaving, die vermeden konden worden, als de mode het maar gedoogde.

Vooreerst dient gezegd te worden dat er bij kinderen, die in hun volle ontwikkeling zijn en hiertoe in de gunstigste omstandigheden moeten geplaatst worden, volstrekt geen reden is, waarom men hun lichaam door overmatige en te dichte bekleeding ten naastebij aan alle inwerking van het licht zou onttrekken. Bijna alleen de Engelschen zijn zoo verstandig, de kleinen met onbedekten hals en nek, met bloote armpjes en beentjes ongedwongen te laten ronddartelen. Wij, Hollanders, of liever onze bakers, schijnen daarentegen van meening dat men onze jeugdige telgen niet genoeg in lange kleeren en warme luiers kan wegmoffelen. En ook als zij grooter

worden, mogen zij in zekere 'nette kringen' vooral niet te veel buiten loopen; dat staat 'ordinair.' Zoo gauw mogelijk moeten de stumpers naar school, waar wel gezorgd wordt dat hun niet te veel vrije tijd overblijft om in het wilde rond te springen. Zelfs spelende moeten zij leeren en buiten schooltijd houdt het huiswerk hen nog aan de binnenkamer geboeid. Gaan ze wandelen, dan moet dat netjes geschieden, zooals groote menschen dat doen, met parasols en handschoenen, opdat toch geen zonnestraaltje de bleeke gezichtjes verkleuren moge. Dat alles oefent een verderfelijken invloed uit op de ontwikkeling en daarom kan ouders en opvoeders geen betere raad gegeven worden, dan dat zij de kleinen maar zooveel mogelijk in de vrije lucht laten dartelen en stoeien en hen daarin zoo min mogelijk belemmeren door de zoogenaamde eischen van fatsoen en stand, waarmee wij groote menschen ons het leven lastig maken.

Wij voor ons kunnen ons daar moeilijk aan onttrekken en vooral de dames zouden om den wille der gezondheid niet graag aan de eischen der mode te kort schieten. Handschoenen, voiles, de onmogelijkste hoedenvormen getroosten zij zich zonder klagen, alleen om de modiste te believen: of zij zich daardoor zelfs op de wandeling het vrije genot van licht en lucht ontrooven komt er niet op aan.

Een plant zou bij zulke gebrekkige verlichting onfeilbaar kwijnen en sterven; de mensch daarentegen heeft zulk een bewonderenswaardig vermogen om zich naar alle omstandigheden te schikken dat zelfs het spaarzame licht wat door zijn dichte kleederen dringt, voor zijn behoeften nog net voldoende is.

Hoe minder wij intusschen doen kunnen om onzen eigenlijken persoon aan den heilzamen invoed van het licht bloot te stellen, des te meer kan er geschieden met betrekking tot de verlichting der straten en woningen. Bij de straten komt in de eerste plaats de breedte in aanmerking. Meestal beantwoordt die niet aan de eischen der openbare gezondheid, en dat niet alleen in oude, maar dikwijls ook in betrekkelijk nieuwe steden. De straten zijn soms zoo nauw, dat maar een smalle strook van het plaveisel in het gunstigste jaargetijde onmiddellijk door de zonnestralen beschenen kan worden, terwijl het als regel gelden moest dat de breedte der straat grooter was dan de hoogte der hoogste huizen aan weerszijden te zamen bedraagt. Daarentegen is in vele dorpen, instinctmatig zou men zeggen, met die verhouding rekening gehouden, hetgeen door den lagen bouwtrant der huizen en de goedkoopheid van den bodem in de hand wordt gewerkt. In de steden daarentegen zijn de straten zelfs in de nieuwste wijken nog zoo breed niet als de hoogste gebouwen aan den eenen kant hoog zijn. Dientengevolge ligt bijna altijd, vooral in den winter, de eene huizenrij geheel in de schaduw.

Ook op de richting der straten moet gelet worden; als de gunstigste voor een goede verlichting moet die van het noorden naar het zuiden en van het oosten naar het westen beschouwd worden, terwijl de scheeve loop der straten minder voordeelig is. In de derde plaats is de stand der huizen ten opzichte van elkander van niet minder belang voor het invallen van het licht. Het beste zou zijn, als alle huizen op behoorlijke afstanden van elkaar gelegen waren en dus aan vier kanten vrij stonden. Ook dat wordt in dorpen vaak aangetroffen, terwijl het in den laatsten tijd bij den aanleg van zoogenaamde villa-wijken in de steden eveneens wordt toegepast. In alle steden, waar nieuwe wijken moeten aangelegd worden, behoorde dit nagestreefd te worden, en waar de omstandigheden de verwezenlijking van dit ideaal onmogelijk maken, moest men ten minste aan drie zijden de huizen vrijhouden. Maar altijd worden nog de straten aan weerszijden bezet met eindelooze blokken van aan elkaar vastgebouwde huizen, die enkel door een brandmuur gescheiden zijn.

Ook het aantal verdiepingen is in de groote steden dikwijls veel te groot. Terwijl er maar twee, hoogstens drie toegelaten moesten worden, vindt men er dikwijls vijf en meer nog boven elkaar, ja in New-York zijn huizen van vijftien, in Chicago zelfs van zeventien verdiepingen! Hoe zulke Eiffeltorens den buren het licht benemen hoeft niet uiteengezet te worden.

Gemakkelijker dan de aangestipte eischen met betrekking tot de verlichting zouden andere te vervullen zijn, als niet gewoonte en mode, die twee groote hinderpalen voor een doelmatig ingerichte levenswijze, zich daartegen verzetten.

Uit gewoonte worden de bijna overal te kleine en te spaarzaam aangebrachte vensters (ze moesten zoo groot zijn dat zij gezamenlijk den vloer der vertrekken in oppervlakte evenaarden of minstens nabij kwamen) zoo dicht met gordijnen behangen, dat het toch al karige licht, wat onze woningen kan binnendringen, nog aanmerkelijk verminderd wordt. Vitrages en overgordijnen, meestal van donkere zware stof, allerhande lambrequins en draperieën werpen tegen het binnentredende zonlicht een geweldigen dam op.

Verder nemen donkere behangsels en in overeenstemming daarmee donker geschilderde deuren en lambrizeeringen, donkere tapijten, donkere meubels en natuurlijk donkere kachels en ten laatste de tegenwoordig ook al donker geschilderde plafonds nog een groot deel van het weinige licht nog, dat door de vensterhulsels is binnengedrongen. Van zoo'n in halfduister weggezonken woning heet het dan dat er een ‘deftige toon heerscht.’

Dat de gezondheid daarentegen zooveel mogelijk licht, overal licht vordert, spreekt uit het voorgaande van zelf. Weg dus met al die deftige somberheid, waarin zelfs geen kamerplant gedijt. Dat weten de bloemisten, die ze leveren, heel goed. Waarom zouden wij ons evenals die arme planten tot een kwijnend bestaan doemen, enkel ter voldoening aan een gril der mode? Het blijkt dat de dokters tegen het misbruik niets kunnen uitrichten; misschien zou de een of andere groote toongevende stoffeerdersinrichting of een invloedrijk modeblad iets kunnen doen om aan den tegenwoordigen smaak een gezonder richting te geven.

Het verderfelijkst werkt dat halfdonker in de woon- en slaapkamers, in de laatste vooral; deze behooren niet enkel gelucht, maar ook gelicht te worden om de schadelijke uitwasemingsstoffen, die er zich in ophoopen, snel op te lossen. Inzonderheid moeten de bedden, zoo dikwijls het maar geschieden kan, aan den vollen invloed van het zonlicht worden blootgesteld.

De verschillende vertrekken van het huis behooren verder naar den graad hunner lichtheid tot bepaalde doeleinden uitgekozen te worden. Zoo moeten de slaapkamers de lichtste zijn, bij voorkeur op het zuiden liggen, of nog beter, van twee zijden licht ontvingen, van het zuiden en oosten of van het zuiden en westen naar gelang van de richting, waarin het huis is gebouwd; evenzoo de woonkamer. Dat vereischt alleen reeds de zindelijkheid, daar men het stof toch moet kunnen zien om het te verwijderen. Zoo moet ook de kinderkamer als het kan, naar het zuiden of minstens naar het oosten of westen gericht zijn en geheel zonder gordijnen wezen. Laat de ‘mooie kamer’ dan des noods geheel op het noorden liggen en van onder tot boven met donkere draperieën behangen zijn; dat komt er betrekkelijk weinig op aan, daar ze meestal maar kort gebruikt wordt.

Voor alle vertrekken van het huis echter, waarin de bewoners het grootste gedeelte van hnn leven doorbrengen, derhalve ook voor werkplaatsen, behoort de regel in acht genomen te worden, dat ze zoo licht mogelijk moeten zijn. Daarom hebben de Italianen een goed spreekwoord: *dove non viene il sole, viene il medico*, dat wil zeggen: waar de zon niet komt, daar komt de dokter.

Bij de Platen.

In mijnheers atelier. -

Het dienstmeisje komt mijnheers atelier eens uitstoffen. Het heeft heel wat voeten in de aarde gehad, eer zij dat heiligdom mocht binnendringen, want de schilder heeft een onverwinbaren schrik voor dat opruimen, en alvorens hij er haar de vrijheid toe liet, heeft zij bij al wat hem dierbaar was moeten beloven, nergens aan te komen en niets van zijn plaats te zetten. Toch kan zij niet nalaten, alvorens met haar arbeid te beginnen, eerst eens op haar gemak rond te zien; dat kan toch zeker geen kwaad, en stoffer en blik neerzettend, begint zij met de inspectie van de schilderij op den ezel. Wat het doek wel mag voorstellen? Wij weten het niet, maar in elk geval draagt het kennelijk haar goedkeuring weg, want met zichtbare voldoening blijft zij in de beschouwing verdiept. Het gebeurt niet alle dag dat een kunstenaar zooveel waardeering bij zijn dienstmeisje mag vinden. Hopen wij dat dit gevoel voor zijn arbeid haar tot wat minder hardhandigheid stemmen moge, als zij straks met stoffer en blik in zijn boeltje gaat roezemoezen ter verdelging der spinnewebben, die natuurlijk haar reentmatige ergernis moeten gaande maken.

Een drama in het bosch.

- De spinnen in het bosch hebben echter nog gevaarlijker vervolgers dan dienstmeisjes met handvegers gewapend. Dat zien we aan de twee aardige teekeningen op blz. 93, welke ons in twee tafereelen een verschrikkelijk drama te aanschouwen geven. Het eerste vertoont ons de spin, die na honderden arme vliegjes in haar vreeselijk web gevangen en opgepeuzeld te hebben, eindelijk met de wrekende Nemesis kennis maakt in de gedaante van een paar spitsgebekte, gevederde boschbewoners, in haar oogen even huiveringwekkende monsters, als zij zelf dit voor de onnoozele vliegjes was. Zonder erg heeft ze zich, verzadigd van buit, langs haar draad laten afglijden, om ergens een behaaglijk rustplaatsje te zoeken of misschien om, op nieuwe moordplannen bedacht, elders haar web te spannen. Helaas, ze heeft ondanks de tienduizenden oogen, waarmee ze gewapend moet zijn, niet opgemerkt, dat haar weg ze langs een vogelnest, den schuilhoek harer onverzoenlijkste vijanden voerde. En nu hangt haar leven letterlijk aan een draadje!

Hap! zegt het vogeltje, op den vetten buit belust, en het drama heeft zijn ontknooping gevonden!

De kies van verstand. -

Ofschoon nu juist geen drama, is het tafereeltje onzer laatste bladzijde toch allerminst een klucht te noemen, hoe kluchtig het zich bij den eersten blik laat aanzien. Wie, die ooit met sidderen en beven zijn van kiespijn verscheurd gebit aan den tandmeester heeft overgeleverd, beseft niet wat er omgaat in het gemoed van het juffertje, nu zij voor den strengen, onverbiddelijken man staat, die haar met meedoogenlooze kalmte het gebit inspecteert? Vol angstig voorgevoel grijpt ze reeds zijn linkerhand vast, maar merkt niet hoe de rechter achter 's mans rug reeds het vervaarlijke werktuig omklemt, dat haar straks onverhoeds het kakement zal uiteenrukken.

DE KIES VAN VERSTAND, NAAR DE SCHILDERIJ VAN L. VEZZO.

Wetenswaardig Allerlei.

Invloed der temperatuur op den levensduur. -

Men zegt gewoonlijk dat onze tijd snel van leven is en verwondert zich niet, dat er tegenwoordig gemiddeld meer menschen sterven dan voor twintig of dertig jaren. De oorzaken daarvan liggen echter dieper en berusten grootendeels op natuurlijke wetten. De grootste sterfte in de laatste jaren trof bejaarde en zwakke lieden, vooral dezulken wier ademhalingswerktuigen niet van de sterkste waren. Hals- en borstziekten waren aan de orde van den dag, en de sterfteverhouding voor de bedoelde personen en ziekten is reeds sinds jaren toegenomen. Ook de sedert weinige jaren opgetreden en als levensgevaarlijk erkende influenza behoort daartoe. De heele zaak zit eenvoudig in den rechtstreekschen invloed der temperatuur op den levensduur. Het is een wet, dat sterke temperatuurverwisseling weinig of geen invloed uitoefent beneden de dertig jaren; maar zoodra die leeftijd overschreden is, heeft een sterke daling der temperatuur een groote vermeerdering van sterfgevallen ten gevolge en dat wel in verhouding van den leeftijd der personen. Neemt men bij voorbeeld, met den leeftijd van dertig jaar te beginnen, afdeelingen telkens van negen jaren, dan verdubbelt bij iederen trap het aantal dooden; sterft er bij voorbeeld

op dertigjarigen leeftijd één, dan zullen er onder de 39jarigen twee dooden zijn, op 48jarigen leeftijd vier, bij 57 jaren acht, bij 66 jaren zestien, bij 75 jaren twee en dertig dooden enz. De verhouding wordt nog verscherpt, als de lage temperatuur bijzonder lang aanhoudt, zooals dat bij voorbeeld in het loopende jaar tot in April het geval is geweest. Dan sterven de bejaarde menschen om zoo te zeggen als muizen.

Het verdientopmerking dat de gemiddeld ongunstige temperatuur voor oude lieden nu reeds sinds een reeks van jaren aanhoudt. De aarde bevindt zich namelijk in een koudeperiode, die nauwkeurig berekend en vastgesteld is. Gemiddeld is de temperatuur in de laatste vijf jaren (van 1885 tot 1890) afgenomen: in Marseille 0.85, te Arles 1.5, te Perpignan 1.5, te Brussel 0.95, te Greenwich 0.70, te Rome 0.30, te Madrid 0.80, te Turijn 0.75, te Napels 0.80, te Weenen 0.70, te Budapest 0.98, te Praag 0.50, te Munchen 1.4, te Berlijn 0.75, te Karlsruhe 1.75, te Hamburg 1.3 graad. Opmerkelijk genoeg, is in het hooge noorden de warmte in dezelfde mate toegenomen. Over het algemeen heeft dus de temperatuur der aarde een ongunstige wending genomen voor den mensch, inzonderheid voor oude en zwakke gestellen, en heerscht er gemiddeld een grootere sterfte dan vroeger. Hoe lang die toestand zal aanhouden weten de meteorologen voorloopig nog niet te zeggen

Vliegenvlekken op vergulde lijsten. -

Om vergulde lijsten van vliegenvlekken te reinigen neemt men een zacht lapje, doopt dit in een oplossing van half spiritus en half water, en strijkt dit, na het goed uitgenepen te hebben, voorzichtig over de lijst, die men daarna met een zachten linnen doek zorgvuldig afdroogt.

[Nummer 13]

JAGERGROET, NAAR DE SCHILDERIJ VAN C. BÖKER.

De Pleegdochter, door J. Vesters, Jr. (*Vervolg.*)

Gindelijk daagde de morgen, en naderde al meer het uur der executie, maar hoe meer dit naderde, met te meer duidelijkheid en helderheid verscheen voor zijn geest het beeld van Agnes, steeds glimlachend en hem hoopvol toewenkend. Wat beteekende toch dat beeld, dat telkens en telkens opnieuw hem voor den geest

stond? Zou zij.... maar hoe kon dat mogelijk zijn, hoe kon Agnes, zwak meisje als zij was, iets te zijner redding doen?

En toch.... Krampachtig klemde de ongelukkige zich aan die stroospier vast, evenals de schipbreukeling zich wanhopig aan het nietigste wrak hecht.

Maar ook deze lichtsprank moest uitdooven, deze genster van hoop verdwijnen, toen een wacht van sans-culotten hem in haar midden nam, om hem naar het marktplein te voeren, waar de executie moest plaats hebben. Hier bevonden zich reeds de kapitein en de in een halven cirkel om hem heen geschaarde officieren, terwijl de soldaten de dorpelingen moesten beletten, den ter-dood-veroordeelde te naderen.

Als een loopend vuur had zich de tijding door het dorp verspreid, dat de republikeinsche officier, die zoo moedig voor mevrouw Claessens in de bres gesprongen was en dit nu met den dood moest bekoopen, niemand anders was dan haar zoon Karel. Groot was de belangstelling en het medelijden der goede dorpelingen, en menige gespierde vuist werd in machtelooze woede gebald, maar de vrees voor de republikeinsche bajonetten weerhield elke uitbarsting van den volkshaat. Ook Van Zuylen's trawant bevond zich onder de omstanders, om van den dood van diens slachtoffers

getuige te zijn, en de tijding daarvan aan zijn meester over te brengen. Kort daarna werd ook Albert, geboeid en bleek als een doek, naar de geïmproviseerde gerechtsplaats geleid, en menige traan werd uit het oog gewischt bij het zien van den bleeken jonkman, die doodgeschoten zou worden omdat hij zijn moeder had verdedigd. Hier en daar zelfs werd een bedreiging geuit, en gaf zich de verontwaardiging der boeren lucht, maar de dreigend gerichte geweerloopen smoorden elke uiting in de kiem. Slechts met de uiterste moeite waren de grijze dorpspastoor en Martha er in geslaagd de arme moeder van de droevige terechtstelling verwijderd te houden. Agnes was en bleef weg, en op elke vraag of inlichting naar haar kreeg men een schouderophalen of hoofdschudden ten antwoord.

VIII.

Met de wanhoop in het hart had Agnes vernomen, dat haar beide broeders, waarvan de een haar bijzonder dierbaar was, en wien zij een heilige trouw had bewaard, zouden doodgeschoten worden. Weenend had zij zich aan de voeten van den kapitein geworpen, hem gesmeekt en bezworen, hun het leven te schenken, en getracht dat steenen hart te vermurwen. Haar pogingen waren echter vruchteloos gebleven. En toch, haar Karel moest gered worden! Had zij dan zooveel jaren in stille droefheid doorgebracht, zooveel jaren tot God gebeden om zijn terugkeer, en moest hij nu zoo ellendig omkomen? Dat kon God niet toelaten! Hoe hen echter te redden? Plotseling kwam een denkbeeld in haar geest op, dat onmiddellijk gerijpt was, en dat zij zou trachten te verwezenlijken, zonder zich door moeilijkheden te laten afschrikken.

Zij zou zich naar Dumouriez begeven, die met zijn leger voor Breda lag; zij zou hem voor haar broeders op heur knieën om genade smeeken, zij zou hem alles verhalen, alles, en het was haar als fluisterde een stem haar in, dat zij zou slagen. Maar geen oogenblik mocht verloren gaan, geen seconde, want ver was de afstand en binnen luttele uren zou de doodstraf voltrokken worden. En daarom was zij weggeijld zonder iemand haar voornemen mee te deelen; zelfs haar pleegmoeder en Martha had zij er niets van gezegd, opdat deze zich niet met een hoop zouden vleien, welke later misschien, wat God verhoede! ijdel mocht blijken.

Vlug als een hinde was Agnes den welbekenden weg naar Breda opgeijld, en stierde een vurig gebed ten Hemel, dat God haar tijdig mocht doen komen en genade doen vinden voor de oogen van den Franschen generaal. Zij had vaak hooren gewagen van de zachtzinnige inborst, de loyauteit van Dumouriez; zij wist hoe hij wars was van barbaarschheid en noodeloos bloedvergieten, en daarenboven, zij zou hem in levendige en schrille kleuren de ellende malen van hare moeder en van haar, de onverschrokkenheid van Karel, zijn zelfopoffering, Albert's trouw en heldenmoed, wat het hart van den krijgsman in vlam zou zetten, en dan zou hij geen weerstand kunnen bieden aan den aandrang harer smeekingen, en genade voor recht doen gelden, zoo al het barbaarsche recht - wat zij niet kon gelooven - de krijgswet, den dood harer broeders eischte. Deze gedachte schonk vleugelen aan haar voeten; voort ijlde zij, voort, en reeds zag zij het legerkamp der republikeinsche soldaten in de duisternis als een groote zwarte massa voor haar oog opdoemen. Een ander bezwaar deed zich nu op, waaraan zij in het eerste oogenblik van overspanning niet gedacht had. Hoe zou zij, zwak meisje, in het holst van den nacht tot generaal Dumouriez kunnen doordringen? Zoo de voorposten haar aanhielden en den toegang tot den bevelhebber weigerden? Zoo zij haar zeiden, over dag terug te komen, wat dan? Dan zou het te laat zijn: om negen uur had de executie plaats.

Zij zou bidden en smeeken; zij had nog eenig geld en gouden sieraden, zij zou ze den voorposten geven; alles zou zij aanwenden, wat de liefde en haar vrouwelijke scherpzinnigheid haar ingaven.

Weldra had zij de voorposten bereikt en werd door een paar sans-culotten aangehouden, die ten hoogste verrast waren, dat een jong, schoon meisje in het holle van den nacht het legerkamp kwam opzoeken. Schuchter gaf Agnes hun haar verzoek te kennen, generaal Dumouriez onmiddellijk te spreken. De sans-culotten verklaarden echter beslist, dat dit midden in den nacht zeker onmogelijk was, dat, indien zij over dag terugkwam, men zien kon of de generaal geneigd zou zijn haar te ontvangen. Agnes putte zich uit in tranen en smeekingen, zij bezwoer, dat twee menschenlevens van haar bezoek bij den generaal afhingen, zij zou hun al haar geld en sieraden schenken, indien zij haar wilden doorlaten en naar den bevelhebber voeren.

Maar niets mocht baten; de soldaten hadden het consigne ontvangen, niemand, onder welk voorwendsel ook, door te laten, en hiervan weken de oude snorrebaarden niet af, hoe noode ook, en hoe hard het hun viel, het verzoek van het arme meisje van de hand te wijzen.

Reeds wist Agnes niet meer wat aan te vangen, reeds begon zij te wanhopen aan het welslagen harer pogingen, toen plotseling een officier, die, naar zijn uniform te oordeelen, een hoogen rang in het leger bekleedde, voor haar en de verbaasde soldaten stond. Het was kolonel de la Rivière, een schitterend krijgsman, die veel tot de overwinningen der Fransche legers in België had bijgedragen, en wegens zijn loyauteit, hoogen moed en strikte eerlijkheid door al zijn soldaten op de handen gedragen werd.

Bij een ronde, die hij door het kamp deed, trok het geluid van menschenstemmen zijne aandacht; een jammerende meisjesstem trof hem, die een overweldigenden indruk op hem maakte. Waarom? Toen kon hij er zich geen rekenschap van geven, maar er sloeg iets zoo wilds, zoo onstuimigs in zijn hart, dat de sterke man bijna wankelde.

'Wat is er?' vroeg kolonel de la Rivière aan den wachtpost, terwijl het licht eener lantaarn een hellen gloed op de door angst en vertwijfeling geschokte, maar toch nog steeds schoone gelaatstrekken van Agnes wierp. Een rilling voer den onverschrokken krijgsman door de leden, een nevel scheen hem voor de oogen te trekken.

'Och, mijnheer,' smeekte Agnes met tranen in de oogen, terwijl zij haar handen biddend naar den officier uitstrekte, 'zou u voor mij niet kunnen verkrijgen, dat ik generaal Dumouriez een enkel oogenblik sprak: twee dierbare menschenlevens staan hier op het spel.'

Met ontroering scheen de officier naar den klank dier stem te luisteren, als riep zij hem dierbare herinneringen uit lang vervlogen tijden voor den geest. Toen Agnes geëindigd had, staarde hij haar aan, zonder nog een woord te kunnen uitbrengen: het was duidelijk, dat zijn gedachten elders verwijlden. Agnes beschouwde het stilzwijgen van den officier, en den welwillenden, medelijdenden trek, die zich om zijn lippen plooide, als een gunstig voorteeken. Zij meende door haar woorden en tranen een gevoelige snaar in het gemoed van den ouden krijgsman te hebben aangeroerd. 'Mijnheer, een oogenblik gehoor slechts bij den bevelhebber; twee dierbare levens zijn in zijne en uwe hand. Eeuwig dankbaar zal ik u zijn, zoo u mij deze gunst wil verschaffen.' Met gevouwen handen en betraande oogen keek zij den krijgsman aan, die, meer en meer ontroerd, op het eind zich zelf niet meer meester scheen.

De voorposten begrepen er niets van: nog nooit hadden zij hun kolonel in zulk een gemoedsstemming gezien.

'Volg mij, dame,' zei de la Rivière uiterst hoffelijk, 'ik zal zien wat ik voor u doen kan.' Een gloor van hoop ontvlamde in Agnes' borst en zij stamelde een

dankbetuiging aan den kolonel, terwijl beiden door het kamp schreden en de schildwachten het geweer presenteerden. Waarom had de kolonel haar zoo vorschend aangezien, waarom scheen hij ontroerd op het hooren harer stem? Ook in haar hart was er iets, dat haar een oogenblik meer dan twintig jaren terug deed gaan in haar leven, dat haar verplaatste op de ziedende zee, waar het geweld van den orkaan een trotschen koopvaardijer in splinters sloeg en zij de eenig overlevende was der geheele bemanning. Maar droevig schudde zij het hoofd. Hoe kon zij zoo denken? Niet achter, maar vóór haar lag het doel harer komst: twee dierbare menschenlevens hingen aan een zijden draad, en deze zou zij redden.

Hoe kon zij zich nu aan droeve gepeinzen over het verleden overgeven, waar het bange heden, een onheilzwangere toekomst al haar moed, al haar krachten, al haar vrouwelijke scherpzinnigheid en overredingskracht moest in beslag nemen?

In de tent van den kolonel aangekomen, verzocht deze haar op trillenden toon, terwijl hij haar nauwlettend en met teederen blik beschouwde, plaats te nemen. ‘Kind,’ zei de grijze krijgsman, ‘sinds ik uwe stem hoorde, uw gelaat aanschouwde, is een gloor van hoop in mijn hart gedaald, waaruit sedert twintig jaar alle hoop gebannen was. En hoe meer ik je aanschouw, hoe meer ik in die hoop versterkt word. En toch, zoo die ook nu weer ijdel moest blijken....’ Er vloeiden tranen over de gebruinde wangen van den krijgsman.

Twintig jaren! Die woorden hadden Agnes als een electrische schok getroffen, en met belangstelling, meer dan belangstelling zelfs, zag zij naar den kolonel, die haar nog steeds aanschouwde, als kon hij zich aan haar aanblik niet verzadigen, als wilde hij elken trek van haar gelaat vergelijken met die van eene dierbare overledene, welke onuitwischbaar in zijne ziel waren gegroefd. Agnes was niet bij machte een enkel woord te uiten, dermate werd zij door haar aandoeningen en gewaarwordingen geschokt en overstelpt.

‘Hoe heet je, mijn kind, en wie zijn uwe ouders?’ vroeg de kolonel, terwijl alles aanduidde, hoe zwaar het hem viel, een vraag te stellen, waarop het antwoord wellicht zijn hoop een illusie zou doen blijken. Agnes verschrok op het hooren dier stem: er lag iets zoo hartstochtelijks en toch zoo vaderlijks in den toon waarop die woorden werden geuit; hare ziel werd dermate door haar ontroering overmeesterd, dat zij in een krampachtig snikken uitbrak, en eerst na eenige oogenblikken met moeite kon uitbrengen: ‘Ik ben een arme weeze, heer, voor meer dan twintig jaren hebben mijne lieve ouders in een vreeselijken orkaan het leven verloren, toen ik nog slechts drie jaar oud was.’

Verschrikt keek Agnes op: een doodelijke bleekheid had het gelaat des krijgsmans overtogen en wankelend liet hij zich op een stoel neervallen. Agnes schoot ijlings toe om hem te ondersteunen.

‘Ik dank je, kind, zóó is het goed,’ zei de kolonel, en zacht trok hij Agnes naar zich toe, die, sidderend als een riet, haar groote, heldere oogen op den ontroerden krijgsman vestigde. Plotseling viel diens oog op het medaillon, dat Agnes droeg; hij stak de bevende hand naar het kleinood uit, maar Agnes, die zijn gedachten las, voorkwam hem en had het rasch geopend. Eén blik, en - ‘mijn Emilie!’ klonk het van de bestorven lippen des kolonels, ‘mijn onvergetelijke vrouw, zij is het, en gij, kind, zijt mijn jeugdige Emilie, mijn lieve dochter, naar wie ik twintig jaar vruchteloos heb gezocht. Dat ik je op zoo wonderbare wijze moest weervinden, nadat al wat ik daartoe onafgebroken in het werk heb gesteld, vergeefs was. Hier is de vinger Gods, Emilie! Kom aan mijn hart, kind, opdat ik weer ondervinde, wat het zeggen wil, vader te zijn.’

Deze woorden waren echter geheel overbodig. Onmiddellijk had Emilie, of Agnes, zooals wij haar liever willen blijven noemen, alles begrepen; gevoeld had zij het reeds eerder, dat de kolonel haar dierbare vader was, wiens verlies zij steeds zoo bitter had betreurd en

beweend. Vol bovenaardsche blijdschap wierp zij zich, vreugdetranen schreiend, aan de borst van den overgelukkigen krijgsman, die zich maar niet kon verzadigen in het gelaat zijner aanminnige dochter, waarin hij al de trekken zijner vrouw terugvond.

'En moeder, vader,' vroeg Agnes, nadat de eerste vreugde wat voorbij was, 'zal ik ook mijne lieve moeder wederzien, die mij zoo vaak in den droom is verschenen en mij steeds zoo vriendelijk toelachte als ware zij een engel?'

'Zij is een engel, kindlief,' zei de kolonel droevig, 'de brave vrouw heeft het verlies van haar dochtertje niet lang overleefd. Evenals ik met haast bovenmenschelijke pogingen uit den orkaan en de branding gered, is zij weggekwijnd als een bloem wie men haar kroon heeft ontnomen. Twee jaar na de schipbreuk rustte zij reeds op het kerkhof, maar uit den hemel, kind, ziet zij met welgevallen en liefde op ons neer en haar geest is bij onze hereeniging tegenwoordig. Haar voorspraak bij God hebben wij ongetwijfeld dit onmetelijk geluk, de schoone toekomst, die ons ontsloten is, te danken.'

Maar in de onbeschrijflijke blijdschap, de nooit gesmaakte weelde, die Agnes nu ondervond, vergat zij de ongelukkigen niet, die zonder spoedige tusschenkomst een wissen dood zouden gewijd zijn, herinnerde zij zich, hoe juist de vurige begeerte om hen te redden, haar het grootste geluk had doen vinden, dat voor haar op aarde kon weggelegd zijn. En zoo kort en beknopt als het kon, verhaalde zij nu haar vader den overval der republikeinen, zijne wapenmakkers, hun aanval op het huis van mevrouw Claessens, haar dierbare pleegmoeder, het kloeke optreden van Albert, de onverwachte tusschenkomst van den afgedwaalden Karel, hun beider gevangenneming en terdoodveroordeeling, en hoe zij binnen weinige uren met den kogel zouden gestraft worden. 'En nu, vader,' besloot Agnes met vuur, 'was ik besloten, alles te trotseeren voor hen, die mij steeds broeders geweest zijn. Mijne lieve moeder wilde ik haar zonen weergeven, om wier verlies zij zich dood zou getreurd hebben, en daarom had ik, toen alles vruchteloos bleef en kapitein Trivier mij met wreede hardvochtigheid afwees, besloten, generaal Dumouriez genade voor hen te smeeken. Mijn leven had ik gaarne gegeven, vader, zoo ik daarmee het hunne en dat mijner lieve pleegmoeder had kunnen redden.'

Met rechtmatige fierheid zag de kolonel op zijn moedige dochter neer. 'Welnu, mijn kind, zij zullen gered worden: nog op dit oogenblik begeef ik mij naar Dumouriez, en gij, gij zult mij vergezellen.'

Welk een zaligheid overstelpte Agnes' hart! Haar vader teruggevonden, haar broeders van een wissen dood gered, haar lieve pleegmoeder aan het leven weergegeven, en dan welk een geluk in het verschiet!

Haar hart was schier te klein om al dat geluk, al die vreugde, in één stond geschonken, te bevatten, en dankbaar sloeg zij het oog ten Hemel, naar God, die haar meer had geschonken dan de stoutste fantasie haar ooit had voorgespiegeld.

Onmiddellijk was generaal Dumouriez bij de hand, toen hij vernam, dat kolonel de la Rivière hem op staanden voet wenschte te spreken, maar hoe verbaasd was hij, toen hij dezen door een schoon, jong meisje vergezeld zag.

'Wel hoe, heer kolonel, ik vreesde al dat er onraad was of dat de vijand een uitval beraamde, daar je mij zoo in het holle van den nacht onverwijld wenschte te spreken, en nu zie ik een jonge dame....'

'Mijn dochter, generaal, mijn beminde dochter, zooals u weet mij meer dan twintig jaar geleden bij een schipbreuk ontrukt, en nu door een samenloop van haast wonderbare omstandigheden, waarin ik dankbaar den vinger Gods erken, teruggevonden,' zei de kolonel, nog dronken van vreugde.

‘Mijn hartelijke gelukwensch, kolonel, voor het terugvinden van zulk een dochter en u, mejuffrouw, voor het vinden van zulk een vader. Maar verhaal mij nu eens, de la Rivière, hoe een en ander zich heeft toegedragen, en wat uwe dochter aanleiding gaf, in het holst van den nacht ons legerkamp met een bezoek te vereeren.’

Kort en bondig, op echte krijgsmanswijs, verhaalde de kolonel wat Agnes had bewogen, het legerkamp op te zoeken en haar toevlucht tot den bevelhebber te nemen, hoe hij toevallig de woordenwisseling tusschen zijn dochter en de voorposten had gehoord, en dit de onmiddellijke oorzaak van de heuglijke hereeniging was geweest.

Gedurende dit korte verslag fronste Dumouriez, die aan een kloek soldatenhart groote rechtschapenheid paarde, herhaaldelijk de wenkbrauwen en scheen buitengewoon opgewonden. Hij sloeg verscheiden malen de hand aan het gevest van zijn degen, maar wierp hem rinkelend in de scheede terug.

STIERENGEVECHTEN. - EEN LAFFE STIER WORDT UIT DE ARENA GEDREVEN.

‘Bij den hemel! Zullen onze soldaten dan eeuwig dezelfde plunderaars en struikroovers blijven, maar hoe kan het ook anders, wanneer de officieren hen zóó voorgaan? En moet ik met zulke horden den Vereenigden Provinciën de zoo vurig verbeide vrijheid gaan brengen?’

Een bittere glimlach plooide de lippen van den generaal, die spoedig hierop zijn degen tegen de Conventie zou keeren en mogelijk toen reeds met dat plan omging. Na een oogenblik peinzens, dat Agnes een eeuwigheid toescheen, zei hij tot de la Rivière: ‘Zit onmiddellijk op, kolonel, ik zal u een bevelschrift meegeven, waarin kapitein Trivier gelast wordt, de beide veroordeelden in vrijheid te stellen, en zich bij mij te verantwoorden. Neem een honderdtal kloeke ruiters mee, voor het geval zijn bandelooze troep niet goedschiks mijn bevel zou willen opvolgen.’

‘Heb dank, generaal,’ zei de kolonel geroerd, terwijl Agnes voor Dumouriez op de knieën zonk en hem de hand kuste.

Spoedig zaten een honderdtal vlugge dragonders in het zadel, aangevoerd door kolonel de la Rivière, die zijn dochter vóór zich op het paard genomen had. Snel als de stormwind ijlde de ruiterbende voort over den besneeuwden weg; de hoeven der paarden schenen den grond niet te raken en het schuim, dat den vurigen rossen in groote vlokken uit den bek spatte, vermengde zich met de sneeuwwade op de hei[r]baan. Er was dan ook geen oogenblik te verliezen, geen seconde te verletten, wilde men de beide levens nog redden. Geen woord werd er gewisseld: de grijze kolonel was te verheugd over het geluk, dat hem zoo plotseling was ten deel gevallen, en Agnes dacht nu eens aan den geliefden vader, dan aan de beminde pleegmoeder,

wie zij haar beide zonen zou terugschenken, dan aan Albert en Karel, den laatste vooral, die haar nu voor altijd zou toebehooren. Reeds uit de verte bespeurde de kolonel, hoe een talrijke volksmenigte, waarboven de bajonetten der Fransche soldaten schitterend uitstaken, op de been was.

'Daar is het, God, als het maar niet te laat is,' riep Agnes, terwijl haar hart popelde van angst. De kolonel drukte zijn ros de sporen ten bloedens toe in den buik, liet zijn ruiterbende ver achter zich en legde in weinige minuten den afstand af, die hem nog van de plaats der terechtstelling scheidde.

(*Wordt vervolgd.*)

Het stierengevecht.
(Slot.)

Daar mengen zich de *picadores* in den strijd. De paarden, die zij berijden, zijn stramme, afgeleefde dieren, welke voor geen ander doel goedschiks kunnen gebezigd worden. Spreekt men over kanonnenvoeder, hier is het woord 'hoornenvoeder' niet misplaatst. De arme dieren dienen den woedenden stier tot speelbal; hoe meer hij er ombrengt, hoe hooger de geestdrift van het bloeddronken volk stijgt.

De *picador* rijdt op zijn van angst sidderend ros den vijand te gemoet. Het paard ziet den stier naderen en wil vluchten, maar de ruiter drukt het zijn scherpe sporen in de zijden, terwijl hij met de rechterhand de lange lans hanteert en zijn tegenstander in den nek tracht te treffen. De stier wordt gewond maar niet doodelijk; brullend van woede koelt hij zijn wraak op het weerloos paard, dat door zijne scherpe horens getroffen, onvermijdelijk den dood is gewijd; de ruiter weet intusschen op behendige wijze op den grond te springen om terstond, op een nieuw strijdros gezeten, het bloedig spel te herhalen.

De rol, die de *picador* in de strijdbaan vervult, is niet zonder gevaar. Zoo zag ik bij den derden aanval den stier met zoo groote kracht op zijn vijand losrennen, dat paard en ruiter in een oogwenk op den grond werden geworpen. Daarbij geraakte de linkervoet van den *picador* onder het paard, zoodat het hem niet mogelijk was op te staan. Zijn leven scheen aan een draad te hangen. Allen hielden den adem in en staarden, stom van ontzetting, naar dit vreeselijk tooneel. Gelukkig wist echter een behendige *chulo* de aandacht van den stier van zijn slachtoffer af te trekken en ze op den rooden mantel waarmede hij hem aanhitste te vestigen. Zoo gelukte het den *picador* aan den dood te ontsnappen. Een daverend gejuich beloonde den *chulo* voor zijn moedige daad.

Zevenmaal werd de stier door een *picador* gewond, toen de gouverneur een teeken gaf, waardoor den ruiters bevolen werd de arena te verlaten. De *banderillos* nemen hun plaats in en de marteling wordt met nieuwen moed voortgezet.

STIERENGEVECHTEN. - EEN HACHELIJK OOGENBLIK.

De *banderillos* lokken den stier door hunne kreten. Komt hij op hen af dan weten zij met de grootste behendigheid hun spitse, met gekleurde papiertjes versierde ijzeren staafjes in den nek van het dier te planten en dan ijlings door een zijsprong aan zijn woede te ontkomen. 't Is een waar kinderspel, door wreede mannen gedreven! Weldra gelijkt de rug van den stier een reusachtig speldenkussen met tal van gekleurde spelden versierd. Nu is hij, zooals men het noemt 'rijp' om te sterven.

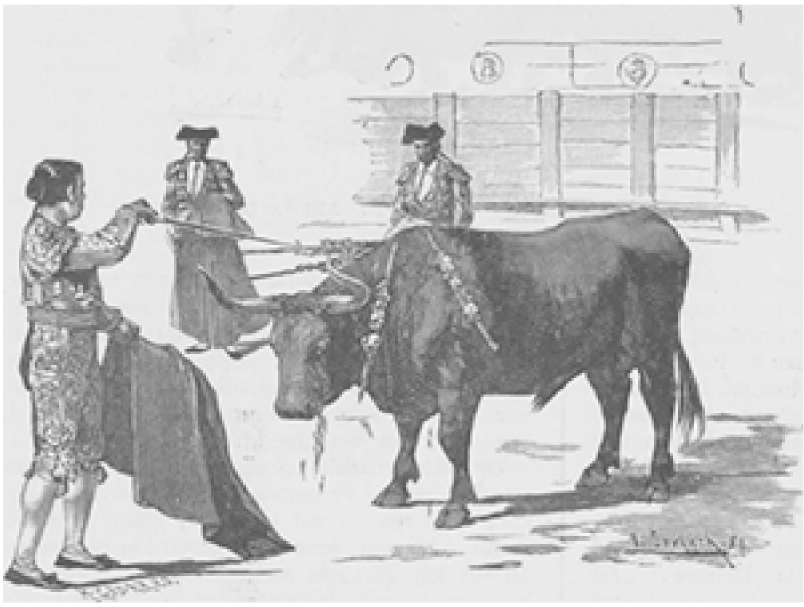

STIERENGEVECHTEN. - DE ESPADA OF MATADOR.

Wederom geeft de gouverneur een teeken; het doodssignaal klinkt door de arena en de *matador* of *espada* treedt binnen.

Niet ieder stierendooder heeft recht op dezen titel. De opvolging van rang wordt in de strijdbaan even streng onderhouden als in het leger; eerst leerling dan meester.

Als een opkomend stierenbevechter zijn examen als *chulo* heeft afgelegd, d.i. een zeker aantal stieren door het mantelspel gelukkig heeft weten tot zich te trekken en af te wenden, wordt hij tot *banderillo* verheven. Vervolgens benoemt men hem tot *sobresaliente* of plaatsvervanger, daarna *medio-espada* (onder-*espada*) en eindelijk, als hij getoond heeft die eigenschappen te bezitten welke den *espada* onontbeerlijk zijn, wordt hem de eer gegund met den blooten degen den stier te bekampen. Oogst hij bijval in door deze wijze van strij den dan is zijn naam als *espada* gevestigd en stroomen hem goud, lauweren en de gunst der dames in de hoogste mate toe.

Een behendig *espada* verdient [t]wee tot drie duizend gulden per *corrida*.

Romero heet de held, die bij den kamp welken ik bijwoonde, den laatsten, beslissenden aanval op den getergden stier zou wagen.

Hij nadert en allen zwijgen; alle hoofden neigen zich nieuwsgierig over de schutting om den beroemden *espada* nauwkeurig te beschouwen. Hij werpt bij het binnentreden der strijdbaan zijn muts weg en vraagt met een diepe buiging den gouverneur verlof den genadestoot aan den stier te mogen toebrengen. Luchtig ontplooit hij met bevalligen zwier den rooden doek, dien hij op den arm draagt en treedt met langzame maar vaste schreden op zijn tegenstander toe.

't Is alsof het dier weet dat hij den strijd moet aanvaarden tegen een antagonist, geduchter dan die hij tot heden het hoofd heeft geboden. Den rug tegen de omheining geleund wacht hij hem af en schijnt volstrekt niet gezind deze voordeelige stelling prijs te geven.

Een dier dat zoo op zijn hoede is, mag met recht voor oneindig gevaarlijker worden gehouden, dan de woesteling, die in dolle razernij op alles wat hij ziet losrent.

Dat Romero zich het gevaar, waarin hij verkeert, volkomen bewust is kan men zien aan zijn langzame voorzichtige wijze van naderen. Met behoedzamen tred gaat hij vooruit, terwijl hij den rooden doek voor zich uithoudt en dien voor de oogen van den stier zwaait om hem tot een aanval uit te dagen.

Ongeduldig beweegt de stier den ruigen kop heen en weder maar verlaat zijn stelling niet. Steeds gaat de *espada* voorwaarts. Een dof onderdrukt geloei en.... met een sprong rent het dier den vijand tegen. Goede Hemel! Hij is verloren! Maar neen, in den zonneschijn flikkert een lichtstraal door de lucht en het lange, scherpe staal dringt den stier in de borst. Doodelijk getroffen zinkt hij neer. De strijd is beslist.

Nu breekt de geestdrift der menigte los! Uit duizend kelen stijgen daverende juichkreten. Bloemen, lauweren, linten, hoeden, zakdoeken werpt men in onbeschrijfelijke geestdrift naar den overwinnaar! Ik zag zelfs een Spaansche dame haar gouden armband losmaken en hem voor Romero's voeten slingeren.

STIERENGEVECHTEN. - DE OVERWINNAAR.

Ik alleen deelde aller opgewondenheid niet. Nog verkeerde ik onder den verpletterenden indruk dien het bloedig schouwspel op mij had teweeg gebracht. Ik gevoelde op dit oogenblik niets dan afschuw en verachting voor menschen, die in zoodanige moordtooneelen een behagen schepen dat hen tot den hoogsten trap van geestdrift vervoert.

De muziek speelt een opwekkende marsch, en een driespan ezels met bellen en veelkleurige zijden kleeden behangen rijdt in galop het renpark binnen. In weinige minuten zijn de lijken van stier en paarden verdwenen en nauwelijks hebben de poorten zich achter hen gesloten of een andere stier rent de arena in, en de moordtooneelen van zooeven herhalen zich tot de duisternis aanbreekt en de menigte naar haar woningen terugdrijft.

Alvorens deze beschrijving te eindigen wil ik nog even spreken over de pogingen die men heeft aangewend om het stierengevecht ook aan deze zijde der Pyreneeën burgerrecht te schenken.

Parijs, Marseille, Spa mogen reeds op hun *corrida's* bogen.

Het Fransche en Belgische volk is echter minder op het zien van bloed belust dan de Spanjaarden en het nutteloos bloedvergieten,

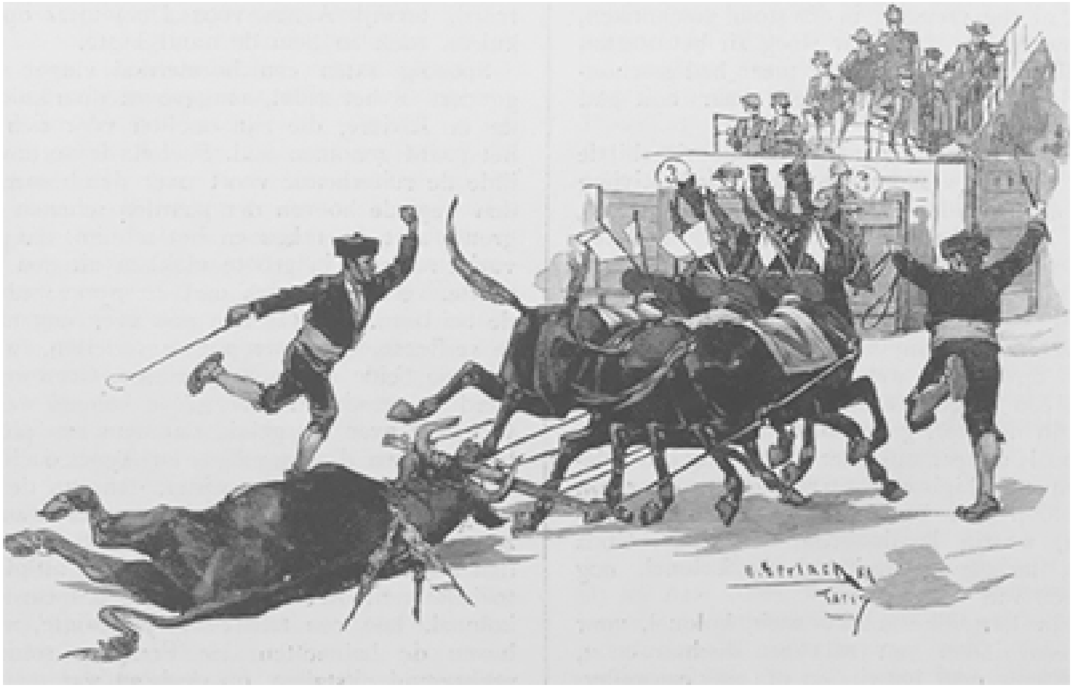

STIERENGEVECHTEN. - EEN DOODE STIER WORDT UIT DE RENBAAN GESLEEPT.

EEN MUZELMANSCHE FEESTTOCHT, NAAR DE SCHILDERIJ VAN G. BAUERNFEIND.

dat bij zulke spelen plaats heeft, is door de gouvernementen wijselijk verboden.

Om wreede tooneelen te voorkomen worden de horens van den stier voor het gevecht van vergulde looden bolletjes voorzien, en moet hij buiten het strijdperk worden gedood.

Den Spaanschen, *torero's* wien een *corrida* zonder stroomen bloeds onbestaanbaar voorkomt, zijn deze voorschriften een doorn in het oog.

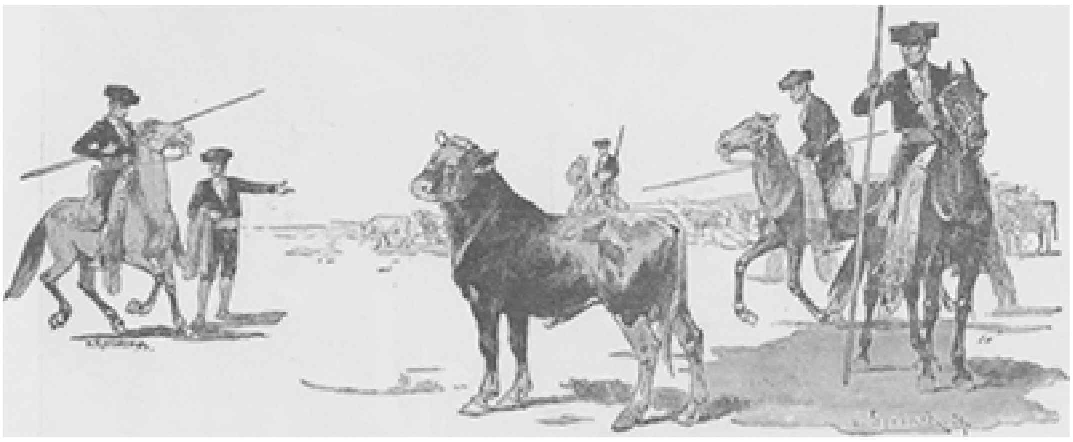

STIERENGEVECHTEN. - EEN JONGE STIER IN DE WEIDE.

Zij noemen de stierengevechten der buitenlanders kinderspelen, drama's zonder slotbedrijf,

Ons echter leveren deze maatregelen een waarborg, dat het bloedige stierengevecht, Gode zij dank, vooreerst nog niet in de zeden der overige Europeesche volken zal doordringen.

Hoe lang zijn de vorken in gebruik?

Menigeen zal ongetwijfeld verbaasd zijn te vernemen, dat nog voor omstreeks driehonderd jaar de rijken en aanzienlijken zich bij hun maaltijden van hun vingers in plaats van vorken bedienden, om van het gewone volk niet te spreken.

Tot ongeveer het einde der zestiende eeuw treffen wij in de talrijke werken van kultuurgeschiedenis, waar toch vaak genoeg op gravures gastmalen en groote smulpartijen worden afgebeeld, nergens een vork in de handen der gasten aan. Ons, wien de vork reeds lang onontbeerlijk is, komt het haast ongelooflijk voor, dat het ridderwezen, de weelderige hoven van Frankrijk en Borgondië, dat zelfs de hoogbeschaafde kringen der Italiaansche renaissance zulk een tafelgereedschap niet gekend hebben. Bovendien weten wij toch, dat de vorm van de vork reeds de klassieke oudheid niet vreemd geweest is - men denke slechts aan den drietand van Neptunus en aan het braadspit der helden van Homerus - en ten overvloede bevatten ook openbare musea zoowel als particuliere verzamelingen zeer dikwijls kostbare oude vorken, die zeer zeker voor meer dan driehonderd jaar in gebruik moeten zijn geweest. De oplossing van dit raadsel is echter zeer eenvoudig. In de middeleeuwen diende de vork niet tot hetzelfde doel als tegenwoordig, maar werd alleen als braadspit, misschien ook bij het roosten van brood gebruikt. Voor het geringe gebruik, dat er van gemaakt werd, spreekt ook het feit, dat de inventarissen van vorstelijke huizen steeds een menigte lepels en messen, maar slechts enkele vorken opgeven. Zoo vermeldt een inventaris van den hertog van Anjou (1360) maar een enkelen vork, en koning Karel V van Frankrijk (1380) bezat er in het geheel maar 12 stuks: op een zilverschat van een waarde van meer dan een millioen pond,

noemt de inventaris maar twee zilveren vorken met kristallen heften. Onder den inventaris van het Louvre (1420) waren zes zilveren vorken, waarvan drie verguld, terwijl het koninklijke hof van Navarre (1583), en de rijke hertog van Anjou zich maar op het bezit van één vork konden beroemen. Daarentegen moet Gabriële d'Estrées er, omstreeks 1599, reeds een twintigtal bezeten hebben, daar juist om dezen tijd het gebruik der vorken op onze manier in zwang kwam. Geen enkel kroniekschrijver uit de middeleeuwen maakt bij de schildering van tafelgebruiken en gewoonten van de vork gewag; des te vaker daarentegen wordt beschreven, hoe de gast zich aan tafel een stuk vleesch afsnijdt en met behulp zijner vingers naar binnen werkt, en ook andere spijzen *brevi manu* uit den gemeenschappelijken schotel neemt. Hierdoor wordt ook het herhaalde handenwasschen bij de maaltijden verklaard, waarbij bedienden met waschkommen en handdoeken voortdurend rondgingen.

Ook de dames moesten zich met de vingers behelpen. De geleerde Erasmus van Rotterdam schreef in 1539: ‘Neem wat men u aanbiedt, met drie vingers aan, of houd uw bord bij om het te ontvangen.... Er zijn menschen, die, ternauwernood gezeten, reeds de handen in den schotel steken.’

In de *Galathea* van den bisschop Della Casa van Benevento. een soort van handleiding voor de wellevendheid, in 1544 verschenen, lezen wij o. a.: ‘Het schijnt, dat men zich de handen niet in tegenwoordigheid van anderen, maar op zijn kamer wil wasschen. Wanneer men echter aan tafel gaat, moet men zijn handen in tegenwoordigheid van anderen wasschen, opdat zij, met wie men zich uit dezelfde schotel bedient, er niet aan twijfelen, of zij zuiver zijn.’ En verder: ‘Een wel opgevoed man moet er zich voor hoeden, zijn vingers vet te maken, opdat het tafellaken niet vuil wordt, daar dit bij allen, die het zien, walging verwekt. De vingers aan het brood schoon te wrijven, dat men eten moet, is ook geen teeken van een goede opvoeding!’

Daar de vorken meestendeels als braadspit dienst deden, is het waarschijnlijk, dat de in de inventarissen vermelde kostbare exemplaren hoofdzakelijk tot het roosten van brood, en tot het aannemen van sommige gerechten, als kleverige confituren, zeer sappige, weeke vruchten, enz. werden aangewend.

Vanwaar stamt nu eigenlijk het tegenwoordige gebruik der vorken? Petrus Damiani verhaalt, dat de gemalin van een Venetiannschen doge, die uit Byzantium geboortig was, gewoon was geweest, haar vleesch in kleine stukjes te snijden en die met een tweetandigen vork naar den mond te brengen, wat te Venetië als een teeken van de uiterste verwijfdheid en van de grootste weelde beschouwd werd.

Deze dogaressa leefde reeds in de elfde eeuw, zoodat het vermoeden voor de hand ligt, dat het eten met de vork het eerst mode is geweest aan het Byzantijnsche hof. In het Westen opende Italië de rij, daarna kwam Frankrijk; maar het volk stak den gek met deze nieuwe mode der aanzienlijken, zooals men uit een satire *Isle des Hermaphrodites* (1614) zien kan, die tegen de zoogenaamde *mignons* (saletjonkers aan het hof van Hendrik IV) gericht was. Daarin wordt o.a. gezegd, dat het in dat land verboden was, ‘het vleesch met de vingers aan te nemen,’ zelfs groenten aten de bewoners met vorken, wat voor de toeschouwers een ‘nieuw, zeer ongewoon schouwspel’ was. De Engelsche schrijver van het reisverhaal *Crudities* (1611) zegt uitdrukkelijk, dat de gewoonte, met de vork te eten, uit Italië stamt. In Frankrijk bezorgde de hertog de Montausier een volledige zegepraal aan de vork. In het huis zijner schoonmoeder, de markiezin de Rambouillet, had hij het gebruik er van leeren kennen en waardeeren, en voerde het in zijn hofhouding in.

Reeds in het midden der zeventiende eeuw kwam het er nog enkel op aan, den vorm van de vork voorgoed vast te stellen. In plaats van met de oorspronkelijke met twee lange en spitse tanden, beproefde men het met drie en vier dichter bij elkaar geplaatste tanden, die later schopvormig omgebogen werden. Ook het heft maakte men handiger door het af te platten en er een lichte buiging aan te geven.

Nog eens: wij, die de vork niet meer zouden kunnen ontberen, kunnen ons haast niet voorstellen, dat het nog zooveel eeuwen niet geleden is, dat ze als een hoogst zeldzaam weelde-artikel beschouwd, en niet of slechts zeer zelden gebruikt werd.

Pater B.M. van de Seyp, Afgetreden abt der Trappisten.

De nieuwsbladen hebben ons gemeld, dat het Z.H. Paus Leo XIII behaagd heeft, het verzoek van den hoogeerw. abt der Trappistenabdij van Achel in te willigen, betreffende het nederleggen zijner hooge waardigheid om tot de meer in strenge afzondering levende orde der Kartuizers over te gaan.

De abdij van Achel, in het noorden van België gelegen, grenst zoodanig aan ons land, dat haar uitgebreide weilanden en eigendommen zich voor een groot gedeelte over Hollandsch grondgebied uitstrekken; de bewoners van dit klooster zijn voor het grootste gedeelte Hollandsche religieuzen, zoodat hun familiën in ons land woonachtig zijn, en daarenboven is deze abdij door de vele bezoekers zoo alom bekend geworden, dat wij meenen onzen lezers geen ondienst te doen, met hun een korte levensbeschrijving met welgelijkend portret aan te bieden van dezen in vele opzichten hoogst verdienstelijken prelaat, welke zooveel gedaan heeft voor den bloei en de welvaart van dit klooster en tot de uitbreiding der Trappistenorde, vooral in ons land, zoo krachtig heeft bijgedragen. Onder zijn krachtdadig bestuur toch zijn drie nieuwe kloosters dezer orde gesticht en het getal der religieuzen met bijna 3/4 vermeerderd, zoodat sinds het aanvaarden zijner hooge waardigheid het getal der kloosterlingen van ongeveer een vijftig tot pl. m. 170 gestegen is, waaronder 140 uit Holland.

De hoogeerw. pater Bernardus Maria (Bernardus van de Seyp) wiens portret wij hiernaast geven, werd den 11^{en} Augustus 1833 te Delft uit zeer godvreezende en eenvoudige ouders geboren; een echt christelijke opvoeding, door hen aan hun geliefden zoon gegeven, diende tot grondslag voor zijn verder leven.

Na zijn studiën in het college te Weert gedaan te hebben, trad Bernardus op 23-jarigen leeftijd in de voormalige Kluis der Trappisten van Achel, ontving vier jaren later reeds de H. Priesterwijding te Luik en deed zijn plechtige

eerste H. Mis op den 7^{en} Juni 1860 in de St.-Hippolytuskerk te Delft.

De Kluis is ongeveer twintig jaren geleden tot abdij verheven, en Pater Bernardus Maria, als een voorbeeld van godsvrucht, onder de eerste abten in verschillende betrekkingen werkzaam, onderscheidde zich door ijver en nauwgezetheid in elke bediening, doch vooral als novicenmeester zoodanig, dat in den zomer van het jaar 1882 de keuze op hem viel en hij als de derde abt van dit huis werd aangesteld.

Op den 13^{en} Augustus van dat jaar ontving pater Bernardus Maria de abbatiale wijding te Luik en toonde gedurende de negen jaren van zijn bestuur een groot voorstander te zijn van orde en reguliere tucht; vele hervormingen, welke hij voor het geestelijk welzijn der zijnen nuttig achtte, kwamen tot stand; hij werkte met onverdroten ijver om de hem toevertrouwde kudde tot geestelijken voortgang aan te moedigen, onderrichtte de broeders en leidde hen op tot het H. Priesterschap, stichtte een schoone kerk, kapittelzaal enz. en liet zijn klooster tot volkomen slot inrichten.

Verbazend was dan ook zijn werkkracht in dien korten tijd ontwikkeld, doch in het begin van dezen zomer scheen deze eerbiedwaardige prelaat meer tot rust genegen en richtte de drie onderhoorige huizen tot Priorijen op; deze zijn het klooster van den H. Joseph te Echt, dat van het H. Hart van Maria te Diepenveen, beiden op Nederlandsch gebied gelegen, en het klooster St. Remy te Rochefort in België.

Doch het bleek al spoedig dat het den verdienstelijken man niet genoeg was ontslagen te zijn van een groot gedeelte zijner zorgen en werkzaamheid, maar dat hij zich van alle beslommeringen wilde ontdoen om na zooveel jaren aan de zaligheid der hem toevertrouwde zielen gearbeid te hebben, de overige dagen zijns levens aan eigen volmaking te besteden. Dien wensch gaf hij eerbiedig te kennen aan Z.H. den Paus, welke na lang dralen eindelijk het verzoek heeft toegestaan.

Pater Bernardus Maria heeft 35 jaren in de orde der Trappisten doorgebracht, en thans op 58-jarigen leeftijd als novice in het klooster *La grande Chartreuse* tredende, plaatst de voormalige abt zich vrijwillig onder de leiding van een overste om na anderen de schoone deugd der gehoorzaamheid, als bron van het godvruchtig leven, ingeprent te hebben, zelf het zoete juk der onderwerping op de schouders te nemen.

God schenke Pater Bernardus Maria moed en kracht tot dit nieuwe leven van afzondering en gebed, waarvan hij eenmaal de vrucht zal genieten hierboven.

Een onaangenaam avontuur in den spoortrein.

Ik reisde met den nachttrein van Berlijn naar Parijs. Even voor het vertrek werd de deur van mijn coupé geopend en ik aanschouwde een deftig gekleed oud heer, wien een slanke, zwartgesluierde dame vergezelde.

'Verontschuldig mijn vrijheid, mijnheer,' zoo sprak de oude mij aan, 'zou u er iets op tegen hebben, zoo mijn dochter bij u plaats nam?'

'In het geheel niet!' was mijn antwoord.

'Zie je kind, dat tref je goed; in mijnheer zal je een flinken beschermer vinden! Mijnheer, mijn hartelijken dank voor uw goedheid! Mijn dochter is pas van een zware ziekte genezen, mag ik u dus verzoeken te zorgen dat zij zich niet te zeer vermoeit? - Bonjour, Aurélie! Goede reis! Pas op voor den trein, ga niet voor het raampje staan, en spreek zoo weinig mogelijk! Je weet wel, je longen.... Adieu!' De dame stapte in den coupé, de conducteur knipte stilzwijgend de kaartjes en wij snorden voort.

Ik wierp een blik op mijn reisgezellin, die jong en schoon scheen te zijn; haar zwarte sluier belette mij echter geheel duidelijk haar gelaat te aanschouwen.

Niettegenstaande het zomerweder was zij warm gekleed; zij droeg een langen zwaren mantel en een sjaal van krip bedekte haar hals.

Zij scheen zeer bleek te zijn; deze tint werd nog verhoogd door haar zwarte wenkbrauwen en donkere oogen, die zij echter meestal, hetzij uit schuchterheid, hetzij uit zwakte, half of geheel gesloten hield. Van tijd tot tijd kreeg zij een hoestbui, die zij naar het scheen, zooveel mogelijk trachtte te onderdrukken.

'Arm, ongelukkig kind,' dacht ik, 'je schijnt zeer zwak te zijn. Hoe kan men u, in zulk een toestand, alleen op reis sturen.'

Terstond begreep ik dat er aan een aangenaam onderhoud met zoo'n teer vogeltje niet te denken viel. Ik vroeg haar of ik haar in iets van dienst kon zijn; zij schudde stilzwijgend het hoofd. Ik herinnerde mij het verzoek van haar vader en om haar niet door mijn spreken te vermoeien nam ik een boek uit mijn koffertje en begon te lezen. Zij scheen mijn voorbeeld te willen volgen want ik zag haar eveneens naar haar reistaschje grijpen, maar neen, een zwart fleschje haalde zij te voorschijn, ontkurkte het en rook er aan. De reuk, dien de vloeistof verspreidde, was zoo sterk dat hij ook mij in den neus drong en mij tranen uit de oogen perste. Ongetwijfeld een middel tot versterking der zenuwen!

DE HOOGEERWAARDE HEER BERNARDUS MARIA VAN DE SEYP.

Na deze bewerking vlijde de dame zich neder, sloot de oogen en scheen te slapen.

Een wijl beschouwde ik het sluimerend meisje en als werkte haar aanblik betooverend op mijn gestel, weldra viel ook ik in slaap.

Toen ik ontwaakte, stond de trein stil. Ik gevoelde een algeheele loomheid en een verdooving van het gehoor, welke door de instroomende frissche lucht maar

langzaam werd verdreven. De deur van den coupé was open en de plek, waar mijne gezellin had gezeten, ledig.

Was zij dan waarlijk vertrokken? Had ik haar afscheid verslapen? Een treurig gevoel, als had ik plotseling iets verloren wat mij dierbaar was, beving mij. Ik kon mij niet verbeelden dat de dame mij voorgoed had verlaten.

Daar lag gelukkig haar reistaschje nog in den hoek. Zij zou dus wederkeeren! Deze ontdekking gaf mij wederom hoop.

De trein hield aan dit station maar eenige minuten stil. Ik wachtte ongeduldig, maar de dame verscheen niet. Zoo zij verzuimde in te stappen! Wat moest ik doen? Verliet ik den coupé, dan stelde ik mij eveneens aan het gevaar bloot achter te moeten blijven. Maar was ik niet de beschermer der onbekende? Rustte niet op mij de plicht haar op te sporen, haar gezelschap te houden?

IJlings greep ik het valiesje der dame en mijn reiskoffertje en met één sprong stond ik op het perron.

Daar klonk de signaalklok, de trein zette zich in beweging en stoomde voort, mij alleen aan het station achterlatende.

Ik liep een paar maal op en neer, en onderzocht vervolgens de wachtkamer, maar nergens was eenig spoor van de onbekende te vinden.

Eindelijk richtte ik mij tot den chef:

'Ik vermoed,' zeide ik hem, 'dat mijn reisgezellin hier is achtergebleven; ik sliep toevallig toen de trein hier aankwam en zoo heb ik haar uitstappen niet bemerkt.'

'Welke trein?' vroeg hij. 'Zooeven hebben er zich hier twee gekruist - de eene kwam van Berlijn, de andere ging er heen.'

'Met den eersten zijn de dame en ik meegekomen.'

De chef bezag mij nauwkeurig en riep eensklaps uit:

'Zie eens, mijnheer, u heeft een groote snee in uw jas!'

Nu bemerkte ik, wat mij in mijn ongerustheid niet was opgevallen: mijn jas was op de hoogte van den binnenzak opengesneden en mijn brieventasch verdwenen. Hevig verschrikt riep ik uit:

'Ik ben bestolen! Mijn brieventasch bevatte veel geld!'

'Hoeveel?'

'Ongeveer duizend mark.'

'Hm! Hoe zag er toch die bewuste dame uit?'

'Zij had een langen zwarten of donkerblauwen mantel om en droeg een breeden zwarten hoed.'

'Als zij maar niet met den trein naar Berlijn is teruggekeerd! Ik geloof dat ik een zoodanig gekleed vrouwspersoon heb zien instappen. Het best zal zijn, dat wij samen naar het politiebureau gaan. U is ongetwijfeld in handen van een dievegge gevallen, die, om u te misleiden haar reistasch heeft achtergelaten.'

Ik stond verpletterd.

Wij openden het valiesje; het bevatte een heerenkraag, een ouden glacé-handschoen, een kam enz., maar niets wat aan het toilet eener dame deed denken.

'Uw dame is zeker een verkleed manspersoon!' riep de chef uit.

'Best mogelijk! De sterke zwarte tint van haar wenkbrauwen en de donkere sluier, die haar gezicht bedekte, kwamen mij wel een beetje verdacht voor.'

Ik verhaalde geheel mijn wedervaren aan den commissaris van politie en deelde hem ook het avontuur met het reukfleschje mede, dat ongetwijfeld een slaapmiddel bevatte.

Terstond werd naar Berlijn getelegrapheerd, maar mijn brieventasch met duizend mark heb ik nimmer terugbekomen.

Bij de Platen

Jagergroet. -

Alweer in het lustige, gemoedelijke Tirol verplaatst ons dit aardige tafereeltje, dat wel geen lange toelichting noodig heeft. Op het eerste gezicht merkt ieder, dat de jager, die met het geweer en de weitasch over den schouder en den langen bergstok in de hand klaar staat om zijn gevaarlijk bedrijf te gaan uitoefenen, het niet over het hart kan krijgen, den tocht naar het hooge jachtgebied te aanvaarden, zonder eerst nog eens hartelijk afscheid te hebben genomen van zijn lieve zusjes. Men kan nooit weten wat hem op zoo'n bergtochtje overkomen kan: zoo menig jager is vroolijk en wel het gebergte ingetogen om de gems of den reebok te jagen en heeft er zelfs den dood

gevonden. Dat schiet den kloeken jonkman een oogenblik te binnen, nu hij de ouderlijke woning vaarwel zegt, en ofschoon al buiten de deur en den hoek omgeslagen, kan hij niet nalaten zich om te keeren en de meisjes, die hem van het houten balkon naoogen, nog ééńs warm de hand te drukken. 'Goede jacht, Franzl,' meenen wij de meisjes te hooren roepen. 'Tot weerziens, *dirndls*,' is zijn laatste groet en welgemoed trekt hij ter jacht in het gebergte.

Een muzelmansche feesttocht. -

De bewoners van het Oosten hebben een bijzondere voorliefde voor het bonte en kleurige, voor al wat blinkt en schittert. Daartoe stemt hen vanzelf de pracht der omringende natuur en het helle zonlicht, dat aan de kleuren een betooverenden gloed leent. In hun kleeding en woning, in heel hun openbaar en huiselijk leven komt die zin voor rijke kleurenmengeling uit, en de 'Oostersche pracht' is spreekwoordelijk geworden.

Vooral openbaart zich die pronkliefde bij groote feestelijke gelegenheden, waarbij een schitterende optocht nooit ontbreken mag. Die optochten bieden gewoonlijk een schilderachtig en levendig schouwspel, hoewel het daarmee verbonden spektakel der meestal heel bedenkelijke muziek voor Europeesche ooren allesbehalve aangenaam is. Bijna dagelijks kan men in Caïro dergelijke stoeten zien, die tot opluistering van bruiloften dienen en de bruid plechtig naar het huis van haar toekomstigen echtgenoot geleiden. Zelfs al is zulk een optocht nog zoo bescheiden, maakt hij toch altijd de nieuwsgierigheid der kijklustige bevolking gaande. Maar hoeveel meer is dit het geval, als er een deftig huwelijk gesloten wordt, bij voorbeeld in het huis van den onderkoning, waaraan ook de militaire parade te pas komt. Bovendien biedt ook de godsdienst van den profeet zijn aanhangers aanleiding in overvloed tot dergelijke vertooningen. Zulk een optocht heeft onze schilder tot onderwerp gekozen voor zijn levendig tafereel.

Niet schreien. -

't Is alleraardigst, de kunstgrepen te zien, waarmee jonge moeders de soms weerspannige kleinen naar haar hand weten te zetten. De kleine deugniet onzer gravure wil niet gewasschen worden; vermaningen, beloften, bedreigingen, alles blijft vruchteloos om hem daartoe te bewegen. Maar geen nood, moeder met haar aangeboren talent als opvoedster, weet er wel iets op te vinden. Zij houdt zich ernstig bedroefd over de stoutheid van haar lieveling; zij gaat schreien, en daaraan kan de kleine dwingeland geen weerstand bieden. 'Niet schreien, moetje-lief!' roept hij, en gewillig laat hij zich wasschen en opknappen, zooveel moeder maar verkiest.

Wetenswaardig Allerlei.

Nieuw middel tegen eksteroogen. -

Eksteroogen en likdorens moeten, als zij ten minste niet van te ouden datum zijn, gemakkelijk te verwijderen wezen door middel van een schijfje citroen, dat men er des avonds vóór het naar bed gaan op bindt, 's Morgens moet dan de harde hoornige

plek zoo week zijn, dat men door voorzichtig krabben met den nagel of een bot mes den doorn gemakkelijk uit het vleesch kan halen.

De man met het ijzeren masker. -

Een te Nantes in garnizoen liggend kapitein, wien het gelukt is, de depêches van koning Lodewijk XIV en van zijn minister van Oorlog Louvois, welke op dezen geheimzinnigen persoon betrekking hebben, te ontraadselen, moet de identiteit van den man met het ijzeren masker hebben vastgesteld. De depêches bestaan louter uit cijfers, die hier en daar door punten worden afgewisseld. De oplossing van dit raadsel moet bovendien belangwekkende bijzonderheden over den veldtocht van de jaren 1691 en 1692 in Piëmont aan het licht brengen.

Met de gebeurtenissen van dezen oorlog hangt, indien de onthullingen van bedoelden kapitein waar zijn, de geschiedenis van den man met het ijzeren masker samen. Volgens hem is het veelgezochte slachtoffer van de willekeur des konings, en het voorwerp der kuiperijen van zijn hof, een zekere generaal de Bulonde, een man, wiens heele schuld hierin moet bestaan hebben, dat hij, in strijd met de bevelen van zijn chef, maarschalk Catinat, en zonder dringende noodzakelijkheid, de belegering van de vesting Coni opbrak en daardoor den gelukkigen uitslag van den veldtocht in de waagschaal stelde. Om deze reden moet hij naar de sterkte Pignerol gevoerd zijn, terwijl het bevel, dat zijne inhechtenisneming gelastte, te gelijker tijd inhield, dat hij zich op de wallen van Pignerol mocht vertreden, maar met een masker voor zijn gezicht.

NIET SCHREIEN! NAAR DE SCHILDERIJ VAN P. SEIGNOC

De *France militaire*, die deze mededeeling doet, vindt ze van genoeg gewicht om er de aandacht op te vestigen, en voegt er de volgende opmerking aan toe: 'Generaal Bulonde heeft zijn vaderland verraden. Om ons onbekende redenen wilde Lodewijk XIV hem niet laten terechtstellen, maar schonk hem het leven op voorwaarde dat nooit iemand zijn gezicht zou zien.'

Of hiermee het vraagstuk van den persoon, zijn afkomst en schuld, die achter zijn masker voor de wereld verborgen is gebleven, opgelost is, staat echter nog te bezien.

Rookende vrouwen. -

Het is lang geleden, dat een vrouw den stoutmoedige, die haar vroeg, of de tabaksrook haar hinderde, ten antwoord gaf, dat zij het niet wist, daar nog nooit iemand de vrijheid had genomen, in haar tegenwoordigheid te rooken.

In dien onze grootmoeders deze gouden eeuw gekend hebben, is het waarschijnlijk, dat onze kleindochters, door den vooruitgang voortgestuwd, niet alleen met rookers durven omgaan, maar zelfs hun slechte gewoonten deelen.

Men is begonnen met het rooken toe te staan, ten einde den rooker niet op de vlucht te drijven, daarna heeft men de nieuwigheid, de sigarette, zelf geprobeerd en er smaak in gekregen.

Het voorbeeld wordt tegenwoordig van bovenaf gegeven, en slechts weinig gekroonde hoofden ontsnappen aan de tabaksbesmetting.

De czarin rookt graag, om haar zorgen en vrees te verzetten, een sigarette in haar boudoir, een hoekje van het in het Noorden overgeplaatst Alhambra.

De koningin van Rumenië draagt een gouden sigarettenkoker aan haar gordel. Haar verontschuldiging, zoo zij er een noodig heeft, is, dat zij met talent schrijft: niet de koningin, maar Carmen Sylva rookt.

Koningin Margareta van Italië verklaart openlijk, dat van alle dingen de tabak haar het meest onontbeerlijk is voor haar gezondheid.

De koningin-regentes van Spanje rookt bij voorkeur Egyptische sigaretten, waarvan zij er heel wat aan kan, en de kleine koning kent geen grooter genoegen dan de sigaretten zijner moeder aan te steken. Het is waarschijnlijk, dat Zijne Katholieke Majesteit, door dit slechte voorbeeld bedorven, de jaren des onderscheids niet zal afwachten om te rooken.

Tal van andere vorstelijke vrouwen zijn liefhebsters van rooken: koningin Nathalie van Servië, die een prachtig rookstel bezit; de gravin van Parijs, die enkel Havanna-tabak verkiest, en haar dochter, de koningin van Portugal, die haar sigaretten uit Dresden laat komen.

Maar aan de keizerin van Oostenrijk zou rechtens de kroon toekomen, indien in dezen wedstrijd van reeds gekroonde hoofden kronen werden uitgereikt. Voor dertig à veertig sigaretttten per dag is zij niet bang; zelfs veroorlooft zij zich, na het diner een paar trekken te doen aan een reusachtige Italiaansche sigaar, en men zegt, dat duim en wijsvinger van haar fijne hand de sporen dragen van dit betreurenswaardig misbruik.

Koningin Victoria daarentegen is onverbiddelijk voor de rookers, maar haar ouderdom veroorlooft ons, haar onder de categorie der grootmoeders te rangschikken, van wie wij in het begin spraken. Waar de dames zooveel doorluchtige voorbeelden voor oogen hebben, kan het niet uitblijven, of aldra zullen zij haar voetspoor drukken, en den mannen, die zij reeds op zooveel punten terzijde streven, ook onder dit opzicht concurrentie aandoen, wie weet, hun eenmaal de loef afsteken!

Vorstelijke verzamelaars. -

Verschillende vorstelijke personen hebben, zoowel als particulieren, liefhebberij, een verzameling van dezelfde soort dingen aan te leggen. Zoo is Z.M. de keizer aller Russen een groot verzamelaar van postzegels. Zijn album bevat zeer zeldzame en zeer gezochte exemplaren en met bijzondere zorg is hij dagelijks bezig met het te verrijken. Bovendien houdt Z.M. er nog een keurige collectie vogeleieren op na.

De czaar is echter niet de eenige souverein, die smaak heeft in het verzamelen. De koningin van Italië heeft een geheel museum, dat uitsluitend uit handschoenen en schoeisel bestaat door vorstelijke personen gedragen. Zoo bezit zij o.m. schoenen, die gedragen zijn door koningin. Anna van Engeland, door Maria Antoinette en door keizerin Josephine, alsmede een paar pantoffels, die aan Maria Stuart hebben toebehoord. De koning van Roemenië en koning Oscar van Zweden zijn hartstochtelijke verzamelaars van autographen; de keizer van Duitschland heeft een prachtige collectie wapenen en de prins van Wales is vermaard om zijn merkwaardige verzameling pijpen.

[Nummer 14]

Genezen.
Door Mathilde.

I.

Rosdrecht was niets en zou nog niets zijn als het zijn fabrieken niet had: groote, uitgebreide fabrieken, die dag en nacht rookten, zwoegden, zuchtten, kermden, die het eenmaal zoo rustige landelijk schoone dorp hulden in een witten, rookerigen mist, welke reeds van verre zichtbaar was en 's nachts als een gloeiende dampkring over het landschap zweefde en aan alle huizen, planten en boomen hun frischheid ontroofde.

Vroeger was Rosdrecht een dorpje geweest als elk ander, de menschen leidden er een eentonig, vredig leven, thans was er met de rumoerige nijverheid der XIXe eeuw veel beweging, veel drukte, veel afwisseling gekomen. De eigenaar der fabrieken, Jan Willem van Deurne, h[i]eld van opgewektheid, van vroolijkheid, van feesten; hij liet zijn arbeiders goed werken, sommigen meenden zelfs te goed, maar hij zorgde er ook voor dat zij druk feesten konden vieren. Menigeen noemde Rosdrecht ook wel eens Pretdrecht, alleen omdat men er zoo van pret maken hield.

De fabrikant was en bleef dan wel het middelpunt van al deze feesten; hij leidde ze, na ze ontworpen te hebben, hij vertoonde zich als een genadig koning te midden zijner onderdanen, hij nam met een eigenaardige houding de hulde van het volk aan als iets dat hem rechtmatig toekwam. Hij kon glimlachen, buigen als had hij 't zijn leven lang gedaan en als ware hij in zijn jeugd niet een eenvoudige weversknecht geweest.

Zijn eigen energie en veel geluk hadden van hem den grooten man gemaakt, die hij nu was, en hij scheen op niets zoo trotsch, als op den weg dien hij afgelegd had; hij deed alles om zich bemind te maken en wie hem gezien had te midden van een groot feest. terwijl het geheele dorp op zijn bevel te zijner eer illumineerde en vlagde, zou niet anders vermoed hebben dan dat hij de afgod was zijner onderhoorigen.

DE ZEGEN VOOR DEN STRIJD, NAAR DE SCHILDERIJ VAN PETER STACHIEWICZ.

Thans weer was Rosdrecht in feestdos. De fabrieken hadden vrijaf, alle arbeiders, mannen, vrouwen, kinderen hadden hun Zondagsche pakken aan, een cavalcade werd gevormd, bestaande uit de groote, lompe, harige fabriekspaarden, bereden door jonge mannen in middeleeuwsche ridderkleeding, die slecht paste bij hun bleeke, ongezonde kleur en zwakken lichaamsbouw.

De muziekkapel, eveneens in costuum, zette zich in beweging, en voerde schetterende marschen uit; alles stroomde naar het station, kleine meisjes in het wit met oranjesjerpen om schaarden zich op het kleine perron en een menigte menschen vulde alle beschikbare ruimte in en om het gebouw.

Daar komen de rijtuigen aangereden; een landauer, bespannen met twee fraaie paarden van zuiver Engelsch ras, waarin de heer Van Deurne alleen zat, toen een victoria met zijn twee dochters, een logée en zijn jongste zoontje, dan nog een paar andere rijtuigen, waarin de ‘heeren der fabriek’ reden.

Telkens als een dezer rijtuigen voorreed begon het volk te juichen en hoera! te roepen; de heer Van Deurne groette joviaal met de hand, de jonge dames gichelden onder elkander en keken lachend links en rechts; 't waren groote, lompe meisjes, met meer opzichtige dan smaakvolle zomerjurken aan en met geheele bloemtuinen op haar hoofden. De ‘heeren’ rookten hun sigaren en deden hun best om goed te laten merken, dat zij de vertooning niet ernstig opnamen en alleen maar meededen omdat de patroon het wilde. De ruiters reden heen en weer, zeker als zij waren bewonderd te worden door hun familie en bespot door hen die, minder bevoorrecht, geen familielid onder de ridders bezaten; vlak bij het station stond een groote groene eereboog opgericht met het opschrift:

‘Lang leve onze jonge meester!’ met jaartallen links en rechts en een menigte blauwe, roode en witte papieren rozen tusschen het groen.

‘Wat een herrie!’ zeide een vrouw, ‘'t Is waarlijk of 't zoo iets bijzonders is dat de jonge heer van zijn reis terugkomt!’

‘Nu of 't iets bijzonders is,’ antwoordde een man, ‘hij had evengoed onder weg door de Laplanders kunnen opgegeten worden.’

‘De Laplanders,’ meende een wijsneuzige opgeschoten knaap, ‘de Laplanders eten toch geen menschen.’

‘Nu ja, dan zijn 't anderen! Ik ben in mijn jeugd niet zoo lang op school geweest dan jij en daardoor heb ik nu ook minder verbeelding.’

‘Je mocht willen dat je wat meer geleerd hadt.’

‘Nou, ik ben nieuwsgierig, waaraan de baas meer zal hebben: aan mijn pooten of aan jou kop.’

‘En ik zeg dat het een schandaal is,’ riep een man met een uitgemergeld, knorrig gezicht, die zijn werkpak aan had, ‘dat de baas op onze kosten feest viert.’

‘Op onze kosten?’

‘Ja zeker, of is 't niet op onze kosten, als hij de fabriek laat stilstaan en ons dan ons loon niet uitbetaalt alleen omdat hij 't weer in zijn hoofd krijgt pret te maken.’

‘Maar wij hebben nu ook vrij, en van avond en den heelen dag is 't feest...

‘Ik verlang geen feest, ik wil werken, daarvoor heb ik mij verhuurd en niet om feest te vieren. En als ik werken wil behoeft hij de fabriek niet te sluiten.’

‘Och wat, Dorus, je bent ook altijd zoo'n Jantje Contrarie geweest.’

‘Waarom? Omdat ik er hartelijk voor bedank dien kwajongen van een zoon, van hem, die zijn leven lang niets gedaan heeft dan pret maken en leeg loopen nu nog in te halen òf hij de koning zelf was en dan op slot van rekening mijn armzalig dagloon nog te missen voor zijn pleizier! Maar jelui bent ellendige pluimstrijkers en stroopsmeerders of wat is 't anders dan groote lafheid en naar-den-mond-praterij

van jullie om hier Hoera! te roepen en je Zondagsche plunje te bederven alleen omdat het den baas belieft zoo'n lawaai te laten maken voor zijn bedorven zoontje!'

'Je bent een sociaal, Dorus!'

'Ik... neen nog niet... maar je zoudt het hier worden.'

'We hebben 't hier best. De patroon is goed en mild.'

'Als wij zijn zin doen, en ploeteren dag en nacht.'

'Maar wij worden er voor betaald!'

'Veel te weinig! Wij zijn 't die hem in staat stellen zoo deftig te wonen en zulke mooie paarden te houden en zijn vrouwen aan te kleeden als poppen; wanneer wij niet voor hem werkten en zweetten, wat zou hij dan zijn?'

'Maar als hij de fabrieken niet hield, wat zou er dan van ons komen?'

'Weet je, wat hij voor heeft met zijn feesten en pretmakerijen, met zijn drukte en lawaai, niets anders dan ons zand in de oogen te strooien, dat komt hem nog veel goedkooper uit, dan wanneer hij ons alle weken een paar gulden meer gaf. Hoe meer pret wij hebben, hoe minder wij er aan zullen denken opslag te vragen, maar ik vergeet het niet, hoor! En vandaag of morgen zal ik het ook zeggen!'

''t Zal je wat helpen!'

'Als ik 't alleen zeg, neen, maar als allen mij steunen, en helpen en wij 't samen roepen!'

'Dat zullen zij niet doen!'

'Omdat zij domooren, ezels zijn; omdat zij niet inzien, dat wij 't goed hebben alleen omdat wij den baas zijn wil doen; omdat wij koopen in zijn winkel; omdat wij ons laten korten voor pensioen en ziekenfonds; omdat wij zijn dokter nemen, zijn bakker; omdat wij onze kinderen moeten laten leeren zooveel en zoolang als 't hem goeddunkt, bij de meesters, die hij kiest, omdat wij zoo langzamerhand zijn slaven worden en alles moeten doen wat hij zegt!'

Een groepje mannen en vrouwen had zich langzamerhand om den spreker verzameld en niemand wijdde meer aandacht aan de potsierlijke ruiters en de fraaie rijtuigen, maar met gretige ooren werd naar den spreker geluisterd.

'Voorzichtig, Dorus!' zeide er een, 'spionnen zijn er overal.'

'Waarom zal ik voorzichtig zijn? Om mijn vier stuivers per uur, die kan ik overal krijgen, en als ik ze morgen niet vinden kan dan is de rivier er altijd nog; dit leven is zoo'n ellendige boel. Vroeger toen wij nog geloofden aan de praatjes van den pastoor, waren wij nog bang voor zoo'n paardenmiddel; waarom zouden wij 't nu laten? Is dit leven dan zoo prettig? Ja, voor die groote lui daar ginds, maar voor ons arme sukkels!'

'Je kunt opkomen!'

'O ja, als je moed en levenslust hebt, maar die zijn al lang weg; sedert mijn arme vrouw dood is en mijn kind...'

'Heb jij je troost in de herberg gezocht?'

'Waar anders? Dat geeft heldere gedachten en moed om ze eens hardop uit te spreken. Waarom ben ik minder dan Jan Willem van Deurne; stond hij niet naast mijn vader aan het weefgetouw? Waarom zal ik zijn zin doen als hij mij niet genoeg betaalt?'

Daar luidde een bel, daar piepte een stoomfluit, en er kwam beweging in de menigte, alles stroomde naar voren, rekte de halzen, drong zijn buurman links en rechts om een plaatsje in de voorste rijen te bemachtigen.

Dorus bleef alleen staan, hij haalde de schouders op en keek verachtelijk rond.

'Dom volk, het verdient zijn lot,' mompelde hij. 'Ziet ze nu eens dringen en hossen, om den top van den neus te zien van zoo'n nietsdoener, zoo'n melkmuil als de jonge Van Deurne.'

De familie Van Deurne met haar stoet, die tot nu toe in de wachtkamer gewacht hadden, betraden het perron.

De onderwijzers schikten de in het wit gekleede houterige meisjes met haar stijve in den nek vallende vlechtjes of wild gekruld haar in twee rijen; een der meisjes, met een groot bouquet in de hand, stond gereed om het welkomstversje op te zeggen dat zij uit het hoofd had geleerd.

Twee rijen jongens zetten hun monden klaar om straks een lied uit te galmen.

De muziekkapel begon 'Wien Neerlandsch bloed' te spelen: de oude heer Van Deurne trok zijn wit vest omlaag, groette nog even met een genadige handbeweging den burgemeester en den notaris, die hij in de verte tusschen het publiek opmerkte en zette zich toen in postuur om zijn zoon met open armen te ontvangen.

Hijgend en dampend stond de trein stil; alleen uit de derde klas, kwamen eenige boeren en boerinnen, die naar den naasten marktdag geweest waren, uitstappen.

De conducteur schreeuwde drie-, viermaal op verschillende tonen: Rosdrecht, wierp de portieren der waggons, eerste en tweede klasse open, maar er stapte niemand uit; het verzamelde publiek op het perron werd onrustig, de muziek verstomde, de kinderen verlieten het gelid, onmogelijk het jonge troepje bij elkander te houden; de ouderen zelfs met mijnheer Van Deurne aan het hoofd, vlogen naar de wagens, men keek nog eens en nog eens.

Geen twijfel meer, de jongeheer was niet meegekomen. Had hij zich verlaat of vergist, maar dan was er toch zeker wel een telegram gekomen. Het was treurig, maar wat er aan te doen! De feestelijkheid was gestoord; het gelaat van den 'baas' zeiden allen, scheen erg bewolkt, toen hij weer alleen in den landauer plaats nam, dien hij zoo gaarne met zijn zoon had willen deelen, de cavalcade trok in wanorde terug en de schoolkinderen werden met moeite door den meester en de juf in bedwang gehouden.

Teleurstelling stond op aller trekken te lezen; ieder maakte zijn veronderstellingen, en alleen Dorus wreef zich in de handen, hij had er blijkbaar plezier in.

II.

Villa Suzanna, zoo heette de nieuwe villa van den heer Van Deurne; vroeger toen zijn eerste vrouw nog leefde, heette zijn eenvoudig huis Villa Aleida. Het was een fraai gebouw van drukke bouworde, vol torentjes, balkons, uitbouwtjes en terrassen te midden van een tuin, die nog te kort geleden aangelegd was om mooi te zijn en op dezen warmen zomerdag nog te weinig schaduw bood om er aantrekkelijk uit te zien. Van de talrijke torenspitsen waaiden vlaggen, de ingang was met groen en bloemen versierd, voor het hek stond een eereboog, nog grooter dan die bij het station.

Juist op het oogenblik dat de trein voorreed, hield er een klein open mandenwagentje voor de villa stil; een jongmensch sprong er uit, betaalde den koetsier en wandelde toen loom en langzaam over het met grint bedekte voetpad naar de versierde deur, die open stond; hij trad binnen, liep de gang door en daar hij niemand ontmoette, schoof hij de portière weg, die zich aan het einde daarvan bevond en trad in een groote wat al te bont gemeubelde tuinkamer, waarin een feestelijk versierde tafel klaar stond; een jonge dame en twee meiden waren bezig er de laatste hand aan te leggen.

Hij bleef staan en zag flauw glimlachend rond; het was een bleeke jonkman van drie of vier en twintig jaar met een gelaat, dat misschien knap zou geweest zijn zonder de vage, onbestemde uitdrukking zijner bleekblauwe oogen, die hij bijna nooit geheel opende; er lag een soort van bestudeerde achteloosheid in elk zijner bewegingen, zooals hij nu ook al weer een der portières vast hield en tegen den deurpost aanleunde.

'Heeremijntijd!' riep de oudste meid uit, 'de jonge heer!' en liet bijna 't glas vallen dat zij vasthield.

De jongere en de juffrouw zagen beiden nu ook op, en een uitdrukking van groote verbazing sprak uit hare oogen.

'Mijnheer Van Deurne, u is toch niet de verwachte?' sprak de jonge dame.

Een schaduw van een glimlach speelde om zijn lippen terwijl hij slepend antwoordde:

'Ja, 't kan wel zijn, dat ze mij vandaag verwachten. Ik heb 't hun ten minste geschreven. Oef! wat is 't warm!' en hij liet zich op een divan neervallen.

‘Maar heeft u den stoet niet ontmoet?’ vroeg de dame weer.
‘Welken stoet?’
‘O 't heele dorp is in beweging om u feestelijk te ontvangen.’
‘Ja, ik begrijp het wel! Juist iets van Pa, maar ik houd van geen tooneelvertooningen. Veel te fatigant, en in die hitte.’
‘Dus is u nu niet aangekomen?’
‘O neen! 't Zou mijn dood zijn!’
't Meisje glimlachte en de jonge heer opende een ondeelbaar oogenblik zijn oogen om haar aan te zien, maar dadelijk kneep hij ze weer toe en leunde achterover als om van een denkbeeldige vermoeienis uit te rusten, maar die seconde was hem voldoende geweest om te zien dat het meisje er dood eenvoudig en toch elegant uitzag; haar donkerblauw kleed sloot onberispelijk om haar nette gestalte, maar droeg geen enkel versiersel; haar lokken waren eenvoudig opgemaakt, doch misschien juist hierdoor viel hun groote weelderigheid nog meer op, haar trekken waren te onregelmatig om mooi te zijn, doch zij had oogen zoo vol gloed en uitdrukking dat haar gelaat er geheel inwendig verlicht door scheen.
‘Uw dood!’ herhaalde zij spottend.
‘Heusch, u kent mij niet,’ ging de jonkman voort, ‘maar neem mij niet kwalijk, juffrouw!’ en hij stond met een blijkbare overwinning van zich zelf even op. ‘Ik heb mij niet gepresenteerd, maar u weet toch wie ik ben en ik heb de eer....’
‘De gouvernante,’ zeide zij kortaf.
‘O, de gouvernante van mijn zusters! Ik condoleer u!’
Zij had zich al omgekeerd en gaf eenige bevelen aan de meiden; hij lag weer naar het scheen doodvermoeid op den divan.
‘Belieft u ook iets, mijnheer!’ vroeg zij.
‘Neen, dank u! och ja! een glas spuitwater met cognac of madera.’
De gouvernante ging naar het buffet, maakte stilzwijgend het gevraagde klaar, en bood het hem aan.
‘U verwent mij, dank u vriendelijk!’ sprak hij altijd op zijn slependen, afgematten toon, dien het meisje bij haar zelf onuitstaanbaar noemde; hij nam het glas, zij schoof een tafeltje bij, en vroeg toen:
‘Zal ik uw moeder.... ik bedoel, zal ik mevrouw Van Deurne roepen, zij is alleen thuis?’
‘O neen, ik zal ze vroeg genoeg zien,’ hernam hij, met iets meer beweging in de stem; ‘o, wat een goed idée van mij, gisteravond in de stad aan te komen en daar te slapen. Ik heb flink uitgerust en ben toen kalm hierheen gereden. Verrukkelijk, dat ik al die beweging heb misgeloopen.’
‘Maar 't zal mijnheer erg teleurstellen en de menschen niet minder.’
‘Och, juffrouw, meent u dan dat zij het doen om mijn mooie gezicht? 't Is maar om hun eigen pret en afleiding!’
Daar ging de deur aan den linkerhoek open en een groote, zware vrouw, in zwarte zijde gekleed en behangen met goud en diamanten, overal waar deze maar gevoeglijk konden gehangen of gestoken worden, ruischte naar binnen.
‘Juf,’ zeide zij met een schelle, grove stem, ‘helpt u me eens even mijn *dormuises* aan de ooren te doen. Wie is dat? Gosjemijne, Oscar, en ik heb niets gehoord. Waar is Pa?’
Met een diepen zucht als drukte de heele wereld op hem, richtte Oscar van Deurne zich op, legde zijn eene hand op de borst en boog zich toen met gemaakte deftigheid bijna in tweeën, voor de dame.
‘Madame mère, ik groet u!’ zeide hij.
‘Maar waar kom je van daan? Zij zijn naar het station om je te ontvangen.’

‘Ja, dat weet ik alles! Vraagt u aan die dame daar, ik heb ze alles uitgelegd. In zoo'n hitte kan zelfs mijn geachte moeder niet van mij vergen, dat ik zoo'n lang verhaal twee keer doe! Als u mij permitteert, wil ik mij wel even retireeren, want als straks de heele pan er aan komt, geeft het weer nieuwe fatigues!’ En hij verdween langzaam achter de portière.

‘Wat vreeselijk voor Pa!’ kakelde mevrouw Van Deurne, tweede van den naam, voort, ‘maar zoo is Oscar nu altijd, altijd in de contramine en wat ziet hij er slecht uit. Dat komt nu van dit ongelukkige opvoedingssysteem, maar zoo is Van Deurne nu altijd. Hij heeft gewerkt en zijn zoon moet niets doen. Tot niets doen is de jongen opgeleid; hij zal er pleizier van beleven, maar mijn Fritsje dien zal ik anders opvoeden; over Oscar heb ik niets te zeggen, hij is de zoon van een fijne dame, nu ja, ik was maar een gewoon burgermeisje, en dat laat Van Deurne mij genoeg voelen. 't Kan mij ook niets schelen; wat zien mijn kinderen er ook gezond en flink uit in vergelijking van dat rijkelui's zoontje.’

Zwijgend verschikte de ‘juf’ hier en daar iets aan mevrouws kleeren, zette aan haar goudsmidskraam wat gratie bij en deed of zij niets van de vertrouwelijke ontboezemingen hoorde, waarvan de stroom geen oogenblik stuitte.

‘Ik noem 't een schandaal ze allemaal zoo te dupeeren,’ klonk 't eindelijk, en het donkerroode vollemaansgezicht werd zoo 't kon nog rooder en vuriger. ‘Komen ze daar niet terug?’

Ja, daar kwamen zij allen terug, de rijtuigen, met hen die uitgenoodigd waren op het dejeuner dinatoire, ter eere van den zoon des huizes aangericht.

Het gelaat van den fabrikant stond zeer norsch en onvriendelijk, toen hij uit het rijtuig stapte; zijn vrouw stond op het bordes en schreeuwde hem vrij ondeftig toe:

‘Je komt met de kous op den kop terug, hè? En Oscar is er al!’

Een verward geluid van stemmen en uitleggingen volgde, de meisjes lachten en joelden onder elkander, de heeren groetten mevrouw en klaagden dat het zoo warm was, en dat het zoo jammer was en mijnheer Van Deurne ging dadelijk den verloren zoon opzoeken.

Hij vond hem in zijn eigen kamer of liever wat zijn kamer geweest was vóór zijn vertrek, hij lag op een chaise longue uitgestrekt; nu echter met wijdgeopende oogen, die strak gevestigd waren op een portret, dat boven zijn lessenaar hing en een jonge vrouw voorstelde met een sympathiek, lijdend uiterlijk. Nauwelijks hoorde hij echter den knop van de deur omdraaien of hij sloot snel zijn oogen en deed of hij sliep.

‘Oscar! Wat heb je ons gefopt’ riep de fabrikant binnentredend.

‘Sorry, very sorry!’ zeide de zoon en stond lusteloos op, ‘hoe maakt u het, Pa?’

‘Is dat de begroeting na drie jaren afwezigheid?’ vroeg de vader, zag hem verwijtend aan, en omhelsde hem toen hartelijk.

‘Drie jaar! 't is een heele tijd,’ sprak de jonkman.

‘Je ziet er slecht uit! Heel slecht!’

‘Vindt u!’

‘Je hebt toch aan niets gebrek gehad?’

‘Gebrek! Dat heeft uw beurs toch wel gemerkt.’

‘Dat was niets! Hoe meer, hoe beter! Ik heb gewerkt en gezwoegd in mijn jeugd; ik wil hebben, dat mijn zoon zijn jonge jaren geniet. Geen geld was daarvoor te veel. Je weet, je bent mijn alles, 't eenige wat mij overblijft van mijn Aleide,’ en hij wierp een blik op het portret. Oscar daarentegen wendde den blik af.

‘En je hebt veel gezien, veel genoten? Je bent voldaan!’

‘Ja, ik heb veel gezien, ik ben verzadigd van het zien, ik kan mijn oogen haast niet meer openhouden zoo zwaar zijn ze geworden van het zien.’

‘En nu doe je met je leven precies wat je wilt. Ik geef je vrijheid tot alles, geld kan je krijgen, zooveel je verlangt. Wil je naar Parijs gaan, naar Londen, naar Weenen, naar Italië, doe wat je wilt. De zaken gaan best, opperbest. Ik zal wel werken, als jij maar tevreden bent!’

‘Tevreden!’

Een bittere lach speelde om de jonge lippen, die het lachen schenen verleerd te hebben.

‘Ben je dat niet? Ben je niet tevreden?’

‘O, u is de beste van alle vaders! U heeft voor mij gedaan, meer dan een vader ooit voor zijn zoon deed. Uw bedoeling was goed! Ik ben er u dankbaar voor!’

Van Deurne noorde slechts de laatste woorden en zijn oogen blonken van voldoening.

‘Maar foei, wat heb je ons teleurgesteld! We hadden er ons zooveel van voorgesteld! De lui hier hebben zoo graag een uitje, 't zijn groote kinderen, 't geeft zoo'n goede afleiding soms zoo'n pretje. Waar ben je geweest van nacht?’

Oscar vertelde zoo kort mogelijk, wat hij gedaan had.

‘En nu ga je toch mee! Niet waar! Zij staan daar allemaal zoo op je te wachten; zij begrijpen er niets van waar je blijft.’

Oscar zuchtte nog eens en zeide:

‘U is een goeie, beste vader! maar dat begrijp ik niet hoe u zoo van die drukte en bereddering houden kan.’

‘Och, dat hoort er zoo bij!’

‘Ik vind die bluf erg bourgeois!’ en hij trok verachtelijk zijn lip op.

De oude heer zag hem met een soort van bewondering aan.

‘Je bent als je moeder vol aristocratische neigingen,’ verklaarde hij met zelfvoldoening, ‘gelukkig dat ik geld genoeg heb ze te voldoen.’

(*Wordt vervolgd.*)

De Pleegdochter,
door J. Vesters, Jr.
(*Vervolg en slot.*)

IX.

Het negende uur in den morgen naderde en alles was reeds voor de executie in gereedheid gebracht. Een piket van twaalf soldaten stond gereed om het noodlottige schot te lossen, dat den levensdraad van twee zoo veelbelovende jongelieden zou afbreken. Karel en Albert werden tegen een boom geplaatst en met luider stem las de kapitein het vonnis voor, waarvan door het gewoel onder het volk niets dan de woorden verraad en kogel konden opgevangen worden.

Toen hij geëindigd had, trachtte Karel enkele woorden tot de omstanders te richten, maar op een wenk des kapiteins begonnen de trommels te roffelen, waardoor het geluid zijner stem gesmoord werd. De soldaten hielden de geweerloopen reeds op de veroordeelden gericht, de kapitein stond op het punt met zijn degen het teeken tot vuren te geven, toen plotseling een woeling en bruising in de menschenmenigte merkbaar werd. Verrast keek de kapitein om, ten einde te zien, wat de oorzaak dier opschudding kon zijn, en angstig fronste hij de wenkbrauwen, terwijl hij een rauwen vloek uitstiet en den degen liet zakken.

In vliegenden ren kwam een ruiter aansnellen, die reeds uit de verte met de hand zwaaide, ten teeken dat de executie moest opgeschort worden, en naderbij gekomen, met donderende stem uitriep: ‘Houdt op! Ik gelast het u!’

Terwijl een vreugdekreet aan de lippen der beide veroordeelden ontsnapte, teekenden angst en vertwijfeling zich op het doodsbleek gelaat van Trivier. Spoedig had hij in den ruiter kolonel de la Rivière herkend, en in het meisje, dat vóór dezen op het paard zat, de zuster der beide veroordeelden, die hem den avond te voren

om genade voor hen was komen smeeken, dezelfde, die het aanzoek van Van Zuylen had afgewezen, en nu als zijn aanklaagster scheen te komen optreden. De ellendeling beefde als een riet en werd zoo bleek als krijt. Waarom? Had de schurk nog meer misdaden op het geweten?

Trivier begreep, dat zijn prooi hem ging ontsnappen, erger, dat zijn eigen leven gevaar liep, maar hoe hij zijn hersens ook afpijnde, hij kon de oplossing van wat hem een raadsel toescheen, niet vinden. Alleen dit stond vast, dat een onverstoorbare koelbloedigheid alleen

EEN ITALIAANSCHE BRUILOFT, NAAR DE SCHILDERIJ VAN ARTURO RICCI.

hem misschien nog kon redden. Veel tijd tot nadenken werd hem echter niet gelaten, want reeds was de kolonel van zijn paard gesprongen en door de sans-culotten, die even verbijsterd waren als hun kapitein, met het militair eersaluut ontvangen, terwijl de dorpelingen eerbiedig achteruitdeinsden en nieuwsgierig en belangstellend de hoofden bij elkaar staken.

Agnes ijlde met van vreugde stralend gelaat naar de beide veroordeelden, en terwijl zij hen in vervoering de handen drukte, riep zij hun toe: ‘Gij rijt vrij, Karel, vrij, Albert; de kolonel is mijn vader en heeft het bevel tot uwe invrijheidstelling bij zich.’

Deze woorden, die als een blijde boodschap uit hooger sferen klonken, werden met de snelheid van den wind door de volksmenigte voortgeplant en met uitbundig gejuich begroet.

De kolonel schreed met vasten tred naar den kapitein, die, inwendig bevend van angst, zijn uiterlijke kalmte had weten te herkrijgen.

‘Ziehier een bevelschrift van generaal Dumouriez, dat u gelast, beide veroordeelden onmiddellijk in vrijheid te stellen en u hedenavond met mij naar Breda te begeven, waar gij u verder te verantwoorden zult hebben,’ en meteen reikte hij hem het bevelschrift van Dumouriez over. Vluchtig doorliep de kapitein het, en gaf aanstonds last, de banden, waarmee de veroordeelden gebonden waren, te slaken.

Een oorverdoovend gejuich, dat vergeleken kon worden bij het bruisen der zee, bij het loeien van den bandjir, vervulde de lucht.

‘Ik begrijp niet,’ zei de kapitein, ‘hoe generaal Dumouriez er toe komt, gratie te schenken aan deze twee verraders, die volgens de krijgswetten den dood verdiend hebben.’

‘Ik wil met u hierover niet twisten, kapitein, daar ik mij niet bevoegd acht, de daden van den generaal te beoordeelen, maar meen u niet te moeten ontveinzen, dat Dumouriez niet tevreden is over uwe wijze van optreden. Bovendien, kapitein, reken ik het mij ten plicht, het woord “verraders,” dat u zooeven ontsnapt is, te wraken. Zoolang gij niet door overtuigende bewijzen gestaald hebt, dat die jongelieden verraders zijn, ontzeg ik u het recht, zulke uitdrukking te hunnen aanzien te bezigen.’

‘Ik had niet gedacht dat de generaal, en ook gij, kolonel, af zoudt gaan op het getuigenis van een meisje, dat in een der veroordeelden haar verloofde schijnt weer te vinden,’ zei Trivier bitter.

‘Dat meisje is *mijn* dochter, kapitein,’ zei de kolonel met nadruk.

Trivier boog het hoofd, maar begreep er nu in het geheel niets meer van.

Ondertusschen waren de dragonders in gestrekten draf het marktplein genaderd, en schaarden zich om hun kolonel. Hun hulp bleek echter onnoodig, daar de sans-culotten van Trivier bij ondervinding wisten, dat met kolonel de la Rivière niet te spotten viel, en zich dus, hoewel schoorvoetend en meesmuilend, neerlegden bij het bevel van Dumouriez, dat hun twee slachtoffers onttrok, op wier dood zij reeds gevlast hadden.

Een luitenant der dragonders ontving van de la Rivière de opdracht, Trivier nauwkeurig in het oog te houden en hem bij een mogelijke poging tot ontvluchten onmiddellijk in hechtenis te nemen, want de kolonel kreeg al een vaag vermoeden, dat Karel en Albert niet enkel om de voorgewende reden waren ter dood veroordeeld, maar dat hier een misdaad achter school.

De kolonel voegde zich nu bij het overgelukkige drietal, dat door de eenvoudige dorpelingen, wier schrik voor de republikeinsche soldaten door de komst van de la Rivière geheel weggenomen was, op de hartelijkste wijze werd gelukgewenscht. Ook de kolonel wenschte de jongelieden op ronde en gulle wijze geluk, en wees de dankbetuigingen af, waarmee zij hem overstelpten.

‘Niet mij, maar mijne dochter alleen hebt gij voor uwe redding dank te weten, en het loon voor haar moed en zelfopoffering heeft zij ruimschoots gevonden door èn u van een wissen dood te redden, èn haar vader terug te vinden, niet waar, Emilie?’

Nu was het de beurt aan Karel en Albert, den kolonel en zijn dochter met hun heuglijke en onvoorziene hereeniging geluk te wenschen.

Eén persoon nog ontbrak aan deze gelukkige groep, en ook deze toefde niet lang met te komen.

Slechts met de uiterste moeite had men mevrouw Claessens weerhouden, getuige te zijn van de terdoodbrenging harer zonen. Zoodra men den vreemden ruiter en Agnes gezien had, en gehoord, dat beiden veroor deelden het leven werd geschonken, snelden verscheidene dorpelingen naar het huis der door smart gebroken vrouw en deelden haar het heuglijke nieuws mede.

Half waanzinnig van blijdschap ijlde de overgelukkige vrouw haar woning uit en kwam halverwege het verheugde viertal tegen, dat zich reeds op weg had begeven om de zoo innig geliefde moeder deelgenoote te maken van hun geluk.

Met moederlijke teederheid klemde zij haar beide zonen in haar armen en overlaadde hen met liefkoozingen. Daarna kwam Agnes aan de beurt. ‘Mijn kind, mijn kind! wat heb ik je veel te danken! Je geeft me mijn kinderen en het leven weer!’ en tranen weenend van blijdschap, stortte zij zich in de armen der pleegdochter. ‘En welk een groot geluk is u ten deel gevallen, mijn kind; wat heeft God toch alles wonderbaar beschikt!’

Nu trad kolonel de la Rivière, die zich uit kiesche bescheidenheid eenigszins op den achtergrond gehouden had, naderbij: ‘Brave, edelmoedige vrouw, nooit genoeg zal ik u kunnen danken voor wat u en uw overleden man aan mijne dochter gedaan hebt. Dat is een schuld die ik nooit zal kunnen aflossen. Maar hoeveel reden tot dankbaarheid hebben wij niet allen jegens God, die ons het grootste geluk schonk, dat hier op aarde voor ons weggelegd kon zijn: u werden uwe beide zonen, die gij verloren waandet, mij een dochter, die ik meer dan twintig jaren dood geloofde, weergegeven.’

En onder het gejuich en de uitbundige gelukwenschen der talrijke menigte, die, ten diepste geroerd, van dat treffend tooneel getuige was, trad het gelukkige vijftal de woning van mevrouw Claessens binnen, waar de oude trouwe Martha geen woorden kon vinden om haar blijdschap te luchten, en beurtelings lachend en schreiend nu dezen, dan genen, in vervoering de hand drukte.

‘Je ben den dans dan toch ontsprongen,’ zei ze tot Karel en Albert, nadat haar verbouwereerdheid, zooals ze het noemde, voorbij was, ‘het scheelde anders niet veel, of je was voor de haaien geweest.’

Spoedig, veel te spoedig zelfs, vlogen de uren voorbij, hier in elkanders bijzijn in gezelligen kout gesleten. Nog dien zelfden avond moest de kolonel in het kamp van Breda terug zijn, waar zijn krijgsmansplicht hem riep, en ook Karel zou hem vergezellen.

De gebeurtenissen van den vorigen avond werden in alle bijzonderheden meegedeeld: Agnes' tocht naar Breda, haar ontmoeting aan de voorposten met kolonel de la Rivière, in wien zij een lief hebbenden vader terugvond, hun bezoek bij generaal Dumouriez en de gelukkige uitslag daarvan.

Op zijn beurt verhaalde de kolonel, hoe zijn vrouw en hij door een gelukkig toeval aan een wissen dood in de golven waren ontsnapt, hoe zij na lang dobberen op de onstuimige baren dooreen visscherspink waren opgenomen, die hen naar Engeland bracht, vanwaar zij naar Frankrijk, hun vaderland, overstaken. Vruchteloos hadden zij alles aangewend om iets omtrent het lot hunner dochter te weten te komen, zoodat zij ten slotte wel moesten gelooven, dat deze dood was. Haar moeder had de slag niet lang overleefd, en toen had de kolonel afleiding en verstrooiing trachten te vinden voor zijn droeve herinneringen in het woeste oorlogsspel, maar nooit had hij de gedachte aan zijn dochter uit zijn hoofd kunnen zetten.

Ook Karel verhaalde van zijn omzwervingen in Frankrijk, van zijn krijgsbedrijven, zijn wroeging, zijn wanhoop, zijn vrees onder het oog van zijn vader te verschijnen, dien hij zoo zwaar had gehoond. En telkens vroeg hij naar meer bijzonderheden omtrent het overlijden zijns vaders, en hevige verwijten deed hij zich zelf, dat hij de oorzaak was geweest van diens ontijdigen dood, en niet moede werd hij te luisteren, wanneer zijn moeder of Agnes hem herhaalden, dat de laatste woorden van den kapitein een vergiffenis en een bede van zegen voor hem waren geweest.

En Martha, haast even gelukkig als mevrouw Claessens, kruidde het gesprek met menigen kwinkslag, die nu bij allen in goede aarde viel, en wanneer het een weemoedige tint begon te krijgen, wist zij er ongemerkt door een Franschen zet een vroolijke wending aan te geven. ‘Op een dag als deze geen waterlanders meer!’ zei zij, op denzelfden autoritairen toon als vroeger, en niet weinig liet zij er zich op voorstaan, dat zij altijd wel gezegd had, dat Karel als officier zou terugkomen, welke bewering bij niemand tegenspraak, maar louter vleiende betuigingen over haar scherpzinnigheid, zienersgave, en wat dies meer zij, uitlokte, alle loftuitingen die de oude Martha blijkbaar goed deden.

Terwijl het gesprek aldus in vollen gang en men aan een gezelligen, welvoorzienen maaltijd vereenigd was, werd plotseling de deur met koortsachtige haast opengeworpen en stormde een verwilderd uitziend man het vertrek binnen. Bij het zien dezer verschijning, die niemand anders was dan de trawant van Van Zuylen, sloeg mevrouw Claessens de schrik om het hart, en duchtte zij reeds, dat haar Karel eenig nieuw onheil mocht weervaren. Ook de anderen staarden den onwelkomen bezoeker met vragende en verbaasde blikken aan.

‘Als ik mij niet vergis,’ fluisterde Karel den naast hem zittenden kolonel in het oor, ‘heb ik dien kerel te Antwerpen gezien, en reeds toen deed dat gluiperige gezicht mij onaangenaam aan.’

De nieuwaangekomene had zich ondertusschen eenigermate hersteld, maar nog trilde zijn stem en sidderde hij over al zijn ledematen, toen hij verzocht, den kolonel een oogenblik alleen te spreken.

‘Wees op uw hoede voor dien sinjeur, kolonel,’ fluisterde Karel, ‘dien kerel vertrouw ik niet.’

‘Geen nood, mijn jongen,’ zei de la Rivière met gedempte stem, terwijl hij naar zijn degen wees. En zich tot mevrouw Claessens wendend: ‘Als u er niets tegen heeft, zou ik dien man in de kamer hier naast wel een oogenblik te woord willen staan.’

En na een hoofdknik van de vrouw des huizes begaf de kolonel zich met den weerzin-wekkenden gezel in het belendend vertrek.

Hij toefde hier lang en ondertusschen werden in de huiskamer allerlei veronderstellingen geopperd, de een al akeliger dan de ander, vooral door mevrouw Claessens, die hiervan het monopolie scheen te bezitten. Men begreep, dat er iets bijzonders aan de hand was, maar verliep zich in gissingen, die later alle faliekant uitkwamen.

Toen de kolonel eindelijk terugkwam, had zijn gelaat een hoogst ernstigen plooi. ‘Weest niet bekommerd,’ zei hij, ‘ik moet mij een oogenblik verwijderen, maar ben terstond weer terug.’

Toen de kolonel na een vrij lange afwezigheid terugkeerde, steeg een zucht van verlichting uit aller borst op en aller oogen waren nieuwsgierig en vragend op den grijzen krijgsman gericht.

‘’t Is een treurige geschiedenis,’ zei de la Rivière, ‘maar daar ik zie, dat je op heete kolen zit, zal ik ze maar zonder omwegen vertellen, te meer daar je er allen min of meer bij betrokken zijt. Een zekere Van Zuylen is vermoord in zijn woning gevonden.....’

‘Van Zuylen!’ klonk het uit vijf monden, en een kruisvuur van uitroepen van verbazing en afschuw deed zich hooren.

‘Die schobbejak!’ riep Martha, ‘wel heb ik van me leven!’ Maar, als bedacht zij, dat die woorden tegenover een doode, hoe slecht ook, ongepast waren, liet zij er onmiddellijk op volgen: ‘die arme kerel; dat had ik hem toch niet toegewenscht. En wie is de moordenaar, als ik vragen mag, kolonel?’

Dezelfde vraag lag al de anderen op de lippen, maar nog niemand had ze durven uiten.

‘Met zekerheid valt hieromtrent nog niets te zeggen, maar het is hoogst waarschijnlijk, dat kapitein Trivier de schuldige is.’ En ziende, dat aller verbazing het toppunt had bereikt en tal van vragen hem stonden gedaan te worden, verhaalde hij het volgende:

‘De man, die ons daareven zoo onverwachts op het lijf viel, is een groote deugniet, veel grooter dan wel uit zijn woorden viel op te maken, maar ik ben te oud geworden om mij met een kluitje in het riet te laten sturen. Toen de man me zijn jobsiade, die je zoo dadelijk hooren zal, verteld had, zei ik: “wat je zegt, kan allemaal waar zijn, daar ding ik niets op af, maar de heele waarheid is het niet.” Ik heb hem daarna zoolang geprest en aan zoo'n geweldig kruisvuur van vragen onderworpen, dat de kerel deerlijk in het nauw zat en mij alles van stukje tot beetje heeft opgebiecht. Wat hij vertelde komt in het kort hierop neer:

Van Zuylen was, nadat hij naar de hand van Agnes had gedongen, woedend, dat mijn lief dochtertje zoo verstandig was, hem af te schepen, en zoo eigenzinnig, haar zinnen op Karel te blijven zetten, ten minste, dit laatste dacht hij, en ik begin waarachtig tegelooven, dat hij niet zoo ver bezijden de waarheid is geweest.

De kerel dan had gezworen zich te wreken, niet enkel op Agnes, maar ook vooral op Karel, en dus indirect weer op mijn dochter. Dat moet ik zeggen, dat den vent daartoe het geduld niet ontbroken heeft. Eindelijk was hij door zijn handlanger, denzelfden sinjeur, die ons zoo onverwacht op het dak viel, te weten gekomen, dat Karel te Antwerpen was en deel uitmaakte van het Fransche leger. Van Zuylen heeft toen tegen een mooie geldsom Trivier weten over te halen, een aanval te doen op dit huis, hoofdzakelijk om te zien, of Karel tusschenbeide zou komen om zijn moeder en Agnes te helpen, en hem dan als verrader den kogel te geven.’

Reeds herhaalde malen was het verhaal van den kolonel door uitroepen van verbazing onderbroken, waarbij Martha, haar oude reputatie handhavend, zich het krachtigst deed gelden; maar nu brak er een ware storm van verontwaardiging los. Toen deze eindelijk was gaan liggen, verhaalde de kolonel verder: ‘Zonder mijn Agnes zouden Karel en Albert op dit oogenblik al tot de dooden behoord hebben, maar God heeft het gelukkig anders beschikt. Om nu op dien Van Zuylen terug te komen, Trivier meende zeker, dat de kerel machtig rijk moest zijn, heeft hem waarschijnlijk dezen nacht of van morgen een bezoek gebracht, en, om zich van diens schatten meester te maken, hem doodeenvoudig vermoord. Zoo'n schurk als hij, die zich voor een handvol goudstukken tot zoo'n boevenstuk leent, als nu gelukkig verhinderd is, is daar geen haar te goed voor. Toen ik hem in hechtenis liet nemen en de reden daarvan blootlegde, werd hij zoo bleek als een doek, maar ontkende halsstarrig. Dit zal hem weinig baten, want we hebben middeltjes om hem tot bekentenis te dwingen, en bovendien heeft Van Zuylen's handlanger een boekje van hem opengedaan, dat op zichzelf al bezwarend genoeg is. Dit is in 't kort deheele historie,’ zei de kolonel, terwijl hij een fikschen teug wijn nam.

‘En het slot daarvan?’ vroeg Karel.

‘Het slot daarvan, mijn jongen, zal zijn, dat Trivier den kogel krijgt, dien hij voor u bestemd had. Wat Van Zuylen betreft, die heeft niet beter verdiend, want hoe oud ik ook ben, zoo'n doortrapten fielt heb ik nog van mijn leven niet ontmoet.’

Het gesprek liep nu uitsluitend over Van Zuylen en Trivier, en wat verder met deze verachtelijke personnages in betrekking stond. De avond was reeds gevallen eer men het bemerkte, en de kolonel en Karel moesten den terugtocht naar Breda aannemen, terwijl Trivier, zwaar geboeid, als gevangene de troepenafdeeling vergezelde, waarover hij den dag te voren nog het opperbevel had gevoerd. Ook Van Zuylen's handlanger moest zich mee naar het kamp van Breda begeven, daar hij èn als aanklager, èn als getuige onontbeerlijk was.

'Onze scheiding zal ditmaal niet van langen duur zijn,' zei de kolonel, terwijl hij Agnes hartelijk ten afscheid kuste en mevrouw Claessens en Albert warm de hand drukte, 'ik neem mijn ontslag uit den krijgsdienst, die nu voor mij niets bekoorlijks meer heeft, en ik twijfel niet, of Karel zal hierin mijn voorbeeld wel volgen.'

Enkele dagen later, den 24^n Februari, gaf de graaf van Bylandt Breda aan Dumouriez over. Ofschoon geen der verdedigingsmiddelen dezer sterke vesting eenig letsel had ontvangen, slechts één man der bezetting was gekwetst, en men over tweehonderd vijftig vuurmonden en genoegzamen leeftocht had te beschikken, werd door een krijgsraad van zeventien officieren tot de overgave besloten, nadat de stad nog geen week belegerd was geweest. De bezetting mocht met krijgseer uittrekken, doch dit vergoedde de schande niet van zulk een ontijdig zwichten, noch strekte later tot verzachting van het vonnis, dat over Bylandt en de overigen werd uitgesproken.

Toen het Fransche leger nu verder trok om Geertruidenberg te belegeren, vroegen kolonel de la Rivière en Karel hun ontslag uit den krijgsdienst, dat generaal Dumouriez slechts noode aan twee zoo dappere krijgers verleende. Maar nog voor Breda was kort recht gedaan aan den ellendigen Trivier. Toen deze zag, dat ontkennen niet baatte, dat door de onthullingen van Van Zuylen's handlanger reeds het heele web zijner laagheden als rag was verscheurd, dat zijn medewerking aan het snoode plan van den vermoorde hem op zich zelf het leven zou kosten, legde hij een volledige bekentenis af, op hoop van gratie of althans verzachting van straf. Hij bekende, Van Zuylen vermoord te hebben, met het oogmerk zich van diens schatten meester te maken, maar deze had de voorzorg genomen, ze elders in veiligheid te brengen.

Deze bekentenis kon Trivier met redden. Hij had den dood meer dan dubbel verdiend, en bovendien verklaarde generaal Dumouriez, 'dat er een exempel moest gesteld worden.' Dat deze woorden met het oog op Trivier meer waarheid bevatten, dan toen deze ze tegenover Karel Claessens uitsprak, ligt voor de hand.

Ook de medeplichtigen van Trivier, de krijgsraad, die zoo lichtvaardig vonnis gewezen had, de soldaten, die door den kapitein waren aangezet. Karel uit te dagen, ontgingen hun straf niet, want waar inbreuk was gemaakt op de discipline, waar de wetten der eer en der menschelijkheid met voeten waren getrapt, was Dumouriez onverbiddelijk streng.

Toch liet hij zich ditmaal op voorspraak van kolonel de la Rivière en Karel bewegen, de krijgswet niet in haar volle zwaarte toe te passen: de officieren werden enkel gedegradeerd, de soldaten uit de gelederen verwijderd.

Mevrouw Claessens en haar zonen, de kolonel en zijn dochter, en, zooals vanzelf spreekt, ook Martha, verhuisden naar Gelderland, want aan hun verblijf nabij de Belgische grenzen waren te droevige herinneringen verbonden, dan dat zij hier hun overige levensdagen wilden slijten.

Toen de zomer in het land kwam, werden Karel en Agnes in den echt verbonden, tot groote blijdschap en tevredenheid van mevrouw Claessens en den kolonel, welke laatste Karel als een open, degelijk karakter had leeren kennen, die, in den smeltkroes van het lijden en der beproevingen gelouterd, alle waarborgen opleverde, dat hij zijn lief vrouwtje, die het dubbel aan hem verdiend had, gelukkig zou maken.

Bij de Platen.

De zegen voor den strijd. -

Een aangrijpend tooneel uit het veelbewogen verleden van zijn ongelukkig vaderland roept de Poolsche meester ons hier voor oogen. Het is gegrepen uit het heldentijdvak van het roemrijke volk, dat zoo menigmaal te wapen vloog ter verd[e]dig[i]ng van haardsteden en altaren en altijd onder de eersten was, waar er gestreden moest worden voor het kruis tegen de ongeloovigen. Dan gordden niet enkel de edelen en krijgers moedig het zwaard aan, maar ook de eenvoudige boeren grepen hun zeisen en trokken, door de kruisvaan voorafgegaan, moedig ten oorlog.

De schilder heeft ons zulk een bende gewapende boeren voorgesteld op het oogenblik dat zij vóór den aftocht den laatsten zegen ontvangen van hun grijzen dorpsherder. Eerbiedig liggen zij rondom hem neergeknield op het Heine kerkhof, dat de nederige dorpskerk omringt, en kloppen rouwmoedig op de borst, als hij het Allerheiligste opheft om hen te zegenen voor den strijd. Niet vertrouwende op de scherpte hunner wapenen noch op de kracht van hun arm, maar alleen hun hoop stellende op de hulp des Heeren, zullen die mannen, hier zoo vredig neergeknield, zich weldra met hun vervaarlijke zeisen in de gelederen der ongeloovigen storten als echte maaiers van den dood.

Een Italiaansche bruiloft. -

Afwisseling behaagt: na de beschouwing van het schrikkelijk tafereel onzer eerste bladzijde rust het oog met des te grooter genoegen op de vroolijke schilderij, die de beide binnenpagina's van dit nummer beslaat: een Italiaansche bruiloft. Wie zou trouwens zonder een glimlach van innige voldoening die lachende groep kunnen aanzien? Zelfs de oude luitjes worden door de algemeene pret aangestoken; het goedige moedertje lacht dat haar tandelooze mond er wijd van opengaat; de eerwaardige, grijze dorpspastoor deelt van harte in het geluk van het jonge paar, dat hij zoo even in den echt heeft verbonden, en de bejaarde vriend van de familie biedt de bruid met gulhartige galanterie een ruiker aan. De jongere huisgenooten en gasten lachen en giegelen of drinken alvast op de gezondheid der jonggehuwden; de man met de korte broek op den voorgrond slaat de handen van opgetogenheid ineen bij den aanblik der bevallige verschijning van de bruid in staatsie; de muzikanten vedelen en strijken dat het een lust is, en de kok, die voor den bruiloftsdisch zorgen moet, zwaait ongeduldig met den lepel en kijkt of de meisjes, die hem de borden en vaten moeten aangeven, zich wel naar behooren reppen, terwijl zijn helper in den hoek inmiddels zorgt voor het aftappen der noodige fleschen landwijn. Dat kan nog een vroolijke bruiloft worden, en het paartje rechts wordt er blijkbaar al jaloersch op; we zouden durven wedden dat de jonkman het meisje lachend de vraag stelt: ‘En wanneer zal het onze beurt zijn, Annita?’

Troost in krankheid. -

In een hoekje met een boekje is volgens Thomas à Kempis het zoetste genot te vinden. Maar de meeste menschen zullen daartoe eerst wel hun toevlucht nemen, als de oude dag hen ongeschikt maakt om aan luidruchtiger genoegens, zooals bij voorbeeld de straks besproken bruiloft, deel te nemen. Dan eerst, als vroolijke gezelschappen hun te druk worden en zij naar een stil hoekje bij den haard omzien,

beginnen zij te beseffen hoeveel troost en aanspraak er in een goed boek schuilt. Maar dan komen verzwakking van het gezicht en andere gebreken van den ouderdom hun dat genot soms weer vergallen. Gelukkig, als zij, gelijk de kranke grijsaard onzer gravure, in die sombere uren zulk een lieve voorlezeres tot hun beschikking hebben, als de oude man in zijn dochter vindt. Met al het geduld, dat de kinderlijke liefde haar inboezemt, leest zij haar vader voor wat hem tot troost en afleiding kan strekken, als hij, dagen lang aan zijn leunstoel gekluisterd, in treurige overpeinzingen dreigt te verzinken. En als het aanhooren hem vermoeit, wisselt zij de lectuur af met het een of ander geliefkoosd lied, door de luit begeleid, en geschikt om aangename herinneringen bij hem op te wekken aan gelukkige dagen van weleer.

Wetenswaardig Allerlei.

Bezwaren tegen de spoorwegen.-

Wanneer men op het oogenblik de spoortreinen links en rechts door het land ziet snorren, kan men zich moeilijk een denkbeeld maken van de bezorgdheid, die dit thans onmisbaar geworden middel van verkeer bij zijn ontstaan hier en daar opwekte. Toen in 1836 het plan geopperd werd tot een spoorwegverbinding tusschen Neurenberg en Fürth, kwam het koninklijk-Beiersche *Obermedicinal-Kollegium* er aan te pas en werd uitgenoodigd zijn meening te zeggen omtrent de gevolgen, die zulk een snelle vaart voor het menschelijk lichaam hebben zou.

Het hoogste gezag op geneeskundig gebied verklaarde daarop als zijn meening ‘dat het rijden met stoom wagens in het belang der gezondheid verboden moest worden. De snelle beweging zou bij de reizigers onfeilbaar een hersenziekte teweegbrengen, die een bijzondere soort van *delirium furiosum* of woedenden waanzin zou vormen. Wilden de passagiers des ondanks het gevaar trotseeren, dan moest de staat minstens de toeschouwers beschermen. Want de eenvoudige aanblik van een snel voortrijdenden stoomwagen zou juist dezelfde hersenziekte ten gevolge hebben; het was daarom te wenschen dat de heele baan aan weerszijden met een dichte, minstens vijf voet hooge planken schutting zou omgeven worden.’

De toenmalige Pruisische generaal-postmeester Von Nagler verzette zich met het volle gewicht zijner ambtelijke betrekking tegen den aanleg eener spoorbaan tusschen Berlijn en Potsdam, daar hij met ontwijfelbare zekerheid meende te kunnen voorspellen, dat de zaak nooit rendeeren zou, want de postwagen tusschen Berlijn en Potsdam was niet eens altijd bezet. Ofschoon in het jaar 1838 Engeland en België reeds verscheidene honderden kilometers spoorbaan in gebruik hadden, betitelde de heer Von Nagler het nieuwe verkeermiddel als gemeene afzetterij (*faulen Schwindel*).

En de Beiersche minister Abel sprak toenmaals openlijk de meening uit: ‘Als Engeland zich met de spoorwegen ruïneeren wil, moet men het laten begaan. Voor ons, Duitschers, bestaat er geen reden om die Engelsche dwaasheid na te volgen.’ Ja zelfs de anders zoo sluwe Thiers, de latere p[r]esident der derde Fransche republiek, heeft zich jarenlang tegen den aanleg eener spoorbaan tusschen Parijs en Versailles verzet in de meening dat toch geen reiziger meer dan vroeger naar Versailles zou trekken. De toenmalige koning Ernst August van Hannover wilde evenmin een spoorbaan in zijn land, daar hij voorzag dat ook de ‘mindere man’ er van gebruik zou maken.

‘Ik wil geen spoorbanen in mijn land,’ meende de gestrenge heer, ‘daar ik niet verlang dat elke schoenlapper en snijder zoo snel reizen kan als ik.’

TROOST IN KRANKHEID, NAAR DE SCHILDERIJ VAN C. FEUDEL.

Westersche beschaving in Turkije. -

De oude gebruiken in Turkije verdwijnen meer en meer. Een zware lakensche jas met één rij knoopen en stijven kraag heeft de zijden of wollen, lichte en fraai gekleurde kleederen vervangen. Wie het hebben kan, versmaadt de bonte gemakkelijke pantoffels, die zich thuis en in de moskee zoo gemakkelijk lieten uitschieten, en knelt den voet in gepoetste laarzen, waar de zon op brandt en die maar met moeite uit en aan zijn te krijgen. In de bazaars vindt men veel meer lichte goudwaren uit de fabrieken van Pforzheim dan kunstig inlandsen handwerk, veel meer katoen en andere stoffen uit Engeland en Saksen dan fraaie Arabische weefsels. Sheffield en Solingen hebben Damascus sinds lang overvleugeld. Alleen de reusachtige bouwgevaarten der vervlogen eeuwen, de piramiden veranderen niet. 'De tijd spot met alle dingen, maar de piramiden spotten met den tijd,' zegt een Arabisch spreekwoord. Men heeft ze als steengroeven gebruikt en ze alleen niet in de lucht laten springen, omdat men voor de gevaren vreesde, die de ontploffing voor de stad kon opleveren. Het gelaat van de groote Sfinx heeft het geschut der Mamelukken tot schijf gediend, maar toch zijn deze gedenkstukken uit den tijd der Pharao's staande gebleven en zullen blijven staan ook als al wat nog aan den bloeitijd der Muzelmansche beschaving herinnerde, verdwenen zal zijn.

Wat moeten wij met onze dochters doen -

Een Amerikaansch blad geeft op deze zeker zeer actueele vraag het volgende antwoord: Geef haar een ordentelijke opvoeding op school, leer ze voedzaam en smakelijk eten koken, wasschen, stijven, kousen stoppen, knoopen aannaaien, haar eigen kleeren en een fatsoenlijk hemd maken. Leer ze brood bakken en prent haar in, dat een goede keuken veel aan dokter en apotheker uitspaart. Leer ze, dat een

dollar honderd cent waard is, en dat hij alleen spaart die minder uitgeeft dan hij verdient, en dat allen, die meer uitgeven, arm moeten worden. Leer haar, dat een katoenen kleed, dat betaald is, beter kleedt dan een zijden kleed, wanneer men schulden heeft. Zeg haar, dat een rond, blozend gezicht meer waard is dan vijftig teringachtige schoonheden. Leer ze goede, sterke schoenen dragen, inkoopen doen en nacijferen of de rekening klopt. Zeg haar, dat zij door zich te sterk in te rijgen, Gods evenbeeld mismaken. Leer haar zelfvertrouwen, werkzaamheid en zichzelf te helpen. Zeg haar, dat een rechtschapen handwerksman in hemdsmouwen en met een schootsvel aan, ook zonder een cent vermogen, meer waard is dan een dozijn rijkgekleede en voorname dagdieven. Leer haar in den tuin werken en de vreugde der vrije natuur. Leer haar, als gij er geld voor hebt, ook muziek, schilderen en andere kunsten, maar bedenk steeds, dat het bijzaken zijn. Leer haar, dat het beter is te wandelen dan te rijden, en dat wilde bloemen mooi zijn voor hen, die ze aandachtig beschouwen. Leer haar den schijn verachten, en dat men, als men ja of neen zegt, het ook meenen moet. Zeg haar, dat het geluk in het huwelijk niet van het geld des mans, maar van zijn karakter afhangt. Hebt gij haar dit alles voorgehouden en hebben zij het begrepen, laat haar dan, als de tijd gekomen is, gerust trouwen; zij zullen haar weg wel vinden.

Heeschheid bij kanarievogels. -

Deze ontstaat gewoonlijk door kouvatten ten gevolge van tocht of het drinken van te koud water. Om de beestjes daarvan af te helpen geve men ze wat fijngestooten witte kandijsuiker in het water en hoede ze over het algemeen voor tocht.

[Nummer 15]

Genezen.
Door Mathilde.

III.

Het feest was afgeloopen. 's Avonds was er illuminatie en bal, een optocht met lampions voor de werklieden, een redevoering van den oudste hunner aan den jongen patroon, zeer veel tractaties in den vorm van chocolade en krentebrood aan het volk, in een woord, ieder moest erkennen dat Rosdrecht de kunst van feestvieren in hooge mate verstond.

Het was in de villa steeds luidruchtiger geworden; goede toon en fijne manieren waren reeds lan vóór het einde van het feest op de vlucht gegaan, zelfs de fabrikant was hoe langer hoe vertrouwelijker met zijn minderen geworden. De jongelui dansten en zwierden wild als saters en bacchanten in de groote feestzaal, de champagne stroomde letterlijk over den vloer en de morgen begon reeds te lichten, toen de feestvierenden in hoogst opgewonden toestand van elkander scheidden.

Ook Oscar had langzamerhand zijn gewone matheid afgeschud onder den invloed van muziek en drank; hij deed mede met een opgewondenheid, die aan het ziekelijke grensde, maar die zijn vader met blijdschap vervulde.

‘Als mijn jongen maar pret heeft,’ zeide hij aan wie 't maar hooren wilde, ‘als hij maar geniet!’

De eenzijdige man meende aar geluk en genot alleen bestonden in het bezit van die dingen, welke hij in zijn eigen jeugd had moeten ontberen en waarnaar hij toen zoo vergeefs had gesmacht.

Den volgenden morgen lag heel Rosdrecht in een loome, lustelooze stemming verzonken, maar in de fabrieken was het even vroeg dag als anders; de bel riep reeds op het gewone uur de werklieden op. Velen ontbraken echter op het appèl en ook de heeren lieten zich niet zien; de meeste bazen echter waren nog zeer uit hun humeur; zij hadden hun feestroes in lang niet uitgeslapen en hun kwade luim viel met verdubbelde kracht op de te laat gekomenen neer; het regende boeten en standjes en de stemming werd er niet beter op.

‘Ik wou dat de baas zijn feesten thuis hield,’ bromde er een, ‘wij hebben er toch niets dan miserie van.’

‘Ja en als wij nu maar flink getracteerd waren, maar jawel! slappe chocolade en krentebrood. 't Is ook wat, maar ik heb 'm toch geproefd, hoor! in de Groene Kan!’

‘Nou, mijn vrouw wachtte mij op met de slof,’ grinnikte er een, ‘en vandaag is het bij ons den heelen dag mis! Ik heb een goed wijf, maar als ik een drupje te veel op heb, dan is er geen huis met haar te houden.’

‘Als hij feesten wil geven, laat hij 't dan doen voor zijn plezier, maar niet voor 't onze. Wat hebben wij er aan?’

‘Niets, niemendal!’

GROOTVADERS LIEFSTE UURTJE, NAAR DE SCHILDERIJ VAN C. SOHN, JR.

‘Klaag maar niet!’ zeide er een, ‘wij zullen

't nog veel harder krijgen, als de jonge heer zijn vader opvolgt, want dat is me een groote hans, die meent dat hij uit een heel ander deeg gekneed is dan wij.'

'De jonge heer zijn vader opvolgen! Dat kan je begrijpen; die zal hier niet komen wonen, die blijft in Den Haag of Amsterdam in een groot huis, en die gaat rijden en rossen en reist de wereld door, alles van ons zweet en bloed.'

'En Dirksen wordt directeur en haalt uit ons wat er uit te halen is.'

'Maar 't kruikje gaat zoo lang te water tot het breekt,' sprak een holle stem, die van Dorus, 'er is een dag van wraak! Waarom moet die fijne bleekneus, die nooit iets voor ons deed, daar gaan brassen van 't geen wij met zooveel moeite verdienen?'

Nooit nog had Dorus voor zijn opruiende taal zulke gretige ooren gevonden als juist vandaag, nu er zulk een triestige, ontevreden geest heerschte.

Van allen, die aan het feest deelnamen, was er slechts ééne, aan wie men 't niet zien kon, dat zij tot laat in den nacht bezig geweest was met zorgen en bedienen; op den gewonen tijd was zij reeds op en aan haar gewone werkzaamheden gegaan; het was juffrouw Cecile Muller, de gouvernante-huishoudster, de spil eigenlijk waarom het geheele gezin der Van Deurne's draaide.

Zij ging reeds vroeg uit; het was zulk mooi weer niet als gisteren; een fijne motregen doorweekte den weg, waarlangs zij met vluggen stap ging. Zij sloeg er geen acht op, zij had zich gewapend met paraplu en regenmantel en zonder om te zien sloeg zij den weg naar het dorp in. Midden in het dorp stond het eenvoudige kerkje; Cecile trad binnen, slechts weinigen knielden daar neer; het meisje nam in een der banken plaats en woonde de H. Mis bij, die juist begon.

Toen zij de kerk weer verliet, werd zij vriendelijk gegroet, een vrouw sprak haar aan en klaagde haar nood, Cecile beloofde aan haar te zullen denken, een paar kinderen gaven haar de hand. Zij had voor elk een aardig woordje en toen snelde zij weer terug naar de villa, waar alles pas begon te ontwaken, de meiden en knechts deden geeuwend hun werk en zagen met een soort minachting de 'vrome juf' aan, die nu reeds van de kerk terugkeerde; Cecile lette er niet op, zij ging dadelijk aan het werk om alles voor het ontbijt in orde te brengen. Zij deed het vlug en handig, evenals alles wat zij ondernam; niets was haar te veel, en voor ieder in de villa was zij onmisbaar.

't Liep reeds tegen tien uur voor dat er een lid van de familie verscheen; toen kwamen de meisjes Anna en Elise, bleek, knorrig, met verwarde haren, daarna de heer des huizes zelf, met zware oogleden en ontevreden gezicht.

Hij pruttelde over alles, de thee was te slap, het eene ei te gaar, het andere te rauw; de meisjes vroegen of zij vandaag vrijaf hadden; met een zware uitdrukking verzekerde hij dat zij genoeg geluierd hadden en 't zoo wel was geweest.

'Nou, als er iemand luiert dan is 't Oscar,' pruttelde Elise; 'drie jaar lang heeft hij niets uitgevoerd en nu luiert hij nog. Dat is wat anders dan een dag vacantie.'

'Zwijg!' beval de vader met forsche stem 'Juffrouw Muller, laat den boel door de meiden opruimen en gaat u dadelijk met de meisjes naar de leerkamer. Ik wil hebben dat het ernst wordt met haar leeren.'

'Zeer goed, mijnheer,' was 't kalme antwoord. Juist klonk de bel van mevrouws kamer. De juffrouw moest bij mevrouw komen met het ontbijt, want mevrouw was niet wel en wilde de juffrouw spreken. De meisjes keken elkander aan en begonnen te lachen.

'Ja, daar heb je 't nu! Zooals de ouden zongen zoo piepen de jongen! 't Is me ook een voorbeeld dat de moeder geeft! Lui als de straatsteenen!'

Cecile Muller deed of zij die ongepaste woorden niet verstond en schikte het ontbijt van mevrouw Van Deurne op een blaadje.

'Wilt ge uw aardrijkskundige lessen even nazien, ge weet Spanje en Marokko?....'

‘Wat hebben de meisjes met Spanje en Marokko te maken?’ bromde haar vader; ‘laat haar haar eigen land maar eerst goed kennen.’

‘Zij hebben Nederland al gehad, mijnheer,’ antwoordde juffrouw Muller kalm en ging naar boven.

Zij had dien dag een moeilijke taak, de jonge dames waren onhandelbaar; zij hadden bovendien een logée, die onophoudelijk onder het raam zat te zingen en te fluiten en haar nog meer in de war maakte. ‘Juffrouw Kruyer,’ zeide Cecile Muller, naar het raam gaande, ‘zou u geen andere plaats willen kiezen, hier hindert u ons.’

‘Dat kan me niet schelen, u hindert mij,’ klonk het snibbige antwoord.

Zonder iets meer te zeggen, sloot de gouvernante het raam en nu begonnen de meisjes te klagen over de hitte, maar juffrouw Cecile bekommerde er zich niet om; op haar gewone, kalme, bedaarde manier ging zij voort haar lessen te geven en langzamerhand dwong zij haar tot meer oplettendheid.

De jonge held van het feest liet zich niet zien; hij had eerst niet kunnen slapen, in den vroegen morgen was hij voor zijn open raam gaan staan om wat verfrissching te zoeken. Hij zag de gouvernante uitgaan en weer terugkomen en verwonderde er zich over, waar zij toch had kunnen heen gaan.

‘Zij ging het laatste naar bed, dat weet ik zeker,’ dacht hij bij zichzelf, ‘en was het eerste op.’

De familie Van Deurne was katholiek, maar meer in naam dan in de daad; sedert jaren vervulde de oude heer zijn plichten niet. Mevrouw ging naar de kerk als zij er lust toe gevoelde; de kinderen, nu zij juffrouw Muller tot gouvernante hadden, gingen met haar mede. Oscar had sedert lang zich op een zoogenaamd hooger standpunt geplaatst of liever hij was geheel onverschillig voor godsdienst, zooals hij het voor alles scheen te zijn.

Hij stond voor het raam te kijken, toen zij wegging en 't verwonderde hem zeer dat het hem iets schelen kon te weten, wanneer zij terugkwam, 't Duurde vrij lang; hij was er koud door geworden, en nu hij zijn wil had, was hij tevreden en ging weer naar bed.

Dien namiddag zat hij met zijn vader onder de veranda; hij schommelde in een grooten wipstoel, met een sigaar in de hand, die hij liet uitgaan, en hield altijd zijn oogen half gesloten.

‘Ben je ziek, jongen?’ vroeg de vader.

‘Ik? neen! Ik geloof 't ten minste niet.’

‘Maar je bent zoo mat, zoo lusteloos! Je heb in niets plezier, gisteren was je een beetje opgewekt, maar dat was enkel een vlammetje, nu is alle pit er uit.’

‘Dat is 't woord! De pit is er uit. Ik heb een gevoel of er hier binnen iets gebroken is, een veer gesprongen, ik weet het niet. Ik heb nergens lust in.’

‘Och kom! 't Zal wel komen, je bent moe, overspannen, je moet maar uitrusten. Je kunt je gemak nemen; je hebt je om niets te haasten.’

De zoon gaf zich niet eens de moeite te antwoorden.

Juist kwam Cecile Muller binnen met een blaadje, waarop twee kopjes koffie voor de heeren.

‘Wie is dat meisje?’ vroeg Oscar, toen de gouvernante heen was gegaan.

‘De gouvernante.’

‘Ja, dat weet ik wel, maar wie is zij?’

‘De dochter van onzen vorigen chef-machinist, een brave kerel, die een jaar of wat geleden door een machine verongelukt is. Ik heb zijn vrouw en kinderen erg vooruitgeholpen, ze heeft brillante examens gedaan en nu is zij hier bepaald onmisbaar. Zij helpt in alles, niets is haar te veel en de jongens hebben ontzag voor haar.’

‘De jongens?’

‘Ja, ik bedoel de meisjes! Zoo noemen wij ze in de wandeling; het zijn een paar domme kuikens, precies haar moeder.’

Oscar zweeg bij deze tegenover hem niet zeer kiesche bekentenis.

'Zij is wel erg fijn!' ging de oude heer voort. 'Elken morgen gaat zij naar de kerk. Voor mijn part laat zij haar gang gaan en als zij de jongens zoo vroeg uit het bed kan krijgen, mij ook goed, maar ik moet zeggen niemand heeft last van haar fijnheid, integendeel!'

Oscar bleef zwijgen, toch ontging hem geen woord.

'Ik ben van oordeel, vrijheid, blijheid in alles,' ging de oude heer voort, 'en dat herhaal ik mijn werkvolk ook. Als zij maar hun werk doen in de fabriek dan bekommer ik mij volstrekt niet om hun doen en laten; er zijn hier scholen opgericht, ik wil geen tweespalt hebben in het godsdienstige. De pastoor en de dominee moeten maar zorgen dat zij hun volkje uit mekaar houden en 't gaat best, heel best! Ze praten overal van socialisme, van werkstakingen, van ontevredenheid, ik merk er niets van.'

'Gelukkig!' zeide Oscar, 'en is u van plan uw leven lang hier in dit nest door te brengen?'

'Ja, ik heb nu de villa gebouwd en ik moet er het oog op houden, maar alles is zoo geregeld,' en hij zag zijn zoon met een blik vol liefde aan, 'dat zoo ik mijn hoofd mocht nederleggen, de vrouw en de jongens verzorgd zijn en dat jij een prachtig inkomen trekt, zonder je in iets met de boel te bemoeien. Je gaat wonen waar je wilt en je dividenden worden je geregeld uitbetaald.'

'Heerlijk!'

'Ik hoop dat het nog lang duren zal,' ging na een poos de vader voort, die hoop had gehad, dat zijn zoon zoo iets zeggen zou.

'Natuurlijk!'

IV.

Er was bepaald met den jongen Van Deurne niets te beginnen; hij zat altijd op zijn kamer of onder de veranda, nooit iets uitvoerende, altijd verzonken in diepe verveling, in oneindige lusteloosheid; hij zakte hoe langer hoe dieper weg in deze apathie; niets kon hem er meer uit verheffen.

Hij had veel gezien, veel genoten, veel gehoord, hoewel hij nog geen vijf en twintig jaar oud was en reeds vermoeide, walgde hem alles; nooit had de knaap van jongs af een wensch gekoesterd of deze werd onmiddellijk vervuld, nooit had hij zich tot iets behoeven in te spannen. Van nature goed begaafd, had hij al spelende alles geleerd wat hij weten wilde. Zijn vader aanbad hem en willigde al zijn grillen, hoe dwaas ook, in. Zijn moeder, eene fijnbeschaafde vrouw, uit een goede maar verarmde familie, had hij vroeg verloren; zijn stiefmoeder, die vroeger huishoudster bij zijn vader was geweest, beschouwde hem nog altijd min of meer als haar jonge meester, over wiens heerschappij zij wel morde, maar waartegen zij niet waagde op te staan.

Zijn zusjes en broertje bestonden nauwelijks voor hem. Hij was een bedorven kind in den waren zin des woords, en het was erg jammer, want Oscar had oorspronkelijk veel goeds gehad; niemand dacht er echter aan dit goede te ontwikkelen; men leidde in villa Suzanna een veel te oppervlakkig leven om aan de hoogste belangen van ziel en geest te denken.

Van Deurne wilde in de eerste plaats van zijn zoon een echten heer maken en hij was er maar al te goed in geslaagd; de knaap had alle mogelijke hebbelijkheden aan jongeheeren eigen, tot de zijne gemaakt, maar de vader bleef er blind voor; eindelijk besloot hij den knaap te laten reizen. De reizen kostten hem schatten van geld en zijn zoon keerde daarvan terug als een jonge grijsaard, overmoede, oververzadigd van alles. Toen deze toestand eenige weken duurde, en niets in staat scheen den jonkman uit zijn staat van verdooving op te wekken, werd de vader

ongerust; hij liet zijn huisdokter komen, deze voelde Oscar den pols, schreef hem iets voor, dat hij niet wilde in-

nemen en verzekerde dat alles overigens in orde was; hart, longen, lever, alles verkeerde in goeden staat.

Van Deurne noemde hem een ezel, die er niet het minste verstand van had en sloeg voor een professor te laten komen.

'Doe geen moeite, vader!' zei Oscar, 'ik ontvang hem niet.'

'Maar wat scheelt je dan?' vroeg de oude heer onmiddellijk.

'Mij niets, letterlijk niets! Laat mij begaan! Ik wil rust hebben.'

'Maar hoe lang duurt die rust al niet. Wat drommel, je kunt toch je heele jonge leven daar zoo niet verdroomen.'

'Als ik er nu plezier in heb!'

De vader schudde zijn hoofd en ging de kamer uit. Hij was teleurgesteld; alles had hij gedaan, alles er voor over gehad om dat kind met geluk te overstelpen, al zijn wensen en had hij vervuld, zorgvuldig van zijn pad alles verwijderd wat hem hinderen kon, waaraan zijn voet zich zou kunnen verwonden, en het gevolg was geweest dat hij nu levensmoede scheen, dat hij alle lust, alle belangstelling voor het leven verloren had.

Hij lag achterover in het prachtig, zelfs al te weelderig gemeubelde salon; hier was 't het rustigste van het heele huis, en hij lag er uren lang onbeweeglijk, hij voelde zich zelfs te mat om ongelukkig te zijn, hij beliefde geen eten en slechts weinig drinken.

'Maar, mijn hemel! de jongen sterft als het langer duurt!' zeide Van Deurne; 'juffrouw Muller, weet u wat, breng mijnheer Oscar eens een flesch champagne.'

'Ik, mijnheer?'

'Ja, u! Verzoek hem eens te drinken, misschien luistert hij wel naar u!'

't Meisje gehoorzaamde zwijgend; zij ging naar het salon en bracht het bestelde.

'Mijnheer,' zeide zij, 'u zou uw vader groot genoegen doen met dit eens te probeeren.'

En zij bood hem den kelk met den schuimenden wijn.

Hij sloeg zijn oogen half op.

'Is dit voor mij?' vroeg hij.

'Ja, op verzoek van mijnheer Van Deurne.'

'U is wel beleefd, juffrouw!'

En hij dronk het glas leeg.

'Dat doet mij goed,' sprak hij.

Zij glimlachte; hij merkte het op.

'Waarom lacht u?'

'Om u'

'Om mij en waarom? Ben ik zoo belachelijk.'

'Als u niet zoo te beklagen was....'

'Beklaagt u mij?'

'Ja, ik zie veel ellende, maar u is de ellendigste van allen. Die anderen zijn gemakkelijker te helpen, maar u kan men niet helpen, tenzij....'

'Tenzij?'

'O, als ik uw dokter mocht zijn, ik zou u wel redden.'

'Dan moest u mijn kwaal eerst kennen.'

'Die ken ik!'

'Maar u kent mij nauwelijks.'

'Genoeg om te weten, wat u ontbreekt!'

'En dat is?'

'Plichten!'

Hij richtte zich half op en zag haar aan met zijn nu geheel geopende oogen.

'U zegt plich....ten?'
'Ja, mijnheer, die heeft u niet en misschien ook nooit gehad en daarom beklaag ik u zoo!'
''t Doet mij pleizier, dat u mij beklaagt.'
'Ik wilde dat ik 't niet hoefde te doen, ten minste dat u niet door mij beklaagd wilde worden. Ik hoor veel klachten,' ging zij voort en zag met een uitdrukking van medelijden en te gelijk minachting op hem neer, 'maar geen van de arme schepsels, die moeite hebben om met 60 cts. per dag rond te komen, is er zoo erg aan toe als u. Zij kunnen leven, en zouden het doen als ze meer geld hadden, u kan het niet eens meer!'
'En hoe zou u mij genezen?'
'U moest maar eerst willen.'
'Dat kan ik juist niet.'
'Dan kan ik u ook niet helpen.'
Zij nam het ledige glas en wilde heengaan.
'Juffrouw!' riep hij haar na, 'komt u mij eens weer spoedig bedienen?'
'Neen, mijnheer, ik deed het nu om uw vader genoegen te doen, maar ik ben van plan het bedienen van u verder aan de meiden over te laten.'
'Wat is u onbarmhartig! Heeft u zoo weinig zorg voor zieken!'
'Voor zieken van uw soort, ja!'
Hij stond op en deed met blijkbare moeite eenige stappen naar haar toe.
'Juffrouw, u moest mij een vraag beantwoorden,' zeide hij; 'waar ging u den morgen na het feest zoo vroeg heen?'
Zij glimlachte schalk.
'Was u toen ook al op?' vroeg zij terug.
'Neen, ik was nog niet naar bed.'
'O, ik ging naar de kerk.'
'En 't was toch geen Zondag?'
'Ik ga er alle dagen heen.'
'Waarom?'
Zij zag hem met haar groote oogen ernstig aan.
'Om er kracht te halen en goeden wil tot volbrenging mijner plichten.'
Toen ging zij de kamer uit; Oscar zocht zijn stoel niet weer op, hij wandelde naar het raam en verwonderde er zich over dat hij zoo veel moeite had om te loopen.
'Dat meisje maakt mij beschaamd,' mompelde hij, 'en ik geloof dat zij mij veracht. Wat kan 't mij ook schelen.'
Hij ging weer liggen, maar 't verveelde hem spoedig; hij vroeg niet meer: 'Wat kan 't mij schelen,' maar 'ik wou dat het mij niet schelen kon.'
Onophoudelijk vervolgde hem haar woorden.
'Die mensenen van 60 cents per dag zijn er beter aan toe dan gij,' of wel, 'gij moet willen.'
Zij wilde wel maar zij ging toch naar de kerk om daar haar wil te versterken. Naar de kerk! Sinds hoe lang had hij geen kerk betreden, dan alleen uit nieuwsgierigheid om haar te bezichtigen?
Van dezen dag werd Oscar's leven wel niet vlijtiger maar hij trok zich niet meer zoo terug in eenzame kamers; hij bleef meer in den kring zijner familie; door zijn half geopende oogen bespiedde hij onophoudelijk het doen en laten der gouvernante; het eenvoudige meisje was het eenige, dat hem nog wat belang inboezemde.
Zij was geen oogenblik ledig, altijd deed zij iets, altijd was zij bereid om iedereen te helpen; voor de grillen van ieder stond zij klaar, hoe uiteenloopend zij ook konden zijn; altijd scheen zij vroolijk, altijd opgewekt, niets was haar te veel, maar van hem nam zij weinig of geen notitie. Zij bediende hem als het noodig was, maar zij scheen niet eens te weten of hij in de kamer was of niet, en onwillekeurig moest hij altijd naar haar zien, altijd zich met haar bezig houden. Spoedig was dit zijn eenige

bezigheid en hij kon er naar verlangen, dat zij kwam en zoo stil en gezellig aan haar bezigheden ging.

's Zaterdags maakte zij vlugger gedaan met haar werk dan anders; nog vóór het eten afgeloopen was, vroeg zij verlof op te staan.

'De juffrouw gaat naar huis,' zeide Anna.

'Voor lang?' vroeg Oscar.

'Tot Maandag!'

Oscar wandelde langzaam op en neer door een der zijlanen, en zag haar aankomen, netjes gekleed, met oogen stralend van genoegen en frisch blozende wangen; zij had een reistaschje in de hand en men zag aan alles dat zij zich veel plezier van haar uitstapje voorstelde. Zij wilde juist heengaan, toen een der meiden haar achterna kwam loopen.

'Juffrouw! of u even bij mevrouw wou komen?' Cecile Muller legde haar taschje en parasol op een tuintafeltje neer en ging snel naar binnen. Oscar zette zich op een stoel daar vlak bij neer, hij wachtte tot zij terug zou keeren, maar er ging eerst een kwartier, toen een half uur om en taschje en parasol bleven liggen en de eigenares verscheen nog maar niet.

Eindelijk hoorde hij geritsel, daar kwam zij aan, zonder hoed en mantel, iets bleeker dan daar straks; zwijgend wilde zij haar voorwerpen naar binnen medenemen toen Oscar vroeg:

'Gaat u niet op reis, juffrouw?'

''t Is te laat, mijnheer, de trein is weg; ik kan van avond niet meer in Z. komen.'

'En waarom is u niet eer vertrokken; u was toch bij tijds klaar.'

'Mevrouw had nog een en ander voor mij te doen.'

'Iets zeer belangrijks zeker?'

'Aan een japon moest iets veranderd worden.'

'En kon niemand anders het doen?'

''t Schijnt van niet!'

'Maar 't is toch een vreeselijke teleurstelling voor u; gaat u morgen naar huis?'

'Ja, na de kerk, om 9.13.'

'Maar wat verliest u dan tijd.'

'Mijn heelen avond.'

Hij keek op zijn horloge.

'Juffrouw,' zeide hij met meer energie dan zij nog van hem had gezien, 'de volgende trein houdt in Kouwenhoven stil; als ik onmiddellijk laat inspannen, dan kan u hem gemakkelijk halen en dan is u nog om halftien in Z. Vindt u dat goed?'

Zij bloosde en zag er nu allerliefst uit.

'O, mijnheer, dat is te veel,' antwoordde zij, 'zal men 't goed vinden?'

'Dat vraag ik niet. Maakt u zich maar klaar.'

Hij ging naar binnen en gaf zijne bevelen. Een oogenblik later reed de lichte panier vóór; mevrouw Van Deurne zag het van boven, van het balkon waarop zij zat.

'Wie rijdt er heen?' vroeg zij aan de logée, die bij haar zat.

Cecile kwam juist weer gekleed binnen.

'Mevrouw,' zeide zij, 'mijnheer Oscar heeft voorgesteld, mij naar Kouwenhoven te laten brengen om den laatsten trein naar Z. te halen.'

'Wel allemachtig! Wat een bereddering! Was er dan zoo'n haast bij dat u naar Z. ging; kon dat niet wachten tot morgen?'

'Ida is morgen jarig,' zeide zij schuchter.

'Vindt u het goed, mevrouw, dat ik ga?'

'Het rijtuig staat voor en mijnheer Oscar heeft hier toch alles te zeggen, wat hij wil. Nu amuseert u maar goed, juffrouw.'

'Mijnheer Van Deurne schijnt zich erg voor de juffrouw te interesseeren,' sprak de logée, wie het volstrekt niet beviel, dat hij zich niets om haar scheen te bekommeren.

‘Ik merk 't vandaag voor het eerst,’ antwoordde mevrouw.

‘'t Is ook zoo'n juweeltje in haar soort,’ merkte de andere snibbig op.

‘Ja, als je haar liet begaan, dan zou zij 't liefst hier heelemaal den baas spelen, maar dat verkies ik niet.’

Cecile was echter met van vreugde stralend gelaat in den panier gestapt; Oscar stond er naast, hij was gaarne met haar medegereden, maar vond het gepaster het niet te doen.

Zij gaf hem de hand vóór het instappen.

‘Ik dank u, mijnheer!’ sprak zij, ‘duizendmaal, mijn moeder en de kleintjes zullen zoo blijde zijn.’

Oscar zag haar wegrijden en in langen tijd had hij zich niet zoo tevreden gevoeld als van avond. ‘Ik wilde toch dat het Maandag was,’ dacht hij, ‘'t zal hier morgen zeer vervelend zijn,’ en toch was hij blijde dat er iets was, waarnaar hij verlangde.

(*Wordt vervolgd.*)

De dood in een coupé.

Op het perron van het station te B. wandelden eenige reizigers op en neer, die op den sneltrein naar V. wachtten.

De zon was reeds ondergegaan, en ofschoon het nog licht was, werden reeds hier en daar lantaarns aangestoken en verspreidden de kleurige seinlichten hun vurig schijnsel in het rond. De avond was warm en mooi; in het plantsoen,

DE JONGE WEDUWE, NAAR DE SCHILDERIJ VAN DE SCHRIJVER (*Salon des champs Elysées 1891*).

dat het stationsgebouw omgaf, kweelden de nachtegalen, en aan den wolkenloozen hemel werd de blanke sikkel der maan zichtbaar.

Twee dames keken in gespannen verwachting nu eens in de richting van de stad, dan weer naar den kant, van waar de trein moest komen.

'Ik kan maar niet begrijpen, hoe men zoo iets vergeet,' zei de oudste der dames, min of meer gemelijk.

'Maar, mama,' antwoordde de jongste, 'Alfred is anders op alles zoo nauwgezet en stipt. Op een dag als vandaag kan dat iemand wel eens overkomen; daarom mag u hem niet beknorren.'

'Voorzeker niet, lief kind, hij is anders een voortreffelijk mensch; maar toch, zijn portefeuille en al zijn geld te laten liggen, is toch wat sterk. En hoe onaangenaam, Fanny, als je den trein mist!'

AAN HET STERFBED, NAAR DE SCHILDERIJ VAN GEORGES BALLOT.

'Hij zal wel zoo hier zijn, mama, hij heeft immers een rijtuig genomen, en in het ergste geval moeten wij nog een nacht in de stad blijven.'

'Dat was al heel onaangenaam; je bagage is al afgegeven.'

'Nu, dat is toch zoo heel erg niet.'

Zij bleven weer staan en keken opnieuw; de moeder naar de richting van den trein, de dochter naar den man, met wien ze eerst heden in het huwelijksbootje gestapt was.

‘Daar komt hij al!’ riep plotseling de oude dame opgewonden uit, ‘nu is het te laat.’

De trein kwam stootend en snuivend aanstoomen. De conducteurs lieten zich rap op den grond glijden en de coupé-deurtjes werden opengeworpen.

‘Station B., twee minuten oponthoud!’ riepen de conducteurs. In een oogenblik verdrong zich een talrijke menschenmenigte op het perron. Reizigers met handkoffers en reiszakken gewapend, verlieten ijlings de coupé's, terwijl anderen, een plaatsje zoekend, hen te gemoet stormden. Krantenverkoopers lieten hun schel gekrijsch hooren, de kellners snelden met groote bladen, waarop zij spijzen en ver

verschingen te koop boden, langs de waggons, terwijl sjouwerlui, handwagens en postkarren zich door de opgewonden menigte een weg zochten te banen.

De beide vrouwen stonden radeloos te midden van dien menschenzwerm en Fanny zag met tranen in de oogen naar haar echtgenoot uit. Zij was eerst laat met haar toilet klaar gekomen en had het laatst het huis verlaten. Nu viel het haar plotseling in, dat zij in der haast vergeten had, de deur te sluiten. Hoe gemakkelijk had iemand daar kunnen binnendringen! De portefeuille met geldswaarde lag op de tafel, één greep slechts, en het was gedaan met haar huwelijksreisje.

‘Mama!’ riep ze opgewonden uit, ‘ik heb de kamerdeur opengelaten; als Alfreds portefeuille nu maar niet gestolen is!’

De moeder sloeg ontsteld de handen ineen. ‘Maar, meisje, hoe kon je toch zoo onvoorzichtig zijn!’

‘Vlug, vlug, instappen!’ riepen de conducteurs voor het laatste. De bel gaf het sein, het gestommel op het perron verminderde, de deurtjes werden dichtgeslagen.

‘Klaar; vertrekken!’ klonk het.

‘Daar is hij!’ riep Fanny uit, ‘wij moeten nog mee!’

Alfred kwam in allerijl aanstormen en wenkte met de hand, dat zijn vrouw moest instappen.

De stationschef gaf het sein tot vertrek; de stoomfluit weerklonk door de lucht.

‘Wij moeten nog mee!’ riep Fanny een conducteur toe.

‘Gauw dan!’ riep deze haastig.

De trein zette zich in beweging; maar de man opende nog in der haast een coupé, hielp haar er in en krakend viel de deur achter haar in het slot.

Op dit oogenblik sprong Alfred op de treeplank naast den conducteur; deze rukte gauw de deur van den belendenden coupé open, en ook hij was geborgen.

Bijna te gelijker tijd keken beide slechts door een beschot gescheiden echtgenooten uit het raam, lachten elkaar toe en wenkten hun moeder ten afscheid.

‘Heb je je portefeuille?’ riep Fanny, toen zij haar moeder niet meer zien kon.

‘Ja, kind,’ riep hij terug, ‘aan het naaste station kom ik bij je. Sluit nu maar je raampje, dat je geen kou vat.’

Zij knikten elkaar nog eens toe, waarna zij zich elk in zijn eigen coupé terugtrokken.

Nu eerst keek Fanny om zich heen en bemerkte aan het andere raampje een man, wiens bovenlijf op de eene, en wiens beenen op de andere bank rustten.

Hij had zijn overjas over zich heen geslagen en scheen vast te slapen. Een op den grond liggende flesch echter gaf de jonge vrouw spoedig een geheel andere voorstelling van den toestand haars reisgenoots.

Met weerzin en medelijden bekeek zij hem, en hoopte te gelijker tijd, dat hij voor het naaste station niet ontwaakte. Vijf kwartier uurs echter moest zij met den onaangenamen gezel doorbrengen, vooraleer de trein stilhield.

Bevreesd trok zij zich zoover mogelijk in haar hoek terug en keek nu eens naar buiten, dan weer naar den slapende.

Het was buiten nog zoo licht, dat de lamp in haar coupé niets anders dan een schemering kon teweegbrengen, die alle pogingen van Fanny, haar reisgenoot nauwkeuriger op te nemen, verijdelde.

Zonder eenig geruisch te maken bleef zij in haar hoekje gedoken. Telkens opnieuw wierp zij een steelschen blik op den slapende, daar zij vreesde, dat hij door het schokken der wagens ontwaken of van de bank tuimelen zou.

De trein snelde ondertusschen in vliegende vaart voort. Boomen en huizen, velden en weiden, bosschen en poelen, boerderijen en dorpen vlogen met de snelheid van den wind haar oog voorbij. Allengskens werd het donkerder, de voorwerpen doken

weg in de schemering, de maan teekende zich scherper tegen den hemel af, en de lamp in de coupé begon een helderder licht te verspreiden.

Fanny keek op haar horloge. Eerst een half uur was verstreken, en met een zucht bedacht zij, dat er nog drie kwartier moesten verloopen, eer men het naastbijzijnde station zou bereiken. Langzamerhand voelde zij echter, dat een onweerstaanbare loomheid haar bekroop. Het eentonig geratel der wagens bracht haar in een toestand tusschen waken en slapen. Vermoeid sloot zij de oogen en sluimerde in. Zoo ging weer een kwartier voorbij.

Plotseling sloeg zij de oogen op en keek rond. Een eigenaardig klapperend geluid had haar oor getroffen.

De dronken gezel lag nog altijd onbeweeglijk op zijn plaats, maar scheen nu zijn overjas geheel over zijn gezicht te hebben getrokken. Zij werd onrustig, zonder eigenlijk te weten waarom.

Buiten was het geheel donker; slechts nu en dan duidde een snel wegschietende reeks van lichten aan, dat zij een straatweg passeerde.

Fanny's oogen dwaalden rond in den doodschen coupé. Daar bemerkte zij plotseling in het net tegenover den slapende een kistje, waarvan de van gaten voorziene deksel open stond en waaruit wat hooi te voorschijn kwam.

Wat kon dat zijn? Dit kistje nam nu al haar aandacht in beslag.

Nog dacht zij er over na, waartoe het toch wel kon dienen, toen zij plotseling hevig verschrok. In het midden der bank tegenover haar had zich iets bewogen, en weer vernam zij de klapperende beweging, die haar gewekt had.

Eensklaps dook een grauwe massa uit de schaduw op; Fanny's oogen staarden recht voor zich uit, haar gelaatskleur werd marmerbleek. Nog eens weerklonk dat zonderlinge, vreesaanjagende geluid, en over de leuning der bank werd de breede, gladde kop eener slang zichtbaar.

Ontsteltenis en radeloosheid waren op Fanny's trekken te lezen. Bewegingloos bleef zij op haar plaats gekluisterd, zonder in staat te zijn, ook maar een lidmaat te verroeren. Sidderend van angst staarde zij het ondier aan, dat langzaam over de leuning naar beneden kroop.

Het duurde een paar minuten eer de jonge vrouw haar bezinning terugkreeg, en ondertusschen had de slang zich in haar volle lengte ontkronkeld. Zij kon zoowat een meter lang zijn, hief den kop op, liet haar gespleten tong sissen en keek haar slachtoffer, dat angstig in haar hoekje weggedoken was, onbeweeglijk aan.

‘Mijnheer, mijnheer!’ riep Fanny haar reisgenoot angstig toe, ‘om Godswil sta op, een slang!’

De man verroerde zich echter niet, en Fanny's angst bereikte het toppunt. Zij verloor het dier geen oogenblik uit het oog, maar greep haar paraplu en sloeg met alle kracht tegen het beschot.

De slang werd onrustig, schuifelde en siste, terwijl Fanny ademloos op een antwoord, op een teeken wachtte, dat Alfred haar gehoord had. Maar zij vernam niets en waagde het niet, het ondier nog eens door haar bewegingen onrustig te maken en te tergen.

Zoo gingen eenige lange, bange minuten voorbij, gedurende welke zij als een steenen beeld op haar plaats genageld zat, terwijl haar hart geweldig bonsde en haar voeten sidderden.

Plotseling schoot een denkbeeld haar door den geest: de noodrem. Maar hoe er bij te komen? De slang lag juist in de nabijheid daarvan, gereed bij de geringste beweging op haar toe te sschieten.

Wat moest zij doen? De trein snorde in duizelingwekkende vaart voort, en haar reisgenoot volhardde in zijn bewegingloozen toestand. Lang kon zij het niet meer uithouden; zij gevoelde, dat zij zou bezwijken van opgewondenheid en angst, en toch, zij moest tot elken prijs trachten haar koelbloedigheid te bewaren, want haar

leven stond hier op het spel. Het begon voor haar oogen te schemeren, het suisde in haar ooren, en zij voelde, dat zij een onmacht nabij was.

Eindelijk begon het ondier zich te bewegen; het ontkronkelde zich en begon langzaam tegen het raam op te kruipen. Nu was het ten slotte met Fanny's zelfbeheersching gedaan.

Met één sprong stond zij in het midden van den coupé en schudde haar reisgenoot met kracht dooreen.

'Sta op, mijnheer, een slang, een slang!'

De overjas van den slapende gleed op den grond en Fanny sprong ontzet terug.

Een lijk lag voor haar, bleek en misvormd, met opgezwollen hoofd en een kleine wonde aan den hals.

Door afschuw overmeesterd zonk de arme vrouw op de bank terug en bedekte het gelaat met haar handen. De dood grijnsde haar in zijn vreeselijkste gestalte tegen. Redding was niet mogelijk, waar zelfs deze sterke man het onderspit had moeten delven. Welk een gevoel zou Alfred beklemmen, als hij bij het eerstvolgende station het portier opende, wat zou hij zeggen, wanneer hij haar ontzield op den grond vond liggen? Hij zat rustig en gelukkig in den naasten coupé, slechts door een beschot van haar gescheiden, en kon haar niet bijstaan in haar doodsangst.

De jonge vrouw brak in een krampachtig snikken uit; al haar hoop had haar geheel begeven.

Al wat zij ooit van slangen gelezen of gehoord had, het oude sprookje, dat zij met haar blik haar slachtoffer betooveren en het op zijn plaats ketenen, stond haar duidelijk voor den geest. Dit kruipende, giftige ondier was noch te verjagen, noch af te weren. Het gladde, naakte lijf, zijn lenigheid en snelheid verzekerden het reeds de overwinning.

De liefde tot het leven behield echter de overhand op haar moedeloosheid, en na een paar minuten richtte zij zich weer op. Zij wierp een steelschen blik op het lijk tegenover haar, bemerkte hoe de slang, die tegen het raampje was opgekropen, zich daarna plotseling op den grond liet vallen, en vlak bij haar voeten terecht kwam.

Onder het slaken van een angstkreet stoof Fanny op en sloeg met haar parasol naar het dier, dat in hetzelfde oogenblik op haar toeschoot, maar haar gelukkig alleen in haar kleed beet. Fanny ijlde nu naar de noodrem, die zij met koortsigen haast overhaalde.

De fluit der locomotief weerklonk door de lucht, en op hetzelfde oogenblik bemerkte zij aan de schommeling der wagens de werking van het remtoestel.

Nieuwe hoop gloor in haar hart, dat hoorbaar klopte; maar zij waagde het niet, het hoofd om te wenden, want de slang schoof nu, sissend en getergd, over den grond.

Nog eenige bange oogenblikken, en de beweging van den trein werd langzamer. De beangste vrouw liet het raampje neer en riep om hulp.

Tal van stemmen deden zich hooren, de conducteurs kwamen toesnellen, de trein stond stil en het portier vloog open.

'Hier is een slang!' riep Fanny, die op de bank stond, opgewonden uit. Onmiddellijk weken de meesten ontsteld achteruit.

'Is u gebeten?' vroeg een stem.

'Neen, maar die mijnheer daar.'

'Om Godswil, Fanny, wat is er gebeurd?' riep Alfred uit, onstuimig naar voren dringend.

'Plaats, mijne heeren,' zei de hoofdconducteur. 'Een slang, zegt u? Waarachtig. Een stok, heeren! Blijf u maar bedaard staan, juffrouw.'

De conducteur was aanstonds met een zwaren stok gewapend en bracht het ondier daarmee een zoo geweldigen slag toe, dat het verdoofd neerstortte. Daarna hielp hij Fanny uit den wagen, die zich snikkend in Alfreds armen stortte.

Toen de jonge vrouw eenigermate van haar aandoeningen hersteld was, hadden de conducteurs hun onderzoek in den coupé geeindigd en het lijk uit den wagen verwijderd.

De conducteur trad op Fanny toe.

‘U mag van geluk spreken, juffrouw, dat u het ondier onmiddellijk bemerkte. De overledene heet Bloem en maakt deel uit van een

dierenspel. Het is onverantwoordelijk, een slang mee in den coupé te nemen. Als hij niet dood was, zou hem dat duur te staan komen.'

'Maar hoe is het beest dan toch wel uit de kist gekomen?' vroeg Fanny.

De man haalde de schouders op.

'Misschien mankeerde er iets aan de kist, waar de slang door kon. In alle geval is zij uit het net op zijn schouder gevallen en heeft hem onmiddellijk gebeten.'

Ondertusschen waren verschillende reizigers naderbij gekomen en bestormden de jonge vrouw met vragen.

Het fluitje der locomotief sneed spoedig aan elk gesprek den pas af. Ieder snelde nu naar zijn coupé terug en de trein zette zich weer in beweging.

E.J. Margrij.

Den 8^{en} Augustus dezes jaars overleed te Rotterdam, op slechts 49 jarigen leeftijd, een man, wiens afsterven aan de katholieke bouwkunst in Nederland een gevoelig verlies heeft toegebracht.

Everardus Joannes Margrij werd den 28^{en} December 1841 te Harderwijk geboren en legde zich, na voleindiging zijner eerste studiën aan het gymnasium aldaar, terstond toe op de bouwkunst, evenals zijn oudere toen reeds overleden broeder, die een der medeoprichters was van de thans bloeiende maatschappij 'Architectura et Amicitia.'

Hij genoot het voorrecht ter opleiding in de kunst tot leermeester te hebben onzen beroemden architect Dr. P.J.H. Cuypers, van wien hij een der ijverigste leerlingen en vurigste vereerders was, en onder wiens leiding hij zich volkomen vertrouwd maakte met de beginselen der middeleeuwsche architectuur, waarvan hij al spoedig een even warm voorstander en verdediger werd.

Hoezeer de heer Cuypers de werkkracht en den ijver van zijn leerling waardeerde en zijne bekwaamheid op prijs stelde, mocht hieruit blijken, dat hem reeds op zeer jeugdigen leeftijd de uitvoering van belangrijke werken als opzichter werd toevertrouwd.

De zaakkennis en nauwgezetheid, waarmede hij deze wist ten uitvoer te brengen, deden eveneens van buiten af de aandacht zoozeer op hem vestigen, dat hem reeds in 1865 als architect de bouw werd opgedragen der kerk van den H. Antonius van Padua te Rotterdam, waarover destijds de tegenwoordige missionaris-bisschop Mgr. Hofman als rector was aangesteld.

Dit werk, dat zeker mede onder zijne voornaamste kan worden gerekend, gaf reeds terstond blijk van zijne vertrouwdheid met de constructies der middeleeuwsche architectuur, speciaal van 'het dertiend'eeuwsch gothiek' en van zijne voorliefde voor de vormen eener beredeneerde bouwkunst.

Van dien tijd af tot aan zijn dood was hij onvermoeid op het gebied der bouwkunst werkzaam en verwierf zich een welverdienden naam door het groot aantal R.K. kerken, gestichten, pastorieën en scholen, die, naar zijue ontwerpen allerwege in ons land gebouwd, alle de sporen dragen van een zeldzaam talent en kunstontwikkeling en daardoor zonder twijfel zijne nagedachtenis in eere zullen houden.

Tot de grootste daarvan behooren voorzeker de St. Jozefskerk te Delft, de kerk van den H. Johannes den Dooper te Schiedam, van den H. Bavo te Berkenrode bij Haarlem, van den H. Lambertus te Kralingen, van den H. Franciscus te Oudewater (waar tevens volgens zijne plannen een flink ontworpen Zustersgesticht werd gebouwd), van den H. Dominicus en O.L. Vr. van den Rozenkrans te Haarlem, van

den H. Bonifacius te Amsterdam, van de H. Monica te Utrecht en van den H. Jozef te 's-Gravenhage, die mede een zijner laatste werken was en in het bijzonder de blijken draagt van toenemend gemak in de behandeling van de vormen der gothiek. Aan de voorgaande sluiten zich aan tal van andere kerken van grootere of kleinere afmeting, zooals die te Loosduinen, Leidschendam, Uitgeest, Nootdorp, Stompwijk, Kwakel, Voorhout, Waddinx veen, Schoonhoven, Hoogmade, Hellevoetsluis., en gestichten en scholen te Rotterdam, Amsterdam, Leiderdorp, Loosduinen, Kralingen, enz. Bij de vele werken aan zijne leiding toevertrouwd, bleek hem spoedig de behoefte aan bekwame beeldhouwers en schilders, die - in overeenstemming met zijne hoofdgedachte - zijne gebouwen voltooiden en decoreerden; vandaar dat hij zich al spoedig een atelier van beeldhouw- en schilderkunst schiep, waaruit tal van welgeslaagde stukken over ons geheele land, het buitenland en zelfs de Overzeesche Bezittingen zijn verspreid.

Zijne vele ondernemingen beletten hem echter niet aan iedere in 't bijzonder bij de uitvoering zoovele zorgen te besteden, dat er onder de talrijke gebouwen geen enkel zou kunnen genoemd worden, dat niet tot volkomen genoegen van het bestuur werd voltooid. Daarna bracht, behalve zijne degelijke bekendheid met de eischen der praktijk, zeker in niet geringe mate bij zijn bijzondere tact om zich zoowel bij het bestuur, dat hem de werken opdroeg, als bij de aannemers, die ze uitvoerden, bemind e maken.

† E.J. MARGRIJ.

Dat zijne verdiensten op bouwkundig gebied van vele zijden werden gewaardeerd, kan o.a. blijken uit het feit, dat hij, bij de viering van het gouden priesterfeest van Z.H. Paus Leo XIII, werd uitgenoodigd zitting te nemen in het Hoofdcomité ter aanbieding van het huldeblijk der katholieken van Nederland, in welks bemoeiing hij een belangrijk aandeel nam, terwijl Z.H. de Paus hem voor het vele goede, aan de katholieke zaak van Nederland bewezen, begiftigde met het kruis *pro Ecclesia et Pontifice*. Ook het Rijk wist zijne bouwkundige talenten op prijs te stellen; onder andere door hem de restauraties op te dragen van verschillende oude gebouwen, zooals die van den St.-Lievens-Monstertoren te Zierikzee, een der merkwaardigste kunstgewrochten van ons land, die van de hervormde kerk te Brouwershaven, enz.

Kort voor het begin der ziekte, die een einde maakte aan dit werkzaam leven, werden nog door hem ontworpen nieuwe kerken te Voorburg en Hillegersberg bij Rotterdam, van welke laatste hij zelf, helaas! niet het begin van uitvoering heeft mogen zien.

Bedeeld met een gouden hart en warm en ijverig katholiek bovendien, wordt hij diep betreurd niet alleen door echtgenoote en kinderen, maar door tal van vrienden en vereerders, die hij zich in zijne korte loopbaan verwerven mocht.

P.H.

Bij de Platen.

Grootvaders liefste uurtje. -

Het lief en leed van het menschelijk leven blijft in alle eeuwen hetzelfde; zoolang er menschen zijn, is er bemind en geleden, gelachen en geweend. Dat stelt de beoefenaars van het zoogenaamde *genre* onder onze schilders in staat, een aangename afwisseling te brengen in hun huiselijke tafereelen. Het genoegen van een grootvader te midden van zijn kinderen, - hoe dikwijls zagen wij het al in beeld gebracht! Maar als, gelijk hier, de schilder zijn personages in een kleeding steekt van twee-, driehonderd jaar terug en ze in een daarbij passende omgeving plaatst, dan lijkt het tooneel ons weer geheel nieuw en ontleent daarbij aan het schilderachtige van costume en stoffeering, aan de poëzie van het verleden, een eigenaardige bekoring.

Met welgevallen beschouwen wij den goeden grijsaard, die zich in het spel zijner kleinkinderen verlustigt, terwijl zijn dochter, de jonge moeder, den altijd welkomen gast een glas wijn aanbiedt. Bijzonder gelukkig van uitdrukking is de kleine jongen, die zich tegen grootvaders knie vleit en ofschoon door diens knokkelige oude hand omklemd, toch blijkbaar jaloersch is op zijn jonger zusje, dat kraaiend komt aan-kruipen en naar zijn meening al te veel grootvaders aandacht in beslag neemt. En bevallig ‘doet,’ zooals onze artisten zeggen, in dit oud-Hollandsch binnenhuis de lieve verschijning der jonge vrouw, die de dubbele vreugde van ouder- en kinderliefde verpersoonlijkt.

De jonge weduwe. -

Hoe treurig werkt, na de beschouwing van dat vriendelijk tafereel, de aanblik dezer jonge weduwe in weemoedige overpeinzing verdiept en ongevoelig zelfs voor den troost, haar door het argeloos gekeuvel van haar vaderloos dochtertje geboden. Al te levendig wordt zij op dezen dag herinnerd aan het onvergetelijke verlies, waardoor haar alles ontviel. Heden voor een jaar viel de vreeselijke slag, die op eenmaal heel haar levensgeluk verwoestte. Doch werpen wij, om al het smartelijke dier herinneringen mee te voelen en ons met den schilder van het tafereel daarin te denken, een blik op onze volgende gravure:

Aan het sterfbed. -

Hier zien wij de jonge vrouw in radelooze droefheid verzonken aan de stervenssponde van den geliefden echtgenoot. Koud en roerloos ligt hij daar uitgestrekt, den rozenkrans, dien hij in zijn laatste ure omklemde, nog in de verstijfde vingers gekneld. De liefderijke zuster, die hem in zijn ziekte met zoo teedere zorg hielp verplegen en met zijn echtgenoote zoo vurig bad voor zijn genezing, leest

thans de gebeden der overledenen. De van smart overstelpte weduwe kan op het oogenblik niet meebidden; tranen verstikken haar stem, maar als ze straks een weinig tot kalmte zal zijn gekomen, zal haar oog vallen op het crucifix, minnelijk stralend tusschen de twee brandende waskaarsen als een ster van hoop en bemoediging, het onderpand van het zalig weerzien in den hemel.

Visscherij bij kunstlicht in Florida. -

In de tot Florida behoorende Biscayne-baai en naast het zoogenaamde Florida-rif, aan de zuidelijkste spits van het schiereiland, dat bijna tot den 25sten breedtegraad vooruitspringt, verheft zich als een waarschuwend teeken voor de visschers het lichte ijzeren geraamte, door onze gravure afgebeeld. Het is de vuurtoren der Fowey-rotsen, naar den trant der Amerikanen, bij wie alles gauw klaar moet zijn. eenvoudig uit ijzeren staven opgetrokken. Wind en golven spelen onder de ijzeren woning van den torenwachter door en van den top verspreidt 's nachts een electrische vlam haar schelle stralen over de wijde watervlakte. De kleine ijzeren toestel rechts is maar een baken tot aanduiding van het gevaarlijke vaarwater. Het Florida-rif bestaat namelijk uit een lange, smalle koraalbank, en alleen de straat tusschen deze bank en de noordelijke gelegen zandbanken is bevaarbaar. Die laatste zelf zijn weer met enkele koraalklippen doorzaaid en worden graag door groote scharen van schildpadden opgezocht.

Des nachts nu varen de schippers, als echte Neptunussen met een drietand gewapend, het

stille watervlak op en lokken door brandende fakkels een soort van nieuwsgierige schelvisschen, die hun ervaren hand licht ten offer vallen. Toch behoort er groote oefening van het oog toe om aldus de visschen te steken, want, zooals men weet, wordt de lichtstraal, die uit het water in de lucht overgaat, gebroken, zoodat hot voorwerp zich op een andere plaats bevindt, dan waar het oog het waarneemt,- iets wat den onervaren visscher dikwijls op onverklaarbare wijze elke vangst doet ontgaan.

Wetenswaardig Allerlei.

Een tweede Samson. -

Een der sterkste mannen, die ooit geleefd hebben, was de Pruisische generaal Von Favrat, die tegen het einde der vorige eeuw gouverneur van Glatz was. Zijn tijdgenooten verhaalden vele voorbeelden van zijn merkwaardige lichaamskracht. In den zevenjarigen oorlog door een Oostenrijksch huzarenofficier in de engte gedreven, hieuw Favrat zijn bestrijder zoo geweldig met de sabel op het hoofd, dat dit tot op de schouders gespleten werd. Dat hij een paard met ruiter en al van den grond kon lichten, is herhaaldelijk verzekerd. Een kanon in het tuighuis te Danzig, dat tot dusver niemand behalve koning August de Sterke had kunnen oplichten, hief Favrat verscheidene malen met ongeloofelijk gemak op, hetgeen in de jaarboeken van het tuighuis staat opgeteekend. Een drieponder droeg hij op den schouder zooals een soldaat zijn geweer. Hoefijzers en geldstukken tusschen zijn vingers om te buigen was maar kinderspel voor hem. Even gemakkelijk droeg hij een volwassen man op iedere hand en schommelde twee of drie menschen op zijn kuit, terwijl hij het been ter hoogte van de knie oplichtte. Dikwijls rolde hij twee groote tinnen schotels in elkaar alsof het twee vellen papier waren geweest. Nog in 1796, toen hij al een zestiger was, gaf hij het volgende bewijs van zijn lichaamskracht.

Toen hij in Februari van Warschau naar Breslau reisde, moest hij op de Silezische grens een moerassig stuk grond passeeren, waar zijn groot Engelsch vier-persoons-rijtuig tot aan den dissel in het slijk bleef steken. Drie officieren en zijn secretaris stapten uit om het rijtuig uit den modder te trekken; maar noch zij, noch de bedienden, noch de paarden konden het van zijn plaats brengen. Toen beval Favrat de paarden klaar te houden om te trekken, zoodra men merkte dat het rijtuig in beweging kwam. Hij zette zich met den rug er tegen en lichtte het langzaam uit het moeras. Nog op zijn sterfbed moet de generaal een vriend, die hem bezocht, met stoel en al van den grond getild hebben en beklaagde zich ondertusschen nog over het afnemen zijner krachten.

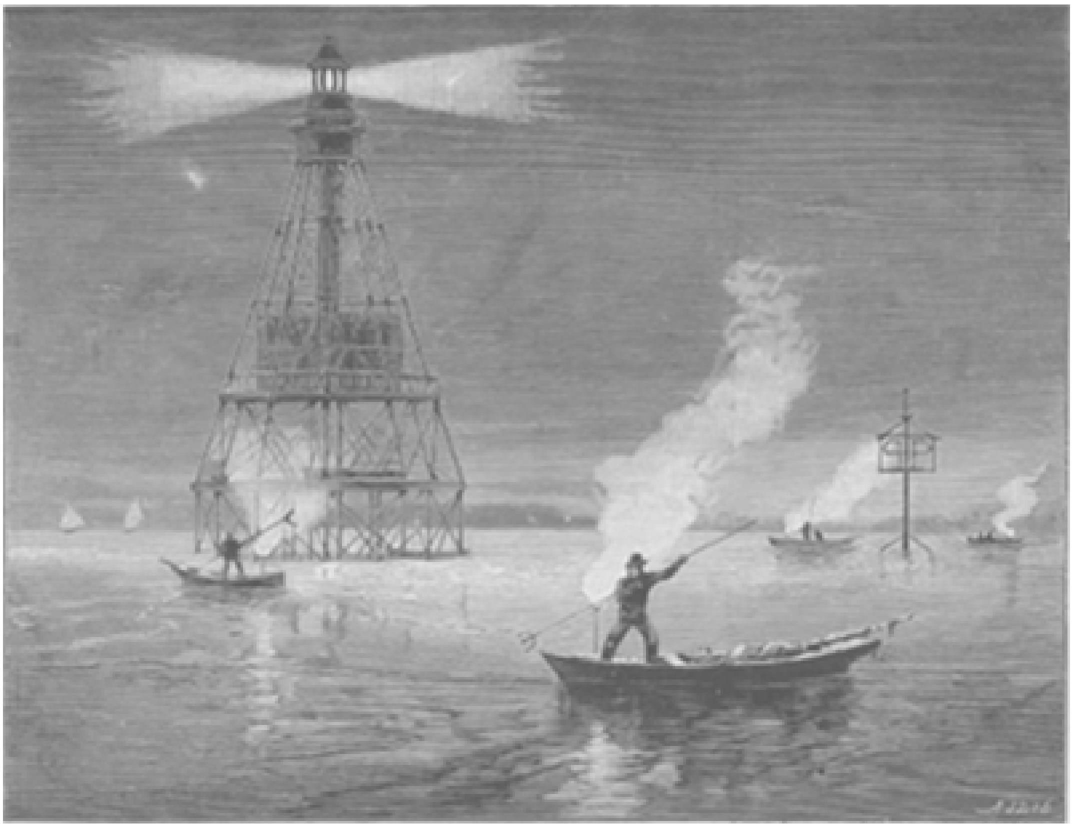

VISSCHERIJ BIJ KUNSTLICHT IN FLORIDA.

Vuurtorens. -

Omstreeks 655 jaren voor Christus moet de Griek Leschos den eersten vuurtoren op het voorgebergte Signion gebouwd hebben. Later werden aan den Pyraeos, de haven van Athene en in de nabijheid van andere Grieksche havens dergelijke eenvoudige torens opgericht, waar elken avond houtblokken gebrand werden, die een groote vlam gaven. De beroemdste van alle latere vuurtorens was de Pharus, dien Sesostratos van Knidos omstreeks 300 jaren vóór Christus bij de haven van Alexandrië optrok.

Met zulke verkwistende pracht werd sedert geen gebouw met dergelijk doel meer gesticht. Volgens Strabo's beschrijving vormde de toren een soort piramide, van buiten geheel met wit marmer bekleed, en bestond uit vijf verdiepingen, elk van honderd voet hoog, door groote zuilen, alle uit één stuk gedragen. In het jaar 1300 werd hij door de Arabieren na de verovering van Egypte verwoest en had toen alzoo 1600 jaren gestaan. Zonder dat wandalisme zou dat allermerkwaardigste bouwwerk ons naar alle waarschijnlijkheid tot op den dag van heden bewaard zijn gebleven. Wat er thans nog van over is, zijn maar weinige puinen van den onderbouw.

Ook de vuurtoren ten tijde van Hendrik II door Louis de Foix op een rotseneiland in de Garonne gebouwd, werd nog door groote steenkolenvuren verlicht, die in vrij zwevende pannen brandden. Eerst bij het begin van onze eeuw werd tot dit doel de lamp van Argand aangewend.

Tegen bijensteek. -

Tabaksap moet een voortreffelijk middel tegen bijensteek zijn. Zelfs het bevochtigen met het natte einde eener brandende sigaar moet met het beste gevolg aangewend

zijn. Ook het opleggen van vochtige aarde, versche schijfjes ui, ongebluschte kalk of vluchtige alkali wordt aanbevolen, evenzoo het bestrijken met olie en het opleggen van collodium. De hoofdzaak is het verwijderen van den angel.

Schilderijen achter glas. -

In de *National Gallery*, het groote museum van schilderijen te Londen, is men sinds lang tot de ontdekking gekomen, dat de oude kunstwerken veel te lijden hadden van de inwerking der lucht, die daar met roet en rook bezwangerd is. Om dat te verhelpen is men op het denkbeeld gekomen, al de schilderijen door glas tegen die verderfelijke invloeden te beschermen. Bij doeken van groote afmeting gaat dit met groote moeilijkheden gepaard, daar de ruit uit één stuk dient te zijn. Zoo was het bijna ondoenlijk een ruit te verkrijgen, groot genoeg om het groote tafereel van Paolo Veronese 'De aanbidding der Wijzen,' dat niet minder dan elf Engelsche voeten breed is bij een hoogte van tien Engelsche voeten, te bedekken. Ten slotte is echter zulk een ruit in Frankrijk gemaakt, en men gaat nu voort ook de andere schilderijen met glazen platen te bedekken.

[Nummer 16]

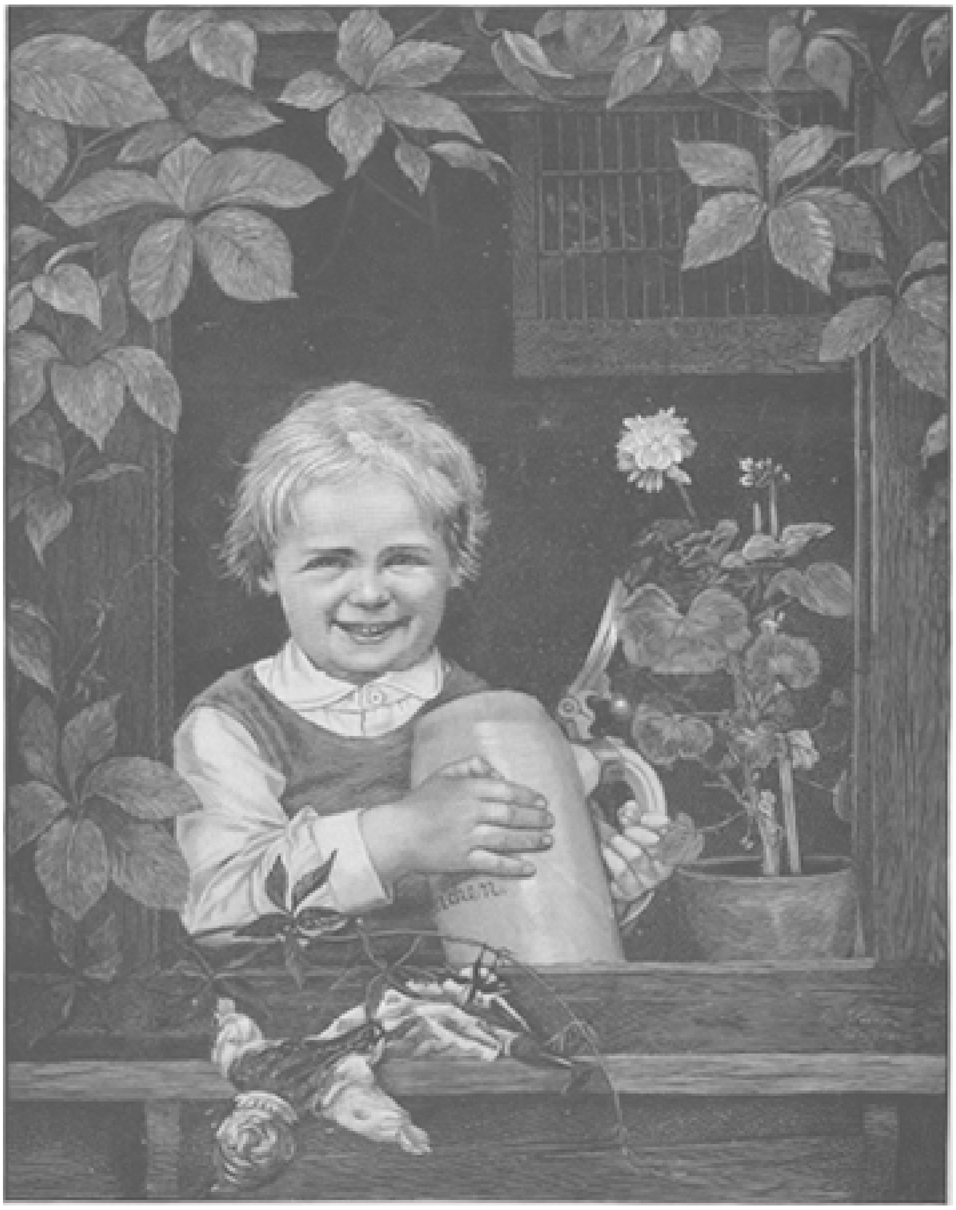

EEN VEELBELOVEND MUNCHENAAR, NAAR DE SCHILDERIJ VAN L. STURM.

Genezen.
Door Mathilde.

V.

Cecile's komst was een groote verrassing voor haar moeder en de kinderen; nu zij niet gekomen was met den laatsten trein verwachtten zij haar niet meer; de kleinste kinderen waren al naar bed, de twee oudsten zaten nog op toen zij even na tienen aanbelde.

Mevrouw Muller woonde op een heel eenvoudig bovenhuisje met haar vier kinderen; zij had veel moeite rond te komen en hun een goede opvoeding te geven, maar het meisje, dat op Cecile volgde, gaf pianoles, zij zelf had een paar agenturen, en de drie jongere kinderen waren op school; Cecile betaalde voor hen het leergeld.

Telkens als de oudste zuster mocht overkomen, was 't een feest; voor de moeder, die in haar zulk een goeden raad en steun vond en altijd veel met haar te bespreken had, voor de zusjes, met wie zij zoo vroolijk en opgewekt kon omgaan, voor de broers, die haar zooveel hadden te vertellen.

‘Hoe heerlijk dat je van avond nog komt!’ riep Ida, de oudste, uit, ‘moe heeft de anijsmelk juist opgezet en nu hebben wij morgen den heelen dag voor ons.’

‘En hoe heb je den trein nog gehaald?’ Cecile vertelde alles oprecht.

‘Hij is toch wel goed, die mijnheer Oscar, “zeide zij,” niettegenstaande zijn groote luiheid.’

Mevrouw Muller voelde zich onaangenaam gestemd, zij wist zelf niet waarom. Ida begon te lachen, totdat een strenge blik harer moeder haar het zwijgen oplegde.

Maandagmorgen was Cecile op haar tijd weer present in de leerkamer van villa Suzanna en deed haar best de eerste regels der taalkunde in de dikhuidige hersens van de jonge dames Van Deurne te doen binnendringen. Oscar had den heelen Zondag in bed doorgebracht; nu tegen twaalf uur stond hij op en sleepte zich voort naar de kleine eetzaal, waar Cecile onmiddellijk na de les het tweede ontbijt klaar zette.

‘Heeft u zich geamuseerd,juffrouw?’ vroeg hij.

‘O ja, mijnheer! Ik moet u nog wel bedanken uit naam van mijn moeder voor uw vriendelijkheid.’

‘'t Was geen vriendelijkheid; praat u er niet meer over. Ik heb gister den heelen dag zware hoofdpijn gehad.’

‘Wel, mijnheer! dat spijt mij erg! Ik had u een beleefdheid terug willen bewijzen.’

‘En die is?’

‘Morgenavond geven eenige meisjes een zanguitvoering; mag ik u er een kaart voor aanbieden?’

‘O dat zal mij een eer zijn. Fabrieksmeisjes? Bemoeit u zich daar dan ook mee?’

‘Ja, op verzoek van mijnheer den pastoor heb ik de leiding van het koor der meisjes van zijn congregatie op mij genomen. Nu voeren wij een paar keer in het jaar ook andere koren uit; och, ze hebben er veel pleizier in en 't houdt hen van veel verkeerds af.’

‘Zijn mijn zusters daar ook lid van of komen zij morgen ook?’

‘Neen, mijnheer, ik geloof het niet.’

‘Nu, juffrouw, als ik morgen niet half dood ben, dan zal ik er zijn.’

‘'t Zal mij genoegen doen, mijnheer.’

Juist kwam mevrouw Van Deurne met haar dochter binnen en de logée.

‘Wel, juffrouw, is de koffie nog niet klaar? Wat is u laat vandaag!’ knorde mevrouw en zij zag hen beiden aan of zij zeggen wilde: ‘Dat komt er van als men zijn tijd verpraat.’

Den volgenden avond ging Oscar naar de uitvoering; 't viel hem op dat de meisjes, die daaraan deelnamen, er veel zediger en stemmiger in haar kleeding uitzagen dan de anderen.

Ouders en familieleden van haar vormden het gehoor, de koren waren goed geleid, en hoewel het den jongen stemmen aan onderwijs en oefening ontbrak, maakten zij toch een goeden indruk, daar zij jong en frisch waren. Cecile zat voor het harmonium en begeleidde haar.

Oscar luisterde aandachtig: hij stond achter in de zaal met een paar der bazen van de fabriek, die zeer vereerd waren, dat de jongeheer belang stelde in de uitvoering.

‘Die juffrouw doet wel haar best, meneer,’ zeide er een.

‘Ja, dat dunkt mij ook,’ was 't korte antwoord.

‘Als alle werklui zoo werden bezig gehouden, zou alles beter gaan.’

Oscar keek vreemd op, hij meende, dat alles in de fabrieken onverbeterlijk goed ging.

‘Gaat het dan niet goed?’ vroeg hij.

‘Och jawel, meneer! maar ziet u, 't is de geest des tijds,’ zeide een oude opzichter, een man met een fatsoenlijk gelaat en nette houding.

‘Hoe is de geest des tijds?’

‘Plezier maken en geld uitgeven en daarna armoede lijden, bedelen! En daarom is 't zoo goed van die juffer, dat zij de kinderen laat plezier hebben, zonder dat het geld kost. De juffer heeft veel van haar vader, een goeie, beste, brave man; na zijn dood veranderde hier veel.’

‘Ja, heel veel,’ beaamde de andere.

‘Maar is mijn vader dan niet goed voor jelui?’ vroeg Oscar verbaasd.

‘O ja zeker, meneer!’ haastten zij zich te zeggen; ‘wij hebben niets te klagen, maar't is ook alweer de tijdgeest. Ik kan het zoo mooi niet zeggen, ziet u, maar in mijn jeugd ging 't anders, heel anders toe. Men werkte omdat ieder mensch werken moet en Onze Lieve Heer het zoo verlangt; zij dachten aan sparen; maar nu willen de menschen niets meer van Onzen Lieven Heer weten en zij werken maar om geld te verdienen en het dadelijk weer uit te geven voor hun plezier.’

‘Zoo, doet men dat hier ook?’

‘Ja, ze zeggen allemaal, wanneer mevrouw en de jonge dames van de villa zoo mooi gekleed zijn, waarom wij niet, en als zij daar pret maken, dan kunnen wij 't ook doen, want zij zijn niets beter dan wijlui en daarom wordt hier zooveel geld uitgegeven aan allerlei prullen.’

‘En doen deze meisjes het niet?’

‘Deze meisjes luisteren naar juffrouw Cecile. Zij weten dat zij ook een echte dame is en dat zij toch werkt voor haar brood en nog tijd vindt voor Onzen Lieven Heer en voor onze kinderen: daarom willen zij niets liever dan haar voorbeeld volgen.’

‘Dus het voorbeeld, dat alleen kan den geest veranderen,’ dacht Oscar, endaar juist het gezang weer begon, hield het gesprek op, maar Oscar had nu iets gevonden om over na te denken.

Gaarne had hij Cecile thuis gebracht, maar toeval of opzet, zij bleef zoo omringd door de meisjes dat hij haar niet naderen kon.

Nauwelijks was zij thuis of men riep haar in het kantoor van den heer des huizes; de schrik sloeg het meisje om het hart - zou hun thuis iets overkomen zijn - en met bevende knieën trad zij in het vertrek.

Het gelaat van den heer Van Deurne stond strak en barsch, zooals zij het nog nooit gezien had.

‘Hoor eens, juffrouw Muller,’ sprak hij, ‘dat moet nu uit zijn, dat gekoketteer met die fabrieksmeiden. Als ze zingen en fiedelen willen, moeten zij 't weten, maar ik verkies niet, dat u uw kostbaren tijd daaraan besteedt; uw werk ligt hier in huis en niet daarbuiten. Wat zij doen voor hun plezier, dat moeten zij zelf weten, ik zelf bemoei er mij niet mee en u hoeft het ook niet te doen. Dat is dagdieverij ten koste van mij en mijn kinderen; ik betaal u om mijn kinderen te leeren en niet om met die meiden daarbuiten op te trekken. Verstaan?’

Het meisje was bleek geworden bij die grove toespraak.

‘'t Gebeurde in mijn vrijen tijd, mijnheer!’ antwoordde zij.

‘Doet niets. Je hebt geen vrijen tijd. Ik verkies 't niet en daarmee basta. En als 't je niet bevalt dan kan je oprukken; voor jou een ander.’

Cecile boog en ging heen, maar haar hart was vol. Den volgenden morgen bemerkte zij dat èn mevrouw èn de meisjes zeer koel en afgetrokken tegen haar waren.

‘Wat is er toch gebeurd?’ dacht zij. 's Middags gingen de dames rijden, maar men verzocht haar niet mede te gaan als anders; zij nam haar fijn stopwerk voor de huishouding en zat vlijtig aan haar werk in de tuinkamer, toen Oscar binnentrad; zij schrikte onwillekeurig, want terwijl zij hier zat, waren haar tranen aan het vloeien geraakt en toen zij naar hem opkeek, lagen zij nog op haar wangen.

‘Waarom schreit u?’ vroeg Oscar met vriendelijke belangstelling; ‘heeft u slechte tijding van huis?’

Zij glimlachte dadelijk weer en veegde haar gelaat af.

‘Och, ik ben erg kinderachtig,’ antwoordde zij. ‘Uw vader heeft liever niet dat ik mij met de meisjes van onzen zang bemoei.’

‘Mijn vader niet en waarom niet? Hij moest u dankbaar zijn.’

Zij spraken een poos met elkander; Cecile legde hem de verhoudingen onder de fabrieksarbeiders uit; zij sprak zeer voorzichtig, maar Oscar begreep toch genoeg, dat er een geest van ontevredenheid en verzet onder het volk heerschte en dat zijn vader op struisvogel- manier daarvan niets wilde zien of hooien.

‘Uw vader doet genoeg voor hen,’ zoo eindigde zij, ‘misschien meer dan anderen.’

‘Maar er ontbreekt toch iets aan.’

Zij zweeg even, toen hem aanziende, vroeg zij:

‘Mag ik 't u zeggen?’

‘Gerust, ik zal er geen misbruik van maken.’

‘De liefde, die alleen uit goed begrepen godsdienst kan ontstaan.’

Kleine Frits, die juist van een ritje op zijn paard thuis kwam, sprong naar binnen.

‘O juf! is u daar, en Os ook?’ vroeg hij; ‘gaat u samen trouwen?’

De vraag van het onbesuisde, brutale kind joeg beiden een blos op het gelaat; Cecile had wat te schikken aan den riem van den jongen en Oscar ging heen, maar 't eerste, waarmede Frits zijn moeder en zusters begroette, was het nieuwtje:

‘Ma, de juf en broer Oscar gaan trouwen.’

Mevrouw werd vuurrood van kwaadheid en vroeg het kind uit, dat natuurlijk niets anders te vertellen had dan dat zijn broer met de juffrouw had zitten praten. Mevrouw was zeer verontwaardigd en zij liet haar verbittering genoeg aan het arme meisje voelen. Zij wilde er haar man over spreken, maar Van Deurne was dien morgen op reis gegaan en zou eerst daags daarna terugkomen.

Oscar ging met zijn panier zijn vader afhalen. Het gelaat van den fabrikant klaarde blijkbaar op bij dat ongewone bewijs van kinderlijke beleefdheid.

‘Wel, jongen, dat doet me plezier! Hoe gaat het, wat beter? Je ziet er goed uit!’

‘Ik zal wel heelemaal beter worden, vader,’ antwoordde hij, ‘als u mijn zin doet.’

‘Maar, jongen, je zin! Heb ik je ooit in iets tegengewerkt?’

‘Neen, en dat doet mij ook vertrouwen, dat u nu ook mij zal toestaan wat ik u vraag; daarvan hangt mijn toekomst af.’

‘Spreek, jongen, als ik het je geven kan, dat weet je wel, heb ik er alles voor....’

‘Nu dan, vader, ik wil een ander leven be-

ginnen, ik wil ophouden met leegloopen, ik wil uw rechterhand worden.'

'Maar, jongen, dat hoeft niet; ik verlang het immers niet, je kunt doen wat je wilt.'

'U meende het goed met mij, vader, maar u heeft het verkeerd aangelegd; juist door mij altijd mijn zin te laten doen, was ik het ongelukkige, nuttelooze schepsel dat ik nu ben en daar moet een einde aan komen. Ik wil werken of er komt niets van mij terecht.'

'Zooals je wilt, ik laat het je geheel over.'

'Maar het zal mij veel kosten en ik heb een steun noodig; vader, laat mij Cecile trouwen.'

'Cecile Muller! Wat verzin je! Hoe kom je er bij! Er zijn toch wel andere meisjes! Mooier, rijker, hooger in stand?'

'Ik wil alleen haar hebben; ik acht haar hoog, ik geloot zelfs dat ik veel van haar houd; och, vader, 't is het eenige goede, dat ik in mijn leven heb gewenscht, waarom weigert u het mij?'

'Oscar, het valt mij ijskoud op het lijf! Jongen! laat mij er eerst over nadenken,' zeide Van Deurne ontwijkend.

Thuis gekomen begon zijn vrouw hem te vertellen, wat zij gisteren had gehoord; Cecile had het er op toegelegd Oscar in haar netten te vangen, zij was een intrigante, die vrome zusjes moest men nooit op haar fijne gezichten gelooven. Een paar dagen geleden was zij er zoo goed in geslaagd haren man tegen de gouvernante op te zetten; nu zou 't nog beter gaan, meende zij, want hoewel Cecile haar veel werk uit de hand nam, hinderde het haar dat iedereen, van de meiden tot de kinderen, meer om haar gaven dan om de vrouw des huizes zelf en mevrouw Suzanna was dom en ijverzuchtig te gelijk; heden leden haar pogingen bij Van Deurne schipbreuk.

'Wanneer zij het er op begrepen heeft mevrouw Van Deurne te worden,' zoo snauwde hij haar toe, 'dan volgt ze jou voorbeeld en niets anders.'

VI.

Den volgenden morgen werd Cecile weer geroepen in het kantoor van mijnheer Van Deurne, en haar hart klopte nog heviger dan de eerste maal. Maar het gelaat van den fabrikant stond veel vriendelijker dan toen.

'Ga zitten, juffrouw Cecile!' zeide hij, en wees haar een stoel aan, 'ik moet u spreken; neen, wees u niet bang, ik zal u geen roffel geven als den vorigen keer.'

'Des te beter, mijnheer!'

'Ik kom u iets vragen uit naam van mijn zoon. Wil u zijn vrouw worden?'

Cecile schrikte.

'Maar, mijnheer.... hoe komt u....'

'Hoe ik er toe kom? Hij heeft het mij gisteren verzocht; ik wil u wel bekennen, dat het mij eerst heel vreemd voorkwam, maar na eenig beraad kwam 't mij voor, dat mijn zoon wel slechter had kunnen kiezen en ik zal heel blijde wezen zoo'n lieve dochter te krijgen; want ge stemt er in toe, niet waar, of wilt ge u bedenken?' voegde hij er half spottend bij.

Cecile stond op en antwoordde kalm, maar beslist:

'Ik ben zeer gevoelig voor de eer, die uw zoon en u mij aandoen, maar ik kan het voorstel niet aannemen.'

'En waarom niet?'

'Omdat uw zoon niet de man is, dien ik mij zou kiezen.'

'Kiezen!' riep Van Deurne op zijn gewone onkiesche, grove manier uit, als hij toornig werd, 'wat verbeeld jij je, kiezen? Meen je dat je ooit zult kunnen kiezen?

Je bent niet mooi, je bent niet rijk, je moeder is een weduwe, die 't hard te verantwoorden heeft, en dan wil jij nog een man kiezen? Wees liever dankbaar, dat zoo'n partij je te gemoet komt, waarvoor zoovele meisjes een voetval zouden doen.'

Cecile sloeg de oogen neer.

'Ik verlang niet te trouwen,' antwoordde zij, 'ik wil werken voor mijn dagelijksch brood, maar alleen iemand nemen omdat het een goede partij is, dit kan niemand van mij eischen.'

'Dus je bedankt mijn zoon?'

'Ja, mijnheer!'

'Ik zal 't hem zeggen en de reden...'

'Dat ik... dat ik hem niet tot echtgenoote wil.'

'Zeer flatteus! dat moet ik zeggen. Dat heeft hij nu van zijn gril; hij die de eerste meisjes van het land krijgen kan, wordt bedankt door een kinderjuf.'

'Mijnheer!' vroeg Cecile met zachte, bevende stem, 'is 't nu uw verlangen, dat ik van hier ga?'

'Dat spreekt, en hoe gauwer hoe liever! Daar heb ik nu je moeder en jezelf, je heele familie met weldaden overladen, daarvoor heb ik je laten leeren en nu maak je mijn zoon het hoofd op hol, en nu hij je ten huwelijk vraagt en je zoo'n groote eer aandoet, geef je hem de bons en laat de opvoeding van mijn meisjes in den steek en een ander kan profteeren van jou diploma's, die je aan mij te danken hebt, maar mijn vrouw heeft gelijk, je bent een intrigante. Zoo zijn die fijnen, dat loopt de kerk plat en behandelt hun weldoener op zoo'n manier.'

'Mijnheer, mag ik heengaan?' vroeg Cecile toonloos, want alles in haar kwam op tegen die onverdiende verwijten; zij wist beter dan iemand, hoe klein de toelage was, welke de heer Van Deurne haar moeder gedurende eenige jaren had geschonken, en ook dat zij overal elders aanspraak op veel grooter salaris en minder werk had kunnen maken.

'Wat denk je, dat ik op je gezelschap gesteld ben? Maak dat je wegkomt!'

Cecile ging aan haar werk of er niets gebeurd was, maar zij zag genoeg, dat haar leerlingen haar met een mengsel van spot en ergernis behandelden.

's Middags ging zij naar het dorp om met den pastoor, haar geestelijken raadsman, te spreken; zij sloeg een binnenweg in, omdat zij dan minder kans had iemand te ontmoeten; zij had niet gemerkt, dat men haar naliep.

'Cecile, juffrouw Cecile,' hoorde zij eensklaps roepen. Zij keek om en schrikte, want het was Oscar.

'Mag ik een woordje met u spreken?' vroeg hij; 'binnen zijn er zooveel spionnen, hier zijn we, geloof ik alleen en ik moet het uit uw mond hooren. Weigert u waarlijk mijn aanzoek?'

'Ja, mijnheer!'

'En zonder eenig bedenken? Wat is daar de reden van?'

Zij zag hem aan met haar groote, donkereoogen, die zoo rein en oprecht van uitdrukking waren.

'Mag ik u de volle waarheid zeggen?'

'Ja, ik heb er het recht toe.'

'Omdat ik u niet achten kan; de man, dien ik als mijn echtgenoot wil liefhebben, moet een geheel andere levensopvatting bezitten.'

'Maar ik wil alles doen wat u zegt, ik verlang van u hulp, steun, voorlichting.'

'Die kan een vrouw niet geven, die moet zij juist van haar man ontvangen.'

'U acht zich dus mijn meerdere?'

'Zoover heb ik nog niet gedacht, dat zou te pedant zijn, zoo iets te veronderstellen, maar ik heb geheel andere begrippen dan u over de hoogste bezittingen der menschheid, over godsdienst, plicht en levensdoel.'

‘Ik heb daaromtrent geen begrippen,’ antwoordde hij nederig; ‘ik heb daarover nooit nagedacht. Eerst sedert ik u ken, begin ik te begrijpen dat er zulke dingen bestaan.’

‘Zegt u liever dat uw laatste gril Cecile Muller heet! Uw heele leven is niets anders geweest dan uw grillen opvolgen, u heeft uw eigen wil gedaan in alles en nu heeft u zelfs geen wil meer; alleen maar grillen en al ben ik ook maar een arm meisje, om mij op te offeren aan een gril, daarvoor ben ik nog te goed.’

‘O, wat denkt u slecht van mij,’ riep hij half schreiend uit; ‘ik meende dat u belang in mij stelde.’

‘Niet genoeg om mijn toekomst aan u toe te vertrouwen; ik kan werken en zal het ook blijven doen.’

‘Is dit uw laatste woord? Bedenk toch welke verantwoordelijkheid u op zich laadt; ik ben eigenlijk de kroonprins van dit koninkrijk; ik kan hier alles doen, alles veranderen, zooals u het goedvindt, u wordt hier koningin! Ik zal aan al uw wenschen voldoen, en zoo u mij verstoot, dan verzink ik dieper en dieper in den ongelukkigen toestand van wezenloosheid, waaruit u mij getrokken heeft.’

‘'t Spijt me zeer,’ antwoordde zij, ‘maar ik kan er niets aan doen. Waarom hecht u zooveel aan mijn hulp? Als 't u ernst is, kan u zeer goed zonder mij een ander mensch worden.’

‘Neen, dat kan ik niet, ik heb steun noodig!’

‘Dien kan God alleen u geven!’

‘Zal 't u niet spijten zoo gehandeld te hebben, wanneer u ziet wat de gevolgen zijn van uw weigering?’

‘Ik geloot 't niet, want ik denk dat ik mijn besluit tegenover mijn geweten kan verantwoorden.’

‘Maar wil u niet probeeren van mij te houden?’ drong hij aan.

‘Neen,’ zeide zij beslist, ‘want dat zou nog erger zijn: liefde zonder achting is een groot ongeluk.’

‘U is wreed!’ zeide hij. Zijn lippen trilden en zijn stem klonk diep bedroefd. ‘U weet niet hoe ongelukkig ik ben en hoe diep te beklagen.’

‘Verkeerd geplaatst medelijden zou u nog ongelukkiger maken.’

‘Heeft u dan geen goed woord voor mij? Heb ik niet de minste hoop?’

‘Waarom zal ik u vleien? 't Is zoo veel beter.’

‘Zal u nooit aan mij denken?’

‘Ja, in het gebed.’

‘En moet ik daarmede tevreden zijn?’ vroeg hij klagend.

‘Och, mijnheer,’ hernam zij ongeduldig, ‘val mij toch niet langer lastig. U doet zoo kinderachtig; als Fritsje dwong om een nieuwen bal of een nieuwe pony, zou hij het nog niet zoo doen; als ik u uw zin gaf, zou u na een paar maanden toch weer even blasé zijn als toen u pas aankwam. U heeft niets te doen, dat is uw ongeluk; u moest weten wat werken was en wat werkelijk verdriet is, dan zou u verstandiger worden en mij met rust laten.’

Hij zeide niets meer, groette en keerde zich om. Cecile ging nu alleen haar weg; toen zij hem verlaten had, voelde Oscar grooten lust zich in het gras te werpen en daar aan te gaan of hij een kind was, wien men een vurig verlangd stuk speelgoed had geweigerd; hij had er behoefte aan zijn verdriet uit te schreien, met handen en voeten te slaan, juist zooals hij vroeger deed toen hij nog den tyran in de kinderkamer speelde, maar hij schaamde zich voor zichzelf en voor Cecile. Wat zou zij hem dan minachten, nog erger dan zij 't nu deed. Maar juist door haar tegenstand werd zijn verlangen naar haar hand, dat hij liefde noemde, nog grooter; voor 't eerst werd hem iets ontzegd, en dat op een toon, welke hem niet de minste hoop meer gaf; hij voelde zich vernederd, uit het veld geslagen, zijn vroegere lusteloosheid scheen weer over hem te komen; hij verlangde niets liever dan zich weer in zijn kamer op te sluiten, de gordijnen te doen vallen en zich stil te laten sterven; waarom had hij

dat meisje ontmoet, waarom was er hem zooveel aan haar oordeel gelegen? Hoe dwaas zich zulk een moeite om iets te geven.

Met diep gebogen hoofd en zwaren tred keerde hij naar Iuns terug; daar verrees plotseling een zware schaduw voor hem. Het was een groote man, die er verwilderd en haveloos uitzag; met gebalde vuisten bleef hij voor Oscar staan en versperde hem den weg.

‘Geen stap meer!’ riep hij uit, ‘geen stap meer of ik breek je door midden! Ellendeling! meen je altijd te kunnen feestvieren en te luieren van ons werk? Ik ben weggejaagd, ik zal van honger sterven, maar zeggen moet ik het je. Er komt een dag van wraak, een dag van gerechtigheid. Wil jelui ons paaien met een hel en een hemel, waaraan je zelf niet gelooft? Wij danken er voor, wij gelooven er ook niet meer aan. Hier, met onze vuisten zullen wij ons recht verschaffen! Wij in jelui huizen en jij in onze krotten. Zoo zal 't eens

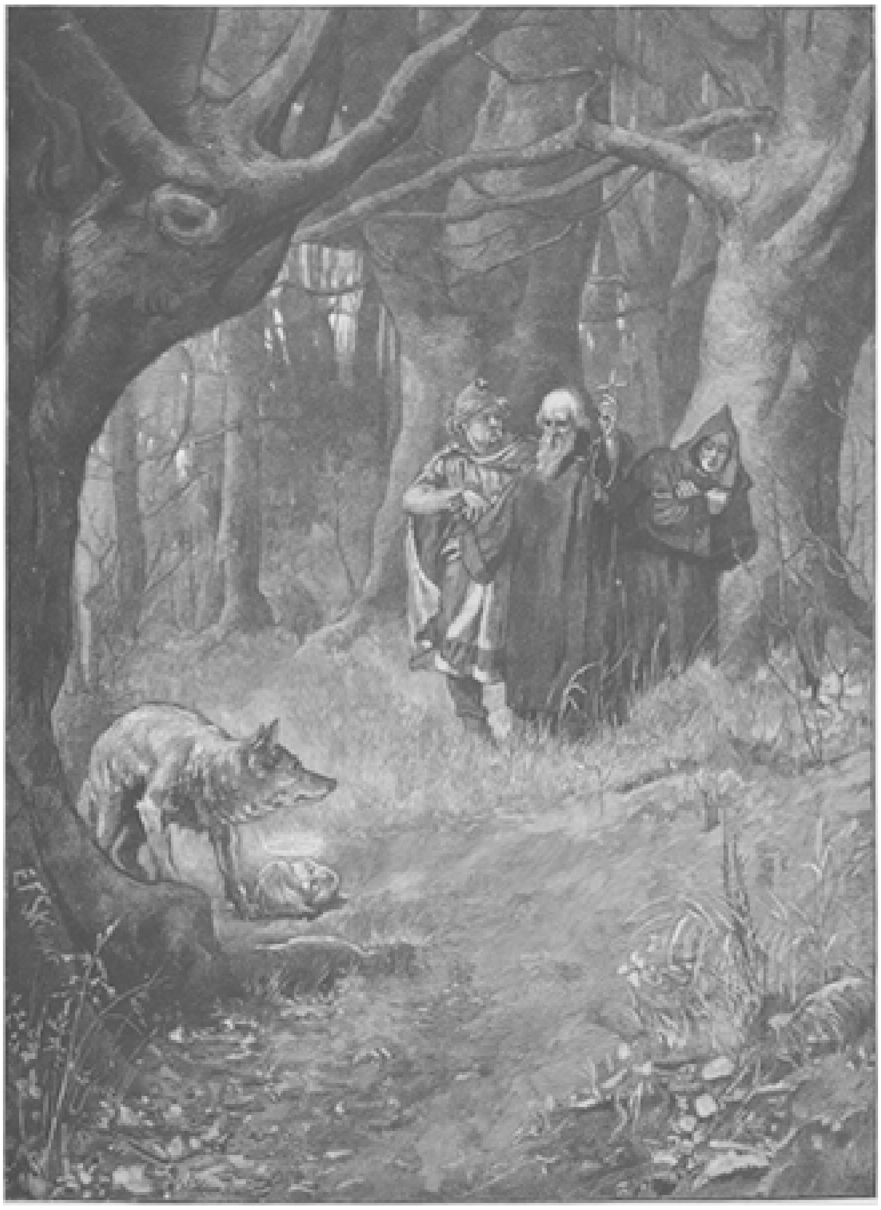

VINDING VAN HET HOOFD VAN ST. EDMUND, NAAR DE TEEKENING VAN E.F. SKINNER.

OUDE KENNISSEN.

gaan! Vertel dat je vader! 't Is Dorus, de weggejaagde Dorus die 't je zegt. Hij kent hem wel; ik ga nu weg, maar ik kom terug en dan zal hij wat beleven! Word maar wakker groote slaapkop! Wij zullen je wel vinden, al trek je de dekens nog zoo diep over je ooren! Waarom moeten wij slaven en jelui slapen?

Waarom, waarom?'

'Maar, beste vriend....' zeide Oscar.

'Ik ben je vriend niet; ik haat jelui allemaal, want ik weet hoeveel je allen om ons geeft; die dommen daar laten zich nog zand door den ouwe in de oogen strooien, maar ik ben wijzer en als zij naar mij willen hooren, zal hij wel een toontje lager zingen. Die gelooven nog aan een eeuwigheid en dat maakt hen zoo lam, maar dat gooien ze ook eens overboord en dan begint het eerst goed te worden.'

Zijn oogen waren met bloed beloopen en hij zwaaide met zijn armen.

'Je bent in mijn macht,' gilde hij, 'lievelingszoontje van den ouden baas! Wat belet mij je te wurgen?'

Nu voelde Oscar dat hij zich verweren moest; hij was kleiner en veel fijner gebouwd dan de ruwe Dorus, maar hij was vlug en behendig; daarbij was de andere topzwaar door den drank. Toen deze zich op hem wilde werpen, sprong hij snel ter zijde, greep hem aan en wierp hem op den grond, waar deze door het plotselinge van den aanval verdoofd bleef liggen; in dien tusschentijd liep hij zoo hard hij kon weg en terwijl Dorus vloekend en razend uit het zand opkroop, bereikte hij de villa.

Hij ging naar zijn kamer, maar niet om, zooals hij zich een oogenblik van te voren had voorgesteld, in loome rust te verzinken; hij liep haastig op en neer; een besluit rijpte in zijn geest. Hij had zoo juist het leven in twee geheel verschillende gedaanten gezien, onder die van de sterke vrouw, die haar plicht deed en de stem van haar geweten volgde en daarin kracht vond een leven van weelde en genot af te wijzen, en van den door armoede, verbittering en ongeloof verwilderden man des volks, die beiden met verachting op hem neerzagen.

Dan was er zeker ook reden voor; dat kwam omdat hij een zwakkeling was, een slaapkop, had Dorus gezegd, maar zij zouden hem wakker maken, ja, door luid geschreeuw, door brandalarm, door kreten van roof en moord! En hij, de zoon des huizes, de kroonprins, zooals hij zichzelf had genoemd, hij verdroomde, hij versliep zijn tijd, nadat hij dien schromelijk had zoek gebracht in weelde en genot; zij hadden gelijk, het was het zweet en bloed van die machines dat zich omzette in het geld, waarmede zijn te zwakke vader al zijn grillen betaalde; maar één gril kon met geen geld gekocht worden, daar was een andere munt voor noodig; hij alleen kon die verdienen, maar hoe, hoe!

En hij voelde zich zoo zwak, inwendig zwak, of er iets gebroken was, neen, gebroken kon er niets zijn, maar de weelde had alle veeren van zijn karakter verslapt, hij moest die weer stalen, hij moest ophouden met droomen, met slapen, met niets doen, hij moest zich verheffen, hij moest haar achting winnen, haar dwingen naar hem op te zien, hij moest wakker zijn als de dag der wrake kwam en zonder het te weten had hij zijn handen gevouwen en zocht zijn kracht daar, waar Cecile haar steun vond, hij bad:

'O God! laat mij een ander, een beter mensch worden, dat is het eerste, het voornaamste!'

(*Wordt vervolgd.*)

In den rolwagen des Konings.
Historische vertelling.

Op een helderen Augustusmorgen van het jaar 1686 hield koning Lodewijk XIV van Frankrijk raad met zijn ministers in een zaal van het prachtige nieuwe paleis te Versailles.

Anders hadden die zittingen gewoonlijk plaats in een salon der markiezin de Maintenon, die sinds het vorig jaar morganatisch met den koning gehuwd was en den grootsten invloed op de staatsaangelegenheden uitoefende, nu eens ten nutte, maar soms ook tot schade van Frankrijk. Maar op dien voormiddag was de markiezin onwel en moest het bed houden.

Nadat de koning tamelijk verstrooid enkele vertoogen aangehoord had, zond hij den eenen minister na den anderen weg, tot er ten laatste maar één achterbleef, namelijk Desmarets, de controleur-generaal der Financiën, zooals toenmaals de titel van den minister van Financiën luidde.

Nadat in het jaar 1683 de geniale Colbert gestorven was, had Desmarets diens ambt verkregen. Het was een schrander man met veel geest en doorzicht, maar die had hij in ruime mate noodig voor de uitoefening van zijn allermoeilijkst ambt: de toestand der geldmiddelen was er namelijk niet naar, om het een minister van Financiën gemakkelijk te maken.

‘Nu,’ zei de koning, ‘begin maar weer met je gewone klaagliederen.’

‘Sire,’ hernam de controleur-generaal, ‘het spijt me zeer, dat ik ongelukkigerwijze niet in staat ben Uwe Majesteit gunstige meedeelingen te doen.'

‘Toont sinjeur Bernard zich dan zóó koppig en onhandelbaar? Wil hij de nieuwe leening van veertig millioen volstrekt niet overnemen?’

Het personage, hier door den koning bedoeld, was Samuel Bernard, te Parijs, toenmaals de rijkste en knapste geldman van heel Frankrijk.

‘Och, Sire,’ klaagde Desmarets, ‘ik heb zelf met Bernard gesproken en hem met alle middelen voor de zaak trachten te winnen. Want hij is de eenige, die de koninklijke schatkist uit de tegenwoordige ongelegenheid kan helpen, als hij maar wil.’

‘En wat voor uitvluchten had hij dan?’

‘Hij beweerde niet meer in staat te zijn iets voor ons te doen, omdat het openbaar crediet al te zeer was geschokt doordat de laatste renten van de staatsobligaties niet zijn uitbetaald en de algemeene pachters der belastingen voor de eerste drie jaren al belangrijke sommen op de inkomsten hebben voorgeschoten.’

‘Het is waar,’ zei de koning gemelijk, ‘de oorlog met de Nederlanden die onze regeering en het leger wel veel roem, maar weinig voordeel heeft aangebracht, heeft veel geld gekost.’

‘En dan gelieve Uwe Majesteit te bedenken dat ook de kostbare bouwwerken vele millioenen verslonden hebben en nog is er geen eind aan die uitgaven te voorzien. Tot dusver zijn nu honderd een en vijftig millioen *livres* voor het slot, de tuinen en waterwerken van Versailles uitbetaald. Maar verscheidene rekeningen wachten nog op betaling.’

‘Die moeten vóór alles betaald worden!’ riep de koning heftig.

‘Ik zie er ongelukkig geen weg op, Sire.’

‘Zoo sprak Colbert nooit!’

‘Sire, Colbert, dat onvergelijkelijk genie, had het geluk nog juist te sterven vóór de volledige uitputting in de staathuishouding zich deed gevoelen. Ook hij zou met al zijn vernuft op het oogenblik geen raad geweten hebben.’

‘Mijnheer de controleur-generaal, het is uw zaak, raad te schaffen. En daar naar uw meening Samuel Bernard de eenige is, die helpen kan, moet je hem op de een of andere wijze daartoe zien over te halen.’

‘Sire, al mijn doen en denken is enkel en alleen aan Uwe Majesteit gewijd. Ik zal beproeven of er nog eenige waarborgen te vinden zijn, die het mogelijk maken, sinjeur Samuel Bernard tot het overnemen der leening van veertig millioen te bewegen.’

'Doe dat; Frankrijk is een rijk, gezegend land; het kan voor een keer wel in geldverlegenheid geraken, maar het crediet van mijn staat moet - althans zoo lang ik leef - ongeschokt zijn. Ik vertrouw van uw schranderheid en beleid, dat u al die moeilijkheden ten spoedigste zal weten te boven te komen. Een minister van Financiën in Frankrijk moet het woord *onmogelijk* niet kennen.'

Desmarets boog eerbiedig en verliet, door de koninklijke terechtwijzing geheel uit het veld geslagen, de zaal.

Lodewijk haalde verlicht adem, toen hij voor dezen dag de staatsaangelegenheden had afgedaan.

De prachtige pendule op den schoorsteenmantel sloeg met zilverhelderen klank halfelf. De koning drukte op een schel en een lakei trad binnen.

'Laat aanstonds den rolwagen voorkomen!'

Lodewijk nam daarop zijn stok met gouden knop ter hand en ging met eenige moeite de zaal uit, een galerij door en eindelijk de breede trap af. Hij had zich namelijk een paar dagen te voren op de jacht den voet verstuikt.

Toen hij beneden in het portaal kwam, stond de rolwagen al klaar. Dit merkwaardige voertuig was eerst sinds korten tijd in gebruik; mevrouw de Maintenon, die een paar jaar ouder was dan de koning en wie het wandelen door de uitgestrekte tuinen wat moeilijk begon te vallen, had het uitgevonden en door een bekwaam rijtuigmaker laten vervaardigen.

De wagen was voor twee personen ingericht; rechts pleegde Lodewijk en links de markiezin te zitten. Van binnen was hij prachtig met blauw fluweel vol wapenschilden bekleed en het onderstel rustte op vier lage wielen. Hij werd door twee krachtige lakeien voortgeduwd, wien de koning geen aanwijzing behoefde te geven over de richting, die zij hadden in te slaan, daar hij door middel van een sierlijke stuurstang zelf het voertuig naar believen leiden kon.

Daar de markiezin vandaag onwel was, maakte de koning alleen in den rolwagen zijn gebruikelijken wandelrit door het park van Versailles, waarmee hij ditmaal nog een bijzonder oogmerk had.

De schepper van deze grootsche en bewonderenswaardige lusttuinen, zijn opper-tuinmeester Lenôtre, had hem namelijk laten weten, dat de standbeelden in en bij het bekken van Latona, van Apollo, van den Herfst en den Winter eindelijk opgesteld waren.

Die standbeelden, werken van de voortreffelijke beeldhouwers Girardon, Guérin en Marsy, wilde de koning vandaag in oogenschouw nemen. Lodewijk stapte derhalve in den rolwagen en liet zich eerst door de laan der oranjerie naar het *Bosquet de la Reine* rijden. Daarop stuurde hij zich zelf de laan van den Herfst in, naar het *Bosquet du Miroir;* hier wachtte de oppertuinmeester den hoogen bezoeker.

André Lenôtre was toen een grijsaard van drie en zeventig jaar met sneeuwwitte haren en een vriendelijk, schrander gezicht. Zijn naam was verre over de grenzen van Frankrijk door heel Europa bekend. Hij had de tuinen van Chantilly, St. Cloud, Meudon, Sceaux, Fontainebleau en de Tuilerieën te Parijs door zijn kunst verfraaid, te St. Germain-en-Laye het heerlijke terras geschapen, maar de aanleg der lusthoven van Versailles gold als zijn meesterstuk. Zelfs nog in onzen tijd, nu de oud-Fransche tuinaanleg niet meer in den smaak is, dwingen zij bewondering af.

Eerbiedig groette Lenôtre den machtigen vorst, wiens prachtliefde hem in staat gesteld had, zulke wonderen tot stand te brengen.

'Nu, mijn waarde Lenôtre, waar wil je mij het eerst hebben?' vroeg Lodewijk.

'Met Uwer Majesteit goedvinden eerst naar het Appollo-bekken, waar in de laatste dagen de groepen van den zonnegod en Thetis met de nimfen zijn opgesteld,' hernam Lenôtre.

'Vooruit dan maar!'

De rolwagen werd weer in beweging gebracht. De oude tuinmeester liep er naast, voortdurend met den koning sprekend en hem op het een en ander opmerkzaam

makend. De plaatsing der standbeelden aan het Apollo-bekken was zoo smaakvol mogelijk en maakte het gelukkigste effect. Lodewijk sprak in zijn opgetogenheid zijn waardeering in de warmste bewoordingen uit.

Lenôtre wees hem een kloek jonkman aan

van omstreeks vijf en twintig jaren, die in de nabijheid het werk van een paar tuinlieden gadesloeg.

'Mijn kleinzoon Dagobert komen Uwer Majesteit loftuitingen in dit geval toe, want hem kon ik de plaatsing gerust overlaten,' zei Lenôtre. 'Sedert jaren is hij om zoo te zeggen mijn rechterhand. Ik kan niet alles zelf meer leiden, Sire, want ik ben oud en word zwak.'

'Mijn beste Lenôtre,' sprak Lodewijk minzaam, 'ik zou u graag een bewijs van mijn erkentelijkheid geven.'

'Uwe Majesteit heeft mij anders al met gunstbewijzen overladen.'

'Maar nog niet genoeg met eerbewijzen, meester. Een zoo groot kunstenaar als u verdient de hoogste onderscheiding. Lenôtre, ik verhef u in den adelstand en verleen u de orde van St. Michael.'

De oppertuinmeester stamelde een dankbetuiging en kuste de hand des konings.

'Nooit te voren is een eenvoudig tuinier zoo hoog geëerd geworden,' zei hij. 'De gunst van mijn koning heeft mij in staat gesteld het hoogste in mijn kunst te bereiken, en ik heb nog maar één wensch: dan kan ik in vrede sterven.'

'Spreek, sinjeur *de* Lenôtre,' zei Lodewijk op het adellijke partikeltje *de* drukkende.

'Sire, spoedig zal hier na jarenlangen arbeid alles volgens mijn plannen onder goedkeuring van Uwe Majesteit voltooid zijn. Zoodra dat het geval is, wensch ik rust te nemen, en nu verontrust mij de gedachte: Wie zal mijn opvolger zijn? Kan ik er op rekenen, dat mijn werk behoorlijk in stand gehouden zal worden, dat er niemand komen zal om te bederven, wat ik met zooveel zorg en liefde heb gemaakt?'

'Niemand zal uw werk pogen te overtreffen, meester. Wat uw opvolger betreft, het staat aan u, er mij een voor te stellen. U zelf moet toch wel weten wie daartoe het meest geschikt is en kan hem mij dus aanbevelen.'

'Sire, als ik het durf wagen, hem te noemen - daar staat hij. Sedert jaren heb ik hem daartoe opgeleid.'

'Uw kleinzoon?'

'Ja, Sire.'

'Welnu, laat hem eens hier komen.'

'Dagobert!' riep de grijsaard.

De jonge man trad haastig naderbij en maakte voor den monarch, die hem met welgevallen beschouwde, een diepe buiging.

'Jonkman,' sprak de koning, 'zoodra uw grootvader zijn post neerlegt, neemt u de heele leiding van den tuinaanleg op u, en uw titel zal zijn: opper-tuinopzichter des konings te Versailles.'

Dagobert, ten hoogste verrast en verheugd, dankte eerbiedig. Zijn grootvader fluisterde hem glimlachend in het oor: 'Nu kan je het, geloof ik, wel wagen, Dagobert, je weet wel.... betreffende Eugénie.'

Lodewijk had de gefluisterde woorden verstaan en vroeg:

'Wat is er met Eugénie?'

'Uwe Majesteit gelieve mij te verontschuldigen dat ik u met zulk een aangelegenheid durf lastig vallen. Er is een zekere Eugénie Mansard....'

'Ja wel, de dochter van mijn eersten bouwmeester?'

'Juist, Sire. Het meisje is mij van harte genegen en ons beider levensgeluk hangt van onze vereeniging af, maar sinjeur Mansard is ongelukkig van een andere meening.'

'Hm, meester Mansard is een geniaal bouwmeester, maar eigenzinnig en stijfhoofdig als een parlementslid,' merkte Lodewijk op.

'Sire,' dus nam de oude Lenôtre thans weer het woord, 'tusschen sinjeur Mansard en mij heerscht ongelukkig sedert Jang een zekere wrok - ik durf wel zeggen, dat

de schuld niet aan mijn kant is. Sinjeur Mansard heeft zich dikwijls de vrijheid veroorloofd, ook wat den aanleg der tuinen betreft te willen meepraten, en tegen die inmenging heb ik me natuurlijk moeten verzetten, omdat hij daar eenvoudig niets geen verstand van heeft. Hij heeft me ook meermalen bij Uwe Majesteit pogen te beschuldigen, maar Uwe Majesteit heeft mij altijd goedgunstig in het gelijk gesteld. Daarom mag hij mij niet lijden.'

'Goed,' zei Lodewijk, 'laat uw kleinzoon gerust doen wat zijn hart hem ingeeft, en als Mansard zich volstrekt tegen het geluk van zijn dochter verzetten wil, dan ben ik er nog om een woordje mee te spreken.'

Grootvader en kleinzoon zagen elkander aangenaam verrast aan. Des konings deelneming en voorspraak in deze zaak was meer dan zij in hun stoutste droomen gehoopt hadden.

'En nu zullen we eens verder gaan naar het boschje van Latona!' riep Lodewijk. 'Dat is nogal ver hier vandaan, en u is moe, meester. Zet u naast mij in den wagen, op de plaats van de markiezin.'

Deze gunst was zoo buitengewoon, dat de oppertuinmeester meende, er eerbiedig voor te moeten bedanken, verzekerende dat hij nog volstrekt niet moe was.

Maar de koning beval:

'Neem naast mij plaats, oude heer. Ik wil het!' En zoo moest Lenôtre wel gehoorzamen. De lakeien duwden den rolwagen, die door Zijn Majesteit in persoon werd bestuurd, naar het boschje van Latona.

(*Wordt vervolgd.*)

Bij de Platen.

Een veelbelovende Munchenaar. -

Munchen is ondanks al de Propyleën en Parthenons, die het tot een nieuw Athene moesten maken, een gemoedelijke echt Zuidduitsche stad. En mogen de kunstschatten der Pinakotheken haar nog zulk een hoog artistiek en aristocratisch karakter geven, ze is en blijft vóór alles.... de stad der bierdrinkers.

Terwijl de museums en Grieksche tempels eenzaam en verlaten staan in hun koude grootheid, leveren *Bräuhaus* en *Bierkeller* het levendigste en gezelligste schouwspel op. Daar ontbreekt het nooit aan bezoekers; van den vroegen morgen tot den laten avond vloeit het Beiersche bier bij stroomen, en ongelooflijk zijn de hoeveelheden van het schuimende vocht, die de gulle, goedlachsche Munchenaars weten te verzwelgen.

Het is te begrijpen dat zulk een ontzaglijke capaciteit niet dan na langjarige oefening verkregen wordt en van jongs at wordt de Munchenaar dan ook met den bierpot grootgebracht. De kleine jolige snuiter onzer gravure, die met zijn poezele knuistjes den zwaren Keulschen pot met het tinnen deksel omklemt, is een echt *Münchener Kindl*, een onvervalschte type van het gulle, ronde gemoedelijke ras, dat ondanks alle kunstmatige importatie van Grieksche goden trouw blijft aan den dienst van Gambrinus.

Vinding van het hoofd van St. Edmund. -

Volksaard en volksoverleveringen hebben een taai leven. Dat valt ook op te merken onder de eenvoudige bevolking van Engelands Noordzee-kusten, waar nog altijd de herinnering levendig is aan den goeden heiligen koning Edmund, die daar voor eeuwen regeerde. Nog weten de visschers en landlieden daar te verhalen hoe in koning Edmunds dagen een kleine jongen een met goud beladen ezel kon drijven

van Bury naar Norwich en van Kings Lynn naar Yarmouth, zonder dat iemand hem durfde lastig vallen. Onder zijn regeering zocht niemand recht zonder gerechtigheid te vinden en verhief geen onschuldige tevergeefs zijn stem. Toch mocht die rechtvaardige koning de woede zijner vijanden niet ontgaan, en kon hij, ondanks al zijn goedheid, den gewelddadigen dood van zich niet afwenden, noch het snoode onrecht en de diepe ellende van zijn volk.

Deze dingen gebeurden aldus. In het tiende jaar van des konings regeering landden de booze Denen te Yarmouth met zulk een menigte van gewapende krijgers als nog nooit in Engeland was gezien. Op hun tocht door Northumberland voerden zij een geweldigen strijd met Ella, den koning van dat rijk. Na maar een korte poos in Oost-Anglia vertoefd te hebben, trok het Deensche leger op naar het noordelijk koninkrijk, en toen zij koning Ella in korten tijd verslagen en onder gruwzame folteringen ter dood gebracht hadden, wendden zij zich, door hun overwinningen in het noorden tot grooter overmoed geprikkeld, naar koning Edmunds land. Zij verwoestten al de velden, die langs hun weg lagen, en de wouden verderop, doch toen zij koning Edmunds gebied naderden, werden zij een oogenblik tot staan gebracht door een van des konings graven. Maar de Engelschen werden verslagen en de Deensche hoofdman Inguar, te Hagilsdun (thans Hoxne) gekomen, waar de goede Engelsche koning zijn zetel had, zond dezen zijn herauten met de boodschap: dat Edmund zijn schatten moest deelen met de Denen, dat hij het christelijk geloof moest verzaken en een heiden worden naar den godsdienst der Denen en dat hij zijn volk regeeren moest zooals hij, Inguar, dat zou bevelen.

Des konings raadslieden, de overmacht des vijands en de zwakheid van hun eigen volk ziende, rieden hun meester toe te geven, maar de koning wilde er niet in toestemmen, zijn geloof te verzaken.

‘Laat deze booze lieden,’ sprak hij, ‘hun woede aan mij koelen, zoo misschien kan mijn volk vrij blijven.’

Op dit antwoord werd hij door zijn wreede vijanden vastgegrepen, aan een boomstam gebonden, gegeeseld en met pijlen doorschoten, tot hij bijna bezweek onder de pijnen naar lichaam en ziel; maar toch leefde hij nog, en Inguar, in zijn woede niet schromend zich de handen met het bloed van zijn edelen gevangene te bezoedelen, doorstak hem met zijn eigen degen en hieuw hem daarna met zijn zwaard het hoofd af.

Kort daarna scheepten de Denen, van moord en bloed verzadigd, zich weder in en er was vrede in het land. Toen maakte het volk het lichaam des konings van den boom los en bracht het naar de kerk van Hagilsdun, maar het hoofd kon niet gevonden worden. Negen en dertig dagen en een nacht werd er door al het volk naar des konings hoofd gezocht, langs heuvel en dal, langs den oever der rivier en de kust der zee, maar alle moeite bleef tevergeefs. Toen hielden zij op met zoeken, overtuigd dat het hoofd des konings verslonden moest zijn door de wolven, die zich in de bosschen ophielden. De monnik Anselmus echter, een man die bij den koning in hooge gunst had gestaan, en des konings schildknaap Swithin hielden aan met zoeken, toen de anderen het opgaven. Den geheelen veertigsten dag brachten zij in het woud door al zoekende naar het geliefde hoofd, en tegen het vallen van den nacht op een donkere plek in het woud komend, vernamen zij een stem, welke die van hun meester zelven scheen, roepende: ‘Hier ben ik!’ Maar zij bemerkten niets dan de gedaanten van wolven, die in de schaduwen van het geboomte op en neer liepen, en zij hoorden het gehuil dezer wilde dieren. Zij vervolgden hun weg tot waar de stem geklonken had, en zie, daar aanschouwden zij een wondere verschijning; want daar stond een groote wolf en voor zijn pooten lag het hoofd des konings met een schijnsel van licht er boven en de wolf deed het hoofd geen letsel, maar beschermde het tegen zijn gezellen; en toen de mannen naderden, ging de wolf zachtjes op zij en verwijderde zich. Toen namen Anselmus en de schildknaap Swithin het hoofd op en brachten het naarde kerk van Hagilsdun. Hier volgde een tweede

wonder, want het hoofd vereenigde zich van zelve met het lichaam, dat evenmin gedurende al dien tijd door een smet van bederf was bezoedeld.

Toen brachten de monniken en het volk, van deze wonderen hoorende en de deugden des konings indachtig, het lichaam met het hoofd naar de stad Bury, waar later de groote abdij van Edmundsbury gebouwd werd als een heiligdom ter gedachtenis van de standvastigheid en zachtmoedigheid in leven en dood van den heiligen koning-martelaar.

Oude kennissen. -

Van het oude Brittannië der heilige koningen naar het nieuwe Engeland van sport en paardenliefhebberij is de overgang nogal groot. Er liggen dan ook heel wat eeuwen tusschen het eene tafereel en het andere, en riep het eerste ons een middeleeuwsche heiligenlegende in het geheugen, het andere heeft zulk een toelichting niet noodig. Elk paardenliefhebber - en wie zou bij den aanblik der fraaie exemplaren op onze gravure geen sympathie voelen voor deze edele dieren? - vat bij den eersten oogopslag wat de schilder ons hier heeft willen laten zien. De vier kleine

hupsche pony's en het groote, makke goedige rijpaard zijn blijkbaar oude kennissen, waarschijnlijk voormalige stalgenooten, die na lange scheiding blij zijn elkaar terug te zien.

Met een soort van vaderlijke hartelijkheid likt het groote paard zijn kleine kameraadjes, die dartel opspringen van plezier bij zijn terugkomst. Zoowel de oude *landlord* met den grijzen snorrebaard als de jonge *groom* heeft er schik in te zien hoe die stomme dieren elkaar verwelkomen, en men hoeft dan ook juist geen En elsch *sportsman* te wezen om dat aardig tafereeltje met genoegen gade te slaan.

Geschenk der stad Londen aan den Duitschen keizer.

- Nu we toch eenmaal in Engeland zijn, gaat het in ééne moeite door, den lezer het geschenk te laten zien, door de Engelsche hoofdstad keizer Wilhelm bij zijn jongste bezoek aangeboden. Den 10en Juli van dit jaar bezocht de keizer, zooals men weet, het kapitool der City, de eerwaardige *Guildhall*, waar hem behalve een adres het kunstrijke geschenk werd overhandigd, waarvan de afbeelding hierbij gaat. Het is een kleinoodiëkistje in gothischen stijl uitgevoerd, welks deksel bekroond wordt door een zittende figuur, die de Londensche stedemaagd voorstelt. Zij houdt in de rechterhand den Mercurius-staf als het teeken van den wereldhandel en in de linker een schild met het stadswapen in de behoorlijke kleuren.

De zijden van het deksel vertoonen behalve het stadswapen gezichten van de voornaamste gebouwen der wereldstad, alles in zachte kleuren fijn geëmailleerd. Op den rand staan zes keizerlijke adelaars. De vakken op de voorste lange zijde van het kastje bevatten zinnebeeldige figuren in goud gedreven op blauw geëmailleerden achtergrond: een engel met een zwaard, aan wiens voeten de verslagen draak ligt en die in de linkerhand een krans omhoog houdt; daartegenover de Gerechtigheid, die dé keizerlijke kroon boven het hoofd opheft, zwaard en weegschaal aan haar voeten en in haar linkerhand een hoorn van overvloed heeft. Tusschen deze beide figuren zien wij het keizerlijk wapen, welks kroon met diamanten bezet is. De vakken aan de smalle zijden stellen twee gebeurtenissen uit de geschiedenis voor, welke op de nauwe verwantschap tusschen Engeland en Duitschland wijzen: het huwelijk van koningin Victoria met prins Albert, en dat van den overleden keizer Friedrich met prinses Victoria.

Op de achterzijde staat in het middelvak de opdracht en op de beide zijvakken prijken de afbeeldingen van Handel en Welvaart.

De banderol, die onder al deze vakken doorloopt, bevat de namen en wapens van al de tot het Duitsche Rijk behoorende staten.

Van onder de voeten, waarop het juweelkoffertje rust, komt aan weerszijden de Londensche griffioen uitkijken; zijn oogen fonkelen, want het zijn diamanten, die dit fabelachtige wezen tot gezichtsorgaan dienen.

Het geheel staat op een eiken, met blauw fluweel overtrokken onderstel, door een zilververgulden spreukband omringd, die fraai tegen den donkeren achtergrond afsteekt. Het werk heeft niet alleen hooge kunstwaarde van vinding en teekening, maar kenmerkt ook door de harmonische kleurenverdeeling zijn maker als een begaafd kunstenaar. In het goud, het zilver, het email en de edelgesteenten ontvouwt zich een rijke pracht en toch is nergens overlading te vinden; overal is een keurige maat bewaard. Het kastje doet zijn vervaardigers, den gebroeders Mappin, alle eer aan.

GESCHENK DER STAD LONDEN AAN DEN DUITSCHEN KEIZER.

Wetenswaardig Allerlei.

Groei en gewicht van het menschelijk lichaam.

- Met betrekking tot de verhouding tusschen groei en gewicht heeft de bestuurder der doofstommeninrichting te Kopenhagen, de heer Hansen, belangwekkende onderzoekingen gedaan. Hansen heeft namelijk de 130 kweekelingen zijner inrichting drie jaar lang dagelijks driemaal gewogen en dagelijks eenmaal gemeten. De uitkomst zijner waarnemingen is, dat de mensch niet regelmatig doorgroeit, maar met bepaalde trappen, door tijdperken van stilstand afgewisseld. Evenzoo neemt het gewicht slechts op bepaalde tijden na poozen van stilstand toe. En eindelijk staat vast, dat als het gewicht toeneemt, de groei stilstaat, en omgekeerd. De hoogste mate van het gewicht valt in September, terwijl van December tot April stilstand wordt waargenomen. De sterkste wasdom valt samen met de geringste toeneming van gewicht; beide levenskrachten schijnen alzoo niet gelijktijdig te werken. In het begin van den herfst en van den winter neemt het kind in zwaarte toe, maar groeit niet; van het begin des zomers af blijft het gewicht onveranderd, maar is de wasdom bijzonder groot.

Hansen vergelijkt die verhouding met die der planten, welke hij evenzeer waarnam. Hij bevond dat de boomen, als zij bladen en bloesems krijgen, niet in dikte toenemen; eerst van Juni en Juli af groeien zij, en in het najaar treedt een stilstand in, die den heelen winter voortduurt. Behalve deze regelmatige veranderingen heeft Hansen

er nog andere ontdekt; zoo bijvoorbeeld neemt het gewicht des lichaams over het algemeen toe na een verhooging der temperatuur.

De door Hansen verkregen uitkomsten stemmen niet geheel overeen met die van andere vorschers, bij voorbeeld met die van R. Miller, geneesheer in de gevangenis van West-Riding, die van 1844 tot '57 4000 tuchthuisboeven gewogen en daarbij bevonden heeft, dat het gewicht in de eerste maanden van den zomer toe - en in den herfst afneemt.

Vorderingen van de phonograaf. -

Te New-York is de eerste wassen-beeldengalerij met sprekende wassen poppen van Edison geopend. De beelden moeten zoo bedrieglijk levende menschen nabootsen, dat de bezoeker telkens in twijfel staat of hij met poppen, dan wel met menschen te doen heeft. Kort geleden sprak een bezoeker een der gedaanten aan met de woorden:

'Is u een wassen beeld?'

'Neen,' klonk aanstonds het antwoord, 'u misschien?'

Hondenverstand. -

In een stad van Middel-Duitschland leefde voor eenigen tijd een oud heer, die een even mooien als schranderen staanden hond had. Zoo had hij o.a. het dier afgericht, in een bepaalden winkel snuif te halen, in een hengelmandje, dat het beest in den bek droeg. Later verhuisde de heer naar het ongeveer twintig mijlen afgelegen Dresden. Nauwelijks was hij daar gehuisvest of hij nam zijn hond mee naar een tabakswinkel, kocht daar snuif en legde het zakje in het mandje, dat nu door den hond werd thuis gebracht.

Toen de snuif op was, stuurde hij het dier weer met het mandje uit om nieuwe te halen; maar ditmaal had de oude heer te veel op de schranderheid van zijn hond gebouwd - het dier kwam niet terug.

De heer meende dat de hond den winkel kon misgeloopen hebben of misschien opgevangen was of op de een of andere manier letsel bekomen had. Hij ging naar de politie, liet overal naar het dier zoeken, maar tevergeefs. Er ging een nacht overheen, toen de volgende dag en avond. Daar werd aan de deur gekrabd, en wie was daar? De goede Molly! Hij had het mandje in den bek, kwispelde met den staart en ging doodmoe liggen.

In het mandje vond de oude heer de begeerde snuif, maar zag aan de verpakking dat de trouwe Molly ze niet in Dresden, maar twintig mijlen van daar in den ouden bekenden winkel gehaald had.

Natuurlijk was de oude man buiten zich zelven van voldoening over de trouw van het goede beest. Hij liet hem een schotel warme melk geven en het arme dier dronk er met graagte van; maar kon er zijn uitgeputte krachten niet door herstellen: het stierf nog denzelfden dag.

Muiskatten. -

Katten, die gehouden worden om ratten en muizen te verdrijven, mogen niet vertroeteld teld, niet opgesloten en ook niet te ruim gevoederd worden. Een kat eet het liefst vleesch en drinkt graag melk; maar het is niet geraden haar deze kostjes voor te zetten, omdat zij zich dan des te minder op het vangen van muizen toelegt;

het beste is ze niets anders te geven dan brood, gekookte kookte aardappelen en groente en schoon water. Katten, die in Mei geboren zijn, worden gewoonlijk de beste muiskatten.

Glas als bouwmateriaal. -

Er worden tegenwoordig holle metselsteenen van glas gemaakt, die, in alle kleuren vervaardigd, zoowel voor binnen - als buitenmuren gebruikt worden. Vooral worden ze aangewend bij veranda's, badkamers, broeikasten, ziekekamers enz., alsmede in fabrieken, waar scherpe dampen ontwikkeld worden en waar men over het algemeen een doorschijnende en toch ondoorzichtige afscheiding verlangt. Naar den uitvinder worden die steenen *briques* Falconniere genoemd. De lucht, die zij bevatten, is een uitstekende isolator tegen de kou in den winter en de hitte in den zomer. Ook zijn ze geschikt om het geluid te dempen.

Ze worden vervaardigd in verschilende vormen, zoodat men de muren en tusschenwanden, die van deze steenen opgebouwd worden, naar believen òf geheel vlak òf in dier voege samenstellen kan als dit bij voorbeeld bij behangselpatronen het geval is.

[Nummer 17]

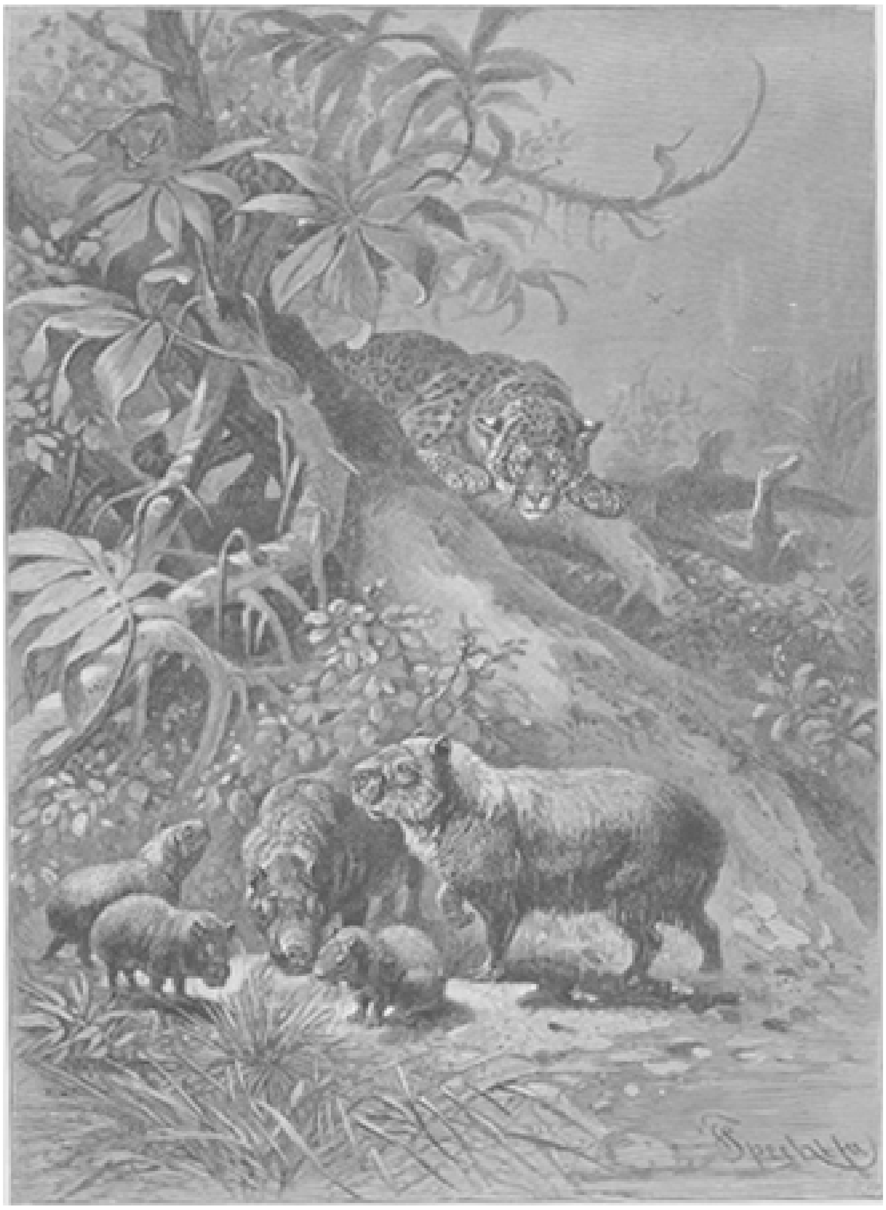

GESTOORDE MAALTIJD, NAAR DE TEEKENING VAN F. SPECHT.

Genezen,
Door Mathilde.
(*Vervolg en slot.*)

VII.

Het is een koude, ruwe winterdag; nadat dagen lang het weer scheen gespot te hebben met de verplichtingen van het winterseizoen, vertoonde het zich thans in zijn volle, grimmige gedaante.

Een bijtende noord-oostenwind joeg een fijne, dikke wolk van sneeuw door de straten; de telephoon - en telegraafdraden zuchtten en kermden als ware hun laatste uur gekomen; de winkelramen waren met ijsbloemen bedekt, de lichten wierpen een geelachtigen gloed over het glas en slechts flauw kon men de fraaie étalages daar achter onderscheiden.

Niemand waagde zich op straat, die er niets te doen had; ieder ging haastig en zwijgend; de tramwagens sleepten zich voort, moeilijk als het hun viel zich een weg te banen door de zich steeds hooger en hooger opstapelende sneeuw. Het geraas der rijtuigen, dat eerst hard en hortend klonk over de bevroren straatsteenen, scheen langzamerhand meer gedempt; onverpoosd viel de sneeuw neer in zachte en fijne korrels en scheen alles te willen bedekken. De straten werden doodsch en ledig, de groote stad hulde zich in haar kleed van sneeuw en ijs en met moeite hielden de menschen haar tegen in haar verlangen naar stilte, rust en verdooving, welke den doodslaap voorafgaan.

Een vrouwengestalte, door een rotondemantel geheel bedekt, liep haastig door een der voornaamste straten; zij had geen paraplu bij zich,

die toch geen beschutting kon verleenen tegen den scherpen wind en de sneeuwjacht: een bontmutsje was stijf op haar voorhoofd gedrukt en daarenboven door een dichte voile nog om haar gelaat bevestigd; zij hield den mantel stijf om het lichaam geslagen. Snel liep zij voort, de sneeuw prikte haar als met duizend naalden door de voile in het gezicht; zij bekommerde er zich niet om, het deed haar misschien juist goed, want de maat was vol, zij had moeite om een zenuwachtig snikken al voortgaande te onderdrukken.

Nu zag niemand haar meer aan; straks moest zij zich inhouden, dan mocht niemand haar verdriet zien. Voor een winkel bleef zij staan, het was een comestibleswinkel en bij uitzondering waren hier de ramen helder en schoon, men kon er de net uitgestalde lekkernijen onderscheiden; blozende hammen, glimmende worsten, sappige stukken ossenvleesch, gerookte tong, gelatines in allerlei vormen en kleuren, alles even smakelijk en sierlijk opgesteld.

De jonge dame, want jong was zij, dit verried haar vlugge houding en veerkrachtige stap genoeg, bleef even staan en wischte haar gelaat af, maar verdriet en misschien ontbering hadden haar zenuwen zoo verzwakt, dat zij hen moeilijk onder heerschappij kon brengen; zij kon haar snikken niet onderdrukken, die haar geheele lichaam schokten, en haar borst heftig op en neer deden gaan; eindelijk was zij in zooverre bedaard dat zij een besluit kon nemen.

Zij wilde den winkel binnengaan en had misschien bij zich zelf afgesproken, wat zij daar nemen zou, toen plotseling een stem naast haar riep:

‘Cecile!’

Zij keek verschrikt op zij; een man stond naast haar, maar na hem even aangezien te hebben, vluchtte zij snel weg, een donkere zijstraat in; zij liep haastig voort zonder om te zien als verwachtte zij dat hij haar vervolgen zou.

Eerst toen zij nog een andere straat door was gegaan, die lang en eenzaam zich voor haar uitstrekte, en waarin zij als eenige levende ziel liep, waagde zij het langzamer te gaan, maar de inspanning had haar geheel buiten zich zelf gebracht, zij hijgde naar adem, haar polsen joegen onstuimig en eerst toen zij een weinig tot bedaren was gekomen schelde zij aan een der vele knoppen van een smalle deur, die naar een bovenhuis voerde.

‘Ben je daar, Cile?’ vroeg een kinderstem. ‘Ma heeft weer zoo vreesdijk gehoest. Heb je wat meegebracht?’

Cecile kwam boven, zij kon niets antwoorden en leunde tegen een der deurposten aan, vóórdat zij iets kon zeggen.

‘Is 't weer mis?’ vroeg Ida, die op de gang haar te gemoet trad.

Zij knikte van ja, en begon eensklaps luid te snikken.

‘Och, arme meid,’ riep Ida vol medelijden, ‘ik heb met je te doen. Kom, trek je het niet zoo aan en voorzichtig, laat Ma het niet hooren. Kom maar even in de keuken, daar is nog wat vuur aan!’

Zij nam het petroleumlampje van de gang en duwde haar met zacht geweld in de kleine, donkere keuken; zij liet haar op den eenigen keukenstoel zitten, nam haar mantel en hoed af en langzamerhand kwam Cecile tot bedaren.

‘Ik heb niets meegebracht, ik was zoo teleurgesteld. Mevrouw kon mij niet nemen, want de getuigen waren van dien aard... je weet het oude liedje, maar ik wilde nog wat koopen voor ma, toen ik hem in eens naast mij zag staan.

‘Wie... Oscar?’

‘Ja; hij stond ook voor den winkel en noemde mijn naam; ik was zoo geschrikt en liep maar voort, altijd voort.’

‘Hoe jammer! Waarom liep je weg?’

Cecile stond op, zij veegde haar gelaat af.

'Zeg ma er niets van en laat Johan twee ons rookvleesch halen, hier is het geld!'

Zij ging naar binnen, waar haar moeder in dikke doeken gewikkeld bij de gloeiende kachel zat; de oude vrouw zag er zwakjes uit, een pijnlijke hoest schudde haar vermagerde gestalte erbarmelijk heen en weer.

'Dag moes!' zeide Cecile, haar kussend, 'hoe is het er mee?'

'Ach kind, naar, naar! Hoe is 't, ben je klaar gekomen?'

'O, 't zal wel gaan, ma! Als u maar beter wordt.'

'Och kind! Gods H. Wil in alles! Ik zou zoo graag bij je blijven, kinderen! Hoe jammer dat je weg bent gegaan van de Van Deurne's, dan had je nog de anderen kunnen steunen.'

'Moederlief, ik kon niet anders handelen! Verwijt u mij ten minste niet! Ik deed mijn plicht!'

'Laten wij er niet meer over spreken! Er is toch niets aan te doen! Als je maar een goede betrekking terug had.'

Het was met de Mullers hard achteruitgegaan nadat Cecile de Van Deurne's had moeten verlaten; met echt kleingeestige wraak weigerden zij goede getuigen van haar te geven. Oscar was heengegaan, zij wist niet waarheen, maar na zijn vertrek was het humeur van zijn vader er niet op verbeterd. Zoowel in huis als op de fabriek toonde hij zich nu een ware tyran, misschien waren er ook andere omstandigheden, die er toe medewerkten hem knorrig en lastig te maken.

Cecile was nog een paar maanden gebleven, maar haar toestand werd onhoudbaar; eindelijk zag zij er tegen op langer te blijven en zeide haar betrekking op. Van dien tijd begon de kwaadaardige plagerij; haar moeder was naar Amsterdam verhuisd, omdat Ida haar meeste lessen in Z. verloren had; één der jongens was daar in een sigarenwinkel van een oom geplaatst, en nu vond men het beter, eenvoudiger zich daarheen te verplaatsen, maar alles liep tegen.

Cecile kon geen betrekking krijgen, Ida vond met zeer veel moeite een paar goedkoope lessen in handwerken en tot overmaat van ongeluk begon mevrouw Muller te sukkelen; het waren donkere, zeer donkere dagen en 't hardst werd Cecile getroffen; zij toch was oorzaak van alles en hoe goed en verstandig haar moeder en zuster ook waren, soms trof haar een stil verwijt. Had zij Oscar's aanzoek maar aangenomen dan zou al die ellende niet over hen gekomen zijn.

Dit griefde Cecile diep, maar bij dit verdriet voegde zich een ander, dat zij aan niemand, zelfs niet aan zich zelf zou willen bekennen. Hetgeen met Oscar gebeurd kon zijn, hield haar meer bezig dan haar lief was. Waar was hij gebleven? Had hij onaangenaamheden met zijn vader gehad? Zij wist niet eens wanneer hij Villa Suzanna verlaten had; in elk geval, zij had hem niet meer gezien of gesproken.

'Mijn zoon heeft de plaats geruimd,' zeide de oude heer barsch, 'dus kan u blijven, juffrouw Muller.'

Zij was gebleven, totdat men haar het langer blijven onmogelijk maakte.

En nu had zij hem gezien en gehoord, zoo onverwachts: Wat was er van hem geworden? Zou hij zijn bedreiging vervuld hebben en te gronde zijn gegaan omdat zij zijn aanzoek had afgewezen? Dit was te vreeselijk om aan te denken; had zij niet anders kunnen handelen, was zij niet te streng, te stijfhoofdig geweest; waarom hem niet eenige aanmoediging, eenige hoop gegeven? Ida had het haar eens rondweg gezegd.

'Je ben heel dom geweest met al je wijsheid, want je houdt heel veel van hem en je had van hem alles kunnen maken wat je wilde.' En die woorden kwamen haar telkens weer in de gedachten en vervolgden haar dag en nacht; zij had haar eigen hart toen niet gekend, zij had alleen haar hoofd gevolgd en daardoor was zij dom geweest en nu waren zij allen ongelukkig door haar schuld.

O! als zij maar werken kon, als zij haar talenten kon gebruiken, als zij maar geld verdiende, doch het werd hoe langer hoe benauwder hier binnen, haar moeder had versterkende middelen noodig en hoe die haar te verschaffen?

Daar kreeg zij kort na haar tehuiskoms een brief van een vriendin van haar, die in Middelburg getrouwd was en kleine kinderen had, of zij bij haar wilde logeeren, zoo lang zij geen betrekking had, dan kon zij de kleintjes les geven en hier op haar gemak uitzien naar een conditie. Cecile aarzelde niet lang en nam dadelijk aan; niets was erger dan dit doellooze leven, op kosten van haar arme moeder; zij ging heen en bleef daar eenige maanden, doch de vriendin was lastig en veeleischend; zij maakte haar de taak zoo zwaar mogelijk en toen haar man, de onbillijkheid zijner vrouw inziende, Cecile's partij opnam, duurde het niet lang of de huiselijke vrede liep gevaar. Zoodra het meisje dit bemerkte, besloot zij niet langer van de duur betaalde gastvrijheid gebruik te maken, maar keerde naar haar moeder terug, even rijk of liever even arm als toen zij vertrok.

Het begon naar de lente te loopen; met moeite had de zieke moeder den winter doorworsteld; toch vond Cecile, toen zij haar terugzag, dat zij er iets beter uitzag; Ida begon ook meer in de lessen te komen en hartelijk als altijd werd zij ontvangen in den huiselijken kring.

‘Lief kind, je hebt gelijk dat vernederende leven niet langer te verdragen,’ zeide haar moeder, ‘bij ons is je plaats!’

‘O, moeder, 't is zoo hard voor mij, dat ik u tot last moet zijn, in plaats van uw steun te wezen, zooals het mijn plicht is als uw oudste dochter.’

‘Geduld, kind, 't zal wel gaan! Er zijn nog altijd goede menschen genoeg op de wereld. We hebben kennis gemaakt met zoo'n beste jongen, hij is hier boven in de kost. Ik zag er eerst tegen op hem bij ons te ontvangen, maar Ida zag hem elken ochtend in de kerk; hij moet op de fabriek Kosmos werken en eens toen ik zoo'n ergen aanval kreeg en de kleine Mien alleen bij me was, hoorde hij haar huilen en liep gauw naar den dokter; toen kwam hij dagelijks naar mij zien en altijd bracht hij mij een kleinigheid; hij heeft het ook niet breed. maar daarom vond ik het zoo mooi, dat hij met een arme zieke deelt.’

‘Hoe heet hij, moeder?’ vroeg Cecile.

‘Hendriks. Ik weet niet of ik wel verstandig doe hem hier te laten komen, maar de jongen werkt hard en hij heeft bepaald behoefte aan een huiselijk leven, misschien doe ik er een goed werk mee; 's avonds, als Ida aan haar lessen is en Mientje haar schoolwerk maakt, komt hij gezellig bij me praten en leest mij de courant voor. Daar steekt toch niets in, vind je? Ik geloof niet dat hij om Ida hier komt, want ik ben zeker, dat Ida bij haar plan blijft om zoodra het mogelijk is naar het klooster te gaan.’

‘Och,lieve moeder,’ en zij kuste de oude vrouw, ‘u is zoo respectabel en verstandig dat alles wat u doet goed gedaan is.’

Dien heelen dag hoorde Cecile niets anders dan van Hendriks; de kleintjes hadden dìt van hem gekregen of dàt van hem geleerd, Ida had iets van hem gehoord en moeder was zoo verkwikt door de busjes bouillon, die hij bracht.

‘Ik ben benieuwd dien beschermengel te leeren kennen,’ zeide zij lachend, maar het was Zaterdagavond en hij liet zich niet zien.

Cecile zag de courant in, die Hendriks anders met hen las, en riep eensklaps uit:

‘Wat ziet het er naar uit in Rosdrecht. Groote werkstaking! Mijnheer Van Deurne heeft de loonen verminderd.’

Zij las het artikel vóór en toen zij van de ellende hoorde, die in het dorp heerschte, daar noch fabrikant, noch werklui wilden toegeven, voelde zij weer de wroeging in haar hart opkomen.

‘O wat een ellende had ik misschien kunnen verhoeden, als ik toegegeven had,’ dacht zij, en dien nacht sliep zij haast niet, zoo leefde zij weer in het verledene.

Den volgenden morgen ging zij met de twee kleine kinderen naar de Hoogmis. Ida was vroeg geweest en zoo werd de moeder niet

alleen gelaten. Op het einde der preek zag zij even op zijde en schrikte hevig; het was een vergissing zeker; wien zij bedoelde zou zij niet hier zien, en toch als 't eens zoo ware, als God haar gebed had verhoord?

Maar bij het uitgaan der kerk zag zij niemand meer. De kinderen keken ook om naar hun vriend Hendriks.

‘Hij was toch in de kerk,’ zeide kleine Mina.

‘Waar kan hij dan zijn gebleven?’

Maar hij liet zich dien heelen dag niet bij zijn vrienden zien en den volgenden ook niet.

Ida, die zijn kostjuffrouw had gesproken, vertelde dat hij onverwachts om familieredenen was op reis gegaan.

‘Vreemd,’ meende mevrouw Muller, ‘dat hij niet eens afscheid van ons kwam nemen.’

VIII.

Het zag er treurig in Rosdrecht uit; de fabrieken stonden stil en in de straten van het stadje dwaalden de werkstakers rond; druk pratend en redeneerend, sommigen met den honger uit de oogen loerend, anderen verhit door drank.

Er waren soldaten uit de naaste stad besteld, om de villa van den fabrikant en de huizen zijner geëmployeerden te beschermen, want het volk werd hoe langer, hoe woeliger; gebrek en ellende begonnen zich in deze koude voorjaarsdagen te laten voelen, maar geen der partijen wilde toch toegeven.

In Villa Suzanna beleefde men benauwde oogenblikken; Van Deurne had zijn vrouw en kinderen naar de naaste stad gezonden, want geen hunner durfde zich meer op straat wagen. Hij zat in zijn kantoor, waarvan de blinden waren toegeslagen, want de werklieden hadden in de laatste dagen van opwinding daar de ruiten ingeworpen.

Hij zat voor zijn lessenaar met gebalde vuisten en gefronsd voorhoofd; dat was nu het einde van zijn jarenlang werken en zwoegen. Hij moest het hoofd buigen, zijn eenmaal genomen besluit herroepen, neen, dat kon, dat wilde hij niet. Een der meesterknechten, die hem trouw was gebleven, kwam binnen.

‘Wat voor nieuws?’ riep hij hem toe.

‘De stemming is dunkt mij iets beter; gisteravond ging het er woest toe in “de Wereld”; er waren socialen uit Amsterdam over en zij hadden het volk zoo opgewonden dat er maar een woord noodig was om het te doen oprukken, en alles in brand te steken.’

‘Waren de soldaten maar hier!’

‘Zij waren door alles heen, niets kon hun meer schelen, maar toen kwam een jong werkman op de tribune en die sprak hen heel anders toe. Hij erkende dat zij veel rechtmatige grieven hadden.’

‘Grieven, 't mocht wat!’

‘Hij gaf hun eerst alles toe, maar daarna keerde hij de zaak om, hij legde hun alles op de zachtste manier uit, wees hen op de kwade gevolgen der werkstaking, hij roemde uw rechtvaardigheid, uw billijkheid....’

‘Maar wie kan dat geweest zijn?’

‘Niemand kende hem, hij is een beschaafd, net jongmensch, meer dan hij schijnt. Er zijn er zelfs, die zeggen dat hij door u omgekocht is om hen over te halen tot een schikking.’

‘Ik weet er niets van, en ik wil dat jongmensch gaarne spreken. Als je hem ziet, zend hem dan hierheen.’

‘Hij heeft laten vragen wanneer hij u spreken mocht. Hij wacht in de voorkamer; maar om u de waarheid te zeggen, ik vertrouw hem niet; wie weet wat hij in den zin heeft.’

‘Dat doet er niet toe! Roep hem hier! Ik ben niet bang voor dat tuig!’

De meesterknecht ging heen en een oogenblik later werd aan de deur getikt; op het barsche ‘binnen’ van den fabrikant trad een jonkman in blauwe kiel binnen; zijn gelaat was fijn besneden maar gebruind, zijn donker haar kort geknipt, evenals zijn baard, en zijn handen droegen sporen van hard werk.

‘Zoo, jongmensch! ik hoor dat je ongeroepen hier komt om mijn volk de les te lezen. Wien heb ik het genoegen voor mij te zien?’

Maar plotseling werd Van Deurne doodsbleek; hij greep den lessenaar vast en staarde den andere aan of hij een spookverschijning was.

‘Jij, jij, in deze kleeding! Wat beteekent dat.... Oscar?’

‘Wat dat beteekent, vader! Ik ben werkman geworden als zij en daarom heb ik het recht verkregen met u te spreken, en hen te raden en bij te staan om hun bestwil.’

‘En mij af te vallen? Mij, je eigen vader?’

‘Integendeel, vader! Ik zal u niet afvallen, en hier is de proef op de som: Laat de groote fabriek onderzoeken en bewaken; zij hebben het daarop gemunt.’

Van Deurne mompelde een verwensching.

‘Dat vee is tot alles in staat!’

‘Zij niet, vader! Het zijn de vreemden, de raddraaiers, die hen opstoken en van hun slechte hartstochten en hun meer of minder rechtmatige grieven gebruik maken. Wanneer u hen te gemoet komt, de gevaarlijken ontslaat, maar de anderen in genade aanneemt, dan zal u zien, hoe alles zich schikken zal.’

‘Wat weet jij er van? Ik kan niet achteruit gaan, al wilde ik ook.’

‘Vader, waarom dan dat onzalige besluit opgevat? Dat kon immers niet zonder tegenstand worden aangenomen?’

‘Waarom? Omdat de zaken slecht gaan, omdat ik op dien voet niet kon voortgaan.’

‘Welnu, vader! Dan is er een middel om alles te verzoenen; vergenoeg u met minder winst, maar laat hen niet er voor boeten, omdat u niets van uw weelde wil afstaan.’

‘Kom je hier preeken? Jij bent een echte Don Quichotte! Na jou vertrek is alles misgegaan, ik ben nooit meer de oude geweest; was dat de belooning voor al mijn liefde en zorg? of liever voor mijn ellendige zwakheid? Mij te verlaten en de duivel weet waar heen te trekken; 't is een schande! en nu terug te komen om mijn gezag te ondermijnen.’

‘Vader,’ antwoordde Oscar bedaard, ‘toen ik den eersten keer terugkwam als een nuttelooze leeglooper, die moede was van de wereld en van de menschen, heeft u mij met de grootste liefde ontvangen; niets was u te veel om mij eer aan te doen en ik verdiende het toch niet. Ik was ontevreden met mijzelf, ik was tot niets goed; toen ben ik heengegaan, ik heb 't u gezegd om te genezen van mijn ellendige kwaal, de levensmoeheid. Ik heb de wereld leeren kennen van den anderen kant, ik ben werkman geworden, ik heb gewerkt van 's morgens vroeg tot 's avonds laat; ik heb door eigen aanschouwing het fabrieksleven leeren kennen, door vlijt en oppassendheid ben ik steeds hooger geklommen, heb meer verdiend. Toen ik in de couranten las in wat voor treurigen toestand in Rosdrecht verkeerde, ben ik hierheen gekomen en ik kom u nu vragen, mag ik u helpen?’

Van Deurne zag zijn zoon achterdochtig aan; een vreemde verandering ging in hem om, hij voelde het genoeg, de Oscar, dien hij nu voor zich had, was niet het zwakke, ziekelijke knaapje, dat hij verwend en vertroeteld had; hij was een man geworden, zijn meerdere in verstand en ondervi[n]di[n]g; toen werd het hem duidelijk

dat hij hulp en verlichting noodig had, dat hij door te volharden in zijn eenmaal gekozen gedragslijn den ondergang tegemoet ging.

‘'t Is het eenige middel,’ ging Oscar voort, met een stem trillend van aandoening, ‘om mijn groote schuld van liefde en dankbaarheid jegens u af te doen, want u heeft maar een fout tegen mij op uw geweten, u had mij meer lief dan ik verdiende.’

Toen werd het hart van den ouden man week. Hij greep de handen van zijn zoon in de zijne.

‘Oscar, mijn jongen. Ik ben zoo blij dat ik je terug heb; nadat je weg was, kon mij niets meer schelen, niets, niets! En daarom ging alles verkeerd, maar nu zal ik 't jou overdragen; ik ga rusten, want het verveelt mij toch en doe zooals je goed vindt.’

‘Vader,’ hernam Oscar, ‘dit heb ik u niet gevraagd. Ik wil naast u en onder u werken; ik wil de eerste zijn onder uw werklieden, blijft u hier op uw oude plaats.’

‘Neen, neen! Ik heb 't verkeerd ingezien, misschien verkeerd gehandeld, zeg mij eerst wat heb je geleerd, wat wil je hier doen?’

‘In de eerste plaats hun toonen dat wij onzen plicht doen; wij moeten trachten goed te zijn en goed te doen, en, dan vader, moeten wij hun het voorbeeld geven van God te dienen. Zien zij dat wij ons buigen voor een macht boven ons, dan zullen zij ook in ons gemakkelijker hun overheden zien, dat wil zeggen de plaatsvervangers van ons aller Meester, onzen Vader en onzen Rechter, dan zal 't hun minder moeite kosten te gehoorzamen. En wij van onzen kant moeten in den armste onzen broeder zien; wij mogen hen niet verblinden door onze meerdere weelde, ons meerder verstand, maar wij moeten ons geld, ons goed en onze kennis gebruiken ook tot hun voordeel.’

‘Heb je dat ook geleerd en je gelooft dat?’

‘Goddank ja! vader!’

‘Dat komt door dat meisje?’

‘Ik heb haar niet meer gesproken, niet meer geschreven.’

‘En hoe wil je dat aanleggen? Och, wat zal je dat tegenvallen. Ik ken mijn volkje, en ik zeg je, 't is canaille, meer niet.’

Daar drong door de gesloten blinden een luid geraas tot hun ooren; kermen, gillen en hard loopen.

‘Wat kan dat wezen?’ en Van Deurne wierp de ramen open; uit de fabriek tegenover hen rees een zware rookkolom omhoog.

‘De groote fabriek brandt, dat hebben zij gedaan, die lieve jongens, waarvoor gij je hebt opgeofferd’ riep Van Deurne, bleek van woede uit, ‘en ik zou voor dat volk mij buigen. Laat de fabriek branden, zij is geassureerd, maar ik bouw ze niet meer op en zij kunnen zien, waar zij werk krijgen.’

‘Vader! laat ons naar de plaats gaan! Misschien kunnen wij nog helpen?’ smeekte Oscar.

‘Neen, ik verzet er geen voet meer voor. 't Is alles jou zaak, ik heb mij teruggetrokken en ik blijf weg.’

‘Welnu dan! Ik zal handelen,’ zeide Oscar.

Hij ging naar de plaats van het onheil, de mannen stonden het werkloos aan te zien, als genoten zij er van. het gebouw, waarin zij zooveel gewerkt en gezwoegd, gezweet en verwenscht hadden, nu in de vlammen te zien opgaan.

‘Mannen,’ riep een woeste, groote kerel uit; ‘dat is nu onze wraak, zoo zal het overal gaan! Hoor naar geen water- en melkpraatjes van verraders en overloopers, dan eerst zal het goed gaan, als wij alles neerwerpen, alles in brand steken.’

‘Ja, Dorus, ja! Weg met hen, weg!’ riepen de anderen; zelfs vrouwen en kinderen juichten en dansten van genot bij het zien der steeds voortwoekerende vlammen.

Daar verscheen Oscar plotseling; hij zag dat de brandspuiten machteloos waren bij gebrek aan huip.

‘Schaamt u, mannen!’ riep hij uit; ‘schaamt u! Hoe kunt ge werkeloos blijven, daar waar uw hulp zoo noodig is. Denkt er aan als de fabriek verbrand is, kan de patroon

zelfs uw billijkste eischen niet inwilligen, dan zijt gij gedwongen uw werk te staken en hij kan u met den besten wil der wereld geen werk geven. Kom, vooruit, laten wij redden wat er nog te redden valt, doet het om uzelf, om uwe vrouwen en kinderen!'

'Wie ben je, dat je ons zoo durft commandeeren?'

'Wie ik ben? Uw tegenwoordige patroon Oscar van Deurne, want mijn vader heeft de fabriek aan mij afgestaan. Laten wij dus beginnen met te redden wat ons allen toebehoort en dan zullen wij vrede sluiten.'

De uitwerking was verrassend; die jonkman in een kiel als zij, was hun patroon, hij had hun gisteren zoo hartelijk en verstandig toegesproken; de bestgezinden staken dadelijk hun handen uit, zij wilden niets liever dan helpen, alleen de vrees voor hun makkers hield hen terug,

maar in de verwarring van het oogenblik belette niemand hun aan te pakken; Oscar gaf het voorbeeld en weldra waren allen aan het blusschen.

Door de vereenigde pogingen werd de brand tot een klein gedeelte van de fabriek bepaald.

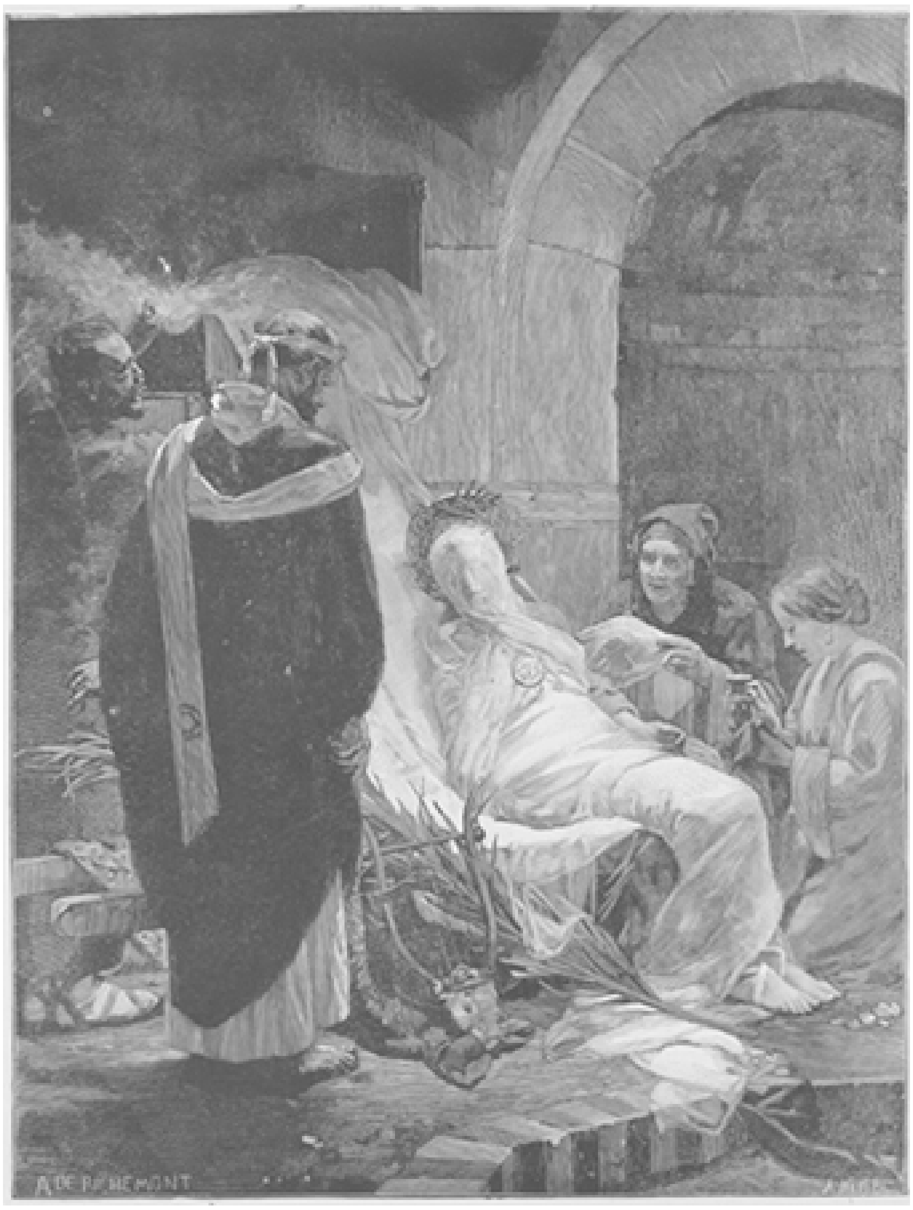

TERAARDEBESTELLING DER H. CECILIA, NAAR DE SCHILDERIJ VAN A. DE RICHEMONT.

IX.

Cecile Muller kwam juist te huis, zij had met veel moeite een paar lessen gekregen bij leerlingen van Ida; het was niet veel maar 't hielp toch altijd. Binnen zat haar moeder voor het vuur en Ida schonk thee.

‘Dat wij Hendriks toch maar niet zien!’ zeide het meisje.

‘Hij is teruggekomen,’ riep kleine Johan; ‘zal ik eens naar boven gaan en hem roepen?’

‘Och! je moet hem niet naloopen,’ sprak

DE SPEELMAN VAN ST. CECILLA, NAAR DE SCHILDERIJ VAN F. HEIN.

Cecile, ''t is of wij niet buiten hem kunnen.'

'Nu, hij was wat aardig tegen ons vóór dat je hier was.'

'Ik zie er niets in of Johan even naar hem gaat kijken en onze groeten brengt,' meende mevrouw Muller.

'Mijn hemel! wat is die jongen een favoriet van ma,' dacht Cecile.

Johan was reeds fluks weggesprongen, de trap op naar boven; na een kwartiertje kwam hij terug, de handen beladen met lekkers, met fijne blikjes, pasteitjes, gebak.

'Mijnheer Hendriks komt dadelijk, hij ziet er zoo piekfijn uit!'

'Hij schijnt goed uit te zijn geweest, dat hij zoo tracteert.' Cecile sprak nooit erg vriendelijk over den lieveling der familie; 't scheen dat zij die kennis met leede oogen aanzag.

Even na Johans terugkomst werd er getikt en allen, behalve Cecile, riepen te gelijk 'binnen!'

Een knap jongmensch, keurig gekleed, trad binnen en de kinderen kwamen hem juichend tegemoet:

'Hendriks, mijnheer Hendriks!' riepen zij allen vroolijk. Ida gaf hem glimlachend de hand en zeide hem welkom te huis; mevrouw Muller richtte zich half op en bedankte hem voor zijn attenties.

Niemand lette op Cecile, die aan den anderen kant der tafel stond en doodsbleek met trillende lippen den bezoeker aanstaarde; nadat hij allen gegroet had, kwam de beurt aan haar.

'Mijn oudste dochter, mijnheer Hendriks,' stelde de moeder voor, maar hij glimlachte en zeide:

'Wij kennen elkander.'

'Onder een anderen naam,' vulde Cecile aan.' Ik begrijp uw bedoeling niet, mijnheer Van Deurne, is het gekheid of....?'

'Ernst! Ja, Cecile, 't is ernst, heilige ernst. Ik heb uw raad gevolgd, ik heb mijn ziekte trachten te genezen door werken en ontberingen, en nu kent uw familie mij misschien beter dan gij.'

Mevrouw Muller begreep er niets van, maar Cecile boog zich naar haar en fluisterde haar toe:

'Moesje, 't is mijnheer Oscar, die als Hendriks zoon plaats in uw hart heeft ingenomen,' en toen hem de hand gevende, zeide zij rondweg: 'Ik dank u voor alles wat gij voor mijn familie hebt gedaan.'

'O, 't was maar weinig, ik had het zelf niet breed, ik leefde van mijn eigen zuur verdiend loon. Nu zal het beter gaan, want de verloren zoon is in genade aangenomen, ik ga terug naar Rosdrecht om de plaats van mijn vader in te nemen; moet ik alleen gaan, Cecile?'

Rosdrecht is nog een fabrieksstad, waar ijverig wordt gewerkt, maar de geest van ontevredenheid en verzet is nagenoeg verdwenen.

De jonge fabrikant en zijn vrouw, die Villa Suzanna bewonen, behandelen de werklieden als hun kinderen en niet als hun slaven.

Ware christelijke liefde en eenvoud heerschen thans op de villa; zij verblinden hun onderhoorigen niet door overtollige weelde, maar geven hun het voorbeeld van trouwe plichtsvervulling jegens God en de menschen.

In den rolwagen des Konings.
Historische vertelling.

(*Slot.*)

Denzelfden dag nog werd het ruchtbaar, welke buitengewone eer den ouden oppertuinmeester André Lenôtre was ten deel gevallen. De koning had hem in den adelstand verheven en hem de orde van St. Michaël verleend, dat was al veel. Maar hij had ook op de plaats van mevrouw de Maintenon in des konings rolwagen mogen zitten. Over zulk een verbazende onderscheiding moesten alle prinsen, hertogen, graven, markiezen, ministers, kamerheeren en andere hofgrooten buiten zich zelven geraken.

Wie echter bijna uit zijn vel sprong van jaloerschheid en nijd, dat was de eerste bouwmeester des konings, onder wiens leiding het paleis van Versailles gebouwd was, Jules Hardouin Mansard. En toch had hij daar weinig reden toe, want als hoofdopzichter der koninklijke kasteelen genoot hij van Lodewijk XIV jaarlijks 52000 *livres* inkomen en behalve dat als eerste bouwmeester nog jaarlijks 18000 *livres.* Hij had een ruime woning in een zijvleugel van het ontzaglijke paleis en dicht daarbij zijn bouwbureau met een zaal, waarin de teekeningen vervaardigd werden.

De begaafde bouwmeester was, zooals reeds is aangestipt, een eigenzinnig en stijf hoofdig man, en dikwijls erg opvliegend. Toen hij het nieuws hoorde - en het werd hem natuurlijk aanstonds overgebracht - dat Lenôtre geadeld en gedecoreerd was en de hooge eer genoten had, in des konings rolwagen te zitten, liep hij woedend de kamer op en neer, trok zich de haren uit de reusachtige pruik en mompelde verwenschingen bij zich zelven.

Zijn vrouw en zijn jongste dochter Eugénie - zijn twee andere dochters waren al getrouwd - zochten hem tevergeefs gerust te stellen.

‘Zwijg toch!’ foeterde hij. ‘Wat weet jullie daarvan? Dat is dus het loon van het genie in Frankrijk - de ondank van een koning!’

‘Hoe kan je toch zoo spreken, Jules?’ vroeg zijn vrouw verwijtend. ‘De koning betaalt je jaarlijks zeventig duizend *livres*, en dan krijg je nog dikwijls mooie gratificaties. Welke andere bouwmeester is ooit zoo rijk beloond? En ridderorden heb je toch ook al genoeg.’

‘Ja, maar de St.-Michielsorde nog niet.’

‘Die zal je ook nog wel krijgen.’

‘Lenôtre geadeld!’

‘Hij is immers veel ouder dan u en zal spoedig in ruste gaan. Heb nog maar een beetje geduld, Jules. Die onderscheiding zal je ook nog wel eens te beurt vallen.’

‘En dan in den rolwagen te mogen zitten, naast den koning, zoo door het park te rijden! Als ik daaraan denk, ben ik me zelven niet meer meester.’

De arme mevrouw Mansard wist niets meer aan te voeren om hem tot bedaren te brengen; want dat ook haar geniale echtgenoot nog ooit kans zou hebben in des konings rolwagen te rijden, dat ging haar stoutste verwachtingen te boven.

Juist terwijl dit huiselijk gesprek gevoerd werd, trad een dienaar binnen en meldde dat sinjeur Dagobert de Lenôtre in de voorzaal wachtte en Mansard te spreken verzocht.

Eugénie zag haar moeder aan en beiden wisselden bekommerde blikken.

‘Wat dat jonge mensch hebben moet?’ bromde de bouwmeester. ‘Hij zal zich zeker eens willen laten zien als nieuwbakken edelman. Het zal anders wel over zaken zijn. Laat hem binnen, Jean!’

Dagobert verscheen.

‘Nu, sinjeur de Lenôtre, wat is er van uw verlangen? Is er iets niet in orde? De zonnegod misschien wankel geworden of Thetis in het Apollo-bekken gevallen? Moet ik werkvolk sturen om een handje te helpen?’

De jonge man zag juffer Eugénie veelbeteekenend aan.

‘Er is niets van dien aard gebeurd, mijnheer Mansard. Ik kom hier om u mee te deelen dat Zijne Majesteit mij goedgunstig tot opvolger van mijn grootvader aangewezen en mij den titel van oppertuinopzichter te Versailles verleend heeft.’

‘Dat heb ik al vernomen, sinjeur. En wat was er nog meer?’

‘Aangemoedigd door die onderscheiding en steunend op de eervolle positie, die mij verzekerd is, durf ik het wagen, hier voor u te verschijnen met een verzoek, van welks vervulling mijn levensgeluk afhangt.’

‘Dan ben ik waarlijk nieuwsgierig dat gewichtig verzoek te vernemen.’

‘Sinds lang heb ik uw dochter Eugénie lief en de jonge dame is ook mij niet ongenegen.’

Mansard keerde zich driftig om. ‘Is dat waar?’

‘Ja, papa,’ lispelde het jonge meisje zacht en schuchter.

‘En daar wist ik niets van! Achter mijn rug worden dus zulke zaakjes bekonkeld.’

‘Ik wist er van,’ zei zijn vrouw bedarend, ‘maar omdat je altijd zoo kan uitvallen, durfden wij er u niet over aanspreken.’

Mansard wendde zich daarop weer tot den bezoeker.

‘Sinjeur de Lenôtre, ik wijs uw verzoek af,’ zei hij koud. ‘Van een verbintenis met mijn dochter kan niets komen. Zij behoort tot een beroemde bouwmeestersfamilie. Mijn beide andere dochters zijn met architecten gehuwd; ook Eugénie zal met een bouwmeester trouwen.’

‘Ik wil geen architect hebben!’ riep Eugénie schreiend.

‘Zwijg!’

‘Ik hou veel van Dagobert en....’

‘Je zal geen tuinier trouwen, dat zou te diep beneden de waardigheid van onze familie zijn... Als de sinjeur daar nog eens van voren af aan wilde beginnen om een knap bouwmeester te worden, dan zou ik misschien over die zaak nog te spreken zijn.’

‘U begrijpt toch wel,’ zei de jonkman met rechtmatige fierheid, ‘dat een koninklijk oppertuinopzichter niet meer bij u in de leer zal komen.’

‘Dat begrijp ik heel goed, en daarom wil ik u groeten, sinjeur de Lenôtre.’

‘Schrei maar niet, Eugénie,’ dus riep Dagobert haar troostend toe. ‘Ik zal er den koning over spreken en die zal, naar ik hoop, uw vader wel tot andere gedachten weten te brengen, zoodat hij een betere meening leert koesteren over de betrekking van oppertuinopzichter.

‘Ha ha ha!’ lachte de oude Mansard grimmig. ‘Dat zullen we zien.’

De jonkman verwijderde zich na een lichte buiging voor den verwaanden bouwmeester, welke de beleefdheid met stijven zwier beantwoordde.

Nog denzelfden dag vond de jonge Lenôtre gelegenheid, den koning, toen deze den aanleg der tuinen weer kwam opnemen, zijn harteleed te klagen.

Lodewijk glimlachte en zeide:

‘Meester Mansard is, naar het schijnt, een huistiran ook. Ik zal hem wel eens op zijn plaats zetten; dus moed gehouden, jonkman.’

Daags daarna ontving Mansard bevel, op een bepaald uur bij den koning te verschijnen.

‘Meester Mansard,’ zei Lodewijk XIV, ‘ik wenschte uw meening wel eens te hooren over de plaatsing van den Zonnegod aan het Apollobekken. Je moet mij onmiddellijk daarheen vergezellen.’

De beroemde bouwmeester boog diep ten teeken van gehoorzaamheid.

Lodewijk stapte in zijn rolwagen en liet zich naar het Apollobekken duwen. Mansard liep er zwijgend naast.

‘Je ben nog goed ter been, sinjeur Mansard,’ zei de koning na een poosje tot zijn gezel. ‘Met den ouden Lenôtre is het ongelukkig heel anders gesteld. Daarom liet

ik hem hier naast me zitten op de plaats, waar anders de markiezin zit. Daar is heel wat over gebabbeld.'

'Sire, de eer, die den oppertuinmeester te beurt viel, was dan ook heel buitengewoon en wel geschikt, de buitenwereld te verbazen,' merkte Mansard op.

'André Lenôtre is op het gebied van tuinaanleg de grootste kunstenaar van Europa, zooals u de geniaalste bouwmeester van onzen tijd is. Hij staat in zijn kunstvak even hoog als u in de bouwkunst en heeft alle aanspraak op uw achting en waardeering.'

'Zeker, sire, maar....'

'Wat dan, meester Mansard?'

'Ik vind dat de kunst van tuinen aanleggen door Uwe Majesteit hooger geëerd wordt dan de architectuur.'

'Wel zoo, is het dàt wat u blind maakt voor de verdiensten van een groot, met u

gelijkstaand kunstenaar, wien je veeleer gul de hand moest reiken in welgemeende hoogachting en hartelijke vriendschap.'

'Sire, ik misken volstrekt de verdiensten niet van sinjeur André de Lenôtre.'

Na een pauze zei de koning glimlachend: 'Meester Mansard, zou je ook niet eens in den rolwagen willen rijden?'

'Sire,' riep de architect, 'van zulk een hooge eer durf ik zelfs niet droomen.'

'Waarom niet? Maar zulk een onderscheiding moet men trachten te verdienen.'

'Ik zou toch wel haast denken, sire, dat ik in den dienst Uwer Majesteit minstens evenveel verricht heb als André de Lenôtre.'

'Dat is buiten allen twijfel en ik heb daarom plan, ook u in den adelstand te verheffen en te gelijk de St.-Michaelsorde te verleen en, maar...'

'Uwe Majesteit schijnt een bezwaar te hebben, dat mij doet sidderen.'

'Je moet eerst een beter vader worden.'

'Sire, ik moet bekennen, dat ik niet begrijp....'

'Het is mijn wensch dat mijn toekomstige oppertuinopzichter, Dagobert de Lenôtre, uw dochter trouwt.'

'Uwer Majesteit wensch is voor mij natuurlijk een bevel.'

'Neen, zoo is het niet gemeend! Niet gedwongen, maar uit vrijen wil moet je uw toestemming geven en je zonder nijd met meester André de Lenôtre verzoenen, opdat ik zie, dat de mensch in u den kunstenaar evenaart. Aan den mensch, niet aan den kunstenaar Lenôtre heb ik de onderscheiding bewezen, aan mijn zijde te mogen zitten.'

'Sire, als dat zoo is, geef ik met vreugde mijn toestemming.'

'Dan ben ik over u tevreden, meester *de* Mansard,' zei Lodewijk genadig. 'Hier, zet u op de plaats van de markiezin! Je schijnt me thans waardig, dezelfde eer te genieten als de oude wakkere Lenôtre.'

Stralend van geluk en van het stoutste weeldegevoel vervuld, stapte Mansard in den rolwagen, die door de beide verbaasde lakeien naar het Apollobekken geduwd werd. Daar troffen zij de beide Lenôtre's aan.

'Meester de Mansard geeft met vreugde zijn toestemming tot de verloving van zijn dochter met u,' zeide Lodewijk glimlachend tot Dagobert. Daarop wendde hij zich tot den ouden heer: 'En met u, mijn beste oppertuinmeester, wenscht hij zich te verzoenen en voortaan in vriendschap te leven. Komaan, heeren, reikt elkander de hand.'

De begaafde bouwmeester en de groote tuinaanlegger vervulden zonder aarzelen en zonder valschheid in het hart den wensch des konings.

Daarop bezichtigde Mansard de standbeelden aan het bekken en betaalde den tol der hoogste bewondering door te verklaren, dat hij zelf het niet beter had kunnen doen.

Het gelukkigst waren dien dag echter Dagobert en zijn bevallige verloofde Eugénie.

Natuurlijk werden deze gebeurtenissen in en om Versailles druk besproken. Ook de slimme controleur-generaal der Financiën, sinjeur Desmarets, kreeg er kennis van.

Zoodra er weer ministerraad bij den koning gehouden werd, vroeg deze hem hoe het stond met de dringende aangelegenheid der leening van veertig millioen. Desmarets haalde de schouders op en verklaarde dat sinjeur Samuel Bernard een nog weigerachtiger houding had aangenomen dan te voren.

'Ik weet anders wel een zeker middel om hem tot overneming der leening te bewegen,' zei hij dan. 'Maar dat middel is een beetje vreemd en ik durf er Uwe Majesteit nauwelijks over spreken.'

‘Zeg het gerust, heer controleur-generaal,’ hernam Lodewijk.

‘Uwe Majesteit moest zich eens bijzonder genadig toonen tegenover sinjeur Bernard.’

‘En op wat manier?’

‘Sire, toen meester Mansard de hooge eer ten deel viel in den koninklijken rolwagen met Uwe Majesteit door het park van Versailles te rijden, was toen het eigenzinnige heerschap niet aanstonds bereid alles te doen wat van hem verlangd werd?’

‘Ha, ik begrijp het al! Ik moet den rijken geldman met de minzame uitnoodiging vereeren, naar Versailles te komen, en hem hier in het park met mij laten rondrijden.’

‘Sire, als Uwe Majesteit daartoe mocht kunnen besluiten, zou Samuel Bernard zich om een vinger laten winden.’

‘Nu, het zij zoo!’ sprak Lodewijk. ‘Men moet de lui maar in hun zwak weten te tasten. Als de leening op geen andere manier is tot stand te brengen, laat dan de gekke kerel maar eens met mij in den rolwagen rijden.’

Het merkwaardige plannetje werd in werkelijkheid uitgevoerd. Een koninklijke uitnoodiging, in de minzaamste bewoordingen vervat, riep Bernard naar Versailles, en de dikke geldman was over de eer letterlijk buiten zich zelven van verrukking. Lodewijk XVI leidde hem in het paleis en de tuinen rond, liet hem al de heerlijkheden van Versailles bewonderen, en tot bekroning van al die gunstbewijzen reed hij ten slotte in den rolwagen met hem het park door.[1)]

Dat was meer dan genoeg om den onwilligen bankier volkomen handelbaar te maken. Toen den volgenden dag Desmarets bij hem kwam, riep hij met den glans van vergenoegen nog op het gezicht: ‘Heer controleur-generaal, ik neem de nieuwe leening op mij en zorg nog binnen drie dagen voor het geld!. En al moest ik me daarbij ruïneeren - de innemende minzaamheid van den grooten koning kan ik niet weerstreven!’

Op zulk een zonderlinge manier kwam de leening van veertig millioen naar behooren tot stand.

Eugénie Mansard en Dagobert Lenôtre hielden spoedig vroolijk bruiloft en de oude Lenôtre ging, nadat zijn grootsche scheppingen te Versailles voltooid waren, de welverdiende rust genieten. Hij mocht zich nog lang in het geluk van het jonge paar verheugen, want hij stierf eerst in het jaar 1700 in den ouderdom van zeven en tachtig jaren.

De speelman van St. Cecilia.

De speelman streek zijn vedel,
   Te noen en 's avonds laat;
Des avonds bij de linde,
   Des morgens langs de straat.

Hij had een oude moeder;
   Hij was haar leste spruit.
Een moeder te verzorgen
   Is beter dan een bruid.

Zij leefde en sloofde binnen,
   En voor haar kind alleen;
En wat hij buiten gaarde,
   Bracht hij naar moeder heen.

Maar nimmer keerde 'i 's avonds

1) Historisch. Men vergelijke de gedenkschriften van den hertog de St. Simon.

Naar moeders rieten kluis,
Of even door 't bosschaadje
Sloop hij in 't bedehuis.

Een kleine landkapelle
Stond daar in de eenzaamheid,
Met lieflijk sombre welve
Als ten gebed bereid;

Een landkapel, den speelman
Vooral zoo over-dier
Om 't lieve beeld der Heilge
Dat daar omloverd wier'.

't Was 't beeld der schoone jonkvrouw
Sancta Cecilia,
De patrones der speelliên
En 't oud Do-re-mi-fa:

Op kroon en gordel vonkelt
Robijn en esmeraud;
Haar orgel is van zilver;
Haar schoentjes zijn van goud.

Zoo staat zij daar te pronken,
En weet het zelve niet;
En zachtjens speelt de speelman
Haar 't eerst elk nieuwe lied.

Maar eens daar vliegt hij haastig
En doodsbleek aan haar voet,
En, tranen op de snaren,
Speelt hij met woesten gloed.

En die de taal der tonen,
Hun droefste taal verstaat,
Verneemt dat, ach, zijn moeder
Van nooddruft sterven gaat.

Zij krank, - hij, aan haar leger -
Zoo stond zijn ambacht stil:
Eilaas, hun rest de nood slechts,
Die hij niet klagen wil.

En die de taal der tonen
Verstaat, lonkt blij te moê
Hem aan, en schopt hem liefdrijk
Haar gouden schoentjen toe!

Hij neemt het, diep bewogen
Maar onverwonderd, aan
En kust het menigwerven,
En haast zich daarvandaan.

En waar uit buurmans winkel
't *Ghecroonde Goudt-Aes* hangt,
Daar telt men van het broodgeld
Zooveel als hij verlangt.

Maar aanstonds is de buurman
   Naar 't Dorpgerecht gegaan,
En geeft, als eerlijk goudsmid,
   Een snooden diefstal aan.

De gouden schoen ter tafel -
   Hij was bewijs genoeg
Voor 't Recht, dat d' armen speelman
   Terstond in banden sloeg.

‘De dieven moeten hangen’
   En de arme vedelaar
Wordt heengeleid ter galge,
   Of hij een gouddief waar!

Toch vraagt hij van 't Gerecht nog
   Ontroerd deze ééne gunst:
‘Zijn uiterste oogenblikken
   Te heilgen door zijn kunst.’

De vedel in zijn handen,
   Schoon hij ten schandpaal gaat,
Geleidt men hem door 't boschjen,
   Waar 't dierbaar kerkje staat.

Daar knielt hij nog voor 't laatste
   Al spelend voor haar neêr,
Die hij heeft aangehangen
   Met liefde, trouw en teêr!

Daar bidt hij, in zijn spelen,
   Al schreiend van haar af:
‘Ach, wil mijn moeder troosten,
   ‘In 't leed dat ik haar gaf!

‘Ze kan mij niet verdenken;
   ‘Maar och, de schande is groot,
‘En de oneer van haar zone
   ‘Vervolgt haar in den dood.’

Het volk tracht uit te vorschen
   Wat toch de speelman speelt;
Zij luistren naar zijn tonen
   En zien naar 't heilge Beeld.

Het volk slaat spraakloos gade,
   Al wat de speelman doe....
Daar werpt zijn Patronesse
   Hem 't andre schoentje toe!

Nu dringt het volk naar binnen;
   't Veroordeelt langer niet
Dien 't met zoo groote gunsten
   Van God gezegend ziet.

1873.
J.A. ALB. THIJM.

Bij de Platen.

Gestoorde maaltijd. -

Wij zijn aan een der rivieren van Zuid-Amerika, die door tropische wouden haar golven naar den Atlantischen Oceaan wentelen. Een ontzaglijke wildernis omg[e]eft ons; met onbetoomde kracht schiet hier de plantenwereld omhoog, zoodat het dierenrijk schijnt te verzinken in deze plantenzee.

Doch de natuurvorscher weet het ook hier te bespieden. Aan den oever van een rivier, aan den voet van een half omvergeworpen boom, die in zijn val door een anderen neergevelden woudreus werd opgehouden, ontdekt hij een merkwaardig huishoudentje. Het zijn dieren, die op het eerste gezicht veel weg hebben van onze varkens en dan ook door Duitsche reizigers waterzwijnen genoemd zijn. De Indianen noemen ze *capugua*, waarvan de Spanjaarden *capybara* gemaakt hebben en in de wetenschappelijke registers zijn ze onder den naam *hydrochoerus capybara* ingeschreven.

Bijzonder merkwaardige karaktertrekken, zoo als anders het dierenleven ze zoo vaak aanbiedt, vallen aan het waterzwijn niet waar te nemen.

Het is plomp gebouwd, ofschoon niet lomp in zijn bewegingen, maar traag van natuur. Als het van den nood een deugd moet maken, kan het gemakkelijk over hinderpalen van een meter hoogte springen en zwemt meesterlijk; maar in zijn gewone doen en laten legt het een plompe gemakzucht aan den dag. In één opzicht is het dier bijzonder opmerkenswaardig: het is namelijk het grootste lid van de orde der knaagdieren, de reusachtige neef onzer ratten en muizen. Een volwassen exemplaar bereikt de grootte en het gewicht van een jarig varken; de kleur is onbestemd, bruin met een tintje rood of roodgeel.

In zijn vaderland leeft het alleen aan oevers van rivieren, waarvan het zich zelden verwijdert; het voedt zich met allerlei moeras- en waterplanten, wentelt zich in het slijk en zou op en top een varken zijn, als het niet een deel van zijn tijd in het water doorbracht.

De jongen dezer dieren zijn licht te temmen; zoo bezat de bekende natuurvorscher Brehm een getemd jong waterzwijn, dat op zijn roepen acht gaf, maar alleen gehoorzaamde als het dit verkoos en dus zijn meester geen bijzondere voldoening verschafte.

Ginds in de wouden van den Orinoco, de Amazonen-rivier en La Plata wordt op het waterzwijn jacht gemaakt door de Indianen, die op zijn vleesch bijzonder gesteld zijn, ofschoon het een tranigen bijsmaak heeft. Om die reden versmaden de blanke bewoners van Zuid-Amerika dit wildbraad en jagen de *capybara* enkel uit liefhebberij.

Dag en nacht worden daarbij de gemoedelijke gezinnen der waterzwijnen beloerd door den gevaarlijksten roover van Zuid-Amerika, de sluwe jaguar; als een weerlicht valt hij de niets vermoedende dieren op het lijf. Op ons tafereeltje zien we hem tot den sprong bereid. De familie doet zich te goed aan de waterplanten, die aan den oever groeien. Daar krijgt het mannetje de lucht v[a]n de nadering des erfvijands; een der biggetjes heft snuffelend het snuitje op en blikt vol ontzetting in de fonkelende oogen van den jaguar. Maar het is al te laat; nog voor [d]e waakzame ouden hun kroost waarschuwen en op de vlucht ijlen kunnen, stoot de roover het neer en velt zijn offer ter aarde. Met een doordringenden schreeuw, die als *ap*! klinkt, springen de anderen in het water; men ziet enkel de toppen van de neuzen uit het water steken en spoedig zijn ook die in het rietgewas verdwenen. Weer heeft zich een tooneel afgespeeld van dien onverbiddelijken strijd om het bestaan, die de heele wereld vervult; misschien treft den roover op het eigen oogenblik een zelfde lot.

Onhoorbaar vliegt een dunne vergiftigde pijl door de lucht; een Indiaan heeft dien op den jaguar afgeschoten - en in weinige minuten ligt ook de overwinnaar naast zijn prooi als een offer des doods.

Teraardebestelling der H. Cecilia. -

Telken jare wordt op den feestdag der H. Cecilia door al onze kerkelijke zangkoren de beminnelijke patrones der gewijde toonkunst feestelijk herdacht. Hun vooral dus zal het treffend tooneel welkom zijn, dat onze tweede gravure te aanschouwen geeft. De teraardebestelling der jeugdige beeldschoone martelares in de catacomben is het verheven onderwerp, dat hier het penseel des kunstenaars heeft bezield. Op een draagbaar, met palmen ten teeken der overwinning getooid, is het ontzielde lichaam de schuilplaats der vervolgde Christenen binnengedragen. Twee eerbiedwaardige matronen wikkelen het in het doodlaken van fijn lijnwaad, met gouddraad doorweven, waarin het gebeente der martelares eeuwen later werd teruggevonden. Het hoofd hebben zij met den lauwer der zegepraal omwonden. Aan de voeten rust de lier, bij wier tonen de heilige maagd zoo vaak den lof van haar goddelijken Bruidegom heeft gezongen. Het speeltuig zal met haar rusten in het graf, de diepe nis in den wand van tufsteen, waarin straks het ter dood gemartelde lichaam zal worden neergelegd om er den dag der opstanding af te wachten.

DE H. ELISABETH TE MIDDEN HARER ARMEN, NAAR EEN AQUAREL VAN KAREL GEHRTS.

Deze begrafenis had plaats in een deel der catacomben van den H. Calixtus, dat sinds naar de H. Cecilia genoemd werd. Toen in het jaar 821 Paus Pascalis I het heiligdom wilde herbouwen, dat sinds de vroegste eeuwen te Rome ter eere der maagdelijke martelares bestond, deed hij een onderzoek instellen naar haar kostbare overblijfselen.

Men meende dat zij ten jare 735, toen de Longobarden de stad geplunderd en ook de kerk van de H. Cecilia niet gespaard hadden, waren verloren gegaan. Doch op een keer, dat de Paus in de St.-Pieterskerk onder de vroegmetten was ingesluimerd, had hij een droom, waarin hem door de H. Cecilia zelve werd geopenbaard dat de Longobarden tevergeefs naar haar lichaam gezocht en het niet gevonden hadden. Het werd inderdaad ontdekt in de begraafplaats, die den naam der Heilige droeg. Het was in een met goud doorweven lijkwade gehuld en aan de voeten lagen met bloed bevlekte doeken.

De Paus liet het lichaam naar de nieuwgebouwde kerk, *Santa Cecilia in Trastevere* overbrengen, waar het op dit oogenblik nog berust.

De speelman van St. Cecilia. -

Bij deze gravure, die een der treffendste Cecilia-legenden op de aantrekkelijkste wijze in beeld brengt, meenen we niet beter te kunnen doen dan de fraaie ballade in herinnering te brengen. waarin onze groote Alberdingk Thijm het hier geschilderde geval met bekoorlijken eenvoud en echt dichterlijke kleur verhaalde. De lezer vindt het gedicht op de vorige bladzijde.

De H. Elisabeth te midden harer armen. -

Den 19n November valt het feest der H. Elisebath van Hongarije, de hooge schutsvrouw van alle werken der liefdadigheid, die vooral om dezen tijd van het jaar, tegen de nadering van het barre seizoen, al hun ijver en werkzaamheid dienen te ontwikkelen om op het voorbeeld der heilige vorstin de armen van Jesus Christus te verzorgen. Als een opwekking tot dien edelen dienst der liefde moge ook de voorstelling strekken, die deze bladzijde siert: de H. Elisabeth te midden harer armen, de hongerigen spijzend, de bedroefden troostend, als een liefderijke moeder allen om zich vergaderend, die kommer lijden naar ziel en lichaam.

Wetenswaardig Allerlei.

Houding van het lichaam. -

Het is al duizendmaal gezegd, maar kan niet genoeg herhaald worden, dat een voorover gebogen houding van het lichaam bij het zitten de gezondheid langzamerhand verwoest. Bij deze houding worden de maag en de lever samengedrukt en de werking van het hart buitengemeen bemoeilijkt; ook de ingewanden worden gekneld en in hun zoo noodzakelijke wormvormige beweging belemmerd, waardoor het geheele spijsverteringsproces lijdt. Daarom behooren allen, die veel zitten moeten, zich er op toe te leggen, een rechte houding aan te nemen en zich, zelfs als zij vermoeid zijn, met geweld overeind te houden of liever een poosje te gaan liggen om te rusten.

Sterke zolen. -

Wil men de zolen van zijn laarzen bijna onverslijtbaar sterk maken, dan drenke men ze met terpentijn en herhale dat twee- of driemaal.

[Nummer 18]

De tocht naar Damiate.
(Anno domini MCCXIX)
door J.R. van der Lans.

I.

Ubbo Garvema, de grijze Friesche edeling, zat op een sneeuwigen Aprildag alleen in zijn burchtzaal te Wittewierum. Hij scheen in ernstig gepeins verdiept, want strak staarden zijn oude, grijze oogen in de vlammen van het groote haardvuur aan zijn voeten, dat lustig knetterde onder de hooge breede schouw, nu en dan door een plotselinge windvlaag uit den wijden schoorsteen aangeblazen.

Het was koud voor den tijd van het jaar, en mocht al de heete gloed der brandende houtblokken en plaggen een warm schijnsel verspreiden over den vloer van gladde estriken, met frisch dennegroen bestrooid, hij kon de kilheid der ruime halle niet verdrijven.

Maar daar had de krasse tachtiger, in zijn tabbaard van donkere wollen stof gehuld en met de voeten op een dikke wolfsvacht rustende, weinig weet van. Alleen zijn beenige dorre handen, die hij nu en dan voor den gloed uitstrekte of krakend over elkander wreef, verrieden den trageren bloedsomloop van den ouden dag; maar zijn verweerd gelaat, door een zilvergrijzen baard omlijst, vertoonde nog een gezonden blos en onder de borstelige wenkbrauwen tintelde bij wijlen een jeugdig vuur.

Een dienaar kwam den stapel houtblokken, die, door de vlam ondermijnd, dreigde in te storten, met behulp van een blinkend haardijzer ijzen in orde schikken en er een paar nieuwe plaggen aan toevoegen. Sprakeloos en werktuiglijk zag de grijsaard den man begaan, doch op het oogenblik, waarop hij zich verwijderen wilde, sprak hij hem kortaf aan met de woorden:

‘Zeg aan mijn zoon Okko, dat ik hem een oogenblik te spreken verlang.’

En terwijl de dienaar zich verwijderde achter het voorhangsel van bont tapijtwerk, dat de deur verborg, stond de grijsaard op uit zijn zetel met hooge gebeeldhouwde rugleuning en wandelde langzaam de zaal rond.

Door de smalle vensters in de diepe trechtervormig toeloopende wandnissen viel maar een spaarzaam licht in de holle ruimte, zoodat de donkere eiken zoldering en het breede dressoor van kunstig gesneden, veelkleurig geschilderd hout tegen den achterwand in geheimzinnige schemering gehuld bleven. Des te helderder stak tegen dat halfduister een blinkend langwerpig hartvormig schild af, dat door een blank gepolijsten helm bekroond, als wandversiering aan den muur prijkte. Het staal van het schild was voor een groot deel beschilderd en dus dof; maar de bokel of het middelstuk, uit een koperen plaat bestaande, waarin een kundig meester een paar tafereelen uit het leven van den Richter Gedeon gedreven had, blonk als goud in het bleeke licht, dat door het tegenovergelegen venster binnenviel.

HET EERSTE GEBED, NAAR DE GROEP VAN J. KAFFSACK.

De grijsaard bleef eenige oogenblikken in de beschouwing van het drijfwerk verdiept; het stelde den schriftuurlijken strijder voor als een ridder van de elfde eeuw met helm, pantserkraag, rondas-kolder, zwaard, schild en speer gewapend. En toen Ubbo Garvema den blik van het beeld afwendde, kwam het hem voor

als stond de kampioen van het volk Gods in levenden lijve voor hem.

Een forsch gebouwd jonkman, in de sierlijke dracht der jeugdige edelingen, was inmiddels de zaal binnengetreden en bleef met ontblooten hoofde op eerbiedigen afstand van den grijsaard staan.

‘Wat was er van uw beliefte, heer vader?’ vroeg Okko op bescheiden toon.

De oude mat den jonkman van het hoofd tot de voeten, bezag met onderzoekenden blik den zwierigen rooden lijfrok, de nauwsluitende hozen van vaalgroen laken, de fraaie schoenen, van voren door een breeden met gouden doppen bewerkten band gesierd, en sprak eindelijk met lichte ontevredenheid in de stem:

‘Steeds heb ik mij gevleid, in mijn zoon Okko eenmaal een strijder Gods te mogen begroeten, gelijk de ridder op dit schild; maar te oordeelen naar zijn kleedij schijnt hem het beroep van meistreel of danser meer aan te lachen.’

‘Vader, gij doet mij onrecht,’ hernam de jonkman met gekrenkte fierheid, en er schoot een vonk uit zijn donkerblauw oog, terwijl een blos zijn lichtgetaande wangen kleurde.

‘Dat hoop ik,’ hernam de grijsaard goedhartig, door het fiere antwoord gerustgesteld. ‘Gaarne wil ik vertrouwen dat mijn oude oogen mij bedriegen; maar ik mag niet ontkennen, dat ik sedert eenigen tijd een opmerkelijke verandering in u heb meenen te bespeuren.’

De doordringende grijze oogen zagen den jongeling vorschend in het gelaat en deze sloeg onwillekeurig de zijne neer, doch slechts voor een oogenblik. Fier hief hij het hoofd op als iemand, die zich geen schuld bewust is en blikte zijn vader vragend aan.

‘Niet altijd, Okko,’ ging deze ernstig voort, ‘besteeddet ge zooveel zorg aan kleeding en opschik. Er was een tijd dat een wel gespannen boog u meer vreugde gaf dan de zwierigste mantel, dat ge meer behagen vondt in de wilde jacht, dan in het luisterrijkste feest, dat het gezelschap van wakkere mannen u meer aantrok dan dat der lieftalligste edelvrouwen. Er was een tijd, dat ge geen anderen droom koesterdet dan dit schild aan den arm te schieten en het zwaard aan te gorden ter verlossing van het Heilig Graf....’

‘Welnu.’ viel de jonkman met een ongeduldig gebaar den grijsaard in de rede, ‘wie zegt....?’

‘Laat mij uitspreken. Okko,’ ging de vader voort, en nam bedaard in zijn zetel bij den haard plaats, terwijl hij den jonkman wenkte zich tegenover hem neder te zetten op de met kussens belegde steenen bank, die tegen den muur was aangebracht. ‘Sinds eenigen tijd is dit alles veranderd; ik weet niet wat er in u omgaat, maar gij zijt dezelfde niet meer van voorheen. Ik zie u ternauwernood meer op de ouderlijke stinze, waar ge vroeger de lust en vreugde waart van uw grijzen vader. Had ik uw broeder, den goeden Menko niet, die met oorlof van zijn hoogwaardigen abt mij, zoo vaak de regel het gedoogt, in mijn eenzaamheid komt bezoeken, waarlijk de korte winterdagen zouden mij nog zeer lang gevallen zijn.’

De oude man nam een teug van zijn morgendrank uit den kunstig gesneden hoorn, die op zilveren vogelpooten rustende, voor hem op de tafel stond.

‘Het is toch waarlijk van een jonkman niet te vergen, dat hij den ganschen dag als een oude kat achter den haard ligt te suffen,’ bracht zijn zoon wrevelig in het midden.

‘Dat is geen antwoord, passende in den mond eens zoons tegenover zijn vader,’ hervatte de oude met waardigheid. ‘Gij weet dat ik van u niet verlang wat eener jonkvrouw voegen zou: rustig in de burchtzaal te zitten en het huis te bewaren. Maar gij wilt mij niet verstaan, Okko. Ook vroeger toogt gij uit, soms voor dag en dauw

en zag ik u niet voor den avond terug; maar als gij wederkeerdet, wist gij mij te verhalen van jacht of wapenspel, van wolf of bever, met den pijl getroffen of in den strik gevangen, van den arbeid onzer hoorigen of den stand onzer hoeven. Gij wist mij bericht te geven omtrent de edelingen in den omtrek of de groete te brengen van den hoogwaardigen abt van Bloemhof. Maar thans zit gij stom bij het avondbrood en ternauwernood bekom ik antwoord op mijn vragen. 's Morgens zijt ge weg voor ik het weet, en vraag ik aan de dienstmannen, waar ge henen zijt, dan heet het dat ge zijt uitgereden in zwierigen dos, alleen en onverzeld, als een dolende ridder, op avontuur uitgetogen om het hart zijner jonkvrouw te winnen.'

Bij dit woord sprong de jonkman op als had hem plotseling een angel gestoken. Een vluchtig rood overtoog zijn wangen en reeds trilde hem een wederwoord op de lippen; maar hij bedwong zich en pookte kwanswijs met het glimmende haardijzer het vuur op.

Zoodoende ontging den grijsaard, die toevallig in de vlammen staarde, de indruk door zijn laatste woorden op Okko gemaakt, en rustig ging hij voort:

'Ik weet wel wat u schort. Gij verveelt u in dit uitgestorven huis, waar uw jonkheid geen afleiding vindt, in dezen rustigen tijd nu der strijdhaftige jeugd zoo weinig gelegenheid wordt geboden om de kracht van hun arm of de deugdelijkheid van hun zwaard te beproeven. Gij zijt sterk en kloek en wordt verteerd van de heimelijke begeerte om het te toonen; maar daar is geen aanleiding toe....

Daarom weet ge niet waar ge het zoeken zult. Doch geduld maar, Okko, weldra zult gij kunnen toonen de waardige zoon te zijn van uw grootvader, die met Poptatus Ulvinga uittoog ter kruisvaart tegen de Saracenen.'

De grijsaard hield even op, om zijn zoon in het gelaat te zien; maar deze staarde op den vloer als telde hij de estriken en toonde allerminst de geestdrift, door zijn vader verwacht. Deze voelde zich echter door zijn herinneringen te veel vervoerd om de afgetrokkenheid des jonkmans op te merken.

'Het heugt mij nog als de dag van gisteren,' zei hij, het hoofd kloek oprichtende en het daarop tegen de rugleuning van zijn zetel latende zinken, als iemand die zich in streelende voorstellingen vermeit. 'Het heugt me nog als de dag van gisteren, schoon ik nog maar een onnoozel jongske was, hoe hij zich stak in het blinkende ringpantsier, daarover den wit linnen sorkoet aanschoot met het roode kruis over de borst, het breede zwaard aangordde, waartoe onze moeder het kleurig bandelier had gestikt, den blank geschuurden helm opzette en zich wapende met schild en speer, zoodat hij ons een St. Joris leek of een St. Michiel, gereed om den helschen draak te lijf te gaan. Voor hij uittoog, verzamelde hij ons allen hier in de zaal,' ging de grijsaard voort, van zijn zetel opstaande en eenige schreden het vertrek in wandelend, als om zich het afscheidstooneel in al zijn bedrijvigheid voor den geest te roepen. 'Hij liet ons hier neerknielen,' en dit zeggende schoof de oude Ubbo een zwaar voorhangsel ter zijde, dat een kapelvormige diepte verborg, waarin zich een klein, maar rijk bewerkt huisaltaar verhief. 'Toen lei hij zijn zwaard hier op den autaar en bad met luider stemme dat de Heer der heirscharen het zegenen mocht als het zou worden getrokken voor de verdediging van zijnen naam. Wij allen antwoordden amen, maar de stem stokte ons in de keel, toen vader bad, dat hij na volstreden strijd behouden mocht wederkeeren aan zijnen haard en ons daar allen gezond en welvarend mocht wederzien. Dan zegende hij ons allen met het teeken des kruises, kuste ons op het voorhoofd, en terwijl de tranen ons, kinderen, de oogen verduisterden en wij ons angstig aan het kleed onzer schreiende moeder vastgrepen, reed hij de valbrug over en den weg op naar de kerk van Witterwierum, waar de kruisvaarders uit den omtrek moesten samenkomen...,

Ha, dat was een andere tijd dan heden ten dage, nu de jonkmans verlegen zitten met de kracht van hun arm, niet wetende tegen wien hem op te heffen,' ging de grijsaard in begeestering voort, 'Toen werden op elke stins de zwaarden gewet en de speren geslepen, de schilden en helmen geschuurd. Toen blies er een andere

geest over het land en klonk alom de kreef: *God wil het!* door de predikers van den kruistocht in alle gouwen herhaald. Bernardus, de heilige man van Clairveaux, wiens gloeiend woord heel Kerstenrijk in vlam zette, kwam tot Maastricht, en de weergalm zijner prediking klonk van de boorden der Maas tot den mond van de Lauwers....

Uw grootvader heeft mij hondermalen de bijzonderheden verhaald van den tocht, dien hij meemaakte en waarbij onze Friesche mannen uitblonken boven de krijgers van alle natiën. Meer dan tweehonderd zeilen telde de vloot van Friesche, Hollandsche, Vlaamsche, Keulsche en Engelsche schepen, die onder aanvoering van grave Arnold van Aerschot naar het Heilig Land stevende. Maar God wilde dat de kruisvaarders, alvorens daar aan te komen, eerst de Christenen in Hispanië van de Saracenen bevrijden zouden. De storm verstrooide onderweg de schepen en wierp ze op de kusten van Galicië en Portugal. Een vijftigtal koggen landden in een haven niet ver van de stad Compostella, waar het gebeente bewaard wordt van den Apostel Jacobus. De kruisvaarders, welke met die schepen gekomen waren, en daaronder ook Poptatus Ulvinga met uw grootvader, trokken ter bedevaart naar het graf van St. Jacob en vierden daar het Pinksterfeest. Dit perkament,' ging de grijsaard voort, terwijl hij uit een soort van reliekkastje naast het huisaltaar een beschreven rol te voorschijn haalde, die hij met bevende hand ontrolde, 'dit perkament bracht uw grootvader mee ter gedachtenis van die pelgrimage....

Als ondertusschen Alphonsus, de koning van het land, de aankomst der kruisvaarders vernomen had, liet hij hun onmiddellijk voorstellen of zij, als mannen, die de gelofte gedaan hadden, voor God tegen de Heidenen te strijden, met hem de stad Lissabon belegeren wilden, die in de macht der Saracenen was. Die voorslag geviel onzen kruisvaarders uitnemend en 's avonds voor St. Petrus en Paulus ankerde de vloot voor Lissabon[1]). De meeste kruisvaarders verlieten de schepen om met koning Alphonsus en de Portugeezen de stad aan de landzijde te belegeren. De Engelschen legerden zich aan de oost- en de anderen aan de westzijde, Reeds op den derden dag werden de voorsteden stormenderhand ingenomen. Toen verliep er een heele maand om torens, valbruggen en ander belegeringstuig te bouwen, en ondertusschen rustten ook de Saracenen zich toe. Zij waren waren wel tweehonderdduizend man sterk en boden geweldigen tegenstand. Ge hadt uw grootvader moeten hooren verhalen, hoe op St.-Petridag, toen twee torens met valbruggen op schepen tegen den muur gebracht werden, de Saracenen een uitval deden en al het belegeringstuig verbrandden, zoodat daarmee een gansche maand arbeids verloren ging; of hoe er op St.-Michaelisdag gestreden werd van de derde uur op den middag tot laat in den nacht!

De Christenen hielden echter stand, terwijl ondertusschen in de stad de hongersnood zoo groot werd, dat de ongeloovigen met honden en katten hun honger moesten stillen. Toch wilden zij van geen overgave hooren, en toen in den nacht van St. Gallus de muur ter lengte van tweehonderd voet door de mijners werd neergeworpen en de christen strijders, door het gedruisch van den vallenden muur gewekt, in welgeordende scharen oprukten, verdedigden de Saracenen zich zoo dapper, dat de belegeraars niet door de bres konden heendringen, en den volgenden morgen al stond in de plaats van den omgeworpen muur een stevige aarden wal, ter manshoogte, met een borstwering, in den nacht uit sterke balken en huisdeuren opgetimmerd, hoeveel moeite de Christenen ook gedaan hadden om de Saracenen met pijlen en slingertuig in hun arbeid te storen. Ook als de Christenen tegen dit nieuwe werk storm

I De bijzonderheden van dit beleg zijn te vinden in Wilken's Geschichte der Kreuzzüge Dl, III, hfdst. 12.

liepen, werden zij met groot verlies teruggeslagen.

Nog hoor ik vader vertellen, hoe eindelijk op St.-Ursuladag de zege bevochten werd,' ging de grijsaard met klimmende geestdrift voort, 'en hoe daarbij onze Friezen met Poptatus aan het hoofd den doorslag gaven. Een bekwaam bouwmeester van Pisa had voor koning Alphonsus een nieuwen toren gebouwd, die hoog boven den muur uitstak en met ossenvellen voortreffelijk tegen het vuur beschut was. Terwijl die toren tegen den muur gebracht werd, stormden al de andere kruisvaarders over den neergeworpen muur tegen den aarden wal, onze Friezen voorop! Zij waren maar tweehonderd in getal tegen dertig duizend ongeloovigen, maar de oude Poptatus voerde hen aan. 'Lieve broeders!' riep de vrome strijder, 'al onze hoop en troost zullen wij op God zetten; strijdt Gods strijd met opgeruimdheid, en beschermt het land, want hetzij wij den strijd winnen, hetzij wij dien verliezen, of allen verslagen worden, het eeuwige leven is ons!' En als hij dit gezegd had, zie, zoo werd de hemel geopend en St. Mauritius met een groote schaar ridders ging in de lucht voor het Fresche heir uit en verjoeg al de heidenen. De Saracenen vertwijfelden en baden om den vrede. Hun kadi sloot met de Christenen een verdrag, waarbij hun vrije en ongehinderde aftocht toegestaan werd met achterlating echter van hun wapenen, krijgswerktuigen en have.

Als nu de strijd gewonnen, de stad ontzet was, en Poptatus zich ontwapende, werd hij door een heiden, die tegen den berg verscholen lag, nedergeschoten. Zoo stierf hij in God almachtig en is een martelaar Gods geworden want hij streed voor het christelijk geloof,[l])

Uw grootvader zag den kruisheld vallen. Hoe betreurde ik, als hij van dien tocht verhaalde, dat ik hem niet had mogen vergezellen. Maar eilaas! het mocht niet zijn, noch destijds toen mijn jonkheid het verbood, noch later toen de bewaking van huis en erf al mijn zorgen eischte. En thans, nu de christen wereld zich tot een nieuwen kruistocht aangordt, houdt de kleumende ouderdom mij aan den haard geboeid. Maar zoo mijn stramme arm het zwaard niet meer zwaaien kan, ik heb Godlof! een zoon, die het zal aangorden in de plaats zijns vaders. Mijn Okko zal, gelijk eenmaal zijn grootvader, wiens dapperheid dit schild mocht winnen, optrekken ter verlossing van het Heilig Graf!'

Dit zeggende, bleef de grijsaard met stralenden blik voor zijn zoon staan. De geestdrift kleurde zijn verdorde wangen, door het zilver van lokken en baard omlijst, als met den blos der jeugd en hij hield de bevende hand als in vervoering opgeheven.

Okko, die ondertusschen onverschillig met de korte dagge gespeeld had, die aan zijn gordel pronkte, zag zijn vader verwonderd aan, als ontwaakte hij uit een droom, en vroeg bijna wezenloos:

'Wat bedoelt gij, heer vader?'

'Wat ik bedoel?' riep Ubbo. 'Is het u dan onbekend, dat er door heel Kerstenrijk een nieuwe kruistocht gepredikt wordt? Dat meester Olivier van Keulen, dezelfde heilige man, die nu zeven jaren her de christen krijgers tot den strijd tegen de Albigenzen heeft opgeroepen, door onzen Heiligen Vader Innocentius belast is, de Christenen van deze landen op te wekken tot den heiligen oorlog tegen de Saracenen? Reeds heeft hij gansch Brabant en Vlaanderen, heel het sticht van Munster doorloopen, alom de geloovigen aanvurende door zijn woord, onder groote wonderteekenen aan den hemel, die duidelijk den wil des Heeren kenbaar maken. Duizenden ridders, edelen en poorters, vrijen en onvrijen, heeft hij reeds het kruis op de borst gehecht. Boudewijn, grave van Vlaanderen, Willem, grave van Holland,

l De heldendood van Poptatus wordt verhaald in de *Gesta Fresonum*, te vinden in de werken van het Provinciaal Friesch Genootschap ter bevordering der Friesche Geschied-, Oudheid- en Taalkunde Dl. II blz. 128-50

Otto, bisschop van Utrecht, onze eigen kerkvoogd te Munster, allen rusten zich uit tot den heiligen oorlog. Weldra zal meester Olivier ook in onze Friesche gouwen verschijnen, en dan vertrouw ik dat hij mijn Okko bereid zal vinden om moedig het kruisleger te volgen.'

'Mij?' vroeg de jonkman, verrast opziende, terwijl een plotselinge bleekheid zijn wangen overtoog.

'Ja tenzij ge liever als een oude kat achter den haard mocht blijven suffen,' hernam de oude met bitterheid in de stem, want de onverschilligheid, die hij aantrof waar hij vurige geestdrift had verwacht, was voor hem een wreede ontgoocheling.

Okko vloog van de steenen bank overeind en zag zijn ouden vader met fonkelende oogen aan, maar hij hield den kalmen, waardigen blik niet uit, welken de grijsaard op hem vestigde. Hij sloeg de oogen neer en zonk als machteloos in het kussen terug.

De oude edeling schudde het hoofd.

'Okko,' sprak hij bedaard, 'ik begrijp u niet. Wat heb ik u vaak als knaap naar het schild zien grijpen en dien helm oppassen, toen veel te zwaar voor uw jeugdig hoofd! Wat heb ik menigmaal uw oog zien gloeien van hoogen moed, wanneer een vrome pelgrim onze stins bezocht en van de vernedering des kruises gewaagde, of wanneer een dapper krijger van 'zijn roemrijke daden verhaalde in den lande van over zee! Nog om Kersttijd, toen de oude vrienden hier bijeen zaten om den feestdisch en de grijze Douwe Burmania verhaalde, hoe hij, na Paus Alexander en den doge van Venetië gediend te hebben, door koning Boudewijn van Jerusalem tot ridder van het Heilig Graf werd geslagen[l]), greept ge in vervoering mijn hand en zeidet, op dat schild wijzende: Vader, ook ik zal ridder van het Heilig Graf worden!.... En thans, nu de schoonste gelegenheid zich aanbiedt om dat woord te volbrengen en den hartewensch uws grijzen vaders te vervullen, aarzelt gij!'

'Vader!'.... riep de jonkman, die diep het hoofd boog onder het vaderlijk verwijt, en er klonk iets smeekends in zijn stem.

'Okko, wees een man,' sprak de oude, en de rijzige gestalte van den grijsaard verhief zich in haar volle lengte voor de ineengedoken figuur van den straks zoo forsch oprijzenden jonkman. 'Wees een man, en gord moedig het zwaard aan ten kruistocht!'

'Ik kan niet,' klonk het mat en besluiteloos van des jongelings lippen, en als door een plotselinge verlamming aangegrepen, liet hij de handen machteloos in den schoot zinken.

'Hoe! gij kunt niet! Wat weerhoudt u dan?'

'Vraag het mij niet, vader.... ten minste nu nog niet.... Vergun mij bedenktijd!'

'Waartoe? Wat beteekent dit? Spreek!'

En de doordringende oogen in het strakke oude gelaat schenen Okko tot in de ziel te boren.

'Heden niet! later,' stamelde de jonkman als' met toegenepen keel en wrong zich op het fulpen kussen gelijk een beschuldigde op de folterbank. Onder den stekenden blik des grijsaards sprong hij op als een aangeschoten reebok en ijlde de zaal uit, terwijl de oude Ubbo stom van verbazing op de nog schommelende plooien van het hangtapijt bleef staren, waarachter hij verdwenen was.

(Wordt vervolgd.)

Eindnoten:

I Dit verhaalt de Friesche kioniekschrijver Winsemius in zijn Chronijk van Vriesland, blz. 143.

Het noodlottige schoteltje.

De heer Droogkeel had zich vast voorgenomen, nooit meer naar het café-restaurant *De Phoenix* te gaan.

Reeds drie dagen had hij, hoe zwaar het hem ook viel, zijn woord gehouden; kwam vroeg thuis, ontzei zich zijn bittertje en ging stil zitten werken, tot groote verbazing en bewondering van zijn hospita.

Gedurende die drie dagen had hij, zijn standvastigheid wantrouwende, geen enkele maal de straat willen passeeren, waar het koffiehuis met den mythologischen naam lag. Den vierden dag waande hij zich zeker van zich zelf en tegen de verleiding bestand, waarom hij dan ook besloot, de noodlottige straat, waarin hij zoo vaak schipbreuk geleden had, door te gaan.

Tot op de hoogte van het koffiehuis liep hij met stevigen pas door, maar op het oogenblik dat hij hier voorbij moest komen, voelde hij dat de verleiding hem misschien nog te machtig zou zijn, en daar hij aan de vlucht boven de nederlaag de voorkeur gaf, stak hij ijlings de straat over en veranderde van trottoir. Nu wilde echter het noodlot, dat Droogkeel hier tegen het lijf liep wat de Duitschers een *bemoostes Haupt* noemen en door ons een eeuwig student wordt geheeten. Dit heerschap, met name Frank, was een stamgast van *De Phoenix* en spreidde, zoodra hij Droogkeel in het vizier kreeg, zijn lange armen uit om den vluchteling tegen te houden, terwijl hij uitriep: ‘Heb ik van me leven! Daar heb je waarachtig Droogkeel! Drie dagen hebben we je aanminnige tronie moeten missen! Ik wou je net eens komen opzoeken, want ik dacht stellig dat je ziek was. Je gaat toch mee een spatje nemen?’

Frank had Droogkeel reeds bij den arm genomen en trok hem nu naar de richting van *De Phoenix*, ondanks zijn tegenspartelen.

‘Neen, ik kan waarachtig niet, ik heb geen tijd; toe, laat me los. Ik heb me vast voorgenomen....’

‘Je bent toch niet van zins, mij de beleediging aan te doen van te weigeren! Je zou er me voldoening voor moeten geven, mijnheer, reken er op! Het is nu juist tijd om een bittertje te pakken, ik kon je niet mooier tegenkomen.’

En de deur van het koffiehuis opengooiende, loodste hij Droogkeel met veel drukte naar binnen.

Bij zijn verschijning lieten de aanwezigen, die niemand anders waren dan de buffetjuffrouw, een kellner en een student in de rechten, een uitbundig vreugdegejuich hooren.

‘Lieve hemel, daar heb je Droogkeel! Maar, kerel, waar heb je toch al den tijd uitgehangen? We hebben je in geen eeuwigheid gezien!’

Een beetje van zijn stuk gebracht, ging Droogkeel zitten, en daar hij aan zijn plechtige belofte niet geheel en al ontrouw wilde worden, bestelde hij, in plaats van een bittertje, een grogje met veel suiker.

‘Arme kerel!’ zei Frank, ‘ik kan wel zien, dat we de plank zoo ver niet mis waren, toen we ongerust waren over je gezondheid....’

‘Volstrekt niet, daar zit 'm de knoop met. Ik had me alleen voorgenomen, hier niet meer terug te komen. Ik heb uitgerekend, dat ik er op de eerste plaats een massa tijd bij verloor, en op de tweede plaats een vracht geld bij liet zitten, en ten slotte...’

‘Ben je razend, vent?’ viel Frank hem in de rede.

‘En dat noch mijn gezondheid, noch mijn beurs mij toelieten, dit leventje zoo voort te zetten. Weet je hoeveel ik sinds het begin dezer maand hier verteerd heb? Ik kan het je gemakkelijk voorrekenen. Drie en veertig dejeuners tegen....’

‘Wat! Drie en veertig dejeuners!.... Ontbijt jij dan soms tweemaal per dag?’

'Dat niet; maar 't overkomt me wel eens, dat ik voor twee man....'

'Begrepen!'

'Ik zeg dus, drie en veertig dejeuners tegen....'

Hier werd Droogkeel, die met zijn elleboog tegen het schoteltje van zijn glaasje stiet, om gemakkelijk te kunnen schrijven, gestoord door den val van bedoeld schoteltje, dat in gruizelementen op den grond viel.

'Ook dat nog!' riep hij uit, 'nog een schoteltje betalen op den koop toe!'

'Neen,' zei Frank, '*ik* heb je uitgenoodigd....'

'Om te drinken, maar niet om schoteltjes te breken....'

'Nu, zooals je wil; er is een gemakkelijk middel om de zaak uit den weg te ruimen

laten wij er om spelen wie het schoteltje betaalt.'

'Aangenomen!'

De kellner bracht een spelletje écarté en in vijf slagen had Droogkeel het schoteltje verloren. Frank sloeg nu voor nog eens te spelen en tegen het schoteltje de gezamenlijke vertering in te zetten. Droogkeel had er vrede mee, maar verloor weer in vijf slagen de vertering.

SIEGFRIEDS LIJK, NAAR DE SCHILDERIJ VAN TH. PIXIS.

Toen hij nu in tamelijk slechte luim opstond om te betalen, trad juist Groen, student in de medicijnen, binnen, en riep met zijn stentorstem uit, terwijl hij zijn even weelderigen als verwaarloosden haarbos heen en weer schudde:

'Allemachtig, daar heb je Droogkeel! Waar heb je je al dien tijd schuil gehouden? Wat schort er aan, dat je er zoo miserabel uitziet? Iets uitgevoerd, ouwe jongen?'

'Ik heb om dat satansche schoteltje mijn en zijn vertering verspeeld!' antwoordde Droogkeel slecht gemutst.

'Anders niet! Nu willen we daar eens om dominoën tegen wat ik nog op den balk heb staan?'

‘Ik doe het niet!’ zei Droogkeel kortaf.

Maar reeds had de kellner op een wenk van Groen een dominospel op het tafeltje neergezet, Droogkeel het zich weer overhalen en verloor het bedrag, waarvooi Groen nog in het krijt stond.

NAAR SCHILDERIJEN VAN C. REICHERT. GEVAARLIJK SPEL.

DE GEVOLGEN.

‘Dat beroerde schoteltje!’ mompelde Droogkeel terwijl hij opstond.

‘Ja,’ zei de student in de rechten, die het partijtje domino had gadegeslagen, ‘je bent vandaag niet gelukkig.’

‘Allesbehalve,’ zei Droogkeel, ‘ik schei er dan ook uit en ga dineeren.’

‘Je doet me daar ergens aan denken.... Wat dunkt je, als we dat alles eens zetten tegen onze twee diners?’

‘Tegen onze diners? Daar zeg je zoo wat?.... Aangenomen!’ zei Droogkeel.

‘Willen we dammen?’

‘Mij goed. Maar wacht even, ik bestel eerst een paar bittertjes, want ik geloof waarachtig, dat ik enkel en alleen zoo slecht speel, omdat ik er vandaag geen genomen heb.’

En na zijn bittertje naar binnen gewipt te hebben, begon Droogkeel te spelen.

Hij had een lastige weerpartij, maar hij zette dan ook al zijn zinnen op zijn spel.

Door zijn bittertje wat opgemonterd, begon hij te winnen, toen een student van reusachtige gestalte, die met een ontzaglijke pijp in den mond binnengestapt was, met donderende stem uitriep, zoodra hij Droogkeel in de gaten kreeg:

‘Waarachtig, 't is Droogkeel! Ik dacht, dat je al dood en begraven was. Zeker een erfenis wezen halen, kerel?’

Droogkeel, die door deze toespraak geheel uit de lijken geslagen was, maakte flater op flater en verloor de twee diners.

Toen hij, nijdig als een spin, opstond, zei hij tot den dikhuidigen student:

‘'t Is jouw schuld, dat ik verloren heb, Morren, jouw schuld, en die van dat vermaledijde schoteltje!

‘Nu,’ zei Morren vergoelijkend, ‘ik wil je gelegenheid geven, revanche te nemen.... Zet al wat je te betalen hebt tegen twee kistjes sigaren.... Laat ons een spelletje trictrac spelen.... Dat maakt ten minste nog wat leven!’

‘Mij goed,’ zei Droogkeel, die hoopte zijn scha in te halen.

Na een kwartiertje spelens, dat iedereen hoofdpijn gaf wegens het geraas, dat de reusachtige Morren maakte, door met de houten schijven te slaan, te roepen en te schaterlachen, had Droogkeel de twee kistjes sigaren verloren.

‘En dan te moeten zeggen,’ riep hij uit, terwijl hij een woedenden blik wierp op de gruizelementen van het schoteltje, die nog op den grond lagen, ‘dat ik daaraan al mijn ongelukken te wijten heb....!’

‘Ja,’ mompelde de kellner met kwalijk verholen voldoening, ‘'t heeft u een handvol geld gekost.’

Daarna voegde hij er met gehuichelde deelneming bij:

‘Enfin, een anderen keer wint u het dubbel en dik terug!’

Droogkeel ging zonder antwoorden naar de buffetjuffrouw, die buitengewoon vriendelijk was, en verzocht zijn rekening. Deze bevatte de volgende posten:

Een bittertje en een grogje	f 0.25
De schuld van den heer Groen	- 3.00
Twee diners -	3.50
Twee bittertjes	- 0.20
Twee kistjes sigaren	- 6.00
Totaal	f 12.95

Inwendig ziedend van kwaadheid, maar uitwendig zeer kalm, haalde hij twee tientjes uit zijn portemonnaie te voorschijn en wierp ze op de toonbank. Daarna zag

hij nog eens zijn rekening in, en riep plotseling uit: ‘Dat weergasche schoteltje, dat de schuld van alles is, staat er niet op. Doe er dat schoteltje ook nog maar bij, juffrouw.’

‘Het schoteltje?’

‘Ja.’

‘Maar, mijnheer Droogkeel,’ zei de buffetjuffrouw met haar bevalligsten glimlach, ‘wat hier gebroken wordt hoeft niet betaald te worden.’

Reeds Winter!

Hoort, hoe de stormwind bruist! Is dat de vlucht
Der lente, of 't laa st vaarwel der zomerdagen?
Toch bladerloos verkleumden boom en hagen,
En lang reeds boog de her[f]st zijn rijpe vrucht:
Ach, reeds winter!

Fluit niet de vink nog op den Meidoorntak?
Was 't gistren niet, dat ik de zwaluw groette;
Dat appelbloesemgeur de lucht verzoette?
Was 't heden niet, dat ik het roosje brak?
Ach, reeds winter!

De hemel, straks nog effen blauw en klaar,
Schuilt achter 't rouwkleed, dat de nevel spreidde,
En witte vlokken dwarlen langs de heide,
En witte vlokken door uw donker haar:
Ach, reeds winter!

Weemoedig volgt uw blik het vooglenheer,
Dat heenvliegt naar de zoele zuiderluchten:
Dat zijn uw jeugd en vreugd, die u ontvluchten!
Wel keert de lente; u w lente keert niet weer:
Ach, reeds winter!

Dat is der droomen bonte tooverkring,
Die u omgaf in blijde zomerdagen.
Zij vloden heen; wees stil; wat baat uw klagen?
Nu kent gij 't leven en de ontgoocheling:
Ach, reeds winter!

Van verre ziet ge in al haar heerlijkheid
Een schooner, beetre wereld u genaken; -
En toch gij zijt een mensch; wie duift het wraken?
Gij staat aan 't graf, blikt in de groeve en schreit:
Ach, reeds winter!

A.C. VAN ROERMUND.

Naar FR. W. WEBER.

De Roode Roos.

Het schrikbewind der Jacobijnen in 1793 kenmerkte zich door de onmenschelijkste gruweldaden die ooit in Frankrijk werden bedreven. De bloedhond Carrier heerschte met onbeperkt gezag in de ongelukkige stad Nantes en veroordeelde honderden der ‘beste burgers tot een wreeden dood onder de nimmer verzadigde guillotine of in de wateren der Loire.

De republikeinsche generaal Marceau, door het comité van algemeen welzijn aan het hoofd van een leger naar de Vendée gezonden, en te Nantes met zijne troepen ingekwartierd, werd in zijne dierbaarste familiebetrekkingen even weinig als de ijverigste koningsgezinde door den tiran ontzien. Door een zonderlingen samenloop van omstandigheden had de dappere krijgsman, wiens roem over geheel Frankrijk was verbreid, tijdens zijn verblijf in bovengenoemde stad genegenheid opgevat voor een jeugdig, beeldschoon aristocratisch meisje en was tot de overtuiging gekomen dat ook hij door haar innig werd bemind. Deze dame heette Aèle de Bliconet en was de dochter van het hoofd eener boerenbende, die ter verdediging harer landstreek de wapenen tegen de republiek had opgevat.

Het was den generaal gelukt zijne verloofde, die onophoudelijk in gevaar verkeerde door hare republikeinsche vervolgers te worden ontdekt, in de woning zijner moeder te verbergen, welke toenmaals met hare twee dochters eveneens in Nantes vertoefde.

In deze schuilplaats genoot Adèle gedurende verscheidene weken een ongestoorde rust, tot eindelijk een noodlottige onvoorzichtigheid haar verblijf aan Carrier bekend maakte.

De dag was genaderd waarop het huwelijk der oudste zuster van Marceau met een der aanzienlijkste burgers van Nantes zou plaats hebben. De generaal wilde bij deze gelegenheid zijne verloofde een diamanten hoofdsieraad ten geschenke geven; Adèle wees echter de kostbare gave van de hand, maar nam van hem eene kunstig bewerkte roode roos aan, die zij nadien voortdurend in het haar droeg.

Op verlangen van Marceau was het meisje bij het huwelijk harer aanstaande schoonzuster op het stadhuis tegenwoordig, onbewust welke rampzalige gevolgen deze onvoorzichtigheid na zich zou sleepen. Daar herkende haar de volksvertegenwoordiger Delmar, die terstond haar verblijf aan Carrier verried.

Weinige uren na de huwelijksplechtigheid ontving Marceau eensklaps het zonderling bevel onverwijld naar de West-armee te vertrekken. Hij moest zonder dralen gehoorzamen, want een weigering hadde hem en Adèle in het verderf gestort.

De generaal deed de reis naar zijne bestemming te paard en in matigen draf. Hierdoor gelukte het een vertrouwd huisvriend, die hem in galop was nageijld, hem na een halve dagreis in te halen. Deze deelde hem mede dat Adèle de Bliconet, terstond na het vertrek van haar beschermer, op bevel van Carrier in hechtenis was genomen en thans in de gevangenis vertoefde.

Zonder te letten op de verantwoordelijkheid, welke hij zich door het verachten van Carrier's bevel op den hals haalde, keerde de generaal terstond met zijn vriend naar Nantes terug om de redding zijner geliefde te beproeven.

Zijn rang en naam openden hem de deuren des kerkers.

In het kort onderhoud, dat hem met zijne verloofde werd toegestaan, trachtte hij haar te overtuigen dat er voor haar maar een middel bestond om aan den dood te ontsnappen, namelijk onverwijld met hem te trouwen. Robespierre zou zich wel wachten den moord van de echtgenoote eens republikeinschen generaals goed te keuren. Adèle nam dit voorstel blijmoedig aan, en een oude priester, die hare gevangenschap deelde en om zijne gehechtheid aan de Kerk ter dood was veroordeeld, zegende het huwelijk in. Marceau verliet daarna ijlings de gevangenis en riep Adèle bij het scheiden toe: ‘Blijf mij beminnen!’ waarop zij antwoordde: ‘In eeuwigheid!’ Tevens wees zij op de roode roos, die zij van haar toenmaligen beminde ten geschenke had ontvangen en nog steeds in het haar droeg.

Voor de deur van den kerker sprong de krijgsman weder in het zaal om zich, zoo snel het in die tijden mogelijk was, naar Parijs te begeven en daar van den machtigste der burgers, Robespierre, de vrijlating zijner echtgenoote te verkrijgen. Ver is Parijs van Nantes verwijderd, en niettegenstaande den spoed waarmede Marceau den tocht aflegde, gelukte het hem pas in den avond van den volgenden dag de hoofdstad te bereiken.

Robespierre bewoonde toenmaals de derde verdieping van een huis in de straat Saint-Honoré. Onverwijld begaf Marceau zich derwaarts en had het geluk den alvermogenden

despoot, die juist van een voorstelling in het theater wederkeerde, thuis te treffen.

De generaal werd als een oud bekende door den dictator ontvangen en spoedig vroeg deze hem de reden van zijn onverwacht bezoek.

'Ik smeek u om genade voor mijne echtgenoote,' was het antwoord.

'Hoe?' riep Robespierre uit. 'Heeft Carrier uwe vrouw veroordeeld? Wie waagt het de hand te slaan aan de gade van Marceau, den Spartaanscher held, den onoverwinnelijken voorvechter der republiek? Wat voert dan toch Carrier te Nantes uit?'

Door deze vleiende woorden aangemoedigd ontwierp Marceau een trouwe schildering van Carrier's gruweldaden en deelde openhartig zijn wedervaren mede, zelfs niet verzwijg end dat zijn vrouw den graaf van Bliconet, een vijandig kapitein, tot vader had. Terstond schreef Robespierre een brief aan Carrier waarin den bloedhond werd bevolen de jonge vrouw oogenblikkelijk in vrijheid te stellen, maar hij vorderde tevens van den generaal de belofte, dat hij nimmer ter liefde zijner echtgenoote of harer familie aan de plichten van een goed burger te kort zou komen. Dit beloofde Marceau op zijn eer en na in warme bewoordingen zijne dankbaarheid aan den dictator te hebben betuigd, nam hij van hem afscheid en verliet hij ijlings Parijs om zoo spoedig mogelijk de gevangenis van Nantes te bereiken.

In vliegende vaart rende hij over den weg; dag en nacht bleef hij in het zaal; hij wist immers dat de bloedhond niet talmde met het terechtstellen zijner ongelukkige slachtoffers.

Toen hij echter de gevangenis van Nantes binnentrad, vernam hij van den cipier dat even te voren twee beulskarren naar het schavot waren vertrokken en Adèle de Bliconet zich op de eerste bevond.

Met sombere vrees en wanhoop in het hart ijlde Marceau de karren na en drong door de dichte menigte, die op de markt was verzameld om de terechtstelling bij te wonen. Zoodra hij meende door den beul te worden opgemerkt, hield hij den brief van Robespierre in de hoogte en riep uit:

'Genade! Genade!'

Maar terzelfder tijd toonde men aan het volk het afgehouwen hoofd van een beeldschoon meisje dat eene roode roos in de blonde haren droeg!

De hoogw. pater Nicolaus Mauron, Generaal-overste van de congregatie des allerheiligsten verlossers.

Was de 27e Maart 11. een blijde gedenkdag voor alle Katholieken van Nederland, om het gouden priester-jubilé van hun beminden Aartsbisschop, Z.D.H. Mgr. P.M. Snickers, nog meer was hij het voor de Redemptoristen, daar ook hun aller vader, de Hoogw. P.N. Mauron, dienzelfden dag een zelfde jubilé vierde.

De lezer vergunne, dat wij hem bij het zoo juist gelijkend poitret van den Hoogw. P.N. Mauron, in het kort den levensloop van dezen verdienstvollen man weergeven.

Den 7^{en} Jan 1818 te St. Sylvester, bij Freiburg in Zwitserland geboren, werd hij als kind reeds bekend met de Congregatie des Allerheiligsten Verlossers. Onder leiding van een Pater Redemptorist, Jozef Hof bauer, leerde hij de grondbeginselen van het Latijn. Reeds den 17^{en} Oct. 1836 ontving hij het ordekleed in de Congregatie des Allerheiligsten Verlossers en legde hierin, 18 Oct. 1837, zijne kloostergeloften af. Op drie-en-twintigjarigen leeftijd, 27 Maart 1841, werd hem de H. Priesterwijding toegediend. Hadden zij, die bij deze indrukwekkende plechtigheid tegenwoordig waren, een blik in de toekomst kunnen werpen, met ware begeestering zouden zij gejubeld hebben: ziet daar den Priester, dien de Heer met eere kronen zal.

Nauwelijks priester gewijd, werd de talentvolle kloosterling door den Eerbiedw. Dienaar Gods, P. Jos. Passerat, tot Prefect en Lector der studenten zijner Congregatie te Freiburg benoemd. Toen echter in 1847 de oorlog uitbrak, moest hij onder de grootste gevaren naar Contamine in Frankrijk vluchten. Daar bleef hij tot het jaar 1848, als professor in de zedekundige Godgeleerdheid, en trad vervolgens met de grootste vrucht als Missionaris op. Den 1en Januari 1851 tot Provinciaal-overste der Fransch-Zwitsersche provincie benoemd, werd hij in 1855 naar Rome geroepen, om het Generaal-Kapittel zijner orde bij te wonen. De algemeene achting en liefde, welke hij zich had verworven, zijn schrander doorzicht, dat daar vooral uitblonk, deden hem, nog slechts 37 jaren, den 2en Mei 1855, tot Generaal-Overste zijner Congregatie benoemen. Dat tijdens zijn 36jarig Generalaat, trots alle lijden en vervolging, de Congregatie buitengewoon is toegenomen, blijkt reeds hieruit, dat zij metverschillende nieuwe provincies vermeerderd is en zich in verscheidene landen gevestigd heeft, zooals in Australië, in Canada, Chili, Ecuador, Suriname, de Argentijnsche Republiek, enz. enz. Wat al weldaden bewees hij verder aan zijne orde. Onder zijn generalaat werd haar H. Stichter, de H. Alphonsus Maria de Liguori, onder het getal der Kerkleeraars gesteld, de Eerbiedw. Clemens Maria Hofbauer op de altaren verheven, de deugden van den Eerbiedw. Gerardus Maria Majella heldhaftig verklaard en de zaak der heiligverklaring van onderscheidene anderen ondernomen. Aan zijne ijvervolle bemoeiingen dankt de katholieke wereld de alomverbreide vereering der wonderbeeltenis van O.L. Vrouw van Altijddurenden Bijstand.

DE HOOGWAARDIGE PATER NICOLAUS MAURON.

Geen wonder, dat zulk een man de innige vriend is van Z.H. Leo XIII. De Hoogw. P.N. Mauron was op het laatst van 1881 door eene gevaarlijke ziekte getroffen en had daarom, gedurende geheel het jaar 1882, rust moeten nemen. Gode zij dank, hij herstelde gelukkig. Toen hij nu wederom in Rome was teruggekeerd, mocht bijna zijn eerste gang een audiëntie zijn bij Z.H. Leo XIII. De H. Vader wilde hem in zijn gewoon zitvertrek ontvangen. P.N. Mauron wachtte aldaar staande den Paus. Zoodra

Z.H. verscheen, wilde hij knielend den zegen ontvangen, doch de Paus hief hem op en bood hem een stoel aan. 'Pater Generaal,' zoo begon Z.H., 'hoe verheugt het mij u weder te aanschouwen! Toen gij de laatste maal hier waart, dacht ik niet u nog weer te zullen zien. God zij dank!.... Maar Pater Generaal,' vervolgde de Paus allerminzaamst, 'waar is uw wandelstok, waarop gij steunt?'

Op de verontschuldiging, dat het hem niet geoorloofd was in 's Pausen tegenwoordigheid met een stok te verschijnen, hernam Z.H. met vaderlijke liefde: 'Pater Generaal, vóór alles geef ik u eerst drie dispensaties, wanneer gij mij komt bezoeken; vooreerst moet gij hier altijd uw stok meebrengen, zonder welken gij zoo moeilijk kunt gaan, ten tweede, zoodra gij hier zijt, neemt gij altijd aanstonds een stoel; en ten derde ontsla ik u van alle kniebuigingen en voorgeschreven ceremoniën, als gij in mijne tegenwoordigheid verschijnt.' Daarna sprak de H. Vader nog geruimen tijd met de grootste belangstelling over de Congregatie des Allerheiligsten Verlossers en wensen te ten slotte Z. Hoogeerw., dat hij nog vele jaren deze Congregatie èn tot haar eigen welzijn èn tot 's Pausen vreugde mocht bestieren. Moge deze wensch, zoo schoon reeds in vervulling gegaan, nog ruimer vervuld worden!

Als onderpand daarvan mag echter de apostolische zegen strekken, dien de H. Vader hem op zijn jubeldag door een gedelegeerde deed toekomen tegelijk met een breve, waarin hem een volle aflaat geschonken werd.

Bij de Platen.

Het eerste gebed.

- Een bevallige en treffende groep, die tevens een diepe gedachte vertolkt. Den engel zien we de poezele handjes van het kind vouwen tot het eerste gebed; hij, die van den Allerhoogste tot taak gekregen heeft over den kleine te waken van zijn eerste ademhalen af, wekt het eerst in het jonge hartje de gevoelens van eerbied, liefde en vertrouwen voor ons aller Vader in den hemel. Gelijk hij in den slaap beschermend de vleugelen over het wiegje uitbreidde, zoo is hij bij het ontwaken aanstonds gereed om zijn beschermeling in te fluisteren wat goed en rein en edel is.

Voorzeker, wij weten dat de ouders de natuurlijke opvoeders zijn van het kind, dat op hen de plicht rust het van jongsaf de beginselen van godsdienst en goede zeden in te prenten; maar de oorspronkelijke aanleg van het kind, zijn vatbaarheid voor die vrome lessen, zijn natuurlijke neiging om er gehoor aan te leenen komen van Boven; ze worden het kindergemoed ingestort door zijn goeden engel, en dat heeft de kunstenaar zinrijk uitgedrukt door zijn fraaie groep.

Siegfrieds lijk. -

Uit de wereld der etherische idealen, waarheen de beeldhouwer ons opvoerde, brengt de schilder ons naar het geheimzinnig toovergebied der mythe, We hebben hier het aangrijpende slottooneel voor ons

uit de aloude Siegfriedsage, die eeuwenlang als volksoverlevering van mond tot mond ging en eindelijk geheel vergeten scheen, toen Richard Wagner ze tot bewondering der heele moderne wereld, in al den luister zijner hooge kunst, op het tooneel bracht.

Onze schilder heeft de voorstelling van den grooten toondichter gevolgd. Siegfried, de onverwinnehjke held, d[i]e den draak verslagen had, die over al zijn vijanden had gezegevierd, moest hier vallen onder de hand van den verrader Hagen. Wel was hij, door zich in het bloed van den draak te baden, onkwetsbaar geworden; maar ééne plek van zijn lichaam was toch voor het moordend staal toegankelijk gebleven.

Terwijl hij zich namelijk in het drakenbloed dompelde, was er een boomblad op zijn schouder gewaaid, en zoodoende was die plek niet met het toovervocht in aanraking geweest. Dit wist zijn gemalin Chriemhilde, en toen daarom Siegfried uittoog om voor zijn zwager Gunther de koningin Brunhilde te, overwinnen, had ze zijn gezel Hagen daarvan ingelicht opdat hij voor Siegfrieds leven waken zou. Ter aanwijzing der kwetsbare plek had ze een teeken op zijn kleed genaaid, niet vermoedende dat ze daardoor juist den trouwelooze het middel aan de hand deed om den onverwinnelijke te dooden.

Toen Siegfried, na zegevierend uit den strijd gekomen te zijn, zich door het edele jachtvermaak van de vermoeienissen des krijgs wilde verpoozen, maakte Hagen, door de wraakgierige Brunhilde daartoe aan gespoord, van de gelegenheid gebruik om zijn boos opzet te volvoeren.

Siegfried, niets kwaads vermoedende, rustte met zijn jachtgezellen uit in het koele rotsdal aan den oever van den stroom. Vroolijk onderhield hij zich met Gunther en Hagen, en verhaalde hun hoe hij den draak verslagen en zijn tong niet het bloed van het ondier bevochtigd had, waardoor hij de gaaf had verkregen om de taal der vogelen te verstaan.

'Verstaat gij dan ook wat deze raven zeggen?' vroeg Hagen, en terwijl Siegfried, door een bang voorgevoel aangegrepen. opstond om de taal dier ongeluksboden te beluisteren, stiet Hagen hem de speer in den rug juist op de plek waar ze in het vleesch kon dringen. De nooit verwonnen held stortte stervend neder, maar zijn laatste woord was: 'Gij zult mijn dood beweenen, want gij allen zult elkander ombrengen.' In diepen rouw werd hij door zijn mannen weggedragen.

Zijn voorspelling weid vervuld, want zijn dood was het sein tot bloedige oorlogen, waarin Gunther, Brunhilde, Hagen, Chriemhilde en Siegfrieds vader Siegmund allen omkwamen, heele volken in hun wraakgierige worstelingen meesleepend.

Gevaarlijk spel en de gevolgen.

- Wat hebben die kleine keffers een pret! Dat rukt en plukt met de scherpe tandjes aan het tafelkleed dat alles op tafel staat te schudden, en rinkelen. Bij elken ruk schuiven de stukken van het servies heen en weer, en de trekpot is al tot op het uiterste randje van de tafel beland, waar hij zijn tuit over heen steekt als nieuwsgierig wat daaronder toch gaande is. De dartele mopsjes storen zich nergens aan en zelfs de oude ziet geen gevaar; rustig op den stoel neergevlijd slaat ze als rechtgeaarde moeder met welbehagen het spel van haar kleintjes ga.

Maar opeens vliegt ze vol schrik overeind bij de vreeselijke catastrophe, die eensklaps aan het lustig leventje een einde maakt. Daar komt, na een laatsten, driedubbelen roekeloozen ruk, de trekpot van de tafel gevloden en stort zijn kokenden

inhoud door tuit en hals over de niets vermoedende deugnieten, die jankend van de brandende pijn over den vloer rollen, tusschen de scherven van kopjes en schoteltjes, rammelend en rinkelend over het besmeurde en verfomfaaide kleed.

Wie weet of het bij die tuchtiging nog blijft en straks de meid, beducht dat het onheil aan háár zal geweten worden, niet nijdig komt aangesneld om in blinde woede de gevolgen van haar onvoorzichtigheid op de onnoozele beestjes te wreken!

Op moeders graf. -

Het is in het octaaf van Allerzielen; al wie beminde dooden te betreuren heeft, denkt in deze dagen, nu de Kerk ons zoo moederlijk opwekt, de overledenen te gedenken, meer dan anders aan die uit de wereld gescheiden geliefden. Wie er de gelegenheid toe heeft, bezoekt hun graf en stort er een gebed voor de rust hunner ziel. De stedelingen hebben de kerkhoven meestal niet zoo in hun nabijheid, maar op het landelijke dorp, waar de dooden zoo vredig rusten rondom de kerk, bij hun leven aller geestelijk tehuis, is het bezoek der graven een zeer algemeen gebruik Het meisje onzer gravure heeft op den stillen Godsakker de plek opgezocht, waar weinige maanden haar moeder werd ter ruste gelegd onder de groene zoden tusschen de wilde bloemen. De kleine weeze heeft een tuiltje herfstbloemen neergelegd op het eenvoudige kruis, en vervolgens neerknielend bidt zij met gevouwen handen en ten hemel geslagen blik, dat de goede God haar geliefde moeder de eeuwige rust moge geven in het rijk Zijner heerlijkheid.

Op moeders graf, naar de schilderij van c. VON BODENHAUSEN.

Wetenswaardig Allerlei.

De Kunst om rijk te worden. -

Die moet men van de Amerikanen leeren, getuige wat wij dezer dagen in een Amerikaansch blad lazen. De rijke koopman Stephen Gerard te Philadelphia had een huisknecht in dienst, die een ijverige, gewillige kerel was, maar aangezien hij een groot huishouden had te onderhouden, met zijn karig loon maar moeilijk kon rondkomen. 't Was dus heel natuurlijk dat hem op zekeren dag de verzuchting ontsnapte: ‘Hè, ik wou dat ik een middeltje wist om rijk te worden.’

Die ontboezeming werd door zijn heer opgevangen, en den knecht bij zich roepend, vroeg hij wat deze verlangde.

‘Als ik het maar voor het zeggen had,’ was het antwoord, ‘dan zou ik graag een rijk man worden.’

‘Nu, waarom word je het dan niet?’ vroeg de millionnair kort aangebonden.

‘Als ik maar wist hoe dat aan te vangen zonder geld,’ hernam de knecht mismoedig.

‘Geld heb je daar volstrekt niet voor noodig,’ zei de millionnair. ‘Daar lees ik bijvoorbeeld in de krant, dat er morgen een verbeurdverklaarde scheepslading thee geveild wordt; ga daar naar toe en koop de thee; dan kom je weer bij mij terug.’

De knecht lachte eens. ‘Maar daar heb ik toch geld voor noodig, mijnheer Gerard,’ zei hij.

‘Ik zeg je dat er geen geld voor noodig is; jij koopt de thee, en dan kom je weer bij mij terug.’

Den anderen dag ging de huisknecht naar de theeveiling en kocht de heele lading. Onmiddellijk verspreidde zich nu het nieuws, dat Gerard bij groote massa's thee liet opkoopen en aanstonds ging de theeprijs verscheidene dollar-centen omhoog.

‘Nou verkoop je als de weerga je thee,’ zei Gerard tot zijn knecht. De kerel was leep, hij stelde zich onmiddellijk in betrekking met verschillende makelaars, verkocht zijn heelen voorraad tegen iets minder dan de marktprijs van den dag en - had in tijd van weinige uren, zonder een cent bedrijfskapitaal, 50.000 dollars verdiend.

Wat de menschen al zoo eten. -

Dat is letterlijk van alles, en het is niet onaardig in de verschillende klimaten en aardgordels eens na te gaan, wat de mensch tot voedsel gebruikt. De Eskimo's en Kamsjadalen hebben om tegen de kou bestand te zijn vette spijzen noodig, dat wil zeggen dezulke, die veel koolstof bevatten, wat dan ook de beste brandstof is om de machine van het lichaam aan den gang te houden. Walvischtraan is hun liefste drank; walvischvet en vischtraan eten ze voor soep en vetkaarsen zijn voor hen een uitgezochte lekkernij.

De Syriërs, Arabieren en Egyptenaren doen zich te goed aan sprinkhanen. De oude Phrygiërs in Klein-Azië aten sommige soorten van wormen en enkele Indianenstammen doen dat nog. De oude Grieken aten met voorliefde leeuwenklauwen en kameelspooten, en de Romeinsche zwelgers uit den keizertijd zagen op hun tafels liefst heele schotels nachtegalentongen.

In Afrika verslinden vele negervolken het vleesch van slangen. De Kalmuk uit Achter-Azië smult aan muizen, otters, roofvogels, vossen en wolven, allemaal wild, dat wij alleen om de lucht niet zouden kunnen uitstaan. Daarentegen versmaadt hij, opmerkelijk genoeg, het vleesch van honden, katten en wezels. De Jakute laat zich het vleesch van den aasgier heel goed smaken, maar zou daarentegen een malsch stukje varkensvleesch niet aanroeren. Ook bedankt hij voor kikvorschen, die elders weer voor een fijne versnapering doorgaan.

In Tonking worden tijgers gegeten en de bewoners der Basja-eilanden kennen geen grooter lekkernij dan een geitenmaag met haar volledigen inhoud. De negers eten het vleesch van olifanten, struisvogels, krokodillen en Nijlpaarden, de Boschjesmannen in Zuid-Afrika mieren en houtwormen. Aan den Orinoco in Zuid-Amerika zijn Indianenstammen, die kleiaarde oppeuzelen met een sausje van schildpaddenvet.

Zoo wisselen in de verschillende landen der aarde de spijzen af naar gelang der behoeften en de grillen van den mensch. Want als een gril zal het toch wel moeten beschouwd worden, dat men zich in Duitschland en sommige streken van ons land op slakken en alikruiken trakteert, en in Frankrijk uit meikevers met olie, azijn en uien een slaatje bereidt, dat overheerlijk moet zijn. Wij wenschen den liefhebber smakelijk eten!

Zeep van sprinkhanen. -

Zekere Juan Hernandez in Spanje heeft een patent genomen op een uitvinding, waardoor uit sprinkhanen een zeep bereid kan worden, die aan fijnheid van vetgehalte alle andere fabrikaten overtreffen moet. Daar nu in het zuiden jaar op jaar de sprinkhanen bij duizenden centenaars gevangen worden, zou het wel kunnen gebeuren dat we op een mooien dag Spaansche sprinkhanenzeep te koop zagen geboden.

[Nummer 19]

De H. Catharina.

Geen lonk des keizers deed haar wankelen, geen drom
Van wereldwijzen, die zij straks tot God bekeerde;
Terwijl geen martelrad haar maagdlijk lichaam deerde; -
Der wijsheid bleef zij trouw, trouw aan haar Bruidegom!
En als door 't bloedig zwaard Cathrina triomfeerde,
Daar daalde een englenstoet en droeg haar juublend om,
Ter ruste op Sinaï, waar eens Gods luister glom;
Opdat geen wulpsche haat het kuische lijk onteerde.

DE H. CATHARINA, DOOR DE ENGELEN NAAR DEN BERG SINAI GEDRAGEN.

O, Martlaresse, die de vlekkelooze lelie
Der Maagden huwdet aan den palmtak der martelie
Door uw onschendbre deugd en uw belijdenis;
Wier wijsheid de engelen een heerlijk graf bereidden,
Waar Mozes 's Heeren Wet ontving, wil ons geleiden
Tot Christus, die de berg der ware wijsheid is!

A.C. VAN ROERMUND.

De tocht naar Damiate. (Anno domini MCCXIX) door J.R. van der Lans.

II.

Ubbo Garvema stond na de onbesuisde vlucht zijns zoons een wijle als was er een donderslag boven zijn hoofd gevallen. Met strakken blik voor zich uit starende, luisterde hij werktuiglijk naar de vlugge voetstappen, die allengs wegstierven in de kronkelingen der steenen wenteltrap, het geraas van dichtgeworpen deuren en dergelijke geluiden, die zich verloren in de holle ruimte van het groote gebouw, tot alles doodstil was.

De tachtigjarige grijsaard moest op de zware eiken tafel steunen, wilde hij niet bezwijken onder den slag, die eensklaps zijn schoonste droombeeld verwoest en al te plotseling zijn afgeleefd organisme getroffen had. De zenuwachtige opgewektheid van straks, die hem voor een oogenblik krachtiger gemaakt had, dan hij werkelijk was, had eensklaps voor een verlammende machteloosheid plaats gemaakt. Met wankelende schreden slechts kon hij zijn stoel bereiken, en toen hij zich in het kussen had laten zinken, schoot hem ternauwernood de kracht over om met bevende hand den drinkhoorn te vatten en dien aan de lippen te brengen ten einde zich met een teug wijns nieuwe sterkte in te gieten.

De frissche blos, die weinige oogenblikken te voren zijn eerbiedwaardig gelaat kleurde, was weggetrokken onder een geelachtige bleekheid, die zijn trekken veel magerder en scherper deed voorkomen dan straks. Hij sloot een oogenblik de oogen, en nu scheen het als was de laatste levensvonk de ijle gestalte ontvloden.

Maar onder de verwarmende werking van den wijn en den gloed van het haardvuur, dat vroolijk opvlamde, hernam het bloed allengs den gewonen loop, ja de opzwellende aderen aan de slapen en op de beenige, ivoorbleeke handen getuigden van koortsige gejaagdheid.

Weldra stond de grijsaard met een diepen zucht uit den leunstoel op en wandelde de zaal in als om zich lucht te verschaffen in de drukkende benauwdheid, merkbaar uit zijn korte snuivende ademhaling. Hij mompelde binnensmonds onverstaanbare woorden, bleef nu eens in gepeins verzonken staan en zette dan weer een paar schichtige schreden verder de zaal in.

Hij opende met bevende hand het smalle middelvenster, waardoor een stroom van frissche voorjaarslucht naar binnen vloot en aangename koelheid over zijn zwaar gefronst en gloeiend voorhoofd uitstortte.

'Ha,' zuchtte de grijsaard en zwolg met welbehagen de zuivere lucht in, gelijk een koortslijder bij groote teugen het hem gereikte glas water opslurpt.

Hij moest naar buiten, het was hem te eng in die wijde zaal, waar nog altijd het beeld voor hem oprees van den zoon, die zijn schoonste verwachtingen, zijn hoogste eerzucht zoo wreed had teleurgesteld. Hij zou een strijder des kruises zijn, een ridder van het Heilig Graf, had hij weinig weken geleden gezworen, en thans deed de herinnering aan die gelofte hem voortijlen als een vluchteling.

Kon Okko een lafaard zijn, die, moedig met de tong, bij de nadering van het gevaar terugdeinsde? Maar neen, in menig hachelijk oogenblik had hij zich een jonkman getoond van beproefden moed, zijn vaderen waardig. Vanwaar dan die aarzeling, die huiverige vrees, welke hem scheen te bevangen bij de gedachte dat hij moest optrekken ter kruisvaart? Was dit niet nog kort geleden zijn liefste wensch? Wat had den eens zoo koenen jonkman tot een besluiteloos, vreesachtig zwakkeling gemaakt?

Daar lag zijn zwierige kaproen, ijdele tooi, dien hij vroeger den kweelenden meistreel zou hebben overgelaten.

En de grijsaard, aldus zich zelven meer en meer opwindend in nuttelooze zelfkwelling, verliet op zijn beurt de burchtzaal en stormpelde de wenteltrap af, zich omzichtig vastgrijpende aan de ijzeren leuning, die, door het gebruik glimmend geschuurd, als een slang rondom den aspijler der trap kronkelde.

Daar betrad de grijze edelman de hooge voorhalle of wapenzaal, welker muren waren behangen met de schilden, helmen en maliënkolders, die in dagen van strijd zoo menigen dienst hadden bewezen, maar nu hingen te roesten aan den vochtigen wand. Ginds stonden de speren in het zware houten rek, daar hingen de zwaarden en strijdbijlen, elders de bogen voor de schutters en de stokslingers voor de slingeraars. En de middelruimte werd ingenomen door zonderlinge gevaarten van hout met ijzer beslagen, werptuigen en stormrammen, oorlogsgereedschap van allerlei aard, dat eenmaal de burchtzaten den aanval van een vijandigen nabuur of een bestorming van de woeste boschbewoners had helpen afslaan, maar dat nu, onder een laag stof bedolven, nutteloos stond te vermuffen.

Ubbo liet met een spijtige uitdrukking den blik over al dat wapentuig rondweiden, als rekende hij uit hoeveel dienstmannen hij wel ten strijde kon uitrusten, als zijn zoon zich maar aan de spits geliefde te stellen om hen ter zege voor te gaan. Maar daarop verliet hij de donkere ruimte en stond weldra onder het lichte booggewelf, dat toegang gaf tot de poort en de binnenbrug, welke over de eerste gracht leidde.

Door de openstaande poort stroomde hem de buitenlucht met breede golven tegen, en hij voelde niet hoe de grijze haren, die hij verzuimd had met een kap te bedekken, door den tocht opwoeien, zoo behaaglijk was hem het verruimend gevoel in de borst. De valbrug was, gelijk gewoonlijk overdag, neergelaten en zoo wandelde de burchtheer, door den ouden poortwachter niet eens opgemerkt, het ruime binnenplein op, dat zich als een groot sneeuwveld voor hem uitstrekte. Toevallig was het er op dat uur zoo eenzaam als ware het kasteel onbewoond. Een oude dienstmaagd slechts schepte een kruik water uit den gemetselden welput, en slofte met ter zij gebogen hoofd en uitgestrekten arm naar een der stallen om het vee te drenken. Daarbinnen heerschte zeker bedrijvigheid genoeg: dat bleek uit de verwarde geluiden, welke uit die lage houten, met riet gedekte gebouwen oprezen, maar niemand vertoonde zich aan deur noch venster. Het valkhuis, de hondenhokken, het waschhuis, de bakkerij, het brouwhuis, alles scheen ingedommeld onder de sneeuwlaag, die de grauwe rietbekapping met een smetteloos blanke sprei overdekte.

Door het heen en weer loopen der dienstlieden waren hier en daar harde paden in de sneeuw getreden, waarvan de grijsaard voor zijn wandeling had kunnen gebruik maken. Maar in zijn gejaagdheid sloeg hij er geen acht op en stapte door de mulle sneeuw heen in de richting van moestuin en boomgaard, die zich aan de achterzijde der stins uitstrekten. Scherp teekende zijn donkere gestalte in den violetkleurigen tabbaard zich tegen den witten bodem af en de wijde, tot op den grond af hangende mouwen wapperden hem na als de fladderende wieken van een vogel.

Zoo wandelde Ubbo in zichtbare gemoedsbeweging met onregelmatige schreden verder, tot hij onder de zware dubbele rij boomen kwam, die de gracht achter de stins omzoomde. Daar struikelde zijn voet over een der wortels, die verraderlijk als slangen onder de sneeuw voortkropen; hij wankelde, poogde zich nog aan een lang uitgeschoten tak vast te houden, en stortte met een doffen slag neder, onmachtig zich weder op te richten. De doodelijke bleekheid zijner trekken bewees dat de uitwendige val met een geweldigen innerlijken schok gepaard was gegaan; de gemoedsbeweging der laatste uren, de overspanning der zenuwen, de lichamelijke vermoeienis, de overgang van de verwarmde zaal naar de koude buitenlucht, dat alles was het afgeleefde lichaam te machtig geweest en de schrik bij den val had het overige gedaan. Door een beroerte getroffen lag de grijze burchtheer daar hulpeloos aan den voet van een boom, midden op zijn eigen erf, zonder dat een

zijner lieden het vermoedde. Roerloos als een oude eik, door den storm geveld, bleef hij liggen gelijk hij gevallen was.

Toch was het onheil niet onopgemerkt gebleven. Op het oogenblik dat Ubbo neerzonk, had juist een monnik, in een witte pij gehuld, langs de poort in de buitenste omwalling het binnenplein betreden. Het was Menko, des burchtheers zoon, die als nederig kloosterbroeder der naburige abdij Bloemhof daar een deel der leiding van de conventschool waarnam en gaarne van zijn vrije uren gebruik maakte om zijn ouden vader een bezoek te brengen. Hij had de welbekende donkere gedaante reeds, van verre opgemerkt, en verlangend den waardigen man te verrassen, had hij zich niet den tijd gegund om als naar gewoonte een praatje te maken met den poortwachter, die hem eerbiedig groette, maar was onmiddellijk het binnenplein opgeijld.

Daar zag hij den grijsaard neerstorten en tot zijn schrik zonder een kreet te uiten in de sneeuw blijven liggen.

'Jesus, Maria!' kreet de monnik en snelde in zijn angst, zoo ras de zware pij, die hem om de beenen klapperde, het toeliet, naar de plek des onheils, knielde naast den gevallene neer, beurde het bleeke hoofd op en liet het in zijn arm rusten. Goddank! hij leefde, dat bewees de bijna onmerkbare ademhaling; maar de oogen bleven gesloten en de kleur van het gelaat was als die van een lijk.

'Hulp!.... water!' riep de monnik, en nu kwamen van twee, drie kanten te gelijk de dienstlieden toegeschoten. De huismeier, die in den moestuin was, kwam met een der tuinarbeiders de laan uitgeloopen.

'Haal water,' zei hij tot dezen en knielde aan de andere zijde van den grijsaard neer, om het hoofd te ondersteunen, terwijl de monnik met wat sneeuw, die hij in zijn hand had laten ontdooien, de slapen bevochtigde.

Goddank! daar opende hij de oogen, maar helaas, onmiddellijk zonken de Jeden weer machteloos dicht. Een dienaar bracht een bekken met water aan en een linnen doek. Menko wiesch er het grijze hoofd mede, dat bloedige kwetsuren toonde tusschen het zilver der lokken. Een ander reikte een beker, en de monnik liet een paar teugen van het frissche vocht tusschen de half geopende lippen vloeien.

Weder opende Ubbo de oogen en zag verwonderd om zich heen; hij herkende zijn zoon en een blijde glans straalde uit zijn blik, terwijl een matte glimlach zijn gelaat verhelderde. Hij poogde zich op te richten, maar zonk machteloos terug; hij wilde spreken, maar zijn lippen stamelden slechts een onverstaanbaar geluid.

'Zend on middellijk iemand naar de abdij om broeder Sichard den medicijnmeester, en dat ook de abt verwittigd worde,' sprak Menko tot den huismeier. En zich daarop weer over den grijsaard buigende, vroeg hij met teere bezorgdheid:

'Wordt het al beter, vader?'

De oude man knikte bijna onmerkbaar, maar zijn oogen vielen weer dicht, daar ze den

schellen dag, die er recht in viel, niet konden verdragen.

'Jesus, Maria, vader sterft!.... Gauw, een burrie, een bed, dat wij hem naar binnen dragen,' riep Menko met toenemenden angst. 'Een teug wijns, dat hij weer bij krachten kome. Het schijnt een beroerte....'

'Is heer Ubbo in de sneeuw uitgegleden?'

'Of over een wortel gestruikeld?'

'Ik weet het niet, ik zag hem van verre vallen; maar de slag is hard aangekomen, zie die wonden aan het achterhoofd, zie dat bloed!' En weer poogde hij met den natten doek het bloed te stelpen, dat de blanke sneeuw met donkerroode vlekken kleurde.

'Misschien is het slechts een bezwijming ten gevolge van den schrik en het bloedverlies,' merkte de meier op, terwijl hij onderzocht of er ook andere kwetsuren dan aan het hoofd zichtbaar waren. 'Als de val maar geen inwendige kneuzingen heeft veroorzaakt!'

'God geve het!' zuchtte Menko en zag om naar de dienaren, die hij uitgezonden had.

Allen vlogen op zijn wenken, en de heele huizing, straks nog zoo stil en schijnbaar verlaten, was opeens vol bedrijvigheid. Uit de keuken en het waschhuis kwamen de dienstmaagden en waschvrouwen, zich de wasemende armen met den voorschoot afdrogend, uit de stallen, uit brouw- en bakhuis, de werklieden, die daar aan den arbeid waren, uit den hof de tuinlieden, met het gereedschap nog in de hand, ja van de voorpoort, de wachters met hun hellebaarden en lederen hozen toegesneld, allen vol deelneming in het lot van den grijzen burchtheer vragend wat hem overkomen was, meewarig het hoofd schuddend, elkander verdringend om een blik op het gelaat van den beminden meester te werpen en zich beijverend om hulp te bieden.

De een kwam met een bank, de ander met een gemakkelijken zetel aangedragen. Uit het wagenhuis werd een lichte wagen aangebracht, die van de wielen ontdaan, gevoeglijk als draagbaar kon gebezigd worden. Kussens en mollige vachten, in der haast uit het kasteel gehaald, werden er op uitgespreid en daarop met teere behoedzaamheid de bezwijmde grijsaard uitgestrekt, terwijl de monnik het ongedekte hoofd met een wollen doek voor de kou beschutte.

De meier en een drietal der krachtigste mannen vatten de baar op en met voorzichtige langzaamheid ging het thans de gracht langs, de binnenbrug over en het poortgewelf binnen, waar de dragers hun last in de armen moesten nemen, om hem langs de wenteltrap naar het slaapvertrek te dragen.

Daar werd de burchtheer in de ruime bedkoets onder het hooge eiken verhemelte uitgestrekt en om het gewonde hoofd voorloopig een verband gelegd, waarna Menko zich met bezorgden blik aan zijn sponde zette, om in angstige afwachting van de komst des medicijnmeesters, de minste ademhaling van den dierbaren lijder te bewaken.

De vermoeienis, door het zwakke lichaam bij de overvoering, hoe voorzichtig die ook geschied was, geleden, scheen, gevoegd bij het bloedverlies, een nieuwe bezwijming ten gevolge te hebben. Lang duurde het, eer de grijsaard de oogen opende; ditmaal kon hij spreken, en zijn eerste vraag was:

'Waar is Okko?'.

Ja, waar was Okko? Noch de huismeier noch een der dienstlieden kon daaromtrent inlichting verschaffen. De oude dienaar, die met het onderhouden van het haardvuur in de burchtzaal was belast geweest, wist te zeggen, dat heer Ubbo daar met zijn zoon een lang onderhoud had gehad, waarna de jonker blijkbaar in overijling was heengeloopen, want zijn kaproen lag achteloos op de bank neergeworpen. Ook

scheen zijn plotseling vertrek den burchtheer zeer aangegrepen te hebben; want onrustig liep hij in de zaal op en neer, en toen de dienaar later terugkwam, was ook hij verdwenen. Een stalknecht deelde mee dat hij Okko alleen had zien uitrijden, in een grooten bruinen mantel gehuld, als stelde hij zich voor een langen tocht te maken.

Menko luisterde met gespannen aandacht naar al die inlichtingen, met fluisterende stem op den drempel van de ziekekamer gegeven, toen van het bed weer de stem des grijsaards klonk:

'Waar is Okko?'.

'Hij zal aanstonds hier zijn, vader,' zei de monnik en gelastte den meier links en rechts lieden uit te zenden om den afwezige te zoeken. Daarop boog hij zich weer over den kranke om nog een woord uit zijn mond op te vangen, maar de grijsaard uitte slechts onverstaanbare klanken, die dra geheel wegstierven. Niet wetend wat te doen, wierp de monnik zich voor de legerstede op de knieën en begon te bidden. Een zucht van verlichting en hoop ontsnapte zijn beklemde borst, toen eindelijk zijn hoogwaardige abt Emo met broeder Sichard, den medicijnmeester, verscheen.

Deze schudde na een vluchtig onderzoek des lijders bedenkelijk het hoofd.

'Hier is groot gevaar,' fluisterde hij den abt in het oor, die met bezorgden blik op de sponde van zijn ouden vriend toetrad.

Onder de doelmatige behandeling van den ervaren wondheeler, die in weinige oogenblikken de wonden gereinigd, met geneeskrachtigen balsem bestreken en verbonden, en den lijder door een meegebrachten drank als nieuw leven ingestort had, keerden allengs het bewustzijn en de krachten terug.

De grijsaard ontwaakte uit de verdooving, zag om zich heen herkende de omstanders en dankte voor de liefderijke zorgen met een erkentelijken blik. De glimlach van voldoening, die zijn trekken plooide, toen abt Emo hem met hartelijke deelneming toesprak, bewees hoe welkom hem het bezoek was van zijn hoogwaardigen vriend, maar toch was weer zijn eerste woord:

'Waar is Okko?'

(*Wordt vervolgd.*)

Een nieuwe wetenschap.

In den laatsten tijd is over de anthropometrie - letterlijk, de meting van den mensch - druk geschreven en gewreven. Toch zijn er maar weinigen, die met het stelsel en doel dezer wetenschap, als wij ze zoo eens noemen mogen, vertrouwd zijn. Wij zullen trachten, een en ander voor onze lezers zoo beknopt en duidelijk mogelijk uiteen te zetten.

Wanneer de politie een misdadiger of verdacht persoon in hechtenis genomen heeft, is het van groot gewicht, diens verleden te kennen, ten einde te weten, of hij al dan niet reeds een vonnis achter den rug heeft.

Recidivisten hebben de gewoonte, de nasporingen der justitie zooveel mogelijk hinderpalen in den weg te leggen, door valsche namen op te geven en van stonde aan alles hardnekkig te loochenen.

In den regel slaagt men er spoedig in, de identiteit van zulk een gearresteerde vast te stellen, maar toch blijft men dikwijls in onzekerheid, daar men een nooit falend middel tot herkenning mist, daar het uiterlijk voorkomen van den mensch verandert en zelfs het sterkste geheugen op een dwaalspoor kan gebracht worden. De jaarboeken der rechtspraak wijzen op meer dan een geval, dat lieden onschuldig gekerkerd en gevonnist werden, omdat men hen bij vergissing voor anderen had aangezien.

Reeds verscheidene jaren heeft men gebruik gemaakt van de photographie om de persoonlijkheid der misdadigers vast te stellen; maar van den eenen kant zijn ook hier vergissingen niet buitengesloten, en van den anderen kant neemt het aantal

portretten dermate toe, dat het letterlijk onmogelijk wordt, ze bij voorkomende gelegenheden door te zoeken. Op de prefectuur van politie te Parijs waren in het tijdsverloop der laatste tien jaren honderdduizend dergelijke misdadigers-portretten bijeengegaard. Verondersteld nu, dat iemand wegens moord of diefstal in hechtenis genomen wordt en een valschen naam opgeeft. Hij is een misschien reeds herhaaldelijk veroordeeld sujet, en zijn photographie bevindt zich, natuurlijk onder een anderen naam, onder den ontzaglijken hoop. Alle honderdduizend portretten met bijbehoorende persoonsbeschrijving na te zien zou een aanzienlijk aantal ambtenaren minstens acht dagen de handen vol werk geven, en dan was het nog zeer goed mogelijk, dat het echte portret over het hoofd gezien werd.

Om dat ongemak te verhelpen, heeft een vernuftige Franschman, de heer Bertillon, het stelsel der anthropometrie ingevoerd. Daardoor wordt de justitie in staat gesteld, het portret in quaestie binnen vijf minuten onfeilbaar zeker te vinden. Of, indien de gearresteerde nog niet veroordeeld is geweest en zijn portret bij gevolg in het archief ontbreekt, kan ook dit in denzelfden tijd met de grootst mogelijke zekerheid uitgemaakt worden.

De manier, waarop dit geschiedt, zal de lezer het best door navolgende beschrijving van een bezoek aan de prefectuur van politie leeren kennen.

Door een uiterst beleefden beambte worden wij in de kamer geleid, waar de gevangenen gemeten worden. Op een bordpapieren kaart van omstreeks acht duim lengte en zes breedte worden de naam van den gevangene, zijn verschillende afmetingen, de bijzondere kenteekenen, zijn misdaad, enz. Opgeteekend, terwijl ze bovendien twee photographische opnamen, van voren en ter zijde, van hem bevat. Het voornaamste doel der laatste is het vaststellen van den vorm van het oor. Deze kaarten worden in kleine kasten bewaard, die naar de uitkomsten van het meten gerangschikt zijn. In eene kast zijn bijv. alle personen, wier hoofd een bepaalde lengte heeft; deze is weer in verschillende vakken verdeeld, naar de breedte van het hoofd, de lengte van den middelvinger enz. De afmetingen zijn met groote en duidelijke letters aan den buitenkant der kasten aangegeven, zoodat het geheel in een oogslag te overzien is.

De heer Bertillon, die kennis droeg van ons bezoek, verschijnt nu in de meetkamer. Het vaststellen van de identiteit der gevangenen heeft in dit vertrek onder zijn toezicht, door een aantal door hem zelf daartoe aangestelde beambten plaats.

Van elken mensch kunnen zekere beenderen gemakkelijk en met groote nauwkeurigheid gemeten worden. De afmetingen van twee verschillende personen verschillen steeds aanzienlijk van elkaar, en zelfs van een en denzelfden persoon zijn dezelfde beenderen niet eens van dezelfde grootte. Wanneer dus een voldoend aantal dezer laatste gemeten worden, krijgt men een gemiddelde uitkomst, die enkel op een bepaald persoon en op niemand anders past. Gedurende de acht jaren, die sedert de invoering der anthropometrie verloopen zijn, heeft men te Parijs nog nooit twee menschen gevonden, wier afmetingen volkomen overeenstemden. De oude bewering, dat er op den heelen aardbodem geen twee menschen elkaar lichamelijk volkomen gelijk zijn, heeft hierdoor nieuwen steun gekregen. Bij volwassenen blijven de afmetingen ten naasten bij dezelfde, of zijn althans in den loop der jaren aan zoo onbeduidende afwijkingen onderworpen, dat zij steeds een veilig middel zijn om iemands persoonlijkheid vast te stellen. De voornaamste afmetingen zijn de lengte en breedte van het hoofd, de lengte van den middelvinger, die van den benedenarm, van den voet en van den pink. Voor het practische gebruik echter moeten deze afmetingen ingedeeld worden. Dit geschiedt, doordien men elke groep in drie afdeelingen splitst. Die voor de lengte van het hoofd b.v. zijn de volgende: 1. De lengte onder 184 millimeter (klein); 2. de lengte tusschen 184 en 189 millimeter (middelbaar); 3. de lengte tot 190 millimeter en daarboven (groot).

EEN TALRIJK GEZIN, NAAR DE TEEKENING VAN STANLEY BERKELY.

DE WRAAK DES VIJANDS, NAAR DE SCHILDERIJ VAN O. ERDMANN.

Heeft men een verdachte gemeten, en wil men nu zien, of hij reeds vroeger met de justitie in aanraking is geweest, dan moet men onder, laten we eens aannemen negentig duizend kaarten naar de zijne zoeken, vooropgesteld, dat zij al voorgekomen is. Men neemt de lengte van zijn hoofd; deze is 187 millimeter en valt dus onder afdeeling twee. De afdeelingen 1 en 3, met andere woorden, zestig duizend van de negentig duizend kaarten komen al niet meer in aanmerking. Nu wordt de breedte van zijn hoofd gemeten, waardoor de overgebleven dertig duizend kaarten tot tien duizend verminderen. Zoo gaat het verder, tot er ten laatste maar een handvol overschieten, en een vergelijking van het geringe verschil in de afmetingen der beenderen den persoon in quaestie met onfeilbare zekerheid aanwijst. Door de beschreven indeeling der kasten is het vinden der gewenschte kaart of de zekerheid, dat zij niet voorhanden is, het werk van twee minuten.

Nadat de heer Bertillon zijn stelsel uiteengezet had, verklaarde hij zich bereid, in onze tegenwoordigheid een proefneming te doen. Een jong mensch, die denzelfden morgen wegens diefstal in hechtenis genomen was, werd binnengebracht en gemeten. Hiervoor zijn twee beambten noodzakelijk, een, die de meting verricht en de uitkomsten afroept, en een tweede, die ze op de kaart aanteekent. Het spreekt vanzelf dat het jonge mensch blootshoofds en blootsvoets is. In vier minuten zijn tien verschillende metingen geschied; behalve de reeds genoemde geven zij de hoogte staande en zittend, de lengte van den uitgestrekten arm en de lengte en breedte van het oor aan.

Nadat dit afgeloopen was, nam de heer Bertillon de kaart in de hand en stelde den gearresteerde de gewone vragen:

'Hoe heet je?'

'Albert Felix.'

'Reeds een vonnis gehad?'

'Neen, nog nooit.'

'Is dat waar?'

'Waarachtig waar.'

Daar de man echter als de aanvoerder van een heele bende in hechtenis was genomen, scheen deze driestweg afgelegde verklaring allesbehalve geloofwaardig.

Men voerde hem weg en begon de kaarten te doorzoeken. Dit was, met de kaart van den zich noemenden Albert Felix in de hand, het werk van een oogenblik. Het zoeken bepaalde zich ten slotte tot twee kaarten. Indien zijn signalement al voorhanden was, moest het op een dezer twee kaarten te vinden zijn.

Eén blik op de eerste kaart toonde onmiddellijk verschillende afwijkingen van een of meer millimeters, en daar de afmetingen der beenderen tot op minder dan een millimeter nauwkeurig zijn, kon dit de echte niet zijn.

Een kaart bleef maar meer over; de heer Bertillon nam ze op, terwijl hij te gelijker tijd het portret, dat er op stond, met de hand bedekte. De getallen stemden nauwkeurig overeen met de afmetingen van Albert Felix.

De man werd nu weer binnengeroepen en opnieuw in verhoor genomen. Hij herhaalde zijn vroegere beweringen maar op lang niet meer zoo brutalen toon. Nu toonde de heer Bertillon ons de photographie, die het welgelijkend conterfeitsel was van den geslepen schurk. Het origineel van het portret heette echter Alfred Louis Lemaire en was eerst voor twee jaar uit de gevangenis ontslagen.

De kaart vermeldde ten overvloede eenige litteekens, die de gevangene aan zijn lichaam en handen moest hebben. Hiernaar werd nu gekeken en alles stemde letterlijk overeen.

De heer Bertillon keek het jonge mensch bijna met het genoegen, dat een kunstenaar bij den aanblik van een geslaagd kunstwerk ondervindt, aan. Langzaam

en op zegevierenden toon begon hij zijn vragen van voren af aan. Felix bleef bij zijn vorige verklaringen; maar zijn zelfbeheersching had hij verloren; zijn oogen waren strak op den grond gevestigd en zijn lippen stijf op elkaar geperst.

De heer Bertillon hield hem nu het portret voor.

'Wie is dit?'

'Ik weet het niet. Ik ben het niet - misschien iemand die op mij gelijkt.'

'Ik zal je eens zeggen wie het is. Deze persoon heet Alfred Louis Lemaire; hij heeft al een vonnis achter den rug wegens, enz.'

De kerel verbleekte.

'Ik zie wel dat het niets helpt,' zei hij moedeloos. 'Ik wist wel, dat u er achter zou komen. Ik ben Louis Lemaire.'

Het verbazendste van de heele zaak was echter, dat van de ontzaglijke massa kaarten geen een ook maar ten naasten bij met de afmetingen van den jongen misdadiger overeenkwam, behalve een enkele - de zijne.

De witte Vrouw te Berlijn.

Ongetwijfeld hebben onze lezers meermalen hooren spreken over de witte dame, die van tijd tot tijd in het koninklijk slot te Berlijn heet te spoken. Aan haar verschijning en den invloed, dien deze op de daaropvolgende gebeurtenissen uitoefende, wordt in de stad der *Intelligenz* nog zoo algemeen geloof geschonken, dat men nauwelijks onder het gewone volk van Duitschlands hoofdstad één man zal aantreffen die de *weisze Dame* als een fabelachtig personage beschouwt.

Ziehier wat de legende ons over haar meedeelt.

Haar eerst optreden dateert van het jaar 1598, bij den dood van den keurvorst Johan Georg. De pest die even te voren in Berlijn woedde had natuurlijk de gemoederen voor indrukken van een bijgeloovige vrees ontvankelijk gemaakt.

De tweede verschijning der witte dame had in 1609, vóór den dood van Sigismund plaats. Vervolgens zag men haar in 1659 en 1666. Korten tijd na deze laatste verschijning stierf de moeder van den keurvorst,

De stalmeester van Burgsdorff, die herhaalde malen van de wonderbare dame had hooren spreken, liet zich eens in een talrijk gezelschap zeer oneerbiedig over haar uit. Deze handelwijze scheen aan het spook niet te bevallen, want toen denzelfden avond de spotter een trap van het paleis had beklommen, stond eensklaps een witte gestalte voor hem, verweet hem zijn oneerbiedige en ongeloovige taal en wierp hem ten slotte, tot bekrachtiging harer vermaning, de trap af.

Van dien tijd vertoonde de witte dame zich meer dan te voren, als om het ongeloof der talrijke personen die in dien tijd aan haar verschijnen twijfelden, te logenstraffen. Zoo zag prinses Louise Henriette haar op zekeren avond in haar slaapkamer zitten bezig met schrijven. Toen zij echter binnentrad stond het spook op, boog en verdween. Vóór den dood van den grooten keurvorst werd de gevreesde vrouw iederen dag door den hofkapelaan opgemerkt.

Frederik I vernam op de volgende wijze, dat zijn sterfuur weldra zou slaan.

Toen hij eens in het schemerduister op zijn slaapkamer zat, ging een witte gestalte hem ijlings voorbij. De vrijgeesten die in zijn tijd zeer talrijk waren, beschouwden deze verschijning als een zeer verklaarbare zaak. De koningin, die aan waanzin leed, had, zoo zeiden zij, hoogst waarschijnlijk de waakzaamheid van haar oppassers weten te verschalken en was op die wijze den koning vrees komen aanjagen. Deze uitleg vond echter bij den vorst weinig vertrouwen en van dien tijd hoorde men hem meermalen tot zijn omgeving zeggen: 'Ik heb de witte dame gezien, ik moet sterven!' In waarheid volgde zijn dood korten tijd nadien.

Frederik Wilhelm I, zijn opvolger, was er de man niet naar om zich door spoken te laten misleiden, toch werden zijn zenuwen dikwijls op zeer harde proef gesteld.

Hij behoefde in zeker gedeelte van het slot slechts een deur te openen om de witte vrouw voor zich te zien en onwillekeurig vermeed hij altoos dit punt van het paleis.

Toen zijn zoon, Frederik de Groote, de scepticist, den troon besteeg, hielden de verschijningen op. Men begrijpt licht dat een bovennatuurlijk wezen weinig lust gevoelde den vriend en leerling van Voltaire met een bezoek te vereeren.

Ofschoon echter de witte vrouw zich gedurende het leven van dezen vorst schuil hield verzuimde zij niet bij zijn dood - altijd als men de geheimzinnige praatjes mag gelooven, die nog steeds onder het volk rondgaan - op zeer in het oog loopende wijze te toonen hoezeer zij in die gebeurtenis deelnam. Gedurende de laatste ziekte des konings hoorde men meermalen des nachts in de onderaardsche kerkers van het slot een klagend gehuil en meermalen schenen onbewoonde vertrekken op bovennatuurlijke wijze verlicht te zijn.

De assistent van een militair dokter, die den zieken vorst behandelde, was eens tot laat in den nacht met schrijven bezig, toen hij plotseling een angstkreet hoorde, die door een doffen slag werd gevolgd. Ijlings opende hij de deur zijner kamer en zag een witte gestalte roerloos op den grond liggen. Wie echter beschrijft zijn ontsteltenis, toen hij in haar zijn schoone, jonge verloofde, de dochter van een kamerheer des konings, erkende. Hij liet haar terstond naar haar kamer voeren, waar zij nog langen tijd in onmacht verkeerde. Toen zij eindelijk het gebruik der spraak had terugbekomen, verhaalde zij aan haar moeder over dit droevig nachtelijk avontuur het volgende:

Om den moed van haar bruidegom, met wien zij meermalen over de witte dame had gesproken, op de proef te stellen, had zij zich in een langen witten mantel gewikkeld en was naar diens kamer geslopen. De schildwachten namen bij haar nadering verschrikt de vlucht. Toen zij echter het vertrek van haar verloofde bereikte, zag zij plotseling een andere witte gedaante op haar toekomen, die haar sluier omhoog sloeg en haar in plaats van een menschelijk gelaat een doodshoofd toonde. Zij had daarop een gil geuit en was bewusteloos in den gang nedergestort.

De gemoedsaandoening, die het arme meisje bij die gelegenheid had ondervonden, was zoo hevig, dat zij den volgenden morgen aan de gevolgen er van overleed. Dien dag had nog een ander sterfgeval, van meer gewicht, plaats n.l. de dood des konings.

Toen de witte dame in 1598 voor het eerst zich had vertoond meende men in haar den geest van Anna Sydow de zoogenaamde ‘schoone gietster’ te moeten erkennen. Anna was de dochter van een Diederich Sydow, hopman der artillerie en de geliefde van keurvorst Joachim II, waarop zij zoo grooten invloed uitoefende, dat zij in verscheidene gewichtige regeeringszaken de hand in het spel heeft gehad. Op zijn sterfbed deed de keurvorst zijn zoon en opvolger beloven dat hij de persoon en de goederen van Anna zou beschermen. Nauwelijks echter was Joachim gestorven of Johan Georg, de nieuwe keurvorst liet zijn belofte brekend, Anna gevangen nemen en naar Spandau voeren, waar zij in den kerber overleed. Het volk door haar schoonheid en ongeluk geroerd, beweerde dat zij haar wraak, die de dood zelfs niet vermocht te blusschen, trachtte te bevredigen door aan Johan Georg en zijn opvolgers de ongelukstijding van hun nabijzijnden dood te brengen.

Volgens sommigen was de witte dame Bertha van Rosenburg, de in 1476 overleden gemalin van Johan van Lichtenstein. Deze laatste had een slechten levenswandel geleid, maar smeekte zijn vrouw op haar sterfbed om vergeving. Bertha weigerde hardnekkig hem die te schenken en daarom werd zij na haar dood veroordeeld in de kasteelen harer naaste familie rond te wandelen.

Toen in 1709 op last van Frederik I het slot van Berlijn werd verbouwd, vond men bij het opgraven van den grond het geraamte eener vrouw, dat natuurlijk aan de witte dame werd toegeschreven. Men begroef het op

christelijke wijze en hoopte dat thans de arme ziel tot rust zou zijn gekomen.

Als echter eens een zaak met goed gevolg is gedreven, worden er gewoonlijk lieden gevonden die ze voortzetten.

Dit was ook hier het geval. Onder de regeering van koning Wilhelm Frederik I vervulde nog tweemaal de witte vrouw het koninklijk slot met ontzetting. De schildwachten namen echter niet meer als voorheen de vlucht, maar maakten zich van het spook meester, dat de eerste maal een soldaat en den tweeden keer een koksjongen bleek te zijn. Deze geestverschijning had thans geen noodlottig gevolg dan voor de betrokken personen zelven.

Niettegenstaande deze laatste voorvallen, die wel in staat waren het geloof aan de witte dame geheel uit te roeien, blijft het tot heden onomstootbaar voortbestaan en een of andere snaak behoeft maar het gerucht van haar verschijning te verspreiden om geheel de stad in opschudding te brengen.

Een merkwaardig dievenstuk.

De president van een gerechtshof in Nieuw-Mexico wilde zich op zekeren morgen naar de gerechtszaal begeven en was reeds de plaats zijner bestemming genaderd, toen hij bemerkte dat hij zijn horloge had vergeten.

Wijl hij de slechte gewoonte bezat luidop zijn gedachten kenbaar te maken riep hij, zich voor het hoofd slaande, uit:

'Daar heb ik weer mijn horloge onder mijn kussen laten liggen!'

Na deze woorden trad hij het rechtsgebouw binnen en dacht niet meer aan zijn uurwerk. De zitting nam een aanvang en was na een paar uren geëindigd.

Zoodra de rechter wederom rustig in zijn huiskamer zat, herinnerde hij zich zijn horloge en verzocht zijn vrouw het van de slaapkamer te halen.

'Maar, beste man,' antwoordde zij, 'ik heb het u al vóór een paar uur gezonden.

'Dat kan niet zijn. Dat is bepaald een vergissing!

'Volstrekt niet! De bode dien je last had gegeven het te halen, heeft het meegenomen.'

'Ik herinner mij niet aan iemand daartoe bevel te hebben gegeven!'

'Nu, 't is toch zoo. Je was nauwelijks de deur uit, toen een net gekleed jongmensch mij wenschte te spreken. Hij had den mooisten jongen haan onder den arm, dien ik ooit heb gezien, en bracht hem mij in uw naam. Je was, vertelde hij, onderweg een Indiaan met een voorraad kippen tegengekomen en had hem den haan afgekocht omdat je van plan was morsen een collega ten eten te verzoeken. "Bovondien," voegde de man er bij, 'gelastte mij mijnheer de president u te verzoeken even naar zijn slaapkamer te gaan, daar zijn horloge te halen dat hij onder zijn kussen heeft laten leggen, en mij het mee te geven. Natuurlijk deed ik wat u mij liet zeggen.'

'Heb je het waarlijk meegegeven?' vroeg de president verschrikt.

'Wel zeker!'

'Nu, dan heb ik u niets te zeggen dan dat je mij hebt laten bestelen. Het horloge is onherroepelijk verloren. Gelukkig dat wij er nog iets voor in de plaats hebben.'

Toen de president en zijn echtgenoote van hun spijt en verbaasdheid een weinig waren bekomen, moesten zij toch lachen over de sluwe poets, die hun was gespeeld, en zij besloten werkelijk den volgenden dag een collega uit te noodigen om met hen den duren haan op te eten.

Mevrouw zorgde dat het dier nog dienzelfden dag werd geplukt en schoongemaakt.

Den volgenden middag toen de president, door den uitgenoodigden collega vergezeld, van het gerechtshof naar huis wederkeerde, kwam zijn echtgenoote hem met een van vreugde stralend gelaat te gemoet en riep uit:

‘Wat ben ik blij dat de dief is ontdekt.’

‘Ontdekt?’ riep de president. ‘Wie?’ ‘Wel, de schurk die uw horloge heeft gestolen. Heb je hem niet zooeven veroordeeld?’

‘Ik heb vandaag geen dief veroordeeld en zeker den steler van mijn hologe niet!’

‘Mijn hemel! Zouden wij weer bedrogen zijn? Een paar uur geleden kwam een jonge bleeke in het zwart gekleede heer haast buiten adem aangeloopen en zei dat hij geheimschrijver was bij het gerechtshof, waar juist de veroordeeling plaats had van den dief, die zoo onbeschaamd uw horloge had gestolen. Hij vertelde ook dat de feiten tegen den dief getuigend zoo onweerlegbaar waren dat aan zijn schuld niet kon worden getwijfeld. Alleen verlangde men nog tot meerdere overtuiging den haan te zien. Om dien te halen verklaarde de jonge man door u te zijn gezonden.’

‘En je gaf hem den haan?’

‘Dat spreekt! Hoe kon ik twijfelen aan de waarheid van zijn woorden en hoe had ik het durven wagen mij te verzetten tegen het bevel van het hooger gerechtshof’

‘Nu, dan is de haan denzelfden weg opgegaan als mijn horloge. Wat zullen wij nu in 's hemels naam onzen gast voortzetten?’

Bij de Platen.

Een talrijk gezin. -

Inderdaad, het hoofd dezer hondenfamilie mag zich een gezegende moeder achten; ze ziet zich omringd van evenveel telgen als het liedje aan vader Abram toeschrijft, en daaronder zeer veelbelovende. Dat is ook de meening van de kleine bezoekster, die een der mollige beestjes omhoog heft, zooals de moeders doen als zij willen toonen hoe groot haar kleintje worden moet. Het kleintje hier belooft kennelijk het evenbeeld van zijn goede, trouwe moeder te worden. 't Is of deze laatste zich al met die droomen der toekomst vleit, want vol moederlijke teederheid ziet ze met een philosophischen blik het onbeholpen spartelende beestje aan. 't Is bepaald het mooiste uit het nest, ofschoon de andere zeker ook niet onaardig zijn, vooral zooals ze daar in het stroo rondkrielen, warm zich aanvlijend tegen de moeder.

Des vijands wraak. -

De markiezin van Créqui vertelt in een der vele deelen van haar gedenkschriften de romantische en tragische geschiedenis, die onze schilder tot onderwerp voor zijn tafereel gekozen heeft.

De markies van Létorières, die tot de mooiste mannen van zijn tijd moet behoord hebben en dan ook overal met open armen werd ontvangen, had het oog laten vallen op de jonge en schoone Louise de Rohan. Hij had de jonkvrouw leeren kennen bij gelegenheid van een reis, die hij maakte naar het hof zijner bloedverwante, de hertogin Sophia van Hannover, bij wie freule de Rohan-Soubise als hofjuffer in dienst was.

De markies maakte de jonge dame het hof, maar zij wees hem af, daar zij reeds de verloofde was van zekeren heer Von Tattenbach. De markies lachte daar wat mee, te meer toen hij vernam dat het huwelijk te Parijs gesloten zou worden, waar de familie de Rohan woonde. Wat was er gemakkelijker dan zich van een mededinger te ontdoen, als men aan het hof maar goed aangeschreven was, en Létorières was de lieveling des konings. Het kostte hem maar een woord en hij had een *lettre de cachet,* een bevel tot inhechtenisneming in den zak. Daarmee verscheen hij op het oogenblik, dat het huwelijk zou voltrokken worden, in de kerk *St. Germain l'Auxerrois,* en nog vóór bruid en bruigom de ringen wisselen konden, werd de bruidegom weggesleept en in de Bastille geworpen.

Den volgenden dag verscheen Létorières voor de verlaten bruid. Zij wees hem met verachting af.

'Mijnheer de markies,' sprak zij, 'ik zeg u dat mijn hart geheel aan den heer Von Tattenbach behoort, en ik zal sterven als hij niet gered wordt, door *mij* gered...'

De markies antwoordde niets, zag het meisje treurig en smeekend aan, en daarop werd zijn vurige blik allengs dof als was er iets in hem gestorven.

Lodewijk XV, *le Bien-aimé,* de welbeminde, kon zijn gunstelingen niets weigeren en nog tegen den avond van denzelfden dag was de heer Von Tattenbach uit de Bastille vrijgelaten. Maar voor de inrijpoort van het huis in de *rue Taitbout,* waar hij woonde, vond hij in de duisternis een man staan, die hem aanhield en hem verzocht, met hem een wandeling door de nachtelijk eenzame straten te maken.

'Wat duivel, man, ik kom juist uit de Bastille,' riep de heer Von Tattenbach ongeduldig, 'en ik heb geen lust om te wandelen... O, mijnheer de markies van Létorières, is u het? Wil u mij misschien weer in hechtenis nemen?' 'Wat ik van u wil, heer Von Tattenbach, zal u aanstonds vernemen, als u mij volgen wil.'

'Zoodra de degen daarbij mag meespreken, volg ik u altijd, mijnheer de markies.'

Een kwartier later lag de markies van Létorières, bij het flikkerend licht eener straatlantaren, stervend onder de portiek van het klooster der *Filles du Sacré Coeur*, waar Julia zich bij haar tante de abdis had teruggetrokken.

Hij reikte zijn weerpartij, den heer Von Tattenbach, die zich ontsteld over den doodelijk gewonde neerboog, de hand en zei met reutelende stem:

'Wat ik van u wilde, heer Von Tattenbach? Wat ik thans bereikt heb.'

In doodsangst. -

Door den jager met zijn vlugge brakken achtervolgd, vlucht het arme edelhert in doodsangst door het woeste gebergte, over struiken en steenen, over kloven en afgronden, tot straks het moordend lood het afgejaagde dier toch achterhaalt en meedoogenloos neervelt. Dan stort het prachtige hert, dat nog kort geleden in heerlijke vrijheid rondzwierf door berg en dal als de koning van het gebergte, hijgend neer en wacht in angstig stuiptrekken de honden af, wier naderend geblaf het doodelijk gewonde dier elk oogenblik een rilling van schrik door de afgetobde leden jaagt. En eindelijk verschijnt de jager om zijn slachtoffer het genadeschot te geven en zijn buit zegevierend weg te sleepen.

Met den blik op het plaatje, dat ons in enkele trekken den doodsangst van het wanhopig voortvluchtende hert voor den geest brengt, kunnen we ons haast niet voorstellen, dat er beschaafde en overigens fijn gevoelende menschen zijn, die deze meedoogenlooze jacht uitoefenen... voor hun plezier!

Wetenswaardig Allerlei.

Het klimop. -

Als in de herfst de natuur zich ter ruste begeeft en haar zomerkleed aflegt om zich te omhullen met het kale, stijve wintergewaad, bieden de klimopbladeren nog een laatsten maaltijd aan de insecten, die ook weldra hun langen winterslaap zullen beginnen. Deze Noordsche slingerplant verbroedert zich zoowel met het leven als met den dood. Zij groeit even weelderig op de bouwvallige muren van den ouden burcht als op de slanke stammen der jonge boomen en langs de vriendelijke vensters onzer moderne woningen.

Van oudsher was zij bij het volk bemind. Zij behoudt haar donkere, ernstige groene kleur zelfs in den winter en verlevendigt in ons de hoop op den terugkeer der schoone dagen. Haar bladeren zijn het zinnebeeld van duur en bestendigheid, van jeugd en eeuwige lente. Op de kerkhoven wordt zij bij voorkeur geplant. Daar omslingert zij de marmeren kruisen en trotsche monumenten als het symbool van leven en opstanding.

Reeds in de vroegste tijden stond zij in hoog aanzien. Bij de Egyptenaren was zij aan Osiris toegeheiligd. Bij de feesten van Bacchus droegen de bacchanten den Thyrsisstaf die met klimop en wingerdranken was omkranst, want evenals de wijn was het klimop den god der vroolijkheid gewijd. In Italië vlocht men klimop in den lauwerkrans der dichters; reeds Horatius zong in zijne eerste Ode:

> Mij vereenigt het klimop, de krans der dichters, met de goden.

Het gold eveneens als zinnebeeld der vriendschap.

In vroeger tijden werden zijn hout en de hars die er uit vloeide als geneesmiddelen g[e]bruikt.

Uit zijn stam werden gezondheidslepels gesne-

den en men meende dat, wie gewoon was met zoodanigen lepel te eten, van alle keelziekten gevrijwaard bleef. On er de jagers was algemeen het sprookje verspreid, dat aangeschoten wilde zwijnen zich met klimop genazen. Bovendien werden dikwijls huizen en stallen met klimopkransen versierd om menschen en dieren voor toovenaars en heksen te beschutten, die niets tegen de geheime kracht dezer plant vermochten.

Het klimop behoort tot de familie der Arabiaceeën. Deze zijn slingergewassen met taaie, onvergankelijke bladeren. In het begin groeit onze plant zeer langzaam, maar zoodra zij stevig in den grond wortel heeft geschoten neemt zij in snelheid van wasdom zoodanig toe, dat zij in weinige jaren de dikste boomstammen met een dicht netwerk omgeeft. Haar geliefkoosd verblijf is een schaduwrijk bosch met vochtigen bodem. Met haar ontelbare kleine zuigworteltjes klampt zij zich aan alles vast wat zij op haar weg ontmoet. Deze worteltjes dringen in den schors der boomen waarom de plant zich slingert, maar zelden zoo diep, dat zij het saphoudend weefsel bereiken; zij stellen zich tevreden met de doode schorsdeeltjes die tot vertering overgaan. Velen meenen dat het klimop den boomen schade toebrengt door hun voedingssappen te onttrekken. Deze veronderstelling is echter geheel valsch; het klimop is geen woekerplant als de lianen der tropische gewesten, die hun slachtoffers zóó vast omsluiten en zich zóó onmeedoogend met hun sappen voeden, dat deze stikken of verkwijnen; het vraagt een steun, geen vreemde voedingsvochten, want het is zoo diep in den grond geworteld dat het zijn voedsel aan de aarde kan ontleenen. Dit bewijst het feit dat het even snel langs ruïnen en rotsen opklimt en deze met een groen kleed overdekt, als langs boomen en struiken. Het schijnt zelfs wat den steun betreft aan oude muren de voorkeur te geven.

Het klimop kan een zeer hoogen ouderdom bereiken; het bloeit echter nooit voor het 30ste jaar zijner plantin[g].

Te Montpellier in Frankrijk is een klimopboom, die meer dan 400 jaar oud is en wiens stam 2 meters omvang heeft. In het Lübbsdorfer bosch, nabij hef meer van Schwerin, staat een olm die door drie klimopplanten, ieder ongeveer 30 cM. dik, wordt omgeven.

Tegen den ouden burcht Uri bij Bürglen in Zwitserland slingert zich eveneens een plant van zeer hoogen ouderdom. Ik herinner mij nog goed dat in mijn jeugd in den tuin van onzen onderwijzer een appelboom prijkte, die zoodanig door klimop was omsloten, dat men nauwelijks het loof dat hem nog spaarzaam des zomers versierde, kon bemerken. Door een ieder werd de boom bewonderd, vooral als in September en October het klimop met zijn duizenden bloesems was getooid.

Voor de bewering dat de plant met voorliefde zich aan oude muren vasthecht kan de Eschenheimertoren te Frankfort a/M. getuigen. Deze is geheel door klimop begroeid. Reeds menigmaal heeft men het plan gemaakt hem af te breken, maar steeds verzet er het volk zich tegen wijl in de stad de overlevering bestaat, dat men om een ongeluk te verhoeden geen steen mag afbreken, alvorens het klimop den weerhaan heeft bereikt.

Als de plant de jaren heeft om bloesems te dragen, komen eerst de bloesemtwijgen te voorschijn, die geen getande hartvormige bladeren dragen, maar ongetande spitsvormige, welke daarenboven meestal wit zijn geaderd. Deze bloesemtwijgen zijn in de herfst met eenvoudige groengele vijf bladerige kelken getooid. De vrucht is een zwarte bes die eerst in de volgende lente rijpt en zeer gevaarlijk is om te eten.

Het klimop kan gemakkelijk door stekken worden vermenigvuldigd. Dikwijls verliezen deze echter hun neiging tot klimmen en groeien dan zonder steun, evenals een boom. Een prachtig exemplaar van deze boomsoort is te vinden op het kerkhof der Dorotheeëngemeente te Berlijn.

IN DOODSANGST.

Het klimop is waarschijnlijk van Griekenland naar Italië overgeplant en vandaar tot ons gekomen, want het is geen oorspronkelijk Nederlandsch gewas. In verloop van tijd heeft het zich echter zoo talrijk vermenigvuldigd, dat men het in het geheele land aantreft en het recht heeft onder onze vaderlandsche planten te worden gerekend.

Onder het klimop treft men twee voorname variëteiten aan: de Schotsche en de Canarische. De eerste heeft grooter, zachter en glanzender bladeren dan de gewone; zij groeit bijzonder voorspoedig, maar is daarentegen gevoelig voor koude. De bladeren der laatste overtreffen in omvang die der beide anderen. Uit deze drie hoofdsoorten zijn een menigte andere ontstaan. Thans worden in Nederland niet minder dan veertig verschillende planten geteeld, waaronder exemplaren met zeer fraaie, bonte bladeren voorkomen.

Het klimop leent zich ook goed tot sierplant in de woonkamer. Men moet echter zorg dragen niet al te kleine planten daartoe uit te kiezen en de aarde waarin het groeit, vochtig te houden. Bij goede behandeling zal het ruimschoots de aangewende zorgen loonen.

Huiszwam. -

De huiszwam tiert het weligst in zulke gebouwen, waar gebrek aan licht en lucht groote vochtigheid ten gevolge heeft. Door toevoer van lucht en licht tot de balken en planken, die door het zwam zijn aangetast, sterft de paddestoel wel uitwendig weg, maar het weefsel woekert toch binnen in het hout voort, zoodat het alleen te verdelgen is door het hout geheel weg te nemen en te verbranden.

Dat er in nieuwe huizen dikwijls zooveel van die zwammen worden aangetroffen, ligt ten deele hieraan, dat er voor nieuwe gebouwen dikwijls oud schijnbaar nog bruikbaar hout wordt aangewend en anderdeels dat het gebruikte nieuwe hout nog te nat was.

Bij den tegenwoordigen toestand van den houthandel is het heel moeilijk droog timmerhout te krijgen; bij vlotten wordt het hout langs de rivieren aangevoerd, gezaagd en meestal aanstonds vertimmerd. Op die wijze vinden de zwammen de gunstigste gelegenheid voor haar ontwikkeling, waartegen zelfs de bewerking van het hout niet baat. Er is geen scheikundig middel om de huiszwam uit te roeien, als met het gebruik daarvan niet een behoorlijk drogen van het hout alsmede voldoende toevoer van lucht en licht gepaard gaan.

Straf tegen wijnvervalschers.

- Met de wijnvervalschers werd vroeger tijd heel streng te werk gegaan. Soms werden dergelijke gewetenlooze lieden zelfs met den dood gestraft. Een soort van Salomonsoordeel werd eenmaal geveld door het gerechtshof te Ingelheim. Het vonnis luidde aldus:

‘Heer Clas Thies van Caub heeft zich beklaagd dat er te Caub een vrouw was, die in een half vat wijn, dat haar toebehoorde, een aluinsteen had gehangen (om den zuren smaak weg te nemen). En toen de kooplieden kwamen en den steen in het vat zagen hangen wilden zij daarom den wijn niet koopen. Nu wordt een uitspraak verlangd of de vrouw het leven verbeurd heeft, ja dan neen.

Dit is recht gesproken: men zal den steen afschaven en hem de vrouw in een glas van denzelfden wijn te drinken geven. En zal dit geschieden met voorkennis van het gerecht. Bekomt haar de drank wel en is hij niet schadelijk, dan is zij daarmee af.’

Hoe de vrouw het glaasje bekomen is, staat ongelukkig in de boeken van het gerecht niet opgeteekend.

Een kostbaar boek. -

In de Vaticaansche bibliotheek moet een Hebreeuwsche bijbel bewaard worden, waarvoor de Joden van Venetië eens de som van 240.000 gulden geboden hebben, natuurlijk tevergeefs. Deze bijbel wordt dan ook als het kostbaarste boek der wereld aangezien.

Welke zijn de moedigste dieren? -

De bull-dog, de kemphaan en de gorilla. De betrekkelijk kleine hond moet, naar men wil, even onverschrokken den leeuw te lijf gaan als de gorilla. Overigens wordt door allen, die van nabij met den leeuw kennis gemaakt hebben, verzekerd dat de koning

der dieren volstrekt zoo dapper niet is als waarvoor hij doorgaat, maar dat de tijger hem in woestheid, onverschrokkenheid en sluwheid verre overtreft.

[Nummer 20]

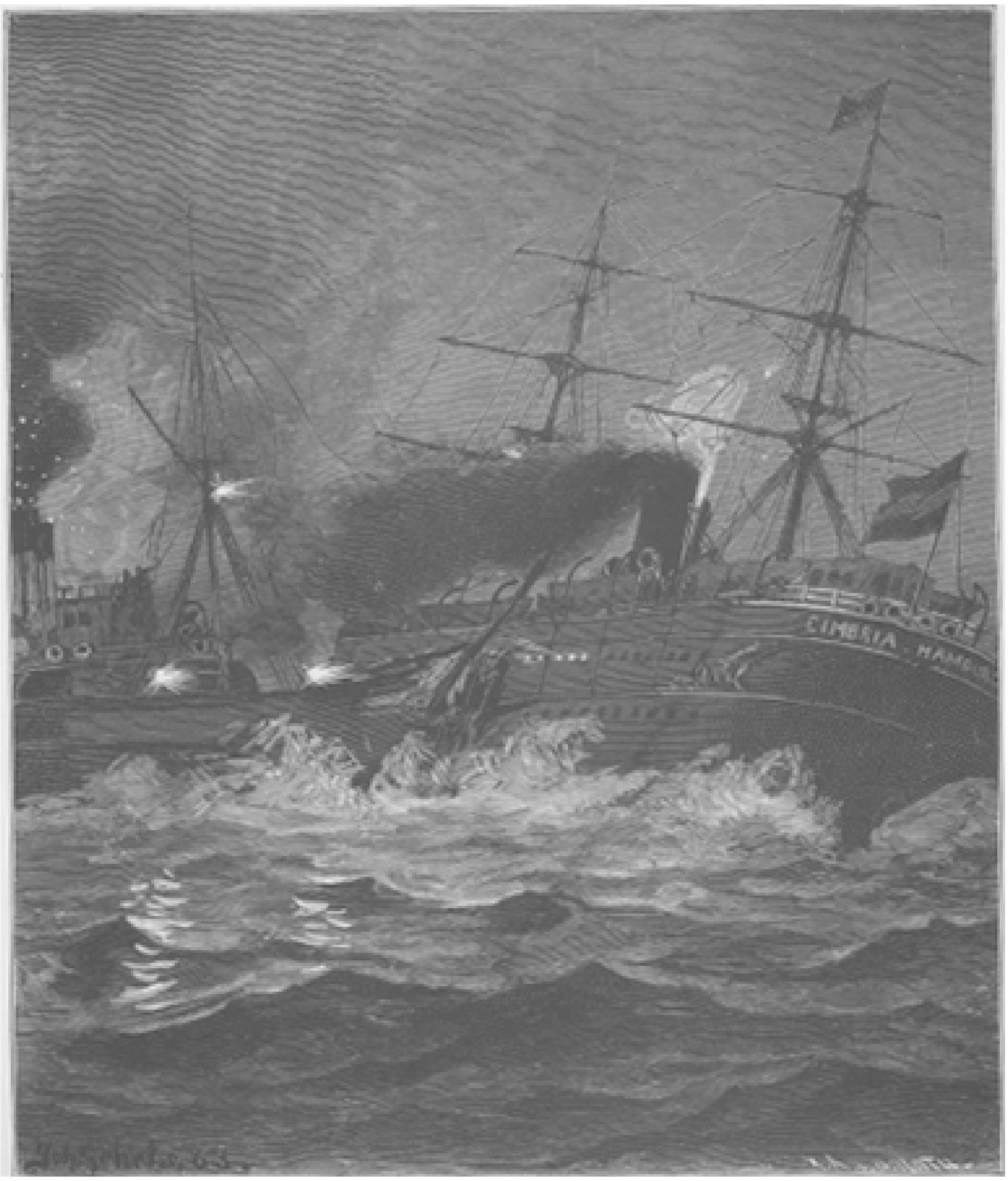

AANVARING OP ZEE.

De tocht naar Damiate.
(Anno domini MCCXIX)
door J.R. van der Lans.

III.

Terwijl op de stins van Ubbo Garvema met smartelijk ongeduld naar Okko werd uitgezien, zwierf de jonge edeling ver van het ouderlijk huis, in het minst niet vermoedend wat daar in zijn afwezigheid plaats greep. Na het pijnlijk tooneel met zijn ouden vader had ook hem, evenals den grijsaard, de gemoedsbeweging naar buiten gedreven. Hij had inderhaast zijn paard doen zadelen en was uitgereden zonder zich af te vragen waarheen.

Het dorp Wittewierum vermijdende, was hij langs eenzame buitenwegen het zeestrand genaderd en had dit onwillekeurig gevolgd, zich werktuiglijk aan de luim van zijn ros overlatend en geheel in sombere gepeinzen verzonken.

De morgennevelen waren opgetrokken en de zon stond reeds hoog aan den hemel, toen hij eindelijk opschrikte uit zijn doffe mijmering. Hij hield eensklaps stil en liet het oog weiden over de zee, die zich, zoover zijn blik reikte, bruisend aan zijn voeten uitstrekte. De schuimende golven tintelden en glinsterden in den gloed der Aprilzon, onder wier zachte warmte de sneeuw op het strand allengs wegsmolt.

De ruiter staarde over de eindelooze azuren vlakte en weer kwam dat heimwee over hem naar het geheimzinnige land van over zee, dat onstuimig verlangen wat hij als knaap en jonkman zoo vaak had gevoeld, als hij de wijde baren overschouwde.

Hoe menigmaal had hij gelijk thans aan het zeestrand gestaan, het harte verteerd van brandende begeerte, op een weluitgeruste kogge heen te zeilen over de zwalpende wateren, om ver in het Oostersche wonderland lauweren te behalen in den strijd tegen de Saracenen en roemrijk weer te keeren als ridder van het Heilig Graf.

O! nog op dit oogenblik deed dat denkbeeld zijn ziel trillen van wonder verlangen, maar slechts voor een oogenblik, want onmiddellijk daarop schudde hij mismoedig het hoofd, en als om die gedachte aan den kruistocht met geweld van zich te werpen, deed hij een forschen ruk aan den teugel, gaf zijn paard de sporen en rende langs een binnenpad, dat door het duin slingerde, landwaarts in.

Allengs vertraagde hij echter weer den draf en reed nu doelloos verder tot hij aan een leemen, met stroo gedekte hut kwam, uit welker lage deur juist een jonkman in de eenvoudige wollen dracht der eigenhoorigen te voorschijn trad. Hij ontblootte eerbiedig het hoofd met de kort geknipte haren om den jongen edeling te groeten.

‘Wel, Hajo, hoe is het met uw oude moeder?’ vroeg Okko hartelijk.

De jonge lijfeigene schudde mistroostig het hoofd.

‘Zij zal het niet lang meer maken, vrees ik,’ zei hij. ‘En als de ziel nog maar behoorlijke oppassing had!....’

‘Heeft ze dan niemand, om haar te verzorgen?’

‘Niemand dan mij.’

‘En laat ge haar dan nu alleen?’

‘Ik moet wel.... De meier durft me maar nu en dan een uurtje vrijaf geven, want heer Wiger is, zooals u bekend is, geen gemakkelijk meester. Hij mag mij niet missen onder de arbeiders. Aan zoo'n oude vrouw, denkt hij, is weinig verloren.... Als

jonkvrouw Mabelia niet naar haar omzag, zou het gauw met moeder gedaan zijn.' En de arbeider wischte zich met de ruwe hand een traan uit het oog.

Den jongen edeling gleed bij het hooren van den naam Mabelia als een plotselinge glans over het gelaat.

'Is er de jonkvrouw heden al geweest?' vroeg hij.

'Neen, jonker, ik had haar anders wel verwacht; want zij had beloofd te komen. Misschien dat zij nòg komt, maar ik kan niet langer hier blijven: de meier zal toch al kijven. Heer Wiger gunt zijn lieden geen oogenblik rust. Doch wacht maar! Naar ik verneem, wordt er binnenkort weer een kruistocht gepreekt....'

'Nu, wat zou dat?' vroeg Okko, bij dat woord opschrikkende.

'Dan zal heer Wiger menigeen zijn vier hoorigen, die hij nu als lastvee afbeult, ter kruisvaart zien trekken. Het moge hem lief zijn of niet, hij zal ze wel moeten laten gaan, want de Kerk verklaart ieder vrij, die optrekt ter heirvaart Gods. En als onze Heer mijn goede moeder in Zijn rijk mocht halen, dan, bij God! zal Hajo hier niet lang meer achterblijven. Dan tijgt hij ook naar het land van over zee, al had hij geen ander wapen dan zijn dorschvlegel.... Maar daar is, Goddank! jonkvrouw Mabelia!'

De ruiter wendde zich schichtig om en sprong uit het zaal om hoffelijk de jonkvrouw te begroeten, die over het vochtige zandpad de hut naderde. Met vluggen tred kwam zij aange trippeld, tusschen de wegsmeltende sneeuw de droogste plekjes voor den sierlijk geschoeiden voet uitkiezend. Zij had de kap van den met hermelijn omzoomden mantel, die met bevallige losheid over haar korenblauw kleed hing, naar achteren geslagen en de golvende blonde haren, die om haar schouders fladderden, blonken in den zonneschijn als een gouden sluier.

Met minzamen lach en een vriendelijken glans in de schitterende b[l]auwe oogen, trad zij, door een dienstmaagd met een korfje aan den arm gevolgd, op de jongelieden toe, terwijl bij den aanblik van Okko een blos van blijde verrassing haar gelaat kleurde.

Toch wendde ze zich, na beiden gegroet te hebben, het eerst tot den arbeider om naar den toestand der zieke te vernemen, en toen deze, na haar de verlangde inlichtingen gegeven te hebben, zich haastig naar zijn werk spoedde, lichtte Mabelia de klink der lage deur op.

Gaarne had Okko haar gevolgd, maar hij kon zijn paard niet alleen achterlaten. Hij vergenoegde zich dus met een beurs uit zijn gordel te halen en bood die de jonkvrouw aan, welke reeds met de deur in de hand op den drempel stond.

'Mag ik iets voor uw armen bijdragen?' vroeg hij op nederigen, bijna eerbiedigen toon.

'O zeker, dat komt altijd te pas,' antwoordde de jonkvrouw, de blanke hand naar de gift uitstekende. 'God loone u honderdvoud, Okko.'

'En mag ik u straks huiswaarts begeleiden?'

'Ha, is het u daarom te doen? Nu, dat genoegen zij u gegund,' hernam Mabelia met schalken lach. 'Gij zult op de stins welkom zijn.'

Terwijl de jonkvrouw, door haar dienstmaagd geholpen, met de arme zieke in de hut bezig was, drentelde Okko ongeduldig voor de stulp op en neer. Een weerschijn van aangename voldoening had de sombere wolk, die straks zijn gelaat overschaduwde, verdreven. Zijn oogen gluurden telkens naar de deur, waardoor de beminnelijke verschijning verdwenen was, en als zijn paard, nog ongeduldiger dan hij, brieschte en stampvoette, klopte hij het vertrouwelijk op den nek met de bemoedigende woorden:

'Geduld maar, jongen! De haverbak van heer Wiger zal alles goedmaken.'

Zijn eigen geduld werd op een zware proef gesteld, want het duurde haast een half uur, eer de jonkvrouw weer uit de hut te voorschijn trad. Onmiddellijk greep Okko zijn paard bij den teugel, spreidde zijn mantel over het zaal, en zijn hand hoffelijk tot een stijgbeugel voor haar voet uitstrekkende, noodigde hij met ridderlijken zwier de jonkvrouw op te stijgen.

Mabelia bloosde en stribbelde tegen. Zij was te voet gekomen, zei ze, en wilde ook te voet terugkeeren. Maar de jonkman hield zoo dringend aan dat zij lachend een kloek besluit nam, den lichten voet in zijn opgehouden hand zette en met een vlugge beweging in het zaal wipte.

Hij nam het fraaie dier, dat als met zijn bevalligen last vereerd, lustig den kop schudde, bij den teugel en leidde het, als ware hij de schildknaap eener koningin, stapvoets den weg op naar de stins van heer Wiger, door de dienstmaagd met het korfje op bescheiden afstand gevolgd.

De lentezon straalde nu in vollen glans van den wolkenloozen hemel en wierp over het landschap een feestelijken gloed als ter eere der jonkvrouw, die stralend van jeugdige schoonheid in haar mantel van hermelijn, in rijke plooien langs het zaal afhangend, op het ros zetelde als een vorstin, die haar blijde inkomste hield in haar rijksgebied. Fier stapte Okko in zijn zwierige vaalgroene hozen en den rooden lijfrok, door een met goud beslagen gordel om de middel gesloten, naast het edele dier voort en voelde de borst zwellen van hoogen trots, van vreugde en blijde verwachting bij de gedachte, eenmaal de schoone Mabelia, die hij thans naar den burcht haars vaders voerde, als liefhebbende gade zijn eigen stinze te mogen binnenleiden.

Want dat het hart der jonkvrouw hem toebehoorde, daarvan had hij uit haar eigen mond reeds de blijde zekerheid mogen ontvangen, en aan de toestemming haars vaders behoefde hij geen oogenblik te twijfelen. Heer Wiger kon zich door een verbintenis zijner dochter met den telg der Garvema's, een der rijkste en aanzienlijkste geslachten des lands, niet anders dan vereerd rekenen. Er bestond slechts één hinderpaal voor zijn geluk, namelijk het verlangen zijns vaders dat hij zou uittrekken ten kruistocht. Maar was het van hem te vergen, dat hij om de gril van een oud man zijn levensgeluk zou verwoesten? Kon hij met achterlating van zulk een schat de reis aanvaarden naar het verre land om zijn leven te gaan wagen in een hoogst onzekeren strijd?

Neen, die scheiding was te wreed, het offer te groot, dan dat de jonkman er aan denken kon. En schoon hem twintigmaal het woord op de lippen kwam, om haar het verlangen zijns vaders kenbaar te maken, hij vermocht er niet toe te komen: wie weet of de wensch des grijsaards Mabelia niet heiliger zou blijken dan hem zelf!

‘Mij dunkt dat ge heden stiller zijt dan anders,’ sprak de jonkvrouw.

‘Dat is niet onmogelijk,’ hernam Okko afgetrokken.

‘Is uw heer vader soms niet wel te pas?’

‘Vader is in lang zoo welvarend niet geweest.... Ik vertrouw dat ook heer Wiger en zijn gemalin zich in gezondheid verheugen?’

‘Goddank ja! en gij zult er u spoedig van kunnen overtuigen, want daar zijn we al aan de stins.’

Inderdaad naderden zij den burcht, die als een zwaar grauw gevaarte binnen zijn dubbele gracht en omheining van met mos begroeide palissaden voor hen oprees. De horen des torenwachters, die op dat oogenblik weerklonk, bewees dat zij ook van binnen opgemerkt waren. Weldra stampten de hoeven van het paard over de eerste slotbrug en reed Mabelia, door Okko geleid, de voorpoort binnen.

Op het slotplein heerschte vroolijke levendigheid. Overal waren bedrijvige dienstlieden aan den arbeid; hier ruimden zij de wegsmeltende sneeuw weg, ginds hingen de dienst-

maagden het pas gewasschen linnen in de zon te drogen; honden kwamen blaffend op de binnentredenden toegesprongen, hoenders pikten en scharrelden in den vochtigen bodem, en onder den grooten lindeboom, verder naar het huis toe, was op de rondloopende klapbank een heel gezelschap uit de verte merkbaar.

De fraaie middag had het burchtgezin naar buiten gelokt, en de heele familie had zich neergezet onder den breedgetakten boom, welks nauwelijks uitbottende twijgen in dit seizoen echter nog weinig schaduw boden.

De burchtheer, een zwaarlijvig man van tegen de vijftig, in bruinen lijfrok en paarse hozen, kwam de binnentredende groep met zichtbare verrassing te gemoet. Er kwam een glimp van vergenoegen over zijn anders vrij harde trekken en zijn sluwe kleine oogen glinsterden, toen hij zag hoe zijn dochter te paard door den jonkman werd binnengeleid.

‘Wees welkom, jonker Okko,’ sprak hij, dezen minzaam de hand toestekend. ‘Gij bereidt Mabelia een waarlijk feestelijken intocht.’

‘Nooit kon zij dit waardiger zijn dan bij haar terugkeer van zoo loffelijk een tocht,’ hernam Okko. ‘Ik ontmoette haar bij de hut der oude vrouw aan het duinpad, wie zij in haar krankheid lafenis bracht.’

‘Ja, zij maakt van dat volk meer werk dan dienstig is,’ sprak de burchtheer minachtend. ‘Zij bederft al mijn hoorigen door haar dwaze bezorgdheid.’

‘In trouwe, daar is weinig gevaar voor, heer vader, bij het strenge toezicht dat de meier uitoefent,’ bracht de jonkvrouw met bescheiden vrijmoedigheid daartegen in.

‘Strengheid is het eenige middel om de luiaards aan den arbeid en de onwilligen onder behoorlijke tucht te houden,’ meende haar vader. ‘Over dien Hajo verneem ik aanhoudend klachten. Ik heb hem overgenomen van een edeling uit Wolvega, als een uitstekend dorscher, maar hij is zelf een rechte vlegel. En het ergste is, dat ik zijn oude moeder op den koop toe heb moeten nemen en die me niets dan overlast veroorzaakt. Gelukkig zal de heks het niet lang meer maken.’

‘Foei, heer vader, is dat spreken over een brave oude vrouw, die ons eerlijk en trouw gediend heeft tot ze niet meer kon? Zijn we voor onzen Heer in den Hemel niet allen broeders en zusters en rekent Hij niet wat we den minste der Zijnen gedaan hebben als Hem gedaan?’

‘Gefemel van klerken en monniken!’ mompelde de burchtheer en wendde zich tot een dienaar om hem het paard van Okko aan te bevelen. Mabelia was er, aan zijn hand, met een lichten sprong afgewipt en trad thans met haar vader en Okko op de groep onder de linde toe. Daar zat de burchtvrouw, een statige matrone, in haar eenvoudig wollen huisgewaad, waarover een ruime met pels gezoomde mantel geworpen was, te midden van haar kroost, twee dochters wat jonger dan Mabelia en een paar knapen, die zich vermaakten met op een schijf te schieten, tegen een boom aangebracht.

De burchtvrouw toonde zich met het onverwacht bezoek even ingenomen als haar gemaal en verzuimde niet, den jonkman tot verkwikking na den langen wandelrit het beste uit keuken en kelder aan te bieden, wat haar op het oogenblik ter beschikking stond.

Terwijl haar gemaal zich met Okko onderhield, de jongere meisjes hem met schuchtere nieuwsgierigheid gadesloegen en een der knapen de glinsterende, korte dagge bewonderde, die in Okko's gordelriem stak, gaf de vrouw des huises Mabelia eenige wenken, waarop deze zich verwijderde, tot groote teleurstelling van den jonkman, voor wien haar tegenwoordigheid de grootste aantrekkelijkheid van het heele gezelschap uitmaakte.

Spoedig echter werd hij door heer Wiger ter burchtzaal gevoerd, waar in de nabijheid van een hoekvenster een tafel, met een kunstig geweven ammelaken

bedekt en met zilveren vaatwerk bezet, voor hem gereedstond. Daar verzocht hem de burchtheer, die zelf tegenover hem plaats nam, zich neer te zetten inden gemakkelijken zetel en schonk zijn gast en zich zelven een beker wijn, waarmee hij den jonkman het welkom toedronk.

Weldra verscheen Mabelia weder, thans zonder mantel, in haar blauw gewaad met wijde mouwen, die aan de fraaie gevulde armen, in nauwsluitende ivoorgele ondermouwen gestoken, alle vrijheid van beweging lieten. Zij diende de spijzen voor, die op het breede dressoor gereedstonden, geurig gebraad en smakelijke koeken of wafels, versch gebakken, schuimende meede, vette gele room en prikkelende toespijzen, alles met zorg bereid, maar toch de grootste bekoring ontleenend aan de lieve tafeldienster, die met vluggen tred af en aan dribbelde.

Okko had, om den gastheer bescheid te doen, zijn beker in één teug geledigd; de hartige dronk na den langen, somberen rit aan het eenzame strand in de vochtige zeelucht deed zijn vermoeiden leden goed; hij voelde zich opeens als van een warmen gloed doortinteld. De zonnestralen speelden door de ronde groene ruitjes, dartelden op het gepolijst zilver van schotels en drinkvaten en deden den wijn bij het inschenken fonkelen als vloeibaar goud. Door het openstaande venster drong het vroolijk gesnap der knapen, het gelach der meisjes, de stem der burchtvrouw, het gekakel der kippen, het geblaf der honden, de verwarde geluiden uit stallen en schuren, heel de bedrijvigheid van den volkrijken burcht als het gegons van een bijenkorf tot in de burchtzaal door en stemde den bezoeker bij het welsmakende maal tot zorgelooze vroolijkheid.

Maar het meest boeide hem de schoone Mabelia, in haar bevallige dienstvaardigheid en haar huisvrouwelijke zorg, dat den bezoeker toch maar niets ontbreken mocht. Hoe vriendelijk straalde haar oog, hoe minnelijk was haar lach, hoe hupsch vatten haar blanke handen de glimmende schotels op en hoe voorkomend bediende zij hem van wat hij het liefst begeerde!

Welk een verschil met de stroeve, ongezellige, bijna kloosterlijke maaltijden in de eenzame stins zijns vaders, die als uitgestorven scheen in vergelijking met dit vroolijk bedrijvige huis vol zonneschijn en jong leven. En wanneer hij den opgetogen blik op de lieftallige jonkvrouw vestigde, dan rees voor zijn verbeelding een heele burcht omhoog, een tooverachtig luchtkasteel vol kinderstemmen en blijden levenslust, waar Mabelia als burchtvrouw troonde aan den gastvrijen haard en hij zelf als burchtheer gebood.

De kittelende wijn, de geur van het gebraad, de vroolijke zon, de aanblik der aanminnige schenkster, heel die atmosfeer van leven en opgewektheid, waaraan hij zoo weinig gewend was, bedwelmde hem na den treurigen morgen als een krachtige dronk na lange onthouding.

‘Komaan, schoone kasteleinesse,’ dus sprak hij, met hoffelijke buiging Mabelia het drinkvat toeschuivende, ‘vul mij nog eenmaal den beker, dat wij dien samen ledigen op de vervulling van onzen liefsten wensch.’

Mabelia kleurde en zag schuchter naar haar vader op; maar deze, die niet zonder geheime voldoening de opgewektheid van den jonkman had gadegeslagen, gaf haar lachend een wenk.

‘Dat laat zich niet afslaan, Mabelia,’ sprak hij, en zich tot Okko wendende, ging hij voort: ‘Met reden noemt gij haar kasteleinesse: haar ontbreekt nog slechts de sleutelreeks aan den gordel. Maar zij rekent er op, weldra burchtvrouwe te zijn, niet waar, Mabelia! Nu, daar wil ook ik op drinken,’ voegde hij er bij, op zijn beurt den beker aanschuivende. ‘Wanneer zal het bruiloft zijn, jonker Okko?’ vroeg hij, op den man af.

Okko verschoot van kleur, want opeens rees hem het pijnlijk onderhoud met zijn vader van dien morgen voor den geest.

‘Wanneer het bruiloft zijn zal?’ zei hij bedremmeld. ‘Ik heb er vader nog niet over durven spreken. De oude man wil dat ik eerst nog ter kruisvaart zal trekken.’

‘Wat!’ riep heer Wiger uit, en vloog in zijn stoel overeind, de beide handen op de twee gesneden koppen steunende, die de armleuningen sierden.

De blos van gelukkige verwachting op Mabelia's gelaat was eensklaps geweken. Bleek van schrik, zag zij met angstig oog en half geopende lippen, den jonkman aan, wien haar ontsteltenis intusschen blijkbaar niet ongevallig was.

‘Ha, ha, ha! vóór de bruiloft nog even ter kruisvaart!’ lachte Wiger met gemaakt luidruchtige vroolijkheid, terwijl zijn ter sluiks glurende oogen in de trekken van den jeugdigen gast poogden te lezen. ‘Ter beêvaart naar Dokkum zal de bedoeling zijn. Heer Ubbo toch is oud en wijs genoeg om te begrijpen dat zijn zoon geen lust zal hebben, naar het land der Saracenen te trekken, op gevaar af er het hachje te laten, en Mabelia zou, vrees ik, ook niet geneigd zijn, daarop te wachten. Wat zegt gij, kind?’

Mabelia zeide niets, maar uit haar bekommerden blik sprak duidelijk de angst, die haar aangreep bij de gedachte dat de jonkman, aan wien heel haar harte hing, het leven zou gaan wagen in het verre Oosten, waar zoo menigeen jong en hoopvol was heengetogen zonder ooit zijn geboorteland weer te zien.

‘Mabelia denkt in ernst dat het meenens is,’ ging heer Wiger met zijn groven lach voort en schommelde in zijn stoel, maar zijn oog week niet van de trekken des jonkmans.

‘Komaan, kwel haar niet langer, Okko,’ voegde hij er bij, en zelf begeerig aan de onzekerheid een einde te maken, stond hij op, hief zijn drinkschaal omhoog en riep:

‘Ledigen wij dezen beker op uw beider liefsten wensch, op de spoedige bruiloft.’

‘Op de spoedige bruiloft!’ herhaalde Okko, met fonkelend oog en heftig gebaar opspringend als iemand, die met geweld een hinderlijke gedachte van zich werpt.

‘Op onzen liefsten wensch!’ voegde Mabelia er zoet lispend bij en zette met blijden blos de lippen aan het zilveren drinkvat, dat Okko haar voorhield.

Met één teug dronk hij het ledig, zag de jonkvrouw nog een wijle als weeldedronken in het gelaat, maar liet zich daarop in zijn zetel zinken, wrevelig mompelend:

‘De vraag is maar hoe ik er vader mee aan boord zal komen.’

‘Kom, kom, dat zal zich wel schikken,’ schertste Wiger luchthartig. ‘Heer Ubbo is zoo kwaad niet als hij wel lijkt. Zoodra hij weet aan wat anker zijn Okko's hart vastligt, zal hij er niet meer aan denken hem naar de Saracenen te zenden. Daar is zijn eenig overgebleven zoon hem te lief voor.’

En toen Okko ten slotte bekende, dat hij om des grijsaards verlangen te ontzien, dezen nog in het geheel niet van zijn hartsgeheim gesproken had, achtte Wiger het buiten twijfel dat hij op het eerste woord zijns zoons zijn dwaze gril wel zou laten varen. Hij wist honderd redenen aan te voeren om den jonkman daarvan te overtuigen en Okko liet zich gaarne aanleunen, wat hij zoo vurig wenschte.

Toen het zachtjes aan tegen den avond liep, nam hij in de aangenaamste stemming afscheid van het hartelijk burchtgezin en sloeg welgemoed den weg in naar de ouderlijke stinze. Lustig gaf hij het paard de sporen en koos ditmaal, in plaats van het strand te volgen, den kortsten weg door het veld. Het was een zachte maar donkere avond en geen sterveling liet zich zien of hooren op het eenzame pad. Hier en daar in de afgelegen hoeven schemerde een zwak lichtje, maar toen hij het dorp Wittewierum naderde, lag dit reeds in diepe rust verzonken.

Vol van zijn zoete herinneringen en hoopvolle vooruitzichten, sloeg hij nergens acht op en dwaalde onverpoosd door de duisternis voort, zich verlatende op zijn paard, dat den weg kende, tot hij eindelijk voor de gracht stond, die den burcht omgat. De brug was opgehaald. Okko haalde een kleinen hoorn, die aan zijn hals hing, uit de borst te voorschijn en blies er op. Onmiddellijk werd het getoet boven uit den toren beantwoord. Met zwaar

gerammel van kettingen zonk de brug neer en nog vóór ze met een schok tegen den wal stiet, had Okko's paard er reeds de hoeven op gezet. Met een lantaarn in de hand trad de oude poortwachter hem tegen.

'Goddank, dat gij hier zijt, jonker Okko!' sprak de man, terwijl hij het schijnsel der lantaarn op des jonkmans gelaat liet vallen. 'Den ganschen dag is er naar u gezocht.'

'Naar mij gezocht! Waartoe dat?'

'Uw heer vader, door plotselinge krankheid overvallen, vroeg naar u.'

'Vader plotseling krank! God in den hemel!'....

En reeds had hij zijn paard door een ruk aan den teugel voortgedreven. In een oogwenk stond hij aan de tweede brug, die inmiddels reeds neergelaten was en waar twee, drie dienaren met lantaarns hem te gemoet traden. Hij sprong van zijn paard, dat door een hunner werd weggevoerd. De anderen poogden hem te weerhouden.

IN BLIJDE VERWACHTING, NAAR DE SCHILDERIJ VAN R. HOHENBERG.

'Heer Ubbo is zwaar ziek, jonker,' dus begon de eene om hem voor te bereiden op het schouwspel, dat hem binnen wachtte.

‘Dat weet ik al, ik ijl naar zijn kamer,’ riep hij ongeduldig.
Met een forschen duw drong hij de ont-

ST.-NICOLAASAVOND, NAAR DE SCHILDERIJ VAN C. CAP.

stelde dienaren ter zijde en snelde het donkere poortgewelf in, slechts hier en daar verlicht door een walmende toorts, in een ijzeren ring tegen den muur gestoken. In vier, vijf groote sprongen had hij de wenteltrap bestegen, ijlde door de spaarzaam verlichte gangen en stond weldra voor een deur, op welker drempel de huismeier hem tegenhield.

'Bedaard, jonker, uw vader is stervende.'

'Stervende! o God!' en een oogwenk stond hij als van den bliksem getroffen stil aan den ingang van het ruime vertrek. Onder het hooge eiken verhemelte lag zijn vader, bleek als een lijk en met een crucifix in de gevouwen handen, uitgestrekt in de breede bedkoets. Aan het voeteneinde stond op een tafel, met wit lijnwaad overdekt, een zilveren kruisbeeld tusschen twee brandende waskaarsen. Aan het hoofdeinde lagen een drietal gedaanten, in de witte kloosterpij gehuld, in biddende houding geknield. Achter hen knielden de dienstmannen en dienstmaagden en antwoordden met nokkende stem, door tranen en snikken afgebroken, op de gebeden, die een der monniken voorbad.

Met één blik had Okko dit geheele tooneel overzien en begrepen.

'O God! mijn vader!' kreet hij, de hand voor het voorhoofd slaande, en in wilde onstuimigheid door de geknielde verschrikt uitwijkende schare heendringende, wierp hij zich voor het bed neder. Hij greep de hand zijns vaders; ze was koud als ijs en viel machteloos op het dek terug.

'Vader! mijn vader!' kreet de jonkman en begroef in woeste smart het rijkgelokte hoofd naast den zilveren schedel des dooden in de kussens, terwijl Menko, de hand op zijn schouder leggende en hem troostend toesprekende, hem tevergeefs met zachten aandrang poogde te scheiden van het ontzielde lichaam.

(*Wordt vervolgd.*)

De kapel ter eere van de H. Liduina in de O.L.V. visitatie-kerk te Schiedam.

Gelukkig een land, dat zijne helden weet te eeren. Iedere bladzijde der wereldgeschiedenis is vervuld van den lof der groote mannen of vrouwen, die op een of ander gebied onder hunne tijdgenooten hebben uitgeschitterd. Het verre nageslacht prijst nog een Alexander den Groote, een Cesar, een Hannibal, een Napoleon, om den heldenmoed, waarmede zij als veroveraars aan de spits hunner legers streden, en de zegevierende krijgers met hun moed bezielden. Men roemt nog om strijd een Columbus, den ontdekker van Amerika, een Laurens Coster, den uitvinder der boekdrukkunst en zoovele anderen, en standbeelden, in het kostbaarst metaal of steen, vereeuwigen hun naam.

Ook ons vaderland gaat trotsch op zijne helden: en wie herinnert zich niet den ijver en geestdrift, waarmede hij in zijne jeugd reeds de namen leerde en heldenfeiten las van een Karel den Groote, van een Michel Az. de Ruyter. een Tromp, die ons vaderland tegen de invallende vijanden verdedigden en onzen Hollandschen roem handhaafden en uitbreidden.

Maar ook de Katbolieke Kerk heeft in alle eeuwen groote mannen voortgebracht, mannen, die aan den heldenmoed en de verdediging van het H. Geloof eene voorbeeldelooze reinheid van zeden paarden. Welk katholiek Nederlander is er niet trotsch op, een Willibrordus, Werenfridus, Bonifacius, Bavo, de 19 bloedgetuigen van Gorcum, een Petrus Canisius onder zijne landgenooten te mogen tellen? En de geestdrift en liefde van het katholieke Nederland heeft zich dan ook door alle tijden geuit, om den roem dier Christenhelden te vereeuwigen, getuige zoovele

groote tempels, te hunner eer gebouwd en waarin alle kunsten hebben samengewerkt, om hun naam en roem onvergetelijk te doen leven onder het nageslacht.

Is het dan te verwonderen, dat er op den 14^{en} April 1890 een algemeene juichkreet opging van geheel het katholieke Nederland, toen het onzen roemrijken Paus Leo XIII behaagde de vereering te bekrachtigen van eene eenvoudige en heilige maagd, van de H. Liduina, die, op Hollandschen bodem geboren, daar al de jaren van haar aardsche leven heeft doorgebracht. Ja, Nederland, en inzonderheid Schiedam, mag groot gaan op het voorrecht zulk een Heilige onder zijne inwoners te mogen tellen.

Schiedam aanschouwde in het jaar 1380 hare geboorte: Schiedam was gedurende 38 jaren getuige van hare matelooze smarten en van het bovenaardsch geduld, waarmede zij haren lijdenden Bruidegom trachtte na te volgen. Schiedam was getuige van haar sterven, toen zij 14 April 1433 hare vlekkelooze ziel terug gaf aan haren Schepper. Maar Schiedam was ook van dat oogenblik af getuige van den vromen eerbied, dien Nederlands Katholieken aan deze heilige maagd bewezen: nauwelijks was de mare van haren dood verspreid, of van alle kanten kwam men aansnellen om de Heilige te eeren, om haar lichaam te zien en met eigen oogen den bovennatuurlijken glans te aanschouwen, die van haar aangezicht straalde. En toen op den 17^{en} haar stoffelijk overschot in de groote kerk in het graf werd neergelaten, volgden duizenden uit Rotterdam, Delft, Leiden, Brielle en andere plaatsen vol vereering haar lijkbaar. Die eerbied bleef met den dag toenemen zoodat reeds in 1434, één jaar na Liduina's kostbaren dood, naast het koor der oude St.-Janskerk, op haar grafgesteente een prachtige kapel te harer eer gebouwd werd. Onafgebroken duurde na haren dood de vereering der Heilige voort, totdat, na de vernieling der kapel ten gevolge van de Hervorming, Albert en Isabella, prins en prinses der Zuid-Nederlanden, het kostbaar gebeente van de Heilige heimelijk overvoerden naar Brussel, en aldaar aan de vrome zorgen der Zusters Carmelitessen toevertrouwden. Meer dan 250 jaren verbleef het aldaar, totdat eindelijk in 1871 een groot gedeelte van het kostbaar overschot werd afgestaan aan de kerk van O.L. Vrouw-Visitatie te Schiedam.

Is 't wonder, dat de terugkeer van deze zoo kostbare relik wieën met dank baarheid en vreugde door Schiedam's Katholieken werd begroet! Is 't wonder, dat zij vol godsvrucht dezen heiligen schat met zorg bewaarden en vereerden, in afwachting van het oogenblik, dat in de geheimen van Gods Voorzienigheid verborgen was, waarop de openbare vereering der H. Liduina zou worden bekrachtigd. Is 't te verwonderen, dat, nu Z.H. de Paus het vurig verlangde woord heeft gesproken, dat nu Schiedam's katholieken, geleid door hun volijverigen herder, Pastoor Lans, den eerbied navolgende hunner katholieke voorvaderen, alles in het werk stellen om een kapel te doen verrijzen te harer eer, wedijverend in schoonheid met de eerste, die eenmaal boven haar grafgesteente verrees en door den woesten moker der beeldstormers verbrijzeld werd?

De kapel, die het gebeente der H. Liduina zal bevatten, moet een waardige schatkamer zijn van zulk een vereerenswaardig en dierbaar overschot, want daar zullen de Katholieken van geheel Nederland hunne hulde brengen aan hunne Heilige.

Aan den bouw en de inrichting van dit monument ter eere van zulk eene bij uitstek *Nederlandsche* Heilige zullen uitsluitend *Nederlandsche* kunstenaars de gaven van hun genie en van het talent, hun door God geschonken, besteden, ten einde nog aan het verre nageslacht te toonen, met welke vreugde de uitspraak van Z.H. den Paus op 20 Maart 1890 is begroet en welken on verflauwden eerbied en hartelijke liefde ook na vijf eeuwen het katholieke Nederland hun Heilige toedroeg.

Het plan van de geheele kapel is vervaardigd door den talentvollen architect Joseph Th. J. Cuypers. De grondgedachte, die den kunstenaar bezielde bij het ontwerpen van zijn werk is deze St. Liduina voor te stellen, die door het lijden van

dezen tijd zich de vreugde der eeuwigheid verworven heeft, die door geduld en namelooze smarten de glorie der verheerlijking is ingegaan.

Vandaar dat wij in de altaartombe, keurig in marmer gebeeldhouwd, de H. Liduina zullen aanschouwen op haar ziekbed uitgestrekt, terwijl haar Engelbewaarder tot haar komt, om haar een nog niet volbloeiden rozentak aan te bieden, ten teeken, dat zij nog meer moet lijden, alvorens zij waardig zal bevonden worden, het loon harer werken te ontvangen. Maar boven in de spits zal het beeld der verheerlijkte Liduina prijken, wederom met haren Engelbewaarder, doch die haar nu te gemoet snelt, om haar den geheel in bloei staanden rozentak aan te bieden.

In de tombe, aan weerszijden van de lijdende maagd, zullen in kostbaar mozaiek deze heerlijke woorden van den H. Paulus aan de geloovigen van Corinthe gelezen worden (I Cor. I 25):

'Quod stultum est Dei, sapientius est hominibus, en Quod infirmum est Dei, fortius est hominibus' d.w.z.

'Wat dwaas is bij God, is wijzer dan de menschen, en wat zwak is bij God, is sterker dan de menschen.'

Boven de tombe zal een sierlijke expositietroon geplaatst worden, waarin de kostbare reliekschrijn, geheel uit verguld koper gedreven, die de relikwieën der Heilige bevat, ter vereering kan worden uitgesteld.

Aan beide zijden van dezen troon boven de retabels in mozaiek, worden twee reliefs aangebracht, die tafereelen uit het leven der Heilige voorstellen, en die in verband met eenige schilderstukken aan den wand de voornaamste gebeurtenissen uit haar leven te aanschouwen zullen geven.

Het beeld der verheerlijkte Liduina nu, gelijk wij het boven beschreven, zal boven den expositietroon geplaatst worden. Aan beide zijden van hetzelve worden twee vleugeldeuren aangebracht, waarop in beeld de geschiedenis zal worden weergegeven van de vereering aan de H. Liduina gebracht. Rondom de geheele tombe, die een waar meesterstuk zal worden, zal een kostbaar koperen hekwerk met candelabres zóó worden gearrangeerd, van den grond af tot aan den spitsen toren, die zich boven het beeld der verheerlijkte Liduina verheft, dat dit met waslicht ontstoken een waardige glorietroon van licht voor de heilige maagd zal uitmaken.

Achter Liduina vormen draperieën, door vier zwevende engelen opgehouden, een schoonen achtergrond, waardoor het geheel slechts in luister kan winnen.

Wanneer de kapel op die wijze eenmaal geheel voltooid zal wezen, zal zij een waardige rustplaats zijn voor de kostbare overblijfselen der Heilige.

Zou nu geheel het katholieke Nederland, zoo wijd vermaard om zijne nooit volprezene milddadigheid, niet aanstonds bereid zijn tot de voltooiing van dit verheven monument mede te werken? Nederlands roem der milddadigheid weerklinkt van de wouden van Afrika tot aan de woeste streken der Vereenigde Staten, ja geen streek der katholieke wereld, waar niet de naam van Neerlands milddadigheid met gulden letteren geschreven staat; en zouden wij dan achterblijven, waar 't de eer geldt van een der onzen, van eene maagd, in ons midden geboren, op onzen bodem opgegroeid, die, levende in dezelfde omstandigheden als wij, de palm der eeuwige victorie op onzen bodem verworven heeft? Ons katholiek hart zal zich niet verloochenen, waar 't geldt, ons nageslacht te verhalen, hoe de tijden van het geloof na de schrikkelijke dagen der Hervorming de uitspraak hebben begroet van den H. Stoel, die de openbare vereering van Neerlands H. Liduina heeft goedgekeurd en bekrachtigd! Waar onze voorvaderen hun geloof en liefde toonden door het oprichten van onvergankelijke monumenten ter eere hunner Heiligen, daar zullen wij, hunne nazaten, toonen, dat nog een zelfde liefde voor onze Heilige ook ons hart bezielt.

Het was daarom een goed idee van eenige edele dames te Schiedam, om zich tot eene

commissie te vereenigen, ten einde de giften, hoe klein ook, die ieder voor dit doel wil afzonderen in ontvangst te nemen(1).

Geheel het katholieke Nederland juichte in de uitspraak des Pausen, op 20 Maart 1890. Vele pelgrims komen, om naast de HH. Bloedgetuigen van Gorcum te Brielle, ook Schiedams Maagd te eeren in de stad, waarin zij leefde, leed en stierf, dáár hare kostbare overblijfselen te bezoeken, en neergeknield voor dit heilig gebeente troost in het lijden, kracht in de wederwaardigheden af te smeeken van deze ‘Patrones der lijdzaamheid.’ En zouden dan Neerlands katholieken niet gaarne de spoedige voltooiing zien van dit monument, dat aan het verre nageslacht nog spreken zal van onzen godsdienstzin?

Gelukkig het land, dat zijne groote mannen eert; maar zeker gelukkig het land, dat zijne Heiligen een waardige liefde toedraagt, en aan de overblijfselen zijner Heiligen een passende rustplaats aanbiedt!

Frankrijk toonde zijne gehechtheid aan zijn Napoleon door het oprichten van dien kostbaren ‘tombeau’ in het *Hótel des Invalides,* waar de asch van den gevierden keizer te midden zijner onderdanen rust. Waar dus een volk op zoo schitterende wijze zijn liefde toont tot zijn vorst, die slechts vergankelijken roem voor zich en zijn volk verwierf, zouden wij daar niet eenzelfde, ja een grootere liefde toedragen aan de Maagd, die in ons midden, zich een onsterfelijken naam, een onvergankelijken roem verwierf, niet door veroveringen van volkeren en landen, maar door de overwinning van zich zelf, door het onuitputtelijk geduld van een 38-jarig lijden! Ja, ook onze liefde tot onze Heiligen zal zich waardig toonen in de voltooiing van dit ontworpen monument, dat eenmaal in de O.L. Vr. Visitatiekerk te Schiedam een waardige hulde onzer vereering brengen zal aan de H. Maagd Liduina.

Het kerkhof der paraplu's.

Voor eenigen tijd is er een verslag van de Engelsche postadministratie verschenen over het vervoer van postpakketten. Hoe droog dit lijvige boek vol cijfers ook scheen, toch bevatte het een heel grappig artikeltje. Niemand zou zich verbeelden welke uiteenloopende dingen de Engelschen aan de pakketpost toevertrouwen; onder de voorwerpen in de pakken gevonden, noemde de statisticus o.a. op: dertig groene kikvorschen, een pruimen-pudding, drie jaren oud, die uit Australië, waar ze niet op haar bestemming had kunnen bezorgd worden, was teruggestuurd (niettemin was het gebak nog in goeden staat, hetgeen het verslag met zekeren nationalen trots op de wonderen der Britsche keuken constateert); tournures en chignons voor dames; in een zelfde pak vond men twee japonnen, een corset, een schapenbout en een zak tabak; in een ander een konijn in gezelschap van sigaren, een stuk spek, een zorgvuldig doorgerookte pijp, alles gewikkeld in een sierlijk corset. Eindelijk zijn er, als in strijd met het reglement, colli's aangehouden, bevattende een kat, een eekhorentje, hagedissen, slangen, koekoeken, ratten, in één woord een heele menagerie, ongerekend een menigte doode honden en katten.

Nog interessanter dan deze verzameling is echter het bureau der gevonden voorwerpen te Parijs, dat in de administratieve taal *le service des épaves* en in de wandeling *le cimetière des parapluies,* het kerkhof der paraplu's genoemd wordt. Welke philosoof der oudheid was het ook weer, die een heel stelsel gebouwd had op het axioma: *Er gaal niets verloren?* Welnu, een enkel bezoek aan de magazijnen der prefectuur van politie had dien wijze van zijn utopie kunnen genezen. Daar had

(1) Men kan zich, om nadere inlichtingen te verkrijgen, per briefkaart wenden tot den boekhandelaar A.L.A. van Pinxteren te Schiedam; vergelijk de aankondiging op den maandelijkschen omslag der ‘Illustratie.’

hij kunnen constateeren dat integendeel alles verloren gaat; en de verkooping der niet opgeëischte voorwerpen, welke dezer dagen gehouden werd, is daar het bewijs van. Het was ongeloofelijk wat daar al niet onder den hamer gebracht werd: naaimachines, soldeerbouten, nachttafeltjes, valsche haren, jachtgeweren, breukbanden, een zak tapioca, een Annamitisch wetboek, een Alexandre-orgel, een schilderij van twee vierkante meters, een straatbesproeier enz. enz.

Zoodra een commissaris van politie een voorwerp, dat op den openbaren weg gevonden is, ontvangt, maakt hij onmiddellijk het signalement van dat voorwerp op en voegt daaraan toe den naam en het adres van den persoon, die het hem gebracht heeft, mitsgaders het juiste punt, waar de vondst gedaan is. Na verloop van drie dagen zendt hij de *épave* met het bijbehoorend papier naar de prefectuur van politie. Daar heeft elk aangebracht voorwerp, al was het maar een enkele handschoen, zijn nummer van aankomst, zijn bestemde plaats, zijn biljet van afgifte of zijn procesverbaal van uitlevering aan het domein, dat na drie jaren definitief eigenaar wordt. In den loop van het jaar 1890 heeft de dienst van den openbaren weg 12.563 aangiften van verliezen gekregen, waarop in ongeveer 2000 gevallen, dus wat minder dan een zesde part, teruggave kon volgen. Zou men daaruit mogen opmaken dat er te Parijs op de zes personen, die op straat geld of kleinoodiën vinden, maar één is, die ze terugbrengt, terwijl de vijf anderen ze bedaard in den zak steken?

Brengen wij, in plaats van ons daarin te verdiepen, liever een ware geschiedenis in herinnering, die de bladen indertijd uitvoerig hebben meegedeeld. Het was in de maand Juni 1890. Een bediende van de *Banque de France* keerde, na verschillende bedragen in geld in ontvangst te hebben genomen, naar zijn kantoor terug, beladen met een zwaar gevulden zak, alsmede met een klein smerig zakje van groen linnen, bevattende 200.000 franks in bankbiljetten. Daar hij haast had, nam hij een huurrijtuig zonder op het nummer te letten, en het een of ander in den grooten zak willende nazien, legde hij het kleine zakje even in de ruimte onder den bok van den koetsier. Er lagen nog een paar oude kranten in het rijtuig, die door passagiers daar waren achtergelaten. Toen hij met het nazien klaar was, meende hij als naar gewoonte het kleine zakje in zijn borstzak gestoken te hebben en keek er dus niet meer naar om. Maar op het kantoor voor het loket van den kassier aangekomen, tastte hij tevergeefs in zijn jas, slaakte een kreet van schrik en ijlde als een gek de straat op. De vigelant was weg, niemand had er op gelet; de bediende wist het nummer niet van het rijtuig en zou zelfs niet in staat geweest zijn op te geven, aan welke rijtuigmaatschappij het behoorde. Het geval was hoogst ernstig en het scheen zeer twijfelachtig of er van het geld wel ooit iets terecht zou komen.

Intusschen was de vigelant hotsend en botsend weggereden; het regende en dus was de voerman geen oogenblik zonder passagiers. Van 's morgens vieren tot 's avonds twaalven namen achtereenvolgens niet minder dan zeven verschillende personen in zijn rijtuig plaats. Het waren lui van allerlei slag, menschen die haast en die den tijd hadden, die er netjes uitzagen of sjofel gekleed waren. Een hunner had bij het uitstappen gezegd:

‘Er heeft iemand wat in het rijtuig laten liggen, een soort zak.’

‘O ja, dat weet ik wel,’ antwoordde de voerman, ‘dat zijn maar ouwe kranten.’

Toen tusschen twaalven en eenen de passagiers zeldzaam werden, keerde hij naar den stal terug. Terwijl hij afspande, vroeg hem de chef:

‘Is er niets in je rijtuig blijven liggen?’

‘Misschien de een of andere vuiligheid zooals altijd. Daar.... een paar eindjes sigaar, een prospectus van het Louvre, een *Petit Journal.* O ja, nog wat paperassen in een groen vod.’

Het spreekt vanzelf dat de Bank gedurende den avond aan alle rijtuigmaatschappijen getelephoneerd had onder opgave van het signalement van den noodlottigen zak. De chef der inrichting herkende hem dan ook op het eerste gezicht.

'Weet je wat er in dat groene vod zit?' vroeg hij.
'Neen.'
'Tweehonderdduizend franks aan bankbiljetten.'
De arme koetsier stond daar zoo verbouwe reerd van, dat hij bleek werd en zijn knieën voelde knikken. Maar hij was toch bij de hand genoeg om een paar dagen later op de prefectuur de 2000 franks in ontvangst te nemen, die hem door de Bank als belooning waren toegewezen.
Haasten wij ons te zeggen dat zakken met tweehonderdduizend franks op het bureau der gevonden voorwerpen minder veelvuldig voorkomen dan dingen van geringer waarde. Verreweg het talrijkst zijn de paraplu's, die daar bij heele bundels als takkebossen liggen opgestapeld. Elk regenscherm is van een aanwijzend etiket voorzien. Alleen de omnibussen en huurkoetsen leveren daar geregeld jaarlijks 15000 paraplu's af, - een ontzaglijk cijfer, zal men zeggen, maar dat toch bijna niets is in vergelijking met het aantal aanvragen, dat tot bij de honderdduizend klimt. Als men dus aanneemt dat van de zes eigenaars van verloren voorwerpen er maar één ze terugvraagt, zou het totaal der verdwaalde paraplu's ieder jaar 600.000 bedragen, dat is één op de vier inwoners! Voorzeker loopen er wel eenige wandelstokken onder, maar hun aantal is betrekkelijk zoo gering dat het niet in aanmerking komt.
Aan de inschrijving der gevonden paraplu's is een afzonderlijk register gewijd: ze worden daar nauwkeurig beschreven met de bijzondere teekenen, waaraan ze kunnen te herkennen zijn; zelfs wordt in één of twee pennetrekken de vorm van den knop afgeteekend. Een afzonderlijke kolom is bestemd voor de vermelding der fooien door de dankbare eigenaars aangeboden. Heel die administratie zou als weerbericht kunnen dienen, daar men uit het aantal aanvragen en het gezamenlijk cijfer der belooningen zou kunnen opmaken welke maanden het regenachtigst of het meest door de zon verhelderd waren. Zoo hebben de eerste maanden van 1891 aan fooien geleverd: Janunuari 101,50 franks; Februari 104,50 franks; Maart 111,20 franks; April 166 franks; Mei 151,50 franks.
Neemt de prefectuur alle gewenschte voorzorgen om niet verschalkt te worden door onrechtmatige aanvragen van personen, die zich liever op het bureau der gevonden voorwerpen dan in een winkel van een paraplu of iets dergelijks voorzien, dit is niet altijd het geval met schouwburgen, kerken, stationsgebouwen en groote koffiehuizen, die er soms een afzonderlijke bewaarplaats op na houden voor de paraplu's, welke binnen het gebouw zijn blijven staan. Er is zelfs een tijd geweest, dat daarop geregeld door gauwdieven werd gespeculeerd. Guy de Maupassant vertelt daaromtrent een geval. Het is een jonge modiste, die spreekt:
'Ik had een ouwe leelijke alpaca paraplu. Ik schaamde me haast, er mee op straat te komen. Op een regenachtigen dag, dat ik er mee uit geweest was en hem dicht deed, zei Louise tegen me: durf je met zoo'n ding de straat op?'
'Ik heb niet anders,' zei ik, 'en een nieuwe te koopen kan niet lijden.'
'Welnu, ga er dan een halen aan de Madeleine,' hernam zij.
Daar keek ik van op, maar zij ging voort: 'Wij halen ze daar allemaal; je kan er krijgen zooveel als je maar wil.' En ze lei me de zaak uit: die is doodeenvoudig.
Ik ging dus met Irma naar de Madeleine. Daar vroegen we den koster te spreken en zeiden hem dat we de vorige week een paraplu in de kerk hadden laten staan. Toen vroeg hij hoe de knop er uitzag en ik gaf hem een heele beschrijving van een stok met een agaten knop. Hij bracht ons in een kamer, waar meer dan vijftig verloren paraplu's

stonden; we keken ze alle na en vonden natuurlijk de mijne niet; maar ik zag een bijzonder mooie met een knop van gesneden ivoor. Louise is die twee dagen later gaan halen. Ze wist den knop te beschrijven voor ze hem gezien had en de paraplu werd haar zonder argwaan gegeven.'

En wat gebeurt er nu met de duizenden niet teruggehaalde paraplu's? Ze worden na een bepaalden tijd in het openbaar verkocht en wel in twee partijen overeenkomstig cle qualiteit. De eerste partij bestaat uit bundels van vijf à zes stuks, die zoowat achttien à twintig franks opbrengen; de andere uit bundels van honderd, die gemiddeld tegen 25 centimen per stuk weggaan.

Die zoogenaamde *rifflards* van 25 centiem worden later weer voor drie of vier franks te koop geboden door de rondzwervende paraplukooplui, die bij een plotselinge regenbui in de straten van Parijs als uit den grond oprijzen.

Bij de Platen.

Aanvaring bij nacht. -

Met het seizoen der najaarsstormen is ook weer het schrikkelijk tijdperk der schipbreuken en zeerampen aangebroken. Telkens melden ons de bladen van schepen, die voor het geweld der orkanen bezweken, met man en muis zijn vergaan, of van noodlottige aanvaringen ten gevolde van de donkere nevelen, die om dezen tijd van het jaar over de zee hangen, en die de schepen beletten elkaar te zien vóór het te laat is om uit te wijken.

Het moet een vreeselijk oogenblik zijn, wanneer in den stillen nacht de niets vermoedende schepelingen uit hun slaap worden opgeschrikt door den geweldigen schok, waarmee bij voorbeeld een reusachtige stoomer in volle vaart tegen het schip aanbonst en den spitsen steven in de krakende wanden boort. Allen springen uit de kooi en ijlen in doodsangst naar het dek, waar gezagvoerder en matrozen, door de duisternis en de wanhoopskreten der passagiers verbijsterd en in hun pogingen belemmerd, radeloos rondloopen, bevelen gevend, die in het rumoer niet worden verstaan, naar redmiddelen zoekend, die onuitvoerbaar blijken, tevergeefs pogend de orde te handhaven in de wilde verwarring, waar ieder, op eigen lijfsbehoud bedacht, er niet naar vraagt of hij aller leven in gevaar brengt.

Het tafereel onzer gravure stelt het eerste oogenblik der aanvaring voor. Ternauwernood onderscheiden wij tegen den donkeren nachthemel de zware rompen der beide zeekasteelen, enkel verlicht door de scheepslantarens, wier vlammen als vurige oogen in het duister fonkelen. Aan boord vertoont zich nog geen teeken van leven, maar weldra zullen zich langs de hooge verschansing de ordelooze en wanhopige groepen verdringen, die terwijl de bodem hun onder de voeten wegzinkt, radeloos in de zwarte golven staren, waaruit de dood hen tegengrijnst.

In blijde verwachting. -

In deze gure dagen is het nergens beter dan thuis, bij den warmen haard en de gezellige lamp, te meer nu oud en jong in blijde verwachting verkeert met het oog op de aanstaande komst van den goeden Sint, die jaar in jaar uit zooveel harten weet gelukkig te maken.

EEN WANHOPIGE MOEDER.

De St.-Nicolaasviering is in ons vaderland al van zeer ouden datum, en al verplaatst het aantrekkelijk tafereel op blz. 157 ons ook eenige eeuwen terug, toch kunnen we ons voorstellen dat die jonge moeder bezig is bij haar kleinen lieveling hetzelfde blijde vooruitzicht te wekken, dat nog tegenwoordig het jonge volkje dagen van te voren doet zingen:

Van verwachting klopt ons hart,
Wie de roe krijgt, wie de gard.

Van die zelfde verwachting klopt blijkbaar het hartje van den kleinen deugniet, die op moeders knie rijdend, zich al verbeeldt het hoefgetrappel van St. Nicolaas' traditioneelen schimmel te vernemen. En de moeder zelf, die zich in de opgetogenheid van dien dreumes vermeit, vlast stellig niet minder op het heerlijk avondje, dat haar lieveling zulke zoete verrassingen moet bereiden.

St.-Nicolaasavond. -

Eindelijk is die avond gekomen, en het heele gezin zit in gespannen verwachting. St. Nicolaas zal de familie met een persoonlijk bezoek vereeren; hij heeft het den heer des huizes zelf beloofd. Moeder en kinderen verbeiden in het ruime woonvertrek zijn komst. In afwachting daarvan houden de kleinen zich bezig met kaartenhuisjes te bouwen, maar hun gedachten zijn ver van het spel. Eindelijk daar vernemen zij voetstappen en hooren een vreemde, mannelijk forsche stem. Er wordt op de deur geklopt en St. Nicolaas treedt in volle staatsie, met mijter en staf, door den huisheer geleid, het vertrek binnen.

Het oudste dochtertje springt verrast van haar stoel op; de andere laat in haar verbouwereerdheid de kaarten op den grond vallen en de jongste klemt zich angstig tegen moeder aan, die den hoogen bezoeker minzaam welkom heet. En nu volgt

een tooneeltje, dat de lezer zich gemakkelijk kan voorstellen, als hij de herinneringen uit zijn eigen jeugd maar eens raadpleegt en zich te binnen brengt hoe hij zelf indertijd met een kloppend hart het verhoor van den goeden, maar strengen bisschop onderging, die tot in de diepste schuilhoeken van ons geweten scheen te lezen.

Een wanhopige moeder. -

Weer zijn we buiten in weer en wind en aanschouwen een droevig tooneel, zooals helaas de najaarsstormen in onze lage streken maar al te vaak hebben aangericht: een overstrooming. Zoover de blik reikt is veld en wei, huizen en boomen, alles door het wilde water overspoeld. En vóór ons hebben we een episode uit de algemeene ramp, die al betreft ze maar redelooze dieren, niettemin aandoenlijk is om aan te zien. De overstroomde hoeve is in alle haast door de bewoners verlaten en in hun overijlde vlucht voor het alles verwoestende water hebben zij niet gedacht aan den bandhond, geketend aan het hok dat behalve hem ook zijn kleintjes bergen moet, maar helaas weldra door het steeds wassende water bedolven zal worden. Reeds worden de arme beestjes door de meedoogenlooze golven weggesleurd van het dak, dat hun misschien voor weinige uren maar nog een schuilplaats kan aanbieden en met wanhopig gehuil smeekt de trouwe moeder om hulp voor haar door den dood bedreigd kroost.

[Nummer 21]

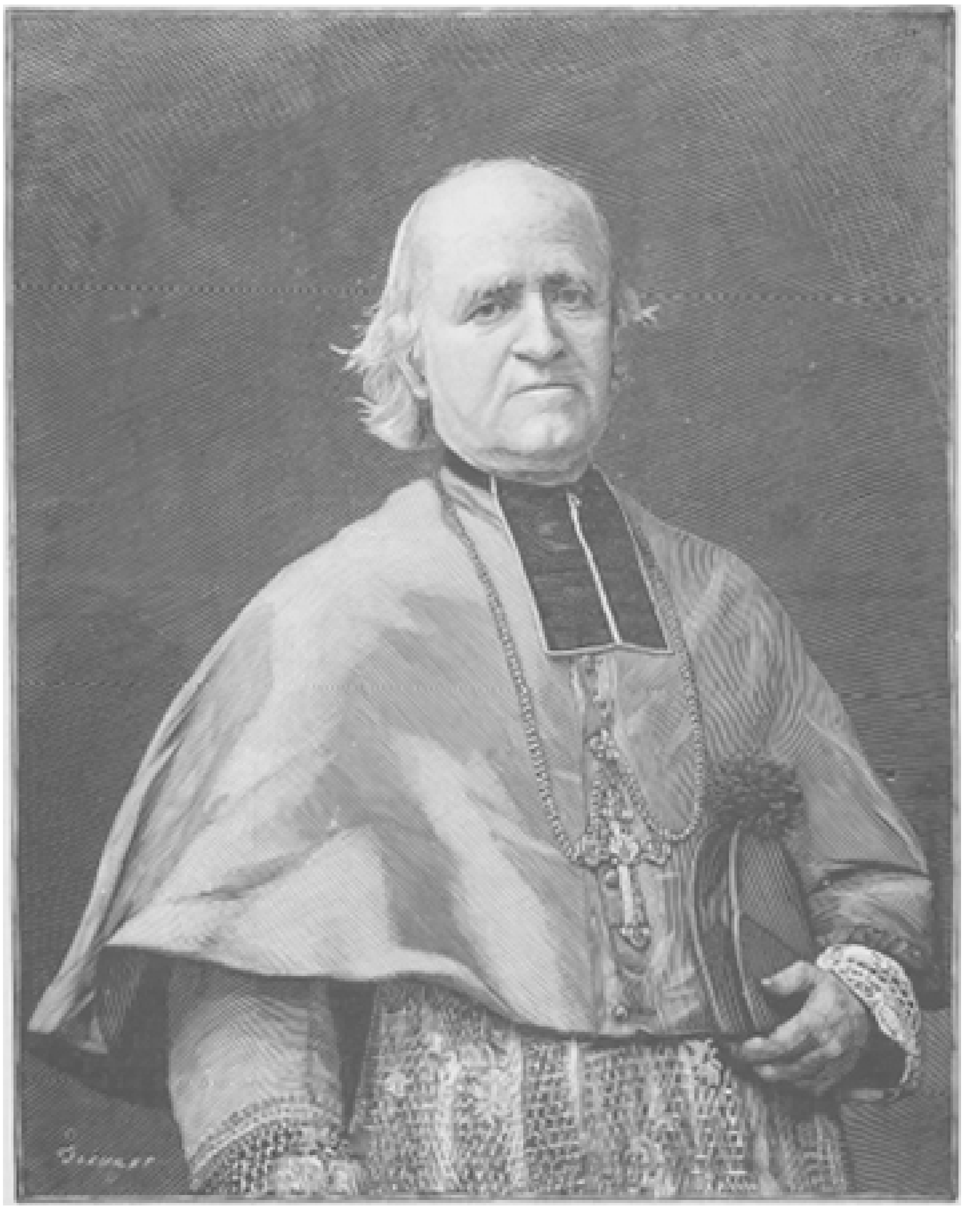

MGR. GOUTHE-SOULARD, AARTSBISSCHOP VAN AIX.

Een Bisschop voor de rechtbank.

Op de eerste bladzijde van dit nummer vinden onze lezers het welgeslaagd portret van den moedigen aartsbisschop van Aix, die zoo krachtig optrad voor de onafhankelijkheid der kerkvorsten en de vrijheid der Fransche katholieken en die zich deswege voor den rechter te verantwoorden had.

De eerste aanleiding tot het proces was, zooals men weet, de beweging, tegen de Fransche pelgrims te Rome, plotseling uitgebroken op het gerucht als zou een hunner in het register bij Victor Emmanuels graf de woorden geschreven hebben: 'Leve de Paus!' Ofschoon dit feit niet is kunnen uitgemaakt worden, waren toch de pelgrims dagen lang het voorwerp van de dweepzieke mishandelingen, hun door het gepeupel aangedaan en door de Italiaansche regeering oogluikend geduld. Heel Italië door werden zij achtervolgd door de kreten: 'Weg met de Franschen! Weg met Frankrijk! Leve Sedan!' De Fransche regeering, in plaats van zich over die beleediging te ergeren en haar landgenooten te verdedigen, schaarde zich aan de zijde van het Italiaansche ministerie en zegde dit dank voor maatregelen, die het niet genomen had.

Tot overmaat van gedienstigheid jegens de Italiaansche onruststokers en van beleedigende onverschilligheid voor de pelgrims, richtte de minister van Eeredienst Fallières een rondschrijven aan de Fransche bisschoppen, waarin hij hun verzocht, zich met het oog op de plaats gehad hebbende ongeregeldheden voortaan van deelneming aan de pelgrimstochten te onthouden.

De uitnoodiging was volkomen overbodig, aangezien de leiders der bedevaart onmiddellijk last gegeven hadden de pelgrimstochten te staken. Bovendien was de brief vervat in bewoordingen, die allesbehalve door eerbied voor het hoogwaardig episcopaat ingegeven waren; er werd zelfs in gezegd dat de pelgrimstochten zoo licht hun godsdienstig karakter verliezen, en daardoor te verstaan gegeven dat de bedevaartgangers zelf de ongeregeldheden hadden uitgelokt, waarvan zij het slachtoffer waren.

De bisschoppen waren over het schrijven van den minister te recht verontwaardigd en Mgr. Gouthe-Soulard, de aartsbisschop van Aix, schreef daarop een antwoord, waarin het on gepaste van des ministers handelwijze duidelijk werd aangetoond.

'Wij hadden uw uitnoodiging niet noodig,' dus schreef onder meer de moedige prelaat, 'noch voor het verleden noch voor de toekomst: wij weten hoe wij ons te gedragen hebben.

Het organiseerend comité heeft onmiddellijk de bedevaarten geschorst; als zij hervat worden, zal ik weten, wat ik in het belang van mijn bisdom te doen heb. Uw brief was dus onnoodig.

Gij hadt beter te doen dan u te haasten een brief te schrijven, die een treurige en hatelijke tegenstrijdigheid wordt. Die brief is op niets ernstigs gegrond; zijn eenige reden is te antwoorden op deze twee woorden: Leve de Paus!

Gij weet zelfs niet of deze twee woorden het werk van een Fransche of een vreemde hand zijn. Hoe kunt gij de Fransche pelgrims verantwoordelijk maken voor een persoonlijk en onbeteekenend feit, waarvan gij den dader niet met zekerheid kent? Zeg, zoo gij wilt, dat het een onbezonnenheid was en gij zult het met volle strengheid geoordeeld hebben.

Wij zijn vernederd door de betreurenswaardige gebeurtenissen, die in Italië en Frankrijk plaats hebben, waar de meesters geen enkele gelegenheid verzuimen om

den katholieken godsdienst, welke Italië' en Frankrijk gemaakt heeft, aan te vallen en te beleedigen. De vrede is soms op uw lippen, maar haat en vervolging stralen altijd in uw handelingen door, omdat de vrijmetselarij, de oudste dochter van Satan, regeert en beveelt.'

Die welsprekende verontwaardiging heeft den toorn der regeering gewekt en de aartsbisschop werd voor het gerecht gedaagd, om zich daar te verantwoorden.

Dinsdag den 24^{en} November 11. verscheen hij, onder een ontzaglijken toeloop van belangstellenden, voor het hof van appèl der Seine en verdedigde daar met groote klem zijn rechtvaardige zaak door het voorlezen eener verklaring, waarin hij de heele toedracht der feiten uiteenzette en zijn recht, ja zijn plicht aantoonde om te doen wat hij gedaan had.

'Ik ben beschuldigd,' dus besloot hij, 'omdat ik mijn godsdienst heb verdedigd, die gehoond werd in zijn hoogsten vertegenwoordiger door den kreet: 'Weg met den Paus!' Ik ben beschuldigd omdat ik mijn land heb verdedigd, dat gehoond werd in mijn diocesanen, mijn vrienden en landgenooten door de kreten: 'Leve Sedan! dood aan de Franschen!'

Mijn taal, die men wraakt, heeft mij reeds de instemming verworven van het episcopaat en ontelbare bewijzen van achting, genegenheid en dankbaarheid, die mij van alle zijden zijn toegekomen, maar vooral van onze zeer edele natie, gelijk Leo XIII ze noemt, die natie, welke altijd antwoordt, als men spreekt tot de natuurlijk christelijke en vaderlandlievende gevoelens harer groote ziel....'

Na een requisitoir vol vergezochte spitsvondigheden, waarin de procureur-generaaal Quesnay de Beaurepaire zich als verdediger der belangen van de Kerk en Frankrijk opwierp tegenover den waardigen aartsbisschop en dezen zelfs evangelische raadgevingen verleende, volgde een meesterlijke verdediging van den advocaat Boissard, die met warme welsprekendheid de zaak van zijn hoogen cliënt en tevens die der Fransche pelgrims verdedigde.

'In naam van Mgr. den aartsbisschop van Aix,' dus besloot hij, 'vraag ik u niets. Doet met hem wat gij wilt. Hij is zich bewust, zijn plicht te hebben gedaan. Achter hem staan al de bisschoppen, al de katholieken van Frankrijk, al de vaderlanders. Ik weet niet of het in uw macht zou zijn hem grooter te maken, maar in elk geval zult ge hem niet kunnen verkleinen. In naam van den eerbeid, dien ik altijd de magistratuur heb toegedragen, vraag ik u, heeren, niet een lang overwogen uitspraak te geven, maar een uitspraak van geestdrift, zooals de jury ze zou uitgesproken hebbén. Uw uitspraak zal beteekenen: De Fransche vlag was te Rome met voeten getreden, Mgr. Gouthe-Soulard heeft ze opgebeurd en ze fier oprichtende in het gezicht dergenen, die ze niet weten te verdedigen, heeft hij tot beiden gezegd: "Eert de vlag van Frankrijk!" Ziedaar het vonnis, dat in het hart van alle vaderlanders geschreven staat.'

Na twee en een half uur beraadslagens veroordeelde echter het gerechtshof den aartsbisschop tot een geldboete van 3000 franks. Die boete was nog denzelfden dag door vrijwillige giften, die ze verre overtroffen, schitterend gedekt. Den veroordeelden aartsbisschop wachtte buiten het gebouw een warme hulde, die zich in luide kreten van: 'Leve Monseigneur! leve de veroordeelde!' uitte. In plaats van hem te vernederen door het rechterlijk vonnis heeft de regeering met haar kleingeestige vervolging niet anders verkregen dan hem tot den meest geachten, gevierden en beminden prelaat van Frankrijk te maken.

Het beeld van den moedigen aartsbisschop mocht in onze *Illustiatie* niet ontbreken; voegen wij daaraan enkele korte bijzonderheden omtrent zijn leven toe. Mgr. Gouthe-Soulard is den 1^{en} September 1820 te St. Jean la Vêtre in het departement der Loire geboren. Kort na zijn priesterwijding werd hij benoemd tot professor in de wijsbegeerte te Minimes en vervolgens tot pastoor der kerk van den H. Vincentius à Paulo te Lyon.

In 1871 maakte de toenmalige aartsbisschop van Lyon hem tot zijn vicaris-generaal, doch zijn opvolger gaf den abbé Gouthe-Soulard aan de zielzorg terug door hem tot pastoor te benoemen van St. Pierre de Vaise. Deze parochie, die de arbeiderswijken van Lyon omvat, is een van de gewichtigste der stad en de nieuwe pastoor verwierf zich daar weldra een populariteit van de beste soort.

Eenige jaren na zijn benoeming te St. Pierre de Vaise, was er sprake van den abbé Gouthe-Soulard voor het bisdom Amiens. De benoeming had niet plaats, maar den 2^{en} Maart 1886 werd hij rechtstreeks tot aartsbisschop van Aix verheven. Sinds meer dan een halve eeuw was het in Frankrijk niet gezien, dat aldus een eenvoudig priester eensklaps aartsbisschop werd zonder eerst bisschop geweest te zijn.

Mgr. Gouthe-Soulard werd den 10^{en} Juni gepreconiseerd en den 25^{en} Juli daaraanvolgende te Lyon bisschop gewijd. Hij is een der merkwaardigste persoonlijkheden van het Fransche episcopaat, hetgeen niets afdoet aan de beminnelijkheid zijner manieren en den eenvoud zijner levenswijze. Hij is zeer bemind bij zijn suffragaan-bisschoppen, onder welke er een met algemeene instemming hem eenmaal den ‘eersten pastoor van Aix’ noemde.

De tocht naar Damiate.
(Anno domini MCCXIX)
door J.R. van der Lans.

IV.

Ubbo Garvema's lijk stond boven gaarde. In de ruime wapenzaal lag het stoffelijk overschot van den burchtheer, in fijn lijnwaad gewikkeld, op de baar uitgestrekt, in afwachting dat het ter laatste rustplaats zou worden gebracht. De oorlogswerktuigen, die anders de middelruimte der zaal innamen, waren naar buiten gesleept om plaats te maken voor het praalbed des dooden.

Onder een verhemelte, behangen met zwart fluweel, waarin zilveren kruisen waren geborduurd, lag de ontslapene op een kleed van dezelfde stof, waartegen de smetteloos witte wade scherp afstak. Zijn gelaat, dat weldra met den lijkdoek zou omhuld worden, was nog onbedekt, opdat verwanten, vrienden en dienstlieden een laatsten blik mochten werpen op de beminde trekken.

Bij het warme schijnsel der zes groote toortsen, die op hooge koperen kandelaren rondom de katafalk brandden, vertoonde het wasbleeke gelaat, door het glanzend zilver van lokken en baard omlijst, niet de ijzige koude des doods. De grijsaard scheen te sluimeren en de beenige vingeren vouwden zich zoo natuurlijk om het zilveren crucifix op zijn borst, als zou straks de verscheidene zijn dierbaren nog de hand tot afscheid reiken. Ofschoon op hooge jaren, was hij toch nog in betrekkelijke kracht plotseling uit het leven weggerukt; geen uitputtende ziekte was den dood voorafgegaan: de grijsaard lag daar gelijk zijn omgeving hem sinds jaren gekend had.

Twee monniken, geheel in hun witte pijen gedoken, knielden aan weerszijden van het hoofdeinde met gevouwen handen en gebogen hoofd, verdiept in het gebed voor de rust des afgestorvenen. Aan het voeteneinde stonden onbeweeglijk als standbeelden twee wachters in dof metalen maliënkolder en helm met opgeheven speer. De treurende schaar dienstlie den liep op de teenen af en aan om voor het

laatst den geliefden meester te aanschouwen, eer de lijkstoet hem voor altijd uit hun midden zou wegvoeren. Als om zijn sluimering niet te storen spraken ze slechts fluisterend tot elkander en knielden allen in stilte neer om een Vaderons voor de rust zijner ziel te bidden.

Daar verscheen in den wijden deurboog Okko, de jonge burchtheer, van het hoofd tot de voeten in zwarten dos, tusschen zijn broeder Menko en den hoogvvaardigen abt Emo van Bloemhof, een man, dien de kronieken ons beschrijven als van aangenaam uiterlijk, 1 ijzig, haast lang van gestalte, met levendige en opgeruimde gelaatstrek ken, blozende wangen, alleraangenaamst in het gesprek, gemakkelijk in den omgang, gezellig in het samenzijn, van gekuischte welsprekendheid, practisch, waarheidlievend, rechtvaardig in zijn oordeel, een man op wien men rekenen kon en die van zich afsprak waar het pas gaf[1)]. Thans trad hij zwijgend, met strak gelaat, aan de zijde der zonen van zijn overleden vriend binnen.

Okko was bleek als de doode zelf en de ingezonken oogen getuigden dat de krachtige jonkman in de laatste dagen veel had geweend.

Op een wenk van den abt stonden de monniken aan het hoofdeinde der baar van de bidschabel op en verlieten de zaal, gevolgd door de aanwezige dienstlieden, die zich na een laatsten blik op den doode stil verwijderden.

'Stelt u voor de deur,' sprak Emo daarop tot de beide wachters, 'en laat niemand hier binnentreden vóór ik u hier terugroep.'

Ook de wachters verlieten op het bevel van den waardigen kloostervoogd zwijgend de zaal en Emo sloot de dubbele deur achter hen dicht. Okko en Menko waren inmiddels reeds aan de lijkbaar huns vaders op de knieën gezonken. Ook Emo knielde eenige oogenblikken neer, maar vervolgens opstaande, sprak hij waardig en plechtig:

'Okko!'

De jonkman hief het hoofd op, doch liet het onmiddellijk weer op het fluweelen doodskleed zinken.

'Okko,' herhaalde de abt, 'sta op en ween niet langer, maar wees een man. Leer het aan de lijkbaar uws vaders, die zich steeds een man getoond heeft en niets vuriger wenschte dan in u een man te zien.'

'Ik zal het zijn!' sprak de jonkman zich fier oplichtende, en dat korte woord klonk zoo beslist en p[l]echtig als een heilige eed.

'Daartoe helpe u God, mijn zoon,' hernam de abt. 'Gij hebt het uw vader zoo vaak beloofd, en toch, op het oogenblik dat hij meende zijn wensch vervuld te zullen zien, deinsdet gij achteruit.'

'Heer abt, herinner mij daaraan niet,' sprak Okko met smeekend gebaar. 'Mijn hart was verblind. Maar ben ik er niet zwaar genoeg voor gestraft?'

'Zwaarder wellicht dan gij verdiendet, want het was geen boosheid, maar jeugdige lichtzinnigheid, die u den wensch uws grijzen vaders deed in den wind slaan. Geen opzet dreef u, des grijsaards levenseinde te verbitteren, veel minder zijn dood te verhaasten...'

'Ik bid u, heer abt, zwijg daarvan,' smeekte Okko met een blik op den doode, als kon deze het gesprokene verstaan en schaamde hij zich in diens tegenwoordigheid die verwijtende taal te moeten aanhooren.

'Het was jeugdige onbezonnenheid,' ging de abt kalm en langzaam voort, 'jeugdige onbezonnenheid, die u verre dreef van de ouderlijke stinze, waar uw stervende vader te vergeefs de armen uitbreidde en in smartelijk verlangen riep om Okko, zijn beminden zoon.'

1) Dr. Aem. A. Wybrands. De Abdij van Bloemhof, blz. 40.

De jonkman barstte in snikken los en wendde het hoofd om. Menko greep hem met broederlijke deelneming bij de hand en liet het zinkende hoofd van zijn schreienden broeder tegen zijn borst rusten, terwijl hij met half verwijtenden blik opzag naar den abt, als om den strengen man te verbidden.

'Hij is gestorven, zonder te weten waar gij henen waart,' ging deze onverbiddelijk voort, 'in de gedachte dat gij den vader had ontvlucht, wiens laatste woord nog een zegenbede was voor u. Maar nog eens, gij hebt dat niet voorzien en bitter hebt gij uw onbedachtzaamheid beweend. Bij tranen alleen bepaalt echter de zoon zich niet, die iets heeft goed te maken jegens de nagedachtenis zijns vaders. Met daden, niet met ijdele woorden toont de man....'

'Spreek, mijn vader, ik onderwerp mij aan alles,' riep Okko uit, den eerbiedwaardigen kloostervoogd nederig te voet vallende.

'Met stervenden mond,' ging deze voort, 'heeft uw heer vader mij verhaald, hoe het zijn vurigste wensch was dat gij ter kruisvaart zoudt trekken. En mocht hij niet willen,' vojgde hij er bij, 'zoo laat Menko in zijn plaats gaan, opdat vervuld worde wat ik den Heer heb beloofd.' Dat heb ik mijn ouden vriend toegezegd en Menko aarzelde geen oogenblik. Maar niet aan priesters, aan strijders vooral heeft onze Heer in deze dagen behoefte. Niet de mannen des vredes, maar de mannen van wapenen roept Hij op ten heiligen strijd, en daarom zeg ik u: Okko, wilt gij jegens de nagedachtenis uws vaders goedmaken wat ge bij zijn leven tegen hem misdreeft, laat dan uw broeder niet alleen ter kruisvaart gaan, maar trek mede op ter heirvaart Gods!'

'Dat zal ik!' betuigde Okko oprijzende.

'En wat u van den kruistocht terughield, zooals ge mij schreiend hebt bekend?'

'Het zal vergeten zijn.'

'Dat wordt niet van u gevergd, mijn zoon. Ook uw vader zou uw hartewensch gebillijkt hebben, wanneer ge dien niet uit valsche vreeze voor hem verborgen hadt gehouden. Maar hij zou gezegd hebben, gelijk ik thans tot u spreek: Als uw liefde niet standvastig genoeg is, om enkele jaren geduld te oefenen, verdient ze dien naam niet, en als de trouw van jonkvrouw Mabelia niet tegen een tijdelijke scheiding is bestand, is zij uwer onwaardig. Uw liefde is alzoo geen beletsel tot den kruistocht, al verzwaart zij het offer dat gij daarmee brengt. En evenmin is de kruistocht een hinderpaal voor uw liefde, want die wordt daardoor slechts op de proef gesteld en gelouterd om eenmaal des te waardiger de heiliging te ontvangen van den christelijken huwelijksband. Ga dus tot jonkvrouw Mabelia en zeg haar....'

'Neen, mijn vader,' hernam Okko beslist, 'haar mag ik niet meer aanschouwen voor mijn vertrek. Een woord, een traan, een blik van haar zou mijn besluit aan het wankelen kunnen brengen. Straks zal haar vader met de overige edelen uit de nabuurschap hier zijn, om vader grafwaarts te vergezellen. Hem zal ik mijn besluit meedeelen, maar op zijn stins zal hij mij niet meer zien dan eenmaal, als God het geven wil, als ridder van het Heilig Graf. Van morgen af zal mijn eenige gedachte gewijd zijn aan de uitrusting tot den heiligen strijd; al het andere zij verbannen uit mijn geest.'

'Daaraan herken ik den zoon van Ubbo Garvema. Kniel thans neder niet Menko en beloof, in deze wapenzaal, behangen met de zegeteekenen uwer voorzaten, bij het lijk uws vaders, zijn laatsten wensch te vervullen.'

'Vader,' sprak de jonkman met opgeheven hand, zich tot den doode wendende, 'voor de rust uwer ziel en tot uitboeting mijner zonden, voor de eere Gods en tot verlossing van het Heilig Graf zweer ik het zwaard der kruisvaarders aan te nemen.'

'Vader, geef ons daarop uw zegen uit den hooge,' bad Menko, naast zijn broeder nederzinkende.

'Amen,' sprak de abt plechtig, en de handen zegenend over de hoofden der geknielde jongelieden uitstrekkende, voegde hij er bij: 'Zij de barmhartige God met

u en verleene Hij u door Zijn machtige hulp, dat gij het heilig besluit, hier plechtig voor de eere Zijns naams genomen, zegenrijk moogt volbrengen.'

Op dat oogenblik brak de morgenzon door den nevel, die haar tot dusver had omsluierd; door het smalle en hooge venster drong een stroom van gouden licht naar binnen en overgoot het gelaat des ontslapenen met een helderen glans. Hij scheen te glimlachen als iemand, die in zijn sluimering wordt gestreeld door een zoeten droom.

Het drietal beschouwde nog een wijle in stil gepeins de kalme, vrede ademende trekken.

'Staat thans op,' zei eindelijk de abt, 'want de tijd dringt tot de uitvaart.'

Daarop de deur openende, wenkte hij de wachters hun stand weer aan het voeteneinde in te nemen, terwijl de monniken zich opnieuw aan het hoofdeinde zetten om hun gebed te hervatten. Met den jongen burchtheer en Menko begaf hij zich naar de burchtzaal, om de verwanten, vrienden en geburen te begroeten, die van alle zijden gekomen waren om den overledene de laatste eer te bewijzen.

Het was een breede stoet van belangstellenden, die zich in de burchtzaal verzameld had en bij de verschijning van de beide zonen des huizes, door den abt vergezeld, eerbiedig oprezen van de zetels en banken om hun ten bewijze van hartelijke deelneming de hand te drukken. Vooral heer Wiger betuigde den jongen burchtheer zijn innig leedgevoel over het smartelijk verlies, dat hij in zijn ouden vader geleden had; maar tegenover den hoogwaardigen abt van Bloemhof, wien allen de hoogste achting bewezen, legde hij een in het oog loopende koelheid aan den dag.

Allen gaven hun verlangen te kennen, heer Ubbo, van wien zij jarenlang zooveel bewijzen van goede nabuurschap en trouwe vriendendiensten hadden ontvangen, voor het laatst nog eens te zien. Zij daalden derhalve in de wapenzaal af, beschouwden in stilte de kalme, edele trekken, knielden een wijle neder aan de baar om te bidden en besprenkelden het lijk met den palmtak, die naast een zilveren bekken met wijwater op een tafeltje aan het voeteneinde lag.

Op een wenk van den meier naderde daarop een der monniken met een doek van fijn lijnwaad, en na zich vergewist te hebben dat aller belangstelling was voldaan, bedekte hij met den doek het gelaat des dooden. Een zestal dienstlieden vatten vervolgens de baar op en de lijkstoet stelde zich in beweging. Een monnik ging met het kruis voorop; daarna kwamen twee koorknapen in wijd wit linnen gewaad met een rinkelende schel in de hand, wier geklingel reeds van verre het lijk moest aankondigen. De monniken van Bloemhof volgden in hun blanke pijen; de kappen ten teeken van rouw over het hoofd getrokken, en schreden onder statig psalmgezang, met brandende fakkels in de hand, langzaam voorwaarts. Voorafgegaan door een troep wapenknechten in leeren hozen en maliënkolders, met speren gewapend, naderde eindelijk de baar onder het fluweelen baldakijn, met zilver bestikt, welks vier stijlen elk in een kruis uitliepen. Ze werd gevolgd door de verwanten en vrienden, allen in zwarte rouwmantels, waarna een tweede troep wapenknechten den stoet sloot, die door al de dienstlieden, eigenhoorigen, hoevenaars en vrijen, welke zich er bijvoegden, allengs aangroeide tot een ontzaglijke processie.

Met plechtige langzaamheid trok onder het gezang der monniken en het gerinkel der schellen de stoet de poort uit en de brug over en sloeg den weg in naar de kerk van Wittewierum, welker klok de ingetogen schare reeds van verre met droeve galmen tegenklepte. Daar wachtte in de gemetselde groeve de steenen kist, die het stoffelijk overschot van Ubbo Garvema moest ontvangen.

Na afloop der lijkplechtigheden keerden allen weder naar de stins terug, waar in de burchtzaal de tafel gedekt was voor het lijkmaal. Als burchtheer zetelde Okko aan het hoofd van den disch, doch kon zelf geen bete broods door de keel krijgen.

In den zwarten lijfrok met geen ander siersel dan den zilveren gordel, zat hij tusschen de witte gestalten van zijn broeder Menko en den abt van Bloemhof als

het levend beeld van hopeloozen rouw. Bleek en somber staarde hij voor zich en leende ternauwernood het oor aan de broederlijke troostwoorden van Menko of de liefderijke taal van den abt, die hem moed poogden in te spreken of door afleiding

op te beuren. Zij brachten niets anders teweeg dan dat nu en dan in het oog van den treurenden zoon een traan opwelde, die zonder dat hij zelf het merkte langs zijn kaken gleed.

Uit eerbied voor de smart des gastheers werden de gesprekken eerst fluisterend gevoerd, maar langzamerhand werd het drukker en levendiger in de zaal. Het gerinkel van schalen en bekers, het af en aan dribbelen der dienaren, het prikkelend genot van spijs en drank na de droeve, langwijlige plechtigh[ei]d van den morgen oefenden op de gasten een opwekkenden invloed. De stoere, forsche mannen konden niet lang in de stemming blijven, die aan de gelegenheid voegde. Zij vergaten dat zij bij een lijkmaal aanzaten en werden allengs luidruchtig. Sommigen waren van verre gekomen en troffen hier oude bekenden aan, die zij in geen jaren hadden gezien. Anderen knoopten nieuwe kennissen aan. Zoo onderhield heer Wiger zich druk met een jong edelman, Elter in den Oert, *capitaneus* of hoofdeling van Middelstum. Zij hadden het klaarblijkelijk over den abt, want ter sluik zagen beiden nu en dan naar den eerbiedwaardigen kloostervoogd, die in een hoog gestoelte de eereplaats innam naast den gastheer.

'Het bevalt mij niets,' zei de oude edelman tot zijn jongen tafelbuur, 'dat die abt hier zulk een woord voert. Dat voorspelt niets goeds. Zulke kloosterheeren doet men best op een afstand te houden.'

'Gij spreekt als iemand, die daaromtrent al booze ervaring heeft opgedaan,' zei de ander met een sluw lachje.

'Op die ervaring mag ik inderdaad bogen. Hebt gij de abdijen Bloemhof en Rozeveld gezien?'

'Gezien niet, maar ik weet toch wel dat zij haar weelderige namen met recht mogen dragen: ik heb haar rijkdommen en uitgestrekte bezittingen vaak hooren roemen. En dat, schoon ze van geen ouden datum moeten zijn.'

'Niet ouder dan het jaar 1209, toen de bisschop van Munster tot de stichting zijn goedkeuring en machtiging verleende. Maar het convent werd uit ruime beurs aangelegd. Ik kan het weten, want de helft der landerijen, die nu onder Bloemhof en Rozeveld hooren, hadden van rechtswege mij toegekomen.'

De jonge edeling zag op die bewering den spreker verrast en half ongeloovig aan, maar heer Wiger vervolgde:

'Ge moet weten, dat de stichter der dubbele abdij de broer mijner vrouw was. Hij heette Emo, zooals de tegenwoordige abt, die oom tegen hem zeggen moest. Vanjongsaf stonden zijn zinnen al naar de kloostercel, maar zijn ouders hielden er hem van terug, en schoon hij altijd tot de vroomheid neigde - het heette zelfs dat hij op het bloote lijf een grof linnen kleed droeg en onder vasten en bidden zijn lichaam kastijdde - had toch niemand gedacht, dat hij nog als abt sterven zou. Hij had een goede vrouw, was rijk in bezittingen en hoog in aanzien. Zijn huwelijk bleef kinderloos, en dat opende voor zijn beide zusters het vooruitzicht op een vorstelijke erfenis. Ik wil ruiterlijk bekennen, dat ik als vader van een groot gezin op mijn vrouws deel al groote verwachtingen voor de toekomst had gebouwd, toen de brave Emo die met één slag in duigen wierp. Op een goeden dag zei hij tot zijn vrouw en zijn beide zusters, dat hij voornemens was van zijn erfdeel een gezin van vele zonen en dochteren te stichten. Zijn vrouw wist niet hóe zij het met hem had, want aan kinderen viel op hun leeftijd niet meer te denken

VROOLIJK GEZELSCHAP, NAAR DE SCHILDERIJ VAN E. RAU.

Maar spoedig bleek wat de oude in den zin had: hij stak zijn heele vermogen in een kloosterstichting, half voor monniken, en half voor nonnen. Ik denk voor het naast, dat hij zich had laten bepraten door zijn neef, een slimmen vogel, die in Oxford, Parijs en Orleans ter

schole had gelegen en zeker droomde, eens mijter en staf te voeren over de dubbele abdij. Met wederzijdsch goedvinden gingen man en vrouw van elkaar; hun huis Romerswerf werd verbouwd tot een klooster, waar de man zijn intrek nam, terwijl de vrouw een goed heenkomen zocht. Later kregen monniken en nonnen ieder een eigen huis en zoo ontstonden de abdijen Bloemhof en Rozeveld. Emo werd abt van Bloemhof en toen hij eindelijk het hoofd neerlei, werd zijn neef, Emo van Huizinga, die in de heele onderneming zijn rechterhand was geweest en het dan ook al tot prior gebracht had, zijn opvolger als abt Emo II. En zoo komt het dat het hoogwaardig heerschap, dat daar zoo statig tegenover ons zit, meester is van de landerijen, die mijn kinderen hadden moeten erven. Heb ik dus ongelijk, als het mij niets aanstaat, dat ik hem zoo dicht naast den jongen burchtheer zie zitten? Okko mag wel toezien, dat hij zich ook niet laat inpalmen.'

Wiger en Elter zagen beiden naar het hoofdeinde der tafel, verrast door de stilte, die eensklaps het gedruisch in de zaal verving. De jonge burchtheer was van zijn zetel opgestaan zijn bleek gelaat trok onmiddellijk aller aandacht. Hoog verhief zich de rijzige gestalte van den jonkman boven het gezelschap, dat in eerbiedige stilte, deels met gebogen hoofde toeluisterde. Achter hem straalde het blinkende hartvormige schild met het beeld van Richter Gedeon en daarboven de blank gepolijste helm in het zonlicht, dat door de hooge vensters binnenstroomde. Ondanks de smart, die hem zichtbaar neerdrukte, scheen hij in zijn kloek opgerichte houding een ridder, die zijn rusting voor een wijle aan den wand had gehangen, gereed ze onmiddellijk weer aan te gorden.

Met weemoed liet hij den blik rondweiden over die talrijke schaar, welke hij in gelukkiger dagen meermalen in deze burchtzaal had vergaderd gezien ter blijde viering van de groote feesten des huizes, en die thans het lijkmaal had gehouden ter eere van den overleden burchtheer. Zijn stem trilde van aandoening, toen hij de genoodigden aansprak met de recht uit zijn hart opgewelde woorden:

'Edelen en ridders, verwanten en trouwe vrienden mijns vaders, geachte geburen uit den wijden omtrek, gij allen die hier samengekomen zijt om de uitvaart mijns vaders te vieren, hartelijk zeg ik u dank voor de eer, aan de nagedachtenis van den doode bewezen.

Uw deelneming is mij en mijn broeder M[e]nko een groote troost in den diepen rouw, die ons vervult. Gij, die onzen onvergetelijken vader hebt gekend, weet wat wij in hem verliezen. Ik voor mij moet bekennen, dat zijn dood mij eerst recht heeft doen beseffen welk een schat ik in zulk een vader bezat. Bij zijn leven heb ik hem in jeugdige lichtzinnigheid niet genoeg gewaardeerd: ik boet daarvoor door des te dieper zijn verlies te gevoelen.

Gij, die zijn vrienden waart, hebt recht te weten welke zijn laatste wensch was. In den morgen van zijn sterfdag sprak hij zijn verlangen uit, dat ik deze wapenrusting zou aangorden en ter kruisvaart trekken gelijk mijn zalige grootvader, die met Poptatus Ulvinga ten strijde toog tegen de Saracenen. Op dat oogenblik durfde ik den wensch mijns grijzen vaders weerstreven. God weet of ik, door hem aldus te bedroeven, niet zijn dood heb verhaast. Nog met stervenden mond herhaalde hij zijn wensch ten aanhooren van den hoogwaardigen. abt hier aanwezig en mijn broeder. Heden morgen heb ik in hun tegenwoordig heid bij zijn lijkbaar gezworen, den laatsten wil mijns vaders te vervullen. Ik ben dus besloten ter kruisvaart te trekken en met toestemming van zijn hoogwaardigen abt zal mijn broeder mij op den tocht vergezellen. Ik zeg u dit omdat gij als de beste vrienden van ons huis aanspraak

hebt, het eerst van mijn besluit te worden verwittigd, maar ook in de hoop dat mijn voorbeeld velen onder u moge aansporen, mede aan den kruistocht deel te nemen, die in heel Kerstenrijk wordt voorbereid en weldra ook in onze gouwen zal worden gepredikt. De hoogwaardige abt, daaromtrent bericht hebbende gekregen van Meester Olivier van Keulen, die met de kruisprediking is belast, zal u verder inlichten. Vergun mij thans dat ik met herhaalde dankbetuiging oorlof van u neem.

Ik heb nog eenige woorden te spreken met heer Wiger. Gelief mij even te volgen,’ dus wenkte hij dezen.

‘Zei ik niet,’ fluisterde Wiger, onaangenaam verrast, zijn buurman Elter in het oor, ‘dat de aanwezigheid dier monniken niets goeds belooft?’

En met wrevelig gebaar stond hij op om den burchtheer naar het aangrenzend vertrek te volgen, terwijl een verward gemompel en gestommel in de zaal den indruk verried, door de onverwachte meedeeling op de vergaderde edelingen gemaakt. Verrast staken allen de hoofden bijeen; ieder had zijn eigen gevoelen over het besluit der beide broeders en over de uitnoodiging, door Okko tot allen gericht. De jongsten sprongen opgewekt van de banken, sommige ouderen schudden het hoofd; anderen vroegen inlichtingen omtrent de kruisvaartplannen; allen leenden aandachtig het oor, toen abt Emo opstond om aan de woorden zijns jongen vriends nog een opwekking toe te voegen.

Okko stond intusschen in het aangrenzend vertrek tegenover Mabelia's vader, wien hij op korten, vastberaden toon toevoegde:

‘Gij hebt mijn besluit vernomen, heer Wiger. Ik vertrouw dat gij het billijken zult.’

‘Zoo weinig,’ luidde het bescheid, ‘dat ik ternauwernood mijn ooren gelooide, toen ik het vernam. Ter kruisvaart trekken! Dat kan u toch geen ernst zijn?’

‘Meent gij dat ik anders mijn voornemen ten aanhooren van heel het gezelschap zou hebben meegedeeld?’

‘Gij zijt te voorbarig geweest, gij zult er van terugkomen. Het is nog lang eer de kruisvloot uitzeilt en tegen dien tijd zal Mabelia u wel tot verstandiger gedachten hebben gebracht.’

‘Ik denk Mabelia niet meer te zien dan na mijn terugkeer. Haar aanblik zou in staat zijn, mij de lafheid te doen begaan, waartoe gij mij bekwaam acht. Ik mag haar vóór mijn vertrek niet meer aanschouwen. Bewijs mij dus den dienst, haar mijn groete over te brengen met dit pand mijner trouw, en zeg dat ik het zal komen inlossen als ridder van het Heilig Graf.’

Dit zeggende reikte hij den edelman een ring over met flonkerenden steen, waarop deze een begeerig oog vestigde.

‘Ik vrees dat zij het niet zal aanvaarden,’ sprak hij, schoon hij het kleinood uit Okko's hand aannam.

‘Dan kent gij uw Mabelia minder dan ik, heer Wiger. Ik weet het: zij zal schreien bij het ontvangen der boodschap, maar God zal haar sterken en zij zal bidden voor mijn behouden terugkeer en onze gelukkige vereeniging.’

‘Gij vergeet, dat ook haar vader nog iets in dezen heeft mee te spreken.’

‘Haar vader heeft zijn toestemming gegeven tot onze vereeniging. Hij zal zijn woord als edelman niet breken omdat ik den laatsten wil mijns vaders vervul.’

Wiger boog onwillekeurig het hoofd als vernederd door de waardige taal van den jonkman.

‘Nog eens, breng Mabelia zelf uw boodschap,’ zei hij.

‘Ik mag niet,’ sprak de jonkman en hij moest het hoofd afwenden; want bij de gedachte aan Mabelia vreesde hij zijn ontroerd gemoed geen meester te zullen blijven.

‘Ik bid u, heer Wiger, eerbiedig het besluit van een zoon, die den laatsten wensch zijns stervenden vaders bevredigt. Ga en breng Mabelia over wat ik u gezegd heb. Groet ook uw gemalin, want ik zal op uw stins niet meer verschijnen dan als ridder van het Heilig Graf.’

Hij reikte Wiger de hand tot afscheid en toen deze achter het voorhangsel der deur verdwenen was, sloeg hij de handen voor de oogen en schreide als een knaap.

Allengs trokken de gasten huns weegs, en heer Wiger reed in druk gesprek met Elter in den Oert den weg op naar zijn kasteel.

(*Wordt vervolgd.*)

De Groene Draak van Annam.

Er zijn lieden, die op autografen azen, zooals anderen postzegels en vreemde muntstukken bijeenzamelen. De heer Jozef Fournachon had een andere hebbelijkheid, die meer menschen eigen is: de man was verzot op ridderorden.

Professor in de letterkunde aan een inrichting in de Parijsche wijk Montparnasse, en kunstcriticus aan de *Bosphore*, een blad aan zeebelangen gewijd, had hij achtereenvolgens de academische palmen, de ridderorde der Landbouw-Verdienste en de rozet van officier van Kambodja verkregen, wat hem in staat stelde, als hij menschen had of pronken wilde, aan zijne ijdelheid voldoening te geven.

Op de gewone dagen echter stelde hij zich met zijn rozet tevreden, waarop de heterogene kleurschakeeringen overstraald werden door den glans van het vlammendste rood, zoodat hij in de oogen van de leerlingen der inrichting voor een officier van het Legioen van Eer doorging.

Niemand voegden ridderorden dan ook beter dan den heer Jozef Fournachon.

Zijn hals omsloten door een ouderwetschen boord, die aan zijn ontijdig kaal hoofd een plechtigen ernst bijzette; altijd in een tot aan de kin toegeknoopte jas gekleed, het hoofd bedekt met een hoed met breede randen, waaronder aan de slapen een vlokje witte haren te voorschijn kwam, had hij majesteit in zijn houding en deftigheid in zijn gang. Juist wegens deze lichamelijke hoedanigheden werd hij door het hoofd der inrichting, wiens ijdelheid hij streelde, zeer op prijs gesteld, en bij plechtige gelegenheden werd ook altijd met den heer Fournachon uitgepakt en gepronkt.

Aan de *Bosphore* daarentegen, en in de we reld der letteren, waartoe hij, dank zijn ambt van kunstcriticus, nu en dan toegang had, werd hij te minder gerespecteerd, naarmate hij zich meer een air van gewicht en voornaamheid gaf. Zijn confraters vermaakten zich met hem, maar bleven hierbij steeds binnen de perken der betamelijkheid. Hun spotternij was nooit bitter of verbitterend, integendeel, zij overlaadden hem veeleer met overdreven en onzinnige complimenten, verhieven zijn verdiensten tot in de wolken, en verklaarden niet te begrijpen, waarom de minister hem in plaats van het violette lintje niet het kruis van het Legioen van Eer had geschonken. Zijn *Indrukken van een onpartijdig criticus,* een kleine brochure van een vijftig bladzij's, waarvan hij zelf de uitgaaf bekostigd had, waren alleen meer waard dan de beste voortbrengselen van dat soort. Volgens het zeggen zijner confraters en van de heele redactie der *Bosphore,* lag, zoo de heer Jozef Fournachon in de critiek geen hoogeren rang innam, de heele schuld hieraan, dat zijn tijdgenooten hem niet op zijn juiste waarde wisten te schatten.... enz. Op zekeren keer echter werd de scherts zoo ver gedreven, dat de redacteur van de *Bosphore* in werkelijkheid boos werd. Nu besloten zijn collega's eenparig, hem een poets te bakken. Zij zeiden tot elkaar:

‘We zullen Fournachon met den “groenen Draak van Annam” decoreeren!’

Om hierin te slagen, spraken zij af, een paar weken met hun plagerijen op te houden, en dezen tijd voor de noodige voorbereidselen te gebruiken.

Een der redacteurs wist zich, toen hij een paar dagen later naar het ministerie van Marine ging om inlichtingen voor het blad, een paar vellen groot papier met het

hoofdje van het ministerie te verschaffen. Hij eigende zich verder eenige enveloppen, wat postpapier in groot en klein formaat toe; en toen de heeren eenmaal in het bezit der noodige materialen waren, begaven zij zich aan het werk.

Met groote handigheid schreven zij bovenaan en op de marge van het blad, dat bestemd was om voor het benoemingsdecreet door te gaan, een volgcijfer, maakten den tekst op en bootsten op voortreffelijke wijze de handteekening van het hoofd van den staat na. Wat het zegel betreft, dat onmisbaar werd geoordeeld, om aan het decreet een karakter van on betwistbare echtheid te geven, dit bootsten zij na met behulp van een vijffrankstuk, waarvan zij de keerzijde, die het beeld der republiek draagt, met een blauw potlood bekrasten om het daarna op het papier af te drukken.

Toen alles nu naar behooren geregeld was, sloten zij het vel papier in een gele enveloppe, die het hoofdje van het ministerie van Marine en Koloniën droeg, door welks tusschenkomst buitenlandsche ridderorden aan de titularissen worden ter hand gesteld. Hierna verzegelden zij het met vijf groote roode zegels, en plaatsten boven het adres de twee gebruikelijkeletters P.O., hetgeen beteekent, dat het schrijven per order aan een gemeente-ambtenaar zal ter hand gesteld worden, die het den betrokken persoon rechtstreeks moet doen toekomen. Zij wachtten nu nog slechts op de eerste gelegenheid de beste, dat de heer Fournachon ter redactie zou verschijnen. Hij kwam er niet dagelijks, daar zijn ambt van professor hem bijna voortdurend aan meergenoemde inrichting gebonden hield. Op den avond, dat zijn weekartikel moest gezet worden, kwam hij echter steeds een paar uren op het redactie-bureau doorbrengen.

Een paar dagen later kregen de samenzweerders het niets kwaads vermoedende gezicht van den heer Jozef Fournachon weer te zien. Als naar gewoonte drukte hij zijn aanwezigen medewerkers de hand, hing zijn jas en hoed aan den kapstok, haalde zijn van te voren opgesteld artikel voor den dag en ging in een hoek van het vertrek zitten om het nog eens over te lezen en er de laatste hand aan te leggen.

Het personeel van het blad wist reeds lang hoe het zich had te gedragen. De confraters, op hun respectieve plaatsen gezeten, wendden een voorbeeldigen ijver voor, en Fournachon zelf was in de lezing van zijn artikel verdiept, toen de looper der redactie hem met de blinde onverstoorbaarheid van een man, die een gegeven bevel opvolgt, het quasi-ministerieele schrijven overhandigde.

Fournachon keek verbaasd op.

Bij het zien der groote gele enveloppe, die het hoofdje van het ministerie droeg, en waarvan hij aanstonds het formaat herkende, daar hij er zoo een reeds ontvangen had bij zijn benoeming in de orde van Kambodja, voelde hij, dat al zijn bloed hem naar de wangen steeg. De twee letters P.O., die met blauwe inkt boven het adres waren aangebracht, waren oorzaak, dat hij geheel van streek raakte en in zijn zwijmel van geluk en trots in het eerst geen woord kon uiten. Hij herinnerde zich de gewaarwordingen, die hij bij een vorige decoratie ondervonden had, en zelfs voor hij de enveloppe opengebroken had, dacht hij bij zich zelf: 'Een nieuwe ridderorde!'

Deze hypothese was uit zijn oogpunt zoo waarschijnlijk, hij meende deze vierde eervolle onderscheiding zoo wel verdiend te hebben, dat hij zijn confraters getuige wilde doen zijn van het hem overstelpend geluk.

'Mijneheeren,' zei hij met trillende stem, terwijl hij met een triomfantelijken glimlach om het gelaat opstond en met de enveloppe in de hand op hen toetrad, 'ik heb zooeven een kennisgeving van het ministerie van Marine ontvangen!....'

'Wel, wel!' riep een stem in het redactievertrek, met iets spottends in zijn toon, 'zeker een ridderorde, mijnheer Fournachon!'

‘Wat! weer een?’ vroegen verscheidene medewerkers te gelijk.

En, als één man opstaande, verlieten de redacteurs der *Bosphore* hun plaats, om op Fournachon toe te treden en bij het openbreken der enveloppe tegenwoordig te zijn.

‘Maak ze gauw open!’ zei een der journalisten.

‘Haast je dan toch!’ zei een ander.

Een derde las hardop het opschrift der enveloppe:

Aan den heer Jozef Fournachon, Publicist, Redacteur aan de *Bosphore*, Rue d'Aboukir, Parijs.

Met een van ontroering bevende hand maakte Fournachon de enveloppe open, haalde er een groot papier uit, ontvouwde het langzaam en plechtig en zette zijn lorgnet op om de kennisgeving te lezen.

Te midden der met meesterhand in rondschrift gecalligrapheerde letters onderscheidde hij enkel deze woorden: ‘Officier van de orde van den groenen Draak van Annam,’ en riep uit:

‘Net zooals ik gedacht had!’

‘Wat, wat?’ riepen verscheidene stemmen te gelijk.

‘Hij is tot officier van den groenen Draak van Annam benoemd!’

‘Die Fournachon is een gelukskind!’

‘Is ze rood?’ vroeg de nieuw gedecoreerde gejaagd.

‘Ja.... ja.... vuurrood! En nog wel officier! 't Is geen bagatel! Nu zal men toch stellig gaan gelooven, dat je officier van het Legioen van Eer bent!’

‘Wel neen,’ zei een ander, ‘de groene Draak van Annam.... die moet groen zijn....’

‘Is ze groen?’ riep de heer Fournachon teleurgesteld uit. ‘Weergaasch, me dunkt....’

En hij bleef een oogenblik verzonken in de beschouwing van het decreet, dat het volgende bevatte:

‘Art. 1. De heer Jozef Isidorus Fournachon, publicist, is benoemd tot officier van de orde van den groenen Draak van Annam.

Art. 2. De minister van Marine en van Koloniën is belast met de uitvoering van dit decreet.’

Fournachon liet geruimen tijd zijn bewondering den vrijen loop, terwijl de medewerkers van de *Bosphore*, die met onverstoorbare koelbloedigheid hun rol speelden, schijnbaar verteerd werden door losinnerlijke jaloezie en kwalijk verborgen afgunst.

Plotseling brak de storm los:

‘Wat heeft die leukert van een Fournachon al moeten doen,’ riep een zijner confraters uit, ‘om dat nieuwe lintje te krijgen!’

Deze uitroep, waarvan Fournachon al de onbillijkheid gevoelde, ontlokte hem de volgende categorische betuiging:

‘Ik zweer u, dat ik zelfs geen voet verzet heb om deze decoratie machtig te worden!’

‘Kom, dat weten wij wel beter!’

‘Mijn waarde,’ gaf de kunstcriticus met waardigheid ten antwoord, ‘je zou me beleedigen door te veronderstellen....’

‘Nu, maak dat anderen wijs! Denk je, dat wij gelooven, dat de ridderorden vanzelf komen.... Je weet opperbest, waaraan je die nieuwe onderscheiding te danken hebt!’

‘Ik zweer je, dat ik er niets van weet,’ betuigde Fournachon.

‘Denk eens goed na.’

‘Ik hoef niet na te denken,’ zei hij; ‘ik verzeker je....’

Toen niemand der aanwezigen meer hiertegen protesteerde, zei hij op vroolijken toon:

'Persoonlijk kan mij deze decoratie niets schelen, maar mijn vrouw zal er pleizier van hebben.... Ik heb juist van avond een paar kennissen te dineeren....'

Zijn medewerkers schenen er lust in te hebben, in een luidruchtige lachbui uit te barsten, maar zij wisten zich te bedwingen, en genoten met kleine teugjes het welslagen eener poets, die boven alle verwachting gelukte.

Beurtelings kwamen zij het decreet in handen nemen, lazen en herlazen het met de grootst mogelijke aandacht, terwijl Fournachon in peinzende houding bleef staan, sprakeloos en onthutst door het gewicht van zijn geluk.

'Wat dunk je,' zei een der redacteurs, die het plaatselijk nieuws voor zijn rekening had, 'indien wij hiervan in ons blad melding maakten?'

'Wis en zeker moet je dat!' riepen de medewerkers van den kunstcriticus in koor.

'Waarlijk, dat zou heel lief van je zijn,' lispelde de nieuw gedecoreerde bescheiden.

De redacteur ging voor zijn tafel zitten, nam zijn pen op en zei hardop, als had hij het bericht reeds te voren klaar gemaakt:

'Het doet ons genoegen, onzen lezers te kunnen meedeelen, dat onze talentvolle medewerker.... is het zoo goed?'

'Neen!.... neen!.... talentvol dat is overdreven!' viel Fournachon hem in de rede.

En zelf de redactie van het entrefilet opmakend, voegde hij er bij:

'Schrijf: Het doet ons genoegen, onzen lezers te kunnen mededeelen, dat onze medewerker en vriend, de heer Jozef Fournachon, kunstcriticus aan de *Bosphore*, benoemd is tot officier van de orde van den groenen Draak van Annam.'

'Maar, à propos, waarde heer,' hernam een ander, die een nieuwen aanval wilde wagen, 'hoe verklaar je toch, dat men je met den groenen Draak gedecoreerd heeft, als je blijft volhouder, dat je er geheel vreemd aan bent?'

'Lieve hemel, ik kan mij die zaak heel goed verklaren,' antwoordde op vastberaden toon de heer Fournachon, die ten laatste ontdekt had, dat hij gegronde aanspraken op deze nieuwe onderscheiding kon doen gelden. 'In mijn werk, *de Indrukken van een onpartijdig criticus* heb ik een soort van parallel getrokken tusschen de Fransche en de Japansche kunst.... Het is zeer goed mogelijk, dat de minister..... wien ik, dit geef ik toe, een gebonden exemplaar van mijn brochure heb doen toekomen....'

'Ah zoo, daar heb je 't al!' riepen de redacteurs der *Bosphore* uit, die het uur der onthullingen zagen naderen.

'Ik heb het zonder de minste bijbedoeling gedaan!' verklaarde Fournachon min of meer verlegen.

'Natuurlijk, dat wordt altijd gezegd,' merkte een der medewerkers spottend aan.

'Nog zou het mij niets verwonderen,' vervolgde Fournachon, 'als een goed vriend van me, de heer José de los Montes, een Spanjaard, die onlangs een pleizierreisje naar Indië gemaakt heeft en daar invloedrijke relaties heeft, mij dit klein blijk van genegenheid had willen bewijzen.... Hij weet wel, dat ik niet meer om ridderorden geef.... ik heb er al drie.... maar 't is om mijn vrouw!'....

'Kom, kom, Fournachon, ik zie, dat je niet stellig op den groenen Draak rekende, maar dat deze verrassing je toch niet bijster verrast.'

'Ik heb je immers gezegd, hoe de vork aan den steel heeft moeten zitten.'

'A propos,' zei een ander, 'je hebt den knecht, die je je benoeming gebracht heeft, nog niets gegeven.'

'Waarachtig, dat is waar ook,' zei de kunstcriticus, terwijl hij den duim en den wijsvinger zijner rechterhand in zijn vestjeszak stak, 'wat dunk je, een tweefrankstuk?'....

''t Is wel een vijffrankstuk waard,' merkte de redacteur der Sport aan.

'Drommels, 't is anders.... enfin, laat ik een vijffrankstuk geven!' besloot Fournachon na een korte aarzeling.

Hij belde en gaf den binnentredende bediende een vijffrankstuk, dat met dankbaarheid werd aangenomen.

'Wat dunkt jelui, zoo we nu weer aan het werk gingen?' ried de parlementaire verslaggever aan. En zich tot Fournachon wendende, voegde hij er bij:

'Jij, die gewoonlijk om zeven uur dineert en juist van avond volk krijgt, komt zeker té laat.'

(*Slot volgt.*)

Bij de Platen.

Vroolijk gezelschap. -

Dat de Tirolers vroolijke luitjes zijn hebben onze lezers al uit menig aardig tafereeltje van Defregger of zijn navolgers kunnen opmaken. Ook de schilderij van Rau, in dit nummer weergegeven, kan hen daarvan weer overtuigen. Het is klaarblijkelijk feest of althans Zondagmiddag, want het vrij talrijke gezelschap heeft kennelijk niets anders om handen dan zich te vermaken. De dochter des huizes speelt op de *Zither*, een eenvoudig soort snaarinstrument, dat in Beieren even populair is als bij ons de harmonica. Een der gasten begeleidt haar daarbij op de fluit, ook al een geliefkoosd speeltuig der muzikale bergbewoners, terwijl de lustige jager op den voorgrond met genoegen naar het vroolijke deuntje luistert en er zijn pijp bij vergeet. Een derde houdt in den hoek een paar andere meisjes bezig met het vermakelijk relaas van de een of andere grap, en de oude man, die met zijn kleindochtertje tegen de knie op den achtergrond zit, ziet het vroolijke leventje gemoedelijk aan.

Jongen, pas op je tellen. -

Ook gemoedelijk, maar toch van heel anderen aard is dit tooneel, dat ons uit het onbezorgde leven der argelooze bergbewoners in eens verplaatst in de wereld van zaken. Best mogelijk dat we hier een dier slimme *Bauernfänger* of boerenbedriegers voor ons hebben, die onder de eenvoudige landlui soms zulke uitstekende zaakjes weten te maken. Ondanks zijn patriarchaal voorkomen ziet de oude er uitgeslapen genoeg uit, en de jongen, dien hij in de geheimen van het vak inwijdt, belooft met de wenken zijn voordeel te doen. Laten de boertjes zich intusschen maar vroolijk maken; in het kantoortje van den ouden schacheraar worden de plannetjes gesmeed om hun de centen uit den zak te kloppen.

Wetenswaardig Allerlei.

Een rijke familie-boekerij. -

De kostbare familieboekerij van het Romeinsche vorstengeslacht der Borghese is ten gevolge van geldelijke verlegenheid der vorsten, in veiling gebracht en door Z.H. den Paus voor de Vaticaansche bibliotheek aangekocht. De koopprijs bedraagt een millioen lire, waaruit, zoo hiervoor nog bewijs noodig mocht zijn, afdoende blijkt, dat de H. Vader voor de bevordering van kunsten en wetenschappen heel wat over heeft.

Behalve den Paus heeft ook het Pruisische Instituut voor geschiedenis getracht, in het bezit van dien kostbaren boekenschat te komen.

Zelfs liberale bladen hebben er op gewezen, dat het den geschiedvorschers genoegen zal doen, dat deze boekverzameling, die tot dusver zoo moeilijk toegankelijk was, in het Vaticaan zal belanden, waar zij nu tot ieders beschikking

zal zijn. De Paus heeft niet alleen de Vaticaansche bibliotheek, maar ook het Pauselijke geheim archief, dat een onmetelijken schat van handschriften bevat en vroeger alleen op vorstelijke voorspraak toegankelijk was, voor de geleerden van alle landen ontsloten. Een afzonderlijke studiezaal, ongetwijfeld de grootste dezer soort in Italië, is hiervoor ingericht, en, zoover de ruimte het toelaat, kan elke geleerde, die schriftelijk om toestemming vraagt, daarvan gebruik maken. Men begrijpt dat dit vlijtig gedaan wordt; van de 32 plaatsen zijn tegenwoordig alle op vier na bezet, en de zaal herbergt een bonte mengeling van studeerenden van den wereldlijken en geestelijken stand. Naast Italianen vorschen en snuffelen daar Franschen, Belgen, Hongaren, Polen, de heeren van het Instituut voor geschiedenis en van de *Görres-Gesellschaft* uit Duitschland, een bisschop, twee Dominicanen, terwijl de geleerde Jesuïeten en Benedictijnen niet ontbreken en naast hen een gereformeerde godgeleerde uit Zwitserland dezelfde gastvrijheid geniet.

Een vóórhistorische colossus. -

In het westelijk gedeelte van Java, in het Kendenggebergte, heeft men in groote hoeveelheid de merkwaardige overblijfselen gevonden van het vermaarde Sivatherium, een monsterachtig hert van reusachtige grootte, in omvang zelfs nog

den olifant overtreffend. Deze vóórhistorische colossus geleek op den eland, maar naast het Sivatherium zou de eland, de grootste der nog bestaande hertensoorten, maar een dwerg zijn.

'JONGEN, PAS OP JE TELLEN,' NAAR DE SCHILDERIJ VAN J. KAUFMANN.

Zijn kop was van een bouw, zooals men dien bij geen enkel bekend dier heeft aangetroffen, en gewapend met vier reusachtige horens, twee bovenaan, en de twee andere, die grooter waren, vlak bij de oogen. Dit gewei, dat ruim vertakt was, gaf aan dit reuzenhert een schrikwekkenden aanblik. Zware manen versierden zijn stevigen nek, die even dik was als de stam van een eik, terwijl zijn hoef op den grond een diep spoor achterliet.

Hoeveel is een billioen? -

Om een billioen te tellen zou een mensch, als hij zestig telt in de minuut, nacht en dag rusteloos voorttellende, 31.709 jaren, 289 dagen, 1 uur, 46 minuten en 40 seconden werk hebben. Moesten er in één jaar een billioen guldens geteld worden, dan zouden daartoe 31.907 menschen noodig zijn, die zonder ook maar even uit te blazen onophoudelijk 60 guldens in de minuut telden. Denkt men zich een billioen in guldens, dan zouden daartoe ten naaste bij 175.000.000 centenaars zilver moeten gemunt worden, een massa, tot welker vervoer niet minder dan 4.407.000 paarden noodig zouden zijn.

Het zegellak. -

Tot het einde der middeleeuwen was men gewoon een brief te verzegelen met was, waaraan men echter verschillende kleuren wist te geven. In het midden der 16e eeuw werd het lak ingevoerd dat waarschijnlijk in China is uitgevonden en door de Portugeezen in Europa bekend werd gemaakt. Het oudste lakzegel dat men kent werd gevonden op een brief van Gerhard Hermann, den gevolmachtigde van Philips Frans, graaf van Daun.

Zegelringen. -

Zegelringen waren reeds in de oudste tijden bekend. Hannibal droeg in dusdanigen ring het vergif, waardoor hij in 183 v.C. een einde aan zijn leven maakte. Volgens Plinius, Suetonius en Diodorus prijkten op den ring van Pompejus drie tropeeën als zinnebeelden van zijn overwinningen over de drie werelddeelen: Europa, Azië en Afrika; op den ring van Julius Cesar was een gewrapende Venus gegraveerd, op dien van Augustus, eerst een sfinx, daarna de beeltenis van Alexander den Groote en eindelijk zijn eigen beeld, dat zijne opvolgers bleven dragen.

[Nummer 22]

De tocht naar Damiate.
(Anno domini MCCXIX)
door J.R. van der Lans.

V.

Groote bedrijvigheid heerschte in de aloude stad Dokkum; want het was St.-Bonifaciusdag en men vierde de gedachtenis van den roemrijken apostel der Nederlanden, die daar den 4^{en} Juni van het jaar 754 onder de moordbijl der heidenen den marteldood voor Christus naam was gestorven. Uit alle oorden van Friesland en ver daarbuiten waren duizenden pelgrims samengestroomd tot het houden der jaarlijksche *statio* of proces[s]ie naar de heilige plek, waar eenmaal het bloed des martelaars had gevloeid en sinds een immer vlietende bron was ontsprongen, als het beeld der onuitputtelijke stroomen van genade, door de voorspraak des heiligen hier van den Hemel verkregen.

De nauwe en bochtige straten wemelden van vreemdelingen in allerlei kleederdracht, trotsche edelen in mantels van Oostersche zijde en fulp, hoog gezeten op hun fiere rossen met kleurige schabrakken en zilveren toomen, statige edelvrouwen in goudbrocaat met sluiers van kostelijk lijnwaad, die golvend neerhingen langs de zijden harer huppelende hakkeneien; eerzame poorters in hun bruine of blauwe mantels van Friesch laken; gansche scharen van buitenlieden, vrijen en hoorigen, de laatsten kenbaar aan hun kort geknipte haren, mannen en vrouwen, jongelingen, jongedochters en kinderen, monniken in witte, bruine, grauwe of zwarte pijen, wapenknechten en dienstlieden, behoorende tot den stoet der edelen, - kortom een bonte, woelende en joelende menigte, te voet en te paard, op huifkarren en in reiswagens, voertuigen van allerlei vorm, waar men op de kussens of de bussels stroo hier en daar zieken, verlamden of gebrekkigen zag uitgestrekt, die van de wonderdadige kracht der St.-Bonifaciusbron genezing hoopten.

Ondanks de proote menigte vreemdelingen waren de eigenlijke bewoners der Friesche gouwen gemakkelijk te herkennen aan den bijzonderen rijkdom hunner kleedij; want, zegt de kroniekschrijver Schotanus, ‘in somma nergens wert meer silver ghedragen dan in dit Landt.’

De mannen droegen hozen uit één stuk, hoog in de middel opgaande, ver boven de knieën met gehakkelde boorden versierd, die daarop genaaid waren. Een kortlijvig wambuis was met haken aan dit onderkleed bevestigd. Daarover droegen zij een paltrok, die meest tot de knieën reikte en waarvan het korte bovenlijf voor de borst prijkte met een vierkant stuk laken, vol en dicht in kleine vouwen geplooid en met zilveren spangen bezet. Zulke spangen bedekten met haar glimmende toppen soms het heele kleed, zoowel van voren als van achteren en tot op de wijde mouwen. Aanzienlijke edelen lieten ze vergulden, doch die van minderen rang, alsmede burgers en eigenerfden droegen ze blank en enkel op het bovenlijf.

MONDIGVERKLARING, NAAR DE SCHILDERIJ VAN E. NOVAK.

Allen pronkten met zilveren gordels, des te breeder naarmate de middelen van den drager het gedoogden. Sommigen droegen laag uit-

gesneden schoenen, met banden op den voet samengebonden; anderen hooge schoenen, van voren met een gekromden tip of horen versierd. Edelen en onedelen hadden dezelfde lage hoeden, welker opgewipte randen bij den adel met twee of drie paar zilveren haken vastgehecht, bij de minderen met snoeren aaneengeregen waren.

De vrouwen droegen overrokken, soms met diepe, maar meestal met kleine vastgehechte vouwen geplooid. De bovenlijven stonden stijf van de verguld zilveren, zoo ronde als vierkante spangen, althans bij de edelvrouwen, die 'd'on-edele in der Spanghen veelheyt te boven ginghen.' Twee rijen dier blinkende sieraden liepen over de schouders voor en achter over het lijf naar beneden en kwamen op de borst samen in een blinkend sieraad, dat bij sommigen in een verguld zilveren plaat bestond, waarop de een of andere beeltenis uitgestoken was, bij anderen in een verheven roos, uit verscheidene ronde stukken samengesteld. Om de middel werd het kleed opgehouden door een zwaren vergulden gordel, waaraan een groote vijftig of rozenkrans hing van zwarte en roode koralen naast een zilveren messcheede en een ronden zilveren sleutelknoop. Droegen de vrouwen heele mouwen, dan waren ze tot op de hand met spangen bezet; droegen ze steekmouwen, dan waren die tot aan den elleboog met groote zilveren haken versierd.

Het hoofd was bedekt met een hoofd- of holdoek, die nu eens dicht om de haren gewonden en dan slechts met drie spelden vastgehecht was. De huiken of mantels waren vol kleine vouwtjes, terwijl de boord ter breedte van een voet ook met verguld zilveren spangen bezet was. In plaats van de huiken werden om de lichtheid soms een soort van kappen gedragen, die ook met spangen versierd, van achteren in een langen sleep of staart uitliepen[1)].

Voor elke herberg, voor elk klooster of deftige huizinge was groot gedrang van gasten, die een onderkomen verlangden; want velen, die van verre gekomen waren, dienden in de stad te overnachten. Er was geen poorter, die geen verwanten of vrienden over had, geen huis zoo gering, dat niet één of meer pelgrims herbergde en honderden, reeds 's avonds te voren aangekomen, hadden den kor en Juni-nacht onder den blooten hemel moeten doorbrengen.

Gelukkig was het weer zachter dan anders het vroege voorjaar meebracht in deze noordelijke streken, en thans nu de morgenzon reeds hoog aan den licht bewolkten hemel praalde, leende zij aan den kleurentooi der bont geschakeerde menigte en der helder rood of groen geschilderde houten huizen, van wier spitse, vooruitstekende gevels slingers van groen en bloemen afhingen, een bijna zuidelijk warmen gloed.

Daar weergalmden de eerste statige klokketonen uit den hoogen toren der trotsche basiliek, door koning Pepijn weinige jaren na den marteldood des H. Bonifacius gesticht en behalve aan den apostel van Friesland ook aan den H. Paulus, den grooten apostel der volken gewijd[2)]. Het was een schitterend heiligdom, zoowel Dokkums schutspatroon als den koninklijken stichter waardig, die in 752 door Bonifacius, den primaat van Germanië, tot koning der Franken was gezalfd.

Met vorstelijke vrijgevigheid gebouwd, was het in den loop van vier en een halve eeuw aanmerkelijk verrijkt door de godvruchtige mildheid der pelgrims, die uit alle Friesche gouwen, van de boorden van Rijn en Maze, ja tot ver uit Franken- en Saksenland herwaarts kwamen om te bidden op de plek, door het bloed des martelaars geheiligd.

1) Schotanus, Geschiedenissen van Frieslandt, blz. 105.
2) Dit eerwaardig gebouw is in 1589 door de Hervormden 'wegens bouwvalligheid' afgebroken. De toren ter hoogte van 62 el bleef echter staan tot het jaar 1830, toen ook dit laatste overblijfsel der aloude basiliek van den H. Bonifacius werd gesloopt. Kerk en klooster stonden aan het Oude Kerkhof, waar nu het Weeshuis is.

Maar de grootste schat der rijke basiliek, de trots van Dokkum en gansch Friesland, waren de kostbare relieken van den bloedgetuige, hier bewaard: zijn gouden kelk, zijn ivoren staf, het Evangelieboek met eigen hand door hem geschreven, zijn witte *casula* en blauwe koorkap, met verschillende kleuren doorwerkt, vijf brooden op wonderdadige wijze in steenen veranderd, en, als het kostelijkste kleinood, in een zilveren kasse, de achterschedel des martelaars, met de diepe klove, daarin door de bijl des moordenaars gehouwen.

Op St.-Bonifaciusdag prijkten al die onschatbare overblijfselen op en bij den hoogen autaar en werden na afloop der misse plechtig den vromen pelgrims ter vereering vertoond. Ter bewaking al dezer schatten had zich in de schaduw des heiligdoms als een lijfwacht opgesteld van vrome monniken, die de kerk van Dokkum bedienden en niet enkel in de geestelijke behoeften der talrijke pelgrims voorzagen, maar ook gastvrij huisvesting en spijze verschaften aan zoovelen, als de uitgestrekte kloostergebouwen maar konden bevatten. De abdij, waar verscheidene honderden monniken naar den regel van Premonstreit leefden[1)], was als een stad in de stad, een heilige veste van gebed en versterving, van gastvrijheid en christelijke liefde, een vaste burcht des Christendoms, verrezen op de plek, waar Bonifacius, de groote kampioen des geloofs, zijn roemrijke zege op het heidendom had behaald.

In dichte drommen stroomden de geloovigen naar den wijden tempel om deel te nemen aan de processie, die zich straks van daaruit zou begeven naar het eigenlijke martelveld buiten de Woudpoort. Edelen en hoorigen, poorters en buitenlieden, vrijen en laten mengden zich in bonte mengeling dooreen, allen op dat oogenblik met dezelfde gevoelens bezield, - treffend beeld der christelijke gelijkheid en broederschap, die ondanks de scherpe afscheiding der standen, welke de middeleeuwen kenmerkte, heel de toenmalige maatschappij beheerschte. Heeren en knechten, edelvrouwen en dienstmaagden gevoelden zich voor God gelijk als broeders en zusters in Christus.

Achter een schamel troepje buitenlieden schreed aan de zijde eener dienaresse een jonkvrouw voort, wier mantel van zeegroen fluweel met gouden stippen was overzaaid, en wier blonde los hangende lokken op het hoofd door een holdoek van brocaat met drie gouden spelden werden bijeengehouden. Het was Mabelia, heer Wigers dochter, ditmaal niet zoo blij en blozend van gelaat als toen zij, weinige weken geleden, op den burcht haars vaders, den beminden Okko den dronk toebracht op hun spoedige vereeniging.

Helaas, op dat uur van hoopvol geluk waren dagen van wreede teleurstelling, bange vermoedens en stille tranen gevolgd. Okko verscheen niet meer op de stinze, en haar vader, die toch op heer Ubbo's lijk maal geweest was, had zelfs geen groet meegebracht voor haar, die toch zoo innig deelde in den plotselingen rouw over den jonkman gekomen. Gewis, dacht zij, had de smart diens gemoed in de eerste dagen zoodanig overstelpt, dat er in zijn gedachten voor Mabelia geen plaats meer overschoot. Maar moest hij haar daarom geheel vergeten, terwijl zij zoo innig begeerde hem een woord van troost toe te spreken?

De eene dag vervloog na den andere, weken volgden elkander op, zonder dat de jonge burchtheer iets van zich liet hooren. En wat Mabelia vooral met bange bekommering vervulde, was de volslagen verandering in de gezindheid haars vader ten opzichte van den jonkman, dien hij vroeger zoo warm als toekomstig schoonzoon had ingehaald. Op Mabelia's vragen had hij slechts ontwijkende antwoorden, hierop neerkomende dat zij zich Okko maar uit het hoofd moest zetten. Hij ging ter kruisvaart, heette het, dit was de laatste wil zijns stervenden vaders geweest. Goed, een zoo heiligen wensch mocht hij als rechtgeaard zoon niet weerstreven. Maar waarom moest Mabelia zulks van anderen vernemen? Had zij niet het recht, door hem zelf met dat besluit te worden bekend gemaakt? Waartoe dat geheimzinnig,

1) Na den grooten watervloed van 5 Februari 1288 bedroeg het aantal hier overgebleven monniken nog 400.

dat kwellend, dat beleedigend stilzwijgen? Haar vader haalde de schouders op, mompelde iets van onbetrouwbaarheid der beloften van baardelooze jonkmans, voer uit tegen de kruisprediking, die hun het hoofd op hol bracht of tegen den abt van Bloemhof, die Okko had ingepalmd, en eindigde geregeld met een warme loftuiting op zijn nieuwen vriend, Elter in den Oert, die wel wijzer was en liever het oog bleef houden op zijn uitgestrekte bezittingen dan aan een reis te denken naar het land der Saracenen.

En met eiken dag werd het haar duidelijker: Okko moest zij vergeten om zich aan het denkbeeld te gewennen, Elter te beschouwen als den haar bestemden gemaal, Elter met zijn koude, sluwe oogen, wier blik haar een huivering door de leden joeg, telkens als die den haren ontmoette.

Er kwam een onverklaarbare angst over haar, een voorgevoel van nameloos leed, dat haar boven het hoofd hing. En een onweerstaanbare aandrang dreef haar naar Dokkum, naar de heilige genadeplek, als zei haar een inwendige stem, dat heur daar troost en verlichting zou worden geschonken in de bange bekommering.

Zwijgend en met ernstige blikken schreed zij, op den arm der dienstmaagd leunende, tusschen de menigte voort, voorafgegaan door een paar knechten haars vaders, die haar den weg baanden door het gedrang. Achter haar kwamen nog enkele dienaren en vervolgens heer Wiger zelf in gezelschap van Elter, hooghartig den blik latende weiden over de kerkwaarts stroomende schare.

Plotseling voelde de dienstmaagd zich door haar jonge meesteres bij den arm gegrepen en blikte haar verrast in het bleek en ontsteld gelaat.

'Wat schort u, mejonkvrouwe?' vroeg zij.

'Dat was *hij*,' zei Mabelia met bevende lippen. 'Hebt ge hem niet gezien?'

De dienares wierp een onderzoekenden blik in het rond, maar in de bonte wemeling van hoofden, die haar van alle zijden omgaven, vermocht zij den persoon niet te herkennen, wiens plotselinge aanblik de jonkvrouw dus had geschokt. Een breede menschenstroom uit een zijstraat drong op dat oogenblik het gezelschap in een andere richting; men naderde het kerkgebouw, welks voorplein was ingenomen door uitstallingen van kooplieden uit Stavoren, Deventer en Utrecht, die den voorbijgangers hun lijnwaad en goudlaken, hun purperen mantels of zilveren zwaardhangers, hun crucifixen, beelden en snuisterijen van metaal, hout of gesneden ivoor aanprezen. Luider en luider klonk het klokgelui uit de galmgaten des torens, en te midden van al dat gewoel en geraas was het niet mogelijk een bepaald persoon in het oog te houden. Het gezelschap van heer Wiger had al zijn oplettendheid noodig om in het gedrang niet verstrooid te worden; slechts één der dienstlie den hadde ontroering der jonkvrouw opgemerkt, namelijk Hajo, wiens trouwe waakzaamheid de weldoenster zijner moeder geen oogenblik uit het oog verloor. En eer nog Mabelia met haar dienstmaagd een enkel woord had kunnen wisselen, zagen zij zich door den menschenstroom meegevoerd, onder het booggewelf der torens door tot binnen de wanden der basiliek.

Een dichte menigte vulde reeds het schip en de zijbeuken van den feestelijk gesierden tempel. Rondom de pijlers der rondbogen aan weerszijden kronkelden slingers van frisch groen. Kunstig gesmede ijzeren kronen, sierlijk geschilderd en verguld, met brandende waskaarsen bezet, hingen af van de platte houten, op dwarsbalken rustende zoldering, die met kleurige schilderingen prijkte. En achter in het koor praalden voor den hoogen autaar in den glans van honderden waslichten, de kostbare relieken, te midden waarvan de rijk met edelgesteenten bezette zilveren schrijn met den schedel des martelaars als een zon schitterde.

Het heilig misoffer had een aanvang genomen; statig bewogen zich de priesters in hun met goud doorstikte gewaden en wit linnen koorkleederen binnen de afgepaalde ruimte van

het *sanctuarium*; plechtig klonken de gewijde zangen door het hooge middelschip, en gelijk de geurige wierook, die krinkelend opwaarts wolkte, rees ook het gebed omhoog van de ingetogen neergeknielde schare.

Na het Evangelie besteeg een der priesters, in het witte kleed der Norbertijner monniken met de vierkante barret op de donkere haren, het spreekgestoelte, een soort van steenen balkon, rustende op korte, zware pijlers, en verkondigde den lof van den grooten apostel der Nederlanden. Hij herinnerde hoe Winfrid, wien later de eerenaam van Bonifacius zou geschonken worden, in vurigen zielenijver ontstoken, zijn vaderland Brittannië verliet en de zee overstak om de boodschap des heils te brengen aan de ongelukkige heidenen in Friesland, die nog in de schaduw des doods gezeten waren; hoe hij gansch Germanië rondtrok, al leerende, predikende en wonderen doende, de altaren der valsche goden omverwerpende en alom het kruis plantende van onzen goddelijken Verlosser. Nadat hij aldus vele kerken en bisdommen had gesticht, schonk hem de Heilige Vader het pallium en verhief hem tot aartsbisschop der metropolitaankerk van Mentz, wier geestelijk gebied zich uitstrekte over de kerken van Tongeren, Keulen, Worms, Spiers, Utrecht en alle volken van Germanië, door Bonifacius bekeerd. Maar de onvermoeide apostel bleef niet rustig te Mentz den staf voeren; weer dreef zijn ijver hem naar Friesland, waar de jonge christen gemeente zoo dringend zijn steun behoefde. Hij nam dan afscheid van de geestelijkheid der kerk van Mentz; die hij had bijeengeroepen op een concilie, waar hij zijn waardigheid neerlegde in de handen van zijn beproefden leerling Lullus, dien hij tot zijn opvolger had aangewezen. Dezen beval hij heel het volk als zijn herder en vader aan, vermaande allen tot broederlijke eendracht, standvastigheid en ijver in de uitbreiding van het rijk des vredes en sprak eindelijk tot Lullus:

'Thans denk ik, hoe ik mijn vreemdelingschap voleindigen zal en kan het voornemen mijner reis niet opofferen; want reeds is de dag mijner ontbinding op de komst en nadert de tijd mijns doods. Ik zal dit hulsel des lichaams afleggen en ingaan ter eeuwige ruste. Gij echter, mijn beminde zoon, voltooi den bouw der kerken, dien ik in Thüringen aangevangen heb, roep met onophoudelijken ijver het volk van de wegen der dwaling terug, voltrek den bouw der basilica aan de Fulda en breng eenmaal mijn lichaam, als het onder den last der jaren bezweken zal zijn, derwaarts.'

En na zijn opvolger nog vele wijze vermaningen gegeven en de kerk van Mentz in zijn vaderlijke zorg aanbevolen te hebben, zei hij: 'Draag nu zorg, mijn zoon, met wijze omzichtigheid, voor alles wat mij op deze reize nuttig kan zijn en leg in mijn boekenkist ook het doodlaken, waarin eenmaal mijn lichaam moet worden gewikkeld.'

Dan koos hij zijn reisgenooten en medehelpers en toog met hen naar Friesland, waar hij velen doopte in den naam des Vaders, des Zoons en des Heiligen Geestes. Te Dokkum gekomen, zou hij op de vigilie van Pinksteren den nieuwbekeerden het sacrament des Vormsels toedienen. Hij liet daar tenten opslaan op het veld buiten de Woudpoort aan den oever der. Borne en verzamelde daar de christen kudde tot de heilige plechtigheid. Maar zie, terwijl allen verdiept waren in het gebed, daar kwamen de blinde heidenen, met bijlen en zwaarden, en vielen verwoed als duivelen op den heiligen bisschop aan. Zijn gezellen wilden hem verdedigen, maar hij verbood het hun, zeggende, dat hij sinds lang smachtte naar den dag, waarop hij uit Jesus' hand de martelkroon mocht verwerven, en door een bijlslag werd hij gedood. Met hem stierven de heilige bisschop Eoban, de priesters Wintrung, Walther en Adelherus, de diakenen Hamond, Strichald en Bosa, de monniken Waccar, Gonderhar, Williker en Hadulphus en vele leeken, te zamen vier en vijftig in getal. De heidenen verdeelden den buit der martelaren, maar toen zij van de brooden wilden eten, die zij in de tenten vonden, zagen zij die in steenen veranderd, en om den miswijn ontstond zulk een razernij, dat zij elkander om het leven brachten.

Het lichaam van Bonifacius werd naar Utrecht vervoerd, maar bisschop Lullus, vernomen hebbende, hoe zijn beminde meester te Dokkum den marteldood gestorven was, liet dertig dagen later door eerwaardige afgezanten het dierbaar lijk afhalen naar Mentz, waar hij het gaarne behouden had. Doch de H. Bonifacius verscheen in een nachtgezicht aan zeker eerwaardig diaken, met name Ortbertus en gelastte hem, dat men zonder uitstel zijn lijk zou overbrengen naar het klooster te Fulda, dat hij tot zijn begraafplaats had uitverkoren. En onder het zingen van gewdjde liederen werd het lichaam met groote praal derwaarts gebracht.

'Maar zoo Dokkum,' dus ging de priester op den kansel voort, 'het gebeente van den grooten Apostel niet mocht bezitten, het bergt toch in zijn schoot de lichamen zijner gezellen in den marteldood, en het mag bogen op de overdierbare reliek, welke gij hier voor u ziet, de schedel van den H. Bonifacius, die voor Christus naam met de bijl werd doorkorven[1].

'Kust dan vol eerbied dat heilig gebeente,' riep de priester uit, 'opdat door de voorspraak van den roemrijken bloedgetuige God u versterke in het geloof, waarvoor Zijn dienaar den dood heeft doorstaan.'

En ten slotte wekte hij allen op om straks in vrome bedevaart op te gaan naar het veld, dat eenmaal door het bloed van den H. Bonifacius en zijn gezellen werd besproeid, daar met devotie te drinken uit de wonderdadige bron en te bidden om vermeerdering des geloofs en verbreiding der blijde boodschap onder de heidenen.

Na afloop der Misse stelde de processie zich in beweging, - een ontzaglijke stoet, waarin geheel Friesland optrok naar de plek, voor alle eeuwen tot heiligdom gemerkt door het bloed van zijn grooten apostel. Als een breede stroom, tusschen enge dijken bekneld, bruiste de menschenvloed door de nauwe bochtige straten met den langzamen regelmatigen golfslag der duizenden voetstappen, rhythmisch voortschrijdende op de maat der gewijde zangen, breed en machtig galmend als het geruisch van stroomend water.

Als een lichtende ster ging de schare het processiekruis vooruit, op een langen steel, met blauw smeltwerk versierd, een zwaar crucifix van rood koper, breed en plat van vorm, met zilveren Christus en aan de vier uiteinden met een stralenden bol van bergkristal prijkend. En dan volgden in eindelooze rijen de broederschappen en gilden der stad, de vroedschap, voorafgegaan door der stede dienaren, de monniken der verschillende orden, al de priesters van Dokkum en uit de Ommelanden, en ten slotte de eindelooze, onafzienbare drommen der pelgrims uit alle oorden des lands, ja van ver buiten de landpalen, allen vrome liederen zingend of met gevouwen handen biddend voor het heil hunner ziel en ter inroeping van de voorspraak des Heiligen in ieders bijzondere aangelegenheden.

Reeds waren de voorste groepen de heilige plek buiten de Woudpoort genaderd, en nog altijd vloeiden van uit de basiliek en de stad nieuwe stroomen toe. Heel het veld was, zoover het oog reikte, met de wemelende menschenzee overdekt, en daarboven staken als drijvende boeien de kruisen, banieren en zinnebeelden der eigenlijke processie uit. Driemaal trok de lange stoet der monniken en priesters, door het flonkerende kruis voorafgegaan, rondom de plek, waar het bloed des martelaars had gestroomd en thans de wonderdadige bron onuitputtelijk uit den bodem opwelde.

1) Deze reliquie berust nog te Dokkum. Daar er geen brieven bij werden gevonden, maakte de Weleerw. Heer J.H. Smits, die daar in 1832 als pastoor werd geplaatst, hierover zwarigheid, en schreef om inlichting naar Fulda, een beschrijving en teekening der reliek bij zijn brief insluitende. Van den bisschop van Mentz mocht hij op zijn schrijven ten antwoord bekomen dat 'juist dat gedeelte van den hoofdschedel, waarin zich het cranium bevindt, te Fulda vermist wordt, en aangezien dat gedeelte zich te Dokkum bevindt, men dus gerustelijk deze reliquie als echt kan beschouwen.' Van de overige bovenvermelde reliquieën zijn te Dokkum alleen nog over het kasuifel en de koorkap alsmede een der vijf steenen brooden. (Vergelijk De Nieuwe H. Bonifacius-kerk te Dokum door A. Jorritsma, Pius-Almanak 1888.)

Weinig schreden van daar was een groot steenen kruis opgericht, dat zich op een voetstuk van verscheidene treden verhief. Rondom dat kruis zonken de priesters op de knieën en heel de onoverzienbare menigte wierp zich ter aarde, allen het oog gericht op het teeken der verlossing, dat thans hoog boven de neergebogen hoofden zijn armen uitbreidde als het beeld der alles omvattende barmhartigheid Gods. Met luider stemme baden de priesters voor en als een loeiende donder antwoordde de duizendvoudige stem der pelgrims.

Eindelijk zweeg het gebed en aller blikken vestigden zich op het kruis, aller hoofden richtten zich op; een luid gemompel verhief zich boven de menigte met het geluid van een storm, die opsteekt over de wateren; de een stiet den ander aan en wees hem naar, het kruis; de edelman wondde zich met verwonderd gebaar tot den poorter, de buitenman tot den stedeling, de edelvrouw tot den monnik om inlichting. Allen rezen van den bodem overeind, drongen dichter om het kruis, verhieven zich op de teenen en rekten de halzen uit. Wat was er gaande?

Aan den voet van het kruis was opeens een hooge gestalte verrezen in het lange zwarte kleed der kanunniken, de reeds grijzende haren door een rond kapje gedekt. Een paar treden lager stond een ander geestelijke in dezelfde kleedij maar iets jonger dan de eersteen blijkbaar diens leerling of helper, want bescheiden hield hij zich op den achtergrond met nog een drietal mannen in kerkelijke dracht. Al de duizenden oogen worden intusschen gericht op den man, die, op de hoogste trede geklommen, kalm en fier den blik liet rondweiden over de tallooze schare.

En een naam, die van mond tot mond vloog, werkte op de duizenden en duizenden als een electrische vonk, die van den een op den ander overspringend, allen in gloed zette:

'Het is Olivier van Keulen, de prediker van den kruistocht!'

(*Wordt vervolgd.*)

De nieuwe heer des huizes.
Ontboezeming van een huisvader.

Vroeger, als ik van het kantoor naar huis kwam en mij tot een gemoedelijk praatje naast mijn vrouw op de sofa in haar geliefkoosd salonnetje plaatste, zei ze soms vriendelijk:

'Waarom steek je geen sigaar op, lieve man?'

'Hier, in jouw salonnetje! Waar zie je mij voor aan? De nieuwe gordijnen, de fijne stoffeering....'

'O dat komt er niet op aan; de hoofdzaak is dat jij je hier thuis voelt. Als jij er plezier in hebt een sigaar te rooken, wat kunnen mij dan de gordijnen en stoelen schelen? Kom, ik ga een sigaar voor je halen.'

'Wel neen, vrouwlief, hou je gemak. Ik kan op mijn eigen kamer nog genoeg rooken.'

'Ik wil niet tot de vrouwen gerekend worden, die haar man onder de pantoffel hebben. Nu zàl je rooken, of ik word boos op je.'

En zij sneed zelf het puntje van de sigaar af en reikte mij een brandende lucifer.

En als ik 's middags een minuut of tien te vroeg in de eetkamer kwam, vroeg ik soms vol zoete verwachting:

'Wat zal het van middag wezen, vrouwtje? Het ruikt zoo lekker.'

'Je lievelingskostje, beste man,' heette het dan. 'Doperwtjes met kalfsvleesch.'

'Je maakt bepaald voor mij te veel werk van de tafel. En dat terwijl je de wasch hebt.'

'Kom kom, je moet toch hebben wat je graag eet.'

'Maar ik weet dat je zelf niet van doperwtjes houdt.'

MARTELDOOD DER H. FIDES, NAAR DE SCHILDERIJ VAN K. SCHMIDER.

'Dat komt er niets op aan, jij bent de hoofdpersoon. Natuurlijk moet het huishouden zich naar jou richten. Jij bent immers de heer des huizes.'

Ik had in die dagen Rika, onze meid, wel een kwartje in de hand willen stoppen, als ik ze tegen den oppasser hoorde roepen: 'Piet, Piet, denk dat mijnheer naar zijn laarzen gevraagd heeft.' Dat woord 'mijnheer' en vooral de toon, waarop het uitgesproken werd, gaf me zoo'n zalig gevoel van alleenheerschappij. Het klonk me zoo verheffend in de ooren en ik had den titel van heer des huizes voor geen geld van de wereld geruild.

'Alles mooi en wel,' zei dan mijn goede oude vriend Klein, als ik daarover aan het doorslaan was.

'Geniet maar van je heerlijkheid zoolang als ze duurt. Dan heb je er ten minste naderhand de aangename herinnering van.'

'Naderhand, hoe bedoel je dat?'

'Wel, als er maar eens een nieuwe heer des huizes is.'

‘Een nieuwe heer? Zeg liever mijn onderdaan. Ben ik niet veeleer eerst recht koning in mijn rijk als er zoo'n klein hulpeloos wezentje bij komt?’

‘Een klein, hulpeloos wezentje!’ riep mijn vriend met een sardonisch lachje. ‘Nu ik zal maar niets zeggen, maar we zullen daar elkaar later nog wel eens over spreken, als je heer des huizes àf bent.’

Ik had wel lust den kerel de deur uit te gooien.

‘Heer des huizes àf!’ Mijn heerschappij was me nog nooit zoo hecht en vastgeworteld voorgekomen. En toch bleek mijn goede vriend gelijk te hebben. Want op een mooien dag verscheen zoo'n klein rooskleurig poppetje met een mondje zoo groot als een dubbeltje en handjes, die nog niet eens mijn vinger omvamen konden. En terwijl ik, met eerbiedige verbazing, dat kleine wonder Gods aanschouwde, zie daar vertrok zich het mondje en ging het borstje op en neer.

‘Het leeft, het huilt!’ riepen wij beiden in ademlooze, zalige verrukking. ‘Wees welkom in het leven, nieuwe, kleine wereldburger!’

Dat was de troonsbestijging van Zijne Majesteit Jan II. En wat is er van Jan I geworden? Vraag dat maar aan Rika. Die is met vlag en wimpel naar den nieuwen gebieder overgeloopen; zoo zijn de vrouwen, schoonmoeders, zwagerinnen, waschvrouwen, allen zijn met hetzelfde sop overgoten.

Slechts vluchtig herinnert zich Rika van tijd tot tijd mijn bestaan als dat van zeker lastig personage, dat bij alle drukte ook nog eten en drinken wil. Overigens draaien al haar gedachten om het kleine potentaatje, ofsc[h]oon ze anders heel wat voor ‘mijnheer’ over had. En Piet, mijn trouve oppasser?

Ik merk het wel, er bestaat tusschen mijn jongen en hem een geheime verstandhouding. Soms moet ik door het heele huis roepen, eer hij voor den dag komt.

EEN SCHIP IN NOOD, NAAR DE SCHILDERIJ VAN W.H. WEATHERHEAD.

'Waar duivel, waar zit je tegenwoordig toch altijd, Piet?' zoo stuif ik dan op. En hakkelende komt er dan uit, dat de kleine een uurtje in den kinderwagen uit moest en Piet het rijtuigje de trap af moest dragen.

'Maar daar heb je toch geen half uur werk voor?' foeter ik.

'Jaar, maar de kleine schreeuwde zoo, en als hij mijn glimmende knoopen ziet, is hij aanstonds stil. Daarom vroeg mevrouw of ik eventjes bij hem wou gaan, en dan houdt hij me de knoopen vast.'

Piets heele gezicht straalde van blijden trots over zijn talent om de grillen van den despoot te bedaren.

En mijn vrouw? Daar komt ze juist binnen, erg gehaast, terwijl haar bruine oogen mij zoekend en onrustig voorbijgaan.

'Elise?'

'Kijk, Jan, ben jij daar.' Zij verleent mij maar een korten, hoewel vriendelijken blik, en begint dadelijk in de linnenkast te schommelen. 'Jen neemt het immers niet kwalijk, dat ik den kinderwagen even in je kamer gezet heb. Ze was het eenige warme vertrek in het huis en jou hindert het toch niet, als je hier even je sigaar rookt, niet waar? 't Is hier anders wel wat koud, is het niet?'

'Ja, warm is anders.'

'Nu, je moet je in vredesnaam maar wat behelpen. 't Is alleen voor den kleine.'

'O ja, zeker, maar zeg eens, vrouwlief, gaan we gauw eten?'

'Heb je al zoo'n honger?'

'Ja nogal.'

'Nu, heb dam nog maar een kwartiertje geduld. Hij wil vandaag maar niet inslapen. Ik zal hem gauw een fleschje klaar maken. Dan kom jij aan de beurt.' En zich geen tijd meer gunnende, ijlt ze weg met de woorden: 'De kleine wacht op me. Ik moet maken dat ik hem bedien, anders wordt hij lastig. Jij bent toch mijn goeie, verstandige man.'

De, goeie verstandige man probeert in vredesnaam maar zijn eindje sigaar weer op te steken, kijkt nu en dan eens op de pendule en lijdt ondertusschen kou.

Ik had een geweldigen honger en wie weet tot welke booze gedachten mij dit niet gebracht zou hebben, als Elise niet na een poosje, met den vinger op den mond, teruggekomen was.

'Zoo, nu kunnen wij ook eten. Hij slaapt. Maar zal je zachtjes loopen, als we door de kamer gaan? Hij is zoo bij de hand, bij het minste geritsel is hij klaar wakker.'

Ik waagde het dus maar een schuwen blik op het wagentje te werpen, achter welks blauwe gordijntjes hij sluimerde, terwijl ik als een slang tusschen stoelen en tafels door kronkelde. Overal lagen de attributen van onzen alleenheerscher verstrooid, zelfs op mijn schrijftafel stond naast den inktkoker een half geleegde melkflesch. Op de teenen, met kloppend hart, sloop ik als een misdadiger voorbij. Goddank, hij roerde zich niet!

Dorperwtjes met kalfsvleesch krijg ik tegenwoordig maar zelden.

'Ja, zie je, beste man, er valt zooveel in de keuken te doen. Zijn papje, zijn fleschje, zijn kruikje, het is altijd wat. Hij houdt het heele huis aan het werk. Jij schiet er bepaald door te kort, maar je begrijpt, de kleine gaat voor.'

'Och ja, en als hij je een oogenblik vrij laat, is het genoegen van je bijzijn natuurlijk zooveel te grooter voor mij.'

'Heb je wel gemerkt, wat een lief kopje met haar hij krijgt? Jij hebt precies zijn oogen, en hij krijgt net zoo'n neusje als jij. 't Is bepaald een allerliefst kind en dan zoo bij de hand! Dat is niet te gelooven. Verbeeld je dat hij, - luister eens!'

Daar klonk uit de zijkamer, in lang gerekte klagende tonen de stem van onzen gebieder.

Onmiddellijk liet mijn vrouw mes en vork zinken.

'Daar huilt hij alweer, de kleine engel. Wat er toch aan schelen kan? Luister eens.'

'Och, vrouw, laat hem schreeuwen, daar zal hij toch geen ongeluk van krijgen.'

'Hij is den heelen morgen al zoo onrustig Geweest,' mompelde zij, de oogen voortdurend op de deur gericht. 'Eerst wou hij niet inslapen. Als hij maar niet ziek is. Rika meende ook....'

'Och, mensch, wat maak je je altijd gauw ongerust! De dokter zei immers gisteren nog uitdrukkelijk dat hij zoo gezond is als een visch.'

'Och, de dokter! Wat weet jullie mannen nou van kleine kinderen! Hij pakt hem altijd aan als een stuk hout. Rika en ik ergeren er ons telkens aan. Op een goeien keer breekt hij hem nog een arm of beentje. Den dokter vertrouw ik heelemaal niet.'

'Hij heeft toch anders den naam, dat hij goed voor zijn taak berekend is,' waagde ik op te merken.

'Ja, snijden en branden, daar kan hij verstand van hebban. Maar op onzen kleine heeft hij niets geen gezicht. Als er niets aan scheelde, zou het kind ook niet schreeuwen.'

Het geschreeuw klonk op dit oogenblk zoo gebiedend mogelijk.

'Hoor nu toch eens aan! Zou daar je hart niet bij breken?'

'Ik zou eerder zeggen mijn gehoorvlies,' hernam ik met een veelbeteekenende handbeweging naar mijn gefolterd oor.

Zij vloog overeind als een beleedigde koningin.

'Maar, Jan, hoe kan je nu zoo egoïstisch zijn en aan je eigen gemak denken, als de kleine lijdt! Zoo zijn de mannen altijd, ze denken maar aan zich zelven. Als zoo'n arm wurm zijn moeder niet had, zou je het bedaard zich zelve laten doodschreeuwen.'

'Ik ben stellig overtuigd dat het eeuwige geschreeuw niets anders dan dwingen is' hield ik verstokt vol.

'Dwingen! dat eeuwige geschreeuw! Het is het liefste, zoetste kind, dat ik ooit heb bijgewoond. Je hoort hem haast niet. Wanneer hindert het schaap je?'

Alleen het zwakke geslacht heeft den moed, dergelijke gewaagde beweringen met imponeerende zekerheid het sterke geslacht in het gezicht te slingeren.

'Ik heb hem nooit hooren dwingen. Hij klaagt alleen maar als er wat aan mankeert.'

Ten derden male weerklonk thans het geschreeuw met van woede half verstikte stem.

Elise schoof onrustig op haar stoel heen en weer.

'Ik hou het niet meer uit, Jan. Hij heeft misschien kramp in het lijfje. Laat ik maar even gaan?'

'Maar, vrouwlief, het etensuur is de eenige tijd, dat ik nog wat aan je heb. Ik vlas er tegenwoordig den heelen dag op, en je nebt mij beloofd dat dit half uurtje onverdeeld voor mij alleen zal zijn. Rika is er immers ook nog.'

'Rika is in de keuken, die kan nu niet naar hem zien. Zie je, beste man, het spijt me wel, maar je moet toch begrijpen dat de kleine vóór alles gaat. Zoo'n arm schaap kan toch niet voor zich zelve zorgen. Waar heeft het anders een moeder voor?'

'En waar heb ik een vrouw voor!'

'Kom, wees nu verstandig, Jan! Je bent toch geen klein kind meer.'

'Toe, blijf nu hier,' smeekte ik deemoedig. 'Alles wordt koud, en na tafel moet ik aanstonds weer weg. Blijf nu zitten, Elise.'

Maar weer klonk het tegenbevel van Zijne Majesteit uit de zijkamer. Slechts een oogenblik stond ze in tweestrijd en weg was ze.

'Ik ben aanstonds terug. Neem me niet kwalijk, lieve man.'

Daar zit ik nu eenzaam te pruimen en luister. Hij schreeuwt, dat de menschen onder het raam blijven staan. Ik voel langzaam aan een bedenkelijk gevoel in de rechterhand en een toenemende hitte in het hoofd. Wacht maar, jongetje! als je eerst maar eens tegen een goeie rammeling kan, dan zal ik je!'....

'Wat is het, lievertje, mijn lammetje, mijn beste ventje?' dus troost zij hem met onvermoeibaar geduld. 'Heb je pijn in het lijfje? Is de stoute moeder niet dadelijk gekomen? Heeft zij je zoo maar heel alleen gelaten? Wees maar zoet, Jantje. Daar is moeder al! Kijk, daar lacht hij alweer! Pa, kom nu eens kijken hoe zoet hij is. Zie hem toch eens aan.'

En zoo waar, met een onderdanig lachje kom ik aangesukkeld, mijn half voltooiden maaltijd en alle gedachten aan toekomstige rammelingen in den steek latend. Hij ligt vroolijk lachend op haar arm en kraait van plezier, zoodra hij me ziet.

'Kijk eens, hoe blij hij is!' Geen hoveling voelde ooit aldus de borst zwellen bij den glimlach van zijn monarch. 'Of hij je ook al kent! Zeg nu eens pa-pa.'

'Ta-ta,' stamelt de deugniet en steekt allebei zijn vuistjes in mijn baard.

Zulk een familiariteit zou ik natuurlijk van geen sterveling ter wereld geduld hebben. Maar met souvereine minachting verhavent mijn kleine gebieder het edele gewas en ik denk er zelfs niet aan, daartegen te protesteeren; integendeel ik voel me gevleid en trek allerhande gezichten om hem aan het lachen te krijgen. Met echt koninklijke willekeur slaat hij me zelfs in het gezicht, en in plaats van mij daarover te ergeren, straal ik van trots over die onderscheiding, en ik ben de kruipendste, flikflooiendste hoveling, tot Zijne Majesteit, eindelijk de oogen laat dichtvallen, alsof hij zeggen wil:

'Nu, kan je gaan, hofnar.'

Van middag vond mij mijn vriend Klein in onze huiskamer op handen en voeten kruipend en de wanhopigste bokkensprongen makend. Op mijn rug troonde de kleine bengel, met de zweep in de hand.

'Allo bonk, naar den stal!' kommandeerde hij. 'Nu is oom mijn paard en krijgt hooi te vreten. En als hij niet loopt, krijgt hij met de zweep! Hu, paard!'

De Groene Draak van Annam.
(Slot.)

'Ditmaal zal ik een goede verontschuldiging hebben!' gaf de kunstcriticus ten antwoord, terwijl hij op het ministerieel schrijven wees.

Eenige zijner medewerkers gaven voor, weer ijverig aan het werk te zijn, maar de anderen, die vonden, dat de scherts lang genoeg geduurd had, besloten er een einde aan te maken. Zonder te plotseling den sluier te willen verscheuren, trachtten zij Fournachon trapsgewijze tot de werkelijkheid terug te brengen.

Zij namen daarom het vermaarde decreet in de hand, en na het van alle kanten bekeken te hebben, onderzochten zij het volgnummer, dat op de marge stond geschreven, en lazen hardop:

'Nummer 9.679.111!'

'Onmogelijk!' riep de redacteur van den Senaat uit, 'de expediteur heeft zich zeker vergist! Het is toch niet aan te nemen, dat er in Frankrijk zooveel ridders van den groenen Draak zijn!'

'Hoezoo!' antwoordde Fournachon, die in zijn verblindheid volhardde, 'dat is heel goed mogelijk!.... Denk eens, dat daaronder de gedecoreerde inboorlingen van Annam begrepen zijn!'

Een homerische lach begroette deze opmerking. Jozef Fournachon werd er slechts te hardnekkiger door, zóó dat hij bijna kwaad werd.

Om hem zijn laatste illusie te ontnemen, zei een zijner confraters, terwijl hij het papier omkeerde en het tegen het licht hield:

'Lees eens!'

De kunstcriticus las inderdaad, en men weet dat het getal 9.679.111, tegen het licht gelezen, op overigens zeer gebrekkige wijze het vermaarde woord weergeeft,

dat door de geschiedschrijvers generaal Cambronne bij den slag van Waterloo wordt in den mond gelegd.

'Nu m o e t hij 't merken,' dachten alle medewerkers.

Zij wachtten in angstige spanning en vroegen zich af, hoe de heer Fournachon, als hij de poets zou bemerken, waarvan hij het slachtoffer was geweest, ze zou opvatten. Maar, ver van de list te ontdekken, werd de kunstcriticus alleen kwaad, nam het papier in de hand, onderzocht het op zijn beurt, kreeg voor zichzelf de overtuiging dat het nummer een onwelluidenden klank vertegenwoordigde, en in woede ontstekende over hetgeen hij een ongepast gemis aan eerbied noemde, riep hij op dreigenden toon uit:

'Wat, zoo'n vlegel van een expediteur heeft zich deze ongepaste aardigheid op een officieel stuk.... op een decreet, van de handteekening van het hoofd van den staat voorzien, veroorloofd!.... Welnu, hij zal er voor boeten, dat verzeker ik je!'

'Kom, kom, mijnheer Fournachon, kalmeer u wat!' zeiden zijn confraters, die min of meer ongerust waren.

'Ik zal,' riep hij toornig uit, terwijl hij het benoemingsdecreet opvouwde en weer in zijn zak stak, 'dien onbeschoften beambte laten afzetten.... Ik doe het niet voor mij zelf, maar voor de waardigheid van het blad, waartoe ik de eer heb te behooren.... Ik zeg je nog eens, dat ik mij morgen vroeg naar het ministerie van Marine zal begeven en dat die vlegel op zijn vingers getikt zal worden....'

Op dit oogenblik trad de redactie-bediende, die zich stipt aan de hem gegeven orders hield, binnen en bracht den nieuwbakken geridderde de rozet van den groenen Draak, die hij was gaan koopen. Niettegenstaande alles met deze nieuwe hulde in zijn schik, nam de heer Fournachon de decoratie uit de handen van den bediende aan en versierde er op algemeen verzoek zijn knoopsgat mee.

Hij keek nu nog vluchtig zijn artikel over, gaf het over aan den secretaris der redactie, reikte zijn confraters haastig de hand, nam zijn overjas op den arm om zijn roset niet te verbergen, zette zijn hoed op en verliet het bureau van den *Bosphore*.

Met vluggen, veerkrachtigen tred stak hij de brug *des Arts* over, toen hij meende te bemerken, dat iemand hem op den voet volgde. Om hieromtrent zekerheid te krijgen, ging hij naar den anderen kant der brug. De onbekende volgde zijn beweging. Aan het uiteinde der brug nam hij het trottoir der straat *Mazarine;* de onbekende deed hetzelfde. Vast overtuigd, dat de vreemde iets van hem moest hebben, keerde hij zich haastig om, keek hem met een vernietigenden blik aan en vervolgde daarna zijn weg.

Op hetzelfde oogenblik echter naderde de onbekende den heer Fournachon, en zei hem op geheimzinnigen toon:

'Zou u met mij naar het commissariaat van politie willen gaan?'

De nieuwgedecoreerde had een gevoel, alsof hij aan den grond genageld werd; zijn bloed hield op met vloeien.

'Wablief?' riep hij uit.

'Volg mij naar den commissaris.'

'Wat moet ik daar doen?'

'Ik ben agent van politie.'

'Jij bent van de politie.... en jij volgt mij!.... Maar dat is spionnage!'

'U draagt aan uw knoopsgat een vreemde ridderorde, den Groenen Draak van Annam, zoo ik me niet vergis. Heeft u de kanselarijrechten al betaald?'

Bij deze woorden, die op strengen toon werden gesproken, verbleekte Fournachon, werd toen zoo rood als een kalkoensche haan en vertoonde daarna alle kleuren van den regenboog.

Werktuiglijk bracht hij de hand aan zijn knoopsgat om de rozet weg te nemen; de agent belette hem dit echter. De arme kunstcriticus voelde een koud zweet over al zijn ledematen.

'Lieve Hemel,' zuchtte hij, 'wat moet ik doen? Dat zal me een opschudding zijn!'

'Vooruit,' zei de vreemde op norschen toon, 'volg mij!'

Reeds maakte Fournachon zich met de gedweeheid van een lam, dat men ter slachtbank leidt, gereed, den politieman te volgen, toen deze hem toefluisterde:

'Er is toch nog wel een middeltje om de zaak in der minne te schikken?'

'Hoe!' riep Fournachon verlicht uit, 'zouden we er den commissaris buiten kunnen laten?'

'Als u schappelijk wil zijn, zou er misschien wat op gevonden kunnen worden om schandaal te voorkomen....'

'Graag, graag!' kreunde de arme stakker, 'zeg maar wat het moet kosten.'

'Nu, wat is u dat waard?'

'Luister,' hernam Fournachon, 'ik heb gisteren mijn salaris getrokken, en nog vijftig franks bij me.... Wil je ze aannemen? Ik beloof je, dat je chefs er niets van zullen te weten komen!'

'Geef maar op!' zei de andere.

En juist had Fournachon den agent, of liever, den gewaanden agent, drie goudstukken in de hand gestopt, toen een groep jongelieden schaterlachend op hen af kwam.... Fournachon wendde het hoofd om en.... herkende de heele redactie van de *Bosphore*.

Men begrijpt dat de gewaande politie-agent een vroolijke snaak was, onbekend aan den kunstcriticus, maar een kennis van de andere redacteurs, die, ten einde de poets zoover mogelijk te drijven er in toegestemd had, voor het oogenblik de rol van politie-agent te spelen en Fournachon wegens het onwettig dragen eener ridderorde te arresteeren.

Wat de redactie van de *Bosphore* betreft, om het schouwspel der inhechtenisneming te genieten, had zij beide personnages op geringen afstand gevolgd, zonder een enkele hunner bewegingen te verliezen. Op het gewenschte oogenblik snelde zij op den kunstcriticus toe en bekende, ditmaal zonder omwegen, dat men hem deze laatste poets gebakken had, ten einde hem de onaangenaamheid te besparen, zijn vrouw en zijn gasten een tijding mee te deelen, die hij den volgenden dag zou moeten tegenspreken. De ongelukkige criticus voelde zich eerst verlicht, daarna zag men op zijn gelaat den weemoedigen glimlach van den bedrogen man.

De kunstcriticus kwam geheel verslagen thuis, en het is niet te verwonderen, dat zijn gasten hem dien avond veel minder opgewekt en levendig vonden dan gewoonlijk.

De heer Fournachon is echter professor gebleven aan het instituut en kunstcriticus aan de *Bosphore*; maar telkens als hij zich naar het redactie-bureau begeeft, neemt hij, vóór hij binnengaat, zijn veelkleurige rozet uit zijn knoopsgat en verbergt ze zorgvuldig in zijn vestjeszakje.

Bij de Platen.

Mondigverklaring. -

In sommige streken van Duitschland bestaat nog het oud patriarchaal gebruik, dat de dag, waarop een zoon den leeftijd heeft bereikt, waarop hij geacht wordt man te zijn, met zekere huiselijke plechtigheid wordt gevierd. Na afloop van het feestmaal verklaart de vader zijn zoon voor vrij en mondig en reikt hem ten teeken zijner mannelijke waardigheid de eerste sigaar.

Onze gravure stelt zulk een plechtige mondigverklaring voor in den kring van een eenvoudig burgergezin. Te oordeelen naar de instrumenten aan den wand, schijnt de man muziekmeester te wezen. Behalve zijn thans meerderjarig geworden zoon heeft hij nog een dochter, die wat jonger schijnt, en met de moeder, die juist binnentreedt, is het kleine gezin voltallig. Het eenvoudige maal is afgeloopen, en

terwijl moeder voor de koffie zorgt, acht de vader het oogenblik gekomen om zijn jongen de beteekenisvolle sigaar te overhandigen Met echt vaderlijken trots reikt hij den jonkman zijn sigarenkoker, waaruit de feesteling zich met bescheiden vrijmoedigheid bedient, terwijl zijn zusje en vooral de moeder hem met voldoening gadeslaan.

Marteldood der H. Fides. -

De H. Fides behoort tot die maagdelijke martelaressen uit de eerste eeuwen des Christendoms, welke jeugd, schoonheid, aanzien, rijkdom, geluk, alles ten offer brachten voor haar hemelschen Bruidegom. Zij leefde in de stad Agen in Aquitanië tijdens de regeering der Romeinsche keizers Diocletianus en Maximianus. Dacius, hun landvoogd over Gallië, was een bloedig vervolger der Christenen, en liet zoodra hij te Agen kwam, de jeugdige Fides voor zijn rechterstoel verschijnen.

De zwakke maagd volgde zonder aarzelen de gerechtsdienaren, maakte het teeken des kruises en bad bij zich zelve: ‘Heer Jesus, die altijd uw dienaren bijstaat, versterk mij en verleen mij de genade, te antwoorden op een wijze Uwer waardig.’

Zoodra Dacius haar voor zich zag, vroeg hij op vriendelijken toon:

‘Hoe is uw naam?’

‘Ik heet Fides en tracht mijn daden in overeenstemming te brengen met mijn naam,’[1)] klonk het antwoord,

‘Welken godsdienst belijdt gij?’

‘Van mijn kindsheid af heb ik den Heer Jesus Christus gediend en Hem heel mijn ziel toegewijd.’

‘Geloof mij, mijn dochter, denk aan uw jeugd en schoonheid. Verlaat den godsdienst, dien gij belijdt on offer aan Diana, een godheid die aan uw kunne voegt en u met de kostbaarste gunsten zal overladen.’

‘De goden der volken zijn duivelen; hoe kunt gij mij raden, hun offers te brengen?’

‘Hoe!’ riep Dacius vergramd, ‘gij durftonze goden duivelen noemen! Gij zult hun offers brengen of in de folteringen sterven.’

‘Ik ben niet alleen bereid alle folteringen voor mijn God te lijden,’ hernam Fides stralend van geestdrift, ‘maar ik brand van begeerte om voor Hem te sterven.’

Daarop liet Dacius, woedender dan ooit, een koperen bed brengen, waarop hij het lichaam der heilige met ijzeren ketenen lïet vastbinden; een groot vuur werd er onder aangelegd, welks felheid nog door toevoeging van olie en vette stoffen werd aangewakkerd. De omstanders werden met medelijden en afgrijzen bevangen.

‘Hoe!’ zeiden enkelen hunner, ‘moet aldus gehandeld worden met een jonge maagd, die onschuldig is en wier eenige misdaad bestaat in God te aanbidden?’

Dacius liet er verscheidene grijpen en daar zij weigerden, in den afgodstempel te offeren, werden zij met de H. Fides onthoofd.

Zoo won de jeugdige, schoone maagd den martelpalm, haar, volgens de zinrijke voorstelling van den kunstenaar, door een engel uit den hemel aangebracht.

Een schip in nood. -

Op deze schilderij heeft de Engelsche kunstenaar Weatherhead met groote kracht en waarheid een tooneel voorgesteld, dat reeds dikwijls is afgebeeld, maar om zijn aandoenlijken aard altijd aangrijpend blijft.

‘Je koopt geen visch, maar menschenlevens,’ zegt Maggie Mucklebacket in Walter Scott's *Antiquary*, en inderdaad moet het kostelijk zeebanket vaak met levensgevaar

1) Het Latijnsche f i d e s beteekent geloof.

op de verraderlijke golven worden buitgemaakt. Voorzeker zijn alle menschen bij de vervulling hunner plichten op de een of andere wijze aan gevaar blootgesteld, want nergens ter wereld zijn wij voor lichamelijk letsel gevrijwaard. Zelfs iemand, die regelmatig op een kantoor werkt en dus weinig onder ongemak te vreezen schijnt te hebben, dan hetgeen uit bedorven kamerlucht en een zittend leven voortkomt, kan door een stoomtram of een omnibus overreden worden. Maar toch hoeft zijn vrouw niet zoo ongerust over hem te zijn als de vrouwen van mannen, die bepaald gevaarlijke beroepen uitoefenen. De vrouw van den visscher heeft zelfs meer aanleiding tot angst dan die van den zeeman, welke op lange tochten uitzeilt, omdat zij weet dat hetzelfde ruwe weer, dat om haar hutje huilt, ook de hulpelooze pink van haar man op zee teistert. En op den een of anderen dag volgt dan een ramp, als waarvan wij hier getuigen zijn; dan worden vrouwen tot weduwen en kinderen tot weezen gemaakt. Wat er in het hart der arme strandbewoners moet omgaan, terwijl zij voor hun oogen het wrak gestooten schip met de branding zien worstelen, daarvan kunnen we ons het best een denkbeeld maken door een aandachtige beschouwing der verschillende figuren op het heftig bewogen tafereel in dit nummer.

De mirtenhof der Alhambra. -

Niet lang geleden werd de heele kunstlievende wereld opgeschrikt door het bericht: de Alhambra van Granada staat in vlammen! Gelukkig was de tijding, zooals dat meer met telegraphische depêches het geval is, overdreven. Een tweede telegram stelde de kunstvrienden al gerust: men was den brand eerder meester geworden, dan aanvankelijk gevreesd werd. Alleen de Mirtenhof had eenige schade van belang geleden. Van Madrid, vernam men later, was reeds een bouwkundige, die met den Moorschen stijl vertrouwd was, naar de plaats des onheils gezonden, om zoo spoedig mogelijk te herstellen wat het vuur had vernield.

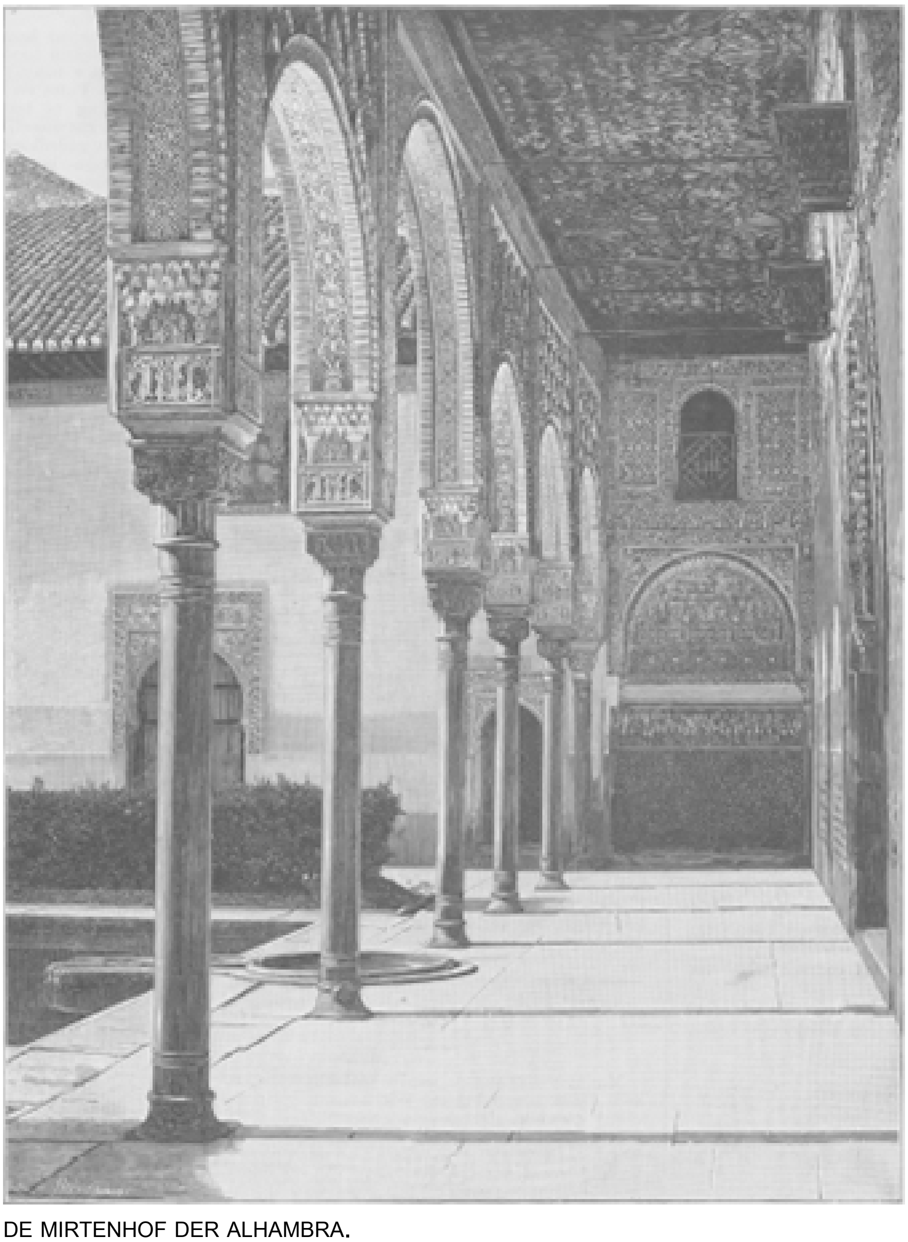

DE MIRTENHOF DER ALHAMBRA.

Dat moet hem niet moeilijk gevallen zijn, want van ieder gedeelte der Alhambra bestaan de nauwkeurigste reproducties, hetzij in photographie, teekening of afgietsel, die tot model voor den hersteller kunnen dienen. Nu is de Spaansche ijver in het herstellen van vernielde bouwwerken der oudheid wel wat spoedig bekoeld en lag hij voorbeeld de heerlijke Alcazar van Segovië tien jaren na den brand nog in puin

en asch; maar voor de Alhambra is zulk een verwaarloozing minder te vreezen. Deze behoort toch niet enkel aan Spanje, maar is in zekeren zin het eigendom van de heele kunstlievende wereld en die zal wel toezien dat de Mirtenhof behoorlijk hersteld wordt.

Hoever die herstelling gevorderd is, kunnen wij niet zeggen, maar in dit nummer geven wij een afbeelding van den Mirtenhof, zooals hij er uitzag voor den brand en zooals hij dus ook weer worden moet, ingeval hij het nog niet is. Wie de Alhambra bezoekt, wordt, alvorens het eigenlijke Moorsche gedeelte te betreden, door het slot geleid, dat Karel V zich door B[e]rruguete te midden en ten koste van het Arabische meesterwerk liet bouwen. Wel een half uur doolt men in de sombere gangen tot men opeens den van zonlicht overgoten Mirtenhof betreedt. Als bij tooverslag ziet de bezoeker zich op eenmaal van het koele Westen in het weelderig Oosten overgebracht en verwondert zich, aan het frissche waterbekken niet een sultan of emir behaaglijk te zien neergehurkt. Dat waterbekken in den vorm van een rechthoek, is omringd met oranjeboomen en mirten, aan welke laatste de binnenplaats haar naam te danken heeft. Op deze ruimte kwamen de vertrekken der sultane uit, wie de binnenplaats tot tuin diende, want maar zelden mocht zij haar vergulde gevangenis, en dan nog gesluierd, in een draagstoel verlaten. Rondom dezen tuin loopt een galerij van slanke zuiltjes, door Moorsche bogen van buitengemeene bevalligheid gedragen, zooals onze teekening voorstelt. Maar wat die teekening onmogelijk kan weergeven, is het bekoorlijk koloriet van het warme klimaat, de zoele frischheid, die uit de stille waterkom opstijgt, de geuren der duizenden bloemkelken.

Gelijk de bouwkunst der Arabieren over het algemeen een godsdienstig karakter heeft en met den Koran samenhangt, zoo zijn ook de wanden van den Mirtenhof bedekt met spreuken, welker hoekige letters zoo zeer op de meetkunstige figuren der arabesken lijken, dat de leek ze moeilijk daarvan onderscheiden kan.

De Mirtenhof is evenals de heele Alhambra meermalen door Arabische dichters bezongen. Een hunner voert den lusthof aldus sprekend op:

‘Mij heeft de hand des kunstenaars gestikt als een zijden gewaad en als met een diadeem van glanzend edelgesteente gekroond; gelijk de troon der jonge bruid straal ik in hellen luister, maar breng nog hooger genot, dat nimmer wisselt of wijkt. Bij den fonkelenden regenboog kan men mij vergelijken en bij onze vorstin, de zon, die hem te voorschijnt roept.’

[Nummer 23 en 24]

Kerst-Nummer

DE MOEDERMAAGD, verheven-beeldwerk van F. STRACKÉ.

Kerstlied.
door B. van Meurs.

Geschonken is ons in dees heiligen nacht
   Een parel oneindig van waarde;
Geschonken is ons in dees heiligen nacht
Het Kindje, zoo lang en zoo vurig verwacht,
   De vreugde van hemel en aarde.

Een Engel verscheen op het vreedzame veld

Doorstralend het nachtelijk donker;
Een engel verscheen op het vreedzame veld
En heeft het den wakenden herders gemeld
Bij hemelsch gezang en geflonker:

In 't stedeke Bethlem, op stroo in een stal,
Daar zult gij een Kindeke vinden;
In 't stedeke Bethlem, op stroo in een stal
Liet Hij, die als Heiland u zaligen zal,
Zich armlijk met doekjes omwinden.

Toen hoorden de herders uit Engelen-mond
Het ‘Glorie zij God in den hoogen!’
Zij hoorden het zingen door Engelen-mond,
Het blonk en het klonk er zoo heerlijk in 't rond,
Zij stonden tot schreiens bewogen.

Zij dachten aan al hunne schaapjes niet meer,
Zich reppend om 't Kindje te groeten;
Zij dachten aan al hunne schaapjes niet meer,
Ze aanbaden, geknield voor het kribke, den Heer
En kusten Zijn teedere voeten.

Komt, treden ook wij met de herderenschaar
Zijn heilige woonstede binnen!
Komt, bieden ook wij met de herderenschaar
Aan 't goddelijk Kindjen op 't Kerstmis-altaar
Een hart dat Hem eeuwig zal minnen!

Bij het verheven-beeldwerk.

Het beeldhouwwerk, waarvan dit Kerstnummer op de vorige bladzijde eene goedgeslaagde reproductie ten beste geeft, vormt het hoofdmotief, of het middenstuk, van een, uit witten steen en kostbaar marmer architectonisch schoon opgebouwd Maria-altaar in de parochiekerk te Kudelstaart. Het stelt de H. Maagd Maria voor, in de nederigste houding haar goddelijk Kind omvattend, at zich aan haar moederhart vlijt, terwijl de H. Joannes de Dooper, patroon der kerk, als aanminnig knaapje voor dit geheim van liefde nederknielt en twee engelen de liefelijke groep met een kroon van leliën en rozen bekronen.

Zooals men terstond bemerkt, ligt er indeze voorstelling, bij hooge artistieke en technische verdiensten, een innig religieus gevoel. Wij worden opgewekt tot biddend overwegen.

Wat is het in deze dagen vooral zoet, de hooge en liefelijke geheimen die wij vieren, door de heilige kunst zoo treffend te zien uitgedrukt en verheerlijkt!

Wie zal de Moeder scheiden van haar Kind? Wie zal den geboren Verlosser in dit dal van tranen welkom heeten, zonder te gelijker tijd hulde te brengen aan de Moedermaagd, de lelie onder de doornen opgeschoten, de glorie van Jerusalem, de vreugde van Israël, de eer en de kroon van het menschelijk geslacht!

Aldus dacht ook de beroemde boetprediker van Florence weleer, fra Girolamo Savonarola in een zijner schoonste Kerstfeest predikaties. Nadat hij heeft uitgeroepen: ‘Juich dan, o hemel, aarde, spring op van vrengde, loof den Heer, en gij, o afgrond der helle, beef, want heden is in de wereld iets ongewoons verschenen, iets ongehoords en onbegrijpelijks, zoet en liefelijk voor allen die het smaken, het Woord is vleesch geworden’; - vervolgt hij, zich tot Maria wendend: ‘Maar wat moet ik van u zeggen, o allerzaligste en glorievolle moeder Maria? Mag ik heden van u zwijgen? Wellicht moet ik voor mij heden niet van u spreken; want wie kan den jubel van uw hart beseffen, wie de zoetheid die uw gemoed vervult, de groote verbazing over u zelve, uwe overvloedige vertroosting, uwe allerverhevenste beschouwingen?’

En verder, want wij kunnen slechts enkele zinsneden aanhalen: ‘O, wat diep gevoel heeft u bewogen, deed uw hart als wegsmelten, toen uw allerzoetste Kindje aan u, Zijne moeder, zich vertoonde, toen Het zich op de aarde nedervlijde en gij Het in 't stroo nederlegdet in een stal. O, zalige Maria, o, gelukkig maagdelijn, o roemrijke, ongerepte moeder, onbevlekte moeder en maagd!’ - In heilige vervoering gaat de gewijde redenaar voort, zijne toehoorders als 't ware geheel vergetend, zich met de Moeder en het Kind alleen bezig houdend: ‘Zing Hem lof bij Zijn kribje; laat Hem zien, hoe gelukkig gij zijt, juich Hem in Zijn aangezicht met blijde lachjes tegen; neem Hem op en draag Hem, die de geheele wereld draagt; breng Hem in sluimer, die nimmer slaapt, bewaak Hem, die de hemelen doet sidderen. Zeg mij, smeek ik, Maria, hoe gevoelt zich uw hart? Waar zijn uwe gedachten? Wat zegt wel uw mond? Wat denkt wel uw geest? O, zeker, mijne Meesteresse, mijne Koningin, dat kunt gij mij niet verhalen, mij uw onwaardigen dienaar: niet omdat gij het niet zoudt weten, maar omdat ik het niet zou kunnen bevatten. O blijdschap, o zoetheid, die alle begrip te boven gaat! O onnagaanbare jubel! O allerzoetste Maria, o roemrijkste boven alle zaligen!’

O, indien degenen, die Savonarola als een voorlooper van de dwaling der zestiende eeuw vereeren, eens in *deze* heerlijke gevoelens met hem konden instemmen, hoeveel nader zouden wij dan zijn bij het nieuwe vredefeest, dat door de menschen van goeden wil toch eenmaal gevierd zal worden!

Maar, om tot ons kunstwerk terug te keeren, het komt mij voor, dat het nog andere gedachten en gevoelens wakker maakt dan die wij zoo even aan den beroemden

prediker van Florence ontleenden, en die wellicht bij hem wel de vrucht waren van het dikwijls beschouwen der heerlijke kunstwerken van een fra Angelico, een Luca della Robbia en zoovele andere christelijke kunstenaars zijner dagen.

Maria heeft Simeon's voorspelling vernomen; het zevenvoudig zwaard van droefheid is in haar moederhart geplant, en over de stille vreugde van den Kerstnacht beginnen reeds de duisternissen van Calvarië zich samen te trekken. Met den teederste der H. Kerkvaders, den H. Ephrem, hooren wij haar klagen: ‘Ontferm U over Uwe troostelooze en verweesde moeder, mijn Zoon. Ontferm U over de terneergeslagene en verlaten Maria, o allerzoetste. Ontferm U, o allerteederste Zoon, en troost mij. Aanschouw, mijn Zoon, mijne tranen, let op mijn zuchten en klachten, en open Uw mond en spreek. Vertroost mij, mijn Zoon; ik weet schier niet meer waar ik mijn hoofd kan nedervlijen. Er blijft mij geen andere verwant meer over, geen vader of moeder, broeder of zuster, om mij moed in te spreken. Gij zijt mijn vader, mijn broeder, mijn zoon; Gij zijt mijn leven en ademtocht; Gij zijt mijne vertroosting en verkwikking, Gij mijn Heer en mijn God, Gij mijn Schepper en Maker.’ - Zoo meenen wij Maria hier te hooren spreken. De heilige kunst heeft echter zorg gedragen om op eenvoudige, dichterlijke wijze, de *geheele* christelijke gedachte hier uit te drukken; zij weet immers en gevoelt het, dat in het diepste lijden de hoogste heerlijkheid ligt. En daarom zien wij met zooveel voldoening Moeder en Kind door 's hemels engelen met de kroon der glorie bekroond worden.

Nog veel meer gedachten en gevoelens rijzen in ons op bij het beschouwen van dit edel kunstgewrocht; wij moeten het den lezer verder overlaten. Want waarlijk - en dit geldt in 't algemeen voor ieder kunstwerk 't zij ten goede of ten kwade - de kunstenaar kan wel den stroom ontboeien, maar hij is niet bij machte den geheelen loop in al zijne vertakkingen na te gaan. Wel weten wij, dat de christelijke kunst, welke vormen zij ook mogen bezigen, den gouden sleutel bezit, die de bron der heiligste gedachten en der teederste gevoelens van het godvruchtig menschenhart ontsluit.

Kudelstaart.
F.J. POELHEKKE.

Ien de Gouwe Roskam. Een Betuwsch karstvertelsel, door B. van Meurs.[I)]

I.

Een echte Karstmis, 'en ouwerwetse! nie waor, Nulleke?’ zei heel vrindelik Kees Wouter, toen ie op weg Nol Raoteling had iengehaold. Deze keek efkes um, grimlachte en bromde deur zin groote neus: ‘oe, oe!’ dâ zooveul beteikende as: ‘dâ zegde wèl, Kees!’

Mit fikse stappen, die zich ien den besneeuwden grientweg zoo sekuur afdrukten, dâ je mekkelik zien kos, hoe groot de zolen en hakken van de leerzen waoren en hoeveul spiekers mit koppen er ien zaoten, marsjierden die twee naor de *Gouwe Roskam*. Zoo hiet 'en harberg mit 'en uuthangbord, dâ nou mit sneuwvlukskes bespikkeld is; maor as die er deur 'et zunneke zin afgelikt, dan glienstert 'et vergulsel van de roskam op 'et bord veul mooier dan gunder, aon 't end van de liendelaon, heug ien de hel blauwe locht, 'et gouwe haontje op den toren der Romse kark.

Dicht bij die kark, vlak tegenover de pastorie is nòg 'en harberg, de *Zwaon*, die veurnaomer van bouw is; maor de veurnaome boeren gaon toch liever naor de *Roskam*, waor - zoo zeggen ze - hullie vaoders en grutvaoders al uut dezelfde

I) Lezing, gehouden in 1878.

glêskes hebben gepruufd. Best meugelik dat er ien dit zeggen meer waorheid is, dan ien 'et fluusteren van vrouwetongen: ‘de *Zwaon* is daorum minder ien trek, umdâ de pastoor achter de horretjes afloeren kan, hoe dukkels de manslui er kommen en hoe lang ze er blieven plakken; en dâ wil nie gedaon zin!’

As je nou - maor lao'k nie vergeten te zeggen, dat 'et al jaoren en jaoren geleejen is - as je nou mit die twee mansminsen waort meegegaon naor de *Gouwe Roskam*, dan zoude daor ien de glagkaomer eiges heel 'et spul beleefd hebben, wâ'k nou, zoo goed en zoo kwaod as 't geet, ien 't Betuwsch oe zal beschrieven. Nie umdâ 'k zelvers er toen bij bin gewêst, o nee! ik heb 'et maor van heuren zeggen; en as 'k den naom wist van mien rispektaoble zegsman, den maoker van 't aorige vertelsel *'N Oetmiening*, dan zou 'k oe aonraojen hum te gaon vraogen, of de hiestorie nie effektief de zuuvere waorheid is.

Wêst nou zoo vrindelik asteblief, en luustert en kiekt goed toe!

't Is nog gen kartier over elven, en daor zitten er al 'en stuk of wat onder 'en glêske brandewien mit suuker. De laote kark is nog niet uut; daor waoren ze ook nie heergegaon, went giesteren op den ersten Karstdag hadden ze zooveul Missen achter elkaor geheurd, dâ ze meinden, nou op den tweeden Karstdag best mit één enkele vruugdienst te kunnen volstaon. Ook wouwen ze van mergen 't erste ien de *Roskam* wezen, um 'en goeje plaots te hebben; went er zou nao de laote kark iets bizunders gebeuren, had de kastelein gezeid.

Wilde is efkes kennis maoken mit den kastelein? - Kiek, daor steet ie ien de tapkast, mit zin erms ien de witte hembsmouwen, mit zin onderkien op 'et zwart fleweele vest en mit zin dikke buuk op den kant van den toonbank. Je kunt aon zin kleine eugskes, die over 'en paor ronde wangen naor den zolder kieken, mekkelik raojen, dat ie heelegaor ien de prakkesaosie verdiept is en op iets bizunders vigeliert.

As je hum zoo staon ziet, dan zoude verrechtig nie zeggen dat er achter dâ fleweele vestje zoo'n goejig en meeliejig hart klopt, en dat er onder die vlukskes griesachtig haor zoo'n frisse en gezunde harsens liggen. Hie kan mit de rieksten van 'et darp umspringen as mit Paoschlemmekes, en van hullie gedaon kriegen wâ gen pastoor of burgemeister gedaon kriegt Een boer - plag ie gekscheerend te zeggen - 'en boer is krek as 'en karmisviool: as je'm goed weet te bespeulen, dan kunje er *kris* en dan kunje er *kras* uut haolen, net wâ je maor wilt.

Die daor uut de koperen tabaksdeus van den kastelein 'en piepke stopt, is Kees Wouter, oe al bij naom bekend. Hum motte ook is goed observieren: de kleine bakkebiesjes op zin geriempelde kaoken, de twee lokken um zin ooren gedreid als de horens van 'en ram, de stieve kaolgeschoren hals en 'et keersrecht pestuur doen oe daodelik raojen dat ie langen tied soldaot is gewêst. Daorum wordt ie genuumd ‘den ouwe gediende’; ook wel ‘den dollen oosterlieng’, umdat ie ien zin jongse jaoren mit 'en dollen kop veur koloniaol geteikend hêt.

Toen ie uut den Oost terugkwiem, brocht ie 'en pensjoentje mee en 'en aop. Dien aop - heere minsen, dâ was aorig! - had ie

geleerd den koffiemeulen te maolen; en dâ kunstje zou de aop nòg kunnen vertoonen, as de keeshond van Sanderbuur hum nie den nek afgebeten had.

Wouter is 'en goeje en aorige kerl, de vrind van alle boeren, maor veural van den kastelein uut de *Gouwe Roskam*, nie umdat ie daor veul verteert, maor umdat ie daor veul kumt en, as ie 't op zin heupen hêt, kwienkslaogen en vertelsels uut den Oost verkupt, waor de boeren um lachen en zoo graog naor luusteren. Daorum laot de kastelein hum stoppen uut zin eigen tabaksdeus en gêft hum af en toe 'en glêske ‘uut pure vrindschap’ zoo as ie zeit; maor je begriept wel wat anders, zoo slim binde wel uutgevallen.

Aon Nol Raoteling, oe ook al bij naom bekend, die daor zit mit de elleboog' op de knieën en de hand' uutgestrekt naor den wermen vuurheerd, zoude nie zeggen dat ie ook op 'n andere wies er zoo werm bij zit. Zin kleedaozie is net zoo eenvoudig as van zin errebeijers, die hum er nie minder um rispektieren. Dat ie 'en arg grooten neus hêt, kan ie nie gebeteren; maor groot doen wil ie nie, en aon grutspraok hêt ie 'en afgeraosden hekel; daorum sprêkt ie bijkans nooit en bromt maor zoo wat deur zin neus. Die zwiegt miszeit niks, denkt ie.

Een heel ander slag van mins is Teun Keukelmans: die wil wel weten dat ie dik ien de moppen zit; dâ laot ie oe heuren as ie mit de linkerhand ien zin bokszak vol rieksdaolders rammelt, en dâ laot ie oe zien as ie den duum van zin rechterhand um de sinjetten van zin gouwe harlozieketting dreit. Kwaoje tongen zeggen dat ie den rieken sinjeur uuthangt um anderen de oog' uut te steken, of dat ie dâ duut as lokaos um zin zeuven dochters aon den man te brengen. Maor dâ zin misschien allemaol praotjes, waor de lommert gen geld op gêft. - Van praotjes gesproken: aorig is 't, dâ Keukelmans altied begint te praoten zoo gauw as ie met zin ketting speult; en speult ie er nie mee, dan praot ie ook nie. Wà kan 'en mins toch raore aonwensels hebben, nie waor?

Mit den rug naor den kastelein en mit hangende erms over de leuning van den stoel, zit Gradus Kortland. Mit strakke blik kiekt ie naor de schilderijplaot aon den witten muur, veurstellende den verloren zoon ien 'en blauwen kiel, bij 'en rooien trog, waoruut gele verkes 'en gruune portie naor binnen slobberen. Bij dâ gezicht schiet Gradus 'et gemoed vol. Weete waorum? Umdâ bij hum ien den slachttied zes vette verkes zin kapot gegaon apn 'et vuur. Maor hie kan er tegen, went ie hêt de riekste boerendochter uut heel de Betuw getrouwd en de gewiekste ook. Daorum - wâ nog al begriepelik is - hêt ie thuus niks te zeggen, en as ie buutenshuus ien 't openbaor wâ zeggen wil, dan vuult ie zoo'n raore krieweling achter ien de keel, dat ie er van kuchen mot en er gen woord uutkriegen kan. Dit mankement hêt ie overgehouwen uut de kinkhoest, zeit ie.

Ien 'et midden van de glagkaomer, mit de beenen rechtuut onder de taofel en mit de erms kruuslings over zin heuge borst, zit Arie Winkelhaok, een dreigement van stadse meneer; dâ kunde wel zien aon zin wit overhembje mit boordjes. Ien zin kiendse jaoren is ie Missendiender gewêst, en um 'et bietje latien, dat ie toen hêt geleerd en nou meer dan half vergeten is, meint ie 'en heele Piet te wezen.

Praoten duut ie nie veul, maor prakkezieren heel veul; daorum nuumen ze hum ‘de fielezoof.’ As ie praot, dan gebruukt ie stadhuuswoorden die 'en gewoon mins nie gebruukt en dukkels nie begriepen kan. Zoo, beveurbeild, as ie de harberg ienkumt of uutgeet, dan zeit ie nie, as ielk ander: ‘gendag saome!’ maor: ‘besjoerrr!’

Nou kende, geleuf ik, 'et fieselemie en den aord van allen die daor ien de glagkaomer zin. Maor as je de oogen dicht kniept, dan zoude zeggen dat er niemand is, went je heurt er nog niks gen konversaosie die wâ beteikent. Wacht maor, zoo miteen, as de laote kark uut is, kumt er leven ien de brouwerij.

Kiek! - dâ's al heel kasjeweelig - de kark is krek uut, en daor kommen anderen aon. Erst schraopen ze buuten veur de deur mit de besneuwde vuut' over de klienkers, stampen nog is hard, en stappen dan naor binnen, een veur een; en ielkreis heurde: ‘gendag saome!’ en ielkreis ‘besjoerrr!’

Daor heije veurerst Jan Kribbenburg, die van den vruugen mergen tot den laoten aovend ien zin eigen pruttelt as 'en moespot, en die nie weet waorum dat ie pruttelt. ‘Altied pruttelend en nooit gaor,’ zooas Kees Wouter zeit.

Nao hum Dorus uut den Haozesprong, die zin evenmins aonkiekt mit schêle oogen, niet uut bekanterigheid, och nee! zin hart is goed; maor umdâ zin rechtse oog naor links kiekt, as zin linkse naor rechts kiekt, en viese verse.

Die nou kumt en nie zunder bezwaor zich de deur iendouwt, is Tijs van den Hooiberg mit zin vet tabernaokel. Hie hêt mennig vaotje bier ien bewaoring gegeven aon zin dikke buuk. As je 'm ziet loopen, dan zie je dien buuk op en neer gaon, krek as 'en sjees op riemen.

Houde meer van 'en maogere? Daor heije der een: Piet Knipper, ien de wandelieng genuumd ‘de fiemelaor.’ Veultieds zet ie 'en lang, triestig gezicht en stuurt dan ien de wieje wereld 'en diep uutgehaolde zucht van wege de slechtheid van 'et minsdom. Hie kriegt de schrik ien de been' as er onweer aon de locht is; nie umdat er dan gevaor is veur ienslaon of veur haogelslag, maor umdâ de minsen dan zooveul ‘weerlicht,’ ‘bliksem’ en ‘donder’ zeggen; en dâ zin verschrikkelike vluuk,’ zeit ie. Disputieren over 't geleuf duut ie altied as ie te diep ien de geheimnissen van 'et glêske hêt gekeken.

Die 't lest van allen binnenkwiem, is Koos Lammers. Nie Zundags allinnig, maor alle daogen hêt die mins 'en grooten vilten hoed op zin ooren zitten, en Kees Wouter zeit jokkend, dat ie er 's nachts ook ien slaopt. De breeje bojem van den hoed kumt bijnao aon den balk van den zolder, zukke ieslik lange beenen hêt zin eigenaor. Daorum nuumen ze Lammers ook wel: ‘den hoed op stelten.’ Hie zelvers schaomt zich over zin lange bokspiepen en maokt, as ie lupt, heel kleine stapkes; maor kumt dan ook overal te laot.

Dâ de kastelein 't nou druk kriegt achter de toonbank, hoef ik oe nie te zeggen; maor onbegriepelik is 't, hoe ie al die kommendaozies kan onthouwen en uut elkaor houwen: hier wordt gekommandierd 'en klaortje zonder bitter en daor mit bitter; de een wil 'en brandewientje mit suuker en de ander zonder suuker. Vergissen duut ie zich nooit; maor nou hiet 'et toch oppassen, went zin heufd is zoo vol van andere dinksigheden en zoo muui van de prakkezaosie.

Goddank! allen zin gezeten en hebben 'en glêske veur zich staon. - Kiek! nou zal 't spul beginnen; daor kumt ie de tapkast uut, geet permantig op 'en stoel staon, wrieft efkes mit zin dikke handpalm over zin dikke lippen en begint te kuchen, 'en teiken dat ie 'en toespraok wil opz ggen.

‘Vrinden! hm!’ - zeit ie en kiekt 'en poosje mit zin kleine eugskes ien 't rond - ‘Hm! Vrinden! 'en woordje asteblief! hm! Allemaol weten we zoo wat, waorum dâ we hier bij malkaor zin. 't Is um 'en zaok, die vandaog op tweeden Karstdag uut de vuut mot. Langer wachten kan nie, hm!’

Hier hiew ie efkes op, um is te heuren of er ook iemand en gebrom van wantrouwen zou geven. Maor nee; ze luusterden allen mit iengehouwen aojem. Dâ gaf hum koerazie. ‘'t Geet er glad ien’ docht ie, en ien zin handen wrievend zette ie flink deur, zonder kuchen:

‘Vrinden! Langer wachten, zeg 'k, kan nie; went lang wachten duut uutstellen, en van uutstellen kumt afstellen. 't Erme ouwe mins motten we vandaog zien te redden, anders kumt ze diep ien de erremoei. Eiges warken veur 'en stukske brood, kan de goeje ziel nie meer, dâ weette allemaol zoo goed as ikke; en 'et kleine dernje, waor ze grutmoeder over is, is nog niet ien staot 'en enkele rooien duut veur haor te verdienen. Of zou 'et dâ deur b e d e l e n motten doen? Foei, dâ waor ummers God

ien den heugen hemel geklaogd! Nee, vrinden, we zullen saomen die twee erme schepsels fatsoenlik deur de wereld helpen! We zullen ze 'en gelukkige Karstmis bezurgen! We zullen....'

Krek dâ de kastelein zoo redenierde mit diep gevuul ien 't gemoed en mit traon' ien de oogen, goeng de deur van de harberg langzaom open.... 'en oud zwakkelik maor helder gekleed wiefke schuufde naor binnen mit 'en klein dernje van zes of zeuven jaor aon de hand. 'Gendag saome!' en 'Zaolige Karstmis!' zei ze knikkend mit bevende stem.

De kastelein sprong daodelik op den vloer, liep naor grutmoeder toe, nam haor onder den erm en zette haor, dicht bij 'et vuur, op 'en gemekkelike stoel. Tegen haor knikte ie en zei niks, went 'et ouwe mins was arg doof; maor tegen 'et kleine dernje sprak ie heel aorig: 'Kum, liefke, oe zâ 'k ien de huuskaomer brengen, daor speulen nog meer kienders!' Maor 't dernje riep schreiend: 'Neeje! Bij grutmoetje blieven!'

Onderwiel allen grutmoeder en haar klein kiend van 'et heufd tot de vuut opnaomen, kwiem de vrouw van den kastelein, die 'et geschrei van 'et dernje geheurd had, meeliejend aondraogen mit 'en werme stoof veur de kouwe vuiltjes van de ouwe ziel; en ien 'et snuutje van 'et kiend stopte ze stillekes 'en lekkere babbelaor - en kiek! 'et schreien was gedaon.

Toen klom de kastelein weer op zin praotstoel.... Harrejennig! was dâ schrikkes!.... de stoel kentelde.... en had Nol Raoteling den kastelein nie daodelik vastgegrepen, dan was ie verrechtig mit zin dik achterwark gevallen boven op 'et dikke veurwark van Tijs van den Hooiberg. 'Christene zielen!' riep Kees Wouter mit 'en kemiek gezicht - 'was Tijs geborsten, dan zouwen we tot over de enkels ien 'et bier staon!' Allemaol schaoterden ze van't lachen, en Tijs ook.

Toen bleef de kastelein op den vloer achter de leuning van de stoel staon; en niemendal verbiesterd deur 'et ongeval, mit 'en gezicht of er niks gebeurd waor, begos ie weer:

'Vrinden! hm! Um nou weer op mien apropoos te kommen: ik zeg en daor blief ik bij, de zaok van dâ goeje ouwe mins mot nou uut de vuut'. Het huuske, waor ze jaoren lang ien gewoond hêt, is verkocht - dat weette allemaol zoo goed as ikke - en op Neijaor mot ze der uut: ze mot dus ergens anders onder dak. Maor nou kumt de vraog: hoe kriegt ze 't g e l d daorveur? - Over dit geval wou 'k ullie wieze raod nou graog is heuren!'

Weer hiew ie efkes op, en keek mit zin kleine eugskes ien 't rond.... maor, fluuten Jan Berend! der was er gen één die 'en woord van wieze of onwieze raod te zeggen had. 't Wier stil...

'Weet dan niemand er wat op uut te brengen?....'

't Wier doodstil....

'Niemand?....'

't Wier zoo doodstil, dâ je wel 't getik van den houtwurm ien de taofelpoot heuren kos....

'Niemand?.... ik vraog 'et oe veur de derdemaol....'

Toen begos Teun Keukelmans zich op zin stoel ien beweging te zetten: hie strekt zin linkerbeen rechtuut, stêkt zin hand ien de bokszak, rammelt ien 'et geld, haolt er 'en rieksdaolder uut en klopt daormee op taofel.

Hao! dâ's al ééne rieksdaolder veur grutmoeder! - As je dâ meint, dan binde glad van de wies af. Went Keukelmans kommandierde nòg 'en glêske, dat ie gewoon is daodelik te betaolen, bang misschien dat ie anders mit dubbel kriet zal worden aongeteikend. En toen de kastelein hum 'et glêske mit 'et gebruuklike 'santjes!' gepresentierd en den rieksdaolder umgewisseld had, was 'et weer zoo stil as bij 'et veurlezen van 'et testament op 'en begraofenis.

De kastelein, merkend dat ie veuruut kwiem as 'en vlieg op een teerton, wier korzeleurig en zei ien zich zelvers, maor veuls te hard: 'Nog gen antwoord?.... Wel donderrrdags!' - En bij dâ woord van *donderrrdags* zette

DE GEBOORTE.

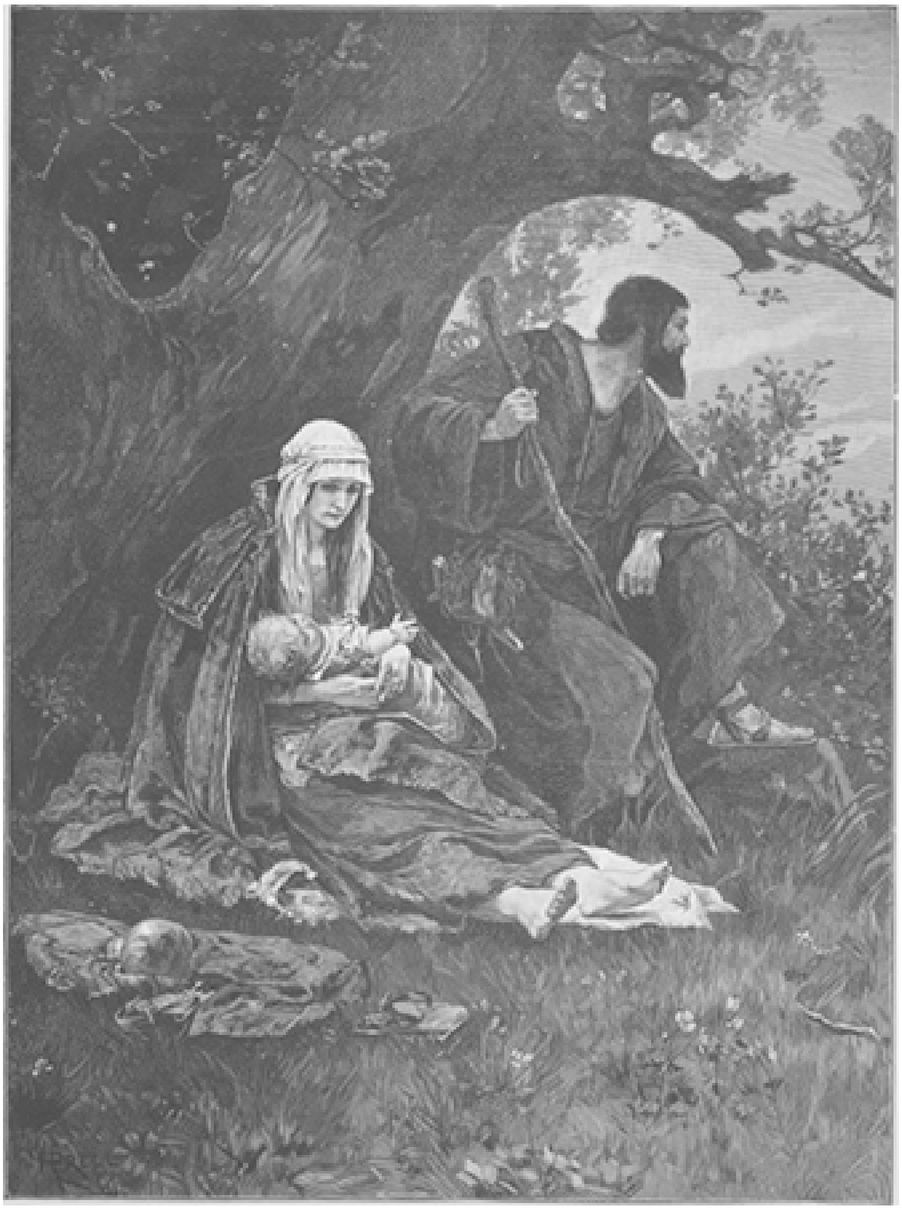

DE VLUCHT NAAR EGYPTE, NAAR DE SCHILDERIJ VAN H. PRELL.

Piet Knipper, de fiemelaor, zoo'n lillik gezicht op, dat 'et krek was of ie 'en scheut deur zin holle kies kreeg.

'Vrinden, vrinden!' - riep de kastelein en speulde zin leste kaort uut. - 'Hêt Onze Lieve Heer ullie nie honderdmaol meer gezegend as mien? Zou 'et gen êwige schand veur ullie wêzen, as 'k zei: ik vraog oe um gen raod meer; gen roojen duut wil 'k van ullie hebben; kost en ienweuning veur 't ouwe moederke, die je daor ziet zitten, geef ikke, i k k e , de kastelein uut den *Gouwe Roskam*!'

Bij 't woord van i k k e had ie mit de vlakke hand zoo hard op zin fleweele vestje geslaogen, dat allen hum aongaopten, as wouwen ze zeggen: 'nou, die's raok, heur!'

Toen keken ze neisgierig naor Teun Keukelmans, went die begos mit zin duum aon zin gouwe harlozieketting te speulen, 'en sekuur teiken dat ie wâ zeggen wou. En zoo was 'et ook! 'Heur is!' - zei ie, heel bedaord weg - 'de kastelein hêt geliek. Mien raod is, dâ we allemaol wekeliks wâ motten geven um dat ouwe mins te helpen. Ik veur mien, dèr! (en toen sloeg ie mit zin vuust op taofel dâ de glêskes dansten) ik geef ielke week een dubbeltje!' - 'Ik ook, kum!' zei Koos Lammers. - 'Nou, as 't dan zoo wezen mot, duu 'k mee!' riep Dorus uut den Haozensprong. - 'Van 's gelieke!' viel daodelik Piet Knipper ien. - 'Alla dan! mien bier zal er nie van verschaolen!' zei Tijs van den Hooiberg. - 'Is 't veur allemaol dan is 'et ook veur mien!' pruttelde Jan Kribbenburg. - Nol Raoteling bromde zoo wâ deur zin groote neus, dâ niemand verstaon kos. Gradus Kortland, die ook wâ zeggen wou, vuulde weer die dekselse krieweling ien de keel en begos te kuchen as 'en jonge haon die veur 't erst begint te krêjen. En asof ie mit zin eigen verlegen was, haolt ie uut den binnenzak van zin jas 'en deurgerokt piepke, klopt 'et uut op de vlakke harde hand en blaost er ien zoo hard as 'en koeihuujer ien zin toethoren. Maor al zeien die twee niks, op de vraog van Keukelmans, of ze ook mit hum mee deejen, knikten ze toch van jao. En de ouwe Missendiender zei er 'Amen!' op.

Nou bin 'k mit het vertelsel presies half weg gekommen, en wou wel 'en bietje uutblaozen, anders zou 'k ook 'en krieweling ien de keel kriegen. Zoo miteen kum ik weerum. 'Besjoerrr!'

II.

Onderwiel had de vrouw van den kastelein veur 't dernje 'en krientebreudje en veur grutmoeder 'en lekker kummeke koffie mit suuker gebrocht. Smaokelik drinkt ze daorvan mit kleine teugskes; dan blaost ze veurzichtig 'en paor maolen der over heer en laot 't lieve kiend ook is drinken: 'Zuutjes aon, dierkelief! nie verslikken, heur!'

Dâ kleine dernje was o! zoo'n aorig, snoeperig dinkske. Het had 'en kleurke as 'en bellefleurke. Heur blonde krullekes speulden verstoppertje onder 'en lichtblauw katoenen mutske, dâ liefelik stoeng bij de mooie blauwe eugskes. Och, och! die eugskes, ze flikkerden as 'en paor sterrekes ien de heldere aovendlocht. En as dâ lief kiendergelaot efkes begos te lachen, dan zag je twee reuzekleurige kuultjes ien de mollige bollige wengskes en twee halve maontjes van zilverwitte tandjes ien 'et kerserooje munje gliensteren. Heel liefkes ook kos ze mit haor fien stemmeke babbelen. Maor nou zei ze niks en was arg bleu; en gen wonder, nie waor! ien zoo'n vremd huus vol vremde gezichten. En slao je nou 't oog van 't onneuzel kiend op dat ouwe mins, dan wordt 'et oe weemuujig um 'et hart, al weette nie, hoe vol zurgen en naorigheejen dâ lange leven veur haor is veurbij gegaon, jao! ien 'en ummezientje is veurbij gegaon.

Ze trouwde laot; nie umdâ ze gen jong' kriegen kos, o jee nee! der was aonzuuk genog. Maor ze begriepte, dâ trouwen gen kienderspul is, en er veur 'en huushouwing meer beheurt dan vier been' been' onder één taofel. ‘As 'k nie sekuur weet dat ie 'en bovenste beste veur mien is, laot ik me deur gen jong' vangen!’ had ze gezeid; en toen ze dâ van eenen sekuur wist, voeng zij zelvers hum. Was zij braof en goejig van aord, hie van 's gelieke. Ze waoren mit elkaor zoo gelukkig, dat er aon 't ‘ielk huuske hêt zin kruuske’ nie gedacht wier. Maor 'et kruuske kwiem wel op zin tied! Heur man wier zuutjes aon zwakkelik; hie had 'en ziekte onder de leejen, waaraon zin vaoder zaoliger gesturven was; 'en naore ziekte waorveur gen kruud gewassen is: de teering. Warken, dat ie zoo graog dee, kos ie nie meer as veurheer. Af en toe prebierde ie 'et wel, maor nao éénen dag most ie twee daogen uutrusten um 'en bietje neie kracht te kriegen. Nou kunde wel begriepen dâ de verdiensten er niet op veuruutgoengen en dâ de dokter en de apteker niks veur niks deejen. Ze merkte't alle daog': waor veul afgeet en niks bijkumt, vermiendert.

Gelukkig dâ haor innig kiend, die den naom van Frerik droeg en 'en aorig vlug jungske was, gauw groot wier en 'en henje helpen kos. Toen de zwaore slag gevallen was en haor braove man 'et muuje heufd veur altied had neergeleid, stak Frerik de handen fiks uut de mouw en verdiende ielke week 'en flink summeke, dat ielk jaor al grooter en grooter wier. Gen roojen duut wou ie daorvan veur zin eigen behouwen; alles gaf ie aon moeder. ‘Dâ heurt zoo!’ - zei ie - ‘'k bin gen kostganger, maor kiend ien huus!’ Ien de harberg kwiem ie nooit; en Zundags dronk ie thuus ien den naomiddag mit moeder 'en half kruukske schuumend bier en speulde, um den keizer zin baord, 'en spulleke smousjassen.

Moeder zurgde er veur, dat ien 'et kleine kaomerke alles er zoo kraoknetjes en vrindelik uutzag, dâ zelfs 'en prins er ien zou willen leven en starven. De goeje ouwe pastoor had er zelvers plezier ien, en promt um de veertien daogen kwiem ie 'en kupke thee drinken. Dan brocht ie veur moeder en Frerik altied wâ mee. Ens, toen Frerik jaorig was, kreeg ie verrechtig van meneer pastoor 'en zulveren harlozie mit dubbele kast, umdat ie zoo braof oppaste en zin moeder zoo goed verzurgde.

Zoo goeng 'et innige jaoren naor wunsch. Toen kwiem er 'en dag, die 't mins nooit vergeten zal, net zoo min as de dag waorop Frerik zin erste Communie hêt gedaon. Jao, ze kan 'et zich nog goed veurstellen, dat ie daor ien de kark zat geknield veur de heilige taofel; dat ie thuus kwiem, gruts op zin geluk en op zin neie pekske mit 'en wit reuske ien't knupsgat. ‘Mien jungske!’ - had ze 'm schreiend gezeid - ‘wat is ook oew moeder vandaog gelukkig! Och, nou most oew vaoderzaoliger nog is leven! Maor 'en mins mag 'et hier nie volmaokt hebben. We zin Onze Lieve Heer toch dankbaor, nie waor?’

Het nette kaomerke was op dien dag heel mooi versierd gewêst; maar op dien anderen dag nog veul mooier. Je kos 'et nie meer erkennen en zoudt er den hoed veur hebben afgenomen. Het hoeng heelegaor vol, aon den muur en aon den zolder, mit sliengerdeslansfers van fris gruun en mit kroontjes en waojertjes van zuiver en goud pampier. Op taofel zag je twee heldere glêskes en een lange erde piep, die mit rooje bluumkes en lintjes waoren opgeschikt. Ien 'et midden stoeng 'en groote tulleband, die de goeje pastoor had gestuurd, en op dien tulleband hoeng aon 'en zwêvelstukske 'en pampieren vaontje, dâ twee aorige riemkes te lezen gaf:

> Lang leev' 'et jonge paor
> Tot 'et gouwen brulloftsjaor!

Op dien dag - ik geleuf dâ je 't wel raojen kunt - had Frerik veur zin moeder 'en knappe aorige schoondochter thuus gebrocht. Dien dag waoren er - ik weet nie hoeveul - kommen fillesistieren en heergegaon mit den besten wunsch: ‘Gods zegen der op!’ En op de brulloft waoren de kastelein uut de *Gouwe Roskam* mit zin vrouw, bij wie de jonge vrouw van Frerik as wees was opgenomen en waor ze altied eerlik

en trouw had gediend; daorum ook traktierde de kastelein zoo gul op rooje wien mit suuker. Ook was op de brulloft de zuster van Kees Wouter den ‘ouwe gediende’, en die hêt toch dien middag spekpannekoeken gebakken zoo lekker, der! as ze nooit 'en mins gegeten hêt. En de urgenist van de kark kwiem mit zin harmonikao en speulde en zong dat 'et 'en lust was: ‘Lang zullen ze leven ien de gloria!’

Dat 'en jonge vrouw den ientrek nimt ien 't eigenste huus waor de moeder van heur man woont, kiek! dâ zou 'k nooit aonraojen; went dâ geet somtieds nie goed, dâ gêft dukkels spiktaokel. Maor hier was 'et krek andersum. De moeder hield zoo zielsveul van Frerik zin vrouw asof 'et heur eigen dochter was, en 'en eigen dochter kos nie zoo zielsveul van haor moeder houwen as Frerik zin vrouw van haor. Het was 'et gelukkigste leven dâ je kos uutdenken, veural toen moeder nao 'en jaor grutmoeder hiette en 'et piepjonge dernje naor haor genuumd wier en sprekend op haor gebekte.

Maor 'et zunneke van veurspoed en vreugd glienstert niet altied even mooi; heel gauw trekken de duustere wulkskes van onspoed en verdriet er overheer. Dâ wist grutmoeder uut eigen onderviending. Het duurde dan ook nie lang of ze zag van die donkere wulkskes ien de verte opkommen. Frerik begos te hoesten en maoger te worden en van muuiheid te klaogen. Die kleine rooje reuskes op zin bleike wangen, daor had ze 't niks op begrepen; ze had die leeren kennen op de bleike wangen van Frerik zin vaoderzaoliger. En die dreuge kuchjes, ach! ze goengen haor as krampscheuten deur 't hart. Maor ze zei niks, en bad veul, en bleef alevel vrindelik en opgeruumd.

De vrouw van Frerik dacht dat 'et niks anders was as 'en verkouwenheid die mit er tied wel zou overgaon, en grutmoeder liet haor stillekes ien die verbeilding. Maor, ocherm! op 'et lest most ze toch van a tot z weten wat er gaonde was, went de dokter en de pastoor hadden gezeid, dat de zieke op zin heugst nog maor 'en paor maonden zou leven en zekers Jannewaorie nie meer haolen zou. Erme vrouw, toen brak ook haor 'et harte van kummer en verdriet.

Op 'en mooien harfstdag had grutmoeder buuten de deur is efkes naor den meulen gekeken of 't ook noordenwiend was. Nee, iensgeheel nie! de wiend was heel zacht en 'et zunneke schien lekker werm. ‘Wat 'en hemelsweer!’ zei ze tegen Frerik, die binnen veur 'et kleine raom op 'en stoel te miemeren zat. ‘Kom, we motten saom is 'en kuiertje gaon maoken ien den hof. Aan den kleinen wingerd hangt nog 'en tros druufkes, die zullen nou wel zuut genoeg zin. Kom, laowen is gaon kieken, jong!’ - ‘Wel jao, laowen dat is doen, Frerik!’ zei zin vrouw mit 'en vrindelik gelaot. Ze hielp hum opstaon en goeng hum achteruutloopend veur, en grutmoeder volgde. Vuutje veur vuutje liepen ze, heel langzaom, praotende over 't mooie weer en over de aorigheid dat 't haontje ‘kukelekuu!’ kreide umdat ie zin baos, die 'em graonkorreltjes uut de hand liet pikken, weer buuten zag.

Zoo kwiemen ze aon 't eind van den kleinen hof en daor stoengen ien 't zunneke kasjeweelig drie stoelen; en grutmoeder wou wel 'en bietje gaon zitten; toen goeng Frerik ook zitten en zien vrouw naost hum. Maor dâ goeje mins, ziende hoe ie um zoo'n klein endje loopens hijgde van vermuujenis, kreeg 'et gauw te kwaod. Ze stoeng op en liep naor binnen asof ze wâ vergeten had; en daor ien huus viel ze schreiend um den hals van 'et kleine dernje, dat ien 'et kribke te slaopen lag, en ze snikte 'et kiend wakker, asof ze den zwaoren slag al vuulde die haor boven 'et heufd hoeng.

Grutmoeder, die allinnig naost Frerik was blieven zitten, sprak over de lieflike leinte: as weer de meizuuntjes tussen de gruune gresprietjes en de malse blaojertjes uut de knupkes der boom' kommen uutpiepen, dan zal, jao zekers! dan zal de verkouvvenheid heelegaor opbouwen. - Toen keek Frerik haor aon mit traonen ien de oogen en zei: ‘Moeder, moeder! dâ ge praot van beterschap ien de leinte, as

mien vrouw der bij is, dâ viend ik verstandig; maor nou we allinnig bij elkaor zitten, nou hâ'k verwacht dâ ge ronduut zoudt zeggen wâ ge ien waorheid van mien denkt. - Wilde weten, moeder, wat ikke er van denk?.... 't Is de kwaol van vaoder en van grutvaoderzaoliger! Jao, as gullie hierbeneejen 'et hoogfeest van Karstmis viert, dan vier ik 'et mit hullie hierboven!'

Hie wilde nie schreien, en kos 'et alevel nie laoten; maor grutmoeder bedwong haor zelvers en zei: ‘Welnou, Frerik, as Onze Lieve Heer dâ wil, dan is 'et ummers ook goed, nie waor?’

‘Jao zekers, moeder! Gods wil geschiede!’

‘Dan motte er ook niet um schreien, jong!’

‘Ik schrei um ou, moeder!.... en um mien vrouw en kiend!.... Wie zal ze helpen, as ik er nie meer bin?’....

‘Onze Lieve Heer!’ antwoordde zij mit diep gevuul, en wees naor boven.

Siends dien mooien harfstdag zag 'et haontje zin baos nie meer buuten, alschoon ie dukkels ‘kukelekuu!’ riep. En toen 'et hoogfeest van Karstmis kwiem, was Frerik nao 'en zaolig afstarven uut 'et kleine huuske langzaom weggedraogen. En toen 'et jaor daorop weer Karstmis wier, was er alweer een 'et geheimzinnige vuutpad opgegaon: dâ was zin braove vrouw, die gen rust kos vienden dan bij haor Frerik op 'et stille karkhof.

Zoo bleef grutmoeder mit 'et kleine dernje allinnig over. De ouwe pastoor, die zooveul steun en troost had gebrocht ien de ziekte en bij 't starven van Frerik en zin vrouw, kwiem haor nou ielke week bezuuken, en zurgde er veur dâ ze gen erremoei leei, en betaolde uut zin eigen zak de huur van 't huuske.

Dâ goeng zoo nog al 'en jaor of wat zin gangetje. Maor kiek, wâ gebeurt? Daor kumt de pastoor ook te starven en, krek of 't zoo wezen most, wordt ien dezelfde maond 'et stuk land, waorop 'et huuske gebouwd was, deur 'en vremden heer gekocht, en die hêt laoten weten, dâ ze op Neijaor er uut mot, umdat 't huuske tot aon den grond wordt afgebroken.

Haor goeje pastoor gesturven, van wien ze deur eigen onderviending getuugen kos, hoe toepasselik op hum de spreuk is die op zin bidprintje te lezen stoeng, dâ de echte waore godsdienst ien 'et oog van den hemelschen Vaoder is weduwen en weezen ien de verdrukking te bezuuken; en dan, binnen kort haor huuske te motten verlaoten, waorien ze as jonge vrouw, as moeder en as grutmoeder zooveul zuuts, jao! maor ook zooveul zuurs beleefd had, en waor ze drie lieve doojen had zien uutdraogen....: ocherm! die dubbele ramp had haor zoo geschokt, dat 'et krek was of haor tien jaor levens ontvallen waor, en 's nachts kos ze er nie van slaopen. De kastelein uut de *Gouwe Roskam*, die haor 'en vrindelik bezuuk had gebrocht, was, nao overleg mit zin vrouw en Kees Wouter, op den adee gekommen, zin veurnaomste klanten op den tweeden Karstdag te bepraoten, um veur 'en goed onderhoud van 't ouwe mins te zurgen. ‘Kom dan’ - had ie tegen grutmoeder gezeid - ‘kom dan ook nao de laote kark bij mien en breng 'et dernje mee!’

Kiek, en zoo is 't gekommen, dat die twee erme schepsels daor ien de glagkaomer zitten tussen de riekste boeren van 'et darp.

De kastelein had mit 'et aonbod van Keukelmans nie meegedaon: - een dubbeltje in de week - foei! 'et was 'en schand! Alevel, docht ie, laot 'k maor zwiegen; 't is toch al vast *kris*, en miteen zâ 'k er ook wel *kras* uut haolen. Daorum liet ie erst de kaomeraods maor wâ parlesanten over koetjes en kelfkes en over den slechten tied, en brocht ze toen ongemerkt weer op 't sjapieter. Hie rekende hullie veur, dâ zeuven en drie geliek is aon zes en vier, en dâ tien dubbeltjes en alle praotjes nie meer is as totaol één gulden ien de week, en dâ niemand 'et ouwe mins daorveur

ien huus, laot staon ien de kost, zal nemen. En toen ie meinde dâ Gradus Kortland 'en teiken gaf van wèl, vroeg ie hum: ‘Wilde gij dan misschien haor daorveur ien de kost?’ Maor Gradus kuchte en zei: ‘Dank oe!’ - ‘Hie is zelvers bij zin vrouw ien de kost!’ riep er een. Wie dâ riep, hoef ik nie te zeggen, went de boeren keken lachend naor den kemieken Kees Wouter.

Heel vrindelik begos de kastelein ze weer over den borstlap te strieken: ‘Allâ vrinden! de daogen zin te kort um er lang over te praoten: laowen ielkeen nou r'is 'en kwartje geven, dan binnen we klaor, allâ! Wie duut er mee?’....

Arie Winkelhaok, de ouwe Missendiender, dien we nog niks anders hebben heuren zeggen as ‘besjoerrr’ en ‘amen,’ tikte mit 'et tinnen lepeltje tegen zin glêske, stoeng op en sprak langzaom: ‘Dignum et justum est - dâ wil zeggen: 't is weerdig en rechtveerdig! hm! Weerdig is de redenaosie van den kastelein dâ we er naor luusteren; en 't is rechtveerdig dâ we er mee akkordieren, en dâ we reselevieren één kwartje ien de week as princiep te stellen, anders blieven we ien staotje kwoo. Wordt mien avies deur ullie aongenomen, dan zâ 'k uut den grond van mien hart zeggen: Deo gratias! Goddank.!’

‘Mooi, mooi!’ klonk 'et deur de glagkaomer, en Winkelhaok buugde as 'en kniepmes en speulde mit zin vingers ien de haor', van plezier dat ie 't er mooi had afgebrocht. En Doms uut den Haozesprong keek hum scheel aon en zei tegen Piet Knipper, den fiemelaor: ‘Waor haolt de kerl toch al die stadhuuswoorden vandaon, zoude zeggen!’

‘Waor ie ze van daon haolt’ - zei de fiemelaor 'en trok 'en aoklige tronie - ‘dâ weet ik nie; maor dat ie 'en woord gezeid hêt dâ mien bitter ien de ziel grieft, dâ weet ik w è l!’

‘En dat is?....’ vroeg Dorus uutdaogend.

‘*Hie* hêt gezeid: r e c h t v e e r d i g ! En *ik* zeg: daor steet geschreven: de H e e r e a l l i n n i g i s r e c h t v e e r d i g ! Een mins, zoo as wij allemaol zin, is nie rechtveerdig, maor ien wendig vol zunden en gebrek: 's minsen vleisch is verdarfelik van jongs af aon!’

‘Dâ ge dâ van oe eigen zegt, allebeneur!’ - gaf Dorus ten antword - ‘went ielk mins kent zich zelvers 'et best. Maor nou wil 'k oe vraogen: mit welken bril hedde gij 't i e n wendig gebrek van ons allemaol bekeken?’

‘Mit welken bril? dâ kumt er niet op aon, jong! Maor dat 'et mit ouw u u t wendig gebrek nie te best uutziet, daor hê'k gin bril veur neudig!’

Scheele Dorus, alschoon ie den venienigen steek goed vuulde, bleef bedaord en zei: ‘Aorig oe eigens der uut gered, menneke! Heel aorig, dâ mot 'k zeggen. Och jao! mien u u t wendig gebrek laot ik bekieken zonder bril, zoo as gij ouw i e n wendig te kiek hangt; maor.... ik duu dâ niet uut geistelike heugmoed. Verstaon? - En dan hedde gezeid, dâ 's minsen vleisch verdarfelijk is; houdde 't daorum misschien zoo goed onder den pekel mit zes borrels daogs?’

Allen schudden van 'et lachen, en de stoel van Tijs van den Hooiberg kraokte er van.

‘Knippertje, Knippertje! wacht oe veur de geteikenden!’ riep Kees Wouter mit zoo'n kemiek gezicht, dat de fiemelaor zin tronie weer in 'en vrindelike plooi zette en rechtveerdig genog wier, um de ruzie saomen af te drinken.

De kastelein ziende, hoe allen over dâ gedisputier waoren opgemonterd, maokte van die goeje stemming gebruuk um nou zin slag te slaon en zei: ‘Vrinden, ik zal er dan maor vast op rekenen, dat ielk 'et avies van Winkelhaok goedkeurt en en kwartje ien de week geven zal. Niemand er iets tegen?.... eenmaol, andermaol.... veur de derde maol! De zaok is ien orde!’ En um er 'en zegel op te drukken, goeng ie daodelik dicht bij grutmoeder staon en riep zoo hard as ie kos deur zin hand', as deur 'en toethoren: ‘Goeje ziel, 't is er deur! Allen zullen veur oe zurgen!’

Allen knikten toestemmend en luusterden of 't ouwe mins ook wâ zei. Jao, heur! dâ duut ze mit bevende maor nog heldere stem: ‘Dank oe wèl, goeje minsen! - Het

Kiendje van Betteljem zal 't oe loonen. - Lang zal 't ook nie meer duuren, dâ vuul ik zelvers best. - Ik zal gauw ien 't Hemeltje wezen.... as 't God blieft!'

Toen niem ze de slip van de veurschoot en wreef de traon' uut heur oogen. Dâ trof allen diep ien 't gemoed. Och, ze hadden 'et toch ook zoo kwaod nie gemeind. Dâ ze ien't begin zoo weinig toeschietelik waoren, was niet uut knieperigheid, maor - hoe zâ 'k 'et zeggen? - uut jeloersheid op den kastelein, die zich te veul aon 't heufd van die dinksigheid had gesteld. Ze wouwen hum is laoten vuulen, dâ ze nie van zins waoren zoo maor as kienders aon zin leiband te loopen. Wâ meint ie wel? Nie te fammeljaor asteblieт! Had ie daogs te veuren aon ielk apart de zaok geëksplezierd en onder vier oogen gezeid: 'duu 'm 'et plezier en help me!' dan hadden ze nie zoo veul spuls um 'n kwartje gemaokt, dan was zin veurslag daodelik aongenomen. Daor gêf ik oe 'en briefke van mien hand op!

De kastelein begriepte dat ook, maor - zoo as meer gebeurt - toen 'et te laot was. Had ie geweten, dat 't nie zoo mekkelik van 'en leien dekske zou gaon as ie wel gedocht had, dan had ie grutmoeder zekers niet ien de glagkaomer laoten kommen. Gelukkig dat 'et ouwe mins van al dâ gehaspel en gekiebel niks heuren kos, 't zou haor meer as hard hebben gevallen. Maor afijn, gedaone zaok' nemen gen keer, en deze zaok was nou dan toch ien orde, verdikkie!

Ien orde? Jao wacht, ze hadden hum zoo lang gesjiekanierd; nou, bij 't scheien van de merkt, wou ie poerlegrap hullie 't ook is efkes doen. Lachend fluusterde ie Kees Wouter iets ien 't oor en begos toen weer 't woord te vuuren: 'Vrinden! gullie mot 'et mien nie kwaolik nemen as 'k oe zeg, dâ we nog veur wat anders hebben te zurgen! We motten nog....'

'Wat drommels is dàt!' pruttelde Jan Kribbenburg - 'Motten zitten ien ouwe kleêr! Wâ motten we nog?' - 'Veur 't dernje nog ekstrao betaolen?'.... vroeg Teun Keukelmans, en speulde mit zin ketting. - 'Dâ's waor ook! van 't dernje hêt ie nog niks gezeid!' merkte Piet Knipper op. - 'Daor kumt zóó gen end aon!' klaogde Tijs van den Hooiberg. - ''t Begint weer van veur af aon!' grinnikte Dorus uut den Haozesprong. - En Nol Raoteling bromde asof er 'en hommel ien zin neus zat, - en Gradus Kortland begos te kuchen as 'en verkouwen ekster, - en Koos Lammers goeng op zin spiellebeen staon zeggende: ''t Duurt mien te lang af, ik gao!' - en Arie Winkelhaok stoeng ook op en zei kortaf: 'Besjoerrr!'

''t Dernje is al verzurgd!' - riep gauw de kastelein - 'Gullie laot 'en mins ook niet uutpraoten. Kost en ienweuning veur dâ kiend is zonder bezwaor van de schatkist, went dâ neem ik veur mien eigen rekening; dâ hê'k al mit mien vrouw netjes overleid. Ik wou oe maor vraogen, of gullie ook iemand weet, die grutmoeder veur 'en rieksdaolder in de week zou willen opnemen?' Ze prakkezierden en prakkezierden.... maor niemand wist iemand.

'Dan weet *ik* iemand!' riep Kees Wouter; en allen keken hum neisgierig aon, toch bang ook dat ie maor mit 'en kwienkslag op de proppen zou kommen. 'Dan weet *ik* iemand!' riep ie nòg ens; en toen zoo hard dat 'et ouwe mins 'et heelegaor heuren kos: 'As grutmoeder jao knikt, dan neem ik haor bij mien ien huus!'.... En grutmoeder lachte en zei daodelik: 'Jao! asteblief!' Zij kende hum van oudsher as 'en aorige braove mins. Hie woonde ook ien 'en net huuske mit 'en hofke der bij; en zin zuster woonde bij hum ien en was ook zoo'n goed mins; en miteen docht ze nog is efkes aon de lekkrespekpannekuukskes, die ze op de brulloft van Frerik gebakken had. Jao, daor wil ze graog wezen, asteblief!

'Maor der is nog 'en maor bij!' - zei de ouwe gediende en schuufde zin pet op één oor en zette zoo'n bedenkelik gezicht, dâ de boeren het veurheufd er van fronsten en de lippen strak ientrokken. - 'En die maor is: grutmoeder mot mien op heur woord van eer beloven dat, as ik weer veur den Oost teiken, dâ ze dan meegeet as merketenster!'

Allen proestten 't uut van lachen, en goengen

toen ien 'en halve kring veur grutmoeder staon um haor te fillesistieren. Ze was zich zelvers nie meer. Een zunneke van vreugde straolde op haor gelaot en traonen van dankbaorheid gliensterden ien heur oogen. En toen Kees Wouter haor onder den erm wou nemen en vrindelik zei: ‘Kom, moederke!’ toen antwoordde ze: ‘Jao, ik kom!’ En met dâ ze dâ zei, vielen haor eugskes dicht en 't heufd zakte zachtjes op de borst, en haor zieltje kwiem ien 'en beter huuske hierboven, waor gen mins 'en kwartje veur hoefde te betaolen.

Stille Nacht, heilige Nacht!

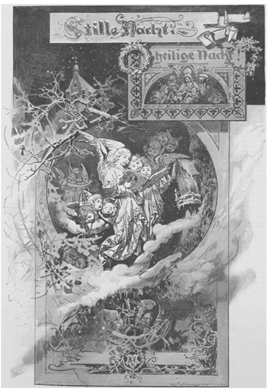

Stille nacht, heilige nacht!
Alles slaapt; doch trouwe wacht
Houdt bij 't kribje 't hoogheilige paar.
Lieflijk Kind met goudblond haar,
   Rust op uw bedje zacht!

Stille nacht, heilige nacht!
Armen herders werd gebracht
Door een juublende Engelenschaar
't Eerst de groote vreugdemaar:
   ‘Hij kwam, dien Isrêl wacht!’

Stille nacht, heilige nacht!
Zoon van God, hoe minlijk lacht
Liefde ons toe uit uw kleenen mond,
Nu Ge ons, trouw aan uw verbond,
   Verlossing hebt gebracht!

Naar een Duitsch Kerstlied.

De gaven van het Christuskindje. Oudduitsche kerstvertelling.

Het was Kerstavond; de sneeuw lag al hoog en toch dwarrelden maar altijd de vlokken neer als om de aarde een doodskleed te wevan.

Geen ster lichtte aan den hemel, want dichte nevelen breidden haar sluier uit, omhulden de hooge torens der goede stad Neurenberg en lieten tot in de nauwste straatjes haar golvend weefsel af hangen. Terwijl de klokken het hoogfeest van Kerstmis inluidden, dwaalde de tengere gestalte van een kind, een zesjarig meisje angstig door den mistigen nevel.

De kleine Gela was weeze; vader en moeder waren begraven, buiten de stad, op het kerkhof der leprozen, en het kindw as uitgestooten in de vreemde wereld.

Aan den ingang van een grooten tuin, vlak achter het gastvrij geopende poortje, stond een breed getakte linde, die haar twijgen beschermend uitbreidde over het

keurig gesneden beeld van een Christuskindje. Veit Stoss, de beroemde Neurenbergsche meester, had het vervaardigd en voorgesteld zooals het op Kerstavond zegenend de wereld doortrekt. Een wit gewaad viel in breede plooien tot op de voetjes neer; het aanminnig gelaat straalde als van hemelsche liefde, de blauwe oogen blikten vol onuitsprekelijke goedheid neder. In den linkerarm hield het kindje een groen dennenboompje, de rechter droeg een schaal met gouden vruchten. De liefelijke gestalte was door een sierlijk baldakijn beschut en helder verlicht door de waskaars in de lantaarn, door Sebastiaan Lindenast, den kundigen meester, fraai uit koper gesmeed en aan een tak der linde opgehangen.

Ademloos staarde de kleine verdwaalde de wonderzoete beeltenis aan. Dat was het Christuskindje en wie bij dat Kindje was, was wel geborgen; dien konden sneeuw noch ijs noch booze menschen en deren!

Kort daarop kwam een vrouw met een negenjarig knaapje aan de hand het poortje binnengetreden. Het was Agnes, de vrouw van meester Heinrich Ellinger, den rijken goudsmid, die met haar zoontje een oogenblik voor het Christuskindje kwam neerknielen alvorens thuis de lichtjes van den kerstboom aan te steken.

De goede vrouw Agnes zag de kleine, nam ze in haar armen en drukte ze aan haar teergevoelig moederhart. En het licht van het koperen lantaarntje viel als een troostend sterreschijnsel op het hoofd van het weeskind, dat door het Christuskindje aan een nieuw ouderhuis geholpen was.

II.

De goede keizer Max, zooals zijn dankbaar volk hem noemde, bevond zich in groote verlegenheid. Wrevelig stapte hij in het prachtige vertrek van zijn burcht te Weenen op en neer en peinsde over middelen om zich uit de moeilijkheid te redden. De pracht die hem omgaf kwam hem als een bittere hoon voor, want, om het rechtuit te zeggen, den machtigen keizer ontbrak het aan geld!

Wel was de schatkist van den staat goed gevuld, maar Maximiliaan was te rechtschapen dan dat hij er aan denken zou, de hand in den staatsbuidel te steken of ook maar een zijner vrienden aan te spreken, om een bijzonderen wensch van hem te vervullen.

En om zulk een persoonlijk verlangen was het te doen. De keizer had namelijk van een Tiroler schrijver Hans Ried gehoord, die, zelf de schrijfkunst, in hooge mate meester, brokstukken van het aloud Goedroenlied bezat. Keizer Max was ook in het bezit van enkele fragmenten, en hij mocht dus hopen, het heerlijke werk volledig voor zijn kostbare verzameling op het kasteel Ambras te verkrijgen, als - ja, als! - het hem maar gelukte den Tiroler schrijver voor hem te winnen. Deze man had de rimpels op het keizerlijk voorhoofd te voorschijn geroepen, deze man dreef hem rusteloos in zijn praalvertrek op en neer en was oorzaak dat hij niet eens een vriendelijk gezicht zette, toen de door hem samengeroepen heeren professoren zijner wijdvermaarde Weener universiteit binnentraden. Het waren Conrad Celtes, Hieronymus Balbus, Stabius, en de geleerde arts en archivaris Johan Spiesshammer. Bij dezen had zich ook de kunstrijke en hooggeleerde heer Konrad Peutinger uit Augsburg gevoegd met zijn schalk dochtertje Juliane; beiden waren sinds korten tijd des keizers gasten.

Max koesterde voor het zeventienjarige meisje een groote voorliefde, sedert Juliane hem als vierjarig kind bij zijn bezoek aan de stad Augsburg met een Latijnsche toespraak had begroet. Bij haar aanblik helderde des keizers somber gelaat op; hij kuste haar op het voorhoofd en wenkte haar aan een hoekvenster plaats te nemen.

Oplettend volgde hier Juliane het gesprek der mannen; eindelijk hief zij haar lief kopje op en vroeg, terwijl zij de donkere oogen op den keizer richtte:

‘Veroorlooft mijn keizerlijke heer dat ik ook een woordje meespreek?’

‘Latijn of Duitsch?’ vroeg Maximiliaan plagerig. ‘Ge moogt ook Grieksch spreken, mijn duifje, als ge ons maar een goeden raad geeft! Luister, ik wilde iets koopen en ik kan het niet, omdat ik arm ben!’

Juliane lachte.

‘Hoe kunt gij u arm noemen, heer keizer, terwijl gij zulk een schat om den hals kunt dragen en dat nog wel door de week?’ En daarbij wees haar kleine handje naar de halsketen des keizers, waaraan een buitengewoon groote amethist rijk in goud gevat hing. ‘Ontdoe u voor een poosje van dien schitterenden steen en uw wensch wordt vervuld. Want zijn er in Neurenberg en Augsburg geen rijke goudsmeden genoeg, die u daarvoor een hand met geld willen geven?’

Maximiliaan zag de kleine raadgeefster bedenkelijk aan.

‘Mij scheiden van dit dierbaar kleinood?’ mompelde hij.

‘Het hoeft immers niet voor altijd, keizerlijke heer,’ zei Juliane lachend, ‘wie weet hoe spoedig gij het weer kunt inlossen.’

‘Bij mijn baard, het kind heeft gelijk!’ riep de keizer. ‘Ei, ei! wat gaat er boven vrouwensluwheid!’

‘Zie, genadige heer,’ ging het schrandere meisje voort, ‘ik vertrek zelf morgen naar Neurenberg, om mijn petemoei Annemarie Imhoff te bezoeken....’

‘En uw neef, heer ridder Wilfried,’ voegde de keizer er plaagziek bij, terwijl Juliane kleurde.

‘Geef mij het kleinood mee,’ zei ze, ‘en ik wed dat meester Heinrich Ellinger, de rijke goudsmid u er wel zooveel op zal voorschieten, dat gij uw hartewensch vervullen kunt.’

‘Zoo zij het,’ dus sloot keizer Max de beraadslaging. ‘Neem den steen, wijze Sibylle, maar zeg aan meester Ellinger dat hij mij met zijn leven voor den terugkoop borg moet blijven. Als het God belieft, los ik hem in nog vóór het Kerstkindje zijn intocht houdt.’

Juliane knikte.

‘Tegen dien tijd zal er wel raad te schaffen zijn; nog bloeien de rozen buiten op het burgplein.’

‘Niet liefelijker dan op uw wangen, kleine wijsheid!’

Zoo werd dus de aangelegenheid volgens den raad van Juliane geschikt.

Keizer Maximiliaan voerde in triomf den Tiroler Hans Ried van Innsbrück naar Ambras, waar deze in het jaar des Heeren 1517 met groote kunstvaardigheid de kostbare heldensage in den perkamenten codex schreef opdat ze bewaard mocht worden voor de volgende geslachten.

III.

In Meester Heinrich Ellingers huis is sinds den Kerstavond van het jaar 1505, toen het Christuskindje daar een lief meisje aanbracht, veel veranderd.

Vrouwe Agnes, de brave levenslustige huismoeder, rust in den eeuwigen slaap; te vroeg haalde de doodsengel haar weg, te vroeg voor haar echtgenoot, te vroeg ook voor haar kloek opgegroeiden Hans, veel te vroeg voor Gela, het arme weeskind, dat vrouw Ellinger zoo liefdevol aan haar moederhart gedrukt had.

Meester Heinrich had zich het weesje nooit bijzonder aangetrokken, en al had zij een plaats in huis, die hij haar ter gedachtenis aan zijn overleden vrouw ook na haar dood liet behouden, een warm plekje in zijn hart had zij nooit mogen vinden. Het was wel te verwonderen, want Gela was tot een even bevallige als beminnelijke jonkvrouw opgegroeid.

Daar zit zij in het prieel van hopranken, door den herfst rood gekleurd; de gouden lokken vallen op het blanke maagdelijk voorhoofd, de blauwe oogen turen op de zilverdraden van haar borduursel.

Eensklaps doet zich een geruisch hooren in het boschje boven haar hoofd, en de tamme ekster, die Hans haar geschonken heeft, toen ze nog kinderen waren, komt op de steenen tafel gevlogen. Statig over de tafel stappend, blikt de vogel met de schrandere oogjes zijn blonde vriendin aan en geeft haar de verzekering dat het ‘mooi weer, mooi weer’ is.

Als Gela het welsprekende beest daarop vriendelijk toeknikt, gaat het zijn zwarte en witte veeren zitten uitpluizen, knipoogt en roept dan op zijn vroolijksten toon:

‘Juliane, liefste Juliane.’

Deze drie onschuldige woorden oefenen op Gela een wondere uitwerking. Zij zit een oogenblik als van den bliksem getroffen! Alle kleur wijkt uit haar bevallig gezichtje; ontzet ziet zij de ekster aan, en nu deze nog eenmaal roept: 'Juliane, liefste Juliane!' barst zij in de bitterste tranen uit.

Aan de opening van het prieel staat Hans, die tot een krachtig, welgemaakt jonkman is opgewassen. Hij bespiedt zijn pleegzuster en in plaats van in haar plotselinge smart te deelen, wrijft hij bij den aanblik van Gela's tranen vergenoegd de handen. Ruischend beweegt hij de bladertwijgen, opdat de bedroefde een weinig tot haar zelve kunne komen en treedt daarop het zomerhuisje binnen.

'Gij weent, Gela?' vraagt de schalk met gehuichelde verwondering.

'O neen,' herneemt zij, even huichelachtig, 'mijn oogen doen alleen maar wat pijn van het borduren.'

'Goeden dag! goeden dag!' dus mengt de ekster zich in het gesprek, en laat er aanstonds op volgen, als was hij zich bewust van den indruk, dien hij hiermee maken moest: 'Juliane, liefste Juliane!'

Hans veinst een weinig te schrikken, maar Gela is op haar hoede en vraagt heel ongedwongen:

'Dat hebt ge den vogel zeker geleerd ter gedachtenis aan de lieve gast, die vader het kleinood des keizers bracht?'

Hans knikt; het was hem veel waard geweest als hij op dit oogenblik had kunnen blozen, maar tot dezen trap in de kunst van veinzen had hij het niet gebracht. Daarom zuchtte hij maar diep:

'Ja, die lieve Juliane, ze was toch verrukkelijk, en dan zoo schrander, zoo schrander!'

Gela strijdt een zwaren strijd; o als ze nu maar niet in tranen uitbreekt! Haar tenger lichaam beeft alsof ze de koorts heeft.

Eindelijk legt Hans haar zacht den arm op den schouder.

'Gela,' fluistert hij, 'beste zusje, beken het maar; ge hebt zoo even geweend - zie, daar komen de leelijke tranen alweer! En die tranen verraden mij, wat deze eigenzinnige mond nooit zou willen bekennen, namelijk dat Gela jaloersch is op Juliane Peutinger! Alleen om dat te weten te komen, heb ik de ekster dien naam geleerd. Gela, liefste Gela, nu weet ik dat ge mij toebehoort; want wie jaloersch is, die... heeft lief!'

IV.

In het huis van meester Ellinger heerschte een treurige stemming. Vader en zoon gingen elkaar met een somber gezicht voorbij en Gela had roodgeweende oogen. Ditmaal had geen jaloerschheid haar die tranen ontlokt, maar de onbuigzame wil van meester Ellinger, die van een huwelijk tusschen zijn zoon en de arme vondeling niets weten wilde en Hans een reis naar het buitenland had aanbevolen.

Daarop had Gela haar onwrikbaar besluit te kennen gegeven, zelf het huis uit te gaan om door haar tegenwoordigheid vader en zoon niet te scheiden. Wederom was de Kerstavond gekomen; gelijk vóór twaalf jaren lag er ook thans een voet hoog sneeuw. Maar een heldere winterzon fonkelde aan den hemel en toonde hoe feestelijk het oude Neurenberg zich getooid had.

Heer ijk gewerkte tapijten hingen uit de vensters en over de leuningen der balkons, slingers van dennegroen hingen van het eene erker tot het andere. De goede keizer Max wilde het Kerstfeest te Neurenberg vieren en heden nog werd hij verwacht.

Ook meester Ellinger had een keizerlijke boodschap ontvangen, die inhield dat Maximiliaan in den morgen van den eersten Kerstdag na de plechtige hoogmis in

de werkplaats van den goudsmid komen zou, om zijn kunstwerken in oogenschouw te nemen en zijn kleinood in te lossen.

Des keizers kleinood! Ach! wie beschrijft de ontzetting van Ellinger, de amethist was verdwenen! Hij had den steen zelf uit de kast genomen, om hem aan een vriend te laten zien, en eer hij dezen uitgeleide deed, het juweel op een albasten schaal gelegd. Toen hij terugkeerde, was de kostbare amethist verdwenen. Er was geen vreemdeling in huis gekomen, en de gezellen werkten allen nog aan een altaar in de St.-Sebalduskerk.

De dag ging in koortsachtig, vruchteloos zoeken voorbij. Met ieder uur steeg Ellinger's angst, want hij kende de strengheid des keizers, en zijn huisgenooten deelden zijn bange bekommering.

Het werd avond; de rijke stoet, waarmee de keizer zijn intocht gehouden had, was sinds lang voorbijgetrokken. Buiten flikkerden de sterren van den Kerstnacht en uit de kerken weerklonken de zoete tonen der kerstliederen.

Ach, het schoonste der feesten had voor den ongelukkigen goudsmid allen glans verloren. In sombere mijmering zat hij voor de kast, waar de schat des keizers was geborgen geweest; de roode kaarsen van het sierlijke kroontje, dat van de zoldering afhing, wierpen haar licht in de leege schaal en Heinrich Ellinger mompelde bij zich zelven:

‘Wie mij dien steen kan terugbrengen, mocht van mij verlangen wat hij wilde: bij God, ik zou het hem geven.’

Hij bemerkte niet dat de twee jongelieden, die hij voor altijd van elkander scheiden wilde, te zamen het huis verlieten.

Gela trok haar beminden pleegbroeder mee naar den besneeuwden tuin; zij voerde hem naar het Christuskindje onder de linde, en daar knielden beiden neder in vurig gebed.

Het licht van het koperen lantarentje bestraalde de liefelijke gestalte van het goddelijk Kind. Daar - wat schitterde er op eens zoo helder in de schaal, die het Kindje op de hand droeg? Met een luiden kreet trad Gela op het beeld toe - tusschen de gouden vruchten lag de amethist!

Op dit oogenblik riep de ekster in den lindeboom: ‘Goed weer, goed weer!’ daardoor de gelukkige vindster te vermoeden gevende, wie het kleinood ontvreemd had.

Na een innig dankgebed ijlden de beide jongelieden naar huis terug en ontvingen met den dank te gelijk den zegen des vaders op het verbond hunner harten.

Toen den volgenden morgen keizer Maximiliaan verscheen, om zijn kleinood te halen, en hij met groot gevolg de werkplaats van den beroemden goudsmid met zijn bezoek vereerde, werd hem de zonderlinge geschiedenis verteld.

‘Vergeet niet, mij als bruidsvader te noodigen,

als ge den mirtenkrans draagt, lieve Gela,' zei hij vroolijk, 'want den weezen vooral moet de keizer tot stut en steun zijn! En blijf met uw echtgenoot te allen tijde van mijn gunst verzekerd.'

Dat was een gelukkig Kerstfeest! Voor het Christuskindje onder de linde prijkte dien avond een van licht stralend denneboompje, en het jonge paar, dat daar hand in hand zijn gebed stortte, meende het woord des engels te hooren:

'Zie, ik verkondig u een groote blijdschap!'

De tocht naar Damiate.
(Anno domini MCCXIX)
door J.R. van der Lans.

VI.

Met machtig gebaar strekte de kruisprediker den arm over de onstuimig hobbelende menschenzee uit en als bij tooverslag bedaarde de woelige wieling. Roerloos en zonder geluid staarden allen in het mager, scherp geteekend gelaat met de donkere oogen, dat reeds scheen te spreken nog vóór de redenaar de lippen geopend had.

'Christenen, broeders,' dus sprak hij met forsche, klankrijke stem, 'edele Friezen en gij allen, pelgrims van verre gekomen, hoort mij! Gij zijt hier verzameld op de heilige plek, waar de groote Apostel van Germanië den roemrijken strijd heeft volstreden voor Christus' naam. Met vier en vijftig zijner gezellen heeft hij de martelkroon verworven op dezen bodem, die gedrenkt is met zijn bloed. Hedenmorgen hebt gij de deugden hooren verkondigen van dien dapperen strijder. Thans kom ik u opwekken, hem na te volgen in zijn heldhaftigen moed voor de eere des kruises.

'Want gij weet het, Christenen,' ging de redenaar voort, allengs de stem verheffende, 'het kruis des Heeren lijdt geweld. Het heilig en overdierbaar Hout, waaraan onze Verlosser gehangen heeft, is gevallen in de handen der ongeloovigen. Het Graf, waarin Zijn goddelijk lichaam heeft gerust tot de verrijzenis ten derden dage, wordt bezoedeld door de onreinheid der heidenen. Het heilig Jerusalem is overweldigd door Saladijn en in de gewijde plaatsen woedt de gruwel der verwoesting. Onze broeders in het Oosten zijn de slaven geworden der Saracenen en hunne vrouwen dienen tot spel der onreine volgelingen van Mohammed. Duizenden hunner zijn smadelijk omgebracht in gruwzame tormenten en zij die gespaard gebleven zijn, sleepen een leven voort, dat erger is dan de dood. Wie zal de wreedheden schilderen, die de geest der duisternis den blinden heidenen ingeeft!

De jammerklachten der Christenen klinken over de bergen en over de zeeën tot ons. Ontfermt u onzer, ontfermt u onzer, gij ten minste, die onze vrienden zijt, roepen onze broeders van het Oosten bij dag en bij nacht. Hunne tranen en smeekingen hebben het hart geroerd van onzen Heiligen Vader Innocentius te Rome, en van deernis met het lot zijner rampzalige kinderen bewogen, van heiligen ijver voor de eere van Christus' naam ontbrand, heeft hij gansch Kerstenrijk opgeroepen tot een nieuwen grooten kruistocht ter verlossing van het Heilig Graf.

In de kerk van Lateranen, het hoofd en de moeder van alle kerken, heeft hij al de prinsen en prelaten van gansch Kerstenrijk samengeroepen, om daar uit den mond zelven der gezanten van Antiochië en Alexandrië, der patriarchen van Constantinopel en Jerusalem te vernemen aan welke gruwelen dagelijks onze broederen blootstaan. Daar waren vergaderd meer dan vijfhonderd bisschoppen en aartsbisschoppen,

meer dan honderd abten en prelaten uit het Oosten en Westen, de gezanten der koningen van Engeland, Frankrijk en Hongarije en van onzen grootmachtigen heer den keizer van het Heilige Roomsche Rijk. En zij allen aanhoorden met siddering de weeklacht der Heilige Stad.

O gij allen, die langs de wegen komt, dus jammerde Sion door den mond des Heiligen Vaders, ziet of er een smart is, gelijk aan de mijne. Komt dan allen, die mij liefhebt, om mij te verlossen van de overmaat mijner ellenden! Ik, die de koningin was van alle natiën, ben thans schatplichtig geworden; ik, die met volk gevuld was, ben bijna eenzaam gebleven. De wegen van Sion zijn in rouw, omdat niemand meer mijn feesten bezoekt. Mijne vijanden hebben mij het hoofd verpletterd; al de heilige plaatsen zijn ontheiligd; het Heilig Graf, eenmaal van heerlijkheid vervuld, is thans met smaad overdekt; de zoon des verderfs en der helle wordt aanbeden waar de geloovigen eenmaal den Zoon Gods aanbaden. De kinderen van den vreemdeling overladen mij met hoon, en op het kruis van Jesus wijzende, roepen zij mij toe: Gij hebt al uw vertrouwen gesteld in een ellendig hout; wij zullen zien of dat hout u redden zal op den dag des gevaars....'

Een huivering van verontwaardiging doorliep de schare bij het vernemen dier woorden en menige vuist greep onwillekeurig naar den degen. Een dreigend gemompel ging uit de dichte volksmassa op, onrustig bewogen zich de hoofden, maar weer strekte Olivier de hand uit om stilte te gebieden en voer kalm voort:

'Toen bezwoer de Heilige Vader alle geloovigen het zwaard aan te gorden tot den heiligen strijd. Mijne broeders, sprak hij, ik lever mij ganschelijk aan u over; zoo gij het oirbaar acht, beloof ik u, in persoon te gaan tot alle koningen, vorsten en volken, en dan zult gij zien of ik door de kracht mijner jammerkreten en smeekbeden hen zal kunnen opwekken om voor den Heer te strijden en de beleediging te wreken van den Gekruiste, dien onze zonden verbannen hebben van den grond, besproeid met het bloed en geheiligd door het geheim onzer verlossing.

Broeders, edele Friezen, voorzeker is het niet noodig dat de Plaatsbekleeder des Heeren in persoon u komt aansporen om de wapenen aan te gorden voor Christus' naam. Mij heeft hij tot u afgezonden om uw ijver aan te vuren voor den heiligen oorlog, en ik herhaal hier zijn woord: Zwaard, zwaard, kom uit de scheede om gewet te worden tot den strijd!

Ik zie hier mannen voor mij, edelen en ridders, met den degen op zijde en de ridderketen om den hals. Zegt mij, gij ridders, waartoe anders is u dat wapen omgehangen dan ter verdediging der gerechtigheid, ter bescherming van weduwen en weezen? Welnu, van uit het verre Oosten klinkt de stemme van duizenden verdrukten en vervolgden tot u door. Daar is het gruwzaamste en snoodste onrecht gepleegd wat de wereld ooit heeft aanschouwd. Aarzelt gij dan nog die rampzaligen ter hulp te snellen, dat onrecht te wreken?

Op! ten kruistocht, gij allen wien het zwaard in de hand is gegeven voor de handhaving van het recht. Zoudt gij het laten roesten in de scheede, terwijl de smaad van 's Heeren kruis om wrake schreit? Wanneer morgen uw leenheer u oproept, om voor zijn zaak te strijden tegen zijn vijanden, zult gij u geen oogenblik bedenken, maar gelijk trouwe vasallen als één man te wapen vliegen. Wat aarzelt gij dan, nu de Koning der koningen zelf u oproept tot den oorlog onder zijn heilige banier!

Op dan, edelen en ridders, laat u het kruis op de borst hechten en u met dat heilig zinnebeeld teekenen tot strijdknechten Gods. In den dag des oordeels zal de eeuwige Rechter u aan dat teeken kennen en het zal Zijn arm terughouden, die reeds was opgeheven om te straffen. Als onderpand van Gods barmhartigheid verleent Gods Stedehouder op aarde u vollen aflaat van alle zondenstraffen, hoe groot ook de ongerechtigheden mochten zijn, waaraan gij u hebt schuldig gemaakt. Gij allen dus, die iets te vereffenen hebt met de goddelijke gerechtigheid, hier wordt u het middel geboden om Gods gramschap te verzoenen en Christus, die uw aanklager zijn moest bij den hemelschen Vader, te maken tot uw voorspreker en middelaar.

En gij, jongelingen, die u nog wel geen zware schuld bewust zijt, maar die ook nog niets gedaan hebt voor de eere van Christus en Zijn heiligen naam, gij die van verlangen brandt om de kracht uws arms te toonen en lauweren te winnen in een eervollen strijd, hier ziet gij u het pad geopend, dat tot eere voert, niet enkel voor de menschen, maar voor God, den Koning der eere, die u de kroon der eeuwige heerlijkheid belooft. Komt dan allen, mannen en jongelingen, neemt het kruis aan voor de heirvaart Gods!....'

Er kwam beweging in de dicht opeengedrongen menigte. Een jonkman, geheel in zwarten dos, baande zich een weg naar den voet van het kruis, en daar voor den kruisprediker neerknielende, sprak hij:

'Vader, geef mij het kruis.'

De kruisprediker wenkte zijn medehelper, Johannes van Xanten, die hem ook op den tocht tegen de Albigenzen had vergezeld; deze reikte hem uit een kist, die naast hem stond, een lapje rood laken over, dat in den vorm van een kruis was geknipt. Meester Olivier nam het aan en hechtte het den jonkman, die met gebogen hoofd aan zijn voeten lag, op de borst.

'Ontvang dit kruis,' sprak hij, 'ten teeken dat gij zijt aangeworven tot strijder in de heirmacht Gods. Van dit oogenblik af ruste uw degen in de scheede tot de ure dat Christus u roept hem te trekken voor de verdediging van Zijn naam. Houd u bereid, om, zoodra gij de krijgsklaroen hoort schallen, op te trekken ten heiligen oorlog!'

In ademlooze stilte had het volk de eenvoudige plechtigheid aangestaard, en toen de jonkman, na den priester gedankt te hebben, zich omwendde en, fier het roode kruis op de borst toonende, de trappen afdaalde, klonk van verschillende kanten de naam Okko Garvema en een luid gemompel van goedkeuring ging uit de schare op. Aller oogen waren op hem gericht; vaders wezen hem aan hun zonen, moeders aan haar dochters.

Maar ééne uit de duizenden toeschouwers vooral voelde zich diep getroffen bij den aanblik van dien eersten strijder, geteekend met het kruis. Het was jonkvrouw Mabelia, die van verre het roerend tooneel had gadegeslagen. Zij was gekomen met bleek gelaat en treurigen blik, het hart vervuld van bange bekommering en heimelijk verlangen. De plotselinge ontmoeting bij het opgaan naar de basiliek had haar gemoed ten diepste geschokt. De enkele blik, dien zij had kunnen werpen op Okko's ernstig gelaat, had haar overtuigd dat geen wispelturige veranderlijkheid hem van haar had vervreemd, dat een hooge en edele gedachte hem bezig hield. Vurig had zij gebeden om kalmte, om berusting in Gods heiligen wil. En de kalmte was gekomen: zij had kunnen bidden voor Okko zonder zelfzuchtige bijgedachte. Blijkbaar leed hij gelijk zij. Wat kon er tusschen hen gekomen zijn? Zij wist het niet, maar zij bad dat Okko gelukkig mocht zijn; haar eigen leed zou zij dragen, al moest zij er onder bezwijken; al wat zij voor zich zelve wenschte en begeerde, al haar droomen van geluk aan zijn zijde wilde zij gaarne ten offer brengen, als het hem ten zegen mocht strekken. Niet mijn wil, o Vader, had zij gebeden, maar Uw wil geschiede.

En nu? Met den blos van vrome vervoering op het gelaat, het oog stralend van heilige geestdrift had zij de woorden des predikers aangehoord. Al haar persoonlijke verlangens en begeerten waren op den achtergrond gedrongen door de groote aangelegenheid der gansene Christenheid. Zij zou zich geschaamd hebben, nog aan zich zelve te denken, waar het de groote belangen van Gods glorie gold. En zie, daar stond op eenmaal Okko voor haar met het kruis van den strijder Gods op de borst. Hij behoorde nu aan Christus: hoe

zou zij nog eenige aanspraak op hem durven doen gelden? Hoe kon hij aan haar denken, terwijl hij zich geheel aan de zaak des Heeren had gewijd? En een jubelkreet van blijde offervaardigheid ging uit haar hart op: ‘Neem Gij hem, Heer, tot Uw strijder; mijn hart wil hem U niet betwisten. Ik dank U dat Gij mijn offer hebt willen aannemen; 't is het grootste wat ik brengen kon; maar ik bied het met vreugde te Uwer eer.’

KERSTMIS IN DE STAD, NAAR DE SCHILDERIJ VAN W. GAUSE.

En met opgetogen blik zag zij hoe het voorbeeld van Okko door tal van jongelingen en mannen werd gevolgd. Edelen en ridders, door hun rijken dos kenbaar als behoorende tot de eerste geslachten des lands, zag zij neerknielen aan den voet van het kruis en het zinnebeeld van den heiligen strijd uit de hand des predikers ontvangen.

Maar wat waren die weinigen, in vergelijking met de honderden, die nog achterbleven! Olivier van Keulen liet den blik rondweiden over de menigte, die meerendeels nog besluiteloos toezag.

‘Wat aarzelt gij nog, gij, mannen van wapenen!’ ging hij met verheffing van stem voort.

‘Schaamt gij u niet, achter te blijven, waar zoovele edele zonen van Friesland u voorgaan? Zult gij het u laten zeggen dat alleen zij zich het roemrijke voorgeslacht waardig toonen en gij van uw vrome vaderen zijt ontaard? Zijt gij dus verstrikt in de beslommeringen dezer

KERSTMIS IN HET BOSCH, NAAR DE TEEKENING VAN G.P.A. GARJEANNE.

wereld, dat gij niet meer denkt aan uw hemelsche bestemming? Wee dan u, want de wereld met al wat in de wereld is, zal vergaan, maar God blijft in der eeuwigheid! Vreest gij niet het onverbiddelijk oordeel des Heeren, als Hij zal komen op de wolken om u rekenschap te vragen van het gebruik Zijner genadegaven? Dan zal de vergramde Rechter u zeggen: Gij droegt als ridder het zwaard aan de zijde en gij hebt toegelaten dat mijn graf werd ontheiligd, mijn kruis vertreden, mijn Naam gehoond! Gij gingt gekleed in fulp en goudlaken, en het deerde u niet of uwe broeders naakt werden uitgeschud. Gij dacht slechts aan u zelven en de vermeerdering uwer schatten en hadt geen penning over voor Mij, die Mijn Bloed voor u gegeven heb. Gaat weg van Mij. Ik ken u niet....'

De hoorders sidderden op het vernemen dier schrikkelijke taal, en menig verhard gemoed voelde zich vermurwd; in menig oog welden tranen op; menige hand klopte rouwmoedig op de borst en van alle zijden boden zich, deels aangemoedigd, deels weerhouden door de schreiende vrouwen, nieuwe deelnemers aan voor den kruistocht. Johannes van Xanten hechtte hun het kruis op de borst, terwijl de prediker voortging de gemoederen zijner hoorders als een verharden bodem om te woelen met het vlijmend kouter zijner welsprekendheid.

'Bedenkt dus wel wat gij doet door u te onttrekken aan zoo heilig een oproeping!' ging hij op strengen toon voort. 'Dat de vrees voor have en goed u niet weerhoude, want allen, die tot deze heilige daad besluiten, worden opgenomen in de bescherming van onze Moeder de Heilige Kerk en de heilige Apostelen Petrus en Paulus. Gods Stedehouder op aarde zelf en wij, zijn gevolmachtigde, bevelen dat de personen en goederen van allen, die het kruis aannemen en opgaan ten gewijden tocht, in volkomen zekerheid zullen blijven; zoodat hij, die het wagen mocht zich daaraan te vergrijpen, door den bisschop zoolang in den ban zal worden gedaan, tot hij genoegzame voldoening zal hebben gegeven. De priesters, ja de bisschoppen zelfs, die zich tegen zulk eenen niet ernstig genoeg verzetten, zullen van hun ambt ontzet worden en verlaten zijn zóó lang tot zij van den Heiligen Stoel genade hebben erlangd.

Kunt gij niet zelven ten kruistocht trekken, gij heeren en grooten, wapent dan ten minste een deel uwer dienstmannen, die de wapenrusting van Christus willen aangorden. Gij, rijken, geeft van uw overvloed ten behoeve van den kruistocht. Gij, poorters, die uw nering en bedrijf niet verlaten kunt, gij, kooplieden die uw handel niet kunt laten varen, geeft uw goud voor de uitrusting der schepen en manschappen. Honderdvoudig zal het u in het andere leven vergolden worden....'

Ook die aansporing bleef niet vruchteloos; honderd handen tastten naar de beurzen in den gordel en kwamen den inhoud aan gemunt goud of zilver aan de voeten des kruispredikers uitstorten. Mabelia rukte zich het gouden borstsieraad van het kleed, en zonder zich te storen aan de bedenkingen haars vaders, die haar verrast en gramstorig wilde tegenhouden, drong zij door het volk en legde de kostelijke rozet op den ruwen zerk onder het kruis. Zij wilde deel hebben in Okko's offer en kon zij niet, als de jonkman, haar arm bieden voor de verlossing van het Heilig Graf, dan wilde zij ten minste door een aalmoes voor den kruistocht daartoe het hare bijdragen. Tal van edelvrouwen en rijke poortersdochters volgden haar voorbeeld en weldra kwam aan Oliviers voeten een schat bijeen van gouden en zilveren gordels, spelden, gespen en spangen, doormengd met goudstukken, zilveren denariën en koperen obolen.

'Ook de arme blijve niet achter, maar brenge zijn aalmoes voor den kruistocht,' ging de redenaar aanmoedigend voort, 'en het zal hem aangerekend worden gelijk de weduwe in het Evangelie, van welke de Heer zeide dat zij met haar penninkske meer geofferd had dan de rijke Farizeër met zijn schatten. De Kerk wil dat al hare

kinderen, rijken en armen, grooten en kleinen, deel zullen hebben aan de heilige onderneming. Daarom ontslaat zij alle eigenhoorigen, die het kruis aannemen, van den plicht der dienstbaarheid jegens hun heeren. Gij dus, lijfeigenen, die het juk van harden arbeid torst, hoe zoudt gij aarzelen het zoete juk des Heeren op de schouders te nemen! Gij, die uw zweet plengt voor een vaak ondankbaren heer, ik vraag het u, is het niet duizendwerf verkieslijker uw krachten te wijden aan Christus, den beste der Meesters, die Zijn bloed voor u gegeven heeft en een teug waters, geschonken in Zijnen naam, niet onbeloond laat? De meesters dezer wereld zien vaak met minachting neer op de dienaren, die hun akkers bebouwen of hun vee verzorgen; maar Christus maakt geen onderscheid tusschen heeren en knechten; Hem zijn beiden even lief en allen, die Hem willen dienen, belooft Hij zonder onderscheid de eeuwige vergelding....'

Die woorden klonken als een blijde boodschap in de ooren van honderden, die in harde lijfeigenschap zuchtten en in den nacht der slavernij opeens den gulden dageraad der vrijheid zagen aanlichten. O! hoe zegenden zij de Kerk, die als een liefderijke moeder hun banden slaakte opdat toch geen enkel harer kinderen uitgesloten zou blijven van den kruistocht.

Tien, twintig jonge mannen in de eenvoudige wollen dracht der lijfeigenen en met kort geknipte haren verdrongen elkaar aan den voet des predikers, om uit zijn hand het kruis te ontvangen, dat den eenvoudigsten dorper verhief tot den gelijke van zijn heer als strijder Gods. Johannes van Xanten had geen handen genoeg, om allen het kruis te reiken; hij moest geholpen worden door de beide andere gezellen des kruispredikers, Henricus den abt van Heisterbach en den monnik Winandus, die tevens de orde handhaafden onder den voortdringenden noop.

Maar de eerste van allen was Hajo, de dorscher van heer Wiger, die sinds den dood zijner oude moeder van niets anders droomde dan in den lande van over zee zijn vlegel te hanteeren tegen de Saracenen.

'Ik zeg u, blijf!' dus poogde zijn meester, die wrevelig en koud de prediking aanhoorde, hem met dreigend gebaar terug te houden. Maar de bevrijde keerde zijn heer den rug toe en drong met onstuimige vaart door de menigte. Heele rijen van jonge lijfeigenen volgden hem en lieten hun meesters in den steek, ja hadden, in de bedwelming van het oogenblik zelfs geen oor voor het geweeklaag hunner betrekkingen. De vrijheid, hun in Christus' naam toegezegd, steeg hun als een roes naar het hoofd. Krachtige zonen rukten zich los uit de armen van oude stramme vaders, van krom gebogen grijze moeders, wier steun zij waren; gehuwde mannen stieten de vrouwen en kinderen ter zij, die hen schreiend omklemden. Anderen lieten zich door die omhelzingen besluiteloos terughouden; die armen lieten in hun dierbare verwanten méér achter dan de rijke in zijn uitgestrekte bezittingen en schitterende kasteelen; het was hun alles! De zon der vrijheid, die hun zoo verleidelijk tegen blonk, verloor allen glans, nu zij dien beschouwden door de tranen heen van hun vrouwen en kinderen.

De prediker zag den wreeden strijd, dien zij te voeren hadden tegen eigen vleesch en bloed; hoe zij banden hadden te verscheuren, die in hun hart waren vastgegroeid. Hij besefte de volle zwaarte van het offer, dat hij in 's Heeren naam van hen vergde, door hen te scheiden vandegenen, met wie zij zooveel jaren het schamel brood der dienstbaarheid hadden gedeeld.

Tot in de ziel geroerd, liet Meester Olivier met innig medelijden den blik een wijle rondweiden over dat hartverscheurend tooneel. Maar onmiddellijk zegevierde het bewustzijn van zijn groote taak over die opwelling van menschelijk gevoel. En in nieuwe geestdrift ontvlamd, strekte hij de armen uit over de onstuimig bewogen schare; zijn oog gloeide van heilige vervoering: voor de zaak Gods moesten alle menschelijke overwegingen zwichten.

'Laat u niet weerhouden,' riep hij, 'door de gebeden en tranen van vrouw of kind, van vader of moeder. Want wie vader of moeder meer bemint dan Mij, spreekt de

Heer, is Mijner niet waardig. Ook de hemelsche Vader heeft Zijn eenigen Zoon niet gespaard, maar Hem voor u overgeleverd tot den dood des kruises: zóó lief heeft God den mensch gehad. Zult gij dan aarzelen, te zijner liefde, misschien slechts voor korten tijd, uw dierbaren vaarwel te zeggen? Ik weet het, die scheiding zal u hard vallen; gij zult schreien en weenen, maar God zal uw droefheid in vreugde veranderen. Keert gij terug, dan zal de blijdschap des wederziens u rijkelijk het wee der scheiding vergoeden, en mocht gij blijven in den heiligen strijd, eenmaal toch wordt gij met de uwen hereenigd in de zaligheid des hemels. Het lijden van dezen tijd kan niet in vergelijking komen bij de eeuwige heerlijkheid. O! dat gij de schitterende kronen kondt zien, waarmee Bonifacius en zijn heilige gezellen, die u in den strijd zijn voorgegaan, thans in alle eeuwigheid hierboven pralen! Die zelfde kroon staat ook u te winnen, als gij moedig optrekt voor Christus' naam. Wie in dezen strijd bezwijkt, wordt niet verslagen, maar vaart als overwinnaar ter eeuwige zegepraal.

'Dat niemand achterblijve om den wille van verwanten of vrienden en dat niemand ook degenen weerhoude, die de stem des Heeren willen volgen. Hier geldt het niet de oproeping van een wereldsch koning, maar van Christus onzen Heer zelven, die uw arm vraagt voor de verlossing van Zijn Heilig Graf en de bevrijding van Zijn kruis. De Almachtige had uw hulp niet van doen; met een enkelen bliksemstraal kon Hij al Zijn vijanden vernietigen. Maar Hij wil u een aandeel geven in den heiligen strijd opdat gij deel moogt hebben in Zijn eeuwige glorie. En zoo de stem van Zijn stedehouder op aarde, sprekend door mijnen mond, u niet voldoende is, welnu dan zal Christus zelf tot u spreken. Tenzij gij wonderen en teekenen ziet, gelooft gij niet. Ziet, daar verschijnt Zijn kruis aan den hemel ter bevestiging mijner woorden!'

En eensklaps overstroomde een helder licht het gansche veld, gelijk wanneer de zon door de wolken breekt. Maar ditmaal was het de zon niet, die haar stralen op de menigte neerschoot, want de dagtoorts hield zich achter nevelen schuil en het nieuwe hemellicht straalde uit het noorden. In vervoering wees Olivier het met uitgestrekten arm zijn hoorders aan en aller oogen richtten zich ten hemel.

Daar praalde in wondervollen luister een groot wit kruis, dat zich langzaam voortbewoog van het noorden naar het zuiden.

'Ziet gij het?' riep Olivier uit. 'Christus zelf wijst u met Zijn kruis den weg! Op ten heiligen oorlog! God wil het!'

'God wil het!' herhaalden de duizenden toeschouwers, die van heilige vreeze bevangen op de knieën zonken en met opgetogen blikken den loop van het hemelverschijnsel volgden.

'Wie zal nu nog aarzelen, het kruis des Heeren te volgen, dat u den weg naar Zijn graf wijst gelijk de ster eenmaal de Wijzen voorlichtte naar Zijn kribbe! Waarlijk, groote dingen heeft de Heer aan u gedaan, o volk van Friesland. Zes dagen voor Pinkster verschenen te Betlem in de lucht drie gedaanten; weinige dagen later blonk boven Surhuizum een hemelsblauw kruis; dit wonderteeken werd door meerderen gezien dan het eerste; thans praalt weer het kruis aan den hemel en dat ziet gij allen. Zoo werd onze Heer, toen Hij uit het graf was opgestaan, gelijk de heilige Paulus zegt, eerst gezien van Cephas, dan van de Elven, eindelijk van meer dan vijfhonderd broederen op eenmaal, opdat allen zouden gelooven in Zijn verrijzenis[1)]. Is er nog meer noodig om u te overtuigen dat Christus zelf u roept? Zult gij wachten tot Hij verschijnt op de wolken om te oordeelen? Op dan ten kruistocht! God wil het!'

'God wil het! God wil het!' weergalmde de kreet van het eene einde tot het andere. 'God wil het!' riepen de jongelingen en man-

nen, die naar den kruisprediker stormden om het zinnebeeld van den heiligen strijd te ontvangen. 'God wil het!' kreten de vrouwen, moeders en zusters, die nu de echtgenooten, vaders, zonen en broeders aandreven tot den kruistocht.

'God wil het!' lispten de grijsaards en stamelden de kinderen. Luider en luider herhaalde telkens weer het duizendstemmig koor: 'God wil het! God wil het!'

(Wordt vervolgd.)

Eindnoten:

1) Ziehier de eigen woorden, waarmee Olivier van Keulen in zij Historia Damiatina de wonderbare verschijnselen verhaalt:
'Het gebied van Keulen werd tot opvolging van de geboden des Zaligmakers opgewekt door eenige teekenen, welke aan den hemel verschenen; want in het gebied van Keulen, en wel in het sticht van Munster, in een dorp in Friesland, Betlem (Bedum) verschenen in de maand Mei, den zesden dag voor Pinkster (5 Mei), terwijl het Kruis aldaar gepredikt werd, drie gedaanten in de lucht, de eene wit van kleur in het noorden, de andere van dezelfde kleur en vorm in het zuiden, de derde grijs gekleurd (medio colore) in het midden, waarin een kruis en een menschelijke gedaante met o[p]geheven armen, vastgenagelde handen en voeten en gebogen hoofd daa[r]aan hangende. Dit stond midden tusschen de beide andere, in welke geen beeltenis van een mensch zichtbaar was. Op een anderen tijd en plaats, in een dorp in Friesland, Sucherhhusen (Surhuizum) gedurende de kruisprediking verscheen een hemelsblauw kruis naast de zon; dit kruis zagen meerdere menschen dan het eerste De derde verschijning had plaats in het sticht van Utrecht, in de plaats (villa) Doccen (Dokkum), alwaar de H. Bonifacius gemarteld is. Aldaar verscheen op den dag van dien Heilige (5 Juni) terwijl vele duizenden tot het houden der processie (statio) waren samengevloeid, een groot en wit kruis, waarvan de dwarsbalk eenigszins anders dan de andere balk gevormd was. Dit teeken zagen wij allen. Het bewoog zich allengskens van het noorden naar het zuiden.'
Men vindt dit verhaal bijna woordelijk terug bij Jacobus de Vitriaco, Historia Orientalis.

'Wij zijn overtuigd,' voegt Olivier er bij 'dat de bedoeling van het tweede en derde teeken geweest is, elke onzekerheid omtrent den zin der eerste verschijning weg te nemen; gelijk de heilige Paulus omtrent de opstanding van Christus zegt, dat hij eerst van Cephas gezien is, daarna van de Elven, daarna van meer dan vijfhonderd broederen op eenmaal.'
Verder hebben wij nog de getuigenis der beide ooggetuigen Henricus, abt van Heisterbach en den monnik Winandus. De middeleeuwsche schrijver Caesarius zegt in zijn Dialogus Miraculorum: 'Huicvisioni interfuerunt dominus Henricus abbas noster et Winandus monachus ejus, qui et ipsi viderunt.'
De verklaring dierzelfde getuigen is nog tot ons gekomen door een oude Friesche kroniek uit de XIIIe eeuw, waarin men leest: 'Deser waerheit is kundich den Abbet van Heysterbach, dat ghehieten is in Latyn Vallis Sancti Petri, ende oec die leesmeister van datzelfde cloester. Deze twie waren in der predicatie ende hebben dese twie crucen claerlicken gesien; dese hebbent ghesecht, doe sie onsen cloester toe Claercamp visitierden in Vrieslant' Werkelijk bevond de abt van Heisterbach zich ten jare 1219 te Klaarkamp. (Wybrands, De Dialogus Miraculorum van Caesarius, Studiën en Bijdragen van Moll en De Hoop Scheffer II, blz. 47.) Dr. Wybrands, die wegens de geloofwaardigheid der getuigen de verschijning niet durft in twijfel trekken, schrijft ze toe aan... het luchtverschijnsel der periheliën.

Bij de Platen.

De geboorte. -

Ouder gewoonte zijn al de platen van dit dubbel nummer aan het hoogfeest van Kerstmis gewijd: de christelijke kunst wordt niet moede, jaar op jaar de groote geheimen van den heiligen Kerstnacht te verheerlijken en zoo zijn wij in staat den

vromen lezer telkens nieuwe tafereelen aan te bieden, die het goddelijk Kind van Bethlehem tot onderwerp hebben of althans met de christelijke Kerstmisviering in verband staan.

De Geboorte, die wij in dit nummer weergeven, getuigt zeker van een geheel nieuwe opvatting. In plaats van zich aan de tradioneele voorstelling te houden, heeft de kunstenaar hier in waarheid gepoogd zich zelf te zijn. In zijn Moedermaagd heeft hij blijkbaar getracht het hoogste ideaal van maagdelijke onschuld te bereiken. Zijn Maria is zoo jeugdig, dat ze ons bijna een kind lijkt, maar bij al den kinderlijken eenvoud van het aanminnig gelaat, leest men daarop toch het diepe besef van haar hooge waardigheid als Moeder des Heeren, en vooral de scherp sprekende oogen hebben een diepte, een innigheid, een door onuitsprekelijke zachtheid getemperden gloed, die de overigens zoo kalme, regelmatige trekken doortintelt en bezielt.

Die aangrijpende uitdrukking, welke onmiddellijk de aandacht van den beschouwer tot het stralende gelaat der Moedermaagd trekt, wordt nog verhoogd door de tegenstelling met de argelooze onbewrustheid van het pasgeboren Wichten met de gemoedelijke vroomheid der aanbiddende herders. Die omgeving, ofschoon met liefde en zorg behandeld, is meer in den gewoon natuurlijken trant gehouden en daardoor treft ons te meer de haast bovennatuurlijke verschijning der Moedermaagd, die de wereld den nieuw geboren Heiland toont.

De vlucht naar Egypte. -

Op de uren van zalige weelde, door Maria en Jozef in den armen stal van Bethlehem doorleefd bij de aanschouwing van het goddelijk Kind, aan welks voeten niet enkel de nederige herders, maar zelfs de koningen uit het verre Oosten hun offergaven kwamen neerleggen, zijn helaas, al te spoedig dagen van bange bekommering gevolgd. De wreede Herodes zoekt het kind te dooden, en Jozef, in den slaap door den engel gewaarschuwd, haastte zich het kind te nemen en zijne moeder en met hen te vluchten naar Egypte.

De schilder van ons tafereel heeft hen voorgesteld, terwijl zij op den treurigen, langen tocht een oogenblik uitrusten onder de schaduw van een breedgetakten boom. Maria, met het goddelijk wicht op den schoot, staart in droef gepeins voor zich uit. Hier is zij niet, als op ons eerste tafereel, de van ongekende weelde overstelpte Maagd; thans is zij de bezorgde, bedrukte Moeder, sidderend voor het leven van haar kind, dat zij tot groote dingen bestemd weet. In die vermoeide gestalte, met den reismantel omgeslagen, de handen om het Kind heen biddend saamgevouwen en de oogen in stil-droeve overweging onbestemd voor zich uitstarende, heeft de kunstenaar de vluchtende Moedermaagd treffend weergegeven. De heilige Jozef, de voedstervader en beschermer van het Kind, laat, op zijn reisstaf geleund, den bezorgden blik in het rond weiden, om te waken voor het leven van Hem, aan wien reeds nu bewaard werd wat Hij later van zich zelven getuigen zou: ‘De vossen hebben hunne holen en de vogelen des hemels hunne nesten, maar de Zoon des menschen heeft geen steen, waarop Hij het hoofd kan nederleggen.’

Kerstnacht in de stad. -

Het is een treffende gedachte, dat de gebeurtenissen, waarvan de Kerstnacht het stralende middelpunt vormt, achttien eeuwen lang jaar aan jaar door de christelijke wereld in vrome herinnering zijn herdacht en ons thans nog in den somberen wintertijd geest en gemoed verkwikken. In den Kerstnacht bieden de besneeuwde straten onzer negentiende-eeuwsche sted[e]n nog hetzelfde levendig schouwspel,

als de kunstenaar ons hier voorstelt in een stad, zeker van een viertal eeuwen terug. Voorzeker heeft die stad met haar middeleeuwsche gevels, haar erkers en hoektorentjes, haar trappen en heiligenkapelletjes, alles schilderachtig door de sneeuw afgezet, een heel ander voorkomen dan onze rechtlijnige straten met eenvormige huizen; ook de kleeding der voorbijgangers wijkt nogal af van de tegenwoordige dracht, maar de Kerstnachtaanblik is dezelfde. In de verte zien wij de deur geopend van den feestelijk verlichten tempel en daaruit klinkt ons hetzelfde lied tegen, waarvan onze kerken in den heiligen nacht weergalmen.

Kerstmis in het bosch. -

Van de gezellige stad met haar verlichte vensters naar het eenzame bosch, welks zware takken zuchten onder de dikke sneeuwlaag. Toch is het woud, hoe ook van zijn weelderigen zomerdos beroofd, prachtig in zijn blanken dos. Maar wat ons het genot van dien aanblik bederft, is het schouwspel der arme stumpers, die in het bosch hout gesprokkeld hebben en de hand uitsteken tot een aalmoes. Kerstmis is het feest der liefde bij uitnemendheid; het stemt ons tot verteedering des harten voor onzen armen hulpbehoevenden medemensen; zorgen wij dat, als wij vroolijk de Kerstdagen doorbrengen aan den warmen haard, ook de armen blijde de geboorte mogen vieren van Hem, die zich bij voorkeur den vriend der armen noemt.

Kerstnacht op het land. -

Niet enkel in de stad, ook in het afgelegen dorp wordt de Kerstnacht feestelijk gevierd en van uren ver in het rond komen de eenvoudige landlieden langs de eenzame besneeuwde wegen in den stillen kouden nacht naar de kerk, die hen van verre met vroolijk klokgeklep uitnoodigt en met haar verlichte vensters als een vriendelijke lichtbaak schijnt in de nachtelijke duisternis. De teekenaar heeft dit tafereel naar het leven geteekend en daarbij ook gedacht aan de vele arme zwervers, die helaas den kerstnacht niet in den kring hunner dierbaren vieren mogen, maar hetzij in den spoortrein door onherbergzame oorden stoomen, hetzij verlaten rondzwalken op den wijden waterplas. Maar voor allen toch blinkt de blijde ster van Bethlehem, ons allen op de pelgrimsreize door het aardsche duister voorlichtend naar de hemelsche stad onzer eeuwige bestemming.

Wetenswaardig Allerlei.

Wat wegen de hersenen? -

Een paar geleerden hebben ijverige nasporingen in het werk gesteld over het gewicht der hersenen bij de volken der verschillende rassen, en zijn tot de volgende resultaten gekomen:

Het gewicht der hersenen bij Europeanen wisselt af van 1425 tot 1245 gram, een gemiddeld dus van 1328 gram.

De hersenen van Duitschers wegen 1425 gram, van Engelschen 1389, van Franschen 1353, van Roemeniërs 1303, van Bohemers 1245 gram. De hersenen van vrouwen zijn overal aanzienlijk lichter dan die van mannen.

Bij het meerendeel der Aziatische volkeren hebben de geleerden een groote minderheid in gewicht geconstateerd. Het gemiddelde gewicht bedraagt bij hen 1253 gram.

De volken die de hellingen van het Himalaya-gebergte bewonen, hebben echter een gemiddeld van 1304 gram. Wat de hersenen der Chineezen betreft, deze wegen 1357 gram, en overtreffen dus die der Franschen in gewicht.

Bij de Negers wisselt het gewicht der hersenen af tusschen 1313 en 1249 gram. Zonderling mag het heeten, dat de hersenen der Kaffers een bijzonder hoog gewicht hebben, nl. 1365 gram, terwijl die hunner naburen, de Boschjesmannen, ruim honderd gram met hen in gewicht verschillen.

In Amerika wegen de hersenen der Eskimo's gemiddeld 1219 gram; die der beschaafde Indianen-stammen 1310, die der barbaarsche echter maar 1224 gram.

De Caraïben, de eerste bewoners der Antilles, staan nog een trapje lager; bij hen bedraagt het gewicht der hersenen maar 1199 gram.

WAT KOST DE DIPLOMATIE AAN EUROPA? - In Frankrijk bedraagt het budget van den minister van Binnenl. zaken 14 millioen franks, dat van Duitschland 17 millioen, dat van Engeland 15 millioen, dat van Rusland 10 millioen, dat van Italië 10 millioen, dat van Oostenrijk 8 millioen, dat van Spanje 5 millioen, enz. enz. Wanneer men hier nog bijvoegt de begrootingen der mogendheden van den tweeden en derden rang voor dezen post, komt men tot het cijfer van 100 millioen franks, die de diplomatie jaarlijks aan Europa kost.

Leeftijd van menschen en planten. -

De aarde telt ongeveer 1.500.000.000 bewoners, waarvan beide kunnen omtrent evenveel hebben. Het gemiddelde van 'smenschen leven is 39 jaar, maar het vierde deel der menschen sterven voor hun vijftiende jaar.

Eén persoon op duizend bereikt den leeftijd van 100 jaar; 60 personen op duizend dien van 65, 100 personen op duizend dien van 30 jaar.

Elk jaar sterven 33.033.033 personen, of 92.874 per uur, 60 per minuut en een per seconde. Tegen 100 sterfgevallen telt men 116 geboorten.

De leeftijd der planten is veel langer dan die van den mensch. Zoo bereikt de els den leeftijd van 360 jaar, de kliomp dien van 450 jaar, de kastanjeboom dien van 600 jaar, de olijfboom dien van 700 jaar, de ceder dien van 850 jaar, de eik dien van 1500 jaar, de taxis dien van 2.800 jaar, de baobab of brəodboom van 6 à 7000 jaar. In de jaarboeken der plantkunde heeft men linden opgeteekend van 1200 jaar, kastanje-boomen en platanen eveneens van 1200 jaar, en beroemde rozenstruiken van meer dan 1000 jaar.

Kostbare pijpen. -

De mooiste tabakspijp ter wereld moet, naar men wil, in het bezit zijn van den sjah van Perzië, want diens pijp, met kostbare edelsteenen bezet, wordt op een waarde van niet minder dan 900.000 gulden geschat. In Brussel woont echter een man, die zijn pijpenverzameling zelfs niet voor dit prachtstuk zou willen ruilen, nl. de bekende verzamelaar kapitein Crathe. Hij heeft niet minder dan 5000 pijpen uit alle tijden, landen, en alle denkbaar materiaal: steen, hout, metaal, glas, enz. Een andere pijpenliefhebber, die er ook een rijke collectie op nahoudt, is de prins van Wales, die, ofschoon hij zelf alleen sigaren en sigaretten rookt, toch een hartstochtelijk pijpenverzamelaar is.

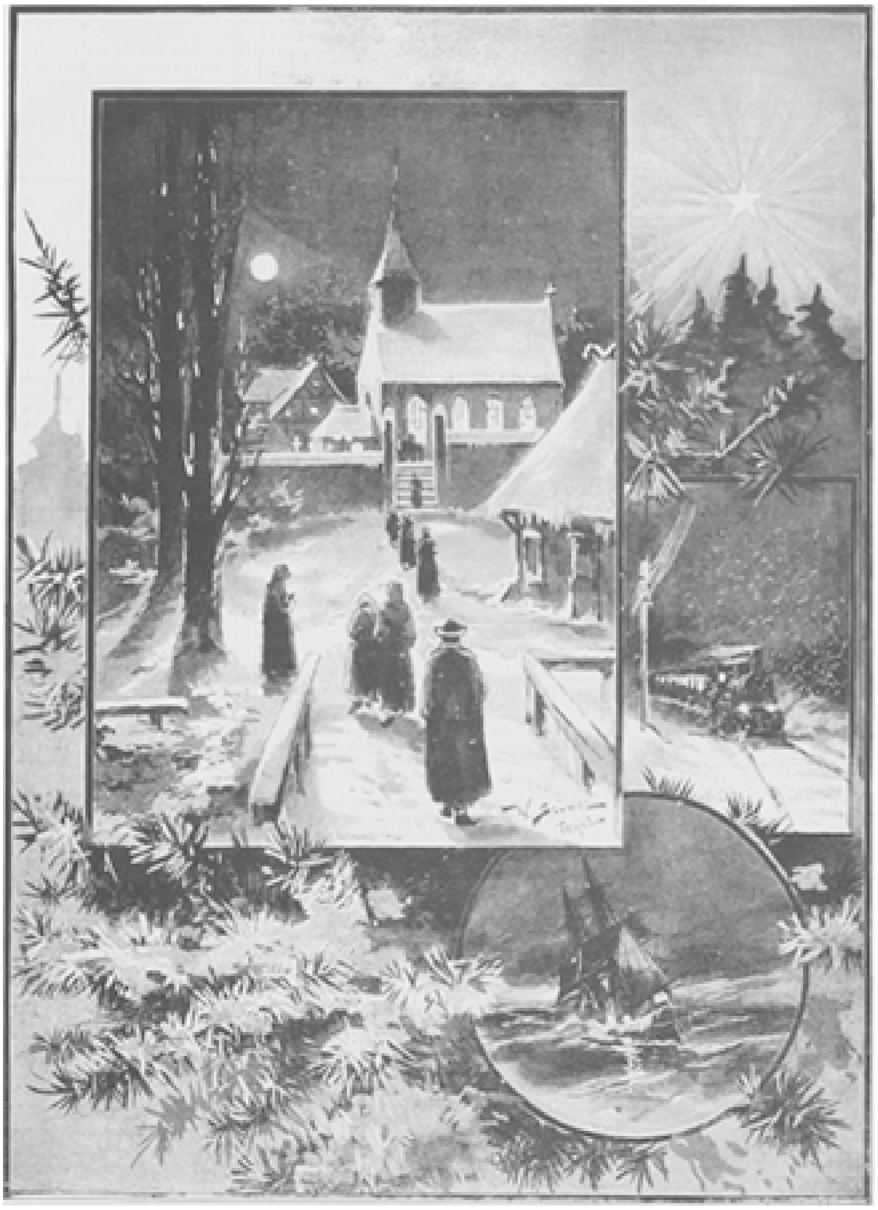

KERSTMIS OP HET LAND, NAAR DE TEEKENING VAN WILLY STÖWER.

Muziek en de maag. -

De pachter van het buffet bij de Theodor-Thomas-concerten te New-York sprak eenmaal volgenderwijze zijn oordeel over de muziek uit: ‘Het is opmerkelijk welken invloed [d]e muziek op de maag uitoefent. Op avonden, dat het orkest muziek van Wagner speelt, zet ik vijfmaal zooveel lagerbier om als anders. Op de Mendelsohn-avonden koopt niemand broodjes met ham, en daar ik hier 85 procent aan verdien, heb ik niet veel met de muziek van Mendelsohn op. Johann Strauss is de componist, die den wijn laat vloeien. De menschen zijn prettig, als ze naar een wals van Strauss luisteren en bestellen allicht een flesch champagne.’

[Nummer 25]

Jhr. Mr. Johannes Maria Benedictus Josephus van der Does de Willebois.

Mannen, die in de hoogste rangen der Maatschappij geplaatst, dag in dag uit en tot op den hoogsten leeftijd, werkzaam zijn ten nutte hunner medemenschen; die hooge intellectueele gaven met vlekkelooze reinheid van zeden, de meest onwrikbare overtuiging met de meest mogelijke verdraagzaamheid, eene onverzettelijke wilskracht met groote lenigheid van vormen, een fijnen tact met ware bonhomie in zich vereenigen; - die de theorie der wetenschap, in hare fijnste schakeeringen, met de grootste vlugheid vatten, maar tevens al de handigheid der praktijk en al het geduld, dat zij vordert, bezitten; - mannen eindelijk, die bovenal *braaf* mensch, *braaf* echtgenoot, *braaf* vader, uitstekend *katholiek* zich toonen; - dergelijke personen, men zal het erkennen, zijn zeld zaam: Van der Does de Willebois was *zulk een man*.

Hij werd den 21^{en} Maart 1810 te 's-Hertogenbosch geboren. Zijn vader Pierre Joseph de Willebois, een Fransch uitgewekene, oefende daar ter plaatse de geneeskunst uit, waar hij achtereenvolgens bij de hospitalen en de Godshuizen werkzaam was en ook als lid der commissie van administratie over de gevangenissen optrad.

Zijne moeder was jonkvrouwe Adriana Cornelia Maria van der Does, uit het oude Nederlandsche geslacht, dat sedert de XVIIe eeuw ook in de regeering van 's-Hertogenbosch zitting had.

Ten gevolge der plundering van laatstgenoemde stad, in 1787, naar Antwerpen gevlucht, ging zij dâár tot de katholieke Kerk over.

JHR. MR. JOHANNES MARIA BENEDICTUS JOSEPHUS VAN DER DOES DE WILLEBOIS.

Het kind, den 21en Maart 1810 uit dat huwelijk geboren, ontving, bij de doopacte den geslachtsnaam van den vader en dien der moeder, zoodat de Familie dan ook, indien ik op deze bijzonderheid mag vooruitloopen, den 18en October 1877, als Van der Does de Willebois in den Nederlandschen adel opgenomen werd.

De knaap ontving zijne eerste opleiding aan het Klein Seminarium, dat diepe sporen bij hem achterliet, en, men zou haast zeggen, zelfs op zijn uiterlijk van invloed moet zijn geweest. De tijden waren troebel; het seminarium werd gesloten, het Collegium Philosophicum, onzaliger gedachtenis, opgericht. Van de Latijnsche school te 's-Hertogenbosch, ging de jongeling, voor zijne academische studiën, naar Leuven over, waar de Belgische omwenteling hem trof.

Verschillende omstandigheden dwongen het tengere jongmensch, van betrekkelijk kleine gestalte[1], de in opstand zijnde gewesten en het gistende Frankrijk door te trekken, maar, als waren de gaven der diplomatie het eigen van zijn geslacht, hij wist elke onaangename ontmoeting te neutraliseeren, aan alle gevaren te ontsnappen en met hernieuwden moed zette de vurige vaderlander zijne hoogere studiën voort te Leiden, waar hij, na een paar jaren van noeste vlijt, den 12en juni 1832 (33?) tot Doctor in de beide Rechten werd gepromoveerd.

1 Men weet dat hij den Minister v. Staat, oud-Minister v. Buitenl. Zaken Van der Does de Willebois tot broeder had. Op het oog zou men het niet zeggen.
Een andere broeder was Missionaris in Amerika en bezweek alsoffer van zijn zielenijver.

De Rechtspraktijk trok hem bijzonder aan, zoodat dan ook zijn eerste ambt, dat van ‘commies ter assistentie van den gemeentesecretaris te 's-Hertogenbosch’, in 1838 werd prijsgegeven voor de Balie. En hoe leefde hij geheel *in* en *voor* zijne praktijk, die door de invoering der nieuwe Wetgeving en eene in wording zijnde Jurisprudentie, zooveel aangenaams had voor den

schranderen, volijverigen jongen man en hem tevens de gelegenheid verschafte tot kennismaking met uitstekende personen, als bijv. een Mr. J.B. van Son, met wien hij later ook *dit* gemeen had, dat door de kerkelijke hooge overheid zijn wijze raad met graagte vernomen en vaak, tot heil van godsdienst en maatschappij, opgevolgd werd.

Den 15^{en} Januari 1840 trad hij in het huwelijk met Antonia Cecilia Maria Luyben, oudste dochter van Mr. J.L.A. Luyben, in wien het katholieke Nederland nog voortdurend een der eerste en allerbeste volksvertegenwoordigers vereert.

Het mocht een huwelijk van 40 overgelukkige jaren zijn. Man en vrouw waren elkander waardig en.... daarmede is alles gezegd.

Voor den man bleek de eene betrekking na de andere, de eene onderscheiding na de andere te zijn weggelegd. Gezwegen van zijn secretarisschap der Kamer van Koophandel, was hij in 1845 Rechter-plaatsvervanger; ten jare 1845, Rechter in de Arr. Rechtbank te 's-Bosch, en na alvorens het Ridderkruis van den Nederlandschen Leeuw te hebben ontvangen, op het einde van 1863, President van laatstgemelde Rechtbank.

Toen kwam de politiek hem bekoren.

Heemskerk zat voor de eerste reize aan het roer (1866-1868). De minister van Justitie mr. Borret was, helaas, overleden en een katholiek titularis werd gezocht.

Van der Does de Willebois bedankte.

Waarom? Men weet het niet. Voorzag hij de naderende stormen, die uitéénjoegen, wat te saâm had moeten blijven? Maar toen zijn zwager, de alom geëerde en beminde mr. A.F.X. Luyben, afgevaardigde uit 's-Bosch, zich in de laatste levensdagen van het bewind tot het aanvaarden van een portefeuille liet bewegen, nam V.d. D. de Willebois zijne plaats ter Tweede Kamer in, en bekleedde die ongeveer 8 jaren.

En met welk succes?

De ondergeteekende weet er van te spreken, want hij was *getuige*.

Niet altoos, *misschien zelden*, toont zich het succes in *onmiddellijke* gevolgen.

Maar wie onzen man heeft gekend, hoe hij daar, op de eerste bank, rechts van den Voorzitter, de bank van Godefroi en der *hardhoorenden, die alles onmiddellijk begrepen* - hoe hij daar Syllabus en Grondwet in harmonie bracht, rotsvast van beginselen niemand afstiet of kwetste, de rechten ook der katholieke minderheid, en van het bijzonder onderwijs met onbezweken moed, maar voet voor voet, en stuk bij stuk, verdedigde en zich den echten politicus toonde, zooals Nederland met zijne gemengde bevolking en zijne bijkans even sterke partijen, dien behoeft - wie hem dáár heeft *gekend*, hij slaakt de zucht: ‘mogen er velen zoo wezen, en hun getal niet *dalen*, maar *klimmen*!!’

Doch de bezadigde, behoedzame afgevaardigde was tevens Voorzitter van een rechtscollege, welke omstandigheid hem wel, tot zijn en ons geluk, bij het *practische* hield, doch zijne krachten, lichamelijk sterk was hij nooit, dreigde te sloopen.

Daar kwam de nieuwe rechterlijke indeeling van 1875 en, helaas! wat de Rechtszaal won, moest 's lands Raadzaal verliezen.

Den 11^{en} Dec. 1875 werd Van der Does de W. tot President van het nieuwe gerechtshof te 's-Hertogenbosch benoemd en verliet hij de Tweede Kamer.

Het is hier de plaats niet, uit te weiden over zijne verdiensten, in deze nieuwe betrekking verzameld, genoeg, dat het Hoi onder zijne leiding en onverpoosde medewerking, weldra bij rechtsgeleerden en justiciabelen een grooten naam verwierf en zijne ambtgenooten van verschillende geloofsovertuiging en richting hem, bij

zeker herinneringsfeest, een bronzen beeld van ‘Aristides den rechtvaardige’ vereerden.

‘Met opzet, zoo sprak de procureur-generaal, jhr. mr. de Jong van Beek en Donk, had men dat symbool van des Voorzitters braafheid, onpartijdigheid en onkreukbare trouw gekozen.’ En niet zeer lang te voren (28 November 1876) was deze tot kommandeur in de orde van den H. Gregrorius den Groote benoemd!

Zeldzame waardeering van zulke verschillende zijden!!

En welk een vlijt, welk eene zucht om op allerlei gebied ten goede werkzaam te zijn. De lijst zijner verschillende functiën zou bijkans al te lang worden: Regent van het katholieke weeshuis, lid van het college van regenten over de Godshuizen, Curator en later President Curator over het gymnasium, lid en secretaris van het bestuur der kathedrale kerk, president-commissaris voor hare uitwendige restauratie, secretaris-ontvanger van het bestuur over de beurzen-stichtingen.

Aan bezigheid ontbrak het dus niet, doch zij was den man ten zegen, ook toen in November 1880, zijne echtgenoote onverwachts door den dood werd opgeëischt.

De hope op een Eeuwig wederzien - in zulke omstandigheden de groote troost - laat nog plaats voor de afleiding aan den oogst van goede werken verbonden.

En belooning voor deze laatsten vond de Willebois reeds hier beneden.

Opnieuw vielen hem Pauselijke onderscheidingen ten deel, in de toekenning van het kommandeurskruis der orde van Pius IX en het kruis *Pro Ecclesia et Pontifice*.

Zóó verliep de eene vruchtbare dag na den anderen en.... de 80 jaren waren bijkans bereikt:

Die Sonne weicht, der Tag ist überlebt.

Van der Does de Willebois vroeg en verkreeg met 1 Januari 1889 zijn eervol ontslag als Voorzitter van het Gerechtshof, niet zonder dat Z.M. de Koning zich nogmaals jegens hem betuigde.

Den 15n November 1888 was hij tot kommandeur in de orde van den Nederlandschen Leeuw bevorderd.

Dat het scheiden van zijn geliefd en hooggewaardeerd college hem hard viel en men wederkeerig zijn heengaan diep betreurde, bewezen, zoo het noodig ware, 's Hofs zittingen, van welke de *Prov. N.-Brabantsche Courant*, d.d. 31 Dec. 1888 en 5 Januari 1889 verslag gaf.

En in zóóverre viel zijn heengaan nog meer te betreuren, wijl het eerder een gevolg was van 's mans délicaat gevoel dan van het onvermogen des ouden dags.

Werken, werken bleef hij immer door, waartoe, ondanks den zoo gevorderden leeftijd, zijn strenge leefregel hem in staat stelde.

Verwonderen zou het mij zelfs niet, dat vele zijner nuttigste adviezen en wenken gegeven, vele zijner beste daden verricht werden in die dagen ‘der ruste,’ hetzij wanneer de eenvoudige, beminnenswaardige, hoffelijke grijsaard, wie komen wilde, in zijn nederig studeervertrek ontving, hetzij hij, bij zijn dagelijksch kerkbezoek, links en rechts werd aangesproken of het bisschoppelijk paleis betrad.

Daar brak de 12e September 1891 aan.

Het zou de dag wezen van zijn overgang ten Eeuwigen Leven.

Gelijk de nevelen, die de ondergaande zon omhullen, spreidden lichte lichamelijke smarten, doch die te sterk bleken voor zijn jaren, een waas van verdooving over den grijsaard. Maar hij bleef ‘bij kennis’ tot het einde.

De begrafenisplechtigheden van den man, die nooit voor zich een groote plaats in 't leven had gevorderd, maar juist daardoor zulk eene belangrijke stelling had ingenomen; die *edel* was en *waar* in al wat hij deed en beoogde en trachtte *alles* voor *allen* te zijn; - de begrafenisplechtigheden droegen den stempel van zulk een leven.

Rijken en armen, personen van allerlei richting namen er deel aan en de rede, door Jhr. Mr. P. van Meeuwen, vice-president van het Hof te 's-Hertogenbosch, o.a. ook namens den Voorzitter Mr. Bondam, gehouden, was niet de minst merkwaardige vertolking der algemeene sympathie.

Doch Van der Does de Willebois liet nog heel iets anders na, dan een weerklank, dan enkel gevoelens.

Ziehier het *ware*, het *echte*.

Na 's mans dood, vond men op de schrijftafel eene aanteekening, die het verlangen te kennen gaf, dat op zijn bidprentje de twee volgende spreuken zouden worden afgedrukt:

‘Heer, doe mij de stem Uwer barmhartigheid hooren, want op U stel ik mijne hoop.

Ps. 142, V 8.

‘Dat in mijn nageslacht Uw naam, o Heer, gezegend worde door de Eeuwen der Eeuwen.

Tob. VIII, 9.’

De laatste der twee wenschen begint verwezenlijkt te worden in twee Zonen: den eersten Magistraat van Noord-Brabant's Hoofdgemeente met zijne veelbelovende kinderen en dien anderen Zoon, welke den Vader ten einde toe verzorgde en hem de oogen sloot: in den voorbeeldigen familiekring eener gehuwde, te Amsterdam wonende dochter, nog gezwegen van des overledenen telgen, die den sluier aannamen en een geestelijk kroost den Bruidegom ten offer bieden.

De eerste der beide wenschen o ja, - moge de stem van Gods Barmhartigheid zich over de ziel des ontslapenen hebben doen hooren, - *dat zij ruste in vrede*, maar ook *ons*, achtergeblevenen, *ons* vooral, die bij eigene nooden, nog die der Maatschappij: bange, weldra zeer bange tijden te doorworstelen hebben, zij eene oneindige Barmhartigheid verzekerd!!!

Wij willen leven en sterven, gelijk Van der Does de Willebois.

Ons aandeel in diens nalatenschap is... het *Voorbeeld*.

Den Haag, Nov. 1891.

Mr. HEYDENRIJCK.

De tocht naar Damiate.
(Anno domini MCCXIX)
door J.R. van der Lans.

VII.

Lustig deed een stijve bries de zeilen bollen van de talrijke vloot, die door wind en weer begunstigd, naar de Engelsche kusten stevende. Zij bestond uit zes en tachtig Friesche koggen, die met haar hooge, scherpe snebben en haar bruine, gele of donkerroode zeilen een zwerm reusachtige watervogels leken, in dichte rij, met statig gelijkmatige beweging over de deinende golven hobbelend.

Hoog boven den mastkorf van elk dier schepen, onder den fladderenden wimpel, prijkte een helder rood geschilderd kruis ten teeken dat de heilige kruisvaart het doel der reize was. Dat bewees verder de talrijke bemanning, waaronder hier en daar ook vrouwen werden opgemerkt, en die in groepen op het dek wandelde of over de hooge verschansing het dartel spel der opspattende baren voor den boeg en tegen de stevige flanken der vaartuigen gadesloeg.

Helderblauw welfde zich de onmetelijke hemelkoepel over het onafzienbaar groenachtig azuren watervlak en als de sluitsteen van dat kristallen gewelf vlamde hoog in het zenith de gloeiend gouden zonneschijf, wier felle stralen nu en dan

werden onderschept door glanzend witte wolken, zacht en mollig als blank zwanendons.

Nabij den steven van een der voorste koggen stonden twee rijzige gedaanten verdiept in stille beschouwing van het telkens wisselend tooneel, dat de rustelooze zee onder het grillig spel van zonnestralen en wolkenschaduw aanbood. De eene stak in een maliënkolder van

dof staal, waarover een zwartlaken lijfrok zonder mouwen was geworpen, op de borst bestikt met het roode kruis van den kruisvaarder. Een lichte mijtervormige helm van dezelfde sombere kleur dekte de blonde haren, die door het koeltje bewogen, fladderend om de vierkante schouders speelden.

Zijn gezel was in het blanke gewaad der Norbertijner monniken gehuld en had den breedgeranden hoed, waarmee hij zich straks voor de zon beschut had, achteloos naar achter geslagen, zoodat hij hem nu op den rug hing.

'Welk een heerlijke reize!' sprak Menko tot zijn broeder, broeder, die zwijgend voor zich staarde in het sneeuwwit schuim, dat kokend en sissend tegen de snebbe van het schip opvloog.

Okko hief het hoofd op, als iemand die in diepe gedachten plotseling wordt opgeschrikt.

'Het werd tijd dat de kruisvloot eindelijk uitzeilde,' mompelde hij, 'meermalen wanhoopte ik of het er wel ooit toe komen zou.'

'Ja, het heeft heel wat arbeids en offers gekost, eer de vloot zeilvaardig, de bemanning, paarden en al het belegeringstuig ingescheept was. Het kruis aan te nemen valt licht, maar de gelofte te volbrengen eischt volharding en mannenmoed. Friesland is daarvoor, God lof! niet teruggeschrikt; maanden lang is over het gansche land gewerkt; wie niet mee ter kruisvaart toog, offerde ten minste zijn penningen voor de uitrusting der koggen. De offerblokken, in alle kerken geplaatst, vloeiden over van de menigte der aalmoezen. Meester Olivier mag trotsch zijn op de vruchten zijner prediking. Is dit geen strijdmacht, waardig door den *athleta Dei* ter zege te worden gevoerd?' vroeg hij op de lange rij der vaartuigen wijzend.

'Ja, het is een schoone vloot,' zei Okko, op zijn beurt het oog over de schepen latende weiden, die enkel voor de kustvaart gebouwd, toch eigenlijk weinig berekend waren voor zoo verren tocht.

'Zij vare met God!' voegde hij er bij.

'Mogen wij daaraan twijfelen, waar wij zijn uitgezeild met zoo heilig een doel voor oogen? God, wien wij den aanvang onzer reize hebben opgedragen, heeft tot dusver onzen tocht zichtbaar gezegend. Van het oogenblik af dat wij, op den laatsten Meidag[1)] den mond van de Louwers uitgezeild, in volle zee kwamen, was de wind ons gunstig; den derden dag reeds aanschouwden wij Engelands kusten en zagen aan onze rechterhand het eiland Wich[2)]. Vandaag zullen wij naar alle waarschijnlijkheid te Deutemutha[3)] binnenloopen, waar wij de Hollanders en Keulenaars moeten aantreffen. Meester Olivier zal er ook wel zijn, schoon hij zich voorstelt de reize grootendeels over land te maken, ten einde onderweg gelegenheid te hebben door zijn woord nog nieuwe strijders des kruises te winnen.'

'Of grave Willem van Holland er al met zijn vloot mag aangekomen zijn?' vroeg Okko.

'Als zij een zoo voorspoedige reize gehad hebben als wij, is dit wel te denken; want hij moet reeds vóór ons zijn uitgezeild. Te Schiedam heeft hij, naar de spraak gaat, meer dan tweehonderd schepen zeilree laten maken, en de Keulenaars met graaf Joris van Wetha[4)] zouden zich bij hem aansluiten. Wij bekomen dus aanzienlijke versterking.'

'En wat meer zegt, een ervaren leidsman,' voegde Okko er bij; 'want graaf Willem heeft reeds als jonkman met zijn vader Floris den kruistocht van keizer Frederik Barbarossa meegemaakt.'

1) 1217.
2) Wight.
3) Darmouth.
4) Wied.

‘En zich daarbij dapper gekweten,’ dus mengde zich een meer bejaard edelman in het gesprek. ‘Ik weet er van te spreken, want als leenman van grave Otto van Gelder, die ook aan de kruisvaart deelnam, heb ik de vrome daden van jonker Willem met eigen oogen aanschouwd. Evenals nu maakte toen heel Kerstenrijk zich op tot den heiligen oorlog. In Wijnmaand van het jaar 1187 was Jerusalem, na een beleg van veertien dagen, in handen gevallen van Saladijn, den soudaan van Egypte. Dat was een donderslag voor de heele Christenheid. Acht en tachtig jaren was de heilige stad in onze handen geweest, en ze nu weer aan de ongeloovigen te zien prijs gegeven was een duldelooze schande. Onze Heilige Vader Clemens III riep alle vorsten op tot verlossing van het Heilig Land. De voornaamsten gordden de wapenen aan; keizer Frederik zelf verbond zich met acht en zestig zijner aanzienlijkste grooten, zoo geestelijken als wereldlijken, tot den kruistocht, die in Grasmaand van het jaar 1189 werd ondernomen. Langs den heelen Rijn werden schepen gebouwd; Keulen alleen leverde drie schepen met 1300 welgewapende mannen, voor drie jaren overvloedig van leeftocht voorzien. Grave Floris van Holland, die al vijf jaren te voren het kruis had aangenomen, maakte zich nu gereed om den tocht mee te maken. Desgelijks deed ook mijn zalige heer Otto grave van Gelder. Wij allen sloten ons bij het leger des keizers aan en trokken door Hongarije en Bulgarije. In de lente van het jaar 1190 toog het leger den Hellespont over en bemachtigde in Bloeimaand de stad Iconium. In de volgende maand waren wij tot in Cilicië doorgedrongen, toen het ongeluk ons trof, dat het leger van zijn machtigen aanvoerder, keizer Fredrik beroofde. Het was op Zondag den 10^{en} van Zomermaand dat hij, zich in een riviertje badende, jammerlijk verdronk. Dat was een verslagenheid in het gansche heir! Nooit zal ik het geweeklaag vergeten, waarmee de kruisvaarders den dood van den dapperen held beweenden. Toch trokken wij voort naar Antiochië in Syrië, waar het lijk des keizers begraven werd. Maar nog waren wij niet aan het einde onzer ellende.

Terwijl wij daar vertoefden, werd grave Floris van een zware ziekte bevangen, die ook hem in korten tijd wegrukte. Hij werd in de St.-Pieterskerk te Antiochië, niet ver van 's keizers graf begraven. Met hem lieten nog honderden daar het leven; het kruisleger slonk met den dag ten gevolge der lange ontberingen, op de moeitevolle reize uitgestaan. Maar jonker Willem verloor den moed niet en verzette de smart over het verlies zijns vaders in nieuwe heldendaden. Met hertog Frederik van Zwaben, des keizers zoon, bleef hij wakker aan de spits des legers en toonde zijn hoogen moed voor de stad Akers[1)], die na een beleg van twee jaren eindelijk genomen werd. Na deze glorierijke zege te hebben bevochten, vertoefde jonker Willem nog eenigen tijd in het Heilig Land en keerde daarop met den roem van een vroom kruisvaarder naar het vaderland terug, waar zijn broeder Dirk inmiddels den graventroon bestegen had.’

Met ingehouden adem en tintelend oog had Okko het beknopt verhaal van den ouden krijger aangehoord. Hoe brandde hij van begeerte om gelijk jonker Willem de smart over zijns vaders dood in het gewoel van den strijd te vergeten!

‘Wel mogen we ons gelukkig rekenen, heer Wouter,’ sprak Menko, ‘zulk een strijder Gods tot aanvoerder te hebben, die na reeds eenmaal de vermoeienissen en gevaren van den kruistocht te hebben getrotseerd, door den ijver des Heeren geprikkeld, opnieuw de wapenen voor Christus aangordt.’

‘De ijver voor 's Heeren naam zal anders ditmaal zijn grootste prikkel niet zijn,’ merkte een ander - want het verhaal van den oude had een kring van toehoorders aangelokt - met een spottend lachje op.

‘Wat wilt gij zeggen,’ vroeg Wouter, de oude Gelderschman, gramstorig opstuivend.

‘Is het u dan onbekend wat er omtrent de kruisvaart van grave Willem gemompeld wordt,’ hervatte de eerste, een schraal man met beenig gelaat en schrandere oogen, die onder de tochtgenooten als Zweder, de Stichtsche koopman, bekend stond. ‘Gij weet toch zeer goed dat het graafschap hem nog altijd betwist wordt door Lodewijk

1) St. Jean d'Acre, Acco of Ptolemaïs.

grave van Loon, den echtgenoot zijner nichte Ada, die hij wederrechtelijk uit haar erfdeel geslooten heeft. Welnu, om zich eenvoudig van Ada's aanspraken op het bewind af te maken trekt hij ter kruisvaart en plaatst zich alzoo onder de hoede van het Bestand, dat met den kerkdijken ban ieder bedreigt, welke de landen van een vorst aanrandt, terwijl hij ten kruistocht is. Zoodoende ontwapent hij op gemakkelijke wijze den graaf van Loon en den bisschop van Utrecht, welke diens partij trekt, en komt Ada middelerwijl te overlijden, dan is hij in het ongestoord bezit van het graafschap.'

'Maar Ada is al ten jare 1203 op Tessel overleden,[1]' hernam de grijze Gelderschman, wien het rood der verontwaardiging de wangen kleurde.

'Dat beweren de vrienden van graaf Willem,' hervatte de eerste kalm, 'maar anderen zeggen dat zij heimelijk naar Engeland is overgebracht, waar zij nog in den kerker zucht.'

'Dat is gelogen,' hervatte de oude met vuur. 'Het is een schandelijk uitstrooisel zijner vijanden. Graaf Willem is de rechtmatige heer van het graafschap. Onmiddellijk na den dood van zijn broeder Dirk VII is hij door de gezamenlijke ridderschap aangesteld tot voogd over de minderjarige Ada en beheerscher harer landen. Maar vrouwe Aleid, Dirks gemalinne, wilde de heerschappij niet uit haar handen geven, en daarom moest in alle haast de jeugdige Ada aan den graaf van Loon worden uitgehuwelijkt. Nog terwijl het lijk van den vader boven aarde stond, werd de bruiloft der dochter gevierd. Maar ridderschap en volk wilden niet dat het land den vreemdeling in handen gespeeld zou worden. Zij schaarden zich eenparig om Willems standerd en kozen zijn partij tegen den graaf van Loon, den stroopop van vrouwe Aleid. De ongelukkige Ada stierf nog binnen het jaar op het eiland Tessel, en van dat oogenblik was grave Willem Hollands rechtmatige heer, ondanks alle aanspraken van Lodewijk, al worden die ook gesteund door den bisschop.'

De ander haalde met tergende bedaardheid de schouders op, en de oude Gelderschman, hierdoor in zijn bewondering voor zijn vroegeren tochtgenoot beleedigd, sloeg reeds onwillekeurig de hand aan den degen om de eer van graaf Willem te wreken, maar Menko kwam met verzoenend gebaar tusschenbeide.

'Geen strijd, mannen,' sprak hij, 'tusschen de wapenknechten van Christus. Met den banvloek bedreigt de Heilige Vader hem, die tijdens den kruistocht den vrede schendt. Wat grave Willem betreft, over zijn bedoelingen voegt ons het oordeel niet. Wij weten alleen dat hij met ons ten strijde trekt ter verlossing van het Heilig Land, en het betaamt niet, den man, die reeds eenmaal zoo heldhaftig de wapenen voor Christus' naam heeft gevoerd, te verdenken van zoo onheilige oogmerken....'

Plotseling werden de woorden van den kloosterling hier onderbroken door een doffen slag, die allen verschrikt deed opspringen. Vlak voor Menko's voeten was een vogel neergevallen, die heftig met de bloedende vleugels spartelde, maar zich niet meer van het dek kon opheffen. Een groote pijl stak hem in het lichaam.

'Ha! eindelijk raak!' riep een jonkman, die met een boog in de hand kwam toegesneld. 'Sedert gisteren oefen ik mij in de kunst om een zeemeeuw in de vlucht te schieten en eerst nu is het mij gelukt!' juichte de boogschutter, trad met een eerbiedige buiging tot voor den monnik, raapte den spartelenden vogel op en trok hem den pijl uit het bloedende lichaam. De omstanders verdrongen elkaar om den buit te bewonderen.

1) Men leest in Langendijks "Graaven van Holland," blz. 56: De meeste oude Hollandsche Kronyken verhaalen, dat Ada in haar gevangkenis binnen 't jaar zoude overleden zyn; andere zeggen dat zy van daar na Engeland gevoerd, en veel jaaren daar na zoude gestorven zyn; dat graaf Willem middelerwyl het kruis hadde aangenomen, en na 't heilige land vertrok, zich bedienende van een zeker recht uitgevonden door het Roomsche hof, het Bestand genaamd: hier in bestaande, dat niemand, op boete van des Pausen blixem, de landen van een vorst mogt aanvallen of overheerschen, zo lang hy op den kruistocht was. Zo dat Willem door deeze staatkundige streek den graaf van Loon en den Bisschop van Utrecht ontwapende, zekerlyk hoopte dat Ada middelerwyl zou overlyden, en hy in 't bezit van 't graaf[s]chap blyven.

‘Een prachtige vogel,’ zei de een.
‘Een mooi schot!’ vond de ander, en van

alle kanten kwamen de nieuwsgierigen toegesneld, om te zien wat er gaande was.

'Ge zijt een ervaren schutter, Roorda,' sprak Menko tot den gelukkigen jager. 'Als uw pijl zoo zeker de hoofden der Saracenen weet te treffen, kan uw boog het kruisleger nog groote diensten bewijzen. Geluk met dat schot!'

DE PASTOOR VAN BAZEILLES, NAAR DE SCHILDERIJ VAN CH. MERLETTE.

En zich daarop tot Okko wendende, ging hij voort:

'Het wordt tijd dat ik mijn aanteekeningen voor dezen dag maak, want ik heb den vader abt beloofd, hem van ons wedervaren bericht te zenden[1]. Gij weet dat hij een bereisd man is, die te Parijs en Oxford ter schole heeft gelegen en zelfs te Rome geweest is. Hij wil het reisverhaal in de kloosterkroniek opnemen.'

1) Inderdaad bevat de kroniek van Emo, die tot op heden bewaard gebleven is, een reisverhaal, den abt uit Acco door een der deelnemers aan den kruistocht, klaarblijkelijk een geestelijke, toegezonden. Dit reisverhaal is de voornaamste bron voor de bijzonderheden van den tocht tot de aankomst in het Heilig Land. Een vertaling er van is gegeven door Dirks in *Noord-Nederland en de kruistochten*. (De vrije Fries. II, 225).

‘Niets billijker dan dat,’ zei Okko, ‘de abdij van Bloemhof heeft zich voor dezen kruistocht zoo verdienstelijk gemaakt dat zij alle recht heeft, de heugenis van dezen tocht in haar jaarboeken voor de nakomelingschap te bewaren. Maar gij zult nu nog niet veel op te teekenen hebben.’

EEN KATTENPARTIJTJE, NAAR DE TEEKENING VAN LOUIS WAIN.

'Ik heb bovendien nog een gedeelte van mijn officie te lezen, en als wij heden nog te Deuthemutha aankomen, naar ik vertrouw, zal mij daarvoor allicht de tijd ontbreken.'

'Bid dan ook een vaderons voor mij en....'

'En voor Mabelia,' voegde Menko er fluisterend bij, zijn broeder met vaderlijke bezorgdheid in het gelaat ziende, 'op voorwaarde,' ging hij met zachte strengheid voort, 'dat gij alle gedachte aan haar ter zijde stelt tot na den kruistocht. God zal dat offer weten te beloonen.'

'Ik zal het beproeven,' zei Okko nederig het hoofd buigend onder de broederlijke vermaning en wandelde in gedachten verzonken langs de verschansing, terwijl Menko de scheepstrap afdaalde en de groep rondom den geschoten vogel nog steeds aangroeide.

'Hebt ge dat beest gezien, Jaricho?' vroeg Hajo van Wolvega aan een jongen man, met blozende kleur, die juist uit den kring trad. 'Zoo groot vliegen er geen bij ons aan het strand.'

'Daar kan ik zoo niet over oordeelen,' hernam de aangesprokene. 'Ik kom van Westerbintum, waar weinig gelegenheid is om strandvogels waar te nemen. Maar die vogel brengt mij de geschiedenis van mijn kruisvaart te binnen,' voegde hij er op ernstiger toon bij.

'Dat moet dan wel een zonderlinge geschiedenis zijn! Ge zijt dus ter kruisvaart getogen om uitheemsche vogels te zien?'

'God beware mij, Hajo! het is een geschiedenis waar niet mee te spotten valt. Toen meester Olivier van Keulen bij ons den kruistocht preekte, kon ik even weinig denken dat ik nog met gezonde leden naar het Heilig Land zoo trekken, als die Engelsche vogel daar vermoeden kon dat hij een Frieschen pijl in het lijf zou krijgen. Ik lag namelijk doodziek aan de vliegende tering en ten laatste viel ik in zoo langdurige flauwte dat mijn arme vrouw niet anders meende of zij kon haar weduwkleed wel bestellen. Vooral om háár deerde het mij zoo jong te sterven; want wij waren pas getrouwd en hadden elkaar innig lief, en in mijn benauwdheid riep ik Gods hulp in door de voorspraak van Fredericus, den zaligen abt van Mariëngaarde. Daar verscheen eensklaps de heilige man mij in den droom en gaf mij in wat mij te doen stond om van God het leven en de gezondheid te verkrijgen. Ik ontwaakte en mijn eerste woord was tot mijn arme vrouw, die schreiend aan mijn bed zat, niet anders meenend of ik had voorgoed de oogen geloken: 'Vrouw, zei ik, hoeveel kippen hebt gij? - Vijf, was haar antwoord. - Zoo er juist vijf zijn en niet meer, dan is mijn einde nog niet gekomen, zei ik. Vader Frederik heeft mij uit den hemel dit geopenbaard. Door hem ben ik gered uit de handen, die mij naar den dood en de helle sleepten, en voor het behoud van ziel en leven heb ik mij verbonden vijf kippen te leveren voor zijn graf, en deel te nemen aan den kruistocht. Zorgt gij nu voor die kippen, opdat hetgeen mij verder door hem bevolen is, een gelukkigen loop neme. - Mijn vrouw haastte zich de kippen aan de abdij te offeren en van stonde af was ik genezen. Zie zelf of ik er uitzie als iemand, die de tering onder de leden heeft,' ging de man voort, op zijn welgedane gestalte wijzend. 'Dankbaar nam ik het kruis aan, en mijn vrouw, die niet gezind was mij nu tòch te missen, besloot mee ten kruistocht te gaan; mijn vrienden deden desgelijks en als de heilige Fredericus over mij blijft waken, waaraan ik niet twijfel, kan ik na mijn terugkomst aan de zijde van mijn lieve vrouw nog menig gelukkig jaar beleven.'[1)]

'Dat is een wonderbare geschiedenis,' zei Hajo nadenkend, terwijl hij Jaricho met godsdienstigen eerbied als een wezen, door bovennatuurlijke bescherming geheiligd,

1) Dit verhaal, voorkomende in de V i t a F r e t h e r i c i , wordt meegedeeld bij Wybrands, Abdij Mariëngaarde, blz. 70.

beschouwde. 'Als wij zulke machtige wonderdoeners als die heilige Fredericus op onze zijde hebben, mogen de ongeloovige Saracenen op hun hoede zijn. Mijn knuisten jeuken er naar, mijn ijzeren vlegel op hun heidenschen kop te beproeven.'

Die uitroep, met verheffing van stem geuit, trok de aandacht van Okko Garvema, die op zijn eenzame rondwandeling juist de twee mannen genaderd was. Hij herkende den dorscher van heer Wiger, die hem in het leeren wambuis en de leeren hozen, waarmee hij zich tot den kruistocht toegerust had, vreemd voorkwam, onmiddellijk aan de stem.

'Kijk, vind ik u ook aan boord, Hajo?' vroeg hij.

'Zooals gij ziet, heer Okko. Ik had u wel gezegd, dat als God mijn oude moeder in zijn rijk haalde, niets mij van den kruistocht zou terughouden. Heer Wiger liet mij wel niet gaarne gaan; hij bood mij zelfs een vrijheidsbrief met een ruime hoeve er bij, als ik blijven wilde. Maar ik wachtte mij wel, die gifte als menig ander met een handkus te aanvaarden. De kruistocht, dacht ik, geeft mij vanzelf de vrijheid en daarvoor ben ik niemand dank schuldig dan onzen Heer en de Heilige Kerk.'

'Hoe vaart heer Wiger?' vroeg Okko.

'Nu, de kruistocht, die hem zoovelen zijner hoorigen onttrekt, doet hem natuurlijk geen goed; in hun plaats zal hij nu wel vrijen moeten huren, maar daar is hij rijk genoeg voor. Al te lang heeft hij zich met het zweet en bloed der lijfeigenen vetgemest; die kleine aderlating kan geen kwaad. Overigens maakt hij zelf het heel goed.'

'En zijn burchtgezin?'

'Ook goed, voor zoover ik weet...' Hier aarzelde de jonge vrijgelatene, als stond hij met zich zelf in beraad of hij zijn meedeeling nog zou aanvullen, en zag den edeling met een onderzoekenden blik in het gelaat. Deze wenkte hem ter zijde en wandelde met hem op.

'En jonkvrouw Mabelia?' vroeg hij fluisterend, Hajo de woorden uit den mond ziende.

'Jonkvrouw Mabelia zal, vrees ik, zwaarder onder den kruistocht te lijden hebben dan haar heer vader,' hernam de vrijgelatene op meewarigen toon en staarde peinzend voor zich op het dek.

'Waarom?' vroeg Okko met drift.

Hajo sloeg langzaam de heldere eerlijke oogen op en zijn blik scheen het diepe, donkere blauw van des jongen edelings oogen te willen peilen.

'Behoef ik u dat te zeggen, jonker Okko?' vroeg hij ernstig.

Ook Okko zag hem lang en vorschend in het gezicht; de edeling en de gewezen lijfeigene begrepen elkaar.

'Maar jonkvrouwe Mabelia,' sprak hij, 'heeft toch het pand mijner trouw, dat ik haar door bemiddeling haars vaders heb doen overhandigen?'

'Door bemiddeling haars vaders! Slechter boodschapper hadt gij kwalijk kunnen kiezen!'

'Heer Wiger heeft toch mijn ring voor zijn dochter aangenomen!'

'En ik verzeker u, dat jonkvrouw Mabelia ring noch boodschap van u ontvangen heeft.'

'Hoe! de ellendeling....?'

'Heer Wiger zal denken: de overbrenging eener boodschap voor iemand, die ter kruisvaart trekt, heeft geen haast; het is niet zeker dat hij terugkeert om den boodschapper rekenschap te vragen. En als gij mijn meening vraagt, geloof ik niet dat hij de boodschap ooit zal overbrengen. Sinds hij in den hoofdeling van Middelstum een geschikt plaatsvervanger meent gevonden te hebben voor jonker Okko, die uitvoer naar den lande van over zee, zal hij zich wel van die moeite ontslagen rekenen.'

'Hajo! wat zegt gij?' riep Okko opstuivend en met wilden greep vatte hij de krachtige hand van den vrijgelatene.

‘Ik zeg wat ik weet,’ hernam deze kalm en somber. ‘Gij, heer Okko, draagt het kruis op de borst; jonkvrouwe Mabelia draagt het in 't hart. Ik ken heer Wiger; wat hij in het schild voert, zet hij door tegen allen wederstand en.... hij heeft het heft in handen.’[1)]

‘En Mabelia?’

‘God zij de arme jonkvrouwe genadig!’

‘Zij lijdt dus onder den dwang haars vaders?’

‘Het kan haar dood zijn.’

‘Zij is mij dan niet vergeten?’ vroeg Okko met zonderlinge mengeling van smart en voldoening, van bekommering en fierheid.

‘U vergeten!’ hernam Hajo, bijna verontwaardigd opziende. ‘Kent gij jonkvrouw Mabelia nog zoo weinig?’

De jonge edeling wendde het hoofd om; zijn opeengeperste lippen en trillende neusvleugels verrieden de met moeite bedwongen ontroering van zijn gemoed. De saamgenepen vuist omklemde krampachtig het gevest van zijn zwaard, - natuurlijke beweging van den man, die op eigen kracht steunend, gewoon is gewapenderhand zich zelven recht te verschaffen. Helaas, hier vermocht dat wapen niets, en daarbij, aan Christus alleen behoorde voor het oogenblik dit zwaard. Had hij niet straks nog aan zijn broeder beloofd, elke gedachte aan Mabelia ter zijde te stellen tot na den kruistocht?....

(*Wordt vervolgd.*)

Een oude geschiedenis.

I.

‘En dat noemen ze een sneltrein, die ongelukskinderen! Vooruit dan toch, slakkenkaravaan! 't Is zonderling.... 't Is me juist of we niet voortkomen. Hemelsche gerechtigheid, welk een reis! Zal ik er nog tijdig wezen? Zal Sourgas op me wachten, alvorens te sterven? Hij weet immers, dat dit uur over mijn leven beslist. Sourgas is me vijftig duizend franken schuldig, die ik hem in den tijd mijner vette jaren heb geleend. Een schriftelijk bewijs heb ik echter niet. En hij, de vleeschgeworden lu[i]heid, de loszinnige alvergeter, heeft zeker ook niets op papier. Zijne kwaal laat hem overigens misschien den tijd noch het vermogen om te denken.... En toch, dát geld moet me redden.... O, die eeuwig lange weg! Ik heb er de koorts van. Morgen zal ik mijn lot kennen. Aan den oom van Solange bekennen, dat ik geruïneerd ben, kan ik in geen geval: hij zou me de hand zijner nicht beslist weigeren. Met het geld van Sourgas maak ik echter een draaglijke figuur, ik trouw en.... laat dan den oom maar praten! Die kreeftentrein! Ik ben wis, van ongeduld en angst, tien jaar verouderd!’

Philippe Orgelin sprak aldus, terwijl hij zich keerde en wendde als een opgesloten leeuw. Hij was alleen in zijne eerste klasse coupé en de tijd viel hem vreeselijk lang, ofschoon de locomotief met alle stoom werkte en de trein eer vloog dan liep.

De reiziger was een man van hooge gestalte en aangenaam uiterlijk. Kleur en snit van zijn costuum verrieden een dandy van het zuiverste water; de handen waren te blank en te fijn, dan dat ze zich ooit met arbeid zouden hebben ingelaten. Klaarblijkelijk behoorde hij tot die talrijke groep van jongelieden, die, na hun vaderlijk erfgoed in eerlijk en oneerlijk genot verkwist te hebben, in een rijk huwelijk de vluchthaven hunner ontredderde fortuin beschouwen. Tot zijn verontschuldiging mag dienen, dat hij reeds als kind zijne ouders had verloren en daardoor veel te vroeg in het bezit eener aanzienlijke fortuin was geraakt. Overigens had hij, trots al

1) De verloving van jongelieden werd door de ouders beschikt. In de kronieken van Mariëngaarde wordt gesp[r]oken van een bewoner van Hallum, die zijn dochtertje, vóór den tijd dat zij huwbaar was, had uitgehuwelijkt. (Wybrands, de Abdij van Bloemhof, blz. 30)

zijn uitspattingen, een zeker decorum weten te bewaren. Men sprak geen kwaad van hem; hij stond integendeel als een goed kameraad, een aangenaam prater en voortreffelijk danser te boek, en hiermede kan een jonge man in de schatting van zeer vele lieden ruimschoots volstaan.

Om den tijd te dooden, begon Orgelin zijn valies uit te pakken. Met een van ongeduld bevende hand haalde hij een reeks van nut-

tige en nuttelooze reisartikelen voor den dag, stalde ze vóór zich op de kussens der zitbank uit, en laadde ze weer in, waarbij het aan het noodige gemopper over de langzaamheid van den trein niet ontbrak.

Daar rolt zijn flacon Engelsch zout op den vloer; Philippe bukt zich om ze op te rapen, maar stoot hierbij zijn ongesloten valies omver, en nu is het een algemeen ‘redde zich wie kan!’ van al de gevangenen; er ontstaat een stortvloed van fleschjes, borstels, boeken, dassen, doekspelden, doosjes, die links en rechts naar alle hoeken en kanten van den coupé henenrollen. Philippe verwenschte zijn inval en bukte zich haastig om de schipbreukelingen weder op het droge te brengen.

Hemel, wat is dat? Neen, die antiquiteit komt niet uit zijn valies. Die roode, versleten lederen band.... zoo oud.... volmaakt style Louis XV.... En wat mag zoo'n eerbiedwaardige portefeuille wel inhouden? Philippe opent ze half werktuiglijk en.... staart op een lias van banknoten. Het flikkert eensklaps zoo vreemd in zijn oogen. - Maar, hij is een man van eer, zeer wis en zeker! Nooit heeft hij zich zie dàt niet van een ander toegeëigend. Dat geld moet terugbezorgd worden, dat spreekt vanzelf.... Zoo, inderdaad? Alsof dat zoo maar gaan zal.

Er stond geen naam in de portefeuille, geen adres. Niet de geringste aanwijzing.... Geen nood, de politie is er nog. Maar, kan men die tegenwoordig vertrouwen? Neen, neen; hij wil liever de portefeuille aan haar wettigen eigenaar ter hand stellen.

Was hij daarbij niet in zijn recht?

Maar, als hij in zijn recht is, waarom beeft hij dan? Waarom wischt hij het zweet van het voorhoofd?

Terwijl hij daar zat, met die fortuin - het waren driehonderd duizend franken - op de knieën, in de geopende portefeuille, heeft hij volmaakt het voorkomen van een betrapten misdadiger.

O, die papieren! die verkleurde, verfrommelde, onooglijke papieren! Ze branden hem op de knieën, ze boeien en betooveren zijn oogen. Sourgas, de stervende Sourgas zal het geleende niet teruggeven, Philippe heeft er een voorgevoel van. En dan, vaarwel Solange, vaarwel rijkdom, eer, genot!

Maar, wanneer nu eens niemand dit geld komt opeischen?

‘Dief!’ waarschuwt het geweten.

Philippe rilt van ontzetting.

Doch, er moet een besluit genomen worden. Hij zal afwachten....

De vijftig duizend franken van Sourgas zouden de gedaante der dingen veranderen.... In ieder geval is 't niet doenlijk, de portefeuille in haar stofhoek te laten liggen. Voorzichtigheidshalve bergt Philippe ze op den bodem van zijn valies, en tast er al zijne reisbenoodigdheden op. Een draai van den sleutel en voor 't oogenblik is het incident afgedaan.

‘Ba,’ prevelde de jonkman, ‘ik ben wel dwaas mij om zulke beuzeling angstig te maken. Ik zal een bericht in de dagbladen plaatsen en, zoodra ik onwraakbare bewijzen bezit, het gevondene restitueeren; tot dan toe is het mijn plicht, deze papieren aan geen risico bloot te stellen. De eerste gauwdief de beste zou deze portefeuille kunnen vinden. Misschien heeft een millionnair ze met opzet laten liggen - die Engelschen zijn zoo origineel! Ja, het moet een Engelschman zijn. God zegene hem in dat geval.’

Het veranderlijk humeur van Philippe voerde hem in een oogwenk uit de stormen der hevigste onrust in de haven eener volkomen gerustheid. Het denkbeeld eener vrijwillige gift liet hem niet meer los.

Eindelijk staat de trein stil. Philippe springt in een huurrijtuig en belooft den koetsier een goed drinkgeld.

Misschien is Sourgas genezen, en komt hij slechts om dit heuglijk feit te vieren.

‘Maar, koetsier, waarom rijdt ge niet meer?’

‘'t Is onmogelijk vooruit te komen, mijnheer! Er is een lijk in deze straat, ik moet de rouwkoetsen laten voorgaan.’.

De doode heette Sourgas!

Ten diepste teleurgesteld, liet Philippe zich naar een hotel brengen, borg zijn bagage op een veilig plekje en spoedde zich naar de kerk. Na de plechtigheid bezocht hij het sterfhuis. Mademoiselle Sourgas, de zuster van den overledene, kende Philippe en ontving hem met vriendelijke beleefdheid. Weldra zag Orgelin zijn vrees bevestigd: Sourgas liet geen centime na, zijn zuster stond op het punt in het huwelijk te treden; kortom, 't was de tijd niet om met een schuldvordering voor den dag te komen, waarvoor men geen enkelen wettigen titel kon vertoonen.

Philippe was te laat gekomen.

Den volgenden dag vertrok hij weder. Aan het station gekomen, overviel hem een hevige schrik, toen hij bespeurde dat hij zijn valies in 't hotel had achtergelaten. Doch het kwaad was te herstellen, de loopjongens ontbraken niet aan het station. Philippe had met geen enkel woord van zijn vondst gerept.... klaarblijkelijk werd de verliezer door de politie op de hoogte gehouden.

II.

Solange Moreau werkte in haar werkkamer. De jonge dame was een aangename verschijning, bevallig, zacht van karakter en die in het huis van haar oom niet veel beweging en onrust bracht. Haar moeder was, nauwelijks een jaar geleden, aan een kwijnende ziekte gestorven; de zware rouw, welken Solange droeg, verhoogde nog de bleekheid, harer wangen. Mijnheer Roberval, haar oom van moeders zijde, was weduwnaar en kinderloos; zijn zeer aanzienlijke fortuin zou eens aan Solange behooren, dat had hij honderdmaal verklaard.

Solange koesterde voor haar oom een genegenheid, die slechts door haar dankbaarheid geëvenaard werd. Indien haar moeder door de bekwaamste geneesheeren van Parijs behandeld was, zoo men niets gespaard had om haar lijden te verzachten, 't was Roberval aan wien zij zulks te danken had. De laatste wensch der stervende, haar uiterste wil om zoo te zeggen, lag in dit woord opgesloten:

‘Solange, verlaat uw oom nimmer.’

Hadde Solange haar eigen keuze geraadpleegd, zij ware in een klooster getreden. Doch zij onderwierp deze neiging aan den wil harer moeder, die zoowel haar karakter als de plichten, welke de omstandigheden haar oplegden, beter kende dan zij zelve.

Roberval wilde zijn nicht uithuwelijken, doch was met dit plan niet gehaast, daar het bijzijn en de oplettendheden van Solange hem ten uiterste bevielen. Zonder dat het er den schijn van had, was zij toch de goede engel van zijn huis.

Philippe Orgelin kende Solange sedert haar vroegste jeugd. Hij vond haar wel eenigszins trotsch en fier, maar de bruidsgift was zoo verlokkend schoon! En dan een oom te bezitten, rijk als Cresus en edelmoedig van natuur! Had deze oom ook maar het geringste vermoeden gekoesterd nopens de wijze, waarop zijn schoonzoon-candidaat met het vaderlijk erfgoed was omgesprongen, diens illusiën zouden voorzeker blijken luchtkasteelen te zijn; hij verkeerde echter op dit punt in de volslagenste onwetendheid en de heer Orgelin gold in zijn oog voor een deftig, gefortuneerd man, beschaafd in zijn vormen, innemend, levendig en boeiend in zijn gesprekken, geestig, piquant en die het geheim bezat de plichten van een goed katholiek met die van een man der wereld te verbinden. Geen wonder, dat zijn gelaat een trek van blijde verrassing aannam, toen men hem het bezoek van Orgelin aankondigde en hij zijn gast tot in de gang te gemoet ging.

Intusschen hield Solange zich met een handwerk bezig; haar blik zocht van tijd tot tijd den grooten leunstoel, waarin haar moeder de lange dagen van hare ziekte had doorgebracht.

De *Navolging van Christus* lag opengeslagen op het werktafeltje. Sedert den dood harer moeder gevoelde Solange somtijds eene groote leegte in haar ziel; dan drukte haar de eenzaamheid en zocht zij haar troost in het gebed en de overweging. Roberval was, het is waar, een allerbeste, hartelijke, liefhebbende oom, maar hem kon zij toch niet, als aan haar zalige moeder, hare gedachten en indrukken mededeelen.

Solange werkte dan en bad.

Haar oom kwam haar in haar bezigheid storen.

‘Ik heb u iets mede te deelen, nicht,’ begon hij.

Solange stond op en schoof een leunstoel naderbij.

‘'k Weet heusch niet hoe de zaak in te leiden,’ hernam Roberval, die volstrekt niet voor diplomaat geboren was, ‘kent gij Philippe Orgelin?’

Solange knikte bevestigend.

‘Het is een knappe jongen en niet zonder geest. Wanneer hij u ten huwelijk vraagde, wat zoudt gij antwoorden?’

‘Ik hoop dat hij zich niet aan mij zal adresseeren,’ antwoordde Solange vroolijk.

‘O neen, lieve, hij heeft zich tot mij gewend.’

‘De aanvraag is dus officieel? Welnu, oom, zeg dan allereerst of hij een man van eer is.’

‘Daarvoor blijf ik borg: loyauteit gaat bij mij boven alles.’

‘Dat is echter niet genoeg. Is hij Christen?’

‘Roomsch-katholiek, nichtlief.’

‘En hij beoefent zijn geloof?’

‘Hij gaat alle Zondagen naar de Mis, dat is een hoofdpunt. Overigens, zult gij u in dit opzicht met hem verstaan. Gij weet, Solange, dat ik tot op den dag van heden nooit den minsten invloed op uw smaak heb willen uitoefenen; gij hebt reeds menigen pretendent afgewezen. Voor Philippe Orgelin durf ik echter een gunstig woord spreken. Zijn vader was mijn vriend; zijn familie is een der deftigste en aan zijn fortuin kleeft zoo min een smet als aan zijn eer en zijn goeden naam. Meegaande, beminnelijk van karakter, zal hij u in uwe oefeningen van godsvrucht en liefdadigheid volstrekt niet storen. Neem eenige dagen om er over na te denken, Solange, wilt ge?’

‘Ik wil, oom lief, wat gij zult willen.’

Twee maanden later heette Solange Moreau mevrouw Philippe Orgelin.

Tot onuitsprekelijke teleurstelling van den pas gehuwde, behield de heer Roberval zich het beheer der financiën van het jonge huishouden voor, en 't was in allesbehalve wittebroodsweken-stemming, dat Orgelin aan zijn oom de tweehonderd duizend franken ter hand stelde, die hem uit de verleidelijke portefeuille waren overgebleven, nadat hij voor de bagatel van honderd duizend franken een zomerverblijf, als bruidsgift, gekocht had.

Philippe deed zijn best, om zijn geweten te verdooven. Hij was vastbesloten het geld terug te geven.... later, als hij kon.... zoodra hij getrouwd was. En daar haalt de suikeroom onverwacht zoo'n dikke streep door zijn rekening!

‘Wat een fataliteit,’ gromde Orgelin.

Solange giste niet in de verte, wat er in dit gemoed omging. Philippe ging veel uit; hij hield van de jacht en de wandeling; keerde hij hiervan weder, dan betoonde hij zich echter spraakzaam, vroolijk, opgewekt. Hèm ter wille gaf Solange feesten, diners en soupers. Persoonlijk trokken de bekoorlijkheden van het stille, intime familieleven haar oneindig meer aan dan de luidruchtige uitspanningen, doch zij kende haar plichten als echtgenoote; de wil van Orgelin, schoon ook niet in formule gebracht, was haar heilig: zij onderwierp er haar eigen neigingen aan.

Oom Roberval was in de wolken; het jonge gezin scheen onder ieder opzicht tot de gelukkige te behooren.

(*Slot volgt.*)

Bij de Platen.

De pastoor van Bazeilles. -

Een aangrijpend tafereel, dat ons opeens verplaatst te midden der gruwelen van den vreeselijken worstelstrijd in 1870. Welke ook de aanleiding mocht geweest zijn tot den oorlog en wie de schuld droeg van Frankrijks vernedering, het Fransche volk vroeg er niet naar, maar vloog als één man te wapen om den dierbaren geboortegrond te verdedigen. De liefde tot het vaderland smoorde alle politieke verdeeldheid; de voorstanders der nieuwe orde van zaken, zij die den gevallen keizer trouw gebleven waren, en die, welke het aloude koningschap terug verlangden, allen sloegen de handen in elkaar, en dezelfde katholieke geestelijkheid, door de republikeinsche regeeringsmannen zoo vaak als 'de vijand' uitgekreten, toonde de heldhaftigste vaderlandsliefde.

DE GRAFTOMBE VAN KEIZER FREDERIK II.

Het krachtig optreden van den pastoor van Bazeilles vormt een der treffendste episoden uit den oorlog. Bazeilles is een klein dorpje in het departement der Ardennen dicht bij Sedan. Na den aftocht der regelmatige troepen, maakten op den 1en September de Beieren er zich van meester, ondanks den wanhopigen wederstand der bevolking, die onder aanvoering van haar beminden en trouwen herder den vijand poogde af te slaan. De moedige pastoor had een geweer gegrepen, dat een gesneuvelde uit de hand gevallen was, en zijn toog opschortende, snelde hij zijn parochianen vooruit, om met hen den machtigen vijand het hoofd te bieden. Helaas, die heldenmoed strekte slechts om de Duitsche krijgers te verbitteren, en bloedig wreekten zij zich over den ondervonden tegenstand.

Een kattenpartijtje. -

Dat katten soms zeer luidruchtige concerten kunnen geven is van algemeene bekendheid, maar gewoonlijk kiezen zij daartoe het nachtelijk uur en vergenoegen zich met den open hemel tot concertzaal en een dak als estrade voor het orkest. Onze teekenaar heeft echter de aardigheid gehad, ze tot een muziekuitvoering bijeen te brengen in een heusche concertzaal, waar een der muzikale beestjes parmantig aan de piano zit, terwijl een ander poesje daarbij haar sentimenteele trillers uitgalmt. Een zestal katten en katers van geposeerden leeftijd hoort met kennersoor de mauwende voordracht aan, terwijl een groepje minder muzikaal ontwikkelden, tegen den zachten divan neergevlijd, gemoedelijk zit te keuvelen. De heer des huizes begroet juist een pas binnengetreden gast, dooor een welgedanen livreiknecht binnengeleid, en wanneer de genoodigde muziekliefhebbers straks misschien hun stemmen vereenigen tot een algemeen koor, dan is het te verwachten dat het hoogste lied zal weergalmen:

> Solch een Lied das Stein erweichen,
> Menschen rasend machen kann.

De graftombe van keizer Frederik II. -

Tot den kring van kunstenaars, waarmee de vroeg gestorven keizer Frederik zich zoo gaarne omgaf, behoorden in de eerste plaats de beeldhouwer Reinhold Begas en de bouwmeester J. Raschdorf, en wie weet welke verwachtingen de kunstlievende vorst nog op het talent dier beide mannen had gebouwd voor de uitvoering der groote kunstwerken, waardoor hij zijn regeering dacht te vereeuwigen. Nu hebben beide kunstenaars hun krachten vereenigd, om de laatste rustplaats des beminden keizers te sieren.

Te Sanssouci. tegen de schilderachtig in het groen verscholen Vredeskerk, waar koning Frederik Wilhelm IV begraven ligt, verheft zich thans de kunstvolle ronde tempel, dien Raschdorff voor den neef van dien vorst naar zijn eigen aanwijzingen bouwde.

In dien tempel wordt de sarcophaag geplaatst, waarvan onze gravure een afbeelding geeft. Reinhold Begas leverde het ontwerp tot dit kunstwerk, dat in de marmergroeven van Carrara in het ruwe uit den steen gehouwen, thans te Berlijn onder toezicht van den beroemden beeldhouwer wordt voltooid.

Misschien hebben de grafteekenen der koningskapel te Granada, die de Duitsche kroonprins op zijn veelbesproken reis naar Spanje bezocht, invloed gehad op de vorming van het postament, welks zijvlakken gelijk daar met verheven-beeldwerk versierd zijn, terwijl een hoekfiguur, hier de Pruisische adelaar, de reeks zijfiguren afsluit.

Heel modern daarentegen is de opvatting van de treffende vorstengestalte, modern zoowel in de behandeling van het kleed dat over de architectonische lijnen afhangt, den rijk met heraldische figuren gesierden kroningsmantel, als in het weergeven der kleeding en van de heele gestalte.

De keizer schijnt te slapen, het hoofd rust op het kussen, en onder e schouders en over het lichaam vormt de neerhangende mantel een rijke drapeering, terwijl de handen over den lauwerkrans en den veldheerstaf gekruist zijn. Door vereerders van den held is een palmtak over de gestalte uitgestrekt. Een uitdrukking van vrede ligt over het geheele kunstwerk, dat Begas' meesterschap om in zijn beeldwerken een diep innige stemming, een schilderachtige eenheid van toon te leggen, weer in volle kracht doet uitkomen.

De sarcophaag herinnert, zoo niet in bijzonderheden, dan toch in zijn kunstrijk geheel aan dien van Christian Rauch voor koningin Louise en koning Frederik Wilhelm III in het mausoleum te Charlottenburg, aan welks voeten thans keizer Wilhelm I ligt begraven.

Wetenswaardig Allerlei.

Glazen voor springen te behoeden. -

Daartoe vinden we in een Duitsch blad een gemakkelijk middel aan de hand gedaan. Men legge de glazen eenvoudig in een pot met water, dien men daarop te vuur zet, tot het water kookt. Dan werpt men er wat zout in en laat het een tijd lang koken, waarna men het zoo langzaam mogelijk laat koud worden. Het aldus behandelde glaswerk moet zelfs bij de snelste verwisselingen van warmte en kou niet springen.

Lampeglazen. -

Wil men zijn lampeglazen lang heel houden, dan moet men ze steeds droog schoonmaken. Men wikkelt een dun lapje linnen om den lampenschoonmaker en wrijft daar het het glas mee uit.

[Nummer 26]

Mgr. Freppel.

MGR. FREPPEL.

In den volijverigen bisschop van Angers, den wakkeren afgevaardigde ter Fransche Kamer is weer een dier strijdhaftige figuren ten grave gedaald, waaraan vooral in onze dagen de katholieke zaak zoo groote behoefte heeft, een van die zeldzaam krachtige en bekwame mannen, die zich midden in het woelige strijdperk van het openbare leven werpen en daar zegevierend den vijand het hoofd bieden. Dergelijke ridderlijke kampvechters, die niet schromen in het volle licht der openbaarheid persoonlijk voor hun overtuiging op te komen, dwingen zelfs hun tegenstanders eerbied en bewondering af en vormen de grootste kracht hunner partij.

Zwaar, onherstelbaar bijna is dan ook het verlies door het katholieke Frankrijk, ja door de geheele catholiciteit in den dood van Mgr. Freppel geleden, en dat verlies treft te smartelijker, wijl het geheel on verwacht kwam. Slechts weinige dagen te voren had de machtige redenaar zich nog in zijn volle kracht getoond bij het moedig afslaan der smadelijke aanvallen, gericht op de roemrijke nagedachtenis van Pius IX. Toch was hij reeds eenigen tijd ongesteld en ongetwijfeld is de inspanning

gedurende de laatste dagen van zijn leven niet zonder invloed geweest op zijn plotseling afsterven. Zoo is hij bezweken als een strijder op de bres met het vaandel in de hand.

Dit nummer geeft de beeltenis van den te vroeg gevallen strijder. Trachten wij dat portret nog een weinig op te halen en te verscherpen door de toevoeging van enkele trekken, ons aan de hand gedaan door mannen, die den grooten overledene in persoon hebben gekend.

Het eerst zij de beurt aan graaf de Mun, den katholieken volksvertegenwoordiger, die jaren lang in de gelegenheid was zijn doorluchtigen ambtsbroeder van nabij gade te slaan. Na herinnerd te hebben hoe hij tien jaar lang naast hem in de Kamer heeft gezeten, in die bank, waar Mgr. Freppel zoo menigmaal als overwinnaar terugkeerde, en na gewezen te hebben op de groote leegte, welke die altijd slagvaardige strijder moet achterlaten, gaat graaf de Mun als volgt voort:

'Hij was een geest van algemeene begaafdheid, gediend door een waarlijk buitengemeene vaardigheid van begrip en zekerheid van geheugen; hij wist bijna alles en streefde er naar, alles te weten. Eens dat ik hem had opgezocht om hem te raadplegen over de amendementen op de toen nog in discussie zijnde schoolwet, vond ik hem omringd met werken over de versterking en verdediging van vestingen, en twee uren lang hield hij mij bij dit onderwerp, terwijl hij met de juistheid van een wiskunstenaar en het vaderlandsche vuur van een krijgsman stelsels en methodes besprak.

Een andermaal vroeg ik hem wat op dat oogenblik het onderwerp zijner studiën was, buiten zijn gewone bezigheden, en hij zei mij, dat hij zich geheel wijdde aan het betoog van *postulatum* van Euklides, dat tot schande voor de wetenschap tot dusver nog niet geleverd was. Wij hebben hem op het spreekgestoelte en in de gesprekken der wandelgangen op den toon van een meester hooren spreken over allerlei onderwerpen, even sterk in het kerkelijk als in het burgerlijk recht, in de rechtsgeleerdheid als in de geloofsleer.

Hoe menigmaal heeft hij ons, in zijn redevoeringen over de koloniale politiek, waarin hij zooveel moed en talent met zulk een echt gevoel voor de grootheid des vaderlands aan den dag legde, verrast door de grondige kennis der verre landstreken en zijn vast onthouden van de meest barbaarsche namen uit den Indischen Oceaan of de Chineesche zee! En welke reden tot bewondering, als wij nagingen hoe die parlementaire redenaar, tot alle debatten gereed, twintig jaren onderwijs in de letterkunde en godgeleerdheid achter den rug had, die alleen voldoende waren om zijn naam beroemd te maken, en thans aan den last van dit werkzame openbare leven de drukkende zorg paarde voor een bisdom, dat hij zonder een oogenblik van achteloosheid bestuurde, en voor talrijke liefdewerken, die hij met den krachtigsten ijver ondersteunde.'

Intusschen is niet daarin de groote zijde van deze machtige figuur gelegen; zij schuilt in zijn innige liefde tot de Kerk, door graaf de Mun volgenderwijze geschilderd:

'Terwijl tegen haar (de katholieke Kerk in Frankrijk) het sloopingswerk der laatste tien jaren voltrokken werd, is hij gestadig op de bres gebleven, voet voor voet elke stelling ten koste van een verwoeden strijd betwistende; en op die bres is hij gestorven!

Toen ik hem op het einde dier pijnlijke zittingen van den 11^{en} en 12^{en} December uitgeput, half gebogen, met de pijn, ja bijna met den dood op het gezicht, nog gereed zag om het woord te nemen op een uur, waarop de ontzenuwde Kamer hem blijkbaar niet meer

wilde aanhooren, drong ik er op aan, dat hij zich die vermoeienis sparen zou, en nooit zal ik vergeten op welken toon, door het besef van den op zich genomen plicht bewogen, hij mij ten antwoord gaf: 'Ik moet vandaag in elk geval spreken! Ik moet die rede houden, ik ben het aan de Kerk en de geestelijkheid verschuldigd.'

En tot een ander, die zich ook ongerust maakte, en hem van zijn gezondheid, van de raadgevingen zijns geneesheers sprak, zei hij, met den voet op de trede der tribune: 'Ongetwijfeld zal me dat erg vermoeien, maar ik moet; al moest ik er binnen acht dagen van sterven, ik moet spreken!' Het was de 12e en den 22^{en} is hij gestorven! In dien tusschentijd, den 17^{en} geloof ik, was hij nog op zijn post en vond, verrast door een voorstel, dat men aan de financiewet wilde verbinden, de kracht om te spreken. Vijf dagen later was hij niet meer! Ziedaar zijn laatste les en dáárdoor, meer nog dan door zijn welsprekendheid, zijn wetenschap, zijn onweerstaanbare kracht in de dialectiek, meer nog dan door al de hoedanigheden van zijn geest, is hij groot en zal hij groot blijven. Hij was waarlijk een priester en bisschop: *Ecce sacerdos magnus!*

Maar zijn dit deugden, die de heele wereld kende, hij had er nog andere, die meer verborgen waren. Aan de nederigen en geringen zou men daarvan het geheim moeten vragen: in zijn bijzondere liefdewerken moet het gezocht worden.

Ik heb op zijn sterfdag mannen, tot den dienst der Kamer behoorende, gezien, die mij met betraande oogen over hem spraken, en sedert heb ik vertrouwelijke mededeelingen ontvangen, die ik niet verraden mag, maar waarvan ik zeggen kan, dat zij de welsprekendste getuigenis afleggen van zijn goedheid en liefde.'

De gelijkenis van dit meesterlijk naar het leven geschilderde portret, worde hier nog verhoogd door enkele fijne toetsjes van de hand van Dr. Schaepman, die het voorrecht had, den grooten bisschop te Rome te leeren kennen:

'Ik herinner mij nog levendig den indruk door Mgr. Freppel op mij gemaakt.... Een flink, forsch gebouwd man, vlug, veerkrachtig, zonder iets van de zenuwachtige beweeglijkheid zijner ambtsbroeders uit het land van St. Lodewijk, met heldere, kloeke kijkers, en gezond en frisch gelaat; een man met een gulle stem en een gul gebaar... Freppel was een echte Elzasser, die de beide talen - Duitsch en Fransch - volkomen machtig was en het toonde, die met volle ziel gehecht was aan Frankrijk, maar die toch van de oud Duitsche zeden nog het een en ander had overgehouden dat hem, door een gelukkige menging in karakter en geest ver boven het gewone Fransche type verhief.'

Dr. Schaepman had ook eenmaal het voorrecht hem te zien in de Kamer:

'Er werd, op een valen grijzen voorjaarsdag, een slepend debat gevoerd, een jong. onbekend lid voerde het woord, Floquet verzocht keer op keer om kortheid. Eindelijk was het redegedruppel tot een eind, daar verscheen Mgr. Freppel, vierkant, kloek, de tribune bezettend als zijn eigen plaats. Na de eerste woorden een geweldig rumoer, altijd beheerscht door de metalen stem van den prelaat, dan het klokkeluiden van den president, dan, in wat meerdere stilte een goedgeluimde woordenwisseling tusschen Floquet en den spreker, toen eindelijk een korte zakelijke speech. Maar het was opmerkelijk Mgr. Freppel tijdens het rumoer te zien. Hij nam geen theatrale kalmte aan, neen, hij was er in. Hij zag de heele wereld in de oogen en met de schouders tegen den marmeren achterwand, als wilde hij er zich in wringen, gaf hij van tijd tot tijd een woord terug, dat als een zweepslag nieuw rumoer wekte of wendde het hoog opgeheven hoofd naar den achter hem zetelenden voorzitter. Hij was de man in de Kamer, dat was met één oogopslag te zien. En de Kamer heeft getoond dat te beseffen, toen zij den voorzitter toejuichte, als deze aan den doode zoo fraaie en roerende hulde bracht'.

Na deze dubbele karakterschets van zoo bevoegde pennen kunnen wij volstaan met de korte mededeeling der voornaamste levensbijzonderheden.

Charles Emile Freppel was den 1^n Juni 1827 te Obernai aan den Beneden-Rijn uit een familie van magistraten geboren, en werd in 1849 priester gewijd. Nog als leerling van het groot seminarie van Straatsburg had hij aan het klein seminarie de geschiedenis onderwezen. Al vroegtijdig was onder de geestelijkheid de vroegrijpe godgeleerde kennis van den jongen priester bekend en reeds in 1850 wilde dan ook de aartsbisschop van Parijs hem de leiding van het onderwijs in de wijsbegeerte aan de *école des Carmes* aldaar toevertrouwen, maar de bisschop van Straatsburg behield den jongen professor liever bij zich en benoemde hem tot bestuurder van het college St. Arbogaste.

Achtereenvolgens doctor in de theologie en professor in de gewijde welsprekendheid aan de Sorbonne geworden, werd Mgr Freppel in 1862 door keizer Napoleon III en keizerin Eugénie uitgenoodigd, in de kapel der Tuilerieën de vastenmeditaties te houden. Die meditaties zijn later uitgegeven onder den titel *Vie chrétienne.*

Na in 1867 tot deken der kerk van de H. Genoveva benoemd te zijn, werd Mgr. Freppel twee jaar later door den H. Stoel aangewezen om, in de hoedanigheid van consultor, deel te nemen aan de voorbereidende werkzaamheden van het Vaticaansch Concilie, waar hij een der wakkerste strijders was voor het leerstuk der onfeilbaarheid. Ondertusschen had hij al levendig deelgenomen aan den pennestrijd, verwekt door de verschijning van Renan's ‘Leven van Jesus’ en een critisch onderzoek van dit boek geschreven.

Bij decreet van 27 December 1869 werd Mgr. Freppel tot bisschop van Angers benoemd. Als geboren Elzasser voelde hij in 1870 diep de vernedering van Frankrijk en nam levendig deel in het lijden zijner strijders. Hij zond priesters naar Duitschland om den krijgsgevangen Franschen soldaten hulp te brengen en schreef later een brief aan den koning van Pruisen om tegen de annexatie van den Elzas te protesteeren.

In 1880 bij een gedeeltelijke verkiezing in de Kamer gebracht, is Mgr. Freppel later telkens herkozen: de katholieken konden dan ook moeilijk een wakkerder verdediger vinden van hun beginselen en belangen. De werken over geschiedenis of godsdienstleer, door den onvermoeid werkzamen man nagelaten, beslaan niet minder dan een dertigtal deelen.

De tocht naar Damiate.
(Anno domini MCCXIX)
door J.R. van der Lans.

VIII.

Met strakken blik staarde Okko over de verschansing in de golven; nu streefde zijn oog niet meer ongeduldig de vaart van het schip vooruit, maar bleef onafgewend gevestigd op het wit schuimende spoor, door het vaartuig in de spoorlooze waterbaan geploegd. En naarmate hij die streep van tintelend zilver in de blauwgroene zee zag voorttrekken, voelde hij zich verder en verder verwijderd van de kust, die hij zoo hoopvol verlaten had en waarheen hij nu wel had willen terugvliegen, gelijk de meeuwen, die na een poosje op de ra gerust te hebben, weer krijschend landwaarts vlogen.

Ha! zoo hij geweten had, wat hij straks van Hajo vernemen moest, hoe had hij, alvorens te vertrekken, den valschen Wiger met den degen in de vuist rekenschap

gevraagd! Maar hoe kon hij zulke dorpere trouweloosheid vermoeden bij een edelman?

Wat moest nu Mabelia van hem denken, die na eerst met haar den beker geledigd te hebben op hun spoedige hereeniging, uitzeilde zonder haar een woord van afscheid waardig te keuren?

Moest zij niet meenen dat hij alle beloften vergeten was en gretig het voorwendsel van den kruistocht te baat genomen had om zich van de verbintenis af te maken?

Was nu ook zij niet gerechtigd hem te vergeten? Maar neen, dat kon zij niet. Kent ge haar zoo weinig? had Hajo gevraagd, en hij had gelijk: vergeten zou zij Okko nooit, maar des te dieper moest het haar smarten dat hij haar ontrouw bleek. Wèl mocht Hajo zeggen dat zij het kruis in het harte droeg. En wat vermocht zij tegenover den dwang haars vaders!....

Plotseling werd de jonkman in zijn overpeinzing gestoord door een oorverdoovend rumoer aan boord.

'Hoezee! wij zijn in de haven!' klonk het rondom hem. Al de schepelingen, edelen en gemeenen, krijgers en monniken, mannen en vrouwen, verdrongen elkaar in bonte verwarring op het dek. De varensgasten foeterden om den overlast, dien zij bij hun werk van de in den weg loopende passagiers ondervonden. Klapperend zonken de zeilen bij den mast neer; krakend werd het roer links en rechts gewend om het schip tusschen de andere voertuigen door, de haven in te boegseeren. Om zich heen ziende, ontwaarde Okko een wilde verwarring van hooge voorstevens, masten en tuigage, zeilen en wimpels. Onder luid geroep en heen-en-weergeloop der varensgezellen draaiden de zes en tachtig koggen der Friesche vloot de bochtige haven van Deuthemutha binnen, die, tusschen twee hooge voorgebergten ingesloten, hun een veilige ankerplaats bood. En op het dek stond in dichte rijen de bemanning geschaard, onder luid gejuich met de armen of de blinkende wapenen zwaaiend. Want in de haven lag reeds een heele vloot voor anker, die op elk harer tweehonderd[(1)] masten het heilig teeken van den kruistocht vertoonde.

'Het is de vloot van grave Willem!' juichten de Friezen en met geestdriftige gebaren wenkten zij de Hollanders en Keulenaars, die hun blij en luid het welkom toewuifden. Verrast liet Okko den blik weiden over dat levendig schouwspel. Waar hij ook het oog wendde, overal zag hij de plompe vaartuigen schommelen op het kabbelende water, en al die schepen verlevendigd door de beweging der duizenden opvarenden in schitterende rusting of bonte kleederdracht, zwaaiend met schilden en helmen, met zwaarden en bijlen, met bogen en slingers, wemelend tusschen de honderden masten, opklauterend tegen het wiegelende want, waarboven de wimpels fladderden en de helder rood geschilderde kruisen kloek omhoog wezen, alles duizendkleurig tintelend in den zonnegloed en wemelend weerspiegeld in de golven, die huppelend en dartelend schenen te deelen in de opgewektheid van dat schaterend menschengewoel op het water.

Nog stond Okko verdiept in de beschouwing van dat kleurrijk en beweeglijk tafereel, toen hij zich op den schouder voelde getikt en, omziende, zijn broeder Menko gewaar werd, die hem

(1) Het in een vorige noot genoemde reisverhaal geeft graaf Willem 12 schepen, maar dit moet klaarblijkelijk 212 zijn, welk cijfer dan ook genoemd wordt door Emmius, die het verhaal naar een handschrift heeft geboekt. Dit komt uit met de berichten van Meester Olivier zelf, volgens wien de gezamenlijke vloot 300 schepen telde. In zijn *Historia Damiatina* zegt hij: 'A principio praedicationis crucis Christi provincia coloniensis studio magno, pluribus etiam sumtibus, *fere trecentas* navas praeparavit, quarum quaedam remanserunt.'
Waarschijnlijk is Langendijk door dit cijfer op een dwaalspoor gebracht en laat daarom (in zijn *Graaven uan Holland*) graaf Willem 300 schepen te Schiedam zeilree maken, gelijk Bilderdijk door het eerste cijfer misleid is, waar hij zegt: 'Met 12 welbemande koggen stak graaf Willem, 29 Mei 1217, in zee.'

wenkte te volgen. Met den gezagvoerder van het vaartuig en de voornaamste edelen daalden zij langs de touwladder af in de boot. Ook van de andere koggen werden de booten neergelaten en met plonsende riemslagen schoten de ranke vaartuigen over de bewogen watervlakte, alle in de richting van de grootste en fraaiste der Hollandsche koggen, van welker mast vroolijk en fier de Hollandsche Liebaart wapperde. De roode leeuw in het gouden veld, helder afstekend tegen de blauwe lucht, scheen lustig de klauwen uit te strekken, als trilde hij van verlangen om te strijden voor het schitterende gulden kruis, dat hoog boven den mastkorf in het luchtazuur praalde.

Onder een baldakijn, behangen met goudlaken, tegen den mast opgeslagen, stond op een verhevenheid, met tapijten belegd, grave Willem van Holland, de aanvoerder van den kruistocht, te midden zijner ridders in schitterenden dos. In den wijden, met hermelijn gevoerden gravenmantel, over de blinkende gulden rusting geworpen, en met de roodfluweelen kaproen op het hoofd, die, met twee wapperende witte veeren bekroond, van diamanten fonkelde, stak de forsche ridderlijke gestalte hoog boven de omringende edelen en grooten uit en trok zelfs te midden van die oogverblindende pracht onmiddellijk het oog.

Zijn rustige houding, zijn mannelijke trekken, zijn fiere oogopslag en kalme blik, alles in hem teekende den held, van jongs af gewoon te zegepralen, den krijger, even dapper in het gevecht als ervaren in krijgsbeleid, den man, bij wien de vurige aandrift der jeugd allengs heeft plaats gemaakt voor het kalm beraad en den onverzettelijken wil, den vorst, gewoon te gebieden, den aangewezen leider van den kruistocht.

Geheel anders was de krijgsmansfiguur, die zich even fier, maar minder ontzagwekkend aan zijn linkerzijde verhief. Het was de jeugdige graaf Joris van Wetha, de aanvoerder der Keulenaars, wiens driftige bewegingen en fonkelende oogen van onbesuisde voortvarendheid spraken.

Ter rechterzijde van grave Willem stond op de eerste trede der estrade meester Olivier, de prediker van den kruistocht met zijn medehelper Johannes van Xanten, beiden in het lange zwarte gewaad scherp uitkomend tegen den kleurigen achtergrond. Meester Olivier had een groote perkamentrol in de hand en liet het levendig oog rondweiden over het woelig tooneel, met een glimlach of een handgebaar de Friesche gezagvoerders en edelen begroetend, die achtereenvolgens voor den graaf verschenen, terwijl een heraut de namen afriep. Ten teeken van hulde bogen zij de rechterknie voor het troongestoelte, waarop de graaf inmiddels had plaats genomen, en schaarden zich eerbiedig tot een halven kring in het ronde.

Grave Willem verhief zich van zijn zetel en monsterde met schranderen blik de breede schaar der Friesche edelen, gereed om van hem, als hun aanvoerder, de bevelen voor den tocht te vernemen.

‘Edele mannen van Friesland,’ sprak hij op mannelijken toon, ‘vrome ridders en vroede poorters en gij allen, die het kruis hebt aangenomen voor de verlossing van het Heilig Graf, ik heet u welkom als wapenbroeders en medestrijders voor Christus. Meester Olivier, scholasticus der Kerke van Keulen, heeft mij niet te veel gezegd, toen hij den ijver roemde, waarmee gij gehoor hebt gegeven aan zijn prediking, en de geestdrift, waarmee gij bezield zijt voor de zaak des Heeren. Uw talrijke wel uitgeruste en wel bemande vlote, waarmee gij herwaarts zijt gestevend, bewijst dat hij u niet tevergeefs heeft opgeroepen tot den heiligen strijd. Trouwens ik wist dat het Friesche land niet zou achterblijven, nu al de volken van Kerstenrijk optrekken ter kruisvaart. Te allen tijde waren uwe vaderen onder de eersten om te wapen te vliegen als de eere des kruises moest gewroken en hun naam als dappere mannen van wapenen is wijd en zijd in het Oosten en Westen vermaard.

Ik zelf ben getuige geweest van hun moed bij het beleg der stad Akers, waar de Friezen in de derde slagorde streden met de Duitschers en de kruisvaarders van Pisa, onder aanvoering van Lodewijk, landgrave van Thuringen. Aan de Friesche slingeraars, die onvermoeid hun steenen in de gelederen des vijands wierpen, had de landgraaf het te danken dat hij met zijn ridders en zijn voetvolk, dat hij voor den slag op de vleugels geplaatst had, een volkomen zege behaalde op de benden van Saladijn, en tot dank schonk hij aan een der Friezen het ros en de prachtige wapenrusting van een emir, dien hij verslagen had.[(1)]

Zelfs de groote keizer Frederik Barbarossa, wiens ziel in vrede ruste, prees de Friezen als ervaren in het werpen van schichten, *in armento praevalentes*,[2)] en toen de machtige krijgsheld jammerlijk in de golven der rivier Serram omkwam, was het een Fries, de wakkere Doeke Doekes Martena, die hem ter redding nasprong en, eilaas! tevergeefs zijn leven offerde voor dat des keizers....'[3)]

Een gemompel van voldoening en trots onderbrak hier de toespraak des aanvoerders. Het deed den Friezen goed, deze bijzonderheden, zoo vereerend voor hun land en volk, te mogen vernemen uit den mond zelf van hem, die tot keizer Frederiks voornaamste medestrijden had behoord.

'Ik behoef dus,' ging graaf Willem voort, 'noch uw ijver aan te vuren, noch uw moed op te wekken, waar het zoo groot een onderneming geldt. Meester Olivier zal u de wetten van den kruistocht voorlezen, en wanneer gij die zult bezworen hebben op de heilige Evangeliën Gods, zullen wij overgaan tot de keuze der aanvoerders van de voor- en achterhoede der vloot alsmede tot de beraadslaging over al hetgeen verder voor den tocht te beramen valt....'

Na een hernieuwde verwelkoming der Friesche tochtgenooten, gaf hij meester Olivier een wenk en zette zich weder in zijn zetel, terwijl de luide en warme toejuichingen der Friezen bewezen hoezeer de aanvoerder door zijn korte, maar hartelijke en welgekozen woorden eensklaps aller harten gewonnen had. Graaf Willem toonde zich hier den man, voor wien heel Holland partij koos, toen vrouwe Aleid, door de ontijdige bruiloft der arme Ada, den vreemdeling tegen hem in het graafschap riep.

Meester Olivier van Keulen was inmiddels naar voren getreden en ontrolde zijn perkament.

'In den naam des Vaders, des Zoons en des Heiligen Geestes,' dus begon hij met heldere stem de voorlezing der wetten van den kruistocht, die strekken moesten om zoowel onderweg als in het Heilig Land orde en tucht in de *militia Domini*, het leger des Heeren te handhaven, opdat dit krachtig den vijand het hoofd kon bieden en niet door ongerechtigheden den toorn des Hemels over zich aftrekken.

Het eerste oogmerk dier wetten was het bewaren van den onderlingen vrede, zoo licht bedreigd in een leger, uit dikwijls uiteenloopende, maar altijd strijdlustige bestanddeelen samengesteld. Zware straffen stonden daarom op het verstoren der broederlijke eensgezindheid onder de kruisvaarders. Hij, die een medebroeder beleedigde, moest evenveel onsen zilver betalen als hij beleedigingen of scheldwoorden had geuit; wie een ander een slag in het gezicht gaf, werd driemaal in zee gedompeld; de hand, die een wond toebracht, werd afgekapt, en hij, die een doodslag beging, aan het lijk van zijn slachtoffer gebonden, in zee gestort of levend begraven.

(1) Dit wordt verhaald in een Duitsche rijmkroniek, waarvan uittreksels worden meegedeeld in Wilken's *Geschichte der Kreuzzüge*, 4[e] Dl. Bijlage 2.

2) Deze uitdrukking betreffende de Friezen komt voor in een brief, door keizer Frederik vóór zijn tocht aan Saladijn gericht, en waarin hij de verschillende volken opsomt, die tegen den sultan de wapenen zouden opnemen. Een vertaling van dien brief vindt men bij Van Kampen. Gesch. der Kr. Deel II. blz. 281 - 286.

3) Dit wordt meegedeeld door Winsemius in zijn Chronijk van Vriesland, bladz, 141.

Daar het van groot belang was, het vertrouwen niet te schokken van de volken, met welke men op den tocht om levensmiddelen of andere behoeften te onderhandelen had, was ook elke oneerlijkheid of diefstal streng verboden. Wie bij het koopen of verkoopen door valsche maat of gewicht of bij het wisselen van geld zijn broeder in Christus bedroog, werd zwaar gestraft. Hij, die van diefstal overtuigd werd, werd veroordeeld om met geschoren hoofd, geteerd en geveerd op den oever achtergelaten te worden. Wie zich aan meineed of verbreking van het gegeven woord schuldig maakte, moest dit met zijn hoofd boeten.

Niet minder ijverig waakten de wetten tegen ongeregeldheden zooals de buitensporige weelde in kleeding of tafelgenot; zij verboden allen opschik als zijde, scharlaken, edelgesteenten, het gebruik van meer dan twee gerechten op den disch, het meenemen van jachthonden en valken, kortom, al wat den kruisvaarder kon ontzenuwen of hem aftrekken van zijn heilig doel.

Zware overtredingen der zedenwet als vloeken, godslastering, oneerbaarheid werden met geeseling, brandmerk of den dood gestraft.

Wat den eigendom en de bezittingen der kruisvaarders betrof, waren hun belangen wijselijk door bijzondere wetten geregeld. Zij die op den tocht kwamen te overlijden of in den strijd bleven, konden hun wapenen, uitrusting of paarden en, zoo zij 'klerken' waren, hun kapellen en boeken aan naastbestaanden of betrekkingen vermaken. Een andere beschikking hield in dat het geld, hetwelk bij een kruisvaarder na zijn dood gevonden werd, in drie deelen moest worden verdeeld, waarvan het eerste rechtens toekwam aan het Heilig Land, het tweede aan de armen en het derde aan degenen, die den doode tijdens zijn leven gediend hadden. Van de goederen, die de kruisvaarders tijdens den kruistocht verworven hadden, konden zij slechts de helft vermaken: de andere kwam ten bate van het onderhoud der heilige plaatsen.

Ook voor de verdeeling van den buit waren wijze voorschriften gegeven, daar geen ongerechtigheid den kruisvaarders meer tegen de borst stuitte dan de onbillijke verdeeling van datgene, waarvoor allen gelijkelijk gestreden hadden. Wie zich wederrechtelijk een deel van den buit toeëigende, werd met afkapping der rechterhand gestraft en verbeurde bovendien alle aandeel in de algemeene verdeeling.

Maar de voorgelezen wetten bevatten niet enkel de verplichtingen, welke de kruisvaarders moesten op zich nemen; zij verzekerden hun ook tal van voorrechten. Hun achtergelaten bezittingen en betrekkingen nam de Kerk in haar bijzondere hoede; zij zelven waren enkel onderworpen aan de geestelijke jurisdictie met uitzondering alleen voor die misdrijven, waartegen lijf- of doodstraf bedreigd was. De leenmannen ontvingen vrijheid hun leenen te verpanden of te vervreemden zonder daarvoor de toestemming des leenheers te behoeven. De kruisvaarders waren vrij van schattingen en heffingen en mochten niet worden achtervolgd wegens schulden, mits zij daarvoor degelijke borgen gesteld of goederen in pand gegeven hadden. En ten slotte kwamen de geestelijke gunsten en aflaten, waardoor de Kerk den deelnemers aan den kruistocht, als haar bevoorrechten kinderen, het onderpand schonk van des Hemels bijzonderen zegen,[(1)]

In de diepste stilte en met gespannen aandacht had de gansche vergadering de lange reeks der bepalingen aangehoord. Johannes van Xanten nam de perkamentrol uit Oliviers handen aan en reikte hem het Evangeliarium daarvoor in de plaats. Nu trad grave Willem op den kruisprediker toe en sprak met forsche heldere stem, die plechtig weerklonk in de omringende stilte:

'Deze wetten van den heiligen kruistocht, aldus onder goedkeuring des Heiligen Vaders voor het welslagen der heirvaart Gods vastgesteld, beloof ik te onderhouden en te doen

(1) Michaud, *Hist, des Croisades. Législation des Croisés.*

onderhouden, zoowel gedurende de reize als in het Heilig Land, met al de macht die mij gegeven is als bevelhebber der vloot van de Keulsche Kerkprovincie.' En de hand over het opengeslagen evangelieboek uitstrekkende, voegde hij er de woorden van den eed bij:

'Zoo waarlijk helpe mij God en deze heilige Evangeliën Gods!'

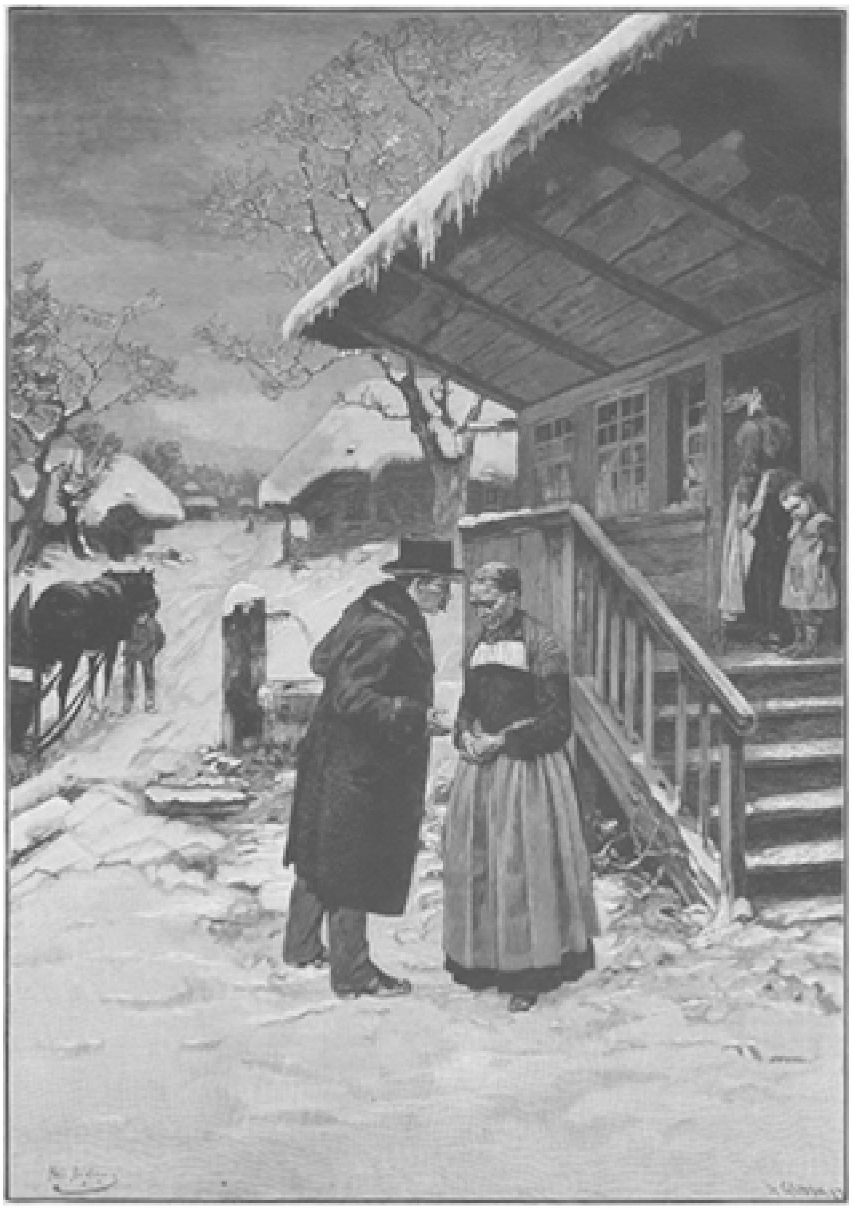

WEINIG HOOP, NAAR DE SCHILDERIJ VAN H. BACHMANN.

Hij liet zich op ééne knie neer en kuste eerbiedig de rijk verluchte, gewijde bladen.

Nu wendde meester Olivier zich tot den wijden kring der edelen en gezagvoerders.

'Mannen van Friesland, van Holland en van Keulen,' vroeg hij, 'belooft gij deze wetten trouwelijk te onderhouden en na te leven?'

'Wij beloven het,' klonk het als uit éénen mond. En toen hij ook hun den eed had afgevorderd, werden alle handen ten hemel geheven, en galmde het uit honderden mannenkelen statig als een rollende donder over de wateren:

'Zoo waarlijk helpe ons God en deze heilige Evangeliën Gods!'

Een geheimzinnige plechtige schemering was inmiddels nedergedaald over de zee; de gezichteinder was door den vallenden avond ingekrompen en de onmetelijke

hemelkoepel welfde zich boven de ontbloote hoofden der kruisvaarders als een reusachtige domkerk, door het gebruis der baren vervuld met machtige orgelgalmen. De beide voorgebergten aan weers-

zijden wierpen donkere schaduwen over de haven, waar de schepen thans rustig voor anker lagen als vermoeid en slaperig na den langen tocht en den drukken dag.

DE KLEINE TELEPHONIST, NAAR DE SCHILDERIJ VAN L. SCAFFAI.

Wegens het vergevorderd uur werd de beraadslaging tot het hoognoodige beperkt en bepaalde men zich hoofdzakelijk tot de keuze der leidslieden. Grave Willem stelde met ridderlijke hoffelijkheid voor, aan grave Joris van Wetha, maarschalk van Keulen, de voorhoede toe te vertrouwen, terwijl hij zelf zich met de achterhoede belasten wilde. Hoe zou iemand zich tegen het verlangen des beminden opperbevelhebbers hebben durven verzetten? Een donderend hoezee uit duizenden monden getuigde van de algemeene instemming met de voorgeslagen schikking, maar wie daarover de luidruchtigste vreugde toonde, was grave Joris zelf, die in jeugdigen overmoed voorsloeg reeds den volgenden morgen de ankers te lichten.

‘Morgen is het de dag des Heeren,’ zei meester Olivier ernstig. ‘Wijden wij dien eersten Zondag aan den Heer der Legerscharen om Zijn zegen af te smeeken over den tocht.’

‘Waartoe een dag verloren?’ vroeg graaf Joris ongeduldig. ‘De Hemel zelf noodigt ons uit de reize te aanvaarden. Zie hoe vriende-

lijk de starren ons wenken, hoe uitlokkend de maan haar sikkel toont. De wind is gunstig; waarom dan nog gemard?'

'De nieuwe maan is den zeeman niet gunstig, ze brengt onstuimig weer,' brachten de bedachtzame Friezen en Hollanders in het midden.

'Wat maakt dat, als de wind voor ons is? Onstuimig weer, daarvoor hebben misschien uw plompe koggen te vreezen; maar zie onze Keulsche schepen, zie mijn goed vaartuig, te Munheim[1] aan den Rijn gebouwd, hoe lustig het wiegelt op de zachte deining en de snebbe in de lucht steekt als een moedig ros, dat ongeduldig den kop schudt.'

'Toch zouden wij, moesten we bij nieuwe maan uitzeilen, nog het liefst onze plompe koggen verkiezen,' zeiden de Friezen en Hollanders niet zonder trots op hun stevig gebouwde vaartuigen.

En zij bleken goed gezien te hebben, want toen graat Joris, ondanks hun waarschuwing den volgenden morgen uitzeilde, zag hij door tegenwind, nevels en ruw weer zijn schepen verstrooid, terwijl juist zijn geroemd Munheimsch vaartuig op de klippen van Brittannië strandde en, hoewel gelukkig de manschap gered werd, zware averij beliep.

Zijn tochtgenooten, de meer bevaren Hollanders en Friezen, bij gunstigen wind onder grave Willem uitgezeild, bereikten den vierden dag (Woensdag 7 Juli) de haven van St. Mattheus[2], waar opnieuw de krijgswet werd voorgelezen en het heele Jeger zich verbond die in acht te nemen, maar tevens op den volgenden Zondag ook besloten werd de orde te veranderen, zoodat de graaf van Holland de voorhoede en de maarschalk van Keulen de achterhoede aanvoerde. Nu kon met nieuwen moed de reize worden voortgezet: door Hollands Liebaart vooruitgezweefd, zette de gezamenlijke vloot lustig koers naar het Zuiden.

(*Wordt vervolgd.*)

Een oude geschiedenis.
(*Slot.*)

Het was tijdens dezen dageraad vol rooskleurig licht en gouden glansen, dat een Belgische familie zich te T., in de buurt van Solange, metterwoon kwam vestigen. Tot haar onuitsprekelijke vreugde ontdekte Solange in de beide dochters des huizes, de demoiselles De Rolly, twee harer intiemste kostschoolvriendinnen. Spoedig ontstond er een druk verkeer; doch de dames De Rolly namen geen enkele uitnoodiging voor officieele feestelijkheden aan. De toestand harer middelen liet zulks niet toe; zij moesten wonderen van zuinigheid verrichten om rond te komen.

Solange herinnerde zich dat de Rolly's op de kostschool voor rijk doorgingen. Vanwaar die ommekeer? Zij zou de oplossing van dit raadsel spoedig vernemen.

Op een winteravond was ze met haar man en de beide vriendinnen alleen in het salon. Philippe zat aan de eene zijde en scheen in eene boeiende lectuur verdiept. De dames bevonden zich aan de andere zijde en waren in een belangwekkend gesprek gewikkeld. Marguerite De Rolly vooral voerde het woord; het onderhoud nam allengskens een vertroulijk karakter aan en zoo kwam zij op het hoofdstuk van den slag die de familie getroffen had.

Lieve hemel, dat was nog zoo kort geleden, een jaar ternauwernood. Mijnheer De Rolly had zijn fortuin voor het grootste gedeelte in een industriëele onderneming gestoken, die uitmuntend ging, totdat een onverwachte crisis dwong den arbeid te

(1) Mühlheim.
(2) Finisterre.

staken. Rolly had aanzienlijke schulden te betalen: hij ging persoonlijk naar Parijs om zijne rentebrieven tot geld te maken en kwam met driehonderdduizend franken in banknoten terug. Hij kon thans aan de ramp het hoofd bieden en een nieuwen stoot aan de onderneming geven. Toen hij thuis kwam, waren de driehonderdduizend franken niet meer in zijn bezit. De banknoten, in verschillende huizen geïnd, droegen verschillende nummers, waarvan Rolly nog geen nota genomen had. Tot overmaat van ongeluk droeg de portefeuille geen adres.

Alle nasporingen bleven vruchteloos.... De Rolly was niet bij machte langer tegen zijn noodlot te worstelen. Om aan zijne verplichtingen het hoofd te kunnen bieden, moest de fabriek verkocht worden. Voor een spotprijs ging zij in andere handen over... Rolly was nog steeds ontroostbaar over dit verlies.

Tot in het diepste harer ziel getroffen, luisterde Solange naar deze treurige geschiedenis, en wierp een blik in de richting van Philippe om te zien of hij ook luisterde.... Haar man was echter niet meer daar.

‘Ik zie ze nog, die oude portefeuille van verbleekt rood leder, waarvan mijn vader zich altijd bediende, omdat het een familiestuk was,’ vervolgde Marguerite de Rolly. ‘Wie toch had ze zich toegeëigend? Hoe laag het goed van een ander voor zich te behouden!’

‘Laat ons voor den roover bidden,’ zeide Louise; ‘het is beter bestolen te worden dan te stelen.’

II.

Na het vertrek van hare vriendinnen zocht Solange haar man op om hem deze treurige geschiedenis mede te deelen. Een heerlijk, hemelsch denkbeeld was plotseling in haar gerijpt: zij wilde haren overvloed bewaren en met het aldus bespaarde op ongemerkte wijze de Voorzienigheid der Rolly's worden.

Orgelin was niet in het salon. Zijn kamer was, zonderling genoeg, van binnen gesloten. Solange, meenende dat Philippe was uitgegaan en zijn knecht bezig was met zijne kamer in orde te brengen, ging in haar boudoir. Een kleine nauwe gang verbond dit met de vertrekken van haren man. Solange wilde weten, wat de kamerbediende eigenlijk uitvoerde. Bij het openen der halfglazen deur bleef ze eensklaps als aan den grond vastgenageld staan. Er brandde vuur in den haard.... Philippe boog over de vlam en liet er eene oude portefeuille van rood leder in neerglijden; zijn aandacht werd geheel en al door het brandend document in beslag genomen.

Mevrouw Orgelin was als versteend. Eene herinnering, scherp en pijnlijk als het gegloeide lemmet van een stylet, welde in haar op. Toen zij Philippe trouwde, bezat hij driehonderdduizend franken.

Waakte of droomde zij? Bevond zij zich niet onder den centenaarsdruk van eene nachtmerrie? Zij wilde roepen maar kon niet. Ja, het was wel wezenlijk haar man, die daar voor het vuur stond, en het aanblies, en de langzame vernietiging der portefeuille met gierige blikken volgde. Hoe onzinnig het zijn mocht, Solange kreeg, in dit verschrikkelijk oogenblik, de vaste en innige overtuiging, dat die portefeuille aan De Rolly toebehoorde. O, zij wenschte van schaamte en smart te sterven. Maar, zoo Orgelin eens onschuldig was? Betaamde het haar, hem te beschuldigen? Zou hij haar ooit zulk eene hatelijke aantijging vergeven? Neen, neen, zij droomde, zij ijlde: het verachtelijk wezen, dat het geld der Rolly's onder zich behield, had niets met Philippe gemeen.

Intusschen was zij onbemerkt naar heur boudoir teruggewaggeld, waar zij voortging zich in een maalstroom van gissingen te verliezen. Doch in haar kwelling vergat zij den hemel niet: in een vurig gebed riep zij Hem om raad en h[u]lp aan. God! dit

gewicht verpletterde haar. Wat te doen? Hoe licht te brengen in dit vreeselijk geheim? Zal ze haar oom raadplegen, hem hare ontdekking, hare vermoedens mededeelen?

Neen!

Solange knielde nogmaals neder.

Ditmaal duurde haar gebed lang, zeer lang.

Toen zij opstond, had zij hare ontroering onderdrukt. Zij ging naar beneden, trad haar parloir binnen en nam een boek ter hand. Roberval was ook aanwezig. De oude heer was ten hoogste met de Rolly's ingenomen en sprak er herhaaldelijk van. Ook nu, zoowel als eene poos later aan tafel, bracht hij de conversatie op dit terrein. Orgelin luisterde met een kalm gelaat en Solange vroeg zich meer dan eens af, of zij zich niet bedrogen had.

‘Hebt gij de zonderlinge geschiedenis reeds gehoord, die van de Rolly's in omloop is?’ vroeg Roberval aan zijn schoonzoon. ‘Rolly zou driehonderdduizend franken verloren hebben en daardoor geruïneerd zijn. Op reis verloren, zonder te weten hoe. Wellicht was hij ingeslapen en werd zoo bestolen.’

‘Men besteelt iemand zoo gemakkelijk niet,’ meende Orgelin.

‘Hoor me dien eereman!’ lachte Roberval, ‘die niet aan schelmerijen gelooft! 't Is er niet minder zeker om, Philippe, dat de portefeuille zoek was en zoek gebleven is, en dat eene heele familie in het ongeluk is gestort, omdat deze of gene gelukkige schurk, die de galg verdiende, het geld heeft genaast. O, het zevende gebod bestaat niet meer voor meer lieden, dan gij veronderstelt, mijn eerlijke Orgelin.’

Solange bespiedde, met den dood in het hart, haar echtgenoot. Zij had al haar vermogen, ja, haar leven voor de zekerheid zijner onschuld ten beste gegeven. Maar de onbuigbare rechtschapenheid van haar gemoed getuigde tegen hem. Van waar die roode portefeuille? Waarom ze met gesloten deur, en onmiddellijk na het verhaal van Maguerite de Rolly verbrand? Er lag in dezen samenloop van omstandigheden eene verpletterende beschuldiging tegen haar man. Groote God, welk eene kwelling!.... En hoe dit kwaad hersteld?’

Ter prooi aan eene namelooze smart, bracht zij den nacht slapeloos door. 't Was haar onmogelijk, hare gedachten een enkel oogenblik van dit treurig onderwerp af te leiden.... Wat raad?.... Wat moest ze doen in dit schrikkelijk geval?.... Oom Roberval mocht nooit iets van de zaak vernemen. Wie weet, waartoe hij in zijn billijken toorn in staat was. Het geld moest aan de Rolly's gerestituëerd worden, dat leed geen twijfel; maar het moest op zulke wijze geschieden, dat haar oom zelfs geen vermoeden kon opvatten, dat zijn gemoedsrust niet een schaduw van gevaar liep: zij wilde alléén dezen kelk drinken, 't geheim der schande en der smart, van haar lot geketend te zien aan dat van een.... het woord doorpriemde haar als een gloeiende naald - zou ze meenemen in het graf. Hare verhouding tot Orgelin werd door deze ontdekking geheel gewijzigd. Hoe kon ze hem nog liefhebben, hem vertrouwen? Onmogelijk! doch zijn naam zou voor de wereld vlekkeloos blijven, Solange alleen zou 't gewicht torsen van het kruis! Geen woord van verwijt zal ze hem toestieren, geen enkel bewijs van wantrouwen geven: aan God alleen zal ze haar leed klagen. En zijne schuld zal ze betalen... Maar hoe?

Haar moeder had haar een kapitaalje van tien duizend franken nagelaten, 't was een drup in den emmer, meer niet. Hare juweelen zouden bij verkoop wellicht het dubbele van die som opbrengen: wat beteekende ook die kleinigheid? Bovendien, zij kon zich van haar diamanten, een geschenk van Roberval, niet ontdoen zonder vroeg of laat de achterdocht van haar oom gaande te maken.

Heilige God, hoe eene oplossing te vinden voor die vreeselijke vraag?

Het leven had voor haar zijne aantrekkelijkheden verloren, haar gestel, dit voelde zij, was waarschijnlijk tegen dezen zedelijken schok niet bestand... Sterven aldus... sterven in den eersten bloeitijd des levens.... sterven, terwijl men jong is, en rijk en schoon... Rijkdom, geluk, leugenachtige klanken! Voortaan is

rijkdom voor haar een afschuw en geluk een hersenschim. Neen, zij vreest den dood niet; integendeel, zij verlangt naar hem, zij begroet een reddenden engel in hem. Hij komt! Doch niet, eer dat ze hare zending volbracht, de misdaad van haren man hersteld heeft.

De ochtend begon reeds te schemeren, toen de arme gefolterde vrouw van louter uitputting in slaap viel. Toen zij ontwaakte, gloeide het vuur der koorts in hare leden.

Roberval ontbood de bekwaamste geneesheeren; Marguerite en Louise de Rolly verpleegden haar als echte liefdezusters: de kunst schudde het hoofd: de ziekte ware te bemeesteren, doch haar wortel niet uit te roeien. Men fluisterde, dat het de sleepende ziekte der moeder was, welke thans de dochter ondermijnde.

Deze gissingen bereikten Solanges' ooren; zij weerlegde ze niet doch verheugde er zich over.

Zoo sleepte zij gedurende eenige maanden haar bestaan. Ue arme martelares worstelde tegen haar kwaal; zij wilde leven zoolang tot dat ze door alle mogelijke bezuinigingen het noodige had bijeengebracht.

Haar man had, nadat de eerste aandoening verstorven was, zijne gewone gemoedsstemming teruggevonden en zijne vroegere gewoonten hervat, maar in de ziel van oom Roberval was een knagend verdriet binnengeslopen, dat hem niet meer verliet: Solange, hij zag, hij gevoelde het, zou hem ontvallen.

Schooner dan ooit kwam ze hem voor, wanneer ze met wangen, als marmer zoo bleek en met een weemoedigen glimlach op het glanzig gelaat, hare groote, heldere oogen op hem vestigde.

‘Oom,’ zei ze op een morgen, dat ze alleen waren, ‘weet gij wat me gelukkig, ja, uiterst gelukkig zou maken? Ik zou, voor mijn heengaan, een goed werk willen verrichten, aan de Rolly's bij voorbeeld. Maar in 't geheim, weet u?’

‘Solange, mijn engel, gij hebt slechts te bevelen. Uwe vriendinnen zijn meisjes even braaf als lief en 't leven heeft haar tot heden niet toegelachen. Uw denkbeeld is goed, mijne lieve, en wij moeten het terstond verwezenlijken.’

‘Gij stemt toe? Maar gij zult mij te veeleischend vinden... Ik zou haar de verloren fortuin willen teruggeven.’

Roberval verschrok bijna: de bede was niet gering! Doch, hoe iets te weigeren aan dien stervenden engel? Wat baatten hem zijne millioenen, als zij was heengegaan? En, wie weet? Misschien zou de inwilliging van zulk een omvangrijk verzoek, waaraan zij zeker maanden en maanden gedacht had, een gunstigen invloed op haren toestand uitoefenen.

‘Het zij zoo, lieveling, wij zullen aan de beproeving der Rolly's een einde maken. Maar, hoe legt gij aan, om te voorkomen dat zij de gevers ooit of immer ontdekken?’

‘O, niets eenvoudigers. Gij schrijft aan uw bankier te Londen, dat hij aan het adres van den baron Erneste de Rolly, cito cito eene chèque van vierhonderdduizend franken zendt, met het motto: restitutie.’

‘In orde. En als nu de dief ook eens restitueert?’

‘Dan is de voldoening nog niet groot genoeg voor het doorgestane leed.’

‘Overigens,’ meende Roberval met een glimlach, ‘zoo iets ligt niet in de gebruiken van spitsboeven en gauwdieven; we hebben geen concurrentie te duchten.’

Solange stond er op, dat haar oom onmiddellijk schreef.

Twee weken later bracht Marguerite de Rolly haar het heuglijk nieuws: er was eene geldaanwijzing uit Londen gekomen, honderdduizend franken hooger dan het verloren geraakte bedrag en blijkens het motto van den steler of heler afkomstig.

Er verscheen een hemelsche glimlach op het gelaat van Solange; zij scheen dit oogenblik afgewacht te hebben om te sterven.

Philippe Orgelin is na den rouwtijd hertrouwd. Met de familie de Rolly verkeert hij op vriendschappelijken voet, maar hij hoort niet gaarne dat men de roode portefeuille en den ongeteekenden brief uit Londen in het gesprek aanvoert.

'Och wat,' pleegt hij dan te zeggen, ''t is eene oude, zeer oude geschiedenis.'

Wat hij echter niet pleegt te zeggen, is, dat deze oude geschiedenis voor zijne gemoedsrust de worm is, die niet meer sterft.

C.L. (*Vrij naar het Fransch.*)

Bij de Platen.

Weinig hoop. -

Wat al onoverzienbare ellende in die twee woorden! Wein[i]g hoop, verklaart de dokter; dat wil zeggen dat naar alle waarschijnlijkheid de zieke het niet lang meer maken zal, dat zijn arme vrouw morgen, vandaag misschien al weduwe, zijn kinderen weezen zullen zijn! Aan de liefhebbende echtgenoote heeft de geneesheer dat zoo niet in ronde woorden gezegd, maar wat zij uit zijn hoofdschudden en schouderophalen begrepen heeft, is toch voldoende om haar in tranen te doen uitbarsten en zuchtend leunt ze tegen den post van de deur. De onnoozele kleine schreit omdat moeder bedroefd is en vader niet meer tegen hem spreken wil; dat vader over een paar dagen wellicht als een doode de deur zal worden uitgedragen, daarvan heeft het kind nog geen begrip.

Met de zorg op het goedig, eenvoudig gelaat hoort grootmoeder de laatste woorden van den geneesheer aan; de menschlievende man kan niet beter doen, dan haar aanbevelen, haar dochter maar voorzichtig op het uiterste voor te bereiden, opdat de slag haar niet te onverwacht treffen moge, want - herhaalt hij met weemoedigen blik - er is weinig hoop!

De kleine telephonist. -

Na de beschouwing van het treurig tooneel, hierboven beschreven, is het een verademing dit vroolijk en gezellig binnenhuisje aan te zien. 'Veel hoop' zou het kunnen heeten in tegenstelling met het vorige: hier toch dartelen drie veelbelovende telgen om de gelukkige moeder, en vooral op den schranderen oudste mag zij gegronde verwachtingen bouwen.

'Wat moet je worden?' heeft zij den deugniet gevraagd.

'Telephonist, moeder,' heeft de bengel geantwoord, die misschien eens in zijn leven met de nieuwmodische uitvinding heeft kennis gemaakt, en zich al aanstonds geroepen voelt ze voor zijn beroep te kiezen. Met de voortvarendheid der jeugd wil hij zich al op staanden voet oefenen met het oog op zijn toekomstigen werkkring. Een paar blikken busjes, door een draad verbonden, zijn voldoende om in de gauwigheid een compleete telephonische geleiding aan te leggen, en onmiddellijk begint een druk telephoon-verkeer tusschen den deugniet en zijn moeder, die met de kleintjes aan het ander eind der kamer gezeten, een gretig oor leent aan het blijkbaar heel belangwekkende nieuws.

Europa's jongste potentaat. -

Hij ziet er parmantig genoeg uit, het kleine zesjarige koninkje, en als men hem daar zoo kranig en vergenoegd op de steenen balustrade ziet zitten, zou men niet zeggen dat de last der kroon hem bijzonder neerdrukt.

Toch ondervindt de kleine schepterdrager dikwijls dat het leven van een koning heel wat onaangenaams meebrengt. Zoo heeft hij kort geleden iets zeer vreeselijks voor hem beleefd. Hij werd namelijk van Madrid naar San Sebastian overgebracht en moest scheiden van een wezen, dat hem boven alles dierbaar was, namelijk zijn goede minne Al te lang reeds had men hem aan de zorgen der brave vrouw overgelaten, die door haar toegevendheid den jongen heerscher in den grond dreigde te bederven. Het koninkje was ontroostbaar toen hij zonder zijn *ama* vertrekken moest, maar in zijn nieuw verblijf vergat hij al spoedig zijn droefheid door de groote pret, dat hij nu met zijn zusjes vrijelijk aan het strand in het zand kon ploeteren.

Het is een lichte koningsfamilie, die zich van den zomer daar te San Sebastian ophield; daar de moeder met haar zoontje en twee dochtertjes gezamenlijk niet meer weegt dan 117 kilo, waarvan er maar 15 voor den kleinen koning komen, terwijl zijn grootmama, de voormalige koningin Isabella alleen 117 kilo weegt. Moge Alfonsus XIII in de weegschaal der geschiedenis zwaarder wegen dan in die van San Sebastian!

Wetenswaardig Allerlei.

Hooge leeftijd. -

'Het leven des menschen is kort.' Dit is een waarheid, die door den twintigjarige alleen als een manier van spreken beschouwd, door den dertigjarige niet tegengesproken, en eerst door den veertigjarige ten volle beaamd wordt. Van duizend menschen, die geboren worden, zijn met het veertigste jaar reeds veel meer dan de helft overleden, en van deze duizend bereikt niemand het negentigste levensjaar. Op grond van de statistische tabellen der levensverzekeringmaatschappijen kan de graad van waarschijnlijkheid berekend worden, die men op zekeren leeftijd heeft, nog een bepaald aantal jaren te leven. De waarschijnlijkheid, dat een veertigjarige nog twintig jaar zal leven, is omtrent 3/5, d. w.z. van elke vijf menschen, die nu veertig jaar oud zijn, zullen gemiddeld drie het tot zestig jaar brengen. Wil men verder weten, hoe groot de waarschijnlijkheid is, dat een aantal menschen, nadat zij zestig jaar zijn oud geworden, nog twintig jaar zullen leven, dan vindt men dat dit 1/6 is, is d.w.z. van de zes menschen van zestig jaar zal maar hoogstens één enkele het tot tachtig jaar brengen. Negentigjarigen en menschen van nog hoogeren leeftijd zijn overal een groote zeldzaamheid. Uit vroegeren tijd wordt echter van sommigen bericht, dat zij ver over de honderd jaar oud zijn geworden.

Zoo wordt verhaald, dat de Hongaar Peter Czartom 185 jaar oud werd en drie eeuwen gezien heeft, daar hij in 1539 geboren was en in 1724 stierf. Toen keizer Alexander I van Rusland zich eens in de Oostzee-provinciën ophield, stelde men hem een man voor, die met Gustaaf Adolf als stalknaap uit Zweden overgekomen was en bij gevolg een paar eeuwen oud moest zijn.

Deze leeftijd steunt echter te weinig op vaste gronden, om hem zoo maar klakkeloos aan te kunnen nemen. In den herfst van het jaar 1869 stierf te Luga in Rusland een koopman met name Abraham Petrow, 133 jaar oud, die bijna nooit ziek geweest was en zich tot aan zijn dood in een zeer goed gezicht en geheugen verheugd had. In hetzelfde jaar stierf in een dorp in Mexico zekere Maria Rubalcava in den nauwkeurig vastgestelden leeftijd van 125 jaar en 2 dagen, die tot nog kort voor haar overlijden in het huishouden bezig was. In het jaar 1867 stond zelfs een 115 jaar oude vrouw terecht voor het comitaatsgericht te Arad, van vergiftiging aangeklaagd, maar werd wegens gebrek aan bewijzen vrijgesproken. De in het jaar

1764 geboren graaf Waldeck bracht nog in 1867 een schilderij naar de Parijsche tentoonstelling, maar meende toch, dat hij nu langzamerhand oud begon te worden. 'Ik ben', zei hij toen, 'mijn 104de jaar ingetreden, en op dien leeftijd blijft men graag thuis.'

Te Lundenburg, bij Brünn in Moravië, stierf in Mei 1878 zekere Jozef Harbal, in den leeftijd van 105 jaar, die tot zijn laatste dagen nog vrij stevig gebleven was. Hij had de slagen bij Ulm (1804) en Aspern (1809) en ook dien bij Leipzig (1813) meegemaakt. Omstreeks denzelfden tijd leefde in het invalidenhuis te Bromberg nog een soldaat uit het leger van Frederik den Groote, met name Stanislaus Baguimski. Hij had tot het eerste regiment artillerie te Berlijn behoord, en was in 1878 volle 117 jaar oud. Hoe lang hij nog geleefd heeft, is niet bekend. In Hongarije leefde tegen het einde van 1877 de Rumeensche boer Paskoe Kodo te Luka in het comitaat van Bifarn, toen in zijn 125ste levensjaar. Na zijn vijf-en-dertigste jaar was hij voor den arbeid ongeschikt en leefde van aalmoezen, een bewijs, dat ook de mensch bij het bedelen stokoud kan worden. Het gezicht, het gehoor en de voeten van den ouden man waren zwak geworden, zijn geheugen was vrij goed, zijn gestalte gekromd, gezicht en handen door diepe voren doorploegd. In Juli 1878 stierf te Kirchbracht bij Gelnhausen een boer, Florian Weismuth, die als soldaat onder hertog Ferdinand van Brunswijk diende, verscheidene veldslagen meemaakte en in den leeftijd van 148 jaren en een maand stierf.

Professor Buchner, een specialiteit op dit gebied, wijst er op, dat er in de overlijdensregisters van Engeland en Wales, uit het jaar 1876, 183 mannen en 409 vrouwen voorkomen, die 95 en meer jaren oud werden. Hieruit ziet men reeds, dat een veel grooter aantal vrouwen dan mannen een hoogen leeftijd bereikt hebben

en dit wordt door andere opgaven uit Engeland bevestigd. Terwijl n.l. 14 mannen 100 jaar en meer oud werden, bereikten 33 vrouwen dezen leeftijd. In den leeftijd van 100 jaar stierven 4 mannen en 21 vrouwen, 101 jaar oud werden 2 mannen en 7 vrouwen, 102 jaar 5 mannen en 4 vrouwen, 103 jaar 2 mannen en 3 vrouwen, 104 jaar ten slotte 2 vrouwen. In den ouderdom van 105 jaren stierven 3 vrouwen en 1 man, ten slotte bereikten 2 vrouwen den leeftijd van 106 jaren en 1 vrouw dien van 108 jaar.

In het jaar 1867 stierven in Pruisen 71 mannen en 124 vrouwen, die tusschen 1760 en 1769 waren geboren, dus gemiddeld 100 jaar oud waren, buitendien nog 16 mannen en 5 vrouwen, die vóór I760 waren geboren en dientengevolge een ouderdom van meer dan 107 jaar bereikten. Een feit is het, dat de joden het in verhouding vaak tot honderd jaar brengen. De oorzaak daarvan moet liggen in het volkskarakter, in de rustelooze, maar volstrekt niet overdreven werkzaamheid, de matigheid en eenvoud, welke karaktertrekken der joden zijn. In het algemeen kan men wel beweren, dat het menschelijk lichaam zoo is ingericht, dat het honderd jaar kan duren; dat deze leeftijd echter zelden bereikt wordt, is niet hoofdzakelijk aan lichamelijken arbeid of onvoldoende voeding toe te schrijven (want arme menschen worden dikwijls zeer oud), maar veelmeer aan een ongebonden levenswijze, en vooral aan overmatig drinken, ‘Wie lang wil leven leve langzaam!’ Dit spreekwoord moet ieder voor oogen houd[en], die een hoogen en aangenamen leeftijd wil bereiken.

KONING ALPHONS XIII VAN SPANJE.

Amerikaansche abonnementen. -

- Te Pittsburg in Pennsylvanië wordt een krant uitgegeven, die met haar lezers de langste abonnementen ter wereld sluit. Dit blad, *Broadax* geheeten, wordt door een neger van denzelfden naam in het licht gegeven en naar alle oorden der Unie verstuurd, mits de uitgever (en ter zelfder tijd redacteur, zetter, corrector, drukker, enz,) goed geluimd is en tijd voor de verzending vindt; anders komt ze doodeenvoudig niet uit. Een abonnement op de *Broadax*, die een politiek republikeinschgezind blad is, kost een dollar. Daar de zetter slechts over zeer primitief materiaal beschikt, ziet het blad er allervreemdst uit. Zoo begint de tekst met groote Latijnsche letters en worden deze zonder afwisseling zoo lang gebruikt als de voorraad strekt; hierop volgt een andere lettersoort, dan weer een andere, tot de krant op een door een letterfabriek uitgegeven proefblad gelijkt. Is de staatkundige horizon zeer helder en valt er weinig nieuws te berichten, dan doopt de redacteur zijn hand eenvoudig in den drukinkt, drukt ze op het papier - en het weeknummer is klaar. Het is gebeurd, dat maandenlang niets dan de afdruk van zijn hand in de krant te lezen was, zonder dat een der abonné's zich daarover beklaagde, Dit teeken van leven van den kant der redactie is hun voldoende.

Het merkwaardigste van de heele zaak is echter, dat het blad aan de abonné's, die betalen, nooit gestuurd wordt, maar alleen gratis verspreid in bepaalde streken, die overwegend door kleurlingen worden bewoond. Zooals wij reeds zeiden, is de *Broadax* een politiek blad, en bezit grooten invloed op de zwarten. Dat weten de heeren te Washington zeer goed, waarom zij den redacteur ondersteunen (ten einde van hem ondersteund te worden). Hij neemt daar echter geen geld voor aan, maar stelt daarentegen den senatoren, congresleden en politieke candidaten, die door hem wenschen aanbevolen te worden, in de gelegenheid, zich voor een groot aantal jaren in eens te abonneeren, en (natuurlijk!) vooruit te betalen. Op deze wijze zijn abonnementen van 100, 200, 300, 400, en 500 jaar tot stand gekomen.

De spuitflesch.

Boertje. - Hè meneer, wat heb je daar?
Heer. - Dat zal ik je eens gauw laten zien. Let op! Een, twee en....

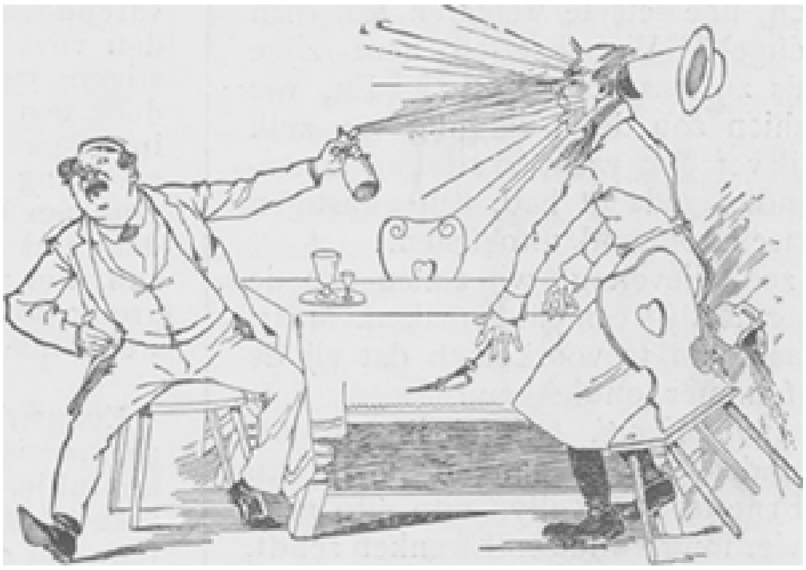

DRIE!!
Boer. - Verduiveld, dat moet ik me vrouw ook eens laten kijken. Kastelein, mij ook zoo'n fleschje!

Boerin. - Maar man, wat is dat nou?
Boer (met een slim knipoogje). - Pas maar op, oudje. Kijk goed, hoor! Een, twee....

DRIE!!

[Nummer 27]

De tocht naar Damiate.
(Anno domini MCCXIX)
door J.R. van der Lans.

IX.

De reis der gezamenlijke Hollandsche, Friesche en Keulsche vloot ging niet zoo voorspoedig als het zich aanvankelijk liet aanzien. Sedert zes dagen sleepten de zware koggen zich met moeite voort over den bijna onbewogen plas. Wel was de wind niet ongunstig, maar hij had te weinig kracht om de schepen voort te stuwen en zeker niet genoeg om de voortvarende drift der kruisvaarders te bevredigen.

De ongeduldigste van allen, Okko Garvema, stond weer over de verschansing te turen en zocht met gretig oog de verre Spaansche kust. Een enkele maal wendde hij het hoofd om, als om een terugblik te werpen op den afgelegden weg en onwillekeurig welde er een diepe zucht uit zijn borst bij de gedachte aan hetgeen hij in het vaderland had achtergelaten en dat sinds zijn gesprek met Hajo telkens zijn verbeelding derwaarts trok. Maar met een krachtige beweging der schouders rukte hij zich dan weer los van die gedachten, waaraan hij beloofd had zich niet meer over te geven tenzij na den kruistocht. Niets mocht zijn geest afleiden van de heilige onderneming: hij had het gezworen bij het lijk zijns vaders, en vast besloten zijn gelofte te houden, zag hij voorwaarts in de richting, hem gewezen door het gulden kruis op het schip van den vlootvoogd, zich zelven geweld aandoende om aan niets te denken dan het heilig doel van den tocht.

Terwijl hij aldus in gedachten verdiept voor zich uitstaarde over de blauwe watervlakte, die zich grenzenloos voor hem uitbreidde, voelde hij het bekende zachte tikje op zijn schouder en hoorde de stem van zijn broeder Menko zeggen:

'U gaat zeker de vaart niet snel genoeg, Okko?'

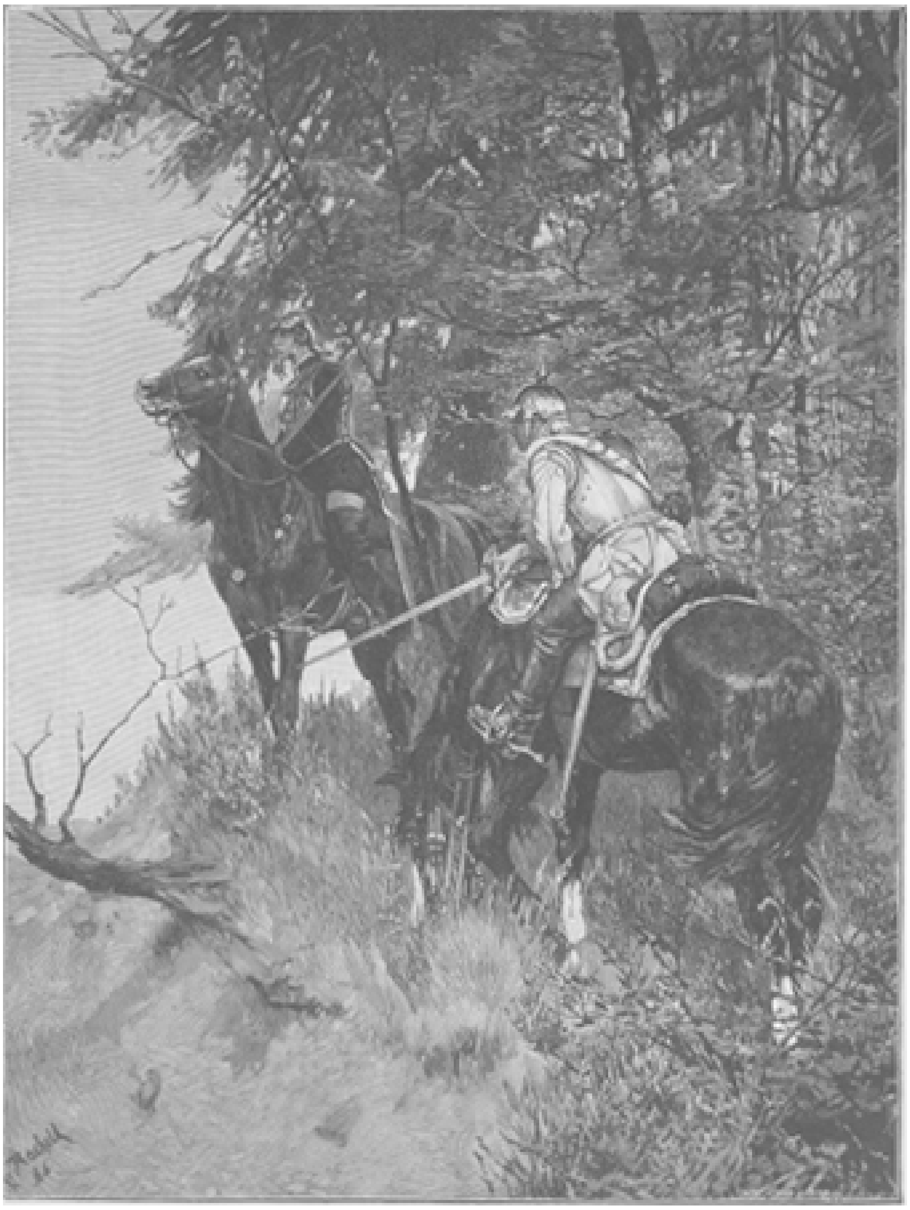

OP DE VOORPOSTEN, NAAR DE SCHILDERIJ VAN TH. ROCHOLL.

'Het is nu al de zesde dag, dat wij de haven van St. Mattheus uitgezeild zijn en nog zie ik niets opdagen,' hernam Okko mismoedig.

'Toch zullen we, naar ik verneem, spoedig den toren van Phare[1] in het gezicht krijgen, die, naar men wil, door Julius Caesar op een hoogen berg gebouwd, twintig mijlen ver uit zee te zien moet zijn. De stad heeft een kromme haven van twee uren lang, waar onze schepen veilig voor anker kunnen blijven, terwijl wij ter bedevaart gaan naar Compostella.'

Een plotselinge trilling verlevendigde Okko's oogen.

'Naar het graf van den apostel Jacobus' vroeg hij verrast, 'waar ook onze grootvader geweest is, zooals het perkament getuigt, dat nog op onze stins wordt bewaard?'

'Juist, ieder pelgrim ontvangt ter gedachtenis zulk een bewijs of *compostella*. Daarom wordt de stad San Jago di Compostella genoemd.'

'En hoe ver ligt ze van Phare?'

'Een groote dagreize maar.'

Het vooruitzicht van dien tocht na de eentonige zesdaagsche zeereize gaf den jonkman nieuwen moed, en den blik opheffende, riep hij uit:

'Zie, zou dat de toren van Phare zijn?'

Werkelijk weerklonk thans van verschillende schepen de kreet van den man in den mastkorf:

'Phare in zicht.'

Tegen den avond wierpen de Nederlandsche schepen het anker in de ruime haven en den volgenden morgen toog de geheele bemanning voor dag en voor dauw naar de beroemde bedevaartplaats, de edelen en ridders te paard voorop, de groote legertros te voet er achter. Na een onafgebroken vermoeiende dag- en nachtreize langs den veelbetreden weg, die steil bergopwaarts kronkelde, aanschouwden zij eindelijk de torens der wijdvermaarde stad, waar sinds de negende eeuw, toen het lichaam van den H. Jacobus daarheen werd overgebracht, de pelgrims uit Spanje en de heele Christenheid samenstroomden om het gebeente van den grooten Apostel te vereeren.

Toch had maar zelden het grijze Compostella zulk een toevloed van bedevaartgangers binnen zijn muren gezien, als toen het gezamenlijke Nederlandsche kruisleger onder aanvoering van grave Willem van Holland daar binnentrok. De faam van den roemrijken kruisvaarder was er hem en zijn gezellen reeds vooruitgevlogen. Compostella was de zetel van de roemruchtige orde der Zwaardridders van St. Jacob, en onder die dappere strijders van het kruis was er menigeen, die met graaf Willem in het Heilig Land tegen de ongeloovigen gestreden of met hem aan het beleg van Acco deelgenomen had.

Met hun grootmeester, Martinus van Palmella, 'klein van lichaam, maar met een leeuwenhart'[2] aan het hoofd, reden de Zwaardridders, kenbaar aan hun zilveren torkeel of halsketen, waartusschen zes St.-Jacobsschulpen gevlochten waren en waaraan het beeld van hun patroonheilige hing, graaf Willem met zijn talrijken stoet van Hollandsche en Friesche edelen te gemoet.

'De ridders van *San Jago de la Spatha,'* dus sprak hen met ridderlijke hoffelijkheid de dappere Palmella aan, met een krachtigen ruk zijn steigerend paard tot staan dwingend en zijn korte gestalte zoo hoog mogelijk in het zaal oprichtend, 'heeten u welkom binnen de heilige muren van Compostella. De roep uwer groote wapenfeiten in het oosten en westen is tot ons doorgedrongen en wij rekenen het ons tot een treffelijke eere, u in den zetel der orde te mogen begroeten. In velen onzer, edele graaf, zult gij oude wapenmakkers herkennen, die met u gestreden hebben onder de vanen van den roemwaardigen keizer Frederik of zijn zoon den hertog van

I) Waarschijnlijk Corunna.

2 Dus noemt hem de kroniekschrijver Godfried de Monnik.

Zwaben, voor de muren van Acco. Met vreugde hebben wij vernomen dat gij wederom de wapenen hebt aangegord voor de verlossing van het Heilig Graf en gaarne zullen wij u geleiden naar het heiligdom van onzen grooten schutspatroon St. Jacob, om daar met u Gods zegen over uw goed zwaard af te smeeken. Maar zoo gij den strijd wilt tegen de ongeloovigen, dan vragen wij u waartoe gij dien zoo ver zoudt gaan zoeken, terwijl die u hier reeeds wordt aangeboden. Ook dit christelijke land wordt geteisterd door de Saracenen, de bondgenooten van Saladijn, en wij houden ons overtuigd dat de Hemel u gezonden heeft om ons te helpen Hispanië van dit smadelijke juk te bevrijden. Wij zijn niet vergeten hoe uw vaderen, die hier voor zeventig jaren voet aan wal zetten, zich door hun dapperheid de eeuwige erkentelijkheid dezer landen waardig maakten. Ook zij kwamen hier neerknielen op het graf van St. Jacob om vervolgens met koning Alfonsus op te trekken naar Lissabon en die stad aan de Saracenen te ontweldigen. Van u, edele Friezen, durft Hispanië geen minderen dienst verwachten.'

Grave Willem glimlachte met een hoofsche buiging, maar gaf toch in zijn beantwoording der vereerende begroeting te verstaan dat het leger was uitgetogen om het Heilig Land te bevrijden en niet om Spanje van de Saracenen te verlossen.

'Ik zou vreezen het ridderlijke Spaansche volk en de krijgshaftige orde van St. Jacob oneer te doen,' voegde hij er hoffelijk bij, 'door mijn arm te bieden voor de bescherming van hun land, dat op zulke onverwinnelijke verdedigers roemen mag. De Christenen van het oosten zijn weerloos aan de woede des vijands overgeleverd; zij allereerst hebben recht op onze wapenen. Om hun ter hulp te snellen zijn wij op de roepstem des Heiligen Vaders ter kruisvaart getogen. En al mocht ik zelve, uit oude vriendschap voor de ridders van St. Jacob, mijn veellieve wapenmakkers, al geneigd zijn met hen een lans te breken tegen de Saracenen van Hispanië, dan zou zulks mij toch niet worden veroorloofd door het leger, welks aanvoering ik op mij genomen heb.'

Inderdaad was het Nederlandsche kruisleger, zooals weldra blijken zou, weinig geneigd om den tocht naar het Heilig Land halverwege te onderbreken. Na te hebben neergeknield in de heilige krocht, waar het gebeente des Apostels rust, en Gods zegen over de verdere reize afgebeden te hebben, keerden zij onmiddellijk weer naar Phare terug. Hun gebed mocht geen onmiddellijke verhooring vinden, want al aanstonds werden zij daar negen dagen door tegenwinden opgehouden. Op aansporing derhalve van graaf Willem, die door de inboorlingen onderricht was, dat met dezen wind uit hun haven Lissabon niet te bereiken viel, wendde de vloot den 26en Juni weer den steven naar Brittannië, liep daar opnieuw de bochtige haven van Deuthemu[t]ha binnen en was, na bijna een maand zeilens, nog even ver als in het begin van den tocht.

'Van hier zeilden wij uit' dus teekende Menko aan in zijn reisverhaal, dat voor den Vader Abt van Bloemhof bestemd was, 'op het feest der Apostelen Petrus en Paulus, en door de ongestadige winden en golven gedudurende drie dagen en nachten geslingerd, kwamen wij op den derden dag tot Portugal[1]. Hier is de haven door den nauwen mond en de in het vaarwater liggende klippen zeer belemmerd, zoodat eenige onzer schepen niet zonder groot gevaar binnenliepen, terwijl de overige buiten de haven, in het gezicht der klippen, voor hun ankers rijdende, den nacht in grooten angst doorbrachten. Toen de dag aanbrak, zétten wij met voorspoedigen wind de reis voort, en liepen toen tegen onzen wensch de haven van Silere[2] binnen, alwaar wij in een hoeve bij de haven, behoorende aan den abt van het klooster Alcabar, van de orde der Cisterciënsers, onzen intrek namen. De abt gaf ons uitvoerige berichten van den toestand van het land en de gesteldheid der havens.

'Nadat wij deze en andere zaken gehoord hadden, verlieten wij de haven van Silere den derden dag na het feest van Alexander den martelaar en kwamen op

1) Oporto.
2) Waarschijnlijk het dorp Salir de Mato.

den zesden dag daaraanvolgende, op het feest van den apostel Jacobus, te Ulixbona[1] aan.'[2]

Lissabon! Welke herinneringen moest die naam met opwekken bij de Friesche kruisvaarders, onder wie de gedachte nog levendig was aan hun nationalen held Poptatus, die zoo dapper voor de bevrijding der stad gestreden en onder haar muren het leven gelaten had!

Ongeduldiger dan ooit ijlde Okko's blik de trage vaart der schepen vooruit. Op de verschansing leunende, zag hij allengs de trotsche stad, tegen de helling van den berg gebouwd, als uit de wateren oprijzen. Een ringmuur met hooge oude torens, door de bewoners aan Ulysses toegeschreven, die de stad zou gesticht hebben, kroonde sierlijk den top van den berg, waarop zich het aartsbisschoppelijk paleis verhief. Van daar daalde de witte huizenmassa langs de helling zuidwaarts af tot aan de rivier, waar wederom een getorende muur de veste omsloot.

Langzaam voeren de schepen de haven binnen, aanvankelijk links houdende tot zij, in den mond van de Taag gekomen, naar den tegenovergestelden oever overstaken om de klip te vermijden, die zich aan de linkerzijde vijf ellen lang onder water uitstrekte. De halve bevolking der stad stond aan den oever geschaard en wuifde onder luid gejuich de binnenvarende schepen toe.

Ternauwernood had de kogge van grave Willem het anker uitgeworpen, of uit de dichte menigte vaartuigen, die aan den wal lagen vastgemeerd, kwam een groote sloep, door krachtige riemslagen voortgestuwd, op haar toegeschoten. Weldra onderscheidden de Hollanders en Friezen in die boot een schaar van rijk uitgedoste ridders, die een voor een langs de touwladder het schip van hun aanvoerder bestegen. Een hunner, van kort ineengedrongen gestalte, hield een groenen palmtak in de hand.

'Dat kleine manneke is, als ik mij niet bedrieg, sire Martinus van Palmella met zijn Zwaardridders; ik herken hem aan zijn torkeel met de St.-Jacobsschulpen!' riep Okko, die met gespannen aandacht al de bewegingen der bezoekers volgde.

'Of St. Jacob ook met ons is!' zei een ander. 'Op zijn feestdag mogen wij Lissabon binnenvaren, en zijn ridders zijn de eersten die er ons begroeten. Niet te vergeefs hebben wij gebeden op zijn graf!'

'En wie zijn die heeren met het roode achthoekige kruis op den witten mantel?' vroeg er een uit de groep, door den uitroep van Okko bijeengelokt.

'Dat zijn Tempelridders,' zei de grijze Gelderschman, die met grave Willem ten kruistocht geweest was. 'En die met het witte kruis op den zwarten mantel zijn ridders van St. Jan. Het is een heel kapittel.'

Inmiddels werd op het schip van den vlootvoogd de vlag geheschen, die het sein gaf, waardoor al de gezagvoerders werden uitgenoodigd zich aan boord van graaf Willems kogge te verzamelen. Zij moesten getuige zijn van de begroeting, waarmee de verschillende geestelijke ridderorden de Nederlandsche kruisvaarders verwelkomden in de stad, die hun voorvaderen eenmaal zoo zegerijk aan de Saracenen hadden helpen ontweldigen.

De grootmeester der Zwaardridders, die hen reeds te Compostella ontvangen had, deed ook hier het woord.

'Doorluchtige graaf, edele mannen uit de Lage Landen bij de zee,' dus sprak hij, 'wij heeten u welkom in deze stad, die niet vergeten is hoe zij voor zeventig jaren vooral aan den heldenmoed der Friezen haar verlossing uit de heerschappij der ongeloovigen te danken had. Niet ver van onze muren rust het overschot van den grooten Frieschen held Poptatus, die met tweehonderd gezellen dertig duizend Saracenen versloeg. Hij behaalde

1) Lissabon.
2) Aldus het reisverhaal opgenomen in de kroniek van Emo.

niet enkel den palm der overwinning, maar den nog roemrijker palm van het martelaarschap. Daarom is uit zijn graf een palmboom verrezen, welks takken wij voor ons uit plegen te dragen in den strijd als een voorteeken der zegepraal. Ontvang, edele graaf, dezen palmtak van Poptatus' graf opdat die hemelsche strijder uw strijdhaftig heir ter zege voere.'

Was die toespraak voor de meeste omstanders onverstaanbaar, de naam van Poptatus alleen zei den Friezen genoeg, en de zwaarden kletterden tegen de schilden ten teeken van toejuiching.

Nadat graaf Willem met zijn gewone hoffelijkheid de begroeting had beantwoord, wendde hij zich tot de Friezen, hun den groenen zegetak toonend.

'Gij hebt het gehoord, wakkere mannen, deze palm is geplukt op het graf van Poptatus, uw landgenoot, die het leven liet in den strijd tegen de ongeloovigen bij de verovering van Lissabon. Hebben wij het voorrecht in ons midden een afstammeling of nabestaande te zien van dien vromen held, zoo neme hij den palmtak, waarop hij vóór allen recht heeft.'

De Friezen staken de hoofden bijeen en mompelden onder elkander, maar geen hunner durfde de hand naar den tak uitsteken. Door hen aangedreven en vooruitgedrongen, trad eindelijk Okko Garvema naar voren, en na voor grave Willem ééne knie gebogen te hebben, sprak hij:

'Edele graaf, een afstammeling of verwant van den grooten Poptatus hebben wij niet in ons midden, maar ik mag mij toch beroemen de kleinzoon te zijn van een van Poptatus' gezellen. Mijn grootvader streed aan zijn zijde en was getuige van zijn heldendood, zooals mijn zalige vader mij meermalen heeft verhaald.'

'Welnu, dan behoort u de palm; zij hij u het voorteeken van even roemrijke zegepralen.'

'Neen, heer graaf, verre van mij zulke aanmatiging. Deze palmtak behoort u als onzen aanvoerder in den strijd. In u is hij aan het gansche leger geschonken als het onderpand der overwinning. Maar als gij het veroorlooft, zal ik gaarne het graf van den martelaar Poptatus bezoeken om er zelf een tak te plukken en er te bidden om zegen op mijn wapenen.'

Graaf Willem knikte goedkeurend en wendde zich weder tot de Spaansche ridders, die hem uitnoodigden de stad met een bezoek te vereeren. Er werd besloten dat de vloot eenige dagen in de haven zou vertoeven om te bepalen hoe verder de tocht zou zijn en gunstigen wind af te wachten. En van dat oponthoud maakten de Friezen gretig gebruik om een bedevaart te ondernemen naar het graf van Poptatus. Okko Garvema reed daarheen met zijn broeder Menko en een klein gezelschap van vrienden en bekenden.

Ten oosten der stad wees men hun een aanzienlijk klooster, welks abt, een eerbiedwaardig grijsaard, hen met groote belangstelling ontving en, na de paarden aan een kloosterbroeder bevolen te hebben, onmiddellijk naar den palmboom geleidde, die zijn breede waaierkroon als een levende tropee boven het graf van den kruisheld hield opgeheven. Daar zonk hij op de knieën en bad een wijle in stilte, welk voorbeeld door de Friezen met vromen eerbied werd gevolgd.

'Heilige Poptatus, bid voor ons opdat door uw voorspraak de wapenen des kruises mogen zegevieren,' dus besloot de abt met van ouderdom bevende stem luide zijn gebed.

'Amen!' klonk het plechtig uit de monden der aanwezige Friezen, die opstaande thans van den abt het verhaal van Poptatus' heldendood vernamen

'Hier stierf de vrome ridder met zijn schildknaap,' dus eindigde de abt, 'en op zijn graf wies deze palmboom, ten teeken der overwinning, tot groote verwondering der bewoners van Lissabon, wien hij tevens een on derpand werd van vrede en rust;

want eertijds werden zij dikwijls aangevallen en belegerd en zagen bijna hun geheele stad verwoest en verbrand, maar daarna hadden zij bestendige rust en vrede, zoodat zij ongestoord God konden dienen. En bij Poptatus' graf geschiedden vele wonderteekenen; kranken, die hier werden neergelegd, kregen de gezondheid weder, ja zelfs dooden werden tot het leven verwekt. Als de bisschop deze mirakelen zag, zoo hield hij Poptatus voor een heiligen martelaar Gods en achtte hem waardig om gecanoniseerd te worden. Hij verkreeg ook van den Paus dat men hem zou inheiligen, maar eerst zou men zijn graf opdelven, om uit te vinden waar de wortel van den boom was. Toen vond men dat de palmboom gewassen was uit zijn hart, hetwelk zonder twijfel de overwinning en de kracht des geloofs aanduidt, dat in zijn hart leefde, als hij ten strijde ging. En van dien dag af hebben wij Poptatus geëerd en verheerlijkt als een martelaar Gods; de palmtakken droegen de strijders voor zich uit in hun heir, als een teeken van overwinning en even groot geloof hadden zij in den palmboom als de kinderen Israëls in Mozes' staf en zij hielden hem voor even eerbiedwaardig.'[1)].

Het was Okko, toen hij den grijsaard dus spreken hoorde, of weer zijn vader voor hem stond gelijk op dien gedenkwaardigen morgen, toen hij hem het voorbeeld van Poptatus voor oogen had gehouden. Toen had hij maar met een half woord naar de vaderlijke aansporing geluisterd; thans was het hem of ze hem woord voor woord met de eigen stem werd herhaald: heel het tooneel van dien morgen rees met onverbiddelijke duidelijkheid voor zijn geest op en hij voelde zich gedrongen zijn vader te voet te vallen, hem belovende zijn wensch te vervullen. Maar daartoe was nu de tijd voorbij; zijn vader was den dood ingegaan, zonder den troost te smaken, zijn zoon bereid te zien voor den kruistocht. Door zijn zondige lafheid, dus verweet zich Okko, had hij zijn grijzen vader den doodsteek gegeven. En zelfs op dit oogenblik, nu hij gezworen had, tegenover de nagedachtenis zijns vaders goed te maken, wat hij hem bij zijn leven misdreef, was nòg zijn hart niet onverdeeld bij den heiligen tocht. Telkens nog trok het naar het vaderland, en terwijl de kogge hem heenvoerde naar de Oosterkusten, verwijlden toch zijn gedachten op de stins van heer Wiger. O onwaardige slavernij der zinnen, die zijn geest gekluisterd hield! Weg met al wat hem kon aftrekken van zijn heilige gelofte!

Schreiend wierp hij zich onder den palmboom neer en drukte het gloeiend voorhoofd op den kouden zerk, die het graf des martelaars dekte.

'Hij denkt aan vader,' zei Menko fluisterend tot de omstanders en knielde naast zijn broeder neer om zich te vereenigen met diens gebed, terwijl de anderen met ontblooten hoofde zwijgend toezagen. Eindelijk stond Okko op en met den rug der hand de oogen afwisschend, sprak hij met geroerde, schoon vaste stem:

'Vergeeft mij, vrienden, deze onmannelijke tranen. Ik dacht aan mijn vader, wiens laatste woorden, tot mij gesproken, een aansporing waren om Poptatus na te volgen, en de smart heeft mij overmand. Op den dag der begrafenis hebt gij mijn besluit vernomen, den laatsten wil mijns stervenden vaders te vervullen. Verneem hier op het graf van den roemruchtigen kruisheld de vernieuwing dier gelofte: ik zal in Friesland niet wederkeeren dan als ridder van het Heilig Graf.'

Menko drukte hem in stille ontroering de hand.

'En nu, mannen, riep Okko, "plukken wij ons een palmtak van Poptatus' graf, opdat de heilige martelaar met ons zij in den strijd. Het wordt tijd, naar de vloot terug te keeren. Welaan, mannen," riep hij, zijn paard bestijgend, dat door een kloosterbroeder werd vastgehouden, en den palmtak zwaaiend, ijlde hij hen vooruit met den kreet:'Voor het kruis des Heeren en de verlossing van het Heilig Graf!'

Op de vloot teruggekeerd, vonden Okko en zijn gezellen al de hoofden van het kruisleger in ernstige beraadslaging verzameld aan boord van grave Willems kogge. Okko en Menko haastten zich hun plaats in de vergadering in te nemen en zagen

1) *Gesta Fresonum,* in de Werken van het Prov. Fr. Genootschap, De II blz. 128-30.

met verrasten blik den breeden en schitterenden kring rond. De aanvoerder troonde op zijn grafelijken zetel, omringd van zijn Hollandsche ridders. Links en rechts zaten op kostbare zetels, uit de grafelijke kajuit afkomstig, prelaten in het bisschoppelijk purper en verderop, op banken, krukken en kussens, van alle schepen bijeengebracht, tot zelfs op kisten en vaten, rijk uitgedoste ridders van St. Jacob, den Tempel en St. Jan met tal van Spaansche en Portugeesche Grooten, broederlijk vermengd onder de Hollanders, Friezen en Keulenaars, die zich verdrongen tot aan de verschansing.

'Het is goed dat gij komt,' fluisterde een de[r] Friezen Okko in het oor.

'Wat is er gaande?' vroeg hij en richtte zijn rijzige gestalte in de volle lengte op om over de hoofden heen te zien.

'Weer dezelfde geschiedenis als te Compostella. Ze willen ons hier houden. Luister maar.' Okko rekte den hals en leende het oor aan den spreker, die op dit oogenblik deaandacht boeide, maar door zijn korte gestalte voor den Fries onzichtbaar was: het was sire Martinus van Palmella.

'En wie zijn die prelaten?' vroeg Menko aan zijn naasten buurman.

'Die rechts is Severius, de aartsbisschop van Lissabon, de ander is de bisschop van Elvora. Zij komen het leger uitnoodigen, tegen de Mooren te strijden.'

'Nog eens, wat zoudt gij een zoo verre reize ondernemen om den strijd met de ongeloovigen te zoeken?' hoorde Okko den grootmeester der Zwaardridders zeggen. 'Gelijk onze hoogwaardige heer, de aartsbisschop Severius u heeft blootgelegd, leeft het christelijke volk van Hispanië in gestadige vreeze voor de Saracenen, die onze steden plunderen en verwoesten, onze dorpen en vlekken brandschatten en de bewoners ombrengen of, wat erger is, smadelijk als slaven wegvoeren. Voor de poorten bijna van Lissabon houden zij een sterkte bezet, die voormaals een der hechtste burchten was der ridders van St. Jacob. Door de overmacht daaruit verdreven, moeten wij het aanzien dat de christelijke bevolking van dit oord jaarlijks honderd Christenen als schatting aan den soudaan van Marokko moet uitleveren.

Mogen wij die ongelukkigen laten zuchten onder dat smadelijke juk? Welaan, leent ons dan, edele ridders, de hulp van uw krachtigen arm om hen te bevrijden. De sterkte Alcazar is de sleutel en voormuur van Saraceensch Hispanië. Mocht het ons gelukken, hun die te ontweldigen, dan is hun heerschappij gebroken. Zoo dus uw hart begeerig is naar groote daden, hier is een onderneming uw hoogen moed waardig. Hebben uw voorvaderen zich bij de verovering van Lissabon onsterfelijken roem verworven, zet gij dan de kroon op hun werk door den laatsten Saraceen uit Hispanië te helpen verdrijven....'

Okko drong zich nader in de vergadering, die met elk oogenblik levendiger werd. Petrus, de grootmeester der Tempelheeren, de commandeur der St.-Jansridders, de aartsbisschop van Lissabon en de bisschop van Elvora voegden hun woord bij dat van sire Palmella, en graaf Willem scheen geneigd aan hun wensch te voldoen.

'Hebben mijn mannen er niet tegen,' sprak hij, 'ik ben des getroost.'

De ridders uit zijn onmiddellijke omgeving, gewoon in alles hun gebieder te volgen, verzetten zich natuurlijk evenmin. Velen lachte het denkbeeld, aan de zijde der ridderschap Van Spanje tegen de Mooren te strijden, veel

Ter nagedachtenis van Z.D.H. Mgr. Adrianus Godschalk, Bisschop van 's-Hertogensbosch.
Servus Dei.

O Dienaar Gods, die, waar des Heeren mond
   U riep, als Samuel steeds vaardig stond;
Volijvrig U ten heilgen dienstwerk spoedde
En 't offervuur met kostlijk reukwerk voedde;

   Der sebare 't Brood brak, naar het Nieuw Verbond,
   't Brood ook der Leer, den Jongeren verkond,
En veertien jaar als Herder, nimmer moede,
Met zorg en trouw uws Meesters kudde hoedde;

   Die, zacht en streng, behoedzaam en oprecht,

Beminlijk, maar vol vuur voor 't godlijk recht,
Steeds streefde 't U vertrouwde te vermeeren, -

Weer riep Zijn stem en heeft U thans gezegd
Ontvang uw loon, getrouwe en goede knecht
Treed binnen in de heerlijkheid uws Heeren!

J.R. VAN DER LANS.

[Vervolg De tocht naar Damiate. (Anno domini MCCXIX) door J.R. van der Lans.]

[Vervolg IX.]

meer aan dan de ongewisse tocht over zee. De eentonige zeereis met haar ongemakken en gevaren had weinig aantrekkelijks voor die ridders, wien het strijdros beter aanstond dan het houten waterpaard. En waar heimelijke voorkeur in het spel is, laat een voorwendsel ter rechtvaardiging der keuze zich gemakkelijk vinden.

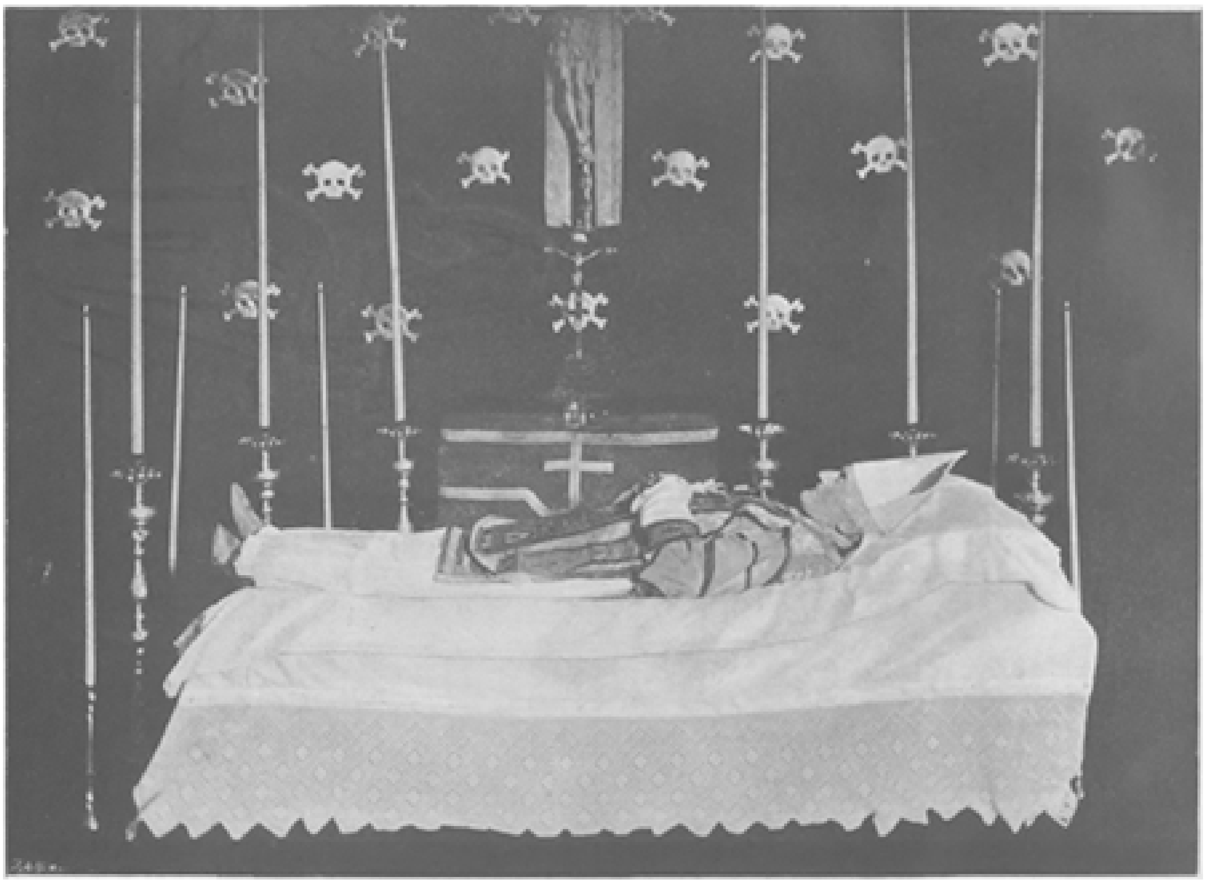

Z.D.H. MGR. A. GODSCHALK OP HET PRAALBED, Naar een photographie van den heer P. Weijnen te 's-Hertogenbosch, met kunstlicht genomen.

'Als ik de wijze vergadering met mijn raad mag dienen,' sprak graaf Adolf van den Berg, een der jongsten uit den kring der Hollandsche edelen, in een gelen met bout omzoomden sorkoet gedost, 'dan wil ik als mijn gevoelen zeggen, dat het mij verstandiger dunkt, den strijd, die ons hier geboden wordt, te aanvaarden dan dien op verre kusten te zoeken. Bijna twee maanden is de vloot nu onder zeil en nog zijn wij niet halverwege. Wat zullen wij ons nog langer door wind en golven laten slingeren, terwijl wij hier op vasten bodem den vijand voor ons hebben! Het jaargetijde is al te ver gevorderd om met hoop op goed gevolg de verdere zeereis te ondernemen....'

Die woorden wekten onder de bevaren Friezen een gemompel, dat niet vrij was van spotternij.

'Het jaargetijde te ver gevorderd... een paar dagen na St. Jacob!' meesmuilden de gezagvoerders der Friesche koggen. Maar de stemming der kruisvaarders,

minder dan zij met de zee vertrouwd, was tegen hen. Graaf Joris van Wetha, die reeds bij den aanvang van den tocht zijn geringe zeemanschap en onbesuisde voortvarendheid getoond had, uitte als zijn meening dat de voortzetting van den tocht nutteloos was.

‘Aangenomen dat wij behouden in het Heilig Land aankomen,’ zei hij, ‘wat willen wij daar dan op het oogenblik uitrichten, vermits de keizer, de Italianen, benevens vele Duitsche vorsten, die het kruis hebben aangenomen, nog evenmin oversteken? Daarom dunkt het mij meer bevorderlijk tot de zaak Gods, de grenzen der ongeloovigen te bestoken, dan dat wij ergens als luie dienstknechten den tijd in het genot der zoete ruste doorbrengen.’

De vergadering bleek meer en meer verdeeld; toonden de Hollanders en Keulenaars zich geneigd voorloopig in Spanje te blijven, de stoere Friezen lieten zich niet zoo licht van het doel des tochts afbrengen, maar minder rap ter taal dan vast van wil, bepaalden zij zich tot ontevreden en afkeurend gemompel.

Daar trad Menko, de eenvoudige kloosterling van Wittewierum, in den raad der vorsten en ridders. Het wit habijt der orde van Premonstreit, dat aan zijn rijzige gestalte een echt mannelijke waardigheid bijzette, verschafte hem echter onmiddellijk een aandachtig gehoor.

‘Het zou mij niet voegen,’ dus sprak hij bescheiden, ‘mij te mengen in den raad der hoofden van het kruisleger, waar het geldt een zoo gewichtig punt van beleid, en waar de meeningen zoo verre uiteenloopen. Noch krijger, noch zeevaarder zijnde, zal ik het niet wagen hetzij tot den strijd, hetzij tot de zeereize te dringen. Maar wel zal het mij vergund zijn de vergadering te herinneren aan het verlangen van onzen Heiligen Vader Innocentus III, roemrijker gedachtenis, van wien de oproeping tot dezen kruistocht is uitgegaan. Hij heeft den kruisvaarders uitdrukkelijk verboden in Hispanië te vertoeven, wijl de *vind[i]cta,* dat is de wrake der Kerk, moet beginnen van het hoofd, te weten van het Heilig Land of Jerusalem. Als Meester Oliverus scholaster van Keulen het kruis in Friesland predikte, was hij slechts de bazuin, waardoor de stem van Christus' Stedehouder tot ons kwam, ons op roepende ter verlossing van het Heilig Graf. Ware de vrome man Gods in ons midden, hij zou mijn woord bevestigen. Zij die uit zijn hand het kruis hebben aangenomen, hebben zich daardoor verbonden de Christenen van het Oosten en niet die van Hispanië te hulp te komen. Willen zij dus getrouwelijk hun gelofte vervullen, dan zijn zij verplicht de kruisvaart voort te zetten en ten einde te brengen. Ieder beslisse hier naar zijn eigen geweten; maar mijn meening is dat het kruisleger hier zijn krachten niet mag verspillen, maar regelrecht behoort op te trekken voor de bevrijding van het Heilig Land. Dat is de wil van Christus' Stedehouder. God wil het.’

‘God wil het!’ weergalmde de kreet uit de monden der Friezen en het luid gekletter hunner zwaarden en schilden getuigde van hun geestdrift om dat woord te bezegelen met de daad.

Graaf Willem fronste de wenkbrauwen en velen zijner ridders brachten ongeduldig de hand aan het gevest huns degens.

Daar trad op eenmaal Okko Garvema, door het voorbeeld zijns broeders aangemoedigd en door zijn gezellen voortgestuwd, midden in den kring, en met de eene hand het zwaard, met de andere den palmtak zwaaiend, riep hij uit:

‘Mannen van Friesland, gij hebt het gehoord. Het is de wil des Heiligen Vaders, dat gij optrekt ter bevrijding van het Heilig Land. Daartoe hebt gij het kruis aangenomen. Ik kom recht van Poptatus' graf en heb daar bij het gebeente van den grooten kruisheld gezworen, dat niets ter wereld mij zal afhouden van den kruistocht. Wie hier blijven wil, die blijve. Maar ik trek voort naar het Heilig Land, al moest het zijn met een enkele kogge. Op, Friezen! ter kruisvaart voor de verlossing van het Heilig Graf! Poptatus belooft u van den hemel de zegepraal! God wil het!’

Van alle kanten vlogen als bliksemstralen de zwaarden uit de scheede en tusschen het blinkend staal wuifden de groene palmen der overwinning.

‘God wil het! God wil het!’ galmde 't met daverend geschal over de wateren.

Graaf Willem was van zijn zetel opgestaan; bleek van ingehouden toorn, mat hij den jonkman, die eensklaps de helft des legers meesleepte, van het hoofd tot de voeten met een vlammenden blik! Hoe, die melkbaard, een landjonker ergens uit een hoek van Fivelgoo, zou hem, den aanvoerder van den tocht, den held van Acco, den machtigen graaf van Holland en Zeeland weerstreven! Dat was den geboren heerscher te veel en op sire Palmella toetredend, reikte hij dezen de hand met de woorden:

‘Uw verzoek zij ingewilligd. Ik en mijn ridders trekken met u op naar Alcazar.’

Zoo was dan het kruisleger verdeeld en wel zeilden den vijfden dag na het feest van St. Jacob de Nederlandsche schepen gezamenlijk de haven van Lissabon uit, maar niet om een zelfden koers te volgen.

De Hollanders en Keulenaars wendden onder aanvoering van graaf Willem den steven naar Alcazar en enkel de Friesche koggen zetten, met de zegetakken van Poptatus in den mast, moedig de reize naar Palestina voort.

(*Wordt vervolgd.*)

Bij den dood van Z.D.H. Mgr. A. Godschalk, Bisschop van 's-Hertogenbosch

Nu veertien jaren geleden gaf de *Katholieke Illustratie* het portret van den voortreffelijken prelaat, bij gelegenheid dat hij plechtig bezit nam van den bisschoppelijken zetel van 's-Hertogenbosch, dien [hi]j zoo waardig zou bekleeden. Thans, nu hij, midden uit zijn apostolische werkzaamheid is opgeroepen om bij God het loon te ontvangen voor zijn welbesteed leven, biedt zij haar lezers opnieuw zijn beeltenis aan, vergezeld van een afbeelding des vereerden dooden op zijn praalbed.

Welk een verschil tusschen beide voorstel lingen! Het portret geeft ons den beminden kerkvoogd te aanschouwen, gelijk de Bosschenaren hem in de laatste jaren in hun midden mochten zien, als een vriendelijk, welgemoed, schrander en eerbiedwaardig grijsaard, met den minzamen glimlach op het blozend gelaat, met zilveren lokken omkranst. En daarnaast zien wij die ongebogen kloeke gestalte neergeveld door den verschrikkelijken geesel, die in de laatste weken zoovele ouden van dagen trof; aanschouwen wij den Bisschop, die nog zoovele jaren tot heil van het diocees had kunnen arbeiden, zielloos op het praalbed uitgestrekt.

Behoeven wij er aan te herinneren, hoe dit plot eling afsterven diepe verslagenheid bracht niet alleen over 's-Hertogenbosch, maar over de gansche uitgestrektheid van het Bisdom, ja over geheel het katholieke Nederland? De algemeene rouw en het huldebetoon, waardoor de eerbied en liefde van geestelijkheid en geloovigen zoowel aan zijn lijkbaar als bij zijn plechtige uitvaart en begrafenis zich zoo welsprekend uitten, ligt ieder nog versch in het gehengen.

En wel mocht het bisdom van 's-Hertogenbosch treuren; want in Mgr Godschalk had het een Herder verloren, die zich, zooals de spreuk op zijn bidprentje luidde, in waarheid alles voor allen gemaakt had. Aan zijn groote verdiensten, door Paus en Koning erkend, zijn onvermoeide zorg voor de hem toevertrouwde kudde, zijn ijver voor de vorming der priesters, voor het christelijk onderwijs der jeugd, voor den luister van Gods huis en de eer der Zoete Lieve Vrouwe van den Bosch, zijn krachtig optreden tot bestrijding van den geest der wereld, kortom heel zijn omvattende bisschoppelijke werkzaamheid behoeft hier niet meer herinnerd te worden. Dit alles is ter gelegenheid van zijn overlijdeu van verschillende zij den in het licht gesteld, zoodat wij slechts ir herhalingen zouden vallen wilden wij er nog maals op wijzen.

De lezer beschouwe de beide afbeeldinger in dit nummer als een laatste hulde van ons tijdschrift aan Mgr. Godschalk's hoogvereerde nagedachtenis.

Pater Van der Straeten.

Ter kenschetsing van dezen christen held, wiens beeltenis wij in dit nummer den lezer aanbieden, kunnen wij met beter doen, dan hier den brief aanhalen, gedateerd van O.L. Vrouw van Mpala, 22 Juli 1891, waarin zijn diep betreurd afsterven aan den overste zijner congregatie wordt gemeld.

Met een hart vol droefheid - dus vangt het schrijven van pater Guillemé, priestermissionaris van Afrika aan - bericht U het overlijden van den welbeminden zoon, dien gij aan de Sociëteit der missionarissen van Algiers geschonken hebt. Den 20en Juli 1891 heeft God tot zich teruggeroepen den dierbaren en eerw. pater Van der Straeten, hoorende tot de missiën van Mpala, waar hij, sedert verscheidene jaren, vol ijver, vol christenvuur, aan de christelijke beschaving der zwarten arbeidde. Hij is bezweken aan eene wreede koorts, die in voorgaande jaren reeds door twee aanvallen zijn sterk en kloek gestel ondermijnd had.

Al de menschelijke middelen zijn volstrekt onmachtig geweest om de gevolgen van de ziekte te keer te gaan, die reeds zoo talrijke slachtoffers in ons midden gemaakt heeft en ook, voor eenige jaren, den altijd betreurden P. Vyncke wegrukte.

Voor de derde maal door de gevreesde kwaal aangegrepen, dacht pater Van der Straeten er niet meer aan te genezen; hij was overtuigd, dat de liefderijke zorgen, waardoor wij hem, zes dagen en zes nachten lang, omringden, zijn leven niet zouden behouden. Na op eene voorbeeldige, eene heilige wijze zijne dagen besteed te hebben tot redding der zielen, hield hij zich gedurende de weinige dagen zijner ziekte enkel en alleen bezig met voorbereiding tot den dood, die een waardige bekroning moest zijn van een leven dat niet anders was dan eene aaneenschakeling van de reinste deugden, de heldhaftigste liefdewerken.

Te midden zijner zware pijnen bleef hij kalm en gelaten. Geen enkele klacht kwam over zijne lippen. De oogen strak gevestigd op het beeld van zijnen Jesus, herhaalde hij onophoudelijk: ‘O mijn God! ontferm U mijner! O.L. Vr. van Afrika, sta mij bij!’

Volgaarne gaf hij zijn leven; alleen de gedachte aan zijnen eerbiedwaardigen vader en zijne zuster, wier vreugde en trots hij was, pijnigde zijn gevoelig hart.

Onder de laatste aanbevelingen die hij mij deed, na de HH. Sacrementen der stervenden met eene indrukwekkende godsvrucht ontvangen te hebben, was deze niet de minst dringende:

‘Gij zult aan mijnen braven vader en mijne goede zuster zeggen dat ik hen zal wachten in den hemel, waar, ik hoop het, Onze Lieve Heer geheel mijn familie zal vereenigen.’

Eindelijk was het groote uur geslagen; de dierbare vader was bereid en ontsliep zachtjes zonder doodstrijd in den Heer, terwijl hij nog met gebroken stem, de machtige bescherming van O.L.V. van Afrika afsmeekte. O! meer dan een der tegenwoordig zijnde missionarissen zeide op dit plechtig oogenblik in het binnenste zijns harten: ‘Mocht ik ook eenmaal een zoo stichtenden, zoo heiligen dood sterven!’

Het gezegend lijk van den dierbaren afgestorvene werd dan in de kapel ten toon gesteld in de houding van iemand die bidt: zachte, rustige wezenstrekken, halfgesloten

oogen gericht naar een kruisbeeld in de godvruchtig saamgevouwen handen.

Gansch den dag door kwamen ontelbare geloovigen vóór het lijk bidden, en eene laatste maal die zachte wezenstrekken beschouwen, waarop de dood haren stempel nog niet scheen gedrukt te hebben. Meer dan twee duizend menschen vergezelden hem naar zijne laatste rustplaats. Vier jonge christenen, zijne zonen in het geloof, mochten, op hun dringend verzoek, het stoffelijk overschot dragen van hem, dien zij altijd met den zoeten naam van vader begroetten. Wat tranen en wat snikken stegen uit die menigte! En wat bewees dit duidelijk, dat pater Van der Straeten hartelijk bemind werd door die Christenen, welke voor weinigen tijd nog in de dikke duisternissen van het heidendom gedompeld lagen! Men voelde het zoo wel: die brave menschen beweenden een veiligen leidsman, een dierbaren vader. Zulke bewijzen van genegenheid zijn de eer onzer missie en ongetwijfeld de schoonste lofspraak van den zendeling die ze verdiend heeft. Onze innig beminde, onze onvergetelijke medebroeder zal voorzeker voortleven in het aandenken van allen die hem gekend hebben, in de werken die hij met zooveel zelfopoffering volbracht heeft, en in de herinnering zijner nooit volprezen priesterlijke deugden.

Reeds heeft hij, wij vertrouwen het, in den hemel de talrijke engeltjes weergevonden, welke hij, in zijnen ijver, vóór zich uitgezonden had. In afwachting der glorierijke verrijzenis rust zijn lichaam op het kerkhof der missie; zijn graf is het voorwerp eener gansch bijzondere vereering.

Hij ruste in vrede! Dit is de zielewensch van allen die met hem geleefd hebben en mede de troost van allen, die zijn verlies beweenen.

En wat zal ik nu zeggen over den dierbaren zoon dat U niet bekend is? Gij kent zijne diepe godsvrucht, zijnen brandenden ijver, zijne grenzenlooze verkleefdheid aan de missiën, zijne kinderlijke liefde jegens de Allerheiligste Maagd, die hij gedurig tot het welslagen zijner apostolische werken te hulp riep. Naar zijn verlangen heeft hij op eenen Zaterdagmorgen mogen sterven. En wat nog zeggen over zijne andere deugden? Zijne hartelijke goedheid, zijne innemende eenvoudigheid, zijne onveranderlijke zoetaardigheid waren spreekwoordelijk onder zijne ambtgenooten. Hij was voor hen een vriend, of beter een broeder. En daarbij wat zedigheid, wat regelmatigheid in zijne handelwijze, wat nauwgezetheid in de vervulling zijner plichten als priester en als missionaris! Met één woord, P. Van der Straeten was een priester-zendeling volgens het hart van Jesus: zijn leven ging al weldoende voorbij, hij heeft den goeden strijd gestreden!

Gelijk U wel bekend is, was hij vooreerst werkzaam te Karéma en te Kiranda. Later werd hij gezonden naar Mpala (Belgische Congo), en daar vond hij voor zijnen ijver een wijd veld geopend, waar hij, jarenlang, het goede zaad uitwierp met eene voorbeeldelooze werkzaamheid, eenen taaien ijver, die noch voor het lijden, noch voor de vermoeienissen achteruit week. Tot zijnen werkkring behoorden zeer volkrijke centrums, waarin hij, met al de liefde en het vuur zijner groote ziel, onophoudelijk voor het groote werk der christelijke beschaving werkzaam was.

De luister der kerkelijke plechtigheden vond hem ook altijd ten uiterste bezorgd. Dank aan zijn talent als muzikant, werden de diensten, in onze arme kerk, op de feestdagen opgeluisterd door prachtig uitgevoerde zangen, en deze droegen niet weinig bij om den eerbied der geloovigen hoog opgewekt te houden. Talrijke koorknapen werden door hem tot den dienst aan het altaar opgeleid.

Bij de gedachtenis aan den zoo verkleefden vriend, die mij als eenen broeder liefhad, wellen bittere tranen in mijne oogen op. Voortaan zullen wij beroofd zijn van eenen medebroeder, die de vreugde, de opbeuring des levens was! Wij troosten ons bij de gedachte, dat de goede God de verhevene deugden van den edelen priester in het eeuwige boek heeft aangeschreven, en dat de edelhartige missionaris

reeds in betere gewesten het volzalige loon ontvangt van zijn lijden en strijden op Afrikaanschen grond. De Hemel moge spoedig neerzien op onze gebeden en de smeekingen onzer Christenen, die dagelijks het Rozenkransgebed tot lafenis zijner ziele bidden.

Bij de Platen.

Op de voorposten. -

De uitgezette wachtpost heeft zeker onraad geroken: merken de ruiters zelf misschien nog niets, de paarden met hun scherpe zintuigen hebben het onmiddelijk in den neus. Het eene heft, de ooren spitsend, den schranderen kop omhoog en terwijl het den scherpen blik in de verte gericht houdt, spert het de neusgaten op, om de toewaaiende lucht op te snuiven. Het ander besnuffelt onderzoekend den grond, die misschien trilt onder de nadering van een aanstormende bende. En de ruiters, over den kop hunner paarden voorovergebogen, ondervragen met starren blik den gezichteinder, in het minste opstijgende stofwolkje den naderenden vijand vermoedend.

PATER VAN DER STRAETEN.

Hun kloeke forsche figuren, op de edele rossen gezeten, vormen wel een dankbaar onder werp voor den schilder, die ze naar het leven weet weer te geven.

Duizend meter boven Munchen. -

Bij den aanblik van dit tafereeltje zal bij menig lezer de vraag opkomen: Hoe heeft de schilder het aangelegd om dat op het doek te b[r]engen? Hij zal toch wel niet met een anderen luchtballon meegegaan zijn, om van daar uit den eersten in de vlucht te schilderen.

Moge de kunstenaar zelf ons de oplossing van dit raadsel geven. Over het ontstaan zijner schilderij schrijft hij het volgende:

Het waren hoofdzakelijk een paar toevallige aanleidingen, die mij op de gedachte brachten, een ballon met zijn passagiers bij zijn vlucht door het wijd gebied der winden op een schilderij te fixeeren. Een heldere zomermorgen had mij tot een wandeling uitgelokt en op een open plein der oude stad Munchen werd ik opgehouden door een menschenmenigte, die met gespannen aandacht omhoog staarde. Een luchtballon, die statig over de Beiersche residentie heendreef, boeide haar en natuurlijk aanstonds ook mijn aandacht; het was de *Herder* van vrijheer Von Liegsfeld uit Berlijn.

Toen Liegsfeld kort daarna een voordracht over deze opstijging hield, maakte ook ik dat ik er bij was, daar de zaak mij belang begon in te boezemen. De uiteenzettingen van den redenaar verkregen een bijzonder aanschouwelijkheid door een reeks van *instantané*-photographieën, die den toehoorders werden voorgelegd. Zij waren door den metgezel van den vrijheer, den eersten luitenant Brug van uit den ballon genomen. Daarop zag men diep onder uit de huizen van Munchen het Maximilianeum oprijzen, omgeven door de welige parken, welke de Isar, die hier verscheidene eilanden vormt, schilderachtig doorsnijdt; in aansluiting bij dezen voorgrond ontwaard men een gedeelte der *Maximilianstrasse;* daarachter, reeds in onduidelijke verte verloren, doken spookachtig de torens der Lieve-Vrouwekerk op. Bij de beschouwing der plaat viel mij plotseling de gedachte in, hetzelfde landschap en tegelijk daarboven in de lucht de moedige luchtschippers in hun vaartuig op een schilderij voor te stellen. Nauwelijks was ik thuis of ik ontwierp een schets, die ik den volgenden dag in kleuren uitvoerde en den heer Von Liegsfeld voorlei, met de vraag of mijn plan op bevredigende wijze ten uitvoer kon gebracht worden. Hij twijfelde daar niet aan en noodigde mij tot zijn eerstvolgende opstijging uit. Toen ik mij op den door hem bepaalden tijd bij de gasfabriek Haidhausen aanmeldde, trof mij daar een eigenaardig schouwspel. De met gas gevulde kolossus streefde machtig naar boven; forsche soldaten hielden de touwen vast, terwijl de deelnemers aan de ongewone reis zich reeds in de gordel schikten en kleine ballons oplieten om nauwkeurig de richting van den wind te leeren kennen, opdat later een onaangename botsing met de hooge fabriekschoorsteenen of een dak vermeden kon worden. Plechtige stilte, ademlooze spanning onder de toeschouwers.

'Los!' - en het luchtschip, dat zoo even nog aan zijn boeien door den wind heen en weer geschud werd, verheft zich met trotsche kalmte hooger en hooger in de lucht. De passagiers wenken en groeten naar beneden en een hunner wuift met een roode vlag. Doch spoedig is aan den hemel nog slechts een donkere vlek zichtbaar, die eerst tot een nietige stip samenkrimpt en eindelijk geheel verdwijnt.

Mij bracht deze aanblik in de rechte stemming om zoo goed mogelijk mijn gedachte tot daad te doen worden. De heer Von Liegsfeld, van zijn nieuwe luchtreis teruggekeerd, hielp mij daarbij naar zijn beste vermogen. Hij liet de gondel van zijn ballon in de nabijheid der gasfabriek aan een hooge stelling vrij zwevend ophangen. Op mijn wensch nam hij met verscheidene bekenden daarin plaats en ik gaf ieder zijn houding aan. De heer Von Liegsfeld moest afgebeeld worden, met het oog in de verte gericht, over een landkaart gebogen; de eerste luitenant Brug stond op den rand der gondel, met de eene hand een touw vasthoudend en met de andere een roode vlag zwaaiend.

Met deze voorloopige studiën was intusschen nog lang niet alles gedaan om flaters te voorkomen. Ik legde een lijstje aan van de kleuren der gebouwen en daken in de omgeving der Isar, klauterde op den St.-Pieterstoren en maakte van uit deze

aanmerkelijke hoogte nieuwe kleurennotities. Zelfs aan de vlucht der postduiven wijdde ik mijn aandacht, waartoe een bekend postduivenfokker mij gelegenheid gaf. En ondanks dit alles scheen een laatste moeilijkheid onoverkomelijk: op de photographie, die mij als grondslag voor het stadsgezicht diende, was van Thalkirchen af de geheele verte in een wolk gehuld. Hoe mocht bij helder weer het landschap daarachter zich voordoen van die hoogte, waarop de photographieën genomen waren? Hoeveel meter bedroeg die hoogte wel? Een wiskunstenaar hielp mij uit den

nood. Hij berekende dat het lichtbeeld duizend meter boven den grond genomen was, stelde vast hoeveel men op dezen afstand bij vogelvlucht waarnemen kon van de meren en bergen en welke vormen die voor het oog daarboven hebben moesten. Zoo kwam eindelijk de schilderij tot stand: verbeelding en berekening te zamen hadden tot haar voltooiing op het rijk der lucht het vaste punt veroverd, dat de werkelijkheid nietbieden kon.

DUIZEND METER BOVEN MUNCHEN, NAAR DE SCHILDERIJ VAN TH. PIXIS.

Wetenswaardig Allerlei.

Curiosa uit de dagbladwereld. -

In een Amerikaansch blad moet volgende redactioneele beschouwing gestaan hebben:

'Gaat hun uit den weg! Naar ons ter oore is gekoraen, heeft de circus van Welsh en Collier het voornemen, den 15 dezer te dezer stede een voorstelling te geven. Tot op dit oogenblik echter heeftnog geen vertegenwoordiger dier onderneming een bezoek bij ons blad afgelegd, om in onze drukkerij de benoodigde strooi- en aanplakbiljetten te bestellen en de gebruikelijke vrijbilje ten op de redactie achtertelaten. Ditschenkt ons de vaste overtuiging, dat wij hier met een oplichterij van de gevaarlijkste soort te doen hebben, waarvoor iedereen uit den weg moet gaan. Elke onderneming, die in onzen tijd stilzwijgend de pers zoekt voorbij te sluipen, voert ongetwijfeld iets tegen het publiek in haar schild en moet ook als zoodanig behandeld worden.

Wij raden derhalve alle fatsoenlijke burgers ten dringendste aan, zich niet zoover te vergeten, dat zij den oplichterscircus van Welsh en Collier gaan bezoeken!'

Tegenover deze waarschuwing kwam geheel op het einde van het blad onder het opschrift 'Laatste Berichten' een ander artikeltje voor, dat hetzelfde onderwerp behandelde, van den volgenden inhoud:

'Opgelet! Zooeven een halve minuut vóór het sluiten der redactie, ontvingen wij een bezoek van den heer George de Val, die zich aan ons voorstelde als de vertegenwoordiger van den wereldberoemden circus van Welsh en Collier. De deftig gekleede, fijn beschaatde enachtenswaardige gentleman stelde ons 15 vrijbiljetten ter hand, bestelde en betaalde 300 regels advertentiën en bovendien nog 2000 strooibiljetten. Het verheugt ons, het publiek de verzekering tekunnen geven, dat deze circus de beste van 't land, misschien van de geheele wereld is, en wij hopen, dat niemand - man, vrouw of kind op twintig mijlen in 't rond - zal nalaten, de inderdaad alles overtreffende voorstelling te gaan bijwonen. (Daar de eerste pagina van ons blad met het opschrift 'Gaat hun uit den weg!' bij het bezoek van den weledelen heer de Val reeds onder de pers lag, laten wij met vette letters deze mededeeling volgen, waarin diegenen onzer lezers, welke hebben leeren denken, tegelijkertijd een bewijs van onzen rechtvaardigheidszin zullen vinden. De Red.)

***

In een ander te Reading verschijnend Amerikaansch blad plaatste de redacteur een advertentie, dat hij een goeden hond als betaling van een abonnement op zijn blad wilde aannemen. Den volgenden dag waren drie en veertig honden op zijn bureau bijeen. Den dag daarna verbreidde zich het gerucht van het aanbod door het heele graafschap en vierhonderd pachters zonden elk twee honden, bovendien nog acht boordevolle manden met jonge honden. Ondertusschen vond de advertentie haar weg in de omliggende staten en voordat de week ten einde was, waren 8000 honden in of omtrent het redactiebureau bijeen. Alle soorten van het hondenras, van bloedhonden tot poedels en smousjes, waren vertegenwoordigd. Een paar honderd dezer dieren rukten, ongeduldig geworden, het touw los, waaraan ze waren vastgebonden, sprongen de trap op, zwierven door de gangen, huilden en blaften voor het bureau van den ongelukkigen renacteur en snuffelden onder de deur, als hadden zij lust, den rampzaligen journalist te verscheuren. Deze vloog radeloos uit het venster, klauterde op de vorst van het dak - en weende. Zes dagen lang werd er geen blad uitgegeven en de vrienden van den redacteur hadden geen ander middel om hem in het leven te houden dan hem doormiddel van een ballon levensmiddelen op het dak te doen toekomen. Ten slotte kwam iemand op het denkbeeld, een vat rattenkruit en drie ton vleesch te koopen, om daarmee alle honden te vergeven. De redacteur klauterde ten laatste van zijn verheven standpunt naar beneden en vond tot zijn schrik op zijn lessenaar een rekening van den burgemeester der stad van 8000 dollar, het bedrag der plaatselijke hondenbelasting, gerekend tegen één dollar per hond.

De man heeft sinds nooit meer een blad uitgegeven. *Se non è vero, è ben trovato!*

.

Zooals men weet, zijn alle bladen in Rusland vóór zij uitkomen, aan een waakzame en strenge censuuronderworpen. Een blad uit Warschau nu ontving eenigen tijd geleden een bericht uit Rome, waarin de Paus de Stedehouder van Christus genoemd werd. Zooals men weet is in Polen sinds lang het stadhouderschap afgeschaft, waarom dan ook de censor de uitdrukking stedehouder doorhaalde en er 'gouverneur-generaal' voor in de plaats stelde. Bij de gratie van den Russischen censor werd aldus de H. Vader tot gouverneur-generaal van Christus gepromoveerd!

[Nummer 28]

De tocht naar Damiate.
(Anno domini MCCXIX)
door J.R. van der Lans.

X.

Met volle zeilen stevende de Friesche vloot, thans door niets teruggehouden naar het Zuiden en nog vol van de geestdrift, door de aanschouwing van Poptatus' roemrijk graf gewekt, begroetten de schepelingen met begeerig oog elke stad, elke haven, elk punt der kust, dat als een nieuwe mijlpaal was op den verren tocht.

'De reis gaat voorspoedig,' sprak heer Wouter, de Geldersche edelman, tot Okko, die zooals gewoonlijk in gepeins verzonken voor zich uit staarde over de verschansing. 'Kaap Sint Vincent en kaap Sacis[1)] hebben we al achter den rug. Als het dùs vooruit gaat, zullen we spoedig in de Middellandsche Zee zijn.'

'Goed dat we Lissabon links hebben laten liggen,' hernam Okko. 'Wie weet hoe lang ze ons daar zouden opgehouden hebben.'

'Maar met dat al zijn we in grave Willem een ervaren leidsman kwijt. Had het aan mij gelegen, liever ware ik onder zijn vaan gebleven; maar daar het de wil van onzen Heiligen Vader is, dat de kruisvloot regelrecht koers zet naar het Heilig Land, wilde ik mij niet van het leger scheiden.'

'Wij zullen er ook zonder grave Willem wel komen,' zei de jonge edeling fier, 'al doet het ook mij leed dat het leger verdeeld moest worden. Wij Friezen hebben ter zee geen leidsman noodig, wat zegt gij, Hajo?'

De jonge laat, die op eerbiedigen afstand van den edeling stond, voelde zich niet weinig gevleid aldus in het gesprek der edele heeren te worden geroepen en antwoordde met bescheiden trots:

'Dat dunkt mij ook, heer Okko, en ik ben er niets rouwig om dat wij van die goudlakensche Hollandsche ridders af zijn. Ik had anders graag eens met de Mooren van Hispanië kennis gemaakt om mijn vlegel op hun heidenschen kop te beproeven.'

1) Sagres.

DRIJFJACHT OP HAZEN IN DE NABIJHEID VAN BERLIJN.

'En ik had graag eens op hen mijn boog

gericht, die mij nog tot niets nut is geweest dan om een enkelen zeevogel te schieten,' mompelde Roorda, die wat verder met zijn schietwapen stond te spelen.

'Er zal nog gelegenheid genoeg zijn, om uw dapperheid te toonen,' zei de grijze Gelderschman met goedkeurenden glimlach. 'Het is lang niet zeker dat ge daartoe zult hoeven te wachten tot we den heiligen grond van Palestina gekust hebben. Niets wisselvalliger dan de kruisvaart. Elk oogenblik kunnen we met den vijand slaags raken. Langs deze heele kust heeft de Saraceen zich genesteld. Ziet ge gindschen toren! Dat moet de stad Silves zijn, die nu dertig jaren geleden door de Friezen en Denen genomen werd. Ze kwamen met hun vloot van vijftig schepen, aan de Wezer en Elve uitgerust, hierlangs en werden door koning Sanchez uitgenoodigd, met hem die stad aan de ongeloovigen te ontweldigen. Dat deden ze in een verloren dag, terwijl ze toch wegens windstilte voor anker moesten blijven, en daarop zeilden ze maar weer lustig voort naar het Heilig Land, waar zij juist op tijd kwamen, om de belegeraars van Akers bij te springen.'[1)]

'Bij Sint Poptatus!' riep Hajo uit, 'zóó'n verloren dag zou mij ook lijken. Ik zie aankomen dat de wind gaat liggen. In dat geval mogen de Saracenen ons tijdpasseering bezorgen.'

'Als ze in ons vaarwater mochten komen of onzen tocht belemmeren, zouden ze ons zeker tot den strijd bereid vinden,' zei Okko de hand aan zijn zwaard slaande.

'Hoe eerder wij den vijand ontmoeten, hoe liever,' hernam Hajo, door de vertrouwelijkheid van den edeling tot meerder gemeenzaamheid aangemoedigd. 'Mijn vlegel begint al deerlijk te roesten, het wordt hoog tijd dat ik hem op de koppen der heidenen glimmend schuur. Daar begint het zeil al te labberen. We zullen te avond niet veel verder meer komen.'

Inderdaad minderde de wind en met moeite sleepten de zware koggen zich nog voort, terwijl inmiddels de schemering over de zee neerdaalde.

'Het best zal zijn in de naaste haven te ankeren,' zei de gezagvoerder van het schip, op heer Okko toetredende.

'Wat verder krijgen we een geschikte ankerplaats,' hernam de Geldersche edelman, 'de reede van Santa Maria.'

'Santa Maria,' dus kwam Menko tusschenbeide, 'die stad is naar ik vernomen heb, in handen der ongeloovigen, die haar den heidenschen naam van Hairin gegeven hebben. Ik betwijfel of zij ons wel de gastvrijheid in hun haven verleenen zullen.'

'Daar zullen we weinig naar vragen,' hernam Okko hooghartig; 'zij mogen nog blij zijn, dat wij ons vergenoegen met in hun haven het anker te werpen.'

'Maar als zij dat beletten?'

'Dan zullen zij weten met Friezen te doen te hebben,' zei Okko kortaf, en een gemompel van instemming ging op uit de groep van edelen, ridders en schildknapen, die zich allengs om hem verzamelde.

'En met onze bogen en slingers kennis maken,' voegde Roorda er voor zich zelven bij.

'De eerste, die ons aan boord komt, krijgt mijn vlegel naar den kop!' bromde Hajo.

De gezagvoerder achtte het raadzaam de overige scheepsvoogden van het plan om te ankeren te verwittigen, daar het snel invallen van den avond tot spoedig handelen noopte, en weldra klonk van schip tot schip het geroep over de donkere watervlakte. De eerste kogge draaide de haven binnen, door vier en twintig der overige gevolgd. De anderen schenen in de duisternis afgedwaald, want zij waren niet meer te beroepen, en booten, die uitgezonden werden om ze te zoeken, keerden onverrichter zake terug.

1) Schotanus, Gesch. v. Friesland, blz. 123.

Het was volslagen donker, toen de vijf en twintig schepen in de eenzame haven het anker hadden uitgeworpen. Daar de stad op aanmerkelijken afstand lag en men hen daar niet scheen opgemerkt te hebben, vonden zij niet den minsten tegenstand en rustig begaven de manschappen zich naar kooi.

‘De anderen zullen morgen wel komen opdagen,’ zeiden zij.

En werkelijk, toen de morgen grauwde, konden zij met blijdschap hun afgedwaalde tochtgenooten begroeten. Aanstonds werd zeil gemaakt om gezamenlijk de reize te vervolgen, maar helaas, de zeilen bleven slap bij den mast neerhangen en ternauwernood deed het ochtendkoelte de rimpels fladderen.

‘Ziedaar een verloren dag, dien wij best konden besteden om de Saracenen eens aan land te gaan bestoken,’ zei Hajo.

‘Is het geen schande,’ vroeg Jaricho, ‘te moeten denken, dat gindsche stad, eenmaal aan onze Moeder Maria geheiligd, nu den ongeloovigen honden tot roofnest dient?’

‘En dat wij rustig voor anker moeten blijven om het aan te zien!’ bromde een ander.

Okko hoorde die opmerkingen aan, terwijl hij over de verschansing geleund, in de verte de stad zag opdoemen, die zich langzaam uit den morgennevel als uit een gazen sluier loswikkelde. Allengs onderscheidde hij haar torens en muren en zag midden uit de dakenmassa een hoog tempelgebouw oprijzen, op welker spits de Halve Maan als een gouden sikkel in de morgenzon glinsterde.

‘Dat zal de kerk zijn van Santa Maria, de patrones der stad,’ merkte Menko op, die aan zijn zijde stond.

‘En op den toren prijkt de Halve Maan in plaats van het Kruis!’ hernam Okko bitter.

‘Wacht!’ zei Roorda, schertsenderwijs zijn boog richtende, ‘dan zal ik er dat heidensche ding afblazen.’

‘Niet te voorbarig!’ dus kwam Menko tusschenbeide, ‘in het Heilig Land zullen uw pijlen u beter te stade komen. Laten de ongeloovigen ons ongemoeid, dan kunnen wij, zoodra de wind draait, rustig verder zeilen. Gij weet dat het de wil des Heiligen Vaders is, dat wij ons onderweg niet ophouden.’

‘En dus moeten we het kalm aanzien, dat daar de Halve Maan ons in de oogen blikkert, waar het kruis moest pralen,’ mompelden de ongeduldige krijgers. Aller blikken bleven onophoudelijk gevestigd op de stad, wier torens en muren zich uitdagend uit het stille berglandschap verhieven. Ternauwernood viel er eenige beweging te bespeuren binnen die grauwe steenmassa en de Friezen tuurden zich de oogen uit om op de wallen een in het zonlicht flikkerende kling of een kleurig vaandel te ontdekken.

‘Het best was dat we eens een kijkje van naderbij namen,’ meenden de wakkere schildknapen, in jeugdigen overmoed.

‘Die kennismaking zou kunnen tegenvallen,’ waarschuwde heer Wouter, ‘want Santa Maria is een sterke stad, aan twee zijden door water omringd, en de wal, die zooals ge ziet, geducht met torens bezet is, moet zoo breed zijn dat twee ruiters op zijn kruin kunnen wedrennen. Maar des te grooter eere zou het zijn, als wij er den Saraceen uit konden verjagen en de stad aan Maria en de Christenheid mochten teruggeven.’

Okko bewaarde het stilzwijgen, maar zijn oog schoot vonken, terwijl hij de strijdlustige taal aanhoorde van zijn reismakkers, die onrustig op en neer drentelden en ongeduldig met de wapenen rinkelden, telkens grimmiger blikken slaande op de stad, waar de Halve Maan hun tergend in de oogen flonkerde. Op al de schepen heerschte dezelfde krijgshaftige beweging, en niet overal kon Menko's bedarend woord zich doen hooren.

‘Waartoe,’ vroeg hij, ‘zouden wij ons te Lissabon van onze gezellen hebben afgescheiden, zoo wij toch hier ons lieten ophouden door een ongewissen strijd?

Elk oogenblik kan de wind opsteken; houden we ons bereid om bij de eerste bries de zeilen te hijschen en den steven te wenden naar het Heilig Land.'

'En in afwachting daarvan zouden we hier werkeloos voor anker blijven, terwijl ginds de Saraceen ons achter zijn muren bespot?' vroegen de krijgers, ongeduldiger naarmate de dag verliep.

'Zijn dat nu die dappere Friezen? zullen ze vragen. Een ganschen dag liggen zij in de haven en wagen zich geen oogenblik van hun koggen uit louter schrik voor de Halve Maan.'

'Mag het gezegd worden dat de Friezen, wier vaderen Lissabon en Silves hielpen veroveren, rustig voor Santa Maria ankerden zonder een hand uit te steken om den heiden daaruit te verjagen?'

'Weg met de ongeloovige honden, die zich in het heiligdom onzer Lieve Vrouwe hebben durven nestelen!'

'Schande over ons, zoo wij den Saraceen lieten huizen in haar heilige stede!'

'Waartoe nog langer gemard met den aanval! Moeten wij wachten tot de vijand zelf de vloot bespringt?'

'Daar is hij al!' riep Okko's schildknaap. 'Ziet ge ginds dat geflikker van lansen en schilden?' vroeg de jonkman en wees met gestrekten arm landwaarts in, waar inderdaad een beweeglijk glinsteren tusschen het groen van boschjes en heuvelen de nadering eener strijdmacht scheen aan te kondigen. Aller oogen volgden de aangewezen richting; onstuimig sprongen de krijgers op.

'De vijand in aantocht! Te wapen! God wil het!' Dus barstte op eens in jubelende kreten de strijdlust los, den ganschen dag door den tergenden aanblik der vijandelijke veste, het nutteloos wachten, de onderlinge opwinding en zelfs Menko's bedarende pogingen geprikkeld. Gelijk het vuur, dat langen tijd in het binnenste van een vulkaan samengeperst, onrustig naar een uitweg woelende, zich eindelijk onder daverend geraas met onbedwingbare kracht baan breekt, zoo brak met geweld de lang bedwongen geestdrift der Friesche krijgers los.

'God wil het!' weergalmde de kreet van alle zijden. De zwaarden vlogen uit de scheede; de schilden kletterden; boogschutters en slingeraars grepen naar hun wapenen; anderen zwaaiden hun vervaarlijke bijlen en Hajo liet zijn ijzeren vlegel rammelen. De banieren werden ontplooid en mengden de opwekking hunner schitterende kleuren in het schetterend wapengedruisch. Een zelfde bezieling had op eenmaal de gansche vloot aangegrepen. Als bij tooverslag waren de logge slaperige koggen herschapen in een drijvend leger met strijdhaftig opgeheven wapenen en wapperende banieren.

'Ten strijde! God wil het!' weergalmde het strijdgeroep van het eene einde der vloot tot het andere over de ruischende wateren. De gezagvoerders wilden raad houden, maar daar was geen tijd meer toe; in teugellooze aandrift drong alles tot den strijd. Van de verst afgelegen schepen werden reeds booten afgelaten; elders sprongen de ongeduldigen te water om zich onder luide kreten strandwaarts te spoeden.

Vragend zag Okko, onder wiens kalm uiterlijk de blakendste geestdrift gloeide, zijn broeder Menko aan. De monnik sprong op een verhevenheid, vanwaar de witte gestalte heel het dek overheerschte.

'Mannen, broeders!' riep hij, 'het is Gods geest die u aandrijft, zijn vijanden te bevechten. Niet langer wil ik u terughouden van den strijd. God wil het!'

'God wil het!' herhaalde Okko, opspringend van vreugde, en op hetzelfde oogenblik kwam Roorda, die vlug als een kat in den mast geklauterd was, juichend daaruit neergegleden met den palmtak van Poptatus in de hand, dien Okko van hem aannam en zegevierend rondzwaaide.

'Doch zoo wij het zwaard uit de scheede trekken,' ging Menko voort, 'dat het geschiede onder aanroeping van Haar, wier stad wij op de ongeloovigen gaan heroveren. Knielt neder en bidt dat de machtige Maagd met ons zij.'

En terwijl de monnik in het lange witte gewaad de hand over de hoofden uitstrekte, zonken al de opgeheven wapenen neer; deemoedig knielden de krijgers op het dek en bogen de hoofden tot een stil gebed, dat zich

van schip tot schip voortplantte. Het was of van Menko's uitgebreide armen een kracht uitging, die heel dat te wapen vliegende leger ter aarde boog om te bidden. Plechtige stilte daalde neer over de gansche vloot, die straks nog daverde van een gedruisch, dat de plompe koggen deed schommelen en de zee tot in haar diepten beroerde. En op den maatslag der golven ruischte weldra ver over de wateren het vrome gezang der kruisvaarders:

Ave, Regina coelorum,
Ave, Domina Angelorum.
Salve, radix, salve, porta,
Ex qua mundo lux est orta.

‘En nu moedig ten strijde! God wil het!’ dus besloot Menko zijn opwekking na het gebed.

‘God wil het!’ herhaalde Okko, het paard bestijgend, door zijn schildknaap aangebracht. ‘Ter zege met Poptatus voor Maria!’ riep hij, den palm zwaaiend, en sprong met het moedige dier over de verschansing in de golven om half zwemmend, half wadend het land te bereiken, gevolgd door het heele leger, dat in woeste drommen achter hem aanstormde met vliegende vanen en opgeheven zwaarden en bijlen, speren en kolven, land en zee vervullend met hun strijdgeroep.

Het leger der Saracenen rukte inmiddels nader, maar de Friezen lieten het den tijd niet, de kust te bereiken. In wilde vaart stoven zij op hen in, Okko Garvema met den wuivenden zegetak voor hen uit. Nog konden de strijders van weerszijden elkaar ter nauwernood onderscheiden of reeds vloog een zwerm van pijlen snorrend de Friezen vooruit. Een laag steenen van de slingeraars volgde en werd beantwoord door een pijlenvlucht des vijands, die deels afstuitte op de zware ijzeren rustingen en lederen kolders, maar ook menige wonde toebracht. De Friezen werden er slechts te meer door aangevuurd en vreeselijk was de schok, toen de beide legers met gevelde lansen en speren op elkander inrenden. Gillend van woede moesten de Saracenen wijken, bij den eersten schok waren hun gelederen doorgebroken, en met zwaarden, bijlen en kolven hakten de Friezen bres op bres in hun dichte drommen Nog vóor er tijd was geweest tot een geregeld gevecht, ontbrandde een woedende worsteling van man tegen man. Als twee onstuimige watermassa's, door een dijk gescheiden, bij het doorbreken van dien dam in woeste warreling door de breuken dringen en bruisend haar golven vermengen, zoo warrelden Friezen en Mooren dooreen in onstuimige wieling, waarboven de ridders, die te paard streden, uitstaken in hun blinkende rusting, het vervaarlijke tweehandszwaard zwaaiend als een bliksemende zeis, die alles rondom hen neermaaide.

En het felst van al woedde het zwaard van den edeling in het dof metalen pantser, met den zwarten wapenrok en het doffe schild aan den arm, die zich links en rechts een baan hieuw door de gelederen des vijands, zijn wapenmakkers aanvurend hem te volgen. Aan zijn zijde hanteerde Hajo den vreeselijken dorschvlegel, die met donderend gerinkel telkens neerkwam en bij elken slag een Saraceen den kop vermorzelde.

Tegen die onbedwingbare krijgers uit het Noorden waren de Mooren, ofschoon in krijgsorde en vlugheid van beweging hun meerderen, niet bestand. De bodem lag weldra bezaaid met hun dooden en gewonden, met de verminkte lichamen hunner snelle paarden, vertreden onder den ijzeren hiel der Friesche strijders. Hun aanvoerder was gevallen en een stoere Fries wapende zich met zijn kromzwaard, na den gevallene eerst daarmee het hoofd van den romp te hebben gescheiden. Tevergeefs drongen zij onder luid krijgsgeschreeuw in telkens dichter drommen vooruit om de Friezen af te slaan; zij zagen zich neergesabeld, verpletterd, vernietigd

onder de zwaarden en bijlen, door de onvermoeide armen hunner vijanden gezwaaid. En maar altijd bleven de pijlen en steenen van schutters en slingeraars dood en verderf zaaien tot in hun achterste rangen. Daar weerklonk als de noodkreet der vertwijfeling het horengeschal, dat het sein gaf tot de vlucht.

Radeloos ijlden zij landwaarts in, achtervolgd door de Friezen, die alles neersloegen wat onder het bereik kwam hunner vervaarlijke knuisten. Slechts de ruiters konden zich op hun snelle Arabische paarden uit de voeten maken. Zij stoven naar alle richtingen uiteen, het gebergte in, begunstigd door den vallenden avond. Weldra was er nergens in den omtrek meer een vijand te zien.

Een langgerekte, luide, jubelende klaroengalm riep de zegevierende Friezen, door de jacht op den vluchtenden vijand naar alle zijden verstrooid, weer bijeen. Zij verzamelden zich rondom den jongen held, die hen was voorgegaan in den strijd en dien allen op dit oogenblik eenparig als hun aanvoerder beschouwden, zonder dat iemand hem de leiding van het heir had opgedragen. Hoog en fier verhief zich zijn slanke gestalte op het snuivende zwarte ros, dat trotsch op zijn berijder den glanzenden kop schudde en het schuim van het blanke gebit spatte. Okko had het vizier van zijn doffen helm opgeslagen en wischte zich het zweet van het voorhoofd. Gelijk altijd sinds zijns vaders dood was zijn gelaat bleek, en die bleekheid kwam nog scherper uit door de tegenstelling met zijn donkere rusting. Maar op dit oogenblik wierp de ondergaande zon over zijn trekken een warmen gloed; een koortsachtige blos van inspanning en opgewondenheid kleurde zijn licht ingevallen wangen en uit zijn donker blauw oog straalde een tintelend vuur.

Als hereenigingssignaal hief hij de vaan omhoog, die hij zich voor den tocht had doen vervaardigen tot een herkenningsteeken voor zijn dienstmannen en volgelingen, een driehoekige banier van lichtblauwe zijde, waarop een groot gouden kruis was geborduurd.

Allengs verzamelde zich het geheele leger om den zwarten ruiter met den azuren standaard; ridders kwamen op hun ros aangedraafd, voetknechten buiten adem toegeloopen. Onder de laatsten, die van de Saracenenjacht terugkeerden, was Hajo, die niet ver van den aanvoerder staan bleef, leunende op zijn vlegel, die nog droop van het bloed.

‘Hoe bevalt u het dorschen van die Turksche tarwe?’ fluisterde Roorda, die aan zijn zijde stond, hem in het oor.

‘Beter dan de slavenarbeid op de deel van heer Wiger,’ mom[p]elde Hajo met welgevallen zijn vreeselijk moordtuig beschouwend.

‘Ook mij is de kennismaking met de Mooren niet tegengevallen. Jammer dat ik al mijn pijlen verschoten heb, maar iedere schicht heeft een heiden den kop gekost. Ik heb er nog maar één, zei hij, zijn koker naziende, ‘en daar ben ik zuinig op.’

Beiden zwegen, daar zij merkten dat Okko spreken wilde.

‘Waar is Menko?’ vroeg hij.

‘Ginds zoekt hij rond of er onder de gewonden ook van de onzen zijn, om hen aan boord te laten brengen en verzorgen,’ zei de oude Wouter. En Okko, in de aangewezen richting ziende, bemerkte in de schemering de witte gestalte, die zich als een troostende engel neerboog over de gevallenen.

‘Zijn er veel aan onze zijde gevallen?’ vroeg hij.

‘In elk geval geen dooden, dat ik weet, maar menigeen zal toch wel een handje geholpen moeten worden om op te staan.’

‘Het was goed als gij u bij mijn broeder wildet voegen om hem ter zijde te staan en tevens toe te zien dat de wapenen en de rusting der verslagenen in veiligheid gebracht worden; die buit kan ons te stade komen.’

‘Zeer gaarne, heer Okko,’ zei de wakkere grijsaard, ‘maar ik had gemeend dat wij het bij deze kleine schermutseling niet zouden laten en nu ook de stad zouden bespringen. Dat gaat in ééne moeite door en daar zou ik graag bij zijn.’

‘Dat begrijp ik, heer Wouter, maar gij hebt voor heden genoeg gestreden; van de grijsheid mag niet dezeltde arbeid gevorderd als van de groene jeugd. Ga dus en draag zorg voor de gewonden en den buit.’

‘En zoek u den kostelijksten halsketen van den rijksten emir uit,’ voegde Zweder de Stichtenaar er met een sluw knipoogje grinnekend bij.

‘Wat!’ riep de grijze edelman uit, verontwaardigd de hand aan den degen slaande, ‘zoudt gij meenen dat ik mij aan het goud van die vervloekte heidenen de vingers zou vuilmaken? Wat vermeet gij u te denken van een Geldersch edelman? Een koopman met een jodenziel gelijk gij moge op goud azen, - klein aan goed, hoog van moed, het zwaard in de hand, dat is het wapen van Gelderland!’

‘Geen twist, mannen!’ sprak Okko, met waardigheid tusschenbeide tredend. Wij hebben geen tijd tot nuttelooze woordenwisselingen. Het avondt snel en vóór de nacht invalt, moet onze zege voltooid zijn. Wij hebben den vijand in het open veld verslagen, onze Heer en zijn heilige Moeder mogen daarvoor gedankt zijn. Thans moeten we den Saraceen achter zijn muren gaan bestoken en hem verjagen uit de stad, waarin hij zich tot schande van Kerstenrijk genesteld heeft. De stad van Maria moet aan Haar worden teruggegeven. Eer de morgen grauwt moet de kruisvaan prijken op de tinne, nu ontheiligd door de Halve Maan. Op mannen, ten strijde voor onze Lieve Vrouwe! God wil het!’

Mèt zwaaide hij de azuren vaan, dat het gouden kruis, door het avondrood gekleurd, als met bloedigen glans allen in de oogen flikkerde.

‘God wil het!’ klonk het donderend uit de duizenden monden, en nog in den vollen roes der overwinning trok het zegevierende leger op naar de stad. Het bleek dat Wouter niet overdreven had, toen hij haar bijzondere sterkte had geroemd. Weldra stuitten de Friezen op een breede gracht, waarachter de wallen en torens in de schemering als spookachtige gevaarten omhoog rezen. Na het water een eind langs getrokken te zijn, vonden ze eindelijk een plek, waar de veste over land te naderen, maar door een geduchten muur beschermd was.

Besluiteloos hielden de legerhoofden een oogenblik raad. Was het wel doenlijk, zonder belegeringstuig zulk een vesting te bespringen? Maar terwijl de aanvoerders in stilte beraadslaagden, dwong het leger in woeste drift tot den aanval.

‘Waartoe gemard?’ riepen de ongeduldigen. ‘Met onze bijlen houwen wij de poort aan spaanders.’

‘En anders nemen we een boom tot stormram.’

‘Wat is dat!’ vroeg opeens Roorda, wiens geoefend schuttersoog zelfs in de schemering de minste beweging niet ontging. ‘Goed dat ik nog een pijl bewaard heb,’ voegde hij er bij, zette de schicht op de strak gespannen pees en legde den boog aan. Dat trok de aandacht zijner gezellen, die nu ook in het oog kregen wat hij zich tot mikpunt gekozen had.

‘Een Saraceen, die langs een touw van den muur afglijdt!’ riepen ze. Maar nauwelijks was het woord hun van de lippen of daar stortte de waaghals, door den pijl van Roorda's welgerichten boog doodelijk getroffen, aan den voet van den muur neer, terwijl het touw, door den schok in heftige slingering gebracht, bleef hangen.

‘Dat is de eerste,’ zei Roorda, en den vaandrig Okko's blauwe kruisbanier uit de hand rukkend, ijlde hij daarmee op den muur toe. In een oogwenk was hij langs het slingerende touw naar boven geklauterd en twee, drie rappe gasten volgden hem, terwijl het heele leger een wijl in ademlooze spanning dat waagstuk gadesloeg.

Nog stonden de hoofden besluiteloos, toen de azuren vaan met het gouden kruis op de tinne van het kerkgebouw verscheen. Het

heilig zinnebeeld, dat met flonkrend gesteente op de zijde was gestikt, vlamde als goud in het laatste schijnsel der ondergaande zon.

'Het kruis op den toren!' riep Okko. 'Nu vooruit! God wil het.'

'God wil het!' daverde de kreet over de heele uitgestrektheid van het leger, dat thans op de veste aanstormde als wilde het den zwaren muur onder den voet treden. Terwijl vijf, zes nog als katten langs het touw opklauterden, hakten de anderen met kolven en bijlen op de zwaar met ijzer beslagen deuren in. Als bij tooverslag gingen zij wagenwijd open. Roorda, die met zijn gezellen de verraste poortwachters had neergeslagen, liet het zegevierende Friesche leger binnen, en hiermee was Santa Maria op de ongeloovigen veroverd.

Het bleek dat de bezetting grootendeels was uitgetrokken om de Friesche vloot aan te tasten, zoodat de Noordsche strijders, na die legermacht vernietigd te hebben, de stad nagenoeg zonder verdedigers vonden. Wat niet onder hun vreeselijke wapenen werd verpletterd, drong in de duisternis langs alle uitgangen op de vlucht, een rijken schat aan oorlogstuig en kostbaarheden voor de overwinnaars achterlatend. Bij den gloed der in vlammen opgaande poorten en torens trok het kruisleger, met buit beladen, in den nacht naar de schepen terug, met luide zegezangen den Hemel dankend voor die eerste luisterrijke overwinning.

EEN WEDREN IN EEN ROMEINSCHEN CIRCUS, NAAR DE SCHILDERIJ VAN ALEXANDER WAGNER.

'Ofschoon de nacht met dikke duisternis den hemel bedekt had,' dus schreef Menko in zijn reisverhaal, voor abt Emo van Bloemhof bestemd, 'zoo getuigden velen, dat zij het beeld der Heilige Maagd in de lucht gezien hadden, als het ware om haar welgevallen te betuigen over de genomen wraak.'[1)]

(*Wordt vervolgd.*)

De aesthetica der Postzegels.

Dat ook de postzegels hun aesthetica hebben, zal hartstochtelijken verzamelaars, die liefdevol ook het minst onbeholpen voortbrengsel der postzegel-graveerkunst in hun album plakken, wel niet gezegd behoeven te worden. Voor hen, die zich met deze lief hebberij niet verledigen, zullen we dit hier met een paar woorden aantoonen.

Bij het postzegel komen in aanmerking de vorm, hetgeen het voorstelt, de samenstelling, teekening, kleur en uitvoering. Wat het laatste betreft, kunnen we alvast zeggen, dat onze nieuwe vijfcents-postzegels met het kopje onzer koningin

1) Aldus het reisverhaal in de kroniek van Emo.

nu juist geen modellen zijn van fraaiheid, en bij die met den kop van Willem III ver achterstaan.

Met het oog op de grootte der postzegels

moest men natuurlijk rekening houden met het gebruik; van den aanvang af overschreed men slechts een enkel maal de afmetingen van 2 en 2 1/2 centimeter, en heeft men zich ook nu nog in de meeste gevallen daaraan gehouden. Het papiertje moest gemakkelijk en vlug opgeplakt kunnen worden, wat men natuurlijk van de 4,5 bij 5.5 centimeters groote krantenzegels der Vereenigde Staten niet zeggen kan. Een oppervlakte van maar even 52 1/4 vierkante centimeter met de tong nat te maken, is dan ook geen kleinigheid! De rechthoekige vorm paste bij de rechthoekige enveloppen, terwijl de aan wijzing van het land en de waarde het gemakkelijkst horizontaal gelezen werd. Terwijl de postzegels zich onder dit opzicht van het ronde geld onderscheiden, werd hieraan, misschien onbewust, het portret van het hoofd van den staat ontleend. Dit portret werd alsdan, ook wegens de analogie, vaak met een kringvormige of ova[l]e omlijsting omgeven.

Het spreekt echter vanzelf, dat het ook hier, zoo wel als bij het volgende, niet aan uitzonderingen ontbreekt, maar juist deze bevestigen, als altijd, den regel.

De portretten op postzegels konden natuurlijk alleen bij monarchieën gebruikt worden. Ook hier vallen echter afwijkingen te vermelden. Merkwaardig is het, dat men in Pruisen alleen tot koning Friedrich Wilhelm IV iconische postzegels had, terwijl de postzegels onder koning Wilhelm I geen portret meer vertoonden. Tot het ontstaan van den Noordduitschen Bond, een tijdsverloop van zes jaar, was daar toch gelegenheid toe geweest; later, toen de post een instelling van den Bond was geworden, natuurlijk niet meer, terwijl ook de postzegels van het Duitsche rijk enkel het gemeenschappelijk zinnebeeld, den adelaar, dragen. Toch konden de afzonderlijke staten van het Duitsche Rijk, zoo zij dit verkozen, postzegels met het portret van den eigen vorst hebben uitgegeven. Merkwaardig is het, dat Beieren, Wurtemberg en Baden geen postzegels met portret gehad hebben, Saksen en Hannover wel. Griekenland, Zweden, Denemarken en Rusland hebben ook nooit postzegels met portret uitgegeven; het eerste heeft den Mercuriuskop, het tweede en derde cijfers, het vierde den gekroonden adelaar. Een anomalie mag het wel heten, dat Noorwegen, in tegenstelling met Zweden, ook postzegels met den koningskop heeft. Dat de Russische postzegels niet met den kop van den czaar prijken, ligt, evenals bij die van Turkije en China, hieraan, dat dit als een ontheiliging zou beschouwd worden van den bovenmenschelijk hoog staanden heerscher. Ook die van Egypte hebben noch het portret van den suzerein, den sultan, noch dat van den onderkoning, maar een sfinx met pyramide, terwijl Turkije de nalve maan met paardenstaart en ster, en China den draak vertoont.

In de voorstelling van koppen, hetgeen over het algemeen als een zinnebeeld van monarchale gezindheid beschouwd wordt, is Spanje wel het verst gegaan, dat den kop van een klein kind op zijn postzegels plaatste. Op de tweede plaats komt ongetwijfeld ons land, dat zijn elfjarig koninginnetje op zijn postzegels heeft afgebeeld. Van den anderen kant is het weer merkwaardig, in een republikeinsch land als de Vereenigde Staten van Noord-Amerika iconische postzegels te vinden. Het zijn hoofdzakelijk portretten van historische personen, wien men aldus koninklijke eer bewees, zonder dat men een gevaar voor de republiek behoefde te duchten. Hetzelfde geval deed zich voor in de Argentijnsche republiek. Echt republikeinsch was het aanggeven der waardecijfers in een grooten cirkel, ovaal of vierkant, zooals Hamburg, Uruguay, de derde Fransche republiek, Zwitserland, Liberia en andere landen gedaan hebben, en reeds in Brazilië tijdens het keizerrijk veel in zwang was. Een veel juister zinnebeeld dan de koppen van de historische presidenten der Unie zijn de vrijheidskoppen, zooals ze hoofdzakelijk door de Fransche republiek in haar eerste jaren gebruikt werden. Griekenland, met den reeds vermelden Mercuriuskop en Chili met het portret van Columbus, waaronder het opschrift Colon, nemen een heel bijzondere plaats in. Een vrouwenkop hebben tegenwoordig bijna alleen Engeland en zijn koloniën; aan de oude Spaansche postzegels denkt men haast niet meer. De Engelschen zijn niet moede geworden, allerlei omlijstingen om het beeld hunner koningin op de postzegels aan te brengen: vierkante, ronde, ovale, zeshoekige, achthoekige, gebroken, spherische driehoeken, enz. enz. Altijd blijft het de jeugdige, achttienjarige vorstin die in 1837 den Engelschen troon besteeg; de poging van Newfoundland om de oude dame tot haar recht te brengen, vond geen weerklank, zoodat zij spoedig werd opgegeven. Newfoundland is ook de eenige Engelsche bezitting, die den toekomstigen troonopvolger, den prins van Wales, de eer van het postzegelportret bewees.

Naast de koppen, zijn de wapens de meest gewone voorstellingen op postzegels. Die van Duitschland, Rusland, Turkije en andere hebben wij reeds vermeld. Voor de republieken was de keuze van een wapen als postzegelbeeld bijzonder geschikt. Sommige Amerikaansche republieken hebben ze dan ook met veel phantasie tot in het oneindige gevarieërd. Onuitputtelijk op dit punt waren de Vereenigde Staten van Columbia, die ook sommigen hunner postzegels den elders alleen in Newfoundland en Kaapland aangetroffen driehoekigen vorm gaven, ter onderscheiding daarvan evenwel met drie ongelijke zijden.

Met de wapens komen wij vanzelf op het gebied der compositie. Bij de koppen en hun eenvoudige omlijsting is daar niet veel werk van gemaakt, ofschoon ook aan sommige Britsche postzegels artistieke waarde niet kan worden ontzegd. Over de vrouwenfiguren op de postzegels van Zwitserland, Trinidad, Barbados, de Virginische eilanden, komen wij op de rijkere composities der Amerikaansche postzegels.

De kabeljauw, de rob en het zeilschip van Canada zijn nog betrekkelijk eenvoudig; hooger staan reeds de locomotief, de stoomboot en de ruiter van de Vereenigde Staten, en de vulkaan van San Salvador. Tot een heerlijk berglandschap in een klein medaillon brengt het Bolivia, tot een zeelandschap met driemaster en een rotsige kust, eveneens in een lief maar klein medaillon, Ecuador. Grooter is reeds het zeelandschap bij Costa-Rica; nog fraaier een gezicht op de Andes, met lama's, van Peru, terwijl het hoogste op dit gebied bereikt wordt door een postzegel van Nicaragua van het jaar 1874, die een heele bergketen, tot aan den verren horizon zichtbaar, te zien geeft. Ook de afbeelding op de postzegels van Nevis is zeer kunstig. Zij geeft een godin te zien, die een door een gezellin vastgehouden zieke lafenis verschaft door het water, dat uit een rots ontspringt. Volledige historiebeelden

geven de beide postzegels der Ver. Staten te zien, die de landing van Columbus en de onaf hankelijkheidsverklaring voorstellen.

De postzegel van Guatemala, misschien de fraaiste ter wereld, verdient een bijzondere vermelding. Zijn wapen is een prachtige vogel, die wel iets van een fazant weg heeft, doch dat niet is. De bekende Karl Müller zegt dat deze vogel de hoogst merkwaardige *quesal* of *quetzal* (*pharomacrus resplendens*) is, die van middel-Mexico tot in de bergachtige wouden van Nieuw-Granada gevonden wordt, waar hij zijn woning tot op een hoogte van 2000 meter boven den waterspiegel opslaat. Het op de postzegels afgebeelde exemplaar van deze vogelsoort heeft een lengte van meer dan veertig centimeter. De goed ontwikkelde dekveeren van zijn vleugels en staart zijn smaragdgroen, terwijl borst en buik van het verblindendste scharlakenrood zijn. De vier middelste staartveeren zijn zwart, de overige wit. Op zijn kop draagt de vogel een soort van rijk ontwikkelde pluim. Natuurvorschers verklaren, dat geen vogel der oude of nieuwe wereld dezen in rijkheid en pracht van kleuren overtreft, of ook maar evenaart. Reeds in den tijd van het oude Mexicaansche Rijk onder Montezuma werd deze vogel als schatting geleverd, en de eerste Spanjaarden waren over zijn schoonheid zoo verbaasd, dat zij hem *Pito real*, d.i. koninklijken vogel noemden.

Het doel der postzegels, een papier van waarde te zijn, vereischte een bijzonder fijne, nauwkeurige uitvoering, ten einde zooveel mogelijk namaak te voorkomen. Door de scherpte van teekening munten vooral uit de Amerikaansche postzegels, inzonderheid die van Costa-Rica, Nicaragua en Ecuador; door een zeer schoone plastiek der koppen sommige postzegels der Vereenigde Staten, zoodat men meent, kleine marmeren busten voor zich te zien. De kleur der postzegels is zelden zwart; de oude Engelsche en Belgische van deze kleur zijn zeer zeldzaam. Blauw en rood, verder nog geel en groen, zijn de meest gewone postzegelkleuren. Sommige postzegels hebben meer dan één kleur, zoo bijv. die van Helgoland, welke met rood, wit en groen prijken, die van Rusland, welke geel en bruin, of blauw en grijs zijn; terwijl ook de beide bovengenoemde historische postzegels der Unie elk twee kleuren hebben. Zonderling mag wel de inval van Zweden genoemd worden, een zijner postzegels door een diagonaal in een blauwe en in een bruine helft te verdeden.

Nog zeer veel zou over de aesthetica der postzegels gezegd, ja, een heel boek daarover geschreven kunnen worden. Bovenstaande maakt dan ook op niets minder aanspraak dan op volledigheid.

Vineta.*)

Uit der waatren diepe, diepe gronden
   Klinken avondklokken dof en mat,
Om ons wondre sagen te verkonden
   Van de aloude en schoone wonderstad.

In den schoot der Oostzee neergezonken,
   Bleef haar puinhoop op den bodem staan;
Hare tinnen laten gouden vonken
   Soms weerkaatsend langs de golven gaan.

*) Aan de Noordoostelijke kust van het eiland Usedom ziet men, bij rustig weder, op den bodem der zee uitgestrekte, blanke steenhoopen schemeren, die het volksgeloof meent te moeten houden voor de puinen van Vineta. Vóór meer dan duizend jaren - zoo meldt de sage - riep deze stad, toenmaals de grootste en rijkste van alle Europeesche steden, door hare misdaden en haar ongeloof Gods wraak over zich af en verzork in de golven der zee. Veel van dit alles heeft men lang voor waarheid gehouden; latere ravorschingen brachten evenwel aan het licht, dat al wat men van het vroeger bestaan der stad verhaalt, even gefingeerd is als de legenden, die de volkspoëzie in den loop der eeuwen om Vineta's denkbeeldige puinen geslingerd heeft.

En de visscher, die in stil gepeize
   Eens dat toovren zag van 't flonkrend goud,
Richt zijn hulkje er henen reis op reize,
   Schoon een klip er dreigend nederschouwt.

Uit des harten diepe, diepe gronden
   Stijgen dikwijls tonen dof en mat,
Die, als wondre sagen, mij verkonden
   Wat dat hart weleer heeft liefgehad.

Van een schoone wereld daar verzonken
   Bleef de puinhoop op den bodem staan,
En herinring laat haar hemelvonken
   Soms weerkaatsend door mijn droomen gaan.

O, dan drijft me een machtig, zoet verlangen
   Naar hetgeen mijn hart heeft liefgehad,
En het is als roepen englenzangen
   Mij terug in de oude wonderstad.

A.C. VAN ROERMOND.

Naar Wilhelm Müller.

Een dertigjarige grijsaard.

Ik woonde te Boston. Zekeren dag begaf ik mij van mijn woning naar het bureau, toen ik een heer bemerkte die aan de kaai heen en weer wandelde. Gewoonlijk ben ik op dezen weg zoozeer in gedachten verdiept, dat ik langs de woeligste menschenmenigte kan voortschrijden zonder op iets anders dan aan mijne zaken te denken; deze wandelaar trok echter mijn aandacht. Zijn oogen waren zonder glans en zijn haren, wier lange krullen tot de schouders reikten, wit als sneeuw. Die oogen en haren pasten een hoofd van zestig jaren terwijl al het overige den vreemdeling als een man van nauwelijks dertig deed kennen. Zijn jeugdige houding en vlugge tred vormden een levendig contrast met zijn eerbiedwaardig hoofd. Onwillekeurig kwam bij mij de zonderlinge gedachte op dat hij of oogen en haren of het overig gedeelte van zijn lichaam aan een ander had ontleend. Hij had het uitzicht van een Amerikaan ten minste wat het hoofd betreft, want dit was het hoofd van een echten Yankee. Nog voor ik den ingang der Parkstraat had bereikt dacht ik reeds aan andere dingen, maar in den loop van den dag kwam nog menigmaal de gestalte van den man met witte haren en jeudige houding mij te midden mijner bezigheden verstrooien.

Den volgenden morgen ontmoette ik hem weder op de kaai. Op de steenen balustrade geleund beschouwde hij twee bootjes, die door een paar straatjongens van hun palen waren losgemaakt en waarmede zij thans lustig over de golven roeiden tot groote verontwaardiging der eigenaars die van het strand hun een vloed van bedreigingen en scheldwoorden naar het hoofd wierpen. De oude jongeling zag er bedroefd uit; toch bemerkte ik dat zijn oogen straalden, toen het scheen dat de scheepjes naar de kaai wilden terugkeeren.

Toen ik hem aldus aanschouwde dacht ik: Ook hij heeft misschien vele schepen bezeten, machtige groote koopvaardijbooten, die den wijden oceaan zijn ingevaren en nimmer teruggekeerd, of misschien is dit kinderspel een beeld zijns levens. ‘Deze man heeft zonder twijfel een merkwaardigen levensloop gehad, hoe kort hij ook geweest zij,’ sprak ik halfluid tot mij zelven en wilde mij verwijderen toen ik plotseling den heer B. ontwaarde die achter mij stond en mijne woorden had opgevangen.

'Wil ik u zijn geschiedenis verhalen?' vroeg hij mij.

'Zoo, kent ge ze?'

'Niet geheel en al, maar ik zou u een paar interessante episodes uit zijn leven kunnen vertellen. Ik was juist te Parijs, toen men hem levend begroef.'

- 'Is hij levend begraven geweest?'

- 'Nu ja, begraven eigenlijk niet, maar er is hem toch iets gebeurd dat op hetzelfde neerkomt. Heb je een oogenblikje tijd, dan gaan wij op gindsche bank zitten en ik zal u een verhaal mededeelen waarvan uw haren te berge rijzen.'

‘In een Parijzer salon, welks hooge vensters op de *place Vendôme* uitzagen, zaten drie personen: de heer Dorine, die met den rug naar het raam gekeerd een dagblad las en van tijd tot tijd zijn lectuur staakte om zijn gouden bril af te wisschen; de jonge juffrouw Dorine en een jeugdig Amerikaan. In dien tijd was in geheel Parijs geen gelukkiger sterveling dan Philips Wentworth en iedere dag was voor hem zoo zalig dat hij het niet waagde aan den volgenden te denken. Wat kon de toekomst hem nog aanbrengen, wat hem rooven? Zoo vroeg Wentworth zich af. En toch toen hij om negen uur van Juffrouw Julie afscheid nam, straalden zijne oogen niet meer en men had hem nog nauwelijks voor den gelukkigsten mensch van Parijs gehouden ofschoon hij het in waarheid was; in iedere buitengemeene vreugde mengt zich een gevoel van droefgeestigheid, vrees en bezorgdheid voor het toekomende.

De heer Dorine, die zooals ik zooeven verhaalde een dagblad las, legde het neer en zeide: ‘Als het huis waarlijk zoo mooi is, raad ik u aan het terstond te gaan bezichtigen. Ik zou u wel daarheen begeleiden, maar oprecht gesproken, wijl ik u den vogel geef, is het uw zaak het kooitje uit te kiezen. Vergeet echter niet dat wij morgen avond naar den schouwburg gaan en ge dus voor acht uur terug moet zijn. Adieu, tot morgen!’

En de oude nam den krant wederom op en hervatte zijn lezing terwijl Julie haar verloofde tot de deur uitgeleide deed.

Den volgenden morgen zat Philips in den trein naar Rambouillet. Daar steeg hij af en bereikte na een wandeling van een half uur het buitengoed, dat hij wenschte te koopen. Geheel den dag besteedde hij om het huis, de stallen, het park en de bosschen te bezichtigen en keerde met den trein van zes uur naar de hoofdstad terug.

Toen hij uit de verte Parijs wederom aanschouwde met zijn honderden torenspitsen en zijn hemelhooge gebouwen, kwam het hem voor of hij jarenlang op reis was geweest. Aan het station sprong hij in een huurkoets en liet zich naar zijn hôtel rijden. Hier vond hij brieven op tafel liggen maar gunde zich niet eens den tijd de adressen te bezien. Snel verwisselde hij van kleederen en spoedde zich naar de *place Vendôme*. Hij schelde aan het huis, waar hij een dag te voren zich zoo gelukkig had gevoeld, een dienaar deed open en ontlastte hem van stok en hoed met een deftigheid die Philips van hem niet gewoon was.

‘Mijnheer,’ sprak de knecht, ‘kan u op dit oogenblik niet ontvangen; hij heeft mij gelast u naar het salon te geleiden.’

‘Is de juffrouw....’

‘Ja, mijnheer.’

‘Alleen?’

‘Alleen, mijnheer’ antwoordde de bediende, terwijl hij Philips met verbaasden blik aanstaarde wijl deze bij het woord ‘alleen’ zijn vreugde niet kon verbergen. 't Was voor het eerst dat hem een vertrouwelijk gesprek met zijn verloofde werd toegestaan. Tot heden had hij Julie slechts in bijzijn van haar vader of een ander familielid mogen spreken. De Parijsche dames onderhouden nooit zoo stipt de etiquette dan wanneer zij verloofd zijn.

Philips vloog de trap op, ijlde door de voorkamer die met den geur van Julie's lievelingsbloemen was vervuld en opende langzaam de deur van het salon. Het vertrek was geheel in het duister gehuld.

Aan den voet van een reusachtigen kandelaar aanschouwde hij op een kleine verhevenheid een lange zwarte kist en daarnaast op een tafeltje een kruisbeeld, twee gewijde kaarsen en eenige witte rozen: Julie lag als een lijk voor hem.

Een hartverscheurende gil ontsnapte aan Philip's borst. De vader komt toegeloopen om hem tot kalmte te stemmen. De ongelukkigen vinden geen woorden om elkaar te troosten, zij vallen weenend en snikkend in elkanders armen.

Wat was tijdens de afwezigheid van Wentworth voorgevallen?

Den avond te voren had Julie zich naar gewoonte vroegtijdig in haar slaapkamer teruggetrokken en haar kamenier verzocht haar om zeven uren te wekken. Op den bepaalden tijd trad deze het slaapvertrek binnen; juffrouw Dorine zat geheel gekleed in een leuningstoel en scheen te slapen. Het bed was nog opgemaakt en de kaars geheel verbrand. Toen de kamenier hare meesteres wilde wekken bemerkte zij dat het arme meisje sinds verscheidene uren had opgehouden te leven.

De brief, dien men Philips had gezonden om hem voor te bereiden, lag onopengebroken op de tafel in zijn hotel, en de bediende die hem binnenliet, achtte het overbodig hem de schrikkelijke tijding mede te deelen, zoodat de slag den jongeling op de wreedste wijze trof.

De rijkdom, de schoonheid, de verloving van juffrouw Dorine maakten dat bijna de heele stad over haar overlijden sprak en eenieder innig medelijden gevoelde met den ongelukkigen jongeling, wiens levensgeluk zoo plotseling was verwoest. Een talrijke menigte woonde den lijkdienst in de kerk bij en bijna alle aanwezigen volgden de jeugdige doode naar het kerkhof van Montmartre waar zij in het familiegraf zou worden bijgezet.

DE GELUKZALIGE LOUIS-MARIE GRIGNON DE MONTFORT.

De stoet hield voor de ijzeren deur van den grafkelder stil en de naaste familieleden traden met de kist in de groeve. Ook Philips had het stoffelijk overschot zijner geliefde begeleid. In stomme smart verzonken leunde hij tegen den wand en toen de kist in de gemetselde holte was geplaatst, bemerkte hij niet dat alle aanwezigen vertrokken en de ijzeren deur na hun uittreden werd gesloten.

Algeheele duisternis omgaf hem, toen Philips de oogen opende. Waar bevond hij zich? In een oogwenk begreep hij zijn toestand. Hij was levend begraven.

De jonge Amerikaan paarde aan een gevoelvol hart en ietwat flegmatieke natuur een buitengemeene sterkte van karakter, die hem geschikt maakte in beslissende oogenblikken met kracht en koelbloedigheid tegen de zwaarste moeielijkheden te kampen. De vrees voor den dood had wellicht ieder ander wanhopig gemaakt; bij hem ontwaakte de wil met al zijn kracht.

Wijl hij een groot liefhebber was van rooken droeg hij steeds lucifers in den zak. Hij moest er verscheiden aansteken alvorens hij het kaarsje, dat hij in de hand hield bij het ingaan der groeve en dat later op den grond was gevallen kon terugvinden. Hij stak het aan en zag rond of hij ergens een uitweg kon ontdekken. Gelukte het hem de deur open te breken dan was hij gered. Hieraan viel echter niet te denken: zij was geheel van ijzer en zorgvuldig gesloten. Hij blikte met starre oogen in de

vlam der kaars maar sprong eensklaps op en blies het licht uit. Misschien hing zijn leven van deze kaars af. Hij herinnerde zich in het verhaal van een schipbreuk gelezen te hebben, dat een reiziger van een pakje vetkaarsen dat toevallig was gered, verscheiden dagen had geleefd. Tot dit middel zou ook hij zijn toevlucht moeten nemen om zijn leven te redden of minstens te verlengen.

Nog een lucifer stak hij aan en zag op zijn horloge. Het stond stil op elf uur; was dit elf uur in den morgen of elf uur in den avond? De stoet had om tien uur de kerk verlaten; hoeveel uren waren sinds verstreken? Hoelang had hij in bewustloozen toestand tegen den muur van den grafkelder geleund? Hoezeer speet het hem niet in staat te zijn de uren te tellen die voor den ongelukkige als slakken voortkropen.

Verder dacht hij over zijn toestand na, dreigender beelden rezen voor hem op. ‘Mijn vrienden’ zoo dacht hij, ‘zullen ongetwijfeld mijn verdwijnen bemerken en een onderzoek naar mij instellen, maar wie zal de gedachte krijgen een levende onder de dooden te zoeken? En toch, had men hem niet het laatst op het kerkhof gezien? Als de politie slim was moest zij hem daar zoeken. Was er niets meer in de groeve te doen? Zou de heer Dorine niet komen om frissche bloemen bij de doode te plaatsen? Dit alles kon geschieden, maar wanneer? Gewis, als het te laat zou wezen en hij reeds den hongerdood zou zijn gestorven.

Hij nam zijn mes en verdeelde de kaars in vier stukken.

‘Dezen avond,’zoo dacht hij, ‘zal ik het eerste gebruiken, morgen het tweede, morgen avond het derde, overmorgen het vierde en dan - beveel ik mij aan Gods genade.’

Gewoonlijk had hij weinig eetlust, thans gevoelde hij den honger in zeer hevige mate. Langen tijd bood hij wederstand aan het hevig verlangen zijn eersten maaltijd te nemen. Naar zijn berekening was het middernacht toen hij het eerste gedeelte van zijn kaarsje verteerde; 't smaakte hem walglijk, maar stilde een weinig zijn honger. Daarna gevoelde hij zich zeer koud. Hij liep heen en weder om zich te verwarmen en wilde zich eindelijk nederzetten om te slapen. Dit kon hem niet gelukken, welke moeite hij hiertoe aanwendde. Een verkwikkende slaap ware hem een weldaad geweest, want hoe meer hij in wakenden toestand over zijn ongeluk nadacht, hoe vreeslijker zijn verbeelding het hem voorspiegelde [h]oe meer hem de moed ontzonk.

De zonderlingste gedachten daagden op. Sinds lang verstomde stemmen spraken tot hem lang vergeten woorden; beelden uit zijne kindsheid rezen geheel duidelijk voor zijn geest. Gansch zijn leven ontrolde zich als een panorama voor zijn oogen.

Zoo bracht hij, naar zijn meening, verscheiden uren in diep gepeins door.

‘'t Moet vijf uur in den morgen zijn’ sprak hij zich toe, ‘misschien verguldt de zon de torens der Notre-Dame of misschien omhult de nevel Parijs met een grauwen mantel. Parijs! Het is slechts een droom voor mij! Hoe nabij en toch hoe ver zijn de boulevards waarlangs ik pleegde te wandelen! O leven, gij zijt slechts een aaneenschakeling van rampen!’

Philips werd door koude, honger, en duisternis overweldigd. Zijn moed nam met zijn krachten af. Hij zonk op den grond en was niet meer in staat op te staan. Toen hij eindelijk uit zijn bezwijming ontwaakte - hoe lang had zij geduurd? - at hij het tweede stukje zijner kaars.

De minuten werden uren. Hij stond op, liep heen en weder en zette zich daarna weer op den grond. Meer dan eens bekroop hem de bekoring zijn hoofd tegen den muur van den kelder te pletter te stooten. Intusschen had hij om niet te spoedig zijn krachten te verliezen ook het derde gedeelte van zijn kaarsje verteerd. Het oogenblik waarop hij meende van honger te zullen omkomen kwam nader en nader. Zijn leven hing nog slechts af van dat kleine witte stukje dat hij in de hand hield. Deze gedachte verwekte hem een nieuwen aanval van zijn geduchten vijand. Juist stond hij in beraad of hij dit laatste levensmiddel zou verbruiken toen eensklaps de deur werd geopend en de hooge gestalte van den heer Dorine zich op de trap vertoonde.

Toen men den in onmacht gevallen Philips uit de groeve droeg waren zijn haren sneeuwwit en toen hij twee uren later de oogen opende hadden zij hun voormaligen glans verloren.

‘En hoelang was hij in den grafkelder geweest?’ vroeg ik mijn vriend.

‘Niet meer dan een uur en twintig minuten,’ antwoordde hij lachend.

Ik kon dit verhaal niet meer vergeten; waarlijk de heer Wentworth had droevige, vreeselijke dagen gekend. Geen wonder dat ik thans het zonderling contrast van een grijsaard en een jongeling in hem ontmoette! Tachtig minuten waren hem zoo ontzettend geweest dat ze hem als twee lange dagen hadden toegeschenen. Ik gevoelde thans een nog inniger sympathie voor hem dan te voren en ik verlangde niets vuriger dan met den ongelukkige een gesprek aan te knoopen.

Zekeren dag trad ik stoutmoedig op hem toe. ‘Mijnheer Wentworth’ zeide ik hem ‘ik....’

‘Ik heet niet Wentworth,’ antwoordde hij op barschen toon, ‘mijn naam is Jones’ en hij keerde mij zeer onvriendelijk den rug toe.

Later vernam ik dat mijn vriend mij een sprookje had verteld om mij een poets te bakken. De oude jongen was de aannemer der publieke werken die aan de kaai geschieden en daarom ontmoette ik hem zoo vaak op die plaats.

Bij de Platen.

Drijfjacht op hazen in de nabijheid van Berlijn.

- Wat voor vorstelijks er steken kan in het wreede vermaak, de onnoozele haasjes op een hoop in de engte te drijven en ze dan in massa meedoogenloos neer te schieten, is voor ons gewone stervelingen niet zoo licht te vatten; maar zeker is, dat dergelijke drijfjachten een liefhebberij zijn, waaraan bij voorkeur het keizerlijke hof van Berlijn het hart ophaalt.

Hoe zulk een jacht in het werk gaat behoeft voor den oplettenden beschouwer van ons plaatje geen verklaring. Over een uitgestrektheid van een paar uren in het rond vormen de jagers met hun helpers een soort van cordon, dat telkens nauwer wordt toegetrokken. Aldus van alle zijden door geschreeuw opgejaagd, worden de arme haasjes ten slotte op een hoop bijeengedreven, en stuiven radeloos van het eene eind naar het andere, zonder ergens een uitweg te vinden. Daar voor de jacht gewoonlijk een dag wordt uitgekozen, dat het veld met sneeuw bedekt is, waarop de vluchtende dieren zich scherp afteekenen, worden zij een gemakkelijke prooi van de jagers, die ze van alle kanten te gelijk hun kogels te gemoet zenden.

Onze gravure geeft een goed denkbeeld van zulk een slachting, die den vorstelijken jagers een uitgelezen genot moet opleveren, doch ons maar een dorper vermaak lijkt in den trant van het stuitende katknuppelen, haansabelen of palingtrekken.

Wedren in een romeinschen circus. -

Hoe groot en schitterend komen ons, daarbij vergeleken, de feesten voor, waarin het oude Rome zich verlustigde, al waren die dan ook veel wreeder en bloediger overeenkomstig de barbaarschheid van het Heidendom.

Zooals men weet, was de *circus* der ouden heel wat anders dan wat wij tegenwoordig onder dien naam verstaan. Het was een inrichting, waar op staatskosten, tot vermaak van het heele volk, wedrennen, dieren- en menschemworstelingen gegeven werden. Zulk een circus was dan ook een monumentaal, ontzaglijk gebouw, bestaande uit een open, langwerpig ronde renbaan, omringd met een amphitheater van zuilenrijen, dat soms over de 50.000 zitplaatsen voor de toeschouwers aanbood. Ja, de geschiedschrijvers spreken van een circus, die 150 000 toeschouwers bevatten kon en waaraan men later nog 5000 zitplaatsen toevoegde. Onder de zuilenrijen aan de buitenzijde was daarenboven nog ruimschoots plaats voor tenten en kramen, waar goochelaars, waarzeggers en kleine kooplui hun bedrijf uitoefenden. Met bewondering aanschouwen wij nog heden de puinhoopen dier trotsche gehouwen.

ABBAS PASJA, DE NIEUWE KHEDIVE VAN EGYPTE.

In plechtigen optocht, met de priesters en hooge staatsambtenaren aan het hoofd, trok men op om dergelijke kampspelen bij te wonen, die dikwijls in gruwzame bloedtooneelen ontaardden. Vuist- en zwaardvechters, worstelaars en loopers streden daar om den prijs en meestal was dat een strijd op leven en dood. Misdadigers en later helaas, ook de Christenen, die als vijanden van den staat werden vervolgd, liet men worstelen met wilde dieren, tijgers en leeuwen, die uit getraliede kooien in de renbaan konden losgelaten worden. Op onze gravure is zulk een getraliede opening zichtbaar.

Het veelvuldigst waren de wedrennen met wagens, waarbij de rijders in vier groepen werden verdeeld. De wedren bestond uit vier en twintig ritten en elke rit uit zeven omloopen om een zuil, aan het eene einde der baan, die te zamen ongeveer anderhalve geographische mijl bedroegen. Elke groep maakte zes ritten, drie des voormiddags en drie des namiddags. De tweeraderige wagens waren zeer licht en stevig en gewoonlijk met twee of drie, soms ook met vier paarden naast elkaar bespannen.

Door een zeil waren de toeschouwers tegen de zon beschut en een steenen muur ter hoogte van vijftien voet scheidde hen van de renbaan, wat wel noodig was ter voorkoming van ongelukken. Want in woeste teugellooze vaart snorden de paarden en wagens de renbaan rond, en de wedren liep nooit ten einde zonder dat er aan menschen of paarden dooden vielen. Nog veel bloediger ging het natuurlijk toe bij de worstelingen met wilde dieren.

Zulk een wedren met de hartstochtelijke deelneming van het bloeddorstige volk wordt ons voorgesteld door het tafereel in dit nummer, dat het schilderachtig, maar vreeselijk schouwspel met aangrijpende kracht weergeeft. De schilder van dit belangwekkend historiestuk is Alexander Wagner, een historieschilder uit Hongarije, die sedert 1866 als leeraar in het schilderen werkzaam is aan de Munchener academie.

De gelukzalige Louis-Marie Grignon de Montfort

- De fraaie beeltenis, welke de voorlaatste bladzijde van dit nummer siert, stelt ons voor den eerbiedwaardigen dienaar Gods Louis-Marie Grignon de Montfort, den heiligen priester-missionaris die kort geleaen door onzen H. Vader plechtig in de rij der gelukzaligen is opgenomen. Hij was de stichter der inissionnarissen-congregatie van het Gezelschap van Maria en der congregatie van de Dochteren der Wijsheid, waardoor hij ontzaglijk veel heeft bijgedragen tot de verbreiding des geloofs. Bovendien is hij de schrijver van een aantal godsdienstige geschriften, waarom hij door Leo XIII op ééne lijn geplaatst werd met den grooten kerkvader Bernardus.

Liever dan hier enkele beknopte levensbijzonderheden van den gelukzaligen priester aan te stippen, verwijzen wij den belangstellenden lezer naar het werkje *Levensschets van den gelukzaligen Louis-Marie Grignon de Mont-fort*, verschenen bij M. Alberts te Gulpen.

De schrijver schetste ons daarin het apostolaat van den gelukzalige in de bisdommen Saint-Malo, Saint-Brieux, Nantes, Luçon en La Rochelle, en men bewondert den apostolischen heldenmoed van den ijverigen missionnaris, den invloed door hem op het volk uitgeoefend, de bekeering der zondaren door hem bewerkt. Al die feiten, volkomen historisch, levendig verhaald en in overvloed meegedeeld, maken de levensschets bijzonder belangwekkend. Bovendien bevat het werkje uitmuntende vertalingen uit Grignon's geschriften.

De nieuwe Khedive van Egypte.

- Ten slotte biedt dit nummer den lezer gelegenheid kennis te maken met den nieuwen khedive van Egypte, den jeugdigen Abbas Pasja, die door den plotselingen dood zijns vaders eensklaps tot den troon geroepen is, terwijl hij nog bezig was door reizen en het bezoeken der voornaamste Europeesche steden zich die algemeene vorming eigen te maken, welke een vorst onmisbaar is. De zestienjarige kroonprins bevond zich te Weenen, toen het bericht kwam dat zijn vader als een slachtoffer der influenza bezweken was.

Wetenswaardig Allerlei.

Veelbelovende schoolknapen. -

Het schooltoezicht van East Feliciana Parish in Louisiana heeft een verordening uitgevaardigd, die door vele burgers van den staat en de geheele schooljeugd als een hoogst draconische bepaling wordt uitgekreten, maar die ons een denkbeeld geeft van de vroegrijpe ontwikkeling der veelbelovende jonge Amerikaantjes.

De bepaling luidt dat de heeren schooljongens beneden de veertien jaar in het vervolg hun revolvers, Remington-geweren en andere schietwapenen moeten thuis laten en niet meer naar school meebrengen. De onderwijzers die dit in het vervolg mochten toelaten, worden met ontslag bedreigd.

[Nummer 29]

De tocht naar Damiate.
(Anno domini MCCXIX)
door J.R. van der Lans.

XI.

Inmiddels was sinds Okko's laatste bezoek op heer Wigers stinze de linde op het binnenplein al tweemaal groen geworden; tweemaal had ze zich met geurige blanke bloesems getooid, die bij het uitvallen de heele klapbank met een licht beroosde sneeuw hadden overdekt. Voor de tweede maal wierp het loover met elken dag een dichter schaduw over het gezellige plekje; het groen kleurde zich allengs met een gelige tint en weldra prijkten de twijgen met dikke gouden trossen. Spoedig echter taande die luister; het goud werd brons en het geel grauw; de najaarsstormen kwamen en rukten de van kou ineenschrompelende blaadjes af. Nu was de lindeboom haast weer even kaal, als toen hij voor het eerst den sneeuwmantel had afgeworpen.

Uit het venster van haar slaapvertrek had jonkvrouw Mabelia elken morgen die trapsgewijze verandering aangezien, maar wat daarbuiten ook met het jaargetij verwisselde, voor haar bleef alles hetzelfde.

TUSSCHEN ROZENGEUR EN MANESCHIJN, NAAR DE SCHILDERIJ VAN J. VON WODZINSKI.

Sinds Okko zonder afscheid van haar was heengegaan, scheen uit haar wereld de zon weggenomen. Alles leek haar even somber en geen lieflijke lentemorgen,

geen heerlijke zomerdag vermocht de wolk te verdrijven die gestadig over haar voorhoofd hing. Haar vroeger zoo helder oog stond mat en kwijnend; de blijde blos was van haar wangen geweken, de opgewekte levenslust van weleer verdwenen.

Droef peinzend sloop de jonkvrouw als een geest door de ruime hallen en gangen van den burcht, als had ze geen deel meer in het bedrijvige leven van het volkrijke huis. Zij vermeed het luidruchtig spel der kleinen en den gezelligen omgang der grooten, kweet zich in stilte van haar huiselijke bezigheden, bezocht gelijk vroeger haar armen en zieken, maar trok zich het liefst terug in de eenzaamheid van haar salet.

Daar kon zij dan uren lang zitten aan het open venster, dat op de voorpoort uitzag, als

was haar de taak opgelegd, te waken over wie daar uit- en inging. Dan ontglipte vaak de naald aan haar vingeren en het borduurwerk gleed haar van den schoot, omdat al haar aandacht op den toegang tot de huizing gevestigd bleef. En menigmaal welde in haar starende oogen een traan op, die als een groote parel langs haar wangen rolde.

Door die voorpoort was Okko verdwenen bij het laatste bezoek, dat hij aan de stinze bracht. Met haar vader en het heele burchtgezin had ze hem tot op de brug uitgeleide gedaan. En sinds had ze nooit meer het geluid zijner stem mogen vernemen; nimmer had ze hem meer aanschouwd, ja toch eenmaal, in den zwarten rouwdos, te Dokkum, bij de kruisprediking, maar toen reeds behoorde hij haar niet meer. Hij had zich als strijder des Heeren aan Christus gewijd. Met welk recht dacht zij dan nog aan hem? Was het niet zondig hem aan God te willen betwisten? O gaarne wilde ze den Heer het offer brengen, dat Hij van haar vorderde, als ze maar wist dat ten minste Okko's hart haar nog toebehoorde, dat hij niet heengegaan was met wrok tegen haar. Wat had ze hem misdreven, dat hij tegenover haar scheen omgekeerd als een blad op den boom? Zou hij haar nooit dat pijnigend raadsel oplossen? Wat moest zij denken van die grievende scheiding, die wreeder was dan de dood?

En tevergeefs pijnde de jonkvrouw zich het hoofd af, tot een blik op den zonnewijzer tegenover het venster haar herinnerde aan haar huiselijke plichten. Het was de tijd voor het noenmaal: zwijgend hervatte zij haar bezigheden in keuken en kelder, gaf in korte maar vriendelijke woorden haar bevelen aan de dienstmaagden en zorgde voor de orde van den dagelijkschen disch.

Heel het burchtgezin met de dienstlieden, die op de stins hun verblijf hadden, kwamen zich om de groote tafel van glad gewreven eikenhout in de burchtzaal neerzetten om na gezamenlijk gebed het middagmaal te nuttigen.

Op zekeren keer nadat de maaltijd afgeloopen en het dankgebed gesproken was, gaf de burchtheer den dienstlieden een wenk zich te verwijderen.

‘En gij kinderen,’ dus wendde hij zich tot de knapen en meisjes, ‘gaat gij wat onder de linde spelen. Ik heb met uw vrouw moeder en Mabelia iets te bespreken.’

Mabelia zag verrast en ongerust eerst haar vader en daarna haar moeder aan, die als verlegen voor zich in haar schoot staarde.

‘Mabelia,’ dus begon Wiger, met een teug uit zijn drinkschaal, ‘het wordt tijd dat het pruilen over den kruisvaarder een einde neme. Ik heb u gezegd hem te vergeten en heer Elter te beschouwen als den u bestemden gemaal: hem heb ik mijn woord gegeven.’

De jonkvrouw trilde op het hooren van den naam, maar onmiddellijk vermande zij zich en sprak op den toon van eerbiedig verwijt:

‘Hoe kondt ge hem uw woord geven, heer vader, terwijl het verpand was aan Okko Garvema! Heugt het u niet meer hoe gij zelf hem hier in de zaal den dronk toebracht op onze spoedige vereeniging?’

‘Dat heugt mij zeer goed, evenals dat hij een paar dagen later zijn besluit bekend maakte om ter kruisvaart te trekken; zóó hield hij zich aan het gegeven woord.’

‘Het was ter vervulling van den laatsten wensch zijns stervenden vaders, en schoon daardoor onze vereeniging uitstel moest lijden, onze verloving behoefde er niet om verbroken te worden. Ik kan niet gelooven dat dit zijn wensch was of dat hij zijn gegeven woord ingetrokken zou hebben.’

‘Ei, ei! zijt ge dan wellicht door hem zelven beter ingelicht?’ vroeg Wiger spotlachend. Mabelia boog het hoofd en wist op deze vraag niet te antwoorden. Wat kon zij zeggen? Geen taal of teeken had zij meer van Okko mogen vernemen. Hoe kon zij volhouden dat hij te haren opzichte niet veranderd was?

‘Mij dunkt,’ kwam ditmaal de moeder tusschenbeide, behoedzaam om het gevoel harer dochter niet te kwetsen en haar gemaal niet te doen opstuiven; ‘mij dunkt dat Okko door zijn wegblijven duidelijk genoeg getoond heeft, dat het huwelijk hem geen ernst was. Meer dan een jaar is er heengegaan eer de kruisvloot uitzeilde, en al dien tijd is hij geen enkele maal op de stins verschenen. In trouwe, ik begrijp niet, Mabelia, hoe ge uw zinnen kunt blijven zetten op iemand, die zich zoo weinig om u bekommert.’

Mabelia staarde in sombere gedachten voor zich. Inderdaad wèl moest zij zich dwaas vinden, den jonkman niet te kunnen vergeten, die haar geen woord van afscheid waardig gekeurd had. Maar neen, zóó kon hij niet omgeslagen zijn. Er moest iets tusschen gekomen zijn, een hoog en heilig beletsel, een vrome belofte, een boete misschien. Als hij weerkeerde, zou hij haar met één woord het raadsel kunnen ophelderen, en dan.... o! nooit zou zij het zich zelve vergeven hebben, hem ontrouw te zijn geworden. Nimmer zou zij den verwijtenden blik kunnen verdragen, waarmee hij vragen zou: hoe kondet gij twijfelen aan mijn trouw?

Al die gedachten verdrongen elkander in haar afgepijnd hoofd en vastberaden sprak zij, meer tot zich zelve dan tot haar ouders:

‘Zoolang hij mij zelf mijn woord niet teruggeeft, acht ik mij aan hem gebonden.’

Driftig vloog Wiger in zijn zetel overeind; zijn gelaat was hoogrood van toorn en zijn oogen fonkelden onder de dichte wenkbrauwen.

‘Hoor eens, Mabelia,’ zei hij, ‘gij kunt u gebonden achten aan wien ge verkiest, maar ik heb mij verbonden tegenover Elter in den Oert. Lang genoeg heb ik u tijd gelaten om tot verstandige gedachten te komen. Van den eersten dag af aan heb ik u te verstaan gegeven, dat ge u den jongen Garvema uit het hoofd hadt te zetten. Zag hij naar u om, toen hij zich door den abt van Bloemhof liet bepraten, zijn erfgoed verpandde en belastte om een schip te kunnen uitrusten in de kruisvloot en met een dollen kop naar de Saracenen trok? Zoo gij dwaas genoeg zijt om bedaard af te wachten tot hij gelieft terug te keeren, ik als vader moet wijzer zijn. En nu geen woord meer over deze geschiedenis, waarmee te veel tijd al is verspild. Morgen of overmorgen komt Elter hier om de schikkingen te maken voor de bruiloft. De bruidsgave heeft hij al vooruit gezonden. Uw vrouw moeder zal u de geschenken toonen en u wel zeggen hoe gij hem te ontvangen hebt. Ik bemoei er mij niet meer mee.’

En toornig opstaande, zoodat hij een slip van het ammelaken meesleurde en al het vaatwerk deed rinkelen, liep hij de zaal uit, wier zware deur hij met een nijdigen ruk achter zich in het slot wierp.

Mahelia sidderde; doodsbleek zag zij haar moeder aan, die een wijle luisterde naar de wegstervende voetstappen, terwijl zij behoedzaam het tafellaken rechttrok.

‘Ik zag het aankomen,’ zei ze fluisterend, als vreesde zij dat de geduchte man haar beluisteren en terugkeeren zou. ‘Op dit punt mag hij nu eenmaal geen tegenspraak hooren, en ik zou u raden, u in vredesnaam goedschiks aan zijn wil te onderwerpen, wilt gij niet dat hij er u kwaadschiks toe dwingt. En wat kunt ge er eigenlijk tegen hebben, heer Elters vrouw te worden? Is hij niet rijk in goed en hoog in aanzien? Menige jonkvrouw van hoogeren huize zou u dit huwelijk benijden. Zie eens wat hij u tot bruidsgave zendt,’ ging de goede vrouw voort en opende een groote gebeeldhouwde cederhouten kist of trezoor met koperen sloten en hengsels, die in een hoek der zaal stond.

Zij haalde er mantels en pronkgewaden uit van donzig fulp en glanzig satijn, rijk met gouden boordsels en spangen bezet, een bruidskleed van melkwitte zijde met gouden bloemen doorwerkt, een bruidskroontje van zacht blinkende paarlen, een flonkerend gouden borstsieraad, een gordel, rijk met glinsterende steenen versierd, gespen, spangen en haarnaalden, die zij met vrouwelijk behagen voor de blikken van het jonge meisje uitspreidde.

Maar Mabelia's starende oogen zagen op al dien pronk neer zonder er iets van op te merken. Zij zag niets dan het vreeselijk vooruitzicht, weldra met al die sieraden getooid als een offerdier te worden weggevoerd door den man, die haar een onverklaarbaren afkeer inboezemde. Zij zag niets dan de strenge gestalte haars vaders, die haar gebood dien man te volgen en haar aan hem overleverde, en op den achtergrond van dat tooneel rees in zwarte kleedij, met bleek gelaat de verwijtende klagende verschijning van Okko voor haar op die haar toevoegde: Kondt gij dan niet een paar jaar geduld oefenen? Wist ge niet dat een heilige gelofte mij weerhield, aan onze vereeniging te denken? Kondt ge maar een oogenblik meenen, dat ik u ontrouw geworden was?

En terwijl deze beelden het geestesoog der jonkvrouw voorbij trokken, liet haar moeder het goud en brocaat voor haar blikken glinsteren en glanzen.

‘Ik zie u al voor mij in hoogtijdos als burchtvrouw tronend in de opperzaal van het hooge huis te Middelstum,’ sprak zij vleiend.

‘Moeder, ik bid u, zwijg daarvan,’ riep Mabelia als uit een droom opschrikkend. ‘Berg die dingen weg: nooit zal ik ze dragen.’

‘Maar, kindlief, hoe kunt ge aldus den wil uws vaders weerstreven, die niets dan uw eigen bestwil beoogt! Wat blijft ge toch den ijdelen waan voeden, dat Okko Garvema alleen u kan gelukkig maken, terwijl hij niet eens meer naar u omziet? Nu is het uw beurt om te toonen dat gij ook hem versmaden kunt. Elter in den Oert, schoon niet van zoo edele geboorte, kan u, wat rijkdom en aanzien betreft, veel meer aanbieden dan Okko Garvema ooit durfde denken, ook voor hij zijn vaderlijk erfgoed in den kruistocht gestoken had.’

‘Ik ben aan Okko verloofd,’ herhaalde Mabelia met toonlooze stem.

‘Kind, ge weet niet wat gij zegt,’ barstte angstig haar moeder uit. ‘Morgen komt Elter om u tot zijn bruid te maken. Het is de wil uws vaders dat hij uw gemaal wordt, en daaraan is niets meer te veranderen. Om Gods wil, weerstreef hem niet! Wat zal ik nog moeten beleven, als gij den strengen man tot het uiterste drijft! Ik ken hem sinds lang: in zijn gramschap ontziet hij niets. Wat heb ik in de twintig jaren van ons huwelijk mij al moeten voegen en plooien naar zijn luimen om den lieven vrede in huis te bewaren, en nu waagt gij het, hem roekeloos te tarten, en dat om een meisjesgril!’

Bij dit laatste woord rees de jonkvrouw verontwaardigd overeind.

‘Wat! een meisjesgril! en dat zegt gij, moeder, terwijl gij wilt, dat ik mijn trouw, mijn eer, mijn geluk, mijn toekomst en die van Okko aan de wreedste gril zal opofferen! Wie is grillig: die heden zijn woord aan den een verpandt om het morgen aan een ander te schenken, of die trouw blijft aan de eens gegeven belofte?’

‘Kindlief, ge kunt gelijk hebben, maar om de liefde die ge mij toedraagt, spreek niet aldus tot uw heer vader. Ach! als gij wist wat ik al heb uitgestaan om uw onverzettelijkheid! Heb medelijden met uw arme moeder, die tot elken prijs vrede wil houden en de schrikkelijkste tooneelen voorziet, als gij halsstarrig blijft. Ik bid u, zeg dat gij Elter als bruidegom ontvangen zult. Toe, ik smeek het u, doe het om mij,’ vleide de arme vrouw en zonk schreiend haar dochter te voet.

Mabelia drukte de goedhartige, maar te zwakke vrouw onstuimig aan de borst, richtte haar op en liet haar naast zich plaats nemen op de kussens van het breede, overhuifde gestoelte, dat tegen den wand was aangebracht. Een wijle weende ook zij in stilte, maar het eerst droogde zij haar tranen af en sprak, terwijl ze de hand der burchtvrouw in de hare vatte:

‘Moeder, ween niet aldus. Zoo iets mij tot wankelen kon brengen, dan zouden het uw

tranen zijn. Gij weet dat ik voor niets ter wereld u verdriet zou aandoen. Maar in deze zaak mag ik niet wijken, ten minste niet op dit oogenblik nu de liefde tot u mij er toe brengen zou, *ja* te zeggen, terwijl al wat in mij is luide *neen* blijft roepen. Laat mij gaan, dat ik in de eenzaamheid overwege wat mij te doen staat. Laat mij den goeden God om voorlichting bidden, en morgen zult gij mijn besluit weten.'

En na de burchtvrouw met kinderlijken eerbied een kus van innige liefde op de hand gedrukt te hebben, ijlde zij de zaal uit naar haar salet. Daar wierp zij zich op de bidschabel voor het elpenbeenen crucifix en bad met betraande oogen en zwoegende borst, dat God haar verstand mocht verlichten.

Lang bleef zij op de knielbank gebogen en de korte najaarsdag neigde reeds ten einde, toen zij opstond. De laatste stralen der roodgouden herfstzon verlichtten haar bleek gelaat, dat den kalmen weerschijn droeg van een vast besluit.

Zij wond zich een fijn wollen holdoek om het hoofd, hing haar huik om en begaf zich eerst naar de keuken, waar zij een korfje met spijs en drank liet vullen.

'Zal ik Machteld roepen om u te vergezellen?' vroeg een der dienstmaagden.

'Neen, ik kan het zelf wel dragen,' zei Mabelia kortaf, maar op haar gewonen vriendelijken toon.

'Maar de jonkvrouw zal toch niet alleen gaan! Het wordt al zoo donker.'

'Ik ken den weg,' hernam zij en verliet met het korfje aan den arm den burcht.

In haar mantel gehuld, sloop zij omzichtig, als vreesde zij bespied en teruggehouden te worden, naar buiten. Zij vond de eerste poort nog open en de valbrug neergelaten, maar toen ze aan de tweede brug kwam, meende juist de poortwachter ze op te halen.

'Nog zoo laat en alleen het pad op, mejonkvrouw?' vroeg de oude man met de gemeenzaamheid van een dienaar, die zijn jonge meesteres heeft zien opgroeien. 'Wel mogen de zieken u hun goeden engel noemen, want welke edelvrouw zou zooveel voor hen overhebben? Ik zal de brug maar neerlaten tot de jonkvrouw weer binnen is.'

'Neen, doe dat niet; de meier mocht er u om beknorren.'

En voort ijlde zij in de schemering, die snel neerdaalde als om haar vlucht te begunstigen. Met vluggen voet sloeg zij het eerste het beste donkere zijpad in en was weldra een groep leemen hutten genaderd. Een daarvan trad zij binnen en reikte daar het korfje over voor de zieke dochter, maar zonder zich als gewoonlijk aan de sponde der lijderes neer te zetten, bepaalde zij zich ditmaal tot enkele belangstellende vragen en verliet onder voorwensel van den ingevallen avond haastig de dankbare hutbewoners. Buiten gekomen sloeg zij echter niet weer den weg naar het slot in, maar ijlde voort, sneller nog dan straks, langs den eenzamen zandweg.

De avondnevelen weefden een dichten sluier om haar heen, waardoor de vormen van boomen en struikgewas zich voordeden als onbestemde spookgedaanten. Die spoken, door den avondwind bewogen, schenen te buigen en te knikken, ja haar geheimzinnig toe te fluisteren. Maar zij sloeg nergens acht op en schoot voort als een schichtige hinde tot zij ver, ver weg was van den ouderlijken burcht.

Daar klepte haar uit de verte een klokje tegen, welks heldere tonen, door den afstand verzacht tot een zoet zilverig gegalm, haar in de ooren klonken als de vriendelijke uitnoodiging van een welbekende stem.

Een wijle bleef zij staan om naar den klank te luisteren en haar lippen prevelden een kort gebed. Maar daarop zette zij met versnelde schreden haar weg voort, langs verlaten voetpaden, door wei- en bouwlanden, onder knotwilgen en langs slooten, tot ze eindelijk eensklaps stilhield. Met de handen in het duister rondtastend, schuifelde zij met den voet behoedzaam over den grond, om zich te vergewissen

waar zij was. Zij betrad een houten brug en zich met de hand aan de leuning vasthoudend, bereikte zij de overzijde van een smalle, pikdonkere gracht. Hier tastte haar hand opnieuw in de duisternis en bracht den trekker eener klok of schel in beweging, die uit haar roestige metalen keel een langgerekt doffen klank liet hooren.

Een oogenblik bleef alles stil achter de poort, maar weldra vernam de late bezoekster een gestommel en geschuifel en in de zware deur ging een getralied vierkant gat open, waardoor een golf geel licht naar buiten drong in de zwarte duisternis.

Dat licht wierp een warmen gloed op het gebaard gelaat van een ouden monnik, die door de traliën glurend, op wantrouwigen toon vroeg:

'Wie dáár op den laten avond?'

'Ik ben Mabelia heer Wigers dochter en wenschte den hoogwaardigen abt te spreken.'

'Jonkvrouw Mabelia!' klonk het verrast, 'geheel onverzeld en dat op zoo laat een uur! Ik hoop dat geen ongeval u herwaarts drijft. Treed binnen.'

De zware grendels werden van de poort weggeschoven, de groote sleutel draaide knersend in het slot en de breede deur ging open. Mabelia volgde den monnik, die haar met een lantaren in de eene en zijn rammelenden sleutelbos in de andere hand, als een wit spook voorging, over het binnenplein tusschen de sombere kloostergebouwen met hun zwak verlichte kleine vensters, die als groote vurige oogen in het donker staarden. Uit de lage kloosterkerk, wier smalle boogramen lange strepen van licht op het plaveisel wierpen, klonken de statige galmen van het psalmgezang der monniken.

Mabelia werd door haar geleider in een groot, hol vertrek gebracht, waar hij een der toortsen ontstak, die in ijzeren ringen aan den wand staken. Bij dat spaarzaam licht, dat de schaduwen rondom haar verdreef, maar die des te dichter naar de hoeken drong, liet hij de bezoekster alleen.

'De hoogwaardige vader abt,' zei hij, 'is met de broeders in het koor om de vespers te zingen, maar het officie zal spoedig afgeloopen zijn. Gelief u zoolang neer te zetten, dan zal ik den abt van uw komst verwittigen.'

De jonkvrouw viel vermoeid op een zetel neer en liet de handen rusten op de eiken ballen, waarin de leuning uitliep. In gedachten verzonken staarde zij op de deur en vloog overeind, zoodra die openging en de lange witte gedaante van abt Emo op den drempel verscheen. Een monnik, die hem volgde, ontstak een tweede toorts tegenover de eerste, en verliet het vertrek, dat nu helder verlicht was.

Nauwelijks had hij de deur achter zich dicht getrokken of Mabelia wierp zich voor de voeten van den eerbiedwaardigen kloostervoogd met de woorden:

'Vader, ik kom tot u om raad. Ik ben het ouderlijk huis ontvlucht, zeg gij mij of ik daar wèl aan gehandeld heb.'

En als was door die woorden haar verkropt gemoed geopend, stortte het zich nu opeens in een stroom van tranen uit.

Minzaam als een vader richtte Emo de jonkvrouw op, deed haar tegenover zich plaats nemen en toen zij eenigermate tot kalmte gekomen was, noodigde hij met vriendelijke stem:

'Spreek nu, mijn dochter, wat voert u herwaarts op dit ongewone uur en wat is de reden van uw bekommering?'

Met door snikken afgebroken stem verhaalde Mabelia nu de heele geschiedenis van haar verloving met Okko af: zijn heengaan zonder afscheid, de plotselinge verandering haars vaders te zijnen opzichte, zijn aandringen op haar huwelijk met Elter en eindelijk zijn laatste gebiedende woorden, die haar geen hoop meer overlieten, zijn wil te kunnen trotseeren.

Met vaderlijke belangstelling en deelneming hoorde Emo haar aan, en toen zij uitgesproken had, vroeg hij:

‘Heer Wiger heeft u dan nimmer den ring ter hand gesteld, dien Okko hem als onderpand der verloving voor u had overhandigd?’

Een straal van licht verhelderde eensklaps het betrokken, bleek gelaat der jonkvrouw.

‘Heeft hij vader zulk een pand gegeven?’ riep zij: ‘o ik wist het wel, dat hij niet veranderd was!... Neen, vader heeft daar nooit van gesproken, veel minder den ring gegeven. Maar ik had ook geen pand noodig, om van Okko's trouw zeker te zijn.... En nu, mijn vader, zeg mij, heb ik wèl gedaan met hier te komen?’

Hijgend van angstig ongeduld zag zij met haar roodgeweende oogen den abt in het kalm en goedhartig gelaat.

‘Gij hebt wel gedaan met hier te komen om raad,’ sprak hij ernstig. ‘Meer wil ik u voor het oogenblik niet zeggen. Gij zijt niet in de stemming om het bedaard te aanbooren, en bovendien de tijd dringt. Dezen avond kunt gij niet meer naar de stins terugkeeren en ik mag u hier geen gastvrijheid aanbieden. Gij zult dus bij de zusteren op Rozeveld moeten overnachten. Ik zal u daarheen brengen en zend onmiddellijk een bode naar uw heer vader, om hem te verwittigen dat gij hier zijt en dat ik hem morgen in persoon zal komen spreken.’

‘Dank mijn vader, dank,’ stamelde Mabelia.

‘Wees bedaard, mijn dochter, en volg mij.’

‘Nog één woord, mijn vader,’ bad het meisje, met bevende hand den abt bij zijn kleed terughoudende. ‘Morgen, zegt gij, zult gij u naar onze stinze begeven om met mijn heer vader te spreken. Ik weet wat hij zeggen zal. Hij zal u niet aanhooren, maar eischen dat ik onmiddellijk terugkeer. O lever mij dan niet aan hem over om mij tot Elters vrouw te maken. Laat mij bij de zusters van Rozeveld blijven tot Okko terugkeert. Gaarne zal ik de witte wijle dragen en mij in alles naar den regel voegen; ik wil de minste zijn onder de dienende zusteren, als ik maar veilig binnen de kloostermuren schuilen mag tot Okko mij komt opeischen als zijn beloofde bruid. Keert hij niet terug, dan zal ik den sluier dragen tot aan mijn dood, opdat gelijk Okko zich den Heer gewijd heeft, ook zijn bruid niemand anders meer moge toebehooren dan God!’

‘Dat is een ernstig besluit, mijn kind,’ hernam Emo haar vorschend in het ontsteld gelaat ziende, ‘dat rijp beraad eischt en niet in overijling mag genomen worden. Morgen als gij bedaard zult zijn, zullen wij daar nader over spreken. Stel u voor het oogenblik gerust: het kloosterdak is een veilige schuilplaats, en wie daar de wijk genomen heeft, behoeft niet te vreezen, dat hij uitgestooten zal worden in de woelige wreede wereld.... Volg mij nu, het is tijd dat ge u ter ruste begeeft.’

Door een kloosterbroeder met een lantaren in de hand voorafgegaan, leidde nu de abt van Bloemhof zijn beschermelinge naar de naburige abdij Rozeveld, waar hij de *priorissa* met een enkel woord inlichtte en de jonkvrouw in haar hoede achterliet.

(*Wordt vervolgd.*)

Het verborgen testament.
Vertelling.

Baron van Evers tot Eversberg was met een kwade bui uit het leven gescheiden. Niemand had dat van den ouden heer gedacht, want ofschoon hij nu en dan een beetje wonderlijk en heerschzuchtig was, had hij zich toch ook dikwijls goedhartig en welwillend getoond. De ontzaglijke fortuin, die den baron reeds van zijn vroegste jeugd ter beschikking stond, had hem in hooge mate met den nijd, de hebzucht en den ondank zijner medemenschen bekend gemaakt; zijn vertrouwen was menigmaal bedrogen, zijn warme genegenheid verraden geworden, en derhalve was het geen

wonder dat de zoo vaak teleurgestelde zich als een zonderling terugtrok en als een ikzuchtig oud-vrijer zijn leven besloot.

Zijn verwanten vereerde hij zelden met uitnoodigingen en dan toch maar voor een paar daagjes - met geschenken nog veel minder. Alleen de kinderen, die nog niets van berekening en erfenisjacht afwisten, verheugden zich in zijn gunst en steeds voorhanden lekkernijen. Men was zoodoende door den ouden heer niet verwend geworden - maar zijn bepaald tergende laatste wilsbeschikking bracht toch de verschillende neven en nichten tot woede en vertwijfeling.

Die achtergelaten wilsbeschikking, behoorlijk gelegaliseerd en onbetwistbaar, luidde als volgt:

'Ik vermaak mijn geheele vermogen en nalatenschap aan hem of haar onder mijn hierna te noemen verwanten, welke het eigenhandig door mij geschreven testament zal weten te vinden Dit testament zal door een beëedigd en vertrouwd persoon op den dag vóór de opening van mijn laatsten wil op een door mij aangewezen en voor iedereen toegankelijke plaats worden neergelegd. Vier weken staat mijn kasteel ter beschikking van genoemde erfgerechtigden. Heeft niemand in dien tijd het document gevonden, dan treedt mijn tweede bij het gerecht gedeponeerd testament in kracht, volgens hetwelk mijn geld en goed, behoudens enkele legaten, voor den bouw van een museum in mijn vaderstad bestemd is.

ANTOON, baron van Evers tot Eversberg.'

Mevrouw Bender, een geboren barones van Evers, was de dochter van een neef des erflaters en was als kind dikwijls de gast geweest op den huize Eversberg bij den rijken oom, die zich toen nog minder ontoegankelijk toonde.

Na den dood van haar man, wiens vermogen even gering was als het hare, slechts van een karige rente levend, had zij zich wel te vergeefs tot haar rijken bloedverwant om een doorloopende ondersteuning gewend, maar aanzienlijkegeschenken in geld, die zij nu en dan van hem ontving en een geregelde jaarlijksche uitnoodiging op zijn kasteel sterkten haar toch in de hoop, eenmaal in zijn testament goed bedacht te worden. Hoofdzakelijk om haar dochter hoopte mevrouw Bender op een gunstige wending in haar bescheiden omstandigheden, en juist die dochter had zich steeds in de gunst van den ouden heer verheugd.

De teleurstelling was daarom thans des te grooter. De hoop, zelf het testament te zullen vinden, kwam mevrouw Bender al heel zwak voor, want als hier geen mystificatie in het spel was, was het stuk toch zeker zoo goed verstopt, dat ook de ijverigste zoeker het niet vinden kon. Intusschen maakte zij zich toch met haar dochter Eva gereed om op den bepaalden dag met de overige familie op Eversberg te zijn ten einde aan den laatsten wil des barons te voldoen.

HERTOG ALBERT VAN CLARENCE,
Oudste zoon van den Prins van Wallis

Men ging daar opgewonden dagen te gemoet, en mevrouw Bender vreesde vooral gevaarlijke concurrenten in haar zwagerin en den zoon van deze, daar zij de sluwheid en doortrapte streken van die luitjes kende.

Het hart der arme vrouw klopte van angst en bange verwachting, te meer daar Eva, haar achttienjarige lieveling het kopje hangen liet en traan op traan haar anders zoo helder blauwen oogen ontvloeide. Eva was nog te jong en te kinderlijk opgeruimd, nog te vreemd aan de zorgen des levens dan dat enkel het verlies van een verwachte erfenis haar zoo geweldig kon nederslaan. De openhartige natuur van het jonge meisje kon haar leed ook niet lang verborgen houden, en onder snikken werd haar moeder in het zoete, maar nu treurige geheim ingewijd.

DE H. LAURENTIUS AALMOEZEN UITDEELEND.

Eva had haar hart weggeschonken aan een jonkman, haar genegenheid alleszins waardig, die juist van plan was, haar moeder het aanzoek om de hand van het meisje te doen, maar door het sterfgeval daarvan werd teruggehouden. Zijn vooruitzichten waren niet van de schitterendste, maar Eva had al haar hoop gevestigd op den goeden ouden oom, die altijd zoo welwillend voor haar geweest was; en zonder haar moeder of den jonkman daar iets van te zeggen, was zij voornemens

den baron te schrijven en om ondersteuning te verzoeken, toen eensklaps het bericht van zijn overlijden en spoedig daarop dat van zijn zon-

derling

PRINSES VICTORIA MARIA VAN TECK,
Verloofde van den Hertog van Clarence.

testament haar zoetste hoop den bodem insloeg.

Mevrouw Bender was ontroostbaar, toen zij de reden van Eva's buitengewone neerslachtigheid vernam. Niet alleen toch zou zij zelf in het vervolg den onderstand missen, die haar zoo goed te stade kwam, maar alle hoop op de vervulling van Eva's hartewensch was vervlogen. Wat kon er toch van een huwelijk komen, zonder behoorlijke vooruitzichten?

Met diep bekommerd gemoed nam zij plaats in den trein en stoomde met haar dochter door de welige velden naar Eversberg. Nadat daar volgens de beschikkingen van den overledene, in alle stilte en eenvoud de bijzetting van het lijk in het familiegraf had plaats gehad, vonden de verschillende verwanten in het testament aangeduid zich weldra voltallig bijeen. Al de logeerkamers waren bezet, en in het anders zoo stille kasteel heerschte een onrustige zenuwachtige beweging.

Om eenigszins de orde te handhaven onder dien troep erfenisjagers werd besloten dat slechts bepaalde uren van den dag aan het rondsnuffelen tot het vinden van het verborgen testament zouden gewijd worden. De een wantrouwde natuurlijk den ander, en zoo werden er formeele statuten opgesteld, waaraan ieder op zijn eerewoord beloofde, zich te zullen onderwerpen.

Mevrouw Bender's zwagerin, de barones van Evers, een deftige en innemende verschijning, had zich onmiddellijk als de voorzitster van dit zonderling familiecongres weten op te werpen. Haar zoon Felix stond zijn moeder, die haar intriges onder den dekmantel van argelooze goedaardigheid heel voordeelig wist te verbergen, door zijn aangeboren sluwheid op het krachtigst ter zijde. Beiden waren het er over eens, dat één van tweeën noodzakelijk in het bezit der heele erfenis komen moest en elk bearbeidde met het schranderste overleg zijn terein. Bij het zoeken naar het testament gingen zij zonder overhaasting en heel planmatig te werk, terwijl ook de

uren, waarin zij met de overige verwanten in gezelschap waren, ijverig door hen benuttigd werden.

Behalve dit tweetal, mevrouw Bender en haar dochter, was er nog een bejaard ongetrouwd heer met twee ongetrouwde zusters op het kasteel aanwezig. Ofschoon zij er alle drie warmpjes in zaten, konden zij den lust naar meer niet weerstaan, en namen dus ijverig aan het rusteloos zoeken deel.

Het plan van de barones was op alle mogelijkheden berekend. Felix moest Eva het hof maken en zich daarbij heel lief toonen voor de oude suikertantes. Zij zelf had den ouden vrijer voor haar rekening genomen, die dan ook spoedig, door de beminnelijkheid der mooie en geestige nicht ingepalmd, een willoos werktuig was in de handen der sluwe vrouw. Dat deze overigens geen middel ongebruikt liet om door dienstboden en ondergeschikten van den overleden baron haar doel te bereiken, spreekt van zelf.

De bibliotheek vormde het hoofdvereenigingspunt voor al de zoekers. Niemand wilde een ander het voorrecht laten, daar ongestoord te kunnen rondsnuffelen; integendeel, ieder zocht dit uit alle macht te verhinderen.

Mevrouw Bender en haar dochter waren ditgescharrel spoedig hartelijk moede, en als beiden niet door den nood gedwongen waren toch ook iets voor haar geluk en toekomst te doen, zouden zij gaarne het veld geruimd hebben.

Elk vrij uurtje bracht Eva in het park en den tnin door, die met zorg onderhouden, in hun heerlijken zomerdos getuigenis aflegden voor den fijnen smaak en de liefde tot natuurschoon van hun voormaligen bezitter. Eva kende al de lievelingsplekjes van haar oom van kindsbeen af, zij was vertrouwd met de beelden, zuilen en vazen, die ze sierden, wist de geschiedenis van het ontstaan, het doel en de beteekenis dier monumentale sieraden.

De baron had zich altijd gedurende den korten tijd, dien zij daar 's zomers doorbracht, vermaakt met de schranderheid en het uitstekende geheugen van het kind; nu konden die haar misschien nog goed te hulp komen.

Onvermoeid liep zij van plekje tot plekje, tastte in de vazen, onderzocht de voetstukken der beelden, ja zelfs holle boomen en watergoten waren niet veilig voorEva'snasporingen, maar alles bleef vergeefsch. Bij haar wandelingen door het park verzuimde zij echter

niet, - waar niemand der overigen aan dacht - geregeld eiken dag een bezoek te brengen aan het graf van den overleden baron om er een innig gebed te storten voor de zielerust van den weldoener harer jeugd.

De eene dag na den anderen verliep, zonder dat er een spoor van het verborgen document werd ontdekt.

Eva verloor meer en meer den moed, vooral daar de oplettendheden van haar neet Felix met elk uur hinderlijker en onverdraaglijker werden, ofschoon zij in haar jeugdige naïveteit het oogmerk van die buitengewone hoffelijkheid niet eens doorzag. Dagelijks schreef zij aan haar verloofde, die daarop met woorden van troost en opbeuring antwoordde.

Meer dan een week was nu in opgewondenheid en onrust voorbijgegaan, en nog altijd was er geen spoor gevonden! Zelfs mevrouw de barones werd door een geheime ontstemdheid overmand en zij verdubbelde haar ijver en pogingen.

Op zekeren dag had zich een zwaar onweder boven het kasteel Eversberg en omstreken ontlast. De neerstroomende regen, van zware hagelbuien vergezeld, hield uren lang aan en er heerschte een onaangename kilheid in de groote sombere vertrekken. De kring der verwanten kwam na het avondeten in de boekzaal bijeen. Allen waren onder den pijnlijken indruk dat zij eigenlijk als vijanden tegenover elkander zaten; dat sloot van zelf de gezelligheid uit en maar heel stroef liep de conversatie, ofschoon Felix anders al het mogelijke bijdroeg om ze opgewekt te maken.

De blikken van mevrouw de barones gleden onderzoekend van de eene naar de andere der lange boekenrijen in de kasten en op de planken langs den muur. Zij kon de gedachte niet van zich werpen, die haar vandaag meer dan anders bezighield, dat hier de plaats was, waar het vurig begeerde document verscholen lag ofschoon elk boek, elk meubel reeds herhaaldelijk onderzocht was. Ondanks al haar sluwheid en groote offers aan fooien was het de eergierige vrouw niet gelukt, den naam van den vertrouwden persoon uit te vinden, die den laatsten wil van den baron op schrift gebracht en het stuk op de bepaalde plaats gelegd had.

Wist niemand daar iets van, of was het plichtgevoel van den betrokken persoon zoo groot, dat er geen middel was om het aan het wankelen te brengen?

Dat voortdurend hopen en vreezen bracht de barones zelfs in een zenuwachtige stemming; zij huiverde letterlijk en sloeg onder algemeenen bijval voor, het haardvuur te laten aanleggen om de onaangename kilheid weg te nemen. Binnen een paar minuten waren de bedienden met de noodige brandstof bij de hand, zoodat spoedig daa[r]op een heldere vlam omhoog kronkelde en de groote houtblokken lustig knetterden.

Mevrouw de barones trok haar stoel dicht naar den ouden steenen, met het familiewapen gesierden schoorsteenmantel en zette de voeten tegen het haardijzer. Als zij naar boven zag, gaapte haar als een zwarte afgrond de wijde donkere schoorsteenopening aan, slechts nu en dan door het opflikkeren der vlammen verhelderd.

Plotseling weerklonk een kreet, en eer de anderen zich rekenschap konden geven wat er gebeurd was, greep de barones over den brandenden houtstapel heen in de opening van den schoorsteen. Wel likten de vlammentongen begeerig aan haar kanten en strikken, maar slechts voor een oogenblik, want zegevierend hield weldra de van roet en rook besmeurde hand een stuk papier omhoog geheven. In het vaste, krachtige handschrift van den baron stond daarop te lezen: ‘Mijn Testament.’

Er volgde eerst een ademlooze stilte - ontsteltenis en teleurstelling stonden op aller gezicht te lezen. Het gelaat van moeder en zoon daarentegen straalde van voldoening en trots. Toen begon de luidruchtigste woordenwisseling, die misschien

ooit in deze ruimte gehoord was. Het gold de vraag of dit testament al dan niet als echt moest beschouwd worden, iets waaraan bij slot van rekening toch door niemand kon getwijfeld worden.

In het volle bewustzijn dat zij de toekomstige meesteres van het kasteel was, zweefde de barones in haar ruischend zijden kleed, aan den arm van haar zoon, de bibliotheek uit en tien minuten later ijlde een livreibediende te paard naar het naburig station om een telegram af te zenden aan den rechtsgeleerde, die met de uitvoering van den laatsten wil des overledenen belast was en wiens overkomst onmiddellijk verzocht werd.

De teleurgestelden trokken zich eveneens in huu vertrekken terug; de komedie was ten einde, zij het dan met een voor hen allesbehalve bevredigend slotbedrijf.

Mevrouw Bender's zwakke natuur bezweek onder het wicht dezer verpletterende ontknooping, en door de zorg voor haar moeder kwam Eva den ganschen nacht niet tot het duidelijk bewustzijn harer teleurgestelde hoop. Toen de moeder eindelijk tegen den morgen in een rustigen slaap viel, vorderde de natuur ook bij het jonge meisje haar rechten; doodmoe zonk het blond gelokte hoofd in het kussen en weldra omzweefden liefelijke droomen de sponde der slaapster. Eerst laat ontwaakte Eva, toen de zon reeds hoog aan den hemel stond en de aarde, door den regen van gisteren verfrischt, in de heerlijke kleuren van den allengs naderenden herfst prijkte. Mevrouw Bender, ofschoon nog mat en aangedaan, had zich in haar lot getroost en maakte toebereidselen om de plaats te verlaten, waar haar zulk een bittere teleurstelling was bereid.

Eva, die de trotsche, pronkzieke tante en haar neef Felix liefst niet ontmoette en daarbij het hart harer moeder niet zwaarder wilde maken, ijlde zoo gauw zij kon het park in om op een eenzame bank haar leed in een stroom van tranen lucht te geven.

Was het een toeval, dat zij juist deze zodenbank, die tegen een marmeren vaas leunde, had opgezocht, of bezon zij zich dat zij hier eenmaal als kind, ook door diepe droefheid gekweld, haar klein hartje in tranen had uitgestort?

Toen betrof het maar het verdrinken van een nest jonge hondjes, wat het kleine meisje vreeselijk getroffen had. Wreedaardig waren de kleine beestjes aan de moeder ontrukt, wier gejammer ver in het rond weerklonk; hier op deze bank vond de oom de kleine Eva zitten schreien, en hoe teerhartig had hij haar weten te troosten en te bedaren.

Het meisje herinnerde zich bijna woordelijk het gesprek, dat de baron toenmaals met haar had gevoerd, en hoe hij op het laatst een paar bloeiende ranken uit de bloemenvaas getrokken en schertsend daarmee het blonde kopje van het kind omkranst had. Werktuiglijk strekte Eva de hand naar de vaas uit, om eenige bloemen te plukken, en terwijl zij die spelend tusschen de slanke vingers wond, rees de gestalte van den ouden heer met de witte haren en de helderblauwe oogen voor haar op. Honderd kleine tooneeltjes, die zich bij die jaarlijksche bezoeken hadden afgespeeld en die steeds de welwillendheid van haar oom tegenover haar bevestigden, volgden elkaar in haar herinnering op.

Het kwam het onervaren, argelooze kind bijna ondenkbaar voor, dat de oude heer zijn heele have en goed aan het toeval prijs gegeven en niet zijn hart zelf den erfgenaam uitgekozen had.

Verstoord op zich zelve en haar dwaze, nuttelooze mijmeringen stond Eva eindelijk van de bank op en wandelde het schaduwrijke park door, hier en daar bloemen en kruiden garend. Plotseling werd zij uit haar droomen opgeschrikt. Zij stond voor de eenzame rustplaats van haar overleden oom.

Nu kon hij haar zeker niet meer troosten gelijk toen, maar in haar onschuldig kinderhart ontwaakte een sterk gevoel, als moest zij den doode toonen, dat zij geen wrok tegen hem voedde, dat haar dankbaarheid onveranderd gebleven was.

Aan deze opwelling gehoor gevend, schikte zij met vaardige hand de verzamelde bloemen en bladeren tot een krans en betrad daarmee de treden, die naar het graf voerden.

Ondanks den feilen zonneschijn was het donker onder de hooge treurwilgen, die vreedzaam en stil de grafstede omgaven. Zachtjes opende zij de nog ongesloten zware eiken deur, die toegang gaf tot den grafkelder, en een zonnestraal viel door de opening op de met zilver beslagen kist, die het stoffelijk overschot bevatte van den weldoener, dien zij beweende. Stil zonk Eva op de knieën en haar rozige lippen murmelden een vurig gebed voor de rust zijner ziel, terwijl tranen uit de blauwe oogen over haar wangen rolden.

Daarop nam zij, met diepbewogen gemoed, den verwelkten krans weg, die het groote met naam en wapen gesierde schild omgaf, en legde de versche bloemen daarvoor in de plaats.

Terwijl zij de verwelkte bloemen ter zijde legde, viel daar een brief uit. Was het waarheid of een spel harer verbeelding? Op de enveloppe stond in duidelijke vaste letters: ‘Aan mijne nicht Eva Bender.’

Sidderend scheurde zij de enveloppe open en ontvouwde den brief. Slechts met moeite kon zij den inhoud ontcijferen. Alles draaide haar voor de oogen en plotseling zonk zij, van overspanning, bezwijmd ter aarde. Het blondgelokte hoofd rustte met gesloten oogen op de steenen trede van het kleine altaar.

(*Wordt vervolgd.*)

Bij de Platen

Tusschen rozengeur en maneschijn. -

Liefelijk geuren de rozen en vervullen het ruime gezellige vertrek met haar zoeten reuk. Minnelijk schijnt daarbuiten de maan en tintelen de sterren aan den onbewolkten hemel. Is het wonder dat dit de beide jonge dames stemt tot dichterlijke droomerij? De jongste der zusters zet zich aan de piano en speelt een zacht wegstervende *nocturne* vol onbestemde verlangens en blijde, niet uit te spreken verwachtingen, teere, niet in woorden te vertolken droomen, zooals alleen jeugdige hoofden plegen te omzweven. In zoete bedwelming, laat zij het hoofd achterover zinken en haar geest behaaglijk voortdrijven op den wegsleependen stroom der melodie.

De oudere zuster is door de frissche zoelheid van den avond naar het balkon gelokt en staart, in gedachten neer op het vredig sluimerende landschap. Welke die gedachten zijn mogen? Heeft het meisje misschien reeds het bedrieglijke ondervonden van de begoochelingen der jeugd, waaraan haar jongere zuster zich nog volop overgeeft, en stemt juist die zachte muziek, die stille natuur haar tot weemoedige gepeinzen? Wij weten het niet, maar oppervlakkig beschouwd, is hier alles nog rozengeur en maneschijn.

De hertog van Clarence en zijn verloofde.

- Zoo was het, weinige weken geleden, ook voor den jeugdigen prins, den vermoedelijken erfgenaam der Britsche kroon, en zijn bevallige verloofde, de prinses Victoria Maria van Teek. Alles lachte het jonge paar aan, dat in de eerste dagen van Februari in het huwelijk zou worden verbonden, en helaas thans op de wreedste wijze door den dood is gescheiden.

Waarlijk, de rampen, die in de laatste jaren de vorstelijke huizen van Europa treffen, leeren ons wel dat de kroon in het minst geen beschutting biedt tegen de slagen van het lot. Hoe gelukkig, hoe benijdenswaardig leek de schoone en bevallige

prinses May, ondanks haar betrekkelijk lagen rang door den vermoedelijken troonopvolger van het Vereenigd Koninkrijk uitverkoren tot zijn welbeminde bruid en dus naar alle waarschijnlijkheid voorbestemd om eenmaal met hem den Engelschen koningstroon te deelen! En thans is zij des te zwaarder beproefd, naarmate zij hooger bevoorrecht was. In den beminden bruidegom

verliest zij alles, wat haar de toekomst in het rozigste licht moest doen voorkomen: deze slag verwoest opeens het heerlijke luchtkasteel, voor haar jeugdige verbeelding opgebouwd.

Geen wonder dat zij op het vernemen van het doodsbericht ontroostbaar was en als een waanzinnige door de zalen van het paleis dwaalde! Zij had met de moeder van den vorstelijken lijder, de prinses van Wallis, opzettelijk van het Russische lustslot in Livadia overgekomen om haar kranken zoon te verplegen, zoo teeder aan diens ziekbed gewaakt, en nòg moest hij haar ontrukt worden, - ontrukt ook aan zijn ouders, die in hem hun veelbelovenden oudsten zoon verloren, ontrukt aan het heele Engelsche volk, dat op hem de schoonste verwachtingen had gebouwd.

Prins Albert Victor Christiaan Eduard hertog van Clarence en Avondale en graaf van Athlone was den 8en Januari 1864 geboren en had dus kort geleden zijn acht-en-twintigste jaar voleind. Tot in 1877 was zijn opvoeding toevertrouwd aan de leiding van een preceptor, waarna de jonge prins met den titel van kadet in de koninklijke marine trad. Na lange reizen in alle deelen der wereld keerde de prins in Engeland terug en voltooide zijn letterkundige studiën aan het Trinity College te Cambridge; vervolgens werd hij naar Aldershot gezonden, waar hij zich met de krijgskundige wetenschap gemeenzaam maakte.

Alvorens zich te verloven met de prinses van Teck, zijn nicht in den negenden graad, had de hertog van Clarence gedacht aan een verbintenis met een der Fransche prinsessen, welk huwelijk alleen afstuitte op de godsdienstige overtuiging dier prinses.

Om zijn beminnelijke hoedanigheden was de prins algemeen geliefd en zijn afsterven was dan ook voor Engeland een waarlijk nationale rouw.

De H. Laurentius aalmoezen uitdeelend. -

Ziedaar een tafereel, wel geschikt om ons in dezen harren wintertijd, nu de armoede zoo vaak een beroep op onze liefdadigheid doet, een roemrijk voorbeeld van christelijke liefde voor oogen te stellen en tevens te herinneren hoe van de vroegste eeuwen de Kerk van Christus zorg droeg voor de armen.

De H. Laurentius was een der zeven diakenen van Rome en inzonderheid belast met het beheer over de stoffelijke goederen der kerk en de uitdeeling der aalmoezen.

Reeds op jeugdigen leeftijd was hij als zoodanig aangesteld door den heiligen Paus Sixtus, die van zijn vroegste jeugd af zijn vaderlijke leermeester geweest was. Spoedig zou Laurentius toonen hoezeer hij het in hem gestelde vertrouwen waardig was.

Keizer Valerius vaardigde in het jaar 257 bloedige bevelschriften uit tegen de Christenen. Om de kudde te verstrooien, meende hij allereerst de herders te moeten treffen, en hij beval dus zonder verwijl alle bisschoppen, priesters en diakenen ter dood te brengen.

Paus Sixtus werd reeds het volgende jaar gevangen genomen, en terwijl hij naar de strafplaats geleid werd, volgde Laurentius weenend zijn beminden meester, zeggende: ‘Waar gaat gij heen, mijn vader, zonder uw zoon? Waar gaat gij heen, heilige opperpriester, zonder uw diaken? Nooit droegt gij het offer op zonder dat ik u aan het altaar diende. Waarin heb ik het ongeluk gehad u te mishagen? Hebt gij mij ontrouw bevonden aan mijn plicht? Beproef mij opnieuw en zie of gij een onwaardig dienaar hebt uitgekozen voor de uitdeeling van het bloed des Heeren?’

'Ik verlaat u niet, mijn zoon,' antwoordde de Paus. 'Een nog grooter beproeving en nog roemrijker zegepraal zijn weggelegd voor u, die nog in de kracht der jeugd zijt. Ik voor mij word gespaard van wege mijn zwakheid en hoogen leeltijd. Binnen drie dagen zult ge mij volgen.'

En na dit gezegd te hebben, gelastte hij hem onmiddellijk al de gelden der kerk, waarover hij beschikte, onder de armen uit te deelen uit vrees dat zij door de heidenen van hun erfdeel zouden beroofd worden.

Laurentius deelde alles uit wat hij had en verkocht zelfs de heilige vaten om den nood der armen te lenigen. De kerk van Rome onderhield toen vijftienhonderd armen, behalve een aantal behoeftige weduwen en maagden, en er bestond een lijst van die ongelukkigen, opdat niemand hunner vergeten mocht worden.

De vrijgevigheid van den diaken wekte de begeerigheid op zijner vervolgers en de prefect van Rome, in den waan dat de kerk over ontzaglijke sommen beschikte, besloot Laurentius, die daarvan de bewaarder was, voor zich te doen komen, en die schatten van hem op te eischen.

'Inderdaad,' antwoordde Laurentius op het verwijt dat de kerk verborgen rijkdommen bezat, 'inderdaad is de kerk rijk en de keizer zelf bezit zoo kostbare schatten niet als zij. Ik zal er u een gedeelte van toonen en vraag u slechts een weinig tijd om alles in orde te schikken.'

De prefect verleende hem drie dagen uitstel en in dien tijd doorliep Laurentius al de straten der stad, om de armen te verzamelen, die op kosten der kerk onderhouden werden. Den derden dag had hij er een groote menigte bijeen en deze schaar van grijsaards, blinden, lammen, melaatschen, weezen en weduwen, behoeftigen van allerlei aard werd voor de kerkdeur opgesteld.

Nu ging de diaken den prefect roepen om de schatten te komen zien, die hij hem beloofd had. Woedend vroeg de vervolger hem uitleg van dit tooneel, maar de diaken hernam: 'Hoe! is hier iets dat u kan kwetsen? Het goud, dat gij begeert, is maar een nietswaardig metaal en meestal de oorzaak van allerlei misdaden. Het echte goud is het licht des hemels dat deze armen, hier voor uw oogen tegenwoordig, genieten. In hun krankheid en lijden, die zij geduldig verdragen, vinden zij de kostbaarste voordeelen. Zij kennen die ondeugden en hartstochten niet, die inderdaad ziekten zijn en de grooten der wereld zoo ongelukkig en verachtelijk maken. Ik voeg er als parelen en edelgesteenten deze aan God gewijde weduwen en maagden bij. De Kerk, wier kroon zij zijn, heeft geen andere rijkdommen; gij kunt u daarvan bedienen tot het welzijn van Rome, van den keizer en het uwe.'

Ziedend van toorn gebood de prefect, een ijzeren rooster gereed te maken, waaronder een kolenvuur werd aangelegd. Na van zijn kleederen beroofd te zijn, werd Laurentius daarop vastgehecht en leed zonder klacht de folterende pijnen. Zijn gelaat straalde van een hemelschen gloed en een zoete geur rees van zijn brandend lichaam op. Het vuur der liefde dat zijn hart verteerde, maakte hem ongevoelig voor den vuurgloed, die zijn lichaam verslond.

'Gij kunt mij nu wel omkeeren,' zei hij tot de beulen, 'mijn lichaam is aan dezen kant al genoeg geroosterd.' En toen aan zijn verlangen voldaan was, voegde hij hun toe: 'Thans ben ik aan beide kanten gaar en kunt gij gaan eten.'

Vurig bad intusschen de martelaar voor de bekeering van Rome en de gansche wereld, tot hij ten laatste de oogen sloot en den geest gaf.

Weinige heiligen genieten een zoo algemeene vereering als de H. Laurentius, aan wien ook in ons vaderland tal van kerken zijn gewijd.

De verstootelinge. -

Het is er gelukkig geen, die veel weet heeft van de ondergane mishandeling: het is de pop maar die zoo behaaglijk lag uitgestrekt in het zachte ledekantje en er zoo onzacht is uitgesmeten door Mops en zijn kleine kameraadjes, die het warme bedje te recht aan zich beter besteed vinden.

Honden en katten zijn nog zoo dom niet, als waarvoor men ze soms houden zou, en de schilderes heeft ons dat op haar aardig tafereeltje heel oolijk laten zien.

Wetenswaardig Allerlei.

Roovers onder de bijen. -

Het schijnt dat de bijenmonarchieën, ondanks haar welgeordende regeering, toch door heele klassen van misdadigers, werkelijke dieven en roovers, onveilig gemaakt worden. Deze roofbijen trekken in groote zwermen op buit uit en zijn in staat een bijenkorf stormenderhand in te nemen en te plunderen. Na volstreden kamp en behaalde zegepraal sleepen zij heel den voorraad als goeden buit naar huis. Enkele koloniën van bijen arbeiden nooit, maar leven uitsluitend van roof en moord.

Er zijn ook bijen, die onbemerkt in vreemde korven binnensluipen om honing te stelen. Slagen zij daarin, dan komen zij later met een heelen zwerm roofbijen terug, verwoesten de cellen en voeren den inhoud mee.

Het opmerkelijkste van dit alles is echter - volgens den natuuronderzoeker Buchner - dat men zulke bijen kunstmatig fokken kan, als men den diertjes met brandewijn vermengden honing tot voedsel biedt. Genoemde natuurvorscher zegt hierover: Juist als de menschen worden ook de bijen het slachtoffer harer neiging tot den drank, die op haar denzelfden verderfelijken invloed uitoefent als op ons; zij worden opgewekt, dronken en verleeren het werk. Kwelt haar dan de honger, zoo vervallen zij, juist als de menschen, van de eene ondeugd in de andere en geven zich zonder gemoedsbezwaar aan rooven, plunderen en allerlei gewelddaden over.

Uit het leven der blinden. -

Blinden zijn dikwijls buitengewoon ontwikkeld, anderen daarentegen letterlijk stompzinnig. Groot opzien verwekte tegen het einde der vorige eeuw Therese von Paradies, die in 1759 te Weenen geboren was en in haar derde jaar het gezichtsvermogen verloren had. Haar ouders gaven haar een hoogst zorgvuldige opvoeding; vooral werden haar muzikale talenten ontwikkeld, zoodat haar orgelspel een hooge virtuositeit bereikte. In het jaar 1784 maakte Therese met haar moeder een reis door Duitschland, Zwitserland, Frankrijk. Engeland, België en Pruisen. Overal werd zij aan de hoven gehoord en bewonderd, daar behalve haar muzikale voordrachten ook haar hooge ontwikkeling en de bijzondere levendigheid van haar geest ieders belangstelling gaande maakten.

Zij correspondeerde door middel eener zelf uitgevonden handdrukkerij, maakte zich bol opgewerkte aardrijkskundige kaarten, waarop de grenzen en rivieren door fijne draden zijde of garen, de zee door zand en de steden door platte kralen waren aangeduid. Zij herkende peronen, met wie zij voor verscheidene jaren gesproken had, onmiddellijk weer aan de stem. Uitspraak, toon en accent van den spreker waren haar voldoende om daaruit zijn karakter, temperament en gemoedsaard op te maken.

Dikwijls gaat de scherpte der zintuigen bij blinden zoo ver, dat zij zienden in nauwkeurigheid van oordeel overtreffen,

De bestuurder der blindeninrichting te Parijs ontving eens een bezoek van verscheidene dames in een kamer, waarin zich ook blinde meisjes bevonden. Toen

de dames hem weer verlaten hadden, zeide een dier meisjes: ‘Hoe jammer dat de dame, die het laatst de kamer uit gegaan is, hinkt.’ De directeur, die de dame sinds lang kende, had daar tot dusver niets van gemerkt; bij navraag bleek werkelijk dat zij met den eenen voet sleepte, doch zóó dat het voor het oog nauwelijks merkbaar was.

Een jonge dame van aanzienlijke familie, die de zorgvuldigste opvoeding had genoten, maar op haar zevende jaar ten gevolge van een zonnesteek blind geworden was, bevond zich in een pensionaat te Genève, waar een jong onderwijzer de bijzondere belangstelling der kweekelingen gaande maakte. Men hield hem, naar zijn voorkomen, algemeen voor iemand van een groote twintig jaren. Alleen de blinde wilde, bij de vertrouwelijke gesprekken, die daarover in het pensionaat gevoerd werden, aan dien jeugdigen leeftijd niet gelooven; zij schatte hem, te oordeelen naar zijn stem, bepaald ouder, minstens vóór in de dertig, geheel in tegenspraak met de overige leeringen. Een onderzoek, bij gelegenheid ingesteld, bevestigde de juistheid harer waarneming.

Dezelfde dame moest later, toen zij getrouwd was, op een keer, aan zekeren heer X. een bepaalde som uitbetalen, die hij in afwezigheid van haar echtgenoot zou komen halen. Toen zij vernam, dat de bedoelde persoon er was, ging zij hem in de gang te gemoet en vroeg: ‘Is u mijnheer X.?’ Het antwoord luidde: ‘Om u te dienen, mijn naam is X.’ Daarop reikte zij hem het geld over. Toen nu haar man thuiskwam, zei de blinde vrouw: ‘Zoo'n corpulent man als die mijnheer X. is mij nog noot voorgekomen!’ En inderdaad onderscheidde zich X. door een bijzonderen lichaamsomvang.

Dezelfde dame is in staat, in de opera uit de stem en wijze van voordracht zich een juist denkbeeld te vormen van de persoonlijkheid van den zanger, en vooral zijn haar oordeelen over den vorm en de houding van den mond in den regel juist.

Daarentegen zijn er ook veel voorbeelden van geestelijke verstomping. In een blindeninrichting werd aan een blindgeboren, maar door onderwijs ontwikkelden knaap door een bezoeker gevraagd wat hij liever wilde: te kunnen zien of duizend thaler? Het antwoord

was, het zeker heel plezierig moest zijn, te kunnen zien, maar dat duizend thalers hem toch liever waren.

De directeur der blindeninrichting te Steglitz verhaalt: Een mijner leerlingen zat aan de piano en speelde met treffende uitdrukking een stuk klassieke muziek. Een vreemde heer die binnengetreden was en toeluisterde, vroeg, zichtbaar door het spel van den blinden musicus aangedaan, met de beste bedoeling en toch... onvoorzichtig: 'Mijn jongen, zou je niet vurig, in de ziel wenschen te kunnen zien?' De blinde antwoordde: 'Vroeger heb ik dat wel gewenscht, maar nu niet meer! Nu zou ik toch het zien nog met moeite moeten leeren; ik vrees dat, als ik zien kon, ik niet zoo zeker de toetsen van de piano met de handen zou kunnen vinden en de afstanden meten, als nu. Ik wensch volstrekt niet meer te kunnen zien.'

Vleeschverbruik. -

Het grootste vleeschverbruik moet in Londen gezocht werden, waar het 180 kilo per hoofd bedraagt. In Engeland wordt over het algemeen veel vleesch gegeten, zoodat het verbruik per hoofd op 90 kilo geschat wordt. In andere landen is het vleeschverbruik veel geringer. Zoo bijv. bedraagt het in Duitschland, waar toch nog betrekkelijk veel vleesch gegeten wordt, 30 kilo per hoofd. En hoe zou het daarmee in ons vaderland gesteld zijn? Als men nagaat, dat er volgens de statistieken veel meer aan jenever dan aan vleesch besteed wordt, kan het antwoord op die vraag niet bijzonder gunstig luiden.

DE VERSTOOTELINGE, NAAR DE SCHILDERIJ VAN M. STOCKS.

Kousen van menschenhaar. -

Te Manchester heeft een zekere Hopkins kousen en sokken van zijn eigen haar laten vervaardigen. Deze bleken zoo duurzaam dat hij ze jaren lang dragen kon, zonder dat ze gestopt behoefden te worden. De Chineesche visschers maken overigens veel gebruik van kousen uit menschenhaar, die zij over gewone wollen kousen aantrekken, omdat zij te ruw zijn om onmiddellijk op de huid te kunnen gedragen worden.

China, het land der kaalhoofdigen bij uitnemendheid, levert veel menschenhaar, waarvan een groot gedeelte naar Europa wordt uitgevoerd, terwijl met den afval de rijstvelden gemest worden.

In het *British Museum* te Londen moet een touw ter lengte van verscheidene duizenden voeten en ter dikte van een paar duim te zien zijn, dat indertijd uit menschenhaar voor den mikado van Japan vervaardigd werd. Men gaf den mikado

een staalkabel daarvoor in de plaats en zoo kwam het ontzaglijke eind touw, dat 2000 kilo weegt, aan het Londensche museum.

[Nummer 30]

De tocht naar Damiate. (Anno domini MCCXIX) door J.R. van der Lans.

XII.

Met groote schreden, schokkend van met moeite ingehouden woede, liep heer Wiger zijn burchtzaal op en neer. Vreeselijk trokken zijn borstelige wenkbrauwen zich samen boven de somber gloeiende oogen, en op het hoekige voorhoofd zwollen de aderen op van den ziedenden toorn, die daarbinnen bruiste. Nu en dan ontsnapte een binnensmonds uitgestooten verwensching aan de opeengeperste dunne lippen en dan balde hij de vuist als tegen een onzichtbaren vijand.

Sidderend zat de burchtvrouw aan de tafel, waarop nog ordeloos de overblijfselen stonden van het avondmaal, dat bijna onaangeroerd gebleven was. Mabelia was niet aan den disch verschenen en noch binnen noch buiten het kasteel was zij te vinden. Alleen wist de dienstmaagd te zeggen, dat de jonkvrouw was uitgegaan met spijze voor de zieke dochter van een der hoorigen en dat zij haar aanbod om Machteld het korfje te laten dragen had afgewezen. De oude poortwachter kon er bijvoegen dat hij voorgesteld had de brug voor haar open te laten, maar dat hij ze op haar verzoek achter haar had moeten ophalen.

Eerst had men gewacht, in de meening dat Mabelia bij de zieke kon opgehouden zijn, maar het eene uur verstreek na het ander en zij bleef weg.

Toen werden links en rechts boden uitgezonden naar de naburige hutten en hoeven, maar allen keerden onverrichter zake terug. Reeds voor een paar uren had de jonkvrouw de woning der zieke verlaten en men wist daar niet beter of ze was naar het kasteel teruggekeerd.

VERVALLEN GROOTHEID (BISMARCK IN RUSTE), NAAR EEN PHOTOGRAPHIE OP FRIEDRICHSRUH GENOMEN.

Het was inmiddels nacht geworden en de jongere broers en zusters hadden, op de norsche aanmaning huns vaders, reeds lang schreiend hun slaapvertrek opgezocht.

'Waarom gaat ook gij niet ter ruste?' vroeg Wiger, zich barsch naar zijn gemalin omwendend.

'Hoe zou ik kunnen slapen, zoolang ik niet weet waar Mabelia is?' vroeg de arme vrouw en barstte in snikken uit.

'Houd toch op met dat gejammer, waartoe hier in het geheel geen reden is,' raasde Wiger. 'De deerne heeft gemeend, door het huis uit te loopen, mij te kunnen dwarsboomen. Maar bij mijn ziel, zij zal weten dat ik meester ben en mij door geen malle kuren van mijn wil laat af brengen.'

'God weet, waartoe uw harde dwang haar gebracht heeft!'

'Mijn dwang! Zeg liever haar eigenzinnigheid. En waar die haar heengedreven heeft? Stel u gerust: het is haar om den kruisvaarder te doen; zij zal dus wel bij een van zijn handlangers een goed heenkomen gezocht hebben. Maar het zal haar weinig baten: lang eer die monnikendienaar terug is, aangenomen dat hij nog ooit zijn stins wederziet, zal zij Elters vrouw wezen.'

'Och, als ik haar maar eerst terugzag!' jammerde de moeder, de hand voor de oogen slaande.

'Dat zult ge spoedig genoeg. Als ik maar weet waar zij schuilt, bij mijn ziel, al zat ze achter driedubbele muren, ik zal haar weten te halen en tot rede te brengen.'

'Om Gods wil, Wiger, heb medelijden met het arme kind.'

'Zij zal gehoorzamen.'

'Mabelia was ons altijd een gehoorzame en gewillige dochter. Laat haar ten minste hierin vrij.'

'Juist hierin wil ik gehoorzaamd worden.'

'En als het haar dood moest zijn?'

'Haar dood! Ha, ha, ha! Gij vrouwen waant dat elke schram een doodwond is.'

'Wie weet, zien wij haar wel ooit terug!'

'Daar is zij misschien al. Luister!'

Een ver horengeschal weerklonk, door den torenwachter beantwoord.

De burchtvrouw sprong van haar zetel overeind en leende met kloppend hart het oor. Ook heer Wiger staakte zijn wandeling en hield onbeweeglijk den blik op de deur gevestigd. Weinige oogenblikken later kwam een dienaar melden dat er een bode gekomen was van de abdij Bloemhof, die onmiddellijk toegang tot den burchtheer verlangde.

'Van de abdij Bloemhof!' riep deze, bleek van toorn. 'In trouwe daaraan had ik niet gedacht. Laat den bode binnen.'

Een kloosterbroeder in witte pij verscheen op den drempel. Na een eerbiedige buiging sprak hij:

'Edele heer, onze hoogwaardige vader abt van Bloemhof zendt mij om u te doen weten dat jonkvrouwe Mabelia, uw dochter, heden avond onder de vespers naar de abdij gekomen is om den abt te spreken, en daar het te laat in den avond voor haar geworden was om nog terug te keeren, de vader abt haar in zijn hoede gehouden heeft. Morgen stelt hij zich voor, in persoon hier te komen om u nadere opheldering te geven.'

'God zij dank!' riep de gerustgestelde burchtvrouw uit.

'Zeg aan uw vader abt,' dus viel Wiger uit, 'dat hij de moeite sparen kan, daar ik hem op mijn stins niet verlang te zien. Ik zelf zal morgen naar Bloemhof komen om mijn dochter terug te halen. Omtrent haar wegloopen heb ik van hem geen nadere opheldering noodig.'

De kloosterbroeder zag vreemd op bij deze barsche ontvangst en stond nog een oogenblik besluiteloos, maar Wiger hernam:

'En nu, scheer u weg, monnik, en breng uw abt onverwijld mijn boodschap over.'

Het was ver in den nacht, toen de bode op Bloemhof terugkeerde, maar ofschoon het heele klooster in diepe rust verzonken lag, de abt toch was bij het stille lamplicht nog aan den arbeid. Eiken nacht, als de vroegmetten waren afgezongen en de monniken voor eenige uren hun hard strooleger weer opzochten, begaf de abt zich met een enkelen helper, dien hij op gezette tijden verwisselde om niemand te lang in zijn nachtrust te verkorten, naar de librye of het boekvertrek en zette zich aan zijn gelief koosde bezigheid, het afschrijven van boeken. Groot minnaar van letteren en wetenschap, had hij er zich van jongs af op toegelegd, zich een verzameling van de voornaamste gewijde en ongewijde schrijvers aan te leggen, die thans den trots der abdij uitmaakte.

Dezen nacht wilde de arbeid echter niet vlotten. Het onverwacht bezoek van jonkvrouw Mabelia en hetgeen hij van haar had vernomen had hem ernstiger aangegrepen dan hij tegenover het meisje had laten blijken, en telkens leende hij ongeduldig het oor of de uitgezonden bode nog niet terugkeerde.

Het *scriptorium* of schrijfplankje met het blanke vel perkament had hij ter zijde geschoven en de welversneden ganzeveder lag achteloos neergeworpen naast het met inkt gevulde horentje.

Verwonderd zag de jonge kloosterbroeder, die hem gezelschap hield en met de schrijfplank op de knieën op een *faldestorium* of vouwstoel gezeten, in stilte voortarbeidde, naar den abt op.

'Het is voor heden genoeg, mijn zoon,' sprak Emo, behoefte gevoelend om door het aanknoopen van een gesprek zijn ongeduld te verschalken. 'Ik zie dat de slaap u de oogen zwaar maakt.'

De jeugdige monnik glimlachte en lei met een zucht van verlichting de pen neer.

'Ik moet bekennen dat de letters mij beginnen te schemeren. Nooit zal ik er toe komen er in mijn leven zooveel te zetten als de abt van Bloemhof er getrokken heeft, al word ik ook honderd jaar,' zei hij met een blik vol eerbiedigen naijver naar de statige rij folianten en kwartijnen op de zware plank tegen den wand.

'Niet alle heb ik die zelf geschreven, al verraadt het meerendeel ook mijn hand,' hernam de abt. 'Die boeken zouden u heele geschiedenissen kunnen verhalen. Aan gindschen Virgilius heeft mijn broeder Addo wakker meegeholpen. Het was toen wij te Oxford het kanoniek en Romeinsch recht studeerden, en de universiteitsboekerij te onzer beschikking hadden, terwijl wij bovendien ook niet verzuimden de glossen aan te teekenen, die we uit den mond onzer meesters mochten ontvangen, wat nu nog aan onze boeken een zeldzame waarde geeft. Om beurt schreven wij ieder een halven nacht, zooals nog duidelijk te zien is aan het verschil van handschrift,' voegde Emo er bij, den kwartijn van de plank nemend en hem voor zijn jongen leerling openslaande.

'Ha, dat was een genoeglijke tijd,' ging hij voort, door den aanblik van het schrift naar de dagen zijner jongelingschap teruggevoerd. 'Wat hebben wij daar al bijgewoond te midden van zooveel jonge levenslustige studenten! Er waren er niet minder dan vierduizend en daaronder niet weinigen, die meer van de vroolijkheid dan van de studie hielden. Maar te Parijs, waar wij de heilige godgeleerdheid studeerden, ging het nog vrij wat luidruchtiger toe. Daar waren dan ook alle volken van Kerstenrijk vertegenwoordigd, verdeeld over vier *natien*, die alle weer in *provinciën* waren gesplitst: zoo behoorden wij Friezen tot de tweede provincie der Engelsche natie. Elke natie had haar eigen roep onder de studenten. Zoo heetten de Engelschen belachelijke lieden en drinkebroers, de Duitschers lomp en onbeschaamd, de Noren bluffers, de Brabanters bloeddorstig en wraakgierig, de Vlamingen verkwistend, loszinnig en laf.[1]) Maar ik heb altijd opgemerkt dat die

1 Volgens den kroniekschrijver Jacobus Vitriaco.

onderscheidingen vrij willekeurig waren en heb overal goeden en kwaden gevonden. Hoe uiteenloopend intusschen hun aard was en hetzij ze rijk of arm waren - want velen moesten zich door nachtelijken arbeid den kost verdienen of hun brood bedelen - vroolijk waren ze toch allen. *Nos in Francia*, heette het, *nihil habemus nisi panem et vinum et gaudium*. Mijn broeder en ik waren intusschen meer bedacht ons voordeel te doen met den rijken boekenschat der Parijsche hoogeschole, die niet zonder reden *pu[t]eus divinarum scripturarum* genoemd wordt. Wij waren van jongsaf aan den arbeid gewend. Toen ik nog als knaap bij de Benedictijnen ter schole ging, moest ik de kleinen al onderwijzen.[1]) En als ik over mijn leven als kind en jonkman nadenk, moet ik den Allerhoogste danken, die mij, in de jaren dat ik nog niet met volkomen kennis des onderscheids handelde, steeds geleid heeft in den weg der matigheid. Voorheen toch als wereldlijke onder de wereldlijken levend, heb ik mij nooit aan tafelgenot, veel minder aan dronkenschap overgegeven; zonder dat ik zelf het wist, heeft de matigheid, schoon ik over tijdelijke middelen te beschikken had, mij onder haar heerschappij gehouden en mij voor kwade begeerten bewaard.[2]) Zoo mocht ik van den goeden God de genade verwerven, na mijn thuiskomst in het vaderland, uit de handen van bisschop Thidmar van Minden de heilige priesterwijding te ontvangen, waarna de aartsdiaken van Munster mij de zielzorg opdroeg over de kerk van Huizinga.

‘Daar bleef ik,’ ging de krachtige grijsaard voort, meer den loop zijner herinneringen volgend dan wel tot zijn gezel sprekend, ‘tot Gods ingeving mij herwaarts riep om met Emo van Romerswerf deze groote stichting tot stand te brengen. Dat werk heeft mij zware zorgen en harden arbeid gekost, en meermalen wanhoopte ik, het ooit tot een goed einde te brengen, maar de Heer heeft mij gesterkt om het te zijner eer te voltooien. In den eersten tijd toen de toekomst hopeloos scheen, en ik eens door bange bekommering gekweld, uitgeput op mijn leger zonk, zond Hij mij een bemoedigenden droom. Ik meende een stem te hooren, die tot mij sprak met de woorden van den Psalmist: “Eisch van mij en ik zal de volkeren geven tot uw erfdeel en de einden der aarde tot uw bezitting.” En zie den volgenden dag boden zich twee nieuwelingen aan.[3]) Van dat oogenblik groeide en bloeide de abdij, zoodat zij thans met eere haar naam van *Campus Floridus* dragen mag....’

En zich in die herinneringen verdiepend bleef de abt onwillekeurig voor zich staren op het beschrezen blad perkament voor hem, dat zorgvuldig met roode lijnen omtrokken en met regelmatige rijen gothieke zwarte letters bezet, hier en daar nog gapingen vertoonde, die met rooden inkt moesten aangevuld worden of waar de kunstvaardige hand van den *enluminator* (verluchter of afzetter) een sierlijke beginletter of vignet moest aanbrengen.

‘Maar ik zou u de geschiedenissen verhalen aan die boeken verbonden,’ ging hij tot den jongen kloosterbroeder voort, die met jeugdige bela[n]gstelling en kinderlijken eerbied tot hem opzag. ‘Weet ge waar gindsche Sedulius en Priscianus zijn afgeschreven? In de pauselijke boekerij op het Vaticaan. Het was in het jaar '11, toen de kerk van Wittewierum aan de abdij verbonden werd, dat ik de reize maakte naar de Eeuwige Stad. De moeilijkheden, door de benijders der abdij opgeworpen, maakten het noodig dat ik naar Rome toog om van den Heilige Vader een plechtige bulle te verkrijgen, waardoor de schenking ten eeuwigen dage werd bekrachtigd. Mijn vrome vriend Hendrik, de kunstrijke bouwmeester onzer kerk en van de heele abdij, vergezelde mij.

Het hart van den godgewijden kunstenaar, *specialis cultor decoris Dei*, trok naar Rome om den luister der kerken en heiligdommen te aanschouwen. Eerst vertoefden

1 ‘Ipse parvus parvulos imbuebat, zelf klein zijnde onderwees hij de kleinen,’ ge[t]uigt van hem de kroniek.

2 Deze vrome bekentenis komt in Emo's kroniek voor.

3 Dit vermeldt hij in zijn kroniek.

wij eenigen tijd te Premonstreit, den hoofdzetel onzer orde. Wat bewonderde mijn vriend, de bouw-

meester, daar de heerlijke kloosterkerk! Ik moest hem beloven eenmaal in plaats der houten kapel van Bloemhof een kloosterkerk in denzelfden kostelijken bouwtrant te doen verrijzen. Het zou mijn liefste wensch zijn, maar thans eischt de kruisvaart al onze penningen, en zoo vrees ik dat het wel mijn opvolger zal voorbehouden zijn, hier in Bloemhof een waardige abdijkerk te bouwen. Den 19^{en} van Louwmaand, *anno Domini* 1212 kwamen wij te Rome aan; onze Heilige Vader Innocentius - eere zijner nagedachtenis! - ontving mij met groote minzaamheid, en beloofde na behoorlijk onderzoek aan mijn verlangen te zullen voldoen. Inmiddels bezochten wij de heiligdommen en basilieken der Eeuwige Stad. Gij begrijpt hoe Hendriks oog te gast ging aan den luister der kerken, opgetrokken uit het kostelijkste marmer en met al de wonderen der kunst gesierd. Door de goede zorgen van den pauselijken notarius Maximus en den subdiaken Andreas verkregen wij overal toegang en konden al de plechtigheden van den Vastentijd en de Goede Week bijwonen. Ik ben hun grooten dank schuldig voor hun gullen vriendendienst, en ik hoop dat als Menko op de kruisvaart te Rome mocht komen, hij beiden nog in leven moge vinden om hun mijn groete over te brengen. Zeven weken vertoefden wij aldus binnen Rome, maar terwijl Hendrik zich niet verzadigen kon aan het beschouwen der oude en nieuwe tempels, toefde ik het liefst in de Vaticaansche librye en als hij des nachts uitrustte van zijn zwerftochten, zette ik mij ijverig aan den arbeid ter verrijking onzer kloosterboekerij, zoodat thans in dezen uithoek der Ommelanden de Heilige Vaders en de oude dichters, de *auctores ethici et satirici* even vlijtig kunnen gelezen worden als in het middelpunt der christen wereld.'

Dit zeggende, liet de abt een blik van voldoening en rechtmatigen trots langs de zwijnsleeren en perkamenten banden glijden, die een vorstelijken schat vertegenwoordigden, ten koste van een half leven arbeids verkregen. Maar ook die arbeid was niet verloren; want terwijl de schrijver dagen en nachten over zijn boek zat gebogen en met geduldige hand woord voor woord overschreef, moest hij als door gestadige inhalatie den geest der geschriften in zich opnemen en verrijkte aldus zijn verstand met degelijker en duurzamer kennis dan alleen door vluchtige lezing wordt verkregen.

'Wel mogen wij u danken, hoogwaardige vader,' sprak de jonge monnik, 'en allen, die met en na ons uit de rijke bron mogen putten, hier den leergierigen geest geopend.'

'Allen gaan daarin wel niet zoover,' hernam de abt met een schalken glimlach, 'als magister Frederik van de school te Mariëngaarde, die den ganschen Persius en Juvenalis van buiten kende; maar het moet toch gezegd worden, dat dank aan de kloosterboekerijen letteren en wetenschap in deze lage landen een hooge vlucht hebben genomen. Doch ik wenschte dat gij de boekerij op het Vaticaan hadt gezien, die rijke schatkamer, waar de letterminnaars uit alle natiën komen garen wat hun dienstig is. Wat heb ik er al menigen dag tusschen de perkamenten geschommeld! Den 11^{en} van Lentemaand verlieten wij eindelijk de heilige Stad, maar den brief des Pausen nam ik zelf niet mede, uit voorzorg die later ijdel bleek. Men had mij namelijk gewaarschuwd dat de aanhangers van den gebannen keizer Otto, op den jongen Frederik van Hohenstauffen loerend, op de wegen iedereen aanhielden en uitschudden, en zoo vreesde ik van het kostbare schrijven beroofd te worden. Daarom vertrouwde ik het toe aan een paar kooplieden, die naar Bologna reisden, natuurlijk tegen een goede som als onderpand. Maar te Bologna gekomen, konden wij geen spoor meer van de goede lieden ontdekken; het bleek dat zij door de wachtposten van Otto's aanhangers aangehouden waren, en zoo was het kostelijke document verloren. Begrijp mijn ontsteltenis! Aldus was de gansche reize nutteloos

gemaakt; die teleurstelling, gevoegd bij de vermoeienissen van den tocht wierpen mij op het ziekbed, en terwijl ik met zware koorts te Bologna achterbleef, keerde Hendrik naar Rome terug, waar het hem mocht gelukken een nieuw afschrift der bulle te verkrijgen. Inmiddels had ik mij ook het oponthoud ten nutte gemaakt en, zoodra de beterschap het gedoogde, de rijke boekerij der hoogeschool geducht op cijns gesteld. En toen Hendrik met den brief uit Rome kwam, keerden wij over Bazel, Mentz en Keulen in Juni op Bloemhof terug. Zoo ziet ge, dat deze boeken voor mij rijk zijn aan herinneringen. Zij brengen mij al de oorden voor den geest, waar ik ze verzamelde. Dit *graduale*, dat *antiphonarium* en gindsch *hymnarium* heb ik met toestemming van den vader abt Gervasius te Premonstreit afgeschreven, terwijl ik daar later vertoefde tijdens het generaal kapittel, waarbij onze abdij tot *filia specialis* verheven werd van de *mater ecclesia*. Zoodoende was ik in staat hier den gewijden kerkzang in te voeren gelijk hij ginds zoo stichtend geoefend wordt.... Doch stil! hoor ik daar de poortklok niet?'

Inderdaad vernam ook zijn jonge gezel den doffen klank van het roestig metaal, duidelijk hoorbaar in den stillen nacht.

JOHANNES JANSSEN.

'Ga nu ter ruste,' zei hem de abt, en weinige oogenblikken nadat de monnik verdwenen was, verscheen de bode en deelde hem het onheusche bescheid van heer Wiger mede.

'Het zij zoo,' sprak Emo kalm; 'ik zal heer Wiger ontvangen.'

Al vroeg in den morgen verscheen de edelman, in gezelschap van een paar dienstlieden, die een gezadelde hakkenei bij de teugels leidden, voor de kloosterpoort. Driftig sprong hij van zijn paaard en snauwde den portier door de getraliede opening in de deur toe, dat hij den abt te spreken verlangde.

Maar de broeder portier, aan dergelijke barsche aanmelding niet gewoon, achtte het raadzaam den vader abt te verwittigen, alvorens hij den onheuschen bezoeker binnenliet.

'Geleid heer Wiger in de voorzaal, en laat zijn dienstmannen met de paarden op het binnenplein wachten,' gebood Emo.

Kort daarna stond de waardige kloostervoogd met eerbiedwekkende kalmte in het ruime vertrek tegenover den trotschen edeling, die met moeite zijn inwendige woede verbeet. Zwijgend en zonder groet zagen de beide mannen elkander een

wijle in het gezicht als twee vijanden, die elkanders krachten meten, alvorens den strijd te aanvaarden.

'Ik behoef u wel niet te zeggen, wat mij herwaarts voert,' dus begon Wiger kortaf. 'Waar is mijn dochter?'

'Als ik den bode, dien ik u heden nacht zond, wel verstaan heb, verlangdet ge daaromtrent van mij geen opheldering,' hernam Emo even koel.

'Neen, die begeer ik ook niet, als ge mij de deerne maar op staanden voet uitlevert.'

'Wie zegt u dat jonkvrouwe Mabelia hier vertoeft?'

'Als ik uw bode wel verstaan heb, hebt gij ze in uw hoede genomen?'

'Dat ontken ik niet.'

'Dan zult ge mij ook wel rekenschap willen geven, wat ge met haar gedaan hebt.'

'Vergun dat ik u vooraf namens heer Okko Garvema, die ter kruisvaart is, rekenschap vraag, wat ge gedaan hebt met den ring, dien hij u als pand van trouwe voor jonkvrouwe Mabelia heeft toevertrouwd.'

Bleek van toorn sprong Wiger een schrede achteruit, als had hij een steen naar het voorhoofd gekregen; zijn oogen vlamden en schenen met vurige schichten den abt tot in het hart te willen boren. Geen spier vertrok zich op Emo's gelaat. Kalm en statig stond hij daar in de witte pij als een standbeeld uit marmer gehouwen.'

'Daar ben ik u geen rekenschap van schuldig, monnik!' siste de ander hijgend van woede.

'Veel minder ben ik u verantwoording schuldig over de gangen uwer dochter,' luidde het waardig bescheid.

'Dus ge wijst mij haar schuilplaats niet?'

'Niet voor ge mij in tegenwoordigheid van wel ter faam staande mannen van eere den ring voor Mabelia overhandigt en u ten aanhooren dier getuigen verbindt, het woord gestand te doen, dat ge Okko voor zijn vertrek gegeven hebt.'

'Ha, monnik! nu doorzie ik den heelen toeleg. Gij waart het dus, die mijn dochter opstookte haar vader te dwarsboomen!'

'Ik heb jonkvrouw Mabelia sinds Okko's besluit tot de kruisvaart niet gesproken vóór gisteravond.'

'Gij zult misschien ook volhouden dat ze niet in de abdij is?'

'Dat houd ik vol.'

'En ik zeg u, dat ze hierbinnen is en ik, bij mijn ziel, haar van hier zal weten te halen.'

'Ziet ge mij voor een leugenaar aan, gelijk ge u tegenover Okko Garvema getoond hebt?'

In wilde drift sloeg Wiger de hand aan zijn zwaard, en zijn trillende vuist deed het rinkelen in de scheede, als zou hij het tegen den abt opheffen en dien in blinde razernij er het hoofd mee klieven. Maar de machtige, gebiedende blik, waarmee Emo de beweging zijns vijands volgde, verlamde dezen de hand en het staal zonk weer in de scheede terug.

'Alzoo, gij blijft weigeren, mij mijn dochter te[r]ug te geven?' vroeg Wiger met saamgeperste lippen.'

'Tenzij ge aan mijn voorwaarde voldoet.'

''t Is goed, monnik! Gij zult weten, wien gij den voet dwars gezet hebt. Wee u en uw heele abdij, zoo niet vandaag nog Mabelia op mijn stinze terugkeert.'

En den zwaren leeren handschoen van de vingers trekkend, slingerde hij dien den abt voor de voeten. Emo schopte het ding minachtend van zich af en keerde zijn bezoeker, die met dreunenden voetstap en rinkelend zijdgeweer heenstapte, den rug toe.

Tegen den avond van dien dag verscheen de abt van Bloemhof in de zuster-abdij Rozeveld, en verzocht de priorissa Mabelia te doen roepen. Met bleek gelaat en roodgeweende oogen verscheen de jonkvrouw voor haar beschermer, angstig tot

hem opziende en sidderend, uit zijn mond de bevestiging te zullen vernemen van wat zij vreesde.

Met vaderlijke teederheid zag de abt het meisje een wijle in het gelaat.

'Uw heer vader,' zei hij daarop, 'eischt dat ge nog heden onder zijn dak terugkeert; zoo niet dan zal hij het op mij en de abdij wreken.'

'Heilige Maagd!' kreet Mabelia, 'wat vang ik aan! O mijn vader, ik smeek u, zend mij niet heen. Lever mij niet over om de vrouw te worden van den man dien.... ik vrees.

NIEUWE WIJZE VAN ZELFVERDEDIGING, NAAR DE TEEKENING VAN FRANK FELLER.

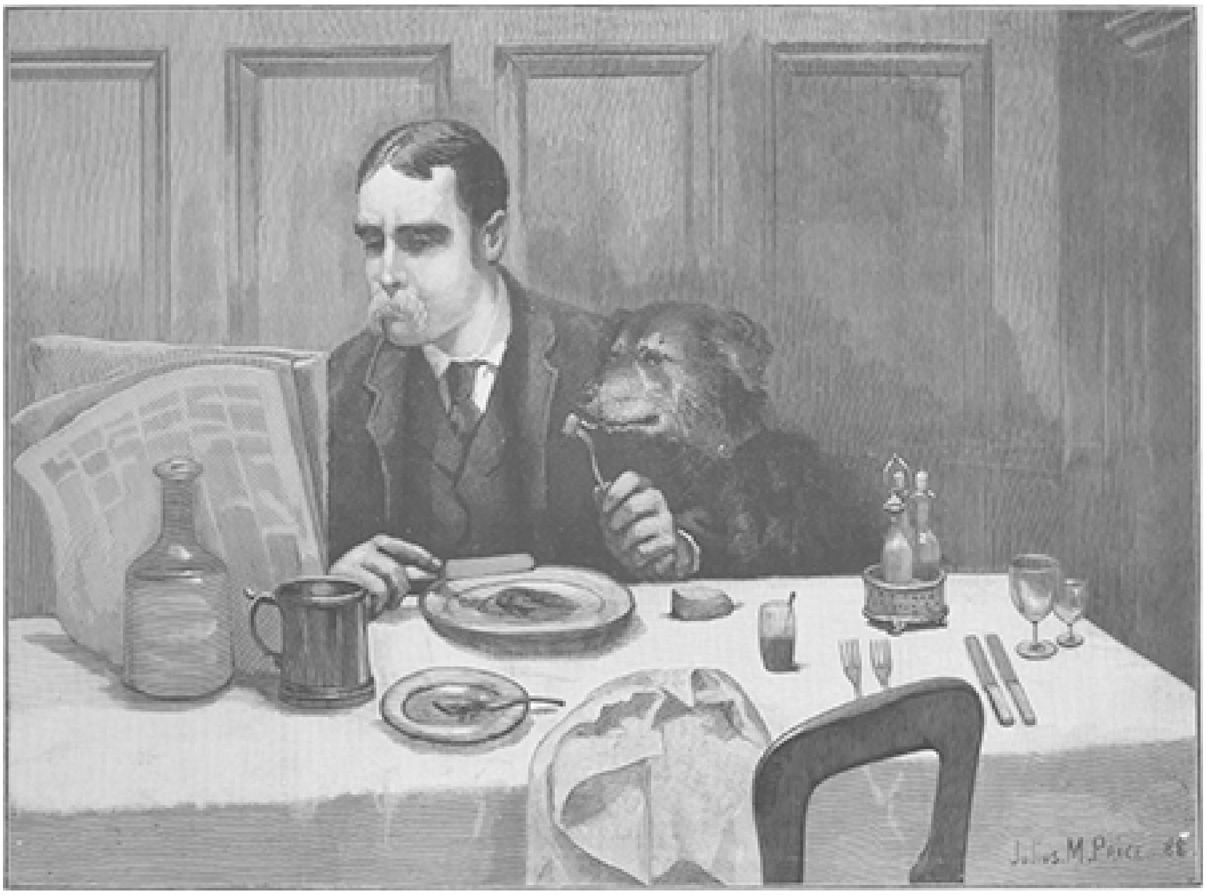

IN DE POLITIEK VERDIEPT, NAAR DE SCHILDERIJ VAN J.M. PRICE.

Laat mij hier blijven, verscholen onder de zusteren.'

'Stel u gerust, mijn kind, het klooster wijst de zwervelinge niet af, die hier een wijkplaats zoekt.'

'Maar mijn verblijf binnen deze muren zal onheil brengen over u en de abdij,' schreide Mabelia. 'O ik ken mijn vader; vreeselijk is hij in zijn toorn en wee wie hem weerstaat!'

'Wij zijn in de hand des Heeren, mijn kind, en zonder Zijn toelating kan geen haar op ons hoofd gekrenkt worden. Wie God vreest, neeft niemand te vreezen. Blijf dus rustig hier bij de zusteren, tot het den Hemel behaagt dat Okko wederkeert en u opeischt als de hem beloofde bruid.'

'O, dank, mijn vader,' riep de jonkvrouw uit, zich in vervoering aan de voeten des grijsaards werpende. 'Dag en nacht zal ik den Hemel bidden, dat Hij alle onheil afwende, wat u of de abdij om mijnentwil bedreigen mocht. Van dit oogenblik af bestaat daarin gansch mijn leven. Zoo iemand vragen mocht, wat er van Mabelia, heer Wigers dochter geworden is, zoo kunt ge veilig antwoorden dat zij dood is. Want van heden af ben ik dood voor de wereld en leef enkel voor God, om Hem te bidden voor u en de abdij, voor mijn vader, voor mijn lieve moeder, die mij zoo noode missen zal, voor mijn broeders en zusters, voor Okko en de heilige kruisvaart. Ik wil als begraven zijn binnen deze kloostermuren, tot het den goeden God behaagt mij weer ten leven te roepen voor de wereld. Eerwaardige Moeder,' dus wendde zij zich tot de priorissa, 'ik bid u, neem mij op onder de zusteren en omhang mij met de witte wijle. Ik zal die niet afleggen, dan voor het bruidskleed of.... de doodswade.'

En voor de abdis nederknielend, boog zij het hoorfd, wond haar holdoek los en bood haar rijke lokken ten offer aan de koude schaar, die meedoogenloos snerpend dien gulden tooi vallen deed als de zeis het geluwe koren.

Zij werd met het witte nonnenkleed omhangen, en toen in den stillen nacht de zusteren zich tot het zingen der metten in de kloosterkerk vergaderden, was de talrijke schaar met een nieuwelinge vermeerderd, in niets van de overigen te onderscheiden dan door de buitengewone vurigheid van het gebed, dat zij onder snikken en tranen ten hemel stierde.

Het zoetruischend psalmgezang der zusteren oefende intusschen op haar geschokt gemoed een bedarendenden invloed. Het bracht haar kalmte en berusting en bijna gevoelde zij zich gelukkig in deze vrome stilte na de heftig bewogen uren, die zij had doorleefd.

Doch, hoor! wat was dat? Een plotseling klokgelui! Niet uit den toren van Rozeveld, neen, het kwam van verre, en het was geen vriendelijk kleppende bedeklok, maar een onstuimig, wild gebengel, dat angstig klonk als de herhaalde hulpkreet van een aangevallene in doodstangst.

Geen twijfel, het was de noodklok van Bloemhof! O God! zou de bedreiging haars vaders nu reeds in vervulling gaan?

Bevend over al haar ledematen, zag Mabelia naar de priorissa om, en bemerkte, dat zij een der zusters een wenk gaf, waarop deze in stilte de kerk verliet, terwijl de anderen met onverstoorbare kalmte het officie bleven afzingen, niet echter zonder dat nu en dan, bij het luider en luider klokgegalm, de hoofden onder de kappen zich onrustig bewogen en ter sluiks omwendden.

Mabelia durfde zich niet verroeren, al had zij wel willen wegijlen naar buiten. Mocht zij den eersten dag reeds den kloosterregel breken? Krampachtig klemde zij zich aan de knielbank vast om niet op te springen van angst en bad voort met de lippen, terwijl haar geest buiten was. Zij zag dat nu ook de abdis zich verwijderd had en niet meer terugkeerde. Daar wreerklonk een nieuw klokgelui, ditmaal vlak boven haar hoofd, nog luider en heftiger dan het eerste, dat altijd maar door galmde. Het

was de klok van Rozeveld, die haar noodkreet aan die van Bloemhof paarde, om heel den omtrek op te roepen ter hulpe voor de bedreigde abdij.

Eindelijk waren de metten geëindigd; met angstige gejaagdheid verlieten de zusters de kerk en verstrooiden zich in de ruime gangen, onrustig de hoofden bijeenstekend, nieuwsgierig rondziende en het oor leenend aan het klokgelui en ongewone gedruisch daarbuiten in den donkeren nacht. Wat was er gaande?

'De abdij van Bloemhof staat in brand!' dus ging weldra de gesmoorde kreet van mond tot mond. En met schrik zagen de zusters, in de duisternis het binnenplein opgeijld, hoe in de richting van het monnikenklooster de nachtelijke hemel met een rooden gloed was gekleurd. Met starre, wijd geopende oogen, als een beeld tegen den muur geleund, aanschouwde Mabelia de weerkaatsing van den vuurgloed, die de uitgestrekte houten gebouwen verteerde: zij rook de brandlucht, die de wind haar toevoerde, en haar bleeke lippen stamelden:

'Dat is om mij!'

Een verward rumoer van stemmen en voetstappen buiten de kloostermuren, duidelijk hoorbaar in den nacht, bewees hoe heel de omtrek in de wreer was om hulp te brengen. De abdis had al de dienstlieden en onderhoorigen van het klooster uitgezonden. Maar wat konden de zusters zelve doen? Wat anders dan bidden? En daarom verzamelde de priorissa heel de nonnenschaar weder in de kapel, en daar werd gebeden heel den nacht door, tot de eerste morgenschemering door de groene in lood gevatten ruiten drong en de gele wasvlammen op het altaar deed verbleeken. Toen kwam de abt van Bloemhof zelf met geschroeide kleederen en haren, de zusters geruststellen.

'God lof!' riep hij de abdis toe, 'de dormter, waar de broeders sliepen is gespaard. Geen onzer heeft eenig letsel bekomen. Maar de abdij is verwoest,' voegde hij er treurig bij, en een traan welde in het oog van den krachtigen grijsaard op.

'En de oorzaak? Was het ongeluk of moedwil?' vroeg de abdis.

'De brand is door vijandige hand gesticht,' hernam de abt.

'En de schuldige?'

'God zij hem genadig!' antwoordde Emo, want hij bemerkte, dat Mabelia, door onweerstaanbaren drang aangedreven, schoorvoetend nader geslopen, hem angstig de wooiden uit den mond zag, De arme jonkvrouw zonk in tranen uitbarstende aan zijn voeten neer, met den smartelijken kreet:

'Mijn vader!'

(*Wordt vervolgd*).

Het verborgen testament
Vertelling.
(*Slot.*)

Terwijl Eva het slot verlaten had, wras het daar allesbehalve vreedzaam en rustig toegegaan. De barones verbeidde met groote spanning den rechtsgeleerde, die telegraphisch zijn komst had aangekondigd. Op het bepaalde uur verzocht de vinderes van het gewichtige document de aanwezige verwanten, in de boekzaal te verschijnen, waar door den gevolmachtigden executeur testamentair het sedert gisteren aan allen bekende feit officieel geconstateerd moest worden.

Mevrouw van Evers gevoelde zich reeds volkomen als vrouw des huizes op het kasteel en achtte het dan ook niet meer noodig, zich tegenover de anderen lief en voorkomend te toonen. Haar zoon Felix, die ook liever zelf in het bezit der begeerde erfenis gekomen was, kende het karakter van zijn heerschzuchtige moeder te goed, om niet te voelen dat de verhouding van onafhankelijkheid tegenover haar heel wat

onaangenaams voor hem zou meebrengen, en verkeerde dus in volstrekt geen prettige stemming.

Mevrouw Bender was neergeslagen en afgetrokken, de oude zusters pruttelden en Eva, die misschien door de algemeene genegenheid, waarin zij zich verheugde, verzoenend tusschen de uiteenloopende elementen had kunnen werken, ontbrak. Opmerkelijker wijze werd zij evenwel toch door niemand gemist, daar ieder het te druk had met zijn eigen gedachten.

Eindelijk kwam het rijtuig voor, waarmee de rechtsgeleerde van het station gehaald was, en deze trad weinige minuten later de kamer binnen.

De kleine joviale heer overzag met een vluchtigen blik het heele gezelschap, waarvan de meesten hem heel goed bekend waren en ging daarop zonder verwijl tot zijn zaken over.

Slechts een oogenblik bekeek hij het document, terwijl de barones met groote beweging een aanschouwelijk verhaal gaf van de wijze waarop zij het gevonden had.

Bedaard onderbrak hij den stroom harer woorden met de eenvoudige vraag:

‘Heeft u of iemand van de aanwezigen het stuk ook ingezien, mevrouw?’

‘Zeker,’ antwoordde de barones ongerust, terwijl de anderen daarmee instemden.

De rechtsgeleerde schudde verwonderd het hoofd.

‘Maar is het dan niemand opgevallen, dat het stuk in het minst geen betrekking heeft op den nagelaten brief? Door het spel van een merkwaardig toeval is u op een dwaalspoor gebracht, mevrouw: dit is niets anders dan het concept van een testament van mijn hooggeschatten vriend zaliger. Onderteekening, legalisatie, letterlijk alles ontbreekt er aan, wat recht geeft tot het aanvaarden der erfenis. Ik bezin mij zelfs, dat de baron in mijn tegenwoordigheid dit concept in den haard gooide om het te verbranden; derhalve...’

Verder kwam de oude heer niet in zijn uiteenzetting. De barones ging als een razende te keer; alle kalmte en zelfbeheersching was ze kwijt. Zij was bedrogen, zij, de sluw berekenende vrouw, bedrogen door een luim van het toeval.

Vol nieuwe hoop, staken nu ook de anderen de neuzen er tusschen zoodat het den rechtsgeleerde onmogelijk was, de gevorderde verklaringen en bewijzen te geven.

Te midden van dit rumoer weerklonk plotseling de stem van een bediende, die melden kwam dat juffrouw Eva bezwijmd in het familegraf gevonden was en dat zij aanstonds binnengebracht zou worden.

De trekken van den rechtsgeleerde werden door een vriendelijk lachje verhelderd; daarop trad hij op mevrouw Bender toe, die van schrik bijna verlamd, niet in staat was een woord te spreken, en met smeekenden blik naar de aanwezigen omzag.

Op dit oogenblik verscheen Eva, door een jong officier binnengeleid, in de deuropening. Zij zag nog bleek, maar was volkomen bij haar bewustzijn en hield een brief in de hand.

De rechtsgeleerde ging haar aanstonds tegemoet, nam het papier uit de sidderende vingers van het jonge meisje aan en wendde zich daarop tot de aanwezigen.

‘Hier is het authentieke testament, ik heb het zelf op zijn plaats gelegd met een brief aan mejuffrouw Eva Bender. De overledene heeft zich niet misrekend - luister:

‘Mijn lieve kind,

Gij hebt van al mijn verwanten het meeste hart voor mij getoond; daarom is het mijn wensch, u als de erfgename van mijn geheele vermogen te kunnen beschouwen. Ik had u dat onvoorwaardelijk kunnen vermaken, maar ik oude, eenzame man voel op het einde van mijn leven behoefte aan belanglooze genegenheid. Mijn andere verwanten zullen allen in hun begeerigheid om het testament in handen te krijgen mij en mijn gedachtenis vergeten - zij zullen dus niets vinden.

Mocht ook gij mij vergeten, dan is door een aanzienlijk legaat uwe toekomst wel verzekerd, maar dan is toch mijn nalatenschap in hoofdzaak aan andere doeleinden gewijd.

Heb ik mij daarentegen in u met vergist; denkt gij, terwijl anderen enkel hun eigen belang najagen, ook nog eens in liefde aan uw ouden oom, voelt gij er behoefte aan, op mijn graf te bidden, dan moge, met mijn zegen, ook mijn aardsche goed op u overgaan.

Mij in uw godvruchtige gebeden aanbevelend,

Uw trouwe oom, ANTOON, baron van Evers tot Eversberg.

Diep aangedaan en door allen met gelukwenschen overladen, sloeg Eva, zonder op de anderen te letten, den arm om den schouder van haar verloofde, wiens aanwezigheid op dit oogenblik haar hart niet weinig goed deed, al begreep ze ook niet, waar hij opeens vandaan gekomen was.

De verwanten hadden zich intusschen in allesbehalve prettige stemming en deels met verbeten woede, ongemerkt van het gelukkige paar teruggetrokken, terwijl de rechtsgeleerde de oude mevrouw Bender, die de onverwachte ontknooping bijna niet vatten kon, gelukwenschte en haar de zaak ophelderde.

Het plotseling verschijnen van den jongen officier werd al spoedig verklaard. De treurige brieven van zijn verloofde hadden den jonkman er toe gebracht, zich van zijn kant ook te wenden tot een bemiddelde verre bloedverwante, om haar geldelijken steun te verzoeken, met het oog op zijn plannen tot het vestigen van een eigen huiselijken haard. Daags te voren had hij van haar een half en half toestemmend antwoord mogen ontvangen, en daar Eva's brieven telkens verdrietiger en hopeloozer luidden, wilde hij zijn beminde geen uur langer dan noodig was, in de pijnlijke onzekerheid laten. Hij vroeg om een paar dagen verlof en reisde onverwijld naar Eversberg.

Aan het laatste groote station stapte de rechtsgeleerde in dezelfde coupé waarin de jonge officier had plaats genomen. De heeren knoopten een gesprek aan en maakten zich in den loop van het onderhoud aan elkander bekend. De rechtsgeleerde bood zijn reisgezel aan, met hem van het rijtuig gebruik te maken, dat hem aan het station wachtte. De officier nam het vriendelijk aanbod aan, maar stapte bij den ingang van het dorp toch uit het rijtuig om op zijn gemak naar het kasteel te wandelen, terwijl daar inmiddels de zaken werden afgehandeld.

Langzaam drentelde hij door het schaduwrijke park, kwam voorbij het familiegraf, zag de deur open staan en vond tot zijn schrik zijn beminde Eva bezwijmd op de marmeren treden liggen.

Hij droeg ze naar buiten, en de versche lucht gevoegd bij de pogingen van den jonkman en zijn hartelijke toespraak bracht het jonge meisje weldra weer tot haar zelve.

Zonder hem iets te zeggen van de aanleiding tot haar bezwijming, verzocht Eva hem aanstonds haar naar het kasteel terug te geleiden, en op zijn arm geleund betrad zij zoodoende de boekzaal juist op het oogenblik om de ontknooping te vernemen.

Weinige maanden later werd de bruiloft van den jongen officier en zijn beminde Eva gevierd in het kasteel, dat voortaan de woning van het jonge paar zou zijn.

Toen de gasten Eversberg verlaten hadden, voerde Eva haar echtgenoot door het park naar de rustplaats van haar weldoener. Daar legde zij een bloeienden krans op het graf van den dierbaren oom, en beiden zonken op de knieën om zich te

vereenigen in een hartelijk gebed voor de zielerust van den waardigen man, aan wien zij het geluk huns levens te danken hadden.

Bij de Platen.

Bismarck in ruste. -

Als ooit het vergankelijke der aardsche grootheid op treffende wijze gebleken is, dan is dit zeker in den val van den grooten rijkskanselier, voor weinige jaren nog de eerste man in Europa en thans niets meer dan een vergeten landedelman, die op een afgelegen buitengoed tusschen de paarden, honden en kippen rustig zijn eindje haalt. Rustig is daarbij hier niet eens het woord, en dat maakt het geval nog treuriger. Als een staatsman, die zijn heele leven in dienst van zijn land heeft doorgebracht, zich op zijn ouden dag uit de beslommeringen van zijn ambt terugtrekt, om op zijn welverdiende lauweren te gaan rusten, geniet hij in den vollen zin het *otium cum dignitate*: rust met behoud der waardigheid. Maar de oude Bismarck heeft noch rust noch waardigheid.

De wrok, die zijn hart verteert, belet hem van de landelijke rust te genieten. Uit zijn ouden politieken werkkring gebannen, poogt hij nog achteraf invloed te oefenen en ontziet zich niet, uit kleingeestige wraakneming, den loop der staatsmachine, nu hij ze zelf niet meer besturen mag, te bemoeilijken. Zelfs heeft de voormalige rijkskanselier het niet beneden zich geacht, nog een mandaat voor den Rijksdag aan te nemen, terwijl hij niet eens in staat is, het te vervullen.

In die omstandigheden is het moeilijk aan te nemen, dat de oude afgedankte staatsman op Friedrichsruhe aangename dagen slijt. Wanneer we den ouden heer op onze gravure, als een eenvoudig heereboer te paard zien zitten, meenen we een ontevreden trek op zijn gezicht waar te nemen, en het is of het schrandere rijdier besef heeft van de gevallen grootheid zijns meesters.

Tegenover zijn bezoekers schijnt de voormalige rijkskanselier anders het oude aanzien tamelijk wel op te houden.

Een Engelschman, die hem in het najaar van het vorig jaar bezocht, verklaart dat zijn gestalte nog even recht en statig was als die der ontzagwekkende pijnboomen, welke Friedrichsruhe overschaduwen. Zijn haar is wit geworden, maar zijn kleur is nog even blozend en frisch als vroeger, De verkiezing van Geestemunde had toen juist plaats gehad en de Europeesche pers beklaagde den teleurgestelden staatsman, maar op zijn bezoeker maakte hij volstrekt niet den indruk van beklagenswaardigheid. In gezelschap van zijn zoon leidde hij dezen op zijn buitengoed rond, blijkbaar begeerig hem zijn landelijke liefhebberijen te toon en.

Toen hij met den bezoeker in den omtrek uitreed, kon deze opmerken hoe de oude heer ook altijd nog de achting geniet zijner landelijke buren, terwijl er geen trein aan het station stopt, zonder dat aller hoofden uit het portier gestoken, en zoodra de oude heer zich vertoont, alle hoeden afgenomen worden. Ook ontvangt Bismarck van zijn oude getrouwen nog menig bewijs van vereering, dat in staat zou zijn hem in zijn ongenade te troosten, als hij zich die maar getroosten wilde. Zelden gaat er een dag voorbij, dat er geen brieven of telegrammen komen met gelukwenschen of huldebetuigingen.

Het inwendige van het kasteel zelf levert het tastbaarste bewijs van de groote plaats, die Bismarck jaren lang in het hart zijner landslieden heeft ingenomen. Elke kamer is vol geschenken en te Varzin en Schönhauzen moet het eveneens zijn. Ongerekend de portretten, marmeren borstbeelden en versierde hulde-adressen, bestaat het huisraad hoofdzakelijk uit geschenken van vereenigingen of gilden. Zoo is er een groote eiken kast vol schrijfgereedschap, voldoende voor heele geslachten, alsmede een groote gebeeldhouwde schoorsteenklok, die nog menig jaar de blijde en droeve uren der familie kan aankondigen.

Twee ontzaglijke ijzeren kisten bevatten het laatste geschenk der Duitsche fabrikanten, een zilveren eetservies, en terwijl wij dit bezichtigen, zegt de bezoeker, komt een bediende ons twee stel gouden drinkbekers toonen, geschonken door de Duitschers van Moskou en Odessa. Het bestaan dier kostkaarheden scheen zelfs aan sommige leden van het gezin onbekend te zijn: zoo menigvuldig zijn die bewijzen van vereering, dat zij onder den grooten hoop verloren raken.

Tegen etenstijd verzamelt zich het gezin met den altijd talrijken kring van gasten in de eetzaal, en dit is het genoeglijkste uur van den dag op Friedrichsruhe. Graaf Herbert en de gravin Rantzau (de echtgenoote van den Duitschen gezant te 's-Gravenhage) de gehuwde dochter van prins Bismarck, deelen de genoegens van het maal. Van de keuken wordt bijzonder veel werk gemaakt, en elke nieuwe vondst van den *chef de cuisine* vindt algemeene waardeering. De Bismarcken zijn ook groote kenners van wijn, ofschoon sinds dr. Schweninger den ouden heer wat beperking op dit punt heeft aanbevolen, de keuze der merken aan graaf Herbert schijnt overgelaten.

Prins Bismarck's conversatie, hetzij aan tafel. hetzij op de wandeling, is altijd opgewekt en geestig. De minste kleinigheid geeft hem aanleiding tot die gevleugelde woorden, waarvan er vele historisch geworden zijn. Bijzonder sterk is hij in aanhalingen uit Shakespeare.

Na tafel begeeft men zich naar de zaal, waarbij de laatste gast, zonder onderscheid van rang, prinses Bismarck den arm biedt. De nieuwsbladen worden binnengebracht, een eindelooze hoop; zij worden den ex-kanselier van alle zijden toegezonden. In zijn gemakkelijken stoel gezeten, steekt hij zijn pijp op, terwijl de huisgenooten en gasten zich in het rond plaatsen. Een gedeelte van den avond wordt met muziek zoek gemaakt, waarvan prinses Bismarck een hartstochtelijke beoefenaarster is.

Bismarck zelf houdt het meest van Beethoven en verder van karakteristieke volksliederen, en ofschoon hij geen liefhebber is van concerten, is de muziek aan den huiselijken haard een van zijn liefste verpoozingen. Tegen halfelf staat Bismarck op om zich na een vriendelijk ‘goeden nacht’ ter ruste te begeven. Dat is volstrekt voor de overigen geen wenk om heen te gaan, en ofschoon ook de dames zich zachtjes aan terug trekken, blijven de gasten nog plakken.

Kortom, volgens den Engelschen bezoeker, aan wien wij deze bijzonderheden ontleenen, en die geweldig met d[e]n ouden Bismarck dweept, is zijn omgeving te Friedrichsruh de gezelligste, die men zich denken kan, en toont de oude heer zich gemoedelijk, hartelijk en vergenoegd als een patriarch te midden zijner telgen.

Intusschen komt ons het tafereel wel een weinig idyllisch voor: het nijdige stoken en woelen van den afgedankten staatsman toch, waarvan wij nog herhaaldelijk de bewijzen vernemen, is slecht te rijmen met die ‘Olympische kalmte,’ waarvan de bezoeker spreekt, en die ook moeilijk het deel kan zijn van een man, die een leven als dat van Bismarck achter den rug heeft.

Johannes Janssen. -

Een niet minder werkzaam leven dan Bismarck heeft de groote geschiedschrijver achter den rug, die in de laatste dagen van het afgeloopen jaar op 62-jarigen leeftijd aan de wetenschap en zijn onschatbaren arbeid ontvallen is. Mag omtrent Bismarck's werk betwijfeld worden of het wel duurzaam stand zal houden - (de ‘nieuwe koers’, door den keizer ingeslagen, toont duidelijk dat met de oude Bismarckiaansche politiek voorgoed gebroken is), - de arbeid van Janssen daarentegen zal gewaardeerd worden door het verste nageslacht.

In een uitvoerig opstel in den 19en Jaargang (blz. 236), waaraan tevens een fraai portret van den grooten geschiedvorscher was toegevoegd, is die ontzaglijke arbeid in groote trekken geschetst. Zijn *Geschichte des Deutschen Volkes beim Ausgang*

des Mittelalters is een reuzenwerk, ten koste van een heel menschenleven van ijverige bronnenstudie en nauwkeurige nasporingen tot stand gebracht. Dat werk, hetwelk geroepen is op den langen duur een volslagen omwenteling teweeg te brengen in de tot dusver gangbare opvatting van de christelijke middeleeuwen en de hervorming, heeft hij nagenoeg voltooid mogen zien.

Wel was het achtste en laatste deel nog niet verschenen, toen de dood den immer werkzamen man verraste, maar het was toch in handschrift zoover gereed, dat het gemakkelijk ter perse gelegd kon worden. En dat werk zal, om de degelijke grondslagen waarop het rust, om de kracht der bewijsvoering en de helderheid der voorstelling een vraagbaak blijven voor alle ernstige beoefenaars der geschiedenis, wien het om de grondige kennis der feiten te doen is. De uiteenzetttng der zoo lang miskende waarheid, dat de middeleeuwen de bloeitijd der christelijke beschaving waren en de Her-

vorming daarin een geweldadige storing bracht, die nog tot op den huidigen dag voortduurt, is tevens een schitterend pleidooi voor de zegenrijke werkzaamheid der katholieke Kerk, die in Johannes Janssen een barer krachtigste verdedigers en geleerdste apologisten verloor.

Nieuwe wijze van zelfverdediging. -

Misschien herinneren onze lezers zich uit de nieuwsbladen nog het gevalletje, dat door de aardige teekening van Frank Feller in dit nummer vereeuwigd is. Een rondreizende muzikant, die verleden winter door het oostelijk deel van Hongarije zwierf, werd op een zijner tochten plotseling vrij onaangenaam verrast door de verschijning van een grooten wolf, wiens dreigende houding allesbehalve voor vriendschappelijke bedoelingen getuigde.

Ofschoon half dood van schrik, had onze muzikant toch de tegenwoordigheid van geest zijn trompet te grijpen, en blies daarop den wolf het *fortissimo* uit de Hongaarsche galop van Lisst in het gezicht. Verbijsterd en versuft krabbelde het arme dier huilend achteruit, en de muzikant maakte dat hij weg kwam. Daarmee was hij echter niet van de ontmoeting af, want nauwelijks had hij een eindje geloopen, of weer stond de wolf voor hem. Opnieuw greep de muzikant naar zijn trompet ter zelfverdediging, en hij was verplicht die uitvoering den ganschen dag bij tusschenpoozen te herhalen, tot hij eindelijk veilig en wel zijn bestemming bereikt had.

Verdiept in de politiek!

- De politiek weet wat Menigeen zou er eten en drinken om laten staan, en de gevallen zijn niet zeldzaam dat politieke tinnegieters hun eigen zaken in het riet laten loopen uit pure belangstelling in de ‘algemeene zaak.’

Al is het niet in die ernstige mate, toch wordt het heerschap op onze gravure leelijk gedupeerd door de politiek of liever door zijn hond, die slim genoeg is om van zijns meesters politieken hartstocht partij te trekken. Terwijl deze zijn hart ophaalt aan het jongste verkiezingsnieuws, hapt Caro met een leuk gezicht het lekkere brokje van de vork, die al opgeheven was om het hapje naar zijns meesters mond te voeren.

Gelegenheid maakt den dief.

- Een dergelijk tooneeltje, ofschoon met andere personages vertoont ons de Duitsche genreschilder Emil Weiss. Ook hier is de politiek de hoofdschuldige. Zij heeft den kastelein zoodanig onder haar betooverenden invloed gekregen, dat hij over de krant in slaap is gevallen. Van die gelegenheid maakt de kleine kleuter, die zich daarin een veelbelovend kasteleinszoontje toont, heel handig gebruik om een flinken teug te nemen uit vaders bierglas.

Wetenswaardig Allerlei.

De telautograaf. -

Deze nieuwe uitvinding bestaat hierin dat door middel van den telegraafdraad niet enkel berichten op groote afstanden worden overgebracht, maar ook een trouw *facsimile* gegeven wordt van het geschrevene. Zoodoende kunnen handteekeningen, heele geschriften, schetsen of teekeningen telegraphisch overgeseind worden. Het is duidelijk dat deze uitvinding geroepen is een volslagen omwenteling in het telegraafwezen teweeg te brengen.

De uitvinder is professor Gray te Chicago, die na er zeven jaren aan gewerkt te hebben, ze eindelijk in 1889 voltooid kreeg, maar ze tot dusver geheim hield. Binnen kort zal de tel autograaf in werking gebracht worden. Te Highland Park, een voorstad van Chicago, worden de instrumenten vervaardigd en door het heele land worden lijnen aangelegd, die aanmerkelijk moeten verschillen van die voor de telegraaf en de telephoon.

Er hebben proefnemingen plaats gehad tusschen Chicago en St. Paulo, dat is een afstand van 400 mijlen, en ofschoon het weer ongunstig was, moet de uitkomst voortreffelijk geweest zijn.

GELEGENHEID MAAKT DEN DIEF, NAAR DE SCHILDERIJ VAN EMIL WEISS.

De toestel is heel eenvoudig. Het eenig zichtbare deel is een strook papier, veel veg hebbende van die welke bij de gewone telegraaf gebruikt wordt. De telegrafist maakt van een potlood gebruik, waarmee hij zijn depêches op de strook schrijft, die dan op de plaats van bestemming weer op een andere strook volkomen getrouw worden weergegeven.

Vakmannen beweren dat de telautograaf de telegraaf van Morse vervangen zal, daar zij gelegenheid geeft niet minder dan 45 woorden in de minuut over te seinen.

Hoe stierven de Fransche Koningen? -

Lodewijk IV, bijgenaamd van over zee *(d'outremer)* wilde op een reis van Laon naar Reims een wolf vervolgen. Hij stortte van het paard en kwam zoo onzacht op den grond te recht, dat hij zich over zijn geheele lichaam gekneusd had. Daardoor ontstond een soort uitslag, waaraan hij den 15n October 954 overleed. De oudste zoon van Lodewijk VI, de op Paaschdag 1129 in tegenwoordigheid van koning Hendrik van Engeland gekroonde Ellips, reed eens door een der voorsteden van Parijs, toen zijn paard, schuw geworden door een der vele toenmaals vrij rondloopende varkens, hem afwierp, en hij, eerst 16 jaar oud, aan de gevolgen van dezen val overleed. Filips IV de Schoone ontmoette bij een jachtpartij in het bosch van Fontaineeblau in 1314 een wild zwijn dat zijn paard overliep, zoodat hij er mee op den grond stortte en op de plaats dood bleef. Karel VII stierf den hongerdood, omdat hij meende, dat zijn spijzen door zijn zoon (Lodewijk XI) vergiftigd werden. Karel VIII werd plotseling door een beroerte getroffen, waaraan hij overleed. Frans I, de ridderlijke koning en tegenstander van Karel V, stierf aan een kwaadaardig gezwel. Hendrik II, zijn zoon, was bij een steekspel op den 29n Juni 1559 de weerpartij van den graaf van Montgommery, wiens lans op 's konings pantser in stukken vloog, terwijl een splinter door het slecht gesloten visier den koning in het oog en het hootd drong. Hij stierf den l0n Juli aan deze wonde. Frans II stierf aan een verzwering in het hoofd, terwijl Karel IX het bloed uit alle lichaamsdeelen, zelfs uit de nagels en poriën der huid stroomde, waaraan hij den 30n Mei 1574 overleed.

Hendrik III kreeg van zekeren Clément een steek in het onderlijf en bezweek den 22n Augustus 1589 aan deze wonde. Ravaillac stiet Hendrik IV den 14n Mei 1610 een tweesnijdend mes in de borst, zoodat de vorst ter zelfder tijd de spraak en het leven verloor. Lodewijk XV stierf aan de kinderpokken en Lodewijk XVI ten slotte liet het hoofd op het schavot.

De sterkste dame ter wereld.

- In Londen is onlangs een dame opgestaan, die er met volle recht aanspraak op mag maken, de sterkste van baar geslacht te zijn. De gestalte der jonge dame, natuurlijk een Amerikaansche, miss Abbot genaamd, zou geen buitengewone lichaamskracht doen vermoeden. Zij weegt ternauwernood honderd pond en maakt met haar weinig ontwikkelde armspieren veeleer den indrnk van een tengere, dan van een bijzonder sterke dame.

De bewijzen die miss Abbot onlangs van haar weergalooze spierkracht aflegde, zijn verbazingwekkend. Zij bief met één hand een bank omhoog, waarop vijf ofzes mannen zaten, terwijl deze vertegenwoor digers van het sterke geslacht niet in staat waren, den stoel, waarop de dame zat, op te lichten.

Een ander voorbeeld van haar haast ongelooflijke kracht is het volgende: Zij nam een biljartqueue op en hield ze loodrecht in de hoogte, terwijl de heeren zoo hard aan de queue trokken en rukten als ze konden, zonder zo ook maar een millimeter van stand te kunnen doen veranderen.

Eén paardekracht. -

Voor hen, die [e]r misschien belang in stellen, zij meegedeeld, dat een wiskunstenaar heeft uitgerekend, dat een machine van één paardekracht niet minder dan 7 millioen horloges aan den gang zou kunnen houden.

[Nummer 31]

Z. Em. Kardinaal Ledochowski.

Door het overlijden van kardinaal Simeoni was het gewichtige ambt van prefect der Propaganda, hetwelk met dat van secretaris van Staat op één lijn staat, en tot de hoogste waardigheden der Kerk behoort, vacant gekomen. Met begrijpelijke belangstelling vroeg men zich af, wie door den H. Vader met dezen belangrijken, maar uiterst moeilijken post vereerd zou worden. Voor de eerste maal brak deze Paus met de tot dusver steeds gevolgde traditie, hiervoor een Italiaan aan te wijzen, en viel zijn keuze op den eerbiedwaardigen gewezen aartsbisschop van GnesenPosen, kardinaal Ledochowski. Voorzeker, niemand meer dan deze wakkere prelaat en onverschrokken geloofsbelijder in de Pruisische gevangenissen, verdiende aan het hoofd geplaatst te worden van die heldhaftige phalanx van apostelen en geloofsverkondigers, wier eenig verlangen is, voor hun Heiland te lijden en te sterven.

Naast het welgelijkend portret van den doorluchtigen kerkvoogd zal een beknopte beschrijving van zijn veelbewogen en verdienstelijke loopbaan niet onwelkom zijn.

Graaf Miecislas Ledochowski werd den 29n October 1822 te Gork in het bisdom Sandomir in Polen geboren en voelde zich reeds in zijn prille jeugd tot het priesterschap geroepen.

Op nog zeer jeugdigen leeftijd werd hij als vertegenwoordiger van den H. Stoel naar Santa-Fé de Bogota, de hoofdstad der Zuidamerikaansche republiek Columbia, gezonden, maar in 1851, toen door toedoen der vrijmetselarij een vervolging tegen de katholieken uitbrak, van daar teruggeroepen. Den 30en September 1860 werd hij tot titulairaartsbisschop van Thebe benoemd, en vervolgens in hoedanigheid van apostolisch nuntius naar Brussel gezonden.

MGR. LEDOCHOWSKI, de nieuwe Prefect der Propaganda.

Hij bekleedde deze waardigheid nog, toen de beide kapittels van Gnesen en Posen hem den 16en September 1865 tot aartsbisschop verkozen ter vervanging van Mgr. Przyluski. In het consistorie van den 8en Juli 1866 gepreconiseerd, legde hij den 14en April van hetzelfde jaar den eed van trouw af in de handen van Z.M. den koning van Pruisen.

In zijn hoedanigheid van aartsbisschop van Gnesen-Posen had hij met groote moeilijkheden te kampen, voornamelijk door toedoen der Pruisische regeering, die hem om zijn Poolsche nationaliteit allerlei hinderpalen in den weg legde. Zoo lang zijn plicht als Christen en aartsbisschop dit gedoogde, betoonde hij zich toegevend en inschikkelijk, en trachtte door verschillende concessies de Pruisische regeering tot zachtere gevoelens te stemmen. Zoo verbood hij zijn geestelijkheid een werkzaam aandeel ia de verkiezingen te nemen, en gelastte voortaan de gebeden in de kerken van zijn aartsdiocees in de Duitsche taal te verrichten. Toen echter de Cultuurkamp uitbrak en aan de bedoelingen der regeering niet langer te twijfelen viel, zette hij zich schrap en rustte zich toe ten strijde. Hij weigerde zich aan de nieuwe dwangwetten te onderwerpen, die door de keizerlijke regeering, op aansporen van Bismarck, tegen de katholieken werden uitgevaardigd. Na eerst wegens zijn verzet tot een zware geldboete te zijn veroordeeld, werd hij op zijn weigering, voor het hof van appèl te Posen te verschijnen, welks bevoegdheid op stuk van geestelijke zaken hij ontkende, door gerechtsdienaars uit zijn aartsbisschoppelijk paleis gehaald en te Ostrowo, een klein stadje aan de grenzen van Pruisisch Silezië, gevangen gezet. Ter zelfder tijd alsMgr. Simeoni en Mgr. Manning werd Mgr. Ledochowski in het

consistorie van den 10en Maart 1875 door Z.H. Pius IX tot kardinaal benoemd en hem het purper in de gevangenis, waar hij twee jaar verwijlde, toegezonden.

Nadat hij in vrijheid gesteld was, nam Mgr. Ledochowski de wijk naar Rome, en gaf, om een verzoening tusschen de Duitsche regeering en het Vaticaan gemakkelijker te maken, zijn ontslag als aartsbisschop van Posen.

Dat Z.H. Leo XIII een groot vertrouwen in den Poolschen prelaat stelt, blijkt voldoende uit diens verheffing tot de waardigheid van Prefect der Propaganda, na eerst secretaris van de Congregatie der Breven en grootkanselier der Pauselijke ridderorden te zijn geweest. Dat de H. Vader den doorluchtigen kerkvorst tot deze hooge waardigheid verhief, mag ongetwijfeld toegeschreven

worden aan zijn mannelijke en onverschrokken houding tijdens den Cultuurkamp. Hieruit blijkt, dat de Paus de mannen weet te waardeeren, die niet wijken voor den vijand, maar voet bij stuk houden en liever de gevangenis betreden dan ontrouw te worden aan hun roeping en zending.

Ten slotte mag wel worden aangestipt, dat de uitgebreide taalkennis van kardinaal Ledochowski - behalve de doode talen is hij zeer ervaren in het Fransch, Duitsch, Engelsch, Italiaansch, Spaansch, Poolsch en Russisch - de zware taak, die hem op de schouders gelegd is, zeer zal vergemakkelijken.

De tocht naar Damiate.
(Anno domini MCCXIX)
door J.R. van der Lans.

XIII.

Het stille Italiaansche stadje Corneto, binnen het gebied van den Heiligen Stoel op twee dagreizen afstands van Rome en drie mijlen van de zeekust gelegen, had nooit zulk een eigenaardige bedrijvigheid binnen zijn muren gezien, als waarvan het in den herfst van het jaar 1217 getuige was. Het stadje zelf en de vlekken in den omtrek waren overstroomd met kruisvaarders uit het verre Noorden, die den 9en October van dat jaar met een groote tachtig schepen de haven van Civita Vecchia waren binnengeloopen. Daar deze reede te klein was om de heele vloot te bevatten, waren achttien dier schepen in de haven van Corneto ten anker gekomen. Het jaargetijde was te ver gevorderd, om de reize naar het Heilig Land voort te zetten en zoo besloot de bemanning, die door de bevolking der stad op het hartelijkst ontvangen was, in deze herbergzame oorden te overwinteren.

Die rust kwam den kruisvaarders uitstekend te stade na den langen tocht, waarop zij niet alleen herhaaldelijk met de Mooren van Spanje, maar ook vreeselijk met de elementen hadden te kampen gehad. De doorgestane vermoeienissen en gevaren hadden veler krachten uitgeput en toen de vloot in de gastvrije haven ankerde, lag menig schepeling machteloos in de kooi uitgestrekt, ter prooi aan kwaadaardige koortsen, rooden loop en andere ziekten, het gevolg der ontberingen op zee geleden.

Maar nu konden zij veilig uitrusten, te midden van bevriende mede-Christenen, die hen van al het noodige voorzagen, in het gebied van den Heiligen Vader zelf, die hen ten kruistocht had opgeroepen en al zijn onderdanen gelastte, hen als broeders te ontvangen. In de kloosters en gestichten, in de kasteelen en huizen der bewoners hadden zij een gastvrij onderkomen gevonden; ieder beijverde zich, den Frieschen kruisvaarders van dienst te zijn. Onbekommerd konden zij hun schepen in de reede achterlaten, want de overheid van Corneto had zich bij schriftelijke verklaring verbonden, voor hun veiligheid te waken.

De *podesta* zelf had Okko Garvema en diens broeder in zijn eigen huis de gastvrijheid aangeboden, terwijl hun dienstmannen een onderkomen vonden bij zijn onderhoorigen. In het gasthuis, door liefderijke kloosterbroeders bestuurd, herstelden de gewonden en zieken van hun kwetsuren en krankheid en allen genoten onder den heerlijken hemel van Italië het zoet der rust na maandenlange vermoeienissen, ontberingen en heeten strijd.

Toch konden de ongeduldigen en voortvarenden zich in die gedwongen rust maar met moeite schikken.

‘Wij hebben het hier opperbest,’ zei Hajo den derden of vierden morgen tot Jaricho, terwijl zij met nog een paar gezellen op de bank in den binnenhof van den podesta

zich behaaglijk in de zon zaten te koesteren en het heen en weer loopen der dienstlieden gadesloegen: 'Maar toch zal ik blij wezen, als we weer het gat uitgaan.'

'Ik niet minder,' zei Jaricho geeuwend. 'Het eenige wat mij deze rust verzoet is dat ik nu ten minste vrijelijk met mijn lieve vrouw kan praten, die om mij den kruistocht meemaakt en al den tijd, dat wij aan boord waren niets aan mij gehad heeft, daar ze natuurlijk bij de andere vrouwen moest blijven. En daarbij hebben we er in de laatste weken zoo geducht van gelust dat we wel wat mogen opknappen. Ik raak nu wat verzadigd, maai in de eerste dagen was ik als uitgerammeld. We hebben wat honger en dorst uitgestaan in die heidensche wateren!'

'Ja, als het in de kajuit regent, droppelt het in de hut,' hernam Hajo, 'maar we moeten wàt hebben voor onze pekelzonden. We wisten, toen we het kruis aannamen, dat we niet uit spelevaren zouden gaan. En daarbij, de enkele kwade dagen, die wij hadden te doorstaan, werden ons ruim vergoed door andere, waarop we van alles volop hadden. Heugt u nog, hoe wij ons te goed deden aan den buit, te Santa Maria behaald?'

'Spreek er mij niet van! Dat waren heerlijke dagen. Geen maal, dat beter smaakt dan wat met gewapende vuist op den Saraceen is buitgemaakt, en toen lieten we den heiden dag op dag voor onzen mondkost zorgen. Nog was de leeftocht, dien wij te Santa Maria hadden opgedaan, niet opgeteerd, of een paar dagen later wierpen we het anker voor Rodete[1)] waar we de inwoners op de vlucht dreven, den burcht veroverden, verwoestten en verbrandden en den ganschen nacht werk hadden om het heidensche nest te plunderen. De overmatige begeerte naar buit is toen menigeen onzer mannen duur te staan gekomen en had ook mij het hachje kunnen kosten, schoon St. Fredericus weet dat geen verlangen naar gewin mij ter kruisvaart gedreven heeft. In plaats van met de overigen aan boord terug te keeren, hadden wij ons onvoorzichtig tusschen de wijnbergen verstrooid en werden daar 's morgens overvallen door een groote bende Saracenen, die zich gedurende den nacht weer verzameld hadden. Het ging er heet toe en van weerskanten vielen er dooden. Gelukkig dat ons van de schepen hulp gezonden werd! Maar den ganschen dag hadden we ons toch geducht te weren tegen die verwenschte heidenen en onze bogen en slingers kwamen daarbij goed te pas. Ik weet niet hoeveel Roorda alleen er met zijn pijlen den kop heeft gekloofd, en het scheen dat de Mooren zouden afdeinzen; maar na lang beraadslaagd te hebben, kwamen ze tegen den avond met veel grooter macht opzetten en vielen onder een helsch krijgsgeschreeuw als duivels op ons aan. Het leek wel of ze allen bereid waren voor hun valschen profeet te sneven, maar nauw hadden ze onze kolven en bijlen geroken of daar sloegen ze op de vlucht en kregen nu de slagen, die voor hun gezicht bestemd waren, in den rug. Toen eerst konden we aan boord terugkeeren en lieten de slingeraars voor een veiligen aftocht zorgen.'

'Ja, dat staat me nog goed voor,' zei Hajo, 'en ook hoe die achterblijvers, toen zij weer veilig op de koggen waren, snoefden en pochten op hun dapperheid. Zelfs Zweder, de Stichtsche koopman, die heel graag in den buit deelt, maar hem liefst door anderen ziet behalen, zette toen een borst of hij als St. Poptatus vijftig duizend ongeloovigen verslagen had.'

'Och, de voorspoed maakt overmoedig,' zei Jaricho vergoelijkend. 'Dat zagen we een paar dagen later, toen we den steven naar Cadix wendden en zonder schrik voor haar vervaarlijke torens de haven binnenzeilden en aan land stapten. De burgers hadden zeker van hun landslui te Rodete vernomen, wat voor mannen wij Friezen waren; want met pak en zak waren allen naar het eiland St. Leon gevlucht. Ze zullen wel vreemd hebben opgekeken, toen zij terugkomende hun gansche stad vernield zagen. Het was jammer van de kostelijke moskee met al haar kunstig snij- en schilderwerk, die we met den grond gelijk hebben gemaakt. In de Ommelanden zullen ze meenen, dat wij hun een sprookje vertellen, als wij hun van al de pracht

1) De Burg Rota, waar de Friezen den 2den Augustus aankwamen,

en de praal verhalen, aan diens duivelstempel besteed. Goed dat wij hun een deel van dat heidensche moois kunnen laten zien, dat wij aan boord gehaald hebben. De rest kan ons van den winter te pas komen als brandhout. We hebben daar in Cadix een paar dagen vroolijk huis gehouden, en ik had het gezicht van de ongeloovige honden wel eens willen zien, toen ze druipstaartend terugkwamen. In hun gehavende tuinen en wijngaarden hing geen druif, geen vijg of olijf meer aan de afgescheurde takken: dat was alles als goede mondvoorraad aan boord gehaald... Ja, dat waren genoeglijke dagen: ronduit gezeid, laat ik veel liever het anker vallen in een heidensche haven dan in een reede van den Heiligen Vader, hoe goed ze ons hier ook ontvangen. Maar voor de gewonden en zieken is de rust, die wij hier genieten, een heilzame verkwikking; ze hebben evenals de koggen een flinke kalfatering noodig.'

'Wat dunkt u, zouden wij ze niet eens gaan opzoeken!' vroeg Hajo. 'Ik ben benieuwd hoe onze wakkere Roorda het maakt.'

'Dat zegt ge wel,' hernam Jaricho opstaande, om met Hajo en de andere gezellen den weg naar het gasthuis in te slaan. 'Hij heeft wat uitgestaan gedurende de vier weken, dat hij met de koorts in de kooi ligt. Ik heb hem dikwijls genoeg gewaarschuwd, als hij zijn dorst nog meer tergde door het bittere zeewater te drinken. Maar zijn ingewanden brandden, zei hij, en dan perste hij het bezinksel van de vaten en allerlei vruchten, die hij maar krijgen kon, met zijn magere handen uit om er wat lafenis uit te halen of zoog den droesem van wijn of bier uit en werd door al dien onguren kost met den dag zieker.'

'Ja de dorst is een felle geesel,' zei een ander, aan zijn grove wolle kleeding en schommelenden gang als een zeeman kenbaar, 'ik heb ook menigmaal radeloos van honger en dorst het harde scheepsbrood in zeewater geweekt.'

'En dan zijt gij, zeelui, nog aan dat soort ongemakken gewend,' merkte een der gezellen op, 'maar voor ons landratten is zulk een reize een ware penitentie.'

'Zoo gij meent dat wij of onze koggen aan zulke vaarwaters gewoon zijn, als wij achter den rug hebben, dan vergist gij u deerlijk,' hernam de varensgast. 'Denk maar eens aan de heidensche windvlagen, die ons op het lijf vielen, toen we met zoo goeden moed de haven van Cadix uit stevenden. Zonder zeilmindering hadden we de zeeëngte van Ostrica bereikt, toen de oostenwind ons, nadat we een nacht voor anker hadden gelegen, weer even hard naar het eiland St. Leon terugdreef, als we daar vandaan gekomen waren. Daar bleven we vier dagen lang heen en weer geslingerd, het eene oogenblik hoog in de lucht opgenomen en dan weer als een baksteen in de diepte neergeploft, telkens in gevaar tegen het eiland te pletter te worden gesmakt, zoodat we in 't eind maar besloten ons op genade of ongenade aan de opgeruide baren over te leveren, gedachtig aan het woord van ik weet niet welken ouden philosoof, die volgens broeder Menko moet gezeid hebben: in storm vreest de zeeman niets meer dan het land. Wij lichtten dus de ankers, die we nog niet verloren hadden, en lieten ons drijven, waar de storm ons heen slingerde, zooveel mogelijk ons best doende om ten minste bij elkaar te blijven. Maar ja wel, terwijl de eene helft van de vloot door veranderden wind in staat was den bestemden koers te hernemen, mochten wij blij wezen dat we niet zonder gevaar de haven van Sibilia[1)]) konden binnenloopen, waar we twee

1) Groot Sevilla, waarschijnlijk San Lucar de Barrameda, aan den mond der Guadalquivir.

nachten voor anker moesten blijven. Op den derden dag eindelijk sloegen de zeilen aan en tegen zonsondergang waagden we ons in die vreeselijke zeeëngte, waar Europa en Afrika met hun bergen op elkaar schijnen aan te vallen. Het was op Lieve-Vrouwe-Hemelvaartsdag, maar het leek wel of wij regelrecht ter helle voeren. Het was of de westenwind uit een kerker was losgebroken. We schenen niet te zeilen, maar te vliegen. Zoolang ik zee bouw en dat is zoo wat dertig jaren, ben ik nog nooit op zoo'n Saraceensche manier door den storm voortgeslingerd. Er was geen denken meer aan, Hispanië in het gezicht te houden en toen we eindelijk een beetje bij adem kwamen, merkten we dat we minstens drie dagen ver afgedreven waren en op het eiland Evice[1)] aanliepen. Toen maar weer den steven naar het vasteland gewend, en na drie dagen zagen we eindelijk de stad Tortosa, waar de rivier Ebora[2)] de grensscheiding tusschen geloovigen en ongeloovigen uitmaakt en met haar water het zeenat zoet en drinkbaar maakt. Hier hadden we eindelijk de Saracenen achter den rug en konden onbezorgd drinkwater innemen. En toen we op St.-Bartelsavond bij Barcellona onze afgedwaalde vrienden terugzagen, die ons daar volgens afspraak wachtten, vernamen wij dat zij niet minder met weer en wind te kampen hadden gehad. Zeg dus niet, dat wij Friesche varenslui, al hebben we ook van der jeugd op het water gezwalkt, aan zulke tochten gewoon zijn.'

Aldus pratende en van de avonturen hunner reize ophalende, bereikten de kruisgezellen langs de zonnige en stoffige straten van Corneto het gasthuis, waar hun gewonde en zieke makkers door de liefderijke kloosterbroeders werden verpleegd. Een twintigtal kruisvaarders lagen daar op de lijdenssponde uitgestrekt, edelen, poorters en dorpers, grooten en geringen, allen broederlijk naast elkander in dezelfde eenvoudige houten gasthuiskribben. Broeder Menko in zijn witte pij ging van bed tot bed, allen moed insprekend, hen aansporend ter eere Gods geduldig hun pijnen te verduren en hen troostend met het vooruitzicht, hier op hun gemak van hun wonden, krankheid en vermoeienis te kunnen bekomen, wijl de vloot niet voor het voorjaar weer zou uitzeilen.

'Ik zou anders liever morgen aan den dag mijn boog tegen de Saracenen ter hand nemen, als ik maar weer kon opkrabbelen,' zei Roorda, die ondanks de uitputting der koorts nog niets van het oude vuur verloren had.

'Geduld maar, dat ge eerst wat bij krachten komt,' troostte Menko, 'in het Heilig Land zal uw boog u nog genoeg te stade komen.'

'In het Heilig Land,' zuchtte een uitgeteerde grijsaard in de aangrenzende krib. 'Dat zal ik wel niet meer betreden.' Het was de oude Wouter, die door den rooden loop tot het uiterste gebracht, zelfs van de zorgvuldigste verpleging geen genezing meer scheen te mogen hopen.

Menko beschouwde hem met medelijden en z[i]ch liefderijk over zijn sponde neerbuigend, sprak hij ernstig:

'Wellicht eerder dan wij allen, heer Wouter, in het land namelijk, waarheen ons aller aardsche pelgrimsreize gericht is, in het hemelsch Jerusalem, waar onze Heer u de kroon der martelaren zal schenken, die wij ons nog door harden arbeid en heeten strijd moeten waardig maken.'

'Gods wil geschiede,' kreunde de grijsaard. 'Zoo gaarne had ik anders nog eenmaal den heiligen grond gekust, waar onze Heer voor ons geleefd heeft en gestorven is. En als dat niet wezen mag, dan geve de goede God mij toch de genade, vóór mijn dood Zijn Plaatsbekleeder op aarde te aanschouwen. Hij late mij hier niet sterven twee dagreizen van Rome zonder dat ik den Heiligen Vader de voeten hebbe gekust.'

Menko drukte den grijsaard innig de hand en fluisterde hem toe.

1) Iviça.
2) Ebro.

'Bid, heer Wouter, en ik zal met u bidden.'

Een der gasthuisbroeders kwam hem op dit oogenblik waarschuwen, dat de podesta hem door een dienaar liet verzoeken onmiddellijk te zijnen huize terug te keeren, wijl er aanzienlijke bezoekers uit Rome waren aangekomen, die hem wenschten te spreken. De Norbertijner monnik nam afscheid van zijn zieken en hun makkers en spoedde zich naar het huis van den magistraat van Corneto, waar hij een drietal geestelijke heeren vond, die in gezelschap van den podesta en Okko zijn komst afwachtten.

De oudste der bezoekers, een eerbiedwaardig priester, trad met de hoffelijkheid, van ouds den Romeinschen prelaten eigen, op Menko toe:

'Gij komt van Florido Campo[1)]) in het bisdom van Munster,' zei hij in het Latijn, 'waar mijn geleerde vriend Emo *praepositus* is. Ik had gehoopt den vromen man hier onder zijn landgenooten aan te treffen en mij daarom op het eerste bericht van de landing der Friesche vloot herwaarts gespoed om hem te begroeten. Nu zes jaren geleden, tijdens ik *notarius* was van onzen Heiligen Vader Innocentius, zaliger gedachtenis, vertoefde hij zeven weken in Rome en had ik het genoegen hem tot gids te strekken bij zijn bezoeken aan de basilieken en heiligdommen der Eeuwige Stad.'

'Menigmaal,' hernam Menko aangenaam verrast, 'heeft de vader abt mij verhaald van de groote diensten, hem door den *notarius* Maximus te Rome bewezen, en mij hoogelijk uw uitgebreide kennis en dienstvaardigheid geroemd. In geval gij te Rome mocht komen, zei hij dikwijls, verzuim dan niet, hem mijn heusche groete te brengen. Ook sprak hij vaak van den subdiaken Andreas, die hem ook tijdens zijn verblijf in de Eeuwige Stad meermalen grootelijks van dienst was.'

'Den subdiaken Andreas, thans priester, ziet gij hier voor u,' hernam de oude prelaat glimlachend, terwijl hij Menko zijn jongeren gezel voorstelde. 'En ziehier een landsman,' ging hij voort, op den derde wijzende, 'het hoofd der *Schola Fresonum*,[2)]) de herder der Friesche kerk in het Borgo San Michele. Daar zult gij nog menig landgenoot ontmoeten, die verheugd zal zijn, tijding uit het vaderland te ontvangen en de vaderlandsche taal te hooren spreken....'

'Uw hoogwaardige abt,' zei de bestuurder der Friesche kerk, 'bezocht tijdens zijn oponthoud te Rome herhaaldelijk zijn landslieden in het Borgo en onderhield zich gaarne met onze priesters en *scolenses* of met de pelgrims, die hij in het *hospitium* aantrof. Hij had groote devotie tot het aloude heiligdom, hetwelk getuigt hoe reeds van de eerste tijden het volk uit de Lage Landen aan den heiligen Stoel was verknocht, en placht dikwijls te bidden op de graven van den zaligen martelaar, onzen landgenoot Magnus Forteman en zijn gezellen, te wier gedachtenis onze kerk is gesticht.'

'En is de abt van Bloemhof altijd welvarend?' vroeg Maximus.

1) Bloemhof, in het Latijn Campus Floridus.

2) Reeds sedert de oudste tijden bestonden in het pauselijk Rome, en wel in de Leonijnsche stad (*Civitas Leoniana*, aldus genoemd naar Paus Leo IV, die ze met muren had doen omringen), in de onmiddellijke nabijheid van Sint Pieter, i[n]richtingen t[e]n behoeve der pelgrims uit verre landen. Aa[n]vankelijk slechts gasthuizen, waar de bede[v]aartgang[e]rs een onderkomen vonden, werden zij allengs uitgebreide gestichten met kerken, kapellen en scholen voor de opleiding der geestelijken van vreemden landaard. Vandaar de naam *scholae*, die aan deze stichtingen gegeven werd. Reeds in het jaar 799 vindt men melding gemaakt van de scholen der Franken, *Friezen* (Nederlanders), Saksers en L[o]ngobarden De gezamenlijke gebouwen, waarin die scholen gev[e]stigd waren, droegen den naam van burgen (*borghi*). Zoo had de school der Friezen (of Nederlanders, want tot ver in de middeleeuwen werden de or den naam Friezen al de bewoners der Nederlandsche gewesten aangeduid), haar zetel in het *Borgo San Michele.* Zij bestond tot het jaar 1521, toen zij werd opgelost in het St-Maartensklooster. Maar de aloude Friesche kerk moet nog in wezen zijn. Zij werd in 1750 herbouwd door paus Benedictus IV. Dr. Halbertsma, die ze in 1859 bezocht, schreef er een belangwekkende verhandeling over in *De Vrije Fries,* mengelingen uitgeg. door het Fr. Genootsch van Gesch. Oudh. en Taalk., 11e deel In het 13e deel van dat geleerde tijdschrift schreef Mr. W.B.S. Boeles nog een bel[a]ngrijk opstel over de *'Friezen te Rome."*

‘Wij verlieten hem in blakenden welstand en vol geestdrift voor de heilige zaak des kruises. Ik heb hem moeten beloven, zoodra wij in het Heilig Land zouden aangekomen zijn, hem een geregeld verhaal van ons wedervaren te zenden. Het zal hem innig genoegen doen te vernemen, dat zijn Romeinsche bekenden hem nog niet hebben vergeten en inzonderheid dat zijn oude vriend en beschermer Maximus, wien hij zoo groote erkentelijkheid toedraagt, welvarend is en zijner in vriendschap gedenkt.’

‘Wat hebben wij,’ zei Maximus in aangename herinnering, ‘menig genoeglijk uur doorgebracht in de boekerij van het Vaticaan, waar de rusteloos werkzame man de boeken zocht ter verrijking der bibliotheek van zijn convent. Al zijn avonden en nachten besteedde hij aan het afschrijven onzer *codices* en toen hij Rome verliet, voerde hij een schat van werken zoo van de oude heidensche schrijvers als de heilige Vaders mede.’

‘Die boeken,’ zei Menko met voldoening, ‘maken den trots van Bloemhof uit en nog voortdurend is de vader abt er op bedacht, ze door bekwame handen te doen vermenigvuldigen.’

‘Ik hoop nog menigmaal in de gelegenheid te zijn, met u over den vromen en geleerden man te spreken en de herinnering aan zijn verblijf te Rome te verlevendigen. Vergun, dat ik mij nu eerst kwijte van de zending, mij door den Heiligen Vader opgedragen. Met vreugde heeft hij de aankomst der Friesche kruisvaarders in zijn gebied vernomen en laat hun door mij zijn vaderlijke groete en zegen brengen. Zijn wensch is dat hun hier een gastvrij onthaal ten deel valle, en daar hij vernomen heeft, dat het hun voornemen is hier den winter ovor te blijven, heeft hij den bewoners van Corneto, Viterbo, Toscane, Velletri en andere naburige steden of sterkten doen aanschrijven, hen als broeders op te nemen, zijn onderdanen onder banvloek bevelende, den Friezen zoowel in handel als overeenkomsten en andere behoeften trouw en eerlijk van dienst te zijn.’

‘Wij danken den Heiligen Vader eerbiediglijk voor zijn groote gunst en goedheid,’ sprak Menko met een nederige buiging, ‘en als het ons vergund is, hopen wij hem spoedig in persoon te Rome de betuiging onzer erkentelijkheid en hulde te brengen.’

‘De Heilige Vader zal verheugd zijn u met al uw gezellen in het apostolische paleis te ontvangen en uw landgenooten van de *schola Fresonum* zien reeds reikhalzend uit naar uw komst. Van den heer podesta heb ik met een enkel woord vernomen hoe gij, ter voldoening aan 's Pausen verlangen, u in Hispanië van de gezellen, die daar achterbleven, hebt afgescheiden om rechtstreeks de reize naar het Heilig Land voort te zetten, alsook hoe uw mannen op de Spaansche kusten door het innemen van steden en burchten den ongeloovigen g[r]oote afbreuk hebben gedaan. Dat alles moet gij den Heiligen Vader in het breede komen verhalen; het vernemen der heldendaden van het roemrijke Friesche volk zal hem tot grooten troost verstrekken in de bekommering om het lijden der kerken in het Oosten. Met blijdschap zal hij de Christenen aanschouwen, van wier geloofsijver hem zulke wonderen zijn ter oore gekomen, want het is hem niet onbekend gebleven, met welke geestdrift de Friezen gehoor hebben gegeven aan de kruisprediking van Oliverus Scholasticus, die nu kort geleden te Massilia[1)]) is scheep gegaan om in persoon aan den kruistocht deel te nemen. Komt dus, zoodra de zorgen voor de huisvesting uwer mannen en de verpleging uwer zieken het veroorloven, naar Rome; met open armen zult gij er als de bevoorrechte zonen des Heiligen Vaders worden ingehaald.’

De Friesche kruisvaarders verlangden niets vuriger dan den Stedehouder van Christus te

1) Marseille

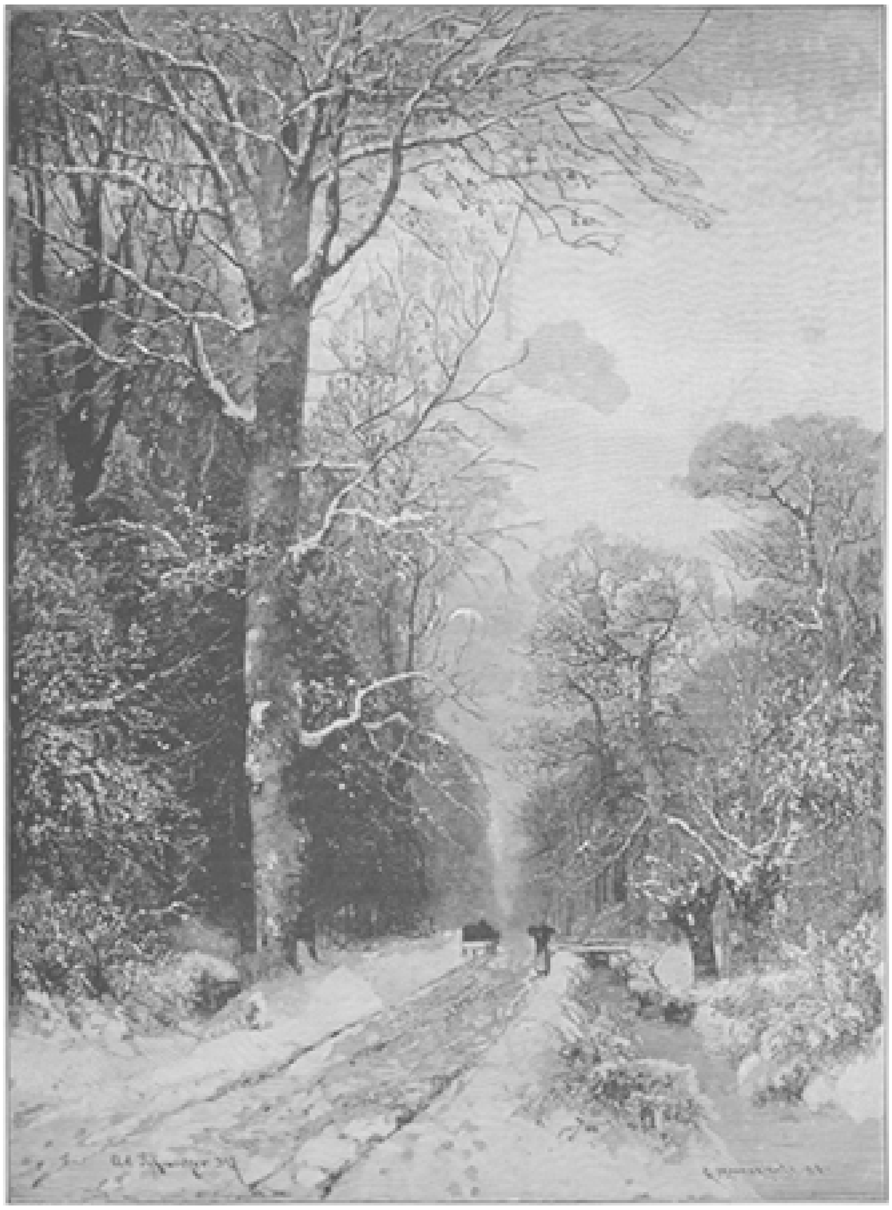

WINTERPRACHT, NAAR DE SCHILDERIJ VAN AD. SCHWEITZER.

PRAIRIEPAARDEN DOOR WOLVEN AANGEVALLEN, NAAR DE TEEKENING VAN ALBERT RICHTER.

aanschouwen, op wiens roepstem zij huis en haard, vrienden en magen verlaten hadden om op te trekken voor Christus. Met opgetogenheid vernam het gansche leger de aankomst der bezoekers uit de Heilige Stad en de boodschap, die zij hun namens den Opperherder brachten. Allen, tot den geringste, zouden worden toegelaten in zijn tegenwoordigheid, allen zouden mogen naderen tot voor den troon van den Paus van Rome, het opperhoofd der Christenheid, voor wien keizers en koningen de gekroonde hoofden in het stof bogen! Welk een vooruitzicht voor die eenvoudige geloovigen van de boorden der Lauwers, die poorters, dorpers en visschers, die eigenhoorigen, nog kort geleden als vastgeklonken aan den bodem, dien zij voor hun heeren bebouwden! Wat waren al de offers die zij hadden gebracht, al de vermoeienissen en ellenden, die zij hadden doorstaan, in vergelijking van zulk een voorrecht, dat millioenen mede-Christenen hun zouden benijden? Zelfs zij, die uitgeput en doodziek op het smartleger neerlagen, sprongen verrukt overeind bij het vernemen der blijde tijding, en een hoopvolle glimlach omspeelde de bleeke lippen van den stervenden Wouter, die op het hooren der boodschap, van heilige aandoening overmand, in Menko's armen den geest gaf.

(*Wordt vervolgd*).

Onder verdenking.

I.

Wanneer men onverwachts een gezadeld en getuigd paard zonder ruiter ontmoet, dan mag men in den regel aannemen, dat deze laatste niet heel ver meer uit de buurt is. Dit was ook de eerste gedachte, die bij een boer opkwam, toen hij op een Juni-morgen van het jaar 1880 in het bosch van Fontenay-aux-Roses een paard zonder ruiter ontwaarde, dat zich heel vreedzaam aan de bladeren der boomen stond te goed te doen. Dit bosch, in de nabijheid van Rouaan gelegen, is de geliefkoosde wandelof rijweg voor allen, die zich voor het ontbijt door een rit of een morgenwandeling goeden eetlust willen bezorgen. Bij het zien van het paard voelde onze landman reeds het blanke vijffrankstuk in de hand, dat hij door zijn vondst zou verdienen. Hij stelde zich in het bezit van het dier, wat hem niet moeielijk viel, en ging daarmee den eigenaar zoeken. ‘Het beest ziet er waarachtig nog zoo kwaad niet uit,’ dacht de boer bij zich zelf, terwijl hij elk oogenblik verwachtte, den ruiter ergens op den grond te zien zitten, ‘maar veel van onze stadsche heertjes verstaan van paardrijden net zooveel als een koe van schaatsenrijden. Had ik het niet gedacht?’ voegde hij er onmiddellijk bij, toen hij bij den omzwaai van een laan kwam, waarop een voetpaadje uitliep; want hier zag hij de gedaante van een man bewegenloos op den grond uitgestrekt. Na het eerste gezicht echter scheen onze landman veel verbaasder te zijn, dan men na zijn alleenspraak over de rijkunst van ‘vele stadsche heertjes’ zou verwachten, en niet ten onrechte, want de man, die dwars over het voetpad lag, droeg de uniform van een officier der ruiterij, en hij wist wel, dat deze heeren het in de edele rijkunst soms heel ver brengen, zoodat zij zelfs vaak voor een rijder in een circus niet behoeven achter te staan. De boer keek het paard eenigszins schuw van ter zijde aan en naderde den hulpeloozen officier.

Maar reeds twee minuten later zat onze landman op den rug van het paard en reed, zoo snel de beenen van het ros hem dragen konden, naar de stad, en een paar uur later sprak heel Rouaan al over den moord, die dien zelfden morgen in het bosch van Fontenay-aux-Roses gepleegd was.

Dien dag was in heel Rouaan niemand bedroefder en ongelukkiger dan Helena Lapeyre, de eenige dochter van een der voornaamste burgers der stad. Zij had

evenals de anderen de tijding van den moord op majoor Magnier gehoord, en deze tijding ging haar nader aan dan wien ook. Majoor Magnier was een vriend haars vaders geweest, en - wat meer wil zeggen - hij had gehoopt, door een huwelijk met diens dochter in nog inniger betrekking tot hem te komen. Toch was de ontroering en ontsteltenis der jonge dame niet aan het verlies van een vermoedelijken echtgenoot toe te schrijven, want haar hart behoorde reeds lang een ander toe en voor de oplettendheden van Magnier was zij steeds onverschillig gebleven.

Helena zat naast haar moeder, een gezette dame van even in de vijftig, die met moederlijke teederheid hare dochter zocht te troosten.

'Je moet je dat zoo niet aantrekken, kind,' merkte mevrouw Lapeyre aan. Ze legde haar naalden werkje uit de hand, schoof haar stoel dichterbij, sloeg haren arm om den hals van Helena en trok met de andere hand het bedroefde gezicht harer dochter naar zich toe. Helena borst in een krampachtig snikken uit en weinige minuten later kende mevrouw Lapeyre de oorzaak van de ontroering harer dochter.

Majoor Magnier had een stelling trachten te bemachtigen, die reeds door een ander was veroverd. Onder de officieren van het regiment was ook een ritmeester de Soubeyron, die, uit Rouaan geboortig, Helena Lapeyre bijna van kindsbeen af gekend had. Mijnheer en mevrouw Lapeyre hadden van de vertrouwelijke verhouding tusschen hun dochter en de Soubeyron geen verdere notitie genomen, noch vroeger, toen het werkelijk enkel vriendschap tusschen speelgenooten gold, noch ook later, toen deze vriendschap tot een innige genegenheid was gerijpt. Magnier echter had scherper toegezien. In plaats nu van, zooals het een krijgsman betaamde, met militaire eer het veld te ruimen voor zijn gelukkiger mededinger, verloor hij te eenenmale zijn zelfbeheersching. De botsing tusschen majoor Magnier en ritmeester de Soubeyron had plaats gehad op den dag vóór onze geschiedenis een aanvang neemt. Helena had getoond, dat zij aan de Soubeyron de voorkeur gaf. De majoor geraakte buiten zich zelven van toorn, en terwijl hij alles vergat, behalve dat hij zich in de tegenwoordigheid van een gehaten en bevoorrechten mededinger bevond, voegde hij de Soubeyron op schamperen toon eenige hoonende woorden toe. Deze had wel in Helena's tegenwoordigheid zijn waardigheid bewaard, maar het was het meisje niet ontgaan dat hij enkel met de grootste moeite zijn toorn bedwong. Juist den dag na den twist der beide mannen werd majoor Magnier dood in het woud gevonden. Helena trachtte tevergeefs haar gedachten een anderen loop te geven; maar telkens drong zich de herinnering aan het tooneel van den vorigen dag en aan den woedenden blik van den ritmeester met te meer kracht aan haar op. Zij had zich gaarne door de door haar moeder aangevoerde gronden laten overtuigen, maar de verschrikkelijke gedachte had reeds te diepen indruk op haar gemoed gemaakt. Als een loodzware last drukte zij haar, en wat ze ook deed, zij kon er zich niet van bevrijden. Zij geloofde er niet aan - daartoe was haar vertrouwen op de Soubeyron te vast - maar zij vreesde, dat het kon zijn.

Het arme meisje werd nog door deze kwellende gedachte gefolterd, toen mijnheer Lapeyre de kamer binnen rad. Hij was, toen hij van den moord hoorde, onmiddellijk uitgegaan om nadere inlichtingen in te winnen. Zijn eerste woord, toen hij bij zijn binnentreden vrouw en dochter gewaar werd, was: 'Hij is niet dood.'

'Niet dood?' herhaalden de beide dames, en mevrouw Lapeyre voegde er bij: 'God zij gedankt!'

'Neen, tot dusver niet; hij verkeerde in een toestand van diepe bewusteloosheid. Er blijft echter weinig hoop over, hem in het leven te behouden. Het mes van den moordenaar heeft, helaas! maar al te goed doel getroffen. Wat de dokter niet goed begrijpt is de omstandigheid dat de arme Magnier zoo lang bewusteloos blijft. Hij had in het geheel geen of ten minste geen noemenswaardig bloedverlies, dat is te zeggen uitwendig. Dokter Edmond vermoedt, dat het mes vergiftigd is geweest. Is dat geen merkwaardige geschiedenis?'

‘Denkt men, dat hij nog eens zijn bewustzijn zal terugkrijgen?’ vroeg mevrouw Lapeyre.

‘Ja, de geneesheeren zeggen, dat iemand in dien toestand gewoonlijk nog eens tot bezinning komt, maar altijd slechts kort voor zijn dood. Wij willen hopen, dat het zoo is, opdat de moordenaar zijn straf niet ontgaat.’

‘Is er dan geen enkel gegeven of aanduiding voorhanden?’ vroeg mevrouw Lapeyre.

‘Ja, ten minste een; het mes stak nog in de borst van den verslagene. Het was een zeer eigenaardig wapen, met een met zilver ingelegden greep en een lang maar smal driehoekig lemmet. Lieve Hemel, wat scheelt er aan, Helena?’

Het meisje was plotseling in bezwijming gevallen.

II.

Bijna op hetzelfde uur werd de pastoor van het dorp, waarnaar het bosch van Fontenay-aux-Roses genoemd is, in den biechtstoel geroepen. Het uiterlijk van den biechteling verschilde opvallend van het gewone voorkomen dergenen, die hier bij den priester geestelijken bijstand en vertroosting kwamen zoeken. De kleeding van den man spotte met elke beschrijving: zijn met bloed overloopen oogen, zijn ongekamde haren en borstelige baard, zijn ingevallen wangen maakten een terugstootenden indruk; zijn geheele voorkomen wettigde het vermoeden, dat hij tot het uitvaagsel van het menschdom behoorde. Toen de pastoor den biechtstoel verliet, was hij in het bezit van een verschrikkelijk geheim: de diep gekwetste eer eener familie, een gelofte van wraak, een jaren lang onverpoosd onderzoek naar den schuldige en eindelijk de wraak.

De namiddagsrust van den pastoor zou echter nog eenmaal verstoord worden. Reeds lang was de huiveringwekkende biechteling verdwenen, toen hem een nieuw bezoek werd aangekondigd, ditmaal van iemand, die volkomen het tegenbeeld was van den eerste. Hij werd in de studeerkamer des pastoors geleid.

‘Neem me niet kwalijk, dat ik u kom storen, eerwaarde heer,’ zei hij, ‘maar dit vindt zijn aanleiding in een zaak van groot gewicht.’

De pastoor knikte even met het hoofd.

‘Dezen morgen werd in het bosch een misdaad gepleegd, waarvan u misschien al gehoord heeft,’ voegde de bezoeker er bij, toen den priester een rilling door de leden voer.

‘Ga door,’ was het antwoord.

‘Het offer van den moord was majoor Magnier, een officier van hetzelfde regiment, waarin uw broeder, ritmeester de Soubeyron, dient. De majoor werd door een boer uit uwe gemeente met den dolk nog in de borst gevonden. Er loopen reeds geruchten, dat majoor Magnier en uw broeder niet goed met elkaar overweg konden, en nog onlangs een heftigen woordentwist gehad hebben. De gegevolgtrekking, die men daaruit zou kunnen maken, is zeer onzeker, ik mag er, wat mij betreft, bijvoegen, zeer onwaarschijnlijk, maar toch ligt ze voor de hand.’

Het gezicht van den pastoor was ondertusschen marmerbleek geworden. ‘Wat wil u, mijnheer?’ zei hij, met klaarblijkelijke inspanning om bedaard te blijven. ‘Met welk recht komt u hier, om mijn broeder, die boven alle verdenking verheven is, van zulk een lage misdaad te beschuldigen? In tegenwoordigheid mijns broeders ware het u geraden, zulke gevolgtrekkingen liever achterwege te laten.’

De vreemdeling overhandigde den priester

een kaartje, waarop stond: Pinaud, officier van justitie.

'Ik verlang noch voor belachelijk, noch voor onbeschaamd gehouden te worden,' zei hij. 'Ik vervul enkel mijn plicht, door u van het gerucht in kennis te stellen, dat kwaadwillige tongen op het oogenblik waarschijnlijk druk rondstrooien.'

'Mijn broeder Alfred zal er wel aan doen, van zulk redeloos gebabbel geen notitie te nemen, dan is het praatje het eerst de wereld uit. Ik dank u intusschen voor uw oplettendheid, mij daarvan in kennis te hebben willen stellen.'

'Een oogenblik nog,' viel hem de officier van justitie in de rede. 'Kent u dit?'

'Ja, dat is een dolk, die mijn broer voor een paar maanden van een reis naar Corsica heeft meegebracht. Al zijn vrienden kennen hem zoo goed als ik, want, zooals u ziet, is het een zeer merkwaardig wapen en ook onder artistiek oogpunt van groote waarde.'

'Welnu, met dezen dolk, die misschien de eenige in zijn soort op de geheele wereld is, werd majoor Magnier dezen morgen doodelijk gewond. Hij stak nog in de wonde, toen de officier gevonden werd. U zal mij toegeven, dat dit een bezwarende omstandigheid tegen ritmeester de Soubeyron is.'

De pastoor verschoot opnieuw van kleur. 'Naar alle waarschijnlijkheid heeft mijn broer den dolk verloren en is deze door een ongelukkig toeval in het bezit van den persoon gekomen, die majoor Magnier heeft aangevallen.'

'Waarschijnlijkheden leggen weinig gewicht in de schaal voor menschen, die niet hetzelfde vertrouwen in den ritmeester hebben als u.'

'Maar ik *weet*, dat mijn broeder aan deze misdaad onschuldig is.'

'Wie is dan de schuldige?'

De lippen van den priester trilden, maar geen geluid kwam uit zijn mond.

'Wie is het dan?' herhaalde de officier van justitie met een nauw merkbaar spotlachje. 'Indien u mij den werkelijken misdadiger kan noemen, zal het mij zeer veel genoegen doen. Tot mijn spijt mag ik u echter niet verhelen, dat ik bij dezen stand van zaken genoodzaakt ben, uw broeder, als verdacht van moord, in hechtenis te nemen.'

De pastoor wilde antwoorden, maar werd daarin door een kloppen op de deur verhinderd. Zijn huishoudster stak haar hoofd naar binnen en deelde mee, dat kapitein Alfred mijnheer pastoor verzocht te spreken.

'Ik kom aanstonds,' antwoordde haar heer, en de oude vrouw trok de deur weer achter zich dicht.

De pastoor wendde zich opnieuw tot zijn bezoeker. 'U wil mijn broer in hechtenis nemen, niet?'

'Er zit niets anders op.'

'Nu? Hier?'

'Ja.'

'Maar ik kan u de heilige verzekering geven, dat u zich op een dwaalspoor bevindt, en wel zoo, dat het niet kan missen, of u zet uw naam als officier van justitie op het spel.'

Deze glimlachte sluw. 'Mijn plicht is mij duidelijk aangewezen,' zei hij, 'ik mag er niet van afwijken.'

De priester overlegde een oogenblik bij zich zelf wat hem te doen stond.

'Ik kan het onaangename daarvan verminderen,' zei hij toen, 'wanneer u mij een genoegen wil doen, namelijk mij slechts een paar minuten met mijn broeder alleen te laten.'

Toen de officier van justitie aarzelde, vervolgde de pastoor: 'U kan in deze kamer blijven - daarbij wees hij op het belendende vertrek - en wanneer u het wenscht, kan u de tusschendeur open laten.'

‘Het is niet noodig de deur open te laten,’ antwoordde de officier van justitie en begaf zich in de kamer er naast.

De pastoor opende nu de deur van zijn studeervertrek en op zijn roepen trad een jonge man in de officiersuniform binnen.’

‘Ik dacht dat u bezoek had,’ zei deze, terwijl hij ongedwongen in een leunstoel plaats nam. De pastoor sloeg geen acht op deze vraag, maar stelde een andere:

‘Wat heb je van morgen voor het ontbijt gedaan?’

‘Wel, hetzelfde als alle andere dagen. Na het appèl heb ik een paar uurtjes gereden.’

‘Waar?’

‘In het bosch.’

‘Heb je daarbij niets bijzonders gezien?’

‘Neen, niets, waarom?’

‘Dat doet nu niets ter zake. Heb je den dolk verloren, dien je op Corsica gekocht heb?’

‘Hoe ter wereld weet u dat nu al? Ja, ik heb hem verloren en heb er spijt genoeg van. Maar misschien kan u mij met uw talent van raden te hulp komen en mij helpen, om hem terug te krijgen.’

‘Was je van morgen bij je rit alleen?’

‘Ja.’

‘Heb je majoor Magnier gezien?’

‘Neen. De arme kerel; ik denk, dat u van die verschrikkelijke geschiedenis al gehoord hebt.’

‘Weet je wel, Alfred, dat gij beschuldigd wordt, Magnier vermoord te hebben?’

De ritmeester sprong op en keek zijn broeder verbaasd aan. Deze vertelde hem nu het bezoek van den officier van justitie en diens voornemen. Terwijl hij de feiten verhaalde dien den heer Pinaud aanleiding gegeven hadden, zoo te handelen, begon hij in te zien, dat de zaak van zijn broeder veel hachelijker was dan hij zich in het begin voorges' eld had.

‘Kun je een alibi aanwijzen?’ vroeg hij. ‘Dat alleen kan hier afdoende zijn.’

‘Ik herinner mij niet, ook maar één persoon op mijn rijtoertje ontmoet te hebben. Ik was juist niet prettig gestemd en zocht daarom de eenzaamste en meest verlaten lanen op.’

‘Dan moeten wij ons eenig vertrouwen op God stellen, opdat hij den sluier oplicht, die deze duistere misdaad bedekt.’

Spoedig hierop bevond Alfred zich met den officier van justitie op weg naar de gevangenis van Rouaan.

Pinaud was nu minder van de schuld des verdachten overtuigd, dan vóór de inhechtenisneming. In het studeervertrek van den pastoor had hij nog eenmaal aan den jongen man de vraag gesteld, of hij niemand in het bosch gezien had. Ditmaal luidde het antwoord anders. Ja, de ritmeester herinnerde zich nu, dat hij plotseling een armoedig gekleed en verdacht uitziend sujet bemerkt had, die, naar hem dacht, zich schuil hield en voorzichtig om zich heen gluurde.

Het was Pinaud niet ontgaan, dat de pastoor bleek geworden was en dat een rilling hem door al zijn leden voer, toen zijn broeder den bewusten persoon beschreef. Toch zei hij niets. De officier van justitie werd hierdoor in zijn meening versterkt, dat de priester meer van de misdaad wist dan hij mocht zeggen. Ook diens verzekering omtrent de onschuld van zijn broeder scheen hem toe meer beteekenis te hebben dan een bloot broederlijk vertrouwen. In alle geval was de verdachte in verzekerde bewaring, en de mogelijkheid bleef nog altijd bestaan, dat de majoor voor zijn dood het bewustzijn zou terugkrijgen en den moordenaar aanwijzen, waardoor een mogelijke vergissing der justitie nog altijd verhinderd kon worden.

Toen de pastoor alleen in zijn kamer was achtergebleven, zonk hij voor het kruisbeeld aan den muur op de knieën en smeekte, dat God alle menschen de onschuld zijns broeders zou openbaren, zooals ze hem geopenbaard was.

III.

In een kamer van het hospitaal te Rouaan ligt majoor Magnier op zijn sterfbed. Behalve den dokter en een pleegzuster zijn tegenwoordig Pinaud, de officier van justitie, en de pastoor. De voorspelling van den geneesheer was uitgekomen; de majoor had het bewustzijn teruggekregen, maar, zooals de dokter zeide, slechts luttel tijds levens meer. Pinaud beijverde zich van deze gelegenheid gebruik te maken.

'Gij werdt hedenmorgen in het bosch van Fontenay-aux-Roses aangevallen?' vroeg hij; en toen de majoor met een hoofdknik bevestigend antwoordde, vervolgde hij: 'Kent gij dien persoon?'

'Ja.'

'Was het ritmeester Alfred de Soubeyron?"

'Neen, hij was het niet.'

Pinaud mocht geen tijd verliezen met zijn verbazing den vrijen loop te laten. 'Wie was het dan?' vroeg hij.

De stervende sloeg zijn oogen naar den pastoor op. 'Mogen zij die vergeven, de hoop koesteren, dat ook hun vergeven zal worden, zelfs indien zij zwaar gezondigd hebben?' vroeg hij.

De priester knikte met het hoofd ten teeken van bevestiging.

'Welnu, dan vergeef ik mijn moordenaar. Hij heeft zich genoegdoening trachten te verschaffen voor een zwaar vergrijp tegen zijn familie. Ze heeft mij het leven gekost. Ik heb voor mijne zonden geleden, ik had niet beter verdiend.'

'Gij wilt dus uw moordenaar niet noemen?' vroeg Pinaud.

'Neen. Maar ritmeester de Soubeyron is het niet. Zeg hem van mijnentwege, dat hij voor Helena Lapeyre een goed echtgenoot moet zijn en verzoek haar niet met wraak aan een man te denken, die haar innig heeft lief gehad. Laat mij nu met God en Zijn priester alleen.'

Wij zullen hier wel niet behoeven bij te voegen, dat de ritmeester onmiddellijk op vrije voeten werd gesteld. Helena Lapeyre blikte later op den korten tijd, gedurende welken zij vreesde, dat haar verloofde een moordenaar kon zijn, als op een boozen droom terug. De ritmeester werd spoedig hierop haar echtgenoot en beiden leefden in den gelukkigsten echt.

Bij de Platen.

Winterpracht. -

Wie schildert de stille betoovering, de fijn zilverige pracht van een besneeuwd boschlandschap op een fraaien, licht benevelden wintermorgen, als de zon juist kracht genoeg heeft om den hemel met een licht gouden gloed te doortintelen en over den stillen sneeuwtooi van het woud een warm donzig waas te werpen!

Weinigen zijn daarin zoo gelukkig geslaagd als de schilder van het tafereel, in dit nummer door een keurige gravure weergegeven. Het geestig spel van het bleeke winterzonnetje tusschen het grillige wit, waarmee takken en twijgen tot in de kleinste puntjes zijn afgezet, het mollige van het sneeuwtapijt, dat den weg bedekt, en vooral de teere nevel, die als een gazen gordijn het verschiet afsluit, zijn met delicate hand

door den schilder op het doek gebracht. En opdat aan dit tafereel van stille winterpracht het leven niet geheel ontbreken zou, heeft hij het gestoffeerd met een paar stemmige figuurtjes, een vrouwtje met een bos sprokkelhout op den rug en een zacht wegrollend rijtuig, heide geheel passend in de eigenaardige stemming, door den aanblik van het landschap gewekt,

Prairiepaarden door wolven aangevallen.

- Lang niet zoo rustig en kalm is het winterbeeld onzer volgende gravure. Huilend giert de noordenwind over de onafzienbare vlakte en woelt de sneeuw op, zoodat ze nu eens tot de toppen der heuvelen opwarrelt en dan weer in de laagten neergezweept wordt, hier opgehoopt en daar weggeveegd, gestadige wisseling brengend in het overigens zoo doode landschap. In een diepe, dalvormige insnijding ligt aan den thans niet zichtbaren waterstroom een eikenboschje; wild schudt de storm de takken, en zuchtend buigen de veerkrachtige stammen aan den zoom van het bosch onder het geweld van den wind.

In het oosten komt een vale schemering op, die snel toeneemt; helgele strepen vertoonen,

zich aan den gezichteinder en de sneeuw steekt er zwart-violet bij af; de dag breekt aan, een loodzware, grijze, akelige dag. De storm is gaan liggen en de laag neerhangende wolken schudden nieuwe sneeuwmassa's neer. Ook deze eentonig, zwaar neervallende vlokken worden allengs dunner en op het laatst vallen er hier en daar nog maar enkele. In kleurloos wit strekt zich nu tot aan den verren horizon de golvende vlakte uit, gelijk een oceaan, die midden in den golfslag plotseling is verstijfd.

Doch daar - in de verte beweegt zich iets. Langzaam trekt een troep wilde paarden door de witte diepe sneeuw naar het boschje. Een oude schimmel, vuil geel afstekend tegen de sneeuw, geleidt de bonte schaar, die schakeeringen van alle kleuren vertoont. Waarschijnlijk is heteen troep weggeloopen Indiaansche ponies, misschien ook een overblijfsel van die wilde tallooze kudden, welke nog voor weinige jaren door de prairieën zwierven, afstammelingen van de paarden, door de Spanjaarden ingevoerd. In ieder geval bestaat onze troep hier uit paarden van hetzelfde ras, en zoo hetgeen vrijgeborenen zijn, stammen ze toch van dezulken af. Met moeite sleept zich achter de kleine schaar op eenigen afstand een kennelijk ziek of gewond paard voort.

Waar de loodzware hemel de in winterslaap rustende aarde schijnt te raken, vertoont zich thans in het westen een langgerekte roode streep en voor eenige seconden zweeft een roodachtig schijnsel over de sneeuwvlakte. Achter de zware, met sneeuw bevrachte wolken gaat de dagvorstin ter ruste.

De paardentroep is intusschen het boschje in de laagte genaderd. Plotseling houdt hij stil; de dieren stampen op den grond, dat de aarde er van dreunt, en dan draaien zij in een kleinen kring rond, de sneeuw hoog achter zich opwerpend. Uit het bosch is namelijk een zwerm groote zwarte boschwolven te voorschijn gesprongen, die in groote kringen de paarden omsingelen. De honger heeft die ruige gasten bijeengedreven om gezamenlijk op buit te jagen. Telkens nauwer trekken zij hun kring om de kleine kudde, die zich met bijeengestoken koppen op den aanval voorbereid houdt.

Door den knagenden honger aangedreven, springen eenigen van de moedigste wolven op de paarden toe, maar door de krachtige hoeven getroffen, worden zij, in de lucht een grooten boog beschrijvend, ver weggeslingerd. De aanval wordt herhaald en wederom afgeslagen.

Met uit de bekken hangende tongen, druipend van bloed, dat de wi te sneeuw roodverf, sluipt de moordgierige bende om de paarden, met gloeiende blikken loerend of zich niet hier of daar een zwak punt aanbiedt. Het zieke of gewonde dier lijkt hun een gemakkelijke prooi en ten slotte wordt het dan ook door een der hongerige beesten bij de keel gepakt en neergeworpen. Maar de aanvaller dient zich toch voor de wanhopig van zich af stootende hoeven gauw uit de voeten te maken.

GESTRAFTE SNOEPLUST.

Een wolk van wasem stijgt van de verhitte dieren omhoog. Telkens herhalen de wolven den aanval en eindelijk gelukt het hun den gesloten kring door te breken en in woesten zwerm op het stervende paard aan te vallen. De andere paarden stuiven uiteen, om zich echter spoedig weer te vereenigen, en in gesloten gelederen, met den ouden schimmel weer aan de spits, snorren zij over de vlakte, tot zij weldra in de snel invallende duisternis verdwijnen. Als speurhonden met den neus langs den grond scherend volgen de wolven, die in ongelooflijk korten tijd hun maal verslonden hebben, het spoor der edele dieren om, zoodra zij er de kans schoon toe zien, weder een uit den troep tot hun prooi te maken,

Wetenswaardig Allerlei.

Kunstmatige regen. -

De kunstmatige regen, die, zooals onze lezers weten, in Amerika moet uitgevonden zijn, doet nog steeds veel van zich spreken. Er zou thans een maatschappij zijn opgericht, die een patent genomen heeft voor het verwekken van regen langs den mechanischen weg.

Nieuw is intusschen de zaak niet. Reeds voor tien jaren wilde zekere Daniël Ruggles te Fredericksburg in Virginië een methode gevonden hebben, volgens welke men willekeurig regen verwekken kon. Hij grondde zijn theorie op de waarneming, dat op het lossen van zware kanonschoten gewoonlijk hevige regenbuien volgden. Hierop afgaande wilde de heer Ruggles sterke ontploffingen in de hooge luchtlagen teweegbrengen. Zijn uitvinding bestond uit een kleinen luchtballon, die een torpedo of verscheidene met dynamiet of schietkatoen gevulde patronen droeg. Deze ballon moest opgelaten worden aan twee dunne koperdraden, waardoor hij in verbinding bleef met een kleine dynamo-electrische machine, en op een gegeven oogenblik door den electrischen vonk de ontplofbare stof aangestoken kon worden.

Wij weten niet of de tegenwoordige uitvinding van den kunstmatigen regen volkomen op hetzelfde beginsel berust; het is zeer goed mogelijk dat men bij de vorderingen der electrische wetenschap op het denkbeeld van den heer Ruggles in meer volmaakten vorm teruggekomen is.

Japansche zinnebeelden. -

De den en het bamboes zijn voor de Japanneezen het zinnebeeld van een lang leven. Op den laatsten dag des jaars plant elke Japannees voor zijn huis twee boompjes, een den en een bamboes, waarvan het eerste het zinnebeeld van 1000, het tweede dat van 10.000 gelukkige jaren is. De bloesems van perziken en kersen dienen als sieraad voor de geschenken aan Japansche kinderen. In den tijd, dat de kersenboomen in bloei staan, worden feesten aangelegd, en alles, jong en oud, trekt uit, om zich met de kersenbloesems te tooien - keizer en keizerin niet uitgezonderd, die zich. tot dat doel naar den kersentuin van Uyeno bij Tokio begeven. De chrysanthemum (goudbloem) is de bloem, die het keizerlijke wapen siert, op munten en vanen te zien is en sedert 1868 ook door de soldaten als kokarde gedragen wordt.

Bierverbruik. -

Gambrinus, het orgaan der Duitsche bierbrouwers, deelt mee, dat de hoeveelheid bier, die in het jaar 1890 over de geheele wereld verbruikt is, 1956 millioen hektoliter bedraagt, terwijl ze in het jaar 1887 maar 1236 millioen H.L. bedroeg. Groot-Brittannië en Ierland komen op de eerste plaats met 567 millioen H.L., Duitschland neemt den tweeden rang in met 523 millioen, en Oostenrijk-Hongarije zijn nummer drie met 283 millioen H.L.

[Nummer 32]

De tocht naar Damiate.
(Anno domini MCCXIX)
door J.R. van der Lans.

XIV.

Een lange en schitterende stoet trok de Tiberbrug over, die van het eigenlijke Rome naar de Leonijnsche stad voert. In den zachten gloed der herfstzon blonken en glansden de wapenrustingen en schilden der Friesche edelen die met Okko Garvema aan de spits, en door een groot deel van het kruisleger, boogschutters, slingeraars en mannen van allerlei wapenen, honderden in getal gevolgd, optrokken naar St. Pieter, waar de Heilige Vader hen ten gehoore zou ontvangen. Onder den helderen Italiaanschen hemel hadden de kleurige vanen met hun gulden kruisen en zinnebeelden in flonkerend gesteente een ongekende schittering en lustig wapperden zij boven de honderden hoofden alsof een vlucht uitheemsche vogels boven de blanke helmen en metalen strijdhoeden zweefde.

Een dichte volksmenigte stond aan weerszijden der brug langs den oever geschaard om de vreemde kruisvaarders te zien en menige kreet van bewondering ging uit het levendige Romeinsche volk op bij den aanblik dier forsche krijgers uit het Noorden, welke de Mooren van Hispanië voor hun vreeselijke wapenen hadden doen sidderen.

INGEDOMMELD, NAAR DE SCHILDERIJ VAN GUSTAV SÜSS.

Aan de overzijde der brug, waar het trotsche gevaarte van den Engelenburcht zijn grauwe steenmassa hoog in de lucht beurt, kwam een andere stoet hun tegemoet. Het was de *schola Fresonum,* wier priesters en kweekelingen, *presbyteri et scolenses* met al de Nederlandsche pelgrims, op dat oogenblik te Rome vertoevend, door de ontplooide vaan voorafgegaan, hun

landgenooten aan den drempel der Leonijnsche stad kwamen begroeten.

'Ik had niet gedacht hier zooveel landslui te ontmoeten,' zei Hajo, die met zijn vervaarlijken vlegel gewapend, tusschen de gezellen van Okko voortstapte, tot Roorda, die door het vooruitzicht van den tocht als bij tooverslag genezen was en opgewekt als altijd den boog voerde. Met zijn scherp schuttersoog monsterde hij al van verre de landgenooten, die hen over de brug wachtten en wier leider op dit oogenblik een welkomstrede hield tot Menko als den geestelijken aanvoerder van den tocht.

'Bij St. Poptatus!' riep de schutter, 'zie ik ginds niet een dier fulpen Hollandsche ridders, die wij te Lissabon hebben achtergelaten?'

'Ge hebt goede oogen,' hernam Hajo ongeloovig, 'maar nu denk ik toch dat ze u bedriegen. De ridders van grave Willem zullen nog wel door de Mooren van Hispanië aan den praat worden gehouden.'

'Ik mag een Saraceen zijn, als dat geen Hollandsch edelman is, zie maar, hoe verrast heer Okko hem aanspreekt. Geen twijfel of dat is een van onze Hollandsche wapenmakkers. Ik herken hem aan zijn helmteeken, zijn gelen met bont omzoomden sorkoet en zijn verguld schild: het is grave Adolf van den Berg. Nu zullen we nieuws hooren.'

De schrandere gezel had goed gezien; de man, dien hij van verre als een Hollandsch ridder herkend had, was inderdaad een bode van grave Willem, eerst daags te voren te Rome aangekomen om den heiligen Vader verslag te brengen van de krijgsbedrijven in Spanje.

In levendig gesprek reed Okko met hem op en toen de stoet in den Borgo San Michele was aangekomen en zich in de gebouwen der *schola* met haar binnenpleinen verspreidde, vormde zich in de ruime gastenzaal aanstonds een kring van edelen rondom den Hollandschen ridder om uit zijn mond te vernemen hoe het den wapenmakkers in Portugal vergaan was.

Deze liet zich niet lang bidden, maar zich behaaglijk op de bank uitstrekkend en den kring rondziende, sprak hij met zelfvoldoening de borst verheffend:

'Gij Friezen waart zoo voorbarig om zonder verwijl de reize voort te zetten; maar het zal nu nog te bezien staan, welk van de beide deelen des legers het verst gekomen is. Verneemt wat wij in Hispanië voor het kruis gedaan hebben en velt dan zelve het oordeel. Nog den eigen dag dat wij gezamenlijk de haven van Lissabon uitzeilden en gij uw eigen koers volgdet, landden wij voor de stad Alcazar en begonnen aanstonds onder bevel van grave Willem en Joris grave van Wetha het beleg. Vier dagen later kwam Severius, de aartsbisschop van Lissabon, de bisschop van Evora met een schitterend gevolg, de Zwaardridders van St. Jacob en andere Portugeesche edelen onze strijdmacht versterken. Terstond werd nu de gracht gevuld en de aanval ondernomen. De krijgswerktuigen werden tegen den muur gericht en de strijd ving aan; zoowel Christenen als Saracenen sneuvelden, deze door onze steenen, gene door de pijlen der belegerden. Dat duurde zoolang tot de mijners van den vijand de onze het voortgaan beletten. Maar door hun wederzijdschen arbeid viel toch eindelijk omstreeks St.-Bartelsdag een der torens; daarmee was echter nog geen bres geopend want de binnenkant van den muur was blijven staan. Daags na Onze Lieve Vrouwe Geboorte rukten daarop vier Saraceensche koningen, die van Sevilla, Cordova, Jaen en Badajoz met een groot aantal krijgers tegen ons op. Nu scheen alle hoop vervlogen; op een mijl afstands van ons kamp sloegen zij hun tenten op en het was te voorzien, dat zij ons met groote overmacht daaruit verdrijven, zoo niet in smadelijke gevangenschap wegvoeren zouden. Maar Christus onze Heer was met de Zijnen en verwaardigde zich door drie wonderteekenen onzen moed te verlevendigen. Op denzelfden dag

toch tegen den avond verscheen in de lucht een kruisbanier ten teeken van overwinning; na middernacht kwam Peter, grootmeester der Tempelridders, te onzer hulpe opdagen, terwijl gedurenden den slag een blinkende schare in de lucht gezien werd, die voor ons streed. In den vroegen morgen van den volgenden dag namelijk schaarden zich de Saraceensche koningen met groote uitgelatenheid tot den slag. Wij van onzen kant, hoewel veel geringer in aantal, maar sterk in het vertrouwen op de hulp des Heeren, richtten onze slagorde naar behooren tegen het Oosten in, zoodat de zon in onze vergulde schilden schitterde en de bergen tegenover ons er door verlicht werden, wat den moed onzer krijgers niet weinig sterkte. Wat behoef ik meer te zeggen? Wij vertrouwden op ons geloof, de Saracenen op hun krachten. Martinus van Palmella, grootmeester der Zwaardridders van St. Jacob, klein van lichaam, maar met een leeuwenhart, zwaaide zijn banier met de rechter, hield zijn schild in de linkerhand, en zijn strijdros de sporen gevend, rende hij met half geopend vizier, midden onder de aansnellende vijanden. Peter, grootmeester der Tempelridders, niet minder in moed, voegde zich bij hem, terwijl hun onderhoorigen hen stoutelijk volgden. Hier hortten paarden tegen paarden, ginds kletterden zwaarden tegen zwaarden, of bonsden schilden tegen schilden, helmen tegen helmen. Wat behoef ik meer te zeggen? De Heer der heirscharen vernederde hen, die trotsch het hoofd verheven hadden; want twee koningen, die van Cordova en Jaen sneuvelden met meer dan 14000 Saracenen en talloos was het aantal gevangenen. De galeien, die zij over zee hadden meegebracht om den burcht te ontzetten werden door onze schepen op de vlucht gedreven, terwijl zij in hun kamp al de tenten met al het huisraad achterlieten. Omstreeks het feest der Elfduizend Maagden[1)] viel een tweede toren. Toen eerst gaven de verschrikte ongeloovigen de sterkte met al wat zij bevatte aan ons over. Wij vonden daarbinnen in het geheel twee duizend en vijftig personen, mannen, vrouwen en kinderen, die wij volgens oorlogsgebruik tot slaven maakten; alleen hun aanvoerder Abdallah verleenden wij tegen losprijs vrijen aftocht. Het kasteel werd aan de Zwaardridders van St. Jacob teruggegeven, en na Allerheiligen keerde het heele leger naar Lissabon terug, waar wij met grooten triomf werden ingehaald en genoeglijk denken te overwinteren[2)] De prinsen en grooten van Portugal zouden gaarne zien, dat wij ook den volgenden zomer verbleven, om met hen het heele land van de Saracenen te zuiveren. Maar dat zal afhangen van het antwoord, dat onze Heilige Vader geeft op het schrijven van grave Willem, dat ik hem straks zal overhandigen.'

'Had de Heilige Vader er reeds in bewilligd, dat het kruisleger zich zoo lang in Portugal ophield?' kon Menko niet nalaten te vragen 'Het was toch zijn uitdrukkelijke wensch dat het regelrecht naar het Heilig Land zou optrekken.'

'Dat is zoo, maar grave Willem vertrouwt dat de voordeelen, in Portugal behaald, zijn oponthoud in de oogen des Heiligen Vaders zullen rechtvaardigen. Bij zijn schrijven is een brief gevoegd van de Portugeesche prelaten, waarin zij dringend verzoeken dat het leger minstens een jaar in Hispanië moge vertoeven, om de zege te voltooien.'

'Ik hoop niet dat die bede wordt ingewilligd,' zei Okko, 'want zoodoende zouden de beide deelen des legers voortdurend gescheiden blijven, en het is zaak dat wij al onze krachten vereenigen, willen wij in het Heilige Land iets uitrichten. Zoowel gij, Hollanders en Keulenaars, als wij Friezen hebben op deze reize al getoond wat wij tegen de Ongeloovigen vermogen: wat zal het zijn, als wij gezamenlijk hen in den zetel hunner macht zullen aantasten!'

En de jonge edelman gaf den bode van graaf Willem in korte woorden verslag van de heldendaden der Friezen, sinds zij te Lissabon het andere deel des legers

1) H. Ursula. 21 October.
2) De bijzonderheden van graaf Willems krijgsbedrijven in Portugal zijn opgeteekend door den kroniekschrijver Godfried den Monnik, wiens verhaal wordt medegedeeld door Dirks in zijn Noord-Nederland en de kruistochten. (*Vrije Fries*, II. 251.)

hadden achtergelaten. De krijgers waren weldra in dit ophalen hunner herinneringen zoodanig verdiept, dat zij er bijna het doel hunner komst door zouden vergeten. Hun landslieden van de *schola Fresonum*, begeerig hun de heiligdommen der stichting te toonen, moesten hen op het verstrijken van den tijd opmerkzaam maken.

‘Wanneer de edele heeren voor het gestelde uur, waarop zij tot den Heiligen Vader zullen toegelaten worden, onze kerk met de graven onzer Friesche martelaren nog bezoeken willen, wordt het hoog tijd,’ dus vermaande hen de bestuurder der instelling, en leidde hen het eerst naar het heiligdom, aan den aartsengel Michael, den alouden patroon van Friesland gewijd en over de graven der eerste Nederlandsche verdedigers van den H. Stoel gebouwd. Volgens het gebruik der pelgrims beklommen zij op de knieën en al biddende de vijf en twintig breede trappen, voerende naar den tempel, hun als Friezen zoo bijzonder heilig. De zware ronde bogen van het gebouw op korte dikke pijlers rustend en vooral de vierkante massieve klokketoren verrieden den bouwtrant der negende eeuw. Daarbinnen met hen afgedaald in de donkere crypte, waar het gebeente dier martelaren rustte, sprak de bejaarde priester zijn landgenooten toe:

‘Knielt hier neder, gij mannen van Friesland, die uitgetogen zijt om voor Christus te strijden; want hier rusten de eerste strijders des Heeren uit de roemrijke Friesche natie[1)] Ten tijde dat Leo Paus en Karel de Groote keizer was, werd de kerk van St. Pieter door de Saracenen besprongen. Heel Kerstenrijk kwam in beroering en keizer Karel trok aan het hoofd van al zijn Galliërs op, om dien smaad te wreken en de Kerk Gods te bevrijden. Met hem streden ook de Friezen den strijd des Heeren tegen de ongeloovigen; eenigen van hen sneuvelden en werden in deze onderaardsche kapel begraven, waarop Paus Leo en keizer Karel ter eeuwige gedachtenis over hun grafstede deze kerk lieten bouwen... En hier,’ ging de geleider voort, zijn gasten voorgaande naar een afzonderlijke kapel, ‘rust het gebeente van onzen grooten landgenoot, den heiligen Magnus Forteman, eveneens in den kamp tegen de ongeloovigen als martelaar voor ons heilig geloof in Christus gestorven. Als keizer Karel de overwinning bevochten had, waarvan ik zoo even sprak, vervolgde hij de Saracenen tot in Apulië en onderwierp die provincie aan den H. Stoel. Ook daar volgden de Friezen zijn banieren. Nu gebeurde het dat een drietal Friesche ridders, met name Lemot uit Stavoren, Ilderad van Groningen en Hiaro van Slingen,[2)] alsm[ed]e een geestelijke zuster, Celdui genaamd en ook uit Slingen afkomstig, op hun terugreize uit Apulië naar het vaderland te Fondi kwamen, de noordelijkste stad van het koninkrijk Napels en alzoo gelegen nabij de grenzen van den kerkelijken staat. Daar vonden zij het lijk van hun landsman, den Frieschen held Magnus Forteman, die ook in den strijd voor den H. Stoel tegen de ongeloovigen was gesneuveld; zij voerden het met zich om het in Friesland te brengen, meenende dat zij hun vaderland geen waardiger geschenk konden aanbrengen dan het overblijfsel van een zijner zonen, die in godsvrucht en dapperheid de eer van den Frieschen naam in den vreemde had opgehouden. Zij trokken noordwaarts en kwamen te Sutri, Rome verre voorbij, hoewel nog in den kerkelijken staat. Hier echter werden zij 's nachts driemaal door een droomgezicht verschrikt, waarin Magnus Forteman hun verscheen, hen met straffe woorden bevelende, zijn lijk te Rome te laten en daarvan geen ander lid in Friesland te brengen dan den arm, met welken hij voor vrijheid, vaderland en altaren gevochten had. Gehoorzaam aan dit bevel trokken zij naar Rome terug, waar zij het lijk lieten bijzetten

1) Men versta hier: de Nederlandsche natie.
2) Thans Slingeland in de Alblasserwaard.

hier in de krocht onder St. Michaels kerk om naast de andere helden te rusten, die ook voor het erfdeel van Petrus gevallen waren....'

'Zoo is het,' viel een der Friezen, die met aandacht de woorden des priesters hadden aangehoord, den verhaler in de rede. 'Maar den arm brachten zij bij ons te Almenum[1)] tegelijk met het heilig vaandel, waarop de strijd van Michael met den draak geschilderd stond en waarmee Magnus tegen de ongeloovigen in Italië opgerukt was. Vandaar dat Almenum nog heden ten dage St. Michiel met den draak tot tenant van zijn wapen voert.'

'Juist,' ging de priester voort, 'doch laat mij u verder de geschiedenis van Magnus Forteman verhalen, waarmee die der *schola Fresonum* ten nauwste verbonden is. De Paus nam den martelaar op onder het getal der heiligen en de drie Friesche ridders bouwden nu naast de kerk van St. Michael deze kapel aan den heiligen Magnus gewijd, vereenigd met een gasthuis, waarin zoowel rijke als arme Friezen, die ter bedevaart naar Rome togen, voortaan verblijf en voedsel vinden konden. Bovendien maakten zij aan deze stichting een jaarlijksch inkomen van 300 marken, niet alleen om de kosten dier gastvrijheid goed te maken, maar ook om zielmissen te laten doen voor de eeuwige rust der helden, die hier in de crypte lagen en van alle in den vreemde gestorven landgenooten, waar die ook mochten rusten. Ten einde die stichting te bevorderen, beloofde Paus Leo aan de geloovigen, die het doel der Friesche ridders zouden begunstigen, de zaligspreking van Christus en het genot der vreugde van dit en het toekomende leven, terwijl hij met den banvloek bedreigde alwie de vrome instelling zou benadeelen. Ter eeuwige gedachtenisse,' dus besloot de geleider zijn uitlegging, 'werd dit alles gebeiteld in den grooten langwerpigen steen, dien gij boven in den muur gemetseld ziet.'[2)]

Met eerbiedige aandacht hoorden de Friezen deze bijzonderheden aan, maar vooral Okko Garvema ving met gretig oor de woorden des grijzen priesters op. Weer was het hem, gelijk toen hij te Lissabon op het graf van Poptatus knielde, alsof hij de stem zijns vaders hoorde, die hem vermaande op het voorbeeld zijner roemrijke voorzaten een moedig strijder voor Christus te zijn. Een hooge blos kleurde zijn bleeke wangen, zijn donkerblauw oog gloeide van heilige geestdrift en krampachtig omklemde zijn vuist het gevest van den degen aan zijn zijde. Ha! dat hij morgen aan den dag het wapen trekken mocht tegen den erfvijand des kruises en de gelofte volbrengen, bij het lijk zijns vaders afgelegd, dat hij niet naar het vaderland zou wederkeeren tenzij als ridder van het Heilig Graf. Zoolang dat woord niet was ingelost

1) Harlingen.
2) Deze steen werd nog in het jaar 1859 g[e]zien en beschreven door Dr. Halbertsma, die in zijn belangwekkende studie *De Friesche kerk te Rome* (*Vrije Fries* Dl. V) het volledige Latijnsche opschrift meed elt, waarin de geschiedenis der stichting uitvoerig wordt verm[e]ld. Omstreeks het jaar 850 gebouwd, werd de Friesche kerk in 1750 door Paus Benedictus IV op onbek ompen wijze vernieuwd. Wegens de eerbiedwaardigheid van het heiligdom dat tot de oudste gedenkstukken van den St.-Pietersburcht behoorde en het gebeente dekte van de vroegste helden, voor de verdediging van den H. Stoel gesneuveld, geschiedde de herstelling met bijzondere zorg: de minste steenbrokken met inscripties, die in de muren der oude k[e]rk zaten, werden zorgvuldig weer in de muren der nieuwe gemetseld, en zoo bleef ook de steen, waarvan boven sprake is, bewaard In een nieuw opschrift bij gelegenheid van den herbouw aangebracht, wordt de kapel van St. Magnus *ecclesia* en de kerk van St. Michael *basilica* genoemd, en Dr. Halbertsma beschrijft ze dan ook als een basiliek, hoewel niet groot, in drie schepen verdeeld, rustende op twee rijen pilaren De sporen der grijze oudheid zijn natuurlijk door de herstelling te niet gegaan en alleen de klokketoren getuigt van een vroegeren oorsprong. De ligging van het gebouw wordt door Dr. Halbertsma volgenderwijze aangegeven: Wanneer men van de brug St. Angelo door een groote straat bij het plein der St.-Pieterskerk komt, slaat men links om, en zoo langs de rij huizen aldaar voortgaande, stuit men aan het einde op een breede steenen trap, die naar den heuvel voert, waarop de Friesche kerk is gebouwd.

had hij geen rust. Zou het hem ooit gegeven zijn, het te vervullen? Hoeveel lange maanden van arbeid en gevaren waren er reeds verstreken sinds hij dien eed gezworen had, en nog waren de kruisvaarders eerst te Rome! Den ganschen winter zou het leger tot werkeloosheid zijn gedoemd; al dien tijd zou hij geketend zijn aan deze kust, met den rusteloozen prikkel in het hart, die hem voortdreef, altijd voort tot hij de verwijtende schim zijns vaders, die hem nacht en dag achtervolgde, zou hebben bevredigd. O zwaar moest hij zijn vroegere traagheid boeten. Maar hij had het verdiend: in blinde lichtzinnigheid had hij den wensch van zijn stervenden vader weerstreefd: kon hij zich verwonderen dat nu alles tegen hem samenspande? Verdiende hij wel ooit het vaderland weer te zien, waar Mabelia hem wachtte?... Mabelia! waar durfde hij aan denken?

En beschaamd over zijn zwakheid sloeg hij de hand voor de oogen. De welbekende stem van zijn broeder Menko wekte hem uit die kwellende gedachten, welke den monnik niet ontgingen, want met vaderlijke bezorgdheid blikte hij den jonkman in het gelaat.

'Het is tijd voor het gehoor, ons door den Heiligen Vader toegestaan,' zei hij, en zich tot de overigen wendende, zag hij ijverig toe dat zijn gezellen, in de gebouwen der *schola* verstrooid, zich weer in behoorlijke orde verzamelden. Van alle zijden, uit de kerk, uit de leerzalen, uit het gasthuis, waar zij door hun vrienden werden rondgeleid, kwamen zij bij groepen toegensneld. Door hetgeen zij in de *schola Fresonum* gehoord en gezien hadden tot nieuwe geestdrift opgewekt, zagen zij verlangend het oogenblik te gemoet, waarop zij den Plaatsbekleeder zouden aanschouwen van Hem, voor wien zij vaderland en vrienden verlaten en het zwaard van den kruisvaarder aangegord hadden. In weinige oogenblikken had ieder zijn plaats in de rijen hernomen, en met ontplooide vanen trok de stoet, door de *presbyteri* en *scolenses* met hun banier voorafgegaan, naar het St.-Pietersplein. Alvorens den levenden Petrus te gaan huldigen in den persoon van zijn opvolger Honorius III, knielden zij neder op het graf van den eersten Paus in de crypte der basiliek van St. Pieter en begaven zich vervolgens langs de uitgestrekte gangen, trappen, binnenpleinen en gaanderijen van het paleis naar de zaal, die voor hun ontvangst was aangewezen.

Weinige oogenblikken later zonken al die forsche krijgers uit het verre Noorden, die stoere Friezen, welke op hun tocht de schrik der ongeloovigen waren geweest, die steden en sterkten voor hun wapenen hadden doen sidderen, van eerbied overstelpt, ootmoedig op de knieën. Vóór hen verhief zich op het pauselijk troongestoelte, van de kardinalen omgeven, Honorius III in al de majesteit van het opperpriesterschap. Het was een grijsaard met zilveren schedel, gebogen door den last der jaren en het wicht der zorgen voor het heil der Kerk, maar in dien grijsaard aanschouwden zij den drager van het hoogste gezag, het hoofd der geheele christelijke wereldorde, den Plaatsbekleeder van God zelven.

Het eerst werd heer Adolf van den Berg, de gezant van grave Willem van Holland tot den pauselijken troon toegelaten. Hij knielde eerbiedig neder, kuste de voeten des Heiligen Vaders en reikte hem in die houding den brief der Portugeesche prelaten te gelijk met het grafelijk schrijven over.

De eerste brief was tot den H. Vader gericht namens de bisschoppen van Lissabon en Evora, den meester der Tempeliers in Spanje, den prior der Hospitaalridders in Portugal en den commandeur der ridders van St. Jacob. Na hun vreugde te hebben uitgedrukt over de onverhoopte aankomst der Nederlandsche kruisvaarders voor Lissabon, verhaalden zij in het kort de belegering van Alcazar en de hemelsche verschijningen in de lucht tijdens het gevecht, die de gevangen Saracenen verwonderd hadden doen vragen, waar toch die blinkend witte strijders waren, welke hen door hun pijlen de oogen verblind en hen op de vlucht gedreven hadden. De brief eindigde met de woorden:

‘Wij werpen ons dus aan uw voeten, u smeekende te bevelen dat dit leger van kruisvaarders een jaar bij ons moge vertoeven om uit geheel Hispanië den valschen godsdienst der ongeloovigen te verdrijven, en dat zij en onze kruisvaarders denzelfden aflaat mogen verdienen alsof zij naar het Heilig Land gingen. Ook verzoeken wij dat de pelgrims, die wegens ziekte of armoede niet naar het Heilig Land kunnen oversteken, door uw verlof, van hier naar huis mogen terugkeeren, zonder den aflaat te verliezen.’

Daarop liet Honorius zich het schrijven van graaf Willem voorlezen, en luisterde met vernieuwde belangstelling naar het verhaal der krijgsbedrijven. De constabel der kruisvaarders, zooals de Hollandsche graaf zich in dezen brief betitelde, sloot dat verhaal met de meedeeling ‘dat na de inneming van Alcazar de bevelhebber der sterkte met honderd anderen het doopsel had ontvangen; en ik hoop,’ voegde hij er bij, ‘dat hij een groot deel van het aan de Saracenen onderworpen Hispanië zal bekeeren. Uwe Heiligheid zal weten,’ zoo eindigde het schrijven, ‘dat te gelijk met ons de koning van Leon en Galicië, de koning van Navarre, verscheidene bisschoppen en verscheidene heeren van gansch Hispanië het kruis hebben aangenomen tegen de Saracenen van het land en de bestanden hebben verbroken, die zij sinds lang met hen onderhielden. Zij hebben ons ook dringend verzocht den aanstaanden zomer in Hispanië te blijven, om met hen God te dienen tegen de ongeloovigen, waarin ik bereid ben, Allerheiligste Vader, als een gehoorzame zoon, stiptelijk uw bevelen na te komen.’[1)]

‘Ontvang onzen dank, edele heer en beminde zoon,’ dus antwoordde de Heilige Vader, ‘voor de verblijdende berichten, ons uit naam van uw roemrijken heer, onzen veellieven zoon grave Willem van Holland, zoo heuschelijk overgebracht. De overwinningen, door de wapenen des kruises in Portugal bevochten, zijn ons een krachtige troost in de droefheid, waarmee het lijden der Oostersche kerken ons hart vervult. In die wapenfeiten toch mogen wij het onderpand zien van de eindelijke volledige zegepraal des kruises en de vernedering der vijanden van den christen naam. Maar daarom ook moet het onze wensch zijn, dat de overwinningen in Hispanië begonnen, ten spoedigste mogen voortgezet en voltooid worden in het Heilig Land. Door een schrijven uit Acco van den meester der Tempelridders is het te onzer kennis gekomen dat de ongeloovigen aldaar reeds met grooten schrik zijn bevangen van wege de menigte der kruisvaarders, die tegen hen in aantocht is, en niet het minst van wege de komst der Friesche en Hollandsche vloot, wier aanvoerder, grave Willem, reeds bij een vroegeren kruistocht zich door heel het Oosten als een onverwinnelijken held heeft doen vreezen. Sedert jaren moet de vijand niet zoo zwak geweest zijn als thans, nu bovendien het mislukken van den oogst hem in groote ongelegenheid heeft gebracht. Daarom achten de hoofden den tijd gekomen om hem te land en ter zee te gelijk aan te vallen in het land van Egypte, waar zij de stad Damiate willen belegeren om zoodoende veilig te kunnen optrekken naar Jerusalem. Tot die groote onderneming behooren alle kruisvaarders zich te vereenigen. Om hen daartoe aan te sporen hebben wij geschreven aan de bisschoppen, onze eerwaardige broeders, hen tevens vermanende den zegen des hemels over den kruistocht af te smeeken door het houden van plechtige processiën, waartoe wij zelf hun in deze Heilige Stad het voorbeeld hebben gegeven. Zoodra wij toch het genoemde schrijven van den meester der Tempelridders ontvangen hadden, hebben wij de geestelijkheid en het volk van Rome vergaderd in de patriarchale kerk van Lateranen, om van daar blootvoets in processie op te trekken naar de basiliek der H. Maria de Meerdere, de hoofden der apostelen Petrus en Paulus voor ons doende uitdragen. Nu alzoo de toestand van het Heilig Land dringend alle kruisvaarders daarheen roept, bestaat er ernstig bezwaar tegen den wensch der Portugeesche prinsen en prelaten, die het kruisleger nog langer in hun land willen ophouden. Wij zullen daaromtrent aan uw roemwaardigen

1) De tekst dezer beide brieven is ons bewaard gebleven.

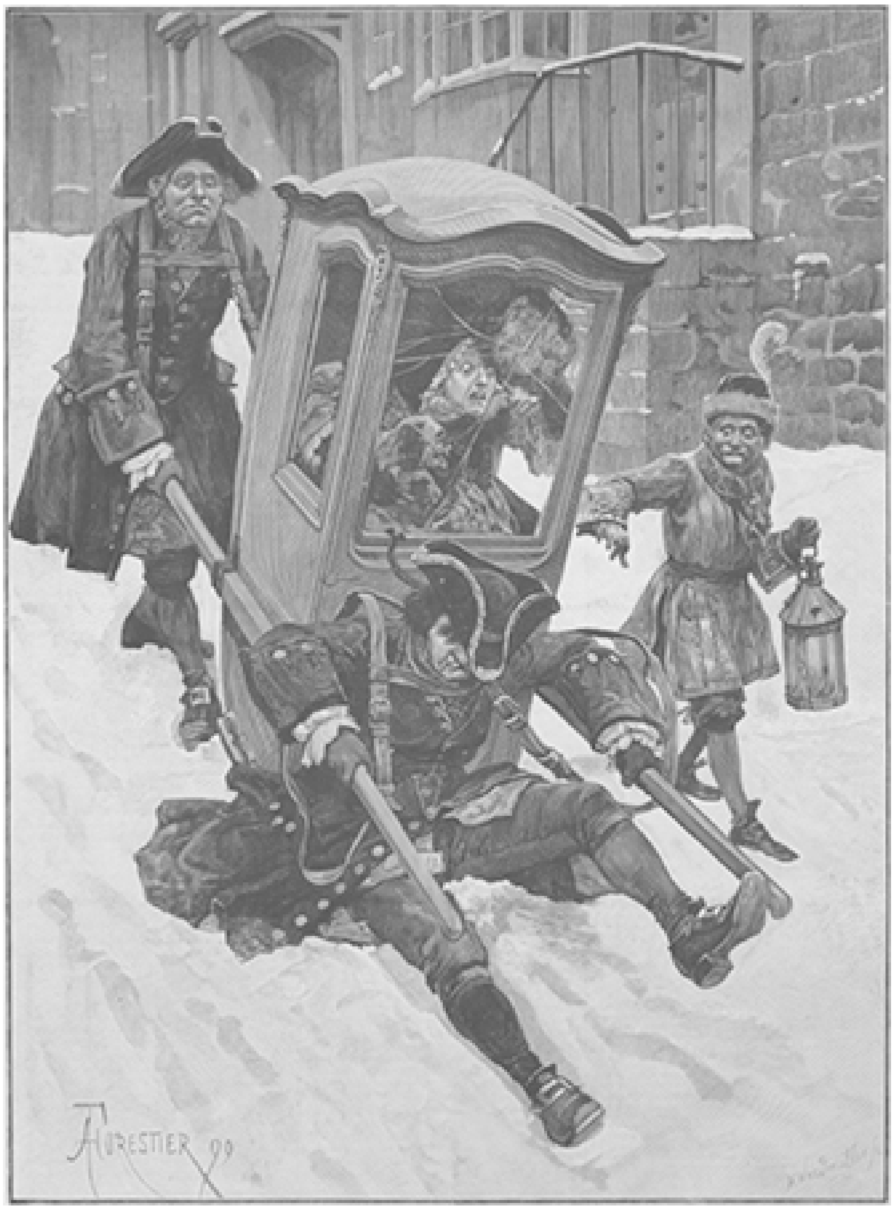

EEN OUDERWETSCH ONGELUK, NAAR DE TEEKENING VAN A. FORESTIER.

OOK EEN DIE GEEN SCHERTS VERSTAAT.

heer schrijven. Aanvaard intusschen, beminde zoon, als onderpand onzer vaderlijke gunst, onzen apostolischen zegen.'

Thans was de beurt aan Menko om verslag te doen van hetgeen de Friezen op hun tocht voor de eer des kruises hadden verricht. De Heilige Vader prees hun ijver, drukte zijn vreugde uit over de behaalde overwinningen, maar betuigde vooral zijn tevredenheid dat zij, ingevolge het verlangen van zijn voorganger Innocentius III zich niet langer dan noodig was in Portugal opgehouden en zich liever van hun gezellen gescheiden hadden, dan hun tocht te onderbreken

Vervolgens liet Honorius zich de voornaamste aanvoerders voorstellen en thans naderde Okko Garvema tot voor den pauselijken troon. Diep bewogen knielde de jonkman op de met purper bekleede treden voor de voeten van den Opperpriester neer: was deze niet de Plaatsbekleeder van God zelven, tegenover wien hij gezworen had, niet te rusten voor de laatste wensch zijns stervenden vaders vervuld was? En terwijl hij nederig het blonde hoofd boog onder de bevende handen van den grijsaard, die zich zegenend over hem uitstrekten, hernieuwde hij nogmaals in den geest zijn heilige gelofte.

Ach hoe vaak gedurende den langen winter, dien hij werkeloos met de zijnen aan Italiës kust moest ombrengen, zou de herinnering aan dit uur hem als met machtigen greep terugvoeren tot het besef van zijn plicht, wanneer hij, in eenzaam gepeins over de blauwe wateren der Middellandsche Zee starende, zijns ondanks toch telkens weer het harte getrokken voelde naar het verre vaderland en zijn treurende bruid.

(*Wordt vervolgd.*)

De Peetoom.
Naar Coppée.

Iemand die het land had - om geen krasser woord te gebruiken - was de gewezen galanteriekoopman Matoussaint op den avond dat zijn huishoudster Caroline, na hem zijn dessert gebracht te hebben, den ouden ongetrouwden heer, met zedig neergeslagen oogen en den onderkant van haar schortje omvouwende alsof ze er een zoom om wilde leggen, meedeelde dat ze ging trouwen met den kleinen slotenmakersbaas uit de straat Pas-de-Mule.

Niets is onaangenamer dan zoo'n huiselijke verandering, vooral voor iemand van gestadige gewoonten, een ouden vrijer van vijf en vijftig jaar. Na zich met een behoorlijke rente uit de galanterieën te hebben teruggetrokken, voelde de heer Matoussaint zich op zijn gemak met de levenswijze, die hij - nu al achttien jaar geleden! - had aangevangen in zijn kleine, heldere en vroolijke woning op den boulevard Beaumarchais.

Op den eigen dag, dat hij zich daar had geïnstalleerd, was Caroline bij hem in dienst gekomen en had hem altijd met ijver en trouw gediend. Daarbij was ze een knappe keukenmeid - de heer Matoussaint was een beetje keurig op zijn mond uitgevallen - en ging in het klaarmaken van een fijn schoteltje voor niemand uit den weg. Kortom, ze was een juweel van een huishoudster.

'Wil ik je eens wat zeggen, meisje,' riep de heer Matoussaint uit, terwijl hij zijn servet neergooide, 'je doet een domme streek. Ik ken hem van aanzien, dien slotenmaker.... De kerel is jonger dan jij..... Hij drinkt misschien en dan kan je nog van hem op je gezicht krijgen... De vrouwen zijn toch allemaal gek!.... En wat kan zoo'n vent hier in de buurt verdienen? Hier of daar een schel aanbrengen of een deur opensteken voor iemand die zijn sleutel vergeten heeft! Leef daar maar eens

van.... Maar je wil juffrouw worden, je wil je eigen baas wezen... Als je hier gebleven was, Caroline, zou ik je in mijn testament gezet hebben... Enfin, jij moet het weten, meisje, maar dit zeg ik je, dat je een domme streek doet.'

En dien avond toonde de heer Matoussaint zich in zijn gewoon koffiehuis, waar hij zijn pijp in het rek had staan, geweldig boos geluimd. Naar aanleiding van een mislukten biljartstoot, maakte de goede man zich zoo nijdig dat hij zijn tegenpartij - een getrouwd man en huisvader, zoo zachtzinnig als een lam - vertelde hoe hij, Matoussaint, in zijn jongen tijd, toen hij nog voor zijn artikel reisde, te Sens ruzie had gehad met een onderofficier van de dragonders, waarbij van weerskanten de sabel getrokken was, en dat hij zich niet voor den gek liet houden, om den d....der niet....

Intusschen kon toch de heer Matoussaint zijn huishoudster niet beletten te trouwen, en daar de ouwe jongen in den grond een beste vent was, ofschoon een beetje egoïstisch, betaalde hij haar trouwjapon en schonk haar nog drie stel zilveren lepels en vorken.

Een maand of tien later, terwijl de heer Matoussaint in zijn kamerjapon bezig was op den barometer te tikken om te zien of het regenen zou, kwam Euphrasie, zijn nieuwe huishoudster, waarmee hij, tusschen twee haakjes, heel ingenomen was, (als hij geweten had hoe gemakkelijk Caroline te vervangen was, had hij zich bepaald niet zoo driftig gemaakt!) hem zeggen dat er een juffrouw was, met een klein kind op den arm, die hem wenschte te spreken.

De heer Matoussaint had een goede bui - de barometer was omhoog gegaan - en hij ontving de juffrouw, die hem den pasgeboren kleine van zijn voormalige dienstbode kwam laten zien, heel vriendelijk.

'Wel zoo, is dat het kleintje van Caroline!'

Met dat zorgvuldig en behoedzaam gebaar der moeders en minnen trok de juffrouw de voile en het kapertje weg, die het kind verborgen, en liet het niet zonder trots den heer Matoussaint bewonderen.

'Hij heet Vincent,' zei ze, 'is 't geen pronkstuk van een kind?'

Vincent zag er afschuwelijk uit, zoo rood als koper, zijn tandeloozen mond saamgetrokken als van een kwaadaardig oud mannetje en de muts half over de oogen.

'Compliment van Caroline, mijnheer,' zei het juffertje, 'en zij laat vragen of u haar en Constant - Constant is haar man, weet u - een groote eer zou willen doen, namelijk of u peet zou willen zijn over den kleinen jongen.'

Om de waarheid te zeggen had de heer Matoussaint dat verzoek min of meer verwacht en al van te voren bij zich zelf besloten: 'Dat kan ik niet weigeren... Dat kan me een honderd franks kosten.' Maar op het oogenblik dacht hij aan geen doopplechtigheid: met verbazing en zelfs eenigen schrik zag hij den pasgeborene aan, die een verschrikkelijk leelijk gezicht tegen hem trok en over zijn feiteltje kwijlde.

Hij vroeg zich af hoe iemand op zoo'n mormel gesteld kon zijn.

'Heel graag,' antwoordde hij intusschen. 'En wanneer moet dat gebeuren?'

'Morgen, Zondag, om één uur, tusschen de mis en de vespers, in St. Paul.'

'En wie is meter?'

'De mansmoeder, mijnheer. U moet er maar niet te nauw op zien, 't is een mensch van buiten, weet u.'

De heer Matoussaint kweet zich behoorlijk van de opgenomen taak. Hij had zijn geloofsbelijdenis er nog eens op nagekeken en wist die heel goed op te zeggen, toen de priester het water des doopsels uitgoot over het hoofd van Vincent, zoo rond en kaal als de knop van een trap. Na met den koster afgerekend te hebben, gaf hij de mansmoeder met haar boerinnenmuts op, den arm, wierp suikererwten en klein geld onder de deugnieten op den drempel der kerk, die hem met den gebruikelijken kreet begroetten, en nam de goede luitjes met zich naar huis om een stukje te eten.

Er waren broodjes en koek en zelfs een flesch champagne. De slotenmaker dronk daarvan bij kleine teugjes, terwijl hij met het voorkomen van een kenner knipoogde; maar inwendig vroeg hij zich af of de voormalige heer van zijn vrouw zich verbeeldde dat hij ziek was, daar hij hem zoo'n drankje voorzette. Wat de oude grootmoeder betreft, deze nam eerbiedig haar servet in de hand en bekeek het oplettend als een zeldzaam voorwerp, waarvan het gebruik in de beschaafde wereld onbekend is.

Maar de heer Matoussaint keek naar zijn petekind, dat Caroline op den schoot had en dat, thans van zijn omslachtig omhulsel verlost, met de kleine gebogen beentjes spartelde en de voetjes krachtig tegen elkaar wreef. Zonderling, nu vond de heer Matoussaint hem zoo leelijk niet meer als eerst.

Het was toch wel aardig, zoo'n poezel frisch kinderlijfje, dacht hij. En hij herdacht hoe hij eenmaal zelf zoo geweest was en hoe hij een moeder, een goede moeder gehad had, die hem evenzoo op de knieën genomen en hem hartelijk gekust moest hebben, met dezelfde vervoering van geluk als waarmede Caroline haar kleine omhelsde.

En toen het kind weer aangekleed was en de slotenmakersvrouw het hem op den arm lei, liet de oude vrijgezel den kleine zijn dikken vinger zien, dien deze aanstonds in zijn knuistje vatte. En de oude glimlachte aangedaan onder zijn grijzen baard.

Dien avond legde de gewezen galanteriekoopman in zijn koffiehuis een buitengewoon geduld aan den dag en al mocht zijn tegenpartij hem nog zooveel punten afwinnen, de heer Matoussaint liet hem, met de pijp in den mond bedaard caramboleeren, terwijl hij zelf het kalmpjes aanlegde.

‘Hoe is het met mijn petekind?’ vroeg de heer Matoussaint, de smidswerkplaats binnentredende, bij gelegenheid dat hij door de straat Pas-de-Mule kwam, en dat gebeurde in den laatsten tijd nogal dikwijls.

Maar op zekeren dag liet de smid zijn hamer en zijn gloeiende ijzeren staaf op het aanbeeld vallen, wischte zich de hand met zijn sloof af om mijnheer Matoussaint een hand te geven en antwoordde op diens gebruikelijke vraag:

‘Ongelukkig niet te best, mijnheer Matoussaint. He, Isidore, laat den blaasbalg even rusten en ga boven aan mijn vrouw zeggen dat zij eens naar beneden komt.’

‘Wat scheelt hem? Wat mankeert er aan?’ vroeg de galanteriekoopman ongeduldig.

‘Och, wat zou ik daarvan zeggen; je weet met die kleuters nooit hoe je 't hebt... Hij hoest erg en dan ziet hij zoo rood, dat bevalt mij niets. U is toch maar gelukkig, mijnheer Matoussaint, dat u niet getrouwd is en geen kinderen heeft... Je staat wat uit met dat goedje!... De dokter zou van middag nog eens terugkomen.’

Maar daar komt Caroline, met ongekamde haren en in haar ochtendjak, met den leerjongen naar beneden.

Wat fletse oogen! Stellig heeft ze den heelen nacht niet geslapen.

‘Wel hoe staat het er mee?’ vraagt de vader.

‘Och, hetzelfde; dat roep ik al den heelen dag,’ antwoordt de arme vrouw op treurigen en ongeduldigen toon.

‘Ik loop eens naar boven om hem te zien,’ zegt de heer Matoussaint en zijn stem verraadt bezorgdheid.

‘U mag hem niet zien, mijnheer,’ roept zij, in snikken uitbarstende. ‘De dokter heeft het verboden.... Hij is bang dat het de *croup* is.. Ik heb het nog niet aan zijn vader durven zeggen,’ voegt zij er fluisterend bij. ‘Hij zal het altijd nog te vroeg moeten hooren, mijn arme man.... Och, mijn goeie mijnheer Matoussaint, wat een nacht heb ik met het schaap overbracht!... En het was toch zoo'n pronkstuk van een kind!... Zoo flink en dat pas twee jaar...’

En dus klaagt en jammert zij voort, telkens hetzelfde herhalende als een gek mensch; en de oude vrijgezel, die haar bij de handen

gevat heeft, voelt op de zijne de tranen der arme moeder neerdruppelen, zwaar en warm als de eerste droppels van een onweersbui.

'Zeg eens, Revillod,' zei dien avond de heer Matoussaint tot zijn tegenpartij aan het biljart, die een prachtige carambole gemaakt had, 'zeg eens, heeft een van je kinderen ooit de *croup* gehad?'

'Jawel, mijn kleine Louise... Wij hebben heel wat te stellen gehad om ze in 't leven te houden.'

En een zucht van hoop slakende bij de gedachte dat de kinderen toch aan die verschrikkelijke kwaal niet altijd bezwijken, mankeert de heer Matoussaint den prachtigsten stoot, die hem ooit voorgekomen is.

Eindelijk is de kleine genezen!

De heer Matoussaint heeft ze alle drie, vader, moeder en kind, te ontbijten gevraagd, om die heuglijke gebeurtenis te vieren. Er staan oesters op tafel en de goede oude heer heeft met groote zorgvuldigheid een fijne flesch in zijn nabijheid klaar gezet, om ze straks te ontkurken.

'Euphrasie, daar wordt gebeld... dat zullen ze zijn... Ga eens openmaken.'

Maar de slotenmaker op zijn Zondagsch verschijnt alleen, met zijn kleinen jongen, die nog een beetje bleek ziet, op den arm.

'Wa's dat? Is Caroline niet meegekomen?'

'Excuseer, mijnheer Matoussaint. Nu ligt zij op haar beurt te bed, de arme ziel... Maar het is niet erg, een beetje vermoeienis, anders niet, na het getob met den kleine.'

Het moet gezegd worden, dat de oude vrijgezel zich aanstonds troostte over de afwezigheid van de moeder. Hij heeft immers zijn petekind, zijn Vincentje, en dat is voldoende. Hij houdt van niets ter wereld meer dan van dat kind, hetgeen ook alweer een soort egoïsme is.

'Ga daar zitten, lievert!' roept hij en zet het mannetje op een hoogen stoel, dien hij 's avonds te voren, in persoon nog wel, is gaan koopen.

Nu de kleine deugniet zijn lepel in het vuistje neemt en daarmee hard op zijn bord slaat, roept de vader: 'Foei, foei, levenmaker!' en zet groote oogen tegen hem op.

'Laat hem toch begaan!' roept de heer Matoussaint uit, die zijn dozijn oesters vergetende, eerst het mooiste nierstuk uit den schotel genomen, die op een komfoor staat te pruttelen, en Vincent vóór ieder ander bediend heeft.

Daar komt de slotenmaker toch tegen op.

'Maar, mijnheer Matoussaint, nou zou u me boos maken. U bederft den jongen zoodoende.'

Maar de oude vrijgezel wendt zich daarop met vermakelijke woede tot zijn gast en zegt hem vlak in het gezicht:

'Zeg eens, vader, jij kan naar den weerga loopen. Ben ik zijn peetoom of ben ik het niet?'

Daarop naar zijn petekind terugkeerende, neemt hij een mes en een vork, buigt zich over het bord van het kind en snijdt - in die moederlijke zorg al zijn teerheid openbarend - het vleesch in kleine stukjes.

Bij de Platen.

Ingedommeld. -

Dat kan den beste overkomen, als hij na een vermoeienden dag eindelijk tot rust komt, vooral wanneer hij daartoe een warm hoekje bij den haard kiest. Hoeveel te meer dus het oude moedertje, dat al van 's morgens vroeg in de weer geweest is

op het veld, in de schuur en in den stal, ja misschien al een tocht van eenige uren heen en terug naar de naaste markt achter den rug heeft. Thans heeft ze er zich toe gezet, voor den middagpot te zorgen, en terwijl de aardappelen alvast over het vuur hangen, zal zij er een handje groente bij schoonmaken. Maar deels ten gevolge van de vermoeienis, deels door den slaapwekkenden invloed van de warme keukenatmosfeer is het anders zoo wakkere moedertje al gauw ingedommeld. De groente glijdt haar onder het mes van den schoot en komt nu ten goede aan de kippen, die zich bovendien de vrijheid veroorloven, van brutaal in de kast te kijken of ook daar niets van haar gading is. De haan, die boven op de kast gesprongen is, kraait parmantig zijn volkje, oud en jong bij elkaar, als wou hij zeggen: 't Is hier open hof, jongens maakt dat je er bij komt.

De geit met haar kleintje schudt bedenkelijk den gehoornden kop over zooveel stoutheid en schijnt de goede ziel uit haar sluimering te willen wekken, om haar opmerkzaam te maken op de ongepermitteerde verwoesting door het brutale gevogelte onder haar dutje aangericht. Het lammetje zou anders graag meedoen in de algemeene plundering en werpt begeerige blikken op de mand met versch groen. Als er zooveel kapers op de kust zijn, is het raadzaam niet in te dommelen.

Een ouderwetsch ongeluk. -

Ziedaar een gevalletje, waar we ons met een gerust gemoed in kunnen verkneukelen, daar wij naar alle waarschijnlijkheid er wel nooit aan zullen blootstaan. Draagkoetsen toch zullen vooreerst wel niet meer in de mode komen; onze gejaagde tijd bedankt voor zulke gemoedelijke middelen van vervoer.

Toch moeten die oude draagkoetsen haar goede zijde gehad hebben. Wilde men bij beslijkte of besneeuwde straten des avonds gauw nog ergens heen, zonder zich een paar koude voeten te halen, fluks stapte men maar in het glazen kastje - aangenomen dat men de middelen had om er zulk een voertuig met de noodige dragers op na te houden - een paar livreiknechts namen het op, een jongen liep met een lantarentje vooruit, en zonder een spatje op de schoenen of een kreukje in de kleeren kwam men netjes waar men wezen wou.

Maar dan moest er niets tusschenbeide komen in den trant van hetgeen op onze plaat de oude tante overkomt, die met haar geliefd schoothondje ergens op theevisite moet. Ze maakte zich, behaaglijk in de draagkoets gezeten, al de aangenaamste voorstellingen omtrent het gezellig avondje, toen plotseling het voertuig met een geweldigen schok voorover wipte en zij met haar vrij sterk geprononceerde neus zoo onzacht tegen de voorste ruit aankwam, dat het glas in twintig stukken barstte. De voorste drager die in het volle besef zijner waardigheid van oudsten dienaar der barones zoo kranig voortstapte, had in de gladde sneeuw het evenwicht verloren en plofte met zijn volle zwaarte op de gelukkig nogal gekussende straatsteenen, zoodat zijn steek hem van het hoofd schoot en de staart van zijn pruik wanhopig omhoog wipte. De indruk door dat gevalletje op zijn achtbare meesteresse gemaakt laat zich gemakkelijk afleiden uit de uitdrukking van haar gelaat. Zijn mededrager vat het geval minder tragisch op en de guit met het lantarentje vindt het zelfs bepaald vermakelijk.

Ook een, die geen scherts verstaat. -

Vermakelijk ook zijn de twee volgende tafereeltjes, die ons evenzeer naar den ouden tijd verplaatsen. De hofnar, die zooals zijn ambt dat meebrengt, altijd vol grappen zit, meent een aardigheidje te kunnen uithalen met zijns meesters gunsteling, den

hertogelijken papegaai. Maar het deftige beest verstaat geen scherts en geeft dit den snaak op gevoelige wijze te kennen. Plechtstatig plaatst hij zich op de leuning van zijns meesters stoel, als was hij de hertog in persoon, en de grappenmaker kan elders zijn lust botvieren.

Eendenjacht in het Venetiaansche. -

De familie der zwemmende eenden, die ongeveer zes en twintig soorten telt, is over de heele aarde verbreid en bewoont zoowel het zoete water tot hoog in het gebergte als ook de zeeën der heete en koude luchtstreken. Overal maakt de mensch jacht op de uiterst voorzichtige en moeilijk te vangen dieren, en dat wel op de verschillendste manieren. Een der origineelste wijzen van eendenjacht is wel die met een lokeend in een vat, welke in Italië en vooral in het Venetiaansche druk wordt uitgeoefend.

De jagers begeven zich voor dag en voor dauw te voet of per as naar een der dorpen aan het zeestrand, waar dan met behulp van een der bewoners, gewoonlijk een visscher, die het noodige voor de jacht bij de hand heeft, de rest in orde wordt gebracht.

Eerst namelijk moet de jager zijn meegebracht hoofddeksel met een grooten vormeloozen strooien of rieten hoed verwisselen en vervolgens in een goed geteerd vat ter hoogte van vier of vijf voet klimmen. Dit vat wordt door den visscher, bij ebbe als het water laag is, een vijftig of zestig stappen ver, zee in geschoven, en nu wordt de uit hout gesneden, netjes geverfde en bedrieglijk de natuur nabootsende lokeend uitgezet. Met een lange lijn aan het vat bevestigd wiegelt het houten eendje lustig op de golven. De visscher gaat heen en de jager heeft niets anders te doen dan zich zoo stil mogelijk te houden en af te wachten tot een vlucht eenden, door het vroolijk schommelende kameraadje aangelokt, zijn standplaats nadert.

Heeft hij het wild onder schot, dan legt de jager gauw zijn geweer met dubbelen loop aan en geeft vuur. Raken gaat anders niet gemakkelijk want vooreerst vliegen de schuwe vogels bij de eerste verdachte beweging op, en ten tweede is de schommeling, waaraan het vat steeds door het woelen der golven blootstaat, niet bevorderlijk voor een zeker schot. De jacht wordt gewoonlijk zoo lang voortgezet, tot de vloed komt opzetten, en de visscher den jager in zijn vat komt terughalen.

Wetenswaardig Allerlei.

Kunstmatige verbetering van het klimaat van Noord-Amerika.

- Het is den volken aan gene zijde van den Oceaan sinds lang een doorn in het oog, dat bij voorbeeld New-York, dat toch onder denzelfden breedtegraad ligt als Napels, op het stuk der luchtsgesteldheid niet beter bedeeld is dan bij voorbeeld Stockholm en dat Engeland, ofschoon onder denzelfden breedtegraad als Labrador gelegen, de barre vorst van dat land eigenlijk maar bij naam kent.

De oorzaken van dat bedroevend verschil zijn duidelijk aangetoond. Europa's westkust staat onder de inwerking van den warmen golfstroom, terwijl zich tusschen deze strooming en Amerika's oostkust een breede stroom koud water schuift, die rechtstreeks van de Noordpool komt en grootendeels door de zestien kilometer breede straat van Belle Isle vloeit.

Deze staat van zaken heeft een Amerikaan met name Goodridge, op het buitengewoon stoute denkbeeld gebracht, de genoemde hoogstens 150 voet diepe straat door een dam af te sluiten, daardoor den Poolstroom van Amerika's kust af

te leiden en hem den Atlantischen Oceaan in sturen. Steenen tot het bouwen van zulk een dam, zegt hij, zijn in den omtrek in overvloed voorhanden, en het heele werk zou hoogstens 96 millioen gulden kosten, een kleinigheid in vergelijking met het daardoor te bereiken resultaat, de ijsvrijheid van den St. Laurenstroom en de verbetering van het Amerikaansche klimaat.

Tot dusver is alles heel mooi. Maar nu komt de vraag of de afgeleide Poolstroom den Golfstroom niet zoover van zijn ouden weg zou afleiden, dat hij Europa heel niet meer bereiken zou, in welk geval wij een Siberisch klimaat zouden krijgen. En dan zouden toch de Europeesche staten een krachtig *veto* tegen den dam inbrengen en dit desnoods door talrijke oorlogschepen nadruk bijzetten.

Opdat aan deze zaak intusschen de grappige zijde niet ontbreke, is onmiddellijk daarop een ander Amerikaan, met name Server opgetreden, die den dam als te kostbaar verwerpt en hetzelfde doel als Goodridge door een eigenaardig middel bereiken wil. Hij doet het voorstel, den stroom der straat van Belle Isle tot het drijven van een menigte raderen te gebruiken, zoodoende door w r ijv i n g een aanmerkelijke warmte te verkrijgen en door middel dezer warmte het water van den Poolstroom op een behoorlijke temperatuur te brengen! Daartegen zou Europa zeker niets hebben in te brengen, integendeel.

Levende juweelen. -

In de tropische gewesten zijn een aantal insecten, die om hun lichtgevende kracht door de dames als haartooisel gebruikt worden. Het meest bekend is de cucujo (*Pyrophorus noctilu cus*), een kever

uit het tropische Amerika. Deze torren worden in opzettelijk daarvoor uit fijn draad vervaardigde doosjes bewaard. met schijfjes van suik erriet gevoed en tweemaal daags onder water gedompeld, opdat zij des avonds helder zouden schitteren Zij kunnen geruimen tijd in leven blijven, want onlangs zijn eenig dezer kevers uit Amerika naar Engeland overgebracht. De dames steken de torren des avonds in een zakje van fijn gaas, dat bij wijze van roos aan haar kleed bevestigd wordt. Dit nieuwmodisch sieraad moet het best voldoen, wanneer het met kunstige, uit kolibri-veeren vervaardigde bloemen en ettelijke briljanten verbonden, als een krans in het haar gedragen wordt.

Het menschelijk lichaam. -

Een Amerikaansch physioloog geeft de volgende cijfers over het samenstel van het menschelijk lichaam. Het bevat 105 beenderen en 500 spieren; de lengte van het spijskanaal bedraagt omstreeks 8 meter, het gewicht van het bloed van een volwassen mensch ongeveer 15 K.G.

Het hart is gewoonlijk 15 cM. lang en heeft een doorsnede van 8 cM.; het klopt 70 keer in de minuut, 4200 keer per uur en 36,792,000 maal per jaar. Elke klopping verplaatst 44 gram bloed; 2030 gram per minuut, 122 KG. in het uur. Het bloed van het geheele lichaam gaat in drie minuten door het hart, terwijl onze longen in normalen toestand 5 liter lucht bevatten. Gemiddeld halen wij 1200 keer per uur adem, waartoe wij 200 liter lucht noodig hebben. De huid bestaat uit drie lagen, waarvan de dikte van 3 tot 6 mM. afwisselt. Elke vierkante cM. der huid bevat 12.000 poriën, terwijl de gezamenlijke lengte dezer poriën over het geheele lichaam 50 KM. bedraagt.

Een zeemeermin? -

In den Atlantischen Oceaan op 300 mijlen afstands van St Augustine (Florida) heeft onlangs een wonderbare vischvangst plaats genad, die door de Amerikaansche bladen als volgt wordt meegedeeld:

Toen zekere heer Stanton op de schoener *Addie Schafler* zijn net ophaalde, vond hij daarin den zonderlingsten visch verward, die ooit gevangen is.

De vreemdsoortige zeebewoner was bijna zes voet lang, geheel wit en zonder schubben. Kop en gezicht hadden een wonderbare overeenkomst met het menschelijk hoofd en menschelijke gelaatstrekken. De schouders waren goed ontwikkeld en geleken veel op die eener vrouw. Het bovenlijf dat zuiver afgerond was, de heupen en de buik hadden een treffende overeenkomst met die van een mensch. De visch had vier vinnen, waarvan twee aan het benedengedeelte van het lichaam.

De heer Stanton verklaarde, dat hij verschrok op het eerste gezicht van zijn vreemden buit, die, toen hij aan boord gehaald werd, een klagend geluid deed hooren. Jammer is het, dat men er niet in slaagde den visch in leven te houden, daar de vreemde sinjeur reeds twee dagen na zijn gevangenneming stierf.

De heer Stanton zal het wonderdier, na verschillende havens bezocht en het daar tentoongesteld te hebben, aan het *Smithsonian Institution* te New-York schenken.

De visch of zeemeermin bevindt zich nu in een zes voet groote flesch op sterk water.

EENDENJACHT IN HET VENETIAANSCHE.

Een rumoerig dorp. -

In de nabijheid van Tripoli, in het noorden van Afrika, ligt een dorp, Amroez geheeten, dat zeer waarschijnlijk nergens ter wereld zijn weerga heeft. Het plaatsje wordt uitsluitend door Joden bewoond, die allen, de rabbijn incluis, het smidsvak uitoefenen. Van den vroegen morgen tot diep in den nacht hoort men daar het geklop van hamers. De grijsaards, die niet meer den zwaren voorhamer kunnen zwaaien, bedienen de blaasbalgen. Voor het meerendeel zijn deze smeden ook zwaardvegers en leveren aan de Arabieren de yatagans, sabels en andere wapenen, die den zonen der woestijn onontbeerlijk zijn. De door deze zwaardvegers vervaardigde wapens worden tot aan de oevers van den Niger uitgevoerd, waar zij zeer gezocht zijn.

Hoe lang zijn overlijdensadvertentien in de bladen gebruikelijk?

- Gewoonlijk is men van meening, dat het gebruik maken van couranten tot bekendmaking van familieberichten pas in den nieuwsten tijd, hoogstens eerst in onze eeuw algemeen geworden is, en vroegere berichten van deze soort meer als curiosa moeten beschouwd worden. Wat de overlijdensadvertentiën betreft, kan evenwel met zekerheid gezegd worden, dat reeds voor meer dan honderd jaar dit gebruik ingevoerd is en aan Hannover de verdienste dezer vereenvoudiging der maatschappelijke verplichtingen toekomt. In het *Journal von und für Deutschland* van het jaar 1789 wordt meegedeeld, dat de rouwbrieven in Hannover zijn afgeschaft. ‘De kosten, van ettelijke honderden tot duizend brieven met zwarten rand de wereld in te sturen, voor het grootste gedeelte aan personen, die den overledene

ternauwernood bij naam kenden, plus het onnoodige postgeld kunnen uitgespaard worden. Hiermee is in dit land sedert omstreeks een jaar een begin gemaakt, daar men het overlijden aan alle vrienden van den overledene met een paar regels - de regel kost zes *pfennige* - in de *Hannöverischen Anzeigen* bekend maakt, waardoor het overlijden meer algemeen bekend wordt dan door nog zooveel rouwbrieven. Zal dit goede voorbeeld van den vooruitgang geen navolging vinden?'

Daar deze mededeeling uitging van een te dien tijde in de beschaafde kringen van Duitschland veel gelezen blad, mag men aannemen, dat het voorbeeld van Hannover na korten tijd algemeen navolging vond.

Te laag ingedraaide petroleumlampen. -

Het is een feit, dat zich bij een te laag ingedraaide vlam slecht riekende gassen ontwikkelen die in hooge mate nadeelig zijn voor de gezondheid, terwijl het eventueele voordeel zeer twijfelachtig, in alle geval nauwelijks noemenswaard is. Door een proefneming kan een ieder zich gemakkelijk overtuigen hoe gering het verschil in gebruik is bij een normaal brandende en een te gelijker tijd aangestoken maar te laag ingedraaide lamp. De verklaring hiervan ligt voor de hand. De warmte, die tot de ontwikkeling der gassen noodig is, wordt door de vlam geleverd. Daar het echter vooral aankomt op de verwarming van den bovensten rand van het lampekatoen, waarmee de vlam in onmiddellijke aanraking is, en deze bij het indraaien der lamp maar heel weinig kan afnemen, wordt ook de ontwikkeling van het gas, m.a.w. het verbruik der petroleum, maar in zeer onbeduidende mate verminderd. Zelfs indien het voordeel veel grooter was dan het inderdaad is, dan nog mochten onze huismoeders, met het oog op de gezondheid, hier geen zuinigheid betrachten, want hier bedriegt de zuinigheid de wijsheid.

[Nummer 33]

De tocht naar Damiate.
(Anno domini MCCXIX)
door J.R. van der Lans.

XV.

Terwijl Okko, als een balling, aan het Italiaansche strand gekluisterd, met zijn gezellen te Corneto overwinterde, bracht Mabelia, in de eenzaamheid van het klooster begraven, in Friesland een treurigen winter door. In plaats toch van den vrede te vinden, dien zij binnen de gewijde muren gezocht had, moest zij er getuige zijn van gestadige rampen en onheilen, juist door haar aanwezigheid de vrome stichting berokkend.

De abdij Bloemhof was dank aan den ijver der monniken en de hulpvaardigheid der bewoners van den omtrek al spoedig weer uit haar asch verrezen. Uit hout en leem waren weldra nieuwe gebouwen opgetrokken, zoodat nog vóór den winter alles behoorlijk onder dak was. Maar daarmede waren de geleden verliezen nog lang niet goed gemaakt; vooral de rijke boekerij, de trots van het convent en de lust van den geleerden abt, had groote schade geleden en nacht en dag moesten de schrijvers arbeiden om die te herstellen. Ook de zusters van Rozeveld had de abt aan het werk gezet en Mabelia die, door de geletterde kloostervrouwen onderwezen, weldra niet minder vaardig was met de pen dan met de naald, nam ijverig aan den arbeid deel; het was haar een troost, de gastvrijheid die zij genoot door een kleinen wederdienst te vergelden en althans eenigermate te vergoeden wat de abdij om harentwil geleden had. Bovendien was het schrijven en de studie van het Latijn haar een weldadige verpoozing, die haar gedachten afleidde van de treurige beelden, telkens en telkens weer oprijzende in haar geest.

Intusschen was de woede dergenen, die om harentwil de dubbele abdij zochten, nog niet voldaan. Na Bloemhof zou de beurt aan Rozeveld komen, en nauwelijks was het monnikenklooster herbouwd of daar trof het huis der zusters een zelfde verwoesting.

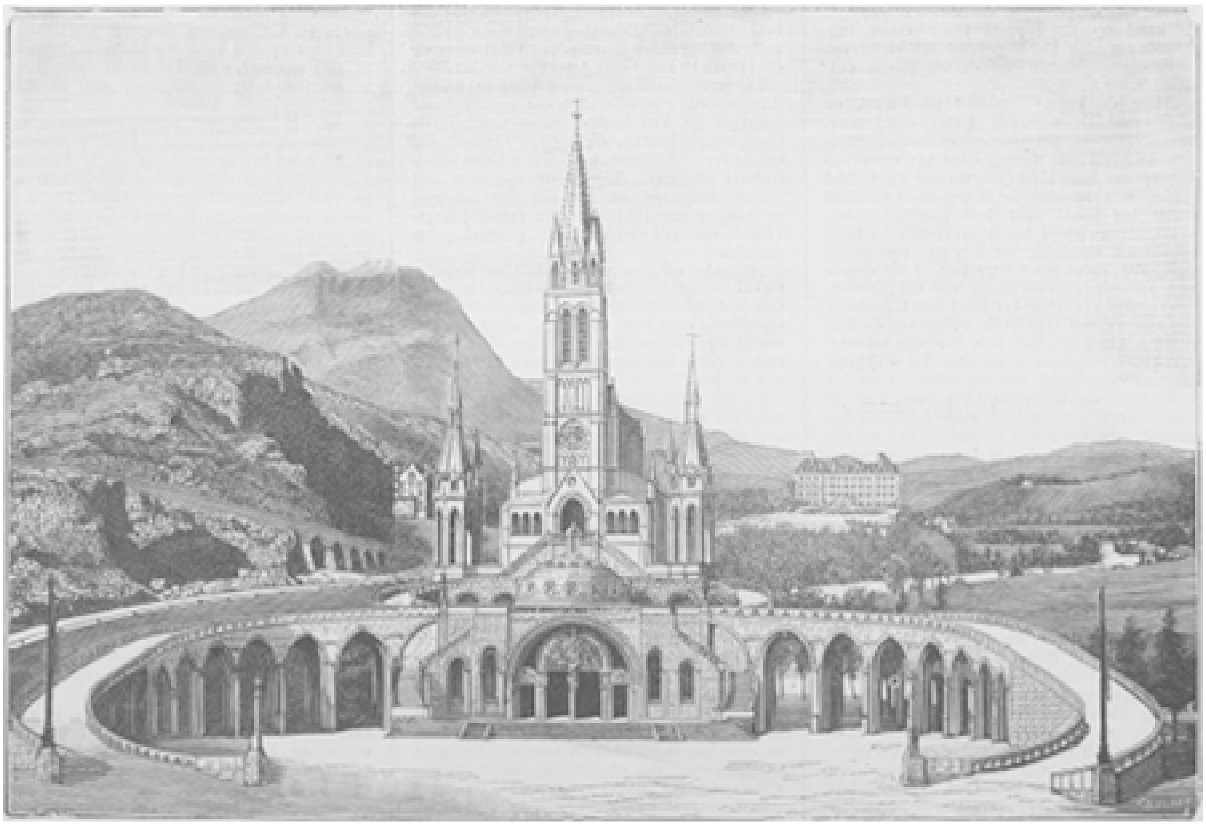

DE BASILIEK VAN O.L.V. VAN LOURDES.

Op zekeren nacht werden de vrome kloos-

tervrouwen plotseling uit den slaap opgeschrikt door een woest gedruisch, dat met de snelheid van den storm naderkomend, eensklaps het houten huis op zijn zwakke grondslagen deed waggelen. Met dat geluid mengde zich het angstig geloei en geblaat van het vee in de stallen, die tot de uitgestrekte abdij behoorden. Verschrikt van haar leger opgesprongen, vluchtten de zusters den dormter uit, die boven haar hoofd scheen te zullen instorten, en ijlden langs de duistere trappen en gangen naar beneden. Een koude, vochtige wind woei haar van daar te gemoet; overal waar zij den voet zetten plasten zij in het ijskoude water, dat bij heele golven de lage kloostergebouwen overstroomde, klotsend alle vertrekken binnendrong, met geweldige kracht de houten muren uit haar steenen fundeeringen lichtte, deuren uit haar hengsels rukte, kisten, kasten en alle huisraad dooreenwierp of meevoerde, en de rustige, gastvrije woning, straks nog zoo welgeordend en regelmatig als een bijenkorf, plotseling omsmeet tot een woesten baaierd van uiteengerukte planken, balken en huisraad, alles drijvend op het zwalpende nat, akelig zwart in de duisternis en verraderlijk glinsterend onder het flikkerende schijnsel van toortsen en kaarsen, in der haast door de zusters ontstoken.

Weeklagend en radeloos, de handen van schrik ineenslaande, dwaalden de witte gedaanten der arme vrouwen door de verwoeste huizing, overal teruggedrongen door het steeds stijgende water, dat ze achtervolgde tot op de trappen, nergens een uitweg vindende om den niet te ontkomen vijand te ontvluchten, in wilde verwarring elkander in het donker omverloopend, zich stootend en wondend aan voorwerpen, die van hun plaats gerukt, haar den weg versperden of deden struikelen in het op spattende nat, jammerend en schreiend van angst, - tot opeens te midden van het verbijsterend rumoer de kalme stem weerklonk van de priorissa, die met een toorts in de hand op de hoogste trede eener trap staande, in haar blank gewaad een engel van bemoediging scheen in de algemeene ontsteltenis.

'Naar de kapel!' gebood zij kortaf, en zelve met de lichtende toorts voorgaande, behoedzaam voortstappende over dooreengeworpen brokstukken, moedig door het water wadende, dat haar bij wijlen tot aan de middel reikte, met moederlijke bezorgdheid links en rechts het hoofd naar haar gezellinnen omwendende en altijd het flikkerende licht hoog opgeheven houdend, bereikte zij het heiligdom, dat door zijn hooge ligging tot dusver nog van de overstrooming was vrijgebleven.

Vriendelijk wenkte het licht der Godslamp, als een wakend oog in de duisternis, de hulpelooze maagden, aan den voet des tabernakels een schuilplaats te zoeken. Bij ordelooze groepen kwamen zij van alle zijden, door het water en over de brokstukken heen, naar de kloosterkerk gestrompeld, waar inmiddels het waslicht op het altaar ontstoken was en zijn zachten gloed verspreidde in de heilige ruimte. Zorgvuldig telde de abdis met bekommerden blik de talrijke schaar en zag met blijde voldoening dat er geen enkele ontbrak. En wel had zij reden zich te verheugen, dat niemand in de waggelende kloostergebouwen was achtergebleven, want nauwelijks waren al de zusters in de kerk verzameld en rees haar smeekend psalmgezang ten hemel, of daar stortte met vervaarlijk gedruisch het huis in, waar zij straks nog rustig sliepen.

Een siddering doorliep de angstig bijeengescholen nonnenschaar op het vernemen van den geweldigen slag, waarmee haar uitgestrekte woning als een kaartenhuis ineenviel, maar al dreunde ook de kerk op haar grondvesten en al kraakte het ranke houten gewelf, het vrome gezang werd er niet om onderbroken. Zij bevalen haar leven aan God, haar eenigen toeverlaat, nu zij, weerloos aan de elementen overgeleverd, geen menschelijke hulp te verwachten hadden, en het geloovig vertrouwen werd ook hier niet beschaamd. Terwijl daarbuiten het toomelooze water zijn vernielingswerk voortzette en klotsend tegen de zwakke wanden van het kerkje

beukte, zaten de zusteren daarbinnen als in een veilige ark te midden van den zondvloed, die heel den omtrek overplaste.

Eerst toen de trage wintermorgen aanbrak, konden zij het tooneel der verwoesting in al zijn verschrikkelijkheid overzien. Een bare zee omgaf de kloosterkerk, die als een eiland uit de golven oprees; al de omringende gebouwen waren vernield; slechts balken en brokstukken van muren staken boven het water uit, dat met planken, vernield huisraad en voorwerpen van allerlei aard lag bezaaid. Het woonhuis met al wat het bevatte, de schuren met den wintervoorraad, de stallen met het vee, alles was door het gulzige water verzwolgen: in een uur tijds was de bloeiende abdij Rozeveld met den grond gelijk gemaakt.

Het was nog geen volslagen dag, toen abt Emo met een aantal kloosterbroeders in een schuit tot hulp kwam opdagen. Als gebroken onder dezen nieuwen slag, stapte de abt met wankelenden voet aan wal, waar de abdis hem schreiend te gemoet kwam.

Innig drukte hij haar de hand.

'Troost u, mijn dochter,' sprak hij, 'de Heer heeft gegeven, de Heer heeft genomen. Gezegend zij Zijn aanbiddelijke naam.'

'Amen!' antwoordde de priorissa, het hoofd buigend om haar tranen te verbergen.

'Zijn de zusteren alle gered?'

'Door Gods alvermogende hulp, ja.'

'Geloofd en gedankt zij de Heer, die wel de Zijnen beproeft in Zijn rechtvaardigheid, maar ze genadig spaart door Zijn barmhartigheid. Om onze zonden is het noodig dat wij beproeving lijden, maar wee den mensch die het werktuig geworden is in Zijn hand om ons te kastijden. Wee dengene, die het waagt de uitverkoren bruiden des Hee[r]en te achtervolgen; want een vijandig mensch heeft deze verwoesting aangericht, kwaadwillige handen hebben den dijk doorgestoken, die de abdij voor het zeewater beveiligde. Vloek over de onverlaten! Dat Gods gerechte wraak....'

De verontwaardigde grijsaard kon het vreeselijke woord niet voleinden, dat reeds op zijn lippen trilde. Met woesten greep voelde hij de hand teruggehouden, die hij wilde opheffen als om de vervloeking naar het hoofd van den schuldige te slingeren; hij voelde die hand met tranen besproeid en zag een der zusteren, de jongste van allen, aan zijn voeten neergeknield om zijn rechtmatige gramschap te verbidden.

'Genade, mijn vader, genade,' bad Mabelia, met bevende vingeren de krachtige hand van den abt omklemmende, en door haar tranen smeekend naar hem opziende. 'O neem dat woord terug tegen den schuldige. Vloek hem niet, o neen, bid voor hem, want hij weet niet wat hij doet.'

En de fiere kloostervoogd, zoo onwrikbaar waar het de rechten gold der vrome stichting, aan zijn zorgen betrouwd, voelde zich verteederd door den aanblik van dat schreiende kind, daar bevend voor zijn voeten geknield, met het gelaat, zoo bleek als de witte sluier, die het omhulde, smeekend tot hem opgeheven, de blauwe oogen, als saffieren glinsterend, angstig op de zijne gericht, om daarin ook maar een zweem van vergiffenis en genade te lezen.

Met vaderlijke minzaamheid richtte de abt het meisje op, maar spreken kon hij niet tot haar in dit oogenblik. Hij moest het hoofd afwenden en keerde zich daarop tot de abdis om te beraadslagen over hetgeen er gedaan moest worden.

Voorloopig moesten de zusters een onderkomen zoeken in naburige nonnenkloosters, en daar het te verwachten was, dat het water spoedig weer zou wegvloeien, als de noodige maatregelen tot afvoer genomen en de dijken naar behooren voorzien werden, zoo werd besloten dat onmiddellijk tot den herbouw der abdij zou worden overgegaan. Een groot gedeelte van den winter ging daar intusschen mee heen, en al dien tijd bleef Mabelia onder de onmiddellijke hoede der abdis in het klooster, waar deze met eenige gezellinnen een onderkomen gevonden had.

Het liep naar het voorjaar eer het leven op Rozeveld zijn gewonen gang kon hernemen, maar, helaas, thans luidde de naam der eens zoo bloeiende stichting als een wreede bespotting. Moestuin, boomgaard en bloemhof, de omliggende landerijen, die het levensonderhoud moesten opbrengen voor honderden monden, waren door het zeewater bedorven, en hoe kaal en naakt waren de nieuwe, inderhaast opgetrokken gebouwen in vergelijking met de welvoorziene, gastvrije huizing van vroeger!

De goede zorgen van abt Emo en de mildheid der geloovigen van den omtrek bewaarden intusschen de zusters voor nijpende armoede, en terwijl zij het aan hun volijverigen *praepositus* overlieten, den bewerker van haar rampspoed te achterhalen en aan de menschelijke gerechtigheid over te leveren of althans voor het vervolg de abdij voor nieuwe aanslagen te bewaren, hervatten zij stilzwijgend en zonder morren haar leven van gebed en arbeid, werkende van den morgen tot den avond zonder te vragen naar wereldsch loon, maar nederig op haar pogen den zegen afbiddend van boven. Gelijk de mieren, wanneer een baldadige hand hun kunstig onderaardsch bouwwerk heeft verwoest, aanstonds met vereende krachten aan het werk tijgen om de schade te herstellen, zoo waren ook de zusters er maar op bedacht, het dierbare huis ten spoedigste uit zijn val op te beuren.

En het ijverigst van allen, zoo bij het officie als aan den arbeid, was de jeugdige nieuwelinge, die onder denzelfden witten sluier verscholen, welke ouden en jongen gelijk maakte, van de talrijke schaar niet te onderkennen viel dan enkel door dien buitengewonen ijver. Nauwelijks had de roepstem der bedeklok weerklonken, die de nonnen ter kapelle riep, of reeds knielde zij neer op haar gewone plaats in het koor en boog het bleeke voorhoofd tot op den rand der bidbank, als voelde zij zich onwaardig om het hoofd op te heffen te midden harer gezellinnen, over wie haar tegenwoordigheid zooveel jammer had gebracht. En was het officie geëindigd, dan spoedde zij weer tot den arbeid, in spinzaal of keuken, in linnenkamer of boekvertrek, onverschillig waar de wenk der abdis haar riep en haar een taak aanwees. Bovenal trok de studie haar aan, en in het Latijn, toenmaals de sleutel tot alle wetenschap, maakte zij zoo snelle vorderingen, dat zij de boeken der oude schrijvers, weldra niet enkel afschrijven, maar ook verstaan kon. In den refter was het haar lust, de overigen te mogen dienen, terwijl zij zelve zich vergenoegde met de karigste bete. En nooit werd door een novice zoo stipt het ingetogen *silentium* in acht genomen, als door jonkvrouw Mabelia, wier lippen zich niet meer schenen te openen dan tot het gebed en de gewijde kloosterzangen.

Nimmer sprak zij tot haar gezellinnen, dan als de noodzakelijkheid het vorderde, en dat stilzwijgen werd door allen geëerbiedigd op uitdrukkelijk verlangen der abdis, die begreep dat ook de hartelijkste toespraak geen troost kon brengen aan dit diep gewond gemoed, dat niet anders begeerde dan alleen te worden gelaten met haar smart.

Ook abt Emo richtte, als hij de zusterabdij bezocht, maar zelden het woord tot haar, en dan nog vermeed hij zorgvuldig elke toespeling op hetgeen aanleiding gegeven had tot haar aanwezigheid in het klooster en voor de dubbele abdij zelve zoo noodlottig was geworden. Slechts bepaalde hij zich tot de belangstellende vraag hoe het haar ging en liet dan met vaderlijke teederheid den blik rusten op het eertijds zoo blozende meisjesgelaat, nu zoo wit als de blanke sluier, die het omgaf, vermagerd door de kloosterlijke versterving en het knagende zieleleed, maar tegelijk verfijnd en veredeld door het hoogere gedachtenleven, dat vooral zoo zielvol sprak uit de zacht glanzende teerblauwe oogen.

Nooit werd de naam van Okko tusschen hen beiden genoemd; de verloofde in het nonnenkleed mocht immers niet anders aan hem denken, dan om voor hem te bidden. Maar toch voelden Mabelia en de grijsaard als zij in elkanders oogen blikten, dat beiden aan den jongen kruisvaarder dachten, en dat maakte voor de jonkvrouw zelfs dit korte bijna sprakelooze onderhoud tot een onuitsprekelijken troost.

Aldus ging het voorjaar en een groot deel van den zomer voorbij, en reeds was het Mabelia als was zij voor altijd in de kloosterlijke afzondering begraven, als zou zij nooit meer iets van de wereld daarbuiten vernemen. Wel smeulde op den bodem harer ziel een verborgen heimwee, een onbestemd verlangen, dat bij wijlen in brandende begeerte kon opvlammen, maar zorgvuldig hield zij die vonk onder de asch van boete, versterving en gebed bedolven; soms kon zij er al in berusten, dat alles maar zoo blijven zou en dan voelde zij het hart vervuld van een bovenaardsche, wonderzoete bitterheid; zij proefde den hemelsch-liefelijken bijsmaak, dien de goede God weet te mengen in den alsembeker van het bitterste lijden.

Op zekeren stillen zomerdag, dat ze, eenzaam in het boekvertrek bezig met het afschrijven van een Evangeliarium, aan die heerlijke zaligsprekingen gekomen was, welke zoo lang er op deze wereld geleden en gestreden zal worden, den Christen tot troost en bemoediging zullen strekken, voelde zij zich bij het neerschrijven der woorden: ‘Zalig zijn zij die weenen, want zij zullen vertroost worden,’ van zulk een wonder blij voorgevoel aangegrepen, dat de pen in haar blanke vingeren beefde en zij een wijle moest ophouden.

En tegelijk klonk haar de vriendelijke stem tegen van de priorissa, die op een gullen toon zooals tegenover haar sinds lang niet was aangeslagen, zeide:

‘Zuster, gelief bij den vader abt in de zaal te komen. Hij heeft goede tijding, tijding van de kruisvaart.’

Mabelia voelde zich zelve niet meer, zoo bedwelmde haar dat woord. Een gloeiende blos overtoog haar gelaat, en sprakeloos, met wankelende schreden volgde zij de abdis naar de zaal. Daar wachtte haar abt Emo, met een bundel perkamentbladen voer zich aan de zware eiken tafel gezeten, en riep haar reeds op den drempel te gemoet:

‘Goed nieuws, jonkvrouw Mabelia.’

Sinds lang had het meisje zich niet meer hooren aanspreken met dezen naam, die voor altijd vergeten scheen en nu opeens al de zoete herinneringen uit het verleden, al de gulden droomen voor de toekomst weer in haar wakker riep.

‘Eindelijk tijding van onze kruisvaarders,’ ging de abt voort, het meisje een zetel tegenover hem aanwijzende. ‘Ze zijn reeds kort na Paschen, op St.-Marcusdag, te Akers binnengeloopen, en broeder Menko zendt me volgens zijn belofte van daaruit dit schrijven, dat natuurlijk maanden werks heeft gehad om ons te bereiken. Maar nu is onze nieuwsgierigheid dan toch eindelijk voldaan; het is een volledig reisverhaal van de inscheping af tot de aankomst te Akers toe; over het algemeen hebben zij een voorspoedige reize gehad, en al weten wij niét of zij in het Heilig Land reeds slaags zijn geweest, onderweg hebben zij zich dapper tegenover de Saracenen gekweten. Luister wat Menko schrijft.’

En het perkament ontplooiende, begon Emo met opgewekte stem de voorlezing van het reisverhaal, dat in het Latijn beschreven, ons nog in zijn kroniek bewaard is:

‘*Anno dominke incarnationis MCCX VII*, in het jaar van onzes Heeren menschwording 1217, het tweede jaar der regeering van Paus Honorius III, op den laatsten dag der maand Mei, verlieten wij onzen geboortegrond en de ons zoo dierbare beemden. Wij droegen den aanvang onzer reis aan Hem op, die dengene, welke het zijne verlaat om verre weg te trekken, dit dikwijls met woeker teruggeeft.’

En nu volgde in beknopte bewoordingen het heele verslag van den tocht: de aankomst te Deuthemutha en de aansluiting bij de vloot van grave Willem, de bedevaart naar Compostella, vervolgens de verdeeling van het kruisleger in Portugal en de krijgsbedrijven der wakkere Friezen aan de Portugeesche kust.

Met ingehouden adem luisterde Mabelia toe; zij zag den lezer de woorden uit den mond, en naarmate hij vorderde, nu en dan eens ophoudend om zich te verpoozen, een opmerking er tusschen te werpen of den indruk waar te nemen, door het verhaal op de hoorderessen gemaakt, kleurden haar bleeke, licht ingevallen wangen zich met een hoogen blos en schitterden haar oogen van geestdrift voor de zaak des kruises, zoo roemrijk door de Friesche mannen verdedigd. Zij hijgde van spanning bij het volgen der bestorming van Santa Maria en loosde een zucht van verlichting toen de abt sloot met Menko's meedeeling van de verschijning in de lucht, waardoor Maria zichtbaar haar welgevallen had getoond over de herwinning der haar toegewijde stad.

Hier moest de abt, hoezeer in zijn belangstelling geneigd zelf het heele ve[r]haal ten einde toe voor te lezen, van vermoeienis blijven steken. De abdis nam nu zijn taak over en las de verdere lotgevallen der kruisvaarders voor tot hun aankomst in Italië, en daar ook zij den ganschen brief niet ten einde kon brengen en Mabelia vreesde dat het slot tot later zou moeten bewaard blijven, bood zij zelve zich aan om het voor te lezen.

‘Wel zal het mij ongeoefende zoo vlot niet afgaan als u, die door jarenlange studie in de letteren zijt doorkneed,’ sprak ze met bescheiden verontschuldiging, ‘maar als de vader abt en de hoogwaardige priorissa geduld willen oefenen, zal ik het gaarne beproeven.’

Emo knikte goedkeurend en, schoon hij natuurlijk voor zich zelven den brief reeds doorloopen had, luisterde hij gretig toe, nu hij den inhoud opnieuw te hooren kreeg uit zulk een bevalligen mond, die aan het stug Latijn een geheel ongewone bekoorlijkheid leende.

Mabelia's hand beefde, toen zij den perkamentbundel voor zich uitspreidde, en met aanvankelijk trillende, doch allengs vaster wordende stem ging zij voort, waar de abdis was blijven steken:

‘*Dominus papa benigne suscepit*, de heilige Vader ontving ons zeer welwillend; hij verheugde zich niet weinig over den moed en de stoutheid der Friezen, in het vernielen der sterkten in Hispanië betoond, ja wat meer is, en een bewijs zijner gunstige gezindheid jegens ons, hij liet ons binnen weinige dagen tweemaal den zweetdoek des Heeren zien. Bovendien beval hij ons dringend aan de bewoners van Corneto, Vilerbo, Toscane en Velletri en die van andere naburige steden of sterkten, hun onder banvloek bevelende, dat zij, zoowel in handel als overeenkomsten en andere noodwendigheden ons op een eerlijke wijze zouden behandelen, hetgeen door allen zonder schending is nagekomen.

‘Nadat de winter voorbij was,’ las Mabelia voort, brachten wij in den aanvang der lente op den dag van St. Benedictus[1)] onze schepen uit de haven in zee, na daartoe verlof te hebben bekomen van de Cornetanen, dat is zoowel van den Podesta als van den Raad en de heele gemeente, welke, het goede begin met een goed einde kronende, ons op een eervolle wijze, begeleid door duizenden van beider kunne, uitgeleide deden. Met groote praal en gejuich en met honderd acht en vijftig banieren en vaandels, geleidden zij ons naar het strand, alwaar, nadat wij ons in een kring geschaard hadden, terwijl het volk daarom heen stond, de Podesta de trouw en moed der Friezen met groote welsprekendheid prees en voldoening aanbood, indien zij eenige beleediging mochten ondervonden hebben. De kruisvaarders van Corneto, Viterbo, Toscane, Senae, Velletri, Montalto, Montefiascone en anderen, die in onze schepen met ons naar het Heilig Land zouden oversteken, beval hij in onze hoede en trouw; hij gebood hun in alles aan ons onderdanig te zijn.

1) 21 Maart.

‘Toen allen hierin toestemden, reikte dezelfde overheidspersoon met eigen hand ons ten teeken van macht en heerschappij een prachtig vaandel over, terwijl alle Latijnen zwoeren dat zij in alles, zoowel in vrede als in oorlog, ons als vaders zouden gehoorzamen. Wij van onzen kant, deze gelegenheid gebruikende, bedankten hen voor de genoten weldaden en voor hun zorg, tot het laatste toe aan ons betoond, daar zij zelfs goedwillig toegelaten hadden, dat uit hun bosch gekapt werd, hetwelk zelfs hun eigen burgers verboden was. Wij herinnerden hun, hoe liefderijk zij ons in hun huizen opgenomen en in het aankoopen van het noodige behandeld hadden; hoe menschlievend zij onze zieken bezocht hadden, alles wat de ondervinding of de geneeskunde tot herstel had uitgevonden met zich brengende en aan ieder naar zijn behoeften mededeelende; met welke vroomheid zij onze dooden als hun kinderen betreurd hadden en hun graven als die van heiligen vereerden, en meer dergelijke zaken. Vertrouwende, dat het deel, hetwelk zij voor zich zelf in onzen tocht namen en God zelf hun belooner zijn zoude, scheidden wij, niet zonder tranen, op den dag van Maria Boodschap en werden na éénen dag voorspoedig gezeild te hebben, door tegenwind in de haven van Civita Vecchia teruggevoerd....’

‘Wij behoeven niet te vragen,’ dus viel de abt hier de voorlezeres in de rede, ‘wie bij dat plechtig afscheid het woord heeft gevoerd; al noemt Menko zich zelven niet, zijn welsprekendheid verraadt zich toch. Maar ga voort.’

‘Vandaar vertrokken wij,’ vervolgde Mabelia, ‘op denzelfden dag, den derden der week, terwijl de noordenwind luchtig in onze zeilen blies, en lieten Ostia Tiberina, Tagete, Bajae, Neapolis, het oosten van Apulië, Calabrië en Sicilië, waar wij heen stevenden, aan de linkerhand liggen en kwamen eindelijk op den zesden dag, den tweeden der week, door vele gevaren afgemat, door onkunde van den loods, met Gods hulp, bij een eiland, Lampecsa genaamd, alwaar wij, tot ons geluk een galei met Genueesche kapers vonden. Deze, na in Barbarije gestroopt en Saracenen gevangen genomen te hebben, waren door storm gedwongen in die haven een schuilplaats te zoeken en wachtten aldaar hun tochtgenooten op. Door dezen over onzen verkeerden koers onderricht en tot het vermijden der dreigende gevaren ingelicht, stevenden wij op den vierden dag der week, naar Sicilië, hetwelk wij 30 mijlen achter ons gelaten hadden. Na 12 mijlen zeilens kwamen wij aan het eiland Malta, lieten het ter rechterzijde liggen en kwamen op den derden dag gelukkig te Syracuse aan, 16 mijlen van Malta gelegen. Syracuse is de zetel van een bisschop en gelegen op het oostelijk deel van Sicilië tusschen Mazara en Catania. Wij vierden aldaar plechtig den Palmzondag[1)], terwijl de geestelijken der kerk in alles den ritus der Latijnsche Christenkerk volgen.

‘Op den vierden dag der week daaraanvolgende, begunstigd door een goeden, maar al te hevigen wind vertrokken zijnde, wierpen wij op den heiligen Paaschdag[2)], na dag en nacht doorgezeild te hebben, ten westen van het eiland Creta het anker uit, en na aldaar den geheelen nacht door de baren en den storm geslingerd te zijn en door Gods barmhartigheid, boven hope, behouden, naderden wij vroeg in den morgen een eiland Sikilon genaamd, met drie schepen, waarvan er twee in de haven bleven liggen doordien de ankers hielden. Wij echter, daar het anker slipte, door tegenwind van de haven afgedreven, geraakten tegen den avond in de luwte van Creta, ten noorden van het eiland en door goeden wind begunstigd, kwamen wij op den tweeden dag bij de stad Candia. Hier onder-richtten

1) 8 April.
2) 15 April.

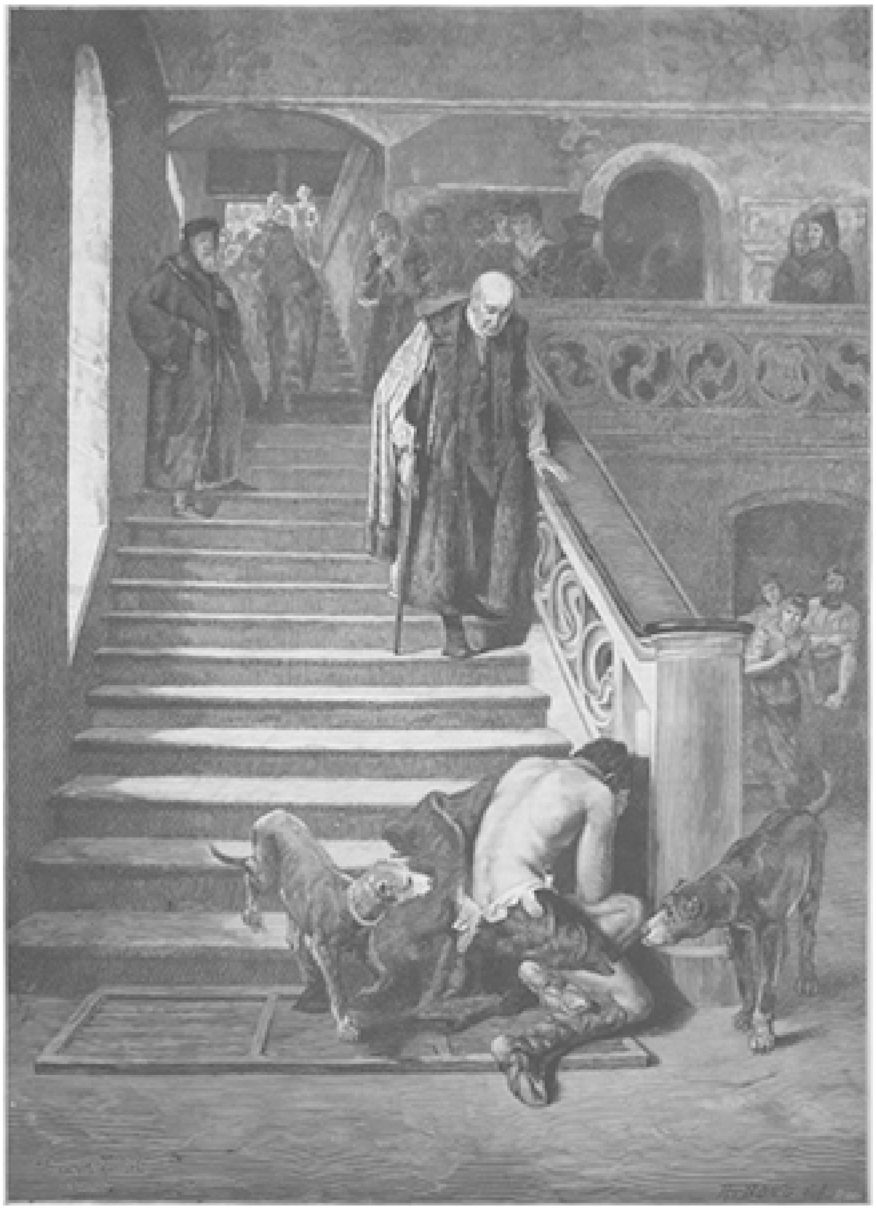

TERUGKEER VAN DEN VERLOREN ZOON, NAAR DE SCHILDERIJ VAN CONSTANT FEUDEL.

PRINS FERDINAND VAN BULGARIJE.

PRINSES CLEMENTINE, MOEDER VAN PRINS FERDINAND.

ons de inwoners van het eiland nauwkeurig, welke sterren en welke hemelstreek wij moesten volgen om naar Acron[1] te zeilen. Na den ondergang der zon verlieten wij de haven en liepen, dewijl de wind heviger blies dan wij begeerden, op den zevenden dag daaraanvolgende, den dag na St. Marcus Evangelist, met blijdschap de haven van Acron binnen.

'Wij brachten onzen dank, niet den verschuldigden, maar den ons doenlijken aan God, die ons, van alle hulp der menschelijke samenleving beroofd, zoo zeer met het schild Zijner barmhartigheid gedekt had, dat Hij, door de op al deze vermoeienissen volgende lichamelijke rust, ons scheen te willen aantoonen, hoedanig de toekomstige rust der gezaligde zielen moet zijn, nadat zij de gevaren der wereld zijn te boven gekomen en hoe de herdenking der gevaren, die wij ondergaan hebben, dan eerst aangenaam zal zijn. Amen.'[2]

'Amen!' herhaalden de abt en de priorissa. 'Blijve de Heer met hen tot het einde.'

Maar het vurigst rees die verzuchting uit het hart der verloofde in het nonnenkleed, die van dat oogenblik af haar gebeden verdubbelde voor het welslagen der kruisvaart en den behouden terugkeer der vloot in het vaderland.

(Wordt vervolgd).

De Piemonteesche wonderrekenaar.

De omstreeks vier-en-twintigjarige Jacques Inaudi, de goochelaar met cijfers, zooals hij en met reden genoemd wordt, heeft in den laatsten tijd weer druk van zich doen spreken, en een vermaardheid verworven als slechts aan weinigen ten deel valt.

Ook voor de trouwe lezers der *Illustratie* is deze rekenacrobaat geen onbekende. Toen hij omstreeks het jaar 1880 voor het eerst aan het licht trad, gaven wij in den 13en Jaargang van ons tijdschrift, blz. 280, zijn portret en voegden daar enkele staaltjes bij van zijn buitengewone handigheid in het oplossen van de ingewikkeldste rekenkunstige vraagstukken. Nu Jacques Inaudi thans opnieuw geheel Frankrijk door zijn weergaloos vlug en trouw geheugen verbaasd heeft en zelfs hoogleeraren en ministers het niet beneden zich achtten, den wonderrekenaar te hooren en zijne methode te bestudeeren, zullen enkele bijzonderheden uit zijn jeugd en een paar karakteristieke staaltjes van zijn rekenmethode den lezer niet onwelkom zijn.

Jacques Inaudi, de kleine Piëmonteesche herdersknaap,. die gedurende meer dan twaalf jaar allen heeft verbaasd, die in de gelegenheid waren, hem, zonder schrijven, en met ongeëvenaarde handigheid de moeielijkste berekeningen en de ingewikkeldste vraagstukken te zien oplossen, stelt zich tegenwoordig niet meer tevreden met séances te geven voor een publiek, dat zich in schouwburgen en café's-concerts vermaakt en verstrooit, maar kiest een uitgelezen gehoor, dat uit de doorluchtigste geleerden bestaat, die evengoed een en al verwondering zijn als het mindere publiek. Korten tijd geleden werkte Jacques Inaudi voor den minister van Openbaar Onderwijs en alle rectoren van Frankrijk bijeen; daarna ondervroeg hem de heer Darboux, de deken van de faculteit der wetenschappen, in de Sorbonne, en ten slotte legde hij in het Instituut proeven van zijn vaardigheid af.

Jacques Inaudi heeft een merkwaardig voorkomen met zijn buitengewoon groot voorhoofd, dat een smal gezichtje overschaduwt, droomerige oogen, een fijnen neus met groote neusgaten, een kleinen en regelmatigen mond, waaraan een zweempje van spotzucht eigen is. Men heeft dikwijls een beschrijving van hem gegeven, toen het kereltje, ternauwernood twaalf jaar oud, voor het eerst in 1880

1) Acre, Acco of Ptolemais.
2) Aldus het reisverhaal in de kroniek van Emo.

te Parijs kwam. Wat minder bekend is, of liever, wat op verschillende wijze verhaald wordt, is het begin dier vreemde roeping tot het cijferen, dier onweerstaanbare *idée fixe*, die er hem, vaak buiten zijn weten, toe dreef, op te tellen, af te trekken, te vermenigvuldigen en te deelen.

Met een marmotje op zijn arm in Frankrijk gekomen, ging hij in de herbergen de tafeltjes langs, stak zijn hand uit, en vroeg, met zijn pruilend gezichtje, de bezoekers om een aalmoes. Hij vertoefde geruimen tijd te Béziers, wat voor mij - aldus schreef een medewerker van de *Temps*, die hem 'geïnterviewd' had - steeds een bewijs is geweest, dat Jacques Inaudi niet alleen een cijferaar, maar ook een opmerker was: Béziers heeft niet alleen van alle steden in het Zuiden de meeste koffiehuizen, maar ook in deze de meeste klanten.

In deze stad dacht hij er voor het eerst aan, partij te trekken van de cijfers, die in zijn brein sprongen en dansten, en hem rust noch duur lieten. Op een drukken marktdag, die op een Vrijdag viel, werd hij aan een tafeltje een stevigen boer gewaar, die zich met een potlood in de hand afbeulde om een hoop cijfers op een stuk papier te zetten en in het ingewikkeldste rekenvraagstuk verdiept scheen. Inaudi naderde bedeesd en sprak met zijn fijn pieperig stemmetje den ongelukkige aan, die water en bloed zat te zweeten voor een eenvoudige optelling.

'Wil ik dat sommetje eens voor je uitrekenen?'

'Wablief?.... Jij?' zei de boer, die allesbehalve pleizierig geluimd was.

'Ja zeker, of denk je soms mijn marmotje?' vroeg de kleine Jacques met een ondeugend glimlachje.

'Toe dan, probeer het maar eens, maar pas op voor je ooren, indien je me voor den gek houdt.' En de boer reikte hem zijn potlood over.

'Dank je wel, dat heb ik niet van doen, want ik kan niet schrijven en ken zelfs de cijfers niet. Noem jij de getallen maar op....'

Onze landman, hoewel hij de zaak maar ten halve vertrouwde, voldeed toch aan diens verzoek en somde de getallen op, maar op een drafje, zooals men dat in het Zuiden gewoon is. Inaudi luisterde met open ooren, hield daarna het voorhoofd tusschen duim en wijsvinger - wat sedert geruimen tijd zijn gewoonte was - en gaf na eenige seconden het bedrag op.

'Dat komt uit!' riep de boer verbaasd uit. 'Ze hadden me gezegd, dat er dat uit moest komen en nu wilde ik er mij van vergewissen.'

Ondertusschen hadden een groepje nieuwsgierigen zich om hem heen geschaard, en nu werden den jongen rekenaar om strijd de moeilijkste en ingewikkeldste sommen opgegeven. Jacques stond verbaasd, na elke optelling of aftrekking, die steeds lukte, de stuivers zoo dicht als hagel in zijn versleten pet te zien vallen.

Inaudi kreeg op deze wijze wel wat geld bij elkaar, maar had het toch bij slot van rekening niet breed, tot André Gill hem te Parijs deed kennen, en hem een middel aan de hand deed om zijn kost te verdienen zonder zijn hand tot een aalmoes te moeten uitstrekken. Sinds dien tijd is hij een vast 'nummer' voor den impresario en werkt tegen vaste prijzen op concerten en tooneelvoorstellingen.

Wil men nu de methode leeren kennen, die hij gebruikt om onmiddellijk een som te kunnen oplossen? Wanneer hij moet optellen, voegt hij de cijfers bij die hij reeds heeft naarmate men ze hem opgeeft. Moet hij vermenigvuldigen, dan werkt hij van links naar rechts, terwijl wij, gewone menschenkinderen, op school geleerd hebben, rechts te beginnen. Stel dat hij moet vermenigvuldigen 328 met 452, dan weet hij in een ommezien te zeggen, dat het product 148.256 is. De reeks verrichtingen uit het hoofd, waardoor hij tot dit resultaat komt, zijn de volgende:

1°.	400 X 300	= 120.000
2°.	400 X 28	= 11.200

3°.	328 X 50	= 16.400
4°.	328 X 2	= 656
	Totaal	148.256.

Hij heeft die vier vermenigvuldigingen en één optelling moeten maken om zijn antwoord te kunnen geven, en in een oogenblk is hij er mee klaar.

De deken van de Academie van Wetenschappen, de heer Darboux, stelde hem o.a. deze vraag:

'Welk is het getal, waarvan de derdemacht en de tweedemacht te zamen 3600 opleveren?'

De jonge man boog het hoofd, fronste een oogenblik de wenkbrauwen en antwoordde toen:

'Dat getal is 15.'

Een eenvoudige vermenigvuldiging en optelling zal den lezers doen zien, dat deze uitkomst de juiste is.

De heeren Bourgeois en Gréard, die hem op de proef wilden stellen, gaven hem voor alle rectoren de volgende som op:

'Een getal van twee cijfers te vinden, zoodat het verschil tusschen viermaal het eerste en driemaal het tweede cijfer 7 is, en, wanneer men de cijfers omkeert, de waarde met 18 vermindert.'

Na twee minuten nadenkens antwoordde Inaudi op een toon, die bewees, dat hij zeker van zijn zaak was:

'Mijnheer, die som kan niet.'

En hij had gelijk: zonder zich te laten overbluffen door den heer Gréard, die zich hield als geloofde hij aan de mogelijkheid eener oplossing en die met een zeer ernstig gezicht in een dik rekenboek bladerde, als had hij het opgegeven vraagstuk daaruit genomen, gaf Inaudi het eenige antwoord, dat goed kon zijn.

Voor de lezers die er belang in stellen, laten wij hier de oplossing volgen, zooals men die, met behulp van algebra, gewoonlijk vindt:

Voor het cijfer der tientallen nemen wij a, voor dat der eenheden b, zoodat de waarde van het getal voorgesteld wordt door de formule: 10 a + b.

Met behulp der gegevens komen wij nu tot dit stel vergelijkingen:

4 b - 3 a = 7, en

10 a + b = 10 b + a + 18.

Verminderen wij van deze laatste vergelijking beide termen met a + b, dan verkrijgen wij de volgende uitkomst:

$$\begin{array}{rcl} 10\,a + b & = & 10\,b + a + 18 \\ a + b & = & b + a \\ \hline 9\,a & = & 9\,b + 18 \text{ of} \\ a & = & b + 2 \end{array}$$

Daar we nu weten, dat a de waarde heeft van b + 2, kunnen we in de vergelijking 4 b - 3 a = 7, 3 a substitueeren door 3 (b + 2), zoodat de vergelijking nu wordt:

4 b - 3 (b + 2) = 7, of

4 b - 3 b - 6 = 7, of

b = 13.

Daar a = b + 2, krijgen we dus voor het cijfer der eenheden 13 en voor het cijfer der tientallen 15, zoodat het wel geen nader betoog zal behoeven, dat deze opgave onmolijk is.

De heeren Darboux en Poincarré van de Sorbonne gaven hem het volgende vraagstuk op te lossen:

'Een getal te vinden van vier cijfers, waarvan de som 25 is, terwijl de som der cijfers van honderdtallen en duizendtallen gelijk is aan het cijfer der tientallen, en de som der cijfers van tientallen en duizendtallen gelijk aan het cijfer der eenheden. Indien men de cijfers in omgekeerde volgorde neemt, wordt het getal 8.082 grooter.'

'Die som heeft me meer hoofdbrekens gekost,' zei Inaudi, 'ik heb er drie minuten voor noodig gehad. Dat getal is 1789.'

Toen men hem verzocht te verklaren, hoe hij het had aangelegd om het te vinden, gaf hij zijn methode op en de geleerde toehoorders moesten bekennen, dat het 'loopje' van

den geitenhoeder practischer en gemakkelijker was dan de hulp der algebra.

Ziehier, door welke reeks van redeneeringen Inaudi tot de uitkomst kwam:

‘Daar het gevraagde getal 8.082 grooter wordt als men de cijfers in omgekeerde volgorde neemt, volgt hieruit, dat het aantal duizendtallen 1 moet zijn en het aantal eenheden 9. Ik trek dus 9, of het cijfer der eenheden, van de 25 af en houd 16 over voor de som der drie andere cijfers. Daar nu de som der cijfers van honderdtallen en duizendtallen gelijk is aan het cijfer der tientallen, moet dit laatste noodzakelijkerwijs de helft van 16 of 8 zijn. Wij hebben dus 8 en 9, het eerste als tiental, het tweede als eenheid. Daar wij nu gezien hebben, dat het cijfer der duizendtallen 1 is, schiet er 7 voor de honderdtallen over, wat dus het getal 1789 oplevert.’

Ziet men hieruit, hoe eenvoudig en logisch deze oplossing is, dit valt nog te meer in het oog, indien men daarmee volgende algebraïsche oplossing vergelijkt, die heelwat ingewikkelder en omslachtiger is.

Stellen wij het cijfer van duizendtallen, honderdtallen, tientallen en eenheden respectievelijk voor door a, b, c en d, dan wordtde waarde van bedoeld getal uitgedrukt door de formule:

$1000 a + 100 b + 10 c + d$.

Met behulp der gegevens komen wij tot de volgende vier vergelijkingen:

$a + b + c + d = 25$

$b + a = c$

$c + a = d$

$1000 a + 100 b + 10 c + d + 8082 = 1000 d + 100 c + 10 b + a$.

Daar $c = b + a$, kunnen wij in de vergelijking $c + a = d$, c substitueeren door b + a zoodat we een nieuwe vergelijking krij gen: $2 a + b = d$.

Met behulp hiervan kunnen wij voor de eerste vergelijking:

$a + b + c + d = 25$,

schrijven: $a + b + a + b + 2 a + b = 25$, of

$4 a + 3 b = 25$.

Indien wij nu van de vergelijking $1000 a + 100 b + 10 c + d + 8082 = 1000 d + 100 c - 10 b + a$ beide termen met $a + 10 b + 10 c + d$, verminderen, krijgen wij:
$1000 a + 100 b + 10 c + d + 8082 = 1000 d + 100 c + 10 b + a$,

Hiervan afgetrokken: $a + 10 b + 10 c + d = d + 10 c + 10 b + a$

Blijft over:

$999 a + 90 b + 8082 = 999 d + 90 c$

Deelen we beide termen dezer vergelijking door 9, dan hebben wij:

$111 a + 10 b + 898 = 111 d + 10 c$. Verminderen we beide termen dezer vergelijking met $111 a + 10 b$, dan krijgen wij:

$111 d + 10 c - 111 a - 10 b = 898$, of

$111 (d - a) + 10 (c - b) = 898$.

Blijft over:

Substitueeren we hierin d door $2 a + b$, en c door $b + a$, dan krijgen wij:

$111 (2 a + b - a) + 10 (b + a - b) = 898$, of

$111 (a + b) + 10 a = 898$, of

$111 a + 111 b + 10 a = 898$, of

$121 a + 111 b = 898$.

We hebben boven gezien, dat $4 a + 3 b = 25$; vermenigvuldigen wij nu beide termen dezer vergelijking met 37, dan krijgen we:

148 a + 111 b = 925
Aftrekken : 121 a + 111 b = 898
dan blijft over : 27 a = 27

Hieruit blijkt dus, dat a = 1.

Daar 4 a + 3 b = 25, za[l] 3 b gelijk zijn aan 21, b dus gelijk aan 7. Daar c = a + b, is c gelijk 8, en daar d = a + c, is d gelijk 9, zoodat het geheele getal is 1789.

De vierkantsworteltrekking is voor Inaudi maar kinderspel. Zijn methode is doodeenvoudig en bij wijze van curiositeit deel ik ze hier mee.

‘Welk is het getal,’ vroeg ik hem, dat in het vierkant 14.641 oplevert?’

‘Wel,’ zei Inaudi na verloop van een paar seconden, ‘dat is 121 en ziehier hoe ik er aankom. Ik zoek eerst het getal, dat met zich zelf vermenigvuldigd, dit product kan opleveren; ik neem bij voorbeeld 100, dat in het vierkant 10.000 geeft. Dit is niet genoeg: ik neem nu 120, dat 14.400 oplevert. Nog niet genoeg. Maar omdat er nog 241 overschiet, verdubbel ik het getal 120, dat plus een eenheid 241 oplevert, die ik bij 14.400 voeg en zoodoende 14.641 verkrijg. De wortel is dus 121.’

Toen de heer Bertrand hem den datum van zijn geboorte had opgegeven, zei Inaudi hem aanstonds op welken dag hij geboren was, hoeveel weken, dagen, uren, minuten en seconden hij tot den 8^{en} Februari geleefd had. Dit staaltje trof den geleerde het meest.

Zooals men uit deze voorbeelden ziet komt Inaudi tot de oplossing van de hem gestelde vraagstukken enkel door vlugge en geleidelijke loopjes, als het ware op den tast. Daarom meende men, toen men gehoord had, dat de minister van onderwijs, de heer Bourgeois, hem gemachtigd had, in de verschillende inrichtingen van openbaar onderwijs staaltjes te geven van zijn verwonderlijk gemak en vlugheid in het cijferen, dat de *alma parens* den jongen Piëmontees misschien enkele van zijn ‘kunstjes’ zou afkijken. Hier is niets van aan. ‘Inaudi,’ zei ons de heer Darboux, dien wij hierover hebben aangesproken, ‘zal aan onze jonge lieden enkel voorgesteld worden om bij hen den lust tot het hoofdrekenen, dat tot dusver te veel verwaarloosd werd, aan te wakkeren. Zijn hulpmiddelen zijn te zeer persoonlijk om overgenomen te kunnen worden. Wat hem betreft,’ voegde de deken van de faculteit der wetenschappen er bij, ‘hij heeft ons gedurende zijn séance in het Instituut allen verbaasd en verrast.’

‘Nu kan ik u ook zeggen, dat ik hem niet enkel uit een wetenschappelijk oogpunt aan mijn collega's heb voorgesteld; vooral in zijn eigen belang heb ik die proefneming gedaan, niet uit zucht tot vertoon. Ik hoop, dat, Inaudi niet het lot zal deelen van Henri Mondeux, den herder uit Touraine, die, ten einde niet van honger te sterven, verplicht was in de koffiehuizen collecten te houden, en dat hij zijn buitengewone vermogens tot een nuttigen arbeid besteedt, die hem een eervol bestaan oplevert, zonder dat hij verplicht is, Barnums of impresario's, die hem exploiteeren, te onderhouden. Bovendien zal men moeten toegeven, dat, hoe weinig concurrenten er ook op dat gebied zijn, dat soort van oefeningen weinig onderhoudend is, dat zij op denduur zouden vervelen en dat het veel beter is dat Inaudi zeker is van den dag van morgen. Hieraan heb ik gedacht en met dat doel hebben wij, naar aanleiding van de proeinemingen, die wij in het Instituut hebben bijgewoond, een commissie benoemd, die belast is hem nog eens te onderzoeken, om te zien of het niet mogelijk zou zijn, hem bij de verificatie der sterrenkundige of verzekerings-berekeningen te gebruiken. Deze commissie bestaat uit drie wiskunstenaars, de heeren Bertrand, Poincarré en Darboux, uit een sterrenkundige, den heer Tisserand, en ten slotte uit een geneesheer, den heer Charcot.

De heer Darboux deelde ons nog deze merkwaardige bijzonderheid mee:

‘Toen we het Instituut verlieten, zei de heer Charcot mij: Ik heb den schedel van Inaudi betast, en op de middellijn de aanwezigheid van een kam geconstateerd. Ik

heb de overtuiging, dat Inaudi aan de noodzake lijkheid om te rekenen niet kon ontsnappen. Als kind reeds heeft hij onbewust moeten optellen en vermenigvuldigen, zonder dit soort van redeneering, waarmee zijn geest zich onledig hield, te vermoeden.'

Sommige geleerden beschouwen den toestand van Inaudi als een ziekte (memorie-ziekte), maar ons voegt het niet, dit vraagstuk op te lossen, en daarom beschouwen wij Inaudi liever als een acrobaat met cijfers, op het voorbeeld van de niet onaardig gevonden caricatuur van André Gill, die zijn beschermeling afbeeldde in het kostuum van een worstelaar, de sterkste toeren verrichtende met myriaden van reusachtige cijfers, in plaats van met valsche gewichten.

Ten slotte moet ik - wij geven hier weer het woord aan den medewerker van de *Temps* - nog meedeelen, dat Inaudi zich binnen een paar maanden zal laten naturaliseeren als Franschman.

'Uw land,' zei hij mij, 'heeft me den kost gegeven; aan uw land heb ik het te danken, indien ik niet meer de arme bedelaar ben, zooals ge mij gekend hebt; het minst wat ik doen kan, is, het mijn leven te geven, indien dit ooit noodig zou zijn.'

Toen Inaudi afscheid van mij nam, zei hij mij:

'Hebt gij mijn handschoenen nietgezien?'

'Wel neen, en ik geloof ook dat ge er geen hadt, toen ge hier kwaamt.'

'Dat is heel goed mogelijk,' antwoordde hij, 'ik ben zoo kort van memorie.'

Pas had hij het Instituut verlaten, waar hij millioenen, billioenen en quintillioenen uit zijn hoofd had opgeteld, en hij zou mij, zonder zich eens te vergissen, alle cijfers hebben kunnen herhalen, die men hem had opgegeven.

Bij de Platen.

De basiliek van O.L.V. van Lourdes. -

Het vier-en-dertigste jaarfeest van de verschijning der onbevlekt Ontvangene in de grot van Lourdes, voor weinige weken met grooten luister gevierd, geeft ons gereede aanleiding, den lezer in dit nummer een afbeelding aan te bieden van de prachtige basiliek, zooals zij zich na de omvangrijke bijbouwingen der laatste jaren aan de blikken van den pelgrim vertoont. Sedert de eerw. heer Sarton in den 17en jaargang van ons tijdschrift, als lid van het comité voor de eerste Nederlandsche bedevaart naar Lourdes, dien hartverheffenden pelgrimstocht beschreef, is de omgeving van het heiligdom aanmerkelijk veranderd, en menigeen die toen de reis mee maakte en sedert het genadeoord niet meer bezocht, zal het op onze gravure niet meer herkennen. Voor dezulken zal het interessant zijn, de teekening in dit nummer eens te vergelijken met de afbeeldingen van de basiliek en haar omgeving nu acht jaren geleden.

De reusachtige uitbreiding van het heiligdom is wel een bewijs van de toenemende vereering der gezegende Maagd in het haar zoo dierbaar genadeoord.

De terugkeer van den verloren zoon. -

Hoe oud dit onderwerp ook is, toch blijft het altijd even aantrekkelijk, en wanneer de kunstenaar, gelijk de schilder van ons tafereel, er weer een nieuwe voorstelling van weet te geven, die bovendien ook door treffende waarheid aangrijpt, kan hij zeker zijn van onze belangstelling.

De kunstenaar, die zich klaarblijkelijk door de oude Italiaansche meesters heeft laten inspireeren, heeft op hun voorbeeld tot tooneel der handeling gekozen een middeleeuwsch Italiaansch paleis, en de kleedij zijner personen met die omgeving in overeenstemming gebracht.

Die vrijheid is hem ongetwijfeld volkomen geoorloofd; de gelijkenis van den verloren zoon is een geschiedenis van alle tijden, en menig onzer zal zich uit zijn jeugd de ouderwetsche prenten herinneren, waarop we den verloren zoon, als een dandy uit het begin onzer eeuw gekleed, zijn vaderlijk erfdeel zagen verbrassen in gezelschap van heeren in moderne jassen en pantalons en dames met hoepelrokken.

De voorstelling van den Duitschen schilder Constant Fendel, die de handeling in een Italiaansch middeleeuwsche omgeving verplaatst, is, daarbij vergeleken, stellig veel meer in overeenstemming met den verheven ernst der Evangelische parabel, en bovendien heeft zij de overlevering voor zich van de oude meesters der christelijke kunst.

De vorstelijke huizing beantwoordt geheel aan het denkbeeld, dat we ons maken van de woning des huisvaders, die van vreugde over de wederkomst zijns verloren zoons al de huisgenooten en dienaren samenriep en ter eere van den wedergevonden lieveling het gemeste kalf deed slachten. Van de hooge trap komt de goedhartige grijsaard, deftig in een tabbaard gehuld en op zijn stok leunende, den ongelukkige tegemoet, die naakt en uit-

geput aan de laagste trede is neergezonken en zelfs het hoofd niet tot zijn vader durft opheffen, zich niet meer waardig achtend diens zoon genoemd te worden.

Prins Ferdinand van Bulgarije en zijn moeder prinses Clementine. -

Voortdurend wordt de aandacht van Europa getrokken door het onrustige, afgelegen landje, waarover sinds het jaar 1887 de jeugdige prins Ferdinand als vorst regeert. Nog kort geleden bracht de uitzetting van den Franschen correspondent Chadourme in alle bladen de Bulgaarsche kwestie weer op het tapijt, en het is te verwachten dat daarover het laatste woord nog wel niet gezegd zal zijn. Prins Ferdinand heeft uit het lot van zijn voorganger Alexander van Battenberg kunnen leeren, dat het niet gemakkelijk is in zulk een woelig landje een hechten troon te stichten. Ook hij ziet zijn zetel voortdurend door kuiperijen ondermijnd en door omwentelingen bedreigd. Intusschen is hij de man niet, om zich door tegenspoed en moeilijkheden te laten afschrikken. Wie zijn beeltenis in dit nummer beziet, zal moeten erkennen dat hij het voorkomen heeft van iemand, die weet wat hij wil en vast besloten is door te zetten wat hij heeft ondernomen.

Ook zijn moeder, prinses Clementine is een karaktervolle vrouw, en het is aan te nemen dat haar zoon in haar menigmaal een schrandere en krachtige raadgeefster zal vinden.

Het oude paartje. -

Een waarlijk treffend beeld van stillen vrede en huiselijk geluk geeft ons de fraaie schilderij van E. Schuback, waarnaar onze laatste gravure vervaardigd is, te aanschouwen. Heel een lang leven hebben man en vrouw te zamen gewerkt en gezwoegd, en thans is het hun vergund, zich ook gemeenschappelijk in een genoeglijken levensavond bij verzekerden welstand te verheugen. Zooals het nog krasse paar daar voor de omwingerde deur van het vriendelijke woonhuis gezellig bij elkander zit, doet het ons aan het veelbezongen echtpaar Philemon en Baucis van de klassieke sage denken. Ofschoon beiden sinds lang de eigenlijke leiding der hofstede uit de handen gegeven en aan den oudsten zoon overgedragen hebben, om hun ouden dag in kalme rust te slijten, wandelt grootvader toch nog in den loop van den dag door akker en wei om zich te vergewissen dat alles in orde is, terwijl zijn trouwe wederhelft evenzeer nog het oog laat gaan over keuken en kelder. Maar nu is het Zondagavond en uit het dorp klinken recds de tonen van het avondklokje. Nu zitten de beide oudjes gemoedelijk zij aan zij op het gewone plekje en babbelen, terwijl grootvader zijn pijp stopt, over den goeden ouden tijd en de herinneringen hunner jeugd.

Wetenswaardig Allerlei.

Een vernuftig gevangene. -

Er bevindt zich op het oogenblik in de gevangenis te Maryland (Vereenigde Staten) een veroordeelde, met name Hudson, die buitengewoon schrander en vernuftig is.

Hij brengt in zijn cel den tijd door met het lezen van wetenschappelijke werken en het vervaardigen van werktuigen en machines van eigen vinding. Zijn bibliotheek bestaat uit meer dan tweehonderd deelen. Hij heeft verscheidene electrische toestellen uitgevonden, waaronder vooral een alarmschel tegen dieven de vermelding verdient. De directeur der gevangenis heeft deze uitvinding zoo nuttig en practisch gevonden, dat hij schellen van het systeem Hudson in zijn eigen woning heeft doen plaatsen.

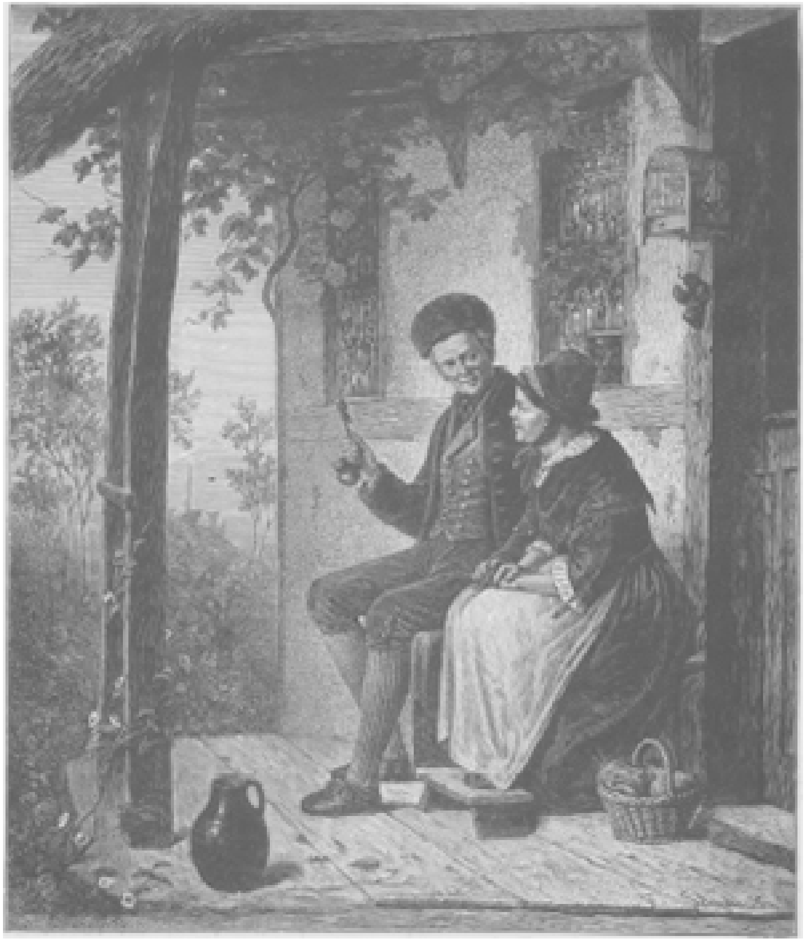

HET OUDE PAARTJE, NAAR DE SCHILDERIJ VAN E. SCHUBACK.

Dit is al heel merkwaardig voor een gevangene. Maar nog sterker is de verklaring, die Hudson onlangs aan zijn gevangenbewaarder aflegde. Hij zeide hem, dat het in de gevangenis gebruikte stelsel van sloten alle veiligheid miste. Om een bewijs voor zijn bewering te geven, deed hij zich in een cel opsluiten, waaruit hij een paar minuten later te voorschijn kwam, daar hij het slot had doen springen.

Daarna heeft de gevangene zich er op toegelegd een heel nieuw en volkomen veilig stelsel van sloten uit te vinden. De uitvinding werd door het bestuur der gevangenis goedgekeurd en ten hoogste geroemd.

Hudson is tot directeur van de inrichting benoemd, waar de sloten van het nieuw model, waarvan alte deuren der gevangenis zullen worden voorzien, vervaardigd worden.

Zulk een gevangene is ongetwijfeld goud waard.

Amerikaansch! -

Een Amerikaansch blad, de *Philadelphia Record*, liet onlangs een populier vellen, onmiddellijk het hout tot papier verwerken en 24 uren na het vellen van den boom was de krant reeds op het daarvan gemaakte papier gedrukt.

Een reusachtige boerderij.

De grootste boerderij van Amerika ligt te Tolose County in den staat Californië. Zij heeft een oppervlakte van 60.000 morgen, waarvan 40-50.000 met tarwe bezaaid worden. De oogst bedraagt gemiddeld meer dan een millioen *bushels* per jaar (een bushel is 36.348 liter).

Omstreeks 500 personen vinden op deze boerderij werk, terwijl het geheel, ter bevordering van den goeden gang van zaken, in negen afdeelingen is gesplitst. Op den inventaris komen o.a. voor 190 karren, 20 zaaimachines, zes dorsch- en zestien andere machines en 1000 paarden en muilezels. De gebouwen bestaan uit 39 woonhuizen, 30 schuren en 14 smidsen. De machines vertegenwoordigen een waarde van 125.000 dollars, de paarden en gebouwen elk een van 100.000 dollars.

Van wien stamt koningin Victoria af? -

Victoria, de koningin van Groot-Brittannië en Ierland, de keizerin van Indië, stamt af van een eenvoudig edelman van Poitou, Alexandre Dessemier, heer van Olbreuse en van Jacqueline Poussard du Vigeau, diens gemalin. Hun dochter Eleonore, op het kasteel Olbreuse, in het departement Deux-Sèvres, geboren, huwde met George Willem van Brunswijk, hertog van Lauenburg, die haar tot hertogin van Harburg verhief. Sophia Dorothea, de dochter van den vorst van Brunswijk-Lauenburg, huwde den 21en November 1682 haar neef, den hertog van Brunswijk, keurvorst van Hannover, die in 1714, bij het uitsterven van het huis Stuart, den Engelschen troon besteeg onder den naam van George I. Zijn zoon is de bedovergrootvader van koningin Victoria.

Een reuzendraad. -

Zooals men weet is de voornaamste tak van nijverheid te Lyon de vervaardiging van zijden stoffen, waarvoor jaarlijks een millioen kilogram zijde gebruikt worden.

Voor een gram zijde heeft men vier popjes van zijdewormen noodig, zoodat er te Lyon jaarlijks maar even 4 milliard 200 millioen verbruikt worden.

De lengte van den zijden draad van een popje is gemiddeld 500 meter, zoodat de 4 milliard 200 millioen popjes te zamen een draad vormen van 2100 milliard meter of 2 milliard 100 millioen kilometer.

Deze lengte is gelijk aan veertien maal den afstand van de aarde tot de zon, en 5494 maal dien van de maan tot de aarde. Men zou er 52.505 maal onze aarde mee kunnen omspannen, en 200 millioen maal de maan.

Ook een nadeel van het drankverbruik. -

Een der grootste nadeelen van de gewoonte om sterken drank als genotmiddel te gebruiken, is, volgens het Duitsche geneeskundige tijdschrift *Hospital*, dit, dat

hierdoor de medicinale uitwerking van den alcohol wordt opgeheven. Bij verscheidene ziekten is alcohol namelijk een onschatbaar en dikwijls onmisbaar geneesmiddel, dat evenwel bij lieden die gewoon zijn sterken drank te drinken, alle uitwerking mist.

[Nummer 34]

'HOUDT OP MET VUREN!' NAAR DE SCHILDERIJ VAN BAUQUESNE.

De tocht naar Damiate. (Anno domini MCCXIX) door J.R. van der Lans.

XVI.

De vreemdeling, die in het begin van het jaar 1218 de stad Acco, St. Jean d'Acre of Ptolomais betrad, zou niet vermoed hebben, dat zij het vereenigingspunt was der kruisvaarders, uit de heele christelijke wereld hierheen gekomen, om de ongeloovigen uit het H. Land te verdrijven. Wel waren er strijders genoeg binnen haar muren, maar van strijd viel er weinig te zien.

Naar buiten zag zij er ongetwijfeld vervaarlijk en krijgshaftig genoeg uit; aan den oever der zee gebouwd, was zij aan die zijde beschermd door hooge, uit vierkante steenblokken opgetrokken muren, zoo dik dat op de kruin twee wagens elkander konden voorbijrijden, en op afstanden van een steenworp bezet met hooge sterke torens, terwijl iedere poort nog door twee torens werd gedekt. Aan de landzijde was zij met dubbele muren en diepe grachten omringd en werd door verschillende sterkten bestreken, waar uitgezette wachten voor haar veiligheid waakten.[1)]

Maar van binnen bood zij met haar fraaie pleinen en straten het schouwspel van een bijna feestelijken vrede. De huizen, allen van gelijke hoogte, ook uit gehouwen steen gebouwd en regelmatig met vensters van geschilderd glas versierd, hadden een vriendelijk aanzien. De pleinen waren overspannen met velums van zijde of andere kostbare stoffen, die de wandelaars voor de brandende stralen der zon beschutten. Toch verhief zich aan elken hoek dier pleinen een sterke toren, van poorten en ijzeren ketenen voorzien. En ook binnen de stad bewees menig versterkt kasteel, dat de voornaamste aanvoerders van den kruistocht hier hun kwartier hadden. De koning van Jerusalem hield er, sinds de heilige stad in de handen der ongeloovigen gevallen was, zijn hof, gelijk de patriarch er zijn bisschopszetel had moeten overbrengen; de koningen van Cyprus en Hongarije, de hertog van Oostenrijk, tal van graven, hertogen en baronnen hielden er hun verblijf; de ridderorden van St. Jan en van den Tempel, de Duitsche Orde, de ridders van den H. Thomas van Kantelberg en den H. Lazarus hadden er allen hun zetel; behalve den bisschop van Acco zelf vertoefden de aartsbisschoppen van Reims en Keulen, de bisschoppen van Limoges, Munster, Utrecht en Bamberg binnen haar muren met hun strijdhaftig gevolg.

Maar ofschoon de kruistocht al die strijdbare mannen daar had samengevoerd, werd in den laatsten tijd aan den heiligen oorlog weinig meer gedacht. Met vrome geestdrift was men op de roepstem des Pausen naar het Heilig Land getogen, om de ongeloovigen te bevechten, maar daar gekomen had men nagenoeg geen ongeloovigen gezien. De nieuwe kruistocht, over het geheele Westen gepredikt, had de Muzelmannen met schrik geslagen; zij hielden zich diep in het binnenland schuil, en de kruisvaarders, te Acco of, zooals de onzen zeiden, te Akers vereenigd, stonden verwonderd, geen vijanden te ontmoeten. Toen was het denkbeeld geopperd, hen aan de boorden van de Nijl te gaan bestoken, maar daarop was de winter ingevallen en gedwongen rust had de strijders ontzenuwd. Hoogstens trokken zij nog uit tot enkele schermutselingen in den omtrek; overigens toonden zij hun

1) Deze en de volgende bijzonderheden zijn ontleend aan een beschrijving van den Duitschen kroniekschrijver Hermann. meegedeeld door Michaud, *Bibliothèque des Croisades*, t. III, 155.

moed en dapperheid alleen in feestelijke tornooien en ridderlijke spelen, warrmee zij zich te Akers den tijd kortten, en de Oostersche weelde, die hen omgaf, scheen hen ten slotte het heilig doel der kruisvaart geheel te doen vergeten.

De vorsten en grooten, van hun schitterenden stoet vergezeld, wandelden over de zonnige pleinen, met gouden kronen op het hoofd en gedost in rijke prachtgewaden, stijf staande van goud, zilver en edelgesteenten. Hun pronkliefde vond ruim voedsel in de weelderige stad, die allengs de stapelplaats was geworden van al wat kunst en nijverheid in het Oosten en Westen keurigs en kostbaars opleverden. De toevloed van zooveel aanzienlijke heeren had de kooplieden uit Genua, Pisa, Florentië, Venetië, Parijs, Constantinopel en Damascus uitgelokt zich daar te vestigen met hun weivoorziene magazijnen, bazaars en geldkantoren. Zij hielden duizenden kunstenaars en werklieden aan den arbeid, om gestadig aan de vraag naar pronkwapenen, staatsiekleederen, kunstig bewerkte meubelen, kleurige tapijten, vaatwerk en sieraden uit edel metaal te kunnen voldoen. Die kooplieden en kunstenaars woonden in de binnenstad, naar gelang van hun bedrijf of nering over verschillende wijken verdeeld, en vonden niet enkel in handel en nijverheid, maar ook in het verhuren van kwartieren aan de edele heeren uit het gevolg der koningen, vorsten en prelaten, ruime middelen van bestaan. Kortom, Acco was een waarlijk koninklijke stad, met al de weelde en pracht, die een vorstelijk hof en de aanwezigheid van een menigte aanzienlijke grooten medebrengen, en haar aanblik kon dus op den onkundigen bezoeker moeilijk den indruk maken, dat hier de verzamelplaats was der strijdkrachten van het heele Westen, vereenigd ter verovering van het Oosten.

Op een der laatste dagen van de maand April zaten in het paleis van den patriarch twee eerbiedwaardige mannen tegenover elkander en zagen door het openstaande venster met ernstigen, bezorgden blik het bedrijvig stadsgewoel aan. De oudste dier mannen, een afgeleefde grijsaard met sneeuwwitten baard, was de patriarch zelve; de ander, aanmerkelijk jonger, met levendigen oogopslag en sterk sprekende gelaatstrekken, was Olivier van Keulen, de prediker van den kruistocht.

‘Zijn dat nu de aanvoerders der *militia Domini!*’ [ri]ep hij verontwaardigd uit, met driftig gebaar op een groepje ridders wijzende, die in zijde en goudlaken gedost, met vergulde helmen op het hoofd en gulden sporen aan den voet als pauwen aan de overzijde der straat voortstapten en luchtig koutend en schertsend in een naburig wijnhuis verdwenen.

‘Helaas,’ zuchtte de grijze patriarch, ‘de geest van den heiligen strijd is uit de krijgsknechten van Christus geweken, en er schijnt een wonder des Heeren noodig om dien weer op te wekken. Zelfs de aanblik van het overdierbaar werktuig onzer verlossing is niet meer in staat het vuur van den godgewijden moed in hen te ontvlammen. Ik zal het heilig Kruis dan ook niet meer voor die onwaardigen uitdragen.’

‘Ik meende toch dat nog dezen winter de wonderdadige kracht van het kostbaar Hout zich schitterend had getoond.’

‘Wat baat het of Christus door zijn kruis al wonderen verricht voor zijn strijders, wanneer zij zelf die hemelsche gunsten ijdel maken!’ hernam de prelaat. ‘Ik zie wel dat gij eerst sedert kort zijt aangekomen en nog geen begrip hebt van de smadelijke machteloosheid, waartoe het kruisleger door zijn oneenigheden is vervallen. Een oogenblik scheen dezen winter de verdeeldheid ten einde. Na de lange werkeloosheid was men ten laatste in de maand December besloten, het zwaard te trekken tegen de ongeloovigen. Men zou hen verdrijven uit hun sterkte op den Thabor, den heiligen berg, die eenmaal getuige was van de verheerlijking des Heeren en nu ontheiligd wordt door de vijanden van Zijn naam. Op de plek, waar eeuwen lang de pelgrims kwamen neerknielen in den tempel door de heilige keizerin Helena gesticht, waar uit twee kloosters gestadig de gebeden van vrome monniken ten hemel rezen, hebben de Muzelmannen zich genesteld en wappert de groene vaan

van hun valschen profeet. Welnu, onze strijders zouden hen vandaar verdrijven en met vreugde juichte ik die onderneming toe. Terwijl in de kerk het Evangelie gelezen werd: *Ite in castellum quod contra vos est*, ging ik voor hen uit, hun het werktuig onzer verlossing toonende, hen aanvurende door mijn woord en hun ondanks mijn zwakke krachten het voorbeeld gevende. Nooit schilder ik u de moeiten en gevaren van dien schrikkelijken tocht. De heidenen slingerden heele rotsblokken op ons neer, hun werpschichten vielen ons als een hagelbui op het lijf; maar de Heer dekte ons met zijn schild en de moed onzer krijgers verwon eiken tegenstand. De koning van Jerusalem betoonde zich een dapper kruisheld en doodde twee emirs met eigen hand. Eindelijk door de zichtbare hulp des Hemels op den berg gekomen, dreven de kruisvaarders de Muzelmannen uiteen, zij achtervolgden hen tot aan de poorten hunner sterkte; niets scheen hun wapenen te kunnen weerstaan; Christus zelf streed voor hen door zijn heilig Kruis, toen opeens die heillooze naijver en verdeeldheid, welke al onze pogingen verlamt, ook hier de vrucht van een zegerijken strijd deed verloren gaan. Terwijl de Muzelmannen zich geslagen achter hun wallen terugtrokken, bleven de zegevierende Christenen als machteloos voor de muren staan en trokken af zonder met hun dapperheid iets gewonnen te hebben, ja zelfs bij den aftocht langs de steile en ruwe bergpaden zich nog blootgevende aan de pijlen, die de verslagen vijand hun nazond. Aldus kwam de aanvankelijke overwinning ons te staan op het verlies van honderden dapperen. Zoo maken de strijders des kruises zelf door hun misdadige dwaasheid de macht des kruises te schande.'

De vrome Olivier boog het hoofd in stille overpeinzing.

'Het is mij niet geoorloofd,' zei hij, 'de raadsbesluiten Gods te doorgronden, maar misschien heeft onze Heer, die met een klein getal zijner leerlingen dezen berg beklom en hun op deze zelfde plek de glorie zijner verrijzenis liet aanschouwen, zich zelven deze overwinning willen voorbehouden.'[1)]

'De wegen des Heeren zijn onnaspeurlijk,' hervatte de patriarch, 'en wie kan zeggen, wat Hij in de toekomst over ons besloten heeft? Maar naar menschelijke berekening hebben wij in den eersten tijd voor de zege des kruises niets te hopen. God wendt zich zichtbaar af van deze strijders, die zich zijn machtige hulp zoo weinig waardig toonen. Toen de koningen en vorsten, niet naar Acco willende terugkeeren alvorens hun smadelijken aftocht goedgemaakt te hebben, daarop het leger naar Phenicië voerden, zagen zij het half vernietigd deels door de felle winterkoude, die de krijgers langs den weg deed bezwijken, deels door de Arabische roovers, die hen eiken doortocht afsneden. Het treung overschot verspreidde zich nu naar de vier windstreken, zoo men voorgaf wegens de moeilijkheid om levensmiddelen te vinden, in waarheid echter omdat de hoofden liever elk hun eigen weg gingen. De een trok hier-, de ander daarheen, maar de meesten keerden moedeloos naar Acco terug, om zich bij de eerste gelegenheid in te schepen naar Europa. Zelfs de zichtbare straf des Hemels schijnt den aanvoerders de oogen niet te openen. De koning van Cyprus, die zich rustig in zijn rijk wilde terugtrekken, werd door den dood achterhaald nog voor hij zijn hoofdstad bereikte. Te Tripoli werd hij ziek en stierf. Toch schrikte dat vreeselijk voorbeeld Andreas, den koning van Hongarije niet af, op zijn beurt de zaak des kruises te verlaten. Na drie maanden in

1) Die meening oppert hij in zijn *Historia Damiatina*

het Heilig Land vertoefden en niets voor de verlossing der heilige plaatsen gedaan te hebben, achtte hij zijn gelofte vervuld en meende reeds veel te doen met de helft zijner troepen hier achter te laten. Ik heb hem gesmeekt toch de zaak des Heeren niet te verloochenen, ik heb hem bedreigd met den banvloek der Kerk; niets mocht baten; de lichtzinnige en trage vorst keerde naar zijn rijk terug, en helaas, het is te verwachten, dat velen hem volgen zullen. Men spreekt te Acco van niets anders meer dan terugkeer naar het vaderland.'

'Dat mag niet! dat zal niet!' riep Olivier uit, van zijn zetel opspringende en de vuist ballend in heiligen toorn. 'Is daarvoor door heel Kerstenrijk de kruistocht gepredikt? Heeft daarvoor onze Heer door wonderen en teekenen zijn volk opgewekt tot den heiligen krijg? Zijn daartoe de natiën de zeeën overgestoken, alles verlatende, om voor Christus te strijden? Zouden zij onverrichter zake terugkeeren en zich ten spot maken van de ongegeloovigen! Neen, die schande blijve de Christenheid bespaard. Heden nog moet hier verandering komen. Ik zal mij begeven tot alle aanvoerders en leiders van den kruistocht en hun bezweren bij de zaligheid hunner ziel, bij hun eer als mannen van wapenen, dat zij den moed niet opgeven en wachten tot de vloot uit de Lage Landen is aangekomen. Als mijn Keulenaars en Friezen, mijn Hollanders en Brabanters eenmaal hier zijn,' voegde hij er op den toon der krachtigste overtuiging bij, 'dan, dit verzeker u, zullen zij het heilig vuur, dat thans schijnt uitgedoofd, weer met nieuwen gloed doen opvlammen.'

Moedeloos zag de patriarch den bezielden kruisprediker aan en schudde het zilverwitte hoofd, maar op dat oogenblik trok een ongewoon gedruisch in de straat beider aandacht. Alles liep en draafde daar onrustig dooreen, de een hield den ander staande; een heuglijk nieuws scheen van mond tot mond te gaan en weldra drong de echo van het loopende gerucht in het paleis van den patriarch door:

'De Friesche vloot is de haven binnengeloopen!'

'God zij geloofd en gedankt in der eeuwigheid!' riep Olivier uit en wilde van den patriarch afscheid nemen om zijn vrienden tegemoet te ijlen. Maar de juichende menigte, die eensklaps de gansche straat vulde, hield hem binnen het paleis gevangen. Heele scharen volks, zooals in elke volkrijke stad bij de minste aanleiding onmiddellijk op de been zijn, Oosterlingen en lieden uit het Westen in bonte mengeling, trokken onder de vensters van het paleis voorbij. Dan volgde een onafzienbare schaar van kruisvaarders uit alle natiën, ridders en gewone krijgers, die de nieuw aangekomenen hadden begroet en hen in blijden optocht naar het paleis des konings geleidden. En eindelijk, daar herkende Olivier zijn wakkere Friezen, de fiere edelen en vroede poorters, de eenvoudige dorpers en hoorigen met hun veelsoortige wapenen en veelkleurige banieren, waarboven de groote vaan, hun door den podesta van Corneto geschonken, wapperend uitfladderde; de boogschutters en slingeraars, de breedgeschouderde, blondgelokte en rosgebaarde mannen, die op zijn prediking het kruis hadden aangenomen en niet rusten zouden voor zij door een mannelijken strijd die gelofte hadden vervuld.

Het was of met die stoere krijgers uit het Noorden een heel andere geest het weelderig Acco binnenwoei. De daar verblijvende kruisvaarders, door tegenspoed ontmoedigd en door werkeloosheid ontzenuwd, voelden bij den aanblik dier krachtige medehelpers hun moed herleven; de oude geestdrift straalde weer uit de oogen en kleurde de wangen; zij uitte zich in luide en blijde welkomstkreten.

Met gespannen aandacht en trillend van verrassing zag Olivier de breede scharen der Friesche strijders voorttrekken. Hij wuifde hun met de hand uit het open venster toe, en met gejuich begroetten de Friezen hun geestelijken aanvoerder, dien zij het laatst in de haven van Deuthemutha hadden gezien, toen hij hun de wetten van den kruistocht voorlas en dien zij met vreugde in het Heilig Land terugvonden.

Zegevierend staken ze hun wapenen omhoog, als om hem te toonen hoe zij daarmee in Spanje gestreden hadden en zich voorstelden nu eerst voorgoed den strijd tegen de ongeloovigen te beginnen. En eerbiedig bogen zij het hoofd voor den grijzen patriarch, die door het strijdlustig gejuich aan het venster gelokt, door den aanblik der kloeke mannen uit zijn moedeloosheid opgewekt, zegenend de hand over hen uitstrekte. Maar slechts kort bleven de voorbijtrekkenden onder het venster stilstaan; de scharen, die hen in opgetogen aandrang volgden, dreven hen voort: alles joeg in ongeduldige geestdrift naar het paleis des konings.

Daar herkende Olivier eensklaps in de warrelende menigte Okko Garvema, in de doffe wapenrusting op het zwarte paard gezeten, met de azuren banier voor hem uit gedragen, en naast hem in de witte monnikspij Menko de kloosterbroeder van Bloemhof, de gastvrije abdij, waar de kruisprediker zoo grooten steun had gevonden bij zijn moeilijke taak.

Nu was het hem niet mogelijk, langer binnen het paleis te blijven. Hij wenkte zijn vrienden, die hem met stralend gelaat herkenden, en na van den patriarch afscheid te hebben genomen, ijlde hij naar buiten, drukte Menko en Okko met warmte de hand en sloot zich bij den stoet aan om straks zijn geliefde Friezen in persoon aan den koning voor te stellen, als de mannen, die met den meesten ijver aan zijn kruisprediking gehoor hadden gegeven en ook met de meeste volharding hun gelofte zouden volbrengen.

En gelijk Olivier gezegd had, kwam er van dien dag af een andere geest over de kruisvaarders, binnen de muren van Acco vereenigd. Had de aankomst der Friesche vloot daar reeds zoo groote geestdrift verwekt, de hoop herleefde nog meer toen het bleek dat die vloot nog maar de voorloopster was van de tweemaal sterkere scheepsmacht der Hollanders en Keulenaars. Geen dag ging voorbij dat niet een of meer schepen van grave Willems vloot de haven van Acco binnenliepen, en met vreugde begroetten de Friezen hun land- en tochtgenooten, van wie zij zich in Portugal hadden moeten afscheiden, doch die thans op verlangen des H. Vaders zich weer bij hen aansloten.

Weinig dagen na hun aankomst te Acco zagen Okko en Menko Garvema, op een wandeling door de stad, zich eensklaps tegenover graaf Adolf van den Berg, dien zij als gezant van graaf Willem van Holland te Rome hadden ontmoet.

‘God lof!’ riep Okko uit, nadat de mannen elkander warm de hand geschud hadden, ‘nu mogen we vertrouwen, spoedig de heele kruisvloot weer voltallig te zien, gelijk in de haven van Deuthemutha, waar meester Olivier ons de wetten van den kruistocht voorlas.’

‘Die mochten ook hier nog wel eens afgekondigd worden,’ merkte de ernstige Menko op, ‘want de kruisvaarders te Acco schijnen ze eenigermate vergeten te zijn; maar nu meester Olivier hier is, zal zijn woord ze hun wel weer in het geheugen roepen. Het verheugt mij alvast dat grave Willem en zijn gezellen ten slotte toch aan het verlangen des Heiligen Vaders gehoor gegeven en Hispanië verlaten hebben.’

‘We hadden er gaarne de overwinning van het vorig jaar voltooid,’ hernam Adolf van den Berg, ‘maar zoodra grave Willem het antwoord des Heiligen Vaders op zijn schrijven ontvangen en daaruit 's Pausen wensch gezien had, dat wij zonder langer verwijl de reize naar het Heilig Land zouden voortzetten, hebben we geen oogenblik meer geaarzeld. Den laatsten dag van Lentemaand heesch de gansche vloot de zeilen en ze zou reeds lang voltallig hier in de haven liggen, als de storm ze niet onderweg had verstrooid. Ge moet weten dat we een meer dan onstuimigen overtocht hebben gehad. Eerst verloren we op een nacht twee schepen, doordat graaf Joris van Wetha, wiens ongewone zeemanschap u bekend is, de Saraceensche haven Cadix was binnengeloopen, waar de schepen aan den grond raakten. Gelukkig dat ten minste bemanning en lading konden gered worden en we spoedig gelegenheid hadden, ons voor het geleden verlies schadeloos te stellen. Toen we namelijk den

5en van Grasmaand de straat van Gibraltar doorgezeild waren, kwamen er twee Saraceensche bodems in ons vaarwater. Ze hadden een goede lading aan boord, die ons uitstekend te pas kwam. Nadat wij den ongeloovigen honden de voeten gespoeld en hun schepen geplunderd hadden, staken wij de afgetakelde karkassen in brand en zeilden met goeden moed verder. Een week lang ging alles voor den wind, toen we den 12^{en} door zulk een geweldigen storm werden beloopen, dat de heele vloot verstrooid raakte en verscheiden schepen hun booten verloren. En dat was nog maar een kleinig heid in vergelijking met den heidenschen orkaan, waarmee we in den Paaschnacht werden bezocht. Bij het heilig Kruis, ik ril nog als ik aan de gevaren denk, die we toen hebben uitgestaan. Waar de schepen gestoven of gevlogen zijn, weet ik niet, maar - dank hebbe mijn heilige patroon! - kwam ik toch behouden in de haven en mocht te Akers het genoegen hebben, mijn hoogwaardigen broeder den aartsbisschop van Keulen onder de kruisvaarders aan te treffen. Tot mijn vreugde zie ik hier dat wij niet de eenigen zijn, die de gevaren overwonnen hebben. Maar het kan nog wel eenige weken aanloopen, eer de heele vloot weer bijeen is. Ik verneem, dat te Barcelona, te Massilia, te Genua, Pisa en Messina, kortom in alle havens van de Middellandsche zee schepen van de onzen zijn binnengevallen, vanwaar ze achtereenvolgens hierheen zullen komen.'

'En grave Willem, onze aanvoerder?' vroeg Okko.

'Voorloopig denk ik dat we het zonder hem zullen moeten doen, want er is nog niets omtrent het lot van zijn schip bekend,' hernam Adolf van den Berg, mistroostig het hoofd schuddend.

'God zij den vromen kruisheld genadig!' zei Menko en de drie mannen maakten het heilig kruisteeken, opdat alle onheil van den beminden aanvoerder mocht afgewend worden.

Het uitblijven van grave Willem dwarsboomde in hooge mate de voortvarendheid van meester Olivier, die allengs de heele vloot bijeen ziende, van verlangen brandde, met die vurig verbeide scheepsmacht den vijand aan te tasten en van de algemeene opgewektheid gebruik wilde maken om al de kruisvaarders te vereenigen tot één groote, doortastende onderneming.

Dag aan dag wachtte hij de binnenvallende schepen in de haven op, verwelkomde de opvarenden, vroeg met belangstelling naar hun wedervaren, maar zag tevergeefs uit naar het vaartuig, dat den bevelhebber te Acco moest aanbrengen. Inmiddels hield de aankomst van zooveel nieuwe medestrijders, die opgetogen van hun overwinningen in Spanje verhaalden, de geestdrift onder het kruisleger levendig en Olivier begreep dat er niet langer gedraald mocht worden, wilde men niet dat het aangewakkerde vuur der bezieling weer zou verflauwen. Gestadig was hij in de weer om de leiders van den kruistocht op te wekken, toch van den herleefden ijver partij te trekken, maar de hoofden bleven besluiteloos. Tevergeefs hielden de koning van Jerusalem, de hertog van Oostenrijk met de grootmeesters der Tempeliers en St.-Jansridders en al de prinsen en prelaten op dat oogenblik te Acco aanwezig, eindelooze beraadslagingen; zij konden niet tot eenstemmigheid komen. Ten slotte trad Olivier zelf in den raad der vorsten en bisschoppen en zijn bezielde taal dwong onmiddellijk een aandachtig gehoor af. In korte, krachtige bewoordingen zei hij wat er gedaan moest worden.

'Van waar,' vroeg hij, 'komen al de groote legers, waarmee de soudaans het Heilig Land overstroomen en de strijdmacht des kruises

verpletteren? Van waar anders dan uit Egypte? Welnu dan, grootmachtige vorsten en vrome ridders, maakt u meester van de bron, waaruit die stroomen van barbaren voortvloeien en zich over heel het land verspreiden. Is die bron gestopt, dan zullen de ongeloovigen niets meer hebben, wat in staat is het leger des kruises te weerstaan. In Egypte zijn zij bovendien op geen aanval verdacht; zij zouden dus als verrast en overrompeld worden. Zij bezitten er geen enkele welversterkte stad tenzij Damiate, en Damiate moet genomen worden. Thans is het oogenblik daartoe gekomen; een talrijke vloot ligt zeilree in de haven; duizenden wakkere krijgers reikhalzen naar het oogenblik om zich in te schepen en den vijand te gaan bestoken. Wat kunnen wij niet teweegbrengen met zoo machtig een leger, als hier te Acco vereenigd is en nog dagelijks aanwast door den toevloed van nieuwe kruisvaarders. Welaan dan, gij kruisridders en strijders des Heeren, zoo de zaak van Christus u ter harte gaat, toeft dan niet langer, maar wendt uw gansche strijdmacht naar Egypte. Is Damiate genomen, dan ligt de weg u open naar Babylon,[1] dat niet bij machte is aan uw wapenen weerstand te bieden, omdat het in het geheel geen versterkingen heeft en bovendien slechts vervuld is met lieden, die onbekwaam zijn zich te verdedigen. Ik zeg u dit, niet enkel als mijn overtuiging, maar als het gevoelen van de kundigste en meest ervaren legerhoofden, als de meening vooral van den Heiligen Vader Innocentius, roemwaardiger gedachtenis, die aldus in het heilig concilie van Lateranen gesproken heeft tot al de prelaten en prinsen van gansch Kerstenrijk. God zelf sprak toen door den mond van zijn Stedehouder; zoo het kruisleger tot dusver weinig of niets heeft uitgericht, het is wijl het woord van Christus' Plaatsbekleeder niet naar behooren is opgevolgd. Geeft gij, edele prinsen en ridders, eindelijk gehoor aan hetgeen de Heilige Vader, op Gods ingeving, niet ophoudt u voor te houden. Geen twijfel of de machtige en barmhartige God zal u de genade schenken zoo groot een voornemen, dat Hij zelf heeft ingegeven, zegerijk te volbrengen.'[2]

In ademlooze spanning had de gansche vergadering degloedvolle rede van den kruisprediker aangetoond; wat door geen lange beraadslagingen te verkrijgen scheen, had in een oogenblik het machtig woord van Olivier van Keulen gedaan. Oneenigheid en besluiteloosheid waren opeens geweken en hadden plaats gemaaktvoor geestdriftige eenstemmigheid. De koning van Jeruzalem, de grootmeesters der ridderorden, de bisschoppen en vorsten, allen riepen eenparig uit:

'Egypte moet veroverd worden! God wil het!'

'God wil het!' herhaalden vooral de Friezen en Hollanders, brandend van begeerte om hun moed, in gevechten te land en te zee tegen de ongeloovigen betoond, thans openlijk te staven ten aanschouwen hunner medestrijders en op hun stevige koggen allen vooruit te ijlen ter zegepraal.

Er werd besloten dat het heele kruisleger zich zou inschepen om den vijand in Egypte te gaan aantasten; een sterkte aan den oever der zee gelegen en het kasteel der Pelgrims genaamd, werd als de verzamelplaats voor de verschillende schepen aangewezen; in het begin van Mei zouden allen daar samenkomen om van daaruit den tocht te ondernemen naar Damiate, en de patriarch beloofde hen weer gelijk vroeger met het heilig Kruishout te vergezellen, omdat nu het leger des Heeren zich waardig toonde, dat kostbaar onderpand der zegepraal in zijn midden te hebben.

(*Wordt vervolgd.*)

1) Hier is Caïro bedoeld dat door de kruisvaarders voor het oude Babylon werd aangezien.
2) In zijn *Hitoria Damiatina* zwijgt Olivier zediglijk over zijn aandeel in deze opwekking der geestdrift, maar het verhaal daarvan is ons bewaard gebleven in een brief van een ooggetuige, den bisschop van Acco, Jacobus de Vitriaco.

BEZOEK BIJ DEN VEROORDEELDE, NAAR DE SCHILDERIJ VAN F. BRÜTT

Het hoogste lot uit de loterij.

'Die Paturon is me een egoïst!'

'Nou, of hij!'

Op deze wijze spraken twee bedienden van een commissiehuis in den faubourg Poissonnière te Parijs over een hunner collega's.

Hij, wien deze qualificatie gold, verdiende ze eigenlijk in niet hooger mate dan eenig ander. Het was een oude vrijgezel, die voor schrijfwerk gebruikt werd, moeilijke oogenblikken in zijn leven gekend had, met zijn traktement juist kon rondkomen en een stuivertje tweemaal omkeerde eer hij het uitgaf. Hij was voor zich zelf even streng als voor de anderen, betrachtte in alles de zuinigheid, woonde op een vijfde verdieping in de straat Pont-aux-Choux en veroorloofde zich geen andere uitspanning dan zijn avondwandeling op den boulevard.

Hij had enkele bloedverwanten buiten Parijs, landbouwers, die nog armer waren dan hij; hij had van hen niets te verwachten, en kon hen evenmin van dienst zijn. Hij was peter geweest van een der kinderen, die hem daarvoor met Nieuwjaar en op zijn verjaardag een briefje schreef, en hiermee is alles gezegd.

Op zekeren zomerschen dag, toen Paturon zijn gewone avondwandeling deed, bleef hij onwillekeurig voor een reusachtig aanplakbiljet met de schreeu-wendste kleuren staan, dat een dame voorstelde met den eenen voet op een rad, een blinddoek voor de oogen en een hoorn van overvloed in de hand. Uit dien hoorn kwamen eene groote menigte goudstukken en bankbiljetten te voorschijn. Boven op het aanplakbiljet stond met groote letters geschreven: 'Toegelaten loterijen.'

Terwijl Paturon met verstrooiden blik het biljet aangaapte, trad een opgeschoten jongen op hem toe, die de laatste nummers van de 'Vastlandsloterij' te koop aanbood, waarvan de trekking den volgenden dag zou plaats hebben. Paturon gaf, zonder er zich rekenschap van te geven, aan een plotselinge gril toe en kocht een lotje.

Niet zoodra was dit geschied, of hij begon er al spijt over te gevoelen, een tweefranksstuk tegen een ellendig vodje papier ingeruild te hebben. Maar gedane zaken nemen geen keer. 'Twee franks naar de maan!' ze[i] hij bij zich zelf, terwijl hij verstoord den weg naar huis insloeg.

Daar hij weinig vertrouwen had in het toeval en het rad der fortuin nog nooit gunstig voor hem gedraaid had, dacht hij reeds niet meer aan zijn lot, toen hij den volgenden dag van zijn kantoor komend, twee mannen druk met elkaar hoorde praten.

'Het scheelde maar een haar,' zei een hunner, 'ik heb nummer 4.375 en op 4.376 is het hoogste lot gevallen.'

4.376! Paturon had dit cijfer nog ergens anders ontmoet dan in de rekeningen van zijn patroon. Hij nam zijn lotje uit zijn zak, ja waarachtig, het was nummer 4.376!

'De lijst der winnende nummers van de"Vastlandsloterij!" hoorde hij een schorre stem naast hem roepen. Hij kocht de lijst, wat zijn beurs weer twee stuivers lichter maakte. Maar, dat kwam er ditmaal niet op aan. Het was wel degelijk zijn nummer! hij had het hoogste lot getrokken - de honderdduizend franks!

Hij wischte zich het voorhoofd af. Was het te verwonderen, dat hij het warm had! Anderen zouden misschien van vreugde, van brooddronkenheid een dwaze streek uitgehaald, of het op zijn minst uitgegild hebken - hij niet. Als altijd ging hij ook nu bedachtzaam, met overleg te werk. Hij wandelde dood bedaard naar huis, als ware hem niets overkomen. Hij deed den grendel op zijn deur en sloot ze stevig af, wat hij anders nooit deed, daar hij nooit bang was geweest voor dieven. Het waarom ligt voor de hand.

Al had hij zich uiterlijk kalm gehouden en zijn ontroering op meesterlijke wijze bedwongen, toch was zijn brein door dezen plotselingen ommekeer der fortuin ontsteld. Toen hij nu alleen en op zijn gemak neerzat en zijn geluk overwoog, begon zijn geest te werken. Zonderling genoeg kwam hem in plaats van de voordeden en gemakken der fortuin, op de eerste plaats het daaraan verbonden ongerief voor den geest.

Hij was rijk! Wanneer men het wist zou men storm loopen op zijn beurs! Zijn bloedverwanten buiten Parijs, die hij ternauwernood kende - hij vroeg zich af of hij ze eigenlijk wel kende - zouden een beroep doen op zijn edelmoedigheid. Hij zou zijn [p]etekind een mooi en kostbaar geschenk moeten geven, hij begreep, dat hij daar niet buiten kon. En met de bedienden van het commissiehuis zou hij dat onvoorzien fortuintje moeten vieren. En van alle zijden zou het beden om hulp regenen. Hij zou voor zijn fatsoen lid moeten worden van een hoop vereenigingen en jaarlijks zooveel en zooveel contributie moeten betalen....

Zijn hoofd duizelde er van; hij voelde dat hij er niet tegen bestand zou zijn. Dien nacht kon hij haast geen oog sluiten, maar den volgenden morgen was zijn besluit genomen. Hij ging naar zijn kantoor zeggen dat hij ziek was, en op het zien van zijn ontdaan gezicht twijfelde er niemand aan. Vandaar begaf hij zich naar een notariskantoor, waar hij een der klerken kende, met wien hij een enkel maal gedineerd had. Vooreerst vergewiste hij zich, of de klerken tot dezelfde professioneele geheimhouding waren verplicht als hun patroon; daarna maakte hij hem deelgenoot van zijn geheim en vroeg hem of er geen middel op was, om het bedrag der honderdduizend in handen te krijgen, zonder dat er een haan naar kraaide.

De klerk, die zich voor een menschenkenner uitgaf, begreep dat hier stof was voor een prachtige karakterstudie en willigde daarom te eerder den wensch van Paturon in.

Beiden werden het volkomen eens, en na een paar dagen had de notaris de honderdduizend geïnd, het grootste gedeelte dezer som in solide effecten belegd en het overblijvende na aftrek der kosten den gelukkigen winner ter hand gesteld.

Tot dusver was alles naar wensch gegaan en Paturon, die met zijn denkbeeld ten hoogste was ingenomen, besloot niets in zijn gewone manier van doen te veranderen en rijpelijk na te denken over het gebruik, dat hij van zijn inkomsten zou maken. Wat hij niet wist, was, dat de notarisklerk van zijn kant op een vrij zonderling denkbeeld gekomen was: hij had een regeltje of wat geschreven en hiervan met behulp van een kleine handpers, die op het kantoor van den notaris stond, een enkel exemplaar op een klein vierkant velletje rosé papier afgedrukt.

Den volgenden dag was hij op den boulevard, toen Paturon zijn gewone wandeling deed, en indien men hem had gadegeslagen, zou men hem hebben zien praten met een uitdeeler van prospectussen, wien hij een velletje rosé papier ter hand stelde en hem den wandelaar aanwees, voor wien dit laatste bestemd was.

Dit alles ging zoo natuurlijk mogelijk in zijn werk. Paturon nam werktuigelijk het papier aan zonder er een oog in te slaan. Wie weet of hij het weer niet had weggeworpen, toen toevallig zijn aandacht door het zien van zijn eigen naam getrokken werd. Hij werd doodsbleek en bleef staan, leunde tegen een boom en las opnieuw.

Neen, hij kon zich niet vergissen. Op het papier stond met duidelijke letter gedrukt:

Men leest in het *Petit Journal*:

De beste tooneelkijker is de tooneelkijker, gemerkt, ‘fortuin’, vervaardigd door den heer Durand. Het is de eenige, waarvan zich de heer Paturon (straat Pont-aux-Choux,

17) bedient, die het hoogste lot van de Vastlandsloterij (de honderdduizend franks) getrokken heeft. Dezen keer zal men niet zeggen dat de fortuin blind is.'

Wie had hem aldus verraden? Wie al zijn voorzorgen verijdeld?

En nu wist iedereen het! Het scheen hem toe, dat de voorbijgangers omkeken om hem na te staren. Hij boog het hoofd, toen hij een heer bemerkte, die het *Petit Journal* las en hij sidderde bij de gedachte, dat door het ontzaglijke debiet van dat blad honderdduizenden op dat oogenblik zijn geheim kenden. En dan de talloozen die het prospectus hadden gelezen! Wat een onedel middel ter reclame! Maar het kwaad was geschied, en daar viel nu eenmaal niets aan te veranderen! Onmiddellijk echter had hij zijn besluit genomen. Hij liep naar zijn woning, betaalde drie maanden huishuur vooruit, en zei tot den verbluften concierge, dat een dringende zaak hem noodzaakte voor eenigen tijd Parijs te verlaten.

'Maar, mijnheer,' zei de concierge, 'geef mij dan ten minste uw adres op.... Als er eens brieven voor u kwamen!....'

'Stuur ze me poste-restante.'

'Waarheen?'

'Naar Quimper-Corentin,' antwoordde hij op goed geluk af en maakte zich uit de voeten.

Een uur later zat hij in den trein. Te Orleans stapte hij er uit, en daar bij slot van rekening alles gemakkelijk gaat als men een goeden geldbuidel bij zich heeft, had hij binnen een week een lief huisje gehuurd op een uur afstands van de stad.

Natuurlijk had hij zich wel gehoed onder zijn eigen naam te huren - dien naam, die door de groote publiciteit van bladen en prospectussen heel Frankrijk door beroemd moest geworden zijn. Hij was mijnheer Durand geworden.

Een boerin nam zijn huishouden waar en verzorgde zijn tuintje. Hij was zijn eigen baas en gaf zeer weinig uit. Hij, die in zijn vroeger leven nooit van een vermogen had durven droomen, bezat het nu en niemand hinderde hem. Hij was alleen en gerust. Al dat geld was immers van hem, en had hij dan geen vrijheid, er naar welgevallen over te beschikken? Deze zaak was zoo volkomen, dat het Paturon na zes weken toescheen, als had hij er minder genot van. Voorzeker, het was geen verveling, maar enkel de gewoonte, die langzamerhand den welstand, waarnaar men zoo lang getracht heeft, als iets zeer natuurlijks doet beschouwen.

Eindelijk gebeurde er toch iets. Wat? Dit is moeilijk te zeggen, maar liet zich beter gevoelen. Op zekeren dag zei zijn huishoudster hem, dat ze den volgenden morgen wat later zou komen. Een harer buren, een arme drommel, was gestorven. Ze moest de begrafenis bijwonen en de arme weduwe die met vier kinderen bleef zitten een handje helpen.

Dit was op den ongekunsteldsten toon ter wereld meegedeeld, en zonder dat de huishoudster op de gedachte kwam, dat haar meester den nood eenigermate kon lenigen. Paturon was er bijna verbaasd over. Men vroeg hem niets, en men deed wèl!.... Maar dat ging hem niet aan. Indien hij iedereen moest te hulp komen, die in nood verkeerde, dan kwam er nooit een einde aan.... Maar toch kon hij de gedachte daaraan niet van zich afzetten.... Omdat men hem niets vroeg besloot hij wat te geven en den volgenden dag stopte hij de verbaasde boerin een twintigfranksstuk voor haar buren in de hand.

Dien dag scheen het hem toe dat hij beter geluimd was. Hij dacht aan zijn bloedverwanten, die ook boerenmenschen waren. Zij hadden ongetwijfeld het *Petit Journal* gelezen, en wat hadden ze wel van zijn schatten gedacht? Nu kwam hem eensklaps Quimper-Corentin in het geheugen, waarheen hij gezegd had, dat men zijn brieven moest opsturen. Hij schreef aan den postdirecteur en verwachtte een heele stapel smeek- en bedelbrieven van alle soort te ontvangen. Hij overlegde reeds bij zich zelf, de heele boel in het vuur te gooien.

Tot zijn groote verbazing stuurde men hem maar één brief. Zijn petekind had hem als naar gewoonte op zijn verjaardag geschreven. Zijn verjaardag! Hij had er waarachtig niet meer aan gedacht.

Maar in dien brief geen verzoek om geld, geen toespeling zelfs op zijn fortuin. Niets dat rechtstreeks of zijdelings op een bede om onderstand geleek. Geen zijner oude collega's had aan hem gedacht; zelfs de notarisklerk gaf geen teeken van leven.... Het was zonderling.

Daar zijn familie evenmin wat vroeg, besloot hij opnieuw iets te geven. Dit werd nu zijn leus. Hij zond een kleine som gelds per aangeteekenden brief, en zocht naar honderd voorwendsels om deze vrijgevigheid te verklaren. Hij ging zelfs zoover zijn tegenwoordig adres op te geven.

Twee dagen daarna had hij reeds antwoord. Het was vreemd, maar het deed hem genoegen dien brief te zien komen. Hij had te zeer afgezonderd geleefd en een ongekend gevoel maakte zich van hem meester, toen hij de ongekunstelde en roerende betuiging der innigste erkentelijkheid las. Zijn gift had zooveel goed gedaan, en die menschen, die nooit tegen hem geklaagd hadden, hadden het zoo noodig!

Het verwonderde hem zich aangedaan te gevoelen en te ontdekken, dat het niet onaangenaam was een dienst te bewijzen. Het was ook zijn schuld niet, indien hij zooveel tijd noodig had gehad om dit gewaar te worden. Het was de eerste maal in zijn leven, dat hij in staat was mild te zijn.

Van dit oogenblik af aan scheen zijn gewone wandeling langs de bosschen hem minder aangenaam toe. Was de boulevard niet vroolijker? Toen zijn gedachten zich eenmaal in die richting bewogen, was hij niet meer te houden en op een mooien morgen vertrok hij naar Parijs, vast besloten onverschrokken den schok te doorstaan en de uitwerking te ondervinden, die de terugkeer van den gelukkigen winner van het hoogste lot uit de loterij zou teweegbrengen.

Men vroeg hem hoe hij het maakte, maar dat was alles! Dit ging zijn verstand te boven. Die menschen hadden dus het *Petit Journal* niet gelezen, en toen hij den notarisklerk ging opzoeken, kon hij niet nalaten, dezen zijn verbazing daarover te kennen te geven.

‘Wat zal ik je zeggen?’ antwoordde de andere, ‘dat is te Parijs de meest gewone zaak ter wereld, iets wat haast dagelijks voorvalt....’ En hij somde hem, zonder nog van de loterijen te spreken, al de obligaties op, die bij elke drie maanden hooge loten deden winnen.

‘Nu, wat mij betreft, ik vind dat niet zoo alledaagsch als gij het wel gelieft te doen voorkomen. Hoe! vroeger had ik geen stuiver op zak, en nu heb ik genoeg om te leven niet alleen, maar ik kan ook anderen nuttig zijn, ik kan goed doen aan brave menschen die niet hetzelfde geluk hebben gehad als ik en het misschien meer verdienden. Het is zonderling, maar waarachtig, als het al niet in de kranten gezet was, zou ik het er in doen zetten.’

‘Welnu, beste Paturon, dan kan je daar nog alle plezier van hebben, want behalve mijn patroon en ik weet niemand dat jij het hoogste lot getrokken hebt.’

‘Loop heen! Je wil een loopje met mij nemen! En dit papier dan? Kijk eens!’ en hij haalde uit zijn portefeuille het rosé prospectus voor den dag, dat men hem op den boulevard in de hand had gestopt.

‘Dit papier is het eenige exemplaar dat afgedrukt is,’ antwoordde de notarisklerk, terwijl hij den verbluften Paturon aan het verstand bracht, welke scherts hij zich had veroorloofd.

‘Ik dacht wel, dat je niet zoo hardvochtig was als je je zelf trachtte diets te maken.... en nu heb ik je waar ik je wilde brengen. Je bent er toch niet kwaad om?’

‘Volstrekt niet, integendeel.’

Sedert dien tijd heett Paturon geleefd als elk ander. Zijn bloedverwanten zijn voorgoed uit de zorg, zijn petekind heeft hij op zijn kosten laten studeeren en er een flink man van gemaakt, zijn hart en beurs zijn altijd open als er ellende moet gelenigd worden. Des winters betrekt hij een paar nette kamers te Parijs en den zomer gaat hij in zijn landhuisje bij Orleans doorbrengen. Soms neemt hij nog wel eens een lotje uit de loterij, maar nooit is er meer de hoogste prijs op gevallen.

Bij de Platen.

Houdt op met vuren! -

Helaas, het is al te laat! De moordende kogel heeft de heldhaftige liefdezuster, die, geknield tusschen een Franschen turco en een Pruisischen ulaan, aan beiden dezelfde moederlijke zorgen wijdde, reeds in het hart getroffen. De zwachtel en het fleschje met artsenij ontzinken aan haar machtelooze hand. Zoo vaak heeft zij de gevaren van het slagveld getrotseerd, om aan de arme gewonden hulp te brengen; thans valt zij zelve als offer van haar niets ontziende naastenliefde. Als iets in staat is, ons het gruwzame en menschonteerende van den oorlog te doen beseffen, dan is het zeker dit treffend tooneel, ons door den kunstenaar met aangrijpende waarheid geschilderd.

Bezoek bij den veroordeelde. -

Aangrijpend ook is de aanblik van den veroordeelde, in wien wij gaarne evenzeer een onschuldig slachtoffer zouden zien, maar die toch blijkens heel zijn houding zich zelf zijn ongeluk te wijten heeft. Met gevouwen handen, in diepe vermorzeling des harten zit de ongelukkige, over wien het vonnis is uitgesproken, eenzaam in zijn kerker. Zijn geheele leven trekt het oog zijns geestes voorbij, een leven gelukkig en vlekkeloos tot aan de noodlottige daad, die hem eensklaps in een afgrond van ellende stortte.

Diep voelt hij zich door schuldbesef en berouw neergebogen; het vooruitzicht van hetonafwendbare lot, dat hem wacht, drukt hem als een verpletterende last teraarde. Daar heeft de oude cipier de deur van zijn cel geopend: vrouw en kind komen hem in zijn kerker bezoeken; hij durft den blik niet meer naar hen omwenden. Met betraande oogen staat de vrouw, vol innig medelijden naast hem; zij doet hem geen verwijten; zij beklaagt alleen het lot, dat hem getroffen heeft en dat ook op haar en haar kind moet drukken. En dat kind, angstig te moede in het somber verblijf, klemt zich aan het kleed der moeder vast. Hartverteederend schouwspel, dat tevens een verheven waarheid vertolkt: de gerechtigheid moet den schuldige veroordeelen, maar de liefde blijft hem trouw.

De Japansche grimassenmaker Morimoto. -

De Japaneezen zjjn hartstochtelijke lief hebbers van caricaturen; heel hun eigenaardige kunst is er vol van; hun beeldhouwers en teekenaars schijnen zich op niets anders toe te leggen dan het scheppen van de onmogelijkste gedrochten en leggen daarin dikwijls een bepaald geniale vindingrijkheid en meesterschap aan den dag.

Die trek van den Japanees voor het gedrochtelijke en verwrongene openbaart zich niet enkel in zijn kunst, maar ook in het dagelijksch leven. Het is zijn grootste lust de vertooningen bij te wonen van grimassenmakers van beroep, die tot vermaak van het publiek de onmogelijkste gezichten trekken. Een dier grimassenmakers, de befaamde Morimoto, ziet men in dit nummer afgebeeld met een viertal gezichten, waarvan men bij den eersten aanblik niet zeggen zou, dat ze aan een en denzelfden persoon behooren.

Die afbeeldingen hebben wij te danken aan een reiziger, die te Kioto photographieën nam van den zonderlingen man. Hij had hem eerst een vertooning zien geven in een tent, waar de grimassenmaker tot groot genot der toeschouwers zijn gezicht in de onwaarschijnlijkste plooien wrong: zoo trok hij zijn onderlip en kin zoo hoog op, dat zijn neus er onzichtbaar door werd of deed zijn mond verdwijnen in de plooien zijner wangen.

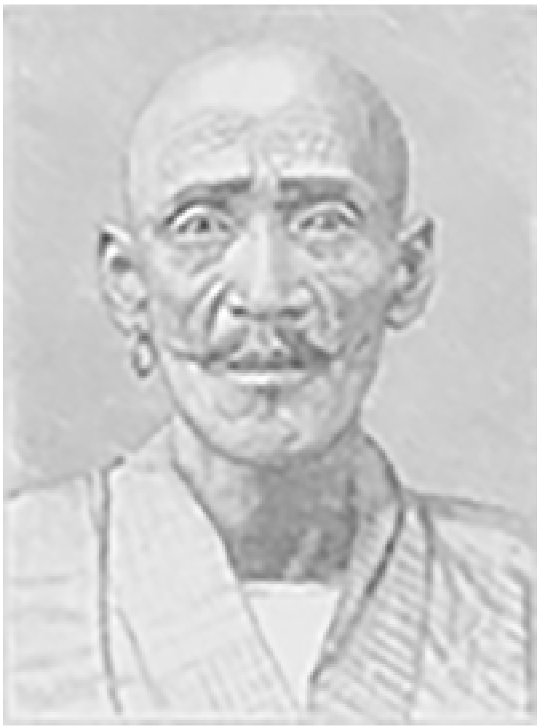

DE JAPANSCHE GRIMASSENMAKER MORIMOTO.

Voorstelling van den god van den rijkdom.
Voorstelling van den afgod Daruma.

Onder de oefeningen, die bij het publiek het meest in den smaak vielen, noemt de reiziger een voorstelling van den populairen Japanschenafgod Daruma, die altijd zonder beenen wordt afgebeeld.

De legende wil namelijk dat Daruma, die in groote versterving leefde, door het gestadig omzwerven in het gebergte, zijn beenen totaal afsleet. Die Daruma, een Indiër van geboorte, moet in de zesde eeuw van onze jaartelling geleefd hebben, en kwam naar Japan om er het Boeddhisme te preeken. Hij moet ook de man zijn, die den Japaneezen het gebruik van de thee geleerd heeft.

Morimoto nu wikkelt zich, om den beenloozen afgod na te bootsen, in een groote roode lap en kronkelt zich zoodanig ineen, dat er niets van zijn beenen meer te zien is.

Een oogenblik later vertoont hij zich in de gedaante van een anderen afgod, namelijk de god van den rijkdom, die een zak met goud op den rug draagt en met een hamertje op den grond tikt om daar schatten te ontdekken. Nu eens grinnikt de grimassenmaker vroolijk om te kennen te geven, dat hij een goede vondst heeft gedaan, en dan weer zet hij een vies gezicht ten teeken dat het zoeken hem tegengevallen is.

Onze reiziger vond deze mimiek interessant genoeg om er een paar photographieën van te nemen, wat hem intusschen niet gemakkelijk viel. Wel toonde Morimoto zich zeer gevleid met de eer, maar tot tweemaal toe meldde de photograaf zich te vergeefs in zijn woning aan; de man had te veel *saké* gedronken, om behoorlijk te kunnen poseeren. Ten slotte echter slaagde de reiziger er in, de vier afbeeldingen te verkrijgen, die men in dit nummer ziet weergegeven.

De eerste stelt Morimoto voor met zijn gewoon gezicht: de tweede en derde geven hem te zien als den god van den rijkdom, terwijl de laatste eindelijk de voorstelling is van den afgod Daruma.

Op de Valkenjacht. -

Hoe merkwaardig die verwrongen gezichten ook mogen zijn, toch twijfelen wij niet of de lezer zal de voorkeur geven aan de slanke figuur der jageres te paard, die onze laatste bladzijde siert. Het is een lust om te zien, zooals de bevallige edelvrouw, lustig den vogel op de vuist latende wiegelen, zelve in zwierigen tooi wiegelt op het vurige ros. Met krachtigen greep houdt zij den teugel in, zoodat het forsche dier door haar zachte hand op eens tot staan gedwongen wordt. Waarschijnlijk wenkt zij een der jachtgezellen, dien zij met vriendelijk gebaar tot het edele weispel noodigt.

Wetenswaardig Allerlei.

De productie der rozenolie in Turkije. -

Het middelpunt van de rozenolie-productie is zuidelijk Rumelië. Daar worden gewoonlijk twee soorten van rozen geteeld, een roode (de Damascus-roos of roos der vier jaargetijden) en een witte (een verscheidenheid van de *Rosa alba*). Een hectare rozeboomen brengt gewoonlijk 3000 kilo bloembladen op, en door distilleeren wordt uit deze geurige massa gemiddeld één kilo olie verkregen. De geheele opbrengst is in goede jaren 3000 kilo olie, en in middelmatige jaren 1600 of 1700. De prijs wisselt af van 400 tot 450 gulden het kilo.

Met het plukken der rozen zijn vrouwen belast. Het schijnt dat haar vingers, door de gewoonte verhard, de doornen niet meer voelen, maar onder den arbeid overdekt worden met een zwartachtige, naar terpentijn ruikende hars, die 's avonds zorgvuldig

wordt afgekrabd en tot balletjes gerold. Die balletjes, in sigaretten gestoken, moeten aan den tabaksrook een heerlijken geur geven.

Zij die rozenolie koopen moeten op hun hoede zijn tegen een bedrog, dat heel dikwijls gepleegd wordt, namelijk de toevoeging van een grooter of kleiner hoeveelheid geraniumolie. Die vermenging is trouwens gemakkelijk te herkennen, daar zij het vriespunt der zuivere olie, dat anders tusschen den 18^{en} en 20^{en} graad gelegen is, tot 15 of 17 graden verlaagt.

Men weet dat het distilleeren van rozebladen ook in Provence een zeer bloeiende tak van nijverheid is. Men kweekt daar in overvloed de Provence-roos (*Rosa centifolia*), maar deze is lang zoo rijk niet aan geurige olie als haar Turksche zusters, en om één kilo olie te verkrijgen, zijn er minstens 100.000 kilo rozen noodig. Deze Fransche rozenolie wordt tegen 1000 franks per liter verkocht.

Voegen wij er bij dat een jaar of vijf geleden de rozenteelt als tak van nijverheid ook is ingevoerd in Saksen, in de omstreken van Leipzig waar op het oogenblik een zestal hectaren met Provence-rozen moeten beplant zijn.

Eindelijk levert ook Indië een weinig sterk

riekende rozenolie op, maar die wordt niet uitgevoerd.

Een dosis van twee tot vijf droppels rozenolie gaat door voor een middel tot opwekking van den eetlust. De algemeene uitwerking der rozenolie is echter neiging tot slapen.

De bevolking der aarde. -

De tegenwoordige bevolking der aarde bedraagt ongeveer 1,450,000,000 zielen. In Azië, de bakermat van het menschelijk geslacht, leven thans 800,000,000 menschen, dat is gemiddeld 80 op de vierkante mijl; in Europa 320,000,000, dat is gemiddeld 100 op de vierkante mijl; Afrika telt 210,000,000 inwoners, althans naar schatting, want onder de negerbevolking der binnenlanden zal nog wel nooit een stelselmatige volkstelling gehouden zijn. In Noord- en Zuid-Amerika leven, betrekkelijk dun gezaaid, 110,000,000 menschen; op de groote en kleine eilanden waarschijnlijk 10,000,000.

OP DE VALKENJACHT, NAAR DE SCHILDERIJ VAN F. KOPPAY.

Vischvangst door middel van vergift. -

De inboorlingen der Zuidzee-eilanden bedienen zich van een houtsoort om visch te vangen. Men heeft slechts een stuk van dit hout in het water te werpen, en in korten tijd ziet men al de visschen in een soort van verdoovingstoestand aan de oppervlakte komen, zoodat zij gemakkelijk met de hand kunnen gevangen worden. Wegens deze eigenschap wordt bedoelde houtsoort visschenvergif genoemd. Zekere heer B. Rane, hoogleeraar aan de hoogeschool te Dorpat, heeft uit een stuk van dit hout ter zwaarte van tien pond het gif weten te verzamelen en is door proefnemingen daarmee tot het resultaat gekomen dat het gif werkt op alle visschen, den karper alleen uitgenomen; evenzoo op bloedzuigers, kikvorschen, katten en konijntjes, terwijl het op vogels hoegenaamd geen uitwerking heeft. Het verlamt het hersenstelsel door het ruggemerg, zonder invloed uit te oefenen op het hart of den bloedsomloop.

Tegen zeeziekte. -

Voor diegenen, welke een groote zeereis denken te maken en tegen de zeeziekte bestand willen zijn, is een voorstel door een Engelsen vakblad gedaan, van groot belang. Volgens dat blad moest men op geschikte punten te land toestellen bouwen, waaraan door middel van machines eenzelfde beweging gegeven werd als die der schepen, wier slingerende en stampende schommelingen met eiken dag toenemen. Wie zich daaraan gewennen wil, neemt in zulk een toestel plaats en maakt een crisis van zeeziekte door. Het is een soort inenting tegen de lastige kwaal, en men wordt er om zoo te zeggen zeevast door alvorens een voet aan boord te zetten. Het voordeel ligt hierin, dat men de kuur naar believen regelen en het schip verlaten kan, als men het te benauwd krijgt, hetgeen op zee natuurlijk niet gaat. Bij den voorslag is vooral in aanmerking genomen dat matrozen of mariniers enkel door de gewoontevolkomen tegen zeeziekte gehard worden.

[Nummer 35]

Moment-Beelden.

‘Het is al jaren geleden dat ik me heb laten photographeeren, en geen enkel exemplaar daarvan is meer in mijn bezit. Ge wilt me toch niet doen verhuizen uit uw hart in uw album?’

Dit antwoord werd gericht tot een vriend, die mij om mijn portret verzocht. Met een guitigen lach hernam hij: ‘Vandaag nog ben je gephotographeerd: ziehier het bewijs!’ en hij toonde mij een kaartje, waarop ik heusch mijzelven herkende. ‘Had je dezen morgen - vervolgde hij - een beetje nauwkeuriger toegezien, toen ik, met u keuvelend, op den schoorsteenmantel leunde, dan ware het u in 't oog gevallen hoe tusschen mijn arm een verraderlijk glaasje op je loerde en ik onopgemerkt aan een kastje een kleine beweging gaf. In één oogwenk heb ik toen uw beeld gesnapt en stond ge bij mij niet alleen in het hart maar ook in de kas!’ -

Een *gesnapt beeld*, dit zou wel de beste vertaling zijn van het woord ‘Momentbilder,’ waarmede photographieën worden aangeduid, die onverwacht, zonder pose binnen een enkel oogenblik genomen zijn. In een 1/25, 1/50, 1/100, ja zelfs 1/500 deel van een seconde worden gesnapt, niet alleen landschappen en zeegezichten, bergen en vlakten, paleizen en monumenten, maar ook menschen en dieren in volle beweging: een springende clown, een galoppeerend paard, een rennende hazenwind, een vliegende vogel. Wat meer zegt, den vernuftiger professor der physiologie, Marey, is het gelukt, een kanonskogel in zijn weergalooze vaart photographisch te snappen.

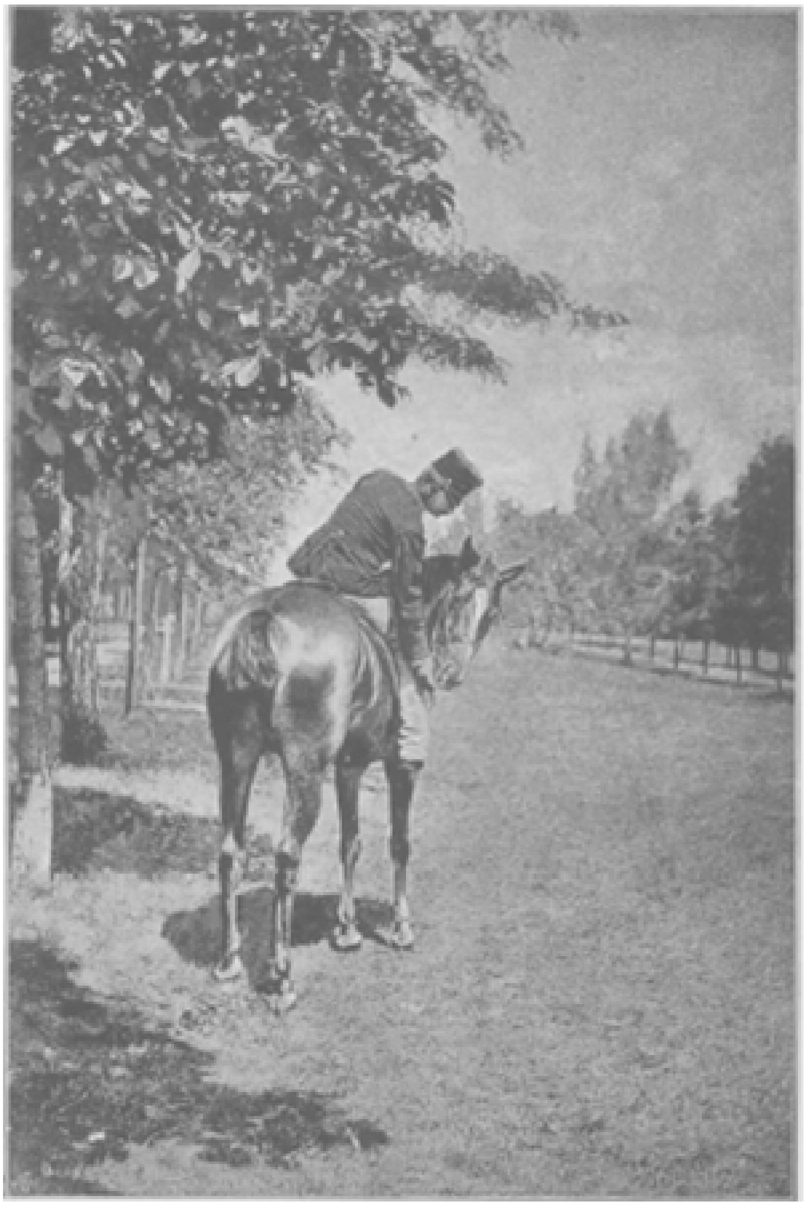

EEN MOMENT-BEELD.

Behalve de nieuwe voordeelen, die de photographie aan de wetenschap, jegens welke zij zich reeds in zoo menig opzicht verplicht heeft, door deze snelle werking verschaffen zal, mag zij zelve nu meer dan ooit de hoop koesteren spoedig met vlag en wimpel in de sociëteit der beeldende kunsten te worden opgenomen. Tot dusverre was zij daar herhaaldelijk gedeballoteerd: 'Het voorgehangen jonge lid hoort onder ons niet thuis!' beslisten telkens de hooghartige oude juffers met een spotlachje om den geplooiden mond en zenuwachtig gesticuleerend met stift, beitel en penseel. 'De jonge juffrouw Photographie is niet *de* kunst; zij is maar een kunstje om onze kunstvoortbrengselen werktuigelijk te vermenigvuldigen, waarvoor zij in de meeste gevallen geen dankje waard is. Een beeld, een tafereel - in welk genre ook - vinden.... dat kan zij nooit, wel slaafs nabootsen. Hare nabootsingen van beweging en leven zijn star en doodsch, hare beelden aan wassen poppen gelijk. En zulk een schepseltje durft het wagen om met haar glazen tentje en houten kijkkastje.... o foei!' -

Er was een tijd, dat dit kwaadsprekend oordeel der kunstzusteren niet zonder grond was. 'Inderdaad - zegt Dr. F. Stolze[1)] - de eerste schroomvallige pogingen

1) In zijn inleiding tot de 60 “Momentbilder” van Dr. Vianna de Lima, u[i]tgegeven in vier portefeuilles door de “Artistische Union” te Berlijn.

van het jonge meisje om met haar volwassen zusters al mee te doen, waren wel in staat een spottend lachje te wekken en het oordeel te rechtvaardigen dat er van geen kunst, maar van een bloot werktuigehjke wijze van vermenigvuldiging kon sprake zijn. Elke latere meer afdoende poging werd vooraf als mislukt en belachelijk gehouden. Dat was onbillijk; want men vergat, dat ook de beeldende kunsten in hare eerste ontwikkeling niet met den maatstaf der tegenwoordige mogen gemeten worden; men vergat, dat de grootste schilder in zijn jongenstijd slechts gekrabbeld had en dat geen kunst of wetenschap zoo maar als Minerva flink gewapend uit het hoofd van Jupiter voor den dag komt.'

Zoo ook heeft de photographie zich van stap tot stap, doch al sneller en sneller, ontwikkeld. Al was voor enkele jaren de photograaf een artist, gelijk een schilder van naam het zijn moet, toch gelukte het hem niet, of althans hoogst zelden, een artistiek werk te leveren, dat aan de eischen van den goeden smaak en het kunstgevoel voldeed. Het voornaamste beletsel daartoe was de lange tijd, die noodig was om het beeld op te nemen. Wel waren het maar hoogstens vijf minuten, doch vorder eens van een mensch of dier, zonder inspanning of onnatuurlijkheid een onbewegelijke houding gedurende vijf minuten aan te nemen! Vandaar dat gedwongene en onbevallige in portretten en groepen.

Maar nu met behulp van werktuig-, lensslijp- en scheikunde de plaat zoo gevoelig, de lens zoo sterk en de afsluiting der camera zoo snel werkend is geworden, nu treedt de photograaf, die met een fijn kunstenaarsgevoel en een open oog voor het schoone bedeeld is, het atelier der frische, ongekunstelde natuur in, niet gewapend met penseel en verven, maar met lens en chemicaliën. Daar bespiedt hij het volle leven, zoekt een onderwerp dat aan de eischen van goeden smaak en kunstgevoel

voldoet, loert als een Rembrandt 'op de grillige schikking van één oogenblik, op het dartel spel van één zonnestraal', richt naar dat punt zijne camera en.... een beeld, een tafereel, tintelend van leven en bezieling, is in een enkel moment genomen om blijvend en voor duizenden zichtbaar te worden. Het is niet gevonden door de fantasie, maar door het oog van den kunstenaar; niet uitgevoerd door penseel en verf, maar door lens en plaat; het is - om er een versregel van Vondel op toe te passen - 'geen verf, maar zonnestralen.'

Wanneer een niet-ingewijde de momentbeelden van een Robinson en een Vianna de Lima beschouwt, meent hij reproducties van verschillende schilderstukken te zien, en toch allen zijn naar de natuur genomen.

Iemand, die uit liefhebberij de photographie als kunst beoefent, stond op een zonnigen dag met zijn camera onder het lommer der boomen. Daar draaft een ruiter aan, die zijn paard even doet stil staan en het op een klontje broodsuiker tracteert. De photograaf ziet dit aantrekkelijk tafereeltje, snapt het en biedt het als *moment-beeld* aan de lezers der *Katholieke Illustratie* ter bezichtiging met de vraag, waarop hij natuurlijk geen ontkennend antwoord verwacht; 'Is dit nu geen waarachtige kunst?'

De tocht naar Damiate.
(Anno domini MCCXIX)
door J.R. van der Lans.

XVII.

Rijscht de zeilen!' riepen de moedige Hollanders en Friezen, zoodra de vloot zeilree en de wind gunstig was, en lustig kliefden de stevig gebouwde vaartuigen met de spitse snebben de doorschijnende wateren der Middellandsche zee.

'Wel mogen ze smalen op onze plompe koggen' meesmuilden de rappe varensgasten, doelende op de kruisvaarders, die zich van de lichter en vlugger Levantijnsche schepen bedienden; 'de anderen zullen werk hebben, dat ze ons bijhouden.'

'Geeft hun het voorbeeld, brave lieden,' sprak aanmoedigend meester Olivier, die op het dek der voorste kogge stond, het schip door Okko Garvema in de kruisvloot uitgerust, kenbaar aan den groenen palmtak van Poptatus' graf in den mast en door den jongen edeling ter gedachtenis aan de eerste overwinning in Portugal *Santa Maria* herdoopt. 'Toont hun dat ter zee het volk uit de Lage Landen boven alle [n]atiën de kroon spant.'

En over het dek heen en weer wandelend, vuurde hij den ijver van het scheepsvolk aan en hield door zijn opgewekte taal de geestdrift der kruisvaarders levendig.

Met volle zeilen stevenden de Hollandsche en Friesche vaartuigen al de andere, die ze volgden vooruit. Het was een ontzaglijke vloot; want nagenoeg het heele kruisleger, toenmaals te Acco aanwezig, had zich ingescheept, met den koning van Jerusalem, den hertog van Oostenrijk en al de vorsten en prelaten, waarbij zich ook de bisschoppen van Bethlehem en Nicosië gevoegd hadden. Alleen de aartsbisschop van Reims en de bisschop van Limoges, die wegens hun hoogen ouderdom het leger niet naar Egypte volgen konden, waren te Acco achtergebleven; de eerste stierf daar, de ander bezweek tijdens den overtocht naar het vaderland.

'Daar hebben we den berg Carmel al,' zei meester Olivier; 'nu zullen we spoedig het Kasteel der Pelgrims in het gezicht krijgen, waar de heele kruisvloot zich moet verzamelen.'

‘Maar het zal toch wel niet noodig zijn, dat wij daar aanleggen,’ zeiden de ongeduldige Friezen. ‘We zeilen veel te lustig voor den wind om nog landwaarts bij te draaien en kans te loopen dat de wind morgen ons den rug keert.’

Olivier maakte aanvankelijk tegenwerpingen van wege de afspraak, maar in zijn eigen voortvarendheid den Friezen gelijk gevend en meenend dat hun doorzeilen voor de overigen een wenk zou zijn, zich niet te lang nutteloos bij het Kasteel der Pelgrims op te houden, week hij toch voor hun aandrang.

‘Dan maar regelrecht naar Damiate! God wil het!’ riep hij; en de Nederlandsche schepen lieten het aangewezen vereenigingspunt links liggen om zonder oponthoud de reize naar Damiate voort te zetten.

Reeds den derden dag zagen zij, den Nijlmond ingevaren, de torens en wallen opdoemen van de trotsche stad, die aan den rechter oever der rivier, op een mijl afstands van haar uitmonding gebouwd, een tooverachtig schouwspel bood. Uit den weelderigen lusthof van palm-, oranje- en vijgeboomen, die haar van alle zijden als een groen fluweelen, gebloemde mantel omgaven, rezen de steile witte muren, de zware torens, de vergulde koepels en slanke minarets omhoog, als ivoren snijwerk afstekend tegen den azuren achtergrond des hemels.

Maar naarmate de kruisvaarders de schitterende tooverstad naderden, bemerkten zij dat het niet licht zou vallen ze te bemachtigen. Daar de stad reeds meermalen door de Christenen was aangevallen, hadden de sultans van Caïro niets verzuimd om ze te versterken. Ze was met diepe grachten en een driedubbelen muur omringd, en midden in den Nijl verhief zich, als een geduchte wachter aan den ingang, een zware toren, ter eene zijde door een brug aan de stad verbonden, terwijl van den anderen kant een ijzeren keten de rivier afsloot. De stad werd verdedigd door een bezetting van twintig duizend welgeoefende soldaten, waaraan de bevolking nog veertig duizend strijdbare mannen kon toevoegen.

De ontzagwekkende aanblik dier geduchte veste schrikte intusschen onze Hollanders en Friezen niet af. In het gezicht der stad wierpen ze de ankers uit, stapten aan wal en sloegen hun tenten op aan den oever van den Nijl, in een dorre vlakte, ten noorden door de zee, ten zuiden door een meer, ten oosten door een rij zandheuvelen begrensd.

Eenige Saraceensche ruiters hadden beproefd die landing te beletten, maar waren spoedig met schrik afgedropen. Een der eersten, die voet aan wal zette, was namelijk Roorda, de ervaren boogschutter. Nauwelijks had hij de Saracenen in het oog gekregen of hij boog zich op de rechterknie, met den linkerarm zich dekkend met zijn schild.

‘De heiden ziet het voor een spelletje aan,’ spotte Hajo, ziende dat een der ruiters staan bleef als om het werk af te zien; maar nauwelijks waren de woorden hem van de lippen of daar stortten ruiter en ros met een doffen smak op den grond: de schicht van den nooit missenden schutter had man en paard tegelijk doorboord.

‘Hoezee voor Roorda!’ juichten zijn gezellen, en de Saracenen, door het lot van hun makker afgeschrikt, zorgden door een overhaaste vlucht dat zij buiten schot kwamen.

De invallende avond verraste de kruisvaarders bij den opgewekten arbeid ter vestiging van hun kamp, maar een vriendelijke maneschijn noodigde hen uit, lustig hun werk voort te zetten. Weldra zagen zij echter het minnelijk gelaat der vorstin van den nacht met een akeligen zwarten sluier overtogen. Het was een maansverduistering, en menig oog staarde in bijgeloovige vrees naar den nachtelijken hemel, daar de onwetendheid in dit natuurverschijnsel een heilloos voorteeken zag.

Maar Olivier, de tactvolle kruisprediker, wist het juist tot een gunstige voorspelling te duiden.

‘Weet ge dan niet,’ vroeg hij; ‘dat de maan het teeken is van den vatschen profeet, den zoon der duisternis, gelijk de stralende zon liet beeld is van Christus, die de zon der gerechtigheid genoemd wordt. Zoo dus de maan voor uw oogen verduisterd

wordt, beschouwt het als een zeker teeken der aanstaande vernedering van het rijk van Mohammed. Staat er niet geschreven, dat er teekenen zullen zijn in de zon en de maan? Vreest dan niet, maar dankt veeleer den Heer onzen God, die u bij den eersten voetstap op dezen heidenschen grond met dit teeken der zegepraal verblijdt.'

Eerst den zesden dag kwam het overig gedeelte der vloot met den koning, de vorsten en prelaten, die zich aan het Kasteel der Pelgrims hadden opgehouden, den Nijl binnengevaren, terwijl sommige schepen door storm beloopen, eerst na drie of vier weken de rivier binnenliepen. De nieuw aangekomenen waren niet weinig verwonderd hun makkers reeds behoorlijk op den oever tegenover de stad gekampeerd te zien; vroolijk wapperden de kruisbanieren hun van de linnen tenten tegen, en nadat ook zij ontscheept waren, konden de toebereidselen worden gemaakt tot het beleg. Als algemeen opperbevelhebber werd gekozen de graaf van Saarbruck of Sarrepont, terwijl de Hollanders en Friezen graaf Adolf van den Berg, broeder van den aartsbisschop van Keulen, tot hun aanvoerder, leidsman en scheidsrechter hadden.

In afwachting dat de vijandelijkheden zouden beginnen, meenden de ongeduldige Friezen, gedachtig aan hun plunderingen op de Portugeesche kust, zich alvast den tijd ten nutte te kunnen maken met eenige strooptochten aan de overzijde der rivier. Daar zagen ze namelijk in de welige weiden van het vette Nijlslib het vee der Saracenen grazen en oordeelden dat dit geen onsmakelijk maal moest opleveren. Zij staken dus de rivier over en maakten zich van de beesten meester, zonder vrees voor de Muzelmannen, die uit de stad op hen aanvielen, maar dapper teruggeslagen werden. Hierdoor overmoedig geworden, wilden de Friezen zelfs aan gene zijde der rivier hun kamp opslaan, maar de opperbevelhebber, oordeelende dat het al te roekeloos was, zich zoo dicht onder de muren der stad te vestigen in het onmiddellijk bereik van den geduchten toren, die zich midden in den Nijl verhief, liet hen terugroepen. De vijand toch kon hen van daaruit in den rug aanvallen en zoo van het kruisleger afsnijden. Voor alles moest de toren worden vermeesterd, en daarop was dan ook allereerst het streven der kruisvaarders gericht. Hoe zouden zij het aanleggen, om dat geweldig gevaarte aan te tasten, uit welks schietgaten hun bij de minste poging tot naderen dood en verderf aangrijnsden? De toren bevatte zeventig gewelfde kamers, elk met drie schietgaten, en was ruim van bezetting, krijgstuig en mondbehoeften voorzien.

Er werd besloten een viertal van de sterkste schepen tot de bestorming van dat geduchte bolwerk uit te rusten, en weldra was al wat hamer en bijl kon voeren aan het werk om de stormladders en verschansingen te timmeren. Terwijl de St.-Jansridders en de hertog van Oostenrijk elk een schip gereedmaakten, dat van een hooge stormladder voorzien was, en de Tempelridders een derde vaartuig met verschansingen versterkten, maakten de Friezen de *Santa Maria* strijdvaardig. In den mast werd een zoogenaamd topkasteel gebouwd, waarin Roorda met zijn boogschutters veilig kon plaats nemen, terwijl hun gezellen de slingerwerktuigen bedienden, die op het dek achter de verschansingen gesteld werden.

Tegen het feest van St. Jan was alles in gereedheid en den eersten Zondag daarna, toen de wind gunstig was, voeren de vier schepen, van het dek tot in den top van den mast met strijdbare mannen bezet, moedig de rivier op, recht op den vreeselijken toren aan, die als een vervaarlijke reus hen uit honderd oogen dreigend begluurde. Nauwelijks waren zij binnen zijn bereik, of daar barstte als een vulkaan het schutgevaarte daarbinnen los en braakte uit honderd monden tegelijk pijlen, steenblok-

ken en vlammende projectielen van Grieksch vuur over de vaartuigen uit.

De opvarenden bukten achter de verschansingen of dekten zich met hun schilden en onmiddellijk vlogen heele wolken van schichten en steenen naar den toren terug, doch ketsten af op de ijzerharde muren en vielen plompend aan den voet van den toren in het water. Maar ondanks de geweldige hagelbui, die uit den toren onafgebroken kletterend en bonzend op de houten verschansingen neerkwam, zoodat de planken onder de steenen kraakten of van de pijlen werden doorschoten, zeilden de schepen rustig verder, onvermoeid de pijlen- en steenenvlaag terugkaatsend.

Het schip der St.-Jansridders en dat van den hertog van Oostenrijk naderden tot aan den voet van den toren, wierpen de ankers uit en zetten onvervaard hun beide stormladders tegen den hoogen steenklomp. Als katten klauterden de strijders, het schild boven het hoofd opgeheven en het zwaard in de hand, langs de sporten omhoog. In een oogwenk waren de ladders van onder tot boven bezet en bogen zwiepend door onder het wicht van zooveel zwaargewapende mannen. Woedend smeten de ongeloovigen halve rotsblokken en stroomen van vloeiend vuur op de kruisvaarders neer; dezen wisten van geen wijken en zij, die op de bovenste sporten stonden, hieuwen met hun zwaarden reeds de Saracenen neer, die hen poogden af te slaan.

Het schip der Tempelridders, dat van geen stormladders, maar enkel van verschansingen voorzien was, bleef inmiddels in de nabijheid om van onder die beschuttingen de bezetting van den toren met weigerichte pijlen en steenworpen te bestoken.

De *Santa Maria* had het anker geworpen vlak voor de brug, die de stad met den toren verbond en geheel met strijders was bezet. Uit het topkasteel lieten Roorda en zijn gezellen onophoudelijk hun schichten snorren en elke pijl kostte een ongeloovige het leven. Bij dozijnen vielen ze neer op de brug of tuimelden in het water, hetzij door de pijlen doorboord, hetzij door de steenworpen der slingertuigen verpletterd. Maar voor ieder die viel kwamen tien anderen in de plaats, en behalve van de brug, werd het schip nog van den toren en de stad tegelijk om het felst bestookt. Van onder tot boven staken het houtwerk en de verschansingen vol pijlen en bij stroomen regende het Grieksche vuur op de planken en balken, alles brandend en blakend en met geen water te blusschen.

Toch hielden de boogschutters en slingeraars onversaagd den gloed uit, die hun haren en kleeren schroeide en zengde, en deden van achter de doorboorde, krakende en brandende beschuttingen ongestoord hun schichten en werptuigen vliegen, - tot op eens een onheilspellend gekraak, geplons en geschreeuw hen verschrikt het hoofd naar den toren deed omwenden. IJselijk gezicht! De stormladder der St -Jansridders was onder zijn levenden en beweeglijken last bezweken. Splinterend in het midden doorgebroken, stortten de beide stukken, waaraan de strijders, in hun zwarte wapenrokken met het witte kruis op de borst, zich als wriemelende insecten vastklampten, plompend in het water, den heelen mast en een honderdtal edele ridders in hun val meesleurend.

Een donderend tromgeroffel en bazuingeschetter uit den toren, met de wilde juichkreten der Egyptenaren vermengd, smoorden den angstschreeuw der ongelukkigen, die reddeloos in het water neergeploft, door hun zware rusting naar de diepte werden gesleept als een hond, wien men een steen om den nek heeft gebonden.

De schrik verlamde een oogenblik de rappe handen der Friesche boogschutters en slingeraars en nog staarden zij roerloos naar de plek, waar het fel bewogen water het graf hunner ongelukkige strijdmakkers aanduidde, toen een nieuwe slag hen

deed opschrikken. Met hetzelfde krakend gedruisch brak ook de stormladder van den hertog van Oostenrijk door en verdween met al de strijders, die spartelend aan de sporten hingen, in de diepte van den Nijl.

DE EVANGELIST JOHANNES, naar het Carton van ANTON FISCHER.

De beide onttakelde schepen trokken zich moedeloos terug en ook het zwaargehavende vaartuig der Tempelridders volgde hen in stilte. De *Santa Maria* moest van haar kant den strijd opgeven. Van drie zijden tegelijk bestookt, stond zij aan alle zijden in laaien brand en dreigde met man en muis door de vlammen te worden verslonden. Alle handen moesten helpen om te blusschen en zich reppen om het vaartuig, door een snellen aftocht, aan den vuur- en pijlenregen der ongeloovigen te onttrekken. Van binnen en van buiten doorschoten, het topkasteel, de mast en tuigage verhavend en verbrand, keerde de *Santa Maria* evenals de drie overige schepen terug, onder de diepe verslagenheid der kruisvaarders, die van den oever het treurig verloop van den strijd hadden gadegeslagen.

Aan bijna tweehonderd van hun dapperste en edelste strijders had deze eerste aanval het leven gekost; wrak en lek geschoten, van mast en want beroofd, zagen zij de vaartuigen weder, die met hun moedige bemanning zoo hoopvol waren uitgezeild. Met betraande oogen aanschouwde meester Olivier de treurig verminkte rompen met hun bloedende en bestoven verdedigers, die zich van uitputting

ternauwernood konden voortsleepen. Vaderlijk drukte hij den hertog van Oostenrijk, grave Adolf van den Berg, Okko Garvema, den St.-Jans- en Tempelridders, allen die in den strijd geweest waren, de hand en hield door zijn bezielend troostwoord hun geknakten moed staande.

Terwijl het kruisleger, door dien rampvollen tegenspoed ontmoedigd, de eerstvolgende dagen in matte werkeloosheid sleet en de hoofden zich besluiteloos in hun tenten terugtrokken, peinsde meester Olivier dag en nacht op een middel, waardoor de vervaarlijke toren bemachtigd zou kunnen worden. Menigmaal wandelde hij eenzaam den Nijloever langs tot aan de uiterste grens van het kamp en bleef daar, op zijn staf geleund, met onafgewenden blik op het geduchte bolwerk staren, dat zich dreigend midden in de rivier verhief. Met de oogen mat hij de hoogte en breedte van het gevaarte, de dikte der muren, de wijdte der schietgaten, den afstand der verdiepingen; met het oog van een verkenner nam hij de heele omgeving op, de brug ter eene en den ketting ter andere zijde, sloeg de verdedigingswerken des vijands gade en keerde dan weer met gefronst voorhoofd en in diepe gedachten verzonken naar zijn tent terug, waar hij zich met het hoofd in de hand neerzette aan de tafel, bedekt met boeken en perkamenten.

Sedert verscheidene dagen had hij daar geen oog meer in gehad; de kwellende zorg liet den werkzamen man geen rust tot zijn geliefkoosden letterarbeid, het schrijven zijner *Historia regum Terrae Sanctae*, geschiedenis der koningen van het H. Land, die hij volgens zijn eigen voorbericht tijdens het beleg van Damiate opstelde (*in obsidione Damietae apud Egyptios compilavit*) en die hij in de *Historia Damiatina* met een geschiedenis van dat merkwaardig beleg zou besluiten. Ordeloos lagen de schrifturen ter zijde geworpen, en op het onbeschreven vel dat voor hem lag, trok hij in gedachte allerlei vreemde lijnen, die elkander grillig kruisten en sneden, als waren zij een kabbalistisch tooverformulier, waaruit hij de oplossing poogde te lezen van het probleem, dat onophoudelijk zijn hersenen bezig hield.

Als een andere Archimedes in zijn studie verdiept, merkte hij niet hoe op zekeren keer het voorhangsel zijner tent werd opgelicht en twee mannen binnentraden, die over zijn schouder glurend, met verwonderd en nieuwsgierig oog de trekken zijner vlugge ganzepen over het gladde blanke perkament volgden. Ongestoord ging de kruisprediker met zijn wiskunstige berekening voort, hier een lijn verbeterend, daar een andere aan de teekening toevoegend en op den kant becijferingen makend, die hij binnenmonds voor zich zelve sprekend natelde.

Plotseling stond hij van den vouwstoel op, wierp de pen neer, zoodat de inkt over de verwarde teekening spatte en, met de hand over het breede gerimpelde voorhoofd strijkend, riep hij uit:

'Ik heb het!'

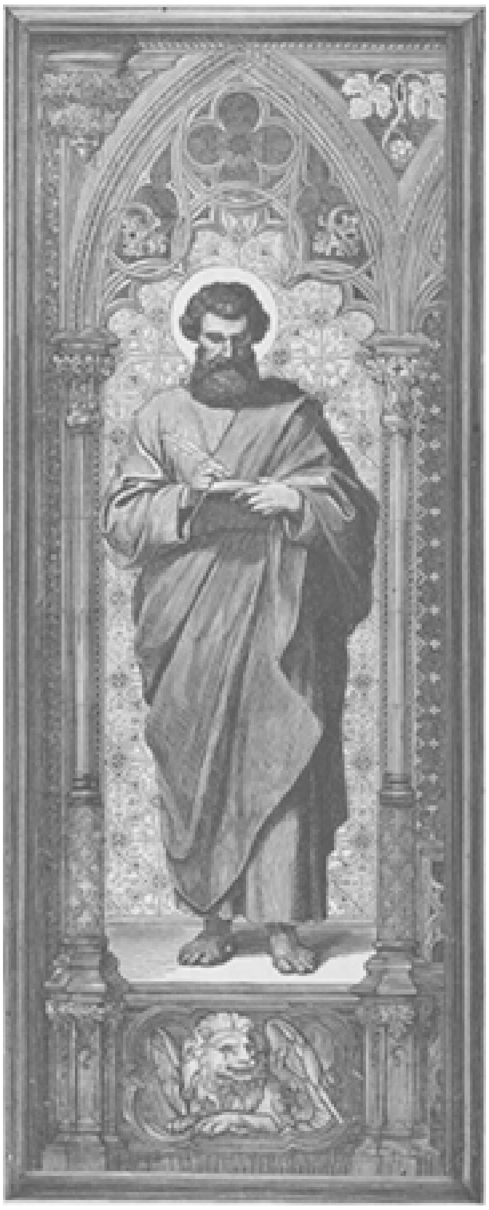

DE EVANGELISTEN, NAAR DE CARTONS VAN ANTON FISCHER VOOR BEELDRAMEN IN DE MARIAHILFKIRCHE TE MUNCHEN.

Nu eerst bemerkte hij dat hij niet alleen was.

'Ha! ik wist niet dat ik bezoek had; gelieft mij te verontschuldigen. Weest welkom, edele heeren, en zet u neder.'

En met opgewektheid op hen toetredend, greep hij hen bij beide handen vast, als iemand die, van een verblijdende gedachte vervuld, behoefte gevoelt zijn vreugde mee te deelen.

Zijn bezoekers, graaf Adolf van den Berg en Okko Garvema, zagen hem vragend aan, niets begrijpend van die ongewone opgetogenheid, waartoe de treurige omstandigheden naar hun meening weinig aanleiding gaven.

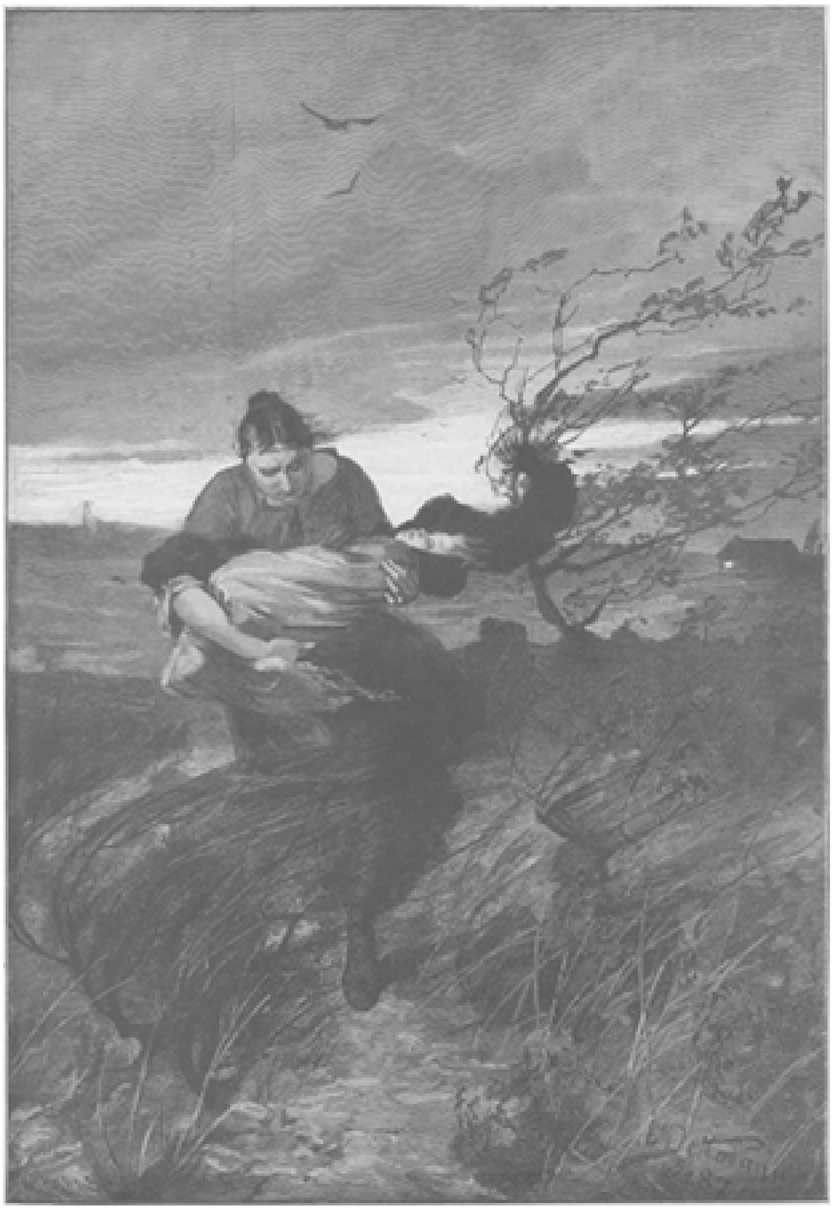

NAAR DEN DOKTER, NAAR DE SCHILDERIJ VAN L. DETTMANN.

'Wij hopen niet u te storen in uw geleerden arbeid, eerwaarde heer,' sprak de eerste op eerbiedigen toon, 'maar de bedroevende staat des legers noopt ons uw wijzen raad te komen nwinnen aangaande hetgeen ons te doen staat. Sedert den ongelukkigen afloop der eerste bestorming schijnt het kruisheir als met lamheid geslagen. Werkeloos houden de hoofden zich in hun tenten teruggetrokken, als wilden zij bedaard afwachten dat de vijand zijn wallen en muren verlaat om ons in

ons kamp aan te vallen. De eene dag verloopt na den andere en meer en meer ontzinkt de moed onzen strijders. Mijn wakkere Hollanders en Friezen daarentegen eischen luide, dat de dood onzer makkers gewroken en de geleden smaad uitgewischt moet worden. Bevelen de hoofden niet spoedig de hervatting van den strijd, dan dreigen zij, alleen den vijand te gaan bestoken.'

'De *Santa Maria* is reeds geheel van de averij hersteld,' voegde Okko er bij; 'zoo gij het oirbaar acht, zullen wij er opnieuw de rivier

mee opzeilen en pogen de brug te vernielen. Dan is de toegang voor de overige schepen geopend en kan de gansche vloot tot voor de stad komen.'

Meester Olivier glimlachte.

'Gij vergeet den toren, goede vriend,' zei hij. 'Zoolang dat bolwerk staat, kunnen we niets tegen de stad ondernemen. Intusschen verheugt mij de moed uwer mannen, die het gansche leger het voorbeeld willen geven van volharding in den strijd. Ik zal hun een taak aanwijzen, hun heiligen ijver waardig: zij moeien den toren bemachtigen!'

'Den toren bemachtigen! Dat is licht gezegd, maar het middel daartoe?'

'Dat heb ik hier,' riep Olivier uit en hield hem zegevierend het bekrabbeld blad perkament onder de oogen.

De beide mannen zagen den opgetogen kruisprediker aan, als vreesden zij dat hij krankzinnig geworden was: hoe kon dat stuk perkament hun de geduchtste sterkte des vijands in handen leveren? Meester Olivier genoot een wijle met schalk tintelend oog van hun verbazing en hernam daarop:

'Luister, dan zal ik het u verklaren. Gij stemt mij toe dat allereerst de toren moet genomen worden?'

'Volmondig!'

'Welnu, wij hebben dit tevergeefs beproefd met onze slingertuigen; de steenen stuitten af op de rotsharde muren. Een kamp kunnen wij er niet om aanleggen, want hij staat midden in het water. De bezetting uithongeren gaat evenmin, want zij ontvangt gestadigen toevoer uit de stad. Ook door mijnen is de toren niet te bereiken, want die zouden wij onder het bed van den Nijl moeten graven. Er blijft ons dus maar één middel over, en dat is zelf een even hoogen en even sterken toren te bouwen.'

Met verbazing hoorden zijn beide gasten hem aan: hoe kon de anders zoo practische man met zulk een hersenschimmig plan aankomen?

'Een toren,' ging deze rustig voort, 'die naar de behoefte hooger of lager gemaakt en, op het water drijvende, tot vlak voor het bolwerk der Saracenen kan gebracht worden.'

En nu legde hij hun, met de teekening in de hand uit, hoe hij twee van de zwaarste schepen met kabels aan elkander wilde laten vastsjorren; dwars over de voor- en achterkasteelen heen moesten dan zware balken gelegd worden, die er met groote ijzeren banden in waren vast geklonken, terwijl ook de overloopen van plaats tot plaats, door de booten heen, met lange en sterke balken, op dezelfde wijze vastgeklonken, aan elkander moesten gehecht worden om het geheel vaster te houden en te beletten dat de schepen ook maar het minst van elkander konden wijken. Op die schepen moesten dan vier van de zwaarste masten geplaatst worden, die men vinden kon, met even zooveel zware raas, die zich in de dwarste van den eenen mast tot den anderen strekkende, ze omhoog in het vierkant vereenigden. Met balken, op die raas gelegd, en planken, daarop gespijkerd, moest verder een zoldering getimmerd worden, en daarop een houten kasteel gebouwd, dat aldus ver boven den Nijltoren zou uitsteken. Het dak en de zijwanden moesten met koperen platen beslagen, en verder al de deelen, die aan het vijandelijk vuur blootstonden, met versche ossen- en kemelshuiden bekleed worden. Tegen den onderkant van dat kasteel moest een groote ladder worden bevestigd, bedekt met planken op de wijze eener wipbrug met het voorste eind omhoog staande, en zoo ver over de voorstevens der schepen heenreikende dat ze tegen den toren kon worden geworpen. Onder in het gevaarte moesten lange en zeer dikke tafels aangebracht worden, die in de voorstevens onder den overloop vastgenageld, zoodanig waren ingericht, dat ze, door valpoorten vooruitgestooten, tot tegen den toren gebracht

konden worden om tot brug te dienen voor de ondermijners, die, terwijl hun makkers den toren van boven aanvielen, beneden een bres in het muurwerk zouden pogen te hakken.

Met de geestdrift van een uitvinder[1)] beschreef de kruisprediker zijn belangstellenden hoorders het vernuftig uitgedachte oorlogsgevaarte tot in de kleinste bijzonderheden en verklaarde hun de inrichting, waardoor het topkasteel naar believen hooger of lager gesteld kon worden. Naarmate het ingewikkelde plan den graaf en Okko duidelijk werd, steeg hun belangstelling tot opgetogen bewondering, en hun eenig bezwaar was, hoe zulk een ontzaglijk gevaarte in het kamp kon vervaardigd worden.

'De timmerlieden, die de *Santa Maria* zoo wel uitrustten, dat zij den ganschen dag den regen van steenen, pijlen en Grieksch vuur doorstond,' hernam Olivier, 'zijn ook wel in staat, dezen toren te timmeren. Ik zelf belast mij met de leiding van den arbeid.'

'Maar de kosten?' bracht graaf Adolf nog in het midden, 'ik reken dat er wel tweeduizend marken aan hout en arbeidsloon zullen heengaan.'

'Die moeten uit aalmoezen gevonden worden,' hernam Olivier, 'morgen reeds denk ik een inzameling te houden door het geheele kamp.'

'Neen,' riep Okko Garvema met trots, 'laat ons Friezen en Hollanders alleen de eer, dit krijgsgevaar te te bekostigen, waarmee wij den toren zullen bemachtigen en het gansche kruisleger den toegang tot Damiate openen. Ziehier mijn aandeel,' voegde hij er bij en zich de volle goudbeurs uit den gordel rukkende, wierp hij ze rinkelend op de tafel. Graaf Adolf van den Berg volgde zijn voorbeeld.

'Dank, dank, edele mannen,' riep Olivier uit, 'zoo zal het volk uit de Lage Landen al de natiën van Kerstenrijk in edelmoedigheid en ijver voor de eere des kruises beschamen!'

De verwachting, door den kruisprediker van zijn geliefde Friezen en Hollanders gekoesterd, ging schitterend in vervulling; met opgetogen geestdrift werd zijn plan in hun kamp vernomen, en terwijl de timmerlieden uittogen om in het naaste woud de zwaarste stammen en hoogste masten uit te zoeken, om te kappen en aan te voeren, regende het aalmoezen in de hand van Olivier; van den aanzienlijkste tot den geringste offerde ieder naar zijn vermogen; allen stelden er een eer in, hetzij in geld, hetzij in arbeid bij te dragen tot den bouw van het krijgstuig, dat tot eeuwige glorie der Nederlandsche natie den val van het machtige Damiate moest bewerken. Zij duldden niet dat de overige kruisvaarders deel zouden hebben in de roemrijke onderneming, en de vrome kruisprediker begon reeds het hoofd te schudden over deze edelmoedige beweging, die hij aanvankelijk met vreugde had begroet. Hij vreesde dat de duivel van den hoogmoed zich mengde in deze offervaardigheid ter eere van Christus, en gedachtig aan het woord dat God de hoovaardigen weerstaat en de trotschen vernedert, besloot hij, ondanks den wensch der Nederlanders, ook de andere natiën uit te noodigen tot deelneming aan het groote werk, opdat niet één volk zich daarvan de eer zou toekennen en aldus den toorn des Allerhoogsten over de onderneming aftrekken.

Toen na maandenlangen arbeid eindelijk het trotsche gevaarte zich geheel voltooid op de beide schepen verhief, ging hij de hoofden van het kruisleger uitnoodigen, het te komen bezichtigen. De koning, de hertog Leopold van Oostenrijk, de grootmeesters der ridderorden, al de vorsten en prelaten kwamen den toren in oogenschouw nemen, van onder tot boven met de mannen bezet, die hem moesten bedienen. De uitvinder liet eerst de valbruggen in de onderste verdieping werken; daarna liet hij de groote stormladder vooruitbrengen, en toen hij eindelijk het topkasteel, met zijn koperen bekleeding schitterend in de zon blinkend, bij de dertig

1) Zedig verzwijgt Olivier in zijn *Historia Dam[i]atina*, dat hij de uitvinder van het oorlogsgevaarte is, maar wij weten het van een ooggetuige, den bisschop van Acco, Jacobus de Vitriaco, aan wien bovenstaande beschrijving, de uitvoerigste die tot ons is gekomen, is ontleend.

voet liet omhoogbrengen,[1)] staarden de toeschouwers in stomme verbazing dit wonder aan.

Nederig verzocht daarop de uitvinder aan de hoofden, of er naar hun meening, hetzij met geld, hetzij door menschelijk vernuft nog eenige verbetering in zijn arbeid kon aangebracht worden; maar allen verklaarden eenparig, dat zij nooit een zoo voortreffelijk houten oorlogsgevaarte op het water hadden gezien en meenden, dat aangezien de brug tusschen den Nijltoren en de stad middelerwijl door het schutgevaarte der Christenen was vernield, het nieuwe oorlogsgevaarte ten spoedigste tegen den vijand gericht moest worden.

Toen sprak meester Olivier:

'Edele vorsten en ridders, hoofden van het leger des Heeren, zooals gij ziet, is dit oorlogsgevaarte, onder Gods zegen, alleen door den arbeid en de offers van het volk uit de Lage Landen tot stand gekomen; ook tellen wij mannen genoeg om het te bedienen en de stormtuigen te doen werken, maar opdat wij niet alleen ons de eere der onderneming mogen toeëigenen, die enkel ter eere Gods strekken moet, zoo verzoek ik u, uit elke natie een aantal strijdbare mannen aan te wijzen om met ons den roem van den strijd en de overwinning te deelen. En opdat alle ijdelheid uit ons hart worde weggenomen, zoo laat ons gezamenlijk in vrome bedevaart optrekken naar het Heilig Kruis, om den zegen des Hemels op onzen arbeid en onze wapenen af te smeeken.'

En aldus werd onder algemeene goedkeuring besloten.

(*Wordt vervolgd*).

De kalief en de sprinkhanen.
Een Oostersch sprookje.

Er was eens een kalief, die zich zijn leven lang graag geschiedenissen liet verhalen, wat, zooals men weet, een liefhebberij van veel kaliefen moet geweest zijn. Aan dit genoegen besteedde hij al zijn tijd, maar nog nooit was hij er ten volle van verzadigd. De hovelingen gaven zich alle mogelijke moeite om hem tevreden te stellen, maar tevergeefs. Hoe meer hij er hoorde, hoe meer hij er wilde hooren. Ten slotte liet hij in het heele land bekend maken, dat de man, die hem een altijddurende geschiedenis zou weten te verhalen, de prinses, zijn eenige dochter, tot gemalin, en daarenboven zijn heele rijk als erfgenaam zou krijgen. Vermat zich echter iemand met een geschiedenis af te komen, die ooit een einde zou hebben, dan zou hij zonder genade of barmhartigheid een kopje kleiner gemaakt worden.

Een mooie prinses en een uitgestrekt rijk zijn een prijs, die niet te versmaden is. Tal van candidaten boden zich dan ook aan, waarvan sommigen vreeselijk lange geschiedenissen wisten te verhalen. Eenige duurden een week, andere een maand, nog andere zelfs zes maanden. Men kan zich gemakkelijk voorstellen, dat de arme drommels hun geschiedenissen zoo lang als maar eenigzins mogelijk was, rekten, uitdijden en uitplozen, maar al hun bemoeiingen waren ijdel, vroeg of laat moesten zij toch aan een einde komen, en zoo werd de een voor, de andere na, een prooi van de bijl des scherprechters.

Eindelijk meldde zich een man aan, die beweerde, den kalief een geschiedenis te kunnen verhalen, die nooit een einde had, indien het Zijne Majesteit maar behaagde, een proef met hem te nemen.

Men hield hem het gevaarlijke van zijn onderneming voor oogen: men zei hem, hoeveel edele mannen reeds een poging hadden beproefd, maar het zonder uitzondering met hun hoofd hadden moeten bekoopen. De vreemdeling echter liet zich hierdoor niet in het minst uit het veld slaan, maar verlangde tot den kalief gevoerd te worden. Hij toonde een

1) In de *Olde Friesche cronike* leest men: Of hi (de toren) hem niet ware hoech genoech, So mochten se hem verheven na hare behoef, XX oder XXX cubiten, na horen pas.

man te zijn van zeer rustige en koudbloedige natuur, en nadat al het noodzakelijke stipt was vastgesteld - de hoeveelheid en hoedanigheid van zijn spijzen en dranken, de duur van zijn rust, zijn slaaptijd, en wat verder tot de nooddruft van het leven behoort - begon hij in dezer voege zijn geschiedenis:

'Verheven beheerscher der geloovigen! Mogen uwe dagen zoo talrijk zijn als de zandkorrels aan het strand der zee!

Er leefde eens een koning, wiens dwingelandij en hebzucht zonder weerga waren. Zijne rijkdommen waren onmetelijk, maar om ze nog te vermeerderen, liet hij al het graan uit zijn geheele rijk in een pakhuis opstapelen, dat zoo groot en hoog was als een berg, en dat hij zelf tot dit doel door zijn werklieden had laten bouwen.

Jaar in, jaar uit beroofde hij op deze wijze zijn arme onderdanen, totdat de schuur tot aan den nok van het dak gevuld was. Daarop liet hij deuren en ramen dichtmetselen, zoodat het pakhuis van alle kanten dicht en veilig gesloten was. Door den wil Gods echter hadden de werklieden bij vergissing heel boven aan het dak een haast onmerkbaar gaatje opengelaten. Nu gebeurde het dat een zwerm sprinkhanen in de buurt kwam; zij kregen lucht van het graan in het pakhuis en zouden er zich graag te goed aan gedaan hebben. De opening in het dak was echter zoo klein, dat er altijd maar een sprinkhaan te gelijk door kon. Een sprinkhaan kroop dus door het gat en sleepte een graankorrel mee naar buiten; daarna kwam weer een sprinkhaan en nam weer een graankorrel mee; daarna kwam weer een sprinkhaan en sleepte eveneens een graankorrel mee; vervolgens kwam weer een sprinkhaan en nam eveneens en korrel mee; nu kroop er weer een sprinkhaan door en sleepte op zijn beurt een graankorrel mee; toen kwam weer een sprinkhaan, die eveneens een graankorrel meenam; daarna kroop weer een sprinkhaan door het gat en sleepte ook een graankorrel mee....'

Op deze wijze ging hij van den morgen tot den avond door - de maaltijden en andere vastgestelde uren uitgezonderd - omstreeks een maand aan een stuk. Toen werd eindelijk de kalief, die in den grond een zeer geduldig en zachtzinnig man was, de tallooze sprinkhanen toch ben. Hij viel daarom den verteller in de rede en zei:

'Hoor eens vriend, van de sprinkhanen hebben we toch rijkelijk genoeg; wij zullen nu maar aannemen, dat ze zooveel graankorrels genomen hebben als ze noodig hadden, en gij kunt mij nu verhalen wat er verder gebeurde.'

Hierop antwoorde de verhaler met eene diepe buiging:

Verheven beheerscher der geloovigen! Moge uw baard langer worden dan mijne ware geschiedenis. Het is mij onmogelijk u te verhalen, wat er verder gebeurde, indien ik u niet vertel wat daaraan voorafging!'

Hierop ging hij verder: 'Toen kwam er weer een sprinkhaan en sleepte een graankorrel mee; daarna kwam er weer een sprinkhaan en nam ook een graankorel weg; daarna kroop er weer een sprinkhaan door en nam eveneens een graankorrel weg....'

De kalief luisterde nog zes volle maanden met onuitputtelijk geduld naar het verhaal, toen viel hij echter den man nogmaals in de rede:

'Vriend!' riep hij uit, 'nu kan ik uwe sprinkhanen niet langer uitstaan. Wanneer denkt ge dat ze met het graan klaar zullen zijn!'

De man antwoordde: 'Licht van het heelal, wie kan dat weten? Op het tijdstip waartoe ik met mijne geschiedenis gekomen ben, hebben de sprinkhanen nog maar een kleine ruimte leeg gemaakt, ongeveer een kubieke voet; de zon is echter nog verduisterd door het ontzaglijk aantal sprinkhanen. Dat Zijne Majesteit nog wat geduld hebbe; in verloopvan tijd zullen wij ongetwijfeld met hen klaar komen!'

Door deze woorden schepte de kalief weer nieuwen moed, zoodat hij een jaar lang weer geduldig luisterde, terwijl de verhaler voortging: 'Daarna kwam weer een

sprinkhaan en nam weer een graankorrel mee; daarna kroop er weer een sprinkhaan door en sleepte een graankorrel mee; daarna kwam weer een sprinkhaan, en nam eveneens een graankorrel mee....'

Ten laatste kon de arme kalief het niet langer uithouden.

'Man!' riep hij uit, 'Houd op! houd op! Meem mijn dochter, neem mijn rijk, neem alles, alles, alles! Maar laat mij niets meer van uwe sprinkhanen hooren, die God van de aarde moge verdelgen!'

De verhaler huwde nu de schoone prinses en werd door het geheele volk tot erfgenaam uitgeroepen. Niemand echter had er lust of moed toe, het vervolg van zijn verhaal te hooren, want hij hield staande, dat hij niet in staat was, het verdere verloop daarvan mede te deelen, voor en aleer hij met alle sprinkhanen had afgerekend.

De dwaze luim van den beheerscher der geloovigen werd op deze manier door het slimme plan van een wijs man te schande gemaakt.

Bij de Platen.

Naar den dokter -

Het is maar goed, dat het buiten over het algemeen gezond leven is, want bij ziekte of ongemak ziet het er dikwijls treurig uit met de geneeskundige hulp. Uren ver moet soms de dokter gehaald worden, die vaak op zijn beurt weer ver van huis is, en wee den hulpeloozen kranke, die enkel door onmiddellijken bijstand geholpen zal worden.

De beangste moeder onzer gravure bevindt zich eenigermate in dit geval. Haar kind is plotseling ziek geworden, zoo ziek dat ze zich ongerust maakt. In het gehucht woont geen dokter, het naaste dorp is een paar uren ver, en wie verzekert haar dat zij den man der wetenschap thuis en bereid zal vinden, haar onmiddellijk te volgen. Neen, dan neemt ze liever zelf het zieke wicht op en draagt het naar de stad, waar men de dokters bij dozijnen telt. Wel is het donker op het eenzame pad, wel huilt en giert de wind, maar wat vraagt de moeder daarnaar, die enkel denkt aan haar kind? Zorgvuldig heeft zij het in een doek gewikkeld om het tegen de gure avondlucht te beveiligen; zij zelve voelt daar niets van. Zij heeft zich niet eens den tijd gegund een mantel om te slaan of een doek om het hoofd te winden. Al haar gedachten zijn bij haar kind, dat in haar armen stuiptrekt en - wie weet? - bezwijkt, eer zij in de verte de lichten der stad ziet flikkeren.

Aandoenlijk tooneel, des te aangrijpender daar het uit de volle werkelijkheid van het leven genomen is.

Fischer's carton voor de vier Evangelisten. -

Munchen is rijk aan schitterende kerken, en daaronder is een der meest geliefde de *Mariahilfkirche*, door den kunstrijken koning Lodewijk I in de jaren van 1831 tot 1839 gebouwd. Uitwendig is het gebouw vrij eenvoudig; het werd door den bouwmeester Joseph Ohlmüller in baksteen opgetrokken; maar van binnen straalt het in rijke versiering. Zoo prijkt zij bij voorbeeld met kostbaar geschilderde ramen, waarvan er in dit nummer een viertal zijn afgebeeld. Zij stellen de vier Evangelisten voor naar cartons van den begaafden kunstenaar Antoon Fischer, een leerling van Heinrich Maria von Hers, bekend om zijn fijnen vormenzin en edel stijlgevoel. Het zijn majestueuze figuren, die in haar keurige uitvoering aanmerkelijk bijdragen tot opluistering van het schoone heiligdom.

Wetenswaardig Allerlei.

Een nieuwe Noordpool-expeditie. -

Heeft Afrika geruimen tijd al de aandacht en koenheid der ontdekkingsreizigers voor zich in beslag genomen, nu treedt weer de Noordpool meer op den voorgrond.

De Amerikaan Peary zoekt het noordelijk gedeelte van Groenland, de Deen Ryder wil de oostkust van dit land in kaart brengen, de Noor Nansen bereidt zich op een tocht naar de Noordpool voor. Het nieuwste plan om dit sinds eeuwen nagestreefde doel te bereiken gaat eveneens van een Noor, Ekboll uit, die van zins is, het in de lente van 1893 ten uitvoer te brengen. Hij hoopt zich bij zijn eigenaardige onderneming tot op zekere hoogte van lage winden, stroomingen en ijsversperringen onafhankelijk te maken. Nadat hij in het begin van den zomer van dat jaar op kaap Mohu aan de oostkust van Spitsbergen een depôt van levensmiddelen zal hebben opgeslagen, begeeft hij zich naar Peterman-land, het noordelijkste tot dusverre bekende deel van Frans-Josef-land.

Hij is geheel voor zijn Noordpoolreis toegerust. Vijf man met zes door honden getrokken sleden vergezellen hem. Stuit hij bij zijn tocht over het ijs op open water, wat hem op den weg naar Frans-Josef-Land, in den zomer gemakkelijk kan overkomen, dan worden binnen een paar oogenblikken de zes sleden in een groote boot gemetamorphoseerd, die naar gelang de behoefte, of met roeien of met zeilen vooruitbewogen kan worden.

Ekboll's voornaamste streven is, de grootst mogelijke snelheid van reizen te bereiken. Hij neemt daarom slechts weinig lieden, maar zeer veel honden mee, terwijl zijn mannen zich op het ijs van sneeuwschoenen bedienen. Den omweg over Peterman-Land neemt hij daarom, omdat hij het drijfijs tusschen Spitsbergen en Groenland wil ontwijken; van Peterman-Land echter slaat hij den rechten weg naar de Noordpool in. Gelukt het hem, deze te bereiken, dan keert hij over de oost- of westkust van Groenland terug, terwijl hij zijn proviand aanvult met den voorraad, dien vroegere Noordpoolvaarders aan de Lady-Franklin-baai of aan Scoresby-Sund hebben achtergelaten.

Voor het overige is men over het algemeen eenstemmig omtrent de mogelijkheid van het bereiken der Noordpool, en meent dat dit enkel nog een kwestie van tijd en geld is.

Merkwaardige echo's. -

De echo te Rosneath in de streek van Glasgow, herhaalt een kort zangstukje, zoodra het ten einde is, tien tonen lager. Een echo in de nabijheid van Rouaan herhaalt een gezang op de menigvuldigste wijze, nl. alsot de tonen nu eens naderbij kwamen en zich dan weer verwijderden, nu sterk dan zacht, zelfs met een oogenblik onderbreking, om dan weer van voren aan te beginnen. De echo aan de Loreleyrots aan den Rijn geeft een geluid zeventien maal terug, de echo op den Köningsplatz te Kassel negen maal. Te Adersbach aan het Felsenmeer in Bohemen herhaalt de echo zeven tonen driemaal achter elkaar, met telkens zwakker, maar nog steeds duidelijk hoorbaar geluid. De sterkste echo hoort men bij een onweer in de Zwitsersche Alpen. Een Italiaansche natuurvorscher verhaalt, dat hij in de streek van den Wetterhorn een man ontmoette met een elf voet langen Alpenhoorn, waarin hij uit alle macht blies. Lang zweeg de echo, maar ten slotte herhaalde ze het geheele geluid, maar een paar tonen hooger.

Het tatoueeren op de Marquesas-eilanden. -

De tatoueerders op deze eilanden vormen een eigen gilde en onder hen bevinden zich meesters, die het in dit vak tot kunstenaars hebben gebracht en daarom bij de hoofden in groot aanzien staan. Zij brengen de kunstigste teekeningen en arabesken op de huid van diegenen aan, die zich op deze gebruikelijke wijze door hen willen laten versieren. Dit geschiedt met een spitsen tand van een haai, waardoor het blauwachtige sap voor altijd in de huid wordt geprent. Dit procédé is zeer lastig wegens de pijn, die het veroorzaakt en de daarop volgende ontsteking, daar het slechts langzamerhand en over een klein gedeelte van het lichaam te gelijk kan geschieden. Soms gaan er twintig jaar over heen, voordat een opperhoofd naar den eisch getatoueerd is, maar dan gelijkt hij ook, van top tot teen met blauwe sieraden overdekt, op een wandelend tapijt. Voor het overige vereischt tatoueeren een groote vastheid van oog en zekerheid in het hanteeren van het benoodigde werktuig, want een enkele misgreep kan het heele werk van jaren en jaren onherstelbaar bederven.

De toren der wereldtentoonstelling van Chicago.

- Evenals de jongste wereldtentoonstelling van Parijs zal ook die van Chicago haar ijzeren toren hebben. Volgens de plannen door de Amerikaansche bladen medegedeeld zal de wijze van constructie veel op dien van den Eiffeltoren gelijken maar minder sierlijk zijn. Er zullen evenals bij dezen twee platformen zijn, maar rond in plaats van vierkant. De Amerikaansche pers drukt dan ook haar spijt uit, dat een zoo oorspronkelijke tentoonstelling als die van Chicago zijn moet, bedorven moet worden door de overneming van een reeds toegepast denkbeeld. Waarschijnlijk was er in denzelfden aa[r]d niets beters te vinden.

DWALEN IS MENSCHELIJK.

Wat de hoogte van den toren betreft, wel wordt gezegd dat die 341 meter of 1120 voet zal bedragen; maar vooreerst rekent men daarbij de verhevenheid van den bodem boven het Michigan-meer (omstreeks 10 meter) en ten slotte ook nog de lengte van den vlaggestok! Inderdaad zal dus de toren van Chicago maar amper 20 meter hooger zijn dan die van Parijs.

De eenige oorspronkelijkheid van dit bouwwerk zal aldus gelegen zijn in het korte tijdsbestek van uitvoering, als het ten minste, zooals gezegd wordt, binnen zes maanden voltooid moet wezen.

[Nummer 36]

LARNACA OP CYPRUS, NAAR DE SCHILDERIJ VAN H. CORRIDI.

De tocht naar Damiate. (Anno domini MCCXIX.) door J.R. van der Lans.

XVIII.

Het was Vrijdag voor het feest van den H. Bartholomeus[1] en reeds vroeg in den morgen heerschte in het kamp der kruisvaarders een levendige beweging. Allen maakten zich op om blootshoofds en barrevoets in godvruchtige processie op te trekken naar het Heilig Kruis, in een groote tot bedeplaats ingerichte tent aan het andere einde van het kamp bewaard.

De patriarch en de bisschoppen in het paarse boetgewaad, de gansche verdere geestelijkheid in de witte albe met den stool omhangen, de koning van Jerusalem, thans zonder kroon en van alle koninklijk sieraad ontdaan, al de vorsten en hoofden des legers in eenvoudigen dos, en daarachter de ontzaglijke menigte der kruisridders van alle natiën togen onder het zingen van psalmen in statigen optocht naar den oever der zee, waar zich, gelijk de Tabernakel in de legerplaats der Israëlieten, de tent verhief, die als een andere arke des verbonds het overdierbaar werktuig onzer verlossing bevatte.[2]

De groote legerstandaard van den kruistocht, in de nabijheid van het heiligdom geplant, wees met zijn wapperende banier als een wuivend uitgestrekte hand van verre den onmetelijken stoet den weg, en in dichte drommen volgden de pelgrims de aangeduide richting. Plechtig klonk over de stille vlakte het psalmgezang der priesters:

'*Quare fremuerunt gentes*, waarom hebben de natiën zich met gedruisch verzameld en hebben de volken ijdele plannen gesmeed?'

'*Astiterunt reges terrae*,' weergalmde luidde het antwoord van het duizendstemmige koor:

'De koningen der aarde zijn opgestaan en de vorsten hebben saamgezworen tegen den Heer en tegen zijn Gezalfde.'

'Hij die in de hemelen gezeten is, zal met hen lachen, en de Heer zal hen bespotten.'

'Hij zal tot hen spreken in zijn toorn, en in zijn verbolgenheid zal hij hen verschrikken.'

Aldus ging de gewijde beurtzang voort, nu eens de macht des Heeren verheffend, die al zijn vijanden zou weten te verslaan, dan weer in droeve tonen weeklagend om de vernedering van den Christus:

'*Diviserunt sibi vestimenta mea*, zij hebben mijne kleederen verdeeld en over mijn opperkleed hebben zij het lot geworpen.'

Terwijl de voorste rijen reeds den voet van den heuvel waren genaderd, waar de kruistent was opgeslagen, stroomden uit het kamp nog voortdurend nieuwe scharen toe, en reeds lagen de bisschoppen en priesters voor den ingang van het heiligdom geknield, toen de duizenden strijders van alle natiën nog voortgingen den ontzaglijken kring te vergrooten, die zich om de geestelijkheid vormde en allengs aangroeide tot

1) 24 Augustus.
2) Eigenlijk was dit maar een gedeelte van het H. Kruis. Het andere deel was in den slag van Tiberias (1187) Saladijn in handen gevallen.

een onoverzienbare menschenzee. Allen zonken ootmoedig op de knieën en richtten eerbiedig het oog naar de tent, onder wier purperen behangsels en kostbare tapijten de onschatbare reliek was verborgen. Het rijk met goud doorstikte voorhangsel werd ter zij geschoven en van uit de duistere diepte flikkerden den kruisvaarders de gele vlammen tegen, die op hooge zilveren kandelaren of in afhangende gouden lampen ter eere van het H. Kruis brandden. Daar traden de patriarch en de bisschoppen, na den paarsen mantel afgelegd te hebben, door een aantal dienende geestelijken gevolgd, het heiligdom binnen en kwamen weldra daaruit te voorschijn met het heilig Kruishout hoog in hun midden opgeheven.

'*Ecce signum crucis, in quo salus mundi pependit*,' zong de grijze patriarch met trillende stem: 'aanschouw het hout des kruises, waaraan het Heil der wereld gehangen heef[t].'

'*Venite adoremus*, komt dat wij het aanbidden,' antwoordde het machtige koor der priesters, en van heilige siddering aangegrepen, boog het gansche leger het aangezicht ter aarde, zich vernederend in het stof om Christus te aanbidden, die door zijn kruis de wereld verlost heeft. Terwijl die d[u]izenden forsche krijgers, in ootmoed op den zandigen bodem neergezonken, met uitgestrekte armen baden, dat de Heer door de kracht van zijn kruis hun de genade schenken mocht, zegerijk de vijanden van zijn heiligen naam te overwinnen, ruischte in de vrome stilte van den morgen over de tallooze gebogen hoofden heen, de gewijde lofzang:

> Crux fidelis inter omnes,
> Arbor una nobilis,
> Nulla sylva talem profert
> Fronde, flore, germine,
> Dulce lignum, dulces clavos,
> Dulce pondus sastinet.

Lang en vurig werd er gebeden, met heete tranen het stuivende zand besproeid. De gedachte aan den noodlottigen afloop der eerste bestorming, toen bijna tweehonderd van de edelste strijders ten aanschouwen van het gansche leger in de golven van den Nijl hun graf hadden gevonden, beklemde ook den dappersten de borst. Hoe zou de strijd eindigen, die heden ondernomen moest worden? Moest opnieuw het leger des Heeren, tot straf voor zijn ongerechtigheden, met schande worden teruggeslagen? Neen, dat mocht, dat kon niet zijn. Het kruis van Christus zelf was hun het onderpand der zegepraal. Hoog deed de patriarch het boven alle hoofden opheffen, dat het zegevierend zijn armen uitbreidde tegen het blauw des hemels.

'*In hoc signo vinces*, door dit teeken zult gij overwinnen!' riep de grijsaard op profetischen toon, zoodat de bezielde klank zijner bevende stem door heel het leger natrilde en op dat bezielend woord alle harten opsprongen van blijde, hoopvolle vervoering. Gewis, met dat heilig zegeteeken voor oogen, moesten ze overwinnen!

'*Vexilla regis prodeunt*. de vaan des konings wordt ontrold,' dus galmde nu het zegelied der hoop van het eene einde des legers tot het andere en, opstaande, volgden allen met bemoedigd opgeheven hoofd, het Kruis, dat hun nu werd vooruitgedragen tot aan den oever van den Nijl, opdat de aanblik van het dierbaar Hout de strijders mocht aanvuren in den heiligen kamp.

Reeds wiegelde op het water het ontzaglijke gevaarte, op meester Oliviers aanwijzingen vervaardigd, dat boven de overige vloot uitstak als een reuzentoren boven de huizen en gebouwen eener stad. En terwijl de bisschoppen en priesters met het kruis in hun midden blootshoofds en barrevoets in het zand van den oever geknield bleven, bestegen de krijgers uit de verschillende natiën, die door de hoofden des legers daartoe als de waardigsten waren uitgelezen, moedig het steil oprijzende getimmerte. Aan den dapperen hertog Leopold van Oostenrijk was het opperbevel toevertrouwd en zijn vaan wapperde weldra op den hoogsten trans. Verder was aan

elk zijn bepaalde taak aangewezen; de meest bevaren Friezen waren met het besturen van het drijvende bolwerk over het water belast; anderen hadden de zware slingertuigen te besturen, op het dek der beide schepen 'geplaatst; bij de onderste valbruggen vatten de ondermijners post, die met hun bijlen en mokers pogen moesten een bres in den muur te hakken; bij de hooger aangebrachte wipbrug of stormladder stelden zich de ridders op, die met het zwaard in de vuist den vijand over die brug moesten te lijf gaan, en in het topkasteel namen de boogschutters en slingeraars plaats om hun projectielen op den vijand te richten, terwijl anderen weer vaten azijn of zakken zand gereed hielden om het Grieksche vuur te blusschen, dat door geen andere middelen was uit te dooven.

Van onder tot boven leefde weldra de gansche kolossus, die met zijn bekleeding van ossen- en kemelshuiden, en de ontplooide zeilen als uitgespreide vlerken aan de vier masten bevestigd, een monsterachtig beest geleek, dreigend den met koper genelmden kop in de lucht stekend.

De *Santa Maria* van Okko Garvema, behoorlijk van de geleden averij hersteld en met nieuwe verschansingen versterkt, zou vooruit den Nijl opzeilen om den bestuurders van den toren den weg te wijzen tusschen de ondiepten en zandplaten door, verraderlijk verscholen onder den sterk gezwollen vloed. De jonge edeling stond naast den gezagvoerder op het dek en wenkte dezen het anker te lichten. Met luchtigen zwier zette het welgebouwde vaartuig zich in beweging, en langzaam met zware schommelingen volgde het ontzaglijke gevaarte.

In ademlooze spanning zag het gansche kruisleger, in dichte rijen aan den oever geschaard, of op de schepen geklauterd, die aan den kant lagen vastgemeerd, het trotsche schouwspel aan, en onophoudelijk rees, in de plechtige stilte, uit de blanke schaar der priesters de roerende smeekzang ten hemel. Naarmate de drijvende toren met zijn wijd uitgespannen zeilen over de fel bewogen watervlakte voortschoof, volgde de geestelijkheid, aan de rechterhand der strijders, hen in processie langs den oever, om den bijstand van den God der heirscharen voor zijn kampioenen tegen de vijanden van zijn heiligen naam af te smeeken Het overige leger beklom de hoogten langs de stroom, om van verre den strijd te kunnen gadeslaan, die in aller naam door de keurbende van hertog Leopold zou geleverd worden.

Reeds klonk van verre het strijdgehuil der Saracenen, die op het psalmgezang der priesters met smaadkreten en verwenschingen antwoordden, en nauwelijks was de *Santa Maria* in het bereik van hun geschut gekomen, of ze werd overstelpt met een hagelbui van pijlen en steenbrokken, die op de houten beschuttingen neerkletterden en het kantelende vaartuig in den grond dreigden te boren. Toch zeilde het moedig voort, ondanks den kracht van den stroom, die woedend tegen den boeg opstoof, en wees den weg aan het gevaarte, dat zwoegend volgde, zuchtend en krakend onder het geweld van golven en wind. Er was bepaald, dat het zou trachten te ankeren tusschen den toren en de stad, maar zijn reusachtige zwaarte maakte dit onmogelijk en zoo wendde het zich naar de voorzijde des torens, waar deze op de zee uitzag. In dichte vlagen regende het steenen en werpschichten zoo uit den Nijltoren als van de overige torens der stad, waarop vijf groote slingertuigen geplaatst stonden, die als de kraters van een vulkaan hun vervaarlijke projectielen op de belegeraars braakten.

Rustig boegseerden dezen, terwijl ze hun geschut lieten werken, de logge stellage tot vlak onder den toren. Aan zware kabels werden aan vier zijden de ankers afgelaten, die hun scherpe ijzeren weerhaken als klauwen in de bedding van den Nijl sloegen en aldus het kasteel als een vasten burcht aan den bodern vastklonken. Nu was er geen wijken meer mogelijk: overwinnen of sterven was de eenige leus dier strijders, wien het lot van het gansche leger in handen gegeven was. Maar zij verlangden ook niets anders dan de zege of den dood. Onder duizenden hunner gezellen uitgelezen voor de roemrijke onderneming, voelden de krijgers van hertog Leopold de borst zwellen van edelen, heiligen

trots. Op het hooge getimmerte, in het gezicht eener heele stad en ten aanschouwen van een groot leger, stonden zij als op een tooneel van glorie, waar de oogen der gansche wereld op hen waren gericht. Zij waren de uitverkoren kampioenen der Christenheid, voor wie het gebed der gezamenlijke Kerk omhoog rees, hier vertegenwoordigd in de bisschoppen en priesters uit alle natiën, met den patriarch van Jerusalem in hun midden, die, gelijk Josue eenmaal de handen hield opgeheven voor het strijdende volk Gods, het hout des Kruises voor hen hield opgericht als een onderpand der zegepraal.

Van onder tot boven maakten de krijgers op den houten toren zich tot de bestorming gereed, maar terwijl zij druk bezig waren om de onderste valbruggen naar voren te brengen en de groote stormladder los te maken, bemerkten zij niet hoe twee Saracenen met bloote kromzwaarden te water sprongen om de kabels door te kappen, waaraan het waterkasteel voor anker lag, en het aldus aan het woeste spel der onstuimige golven prijs te geven.

Intijds werd de toeleg nog opgemerkt door Jaricho, die aan een der groote slingertuigen op het dek geplaatst was. Driftig greep hij een scherp zwaard, stortte zich in het water, dook als een eend en verdween in de diepte. Onder de heftig bewogen oppervlakte werd een kamp op leven en dood gestreden van één man tegen twee; de golven kleurden zich met een bloedig rood, maar weldra kwam Jaricho alleen zegevierend boven; hij had beide Muzelmannen verslagen en daardoor een schrikkelijk gevaar afgewend. Onder luid gejuich zijner wapenmakkers klauterde hij weer naar zijn plaats op het dek en liet rustig weder zijn slingertuig werken.[1)]

Intusschen waren de onderste valbruggen vooruitgeschoven en, met hun houweelen en mokers gewapend, liepen de ondermijners er over om een bres te hakken in den ijzerharden torenmuur. Ook de groote stormladder, die als een opbaalbrug omhoog stond, was neergelaten, maar reikte niet tot aan den toren. Een breede klove scheidde de bespringers, die met het schild aan den arm en het zwaard in de vuist langs de zwiepende brug vooruitstormden, nog van den vijand, en wie den vervaarlijken sprong mocht gewaagd hebben, zou zich onfeilbaar in de pieken der Saracenen hebben gestort of, door hun schilden afgestooten, aan den voet des torens in de diepte zijn neergeploft. Toch hieuwen de kruisvaarders met hun lange tweehandszwaarden zoo geweldig op de Muzelmannen in, dat de een na den ander met bebloeden kop bij den muur neertuimelde.

Als een ontzettende donderbui teisterde intusschen het vijandelijk geschut den houten burcht; heele lawinen van steenen bonsden op het gevaarte neer, dat met zijn krakende gebinten onder die herhaalde schokken schommelde. Maar ook de werptuigen der Christenen slingerden hun projectielen naar den toren en de stad, en een welgemikte steenworp trof zoo fel het grootste van de vijf schutgevaarten des vijands, dat het met daverend gedruisch naar beneden stortte.

Tusschen de donderslagen van het geschut en de hageljacht der snorrende pijlen flitsten de bliksemstralen van het Grieksche vuur, dat door middel van lange koperen buizen op de belegeraars geworpen, in vlammende bogen de lucht doorkliefde en sissend het vochtig gehouden houtwerk aa[n]tastte. Honderd handen waren gestadig van onder tot boven bezig om met zand of azijn de vlammen te blusschen die balken en planken blaakten, de kleeren der strijders schroeiden en door walm of rook hun het gezicht benevelden.

Den ganschen dag woedde de kamp voort; de avond viel, maar de verwoede strijders wisten van geen rusten. De nacht daalde neer, maar bij den rossen gloed der vlammen hield ook in de duisternis de vreeselijke worsteling aan. De morgen gloorde en vond de krijgers nog onvermoeid de wapenen zwaaiend. Als dronken

1) Deze bijzonderheid staat geboekt in de *Gesta Fresonum.*

van strijdlust, voelden zij vermoeienis noch uitputting, brandwonden noch bloedverlies. Zij zouden de wapenen niet laten zinken voor de overwinning bevochten was, tenzij de dood ze hun uit de handen rukte.

Kon het den vijand gelukken, de groote valbrug in brand te steken en dus den kruisvaarders den toegang tot den toren af te snijden, dan was hun grootste kracht gebroken. Daarom poogden de Muzelmannen door middel van lange spiesen het vooreinde der stormladder met olie te besmeren, opdat het te lichter mocht vlam vatten. En terwijl de voorste christen strijders, op dien verraderlijken toeleg niet bedacht, met hun zwaarden rondhieuwen, dat elke slag een aantal Saracenen neersabelde, zagen zij zich opeens door een laaien vuurgloed omringd. Het voorste gedeelte der brug stond in brand; rook en vlammen zengden hun voeten, verblindden hun de oogen en sneden hun den adem af.

Daar kwamen hun makkers van uit den toren ter hulp toegeschoten om het vuur te blusschen; helaas, onder den aandrang van zooveel zwaargewapende mannen boog de lichte brug door, het heele gevaarte helde over zij, als zou het tegen den steenen toren vallen, en de banierdager, die met de vaan van hertog Leopold op de spits gereed stond om op het vijandelijk bolwerk over te springen en er zijns meesters standaard te planten, stortte met een angstschreeuw in de diepte van den Nijl. In zijn val ontrukten de Saracenen hem zijn banier en hieven ze met woeste juichkreten zegevierend omhoog, als hielden zij zich reeds zeker van de overwinning.

Maar terwijl van den toren en de stad de daverende zegeroep opging en de Christenen in hun wankelend gevaarte sidderden, klonk hun van den oever het klagend smeekgezang der priesters in de ooren, die bij den aanblik van het dreigende gevaar, het heilig Kruishout omhoog heffend, met luid geween de hulp des Heeren inriepen voor zijn veege strijders.

'Lieve Heer Jesus Christus,' bad de patriarch met luider stem, 'gij wildet om ons geboren en gekruisigd worden, zie uw bedroefd volk aan en ontferm u onzer; geef ons de overwinning op onze vijanden, opdat wij niet van hier gaan met groote schande en voor altijd onzen vijanden ten spot worden.'[1)]

De toeschouwers op de hoogten langs de rivier wierpen zich sidderend met het aangezicht ter aarde en heel de omtrek weergalmde van de zieldoorvlijmende jammerklachten, die de wolken doorborend, den Hemel om ontferming smeekten.

En de tranen der geloovigen bluschten de vlammen uit, *extinxerunt ignem fidelium lacrymae*, verhaalt Olivier met verheven eenvoud in zijn kort en kernachtig kroniekverslag. De brand werd uitgedoofd, de waggelende toren herstelde zich schommelend in het evenwicht. Nog helde hij een weinig over zij, maar dat versmalde de kloof, die de Christenen van den vijand scheidde. Zonder dezen den tijd te geven, een nieuwe poging tegen het gevaarte te doen, hienwen zij met vernieuwde woede op hem in. Hem met de eene hand afstootend met het schild, zwaaiden zij met de andere hun zwaarden, heirbijlen en strijdknotsen of boorden de Saracenen hun pieken en werpschichten in het ingewand. Daar deinsde eindelijk de vijand af.

'God wil het!' kreet de eerste der christen strijders en waagde den koenen sprong over de duizelingwekkende diepte naar het bolwerk des vijands. Het was een jonge Luikenaar, die zich aldus met forschen zwaai ter hoogte van acht voet 1) midden onder de Saraceensche strijders wierp.

'Dat mogen we ons niet laten afwinnen,' bromde tusschen de tanden een jonge Fries, die hem het naaste stond, en den ijzeren vlegel rondzwaaiend, maakte ook Hajo van Wolvega den vervaarlijken salto mortale[2)]. Nu volgden er meer; door den onstuimigen aandrang naar het vooreinde der brug helde de toren zoodanig over, dat de kruisvaarders bij twintigen op den vijandelijken burcht konden overspringen.

1) D[i]t gebed staat opgeteekend in de *Gesta Fresonum.*
2) Aldus volgens de *Gesta Fresonum.* De *Qlde Friesche cronike* heeft:
Die toerne waren achte vote van malcanderen
Dat se sprongen uut deme enen in den anderen

Als razende Rolands sloegen zij er onder de wijkende Saracenen rond en met zijn rinkelenden vlegel beukte Hajo hun de koppen te pletter. Dicht als hagel vielen zijn slagen in het rond en de trans des torens lag met de bebloede lijken der Muzelmannen bezaaid als een dorschvloer met het platgeslagen stroo.

Toch hielden de Saracenen nog stand; met den vaandrig, die de gele vaan des sultans hield omhooggeheven, aan de spits poogden zij, met de kracht der vertwijfeling, de Christenen terng te dringen en ruggelings in den Nijl te drijven. Maar Hajo sprong als een leeuw midden in hun gelederen, en met den vlegel in de eene hand den vaandrig neerslaande, rukte hij hem met de andere de banier uit de hand, die hij hoog boven de hoofden uit in de lucht liet fladderen.

'Victorie! victorie!' juichten de Christenen.

'*Te Deum laudamus*,' galmde het danklied van de priesterschaar aan den oever en al de omringende hoogten daverden van gejubel.

Maar nog was de overwinning niet voltooid. Wel hadden de Saracenen zich in het binnenste van hun toren teruggetrokken, doch ze hadden de zoldering boven hun hoofd in brand gestoken en de uitslaande vlammen kronkelden zich als schuifelende, sissende slangen om de beenen der kruisvaarders, die den bodem onder hun voeten voelden branden, terwijl rook en walm hen verblindden en verstikten. Verschrikt drongen zij naar de valbrug terug, die met haar uiteengerukte balken hun maar ternauwernood een veiligen aftocht bood, en namen de wijk naar hun toren.

In het ondergedeelte woedde daar de strijd nog voort; op de uitgezette valbruggen waren de ondermijners met hun mokers en houweelen onvermoeid bezig een bres te hakken in den zwaren muur. Maar op de ijzerharde steenen ketsten hun breektuigen af als bijensteken op een stalen pantser. Een hunner valbruggen was onder het geweld der worsteling van den houten toren losgerukt en in den Nijl gestort, zoodat de strijders er maar met moeite het leven konden afbrengen. Ten slotte mocht het hun gelukken, met hamerslagen een kleine deur in te stooten, en ofschoon de Saracenen daarachter nog wanhopigen tegenstand boden, ten slotte moesten zij den kamp opgeven.

Van boven bedreigd door de vlammen, die zij zelf aangestoken hadden, en van onderen door de kruisvaarders bestookt, was er voor hen geen uitzicht op redding. Hun aanvoerder vertoonde de witte vlag en gaf zich met zijn medestanders, honderd twaalf in getal, aan hertog Leopold van Oostenrijk over. Het was al wat er overgebleven was van de driehonderd man, die aanvankelijk den toren verdedigden. Al de anderen waren gevallen onder de wapenen der Christenen of hadden in de golven van den Nijl aan den voet hunner sterkte hun graf gevonden.

Verscheidenen, die in de duisternis van den nacht in wanhoop uit de vensters waren gesprongen, in de hoop zich al zwemmende te redden, waren op hun vlucht achterhaald en als honden in het water doodgeslagen. Van den kant der kruisvaarders was geen enkel man gevallen, en ook hun stormgevaarte had betrekkelijk weinig schade geleden. Wel was de groote stormladder voor een deel uit elkaar gerukt en de bekleeding van huiden door het vuur beschadigd, terwijl een der onderste valbruggen verloren was gegaan, maar de toren stond nog in zijn geheel overeind en het houten topkasteel, waarin de slingertuigen geplaatst stonden, was ongeschonden.

Van des Vrijdags negen tot des Zaterdags tien uren had de strijd geduurd; doch nu konden de uitgeputte strijders het zweet van het voorhoofd vegen en zich verheugen in de zegepraal. Alvorens de ankers te lichten en met het hooge getimmerte den terugtocht te aanvaarden, verzuimden de krijgers niet, de keten weg te nernen, die tusschen den toren

Ter eere van den H. Jozef.

U, Jozef, moet het heir der hemelingen roemen,
U prijzen 't jublend koorvan wie zich Christnen noemen,
   U, die in deugden rijk, door 't zuiverst echtverbond
      De Moedermaagd ter zijde stond.

Den pasgeboren Heer sluit gij in de open armen,
Gij blijft Hem, als Hij vlucht, in 't verre Egypt bescherrnen,
   In Salem zoekt gij 't droef verloren godlijk Kind,
      En juicht als gij het wedervindt.

Een zalig sterven slechts wijdt andren aan de glorie
En voert hen met den palm ter eeuwige victorie,
   Maar gij, den hemeling gelijk, door 't zaligst lot,
      Geniet op aarde reeds uw God.

Wil, o drieëenig God, genadig ons verhooren,
Voer ons, om Jozefs deugd, in 't rijk der Englenkoren,
Opdat we er eenmaal 't lied der blijde dankbaarheid
Doen rijzen voor Uw majesteit.

Kerklied *Te Joseph celebrent.*

DIANA OF CHRISTUS?

en den oever gespannen, den Nijl afsloot.[1] Van nu af was dus de toegang tot de stad geopend en kon de heele vloot tot voor de muren komen.

De gansche Nijloever weergalmde van gejubel, toen de houten toren, door de *Santa Maria* voorafgegaan, lustig den stroom kwam afgevaren naar het kamp. Zegevierend wuifden de overwinnaars hun makkers tegen, die hen met eindelooze juichkreten aan den wal begroetten. Hertog Leopold, de held van dezen dag, deed aan den opperbevelhebber, den koning, de vorsten en prelaten, met opgetogen belangstelling in het rond geschaard, verslag omtrent de bijzonderheden van het gevecht, toonde hun de meegebrachte krijgsgevangenen, die ontwapend, uitgeput en moedeloos, zich ternauwernood konden staande houden, en stelde hun de mannen voor, die zich boven allen door hun moed hadden onderscheiden en het meest tot de overwinning hadden bijgedragen: Jaricho, die het wegkappen der ankers had verijdeld, den jongen Luikenaar, die het eerst op den toren gesprongen was, Hajo van Wolvega, die de gele vaan van den soudaan bemachtigd had, Okko Garvema die met zijn schip het gevaarte den weg had gewezen en met zijn boogschutters en slingeraars voortdurend de belegeraars had bijgestaan.

Maar bovenal roemde hij de voortreffelijkheid van het krijgsgevaarte, door meester Olivier uitgedacht, op zijn aanwijzing vervaardigd en bekostigd door de Friezen, die zich ook het wakkerste getoond hadden om het tegen den vijand te richten. De koning en de vorsten drukten den kruisprediker erkentelijk en eerbiedig de hand; de grijze patriarch omhelsde hem in vervoering; het gansche leger juichte den bezielden geestelijken aanvoerder toe, wiens schrandere ijver alleen raad had weten te schaffen, toen allen moedeloos de handen in den schoot lieten zinken.

Maar de vrome man wees alle lofuitingen nederig van de hand.

‘Hij die wijs van harte is en sterk door zijn kracht,’ sprak hij plechtig, ‘Hij die de trotschen oordeelt en de nederigen verheft, Hij enkel moet verheerlijkt worden om het beleg van Damiate.’[2]

(*Wordt vervolgd.*)

Troost in eenzaamheid.

Met haar zwaarbeladen manden aan den arm, maar toch altijd met een opgeruimd gezicht zwerft de wakkere groenvrouw dag aan dag, weer of geen weer, bij zonnegloed en winterkou, langs de straten. Waar ze komt daar krijgt ze een vriendelijk woord, en menige huismoeder presenteert haar 's winters een warm kopje koffie en koopt haar gauw den laatsten kool af, schoon ze er eigenlijk geen behoefte aan heeft.

Vrouw Ernst heet ze, maar ieder noemt haar vrouw Vroolijk, want ieder in de buurt kent haar. Tegen den middag, als andere groenvrouwen nog met haar overschotje rondventen, zijn haar manden al lang leeg en is zij tot het laatste bosje soepgroente uitverkocht.

Dan gaat vrouw Ernst vergenoegd naar haar eigen kraakhelder keukentje en kookt den pot voor haar drie kindertjes, die tegen dien tijd zoo hongerig als jonge wolven uit de school komen.

1) De ooggetuige Jacobus de Vitriaco, bisschop van Acco schrijft: ‘Quant les Crestiens orent pris cele tor, si la garnirent et *brisierent la chaene.*’ De keten werd dus niet doorgezeild, zooals de overlevering wil, en daar ook Olivier hier in het geheel geen melding van maakt, mag men het gerust als een sprookje beschouwen.
2) Eigen woorden van Olivier in zijn *Historia Damiatina.*

Bij alle menschen is vrouw Ernst welkom, maar niet bij mevrouw Wolfram, de weduwe van den scheepskapitein in de Bergstraat. Die heeft haar nog nooit een goed woord gegund zoolang zij ze kent, en dat zal toch wel een jaar of tien zijn. Maar dat is nu eenmaal niet anders! Wie in de heele buurt had mevrouw Wolfram ooit zien lachen of een vriendelijk woord van haar gehoord! Dit kon zelfs haar eigen schoonmaakster zich niet herinneren, schoon zij dagelijks een paar keeren bij haar aan huis was om het grove werk te doen.

Vroeger was zij heel anders geweest. Maar het harde, wreede lot heeft haar gemaakt tot wat ze nu is: een eenzelvige, verbitterde oude vrouw. Haar man en haar beide hoopvolle, kloeke zonen stierven kort na elkander. Het laatste wat haar leven nog vervroolijkte, wat haar troost en zonneschijn was geweest, was haar kleindochtertje, het eenig kind van haar oudste.

En ook dit werd door de zwarte mannen met hun plichtmatig ernstige, maar toch onverschillige gezichten op zekeren dag in een klein kistje de deur uitgedragen, gelijk zij te voren de groote kisten van vader en grootvader weggehaald hadden.

De groenvrouw zucht, als haar dat alles weer te binnen schiet; zij heeft toch in de ziel medelijden met de oude, hardvochtige vrouw, die in de heele buurt gevreesd is. En voor al het geld van de wereld zou de arme vrouw niet met de welgestelde kapiteinsweduwe geruild hebben. Zij schudt het hoofd, als wilde zij al die treurige gedachten verdrijven en trekt dan dapper aan de huisbel.

Mevrouw Wolfram komt, zooals iederen morgen voor in haar zwarte japon, met het zwart kanten doekje over de witte haren en met den kouden somberen blik in haar grijze oogen.

Wat op dezen zonnigen Meidag de glundere groenvrouw bezielt, dat zij opeens bukt en een ruikertje bloemen uit haar mand te voorschijn haalt!

‘Daar mevrouw, neem u ook een paar bloemen,’ zegt ze trouwhartig en houdt haar de witte crocussen voor.

Maar de oude vrouw ziet haar zoo koel, zoo afwijzend aan, dat zij de hand met het ruikertje laat zinken.

‘Dank je wel, ik geef niet om bloemen,’ spreekt de koude, kalme stem.

‘Maar het wordt immers zomer,’ brengt de goedhartige ziel daartegen in en draait het versmade ruikertje verlegen tusschen de vingers.

‘Voor mij komt er geen zomer.’

‘Heb je dan niets geen pleizier meer in je leven?’ vraagt de jonge vrouw zacht.

‘Neen!’ luidt het norsche bescheid.

Mevrouw Wolfram pakt hetgeen ze gekocht heeft bij elkaar en gaat in huis terug. Maar het achter haar gemompelde ‘arme ziel!’ heeft ze toch nog verstaan.

Op den drempel keert zij zich om en zegt kortaf:

‘Je hoeft mij niet te beklagen; ik kan best leven.’

Dan slaat zij de huisdeur dicht, dat het zoo davert.

Buiten neemt de vroolijke groenvrouw haar zware manden weer op en schudt bedenkelijk het hoofd.

‘Er is toch nog andere armoe dan dat je niets hebt om van te leven,’ zegt ze bij zich zelve en gaat verder.

Als mevrouw Wolfram haar keuken binnentreedt, slaat juist de wandklok met trillende slagen tien uur.

‘Zoo, al tien uur!’ mompelt de oude vrouw, grijpt haastig naar een sleutel en klautert de trap op; zij gaat de deuren voorbij van de huurders, die haar bovenverdieping bewonen, ook de zolderkamertjes, waar haar kisten met linnen- en beddegoed staan, en klimt tot boven op de vliering.

Sinds jaar en dag is dit klimmen naar den zolder prompt om tien uur haar eenige uitspanning, het eenig genoegen in haar somber leven geweest, als dat ten minste een genoegen heeten mag. Lang, heel lang geleden, toen haar kleine meisje nog leefde, heeft ze op een keer ontdekt, dat men uit een der dakvensters op de

speelplaats van de school in de Groenstraat kon zien; sinds is ze bijna dagelijks naar boven geklommen om het spel der kinderen gade te slaan.

Voor jaren heeft haar klein dochtertje daar meegespeeld: toen kwamen er weken en maanden, dat de plaats aan het dakvenster leeg bleef. Maar eindelijk blikte het oude gezicht met de intusschen sneeuwwit geworden haren toch weer naar buiten op de spelende kinderen, en langzamerhand zag de eenzame vrouw van al de kinderen maar het ééne meisje in het roode rokje en met de lange blonde vlechten. Het was een alleraardigst klein ding, een echte wildzang. Met één sprong wipte zij van het trapje aan de schooldeur, dat de korte rokjes opvlogen; zij danste en dolde in het rond, dat het een lust was om te zien.

En mevrouw Wolfram bleef het aanzien, zij zelf wist niet waarom. Het deed haar zoo goed en tegelijk deed het haar zeer. Dat kind trok haar onweerstaanbaar. Als zij daar zoo stond en het oog onafgewend op de kleine gevestigd hield, kon zij zich verbeelden dat het haar eigen kleine Lena was: dan werden de oude harde trekken week en vriendelijk en er kwam een warme gloed in de koude grijze oogen, tot de schoolklok geluid werd en de vroolijke lustige vogeltjes paarsgewijze de groote steenen kooi binnenhuppelden.

Dan werd het dakvenster gesloten; met zware, moede schreden ging de oude vrouw naar beneden. Zij wandelde door haar heldere gezellige kamers, ware pronkkastjes van orde en netheid, maar die haar toch zoo leeg en eenzaam voorkwamen, dat zij het er niet in uithouden kon.

Dan deed ze de kast open, waar de kleine korte rokjes hingen en de mooie gepoetste laarsjes stonden, alle netjes op een rij, van de hooge winterlaarsjes af tot de kleine bonte ochtendpantoffeltjes, die zij zelf nog met bevende handen had geborduurd. Zij zag de kleine hupsche kindervoetjes op het tapijt harer kamer in het rond springen, zag de korte rokjes fladderen, hoorde weer den zilveren kinderlach en het onophoudelijk geroep van 'grootmoe!' voor, en 'grootmoe!' na. Zij voelde de kleine zachte armpjes om haar hals, de mollige wangetjes tegen haar oud gerimpeld gezicht en - daar rolden de oude stuursche matrone zoo waar de tranen over de dorre wangen en druppelden op de kleine bonte schoentjes.

De Zondagen zijn voor haar de treurigste dagen. Dan is er geen school en hoeft zij dus niet naar den zolder te gaan om zich te koesteren in den aanblik van het roode rokje en de blonde vlechten.

En eenmaal, op zulk een treurigen Zondagmiddag zit mevrouw Wolfram aan het venster en staart naar buiten, met de handen werkeloos in den schoot; zij heeft immers voor niemand te zorgen.

Daar gaat een jonge vrouw voorbij, een gelukkige moeder met twee jongetjes, twee kloeke gezonde kereltjes, en een klein blond meisje. Oogenblikkelijk herkent mevrouw Wolfram het kind, ofschoon het vandaag andere kleertjes aan heeft en stemmig naast de moeder voortstapt: het is haar kleine lieveling van de s[p]eelplaats. En de moeder is niemand anders dan de arme groenvrouw.

Het hart der arme vrouw krimpt ineen, haar handen drukken zich vast te zamen, haar oogen staren strak naar buiten. Daarop knikt ze met het hoofd en zegt langzaam;

'Zoo zoo, dus is dat háár kind? Dan wil ik wel gelooven dat ze pleizier in de bloemen en in het voorjaar heeft.'

'Heb je kinderen?' vraagt zij den volgenden morgen aan de groenvrouw.

Deze kijkt haar met groote oogen aan; zoo verwonderd heeft ze in lang niet opgezien; daarop zegt ze:

'Wel zeker, mevrouw, die heb ik: twee jongens en een kleine meid.'

'Ik wou vragen of dat kleine meisje met dat roode rokje en het blonde haar, dat hierover in de Groenstraat school gaat, van u is.'

'Ja,daar gaat ze school, en een rood rokje heeft ze en blond haar ook; dan zal dat mijn Lotje

wezen,' zegt de moeder stralend van genoegen en zoekt den mooisten bloemkool, dien ze in de mand heeft, voor mevrouw Wolfram uit.

En sedert menschenheugenis spreekt de oude vrouw voor het eerst een vriendelijk woord, en dat nog wel tegen de groenvrouw!

'Dan moet ik je zeggen, vrouw Ernst, dat je een goed braaf meisje aan haar hebt; want eergisteren heb ik ze haar boterham met een armen bedeljongen zien deelen.'

Dit was de eerste en laatste maal, dat mevrouw Wolfram van het kind gewaagde en ze een onnoodig woord tot iemand sprak.

Ze bleef norsch en stuursch zooals ze altijd geweest was, ja ze scheen nog onvriendelijker dan te voren. Het was of zij een wrok had tegen de jonge vrouw met het altijd vergenoegd gezicht, die zooveel gelukkiger was dan zij. Zelfs de belangstelling in het meisje was minder geworden, sinds ze wist van wie het kind was en welk een goede, vriendelijke, liefdevolle moeder het had.

Maar toch ging ze elken morgen naar boven, strijk en zet als de klok van tienen luidde. Dat hoorde nu eenmaal tot haar dagorde en ze zou geen rustig uur gehad hebben, als ze het kleine blonde meisje met haar rood rokje en helder schortje niet gezien en zich in dat gezicht gekoesterd had.

Op zekeren dag bleef het kind weg. De oude oogen bespiedden de heele speelplaats, gluurden naar de openstaande ramen der leege schoollokalen, - alles tevergeefs, de kleiue was er niet.

Den volgenden morgen stond mevrouw Wolfram al om halftien op den uitkijk en wachtte. Maar zij wachtte tevergeefs. En zoo ging het ook den derden, den vierden, den vijfden dag.

Een zonderlinge ongerustheid maakte zich van de oude vrouw meester. Rusteloos liep zij door het huis op en neer, staarde minuten lang naar buiten in de straat en luisterde of de huisbel niet overging. Maar er kwam niemand, zelfs de vroolijke groenvrouw niet. Die was al sedert de vorige week weggebleven. Zij had daar in het eerst niet aan gedacht; misschien was de vrouw het wel moe geworden met haar onvriendelijke klant over kool of wortels te kibbelen; of was ze misschien ook naar een ander eind van de stad verhuisd? Wat wist zij daarvan? Het ging haar ook niets aan.

Eindelijk, het was Zaterdag, doken uit de menigte van meisjeskopjes de blonde vlechten van het kind weer op. Maar was dat wel dezelfde kleine? Langzaam kwam zij de trap af, met een gezichtje zoo bleek en mat en vermagerd, en in plaats van het nette roode rokje droeg zij een veel te lange, leelijke zwarte fuik.

Mevrouw Wolfram zag dat alles met wonderbare duidelijkheid; ze was niet voor niets een zeemansvrouw en had niet tevergeefs den goeden telescoop van haar zaligen kapitein beneden uit de groote kast gehaald.

Het kleine meisje ging naar een hoek van de groote speelplaats, zette zich neer en zag met het kopje in de handen rustend, de andere kinderen aan. Een boterham had zij zeker wel niet bij zich, ten minste zij at geen enkel brokje. Opeens trok het kind het schortje over het hoofd, dook ineen als een ziek vogeltje en het arme lichaampje schokte van het bitter schreien.

Toen moest mevrouw Wolfram den kijker ter zijde leggen, omdat ook in haar oogen heete tranen opwelden; haar handen bewogen zich als wilden ze het weenende kind naar zich toehalen, de harde trekken werden zacht en de lippen bewogen zich of ze zachte, vriendelijke woorden prevelden.

Toen de klok luidde en de andere kinderen het arme kleine meisje vol medelijden omringden en met zich naar binnen namen, stond mevrouw Wolfram nog altijd aan het raam, en luisterde naar het lieve kindergezang, dat uit de school tot haar

doordrong. Het klonk veel treuriger dan anders, en bracht mevrouw Wolfram aan het mijmeren.

Opeens werd het haar als ingegeven wat er met de kleine gebeurd was. De moeder was gestorven, daar was geen twijfel aan. Haastig trok zij een andere japon aan, streek met zenuwachtig trillende vingers de haren glad, zette haar hoed op, trok haar handschoenen aan en wilde de straat op ijlen.

Maar waar naar toe? Och die ongelukkige onverschilligheid, dat zij in al de tien jaren, dat de groenvrouw door wind en weer bij haar aan huis gekomen was, haar geen enkele maal haar naam en woonplaats gevraagd had.

Maar wacht! Zij had de groenvrouw eens op straat hooren aanroepen, en toevallig was de naam haar in het geheugen blijven hangen. Zij trad den winkel op den naasten hoek van de straat binnen.

'Weet u niet, waar de groenvrouw Ernst woont,' vroeg ze buiten adem van het harde loopen.

De man zag zijn oude klant aan, als had hij een geestverschijning voor zich. Daarop zei hij medelijdend.

'De arme goede ziel! Ze is gisteren begraven, mevrouw Wolfram. Ze woonde op het eind van de Bergstraat, No. 67.'

'Zoo, dank u wel,' zei mevrouw Wolfram kortaf, en liep in de brandende middagzon de lange, steile straat ten einde.

Daar stond zij nu in de woning der doode, waaraan zelfs de verwaarloozing der laatste dagen niet den stempel van netheid en gezefligheid had kunnen ontneinen.

(*Wordt vervolgd*).

Bij de Platen.

Larnaca op Cyprus. -

Een treurige naam Larnaca; want dat woord beteekent 'doodkisten.' Maar deze naam geeft ons tegelijk een stuk geschiedenis van de stad. Uit de marmeren dooclkisten van vroegere rijke bewoners, hebben de tegenwoordige hun armzalige stulpen gebouwd, op de puinhoopen van oude grootheid rusten hun ellendige hutten.

Het oude Kition, op welks plaats het tegenwoordige havenstadje Larnaca ligt - de eigenlijke stad ligt een kwartier vorder het land in - was een belangrijke nederzetting. Ze was door Phoeniciërs gesticht en bleef voortdurend een hunner voornaamste koloniën, ook toen Grieksche kooplieden en neringdoenden het eiland Cyprus overstroomden. Thans is het enkel de reede nog, die het plaatsje eenige beteekenis geeft. Larnaca is de voornaamste haven- en handelsplaats van het eiland gebleven, ofschoon ook hierde ondiepten van het strand zich zoover in zee uitstrekken dat de schepen buiten moeten blijven.

Larnaca en wel het havenstadje is ook de zetel van den Britschen oppercommissaris en vreemde consuls. Hun deftige huizingen steken trotsch in de huizenrij langs het strand af en vormen met de palmen en cypressen, de olijfboomen en wijngaardranken een schilderachtig geheel. Een brokje daarvan heeft onze kunstenaar op het doek gebracht; wij staan voor het portaal van een huis, dat op een terras aan den oever der zee is gebouwd, terwijl een jeugdige Oosterlinge, door haar lievelingen, de duiven omgeven, de romantische bekoorlijkheid van het landschap verhoogt.

Diana of Christus. -

Een bekoorlijkheid van geheel anderen aard boeit onzen blik aan dit tafereel. Reeds menigmaal zagen wij een christelijke martelares voor de vreeselijke keuze geplaatst

tusschen de heidensche goden en Christus, tusschen geluk, eer en aanzien en den folterdood in de gruwzaamste martelingen. Maar zelden trad de reine maagdelijke schoonheid der Christusbruid ons zoo aanminnig onder de oogen, zelden greep haar heldhaftige moed ons zoo krachtig in de ziel als op het meesterlijke tafereel, dat dit nummer siert. De tegenstelling tusschen het dartele, zinnelijke en wreede heidendom en de zachte, strenge, hemelsche schoonheid van het Christendom, hier vertegenwoordigd in de jeugdige maagd en martelares, kan niet treffender worden uitgedrukt. Heel een ijdel en bloedgierig volk is in den circus bijeengestroomd om zich te verlustigen in den doodstrijd der arme Christenen die voor de leeuwen zullen geworpen worden. Nog heeft de jonge Christinne het in haar macht, zich aan dat vreeselijk lotte onttrekken. Zij is jong en schoon, zij behoort tot een aanzienlijke familie, er wordt consideratie met haar gebruikt. Men geeft haar gelegenheid zich nog te bezinnen; voor het Diana-beeld gebracht, wordt zij uitgenoodigd alsnog aan de godin van jeugd en schoonheid te offeren, den Christus te verloochenen, en zij zal gered zijn.

Zij weifelt geen oogenblik en wijst het reukkoffertje dat men haar voor het brandoffer toereikt, beslist af. Verbaasd zien de priesteressen der godheid haar aan. Tevergeefs poogt de jonge *praetor*, wellicht door haar schoonheid verteederd, haar over te halen tot de kleine formaliteit die van haar gevorderd wordt in ruil voor het leven. De grijze reenters, de heldhaftige mannen, al de omstanders staren in bewondering het heldhaftige kind aan; zij begrijpen haar niet, die wereldwijzen en zinnelijke naturen; hun is het Christendom een dwaasheid, - en toch die dwaasheid zal hun te machtig worden en eenmaal de heidensche wereld in haar trotsche grootheid overwinnen.

Een aardig sprookje. -

Wat al gedachten rijzen voor ons op, als wij het levendige groepje beschouwen, dat de vaardigbeid van den photograaf in een gelukkig oogenblik opving in zijn camera obscura! Hier is waarlijk de natuur betrapt, en de lichtdruk schonk ons een tafereeltje, het penseel van een genre-schilder overwaardig: drie kleine meisjes, waarvan de oudste aan 't vertellen is, terwijl de beide andere met gespannen aandacht en innige pret ieder woord opvangen van het aardige verhaal. Het is een dier aantrekkelijke sprookjes vol geest en poëzie, boeiend en betooverend in al hun eenvoud, gelijk men ze zoo dikwerf kan hooren uit den mond der kinderen, en zoo zelden in boeken terugvindt. Die jonge harten bezitten dat wondere geheim, dat geheim van kleine Anni, wier taal de jaloerschheid opwekt van den dichter:

Ik heb beproefd te schrijven als gij,
O schalkje, gewoon zijt te spreken,
Beproed in proza en poëzij -
Mijn povere kunst is gebleken.

Maar de dichter ontdekte toch, waarin het geheim lag der aantrekkelijkheid in die kinderlijke vertellingen.

Dat leerde u de goede moeder natuur,
Die ook de vogels leert zingen:
Haar lessen zijn voorwaar niet duur,
Doch schraal haar volgelingen.

Maar aan al de kunst, die juist in deze ongekunsteldheid is gelegen, denken de kleinen niet. Zij vinden de sprookjes, die zij onderling verhalen mooi, zonder zich van het waarom bewust te zijn. De helden hunner verhalen zijn voor hen werkelijke

personen geworden en zij zelf leven mee in de meest fantastische tooverwereld. O, daar ligt eene geheimzinnige kracht en verrukkelijke poëzie in die sprookjes onzer jeugd! Wat al genotvolle stonden verschaften zij ons, toen wij nog kind waren. Maar ook later bleven zij ons altijd dierbaar. Want al verloren zij misschien voor ons aan oorspronkelijkheid, werd dit niet ruimschoots aangevuld door de diepere beteekenis, die onze eigen ervaring er heeft ingelegd? Wat kwam ons de geslepenheid van 'Klein Duimpje' dikwijls te pas! Hoe stonden wij met 'Zuster Anna' soms op den uitkijk, of wij nog niets zagen komen! Ach, zijn wij nooit als 'Roodkapje' afgedwaald van den rechten weg met het treurig gevolg, dat wij den wolf ontmoetten? Misschien zelfs is het gebeurd, dat wij, als 'de Man zonder schaduw', ons lieten verblinden door den schijn en den vrede des harten verkochten voor een handvol goud!

Ja, duizend herinneringen worden weer in ons wakker, als wij onze blikken slaan op het waarlijk kunstig instantanéetje.

Wij gevoelen ons weer opnieuw jong; wij zouden naast de lage stoeltjes der vroolijke kleinen met onze stramme knieën in het gras willen neerhurken, om een oogenblik te kunnen luisteren naar het aardige sprookje.

Wetenswaardig Allerlei.

De gevolgen van een drukfout. -

Er komt wel geen blad, tijdschrift of boek van de pers of er staan al of niet zinstorende drukfouten in, die 'de scherpdnnige lezer' zelf al ontdekt heeft en met den mantel der liefde bedekt. Niet vaak echter zal het gebeurd zijn, dat een drukfout iemand zoo noodlottig werd als dit onlangs een journalist te Findlay in den staat Ohio (Amerika) overkwam. De redacteur, Jeremias Smith geheeten, wijdde in zijn blad enkele regels aan den verjaardag van een voorname jonge dame uit die stad. Daarin werd gezegd, dat miss Arabelli Hood in den kring harer verwanten en vrienden haar 24 verjaardag op plechtige wijze had gevierd, en verder de jonge dame de hartelijkste gelukwenschen namens het blad aangeboden. Ongelukkig verwisselde de zetter de cijfers van haar leeftijd, d.i. hij maakte van de 24 een 42. Sedert het verschijnen van bedoeld nummer der courant heeft men den redacteur niet meer gezien en is men algemeen van meening, dat de arme man, uit vrees voor wraak, naar het Oosten der Vereenigde Staten is gevloden.

Een aquarium te maken. -

Om een aquarium naar den eisch in te richten voorziet men den bodem met een laag aarde ter hoogte van 6 tot 10 cM. en zorgt dat deze uit twee gelijke deelenkleiaarde en zuiver rivierzand bestaat, terwijl een weinig turfaarde geen kwaad kan. Dit mengsel wordt gelijk matig uitgespreid en omtrent twee vingers hoog met zorgvuldig gezift grofkorrelig zand bedekt. Van met overleg en smaak aangebrachte tufsteenen kan men sierlijke rotspartijen maken, maar het is een vereischte, dat het cement, dat deze samenvoegt, kurkdroog is. Alle kloven en voegen in de steengroepen worden met leem aangevuld en met planten bezet. Bijzonder goed gedijen hier de inheeinsche waterplanten, waar men in het voorjaar gemakkelijk aan kan komen. Om het aquarium te vullen dient zacht water, liefst rivierwater, dat met den sma[l]len tuit van een kleinen gieter binnengelaten wordt. Het zeewier doet het aquarium geen nadeel, geeft veeleer het water een mooie, groenzige tint, behoudt het in goeden toestand en geeft aan veel visschen en slakken voedsel. Het spreekt van zelf, dat rottende plantendeelen zoo spoedig mogelijk verwijderd moeten worden. Indien een gedeeltelijke vernieuwing van het water noodig is, loost men dit door middel van een dunne elastieke buis en zorgt voor een behoorlijke temperatuur van het water dat men er bijgiet. Een zonnig plaatsje draagt tot het gedijen der planten veel bij. Wat de bevolking betreft, het aantal en de grootte der dieren is natuurlijk afhankelijk van het watergehalte in het aquarium.

Alligatorteelt. -

In de laatste tien jaren zijn de alligators in Louisiana bijna uitgestorven, zoo groot was de vraag naar leer en olie dezer dieren, en zoo geliefd de jacht op die watermonsters. Te Bayon Mouis worden pogingen in het werk gesteld om door kunstniatige broeding en teeling de markt weer beter te voorzien. In Louisiana is nl. een groote vijver gegraven, waarin de jongen, zoodra zij uit de op een nabijzijnde zandbank gelegde eieren gekropen zijn, worden overgebracht en gevoederd. Ze worden zorgvuldig van de ouden verwijderd gebouden, daar deze hen anders zouden

opvreten. Zoodra ze groot genoeg zijn worden ze gedood en hun de huid afgestroopt, waarvan laarzen, schoenen sigarenkokers, geldtasschen en tal van andere voorwerpen worden vervaardigd.

Vroeger en nu. -

Bij onze moderne Europeesche oorlogen zijn wij gewoon met zoo ontzaglijke cijfers te rekenen, dat het niet onaardig is. eens na te gaan, hoe groot de sterkte was der legers, die in vroegere eeuwen vijandig tegenover elkander stonden. De machtigste ve[r]overaar uit de oudheid, Alexander de Groote, onderwierp met een leger van slechts 40.000 man bijna de geheele toenmaals bekende wereld. Met nog niet zooveel strijders beoorloogde de bekende Romeinsche veldheer Quintilius Varus de Germanen in het Teutoburger woud, en in den regel bedroeg de gewone getalsterkte der Romeinsche legers niet meer dan vier legioenen, die te zamen uit 18.000 tot 24.000 man bestonden. Oneindig veel sterker waren daarentegen de christen legers tijdens de kruistochten en Godfried van Bouillon voerde niet minder dan 700.000 man tegen de ongeloovigen aan. In den zevenjarigen oorlog (1756-63) stonden 1.200.000 soldaten tegenover elkaar en op het slagvekl van Leipzig streden meer dan anderhalf millioen man. In den oorlog van 1866 en in dien van 1870-71 waren in het geheel 2 millioen soldaten onder de wapenen, de grootste krijgsmacht, die de wereld ooit gezien heeft.

EEN AARDIG SPROOKJE.

Wielrijden achter de kachel. -

Voor wielrijders, die ook in den winter of bij slecht weer hun beenspieren door het getrappel der machine wenschen te sterken, is een toestel uitgedacht, dat hen daartoe in staat stelt, zonder hun kamer te verlaten. Het rijwiel wordt in de kamer op een onderstel vastgezet, maar zóó dat de raderen zich toch vrij bewegen kunnen. Door middel van een remtoestel wordt de weerstand der straat nagebootst. En aan de reminrichting is tevens een wijzerplaat verbonden, welker wijzers zich zoodanig bewegen dat elke omdraaiing overeenkomt met een kilometer afstand. De wielrijder kan aldus gemakkelijk aflezen hoeveel tijd hij bij voorbeeld voor het afleggen van duizend meter heeft noodig gehad.

Een geinfluenzeerd parlement uit de vijftiende eeuw.

- Nu 492 jaren geleden was het heele Parijsche parlement ter prooi aan de schrikkelijke ziekte, die ons in de laatste maanden zoo ongenadig geteisterd heeft, de griep, ot wil men, de influenza. Wij vinden het bewijs daarvoor in een handschrift van de *Bibliothèque Nationale* te Parijs, gemerkt No. 8608 en van het zegel van het Parijsche parlement voorzien. Daarin leest men namelijk als volgt:

'Den 24en Januari van het jaar 1400 waren bijna al de heeren van het parlement aangetast door verkoudheden en koortsen, ten gevolge eener pestilentie in de lucht, die er geheerscht heeft, en in de kamers van het parlement is er van alle kanten zulk een gehoest, dat de griffier, die om acht uur door dezelfde ziekte ia aangetast, nauwelijks behoorlijk kan registreeren. Godmoge door zijn genade hierin voorzien.'

Van wanneer dagteekenen de huurrijtuigen?

- De eerste huurrijtuigen, te Parijs in omloop gebracht, dagteekenen van het jaar 1662. Sedert negentien jaren bestond te Londen reeds gelegenheid om rijtuigen voor een rit of per uur te huren, toen een ondernemend Parijzenaar op het denkbeeld kwam, zulks ook in de Fransche hoofdstad in te voeren. De eerste koetsier reed zijn koetshuis uit den 7en Februari 1662 en de politieverordening, welke hem daartoe verlof gaf, bepaalde den prijs per rit op 20 stuivers en dien per uur op 25 stuivers. De ondernemer heette Sauvages en woonde in de straat en het hotel Saint Fiacre, vanwaar de naam *fiacres* aan zijn voertuigen gegeven.

De fiacres kwamen den koetsen van 5 stuivers van Pascal, die met de tegenwoordige omnibussen overeenkwamen, concurrentie aandoen; op haar beurt zagen de fiacres weer nieuwe voertuigen haar de klandisie betwisten; zoo kwamen de *vinaigrettes*, een soort van sjees op twee wielen, waarvoor in plaats van een paard een man liep. Dergelijke voertuigen zijn in Tongking nog in gebruik en tijdens den tentoonstelling van '89 kon men ze te Parijs zien. Na de *vinaigrettes* zijn de *cabriolets* gekomen en later *cabs*, maar niets heeft toch de oude fiacre kunnen verdringen, die nagenoeg denzelfden vorm heeft als bij zijn ontstaan.

Een electrische locomotief voor goederentreinen.

- De eerste electrische locomotief voor goederentreinen is vervaardigd in de Vereenigde Staten en wel in de werkplaatsen van de *Thomson-Honoton electric Company* te Lynn (Massachusetts). Deze machine is bestemd voor goederenvervoer over een afstand van 2400 meter, tusschen een fabriek en een nabijzijnd station.

Financieele gevolgen der influenza. -

Een Engelsche levensverzekeringmaatschappij deelt mee, dat de influenza haar in de laatste twee jaar op 1,375,500 franks is te staan gekomen, of twee en een half maal meer dan de drie cholera-epidemieën, waardoor we in de laatste 43 jaar werden geteisterd.

[Nummer 37]

De tocht naar Damiate.
(Anno domini MCCXIX)
door J.R. van der Lans.

XIX.

Zoo angstig als de spanning geweest was vóór en tijdens de bestorming van den Nijltoren, zoo groot was de vreugde en uitgelatenheid, nu het geweldigste bolwerk des vijands genomen was. Met luisterrijke feesten werd dagen lang de overwinning gevierd, en daar toevallig op dat tijdstip het leger weer door de aankomst van talrijke machtige helpers verblijd werd, scheen aan de vreugde geen einde te zullen komen. Onder de nieuwe aankomelingen bevonden zich de kardinaal-legaat des Pausen, Pelagius, bisschop van Albano, verder de Fransche kardinaal Courçon, de bisschoppen van Parijs, van Angers en Mantua, de aartsbisschop van Bordeaux en nog tal van geestelijke en wereldlijke vorsten, die met groot gejuich door de pelgrims werden ingehaald.

Olivier van Keulen en de grijze patriarch van Jerusalem schudden echter bedenkelijk het hoofd over die langdurige vreugdebedrijven, waarin het kruisleger wederom het heilig doel van den tocht scheen te zullen vergeten.

'Niet aldus handelde Judas de Macchabeër,' sprak de kruisprediker, ziende hoe de hoofden zich aan ledigheid overgaven, in plaats van de onderneming door te zetten; 'als het geluk hem diende, liet hij den vijand geen rust.'[1)]

'Helaas,' zuchtte de patriarch, 'weer heb ik, gelijk op den berg Thabor, vruchteloos het Kruis voor de strijders uitgedragen. Wat baat het of de Heer zelve voor hen strijdt, als zij geen vrucht doen met de overwinning? Zie, een machtig leger is hier voor Damiate vergaderd, maar in plaats van de zege te voltooien, viert het die in festijnen en dartele rust en laat den vijand zijn vernielde sterkten herbouwen. Ik zeg u, nog jaar en dag kan het kruisheir aldus Damiate belegeren; want niet door ijdele overmacht van krijgers, maar alleen door de genade des Heeren zal de veste genomen worden.'

1) Eigen woorden van Olivier in zijn *Historia Da miatina.*

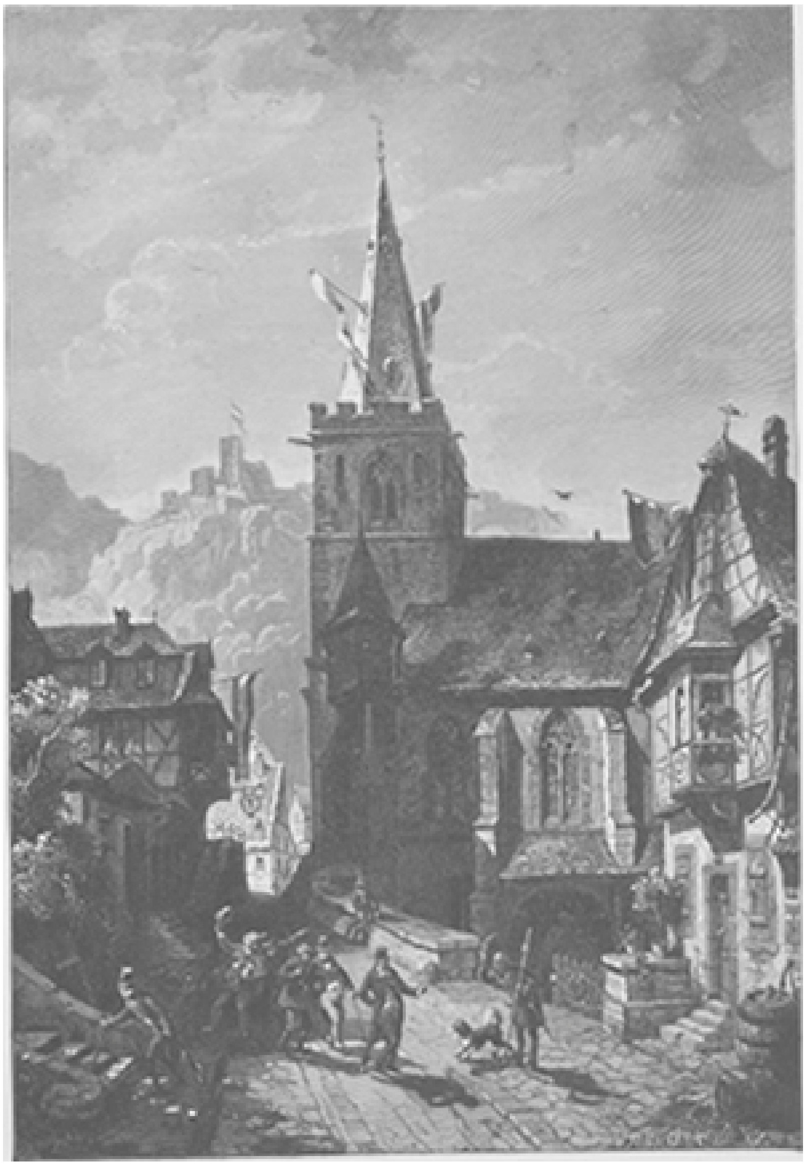

EEN VROOLIJKE NACHT IN ST. GOAR.

En de grijsaard bleek een profetisch woord te hebben gesproken; want een groot jaar nadat de toren was bemachtigd, waren de belegeraars nog even ver als daags na die roemrijke zegepraal. Dat gansche jaar was in vruchtelooze gevechten, in allerlei tegenspoed, in ziekte en ellende verloren gegaan, en moedeloos lagen de Christenen in hun kamp, met nog altijd de vijandige stad vóór zich, die

dreigend en tartend haar torens en bolwerken verhief. ‘Wij verwekten den toorn des Heeren tegen ons,’ verzuchtte Olivier in zijn kroniek, ‘door de weelde der grooten en het gemor der kleinen. Dezen verweten genen hun lafheid, en verlieten in wanorde het kamp.’ Bij duizenden, ‘die meer zich zelven beminden, dan medelijden gevoelden met hun broeders, *magis se ipsos amantes quam fratribus compatientes,’* scheepten zich in om naar het vaderland terug te keeren, en met leede oogen moest de kruisprediker het aanzien, hoe zelfs velen zijner trouwe Friezen, op wier moed en volharding hij zoo groote verwachtingen had gebouwd, mismoedig het tooneel van den strijd verlieten. Hun ongeduldige voortvarendheid kon zich niet voegen in de laffe rust, waartoe de besluiteloosheid der aanvoerders het kruisleger veroordeelde.

Maar wie ook het kamp van Christus den rug toekeerde, Okko Garvema bleef.

‘Ik zal niet naar het vaderland wederkeeren, tenzij als ridder van het Heilig Graf,’ was steeds zijn woord, als de vrienden en wapenmakkers hem wilden overhalen, met hen den terugtocht te aanvaarden.

Dat woord, in den aanvang van den tocht met zooveel blijde geestdrift uitgesproken, klonk thans als de uiting van matte berusting in een onherroepelijk vonnis. De eed, aan de nagedachtenis zijns vaders gezworen, veroordeelde den jonkman tot een ballingschap, die eeuwig scheen te moeten duren. En in het vaderland verbeidde hem met smachtend verlangen de teerminnende bruid, wanneer - en bij die gedachte voelde hij zich van wilde verbijstering aangegrepen - wanneer zij niet reeds gedwongen was tot een anderen echt!

O! met wat brandend heimwee oogde hij de koggen na, die de eene na de andere het anker lichtten en, op den snellen stroom den breeden Nijl afgedreven, weldra voor zijn starend oog verdwenen! Roerloos bleef hij staren in de eindelooze blauwe ruimte, waar straks de fladderende wimpel hem nog wenkte en nu, met het laatste tipje van het vaderlandsche schip, ook de laatste hoop op terugkeer voor hem in nevelen verzwonden scheen. Hij blééf staren, met strakken blik, met stroeve trekken als die van een bronzen standbeeld, dat maar àl door in dezelfde richting schouwt. En dan welden er tranen op uit die oogen, koud glanzend als flonkerende steenen, tranen die als regendroppels over een gelaat van metaal, langs zijn wangen biggelden en afdruppelden in het donzig goudblond van den opkomenden baard.

Driftig, als had hij zich op een onteerende zwakheid betrapt, wischte hij met den rug der hand die tranen af en blikte om zich heen, om zich te vergewissen dat geen onbescheiden oog hem had bespied. Maar zijn gezellen lagen lusteloos nêer aan het strand of drentelden doelloos tusschen de tenten van het kamp, zonder te letten op dien ééne uit hun midden, die liever dan zich met beuzelpraat of dobbelspel den tijd te korten, eenzaam aan den oever mijmerde.

Slechts één uit de groep, die het dichtst bij Okko in het oeverzand neerzat, had de beweging des jongelings opgemerkt. Het was Hajo, de voormalige lijfeigene van heer Wiger, en hij wist wat den edeling zoo onweerstaanbaar naar het vaderland trok, maar hij wist ook wat hem onverbiddelijk aan de afgelegen Nijlboorden geboeid hield. En schoon het goede trouwe hart, hem aandreef, op Okko toe te snellen, diens beide handen warm in de zijne te klemmen en hem toe te fluisteren, in 's Hemels naam maar te gaan, daar tot het onbereikbare geen eed verplicht, toch eerbiedigde hij de stomme smart van den verloofde zijner beminde meesteres en waagde het niet zijn gepeinzen te verstoren.

Hoe lang zou Okko nog gescheiden blijven van de dierbare bruid, wier beeld telkens levendiger voor zijn geest trad, naarmate deze minder werd bezig gehouden door de gedachte aan den strijd! Bijna zeventien maanden had nu het beleg geduurd, en nòg was er geen uitzicht dat het ten einde zou worden gebracht. Ach, wanneer al de hoofden van het kruisleger waren voortgestuwd door hetzelfde verlangen, dat

Okko en zijn medestrijders bij den aanvang bezielde, Damiate zou lang reeds gewonnen zijn. Maar wat baatte het of door hun dapperheid al de geweldige toren bemachtigd was! Rustend op de behaalde lauweren, had men den vijand tijd gelaten, zijn krachten te verzamelen, en kort daarop kwam deze zelf de Christenen in hun kamp bestoken. Op het feest van St. Demetrius en dat van St. Dionysius[1)] vielen de ongeloovigen de niets vermoedende kruisvaarders aan, doch werden gelukkig nog teruggeslagen. Evenals eertijds de Egyptenaren door de baren der Roode Zee werden overstelpt, zoo werden thans, zegt Olivier, vijftienhonderd Muzelmannen in den Nijl bedolven.

Zelfs die nieuwe zege vermocht de hoofden niet uit hun besluiteloosheid op te wekken. Toen strafte God zijn volk en zond het zelf een watervloed over, die het gansche leger dreigde te verdelgen. In den nacht voor het feest van den apostel Andreas[2)] opende de hemel zijn sluizen, terwijl de baren der zee zich verhieven en de tenten dreven in de vlakte. ‘De visschen uit de zee en de rivier,’ verhaalt Olivier, ‘kwamen tot in ons bed, zoodat wij ze met de handen konden vangen, schoon wij gaarne dien nieuwen voorraad gemist hadden.’ Weinig scheelde het of het geweld van den storm had menschen en lastvee, schepen, wapenen en levensmiddelen, alles den vijand ter prooi geworpen; twee geladen vaartuigen, die voor anker lagen, werden van de kabels losgerukt en vergingen in den storm; vier koggen, waarop schutgevaarten waren getimmerd, werden met nog een vijfde schip tot onder de stad gedreven, waar zij door de vlammen van het Grieksche vuur werden verteerd. Slechts de groote houten burcht, waarmee de Nijltoren bemachtigd was, werd als door een wonder gespaard. Drie volle dagen woedde die vreeselijke orkaan en bij de gedachte aan de verwoesting, door de ontketende elementen aangericht, voer nog den jonkman een huivering door de leden.

Doch daarmee waren de rampen van het kruisleger niet ten einde, en met weemoed herdacht Okko den dood van zoovelen zijner dapperste gezellen, bezweken onder den schrikkelijken geesel, die van den herfst tot de lente het kamp der Christenen teisterde. Een geheimzinnige ziekte, die zich het eerst door pijn in de voeten en dijen en vervolgens door het bederf van tandvleesch en tanden openbaarde, tastte honderden der strijders aan; zij konden niet meer eten, hun beenen werden met een akelig zwarte kleur overdekt, en na weinig dagen gaven zij in ondraaglijke pijnen den geest. Okko sloeg de handen voor de oogen bij de smartelijke herinnering, hoe hij aldus zijn edelen vriend, den wakkeren aanvoerder, grave Adolf van den Berg had zien sterven.

En te midden dier ellende had de strijd met den vijand maar onverpoosd voortgewoed; Okko bracht zich al de bijzonderheden van het eindeloos beleg te binnen. Den Zondag, die op den storm volgde, had men gepoogd de rivier tot voorbij den toren op te zeilen ten einde de stad aan te tasten; maar de pijlen en het Grieksche vuur beletten de schepen te naderen. Een schip der Tempelridders werd door Saraceensche vaartuigen omsingeld en geënterd, en terwijl op het dek Christenen en ongeloovigen in felle woede kampten, verzonk het plotseling in de diepte. Nog zag Okko in levendige verbeelding den top van den mast met de kruisvaan boven het onstuimig bewogen water oprijzen en was in zijn folterende smart geneigd, het lot der ridders te benijden, die, om met Olivier te spreken, gelijk de stervende Samson in hun dood nog meer vijanden meesleepten, dan zij bij hun leven hadden kunnen verslaan.

Onwillekeurig wendde Okko thans den blik naar zijn eigen schip, de *Santa Maria*, dat altijd nog met den zegepalm van Poptatus in den mast, aan den oever voor anker lag, lustig hobbelend op den stroom. En met rechtmatige fierheid herinnerde hij zich, hoe hij en zijn gezellen met dat beproefde vaartuig alleen de rivier waren opgezeild om de brug tusschen den toren en de stad, die door den vijand hersteld

1) 8 en 9 Oc obe..
2) 30 November.

was, weer te vernielen. Ha! dat was een roemrijke dag geweest voor de wakkere Friezen; ondanks al het grof geschut naderden zij tot aan de brug; met hun tienen stapten zij daarop over, vernielden ze en brachten vier van de schepen, waaruit ze gebouwd was, als buit mee terug in het leger, dat hen met vreugdegejuich ontving, daar thans de vloot een vrije doortocht gebaand was tot voor de stad. Wel poogde de vijand haar den toegang te beletten door langs den oever werptuigen en schutgevaarten op te stellen en een aantal schepen in de rivier te laten zinken. Maar moedig zeilden de Christenen, op de aansporing van den pauselijken legaat, de rivier op en, alle hinderpalen vermijdende, stieten zij ten laatste op de macht des vijands, bestaande in een dubbele rij voetknechten, met schilden gedekt langs den oever opgesteld en daarachter een lange linie ruiters, die niet ophielden werpschichten en steenen te slingeren. In den nacht van het feest der H. Agatha[1)], sloeg echter de soudaan met al zijn emirs en krijgers verschrikt op de vlucht en liet het kamp met al zijn tenten, wapenen en schepen als een gemakkelijke buit voor de Christenen achter. Nu scheen Damiate hun reddeloos in handen te zullen vallen; van alle zijden omsingelden zij de stad, helaas om zich weldra op hun beurt belegerd te zien door vijandelijke troepen, plotseling uit Aleppo opgedaagd. Na een heeten strijd mochten zij nog blij zijn, het oude kamp weer te bereiken tusschen de rivier en de zee, dat inmiddels door de Keulenaars en Friezen behouden en met de overzij der rivier verbonden was door een schipbrug, tot welker bouw de Friezen hun torengevaarte hadden ten offer gebracht.

Zoo was dan al het pogen der kruisvaarders om Damiate te bemachtigen tot dusver vruchteloos gebleven. Met bitterheid herinnerde zich Okko het bloedige gevecht op Palmzondag, toen de Christenen geen andere palmen droegen dan zwaarden, werpspiesen en lansen. Van den dageraad tot den nacht was er gevochten; vijf duizend ongeloovigen werden verslagen en dertig hunner schepen vernield. Maar wat baatte al die krachtsinspanning en heldenmoed? Daarop was een even verwoede strijd gevolgd op den feestdag van 's Heeren Hemelvaart, want de ongeloovigen kozen tot den aanval bij voorkeur die dagen, waarop de Christenen hun gewijde feesten vierden. En ach, hoe kromp Okko's hart ineen bij de gedachte aan de vreeselijke slachting op het feest der onthoofding van den H. Johannes,[2)] toen er vijf duizend afgehouwen hoofden van kruisvaarders naar den soudaan van Caïro werden gezonden, als had, om met de kronieken te spreken, St. Jan een stoet van gezellen begeerd in de glorie van zijn martelaarschap.

Trillend van verontwaardiging en smart sloeg de jonkman de hand voor de oogen bij het herdenken van dien bloedigen hoon, welke nog altijd ongewroken was. In plaats van als één man te wapen te vliegen, verloren de grooten hun tijd in nuttelooze beraadslagingen over onderhandelingen met den vijand, en de kleinen in ijdel gemor, terwijl duizenden zich niet schaamden het kruisleger den rug te keeren. Had zelfs de dappere Leopold van Oostenrijk, de aanvoerder bij de bestorming van den Nijltoren, in de Paaschweek den steven niet gewend naar Europa? Noch de vermaningen van Olivier, noch de smeekbeden van den grijzen patriarch, noch de bestraffende taal van den pauselijken legaat konden de mismoedigen onder de vanen des kruises terughouden.

Het scheen Okko als zou hij ten slotte

1) 5 Februari.
2) 29 Augustus.

alleen achterblijven op dien afgelegen oever, ver van den geliefden geboortegrond, voor altijd gescheiden van de beminde bruid, die hem misschien al voor dood beweende, eeuwig gebukt onder den last der zware gelofte, die hij zich met zoo edelmoedige aandrift op de schouders geladen had, en die hem ten slotte als een looden last dreigde te verpletteren. O wèl wreed werd hij gestraft voor hetgeen hij in jeugdige lichtzinnigheid had misdreven. Zou dan nimmer die boete eindigen? Zou nooit zijn *Santa Maria*, die daar ongeduldig voor haar ankers reed, hem terugvoeren naar het vreedzame vaderlandsche strand, om daar uit te rusten van den eindeloozen strijd aan de zijde van zijn geliefde Mabelia?

Mabelia! - bij het fluisteren van dien naam voelde de jonkman hoe al zijn bloed hem naar het hoofd bruiste en zijn gebruind, gehard gelaat deed gloeien als dat van een bronzen beeld in blakenden zonnebrand. Maar onmiddellijk daarop stroomde het weer naar zijn hart terug, dat onder dien wilden aandrang klopte met onstuimige slagen, als zou het hem uit de borst springen. Okko moest op zijn zwaard steunen om niet te bezwijken onder de heftige emotie, die den krachtigen jonkman schudde als een riet in den storm. Alles duizelde hem voor de oogen, en al sloot hij die, nog zag hij het onmetelijke blauwe verschiet en in dat blauw een liefelijk beeld, dat hem bemoedigend toeknikte en wenkte met de kleine witte hand...

Plotseling schrok de jonkman uit zijn bedwelming op; hij voelde een vertrouwelijke hand op zijn schouder en hoorde een bekende stem aan zijn oor fluisteren:

'Okko.'

En zich schichtig omwendende, staarde hij in het ernstig, trouwhartig gelaat van zijn broeder Menko. Beschaamd sloeg hij de oogen neer voor den zacht doordringenden blik van den monnik en tastte beschroomd naar diens hand, als om zijn verontschuldiging in te roepen voor de zwakheid, waarop hij zich had laten betrappen.

'Ik weet waaraan gij dacht, Okko,' zei Menko met broederlijke teerheid, 'en ik duid het niet euvel. Sterkeren dan gij hebben hun moed voelen wankelen, maar laat u niet, gelijk zij, door den tegenspoed nederslaan, en bedenk dat de kroon der zegepraal enkel is toegezegd aan hem, die volhard zal hebben tot het einde.'

Okko kon niet antwoorden; hij voe'de zich de keel als toegenepen; maar de sprekende blik van het diepblauwe oog en de warmte van zijn handdruk verrieden genoeg wat er omging in zijn binnenste. Zacht liet hij het hoofd tegen den schouder van zijn ouderen broeder zinken en bleef zwijgen.

'Ik weet welk een strijd in uw borst gestreden wordt,' ging Menko na een wijle ernstig en liefdevol voort, 'uw hart trekt naar het vaderland, maar de plicht houdt u hier gekluisterd. Laat de plicht in dien strijd overwinnaar zijn.'

'Dat zal hij: ik heb het gezworen,' sprak Okko, en als putte hij nieuwe kracht uit dit mannelijk besluit, richtte hij fier het hoofd op.

'Dank, Okko, voor dit woord, waarover vader in den hemel juichen zal,' hernam de monnik, en op hetzelfde oogenblik deed een blijde kreet hen verrast opzien.

'Schepen in zicht!' riep Roorda, de boogschutter, wiens geoefend oog de rivier bespiedde.

'Ha, nieuwe helpers in aantocht!' juichte Hajo, van het zand opspringend.

'Mocht dat eindelijk grave Willem zijn,' verzuchtte Okko, terwijl hij met de hand boven de oogen den verren horizon met zijn blik trachtte te peilen. Een heele groep, die nog voortdurend aangroeide, had zich inmiddels rond hem geschaard; het bericht dat er nieuwe medestrijders op de komst waren, had zich in een oogwenk door het keele kamp verspreid; van alle kanten kwamen de strijders naar den oever gesneld.

'Ik tel drie masten,' zei de een.

'Vier, vijf,' riep een ander.

‘Van wat natie ze mogen zijn?’
‘'t Is een gansche vloot!’
En met uitgerekte halzen en starende oogen verbeidden de krijgers de hulp, die zoo te rechter tijd kwam opdagen. Okko trilde van ongeduld en verlangen. Zou eindelijk de man komen, die het kruisleger uit zijn moedeloosheid opbeuren en ter zege voeren zou? Kon het grave Willem zijn, de onoverwinbare kruisheld, de allen bezielende aanvoerder?
‘Ik herken de vaan van het voorste schip,’ riep Roorda, ‘bij 't Kruis, 't is de Liebaart van Holland.’
‘Godlof!’ sprak Okko en een zucht van verlichting ontlastte zijn beklemde borst.
‘Hoezee!’ jubelden Hajo en de Friezen, en de Hollanders sprongen in hun blijdschap als knapen in het rond. Het gansche leger deelde in hun vreugde; de vorsten en de grootmeesters der ridderorden, de bisschoppen, de koning, de pauselijke legaat, vergezeld van den patriarch en den kruisprediker Olivier, allen kwamen op het bericht van de nadering der schepen naar den oever gesneld om den dapperen Hollandschen graaf, den overwinnaar der Saracenen in Hispanië, voor Damiate welkom te heeten.
En inderdaad, het was de beminde aanvoerder der strijders uit de Nederlandsche gewesten, die door stormen en tegenwinden onderweg opgehouden, eindelijk met zijn wakkere gezellen voor Damiate voet aan wal zette. Met eindeloos gejubel werd hij met de zijnen het kamp binnengevoerd. Alle moedeloosheid, alle tweedracht was opeens geweken; de aanblik van den onverwinnelijken held !e midden zijner Hollandsche ridders en Haarlemmer poorters verlevendigde aller moed. De pauselijke legaat, die niet opgehouden had, tevergeefs de hoofden tot voortzetting van den strijd aan te sporen, maakte van de nieuw opgewekte geestdrift gebruik, om het leger op te wekken, met vereende krachten door een laatste bestorming het beleg ten einde te brengen.
De stad was door de maandenlange belegering uitgehongerd, haar bezetting uitgeput. De vijand bood de voordeeligste vredesvoorwaarden aan: het gedeelte van het heilig kruishout, dat in den slag van Tiberias Saladijn in handen was gevallen, zou worden teruggegeven; het heele koninkrijk Jerusalem zou den koning weer ingeruimd en zelfs zouden de noodige gelden verstrekt worden om de muren der heilige stad te herbouwen; al de krijgsgevangenen zouden uitgeleverd en tal van versterkte plaatsen den Christenen in handen gesteld worden.
De pauselijke legaat drong er op aan, dat die voorwaarden beslist zouden afgewezen worden; zij waren toch niets anders dan een list van den soudaan om de verovering van een stad te beletten, die hij niet meer verdedigen kon, en het zekerste bewijs zijner zwakheid. Bij de herleefde opgewektheid in het kruisleger kostte het den legaat geen moeite meer, de hoofden daarvan te overtuigen. Op zijn bezielend woord drong alles tot den strijd; het heele kamp was weldra druk in de weer met de toebereidselen voor de laatste bestorming. De slingertuigen en stormladders werden in orde gebracht, ieder krijger maakte zijn wapenen gereed.
Wapenherauten doorliepen het heele kamp, roepende:
‘In naam des Heeren en der heilige Maagd, wij gaan Damiate bestormen; met Gods hulp zullen wij het innemen.’
En in opgetogen geestdrift luidde alom het antwoord:
‘God wil het!’
Toen alles in gereedheid was, trok de pauselijke legaat nogmaals het gansche leger door, om allen aan te vuren tot den strijd. Bij het vallen van den nacht zou het sein worden gegeven tot de bestorming.
Het was een vreeselijke nacht; een geweldig onweder, dat den ganschen dag al gebroeid had, brak boven de bedreigde stad los; het gehuil van den storm overstemde al het gedruisch van den aanval. In de duisternis drongen de kruisvaarders voort tot onder de muren, zonder dat de vijand iets van het naderend

gevaar scheen te bespeuren. Zij wendden zich het eerst naar een der groote hoektorens, die tijdens het beleg het meest door hun slingertuigen had geleden. Ongehinderd drongen zij in de duisternis langs de verwoeste muren binnen; geen enkel tegenstander belette hun den toegang. En juichend over die onverhoopte, gemakkelijke zege deden de kruisvaarders hun heilige strijdleuze weergalmen:

'Kyrie eleison!'

'Gloria in excelsis Deo!' weerklonk het jubelend te midden van den huilenden noodstorm, uit de duizenden monden van het leger, dat aan den voet van den buitensten muur in slagorde geschaard stond. Een deel der krijgers wendde zich naar den toren, waardoor zij een gemakkelijken toegang vonden, het overige naar een naburige poort, die met bijlslagen verbrijzeld en weldra in vlammen opgaande, hun een even veiligen doortocht verleende. In twee dichte drommen trok alzoo het leger de stad binnen, en geen enkel Muzelman verzette zich tegen hun voortdringen; het was of de stad was uitgestorven; alleen de gierende orkaan gaf antwoord op hun donderende zegekreten.

Daar stonden zij voor den tweeden ringmuur, die als een steile rotswand in de dikke duisternis voor hen oprees. Geen vijand deed zich op de kruin van den muur vernemen; of de kruisvaarders, voor een list beducht, al behoedzaam het oor leenden, zij hoorden niets dan het bulderend geloei van den storm. Moedig plaatsten zij hun ladders tegen den hoogen, steenen wal, en aan alle kanten klauterden zij als zwarte spoken in den nacht naar boven. Den halven nacht zwiepten de ladders onder het gewicht der zwaargewapende mannen, die elkander in eindelooze opeenvolging langs de krakende sporten achterna klommen.

De morgen gloorde en nog had men geen enkel vijand ontmoet. Wat er na het maandenlange beleg van de eens zoo sterke bezetting was overgebleven had zich binnen den derden ringmuur samengetrokken, en wachtte daar sidderend de overwinnaars af. In den vollen roes hunner gemakkelijke zegepraal bestegen dezen ook den derden muur; wat vermochten de uitgeputte verdedigers tegen dien onstuimigen stormloop van heel het zegevierende leger? Zij boden zoo weinig wederstand, dat van den kant der Christenen slechts één man licht aan den voet werd gewond.

In wilde drift stormde alles naar boven en, o vreugde! daar wapperde eindelijk de kruisvaan op de tinnen van het machtige Damiate. Bij dien aanblik slaat de soudaan, met zijn emirs en krijgers buiten de stad gelegerd, verschrikt op de vlucht, zijn kamp en de bruggen, die hij achter zich laat aan de vlammen prijs gevende om de Christenen te beletten hem te achtervolgen. En terwijl de kruisvaarders van alle zijden nog, dronken van geestdrift, als tegen de muren opvliegen, die hen zoo lang hebben getart, heft de pauselijke legaat, die hen in dezen beslissenden laatsten stormloop met het kruis in de hand is voorgegaan, den zegezang aan, die met donderend geschal door het gansche leger wordt herhaald:

'*Te Deum l[a]ud[a]mus*....'

Zoo was dan de machtige veste, die achttien maanden lang aan al de pogingen der kruisvaarders had weerstand geboden, die hun zooveel arbeids en bloeds had gekost, zonder slag of stoot vermeesterd in éénen na[c]ht. Volgens het profetisch woord van den grijzen patriarch en de vrome uitdrukking der kronieken was Damiate 'ingenomen door de genade Gods.'

(Wordt vervolgd.)

De Strijdrossen van Napoleon

Het *Daily Magazine* het oudste en voornaamste der Engelsche tijdschriften, dat aan sport en landbouw gewijd is, heeft zeer merkwaardige bijzonderheden van de hand van den heer Francis Lawley, zoon van lord Wenlock, openbaar gemaakt over de strijdrossen, die Napoleon gedurende zijn voornaamste veldtochten bereed.

De heer Lawley begint zijn verhaal met het onderhoud, dat de keizer der Franschen eens op St. Helena met zijn Ierschen geneesheer Barry O'Miava had.

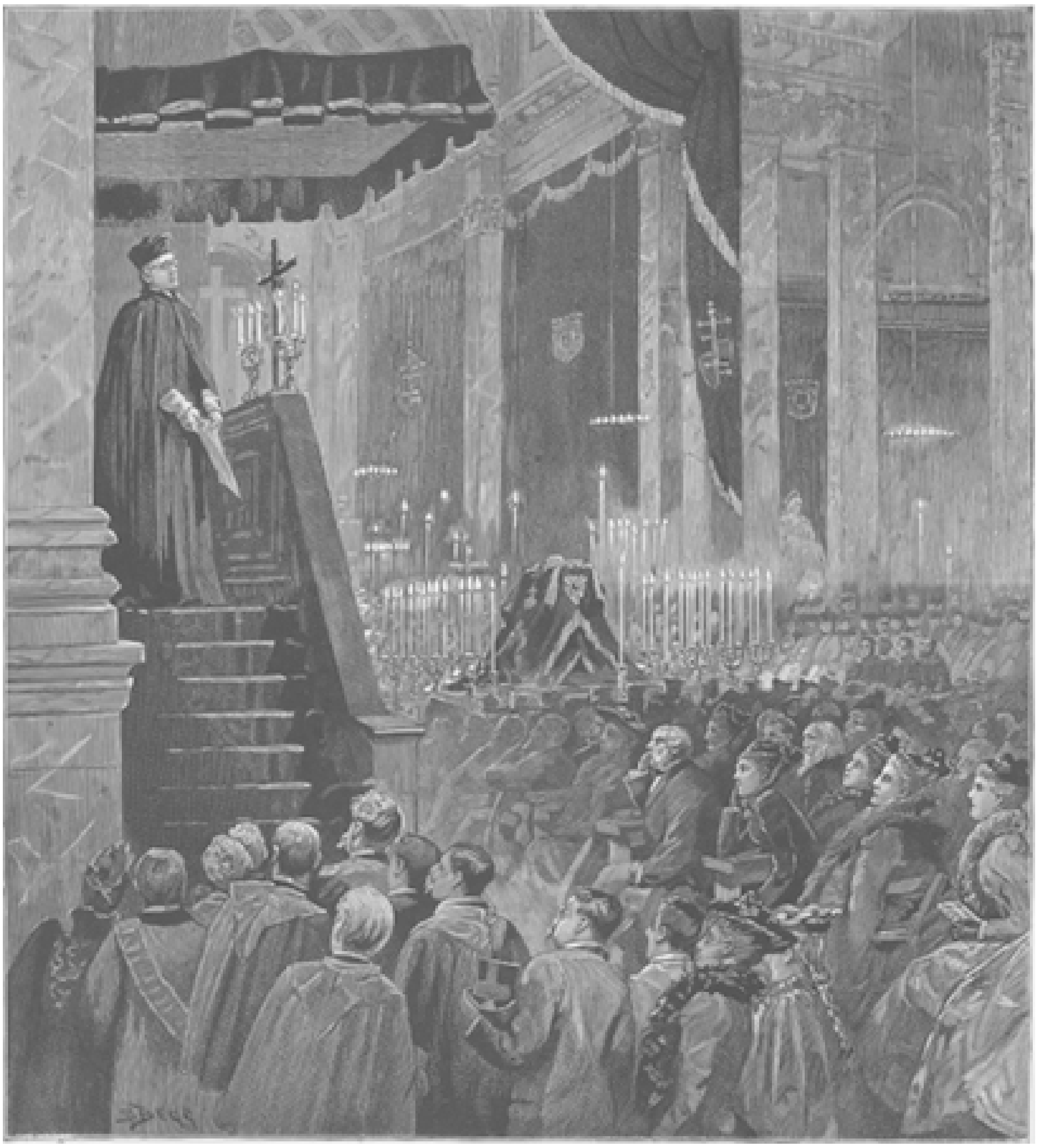

DE LIJKREDE VAN KARDINAAL MANNING.

Sprekende over de gevechten, waarbij hij het meest gevaar geloopen had, was Napoleon van meening, dat dit in het begin van zijn krijgsmansloopbaan te Arcola was, waar zijn paard, door een wonde dol geworden, op hol sloeg en recht op het Oostenrijksche leger aanrende. Het ros zakte in een moeras en kwam daar ellendig om, terwijl zijn meester gevaar liep, onder het paard verpletterd of door den vijand gevangen genomen te worden. Ten slotte deelde Napoleon mee, dat hij sinds Arcola tot Waterloo achttien of negentien paarden onder zich doodgeschoten had gezien.

De heer Lawley doet opmerken, dat dit cijfer niets onwaarschijnlijks heeft, daar de

TREURIGE TIJDING, NAAR DE SCHILDERIJ VAN G. MANTAGAZZA.

Pruisische veldmaarschalk Blücher er minstens evenveel bij zijn veldtochten verloor, en generaal Forrest, een der schitterendste officieren van het Zuiderleger gedurende den burgeroorlog in de Vereenigde Staten, in den tijd van vier jaar dertig paarden onder zich zag bezwijken.

Het spreekt vanzelf, dat men slecht ingelicht is omtrent den oorsprong en de geschiedenis van de meeste paarden van Napoleon. Dit is echter niet het geval met sommige hunner, en de heer Lawley heeft belangwekkende bijzonderheden weten bijeen te garen omtrent *Marengo*, dien Napoleon te Waterloo bereed, omtrent *Austerlitz*, *Marie*, een grijze merrie zoo genoemd naar des keizers tweede vrouw, *Ali* en *Jaffa*. Van *Marengo* en *Ali* bestaan nog oorspronkelijke portretten in Engeland, en daaruit blijkt, dat zij, evenals bijna alle paarden van Napoleon, grijs of wit waren.

Het beroemdste der vijf is *Marengo*, wiens geraamte zich in het militair Instituut van Whitehall te Londen bevindt, en wiens eene hoef, in een snuifdoos gemetamorphoseerd, in het bezit is der officieren van de koninklijke garde in het paleis van Saint-James. Op het zilveren deksel van den hoef - een geschenk van den kolonel Angerstein aan zijn kameraden - bevindt zich het volgende opschrift: ‘Hoef van *Marengo*, Barbarijsch strijdros, toebehoord hebbende aan Napoleon en door hem bereden te Marengo, Austerlitz, Jena, Wagram, gedurende den veldtocht naar Rusland en te Waterloo.’

Rond den hoef is dit opschrift aangebracht: ‘*Marengo* werd aan de linkerheup gekwetst, toen zijn meester het te Waterloo besteeg, op den hollen weg bij de voorposten. Het was in de vooratgaande veldslagen dikwijls gekwetst geweest.’ Indien wij ons op dat opschrift konden verlaten, zou Napoleon gedurende minstens vijftien jaar dit paard bereden hebben, van Marengo tot Waterloo, hetgeen voorzeker aan gegronden twijfel onderhevig is.

Wat hiervan ook zij, *Marengo*, wiens portret zoowel als geraamte zich in het militair Instituut bevinden, was zeer zeker het paard, dat de keizer te Waterloo bereed, en dat kolonel Charras in zijn *Histoire de la campagne de* 1815 op het oog heeft, wanneer hij zegt:

‘Van de drie ziekten, waaraan Napoleon gedurende den veldtocht in België leed, is er niet een, die het paardrijden niet in hooge mate belemmert. Het viel hem dan ook buitengewoon moeilijk in het zadel te komen, en nog meer, zich daarin te houden. Men moest hem te paard helpen stijgen, zooals bij den slag van Waterloo, toen Napoleon, die heftig in het zaal wilde springen, daarbij op zoo onhandige wijze geholpen werd, dat hij aan den tegenovergestelden kant van de stijgplaats over het zadel werd getild, wat hem geheel buiten zich zelven bracht.’

Marengo ook bracht hem na den verloren veldslag naar Charleroi, maar de heer Lawley heldert niet op, hoe *Marengo* zijn laatste dagen in Engeland is komen doorbrengen, wat toch belangwekkend ware geweest te weten. Misschien is hij het eigendom van denzelfden Franschen edelman geworden, die omstreeks 1815 naar Engeland kwam, en gedurende de minderjarigheid van den eigenaar een kasteel te Glassenburg in het graafschap Kent huurde. Deze huurder - wiens naam evenwel niet tot ons is gekomen - was een vriend van keizer Napoleon en had een ander van diens paarden, *Jaffa*, een Arabischen hengst, dien Napoleon in Egypte had gekregen, meegebracht. Het oude paard werd te Glassenburg zoo goed mogelijk verzorgd, maar in 1829 - het was toen zeven en dertig jaar oud - was het zoo zwak geworden, dat men het meende te moeten afmaken. De zoon van dengene, die het schot loste, is nog pachter in die streek. In het park van het kasteel ziet men een kleine zuil, met het opschrift:

> Onder dezen steen rust 'JAFFA' het beroemde strijdros van Napoleon, 37 jaar oud.

Lord Wolseley, die zeer vertrouwd is met al hetgeen Napoleon aangaat, heeft den heer Lawley deze merkwaardige inlichting verschaft. Een ander bewonderaar van Napoleon in Engeland leende aan den schrijver het portret van het paard *Ali*, aan welks voet zich het volgende bevindt:

> 'ALI' strijdros van Napoleon.

Dit paard werd in Egypte onder Ali Bey gevangen en door een dragonder van het 18e regiment bereden. Nadat de Mamelukken zich er van hadden meester gemaakt en het door de Franschen heroverd was, trok het de aandacht van generaal Menou, die het mee naar Frankrijk voerde en den Eersten Consul ten geschenke aanbood. Sindsdien bereed de keizer het bij alle veldslagen en het laatst bij dien van Wagram, waar hij van vier uur in den morgen tot zes uur des avonds in het zaal zat. De kunstenaar heeft Ali naar de natuur te Schönbrunn geteekend. Men moet zich uit de verwarring en overdrijving, welke ten opzichte van de namen der paarden bestaat, die Napoleon gedurende zijn verschillende veldslagen bereed, zoo goed en zoo kwaad mogelijk weten te redden. Toch is het volstrekt niet onwaarschijnlijk, dat van de beide paarden *Marengo* en *Ali* op denzelfden dag werd gebruik gemaakt, want mevrouw de Rémusat zegt in haar *Mémoires*, dat de keizer dikwijls vier of vijf paarden op denzelfden dag afreed. Dit zou ook de schijnbare tegenspraak verklaren tusschen de legende, die aan *Marengo* de eer toeschrijft, Napoleon bij Austerlitz gedragen te hebben, en de *Mémoires* van generaal Vandamme, die van een 'ijzergrijs Arabisch paard' gewagen, 'dat een meter zestig hoog was en na den slag *Austerlitz* gedoopt werd.' Het is zeker, dat de keizer een paard had, dat dien naam droeg en aan de beschrijving van generaal Vandamme beantwoordde, want daarvan bestaat een portret te Londen in de woning van lord Roseberg, na lord Wolseley het best vertrouwd met al wat het Napoleontisch tijdperk aangaat. Wat de merrie *Marie* betreft, heeft de heer Lawley het voorrecht gehad, een ouden Mecklemburger te ontmoeten, die in Engeland gevestigd en goed bekend is met de hertogin van Cambridge, wier eene dochter den regeerenden hertog van Mecklemburg-Strelitz gehuwd heeft.

Deze grijsaard, die den naam van Schallehm draagt en meer dan vijf en negentig jaar oud is, herinnert zich, dat verscheidene regimenten Fransche ruiterij gedurende den tocht naar Rusland, het stadje Ivenach, in het hertogdom Mecklemburg, doortrokken. De generaal Lefebvre-Desnouettes bemerkte daar verscheidene volbloed paarden van buitengewone fraaiheid, toebehoorende aan baron von Plessen, onder anderen een grijze merrie, die een afstammeling was van King-Herad, een der voornaamste exemplaren van het Engelsche paardenstamboek. De generaal maakte zich er van meester en zond ze aan den keizer, die haar den naam van *Marie* - die van zijn tweede vrouw - gaf, en ze gedurende een groot gedeelte van den veldtocht van 1813 bereed.

Later, men weet niet hoe, viel deze merrie weer in handen der Pruisen, die haar aan baron von Plessen teruggaven. Zij is te Ivenach gestorven, en Schallehm verhaalt, dat hij dikwijls haar geraamte gezien heeft, dat de erfgenamen van baron von Plessen zorgvuldig op het oude kasteel te Ivenach bewaren.

Troost in eenzaamheid.
(Slot.)

Er kwam een buurvrouw binnengeloopen, die, zich met het grove bonte schort het zeepsop van de handen vegend, nieuwsgierig vroeg:

‘Is u soms van de familie?’

‘Neen, dat niet,’ antwoordde de oude vrouw en trachtte aan haar stem kalmte te geven. ‘Waar is vrouw Ernst aan gestorven? Ze zag er toch altijd zoo gezond en frisch uit.’

De buurvrouw knikte.

‘Dat was ze ook, mevrouw; ze was gezond en altijd even vroolijk. Makkelijk had ze 't anders niet, als weduwvrouw met drie kinderen, maar er was geen opgeruimder mensch in de heele stad dan vrouw Ernst; daarom zeien ze altijd vrouw Vroolijk tegen haar. En ze had altijd zoo'n schik in haar winkeltje, en ze was zoo goed voor haar kindertjes. Maar daar werd het kleinste ziek; een mensch weet nooit recht wat zoo'n wurm scheelt: de moeder trok er nacht en dag mee op, maar er was geen kruid voor gewassen; het schaap stierf, en toen ze van de begrafenis thuis kwam, moest ze zelf naar bed; den anderen dag was ze al dood, het was naar binnen geslagen, zei de dokter.’

‘En waar zijn de twee andere kinderen?’ vroeg mevrouw Wolfram, ongeduldig den woordenstroom der spraakzame buurvrouw onderbrekend.

‘Den kleinen jongen heeft een oom meegenomen, een vaders broer van hem. Het meisje heb ik voor een maand bij me genomen; maar langer kan ik ze niet houden; het gaat me wel aan mijn hart, maar ik heb zelf zeven bloeien van kinderen. In dien tijd moet het boeltje verkocht worden, en dan gaat het meisje ook naar het weeshuis. Het kind staat nu heelemaal alleen in de wereld.’

‘Alleen in de wereld,’ - dat woord had mevrouw Wolfram getroffen, het vond luiden weerklank in haar eenzaam verbitterd hart. Alleen in de wereld, juist als zij zelf.

De buurvrouw was voor het raam getreden.

‘En als je de kleine Lotje nu zien wil, daar komt ze net aan,’ zei ze.

Daar kwam ze inderdaad. Met haar boekentasje aan den arm stapte de kleine langzaam over de zonnige straat, 't Was een allerliefst meisje, maar de blauwe oogen waren rood van het schreien, de blonde haren hingen verward en ordeloos neer, ze was op en top een beeld van jong harteleed.

Mevrouw Wolfram ging haar tot aan de deur te gemoet en greep het kind bij de hand.

‘Hoe heet je, lief kind?’ vroeg ze vriendelijk.

Schuw keek het meisje de vreemde mevrouw aan.

‘Lotje Ernst,’ prevelde zij en wilde voorbijgaan.

Lotje! Die naam had voor de oude vrouw een tooverachtigen klank. Juist zoo had haar klein meisje geheeten.

Zij streek zich met de hand over de oogen en trok het kind naar zich toe.

‘Wil je met mij meegaan, Lotje?’ vroeg ze.

‘Dan zal ik voortaan je moeder wezen,’ sprak ze met half gesmoorde stem en knielde naast het kind op de koude, harde, roode plavuizen van het armelijke huisje.

Nog eenmaal zag het kind de vrouw aan met een langen, ernstigen, vragenden blik; maar in de oude oogen scheen wel iets te lezen, wat haar lief en vertrouwd was, want plotseling sloeg ze de armpjes om den hals van de vreemde vrouw; snikkend vlijde ze zich tegen haar aan en liet zich van mevrouw Wolfram gewillig in de armen sluiten. Het verweesde kinderhart verlangde zijn recht, het verlangde de liefde, die de gestorven moeder het niet meer geven kon.

Niet langer was het huis in de Bergstraat een stille, uitgestorven woning. In het tuintje dartelde een klein meisje met blonde haren. De kleurige rokjes hingen niet meer te vermuffen in de kleerkast, ze fladderden nu lustig in het rond; op mevrouw Wolframs net geschuierde tapijten dansten weer kleine kindervoetjes en door het heele huis klonk het van 's morgens vroeg tot 's avonds laat: ‘Grootmoe, grootmoe lief!’

Bij de Platen

Een vroolijke nacht in St. Goar. -

Wie die ooit een reisje langs den Rijn gemaakt heeft, voelt zijn hart niet opengaan bij den aanblik onzer aardige gravure, die hem in eens weer verplaatst in het schilderachtige, oude, vroolijke stadje St. Goar. Het zijn weer de oude gezellige huizen, met hun balken tusschen de leemen wanden, hun overhangende daken en hun gemoedelijke uitstekjes, de hobbelige, bochtige straat, de eerbiedwaardige vijftiendeeeuwsche kerk en op den achtergrond de trotsche puinhoop der vesting Reinfels, welker verbrokkelde ringmuur het heele plaatsje omvat en gedeeltelijk tot den oever der rivier afdaalt.

Die oude Rijnstadjes hebben toch iets onuitsprekelijk *anheimelnds*, en St. Goar behoort onder de alleroudste. Reeds ten tijde van Sigbert, koning van Austrasië, dat is in de zesde eeuw, kwam de H. Goar hier het Evangelie prediken. De kapel, die hier te zijner eer werd gebouwd en waar de Rijnschippers hemqals hun bijzonderen beschermer kwamen inroepen, was de kern, waaruit zich allengs het heele stadje ontwikkelde.

De tegenwoordige kerk, die de oude kapel vervangt, is in 1468 voltooid en bevat de marmeren gedenkteekenen van verschillende vorsten uit de geschiedenis van het land. Aan de altaartafel ontbreekt een stukje, dat Gustaaf Adolf er in 1632 uit woede over de verwoesting der Spanjaarden met zijn zwaard moet afgeslagen hebben. De crypte aan de Oostzijde, waarin vroeger het gebeente van den H. Goar moet gerust hebben, dient thans.... tot een bergplaats van brandladders. Onnoodig te zeggen dat het heiligdom in handen der Protestanten is. Maar de katholieken hebben te St. Goar toch ook een kerk, waar een oud beeld van den vromen kluizenaar bewaard wordt met het opschrift: *S. Goar, Monachus obiit* 611.

Een oud gebruik was te St. Goar het zoogenaamde *hänseln*, dat echter sinds de stoombooten er de nieuwere begrippen aanbrachten, totaal vergeten is. Ieder reiziger, die vroeger voor het eerst te St. Goar kwam, werd door zijn gezellen naar het tolhuis gebracht. Hier zat een koperen halsband of ring in den muur, waarin hij werd vastgezet. Slechts door den water- of wijndoop kon hij zich verlossen. Koos hij den eersten dan werd hem een emmer water over het hoofd gegoten; in het andere geval moest hij een beker wijn ledigen op de gezondheid van Karei den Groote,de koningin van Engeland, den landsvorst en het heele gezelschap. Dan werden hem de wetten van de vroolijke orde voorgelezen, hij kreeg een vergulde kroon op het hoofd en werd plechtig met de ‘visscherij op de Lorelei en de jacht op de bank’ beleend. Ten slotte moest hij een gift aan de armen schenken en werd in het *Hänselbuch* ingeschreven.

De nieuwere zeden hebben al die gebruiken uit den goeden, ouden tijd verdreven, maar toch is men te St. Goar nog ouderwetsch vroolijk. Dat bewijst onze gravure, waar men een luidruchtig gezelschapje bij helderen maneschijn uit de herberg ziet komen. Er is waarschijnlijk feest geweest in het stadje, een zangerswedstrijd misschien, want aan den Rijn houdt men veel van zingen. De vlaggen op den toren en de ruïne getuigen in alle geval dat het geen gewone dag is geweest, en daaruit hebben de lustige gezellen aanleiding genomen, om wat langer dan anders bij den wijn te blijven plakken. Ongemerkt is het zoo laat geworden, dat zij den ouden nachtwacht tegenkomen, die hun trouwens geen proces-verbaal zal opmaken wegens burengerucht. De man salueert ze met een zwierige buiging. Echt gemoedelijk gaat toch alles in die oude Rijnstadjes!

De lijkrede van kardinaal Manning. -

Een grootsche plechtigheid geeft ons de tweede gravure in dit nummer te aanschouwen. Wij zijn in de pro-kathedraal van Kensington, de betrekkelijk nederige hoofdkerk van het katholieke Londen. Te midden van brandende toortsen verrijst de hooge lijkbaar, waarop het stoffelijk overschot rust van den grooten kardinaal, die door heel Engeland als de edelste man van het gansche koninkrijk werd vereerd. En op den kansel staat de bisschop Hedley om de lijkrede uit te spreken en den lof des overledenen te verkondigen ten aanhooren van duizenden geloovigen, uit alle rangen en standen der maatschappij, die het kerkgebouw tot in de verste hoeken vullen.

Dat schouwspel getuigt ons levendiger dan veel woorden van de groote plaats, die de overleden kardinaal in het hart van het Engelsche volk innam. Nimmer is dan ook zulk een deelneming aanschouwd, als toen de meer dan tachtigjarige prelaat grafwaarts werd gedragen. Een dicht aaneengesloten rij van belangstellenden strekte zich ongeveer een kwart mijl lang voor het paleis uit. En in den stoet onderscheidde men pairs en burgers, staatslieden en hooge geestelijken, lieden uit alle klassen der samenleving. Maar vooral de werklieden, in wier belang de kardinaal zoo vaak met edele zelfopoffering was opgetreden, beijverden zich hem de laatste hulde te brengen.

Aan het hoofd van den vorigen jaargang der *Katholieke Illustratie* gaven wij de beeltenis van den hoogvereerden kerkvoogd, vergezeld vaneen beknopte levensschets. Zijn groote verdiensten behoeven hier niet meer in herinnering te worden gebracht. Trouwens wat zouden wij nog kunnen voegen bij de lofspraken, waarvan maandenlang de heele Europeesche pers heeft weergalmd!

Treurige boodschap. -

Ook hier geldt het een doode, wiens afsterven wel niet door een heel volk zal worden betreurd, maar toch diepen rouw brengt over een tot dusver gelukkig gezin, dat opeens van het toppunt der weelde in de diepste smart zal worden neergestort. Aanschouw de beminnende echtgenoote, hoe zij radeloos de handen voor het voorhoofd slaat op het vernemen der vreeselijke boodschap. De bode heeft haar de Jobstijding zoo omzichtig mogelijk overgebracht. Haar gemaal, dien zij des morgens nog gezond en opgewekt het huis zag verlaten, wordt haar nu voor dood thuisgebracht, waarschijnlijk als het slachtoffer van een tweegevecht. En daarmee is alle levensgeluk voor haar en haar dierbaren op eenmaal wreed verwoest. Zoo opgeruimd zat zij straks nog te midden harer kinderen en verwanten, den tijd kortend met gezelligen kout en het edel schaakspel. Haar grijze vader springt verschrikt van zijn zetel op; zijn echtgenoote, de eerbiedwaardige matrone vouwt in beklemmenden zielsangst de sidderende handen samen, het jonge meisje schiet toe om haar bezwijmende zuster te ondersteunen. Schrikkelijk beeld van nameloozen jammer, des te aangrijpender daar wij het aanschouwen in een omgeving van weelde, overvloed en huiselijk geluk.

Een jacht op den eland. -

Tot de uitstervende geslachten der dierenwereld behoort ook de eland. Dit reusachtige hert, welks lichaam een lengte van 2¼ meter, een hoogte van 2⅛ meter en een gewicht van 500 kilo bereikt, maakt met zijn lange roodbruine, aan den kop

zwartbruine, aan de pooten witachtig grijze haren, met zijn grooten, langgerekten kop en het reusachtig gewei een trotschen indruk. Wee hem, op wien het krachtige dier, door den aanval gesard, in volle woede aanstormt!

Onze gravure vertoont zulk een tooneel uit het jachtleven onzer Germaansche vaderen. De jachtgezellen hebben den eland in het struweelig moeras opgespoord, waar hij zich bijzonder graag ophoudt. Met speer en werpspies gaan zij het prachtige dier te lijf. Een der honden is al door de hoeven van den eland neergetrapt; de speer, die een der jagers hem in de zijde gestoken heeft, is afgebroken. Nu geeft de oude met den golvenden witten baard onder het luid hondengeblaf en het jachtgeroep der gezellen het reuzenhert den genadestoot.

Vroolijk klinkt de juichkreet, als het geweldige dier ter aarde stort. Zijn smakelijk vleesch zal den gezellen in de halle goed smaken, als de drinkhorens met de schuimende meede van hand tot hand gaan. Het vel zal zich weldra om de krachtige leden van den koenen jager sluiten, het trotsche gewei aan de zoldering boven de eereplaats in het huis prijken.

Lang voorbij is de tijd, toen de jacht voor alle vrijen vrij was en door halfnaakte jagers de eland met de speer werd geveld. Nu is het een heele gebeurtenis, een benijd voorrecht in het leven van een jager als het hem vergund is een eland te schieten. Het dier is in Europa bijna uitgestorven. Er leven nog slechts in het Pruisisch-Lithauensche bosch Ibenhorst, angstvallig door de boschwachters ontzien, ongeveer een zeventigtal elanden, terwijl men in andere streken der provincie Oost-Pruisen in het geheel nog omstreeks vijftig exemplaren telt.

In Zweden en Noorwegen, verder in eenige streken van Rusland wordt de eland nog aangetroffen. Aan het Zuiden bleef hij geheel vreemd: Caesar spreekt in zijn boek over den Gallischen oorlog van den eland als van een wonderdier, wanneer hij het Hercynische woud beschrijft. En toen omstreeks het midden der derde eeuw tien elanden naar Rome gebracht werden, wekten zij de hoogste verbazing bij de Romeinen op. De eland leverde indertijd ook een zeer geschat leer voor wambuis en hozen. Uit de geschiedenis is de kolder van elandsvel bekend, waarin Gustaaf Adolf bij Lützen de doodelijke wonde ontving.

Wetenswaardig Allerlei.

Waarom worden ijzeren schepen niet door den bliksem getroffen?

- Men heeft opgemerkt, dat ijzeren schepen slechts zeer zelden door den bliksem getroffen worden, zelfs onder de tropische luchtstreek, waar hevige onweeren zeer menigvuldig zijn. Dit was toch niet het geval met de houten vaartuigen uit den ouden tijd. Volgens de *Electrical Review* moet dit toegeschreven worden aan het gebruik der metalen optuiging op bijna alle van ijzer of staal vervaardigde schepen. Het geheele schip vormt in deze omstandigheden een uitstekenden geleider, waardoor de electriciteit aan de zee wordt meegedeeld, voordat deze aan boord van het vaartuig eenig nadeel heeft kunnen berokkenen.

Tandentrekken op groote schaal. -

Hoeveel tanden zou een tandentrekker iemand achtereenvolgens kunnen uittrekken? Omtrent dit punt worden ons door een Amerikaansch blad eenige cijfers meegedeeld. Een tandentrekker te Kimberley in Australië trok iemand binnen vijf minuten niet minder dan 27 tanden uit. Een tandentrekker te Oxford trok nog slechts kort geleden een patiënt, zonder dezen in slaap te maken, achtereenvolgens 25 tanden uit, en

een andere tandentrekker [t]e Leigh speelde het in denzelfden tijd en onder dezelfde omstandigheden met 21 tanden klaar.

De schrijver die deze feiten meedeelt, voegt er bij, dat hij te Plymouth een dentist een onderwijzer 31 tanden heeft zien uittrekken, en den 32en niet, omdat de arme man dien niet meer had.

Hij voegt er bij, dat de handigste tandentrekker ter wereld op het oogenblik de monnik Fra Orsenico te Rome is, die op Japansche manier tanden trekt, d.i. zonder instrumenten enkel met behulp van duim en wijsvinger. Een honderdtal tanden trekt genoemde monnik gewoonlijk dagelijks uit; op bijzonder drukke dagen stijgt dit aantal soms tot vierhonderd!

De snelheid der electriciteit. -

De snelheid der electriciteit in de onderzeesche telegraafkabels is onlangs berekend naar aanleiding van de bepaling der lengte van Montreal door rechtstreeks te Greenwich gedane waarnemingen. De gemiddelde tijd door de telegraphische signalen gebruikt om den Atlantischen Oceaan - een breedte van 6400 K.M. - over te steken, is omtrent een halve seconde (nauwkeurig 0.52.)

Een testament van voor 4000 jaar. -

Te Hillohan in Egypte heeft men onlangs een zeer merkwaardig document ontdekt. Het is een testament, waardoor een getrouwd man al zijn goederen aan zijn vrouw vermaakte. De akte draagt de vermelding van dag en maand, toen ze werd opgesteld, en wel onder de regeering van Ammaniko III, 2220 jaar vóór de geboorte van Christus. Hieruit blijkt, dat men in Egypte reeds vóór 4100 jaar zulk een hoogen graad van ontwikkeling bezat, dat de rechten der vrouw ten volle werden erkend en zij bekwaam werd geoordeeld om te bezitten.

Wederkeerige steun onder de dieren. -

Prins Kropotkine, de bekende anarchist en geleerde, heeft een aantal zeer merkwaardige waarnemingen op dieren openbaar gemaakt,

tot staving van zijn theorie die lijnrecht in strijd is met die van Darwin. Aan deze, die 'den strijd om het bestaan,' als hoofdbeginsel van zijn stelsel heeft genomen, stelt hij de theorie van den 'wederkeerigen steun' over.

Hij toont aan, dat bij de diersoorten niet zij, die uit het oogpunt van kracht het meest door de natuur bevoorrecht zijn, elkander het meest en het gemakkelijkst steunen, maar juist die, welke hun kracht zoeken in solidariteit, in coöperatie.

Bij de ontwikkeling dezer stelling haalt hij zeer belangwekkende voorbeelden van dezen wederkeerigen steun bij de dieren aan. Zoo helpen een soort arenden - de vischarends - elkander bij de jacht; zij komen bij troepen van tien bijeen en vorschen ieder een kant van den gezichteinder uit. Hij die een prooi ontdekt laat een kreet hooren en waarschuwt de overigen van zijn vondst. De solidariteit is nog meer ontwikkeld bij de pelikanen. Zij visschen altijd bij groote troepen, en na een gunstig plaatsje te hebben uitgekozen, scharen zij zich in een halven kring tegenover den oever. Daarna begeven zij zich te water, vernauwen telkens den cirkel en maken zich van alle visschen meester, die zij aldus ingesloten hebben. Bij smalle oevers verdeelen zij zich in twee benden, vormen elk een halven cirkel en zwemmen zoo, dat zij elkaar ten slotte ontmoeten, juist zooals de menschen doen, wanneer zij met twee groote netten visschen. Bij zeer talrijke troepen heeft men dikwijls opgemerkt, dat terwijl sommigen slapen, anderen de wacht houden en de overigen visschen.

De door veel natuurvorschers erg belasterde kraanvogels zijn buitengewoon maatschappelijk en hun beleid is waarlijk verrassend. Men zou zeggen, dat zij op militairen voet zijn georganiseerd.

Hun 'schildwachten' betrekken altijd de wacht voor de troepen, die bezig zijn met eten en slapen, en de jagers weten hoe moeielijk het is hen te naderen.

EEN JACHT OP DEN ELAND.

Indien het den mensch gelukt is een troep kraanvogels te verrassen, zullen deze nooit op dezelfde plaats terugkomen, zonder eerst een hunner en daarna een

‘patrouille’ uitgezonden te hebben om de streek te verkennen. Wanneer de patrouille terug is en haar ‘verslag’ gunstig luidt, wordt een tweede patrouille uitgezonden om dat verslag te contrôleeren, voordat de troep opbreekt.

De kraanvogels hebben door deze organisatie haast geen vijanden te vreezen. Dit is dan ook een diersoort, zegt Kropotkine, die zich noch door haar kracht, noch door de snelheid van haar vlucht, maar enkel door wederzijdschen steun staande houdt.

De papegaaien gaan evenzoo te werk en vinden hierin een veiligheid, die bek noch klauwen hun zouden kunnen verschaffen. Daarom hebben zij dan ook geen vijanden buiten den mensch.

Voordat zij een veld plunderen, nemen sommigen hunner op de hoogste boomen plaats, terwijl anderen hun standplaats kiezen op de middelmatige boomen tusschen het veld en het woud en signalen mededeelen. Indien de verslagen der ‘verkenners’ gunstig luiden, vliegt een bende, twintig vogels sterk, op, fladdert wat heen en weer en strijkt ten slotte neer op de boomen, die het dichtst bij het begeerde veld staan. Op hun beurt verkennen zij gedurende eenigen tijd den omtrek, en eerst dan geven zij het sein tot vertrek, waarna de geheele bende zich in beweging zet en binnen weinige oogenblikken het veld plundert.

Zoo ook worden de musschen nooit door de roofvogels uitgeroeid, omdat zij zich steeds krachtig en als één man aaneensluiten. Men heeft hen op een valk zien neerschieten en dezen zoolang navolgen, dat hij zich zelfs niet meer durfde verdedigen.

Aan hun eendracht hebben zij hun veiligheid, hun vermetelheid en hun snelle vermenigvuldiging te danken.

Onder de insecten geven de mieren het merkwaardigste voorbeeld van wederzijdschen en vrijwilligen steun. De waarnemingen hebben haast ongelooflijke feiten dienomtrent aan het licht gebracht. Het gebeurt dikwijls dat een uitgehongerde mier aan een andere, die een gevulden ‘krop’ heeft, het voedsel vraagt, dat zij niet heeft kunnen vinden. Deze neemt de daarvoor vereischte houding in en laat een druppel van de vloeistof los, die door de andere gretig wordt opgelikt. Bij deze gevallen komt nooit een weigering voort.

Deze zijn eenige der door Kropotkine verzamelde waarnemingen om aan te toonen, dat de oorlog van elk tegen allen niet *de* natuurwet is. Wederzijdsche hulp is even goed een wet al de strijd om het bestaan. Onder de dieren zijn niet zij het meest geschikt om te leven, die altijddurend oorlog voeren, maar diegenen welke elkander helpen.

Een onderzeesch Amerikaansch schip. -

Een onzer landgenooten, die New-Foundland bewoont, zekere heer Van Witten, beweert op bevredigende wijze het ingewikkelde vraagstuk der onderzeesche scheepvaart opgelost te hebben. Hij heeft een schip doen bouwen in den vorm eener sigaar, dat een lengte van 68 meter en twee roeren en schroeven heeft, waarmee het op groote diepte en met verbazingwekkende snelheid onder het water kan varen.

De beweegkracht is hier de electriciteit, die ook voor de veilichting zorgt. Veertien mannen zijn voor het sturen van het schip voldoende. De heer Van Witten heeft meegedeeld, dat hij na een proefreis langs de kust van Amerika de Fransche havens zal aandoen.

De wijnopbrengst in Spanje. -

Volgens een statistiek van den directeur der wijnindustrie in Spanje heeft de wijnopbrengst over het jaar 1891 34 millioen hektoliter bedragen, of 4 millioen hektoliter meer dan in het voorgaande jaar, bijna gelijk aan de wijnopbrengst in Italië, die 35 millioen hektoliter bedraagt en meer dan die van Frankrijk, die 30 millioen hektoliter haalde.

Een piano-pyramide. -

De Amerikanen zijn onuitputtelijk in het bedenken van allerlei nieuwe en reusachtige zaken, waardoor zij hun tentoonstelling te Chicago boven alle vroegere willen doen uitsteken. Een pianofabrikant is nu op het denkbeeld gekomen, een pyramide van 400 piano's op te richten en dit reuzenorkest van toetsen door een electrisch toestel in beweging te brengen. Voor den goeden gang hiervan is één man voldoende, zoodat deze indirect op 400 piano's te gelijk speelt.

Voor zenuwachtige tentoonstellingbezoekers zal deze nieuwigheid anders weinig bekoorlijks opleveren.

[Nummer 38]

De tocht naar Damiate.
(Anno domini MCCXIX)
door J.R. van der Lans.

XX.

Het danklied voor de inneming van Damiate was van de wallen der bemachtigde veste ten hemel gerezen en met driftig ongeduld daalden de drommen der kruisvaarders af binnen de stad. Eindelijk dan was de trotsche sterkte, die hen maandenlang had getart, in hun macht en konden ze vrijelijk rondwandelen binnen de geduchte muren, die ze zoo vaak tevergeefs hadden besprongen. Hoe trilde het zwaard hun in de vuist om den laatsten Saraceen binnen Damiate neer te sabelen! Hoe ontvlamde, na de lange ontberingen van het eindelooze beleg, in hen de begeerte, zich te goed te doen aan den buit des vijands, zich als meesters te vestigen in zijn huizen en paleizen, zich te verrijken met zijn achtergelaten schatten!

Helaas, de eens zoo rijke en schitterende stad was niet meer dan een pesthol, waar een ondraaglijke stank hun de keel toeneep en zij bij elken voetstap stuitten op lijken. Als schimmen doolden de weinige overgebleven inwoners te midden dier verwoesting rond en poogden met inspanning hunner laatste krachten te vluchten voor de overwinnaars of bezweken op hun nadering van uitputting en schrik. De langdurige belegering had, met haar nasleep van hongersnood, ziekte en ellende, de bevolking van zeventig duizend tot drie duizend gedund, en daaronder waren er nauwelijks een honderdtal, die nog in staat waren zich te verdedigen.

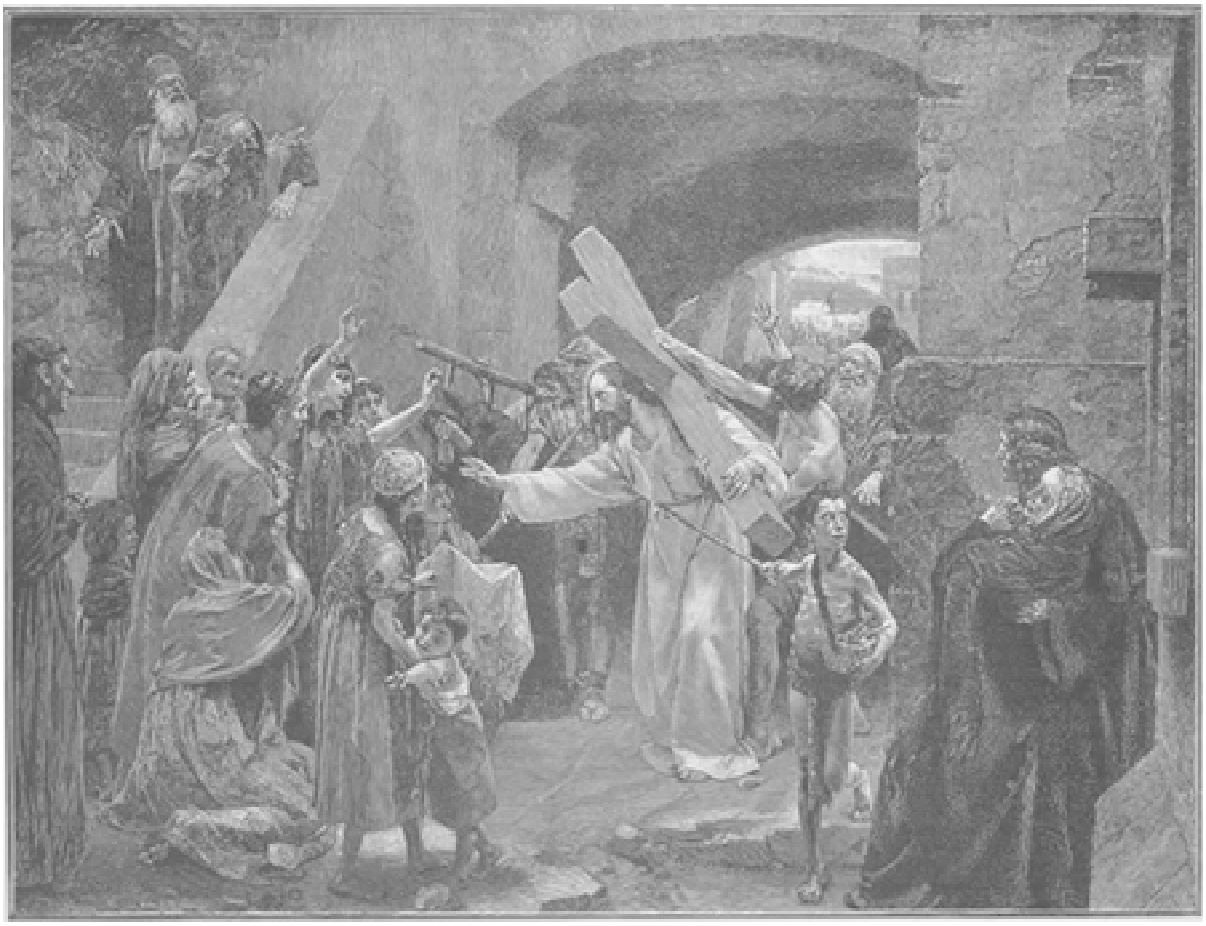

'WEENT NIET OVER MIJ,' NAAR DE SCHILDERIJ VAN GERHARD FUGEL.

'De overledenen doodden de levenden,' verhaalt Olivier in zijn kroniek, wier kalme toon zich hier tot aandoenlijke schildering verheft, 'man en vrouw, vader en zoon, heer en dienaar gaven elkander wederkeerig den dood door de besmetting. Niet alleen lagen de pleinen bedekt met lijken, maar de huizen, de kamers en bedden waren er mee gevuld. De vrouw, naast haar dooden echtgenoot neerliggende, kon niet opstaan bij gebrek aan hulp en kwam om door de lucht, die zij niet verdragen kon. De zoon naast zijn vader, de slavin naast haar meesteres vielen van zwakte en uitputting neer. De kleine kinderen schreiden om brood en er was niemand, die het hun geven kon. De zuigelingen gaven den geest aan de borst hunner stervende moeder. De rijken vergingen van honger te midden van hun overvloed.'

Op dat schouwspel staken de kruisvaarders het uitgetogen zwaard weer in de scheede; de aanblik van zooveel ellende ontnuchterde hen van den roes der overwinning, en een gevoel van weemoed temperde de vreugde hunner zegepraal. Meewarig schonken ze allen het leven en de vrijheid en namen slechts een vierhonderdtal van de aanzienlijkste inwoners in gijzeling om ze uit te wisselen tegen hun eigen gevangenen. Zij deelden brood uit aan de hongerenden en vooral het lot der kleinen wekte hun deernis op. De vrome bisschop van Acco, Jacobus de Vitriaco, werd op het gezicht der schreiende kinderen tot tranen bewogen. Hij liet ze opnemen om ze te doopen en als Christenen on te voeden. Helaas, zijn liefde kon hun slechts het eeuwige leven schenken, want de meesten stierven kort na den doop ontvangen te hebben.

In somber zwijgen doorkruisten de overwinnaars de uitgestorven en verpeste stad, drongen de huizen en paleizen binnen en aanschouwden met begeerig oog de schatten aan gouden en zilveren vaatwerk, edelgesteenten, kostbare stoffen en specerijen, al de rijkdommen van Perzië, Arabië en Indië, waarvan het weelderig Damiate de stapelplaats was. De pauselijke legaat liet afkondigen, dat al wie zich eigendunkelijk iets van dien buit mocht toeëigenenen, met den ban der Kerk zou worden gestraft, hetgeen echter niet belette dat de bekoring menig krijger te sterk bleek.

De ondraaglijke pestlucht en de vrees voor besmetting dwongen de kruisvaarders ten spoedigste dat tooneel van jammer te verlaten en naar hun kamp terug te trekken, in afwachting dat de stad bewoonbaar zou zijn. Zij gelastten den Muzelmannen de lijken naar buiten te dragen en te begraven, de straten en pleinen te reinigen en vooral de groote moskee te zuiveren, die zij zich voorstelden in te wijden tot een tempel ter eere der Moedermaagd.

Het was een schitterend gebouw, rustende op honderd vijftig marmeren kolommen, van zes breede gaanderijen omgeven en met een trotschen koepel bekroond, die hoog boven al de gebouwen en paleizen der stad haar gulden dak tegen het blauw des hemels verhief. De halve maan, die als een gouden sikkel op den top flikkerde, moest plaats maken voor het zegepralende kruis, en op den dag dat het kruisleger voorgoed bezit nam van de veste, trok de kardinaal-legaat, vergezeld van den patriarch, den kruisprediker, al de bisschoppen en de heele geestelijkheid, door den koning, de vorsten en hoofden van het gansche leger gevolgd, in plechtige processie de ontzaglijke moskee binnen, om ze onder gebeden en besprenkeling met wijwater tot een tempel van den waren God te heiligen en er voor het eerst de heilige geheimen te vieren.

De rijk met snijwerk en verguldsel gesierde bogen, die nooit anders dan den naam van den valschen profeet hadden gehoord, weergalmden nu van de lofzangen, door het dankbaar jubelende kruisleger aangeheven ter eere van Christus en Zijn gezegende Moeder.

Den volgenden dag kwamen de hoofden, de vorsten en prelaten er nogmaals bijeen om te beraadslagen over hetgeen er gedaan moest worden met de gewonnen veste. Met eenparige stemmen werd Damiate geschonken aan den koning van Jerusalem, in afwachting dat hij door het zegevierende leger geheel hersteld zou worden in het bezit van zijn rijk. En verder werden de noodige schikkingen gemaakt voor de verdeeling van den buit, die, hetzij de Muzelmannen hun kostbaarheden begraven hadden, hetzij de Christenen ondanks het strenge verbod een deel daarvan hadden ontvreemd, niet geheel beantwoordde aan de verwachtingen. Hij werd in het geheel geschat op tweehonderd duizend kronen, die onder de strijders werden verdeeld.

Vooral de Friezen en Hollanders, die het werkzaamst aandeel hadden genomen in het beleg en de verovering en daarvoor op eenige onderscheiding meenden te mogen rekenen, toonden zich ontevreden, dat zij met de anderen gelijk op moesten deelen en voor al hun arbeid en opofferingen met enkele goudstukken werden afgescheept. Hadden zij niet het houten stormgevaarte, waarmee de voortoren genomen was, gebouwd en bekostigd? Met gevaar voor hun leven hadden zij het tegen den vijand gevoerd. Door hun zeemanschap en onverschrokkenheid was het kruisleger in staat gesteld, Damiate te naderen. Zij hadden den Nijl overbrugd en het kamp met wallen versterkt. Hun koggen hadden den kruisvaarders levensmiddelen toegevoerd; kortom, zonder hen was het heele beleg onmogelijk geweest en zij hadden den doorslag gegeven tot de eindelijke zegepraal.

Maar meester Olivier troostte hen.

'Wat klaagt gij, wakkere mannen uit de Lage Landen,' zei hij. 'Is het niet wereldbekend dat gij meer schepen, meer oorlogstuig, meer strijders en meer wapenen, meer levensmiddelen en meer geld hebt geofferd dan al de overige deelen van het heilige Roomsche Rijk te zamen.[1)] Weet gij goud, zoo kostbaar dat het tegen die eere kan opwegen?'

En grave Willem, de vereerde aanvoerder en ridderlijke held wist den moed en den ijver zijner landgenooten zoo vorstelijk te beloonen dat de boven verwachting bevredigde eerzucht alle misnoegdheid deed vergeten In het paleis, dat hem bij de verdeeling der stad als kwartier was aangewezen, vergaderde hij al de aanvoerders der Friezen en Hollanders om zich heen. Daar troonde hij weer in hun midden, gelijk zij hem te Deuthemutha gezien hadden bij den aanvang van den tocht, op het grafelijk gestoelte onder het goudlaken baldakijn, in den wijden met hermelijn gevoerden gravenmantel over de blinkende gouden rusting en met de fonkelende gravenkroon om de slapen. Met welgevallen en trots liet hij den schranderen blik weiden over die mannen, welke hij toen als zijn medestrijders had begroet, wier geestdrift hij gewekt, wier moed hij aangevuurd had, en wien hij thans zijn hooge tevredenheid wilde betuigen over de dapperheid, door hen in den strijd betoond

Aan zijn rechterhand zetelde de grijze patriarch, aan zijn linker de onvermoeide kruisprediker Olivier, als de getuigen der heldenfeiten, die hier hun loon zouden ontvangen. En in het ronde om den grafelijken troon stonden de fiere Hollandsche ridders, die met grave Willem in Spanje gestreden hadden en weinig dagen geleden zegevierend aan zijn zijde het verwonnen Damiate binnenreden.

Daar stond de vorst van zijn zetel op en de ridderlijke gestalte in de gouden rusting, van het blanke hermelijn omgolfd, verhief zich hoog en fier te midden der vergadering, waar aller oogen op den beminden aanvoerder waren gericht.

'Edelen en ridders, mijn veellieve vasallen en onderzaten, aanvoerders van het kruisleger uit de Lage Landen,' sprak hij, zich voornamelijk tot de Friezen wendende, 'toen ik u in de haven van Deuthemutha welkom heette, bij den aanvang van den tocht, achtte ik het overbodig uw moed aan te vuren. Ik kende dien uit eigen ervaring bij het beleg van Akers, waar de Friezen boven alle natiën uitblonken door hun mannelijke volharding. Ik bracht u de lofspraak te binnen, door den roemwaardigen

1) Historia Damiatina, C.8, C.41.

keizer Barbarossa aan de Friesche krijgers gegeven en verwachtte niet anders dan dat gij u die waardig zoudt toonen. Mannen van Friesland, die verwachting hebt gij schitterend gestaafd. Schoon wij te Lissabon scheidden, zijn toch uw groote daden mij niet onbekend gebleven. Terwijl ik met mijn ridders en mannen van wapenen de Saracenen in Hispanië bestreed, deedt gij hun afbreuk op de kust door het vernielen van steden en sterkten en wont Hairin, de stad van Maria, voor de Christenheid terug. Daarop toogt gij verder en na te Rome het verlangen van onzen Heiligen vader Honorius vernomen te hebben, kwaamt gij hier voor Damiate. Terwijl ik door stormen en tegenwind op zee werd opgehouden, ondernaamt gij moedig het beleg. Door uw ijver, uw beleid en volharding is de voortoren genomen, de brug tusschen den toren en de stad vernield en het kruisleger de weg gebaand tot verovering der machtige veste. De hoogwaardige patriarch en meester Olivier, de prediker van den kruistocht, hebben mij dit alles in het breede verhaald en mij luide uw dapperheid en heiligen ijver geprezen. Bovenal roemen zij uw ongebogen standvastigheid, die waar zooveel anderen mismoedig de vanen des kruises verlieten, ten einde toe volhardde, en niet rustte voor Damiate genomen was. Doch wat behoef ik in herinnering te roepen, hetgeen aan de gansche wereld bekend is, namelijk dat u Friezen al de eer toekomt van dezen kruistocht! Die eeie zal u nimmer worden ontnomen, en opdat ten eeuwigen dage die glorie aan het Friesche volk gewaarborgd blijve, zoo gelast ik, Willem, bij de gratie Gods grave van Holland, Heere van Friesland en konstabel der kruisvaarders, dat aan het wapen uwer hoofdstad Dokkum, die tot dusver drie sterren in haar schild voert, zal worden toegevoegd de wassende maan, het zinnebeeld der ongeloovigen, ter gedachtenis aan de overwinningen in de heilige oorlogen op de Saracenen behaald.'[1)]

Een donderende juichkreet, die de muren van het Oostersche paleis deed daveren, was het antwoord der Friezen op deze vorstelijke onderscheiding, waardoor voor alle tijden hun roemrijk aandeel in den kruistocht werd vereeuwigd.

Thans was het de beurt der Hollanders, om uit den mond van hun aanvoerder en landsheer den lof te vernemen, die hun rechtmatig toekwam. Grave Willem herinnerde aan hun offervaardigheid ter uitrusting der vloot van tweehonderd en twaalf zeilen, te Schiedam zeilvaardig gemaakt, aan de wapenfeiten in Spanje, waardoor de Hollanders eeuwigen roem hadden verworven, aan hun dapperheid, betoond bij het beleg en de inneming van Damiate, en hij besloot eindelijk met de woorden:

'Het voegt dat de herinnering aan zooveel heldendaden voor het nageslacht blijve bewaard, en daarom beveel ik dat aan de vier sterren, die uw hoofdstad, mijn geliefde hofplaats Haarlem in haar wapen voert, worde toegevoegd een zilveren zwaard ter gedachtenis aan den godgewijden ijver, waarmee gij allen het zwaard hebt gevoerd in den heiligen strijd.'

Weer barstte een storm van toejuichingen los, maar de grijze patriarch stond van zijn zetel op en wenkte met de hand ten teeken dat hij wenschte te spreken.

'Met recht, edele graaf,' sprak de bevende stem des grijsaards, 'mag de hoofdstad der roemrijke Hollandsche natie het zwaard van den heiligen oorlog in haar wapen voeren; want in den strijd voor de zaak des Heeren heeft dit kleine volk groote natiën beschaamd. Maar niet door het zwaard alleen is de overwinning behaald; wij danken die bovenal aan de wonderdadige kracht van Christus' kruis, die wij onder gebeden en tranen hebben ingeroepen. Daarom stel ik voor dat boven het zwaard het kruis worde geplaatst tot een dubbele herinnering: vooreerst om te beduiden dat

1) Tegenwoordige staat van Friesland, 1756, Dl II blz. 261.

het zwaard voor de zaak des kruises werd getrokken, en ten tweede dat in het teeken des kruises de zege bevochten werd. En om dit nog duidelijker te beteekenen, zoo luide voortaan uw wapenspreuk: *Vicit vim virtus*, de vroomheid over wint het geweld.'[1)]

Nog luider klonken de juichkreten, toen de godvruchtige prelaat aldus niet enkel aan den moed, maar ook aan het vroom geloof der strijders hulde bracht. En grave Willem hernam:

'Met reden moge het kruis boven het zwaard in het wapenschild onzer goede stad prijken, want, gelijk de hoogwaardige patriarch van den aanvang af heeft gezegd, is niet door macht van wapenen, maar door de genade Gods Damiate genomen. Daarom was het ook mijn bedoeling, openlijk den Allerhoogste dank te brengen door Hem een deel uit den buit toe te wijden. Ik schenk derhalve aan de kerk van St. Bavo te Haarlem het kostelijk Corinthisch koper, dat mij bij de verdeeling is toegevallen, om daaruit klokken te gieten, die ten eeuwigen dage mogen worden geluid om God te danken voor de verovering van Damiate.'[2)]

Nu uitte de geestdrift zich in eindeloos gejubel, en mocht er te voren in het Nederlandsche kamp gemord zijn over miskenning, het waardeerend woord en de vrijgevigheid van grave Willem had op eenmaal alles goed gemaakt.

Maar de ridderlijke aanvoerder bepaalde zich niet tot die algemeene belooning; hij liet zich de mannen voorstellen, die zich bij het beleg of de bestorming het dapperst hadden gekweten en ieder, hij mocht ridder of dorper zijn, bekwam lofspraak of loon overeenkomstig zijn verdiensten.

Hajo, de dorscher van heer Wiger, die met zijn ijzeren vlegel zoo vreeselijk onder de Saracenen had rondgeslagen en het eerst de gele vaan van den soudaan had neergerukt, moest voor het grafelijk gestoelte komen, en de held in de gouden rusting en den hermelijnen vorstenmantel drukte minzaam de vereelte hand van den vrijgelaten lijfeigene, als die van een gelijke. Dat schouwspel bracht de vrije Friezen, die wars van vorstendienst en onverschillig voor vorstengunst, enkel persoonlijke verdienste als titel van voorrang erkenden, in opgetogen vervoering

1) Over het ontstaan van het Haarlemsche stadswapen is veel getwist vooral ten gevolge der tegenspraak, die daaromtrent in de kronieken heerscht. Sommigen willen namelijk dat het zwaard zou geschonken zijn door keizer Barbarossa, waarbij dan de patriarch van Jerusalem, volgens andere van Constantinopel, het kruis zou hebben gevoegd. Maar keizer Barbarossa was reeds in 1190 om gekomen, zoodat hij door zijn schenking onmoge ijk de Haarlemmers beloonen kon voor de inneming van Damiate, die in 1219 plaats had Nu wordt echter herhaaldelijk in de oude Hollandsche kronieken het beleg van Damiate verward met dat van Acco in 1189. waarbij evenzeer door de Nederland rs onder graaf, toen nog jonker Willem, zooals we gezien hebben, een groote rol is gespeeld Door die verwarring kan het verschil omtrent het tijdstip ontstaan zijn, die evenwel het feit zelf niet wegneemt, en de voorstelling, die er hier van gegeven wordt, strijdt zeker niet met de waarschijnlijkheid. Wat de wapenspreuk *Vicit vim virtus* betreft, die zou volgens Van Oosten de Bruyn De stad Haarlem en haare Geschiedenissen 1765, dagteekenen van de verdediging der stad uit den Spaanschen tijd. De treffende overeenstemming van het devies met het wapen en de gelegenheid der schenking pleit echter sterk voor de oude overlevering.

2) Ook tegen de overlevering omtrent de klokj[e]s die door de Haarlemmers uit Damiate zouden zijn meegebracht en nog onder den naam van Damiaatjes te Haarlem aanwezig zijn, waar zij eiken avond worden geluid, zijn ernstige bedenkingen gemaakt op grond van het feit d[a]t klokken onder de Muzelmannen geheel onbekend waren. Niets echter belet aan te nemen dat zij gegoten waren van metaal uit den buit afkomstig. Een andere herinnering aan den tocht naar Damiate zijn de scheepjes, die nog in de Groote Kerk te Haarlem hangen en waarschijnlijk als ex-voto's geofferd zijn voor den behouden terugkeer. De scheepjes zijn echter in 1668 vernieuwd en hebben in vorm niets meer met de oude koggen gemeen. Ook bestond eeuwenlang te Haarlem het gebruik dat op Nieuwjaar dag de kinderen met scheepjes op stokken door de straten liepen.

en uit vrije aandrift huldigden zij thans den landsheer, wien het overigens wel eens moeielijk was gevallen, zijn gezag in Friesland te doen eerbiedigen.

'Schoon uw vlegel in menig gevecht een treffelijk wapen gebleken is,' dus sprak de graaf tot den dorper, die bedremmeld den anders zoo koenen blik neersloeg naar het kleurig oostersch tapijt, dat de trappen van den troon bedekte, 'acht ik het voegzaam u tot belooning uwer dapperheid een wapen in de hand te geven, meer uw hoogen moed waardig, en u te omhangen met het zwaard van den edelman. Maar opdat de vlegel niet moge vergeten worden, zoo prijke hij voortaan als wapenteeken in uw schild.'

En eer de verlegen blozende jonkman recht wist wat er met hem voorviel, was hij met zwaard en schild omhangen, en de lijfeigene van voorheen aldus onder de daverende toejuichingen zijner landgenooten in den adel des lands opgenomen. Zoo ging het ook den boogschutter Roorda, die met zijn nooit missenden pijl zoo menig Muzelman den schedel had gekloofd en nu als edelman een Saracenenkop tot wapenteeken ontving.[1)]

Ook Okko Garvema kreeg zijn beurt. Meester Olivier stelde hem grave Willem voor als den aanvoerder bij de verovering van Santa Maria, en als den eigenaar van het schip, dat naar die verovering genoemd, bij het beleg van Damiate zoo gewichtige diensten had bewezen, het groote oorlogsgevaarte was vooruitgezeild bij de bestorming van den Nijltoren, en eindelijk de brug tusschen de stad en den toren had vernield.

Met vorschend oog monsterde de graaf den jongen edeling van top tot teen, maar deze braveerde fier den blik van den machtigen legeraanvoerder, wiens gebiedenden wil hij voor Lissabon zoo onverschrokken had weerstreefd.

'Ik ken u, jonkman,' sprak de vorst met gefronste wenkbrauwen. 'Als ik mij niet bedrieg, zijt gij de jonge Fries, die te Lissabon met zijn palmtak al de Friezen op hol bracht, en zoo de afscheiding bewerkte.'

'Dat ben ik, heer' hernam Okko met een lichte trilling in de stem, 'de palmtak van Poptatus' graf siert nog den mast van mijn schip: het zegeteeken is geen ijdel sieraad gebleken. En wat de afscheiding in Portugal betreft, niet ik heb die bewerkt, maar wel zij, die tegen den wil des Heiligen Vaders daar achterbleven.'

'Bij het Kruis, jonkman, gij spreekt stout,' hervatte de graaf uit de hoogte, 'maar naar ik verneem, zijn uw daden nog stouter dan uw woorden, en hebt gij zoo op de kust van Hispanië als hier voor Damiate getoond, uw grooten landsman Poptatus waardig te zijn. Ga heen' voegde hij er met minzamen glimlach bij, 'en bereid u door bidden en vasten voor: ik zelf zal u tot ridder slaan van het Heilig Graf.'

Als bedwelmd van blijde verrassing zonk Okko op ééne knie voor het grafelijk gestoelte neer en kuste dankbaar de hand van den vereerden aanvoerder, die den vurigsten wensch zijns harten zou vervullen. Door grave Willem zelf zou hij tot ridder geslagen worden! Kon het waar zijn? Had hij zich in zijn stoutste droomen zulk een onderscheiding durven voorstellen! En o vreugde, door dien ridderslag zou de schrikkelijke boei verbroken zijn, die hem nog altijd kluisterde aan het verre strand, terwijl telkens, telkens weer zijn gedachten in niet te breidelen vaart naar het vaderland terugvlogen. De gelofte, aan de nagedachtenis zijns vaders gedaan, de eed aan zijn lijkbaar gezworen, zou vervuld zijn, en door niets meer weerhouden, zou hij met gerust geweten den terugtocht kunnen aanvaarden naar de verre, dierbare kust, waar hij verbeid werd door een teerbeminde bruid.

Weinige dagen later zou zijn opneming in de ridderschap plaats hebben. Door bidden, vasten en vrome overweging der heilige ridderplichten, door de belijdenis zijner zonden en het ontvangen der communie had hij zich op de plechtigheid voorbereid en, volgens het gebruik, moest hij den laatsten nacht wakend in gebed

1) Vandaar het moorenhoofd in het wapen van het Friesche geslacht Roorda. Zie Geslachtsregister van Friesche adellijke familiën, opgemaakt door S. van Adelen van Cronenburg in de bibliotheek van het Friesch Genootschap.

doorbrengen. Met gevouwen handen neergeknield in den trotschen tempel, waar kort geleden nog de naam van den valschen profeet werd ingeroepen, boog hij diep het hoofd voor het altaar van Haar, aan wie thans het heiligdom was gewijd. Bij het schijnsel der Godslamp, de eenige lichtstraal in het nachtelijke duister, onderscheidde hij niets dan de lieftallige trekken van het beeld der Moedermaagd, die met minnelijke zoetheid op hem nederschouwde als op haar uitverkoren strijder.

Was niet zijn eerste zege de herovering geweest van Santa Maria, de stad aan de Moeder des Heeren geheiligd, en had zij niet in den nacht na de bestorming, door haar verschijning in de lucht, haar welgevallen betoond over de bevrijding van haar heiligdom uit de handen der ongeloovigen? Was zij niet de machtige schutsvrouw geweest van het schip, dat hij ter gedachtenis aan die eerste zege naar Maria had genoemd? Gewis, haar machtige hulp had het behouden, wanneer het dwars door het vijandelijk vuur de overige vooruitzeilde. Aan haar had hij het te danken, dat terwijl zooveel andere vaartuigen in den grond geboord, door de vlammen verslonden of door den storm vernield waren, zijn *Santa Maria*, schoon het felst aan den vuur- en pijlenregen blootgesteld, tot dusver was gespaard en in de haven rustig voor anker lag, gereed hem terug te voeren naar het vaderland.

En in het heiligdom van Maria, onder de oogen van zijn hemelsche beschermster, zou hij den vurigsten wensch zijns harten in vervulling zien gaan! O hoe dankbaar blikte hij op naar het liefelijke beeld, dat in de schemering allengs bekende trekken voor hem aannam en zich ongemerkt vereenzelvigde met het beeld zijner droomen, de bevallige Mabelia.

Verschrikt wendde de jonkman den blik af, en boog dieper het hoofd, beschaamd dat zelfs in deze heilige nachtwake nòg zijn gedachten afdwaalden naar hetgeen, waaraan hij niet denken mocht vóór zijn plechtige gelofte was vervuld. En vurig welde uit het diepste zijns harten de bede, dat hij, na zoolang met geweld de telkens weer opkomende begeerte te hebben onderdrukt, ook in deze laatste ure volharden mocht in boete en zelfverloochening, opdat hij waardig den ridderslag mocht ontvangen, die hem ontheffen zou van den drukkenden eed.

De schaduwen van den nacht, die als dichte gordijnen rondom hem neerhingen, werden allengs ijl en doorschijnend als een grijze sluier, waardoor hij nevelachtig de omtrekken ontwaarde van bogen en kolommen. De morgenschemering, die door de gekleurde vensters van den hoogen koepel binnenviel, tintte het blanke marmer der zuilen met zachte verven en gaf een parelmoerachtigen weerschijn aan den spiegelgladden vloer van Oostersch mozaïek vol dooreengeslingerde arabesken en geheimzinnige hiërogliefen. De gele vlam der Godslamp, die den ganschen nacht als een gouden ster had geschitterd, werd bleek voor den opkomenden dag. en het Mariabeeld, waarvan hij tot nu toe enkel het gelaat maar had kunnen onderscheiden, aanschouwde hij nu ten voeten uit in de rijk vergulde nis.

Daar weerklonken voetstappen ver achter hem op het marmeren plaveisel; zij naderden, en weldra stonden zwijgend aan zijn zijde twee hooge gestalten, de eene in een witten mantel met een rood, de ander in een zwarten mantel met een wit kruis op de linkerborst. Het waren de grootmeesters der Tempeliers en der St.-Jansridders, die den nieuweling als peters zouden ter zijde staan bij het ontvangen van den ridderslag. Sprakeloos wenkten zij den jonkman hen te volgen en geleidden hem, volgens het gebruik, naar het bad, waarin hij zich reinigen moest, opdat hij zuiver naar lichaam en ziel in den heiligen ridderstand mocht treden.

Een pooze later betrad hij, door zijn peters geleid, opnieuw den tempel, ditmaal gekleed in een wit gewaad, omhangen met een bandelier, waaraan een degen hing met kruisvormig gevest, en gevolgd door een breeden stoet van ridders in schitterenden dos, als getooid

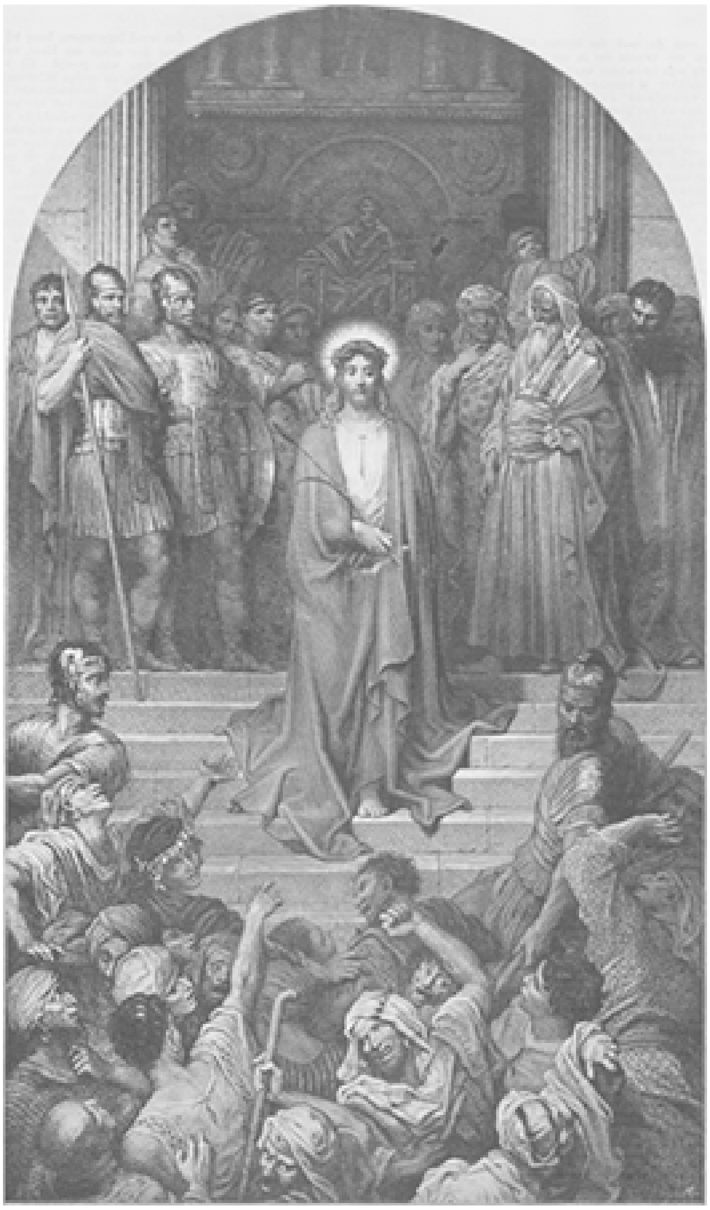

'ZIE DEN MENSCH' NAAR GUSTAVE DORÉ.

VEROORDEELD TOT DEN KRUISDOOD, NAAR GUSTAVE DORÉ.

voor een feest. Weer knielde hij voor het altaar neer, waar een priester in gebed lag neergebogen. Het was Olivier van Keulen, die opstaande en de handen zegenend over zijn jongen vriend uitstrekkend, met heldere stem het gebed der Kerk over den nieuwen ridder uitsprak:

'O God, bewaar uwen dienaar; want van U komt de kracht; zonder uw steun valt de reus onder den slinger des herders, en de zwakke is, zoo Gij hem bezielt, een onwrikbare toren tegen de woede zijner machtelooze vijanden...

'Almachtige God, Gij hebt de pijlen der overwinning en de bliksems der hemelsche gramschap in de hand; gewaardig U, uit de hoogte uwer glorie neer te zien op uwen dienaar, hier in den tempel gekomen om den zegen te ontvangen op zijn zwaard, dat bestemd is niet om ongerechtigheid en dwingelandij te dienen, niet om te verwoesten en te vernielen, maar om het geloof en het recht te verdedigen, om al wie lijdt en zucht onder de roede des verdrukkers, te verlossen. Verleen hem daartoe de wijsheid van Salomon en de sterkte der Macchabeën.'

Weer werd de jonkman weggevoerd, ditmaal om bekleed te worden eerst met een bruin onderkleed, dan met een gazen hemd, met goud doorwerkt, vervolgens met het metalen ringpantsier, waarover de wapenrok werd geworpen in de kleuren van den nieuwen ridder: azuur, met gouden palmen doorzaaid.

Aldus uitgedost, werd de nieuweling door den ganschen stoet naar het paleis van grave Willem gevoerd, die hem in de ridderschap moest opnemen. Onder het geroffel van trommen en het geschetter van klaroenen trok de optocht de stad door, waar alles op de been kwam om den nieuwen ridder te begroeten. Op blauw fluweelen kussens werden de verschillende stukken zijner blinkend stalen rusting voor hem uitgedragen, en voor den graaf gekomen, die hem te midden van heel zijn ridderstoet afwachtte, werd hij van het hoofd tot de voeten met het glanzend metaal bekleed.

Nogmaals togen allen in luisterrijken optocht ter kerke, waar Okko voor het altaar neerknielde, terwijl grave Willem en al de ridders rondom hem plaats namen in het koor. Een priester zong de mis van den H. Geest: het was Menko, die aan God het hoogheilig offer opdroeg, om des hemels zegen af te smeeken over zijn broeder voor het ontvangen van den heiligen ridderslag. Na afloop der mis naderde een ander priester met het boek, waarin de wetten der ridderschap waren vervat, die de nieuweling bezweren moest.

Met vrome aandacht hoorde Okko de strenge bepalingen aan: dat hij strijden moest voor het geloof en liever sterven dan het te verzaken; dat hij trouw zijn leenheer moest dienen en het vaderland verdedigen; dat zijn schild de toevlucht moest zijn der zwakken en verdrukten; dat hij de beschermer moest zijn van weduwen en weezen; dat geen winstbejag of eerzucht zijn drijfveer mocht zijn; dat hij nooit het gegeven woord mocht breken en nimmer zijn mond met een leugen bezoedelen, kortom dat hij een vroom ridder moest zijn zonder vrees en zonder blaam.

En nadat hij plechtig gezworen had, al die wetten getrouwelijk te onderhouden, trad grave Willem op hem toe, trok zijn zwaard, gafhem daarmee een lichten slag op den schouder, onder het uitspreken der woorden:

'In den naam van God almachtig, des Vaders, des Zoons en des H. Geestes sla ik u tot ridder.'

Nu omhelsde de graaf den nieuwen ridder ten teeken dat hij was opgenomen in de broederschap en wenkte een der peters hem te zalven met de heilige olie en hem de gulden sporen aan te schroeven.

'Deze sporen,' sprak de grootmeester der St. - Jansridders, die ze hem aanlegde. "beteekenen, dat gij voortvarend moet zijn in uw ondernemingen en de prikkel der eere u drijven moet bij al uw handelingen.'

Dan naderde de grootmeester der Tempelridders met het schild, waarop het nieuwe wapen geschilderd was, dat Okko zich gekozen had, een gouden palm op een azuren veld, ter herinnering aan den palmtak van Poptatus' graf, dien hij gedurende heel den tocht als zegeteeken in den mast van zijn schip had gevoerd. Een ander ridder zette hem den blinkend stalen helm op het hoofd; anderen brachten hem de lans, de strijdknots of de stalen handschoenen aan en bij elk stuk, waarmee hij aldus werd bekleed, werd tevens de verklaring gegeven van zijn zinnebeeldige beteekenis.

'Het zwaard,' sprak de eene peter, 'is u gegeven in den vorm van het kruis om u te leeren dat evenals Jesus Christus de zonde en den dood heeft verwonnen aan den boom des kruises, alzoo ook gij uw vijanden verwinnen moet door dit zwaard, dat u het kruis verbeeldt; bedenk dat het zwaard u gegeven is ter handhaving der gerechtigheid.'

'Het pantser, dat uw lichaam omgeeft en tegen de slagen des vijands bewaart,' sprak de andere peter, 'beteekent dat het hart van den ridder een ontoegankelijke veste moet zijn; want gelijk een burcht met muren en grachten is omringd, zoo omsluit het kuras aan alle zijden het lichaam, opdat de ridder leere zijn hart voor verraad, hoovaardij en trouweloosheid te sluiten.'

'De hooge en rechte lans,' hernam de eerste, 'is het beeld der waarheid, en het ijzer waarmee zij gewapend is, beteekent de overmacht van de waarheid op de leugen; het pennoen, waarmee de spits is gesierd, duidt aan dat de waarheid zich niet moet verbergen, maar zich voor aller oogen vertoonen.'

'De strijdknots,' sprak de ander weer, 'beteekent kracht en moed; want evenals de knots bestemd is om gebruikt te worden tegen allerlei wapenen, zoo verdedigen kracht en moed den ridder tegen alle ondeugden.'

Eindelijk was de lange, treffende plechtigheid voltrokken en aan de zijde van grave Willem, door den schitterenden stoet der ridders voorafgegaan en gevolgd, verliet Okko het sombere kerkgebouw. Hoe blijde straalde hem op den drempel het voile daglicht tegen, dat het zonnige voorplein, de bonte ridderschaar en de wachtende menigte overstroomde met feestelijken gloed! Hoe blonk en glansde met verjongden luister hem het nieuwe leven tegen!

Daar werd het edele zwarte strijdros voorgebracht, ongeduldig trappelend onder de lange azuren schabrak, met gouden palmen overzaaid, brieschend en snuivend den fieren kop, evenals des ridders helm met den gulden palm gekroond, in de lucht werpend.

'Ziehier het edele ros,' sprak de peter, 'dat bestemd is u op uw tochten te dragen. Geve God dat het u voeren moge waar eer en roem worden gewonnen.'

'Deze breidel en toom,' hernam de ander, hem de teugels in de hand gevend, 'mogen u leeren dat elk edel hart zijn driften beteugelen en zich door recht en rede besturen laten moet.'

Luid schetterden de trompetten der wapenherauten en op dien jubelenden klank sprong de geharnaste ridder, zonder den voet in den stijgbeugel te zetten, met één koenen zwaai in het zaal. Schichtig steigerde en trappelde het ros, maar met forsche hand trok Okko den teugel aan en zegevierend de zware lans drillende, dankte hij met een hoffelijke buiging de juichende schare, die hem met daverende vreugdekreten begroette:

'Heil den nieuwen ridder! Hoezee voor messire Okko Garvema!'

En een zwijmel van weelde en trots doortrilde het hart van den jongen edeling, dat zoo lang gezucht had onder het zware wicht van den eed, dien hij zich tot boete had opgelegd. Nu kon hij fier het hoofd opheffen onder Gods blauwen hemel, want zijn gelofte was vervuld; zonder vreeze mocht hij opzien tot zijn zaligen vader. En nog streelender dan het bedwelmend gejjmubel van het gansche kruisleger klonk hem het woord van zijn broeder Menko in de ooren, die hem bij de hand greep, en toen de nieuwe ridder zich tot den monnik nederboog, hem in het oor fluisterde:

'Dàt had vader moeten zien!'
(*Wordt vervolgd.*)

Het stabat mater.

Niet ver van de stad Napels, tegen de zachte helling van een bloeienden heuvel stond een oud steenen kruisbeeld, onder weelderige oleanderboschjes verscholen, door platanen en olijven overschaduwd, door heerlijke magnolia's en sierlijke ranken half overwoekerd en bedekt. Aan den voet van het kruishout stond het beeld der Moeder van Smarten.

Misschien hadden merkwaardige lotgevallen die beeldengroep daarheen gevoerd en het vroom geloof dit kunstjuweel voor vernieling behoed door het in deze stille wijkplaats te verbergen; want het was een bijzonder kunstig werk van aangrijpende schoonheid en had in een der schoonste kerken een plaats verdiend.

Aan al de vormen der levensgroote figuren vertoonde zich die meesterhand, welke den harden steen weet te veranderen in een zachte massa en die op wondere wijze leven en bezieling instort. Het was de overwinnaar des doods, wiens beeld daar aan het kruis hing, niet die van den gefolterden stervende; de kalme, rustige, reeds verheerlijkte trekken van het heilig aanschijn vertoonden geen spoor meer van strijd en lijden.

En de *Mater dolorosa* daaronder, welk een aanblik!

Een edele gestalte, gebogen maar niet bezweken onder den last des jammers, een wondervol gelaat, waarop de diepste smart versteend lag, een beeld van lijden, dat nooit of nimmer eindigen zal. Tranen hingen, o zoo onuitsprekelijk zwaar! aan de wimpers en om den mond lag een uitdrukking van weedom, zooals nooit een moederhart heeft gevoeld. Medelijdend hadden frissche groene bladeren zich tegen het gewaad der lijderes aangevlijd, en vriendelijke bloemen, tot dicht bij het lichaam van den Gekruiste opgeschoten, dekten zacht de wonden toe.

Zelden gebeurde het dat een voorbijgaand wandelaar dit beeld opmerkte en maar zelden werd voor dit beeld een knie gebogen.

Op een glansrijken Octobermorgen van het jaar 1738 geschiedde het echter dat een bleek jonkman zich voor het eenzame kruisbeeld nederwierp. Ernstig en lijdend was zijn gelaat, mat en treurig stonden de donkere oogen en gebukt was de rijzige gestalte; diep zuchtend, sloeg hij den blik op naar den Gekruiste.

Er kwam als een verrukking van vurige godsvrucht over hem; hij zag in de maagdelijke trekken van de Moeder des Heeren, hij las het nameloos wee op dat gelaat en rilde voor de uitdrukking van zoo onmetelijk een smart Een overgroot medelijden vervulde zijn ziel; het was als moest hij met geweld die zwaarden wegrukken, die het gefolterde moederhart doorvlijmden, het was alsof die harde steenen tranen aan de wimpers luide om erbarming schreiden.

Bij den aanblik dezer stomme smart vergat hij al zijn eigen leed. Een pijnlijke borstkwaal had hem in de zachte lucht van Napels en, op een oogenblik dat hij bijzondere behoefte gevoelde aan troost, naar deze gewijde plek gevoerd. Maar elke klacht werd in zijn getroffen hart teruggedrongen; hij vergat de knagende pijnen in zijn verscheurde borst en neigde deemoedig het hoofd

Daar weerklonk op eens een helder, liefelijk *Ave Maria*, gezongen door twee meisjesstemmen. Een zusterpaar, dat aan de voorspraak der Moedermaagd de genezing van een zieke moeder dankte, kwam hierheen om de koningin des hemels het dagelijksch dankoffer van versche bloemen te brengen.

De meisjes naderden eerbiedig, legden geurige kransen neder aan den voet van het kruis, baden in stilte en verwijderden zich.

De jonkman hief nu het hoofd op naar het Mariabeeld en bad met ontroerde stem:

'*Madonna*, ontferm u over mij, dat ik met geduld en overgeving in Gods heiligen wil de pijnen van mijn zieke borst verdrage en dat ik eenmaal zalig sterve in vereeniging met Jesus, uw Zoon!... Zeg, o zeg, wat ik doen moet om u mijn kinderlijke, mijn innige liefde te betuigen.'

Toen was het hem alsof er een nevel van voor zijn smeekende oogen werd weggenomen; het Mariabeeld scheen zich te bewegen, een straal van leven het gelaat der Moeder van Smarten te bezielen en het was of de steenen mond hem toesprak:

'Breng aan mijn onmetelijke smart een waardig offer; neem deze vreeselij[k]e, stomme tranen van mij weg, laat ze smelten dat ze zacht wegvloeien en mijn gefolterd hart verlichten; laat mijn verstijfde wonden bloeden, en uw bede om geduld en gelatenheid en om een zalig afsterven in vereeniging met mijn Zoon zal verhoord worden.'

Toen de bezwijmde de helderheid zijner gedachten weer herkregen had, zond de middagzon reeds haar gloeiende stralen neer, en al wat leefde verborg zich schuw voor haar heeten, verzengenden adem. Maar de borstlijder merkte het niet; zijn wangen gloeiden, zijn oogen schitterden, een zalig lachje speelde om zijn lippen en met vluggen voet ijlde hij naar Napels terug.

Den volgenden morgen kwamen de beide zusters met de blijde morgenzon terug, en zoo kwamen zij dagelijks om hun kinderlijk vroom *Ave Maria* te zingen, waarbij de zilverheldere sopraan der eene met de voile alt der andere heerlijk samenklonk.

De zieke verwijderde zich altijd bescheiden, als deze bedevaartgangsters verschenen, en verborg zich in het naburige boschje om haar liederen te beluisteren.

Nog eenmaal troffen de zusters den jongen man met de bruine lokken en het nadenkend voorhoofd bij het kruisbeeld aan; maar ditmaal kwam hij niet nederknielen aan den voet der groep; hij lag tegen de helling van den heuvel, liet de bezielde blikken in het rond weiden, hield een blad papier in de hand en teekende daarop met een potlood kleine vreemde figuren; daarbij lag er een glans over zijn gelaat als van hemelsche ingeving.

Zoo ontmoetten de zusters den kranke nog meermalen zonder een woord met hem te wisselen; zij stoorden elkander niet.

De winter ging voorbij en de maand Maart van het jaar 1739 brak aan, die wonderliefelijke maand in Italië met haar frissche knoppen, helgroene bladeren en zoele luchtjes.

De zusters bemerkten niet hoe de gestalte van den jongen man, ondanks de alles verjongende lente, meer en meer verkwijnde, zijn stap zwaar en zijn wangen holler werden; want een bedrieglijke blos kleurde als een zacht waas zijn edelgevormd gelaat en de donkere oogen glinsterden als van bovenaardsch vuur.

Daar naderde hij op zekeren dag voor de eerste maal het zusterpaar, de gevoelvolle zangeressen en vroeg met een blik op het kruisbeeld en de Moeder van Smarten:

'Mag ik u morgen een lied brengen, een lofzang ter eere der Moeder van Smarten? En wilt ge mij dat zingen met uw mooie zuivere stemmen en mij zoodoende helpen ook een offer te brengen? De *Madonna* heeft dat offer verlangd en mij een heerlijk loon beloofd. O hoe verlang ik mijn gelofte te vervullen, helpt ze mij volbrengen! Zingt mijn lied aanstaanden Zondag aan den voet van dit kruisbeeld en gij zult getuige zijn van de gunst, die de *Madonna* mij schenkt.'

De zusters knikten vriendelijk van ja op dit bescheiden verzoek.

Het was den 16en Maart 1739, op een Zondagavond, toen de drie personen weer aan den voet van het kruisbeeld verschenen. De meisjes brachten weer geurige bloemenkransen. De stervende Christus zag ernstig op de groep neder. De uitgeputte jongeling zonk op de knieën, hief de wasbleeke handen omhoog en riep met diep bewogen stem, terwijl tranen langs zijn wangen stroomden:

'Heilige Moeder van Smarten, neem mijn offer aan.'

En naast hem verhieven zich als een klinkend reukoffer de beide vrouwenstemmen; bewonderenswaardig zuiver, ernstig en plechtig zongen zij de woorden:

Stabat Mater dolorosa
Juxta crucem lacrymosa
Dum pendebat filius.
Onder 't kruis met weenende oogen
Stond de Moeder diep bewogen,
Daar haar Zoon te sterven hing.

Geen lentekoeltje suisde door het lommer der boomen, geen geluid werd in het rond vernomen, er heerschte een heilige stilte, als een verstomming der natuur voor de heilige verhevenheid van dat gezang. Diepe, zachte weemoed trilde in de vrouwenstemmen en druppelde neer in iederen toon. De biddende scheen weg te zwijmelen van verrukking. Onafgewend, in onbeschrijfelijke aandoening, in verterenden angst, in koortsige verwachting hingen zijn blikken aan de trekken der smartvolle Moeder Gods, en toen deze woorden neerzweefden:

Quis est homo, qui non fleret
Christi Matrem si videret
In tanto supplicio?
Wie is mensch en zou niet weenen,
Zag hij Christus' Moeder stenen
In zoo bitter harteleed?

Toen deze tooverzoete klanken vol van het verhevenste meegevoel van de lippen der bezielde zangeressen vloeiden, zie, toen verdwenen de knagende pijnen van het kwijnende lichaam, toen verhief zich met vollen, vrijen ademtocht de eertijds zoo angstig bewogen kranke borst, een wonderzoete matheid kwam over hem, smachtend strekte hij de armen naar het heiligenbeeld uit, opgetogen blikte hij hemelwaarts en als een zonnestraal gleed een lachje over het gelaat van den jonkman, die ineenzonk, terwijl de uitroep 'Jesus, Maria!' wegstierf op zijn bevende lippen.

Giovanni Battista Pergolese was dood.

Het wonderbeeld der treurende Madonna staat sedert lang niet meer op deze eenzame liefelijke plek, die thans met jasmijnstruiken en aloëboschjes bedekt is, en het lichaam van den met roem gekroonden meester, wiens vrome ziel het heerlijke *Stabat Mater* zong, rust in den koelen dom van Vascorato. Maar moge onder den zwaren voetstap des tijds zijn lichaam en die domkerk worden vertreden, des zangers lied van de smartvolle Moeder Gods zal immer in de katholieke Kerk blijven voortleven, dat is onsterfelijk zijn.

De beroemde toondichter was den 3^{en} Januari 1710 te Jesi in den Kerkelijken Staat geboren. Op zevenjarigen leeftijd kwam hij reeds in het *conservatorio* te Napels, waar hij eerst vioolspelen leerde en daarna compositie-studies maakte.

Hij dichtte een oratorium, verscheidene opera's en kleinere stukken, alsmede een tienstemmige mis met vespers voor twee orkesten. Grooten bijval vonden zijn kerkelijke composities, waaronder zich ook een *Salve Regina* bevindt. Hij was van zwakke gezondheid en toen zijn borstkwaal verergerde, ried men hem aan, naar Torre del Greco aan den voet van den Vesuvius te verhuizen, waar men meent dat

borstlijders, als er nog herstel mogelijk is, gemakkelijk en spoedig genezen. Hij stierf, juist toen zijn naam begon zich door Europa te verbreiden. Naar het algemeen gevoelen der Italianen heeft niemand hem in muzikale uitdrukking overtroffen.

Bij de Platen.

In de lijdensweek.

Al de gravures van dit nummer zijn gewijd aan de groote en treffende gebeurtenissen, welke de Christelijke wereld in de plechtige dagen der Goede Week met vromen ernst herdenkt. Zij verplaatsen ons met aangrijpende levendigheid in de Heilige Stad, op het oogenblik dat daar het wereldschokkende drama werd afgespeeld, waarvan alle eeuwen zouden gewagen.

Vooral de composities van den grooten Doré zijn wel geschikt ons te doen meeleven met hetgeen voor achttien eeuwen te Jerusalem voorviel. Zijn plastische voorstelling van de hardvochtigheid der Farizeesche rechters, de woedende dweepzucht van het joodsche volk en daartegenover de edele kalmte, de hemelsche waardigheid van den grooten Lijder grijpt ons in de ziel. Doré is vooral de kunstenaar om ons van dergelijke tafereelen een grooten, machtigen indruk te geven.

Minder grootsch opgevat, maar van nog dieper werking op het gevoelig gemoed is, door zijn eenvoudige waarlieid en fijne uitdrukking, het tafereel van den Duitschen schilder, voorstellende de ontmoeting van den kruisdragenden Christus met de weenende vrouwen. Overweldigt ons Doré door een groot gezien geheel, met forsche hand weergegeven, de Duitsche kunstenaar spreekt meer intiem tot ons gemoed door onze aandacht te vragen voor een kleine episode uit het ontzettende treurspel, het oogenblik, waarop de vrijwillig lijdende Christus tot de vrome vrouwen, die hem beklagen en troosten, het zacht verwijtende en beteekenisvolle woord spreekt: ‘Weent niet over mii, maar over u en uwe kinderen.’

Het laatste tafereel, de graflegging, is meer academisch en tradition eel; hier is meer, overeenkomstig de schoolsche regel en, gezocht naar bevallige groepeering en pose, sierlijke lijnen en bestudeerde drapeering. Alzoo hebben we hier drie verschillende kunstrichtingen vereenigd, die toch allen samenwerken om ons godsdienstig gevoel op te wekken door de aanschouwing van het Lijden des Heeren. De kunstminnende lezer beslisse zelf welke dezer drie richtingen het meest overeenkomt met zijn persoonlijken smaak en met de roeping der christelijke kunst.

Wetenswaardig Allerlei.

Sagen uit de vogel- en plantenwereld. -

Het kon niet uitblijven, of de vrome, christelijke sage moest het grootsche geheim op Golgotha hullen in een dichterlijk waas, en daaraan mythen vastknoopen, die door de godvruchtige traditie overgeleverd, tot heden nog in den volksmond voortleven.

Zoo wordt van het roodborstje verhaald, dat het zich op de doornenkroon van Christus neerzette, om met zijn kleinen snavel de doornen uit te plukken, opdat de Heiland der wereld minder smarten leed. Dat gevoel van medelijden en deernis zou het vogeltje sinds steeds bijgebleven zijn, en, waar het in een woud een menschelijk lijk ontdekt, zich beijveren, het met mos en bloemen toe te dekken. Onder de dieren worden vooral de lievelingen der menschen door de vrome mythe in den dienst des Heeren gesteld. Een Noordsche sage vermeldt den ooievaar en de zwaluw, die zich beiden bij voorkeur in de nabijheid van menschelijke woningen ophouden. Drie vogels moeten volgens haar om het kruis van Christus gevlogen hebben: de ooievaar die riep: ‘Sterk Hem!’, de zwaluw, die riep: ‘Verkoel, Hem!’ en de kievit, die riep:

'Pijnig Hem!' Daarom zijn de beide eerste vogels den menschen lief en dierbaar geworden, terwijl de derde een voorwerp van afkeer en vervloeking is geworden. Daarom durft hij niet vertrouwelijk de woningen der menschen naderen, maar vliegt, wanneer iemand hem nabij komt, schuw weg, als werd hij door een slecht geweten gekweld. Van den kruissnavel wordt verhaald, dat hij zich had neergezet op de dwarsbalken van het kruis en alle pogingen in het werk gesteld, om de den Wereldverlosser door de onmenschelijke beulen door handen en voeten geslagen nagels uit te trekken. Daarbij werd zijn snavel krom gebogen.

Ook in de plantenwereld is de herinnering aan den Goeden Vrijdag bewaard gebleven. Dit bewijzen de namen der passiebloem, (*Passiflora coerulea*), der bittere kruisbloem (*Polygalaamara*), van den kruisdoorn (*crux Christi*), van den bloeddruppel (*Gnaphalium sanguineum*), de bekende en zinrijke legenden van den hagedoorn, den espeboom, de treurwilg, enz. Met deze namen zijn sagen saamgeweven vol dichterlijke schoonheid en fijn gevoel, zoodat de bloemenlegende der lijdensgeschiedenis van Christus met de [r]ijkste en kleurigste bloemen getooid is.

Alle hoogescholen der wereld. -

Er bestaan op het oogenblik over de geheele wereld 154 hoogescholen, waarvan wij hier het stichtingsjaar laten volgen: Bologna, 1119. Montpellier, 1180. Parijs 1200. Oxford, 1206 (1249?). Valencia, 1209 Padua, 1212. Napels, 1224 Toulouse, 1230 Salamanca, 1239 (1250?). Cambridge, 1257. Ferrara, 1264 Coïmbra, 1290. Lyon, 1300. Rome, 1303. Perugia, 1307. Pisa, 1316. Grenoble, 1339. Valladolid, 1345. Praag, 1347. Pavia, 1361. Krakau, 1364 Weenen, 1365 Heidelberg, 1386 Würzburg, 1402. Turijn, 1404. Aix, 1409. Leipzig, 1409. St Andrews 1411. Rostock, 1419. Leuven, 1426. Poitiers, 1431. Caen, 1433. Florence, 1438. Catania, 1445. Barcelona, 1450. Glasgow, 1451. Greifswald, 1456. Freiburg in Baden, 1457. Basel, 1460. Nantes, 1463. Budapest, 1465. Bordeaux, 1472. Munchen, 1472. Saragossa, 1474. Upsala, 1476. Innsbrück, 1477. Tübingen, 1477. Kopenhagen, 1478. Aberdeen. 1494. Madrid, 1498. Halle, 1502. Sevilla, 1504, Breslau, 1506. Marburg, 1527. Granada, 1531. Santiago, 1532 Lausanne, 1537 Macerata, 1540. Koningsbergen. 1544 Messina, 1548 Jena, 1558. Genève, 1559. Sassari, 1562. Besancon, 1564. Straatsburg, 1567. Braunsberg, 1568. Nancy, 1572. Leiden, 1575. Klausenburg, 1580. Oviedo, 1580. Edinburg, 1583. Graz, 1585. Kief, 1588 Dublin, 1591. Cagliari, 1603. Parma, 1606. Gieszen, 1607. Groningen, 1614 Amsterdam, 1632. Dorpat, 1632. Utrecht, 1636 Cambridge (Amerika), 1638. Helsingfors, 1640. Kiel, 1665. Lund, 1666 Urbino, 1671. New-Haven, 1701. Barbados, 1710. Camerino, 1727. Christiania, 1737. Göttingen, 1737. Erlangen, 1743. Princetown 1746. Philadelphia, 1751. Moskau, 1755 Siëna 1777. Palermo, 1779. Grootwardein, 1780 Lemberg, 1784. Munster, 1786. Kazan, 1800. Charkof, 1804. Clermont, 1808. Rennes, 1808. Berlijn, 1809. Gent, 1816 Luik, 1816 Warschau, 1816. Bonn, 1818. St.-Petersburg, 1819. Charlotteville, 1824. Sierra Leone, 1827. Toronto, 1827. Sheffield, 1827. Lampeter, 1828. Durham,1832. NewYork, 1832. Zürich, 1832, Bern, 1834. Brussel, 1834 Louden, 1836 Ann-Arbor, 1837. Athene, 1838. Belfast, 1845 Galway, 1845. Algiers, 1849. Madison, 1849. Sydney, 1850. New-Castle, 1851. Melbourne. 1853 Jassy, 1860. Boekarest, 1864. Od[e]ssa, 1865. Neufchatel, 1866. San Francisco, 1868. Ithaka, 1868. Tokio, 1868. Oberystwith, 1872. Minneapolis, 1873. Nashville, 1873. Agram, 1874. Angers, 1875. Czernowitz, 1875, Bristol, 1876. Baltimore, 1876. Stockholm, 1878. Dundel, 1880. Manchester 1880. Nottingham, 1880. Cardiff, 1883. Worcester, 1887. Sofia, 1888. Freiburg (in Zwitserland) 1889. Gothenburg 1891.

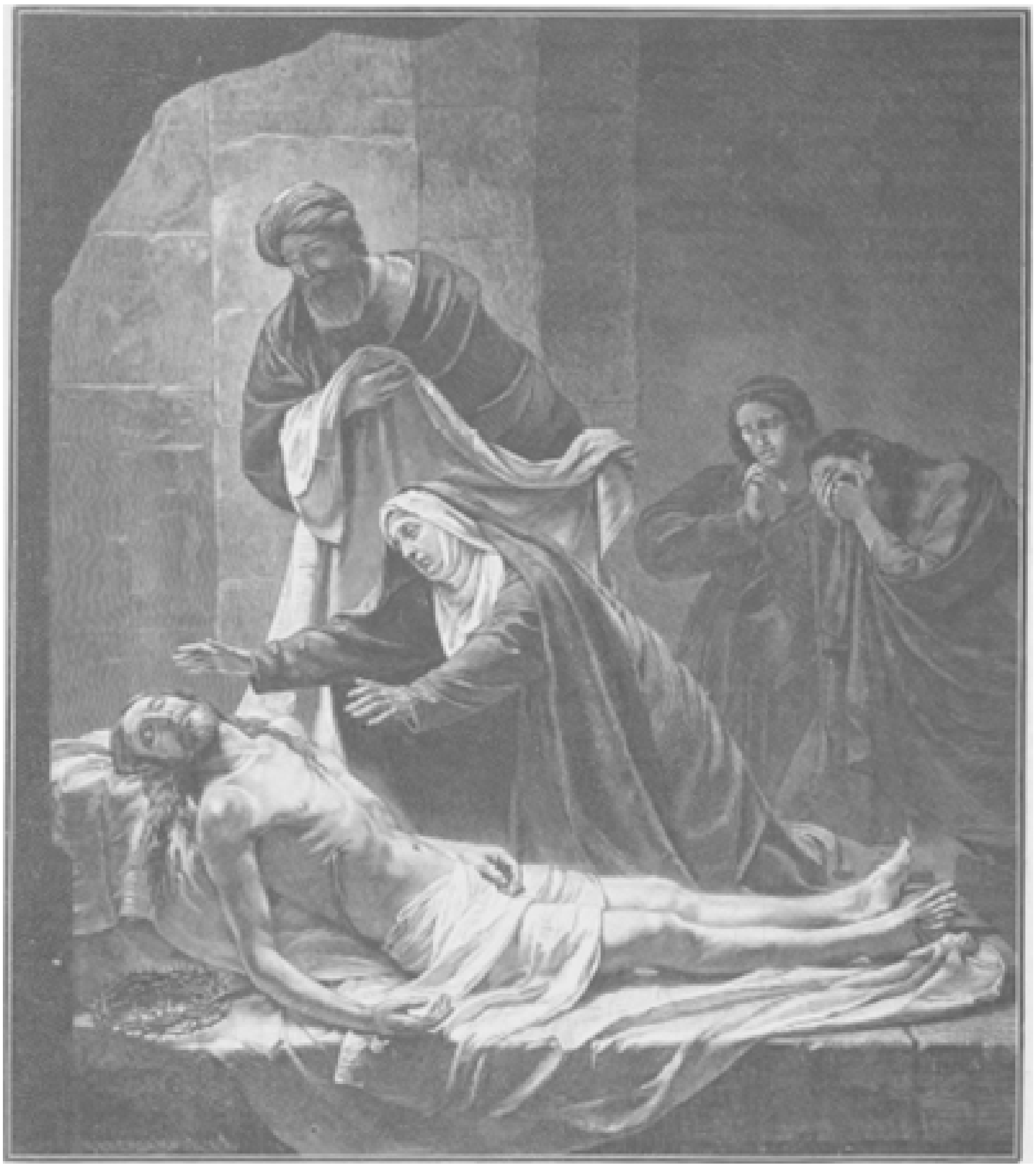

DE GRAFLEGGING.

Warm houden van den rug. -

De nieren zijn zeer gewichtige organen van het menschelijk lichaam en door de natuur bestemd, om steeds zooveel mogelijk warm gehouden te houden In gezonden toestand zijn ze daarom door een laag vet bedekt. Bij een verkoudheid wordt in de kleine vaatjes een stremming van den bloedsomloop teweeggebracht, waardoor het bloed zijn eiwit verliest. Het eiwit is een van de gewichtigste levens-elementen, en zorgt voor de instandhouding der lichaamskrachten. Wanneer echter het eiwit door de blaas afgescheiden wordt, is het voor het lichaam verloren en de mensch wordt zoo mager als een geraamte. Daarom is het, vooral voor menschen op jaren, van belang, den rug voortdurend warm te houden. Tusschen de schouderbladen zitten de longen, en nu weet een ieder, hoe licht een koude wind op den rug een verkoudheid ten gevolge heeft. Met den rug naar een raam of deur zitten brengt wegens den tocht, die door spleten en reten doordringt, niet zelden een kou teweeg Daarom moet de plaats tusschen de schouderbladen bij koud weer bijzonder goed beschut worden, en personen boven de 50 jaar, en zij die aan de ademhalingswerktuigen lijden, moeten bier een stuk flanel dragen, om de lichamelijke

warm te binnen en de koude buiten te houden. De meeste personen, die aan de longen lijden, meenen al genoeg gedaan te hebben, wanneer zij hun borst behoorlijk verzorgen, en bedenken niet, dat het warm bouden van den rug even, zoo niet gewichtiger is.

[Nummer 39]

Mgr. d'Hulst, de nieuwe afgevaardigde voor Finistère,

Hebben wij onlangs ter gelegenheid van zijn verscheiden, onzen lezers het portret en een biographic aangeboden van den onvermoeiden bisschop-afgevaardigde, Mgr.

Freppel, ditmaal siert de welgelijkende beeltenis van zijn opvolger in het politieke worstelperk onze eerste pagina. Onmiddellijk reeds na het overlijden van den wakkeren bisschop van Angers was het algemeen gevoelen onder de katholieken, dat een priester de plaats in het Parlement moest innemen, meer dan tien jaar op zoo waardige wijze door Mgr. Freppel bezet. Spoedig was aller eenparige keuze gevestigd op een man, die als voorbeeldig priester, groot geleerde en machtig redenaar, de aangewezen persoon was om den zwaren last op de schouders te nemen, door den bisschop-afgevaardigde met onbezweken krachtgetorst, om zonder afwijken diens voetspoor te drukken, pal te staan in den vinnigen, vaak hartstochtelijken parlementairen strijd onzer dagen, en telkenmale zijn stem te verheffen, wanneer de belangen en de eer der Kerk en der katholieken het zouden vereischen.

Deze persoon was Mgr d'Hulst, de rector der katholieke Hoogeschool te Parijs. de beroemde vastenprediker ook in de Notre-Dame als opvolger van pater Monsabré, een man uit één stuk, onwrikbaar als een rots, waar het de beginselen en de rechten zijner Kerk geldt.

Reeds als jeugdig priester onderscheidde hij zich door zijn groote bekwaamheden, zijn schitterende gaven van welsprekendheid en dialectiek. De weg van roemi en grootheid stond voor hem open; de aartsbisschop van

Parijs wilde hem een post geven, geévenredigd aan zijn talenten en verdiensten - hij vroeg een plaats als kapelaan in de beruchte Parijsche wijk Belleville. Dit was tijdens de bloedige Commune van 1871. Legt deze daad een schitterend bewijs af van zijn priesterlijke nederigheid, ze getuigt tevens van een onverschrokken, strijdhafte natuur, die de moeilijkste taak voor zich begeert en zich ten voile zijn kracht bewust is.

MGR. D'HULST, de nieuwe afgevaardigde voor Finistère.

Een nieuw, een uitgestrekt veld ter bearbeiding is nu den onvermoeiden prelaat geopend. De eerste stappen daarop heeft hij reeds gezet, niet onzeker en weifelend als zoo menig nieuweling, maar met vasten, mannelijken tred, als iemand, die den grond kent, dien hij onder de voeten heeft, met een zekerheid als had hij hem al jaren en jaren betreden. Zijn eerste redevoering, naar aanleiding van een interpellatie over de ongeregeldheden in de kerk St. Merri, waarvan de bladen uitvoerig melding hebben gemaakt, was die van een meester; geen minuut, geen seconde zelfs van schuchterheid of aarzeling; met één oogopslag had hij het geheele debat overzien, zijn antwoord gereed, scherp en snijdend, verloor hij, ondanks het hem vreemde der tallooze interruptiën, geen oogenblik zijn koelbloedigheid of den draad van zijn betoog. De verbaasde republikeinen meenden Mgr. Freppel weer te hooren, ditmaal wel minder vurig, minder hartstochtelijk, maar even logisch, even klemmend, even verpletterend. Reeds nu heeft Mgr. d'Hulst zich doen kennen als een der schitterendste en degelijkste redenaars der Kamer, die ook zijn tegenstanders eerbied en aandacht weet af te dwingen, als een waardig opvolger van Mgr. Freppel, met wien hij, al moge hij in aard en karakter haast zijn tegenvoeter genoemd worden, een vurige liefde voor de Kerk en zijn land, groote geestesgaven en een ongeëvenaard redenaarstalent gemeen heeft.

En dan, wat al verdiensten heeft de volijverige prelaat zich reeds vergaard in den dienst der Kerk, in dien van het katholieke onderwijs, waarvan hij als rector van Frankrijks grootste katholieke universiteit een der hechtste steunpilaren, een der kloekste verdedigers is. Wat hij als kanselredenaar was heeft hij in den afgeloopen Vastentijd bewezen, toen duizenden en duizenden onder de machtige gewelven der grootsche Notre-Dame samenstroomden, om daar de woorden en lessen op te vangen, die, allen bezielend, van zijn welsprekende lippen vloeiden.

Nu ongeloovige en maçonnieke bewindsmannen het Frankrijk van den H. Lodewijk zoeken te ontchristenen, kon aan niemand beter dan Mgr. d'Hulst de zware taak worden opgedragen, het goed recht der Kerk en der katholieken voor het geheele land onverschrokken en met beleid te veidedigen.

Den waardigen prelaat zij een lange en roemrijke parlementaire loopbaan toegewenscht!

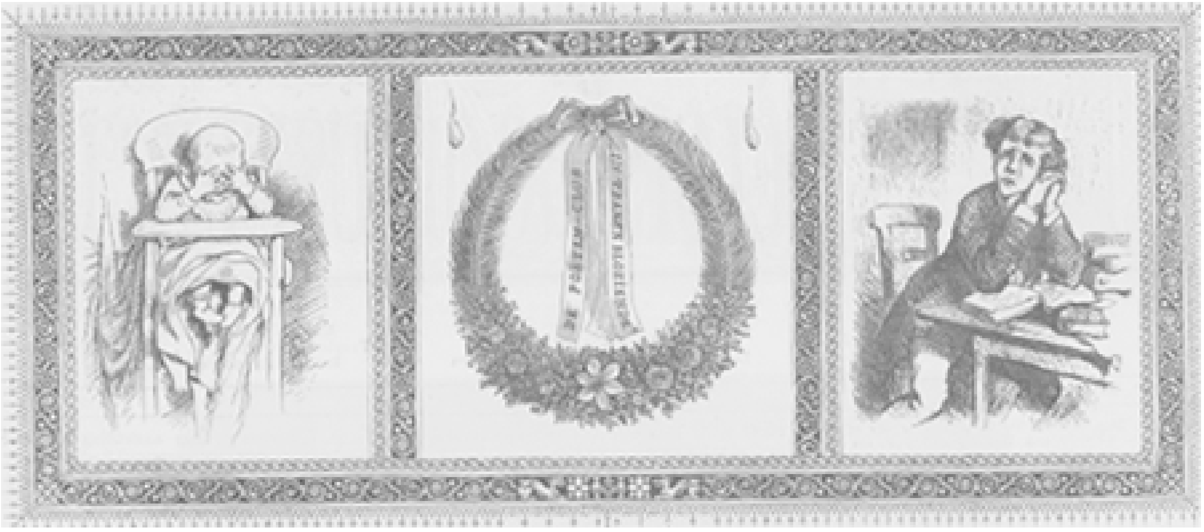

Aangenaam verrast door een vereerend schrijven van den Secretaris der Poëten-Club 'In tranen bloeiende', hebben wij ons gehaast aan het daarin uitgedrukt verlangen te voldoen en laten als inleiding tot de gewaardeerde dichterlijke bijdrage een paar gedeelten uit bovengemelden bief hief voorafgaan: '...Ik, hooggeachte Redactie, die Julius Flens persoonlijk gekend beb, en - den hemel zij dank! - éénes geestes kind met hem ben, kan wel het best beseffen wat "de blijde Muze onzer dagen/rs in hem verliest... Nooit heeft deze jonge dichter zware verliezen bittere teleurstellingen, bedrogen liefde ondervonden en - wat veel meer zegt - die noot zich i n g e b e e l d . Toch is hij altijd innig bedroefd geweest. Voor hem was van kindsbeen aan "De weemoed iets zoets en iets zaligs de traan". Juist daarom is zijne poëzie zoo waarachtig natuurlijk en zoo natuurlijk waar. Voor die natuur en waarheid pleit eveneens dat hij zijne t r a n e n bezong in d i c h t j e s van slechts enkele regels, immers "une larme ne couvre pas beaucoup de papier," zegt de Franschman. Zijne T r a n e n - d i c h t j e s , waarvan hij nog vóór zijn dood het eerste achttal zag opgenomen in de jongste aflevering van *De Gids*, sta ik aan uwe plaat en tekst overal bekende *Illustratie* ter plaatsing af, op voorwaarde dat zij versierd worden met de twee sprekende portretten die ik hiernevens zend: zij toonen U Flenske als eenjarig kind en Flens als achttienjarigen jongeling in dezelfde weemoedige houding en overgoten van hetzelfde sop... Ook zend ik U ter versiering eene penteekening van den prachtigen lijkkrans, die door onze Club plechtstatig op de marmeren zerk zal worden nedergelegd, zoodra daarin het door Julius zelven varvaardigde en, ach! zoo aandoenlijke grafschrift gegriffeld is. Aan beide zijden van den krans prijkt een biggelende traan: rechts als het symbool der poëtische droefheid van o n z e n vriend, links als de tolk der natuurlijke droefheid van z i j n e vrienden.'

Tranen-Dichtjes van Julius Flens.

I.

In Maart zien we buien
Plots opdoemend kruien -
   Dan barsten ze uiteen
En storten heur waatren
Met zacht ruischend klaatren

Gestaag naar beneên:
Geen beeld om mij henen
Kan mijn schrikbarend weenen
Zoo teeknen - in 't kleen.

II.

Ach, vraag niet mijn oog,
Waarom het zoo weent!
Geen zand is zoo droog
Geen Steen zoo versteend
Zoo hard is geen hout
En 't ijs niet zoo koud,
Of 't wordt wel eens nat:
Begrijpt ge dàt?....

III.

Den bittren kelk van 's levens wee
Leeg ik ten bodem nimmermeer;
Want als ik drink, dan schrei 'k er mee
En vul hem met mijn tranen weer.

IV.

Ik zat te turen
Droef naar de maan,
Die prompt tien uren
Was opgegaan:

‘Gij diep verslagen
En bleeke meid,
Mag ik u vragen:
Heb je ooit geschreid?’ -

‘Dâ's juist, confrater,
Mijn droefenis,
Dat hier geen water
Voor tranen is!’ -

V.

Als stil een oog van weemoed schreit,
Och, kijk dat niet spotachtig aan
En zeg niet: ‘Wat een malligheid!’
Kent gij de waarde van een traan?
Bedenk eens wat Da Costa zeit:
‘Een traan.... een traan heeft nooit misleid!’
Zoo gij dien man niet wilt vertrouwen,

Dan ondervraag maar eens de vrouwen!

VI.

Den naam van mensch verdient hij niet,
Die dàn alleen, als 't niemand ziet,
Zijn tranen onbeschroomd vergiet;
Doch, als hij denkt: ik word bespied -
Uit valsche schaamte d'oogendauw
Heel netjes afveegt met zijn mouw.

VII.

De bloemekens sloegen aan 't kwijnen
En bogen het hoofdje op de borst;
Dat kwam van het fel zonneschijnen,
   De schepseltjes hadden zoo'n dorst.

Een enkel lief roosje nog stond er
   Vol fierheid en frischheid en gloed.
'Ach! - riepen haar zusjes - 't is wonder,
   Zij houdt in die hitte zich goed!

'Hoe kom je aan den dauw of den regen
   Die lavend, mijn kind, op je viel?' -
'Ach! zegt het een beetje verlegen -
   Dat dank ik een droevige ziel:

'Die keek in mijn kelkje, bewogen,
   En weende daarin drop op drop:
De lieflijke dauw zijner oogen
   Die bracht mij er weer bovenop!' -

VIII.

Eens, 't was in een winterschen nacht,
Het maantje scheen weemoedig zacht,
De wind uit het Noorden woei straf -
Heb 'k bij een cypres op een graf
Een traan laten vloeien, die, voor
Hij den grafsteen bereikte, bevroor.
Mijn hand ving het ijzel-kristal
Gelukkig vlug op in zijn val;
Een vurige kus van mijn mond
Die maakte 't weer vloeibaar terstond.
Waarom ik dien traan heb ontdooid?
   Dat zeg. ik je nooit!

IX.

Ik stond op 't zeestrand levensmoe
Te weenen en te snikken....
De golfjes rolden naar mij toe
Om een traan van mijn laarzen te likken.

X.

Twee beekjes in d'avondstond dalen,
Zacht over twee heuveltjes neer,
Daar laat dan het maantje zijn stralen
   In spiegelen keer op keer. -
Wie weet een tafreeltje te malen
   Zoo hartversmeltend teer!
(Voor beekjes lees traantjes, voor heuveltjes kaakjes)
Dit zeg ik je tusschen twee haakjes.

XI.

En traan, die in'tstofvalt, vergaat niet tot stof,
Hij verdampt en stijgt op in de lucht
En daalt als juweel op een roos in den hof,
   Na een dichterlijk-neevlige vlucht.

XII.

'k**B**en een geboren
Gevoelspoëet;
Dat zegt mijn baker,
   Die 't zeer goed weet.
Dat kan getuigen
   De kinderstoel,
Waarin 'k reeds schreide
   Met diep gevoel
En voor mijn eerste
   Twee woorden dra
't Gevoelig rijm vond
   Van Pa op Ma

XIII.

Geleund met de ellebogen
Op boeken vóór mijn lessenaar,
Herdenk ik droef mijn achttien jaar
   In zoete smart vervlogen,
En pleng een traan van dankbaarheid
Dat gij nog niet zijt uitgeschreid,
   Mijn schoone zachtblauwe oogen!
De vrees voor sterven legde ik af,
Indien ik wist dat gij in 't graf
   Gestaag zoudt weenen mogen.

XIV.

Vraag mij niet, vraag mij nooit naar de reên
Van mijn droefheid en bitter geween;
Op die vraag zegt mijn harte: ‘Loop heen!’
En mijn hoofd: ‘Op den loop is er één!’

XV.

Mij komen op de doornen wegen
Soms sympathieke wezens tegen,
Op wier satijnen wimpers beeft
Een vloeibre parel: 't is als leeft
Een ziel daarin, die van baar leed
Zoo min als ik de reden weet.

XVI.

Daar zijn er, die gevoelspoëet zich noemen,
Zich op hun leed en droefenis beroemen,
ons melden dat zij vreugde en troost verzaken,
Dat niets, ach niets, ter wereld hun kan smaken
En dat hun wang verbleekt van't bitter weenen.
Maar ik voor mij geloof niet dat ze't meenen;
Want storten zij zich uit in droeve zangen,
Dan rolt geen traan hun langs de bolle wangen;
Zij smullen fijn en rooken puiksigaren....
Zoo'n treurigheid is moeilijk te verklaren.

XVII.

De regenbui is weer voorbij,
Het zonnetje straalt warm en blij
En droogt der buurvrouw blanke wasch,
Te bleeken uitgespreid op 't gras:
Geen zonnegloed zou 't ooit vermogen
Het wit van mijn oogen te drogen.

XVIII.

   Toen ik sluiks mijn gelaat in den spiegel bekeek,
   Waren de oogen zoo rood en de wangen zoo bleek
En het blauw van den hemel weerkaatste in een traan,
      En ik dankte mijn treuren,
      Voor de lieflijke kleuren
Van ‘Nederlands dundoek met driederlei baan.’

XIX.

Ik zal slechts dàn mijn zilte tranen toomen,
Wanneer ik schouw in eene goudvischkom;
Liet ik ze vrij in 't zoete water stroomen,
   Dan kantelden, ocharm! de vischjes om.

XX.

Met een wolk als een sluier betogen,
Schuilt de zon en de regen valt neer;
Ach, zij beeft met mijn smart mededoogen
   En stort tranen als ik evenzeer.

Dock in baar zie ik wreed mij bedrogen:
   Ongesluierd verschijnt zij daar weer

En kijkt rond met van vreugd stralende oogen.
   Zulk een handelwijs noem ik niet *fair*!

XXI.

Gelijk een hulp- en pluimloos jong,
Dat uit hot warme nestje sprong,
De deernis in mijn harte wekt:
Zóó elke traan die 't oog ontlekt.

XXII.

Zoolang een vreugdeloos poëet
Een traan siert met de epitheta
Van *bloedig, bitter, zoel* en *heet*,
Van *zilt* of *brak* etcetera;
Zoolang hij 't oog een *stroom*, een *vloed*,
Een *zee* van tranen schreien doet;
Zoolang bij kniezerig de *smart*
Laat rijmen op en met het *hart:*
Zoolang, zoolang, maar langer niet,
Klinkt van mijn snaar een somber lied!

XXIII.

Der lente zang en geuren
Verblijden aller hart;
Mijn hart is dood van treuren
   En ligt in 't graf der smart.

't Lied, dat de vooglen fluiten
   Klinkt me als een lijkgezank;
De bloemen, die ontspruiten...
   Ik ruik ze als kerkhofstank.

XXIV.

Ogij, die mijn dieptreurig lied
Al lezend, herlezend geniet,
Ik vraag u, de hand op het hart,
Vergrootte ik mijn weemoed en smart?
En zegt ge in gemoede: ‘Wel neen!’
O kom dan - maar gij heel alleen -
(Ik voel het, met mij is 't gedaan)
En pleng in mijn grafkuil een traan!

Grafschrift.

Hier ligt Julius Flens,
Zijn tranenpomp is lens.

De tocht naar Damiate.
(Anno domini MCCXIX)
door J.R. van der Lans.

XXI.

Weer was het zomer geworden in de abdij Rozeveld en weer zat jonkvrouw Mabelia alleen in het boekvertrek, gebogen over het blanke perkament, waarop zij met vlijtige hand de hoekige zwarte letters trok. De uren, die zij aldus, dank aan de moederlijke toegevendheid der priorissa. mocht doorbrengen, waren haar de liefste; dan kon zij ongestoord mijmeren, zich verdiepen in herinneringen uit het verleden en... soms ook half onbewust wegdommelen in zoete droomen voor de toekomst.

Want krachtig leefde in het jonge harte, ondanks al wal het drukte, de stille, maar sterke hoop, gelijk een zaadkorrel, die onder de steenen geraakt, tòch ontkiemt en zijn groenen scheut tusschen de spleten wringt. Die hoop, zoo machtig gewekt door de tijding van de kruisvaart, haar twee jaar geleden in Menko's schrijven geworden, had sinds telkens voedsel gevonden en ach! was ook telkens weer teleurgesteld.

Reeds in het vorige najaar waren de eerste kruisvaarders, die het leger voor Damiate hadden in den steek gelaten, in Friesland teruggekeerd. De tijdingen, die zij brachten en die door het heele land van mond tot mond gingen, drongen ook in de kloosterlijke eenzaamheid door, waar zij met gretig oor werden opgevangen door de arme Mabelia. Met blijden trots vernam zij, welk aandeel Okko had gehad in de bemachtiging van den geweldigen Nijltoren en hoe hij met zijn *Santa Ma[r]ia* het stormgevaarte den weg gewezen had naar het vijandelijk bolwerk, waarop Hajo, haars vaders dorscher het eerst de vlag van den soudaan had neergerukt. Met kloppend hart en glinsterend oog luisterde zij naar al de bijzonderheden van de vreeselijke worsteling, en ach! hoe sidderde zij bij de gedachte aan het doodsgevaar, dat dag op dag den beminden jonkman bedreigde. Wie weet was ook hij op dit oogenblik niet reeds in de golven van den Nijl begraven, evenals die ongelukkige strijders welke door het breken der stormladders in de diepte waren neergeploft! Waarom was ook hij niet terngekeerd, gelijk zooveel anderen, die na het bemachtigen van den voortoren hun kruisgelofte vervuld achtten en den hopeloozen strijd opgaven?

Maar neen, die gedachte wierp zij verre van zich, als Okko onwaardig. Zoo anderen lafhartig de vanen des kruises verlieten, hij zou blijven. Hij had gezworen niet terug te keeren dan als ridder van het Heilig Graf - dit wist ze van den vader abt - en dien eed zou hij vervullen of... in den strijd blijven.

En ofschoon bij het denkbeeld, hem voor altijd te moeten missen, haar minnend hart ineenkromp van angst, toch bad zij kloekmoedig dat God hem sterkte mocht geven om liever den dood te tarten, dan door het gevaar afgeschrikt, mismoedig terug te keeren.

‘Laat hem liever sterven, o Heer, als uw strijder met het zwaard in de vuist,’ verzuchtte de verloofde in het nonnekleed, ‘dan dat ik hem Uwer en mijner onwaardig terugzie.’

En toch, telkens als het gerucht haar berichtte dat er nieuwe schepen met terugkeerende kruisvaarders waren binnengevallen, trilde zij van heimelijke hoop dat Okko daaronder mocht zijn.

Maar in plaats van den zegevierenden ridder, dien zij zich droomde, verschenen er slechts ontmoedigde, neergeslagen strijders, die om hun eigen aftocht te rechtvaardigen, een schrikkelijk tooneel ophingen van den jammerlijken geest in het kruisleger, van de ziekten en rampen, die het hadden getroffen, terwijl zij luid verzekerden dat Damiate nooit genomen zou worden. Die tijdingen brachten doffe moedeloosheid over het heele land; zij, die met geestdrift de vloot hadden zien uitzeilen, zuchtten in stilte, en zij die in aardsche beslotmmeringen verstrikt, met weerzin de grootsche beweging hadden aangezien, betuigden nu met zelfvoldoening dat zij dien afloop wel hadden voorspeld. Maar abt Emo veroordeelde openlijk de lafhartigen, die hun broeders voor Damiate aan hun lot hadden overgelaten en verklaarde dat die lauwheid in den dienst des kruises Gods straffende hand over het land zou aftrekken.

En de grijsaard bleek juist gezien te hebben; want bange dagen waren inderdaad over Friesland aangebroken. In den nacht van den 16en Januari was die vreeselijke storm losgebroken, die onder den naam van Marcellusvloed in de kronieken staat opgeteekend en waarin langs de heele kust huizen en vee, met wel duizend mannen, vrouwen en kinderen door de golven werden verzwolgen, ongerekend nog den nasleep van besmettelijke ziekten, duurte en hongersnood, die nog lang daarna het gansche land teisterden.

Sidderend dacht Mabelia aan die ontzettende ramp, waarbij ook het bloeiend erf haars vaders in een woestenij was veranderd Aanvankelijk hadden haar gezellinnen gepoogd, de treurige waarheid voor haar verborgen te houden, maar ten slotte moest zij die toch wel vernemen, en

DE VROME VROUWEN AAN HET GRAF, NAAR DE SCHILDERIJ VAN BOUGUERREAU.

PAULUS PREDIKT VOOR DE EERSTE MAAL TE ROME VOOR DE HOOFDEN DER JOODSCHE GEMEENTE,
NAAR DE SCHILDERIJ VAN ALB. BAUR.

ach, hoe bitter had het minnend hart der dochter geleden als zij bedenken moest hoe het lot, dat haar vader getroffen had, eigenlijk de gerechte straf was voor zijn meedoogenlooze vervolging van de weerlooze abdij. Wat had zij geschreid bij de gedachte aan haar goede moeder, aan haar dierbare broeders en zusters! O gaarne ware zij naar huis gesneld om hen te troosten en te helpen, maar hoe kon zij haar vader onder de oogen komen na al wat er was voorgevallen! Diens woede tegen de abdij was door de ramp nog meer geprikkeld en verwekte de kloosterstichting dagelijks nieuwe vijanden. Zoowel Bloemhof als Rozeveld waren door den watervloed gespaard, schoon de landerijen voor jaren door het zeewater bedorven waren. En hoewel de vrome monniken al het mogelijke hadden gedaan om overal hulp te brengen, ofschoon zij mildelijk van het hunne aan de arme noodlijdenden meedeelden, eischten toch zes dorpen dat Bloemhof al de kosten dragen zou van het herstellen der doorgebroken dijken. Daaruit ontbrandden lange en heftige twisten, door den verbitterden, wraakgierigen Wiger en zijn handlanger Elter dagelijks feller aangestookt. Abt Emo wist te bewerken dat er een vergadering van *consules* of scheidsrechters gehouden werd, die bepaalde dat allen gelijkelijk de schade der overstrooming dragen en aan. het herstel der dijken meewerken zouden. Maar dat verzoenend woord vermocht de onwilligen niet te bedaren, dag op dag stonden de monniken aan allerlei gewelddaden bloot; de reis en het vervoer langs de wegen werd hun onmogelijk gemaakt; overal legden onverzoenlijke vijanden hun lagen.

Dat alles wist Mabelia, ondanks de nauwlettende zorg van den abt en de priorissa om het voor haar te verhelen. Bleven haar lippen gesloten, zelfs waar de kloosterregel haar het spreken veroorloofde, het oor hield zij gestadig geopend, en voortdurend door bange vermoedens gescherpt, achterhaalde dit ook wat in het diepste geheim werd gefluisterd. Wel was de juiste samenhang van wat zij zag en opving haar niet helder, maar juist het duister, waarin zij rondtastte, gaf schrikkelijke vormen aan hetgeen zij waarnam, evenals de schemering de voorwerpen onzer omgeving tot spookbeelden vergroot. En wat haar tot stikkens toe benauwde was dat zij dit alles in haar hart moest opkroppen, dat zij voor niemand haar gemoed kon uitstorten Ach, hoe snakte zij er naar, vrijelijk haar smart te kunnen uitweenen aan de borst harer goede moeder, die zeker even vurig verlangde het verloren kind aan het hart te drukken. Soms voelde ze een onweerstaanbaren drang, om zich aan de voeten van den vader abt te werpen en hem te smeeken, haar in vredesnaam maar weer te laten gaan Doch dan bedacht zij met schrik, hoe zij zich aldus weer in de macht haars vaders zou stellen, die haar ontwijfelbaar in Elters handen leveren zou; want zij wist dat die de hoop op haar bezit niet had opgegeven, dat hij herhaaldelijk in den omtrek der abdij gezien was als een wolf, die rond de schaapskooi sluipt om zijn prooi te beloeren. En zij sidderde bij de gedachte aan den gehaten man met de akelig sluwe oogen, die haar dwingen zou Okko ontrouw te worden.

Neen, zij moest binnen de kloostermuren verborgen blijven; zij moest er wachten tot Okko haar uit de vrijwillige gevangenschap kwam verlossen. Zij moest de witte wijle dragen tot zij die kon afleggen voor den bruidstooi en anders.... met het nonnekleed het graf ingaan. Zij moest zich gelukkig achten, in het klooster een veilige wijkplaats te mogen vinden; zij moest dankbaar zijn, dat men haar niet verstiet, ondanks de jammeren, die haar aanwezigheid over de stichting bracht. Zij mocht niet schreien, maar moest veeleer haar gezellinnen een erkentelijk, vergenoegd gelaat toonen. Wat moesten de medezusters, die haar geheim niet kenden, wel van haar tranen denken? En daarom kropte de jonkvrouw met geweld haar droefheid op, zoolang zij zich tusschen de stilbedrijvige kloostervrouwen bewoog om alleen in het eenzaam nachtelijk duister, als zij het moede hoofd op het harde leger ter

ruste lei, haar tranen den vrijen loop te laten. Des morgens voelde zij dan menigmaal hoe haar roodgeweende oogleden brandden, en, om de sporen harer tranen te verbergen, trok zij diep de kap over het voorhoofd, zoodat het wegkwijnend gelaat geheel in de blanke plooien van den kloostersluier verdween.

Eenmaal had de vader abt haar lang en doordringend in de oogen geschouwd en toen, met vaderlijke deernis in de stem, gezegd:

'Werp al uw bekommering op den Heer, mijn dochter. Bid, en de goede God zal uitkomst geven te rechter tijd.'

Sedert had Mabelia haar gebed verdubbeld; zij had gepoogd alle nuttelooze zorgen ter zijde te zetten en geheel te berusten in den wil des Heeren. Had Okko niet vrijwillig al wat hem dierbaar was verlaten, om de roepstem Gods te volgen? Mocht zij dan morren, nu de hemel van haar een dergelijk offer vroeg? Neen, ze moest den kruisvaarder waardig zijn. Ook voor haar gold de leus van den heiligen strijd: God wil het!

En langzaam, langzaam aan was er kalmte over haar gekomen, een weemoedig-zoete zielevrede, zoodat, als zij eenzaam in het boekvertrek bezig was, haar gedachten konden afdwalen naar het ouderhuis en naar het verre Egypteland, zonder dat haar vermagerde ivoorbleeke vingers beefden bij het neerschrijven der zwarte letters op het witte, gladde perkament.

De hoekige spitse figuren van het gothische schrift, in regelmatige rijen voor haar geschaard, deden haar altijd denken aan een leger, met lansen en speren, in aaneengesloten gelederen voor naar opgesteld. De schitterend vergulde beginletters leken haar de aanvoerders in ridderlijken dos en de kleurige versieringen waren de bonte vaandels, die booven de hoofden en pieken der strijders uitzweefden. En wanneer zij al verder schrijvend het blad omhoogschoof, dan scheen dat leger haar zegevierend voort te rukken. Ach, mocht dat een beeld van het kruisleger zijn!

Onwillekeürig hief zij bij die gedachte het hoofd op en schouwde naar buiten in de ijle blauwe zomerlucht. Zóó moest wel de wolkenlooze hemel van het verre Oosten zijn, waar Okko thans streed tegen de Saracenen. Zacht suisde het zomerkoeltje door het loover van den kloostertuin en waaierde haar voorhoofd koele frischheid toe, zoodat onder dien behaaglijken invloed haar gedachtebeelden een wonderliefelijke gedaante aannamen. Vernam zij in dat geheimzinnig gesuizel niet het ruischen der wuivende palmen aan de boorden van den Nijl, waaronder thans wellicht Okko uitrustte van een heeten strijd? Een palmtak, op Poptatus' roemrijk graf geplukt, voerde hij in den mast van zijn schip. Ha! dat hij met den palm der victorie mocht terugkeeren als ridder van het Heilig Graf...

Doch wat schrikt de jonkvrouw eensklaps uit haar overpeinzingen op! Met licht geopenden mond en strak starende oogen leent zij het oor; door het openstaande venster dringt een gefluister van stemmen tot haar door. Zij heeft die herkend; het is de vader abt sprekend met de abdis.

'Zal ik de jonkvrouw doen roepen, opdat zij de blijde tijding verneme?' hoort zij de priorissa zeggen.

Trillend van onbeschrijfelijke verrassing rijst het meisje in haar stoel overeind; de pen ontzinkt aan haar vingers; haar hart bonst en zij klemt de handen voor de borst om dit tot bedaren te brengen, opdat het onstuimig kloppen haar toch geen woord van het gesprokene doe missen.

De abt zwijgt.

Eindelijk herneemt hij op weemoedigen toon:

'Blijde tijding! Wie weet wat al leeds ze het arme kind nog brengen kan. Want wel is heer Okko behouden uit den strijd teruggekeerd, wel is hij ridder von hel Heilig Graf, maar wie zegt dat Mabelia hem daarom begroeten mag als haar verloofde? Gisteren is zijn schip in de Lauwers binnengevallen en reeds is hij op weg hierheen, maar terwijl Menko recht naar Bloemhof komt, gaat zijn broeder, naar de bode mij

zei, zonder verwijl naar de stins van heer Wiger. En wat zal die antwoorden op zijn vraag naar Mabelia?'

Dat woord treft als een dolksteek het hart der verloofde in het nonnekleed. Met een gesmoorden kreet zinkt zij achterover in haar zetel; alles duizelt haar voor de oogen, alles klopt en bonst haar in het lichaam, zij voelt zich zelve niet meer, zij snakt naar adem, met gesloten oogen en kleurlooze lippen rust zij tegen de hooge rugleuning, een doode gelijk...

Eindelijk ontwaakt zij uit haar lange bezwijming; het verfrisschende koeltje is als een vriendelijke engel binnengezweefd, heeft haar onzichtbaar het voorhoofd gekust en haar uit de verdooving gewekt. Langzaam openen zich de oogleden en verwonderd blikken de blauwe oogen op. Waar is zij? Wat was dat? Alles is stil om haar heen; alleen het windje suizelt haar onuitgesproken troostwoorden toe. En opstaande werpt zij zich met het voorhoofd op de bidbank voor het groote kruisbeeld aan den wand en barst in snikken los.

Wat zal heer Wiger antwoorden? Dat was de bange vraag, die de blijde zekerheid van Okko's terugkeer op eenmaal deed omkeeren in wreeden twijfel; dat was de wanklank, die het jubelend vreugdelied harer ziel met snijdende schrilheid overstemde.

Wat zal heer Wiger antwoorden? Die vraag was het ook, wat den jonkman als een vurige prikkel de zeeën overdreef en hem geen rust gunde voor hij daarop het antwoord zou verkregen hebben. Ach, hoe lang, hoe eindeloos lang duurde hem de terugreis naar de Friesche kust! Hoe vloog zijn hart de trage kogge vooruit en toefde reeds aan de zijde van Mabelia, terwijl hij zelf nog dobberde op de ongewisse golven! Want nu mocht hij ten minste vrijelijk aan haar denken: de gelofte, die hem dit tot dusver verbood, was vervuld. Maar wat hem een hemelsche verlichting geschenen had, bleek hem een folterende kwelling. Telkens en telkens moest Hajo hem verhalen van den ommekeer, die zich sinds zijn laatste gesprek met Mabelia's vader in heer Wigers gezindheid had getoond; van zijn voorkomendheid voor den hoofdeling van Middelstum, van den dwang op Mabelia uitgeoefend en vooral van haar zwijgend, geduldig, maar krachtig verzet, van haar onwankelbare trouw aan den jonkman, die haar vergeten scheen, daar het pand zijner trouw haar nooit geworden was.

En toch niettegenstaande Hajo's stellige verzekeringen omtrent de standvastigheid der jonkvrouw sidderde Okko van angst, dat hij, in het vaderland teruggekeerd, haar zou weerzien als de echtgenoote van Elter in den Oert. Had haar vader niet de macht, haar tot dat huwelijk te dwingen ook tegen haar wil? En wat hield haar eigenlijk daarvan terug, nu hij heengegaan was zonder afscheid, zonder belofte van weer te keeren?

Ternauwernood had zijn *Santa Maria* in de Lauwers het anker laten vallen, of met driftig ongeduld sprong hij aan wal. Hij gunde zich den tijd niet een woord te wisselen met de vrienden en landgenooten, die hem juichend in het vaderland begroetten. Hij luisterde maar met een half oor naar hetgeen zij hem te verhalen hadden. Wat maakte hem wat er in zijn afwezighheid had plaats gehad, mits hij zijn Mabelia maar onveranderd terugvond. Vluchtig drukte hij hun de hand en na een kort afscheid van zijn broeder Menko, die met eenige gezellen den weg naar Bloemhof insloeg, ijlde hij voort, alleen van Hajo vergezeld, die hem den kortsten weg zou wijzen naar heer Wigers stinze.

Wat was hem alles vreemd geworden gedurende die afwezigheid van een groote drie jaren! Hoe klein en nietig leek hem alles, wat hij als knaap groot en mooi gevonden had! Sedert had hij zooveel landen, zeeën, bergen, steden en sterkten aanschouwd, dat de groene Friesche beemden met hier en daar een adellijke stinze, een nederige stulp of een kleinen kerktoren in het verschiet, onder den laag neerhangenden zwaar bewolkten hemel

hem voorkwamen als niet veel meer dan een bescheiden lapje weigrond. Hajo maakte hem nu en dan opmerkzaam op de veranderingen, die hij in het bekende landschap waarnam, gevolgen van den grooten Marcellusvloed: hier een doorgebroken dijk, ginds een uitgestrekte waterplas, elders een verwoeste huizing, overal door het zeewater omgewoeld en bedorven akkerland. Maar Okko had geen oog voor dat alles; voor hem was in heel Friesland slechts één wezen belangrijk, en wie weet, of hij dat nog zou wedervinden!

Sprakeloos draafde hij aan de zijde van zijn wapen- en reismakker voort en drukte telkens zijn paard dieper de sporen in de zijde. Eindelijk, na een langen, rusteloozen tocht stond hij tegen het vallen van den avond voor de bekende huizing, waar hij eenmaal zulke genoeglijke uren gesleten had. Maar nu moest hij zich onwillekeurig de oogen uitwrijven. Was dit de welvarende stinze van den landedelman, die zijn eigenhoorigen in het zweet huns aanschijns liet werken om zijn schuren te vullen? Braak lagen de omringende landerijen, vol poelen en plassen; de vervallen en verlaten leemen hutten zonken in puin. De schoeiing der buitenste gracht was op verschillende punten vernield; het palissaadwerk der omheining hing over zij; de voorpoort scheen te waggelen, toen zij er onder door reden en, op het binnenplein gekomen, zagen ze overal de sporen der verwoesting, door het wilde water aangericht. De groote lindeboom lag omvergeworpen over de verbrijzelde klapbank, de stallen, schuren en bijgebouwen lagen deels voor den grond, en het zwaar verhavende steenen middelgebouw was nog slechts te bereiken over een krakende, met stutten en touwen voorziene brug.

Een paar arbeiders waren bezig met metselen en timmeren, maar wat baatte hun luttele arbeid bij zulk een verwoesting?

'Het is of de Saracénen. hier hebben huisgehouden!' merkte Hajo op, onwillekeurig terugdenkend aan den tijd toen hij als nederig dorscher dit slotplein betrad, dat hij nu als edelman opreed.

Okko sprak geen woord, maar liet, terwijl hij met zijn gezel werd binnengeleid, onrustig den blik rondgaan: zou Mabelia hem niet op den drempel verwelkomen? Maar neen, het huis scheen als uitgestorven; niemand van het burchtgezin kwam hem tegemoet, geen bekende stem klonk hem tegen, en toen hij in het schemerige vertrek van den burchtheer was toegelaten, herkende hij dezen nauwelijks in de gebogen verouderde gestalte, die met den rug naar de deur gekeerd, somber peinzend in een hoogen zetel leunde.

Schichtig wendde heer Wiger zich om bij het binnentreden der bezoekers en monsterde hen van top tot teen.

'Wie zijt gij?' vroeg hij barsch en er vlamde een vonk van toorn onder de borstelige wenkbrauwen.

'Ik meende hier niet onbekend te zijn,' hernam de jonkman fier en waardig, 'ik ben ridder Okko Garvema en deze edelman is heer Hajo van Wolvega, u wel bekend als uw voormalig dorscher, door de gunst van onzen genadigen heer grave Willem om zijn hoogen moed bij het beleg van Damiate verheven in den adel des lands.'

'Ei ei!' grijnslachte de norsche burchtheer, 'als op de kruisvaart zoo lichtelijk eer en gewin te behalen valt, dan verwondert het mij dat ge niet in dat heidensche land gebleven zijt, en in elk geval zou ik u raden spoedig daarheen terug te keeren; op mijn stins is geen plaats voor dergelijke nieuwbakken ridders en edelen.'

Okko trilde bij het vernemen dier beleedigende woorden, maar bedwong zich en hernam met mannelijke kalmte:

'Ik verlaat op staanden voet dit huis, mits gij veroorloven wilt, dat jonkvrouw Mabelia, uw dochter, die ge mij tot vrouw hebt beloofd, mij onmiddellijk moge volgen.'

Daar vloog de grimmige burchtheer als een razende uit zijn zetel op, en de hand aan den degen slaande siste hij, schuimbekkend van woede, den jonkman toe:

'Wat! gij vraagt naar Mabelia...!'

Meer kon hij niet uitbrengen; de razernij wrong hem de keel toe, zoodat het opstijgende bloed zijn gezicht deed vlammen en de aderen aan zijn slapen tot berstens toe deed opzwellen. Hij scheen te stikken en als door den slag eener beroerte getroffen, zonk hij hijgend in zijn zetel terug, maar zijn gloeiende blik bleef onafgewend op den jonkman gericht. Nu de toorn, die een oogenblik zijn verstand beneveld had allengs week ten gevolge der uitputting, keerde het koele verstand terug. De jonkman vroeg naar Mabelia; hij wist dus niets van haar verdwijnen; hij kwam recht van de kruisvaart en was geheel onkundig van hetgeen er in zijn afwezigheid gebeurd was. Kon het waar zijn of was het guichelspel?

Nog warden al die gissingen hem door het brein, toen Okko, in zijn ongeduld om zekerheid te hebben, hernam:

'Ik vraag u naar jonkvrouw Mabelia, die ge mij met uw eerewoord tot vrouw beloofd hebt en voor wie ik u pand van trouw gegeven heb.'

De naam zijner dochter, de herinnering aan het kleinood, dat hij beloofd had haar te overhandigen, de gedachte aan zijn trouwbreuk en de jammerlijke mislukking van zijn plan, dat alles deed Wiger opnieuw opstuiven in machtelooze woede Driftig rukte hij een kast open, tastte daar naar een klein voorwerp, smeet het rinkelend voor Okko's voeten en als een vonk, die uit de steenen sprong, glinsterde den jonkman de kostelijke ring tegen, die Mabelia's vinger had moeten sieren.

'Daar hebt ge uw pand van trouw terug, en nu weg er mee!' snauwde Wiger hem toe.

Okko's gelaat stond bleek en strak als dat van een marmerbeeld; hij dreigde te bezwijken, maar hij vermande zich en zijn stem trilde niet, toen hij met ijskoude kalmte hernam:

'Ik zal mij wel wachten het kleinood op te rapen, dat door de aanraking van een eerlooze is bezoedeld. In ruil daarvoor zou ik u mijn handschoen toewerpen, als gij een edelman waart, dien naam waardig; maar met een man, die zijn woord breekt, aanvaardt geen ridder den strijd. Hij kan niet anders dan hem den rug keeren.'

En zich met fierheid omwendende, sprak hij tot zijn metgezel:

'Volg mij, heer Hajo; met recht is ons gezegd dat op deze stinze voor ons geen plaats is: een woordbreker voegt het niet mannen van eer te ontvangen.'

Zwijgend verlieten zij den burcht, stegen op het binnenplein te paard en sloegen zonder een woord te wisselen spoorslags den weg in naar het huis der Garvema's. De avond was gevallen en in vliegenden ren ijlden de ruiters in de duisternis voort. Het was volslagen nacht, toen zij op de stins aankwamen, en de oude poortwachter, dien zij uit zijn slaap opschrikten, uitte een kreet van blijde verrassing, toen hij zijn jongen meester herkende. Maar Okko legde hem het stilzwijgen op; hij verbood de dienstlieden te wekken, en na kortat gelast te hebben, dat zijn reismakker een avondmaal en nachtverblijf zou verschaft worden, ijlde hij als een krankzinnige naar zijn eigen slaapvertrek, welks deur hij met een ruk achter zich in het slot trok.

(*Slot volgt.*)

Bij de Platen.

De vrome vrouwen aan het graf. -

Dankbaar onderwerp voor den schilder, die zooals Bouguerreau, met wiens talent onze lezers reeds meermalen hebben kennis gemaakt, het geheim bezit der sierlijke en zuivere lijnen en der bekoorlijke frischheid van kleur. Aan die hoedanigheden paart de kunstenaar in deze compositie ook een fijn godsdienstig gevoel en een

dichterlijke opvatting zijner stof, zoodat zijn schilderij ons een waardige voorstelling biedt van het treffend moment uit het Bijbelsch verhaal,

Welk een blijde vervoering glanst van het gelaat der vrome vrouwen, die in diepen rouw naar het graf gekomen om het ontzielde lichaam van den beminden Meester te balsemen, het graf van hemelsche klaarheid zien vervuld, terwijl de stralende hemelbode haar toeroept: ‘Hij is hier niet; Hij is verrezen, gebjk Hij gezegd heeft; gaat en boodschapt het aan Zijn leerlingen.’

Het was dan waarheid, dat de Heer van den dood was opgestaan! Zijn woord had niet bedrogen. Zijn bitter lijden en sterven was, gelijk Hij gezegd had, de weg geweest, waarlangs Hij moest ingaan ter eeuwige heerlijkheid, en gelijk zij Hem trouw geweest waren in de vernedering, zouden zij ook deel hebben in Zijn overwinning.

Prediking van den H. Paulus te Rome. -

Paulus, de apostel, die de plaats van den gevallen leerling moest innemen, had de heerlijkheid van Christus' verrijzenis en hemelvaart niet mogen aanschouwen. Hij behoorde tot degenen, die niet gezien en toch geloofd hebben, en predikte met hetzelfde vuur als de bevoorrechte discipelen, die des Heeren gezellen hadden mogen zijn, onvermoeid den Christus en dien gekruisigd. Na geheel Klein-Azië en Griekenland doorkruist te hebben, werd hij door den landvoogd van Judea gevangen genomen en naar Rome gezonden om daar de straf te ontvangen, die de verbitterde Joden hem toedachten. In het begin der lente van het jaar 61 kwam hij daar aan en werd met andere gevangenen aan den prefect van het *praetorium* overgeleverd. Deze was een wijs en gematigd man en diens invloed, gevoegd bij de raadgevingen van den wijsgeer Seneca, beschermden Paulus voor de woede des keizers.

Hij werd dus met zachtheid behandeld, en het werd hem zelfs veroorloofd, in een eigen woning te huizen, omringd door een wacht, die minder bestemd was om hem het ontvluchten te beletten, dan wel om hem te vrijwaren tegen de mishandelingen der verbitterde Joden. Het stond hem vrij het Evangelie te verkondigen aan allen die hem kwamen bezoeken.

Deze bijzonderheden, die ons uit de Handelingen der Apostelen en de Brieven van den H. Paulus bekend zijn, hebben den schilder de stof geleverd voor een aangrijpend tafereel. Er was te Rome een talrijke kolonie van Joden, onder wie de prediking van den Christus, dien hun stamgenooten gekruisigd hadden, groote ergernis verwekte. Men leest bij Suetonius dat keizer Claudius de Joden uit Rome joeg wegens de ongeregeldheden, die zij verwekten naar aanleiding der verkondiging van het Evangelie. Toch waren, volgens het getuigenis van den H. Lucas, reeds velen door de prediking van den H. Petrus voor het Christendom gewonnen, toen Paulus te Rome kwam. Half door nieuwsgierigheid, half door dweepzucht aangedreven, kwamen zij luisteren naar den man, die, ofschoon Romeinsch burger, den koning der Joden huldigde, welken de Romeinsche landvoogd had laten kruisigen.

De schilder van ons tafereel stelt ons de hoofden der joodsche gemeente voor, zooals zij, deels met minachtende onverschilligheid of dweepzieken haat, deels met belangstelling en aarzelende instemming de prediking van Paulus aanhooren. De trotsche wetgeleerde op den voorgrond heeft niets dan koele verachting voor den prediker, die met bezielden blik en welsprekend gebaar de leer des heils verkondigt, waardoor alle volkeren moeten zalig worden. De vrouwen in zijn nabijheid daarentegen voelen zich meegesleept door die mannelijke gloeiende taal, die verheven en beminnelijke waarheden, zoo geheel verschillend van de koude, dorre meedoogenlooze leer der synagoge met haar versteende begrippen.

De Romeinsche bewakers, die den gevangen apostel bij de kluisters vasthouden, bekommeren zich geheel niet om de prediking, die hun niet aangaat. Wat den joden een ergernis is, achten zij, heidenen, een dwaasheid. Hoogstens stelt de oudste belang in den indruk, door het woord des sprekers op de vergadering gemaakt; zijn gezellen korten zich den tijd met het dobbelspel, maar de jongste van het viertal leent toch belangstellend het oor; het jonge ontvankelijke gemoed voelt zich onweerstaanbaar getrokken tot die voor den jonkman geheel nieuwe, hemelschoone leer.

Naar wij uit de Handelingen weten, verwekte Paulus, tijdens zijn gevangenschap te Rome, onder de heidenen veel meer bekeerlingen dan onder de Joden, die in hun verbittering en verstoktheid de ooren stopten voor de boodschap des heils. Twee jaren bleef hij aldus gevangen en werd toen, daar er zich geen aanklagers tegen hem verhieven, in vrijheid gesteld. Hier eindigen de Handelingen der Apostelen, die te beginnen met het dertiende hoofdstuk, niets anders zijn dan een verhaal der reizen van den grooten apostel.

Aan het meer. -

Meer dan ergens is de natuur in het voorjaar schilderachtig en grootsch in het gebergte, waar duizenderlei verrukkelijke akkoorden tot één schoone harmonie samensmelten, waar de woeste en grillige rotsblokken, de schuimende stroomschietingen en klaterende watervallen machtig spreken van Gods almacht tot de ziel van den mensch. Bewondering en ontzetting grijpt hem aan bij het zien van dit schouwspel; nergens meer gevoelt hij zich van zijn eigen nietigheid doordrongen dan te midden dezer forsche natuur.

AAN HET MEER, NAAR DE SCHILDERIJ VAN F.H. VON RIEDMÜLLER.

Reeds vroeg in den morgen heeft de toerist zijn nachtverblijf in het dal verlaten, om op den top van den berg getuige te zijn van het opgaan der zon, om de ruwe steenblokken te zien glinsteren in haar stralen en deze weerkaatst te zien in de zacht golvende rimpels van het meer, dat hier rustig en kalm zijn golfjes voortschuift, maar ginds, hoogerop, in beroering wordt gebracht door het schuimende en bruisende water van een waterval, dat er zich met donderend geraas in neer stort. Dat geluid, vol en zwaar overgebracht, klinkt den toerist in het oor, en in stomme verbazing blijft hij naar dat loeiende geratel luisteren, waarin hij bekende klanken en geluiden meent te herkennen, welke hem aan zijn vaderland, zijn huiselijken haard herinneren, die hij voor eenigen tijd heeft vaarwel gezegd om de natuur in haar grootste schoonheid, onverbasterd en ongeschonden, te zien en te bewonderen.

[Nummer 40]

EEN ONBEKENDE VERSCHIJNING. NAAR DE SCHILDERIJ VAN OLIVIER.

De tocht naar Damiate.
(Anno domini MCCXIX)
door J.R. van der Lans.

XXII.
(*Slot.*)

Den ganschen nacht hoorden de dienstlieden van Okko Garvema, voor wie de thuiskomst huns jongen meesters toch niet lang geheim bleef, hem met dreunenden voetstap het vertrek op en neer wandelen. Zij wisten niet wat van die zonderlinge opgewondenheid te denken; heer Hajo schudde het hoofd als ze hem om opheldering vroegen, en in bange bekommering haalden de goede lieden de schouders op. Het was een uitkomst voor hen, toen in den morgen abt Emo in gezelschap van broeder Menko verscheen.

Bij den burchtheer toegelaten, trad de grijsaard met open armen zijn jongen vriend te gemoet en schreiend wierp Okko zich aan zijn borst. Met vaderlijke teerheid lichtte Emo het hoofd des jonkmans op en staarde hem in het gelaat.

‘Waartoe die droefheid, mijn zoon, bij zoo heuglijk een wederzien?’ vroeg hij,

Maar opnieuw verborg de jonkman het hoofd in de plooien der monnikspij en gaf enkel door tranen antwoord. Op de liefdevolle vragen van den abt volgde eindelijk het verhaal der ontvangst op de stins van heer Wiger.

‘Troost u, Okko,’ hernam de abt; ‘nog is alle hoop niet verloren: heer Wiger heeft over zijn dochter niet meer te beschikken; zij toeft onder de zusters van Rozeveld en draagt den kloostersluier in afwachting dat zij zich tooien mag met het bruidskleed, om door u naar het altaar te worden geleid.’

Bij dat woord sprong Okko op als een terdoodveroordeelde, wien men zijn bevrijding meldt, en toen Emo hem in weinige woorden de toedracht had meegedeeld, wilde hij onmiddellijk naar Rozeveld snellen om de teerbeminde bruid te omhelzen.

Dat gedoogde echter de kloosterregel niet, en toen Okko daarop aanvoerde, dat Mabelia nu toch vrijelijk in de wereld kon terugkeeren, daar ze onder zijn hoede niets te vreezen had, bracht de grijsaard hem bedaard onder het oog, dat de voorzichtigheid toch gebood, nog eenigen tijd geduld te oefenen. Hij legde hem uit, wat de dubbele abdij reeds om Mabelia's wille had te lijden gehad; hoe vooral sinds de overstrooming en de twisten, over het herstel der dijken ontstaan, de stichting met onverzoenlijke vijanden had te kampen en hoe een overijld gesloten huwelijk tusschen Okko en Mabelia haar vader, met Elter in den Oert en hun heelen aanhang, tot het uiterste drijven zou, zoodat de gevolgen voor de abdij niet te overzien waren.

‘Breng geen nieuwe jammeren over ons huis, dat toch om uwentwil reeds zoo zwaar is beproefd,’ smeekte de abt, den jonkman, die in zijn ongeduld niet te weerhouden was, bij de hand vattend. ‘Heb nog een wijle geduld en alles zal zich tot aller bestwil schikken. Het is te voorzien dat eerlang de zoen zal getroffen worden tusschen de strijdende partijen; de *maiores* der zeven zeedorpen hebben besloten bijeen te komen tot vereffening der geschillen en zullen door gezworenen uitspraak laten doen. Is eenmaal de vrede hersteld, dan zal het licht vallen uw wensch vervuld te zien.’

En Okko liet zich voor het oogenblik door den voorzichtigen kloostervoogd tot kalmte en berusting stemmen. Maar o! hoe vaak sprong hij later op van verterend

ongeduld, daar er maanden en maanden verliepen, eer de beloofde uitspraak viel en deze ten slotte toch geen verzoening bracht. Want wel bepaalden de gezworenen, dat alle belanghebbenden in den nood zouden voorzien, maar de kwaadwill gen weigerden zich daaraan te onderwerpen en er was geweld noodig om er hen toe te dwingen. Herhaaldelijk werd er bloedig gevochten en meermalen had Okko Garvema gelegenheid zijn ridderzwaard te trekken voor de verdediging der telkens feller besprongen abdij. Het door stormen en vloeden geteisterde land was een kampplaats van onverzoenlijke veeten geworden, en te midden dezer kleingeestige krakeelen van koppige landheeren dacht Okko nog menigmaal terug aan de roemrijke dagen, toen hij den degen voerde tegen de Saracenen.

Waartoe was hij eigenlijk uit het Heilig Land teruggekeerd, als toch Mabelia hem niet mocht toebehooren? Was hij dan veroordeeld om voor altijd van haar gescheiden te blijven? Wat poogde de oude abt hem te paaien met het vooruitzicht eener ophanden verzoening, terwijl dagelijks van alle kanten de strijd al heftiger voortwoedde! Zou hij nimmer mogen uitrusten van den eindeloozen kamp aan de zijde van zijn geliefde Mabelia?

Wie zou bij machte zijn eindelijk den vrede te herstellen in het door broedertwisten verscheurde land? Ha, eindelijk verscheen de man, wiens woord alleen voldoende was om de harten der stijfhoofdige Friezen te stemmen tot broederlijke liefde en in eenzelfden heiligen ijver voor de eere Gods te ontvlammen. Het was Olivier van Keulen, wiens machtige taal reeds bij zijn eerste prediking zooveel wonderen had gewrocht, en die thans terugkeerde om de Friezen aan te sporen, het werk, zoo roemvoel door hen begonnen, ten einde te brengen door de verovering van het Heilig Land te voltooien. Hij bracht brieven mee van den Paus en den Keizer, die beiden onder hooge lofspraken op het Friesche volk, dit uitnoodigden opnieuw de wapenen op te vatten tegen de Saracenen. Wederom doorreisde hij het gansche land, overal het kruis predikende en de twisten bijleggende, allen meesleepend door zijn bezielde toespraak.

Op Zaterdag voor Pinksteren van het jaar 1223 kwam hij te Bloemhof om daar uit te rusten van zijn vermoeienden tocht. Met wat vreugde begroetten hem daar zijn voormalige kruisgezellen Menko en Okko! Wat al herinneringen wekte dat wederzien op aan het onvergete ijk beleg van Damiate. En zoo onweerstaanbaar was de ijver van den vromen kruisprediker, dat Okko, als de gedachte aan Mabelia hem niet weerhouden had, gaarne nogmaals het kruis had aangenomen; maar dit offer wilde Olivier toch niet van hem vergen; eerst beloofde hij hem de verzoening te bewerken, waarvan de vervulling van zijn hartewensch afhing.

Doch daar riep de zaak der kruisvaart hem weer naar Keulen, waar hij den pauselijken legaat, Koenraad, kardinaal van Porte moest tegemoet reizen. Alvorens te vertrekken, stelde hij Okko met nog een drietal edelen tot *judices* of scheidslieden aan om de voorbereiding tot den nieuwen kruistocht te regelen, geschillen bij te leggen en de belangen der kruisvaarders te verdedigen; hij gelastte dat er evenals bij de eerste kruisprediking offer bussen in de kerken zouden worden geplaatst, dat er maandelijks processiën zouden gehouden worden en de priesters tien dagen aflaat zouden verleenen aan degenen, die naar vermogen offerden. Tijdens zijn afwezigheid schreef hij nog een brief, waarin hij meldde dat de landgraaf van Thuringen met tien andere graven het kruis hadden aangenomen, dat de Denen, Bremers en Keulenaars een vloot gereedmaakten, en waarin hij nogmaals den ijver der Friezen opwekte.

In de maand Juli teruggekeerd, hervatte hij onmiddellijk zijn vredestichtenden en apostolischen arbeid, en thans scheen voor den abt van Bloemhof en zijn vrienden de gewenschte verzoening nabij.

'Er is groot en gelukkig nieuws, mijn dochter,' sprak Emo op zekeren morgen tot Mabelia. 'Het is meester Olivier gelukt den zoen te treffen tusschen uw heer vader en den edeling Tithard, met wien heer Wiger tot dusver in felle veete was. Het geschil

is tot mijn groote vreugde ter gunste uws vaders kunnen beslecht worden. Dit zal hem tot vertrouwen stemmen in de bemiddeling van meester Olivier tusschen hem en de abdij... Maar laat mij u nog grooter nieuws meedeelen: Elter in den Oert heeft het kruis aangenomen! Nu mogen wij hopen dat spoedig over het heele land de vrede hersteld zal zijn.'

Mabelia kon haar ooren niet gelooven, toen de oude abt haar die blijde tijding bracht. De argelooze maagd vermoedde niet dat Elters plotselinge offervaardigheid enkel uit sluwe berekening voortkwam om door den invloed van den machtigen kruisprediker te verkrijgen, wat hij door geweld niet had kunnen bereiken, en hij er niet aan dacht ooit zijn kruisgelofte te vervullen.

Weinige dagen later zou hij de straf ontvangen voor de trouweloosheid, waarmee de maat zijner euveldaden was volgemeten. Hij vergezelde met eenige andere geestelijke en wereldlijke heeren meester Olivier op diens reis naar Groningen en allen waren, omdat zij het kruis hadden aangenomen, ongewapend. Onderweg voegde zich Tithard, die bij het geschil met heer Wiger in het ongelijk gesteld was, bij het gezelschap, en knoopte met den kruisprediker een gesprek aan over den getroffen zoen, doch gluurde tersluiks naar Elter, die daarbij Wigers voorspraak geweest was. Plotseling zette hij zijn paard aan, reed op den hoofdeling van Middelstum toe en kloofde hem met een zwaardslag het hoofd, terwijl zijn medehelpers den geveinsden kruisvaarder de armen en beenen stuk sloegen.[1)]

Die onbeschaamde moord, op klaarlichten dag onder de oogen van den kruisprediker gepleegd, verwekte door het heele land groote ergernis, maar voor Mabelia en Okko was hij een onverwachte uitkomst. Want nu Elter hem ontvallen was, aarzelde heer Wiger, door eigenbelang gedreven, niet langer, zich ook met den abt van Bloemhof te verzoenen en zijn toestemming te geven tot het huwelijk zijner dochter met ridder Okko Garvema.

Sedert menschenheugenis had de stins der Garvema's geen feest aanschouwd, zoo schitterend en luisterrijk, maar vooral zoo gul en blij als toen daar de bruiloft gevierd werd van het jonge paar, dat jaren lang door het wreede lot gescheiden, eindelijk het geluk mocht vinden in de zoetste vereeniging.

In dezelfde burchtzaal, waar Okko op den dag van de uitvaart zijns vaders voor het laatst al de edelen van den omtrek vergaderd had gezien om den doode de laatste eer te bewijzen, zag hij ze thans opnieuw rondom zich vereenigd om zijn bruiloft te vieren. Toen zat hij bleek en somber neer in het zwarte rouwgewaad, als verplet onder den plotselingen slag, die opeens al de vreugde van zijn jong leven had verwoest Thans troonde hij blozend en fier, in den azuren wapenrok met de gouden palmen, op het hooge gebeeldhouwde gestoelte aan het hoofdeinde der zaal, onder slingers van groen en bloemen, die in weelderige bochten en dichte festoenen van de zoldering afhingen.

Toen had hij de gelofte afgelegd, ter vervulling van den laatsten wensch zijns vaders naar het Heilig land te trekken, en thans kon hij zegevierend wijzen op het gouden schild, dat hij als ridder van het Heilig Graf had gewonnen en dat als zegeteeken boven zijn hoofd opgehangen, achter hem tegen het zware, kleurige wandtapijt prijkte.

Toen had hij met bovenmenschelijke zelfoverwinning de gedachte aan Mabelia buiten zijn hart moeten bannen totdat zijn gelofte

1) Dit gebeurde op 6 Augustus 1223, volgens de kroniek van Emo.

vervuld was. Thans zetelde zij naast hem in het bruidskleed van weerschijnend goudbrocaat, glinsterend van gouden spangen, met het bruidskroontje van zachtblinkende paarlen op de gouden lokken. En hooger dan het goud en de juweelen schitterden de twee saffieren sterren in het lelieblanke, zacht beroosde gelaat. Die sterren waren zoo lang voor hem ondergegaan; nu kon hij zich niet verzadigen aan dat diepe, doorschijnende, dat smachtende en smeltende blauw, waar een wereld van weelde in weerspiegelde.

Want o! wat was Mabelia gelukkig, nu zij eindelijk den kloostersluier, waaronder zij zooveel leeds had verborgen, had mogen verwisselen met den bruidstooi, waarin zij, na den langen boetetijd, eindelijk dagen te gemoet ging van ongestoord geluk!

Wat bleef haar nog te wenschen over, nu zij Okko aan haar zijde, haar verbitterden vader verzoend, haar teergeliefde moeder, haar broeders en zusters, allen die haar dierbaar waren, in vrede, vreugde en vriendschap om zich vereenigd zag?

Heer Wiger, eenmaal de onverzoenlijke vijand der abdij, koutte thans vertrouwelijk met den vader abt, als waren zij sedert jaren de beste vrienden. Trouwens de verzoening was den zelfzuchtigen burchtheer voordeeliger gebleken dan de lange vijandschap; langs den weg van minnelijke schikking had hij meer verkregen, dan hij ooit met geweld had kunnen bereiken. En sinds de watervloed hem van een vermogend landheer tot een berooid edelman gemaakt had, sinds daarbij de dood van Elter in den Oert hem de hoop op een rijken schoonzoon benomen had, mocht hij zich gelukkig achten, door het huwelijk zijner dochter met Okko Garvema, zijn vervallen huis opgebeurd te zien door de verbintenis met een der meest geëerde geslachten des lands. Ook was de nadere kennismaking, de vertrouwelijke omgang met mannen als de abt van Bloemhof, meester Olivier, Okko Garvema en zoovelen, die hij eens als doodvijanden schuwde en wien hij nu de hand reikte, niet zonder invloed gebleven op zijn verhard gemoed. Hij ademde thans in een ruimer, reiner atmosfeer en het was een verlichting voor zijn hart, na zoo lang in de verstikkende ijskorst van wrok en haat bekneld te zijn geweest, zich eindelijk te kunnen openen voor den zoeten hemeldauw van liefde en vrede. In korten tijd was heer Wiger een ander mensch geworden, en wie de meeste reden had, zich over die verandering te verheugen was zijn trouwe en zachtaardige echtgenoote, die hij zooveel had doen lijden en die thans een gelukkigen, vreedzamen ouden dag mocht tegemoet zien.

Met wat vreugde en moederlijken trots zag zij den feestelijken kring rond, zoo vriendschappelijk saamgezeten om de bruiloft te vieren van de dochter, die haar zooveel tranen gekost had en wier aanblik haar thans vreugdetranen schreien deed.

Die bruiloft was tegelijk een hereenigingsen verzoeningsfeest van den ganschen adel der streek, die na de algemeene beslechting der veeten en geschillen, hier broederlijk samenkwam, zich verwonderend dat de tweedracht zoolang harten verdeeld had, waartusschen nu de aangenaamste overeenstemming scheen te heerschen.

Dat was het werk geweest van den wonderdoener Olivier van Keulen en wel mocht hij de eereplaats innemen aan den rijk voorzienen bruiloftsdisch; want hij had het grootste aandeel in dit heerlijke hoogtij. En te midden van het ruischende feestgewoel vergat hij nog zijn groote zending niet, maar predikte voor de vergaderde edelen en ridders den heiligen strijd des kruises. Hij schilderde hun wat hun landgenooten voor Damiate hadden gedaan, en toonde hun de brieven[1)], waarin Paus en keizer beiden een beroep deden op de beproefde dapperheid van het

1) Beide brieven vindt men medegedeeld bij Schotanus Geschiedenissen van Friesland, blz. 114 en 115, terwijl de oorspronkelijke tekst te vinden is in de bijgevoegde Brieven en Documenten, blz. 12 en 13.

Friesche volk als de hechtste steun der Christenheid, om de verovering van het Heilig Land te voltooien.

Hij liet hen de woorden des Heiligen Vaders hooren, zoo vereerend voor de bewoners dezes gewesten:

‘Omdat de Friezen met een leger te schepe in de landen van herwaarts over kennelijk en blijkelijk den Heer zóó hebben gediend, dat hun gedachtenis verhaald zal worden van geslacht tot geslacht, prijzende uwen naam, zoo hebben wij goedgevonden ulieden, uitnemende kampvechters Christi, inzonderheid tot zijn dienst te-beroepen, vaste hoop en vertrouwen hebbende, dat gij, die onder andere natiën in kloekmoedigheid uitsteekt, des Heeren krijg mannelijk en dapperlijk oorlogen zult. Daarom vermanen en bidden wij uw gansche volk naarstiglijk in den Heer en gebieden u door apostolische macht, in vergeving uwer zonden, dat gij, voorzichtiglijk aanmerkende, hoe niet die begonnen, maar die volhard heeft, geprezen wordt, zoodat, alle deugden in de loopbaan loopende, alleen de volharding den uitgeloofden prijs ontvangt, het hoofd en den staart der offerande beide den Heer offert, uitrustende een scheepsmacht om den Heer te hulp te komen, zoo gij vromelijk strijdt, verzekerd zijnde van de kroon. Want het behoort u niet te verdrieten, om Hem een weinig tijd te oorlogen, die voor ulieden aan het kruis op zijn eigen soldij oorloogde, opdat Hij u tot het eeuwig leven zou wederbrengen; die stervende den dood verwonnen heeft, zullende al degenen, die zich zijn genade waardig maken, deelgenooten maken van zijne glorie...’

Die woorden van het Hoofd der Christenheid, zoo rechtstreeks tot het volk der Lage Landen gericht, verwekten in den kring der edelen en ridders reeds een krijgshaftige beweging. Maar meester Olivier wist hun vrome eerzucht nog hooger te prikkelen door hun ook het schrijven des keizers te doen hooren:

‘Frederik, door Gods genade Roomsch Keizer, altijd vermeerder des Rijks, Koning van Jerusalem en Sicilië, aan alle geloovigen in Friesland, die den tegenwoordigen brief zullen zien, genade en alle goeds...’

Na daarop de aankondiging te hebben voorgelezen van den nieuwen kruistocht, door den keizer ondernomen, vervolgde Olivier aldus het keizerlijk schrijven:

‘Maar omdat van dezen gelukkigen tocht en dit zegevierende leger, met medewerking van Jesus Christus, den Heer der heirscharen, een grooter voordeel, dan tot dusver verkregen is, verhoopt wordt, zoo hebben wij de voorlang bevonden vroomheid uwer natie niet willen voorbijgaan, maar u allen en een iegelijk met bidden en vermanen willen opwekken, vermanende uw gansche gemeenschap en in 't vermanen gebiedende, dat gij in ons gezelschap zoo eervol en vroom een werk tot verlossing des Heiligen Lands wederom aanvaardt. Want uw dapperheid is gevoeld en wordt gevreesd door de uitheemsche natiën, tot wier uitroeiing gij eertijds uw krachten loffelijk hebt geoefend, daar het bloed uwer martelaren in den dienst des kruises vergoten blinkt en de gedachtenis hunner vermaarde lichamen gehouden wordt wegens het beleg en de inneming van Damiate. Zoo laat dan uw vroomheid opstaan en rust een scheepsmacht uit, om het bloed uwer broederen, hetwelk zij ter eere des kruises vergoten hebben, te wreken, eendrachtig en met macht opkomende opdat wij mogen optrekken tot verlossing van het Heilig Land.’

‘God wil het!’ besloot de kruisprediker, en van alle kanten vlogen de degens uit de scheede, terwijl de feestzaal daverde van den honderdwerf herhaalden kreet.

Okko en Mabelia zaten ondertusschen aan het hoofd der tafel, met ineengestrengelde handen, en lazen in elkanders oogen. Lang en wreed was de scheiding geweest, maar al het doorgestane leed was, als een druppel in den oceaan, verzwolgen in de zee van zaligheid, die nu hun hart overstroomde. Was zulk een weelde geen offer waard? De beide edele harten begrepen elkaar.

‘Wat zoudt gij zeggen, als ik opnieuw het kruis aannam?’ fluisterde de burchtheer zacht zijn lieve gemalinne in het oor.

‘Ik zou zeggen: God wil het!’ hernam Mabelia met vuur. In vervoering drukten beiden elkander aan het hart, en nog met den arm om den hals zijner burchtvrouw geslagen, riep heer Okko den kruisprediker toe:

‘Ook ik neem met toestemming mijner gemalinne weer het kruis aan; ik verbind mij met de eerste kruisvloot uit te zeilen om een jaar lang tegen de ongeloovigen te strijden.’

En toen in 1227 de nieuwe kruisvloot uitzeilde, waarin de abdij Bloemhof met medewerking der dekanaten Farnsum en Loppersum voor tweeduizend marken een schip had uitgerust, stevende ook de *Santa Maria* weer mee naar het Heilig Land. Olivier van Keulen mocht dit niet meer beleven, want, na door den Heiligen Vader met den bisschopszetel van Paderborn en het purper der kardinalen voor zijn groote verdiensten jegens de Kerk te zijn beloond, stierf hij in hetzelfde jaar te Rome, den roem nalatende de vermaardste en vurigste prediker geweest te zijn van zijn eeuw: *predicator famosissimus, ferventissimus et facundissimus sui seculi orator*.

Heer Okko Garvema keerde, na volbrachte gelofte, behouden in het vaderland terug, waar hij gelukkige dagen sleet aan de zijde zijner geliefde Mabelia, terwijl zijn broeder Menko den abt van Bloemhof opvolgde, toen deze ter eeuwige ruste was ingegaan. Hij zette de kroniek van zijn letterlievenden voorganger voort, waaruit voor een gedeelte ons verhaal is geput,[1)] en het was hem vergund het lievelingsdenkbeeld van den vromen Emo te verwezenlijken door den bouw eener steenen kloosterkerk in den stijl der kerk van Prémonstreit, zoo luisterrijk dat ze in heel Friesland haar wedergade niet vond.[2)]

De *Santa Maria*, het beproefde schip, dat eenmaal het houten stormgevaarte vooruitzeilde, bleef nog jaren lang te Dokkum bewaard als een gedachtenis aan den tocht van Damiate.[3)]

De zoon der weduwe.

Haar zoon, haar Cesar, moest soldaat worden. Had zij haar schuld jegens het vaderland dan niet ruimschoots voldaan? Haar man, haar Antoine, een stevige, stoere landbouwer, had bij den inval der Duitschers het oude met roest en stof bedekte geweer van den schoorsteenmantel genomen. Des avonds toog hij uit en

1) De kronieken van Emo en Menko zijn in twee handschriften tot ons gekomen, beide berustend in de universiteitsbibliotheek te Groningen: een van Menko zelf uit de dertiende eeuw en een afschrift uit de zestiende eeuw. Het Historisch Genootschap te Utrecht bezorgde er een uitgave van. De strenge beoefenaar der geschiedenis zal erkennen, dat de gegevens dier kronieken hier trouwelijk zijn gevolgd en dat er slechts een enkele maal, waar de gang of het verband van het verhaal dit vorderde, van afgeweken is.

2) Van deze kerk, in 1238 gebouwd, moet nog een overblijfsel bestaan in de tegenwoordige kerk van Wittewierum. In het begin dezer eeuw zag men in de pastorie nog de bovenkamer van den abt en eenige aangrenzende cellen; vooral was de breede gang opmerkelijk en een bank aan den muur, waarin eenige losgedekte openingen waren, waardoor de abt op het koor kon zien en de mis hooren. In 1272 stortte de toren in door aardbeving en de kerk brandde later af. In 1560 schonk de Paus de inkomsten d[e]r abdij aan den nieuw gekozen bisschop van Groningen. In 1566 werd ze door den beeldenstorm omvergehaald en later voor afbraak verkocht. (Van der Aa, Aardrijkskundig Woordenboek, zie Bloemhof.) De gedachtenis aan de abdij Rozeveld, ook Nieuwklooster genoemd, leeft nog voort in het tegenwoordige Nijeklooster.

3) Volgens sommigen zou het werktuig, waarmee de Nijltoren bestormd en veroverd was, naar Dokkum gebracht en daar bewaard zijn. Wij weten evenwel dat dit gebruikt is tot het bouwen van een schipbrug. ‘Intusschen,’ zegt Dirks in zijn studie Noordnederland en de kruistogten, ‘vinden wij geene melding gemaakt dat het kleinere schip. Sainte Marie geheeten. hieronder begrepen was. Welligt is dit te Dockum binnen gevallen en aldaar bewaard gebleven.’ Idsinga verhaalt ook dat de thans afgebroken toren der stad als weerhaan een koggeschip droeg.

wanneer hij, als de morgen daagde, in zijn woning terugkeerde, het trouwe wapen met zijn gespierde vuist om-

klemd, dan sliep steeds menige Pruis of Beier den laatsten slaap, ver van zijn *Heimathland* Antoine was een held, een echte zoon van Frankrijk; hij haatte de Pruisen, die het schoone vaderland onder de hoeven hunner rossen vertraden, meedoogenloos dorpen en steden plunderden en verwoestten en in geforceerde marschen naar Parijs optrokken, met een doodelijken haat.

IN DE LEEUWENKOOI, NAAR DE SCHILDERIJ VAN H. SCHAUMANN.

Op zekeren avond werd hij door een Pruisische patrouille verrast. Bij tijds had hij zich van zijn geweer kunnen ontdoen, maar zijn handen, die zwart waren van het kruit, verraadden hem. Zonder medelijden voor het kind, dat zich aan de beenen zijns vaders klampte, voor de vrouw, die haar man met haar lichaam wilde beschutten, stiet de aan voerder der bende Antoine ruw tegen den muur van zijn huis. De geweerkolven hielden de moeder en den zoon op een afstand, en terwijl de overwonnene het teeken des kruises maakte en met

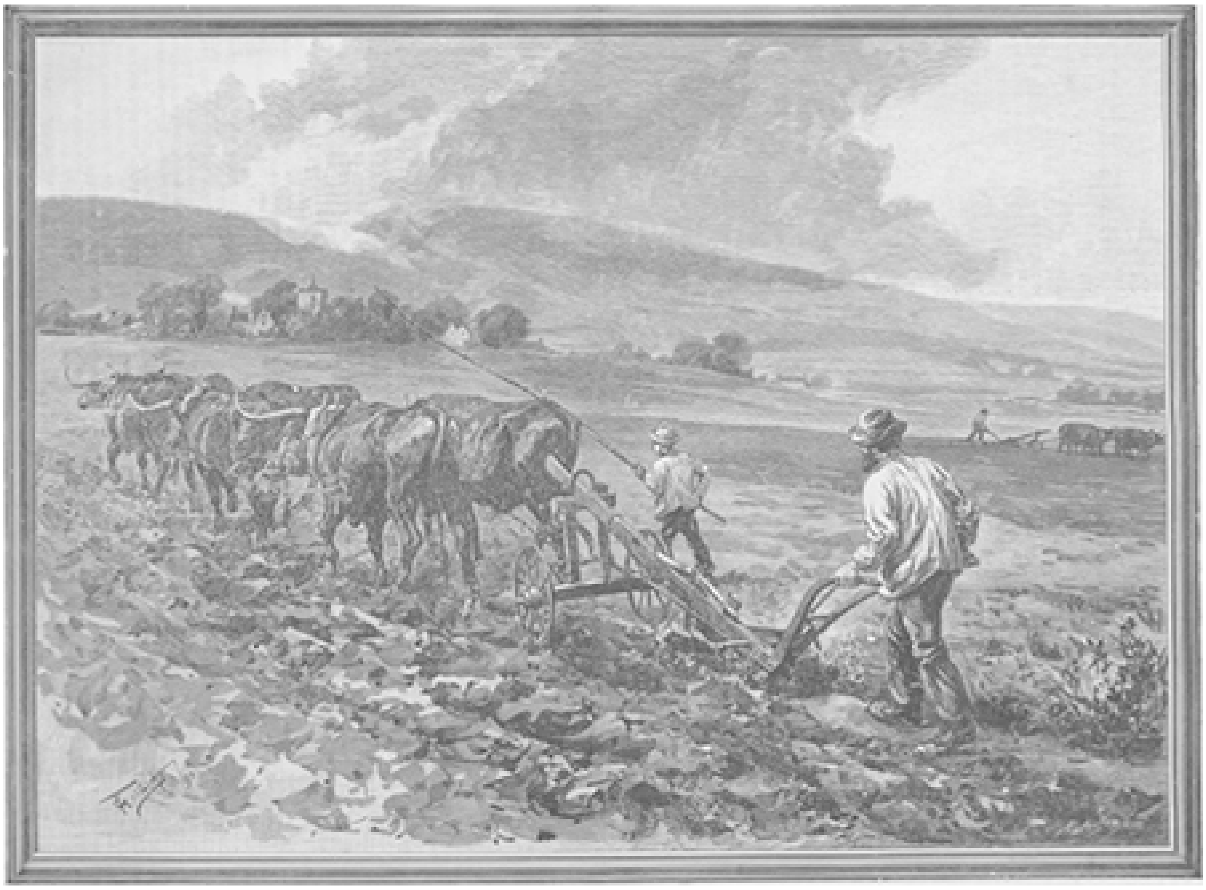

ACHTER DEN PLOEG, NAAR DE SCHILDERIJ VAN F. GELFFERTS.

krachtige stem ‘Leve Frankrijk!’ riep, werd deze laatste uiting van vaderlandsliefde overstemd door de losbranding der vuurwapenen.

Daarna hoorde men niets meer dan het wapengekletter en den zwaren stap der Duitschers, die zich verwijderden... Op den bebloeden grond lag het lijk van den man uitgestrekt, waarnaast het lichaam der bewustelooze vrouw, terwijl de kleine jongen jammerend zijn handen wrong en door zijn schreien een steen zou vermurwd we[r]den. Eenige kleine vlokjes rook stegen langzaam en kronkelend ten hemel. Dit was alles..

Cesar, de eenige zoon der arme weduwe, werd, toen hij den dienstplichtigen leeftijd had bereikt, in een linie-regiment ingelijfd. Drie jaren vloeiden traag voorbij, maar brachten toch het uur der verlossing nader. Bij het laatste bezoek had Cesar zijn moeder erg veranderd gevonden, maar over een paar maanden zou de lichting naar huis gezonden worden, en hij zou dan de laatste dagen zijner moeder opvroolijken en haar een onbezorgden ouden dag schenken.

De arme vrouw wachtte in koortsige spanning op het uur der thuiskomst van haar lieveling. Hoeveel angst had zij niet uitgestaan, dat men haar jongen naar Tonking zou zenden, dat zooveel soldaten verslond en vanwaar er zoo weinigen terugkeerden!... Nog maar een paar maanden en haar angst zou ten einde zijn!

Plotseling verspreidde zich het bericht, dat een reserve-divisie zou gevormd worden, en bij Pas-des-Lanciers werd een legerkamp opgeslagen. Het bataljon van Cesar werd aangewezen om er deel van uit te maken

De soldaat stelde hiervan zijn moeder in kennis door een brief, waarin de teleurstelling maar ten halve verborgen werd onder het kranige in de bewoordingen. De oude vrouw vond geen tranen meer in haar brandende oogen, maar zij boog zich nog meer naar de aarde.

***

De groote vlakte bij Pas-des-Lanciers, anders met welig opschietend gras bedekt, is nu nog slechts van enkele gelende stoppels voorzien, die door de blakende zuiderzon gebrand, door de paarden bijna kaal geschoren en door den zwaren stap der manschappen vertreden zijn. In het Zuiden weerkaatst het blauwe water der kronkelende Nerthe de gulden zonnestralen, terwijl een reeks van golvende heuvels, met een spichtigen en verschrompelden plantengroei bedekt, in het Noorden de uitgestrekte vlakte omzoomt. Alleen de dorpen Saint-Victoret en Marignane met de snelvlietende Cadière, die zich als een zilveren lint door de dorre landstreek slingert, breken deze eentonige woestenij en vertoonen het schouwspel van twee groenende oasen. Te midden dezer vlakte, bij de ontredderde wieken van een ouden windmolen, zijn eenige houten barakken opgeslagen, waarachter een breede reeks van kegelvormige tenten het witte dak levendig doet afsteken tegen den rossen grond. Heele rijen kardoeskisten staan naast de kanonnen geschaard, terwijl de paarden ternauwernood nog een grasspiertje kunnen grazen op den geroosterden grond. Hier en daar schenkt een breedgetakte den schaduw tegen de brandende middagzon, en doet een enkel roodborstje zijn smachtend gekweel hooren. Alles slaapt in het kamp, in de loomheid van het zuiden en de verzengende hitte der hondsdagen; alleen de krekels doen hun onophoudelijk en eentonig gesjirp hooren. Verschrompelde olijfboomen strekken hun bleek net van takken uit, maar het fijne, grijze stof doodt hun beste levenssappen. Het is zomer, de drukkende zomer van Provence...

Sedert eenige weken was de divisie in het kamp bijeen. In het begin had de vroolijkheid en dartelheid der soldaten de dorre vlakte met een nieuw leven bezield. Vroolijke cantines, met vlaggen getooid, vormden als een omheining van het kamp. De soldaten dronken daar op de achtergelaten herinneringen en op de toekomst,

die zich voor hen opende Zangen, tintelend van leven en moed, weergalmden door de lucht. De Fransche soldaat was daar in zijn element. Het gehinnik der paarden, het geschal van horens en klaroenen, de losbrandingen der vuurwapenen, dat alles bevolkte de voor kort nog zoo eentonige en zwijgende woestenij.

Plotseling brak de typhus uit. De gedecimeerde divisie bleef lusteloos en steeds in aantal minderend daar gekampeerd De tenten werden van uur tot uur leeger, de rijen op schrikbarende wijze gedund. Lange, droevige stoeten van zieken volgden elkaar op van de tenten naar de ambulances, van de ambulances naar het station. Hier stoomde de trein weg, die de koortslijders naar de hospitalen van Marseille vervoerde, welke spoedig overvol waren. Men moest een kazerne ontruimen en ze tot gasthuis inrichten De besmetting plantte zich met ongeëvenaarde snelheid voort, verbreidde zich tot Avignon, Valence, zelfs tot Lyon en richtte deze schoone divisie ten gronde, waarop men zooveel hoop had gebouwd.

Cesar was niet door de typhus aangetast; toch verviel hij met den dag, ondermijnd door het klimaat en het heimwee, dat breede rimpels groefde in zijn grove wangen. Des avonds drentelde hij met loomen tred aan den oever dei Cadièie, in de nabijheid der brug waarde treinen over reden. Met ledig hoofd en vermoeide hersenen doolde hij rond. Hoorde hij het snuivend stoompaard naderen,dan lichtte hij even het hoofd op. Sloeg de trein de richting der Middellandsche Zee in, dan liet hij het aanstonds op de borst zinken; wanneer hij echter naar het Noorden stoomde, dan volgde hij hem met zijn bink en hechtte zich er aan met al de vurigheid, al de kracht zijner ziel. Hij droomde, dat hij door het stoomros naar zijn geboortegrond was teruggevoerd, naar zijn oude moeder, die zonder hem van verdriet zou sterven. Lang reeds nadat de zieken waggons uit het gezicht waren verdwenen, oogde hij ze nog met gretigen blik na; hij veegde zijn oogen uit, als vreesde hij dat alleen de tranen zijn gezicht verduisterden... Langzamerhand stierf het geluid in de verte weg, de soldaat verviel weer in zijn doffe lusteloosheid, vernietigd onder het onduldbaar wicht van een onverwezenlijkbaar droombeeld.

Dit heimwee verergerde zijn lichamelijken toestand. Toen de officier van gezondheid hem de eerstvolgende maal aan een nauwkeurig onderzoek onderwierp. deed hij hem onmiddellijk een verlofpas uitreiken.

Cesar snelde naar zijn tent, raapte zijn have bijeen en telegrapheerde aan zijn moeder:

'Wees gelukkig; ik kom!'

.

Cesar bevindt zich aan het station. De trein naar het Noorden rijdt het binnen en stopt... Waarom neemt de soldaat daarin niet plaats?.. Op een andere lijn staat een andere trein stil; deze slaat de richting van Marseille in en neemt Cesar mee..

De arme jongen, die overgelukkig was, dat hij naar zijn dorpje mocht terugkeeren, bevond zich in de cantine; hij trakteerde zijn kameraden, die hem noode zagen heengaan. Plotseling waggelde zijn hoofd, alles draaide en schemerde hem voor de oogen; hij ging naar buiten om wat versche lucht te happen, maar viel, door de verraderlijke ziekte aangetast, met een zwaren bons op den grond.

In den waggon, die u meeneemt, arme jongen, zult gij de brug niet oversteken, in wier schaduw gij droomdet van uw geboorteland, waar uw oude moeder u met open armen wacht. Gij zult uit den looden slaap ontwaken in de groote zaal met witte bedden, in slagorde geschaard als de grafgesteenten op het kerkhof, of... in de armen van God!

En gij, arme moeder, laat uw armen zinken, dring den kus terug, waartoe uw mond zich reeds had geplooid, die nu niets meer dan snikken zal doen hooren!...

.

Het huis is als voor een hooggetijde met bloemen gesmukt. De oude moeder heeft de stramheid harer beenen overwonnen om zelf aan de geurende struiken

hun veelkleurige guirlandes te ontrooven. De tafel is gedekt; op het heldere tafellaken wachten twee borden. Elke minuut gaat de oude vrouw, op haar stokje leunend, van den haard naar de deur, en staart den straatweg op, met haar dorre handen boven haar verzwakte oogen.

Goddank! daar doet zich in de verte het geratel van een wagen hooren en de diligence komt hortend en stootend nader, in een ondoorzichtbare wolk van stof gehuld. Het knarsen der assen, het gekletter der ruiten, het rinkelen der bellen en het getrappel der hoeven vermengen zich tot een verward en gonzend geluid. Daar is zij. Zij zal zoo stil houden.. Het hart der moeder wordt beklemd.. Daar is de zware wagen, daar is hij en... rijdt door...

'Mijn kind!'

Op dien hartverscheurenden kreet houdt de voerman zijn paarden in.

'Wacht je op Cesar, moedertje?'

'Cesar, ja, mijn Cesar!'

'Hij is niet met den trein meegekomen Hij komt zeker morgen!'

'Ja, morgen, morgen,' mompelde zij, terwijl ze zich aan dezen strooh alm der hoop vastklampte.

De voerman wuifde met de hand en liet zijn paarden door een prachtig aangekomen zweepslag voortdraven. De diligence reed door en verdween

Het vleesch staat op het vuur te verbranden; de oude vrouw bekreunt er zich niet om. De dag scheen eindeloos en de nacht verraste haar, op de tafel geleund, niet in staat te eten tegenover de onbezette plaats en dat ledige bord.

De volgende dag breekt aan, verscheidene dagen verloopen; niets, altijd niets, noch Cesar, noch bericht. Eindelijk, daar treedt de brievenbesteller de schamele woning binnen en stelt de arme vrouw een met groote roode lakken verzegelde enveloppe ter hand. Zij breekt ze ijlings open en leest:

'Ministerie van Oorlog.

Met leedwezen stelt de Minister van Oorlog de familie Viennay in kennis, dat Cesar Viennay, soldaat eerste klas in de 4e compagnie van het 2e bataljon van het 62e linie-regiment, den 23en Augustus 1885 in het militaire hospitaal te Marseille aan de typhus is overleden.'

Geruimen tijd bleef zij op het papier staren. Met het leven, dat in puin stortte, verdween ook het vermogen om te denken. Haar brein werd door dezen slag geheel beneveld en de smart vond in haar gefolterd hart geen enkel kwetsbaar plekje meer. Zij ware gestorven, indien zij nog meer had kunnen lijden, maar zij gevoelde niets meer.

En de oude vrouw nam na lange uren van verdooving, werktuiglijk haar weefklos weer op. Zij wijdde zich aan haar dagelijksche bezigheden, door den sleur geleid, zonder te denken en zonder te begrijpen.

De geest was dood, het lichaam alleen leefde nog.

Ginds, aan den oever der blauwe zee. trachtte Cesar, zijn vermoeid hoofd met zijn ontvleeschde handen ondersteunend, den baaierd zijner gedachten te ontwarren. Hij was gered. Zijn twee buren in de groote zaal rustten op het kerkhof; hij, gelukkiger, was aan de betere hand.

De dokter naderde, een glimlach van voldoening sreelde om zijn mond.

'Beste jongen, je bent den dans gelukkig ontsprongen.'

'Laat mij naar huis gaan, mijnheer,' verzocht Cesar

'Zeker, zeker, vandaag nog. Je moeder en de geboortelucht zullen je beter genezen dan mijn medicijnen. Ziekenoppasser, reik mij het hospitaalbiljet eens over. Goed. Schrijf op voor een verlof van drie maanden Jules Servien.'

'Maar ik heet Cesar Viennay.'

‘Sapperloot, dan heeft men de nummers der bedden verruild! die d..dersche ziekenoppassers doen nooit iets goeds!... Welk bed staat op den naam van Cesar Viennay?’ vroeg de geneesheer.

‘Nummer 36, voor acht dagen overleden.’

De dokter stiet een allesbehalve malsche verwensching uit. ‘Ik hoop maar,’ mompelde hij, ‘dat de minister niet reeds den dood aan de ouders heeft bekend gemaakt.. Maak dat je uit de voeten komt, mijn jongen,’ voegde hij er luide bij, ‘zie van avond nog te vertrekken en goede reis!’

Hierna trad hij de belendende zaal binnen.

De trein ijlt in volle vaart voort. Met donderend geraas snelt hij de brug over de Nerthe over. Een klagend geluid uit de stoomfluit, de vaart vermindert, de trein staat stil.

‘Pas-des-Lanciers!’

Deze kreet wekt Cesar uit zijn sluimering op. Hij buigt zich uit het portier en ziet de vlakte, nog kort geleden met witte tenten bedekt, weer geheel kaal. Het kamp is opgebroken. Daar is de rivier, aan wier oever de soldaat over den terugkeer naar zijn dorp droomde. Hij groet haar met blijde ontroering, waarna hij weer insluimert om de oude droomen terug te vinden, die bij zijn ontwaken werkelijkheid zullen zijn.

‘Gevrey-Chambertin!’

Hij stapt uit en slaat een binnenweg in, die het kortst naar zijn dorp leidt. Zijn ongeduld verwenscht zijn zwakte, waardoor hij niet zoo vlug kan gaan als hij wel zou wenschen. Maar daar speurt zijn oog den toren, die tusschen de wijnbergen door schemert, de daken van het dorp... hij heeft het zijne herkend!...

Naarmate hij nadert wordt een grooter gedeelte van het huisje bloot; hij treedt toe, licht den klink op, overschrijdt den drempel:

‘Moeder!’

De oude vrouw spon. Op het hooren van dezen uitroep staat zij op. Haar zoon, haar dood kind staat vóór haar en strekt zijn armen uit... Zij opent de hare, daarna trekt een snerpende lach krampachtig haar lippen samen...

Zij is krankzinnig!

De Trouw.
Een Oostersch sprookje.

Op Madagaskar leefde eens onder den stam der Hova's een schoone jonkvrouw, die Trouw heette.

Een ieder rekende het zich tot een groote eer, een vriendelijken blik van haar te ontvangen; zij eischte wederkeerig de moeilijkste ridderdiensten van haar vereerders, zoodat de meesten er weldra den brui van gaven, haar te dienen. Voor het oog der wereld moesten zij evenwel in goede verstandhouding blijven met de Trouw, al hadden ze haar dolgraag aan een kantje gezet. Dit gelukte hun ten slotte met behulp van den toovenaar Meineed, die de Trouw betooverde, zoodat zij tot op den huidigen dag tot de betooverde jonkvrouwen behoort, die smachtend naar verlossing uitzien.

Voor de wereld wilde men het echter niet weten, dat de Trouw verbannen was, en iedereen was er veel aan gelegen, den grooten hoop diets te maken, dat men de betooverde jonkvrouw nog bij zich had.

Op zekeren keer besteeg een nieuwe koning den vorstelijken zetel zijner voorvaderen. Hij riep nu zijn eersten minister tot zich en zeide hem: ‘Ik moet noodzakelijkerwijs de Trouw hebben. Het volk spreekt veel van “beloften houden,” van “voor de eeuwigheid gezworen eeden,” en dergelijke groote woorden meer. Het

is daarom noodig, dat de Trouw naast mij zetelt en bij mijn troonsbestijging tegenwoordig is. Naast den troon moet een plaats voor haar open blijven en deze moet zij, voor de oogen van geheel mijn volk, naast mij innemen.'

De minister maakte een diepe buiging en beloofde plechtig, al het mogelijke te doen om de Trouw tot den koning te voeren, al zou het hem ook het leven kosten.

Nauwelijks was hij alleen of hij besefte ten volle zijn radeloosheid. Helaas! de Trouw was reeds lang verdwenen. Hoe haar te vinden en tot terugkeeren te bewegen? Hij peinsde en vorschte uit, tot het hem groen en geel voor de oogen werd. Hij durfde zich niet meer voor den koning vertoonen daar hij diens toorn en opvliegendheid vreesde, toen hij plotseling, weinige dagen voorde plechtige huldiging des vorsten, een inval kreeg - dat wil zeggen, een zijner ondergeschikten kreeg, tegen belofte van een rijke belooning, voor hem dien inval - die hem zijn vroegere levenslust teruggaf. Hij was in de wolken van vreugde, trok zijn galarok aan en begaf zich tot den koning.

'Nu, minister.'

'Doorluchtige Majesteit, ik heb de Trouw gevonden!'

'Stel ze dan aan mij voor!'

'Zij wacht in de voorzaal, ik heb ze meegebracht, maar....'

'Wat maar, minister?'

'Daar is een bijzondere omstandigheid aan verbonden. Ik heb de bannelinge wel verlost en meegebracht, maar ze heeft één voorwaarde gesteld: ze wil alleen voor oprechte menschen zichtbaar zijn. Voor elken leugenaar blijft ze onzichtbaar, en deze zullen haar, zelfs met den besten verrekijker, niet kunnen zien.'

'Een zeer belangwekkende en eigenaardige omstandigheid.... Nu, minister, leid de Trouw binnen, we zullen haar ontvangen.'

De minister trad in het belendende vertrek, maakte een beweging, als bood hij een dame den arm, om haar te geleiden, begaf zich nu tot Zijne Majesteit en maakte een gebaar als stelde hij iemand voor. Zijne Majesteit wreef zich zeer onaangenaam verrast de oogen uit en dacht: 'Te drommel, ben ik er zelf zoo een, die niet zien kan? Maar laten wij ons in elk geval goedhouden!'

De monarch sprak nu, als zag hij de dame voor zich staan, zei jonkvrouw Trouw eenige hoffelijke woorden en liet haar daarna met den eersten minister zich weer verwijderen. De vorst was ten hoogste ontstemd, de minister lachte echter in zijn vuistje, terwijl hij bij het heengaan opnieuw de lucht zijn arm bood. Het gerucht, dat de Trouw wederom haar intrede had gedaan, maar voor geen meineedige of leugenaar zichtbaar zou zijn, verbreidde zich spoedig door het geheele land.

Het spreekt vanzelf, dat eenieder nu zijn goede oogen roemde.

De huldigingsplechtigheid van den vorst vond plaats en de eerste minister voerde weer de Trouw binnen en geleidde haar naar een stoel naast den troon. 'Hoe schoon, hoe prachtig, hoe verrukkelijk is ze!' riepen allen opgetogen uit, hoewel natuurlijk niemand ze zag. Maar wie wilde openlijk bekennen, dat hij een leugenaar was? Een ieder zwoer bij hoog en bij laag, dat hij de wonderschoone jonkvrouw Trouw zag.

De plechtigheid had haar gewoon verloop en Zijne Majesteit liet niet na, zeer dikwijls op den leegen stoel te wijzen, waarop jonkvrouw Trouw heette te zitten.

Eensklaps kwam een onaangenaam incident tusschenbeide. De ondergeschikte, die den minister den goeden raad gegeven had en wien daarvoor gouden bergen waren beloofd, had tevergeefs op de vervulling dezer belofte gewacht. Hij had daarom besloten zich te wreken. Deze man, een soort duizendkunstenaar, bezat een tammen vos, wien hij geleerd had, steeds den eersten leegen stoel den beste in een kamer in te nemen. Hij had nu heimelijk den vos mee in de zaal gebracht en op een gegeven oogenblik losgelaten. De vos wandelde statig naar voren, zag den leegen stoel en ging er onmiddellijk op zitten. Hij vond er nu aardigheid in, aan de gouden tressen van het gewaad des konings te knabbelen.

Alle aanwezigen waren bijna versteend van schrik en dit te meer, daar de monarch, die den vos nog niet gewaar was geworden, een rede uitsprak en bij elke toespeling op de Trouw - hetgeen om het andere woord geschiedde - naar den stoel wees. Een gedeelte der aanwezigen viel in onmacht, sommigen waren van schrik als aan den grond genageld en anderen bedienden zich op zoo voegzaam mogelijke wijze van hun zakdoeken om hun opkomenden lachlust te bedwingen.

Op den vos wijzend, zei zijne Majesteit ten slotte met verheffing van stem: ‘Als een hechte stut staat naast mijn troon de Trouw, en haar reik ik de hand ten teeken van een eeuwig verbond!’

Maar in plaats van de hand der Trouw hield de beheerscher van Madagaskar den vossenstaart in de zijne.

Moest nu niet een algemeen tumult losbreken, de lang ingehouden lachlust zich eindelijk lucht geven? Geen zweem hiervan. Zijne Majesteit herstelde zich, een hoveling verwijderde, hoewel hem de vingers bijna stuk gebeten werden, den ruigen vredeverstoorder, en allen bleven er stokstijf op staan, dat zij de Trouw op den stoel zagen. Het woord vos kwam niemand over de lippen.

Voor als na bleef de Trouw de betooverde jonkvrouw, en sedert dien dag zegt elke Madagaskeraan tot zijn lieven naaste met een honingzoet gezicht: ‘Uw onderdanige en trouwe dienaar!’ om den lieven naaste des te gemakkelijker beet te kunnen nemen.

Bij de Platen.

Een onbekende verschijning.

Het mooie voorjaarsweer lokt naar buiten en wekt den geest tot natuurstudiën. De kleine dreumesen onzer gravure hebben een waren ontdekkingstocht ondernomen in het naburige bosch, dat voor hen gelijk staat met een maagdelijk woud. Bij elke schrede stuiten zij op de verrassendste ontdekkingen, en door al dat nieuwe aangelokt, wagen zij zich telkens verder. Maar nu blijven ze toch met een mengeling van schrik en verbazing staan voor de onbekende verschijning, die zich plotseling op hun weg vertoont. Het is een egel, die bij zijn smakelijken eenzamen maaltijd opgeschrikt, bij de nadering der twee verdachte bezoekers onmiddellijk zijn pennen opzet: het schuwe beest is evenmin op zijn gemak als de kleine kleuters, die als zij van den eersten schrik bekomen zijn, straks allicht de verzoeking niet zullen kunnen weerstaan, de handjes naar de stekelige pennen uit te steken. De lust om wilde dieren te temmen zit den heer der schepping in het bloed.

In de leeuwenkooi. -

Niet echter ieder brengt het daarin even ver als de jonge dame onzer tweede gravure, die ons een dierentemster te midden harer ‘sujetten’, een leeuwenpaar met een halfwassen jong te zien geeft. De geweldige roofdieren schijnen hun natuur te hebben afgelegd onder de tuchtroede van het meisje, dat als een Montenegrijnsche gekleed, zich onbevreesd te midden van de vervaarlijke beesten beweegt. Zacht vlijen ze zich neer aan de voeten hunner meesteres en denken er zelfs niet aan een klauw uit te steken naar het arme jonge lammetje, dat niet tot zijn bijzonder genoegen in hun gezelschap gebracht is.

Dergelijke vertooningen zijn in onze dagen geen zeldzaamheid meer; in iederen circus, in ieder beestenspel heeft men gelegenheid, een van die interessante figuren van het reizende kermisvolk aan te treffen, die zich meestal onder een Arabischen, Indischen, Italiaanschen of Spaanschen naam en in uitheemsche kleeding met

tamme leeuwen, tijgers, beren, wolven, slangen en dergelijke griezelige beesten meer voor het publiek vertoonen.

Onder deze dierentemsters, wier vaderland

overigens vaak niet verder a[f]gelegen is dan de Amsterdamsche Jodenhoek, treft men dikwijls opmerkelijke verschijningen, vrouwen, die niet enkel uit behoefte om den kost te verdienen of uit zwerflust, maar uit aangeboren en onweerstaanbaren drang zich aan de ‘vrije kunst’ van den dierentemmer hebben gewijd en daarin wonderbaarlijke toeren te zien geven.

Ook in kracht, moed, koelbloedigheid en vastberadenheid, eigenschappen zonder welke een dergelijk leven niet denkbaar is, staan zij bij haar mannelijke vakgenooten niet ten achter, en daarbij werkt haar optreden sterk op het publiek, omdat de tegenstelling tusschen een mooie jonge vrouw en de wilde beesten des te grooter is.

Achter den ploeg. -

Hoe schitterend en opzienbarendintusschen de vertooningen der dierentemmers wezen mogen, toch is de arbeid van den rustigen landman, die de zware ossen voor zijn ploeg spant en ze alzoo dwingt hun krachten ten nutte van den mensch dienstbaar te maken, van vrij wat grooter belang voor de maatschappij. En het schouwspel der ijverig zwoegende dieren, die met vereende krachten het glimmende kouter door den zwaren kleigrond trekken, met den man er achter, die lustig een deuntje fluitend, zijn gemoedelijke viervoetige helpers aanmoedigt, heeft zeker niet minder zijn aantrekkelijkheid.

Het is zoo'n echt voorjaarsgezicht, dat ons stemt om bij den aanvang van het mooie jaargetij ook op onze beurt elk voor zich moedig de hand aan den ploeg te slaan en ijverig te werken in den nieuwen tijd, dien de goede God ons geeft.

Kleine hongerlijders.

- Een aardig tafereeltje uit de vogelenwereld, dat de meeste onzer lezers zelf al wel eens gadegeslagen zullen hebben, geeft het lieve schilderijtje van Marie Laux op de laatste bladzijde ons weer.

Onze gewone huiszwaluw, die als de mensch het haar veroorlooft, zich tegen paleizen en hutten nestelt, legt in Mei van vier tot zes eitjes in het wel beschutte nest, waarop dan na een dag of twaalf, soms zeventien, de jongen uitkomen. Zooals ons schilderijtje vertoont, zijn het in 't eerst allesbehalve mooie, breedgesnavelde gedrochtjes, die zich door buitengemeene vraatzucht onderscheiden en maar altijd met ongeduldig geschreeuw de bekken opsperren als konden ze nooit genoeg krijgen. Zoodoende maken zij het den ouden, vooral bij slecht weer, niet weinig lastig, en dezen hebben maar werk om het hongerige goedje te bevredigen. Onophoudelijk komt nu de vader, dan de moeder aangevlogen en steekt den jongen, die reikhalzend de kopjes over den rand van het nest uitrekken, één voor één den meegebrachten buit in den bek. Zulk een oogenblik vinden we op onze gravure voorgesteld - een alleraardigst voorbeeld van trouwe en zorgvuldige ouderliefde, die zich ook in de vogelenwereld niet verloochent.

Wetenswaardig Allerlei.

Kanarievogels. -

Onze kleine, geelgevederde, muzikale huisvriendjes zijn bijzonder teere, gevoelige schepseltjes. Daar zij oorspronkelijk van tusschen de keerkringen afkomstig zijn, schijnen zij tegen ons ruw noordelijk klimaat nog maar niet opgewassen, dat blijkt uit hun herhaaldelijk kouvatten. Er is maar een lichte tocht noodig, waaraan zij toevallig zijn blootgesteld, om ze heesch en aamborstig te maken, en men krijgt bepaald medelijden als men ze dan naar lucht ziet snakken en in plaats van hun welluidend gezang een schorren krijschenden toon hoort uitbrengen. Daarom moet men ze bij koud weer, wanneer de kamer gedaan wordt en de ramen openstaan, goed toedekken of, wat nog beter is, zoolang in een andere kamer zetten.

KLEINE HONGERLIJDERS, NAAR DE SCHILDERIJ VAN MARIE LAUX.

Een kwaal, waaraan kanarievogels ook dikwijls onderhevig zijn, is de kramp, die ze gewoonlijk ten gevolge van schrik overvalt. Een eenvoudige schaduw, die wat plotseling over de kooi heenstrijkt, kan ze zoo doen verschrikken, dat ze trekkingen krijgen in de pooten en vlerken. Daarom is het raadzaam, de kooi niet op een al te lichte plaats in het vertrek te zetten.

Zoodra het vogeltje door een kramp overvallen wordt, neemt men het, als het van 't stokje valt of in de kooi ligt te spartelen, gauw op, zorgt dat het zich niet bezeert en houdt het een poosje in de warme hand. Het komt dan weer gauw bij en men kan het nog lang in het leven houden; op het laatst bezwijkt het toch, als er geen hulp in de nabijheid is.

Vele oplettende kanarieliefhebbers en -fokkers voeren den vogels enkel raapzaad, dat de lekkerbekjes wegslingeren, zoodra het met ander zaad gemengd is. Het meest houden ze namelijk van het witte, spitse kanariezaad, dat ze, naar het heet, twistziek maakt. Wie echter de vogels goed gadeslaat, zal met recht aan deze bewering twijfelen, daar hij allicht zal opmerken hoe de lieve beestjes van nature al hartstochtelijk, afgunstig en onverdraagzaam zijn. Heel verkeerd en bepaald nadeelig is het, kanarievogels enkel met hennepzaad te voeren, daar ze dit in het geheel niet verdragen kunnnen. De olieachtige kern is te zwaar voor hun zwakke maag, en om dezelfde reden moet men hun ook geen noten, amandelen en dergelijke dingen geven, ofschoon dit voor hen uitgezochte lekkernijen zijn. Wie kanarievogels houdt, heeft er altijd een beetje moeite en zorg mee, maar dat wordt rijk vergoed door de vriendschap, die men van de lieve beestjes heeft en die ons hun minder beminnelijke eigenschappen doet over het hoofd zien.

De grootste postzegelverzameling ter wereld.

- De grootste en rijkste bevindt zich in het Britsche museum te Londen. Ze is afkomstig van het overleden Parlementslid Tapling, die ze bij testament aan dit museum vermaakte. Ze bevat, behalve een zeer aanzienlijk aantal briefkaarten, couverts, nog meer dan 200 000 postzegels, waarvan de waarde op 50 tot 60.000 pond sterling wordt geschat.

Het reizen vroeger en nu.

- Hoe sinds een halve eeuw de snelheid in reizen toegenomen is, toonen de volgende cijfers: In 1840 had men 40 dagen noodig om van Engeland naar Kaap de Goede Hoop, 120 om naar Bombay en 130 om naar Sydney te komen. Een reisvan Hamburg naar New-York vereischte 40 dagen, naar Jamaïca 42 dagen, naar Rio de Janeiro 65 en naar Valparaiso 110 dagen. Tegenwoordig heeft men van Hamburg uit slechts noodig: naar Kaapstad 21 dagen, Bombay 18, Sydney 43, New-York 10, Jamaica 18, Rio de Janeiro 21 en Valparaiso 39 dagen. De gemiddelde vermeerdering in snelheid bedraagt dus meer dan het drievoud. Er is tegenwoordig nauwelijks meer een belangrijke plaats ter wereld, die niet binnen twee maanden van Amsterdam, Londen of Hamburg uit te bereiken is.

Electrische lantaarns -

Meer en meer worden electrische lantaarns voor de locomotieven in de Vereenigde Staten gebruikt, en deze wijze van verlichting bestaat reeds op alle lijnen van den staat Indiana. Proefnemingen, die onlangs tusschen Indianapolis en Decatur over de waarde dezer wijze van verlichting werden gedaan, toonden aan, dat een electrische lantaarn van een lichtsterkte van 2500 kaarsen, den machinist in staat stelt, op een rechte lijn op meer dan 800 meters afstand alle voorwerpen van de grootte van een os te onderscheiden.

[Nummer 41]

BLOEMEN VOOR DE MEIVERSIERING, NAAR DE SCHILDERIJ VAN J.V. CARSTENS.

In de Meimaand.

De beeltenis der Lieve Vrouw
Is weer omgeurd van lentebloemen;
En liedren, die haar 'zalig' noemen,
Heur waardigheid en deugden roemen,
Weerklinken door den tempelbouw.

Haar kindren naadren tot dien troon,
Zij hebben Mo[e]der veel te vragen:
Dat ze in gevaren niet versagen
En steeds hun naam met eere dragen

Van trouwe strijders voor haar Zoon.

Ze ontwijken zorg en aardsch gedruisch,
En knielen aan Maria's voeten
Om vroom-eerbiedig haar te groeten,
Die al hun zielsleed kan verzoeten,
Den last verlichten van hun kruis.

Het dankbaar bruidje blikt haar aan, -
't Gedenkt den schoonsten dag van 't leven -
Belooft opnieuw haar aan te kleven,
Haar reine deugden na te streven,
Met Moeder hand aan hand te gaan.

De vrome jongeling knielt neer
Om zijne keuze te versterken:
Als priester voor Gods eer te werken,
De drift van 't kwade te beperken,
Den vree te brengen van den Heer.

Een vader heft naar Jozefs Bruid
Zwaarmoedig zijn vereelte handen:
De kommer doet hem 't voorhoofd branden,
Hij bidt voor zijne dierbre panden,....
Weer straalt de hope voor hem uit!

Een droeve moeder klaagt haar nood:
‘Mijn zoon heeft zijn geloof verloren,
De wereld boven God verkoren!’
En in heur harte mag zij 't hooren:
‘Houd moed! Ik wek hem van den dood,’

Zoo troost zij in haar stillen glans
En stort haar duizend zegeningen
Op allen, die haar beeld omringen
En één van hart haar glorie zingen,
Haar eeren met hun rozenkrans.

Gymnasium Katwijk
H. ERMANN, S.J.

Een Beproeving. Novelle door P.H.J.S.

I.

Zij was geen beauté, de gezelschapsjuffrouw van mevrouw Stevenaar; voor menigeen was zij niet meer dan een alledaagsche verschijning, niet leelijk maar ook niet mooi, een meisje zooals men er honderden vindt en die men nauwelijks opmerkt. Toch waren er die haar anders beoordeelden. En inderdaad wanneer men met juffrouw van Gamel in aanraking kwam, wanneer men haar meer oplettend gadesloeg, dan kon het niemand ontgaan, dat zij aanspraak had op hooger lof dan die van een alledaagsche verschijning. Wel vertoonde haar gelaat geen klassieke lijnen, maar het was toch zeer fijn gevormd en uit de groote zwart-bruine oogen sprak een teedere, een gevoelige ziel. Dan viel het ook op, dat er iets nobels in haar voorkomen lag, iets, dat dengene, die aanspraken kon doen gelden op een ietwat scherpen blik, met sympathie voor de eenvoudige juffrouw van gezelschap vervulde. Want eenvoud was het groote kenmerk, dat haar onderscheidde, eenvoud, zonder coquetterie, zonder effectbejag.

Mevrouw Stevenaar had dit zelve erkend en deze dame was niet gemakkelijk voor haar gezelschapsjuffers. Melanie van Gamel was de zevende, die zij in den tijd van twee jaar had geëngageerd en die het nu reeds vier maanden bij haar had weten uit te houden. En wat het opmerkelijkst was, juffrouw van Gamel had de nukken harer meesteres niet met wedernukken beantwoord, zij liet zich nimmer een scherp woord ontvallen en scheen niet geraakt, wanneer de oude dame haar onder het een of andere voorwendsel onaangenaam bejegende.

Mevrouw Stevenaar was altijd, lastig van humeur geweest; haar echt was kinderloos gebleven en sinds den dood van haar man, die immer als bliksemafleider had dienst gedaan, waren hare booze luimen er niet op verminderd. Men verbaasde er zich dan ook over, dat juffrouw van Gamel zich zoo goed in hare betrekking kon schikken en er nog altijd geen sprake van was, dat zij een goed heenkomen zocht. Eigenlijk deelde mevrouw Stevenaar in die verbazing. Zij was zich haar lastig humeur zeer goed bewust en soms hinderde het haar, dat Melanie hare grillen met zooveel geduld verdroeg en er zelfs geen notitie van scheen te nemen. Ook gevoelde zij wel eens spijt, wanneer zij het wat al te erg had gemaakt en zonder eenige reden het altijd zachtzinnige meisje harde woorden naar het hoofd had geslingerd. Want in den ietwat melancholischen blik van haar gezelschapsjuffrouw meende zij dan een stil verwijt te lezen, het machtige verwijt van iemand, die geen kwaad met kwaad vergeldt. Dan was zij eenige dagen heel vriendelijk en heel aardig voor het meisje om daarna weer tot haar oud gebrek te vervallen.

Toch was zij in den grond van haar hart niet kwaad; integendeel, zij hield er zelfs van goed te doen; maar zij behoorde tot die ongelukkige menschen, die geen zelfbeheersching bezitten en die door het gemis aan degelijke opvoeding en leiding niet hebben geleerd hun nukken te bedwingen. Ongetwijfeld zou zij geheel anders en veel beter zijn geworden, wanneer hare ouders wier eenig kind zij geweest was, haar niet in alles hadden verwend en een zwakke man niet op die zwakke ouders ware gevolgd. Wanneer zij hare vermeende grieven opsomde had men haar altijd beklaagd, men had dan getracht haar tevreden te stellen door allerlei vleierijen en zenuwachtigheid tegenover zenuwachtigheid gesteld; men had hare denkbeeldige rampen *au sérieu[x]* genomen en aldus het comediespel aangewakkerd. Ten slotte was ook haar man grillig geworden en zoo hadden zij jarenlang een soort guerilla

oorlog gevoerd, waarin geen der beide partijen ooit een beslissende overwinning behaalde.

Was het wonder, dat geen der zes voorgangsters van juffrouw van Gamel het langer dan ettelijke weken, hoogstens enkele maanden bij haar had kunnen uithouden? In stilte bewonderde mevrouw Stevenaar soms haar tegenwoordige juffrouw van gezelschap en maakte zij bij zich zelve de opmerking, dat Melanie waarlijk een buitengewoon meisje was. De oude dame was niet gewoon veel aan anderen te denken, doch nu en dan viel het haar op, dat juffrouw van Gamel wel wat al te ernstig was voor haren leeftijd, en de overtuiging begon zich bij haar te vestigen, dat het meisje een geheim in zich ronddroeg dat haar neerdrukte.

Maar dan was het toch zonderling, dat zij wel is waar nimmer uitgelaten, maar toch ook nooit neerslachtig was en zelfs tegenover de slechtste luimen een kalmte en een opgewektheid wist te bewaren, zooals de oude dame nog bij geen harer voorgangsters had aangetroffen Egoïstisch en verwend als zij was, kon mevrouw Stevenaar zich niet voorstellen, dat iemand eenige zelfbeheersching aan den dag legde en een aangenaam humeur bewaarde bij onaangename gebeurtenissen.

‘Gij zijt toch een zonderling meisje;’ zei de weduwe op zekeren dag toen zij weer eens spijt voelde over eenige harde woorden, ‘altijd vind ik u opgeruimd en tevreden, gij antwoordt nooit iets op mijne aanmerkingen, gij schijnt volkomen gelukkig te zijn en toch.. toch is er iets vreemds, iets raadselachtigs in uw voorkomen; toch komt het mij soms voor dat gij een geheim voor mij bewaart, dat gij door iets wordt gedrukt.’

Melanie had voor de pianino plaats genomen en wasjuist voornemens haar spel te beginnen, toen mevrouw Stevenaar, als altijd aan een plotselinge opwelling gehoor gevend, deze woorden tot haar richtte. Zij wendde het hoofd niet om en gaf ook niet terstond antwoord, maar begon eensklaps met zenuwachtigen haast in haar muziekboek te bladeren

‘Ik ben toch niet indiscreet, kind?’ ging de weduwe voort en de toon harer stem klonk bijna moederlijk teeder.

Melanie had hare zelf beheersching teruggekregen. Zij keerde zich halverwege tot de oude dame en zeide met een gedwongen glimlachje: ‘Wie ondervindt al niet eens wat in zijn leven, lieve mevrouw? Mijne ouders heb ik vroeg verloren en wanneer men geheel alleen staat op de wereld heeft men wel reden zich beklemd te gevoelen.’

Het meisje was zeer bleek geworden, maar mevrouw Stevenaar merkte dit niet op. Stond ook zij niet alleen op de wereld en ondervond zij wel veel vriendschap van hare kennissen? Was zij bovendien niet oud en bijna afgeleefd, terwijl haar juffrouw van gezelschap althans gezond en krachtig was en nog een lang leven voor zich had?

Mevrouw Stevenaar voelde zich gesterkt in hare overtuiging, dat er eigenlijk geen rampzaliger mensch op aarde bestond dan zij en met een zeer ontevreden gezicht luisterde zij naar de welluidende tonen, welke haar juffrouw van gezelschap aan de snaren wist te ontlokken.

II.

Mevrouw Stevenaar leed bij herhaling aan ingebeelde ziekten. Bijna onafgebroken was zij onder behandeling van den dokter, of om het juister uit te drukken (want van behandeling kon eigenlijk geen sprake zijn) vervulde zij met komischen ernst de rol eener patiente. Wee den ongelukkige, die niet verklaarde hare overtuiging op dit punt te deelen en liet doorschemeren, dat hare ongesteldheden niets anders waren dan de uitvloeisels van een dwaze verbeelding en een luimig karakter. Zij moest met alle zorg en omslachtigheid worden gecureerd totdat het haar begon te vervelen langer de lijderes te spelen en de dokter plotseling gedaan kreeg.

Met meer dan één geneesheer had zij door die handelwijze onaangenaamheden gekregen en zoo zou het ook zeer zeker gegaan zijn met den jongen dokter Noordveld, wanneer niet een zekere omstandigheid hem had doen besluiten de luimen der oude vrouw voor lief te nemen en immer met de meeste belangstelling naar haar toestand te komen informeeren. Zijn bezoeken bij mevrouw Stevenaar hadden hem namelijk met juffrouw van Gamel in aanraking gebracht en die kennismaking was hem zeer goed bevallen. De aangename manieren van het meisje, hare ongekunstelde gratie, haar eenvoud en bescheidenheid - dit alles had een diepen indruk op hem gemaakt en die indruk bleek duurzaam te zijn. Wanneer hij met andere meisjes sprak, begon hij onwillekeurig vergelijkingen te maken, en die vergelijkingen vielen nooit ten nadeele der gezelschapsjuffrouw uit. Voor hem stond zij boven allen uit en langzamerhand begon hij een treffende overeenkomst te ontdekken tusschen dit meisje en het beeld, dat hij zich sinds jaren van de vrouw zijner keuze had geschapen. Wanneer men hem thans schertsend de vraag stelde, wanneer hij trouwen ging, steeg hem onwillekeurig een blos naar de wangen en gaf hij verwarde antwoorden. Hij maakte er zich ook niet boos meer over wanneer hij met buitengewonen spoed, als gold het een hoogst ernstig geval, bij mevrouw Stevenaar werd ontboden, want steeds vond hij gelegenheid een klein gesprek met juffrouw van Gamel aan te knoopen en dat waren zijne gelukkigste oogenblikken. Hij vond dan volop gelegenheid hare groote belezenheid, haar fijnen smaak, haar gezond verstand te bewonderen. En daarbij bezat zij dat natuurlijke, dat ongekunstelde, waarin men het beste bewijs vinden kan van een groot, aristocratisch karakter. De sympathie, welke de jonge dokter sinds het eerste oogenblik hunner kennismaking voor het meisje had gekoesterd, ging weldra in een warme genegenheid over. Hij begon te mijmeren, hij maakte plannen en in zijn verbeelding schiep hij zich tafereelen vol huiselijk geluk, tafereelen, waarvan de gezelschapsjuffrouw van mevrouw Stevenaar altijd het middelpunt uitmaakte.

Van haren kant had Melanie bij zichzelve de opmerking gemaakt, dat dokter Noordveld een man was van aangename vormen, een gentleman in den waren zin des woords. En zij kon dan ook in alle oprechtheid een bevestigend antwoord geven, toen mevrouw Stevenaar, na een nieuwe denkbeeldige ongesteldheid, haar de vraag stelde of zij den dokter niet een innemend man vond.

‘Hij staat overal in hoog aanzien,’ ging de oude dame voort, ‘hij is ongetrouwd en heeft een mooie praktijk. Je begrijpt dus, dat hij een gewilde partij is. Bij de Verhovens wordt hij bijna om den anderen dag ten eten gevraagd, in de hoop natuurlijk, dat hij een van de meisjes zal nemen, en de Bruggelaars loopen hem letterlijk achterna. Maar ik geloof dat die malle nesten geen de minste kans hebben Trouwens, Noordveld schijnt nog niet aan trouwen te denken; hij staat min of meer bekend als een tegenstander van het huwelijk; hoewel Louise Griffiers mij dezer dagen vertelde, dat hij in den laatsten tijd geheel veranderd scheen te zijn. Hebt gij daarvan ook iets opgemerkt, Melanie?’

Het meisje maakte een ontkennende beweging.

‘Ik vond hem vriendelijk en spraakzaam als altijd,’ gaf zij ten antwoord.

‘Ja jij spreekt hem nog al eens,’ ging mevrouw Stevenaar voort met den vinger dreigende, ‘hij schijnt je conversatie op prijs te stellen, Melanie, en hij vraagt altijd met veel belangstelling naar je.’

De oude dame, die bizonder goed gehumeurd was, sprak deze woorden schertsenderwijze uit, zonder er eenige waarde aan te

hechten, maar op het jonge meisje maakten zij blijkbaar een diepen indruk Zij wendde als bij toeval het hoofd om en haar gelaat werd bleek.

'Ik geloof, dat zijne toekomstige vrouw, onverschillig wie zij is, zich gelukkig mag rekenen,' ging mevrouw Stevenaar voort, 'hij is zoo geheel anders dan de alledaagsche jongelui, die men geregeld ontmoet: akelige zotten en modegekken, die over niets degelijks weten te praten. Hij heeft zoo iets flinks over zich, zoo iets echt mannelijks.'

De oude dame ging voort den lof van dokter Noordveld te verkondigen, doch de gezelschapsjuffrouw was stil en afgetrokken geworden. De schertsende woorden van mevrouw Stevenaar hadden haar plotseling een licht doen opgaan; zij bracht zich daarbij eenige uitdrukkingen te binnen, welke de jonge dokter blijkbaar ondoordacht gebezigd had en waaraan zij aanvankelijk geen beteekenis had willen hechten. Doch thans werd het haar duidelijk, dat de groote voorkomendheid, welke hij tegenover haar aan den dag legde, van meer dan eene gewone beleefdheid getuigde. Hoe dom, dat zij dit niet reeds eerder had opgemerkt!

Gedurende de eerste daarop volgende dagen werd door mevrouw Stevenaar niet meer over den jongen geneesheer gesproken. De oude dame voelde zich bizonder wel en Melanie hoopte van ganscher harte, dat Noordveld voorloopig niet zou behoeven ontboden te woorden. De indruk, welken de schertsende woorden van mevrouw Stevenaar op haar hadden gemaakt, was nog geenszins uitgewischt hoewel zij in sommige oogenblikken er zelve den spot mee dreef. Was het niet onwaarschijnlijk, ondenkbaar zelfs, dat een man van Noordveld's positie zijn oog op haar kon doen vallen? Zij was beschaafd en ontwikkeld, zij had een uitnemende opvoeding genoten en zou in iederen salon op hare plaats zijn, maar een dienstbare kon dr. Noordveld, de man die overal zoo hoog stond aangeschreven en bij zeer voorname families een welkome gast was, toch niet tot zijn echtgenoote verkiezen!

Zij was juist in die gedachte verdiept, toen mevrouw Stevenaar haar, na een bezoek van juffrouw Louise Griffers, mededeelde, dat er sprake was van een verloving tusschen dr. Noordveld en freule Plaster.

Melanie kon den blos niet weerhouden, die haar naar de wangen steeg, doch gelukkig lette mevrouw Stevenaar nooit veel op anderen, wanneer zij met iets vervuld was.

'Een schitterende partij,' ging de oude dame voort, 'de Plasters behooren tot de eerste familiën en bovendien zijn zij zeer gefortuneerd. Jeanne is daarbij de eenige dochter, het eenige kind en niet onlief ook. Dr. Noordveld heeft goed uit zijn oogen gezien...'

'En ik, die nog meende, dat hij aan mij denken kon,' merkte Melanie stilzwijgend bij zich zelve op, terwijl zij glimlachte over hare onnoozelheid.

Toch was het bericht haar oprecht welkom. Zij behoefde thans niet meer met zorg op te zien tegen het tijdstip, waarop hare meesteres den dokter weder zou doen ontbieden en toen zij in den avond van dienzelfden dag den jongen medicus ontmoette aan het ziekbed eener arme vrouw, waarvoor zij zich interesseerde, bracht haar dit in niet de minste verlegenheid. Zonder aarzelen ook aanvaardde zij Noordveld's aanbod haar naar huis te vergezellen. De weg toch, dien zij had af te leggen, was vrij lang en voerde door eenzame straten.

(*Wordt vervolgd*)

Benjamin Franklin geëvenaard.

Die Amerikanen zijn toch knappe lui. Franklin trok in 't laatst der vorige eeuw den bliksem uit de wolken; zijn landgenooten van den tegenwoordigen tijd onttrekken den regen aan het uitspansel.

De dagbladen hebben den afgeloopen zomer als *curiosum* vermeld, *waa[r]* en *wanneer* men het had 'doen' regenen: ik stel me voor u mede te deelen door welke *middelen* en op welke *manier* zulks geschiedde.

Groote uitgestrektheden gronds in Nebraska, Kansas, Dakota, Wyoming, Montana en Texas lijden in den warmen tijd aan waterarmoede, zoowel wat rivieren als wat neerslag betreft, en zijn zoo goed als ongeschikt ter bebouwing en daardoor ook ter bewoning. Zij kunnen slechts voor een klein deel als weide voor half wild vee worden gebruikt, dat door *cow-boys*, echte koejongens, wordt gehoed. Waar nabijliggende heuvels en dalen het mogelijk maken, heeft men op kleine schaal gekanaliseerd om de uitgestrekte velden te bevochten of te bevloeien; maar in de eigenlijk gezegde *prairiën* werd de aanwending van dit middel te kostbaar, en zoo stond men hier radeloos met den vromen wensch der Indianen: 'Och, dat het mogelijk ware, den regen uit den hemel te tooveren.' Berichten uit den herfst van 1870 vestigden de opmerkzaamheid op het idee, een zoodanige tooverij in schietoefeningen te zoeken. De *New- Yorker Avondpost* meldde o.a.: 'Tijdens het begin van Aug. tot het midden van September in den Duitsch-Franschen oorlog heeft men op het oorlogsveld nauwelijks één dag zonder regen gehad (een voor dit jaargetij zeer ongewoon verschijnsel), en de Duitsche pers schrijft dit aan het onophoudelijk geweervuur en het gedonder der kanonnen in die streken toe. Edward Powers, een civiel-ingenieur uit Wisconsin, werd daardoor op het denkbeeld gebracht eene reeks van statistieke datums te verzamelen, en ze onder den titel 'Oorlog en Weder' in het licht te geven. Uit den Mexicaanschen oorlog (1847), alsook uit den vierjarigen Secessieoorlog (1861-1865) vielen buitengewone voorbeelden van onverwachte stortregens te constateeren onmiddellijk na een grooten slag in oorden, waar weken voor dien tijd geen droppel water gevallen en waar regen in *dezen* tijd des jaars een ongewoon verschijnsel was. Het geschrift van Powers baarde groot opzien, en vele mannen van invloed en gezag, als b.v. de generaals Sherman, Garfield, Logan en de senator Farwell hielden zich gedurende de volgende jaren inzonderheid in 1874 bezig met de 'regen vraag'. Het hoofdbezwaar lag in de groote kosten, welke het 'regen maken' scheen te eischen, daar men een aanzienlijk getal vuurmonden uit het arsenaal van *Rock-Island* (Illinois) naar het Westen moest transporteeren en natuurlijk een groote hoeveelheid kruit of andere ontplofbare stof moest bezitten. Voor twee 'kunstregens' in het Westen maakte Powers de volgende begrooting op:

Het oprichten van 200 stukken belegeringsgeschut à *f* 25	*f* 5.000
Transportkosten per spoor à *f* 100	*f* 20.000
40.000 patronen (zonder kogels) à *f* 6.25	*f* 250.000
50 ton hooi voor proppen bij 't laden à *f*30.	*f* 1.500
Electrische batterijen en geleidraad	*f* 1.250
Arbeidsloon voor 10 man 26 dagen à *f* 6.25 per dag	*f* 1.650
Arbeidsloon voor 600 man 26 dagen à *f* 3.75 per dag	*f* 58.500

Huur voor grond waar de proeven worden genomen	*f* 625
Transport terug voor het geschut	*f* 20.000
Terugbrengen in het arsenaal	*f* 5.000
	_____
Totaal	*f* 367.250
10% voor onvoorziene uitgaven	*f* 36.725
	_____
Totaal der kosten	*f* 403.975
Derhalve komt één 'kunst' regen op te staan.	*f* 201.988

Daar het departement voor landbouwontginning in het Westen goed ingerichte stations bezat, geloofde men, dat de kosten aanzienlijk minder zouden bedragen, en een 'kunst' regen, naar Powers' plan gemaakt, werd op ongeveer *f* 50.000 geschat. Die prijs scheen intusschen nog te hoog te zijn, en het voorstel vond bij het Congres geen instemming.

Nadat echter (1880) de generaal Daniel Ruggles te Frederichsbury (Virginië) het voorstel had gedaan in plaats van kruit ontploffingsstoffen te gebruiken, die door middel van ballons in hoogere luchtlagen zouden ontstoken worden, en nadat hij voor zulke ballons octrooi had gekregen, kwam op initiatief van den senator Farwell in 1890 de zaak in het Congres weder ter sprake, en dit stond voor het maken van voorloopige onkosten de som van *f* 5.000 toe. Het volgende congres (1891) trok voor verdere proeven *f* 17.500 uit. Zoo konden dan in den loop der maand Augustus 1891 (op den 9en, 18en en 25sten) in de nabijheid van Midland (Texas), een station der Texas Pacific-baan op de zoogenaamde *Llano Estacado* (ompaalde vlakte) drie proeven van eenigszins grooten aanvang worden genomen. Bij deze proeven waren tegenwoordig de generaal Robert Dyrenforth, de scheikundige Claude Rosell, de genoemde ingenieur Powers, de professoren Curtis en Ellis en andere vakmannen. Een rit van ongeveer 25 mijlen bracht hen op een zoogenaamde *rancho* (weideveld) van ongeveer 300.000 acres oppervlakte, waar ongeveer 15.000 stuks vee door 20 *cow-boys* gehoed werden.

Zij brachten 68 explosie-ballons (van 10-12 voet diameter en van 525-940 kub. voet inhoud), het materiaal voor ontwikkeling van 50.000 kub. voet waterstofgas en 20.000 kub. voet zuurstof mede, en evenzoo het benoodigde voor 100 sterke vliegers, te beplakken met geweven stof, benevens eenige duizenden kilo's Rackarock-kruit en andere explosiestoffen. Op afstanden van een halven mijl waren drie rijen elk van twee mijlen lang gevormd. In de eerste rij waren een betrekkelijk groot aantal grondbatterijen opgericht, welke met korte tusschenpoozen zware ladingen van dynamiet en Rackarock-kruit afstaken. In de tweede rij liet men op aanzienlijke hoogte aan electrische geleidraden de vermelde vliegers omhoog stijgen, aan ieder van welke een dynamiet patroon hing, welke hoog in de lucht werd afgeschoten. De derde rij werd gevormd door explosie-ballons, welke men bij tusschenpoozen zoo hoog mogelijk in de lucht liet ontploffen, om eene eigenlijke 'luchtbeving' te veroorzaken.

Bij de eerste proef (9 Aug.) werden de grondbatterijen gebruikt. Men liet ze 's avonds te 5 uur twee uur lang en dan nog eenigen tijd na 7 uur 'spelen'. Het weder was schoon en droog; op den volgenden middag echter verzamelden zich wolken boven

de groote *rancho*, en des namiddags en des avonds viel er een sterke regen, die elke laagte in de prairie in een plas veranderde.

Bij de tweede proef liet men reeds den 17 Aug. des avonds een menigte ballons ontploffen, en vuurde men daarna met de batterijen nagenoeg 12 uur lang. De volgende morgen was helder, de barometer stond hoog en het weder bleef zeer schoon tot in den namiddag. Daarop vormden zich in het oog vallend snel wolken in het Zuiden en het Westen, en er volgde een regen, die bij stroomen neerviel, 2 1/2 uur aanhield, en zich over den ganschen omtrek uitstrekte.

De derde proef werd den 25 Aug. omtrent den middag genomen. De barometer stond hoog en wees '*very dry*' aan, hetgeen de psychrometer bevestigde. De hemel was helder, uitgezonderd een paar kleine, verstrooide *cumulus*-wolkjes. Zeven der grootste ballons openden het vuur tegen den hemel: twee liet men reeds op een hoogte van 1000 voet ontploffen; bij den grootsten ondertusschen waagde men zulk een nabijheid der aarde niet, maar liet hem tot 2000 à 3000 voet stijgen. Terwijl men bezig was nieuwe ballons te vullen om ze te laten ontploffen, werd met de groote

MADONNA VAN RAFAEL.

kanonnen onafgebroken gevuurd tot aan II uur des avonds. Daarna ging men uitgeput ter ruste Maar reeds om drie uur 's morgen werden de slapenden door hevigen donder opgeschrikt, en een uur later viel er een sterke onweersregen, die tot 5 uur aanhield, de hevigste regen, die sedert 3 jaren in den ganschen omtrek gevallen was, en die zich over vele honderden vierk. mijlen uitstrekte. Behalve deze 3 onweersbuien, welke direct op de proeven volgden, telde men op de 16 daartusschen liggende dagen niet minder dan 9 kleine regenbuien, een in deze streken en in dit jaargetij buitengewoon verschijnsel.

HET LAMMETJE, NAAR DE SCHILDERIJ VAN L. BLUME-SIEBERT.

Generaal Dyrenforth, aan wiens bericht we deze opgaven ontleenen, houdt de volgende stellingen uit de gedane proeven bewezen:

1. 'Dat de door ontploffing veroorzaakte stooten in de lucht een practische werking op den toestand van den dampkring uitoefenen, doordien ze regen te voorschijn roepen of vergemakkelijken, waarschijnlijk door storing te brengen in de bovenste luchtlagen:
2. Dat als de *absolute vochtigheid* der atmosfeer zeer groot is - wat dikwijls in deze dorre streken het geval is, zonder dat er regen volgt - de regen zoo goed als oogenblikkelijk te voorschijn geroepen kan worden, doordien men de kleine waterdeeltjes, die in de lucht zweven, door elkander schudt. Dit gevolg werd tijdens onze proefnemingen herhaaldelijk verkregen, en de droppels begonnen soms reeds 12 seconden na de eerste ontploffing te vallen.'

Daar de proeven op verre na niet zoo duur te staan kwamen, als de eerste berekening van Powers aangaf, zal het Congres zeker wel besluiten nog meerdere proefnemingen te laten doen, te meer nog, daar ook in den verloopen herfst in Voor-Indië genomen proeven naar wensch geslaagd zijn.

Het zou zeer ten bate der menscheid wezen

als de enorme voorraad van schietwerktuigen en ontploffingsstoffen, die overal gereed gehouden worden om op een goeden dag duizenden van menschen ongelukkig te maken, in plaats daarvan aangewend werden om in droge tijden en waterarme streken op vreedzame wijze den hemel te beschieten, en op de naar koele laving smachtende landen een heilzamen regen te doen nederdalen.

T.

In het aanschijn van den dood.

Het tafeltje der stamgasten in den ‘Gouden Leeuw’ was bijzonder druk bezet. Nog was April in het land, en met April zijn gure vlagen en buien. Het weer lokte niet uit tot wandelen; de kachel snorde nog vroolijk in de ruime gelagkamer, waar alle leeftijden, van den stevigen dertiger tot den grijzen zeventiger, vertegenwoordigd waren. Druk werden de stadsnieuwtjes en de houding van het gemeentebestuur in openbare aangelegenheden besproken, het laatste niet altijd op even welwillende wijze.

Een reeds bejaard heer trad nu de vertrek binnen en recht op het bedoelde tafeltje aan.

‘Daar heb je den Amerikaan!’ klonk het uit verscheidene monden, terwijl de aanwezigen dichterbij schoven om voor den nieuwaangekomene ruimte te maken. Hij kon een goede vijftiger zijn, haren en baard waren reeds sterk met grijs doorweven, het gebruinde, manne lijke gelaat verried een ongemeene veerkracht en onverschrokkenheid. De man had in zijn jeugd het bontwerkersvak geleerd, maar zijn zucht naar kennis en avonturen had hem reeds als jongeling de wijde wereld ingestuwd. Hij was naar Amerika gegaan, had daar na jaren lang omzwerven een pelshandel begonnen, zich een flink vermogen verworven en was daarna in zijn vaderstad teruggekeerd, om daar zijn ouden dag in kalmte en rust te slijten. Zijn naam was Janner, maar in het stadje werd hij niet anders dan ‘de Amerikaan’ genoemd, want voor de meeste bewoners van het plaatsje gold een reis over den Oceaan nog altijd voor een groot waagstuk, en wie zulk een tocht zonder ongevallen had afgelegd, werd als een soort wonderdier aangegaapt.

Zoodra de Amerikaan had plaats genomen verstomde het gesprek, en gaarne liet men den bereisden man het woord, te meer daar hij boeiend en onvermoeid wist te verhalen.

‘We spraken gisteren over de vele gevaren, waaraan men in zijn leven is blootgesteld,’ begon Janner, nadat hij een pijp gestopt en aangestoken had. ‘Hoeveel menschen zijn niet den dood nabij geweest, en hadden enkel aan een gelukkig toeval het afwenden van het gevaar te danken! Wat wij met vroom geloof “den bewaarengel der kinderen” noemen, schijnt zoo vaak onzichtbaar de volwassenen beschermend en behoedend te omzweven, en zeer dikwijls is het, als greep de Voorzienigheid onmiddellijk in, om de machten der duisternis een gebiedend halt toe te roepen. Daarop heb ik altijd vertrouwd, maar een keer scheen ook bij mij de laatste vonk van hoop uitgedoofd en ik aan een wissen, onvermijdelijken dood gewijd. Dat was het verschrikkelijkste uur van heel mijn leven!’

De stamgasten staarden in ademlooze spanning den Amerikaan aan, die na een flinken teug uit zijn bierglas het volgende verhaalde:

Ik was reeds twee jaar in Amerika en van New-York uit, waar ik aan land gestapt was, dieper en dieper het Westen binnengedrongen. Ik was te Kentucky en vormde het plan, mij naar San Francisco, de hoofdstad van Californië, te begeven. Van het eerstvolgende station af dacht ik gebruik te maken van den grooten Pacific-spoorweg,

die het Oosten van Amerika met het Westen, den Atlantischen Oceaan met de Stille Zuidzee verbindt.

Het was een lange, vermoeiende reis, die voor mij lag, en er waren sterke zenuwen toe noodig, om ze zonder oponthoud af te leggen. De spoorwegmaatschappij biedt echter in de slaapwagens en restauratiesalons tal van gemakken aan, die de bezwaren der reis voor een groot gedeelte uit den weg ruimen.

Wij waren in den staat Nevada aangekomen en de wilde bergtafereelen der Sierra, die het rijkste en overvloedigste zilvererts ter wereld in haar schoot verbergt, boeiden onze opmerkzaamheid. De spoorweg heeft hier met groote moeilijkheden van het terrein te kampen en slingert zich met de uiterste moeite door dezen doolhof van rotsen. De machinisten hebben hier al het mogelijke in het werk te stellen om de vaak bijna cirkelvormige bochten, de sterke rijzingen en dalingen gelukkig te overwinnen. Vreemd, onze machinist scheen geen moeilijkheden te kennen of te duchten, want zelfs toen wij in het meest woeste gedeelte der Sierra Nevada waren aangekomen, reed de trein met onverminderde snelheid door, ja, het scheen ons zelfs toe, als nam deze snelheid van minuut tot minuut toe. Wij bedrogen ons niet; ternauwernood zichtbaar suisde het ons omringende landschap onze blikken voorbij; langs duizelingwekkende afgronden ijlde de trein met ongemeten snelheid; halsbrekende krommingen legde hij vliegensvlug af, en over de hooge, houten bruggen, waaronder ontzettende en sombere kolken gaapten, dreunden de wagens met ongeevenaard geweld. Geen voorwerp buiten ons was meer te onderscheiden; als op vleugelen gedragen, snelden wij onophoudelijk voort.

Wat was er gebeurd? Had de machinist de heerschappij over zijn machine verloren, of was hieraan een gebrek ontstaan, dat het onmogelijk maakte de snelheid te temperen?

Niemand kon hierop eenig antwoord geven.

Overal in de coupé's en aan de portieren zag men doodsbleeke gezichten, angstige blikken en sidderende ledematen. Elk oogenblik kon de ramp plaats hebben, de trein zich tegen een rotsmuur te pletter loopen of diep in een afgrond in een puinhoop veranderd worden. Een ongeluk was onvermijdelijk; de razende tocht moest op den dood uitloopen.

Ik had met de wereld afgerekend en bezat nog maar één wensch, dat het zoo spoedig mogelijk ten einde mocht zijn, opdat de vreeselijke doodsangst niet nutteloos lang gerekt werd. De vrouwen lagen jammerend en weeklagend op de knieën, kloeke mannen waren met gevouwen handen in een stil gebed verzonken, terwijl anderen wezenloos voor zich uitstaarden.

Ik had op mijn vele tochten den dood reeds dikwijls onder de oogen gezien en vreesde hem niet. Wekenlang had ik in de ongebaande, maagdelijke wouden van Arkansas rondgedoold, vaak strijd gevoerd met den geduchten grijzen beer, het bloeddorstigste roofdier der Nieuwe Wereld, meer dan eens slechts ternauwernood aan den doodelijken beet der ratelslang ontsnapt, bij de ontploffing van een Mississippi-stoomboot met de golven geworsteld, en eens slechts met de uiterste moeite mijn schedel voor het scalpeermes van een Sioux-Indiaan gevrijwaard; maar in een zoo ontzettende gedaante als hier was de dood mij nog niet te gemoet getreden. Het was een langzaam sterven onder de vreeselijkste folteringen, die nog verergerd werden door de tooneelen van jammer en wee, die zich in den waggon voor mijn oogen afspeelden.

Een soort duizeling overviel mij, mijn zinnen geraakten verward, en om aan dezen ondraaglijken toestand een einde te maken, besloot ik in mijn wanhoop het portier te openen en er uit te springen. Ik wist, dat dit waagstuk zoo goed als een zekere dood was, want het leed geen twijfel of ik zou met verpletterde ledematen of een gebroken nek blijven liggen.

Ik keek naar buiten. Ternauwernood kon ik onderscheiden waar wij waren, op den vlakken grond, boven een afgrond of aan een steilen rotsmuur. Indien er een

wonder gebeurde en de trein niet ontspoorde, zouden bij de vreeselijke snelheid door de groote wrijving de wagens in brand geraken en dan was de dood nog ontzettender dan in het eerste geval.

Plotseling scheen het mij toe, alsof aan den buitenkant van den trein, langs de treeplank naast de waggons een schaduw voortgleed; maar mijn oogen waren zoo omfloerst, dat ik niet nauwkeurig kon onderscheiden. Wie zou het ook hebben durven wagen op den voortbruisenden trein te klauteren? Enkel reeds de door de zuiging veroorzaakte wind zou een ieder, die niet met ijzeren spierkracht bedeeld was, er af slingeren.

Weer gingen eenige minuten voorbij, die mij als zooveel uren toeschenen. Besluiteloos stond ik aan het portier en mijn hand aarzelde het te openen, om mijn voornemen ten uitvoer te brengen. Het was mij, als was het de poort des doods, die ik wilde binnentreden, en vanwaar geen terugkeer mogelijk is.

Werd niet eensklaps - in het begin wist ik niet of het zinsbegoocheling of werkelijkheid was - de vaart van den trein getemperd? Ik keek naar mijn reisgenooten. Ook zij schenen bij zichzelf dezelfde opmerking gemaakt te hebben als ik, want het oorverscheurend gejammer was verstomd en allen schenen toe te luisteren. Geen twijfel meer, wij reden langzamer. Ik bemerkte dit duidelijk aan de omgeving, die nu beter te onderscheiden viel.

Allen ademden weer verruimd en stomme dankgebeden stegen ten hemel op, want wij waren blijkbaar gered. Niemand vermocht echter het raadsel op te lossen en voor het oogenblik vroeg ook niemand daarnaar, want de zooeven doorgestane doodsangst stond nog duidelijk op aller gelaat te lezen, en velen schenen er nog maar geen geloof aan te kunnen slaan, dat het gevaar inderdaad voorbij was.

Ten laatste hield de trein stil; wij waren aan het station Williams aangekomen. Hoe de reizigers uit de coupé's kwamen weet ik niet, maar wel, dat weinige seconden voldoende waren om de wagens leeg te krijgen. De conducteur werd omringd en met vragen bestormd - hij wist evenmin eenige opheldering te geven, en ternauwernood was hij in staat, zich door de menschenmassa heen te werken om tot de locomotief door te dringen.

De reizigers volgden zijn voorbeeld; de trein was veel te vroeg te Williams aangekomen en moest wachten. Wij hadden dus den tijd, om ons van den doorgestanen schrik te herstellen en naar de oorzaak te vorschen, die tot deze ijzingwekkende vaart aanleiding had gegeven.

Op de locomotief stond een herculisch gebouwd man, maar zijn gelaat was zoo wit als krijt, en al zijn ledematen sidderden krampachtig. Hij droeg een sierlijk reisgewaad en kon dus de machinist niet zijn. Toch was niemand anders op de locomotief te bespeuren, noch de machinist, noch de stoker.

Waar waren deze beide mannen, die het wel en wee van honderden menschen in handen hadden, gebleven. Hadden zij plichtvergeten hun post verlaten, of was er een ongeluk gebeurd? En hoe kwam de vreemde heer op die plaats, die blijkbaar niet voor hem bestemd was?

Deze vragen werden van alle zijden gesteld, maar de eenige, die ze had kunnen beantwoorden, de man op de locomotief, bleef sprakeloos. De vreeselijke ontroering had hem tijdelijk van het spraakvermogen beroofd. Als een marmeren beeld leunde hij tegen de balustrade der locomotief.

De conducteur steeg op de machine en trachtte door vriendelijke woorden zijn overspannen zenuwen te bedaren. Maar eerst nadat een der reizigers hem een flesch sherry overgereikt en de vreemdeling daaruit een fikschen teug genomen had, scheen het bewustzijn langzamerhand bij hem terug te keeren.

Uit zijn meedeelingen, die in het begin uit onsamenhangende, kort afgebroken volzinnen bestonden en eerst later meer helderheid in gedachtengang en uitdrukking toonden, bleek het volgende:

Hij was machine-ingenieur en op het pun

naar Californië te reizen, om daar als directeur van een groote machinefabriek op te treden. Toen onze trein met zoo ontzettende snelheid begon te rijden, bemerkte hij onmiddellijk. dat er ergens iets niet in orde was en de locomotief vermoedelijk een gebrek had beloopen. Een groot aantal menschenlevens stonden op het spel; het volgend oogenblik konden deze allen verloren zijn, want het gevaar was dreigend. De kloeke en edelmoedige man besloot nu een poging tot redding te beproeven; met levensgevaar klauterde hij op de treeplank tot aan de locomotief en kwam door een gewaagden en gevaarlijken zwaai naast den machinist te recht, die hem met een heesch gelach ontving.

'Om Gods wil, mensch, wat voer je hier uit?' vroeg de ingenieur aan den machinist, die hem met dreigenden blik aanstaarde.

'Ik rijd ze allen naar de hel; daar is het laatste station!' antwoordde de man op langzamen en doffen toon.

'En waar is de stoker?'

'Dien heb ik vooruitgestuurd, om bij den duivel plaatsen te bestellen,' zei de aangesprokene, terwijl hij met de hand naar achteren wees.

Eerst nu werd het den vreemdeling volkomen duidelijk: de man, wien de leiding van den trein was toevertrouwd, was krankzinnig geworden! Vermoedelijk had hij onderweg zijn helper van de locomotief geworpen, omdat deze zijn heilloos opzet zocht te verhinderen.

De ingenieur trachtte den waanzinnige diens vreeselijk plan uit het hoofd te praten, maar tevergeefs, en toen hij op den toestel toetrad, om de snelheid op haar gewonen stand terug te brengen, sprong de waanzinnige als een tijger op hem los en duwde hem op zij.

'Terug!' riep hij met donderende stem, 'de weg naa[r] de hel is u niet bekend! Hoort gij het niet knetteren en kraken? We zullen er gauw zijn en dan vieren we een lustig feest!'

Wat moest de ingenieur doen? De ongelukkige was niet tot rede te brengen, maar misschien was het nog mogelijk, het dreigende gevaar af te wenden, waaraan zooveel honderden waren blootgesteld. De onverschrokken man streed een zwaren strijd in zijn binnenste, maar deze duurde slechts weinige seconden, toen was zijn besluit genomen. Met reuzenkracht greep hij den waanzinnige vast; deze verweerde zich woedend en met bovenmenschelijke kracht, maar de spieren van den ingenieur hielden hem als in een ijzeren greep omklemd en na een worsteling van een paar minuten slingerde hij hem van de locomotief, terwijl ondertusschen de trein in dolle vaart verder ijlde. Eerst nu kon de vreemdeling het reddingswerk beginnen en tot een gelukkig einde brengen.

Dit verhaalde ons de ingenieur en een donderend hoezee beloonde zijn edele daad. Hij was een moordenaar geworden uit noodweer, en daar zijn zelfopoffering aan den hoogsten heldenmoed gewaagd was, kon ook niet het minste verwijt hem treffen wegens zijn houding tegenover den waanzinnige Waar het gold, een enkel menschenleven op te offeren of vijfhonderd, kon de keuze niet twijfelachtig zijn, of de waanzinnige had hem zelf vermoord. Deze werd later met verbrijzelden schedel als een lijk opgenomen.

Zelden werd een edele daad met zoo warmen, innigen dank vergolden als deze waarlijk heldhaftige redding van een geheelen trein van een wissen ondergang. Onmiddellijk werd een collecte gehouden, die een schitterend resultaat opleverde. Maar de edele man wees elke belooning van de hand en verzocht, dat de ingezamelde gelden aan de nagelaten betrekkingen van den armen waanzinnige zouden geschonken worden, welk verzoek gaarne werd ingewilligd.

Ziet u, mijne heeren, besloot de Amerikaan zijn verhaal, dit was het vreeselijkste uur van mijn leven!

Bij de Platen.

Bloemen voor de Meiversiering. -

De lieve Mei, de maand der bloemen, de maand van Maria, is weer aangebroken en alle handen reppen zich om de beeltenis te sieren van de Gezegende boven alle vrouwen, in wie alle rechtgeaarde kinderen der katholieke Kerk hun hemelsche Moeder vereeren.

Het is opmerkelijk, hoe algemeen het gebruik om in de Meimaand de beelden van Maria met rijken bloementooi te omringen, over de heele katholieke wereld is verbreid. Of men in het zonnige Italië komt, waar dat dichterlijk gebruik het eerst is ontstaan, dan wel in onze noordelijke streken, waar de Meimaand toch dikwijls nog maar arm aan bloemen is, overal ziet men de geloovigen zich beijveren, de gezegende Moedermaagd de gebruikelijke bloemenhulde te brengen.

De kloosterzuster op onze gravure heeft ook een korf vol geurige rozen verzameld, om daarmee het beeld te sieren van haar, die in de symbolische taal der Kerk zoo zinrijk de Geheimzinnige Roze genoemd wordt.

Madonna van Rafael. -

Ook wij willen in onze *Illustratie* gaarne iets bijdragen tot opluistering der Meimaand, niet twijfelende daarmee al onze lezers innig genoegen te doen. En waarmee zouden we dan ons Meinummer wel waardiger kunnen sieren, dan met de beeltenis der beminde Moeder des Heeren, geschilderd door een kunstenaar, wiens grootste glorie het is, de schilder bij uitnemendheid der Madonna's te mogen heeten? Een Madonna van Rafael zij dus den lezer in dit nummer aangeboden. De aanblik van dat bevallige beeld zal ongetwijfeld niet weinig bijdragen om den beschouwer te stemmen tot een kinderlijke hulde aan de Koningin der Meimaand.

Het lammetje. -

In de Mei leggen alle vogels een ei, zegt het spreekwoord, maar het zijn niet enkel de vogels, die in deze blijde maand het zoet der oudervreugde smaken. De meeste onzer huisdieren verheugen zich in dit voorrecht, en inzonderheid is een jong lammetje zoo'n echte Mei-verschijning, dat de Mei zonder lammetjes niet compleet zou zijn: de mollige, onnoozele, dartel huppelende beestjes passen zoo geheel in het jonge malsche groen.

Ook de jonge moeder en de oude herder van onze gravure hebben aardigheid in het lieve diertje, dat op grootvaders ééne knie ligt, terwijl zijn kleinzoon op de andere rijdt. Maar nog meer boeit hen toch het zoete ventje, dat de poezele armpjes om het lammetje slaat, terwijl dit zelf ondanks al die liefkoozingen toch verlangend uitziet naar de blatende ooi, zijn moeder. Het bevallige groepje blijft ons bij rle beschouwing onweerstaanbaar boeien.

Grootmoeder leest. -

Minder vroolijk, maar daarom niet minder aantrekkelijk is het tweetal, door onze laatste gravure voorgesteld Grootmoeder leest het evangelie van den dag. Al de anderen zijn naar de kerk ter vervulling van hun Zondagsplicht; de verlamde ledematen der oude vrouw veroorloven haar dat niet; zij moet thuis blijven en haar jongste kleinkind houdt haar gezelschap. Al sinds jaren heeft grootmoeder de wekelijksche Zondagviering in Gods huis moeten derven; maar het oude evangelieboek stelt haar daarvoor schadeloos. Elken Zondag leest zij daaruit geregeld het evangelie van den dag en bidt de misgebeden mee. Vandaag heeft zij daarbij ook haar kleinkind tot toehoorster en met groote oogen luistert het meisje naar de vrome woorden, die plechtig van grootmoeders lippen vloeien en van liefde en eeuwig leven spreken.

Wetenswaardig Allerlei.

Een zeebeving. -

Een zeldzaam natuurverschijnsel, nl. een zeebeving door het uitbarsten van onderzeesche vulkanen veroorzaakt, werd onlangs door de manschap van het Amerikaansche schip *Vespor* bijgewoond. Dit schip bevond zich op weg van de Japansche wateren naar San Francisco en was omstreeks 75 mijlen van de kust verwijderd, toen plotseling een geweldige suizing in de zee werd waargenomen en het schip plat op zij geworpen. Onmiddellijk daarop kwamen groote golven aanrollen, die over het heele schip heensloegen. De kapitein was van meening, dat het schip zich juist boven een onderzeeschen vulkaan bevond. Het water was zoo heet, dat het pek in de naden van het dek begon te smelten. Ter zelfder tijd stegen een menigte warme zwaveldampen uit den kokenden oceaan op. De manschap van het schip moest zich tusschendeks bergen en daar vijf uur verblijven. Enkel door de omstandigheid, dat de onderzcesche uitbarstingen bij tusschenpoozen plaats hadden, bracht de bemanning er het leven af.

Ouderdom van eenige componisten. -

Onder de beroemde componisten stierf Auber op 90-jarigen leeftijd, Monsigny met zijn 88e jaar, Compère met zijn 84e, Cherubini met zijn 82e, Rameau met zijn 81e, Haydn met zijn 77e, Spontini met zijn 77e, Paisiello met zijn 73e, Piccini met zijn 72e, Grétry met zijn 72e, Sebastiaan Bach met zijn 65e, Halévy met zijn 63e, Boieldieu met zijn 59e, Beethoven met zijn 57e, Dalayrac met zijn 56e, Donizetti met zijn 50e, Nicolai met zijn 43e, Mendelssohn met zijn 38e, Mozart met zijn 35e, Bellini met zijn 33e, Schubert met zijn 31e en eindelijk Pergolese (zie het *Stabat Mater* in no. 38 van den loopenden jaargang) met zijn 26e jaar.

Verbruik van paardevleesch te Parijs. -

In de 180 slachterijen te Parijs, waar paardevleesch te koop wordt aangeboden, werden in het afgeloopen jaar niet minder dan 4615 ton (elk van 20 centenaars) vleesch verkocht, waarvoor 21,219 paarden en 229 ezels moesten geslacht worden. Dit vleesch wordt verkocht tot prijzen, die afwisselen van 20 centimes tot 1 frank; de laatste prijs wordt echter enkel voor het beste lendenstuk besteed. Slechts een derde gedeelte van dit vleesch wordt versch verkocht, het overige wordt gepekeld,

gerookt of tot worst verwerkt. Nu, voor dit laatste zou zeker menigeen hier te lande, en niet ten onrechte, den neus ophalen!

De langste brug ter wereld. -

Deze is de leeuwenbrug bij Sangang in China. Zij strekt zich over een lengte van acht kilometer over een bocht der Gele Zee uit en wordt door 300 steenen bogen gedragen. Zij ligt 24 meter boven het water en heeft een massief ijzeren leuning. Een zeven meter groote marmeren leeuw siert het bovenste gedeelte van elken pijler. De brug werd onder de regeering van keizer Kieng Long gebouwd, die in het jaar 1796 met het oog op zijn hoogen leeftijd afstand deed van den troon.

De grootste bibliotheken ter wereld. -

De rijkste van alle bibliotheken is die van Parijs, welke meer dan 2 millioen boeken en 160.000 manuscripten telt. De twee bibliotheken, die hierop volgen, de keizerlijke bibliotheek te St. Petersburg en het Britsch Museum te Londen bevatten omtrent evenveel banden. De koninklijke bibliotheek te Munchen telt omstreeks 900.000 deelen, maar hieronder zijn veel kleine geschriften begrepen. Dan volgen de bibliotheek te Berlijn met 800.000, die van Kopenhagen met 510.000 en die van Dresden met een half millioen deelen. De keizerlijke bibliotheek te Weenen telt maar 400.000 banden, terwijl de hoogeschool aldaar er bijna evenveel heeft. De bibliotheken van Budapest en Krakau bevatten elk 300.000 banden.

Klachten van Amerikaansche krantenschrijvers. -

Het schijnt dat de Amerikanen nogal eens nalatig zijn in het betalen van het abonnementsgeld hunner krant. De uitgevers heffen daarover dikwijls hartverscheurende klachten aan, waarvan de *Ottawa Free Press* eenige aardige staaltjes meedeelt.

Een blad van Texas schreef voor eenigen

tijd: ‘Wij hebben bij den papierhandelaar moeten borgen tot ons crediet uitgeput is. Onze zetters verlangen hun welverdiend arbeidsloon. Wij hebben geen hout, geen aardappelen, geen meel, geen vleesch, geen boter, geen suiker, in het geheel niets meer, zelfs geen geduld, alleen nog maar een goed geweten. Wij beijveren ons, een christelijk leven te leiden en hopen in den hemel te komen; het zou ons aangenaam zijn, u daar weder te vinden, wat helaas niet geschieden kan, als gij uw schulden bij ons niet betaalt.’

In een ander blad las men:

‘Het is uitgemaakt, dat menschen, die op kranten geabonneerd zijn en geregeld vooruitbetalen, nooit kiespijn hebben gehad; hun aardappels werden nooit ziek, nooit kwam de brand in hun koren en hun kleine kinderen schreeuwden 's nachts nimmer. Lieve lezer, hebt gij uw krant al betaald?'

Nog een paar andere staaltjes:

‘W.B. schrijft ons, dat hij verscheidene nachten niet heeft kunnen slapen; in het begin dacht hij dat het van de warmte kwam, daarna wierp hij de schuld op de vl..... Toen betaalde hij zijn krant en van dat oogenblik af heeft hij zoo heerlijk geslapen als ooit te voren.’

'Een onzer abonnenten leed zoo aan nachtmerrie, dat hij bijna tot vertwijfeling gebracht werd. Tevergeefs wendde hij al de hem aanbevolen middelen aan. Toen vroeg hem zijn voortreffelijke vrouw of hij zijn krant wel betaald had, en toen hij zijn boek nakeek, bleek het dat hij twee jaar in betaling ten achter was. Onmiddellijk betaalde hij en sliep drie nachten zeer goed; uit voorzorg echter, dat de kwelling niet meer mocht terugkomen, zond hij het abonnementsgeld voor een jaar vooruit.'

Zeer duidelijk ook is de strekking der volgende berichten:

'De oudste man, die ooit in Philadelphia gestorven is, was van zijn 21e jaar tot aan zijn dood op dezelfde krant geabonneerd en betaalde die steeds een half jaar vooruit'

'De dames van Louisiana moeten overeengekomen zijn, nooit een man te trouwen, die langer dan een jaar zijn krant niet betaald hee[f]t.'

Menigmaal leest men ook soms allesbehalve christelijke wenschen, zooals de volgende:

'Wie zijn krant niet betaalt, moge met sterkwater ingezeept, en door een dronken barbier met een handzaag geschoren worden.'

'Moge hij zijn leven lang een kijvende vrouw en een rookenden schoorsteen hebben.'

'Moge hij, als hij een nauwe laars aantrekt, daarin een levende horzel vinden.'

'Moge hij den ganschen dag barrevoets op cactussen loopen en 's nachts onder muskieten slapen, zonder wollen deken om de ratelslangen van zich af te houden.'

'Moge hij alle dag door uitgehongerde, uitgemergelde drukkersjongens achtervolgd en zijn slaap alle nachten door de verschijning van een doodgehongerd uitgeverskind gestoord worden.'

'Moge hij veroordeeld worden, een krant uit te geven, welker abonnenten allen even nalatig zijn als hij zelf.'

Uit het wetboek der Hindostansche vrouwen.

- De vrouwen in Hindostan bezitten een eigen wetboek, waarin haar rechten zwart op wit opgeteekend staan. Zeven wijze vrouwen zijn de vervaardigsters van dezen codex. Volgens dit wetboek worden alle mannen in drie klassen verdeeld: in 'volle' 'half-volle' en '*hulpul-hupla*.' Onder de vollen worden degenen verstaan, die in staat zijn een vrouw behoorlijk te onderhouden. De half-vollen ver mogen dit niet; hun vrouwen moeten zelf mee pootaan spelen om den kost te verdienen. Het spreekt vanzelf, dat zij niet op dezelfde achting aanspraak kunnen maken als de vollen. Wanneer de vrouw door een half-volle geslagen wordt, heeft zij het recht terug te slaan; ook mag zij haar man haren uit zijn baard trekken. De *hulpul hupla*'*s* zijn er echter het ergste aan toe. Hun vrouwen mogen tien dagen lang uit het huis wegblijven, zonder dat haar mannen er naar mogen informeeren, waar hun eegaas dien tijd hebben doorgebracht.

[Nummer 42]

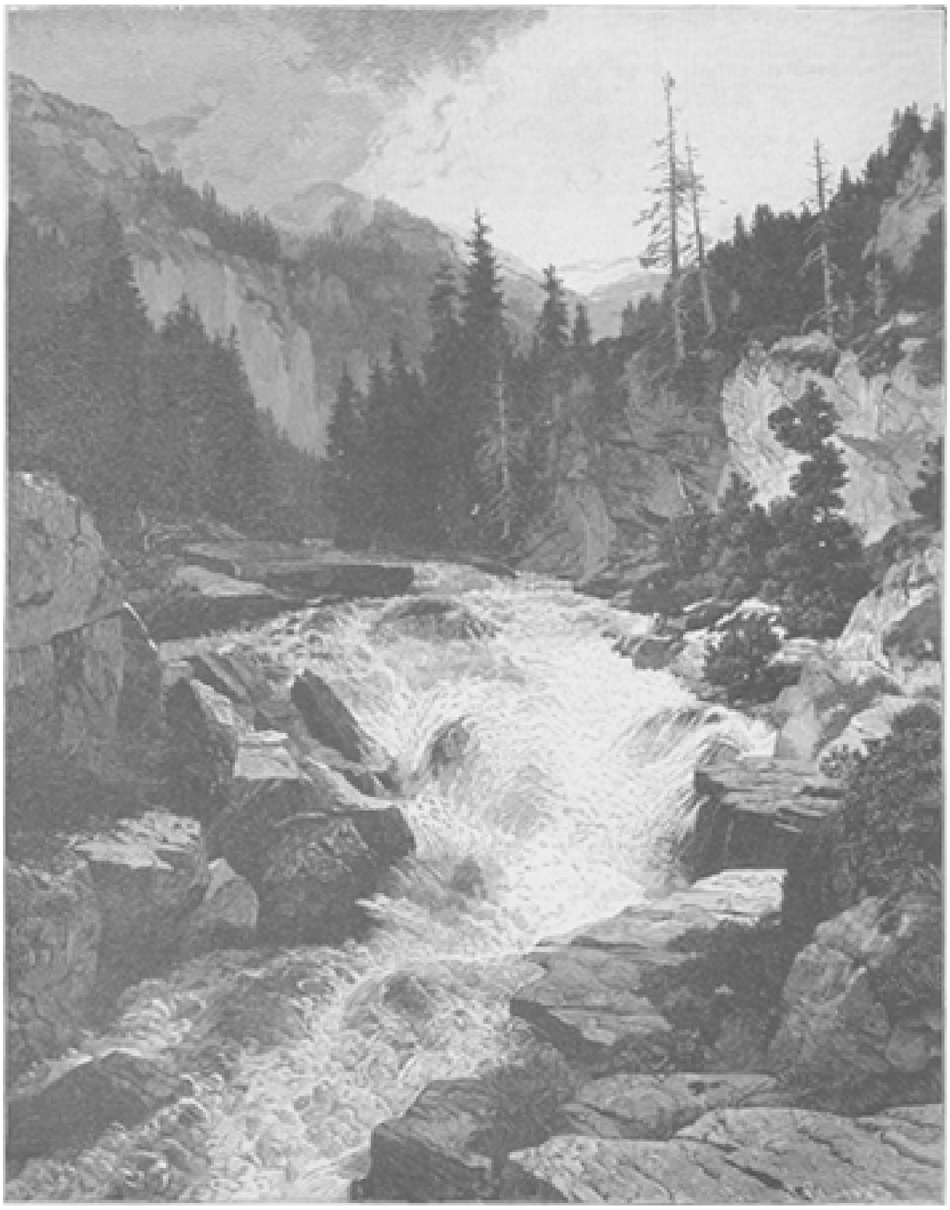

RIJNLANDSCHAP.

Een Beproeving.
Novelle door P.H.J.S.
(*Vervolg*)

De dokter was blijkbaar ernstig gestemd. Hij sprak weinig en verstrooid en gaf soms antwoorden, die Melanie deden glimlachen. Plotseling stelde hij haar de vraag: ‘Hebt gij reeds vernomen, dat freule Plaster geëngageerd is?’

De gezelschapsjuffrouw voelde een schok door hare leden gaan. Die vraag had zij allerminst van hem verwacht en in de eerste oogenblikken wist zij niet wat te antwoorden.

‘Neen,’ bracht zij eindelijk aarzelend uit: ‘ofschoon...; ja, ik meen toch er iets van te hebben vernomen.’

‘Het is nog niet publiek,’ hernam Noordveld, ‘maar toch een uitgemaakte zaak en binnen eenige dagen zullen de kaarten worden rondgezonden. Een mijner vrienden, luitenant Beltman, is de gelukkige.’

‘Luitenant Beltman!’ riep Melanie in de uiterste verbazing.

‘Ja, verwondert u dat zoo?’ vroeg de dokter terug.

Melanie voelde haar hart ontstuimig kloppen.

‘Men heeft aan mevrouw Stevenaar verteld,’ hernam zij, ‘dat....’ Zij hield plotseling op en wenschte zich duizend mijlen ver.

Noordveld zag haar van ter zijde scherp aan. Hare raadselachtige verwondering en vooral die laatste, afgebroken zin maakten zijn nieuwsgierigheid gaande.

‘Is het onbescheiden te vragen: wat men aan mevrouw Stevenaar heeft verteld?’ sprak hij.

‘Er is hier een zonderlinge vergissing in 't spel.’ hervatte het meisje steeds meer en meer in verwarring gerakend, ‘en ik ben wèl onvoorzichtig geweest, dat ik mij over deze zaak heb uitgelaten.’

‘Maar het is zoo eenvoudig mogelijk;’ antwoordde Noordveld, ‘voor sommigen is het engagement reeds een openbaar geheim en wanneer men, zooals ik vermoed, bij mevrouw Stevenaar andere namen heeft genoemd dan dien van mijn vriend Beltman, heeft men zich vergist, voilà tout.’

‘Welnu, men heeft haar gezegd, dat gij met freule Plaster waart verloofd,’ sprak Melanie, die begreep, dat zij thans niet langer zwijgen mocht.

De dokter lachte.

‘Ik begin te gelooven, dat men mij zeer graag getrouwd zou zien,’ zeide hij op schijnbaar luchthartigen toon, ‘want dit is nu reeds de tiende keer misschien, dat mijn naam wordt gekoppeld aan dien van heel of half verloofde meisjes. En toch heb ik hier en daar den naam van een vrouwenhater te zijn.’

Melanie poogde te glimlachen.

‘Men schijnt mij inderdaad bitter slecht te kennen,’ ging de dokter voort, ‘want een vrouwenhater ben ik waarlijk niet, juffrouw van Gamel en evenmin een tegenstander van het huwelijk. Maar ik stel zeer hooge eischen voor de vrouw, die ik tot de mijne kiezen wil. Tot dusver had ik die vrouw niet gevonden. Thans echter meen ik, tot mijn doel te zijn genaderd en koester ik de hoop dat het vrijgezelsleven óók voor mij spoedig tot het verleden zal behooren.’

Onwillekeurig verhaastte Melanie haren tred De eigenaardig weeke toon, waarop de heer Noordveld zijne laatste woorden had uitgesproken, deed haar niet weinig ontstellen.

Eenige oogenblikken stapten zij zwijgend voort; zij waren genaderd tot de straat, waar mevrouw Stevenaar woonde en een zucht van verlichting ontsnapte onwillekeurig aan het meisje, toen zij de stoep der woning opstapte. Doch de dokter greep hare hand en klemde die in de zijne Bij het licht der lantaarn, die voor het huis stond, bemerkte Melanie dat hij zeer bleek was geworden en dat zijne oogen ongewoon ernstig op haar waren gevestigd.

'Juffrouw van Gamel!' zeide hij met denzelfden eigenaardig weeken toon in zijne stem, 'wat ik u daar zoo even gezegd heb, is slechts voor u bestemd; zonder u zouden die woorden geen zin hebben en van u alleen hangt het af, of de hoop, welke ik heb uitgesproken, in vervulling zal gaan.'

Daarop maakte hij een diepe buiging en alvorens het meisje nog een woord had kunnen uiten, was hij om den hoek der straat verdwenen.

'Wat ziet ge er ontdaan uit, lieve Melanie!' riep mevrouw Stevenaar haar toe, toen zij een oogenblik later de kamer der oude dame binnentrad, 'gij zult toch niet ziek worden?'

Het meisje trachtte hare meesteres gerust te stellen. 'Ik ben alleen maar wat vermoeid,' zeide zij, 'vrouw Ankers woont zoo ver weg.'

'Gij moest er maar niet meer heengaan,' hernam mevrouw Stevenaar, die eigenlijk op zulke bezoeken van hare gezelschapsjuffrouw weinig gesteld was, 'die vrouw heeft toch geen besmettelijke ziekte, hoop ik?'

'Wel neen,' antwoordde Melanie, 'het arme mensch is afgeleefd, uitgeput door inspanning en ontbering. Een eigenlijke ziekte heeft zij niet.'

'Ja, zij is altijd een werkzame vrouw geweest, die goed haar best deed. Ik heb haar vroeger nogal eens aan werk geholpen, want zij moest alleen den kost verdienen voor haar kleine kinderen; haar man was een onverbeterlijke dronkaard, die nergens lang blijven kon. Ik heb dr. Noordveld gezegd, dat hij eens bij haar moest aanloopen; weet je ook, of hij er al geweest is?'

Melanie boog zich schielijk naar den grond alsof zij iets had op te rapen, want zij voelde dat het bloed haar naar de wangen steeg.

Mevrouw Stevenaar wachtte het antwoord op haar vraag niet af.

'Van dien dokter gesproken,' ging zij voort, 'hij is een uitmuntende tooneelspeler en freule Plaster niet minder Van middag ontmoet ik hen toevallig bij de Verwoude's en ze waren zoo ongedwongen en gewoon beleefd tegenover elkander, alsof er niets aan de hand was Ik heb hen waarlijk bewonderd. Jammer maar, dat ik geen gelegenheid had er met mevrouw Verwoude, of een van de meisjes over te spreken.'

Melanie trachtte het gesprek op een ander onderwerp te brengen, maar mevrouw Stevenaar verkoos het niet zoo spoedig los te laten en kwam voor den dag met het plan een soiréetje te organiseeren, waarop èn dr. Noordveld èn freule Plaster zouden worden geïnviteerd.

De juffrouw van gezelschap zat op heete kolen, zij wist niet wat te antwoorden. Het plan van mevrouw Stevenaar bestrijden, ging natuurlijk niet, maar het toe te juichen, was haar evenmin mogelijk. Gelukkig lette de oude dame niet veel op haar, daar zij geheel door het nieuwe plannetje was in beslag genomen.

Melanie kon dien avond vroeger dan gewoonlijk naar haar kamer gaan en nooit had zij zich daarover meer verheugd. Zij gevoelde een ongemeene behoefte aan rust en eenzaamheid; het gebabbel der oude vrouw hinderde haar geweldig en heftige aandoeningen bewogen hare ziel.

Hare kamer was aan de achterzijde van het huis op de eerste verdieping gelegen. Het was een ruim goed ingericht vertrek, dat terstond aan den goeden smaak der bewoonster deed denken. Van weelde was geen spoor te ontdekken, doch alles was voortreffelijk geordend; bij de plaatsing der meubelen was de symetrie niet uit het oog verloren en tal van snuisterijen gaven aan het vertrek een onbeschrijfelijk prettigen aanblik. In een der hoeken, half bedekt door de zware plooien der overgordijnen, hing een klein portret, een jongen man voorstellende.

Langen tijd liet Melanie er haren blik op rusten. Haar gelaat was zeer bleek en onbewegelijk strak als dat van een marmeren beeld. Doch plotseling sloeg zij de handen voor het gelaat en brak in een krampachtig snikken uit.

Den volgenden dag bracht de meid haar een brief, dien zij met bevende hand openbrak. Zij vermoedde, dat het een brief was van Dr. Noordveld en reeds bij de eerste regelen werd haar vermoeden zekerheid. Het schrijven van den dokter liet aan duidelijkheid niets te wenschen over. Het bevatte een in warme woorden gestelde liefdesverklaring, zonder sentimenteel of opgeschroefd te zijn. Het was tastbaar, dat een ernstig man hier op ernstige wijze de neiging blootlegde van zijn hart en dat, wat hij schreef, door hem diep was gevoeld. 'Ik leg met vertrouwen mijn geluk in uwe handen,' dus luidde het onder meer, 'want ik ben innig overtuigd, dat ik het dáar het veiligst heb bezorgd. Geloof mij, het is niet in een eerste opwelling, dat ik u deze verklaring doe. Van het oogenblik af, waarop een gelukkig toeval u plaatste op mijn weg, heb ik u lief gekregen en het staat thans onwrikbaar bij mij vast, dat gij de vrouw zijt, die ik mij in mijne jongelingsdroomen altijd heb voor oogen gesteld. Weken lang reeds ging ik om met het plan u te openbaren wat mij brandde in het hart, doch het geluk u de mijne te mogen noemen, scheen mij zóo groot toe, dat ik aarzelde de woorden uit te spreken, die mij telkens naar de lippen rezen. Thans heb ik die woorden gesproken en verwacht ik uw antwoord, het antwoord, waarvan, ik verzeker het u in vollen ernst, mijn levensgeluk afhangt.'

Melanie las niet verder. Zij vouwde den brief dicht en legde hem in de vensterbank. Werktuigelijk stond zij op en bracht uit een der laden van haar schrijftafel een groote versleten enveloppe te voorschijn, welke verschillende andere brieven bevatte, die zij blijkbaar reeds voor langen tijd had ontvangen. Haar oog werd vochtig, toen zij een der brieven ontvouwde en begon te lezen. Hare hand sidderde en tranen druppelden op het papier. Achtereenvolgens las zij al de brieven, nu en dan haar oogen opslaande, om een blik te werpen op het kleine portret aan den wand, dat haar vriendelijk scheen toe te lachen.

'Ik mag geen oogenblik wachten,' zeide zij eindelijk hardop tot zich-zelve. 'ik moet den dokter terstond doen weten, dat op zijn aanzoek slechts een weigering kan volgen'

Zij zette zich aan haar schrijftafel en schreef met rappe hand een briefje, dat zij zelf naar de post wilde brengen. Doch toen zij zich gereed had gemaakt om uit te gaan, deed mevrouw Stevenaar haar verzoeken beneden te komen. Haastig sloot Melanie al de brieven in hare schrijftafel, legde hoed en mantel weer af en begaf zich naar hare meesteres. Zij voelde zich gelukkig en opgewekt, in het bewustzijn eene goede daad te hebben verricht.

Mevrouw Stevenaar had weer een merkwaardig nieuwtje te vertellen. Er zou een logée komen en welk een logée! Hare nicht Hermine, die te Brussel woonde, was sinds eenigen tijd sukkelend en de dokters hadden verandering van lucht voorgeschreven. Zij had derhalve het voornemen gemaakt naar Holland te komen en mevrouw Stevenaar was met dat plan uiterst ingenomen. Al wat nieuw en vreemd was en afweek van den gewonen loop van zaken was de goede vrouw welkom.

'Wij moeten haar terstond antwoorden, dat we haar met zeer veel genoegen zullen ontvangen,' zeide zij gejaagd, 'het goede kind schijnt in 't geheel niet wel te zijn en hier zal zij ongetwijfeld spoedig beter worden. Je zijt immers een goede ziekenverpleegster, niet waar, lieve Melanie?'

'Wij zullen ons best doen,' antwoordde het meisje glimlachend.

‘Geef dan mijn schrijfcassette eens hier en schrijf haar uit mijne naam, wil je? Mijn rechterarm is vandaag weer stijf van de rheumathiek.’

De juffrouw van gezelschap bracht een en ander in gereedheid, terwijl hare meesteres onafgebroken voortbabbelde.

‘Zij is allerliefst, mijn nicht Hermine,’ verklaarde zij, ‘een coeur d'or, dat verzeker ik je. Ik had graag gewild, dat zij voor goed bij mij haar intrek genomen had, maar een half jaar geleden is zij getrouwd.... Zullen wij maar beginnen?...’

Het briefje was in een oogwenk geschreven maar toen Melanie het adres zou schrijven, verklaarde mevrouw Stevenaar den naam van haar aangetrouwden neef vergeten te hebben. ‘Hermine spreekt wèl over haren man,’ zeide zij, het pas ontvangen schrijven nog eens herlezend ‘maar zij noemt hem niet anders dan bij zijn voornaam, Florian.’

‘Florian,’ zeide Melanie met iets gejaagds in haar stem.

‘Ja, een ongewone naam, vind je niet? Ik wou, dat nu zijn geslachtsnaam mij maar wou te binnen schieten. Het is een echt Hollandsche naam, dat herinner ik mij wel.... Wacht eens, ik meen haast dat ik er ben... Slinger.... horst of berg of Slinger.... ah, juist zóó is het Florian Slingenberg... Wil je maar even opschrijven, Melanie? Maar mijn God, wat wordt je bleek!’

Het gelaat der gezelschapsjuffrouw deed inderdaad denken aan dat eener doode. De mond was half geopend en de oogen hadden een starende uitdrukking. De pen was haar ontvallen en zij hield beide handen krampachtig op het hart gedrukt.

Mevrouw Stevenaar was opgestaan.

‘Je bent ziek, kind’, riep zij opgewonden, ‘wat scheelt je toch?’

‘Mijn hart, mijn hart klopt zoo geweldig,’ bracht het meisje met moeite uit.

‘Een hartklopping,’ ging de oude dame zenuwachtig voort, ‘maar dat is zeer gevaarlijk; hebt je er meer last van, zeg?’

‘Ja, soms, hoewel niet zoo hevig,’ antwoordde Melanie verward en met afgebroken stem, ‘maar het zal wel spoedig voorbij zijn.’

‘Zal ik den dokter laten roepen?’

‘Neen, neen, ik dank u; het wordt al beter.’

Zij sprak gejaagd en ademde diep. Mevrouw Stevenaar was weinig op baar gemak. Een hartkwaal veroorzaakt immers doorgaans een plotselingen dood? En was het dan niet mogelijk, waarschijnlijk zelfs, dat juffrouw van Gamel eensklaps en onder hare oogen een lijk werd?.... De zenuwachtige vrouw huiverde en durfde haar gedachtengang niet voortzetten. Zij zond Melanie naar hare kamer en nam zich vast voor naar een andere gezelschapsjuffrouw om te zien.

(*Wordt vervolgd.*)

's Vaders thuiskomst.

Aan wal stapt de visscher, met vroolijk gezicht,
Maar hoort van de buren 't verplettrend bericht
Dat zijn vrouw sinds een week op den godsakker ligt.

Een meisje snelt nader, g[r]ijpt vurig zijn hand,
En snikt: ‘lieve vader!’ en leidt hem van 't strand
Naar de plaats, waar een nederig kruis is geplant.

In heftige ontroering verhaast hij zijn schreên.....
‘Hier, vader, hier droegen de mannen ze heen!’
En heur vingertje wijst op het kruisken meteen.

Geen woord spreekt de zeeman bij 't graf zijner vrouw;
De traan in zijn oogen getuigt van zijn rouw,
Z[e]gt genoeg van zijn l[i]efde, zoo innig en trouw.

Hij peinst, met een pijnlijken trek om den mond:
'Indien aan mijn zijde dat mei[s]je niet stond,
Zou ik liefst willen rusten naast h a a r in den grond!'

10 April '92.
W. DE VEER.

De mantel van den H. Martinus.

Op geruimen afstand van de heirbaan, midden in het hartje van het woud lag de Martinusburcht. Bij den eersten aanblik had men hem voor het tooverslot van de schoone slaapster kunnen houden, want hij was tot aan de kanteelen van den ouden verweerden ringmuur met groen omwassen. Het klimop smukte met zijn donkere, glanzende bladeren de in lood gevatte ruitjes en sierlijke erkers, en de ranken van den wilden rozenstruik, waarvan in den zomertijd tallooze bloemkelkjes den eenzamen voorbijganger tegenlachten, kronkelden zich over de geheele oppervlakte van den muur.

Maar helaas! de groene en bloeiende pracht omhulde geen sluimer[en]d paradijs, dat enkel op den bevrijder wachtte, om tot nieuw leven en heerlijkheid te ontwaken; zij was veel meer een mantel, die medelijdend aan de blikken onttrok, wat aan het verval gewijd was. Van den Martinusburcht, de ridderwoning van het oude en fiere geslacht van Martinius, stonden behalve den hechten toren, die alle stormen getrotseerd had, bijna nog maar alleen de buitenmuren. Door de ronde in lood gevatte ruitjes van de kleine vensters der bovenste verdieping drong geen zonnestraal meer in de statige ridderhal van weleer, geen lichtschijnsel viel 's avonds daaruit op de eeuwenoude boomen in het woud. Onverbiddelijk schreed de verwoesting verder, onophoudelijk greep zij wijder om zich heen; hoe lang zal het nog duren tot de laatste overblijfselen der muren verbrokkeld in puin storten?

En toch is de Martinusburcht niet onbewoond; somtijds klinkt daaruit het gezang en de zilveren lach van een jonge meisjesstem tot ver in het bosch door. Dan nijgen zich de groene takken der reuzenboomen van rondom, de herten heffen luisterend den slanken kop op en de nachtegalen staken een oogenblik hun lied.

De winter aarzelde dat jaar zijn strenge heerschappij te beginnen. Deed het hem misschien leed, den kleurigen tooi van het heerlijke woud te vernielen, of liet hij zich misleiden door den nog helderen glans der herfstzon?

Het was November, en nog bloeiden de tijloozen in de weide, en sponnen de herfstdraden zich om boom en struik of zweefden in schitterend witte lijnen door de lucht. Op het burchtplein stond een eerbiedwaardige linde, die nog een deel van zijn loover eigenzinnig had vastgehouden, dat echter in de zonnestralen als goudkleurig en bruinrood schitterde Hier en daar viel langzaam een blad in het steenen bekken, waarin de rusteloos ruischende waterstraal der oude fontein klaterde.

Dicht bij den stam der linde verhief zich majestueus het beeld van den H. Martinus, de schutspatroon der heeren van Martinius. De heilige was voorgesteld als een kloek en fier ruiter, zooals de vrome legende hem kent. De helm bekroonde een mannelijk, krijgshaftig gelaat, in de sterke vuist hield hij een zware oorlogspeer geklemd en het ros scheen zulk een moedigen ruiter waard. Het beeld, dat uit het hout der eikeboomen was gesneden, was een prachtige kunstschepping. De trekken waren vol uitdrukking, de gestalte goed geproportionneerd; de wapenrusting, maar

vooral de eene helft van den mantel - men weet, dat de ridder de andere helft aan een arme had geschonken - was den houtsnijder goed gelukt. De plooien waren op bedrieglijke wijze nagebootst, en de zware, dikke stof scheen over de zijden van het ros af te hangen. Sint Martinus zag heden een zeer ongelijk paar aan zijn voeten. Een man met een grijzen baard, wiens lederen wambuis een nog sterk gespierd lichaam omsloot, zat op den steenen rand der fontein en vlocht een krans uit dennetakken. Het ongewone werk scheen hem zwaar te vallen, want groote zweetdroppels parelden op zijn rimpelig voorhoofd en van tijd tot tijd perste zijn ongeduld hem een jagersvloek af, wat hem van zijn helpster telkens een berispend ‘Maar, Hans!’ op den hals haalde.

Het schelmachtig lachje, dat na zulk een berisping van de rozenlippen speelde, bemerkte Hans niet, en daarom beantwoordde hij deze telkens met een rouwmoedigen zucht of met een ‘je hebt gelijk, Gisela,’ waarbij hij trachtte, aan zijn ruwe stem een zoo zacht mogelijken klank te geven.

Gisela leunde tegen het ruiterstandbeeld. Zij was een slank meisje van omstreeks veertien jaar; om haar klein, lief gezichtje fladderden goudblonde lokken, die in twee zware vlechten eindigden; onder donkere wenkbrauwen lichtten een paar goudbruine oogen met den onschuldigen blik van een jonge ree. Gisela's kleeding was eenvoudig en sober; maar het grijze kleedje met de pofmouwen en den breeden witten halskraag deed de bekoorlijkheid van gelaat en gestalte nog meer in het oog vallen.

‘Toe, vertel me nog eens van Sint Martinus!’ vroeg het meisje.

‘Maar kind, dat heb je al wel honderdmaal gehoord,’ stribbelde Hans tegen, wien de stakkelige dennetakken al moeite genoeg veroorzaakten.

‘Dat doet er niet toe, Hans, morgen is het zijn feestdag en dan moet men bijzonder aan hem denken. Kijk, ik zoek ook de mooiste takken voor onzen krans voor je uit!’

‘Sint Martinus was een dapper soldaat,’ begon Hans, ‘maar naast zijn heldenmoed bezat hij een week hart en een medelijdend gemoed. Hij kon niemand zien lijden en gaf al weg wat hij bezat. Ten slotte bezat hij niets meer dan zijn mantel. Nu reed hij eens in den winter de trotsche stad Amiëns binnen en zag aan de poort een bedelaar, die hem dringend om een aalmoes smeekte. Fluks nam de vrome soldaat zijn mantel, deelde hem met zijn zwaard in twee helften en gaf de eene aan den armen man.’

‘Dat was braaf, dat was mooi,’ zei Gisela, ‘ik ben er trotsch op dat hij onze schutspatroon is’

Onder het loozen van een zwaren zucht, zei Hans: ‘En mij dunkt dat de arme stakker er juist voor geschikt is.’

‘Omdat we zelf zoo arm zijn, meent ge zeker? Maar waren wij dan altijd zoo arm, Hans? Was grootvader, die toch een zoo fier ridder moet geweest zijn, ook zoo arm? En zijn de Martiniussen ook door aalmoezen geven zoo arm geworden?’

‘Dat zijn te veel vragen in eens, Gisela. Maar wie kan ze ook eigenlijk beter beantwoorden dan ik? Ik was toch al op den Martinusburcht in dienst, toen uw vader nog een knaap was. Toen kwam ik als jongste trosknecht op den burcht; ik beviel uw vader en kwam in zijn persoonlijken dienst, en zoo is het gebleven tot op den dag van heden. Toen was het hier een ander leventje. De zalen straalden van fluweel en zijde, vijftig rossen stonden te stampvoeten in de stallen, en toen uw vader uw schoone moeder, die reeds na een jaar stierf, als zijn vrouw het burchtslot binnenleidde, toen was het een feest, als ik nooit vroeger of sinds beleefd heb. en de oude ridder, uw grootvader, had toen de houding van een prins.’

‘En zijn wij door aalmoezen geven zoo arm geworden?’ vroeg Gisela nogmaals.

Hans haalde de schouders op. ‘Wie weet het, kleine? Gegeven hebben zij altijd met volle handen, waar maar iemand de hand naar hen uitstak; maar gij weet, het spreekwoord zegt: aalmoezen geven maakt niet arm, en me dunkt zelfs, dat een zoo groot vermogen als het hunne daardoor niet geheel te loor kon gaan. Zie, kind, je was precies drie jaar oud, toen wij met den keizer tot een krijgstocht uittrokken.

Wij gingen diep Italië in, en het duurde twee jaar eer wij terugkeerden. Bij Sint Martinus, hoe vonden wij hier alles veranderd. De naburige roofridders, die de uwen altijd een kwaad hart hadden toegedragen, hadden van onze afwe-

Signe en koning Gram.
Noorsche sage.

KONING GRAM BEVRIJDT ZIJN BRUID SIGNE, NAAR DE SCHILDERIJ VAN FERDINAND LEEKE.

De schoone Signe, blond van hoofd,
Was plechtig koning Gram verloofd.
Haar vader schond de mannentrouw
En schonk zijn weerloos kind tot vrouw
Den vorst der wilde Saksen.

Gram, dit vernemend, sprak geen woord,
Maar sprong, van toorn ontvlamd, aan boord,
Omklemde 't roer met forsche hand
En stevende naar Finnenland.
Hoe vloog zijn draak[1]) daarhenen!

Der Finnen vorst zat in zijn zaal
Met Signe aan 't feestlijk bruiloftsmaal.
De bruid geleek een levend lijk
En aan haar zijde troonde in rijk
Gewaad de vorst der Saksen.

Daar kwam een grijsaard aangetreên,
Een wolfsvacht om de stramme leên,
Vermoeid gebogen op zijn staf
Of hem de laatste kracht begaf,
En zat aan d'ingang neder.

1) Bekende benaming voor de oud-Noorsche vaartuigen.

De vreemdling in het ruige vel
Nam stil ter hand het snarenspel
En zong een lied vol klank en gloed,
Van vrouwentrouw en mannenmoed.
   Hoe trof dat schoone Signe!

Gelijk, door regen opgefleard,
't Verwelkte bloempje 't kopje beurt,
Hief Signe 't blonde hoofd omhoog,
Met heldre tranen in 't oog,
   En blikte naar den zanger.

Daar wierp de grijze vreemdling snel
Van zich de kap en 't vlokkig vel,
En sloeg met éénen houw van 't zwaard
Den bleeken bruidegom ter aard:
   't Was Gram, de fiere koni[n]g.

De bruid, van 't hoog gestoelt' gesneld,
Wordt door haars redders arm omkneld.
Wild ijlt hij uit de feestzaal voort
En draagt de blonde duif aan boord
   Van 't drak[e]nschip aan d'oever.

Naar Baumbach.
J.R. VAN DER LANS.

[Vervolg De mantel van den H. Martinus.]

zigheid partij getrokken, - met ons was bijna de heele schaar der burchthoorigen ten strijde getogen - om dit kasteel te belegeren. De oude krijgsman, uw grootvader, heeft lang heldhaftigen tegenstand geboden; hij werd ten slotte door een pijl ernstig gewond en stierf aan zijn wonden. Hier, voor het standbeeld van den H. Martinus, moet hij gestorven zijn. Wij vonden bij onze terugkomst enkel zijn graf en den bijna geheel verwoesten burcht, terwijl geld en goed verdwenen was. U had uwe min, de trouwe Gertrude, die wij het vorig jaar begraven hebben, gered, en zoo vond de graaf ten minste zijn kostbaarste schat, zijn Gisela, terug'

'En sinds leven wij met ons drieën hier op den Martinusburcht?' vroeg Gisela nadenkend.

'Ja, zoo goed en zoo kwaad het gaat,' voegde Hans er bij. 'Vroeger was ik de schildknaap uws vaders, en nu ben ik kok, keldermeester, kleermaker en oppasser! Want Gisela, een sukkeltje ben je toch nog, al ben je veertien jaar, en ik kan mij niet voorstellen wat er zonder mij van jou worden moest!'

Hel en gul klonk Gisela's lach bij het klateren der fontein. Hans ging echter onverstoorbaar voort: 'Al lang hadden wij beiden weer aan een krijgstocht deelgenomen, indien jij ons niet in den weg was, Gisela, en indien de oude wonde van heer Eckbert's been, die hij aan een lansstoot van een verwenschten Lombard te danken heeft, zich niet af en toe pijnlijk deed gevoelen.'

'Ik geloof waarachtig, dat gij nog in staat zoudt zijn, mijn ouden vader mee naar het slaggewoel te lokken!' riep het meisje ongerust uit.

Hans schudde afkeurend het hoofd. 'Oud? Nu, 't is waar, jong is heer Eckhart niet meer, daar hij den Zwabenleeftijd[l)] reeds eenige jaren overschreden was, toen hij uw moeder naar het altaar voerde, maar....'

'Daar is vader, daar is vader!' juichte Gisela, en de met roode bessen prijkende takken latende vallen, zoodat zij een vloerkleed vormden voor het strijdros van Sint-Martinus, sprong zij den ridder te gemoet, die, met den kruisboog over den schouder, op haar toetrad.

Ridder Eckbert van Martinius was een ware heldenfiguur; was ook zijn baard grijs en waren zijn lokken zilverwit, zijn blauwe oogen hadden hun jeugdige frischheid behouden en een lachje verhelderde zijn anders zoo stroeve trekken, toen hij den arm op het hoofd van zijn dochtertje lei.

'Kijk eens, Gisela, wat ik meebreng. 't Is wel niet de St. Maartensgans, maar ik denk, dat ook de wilde eend morgen wel goed zal smaken.'

Meesmuilend nam Hans den jachtbuit aan; de burchtheer echter beschouwde ondertusschen de kransen van dennegroen en prees den ijver, waarmee ze gevlochten waren 'Zoo is het goed, we zullen geen moeite ontzien om den schutspatroon feestelijk te tooien. Reik mij de kransen over, Gisela, want voor Hans is het te hoog; die komt niet eens aan den kop van het ros, veel minder aan den ridderhelm van den heilige!'

Spoedig prijkte het beeldwerk met een schoonen tooi van loover en groen, en toen des avonds op de berghoogten van rondom de St.-Martinusvuren brandden, vlamde ook een vuur op het burchtplein hoog ten hemel en de waterstraal der fontein spiegelde zich weer in den gloed van purperen vlammen.

Met den winter hadden kommer en verdriet hun intrek genomen op den Martinusburcht. Gisela was zwaar ziek geworden. Als een door de vorst getroffen bloem lag zij op het bruine dekkleed van kemelhaar uitgestrekt, haar lief gezichtje

l) 40 jaar.

was nog smaller geworden en op haar wangen gloeiden de donkere koortsrozen. Onrustig bewogen zich de kleine, doorzichtige handen op en neer, die niet eens kracht genoeg meer hadden om den beker met water aan de droge lippen te brengen, en de blik van haar anders als sterren flonkerende oogen dwaalde onvast door het vertrek.

Men verpleegde de zieke in de eenige tamelijk beschutte en bewoonbare kamer, in het gelijkvloers gelegen onderste vertrek van den toren; hier rustte zij reeds eenige dagen en nog kwam er geen verandering in haar toestand. Gisela klaagde nooit over pijnen, maar de koorts woedde zonder ophouden en het zwakke kind scheen als een kaars te zullen uitgaan.

De bitterste wanhoop maakte zich van ridder Eckbert en van zijn trouwen dienaar meester, want tegen dezen vijand waren zij radeloos en hulpeloos. De armoede, die zij in gezonde dagen met moed onder de oogen zagen, verijdelde elk plan dat zij tot redding van het geliefde kind ontwierpen. Wel wisten zij, dat in het eenige mijlen ver verwijderde stadje een medicijnmeester woonde, die uren in het rond beroemd was; maar zij wisten ook, dat er menig goudstuk toe behoorde, om den geleerden man in den winter tot een reis over het gebergte over te halen, en nog menig goudstuk er bij om de artsenijen en drankjes te bekostigen. Zoo bleef hun niets over dan te waken bij de arme, onder hun oogen verwelkende bloem en de troost, dien zij in het gebed zochten. Uren lang riepen zij den schutspatroon, den H. Martinus, aan, om zijn voorspraak voor de laatste uit het geslacht der Martiniussen. Op zekeren dag, toen de zieke zich wat beter gevoelde, trok de ridder met Hans uit in het met sneeuw bedekte woud; misschien gelukte het hun, met speer en kruisboog een hert machtig te worden, dat Hans dan kon verkoopen, om den nijpenden nood althans eenigermate te lenigen.

Gisela rustte stil op haar legerstede; de koorts was nu minder hevig, de ademhaling van het zieke kind was rustiger. Plotseling werd de deur geopend en een oude, zeer behoeftig gekleede vrouw trad binnen. Zij strompelde naar het bed van Gisela en beschouwde haar hoofdschuddend.

'Mijn kind,' zei zij, 'gij zijt ziek en alleen, ik zie wel, dat hier voor mij niets te halen valt. Mijn kleeren zijn dun en verscheurd, het vriest een steen dik en ik wilde... maar ik zie wel, dat gij hulpeloos zijt en mij niets kunt geven!'

'Toch wel,' fluisterde Gisela, met een matten glimlach, 'ik lig hier in een warm vertrek, gij moet door sneeuw en storm, moedertje, hier, neem dit!' En zij schoof haar een warme wolfsvacht toe, die haar voeten bedekte.

Verwonderd sloeg de oude vrouw zich die om de schouders. 'Dat zult gij niet voor niets gedaan hebben,' antwoordde zij. 'Hier, neem deze kruiden en laat je daar een drankje van koken, dat zal de koorts, die uit je oogen gloeit, wel verdrijven. Nog wat,' zei ze, terwijl ze zich over de legerstede boog, 'zeg aan uw vader, dat ik er bij was, toen de oude ridder, door een pijl getroffen, stervend op den grond zonk, en ik heb zijn laatste woorden opgevangen. Deze waren: "In den mantel van den H. Martinus! Indien toch maar mijn zoon het wist, in den mantel van den H. Martinus!" Onthoud het goed kind, misschien kan het u ooit van nut zijn.'

Daarna strompelde zij weer de deur uit en Gisela verviel weer in een lichte sluimering.

Toen de beide jagers terugkeerden lachte Gisela hen blij te gemoet en haar zwak stemmetje scheen krachtiger geworden te zijn, toen zij van het bezoek der oude bedelares vertelde Hans maakte zich onmiddellijk van de kruiden meester en hing een keteltje over het vlammende vuur; hij klampte zich aan elke stroospier vast, die hem hoop bood. Anders was het gesteld met ridder Eckbert. Hoofdschuddend en met een treurig gezicht luisterde hij naar hetgeen de oude vrouw van de laatste woorden zijns vaders gezegd had. 'Zoo sprak uw grootvader dikwijls. Denk aan den mantel van den H. Martinus! Hiermee heeft hij mij honderdmaal tot milddadigheid

en weldoen aangespoord! Je hebt geheel in zijn geest gehandeld, arme kleine,' voegde ridder Eckbert er bij, 'toen jij aan de bedelares je warme wolfsvacht gaf.'

Een paar weken gingen sinds voorbij. De ellende en het verdriet hadden in het oude burchtslot het toppunt bereikt. De toestand van Gisela was na het drankje nog erger geworden, de koorts had in hevigheid toegenomen, het bewustzijn had haar begeven. Sedert het aanbreken van den dag lag zij reeds in een benauwenden slaap. Hans zat over haar gebogen en luisterde naar de bovenmate snelle ademhaling.

Niet in staat langer dien aanblik te verduren, was de ridder naar buiten gesneld. Een dikke sneeuwwade had alles in het rond bedekt, de takken der lindeboomen fonkelden en schitterden in den zonneschijn, en ook Sint Martinus scheen als met diamanten bezaaid.

Met de wanhoop in het hart wierp Eckhart zich voor het ridderbeeld ter aarde.

'Gij waart barmhartig en medelijdend, zoo lang gij op aarde leefdet,' smeekte hij, 'wees het ook nu! Vraag aan God de gezondheid voor mijn arme Gisela!' En meteen greep hij den mantel van den heilige, om er zijn lippen op te drukken. Toen gebeurde er iets wonderbaars. Het stuk, dat hij gegrepen had, bleef in zijn hand achter, het gleed uit de wijde plooien van den mantel, en uit de daardoor ontstane opening viel een gouden regen neer Reeds lag een groote hoop goudstukken in de sneeuw en nog altijd stroomde er goud uit den mantel van Sint Martinus Sprakeloos staarde ridder Eckbert het wonder aan. Toen hij eindelijk met bevende hand de opening betastte, hield hij een strook perkament in de hand, waarop de hand zijns vaders de volgende woorden geschreven had:

'Ik kan den burcht niet meer houden; ik val, zooals het een ridder betaamt, onder zijn puinhoopen. Uw erfenis. mijn zoon, verberg ik in den mantel van den H. Martinus, die reeds zoo menig geheim van ons geslacht bewaarde Mijn trouwe bode, dien ik heden op kondschap heb uitgezonden, zal u den schuilhoek melden, dien steeds alleen het hoofd des gezins kende. Vaarwel, en Gods zegen zij met u Vergeet niet de armen mee te deelen van uw overvloed; want aalmoezen geven verarmt niet!'

De trou[w]e bode had nooit zijn doel bereikt, daar hij onderweg den vijand in handen was gevallen. Ridder Eckbert vernam eerst heden het geheim van den schutspatroon. Een jubelkreet kwam over zijn lippen; nu was hij niet hulpeloos meer, nu kon hij althans trachten, met de wapenen der wetenschap Gisela's ziekte te bestrijden! Nu kon hij haar verplegen en verzorgen als een prinses!

Maar de voorspraak van den H. Martinus is machtig en Gods goedheid onuitputtelijk. Terwijl de ridder in zijn binnenste jubelde, werd de poort van den toren geopend en trad Hans naar buiten, met een glans van genoegen op het trouwe gelaat. 'Heer Eckbert!' riep hij haast buiten zich zelven uit, 'zij is gered! Groote druppels parelen op haar voorhoofd, de koorts is gebroken, haar oogen zijn weer even helder en klaar als vroeger. Zij is gered!'

En inderdaad, Gisela was gered. De koorts week en binnen weinige dagen had haar krachtig gestel geheel over de verraderlijke ziekte, die een vroegtijdigen dood scheen te spellen, gezegevierd Met de ziekte was ook de ellende en kommer uit den ouden burcht geweken. Ridder Eckbert bezat nu geld genoeg om den vervallen toren te laten opknappen, en op onbekrompen wijze met Gisela en Hans te blijven leven. Nooit vergaten de drie gelukkigen den goeden Sint Martinus, die nog na zijn dood door zijn milddadigheid geluk en zegen had aangebracht.

Bij de Platen.

Rijnlandschap in Zwitserland. -

Een Rijnlandschap in Zwitserland verschilt nogal wat van de vreedzame riviergezichtjes in ons vlakke, kalme vaderland. Het is met den loop der rivieren en niet het minst met dien van den Rijn als met den levensloop der menschen. Aanvankelijk een wild bruisende bergbeek, die onstuimig opstuift bij de hinderpalen, welke haar den weg versperren, ontwikkelt zich de rivier allengs tot den machtigen stroom, die de zwaarste schepen torst en het bedrijvige leven der havensteden aan zijn oevers in gang houdt, om ten laatste te verloopen in het lage kustland, waar zij maar met moeite haar loome wateren zeewaarts kan stuwen, - gelukkig wanneer zij, zooals de Maas bijvoorbeeld, spoedig haar bestemming bereiken kan; beklagenswaardig, wanneer zij, zooals de Rijn, op het laatst door kunstmiddelen - kanalen en sluizen - geholpen moet worden om haar eindje te halen.

Wien staat hier niet menige menschelijke levensloop voor oogen, die ook in dartelen overmoed begonnen, met mannelijke kracht voortgezet, ten slotte in tragen, gebrekkigen ouderdom eindigde? Wij allen zijn in onze jeugd als wilde beekjes, die van geen kluisters weten willen, maar in het vervolg moeten wij ons wel door de dijken van het maatschappelijk leven laten betoomen en ons leeren voegen onder den algemeenen last van den arbeid, - gelukkig wanneer wij dien kunnen blijven dragen tot aan ons einde; gelukkig ook, wanneer wij in onze zwakheid steun mogen vinden bij onze omgeving

Wanneer wij een met eere grijs geworden man aanschouwen, is het wel eens interessant een portret voor den dag te halen uit zijn kinderjaren, of nog beter hem zelt van dien lang vervlogen gulden tijd te hooren vertellen.

Een dergelijken indruk geeft ons Nederlanders, die den eerbiedwaardigen vader Rijn op zijn bezadigden leeftijd en in zijn strammen ouderdom kennen, de beschouwing van het levendig tafereel, waarop wij hem aanschouwen in al het vuur van de opbruisende jeugd.

Wetenswaardig Allerlei.

Wat zijn en waaruit bestaan de meteoren?

- De meteoren, die bij heldere nachten aan alle hemelstreken in menigte te zien zijn, zijn kleine, op zich zelf donkere lichamen, die gelijk de planeten en kometen in regelmatige banen, met een snelheid van zes mijlen in de seconde om de zon draaien. Van deze lichamen kunnen wij wegens hun geringen omvang alleen diegenen waarnemen, welke den dampkring onzer aarde doorsnijden en door de buitengewone snelheid der luchtdrukking gloeiend en lichtgevend worden. Wanneer men alle mogelijke waarnemingspunten der geheele aardoppervlakte bij elkaar neemt, krijgt men gemiddeld drie millioen meteoren per dag, die den dampkring der aarde binnendringen, wat voor den geheelen omloop der aarde om de zon niet minder dan 365 × 3 millioen oplevert. Het aantal meteoren, die voor ons oog zichtbaar worden is evenwel maar een klein gedeelte van de groote massa, die op het gebied der zon komen. Gedeeltelijk vormen zij jaarlijks terugkomende zwermen, gedeeltelijk ook stroomen of ringen, die slechts in grootere tijdruimten verschijnen en uit millioenen kleine werelden bestaan, die, evenals de planetoïden, banen afleggen, die nabij elkander liggen en soms zelfs in elkaar loopen. De banen dezer meteoren doorsnijden de baan der aarde onder verschillende hoeken en in verschillende

richtingen. Soms verschijnen zij in zoo dicht opeengepakte massa's, dat zij de zon verduisteren, als bijv. in 1547 gedurende den slag bij Mühlberg en den 12en Mei 1706, om tien uur in den morgen, toen de verduistering zoo groot was, dat de menschen verplicht waren licht aan te steken.

In de meeste gevallen doorsnijden zij enkel den dampkring der aarde, of verbranden, verdampen en worden verstrooid vóór zij de oppervlakte der aarde bereiken; velen echter vallen als een regen van steenen of als gloeiende massa's naar beneden. Bij zware onweeren springen zij dikwijls in stukken, en zetten dan òf hun loop voort òf komen op de aarde te land.

De meteoren bevatten ijzer, nikkel, kobalt, mangaan, chroom, tin, kiezelaarde, kleiaarde, kali, natron, magnesia, kalk, phosphorus, zwavel, enz. De hoofdbestanddeelen zijn gewoonlijk van 21 tot 96 pCt. magnesia, kiezelaarde en ijzer. De natuurkundige Berzelins vond in den meteoorsteen, die den 15en Maart 1806 bij Alais nederkwam, een organische stof, die in water oplosbaar was, door verhitting bruin werd en kolen achterliet.

De boekhandel in de oudheid. -

Te Athene had reeds in de vroegste tijden de boekhandel een waarlijk verbazingwekkende hoogte bereikt. Veel gelezen werken konden toen reeds niet zelden voor een uiterst matigen prijs gekocht worden. Zoo kostten b.v. de opzienbarende schriften van den wijsgeer Anaxagoras, den vriend van Perikles, die zijn voordrachten over de zon en de maan bevatten, en toen door veei jongelieden gekocht werden, niet meer dan een drachme of 48 cent.

De slaap van kleine kinderen. -

Als volwassenen wegens hun beroep, om de studie of voor hun pleizier den nacht tot den dag maken, wreekt zich dit vroeg of laat door een bleek uitzicht, door vroegtijdige afneming van krachten, zenuwachtigheid en andere onaangename gevolgen. Nog veel minder kunnen onvolwassenen, en wel het minst kleine kinderen den nachtelijken slaap ontberen, hoewel de laatsten niet zelden door onrustigheid in den nacht geplaagd worden, door hun geschreeuw de huisgenooten storen en op geen manier tot rust te brengen zijn. Tevergeefs geeft men hun de flesch of tracht ze door wiegen of schommelen in slaap te sussen; de kleine deugnieten willen maar niet zoet zijn en schijnen zelfs door de middelen, die in het werk gesteld worden om ze te bedaren, nog kwaadaardiger te worden.

Lijden nu de huisgenooten door de storing hunner nachtrust en het meest nog de moeder door het medelijden, de zorg en den angst, die er bij komen, de kinderen zelf ondervinden er niet minder nadeel door, daar de geregelde voeding schade lijdt, terwijl het zenuwtoestel overprikkeld en verzwakt wordt. Duidelijk blijkt dit al spoedig door hun bleek en fletsch uitzicht, hun afneming in gewicht, hun schrikachtigheid, vooral ook door hun opschrikken in den slaap en hun slecht humeur.

Deze gevolgen worden ook door langer slapen overdag niet geheel weggenomen; want de slaap bij dag geeft niet die volkomen rust als de slaap bij nacht, daar licht, geraas en andere prikkels der zintuigen niet in die mate geweerd kunnen worden als dit voor de verkwikking van hersenen en zenuwen noodig is; omdat verder de overprikkelde en door slaapgebrek verzwakte zenuwen altijd gevoeliger en prikkelbaarder worden, en eindelijk omdat een kind, dat overdag veel slaapt, niet genoeg van het versterkende daglicht profiteeren kan.

Daar nu de gebruikelijke middelen om onrustige kinderen 's nachts in slaap te krijgen, bitter weinig helpen en veeleer juist den slaap nog meer verdrijven, de zenuwen steeds prikkelbaarder maken of door storing der spijsvertering ten gevolge van ongeregelde voeding nog meer aanleiding tot onrustigheid geven, neemt men in zijn vertwijfeling niet zelden zijn toevlucht tot nog verkeerder middelen. Hieronder zijn vooreerst slaapwekkende artsenijen, alsmede geestrijke dranken, hetzij den kinderen zelf dan wel den moeders of minnen ingegeven, streng af te keuren; zij mogen alleen in zeldzame gevallen na nauwkeurig onderzoek en op voorschrift van den dokter aangewend worden.

Vóór alles is noodig het opsporen en tegengaan van de oorzaken der onrustigheid. Dezulke kunnen zijn slechte, te warme of onreine lucht in de slaapkamer, te warme of te koude ligging of dekking, drukkende plooien, spelden, broodkruimels, insecten enz; verder verstopping van den neus, opzwelling der slijmhuid van den hals, tanden, moeilijke spijsvertering en andere op zich zelf weinig beteekenende storingen, alsook natuurlijk ernstige ongesteldheden, waarover hier niet verder kan uitgeweid worden. Een te warm bad of te warme wassching des avonds kan evenzeer den slaap verdrijven, terwijl baden of wasschen met koud water dien kan bevorderen en daarom als onschadelijk slaapmiddel mag aangewend worden. Eindelijk is ook de opwekking van den geest door schertsen, lachen, druk en veel praten, luid zingen enz. hoogst hinderlijk voor den slaap. Daarentegen hoeft men niet te vreezen, dat veel slapen overdag de nachtrust benadeelt; want kinderen slapen overdag alleen als zij er behoefte aan hebben; wordt aan die behoefte niet voldaan, dan maakt dit ze 's avonds of 's nachts niet slaperiger, maar verstoort veeleer door overprikkeling den nachtelijken slaap. Zelfs bij volwassenen toch zien wij dat zij bij overmatige vermoeidheid niet in slaap kunnen komen, onrustig slapen en vroeg wakker worden.

Noch bij nacht noch bij dag mogen kinderen door wiegen, schommelen of dergelijke bewegingen in slaap gebracht worden; want men veroorzaakt daardoor wel bedwelming en een soort verdooving, maar geen werkelijk rustigen slaap. Veelvuldige en lange waarnemingen hebben bewezen, dat in slaap gewiegde kinderen onrustiger slapen dan andere, die van zelf zijn ingeslapen; dit blijkt uit hun gezichtvertrekken, de bewegingen van hun vingers en leden en ook hieruit dat ze niet enkel door geraas, maar alleen reeds door het stilstaan van de wieg wakker worden. Een natuurlijke vaste kinderslaap kan nogal wat leven verdragen, vóór hij gestoord wordt. Zulk een slaap verkrijgt men, ook bij verwende kinderen, door zich stipt te houden aan de boven gegeven wenken en door de verkeerde gewoonten en grillen, die ze zich maar al te licht aanwennen, ernstig en volhardend te keer te gaan.

Heeft men de zekerheid, dat een kind niet uit ziekte, noch wegens een andere uiterlijke omstandigheid slapeloos is, maar alleen uit kwaadaardigheid niet slapen wil, dan is een tik op het daartoe aangewezen lichaamsdeel dikwijls een verrassend doelmatig middel om het stil te krijgen. Zulk een tik, ten bekwamen tijde toegediend, kan niet alleen den ouders, maar vooral ook het kind soms veel leed en kwelling besparen.

Deze en dergelijke geweldige middelen zullen echter maar zelden noodig zijn, als de heele levenswijze doelmatig en gezond geregeld is. De slaapkamerlucht moet altijd zoo zuiver zijn, dat men 's morgens bij het binnentreden niet den minsten onaangenamen reuk waarneemt. En met dezelfde zorgvuldigheid moet ook voor al het andere gewaakt worden, wil men bij slapen en waken genoegen aan zijn kinderen beleven.

De slaap is de bron der gezondheid, waarin al het nadeelige, door den dag opgedaan, afgespoeld en waaruit telkens nieuwe levenskracht geput wordt.

De oudste banknoot. -

Deze bevindt zich in het Britsch Museum te Londen en is een Chineesch bankbiljet van het jaar 1368. Deze banknoot is ruim 300 jaar ouder dan het eerste papieren geld uit Europa.

Lage veeprijzen in het oude Griekenland

- De staat Attica in het oude Hellas bezat een zeer aanzienlijken veestapel, die nog vermeerderd werd door een drukken invoerhandel. Daaruit zijn de lage veeprijzen, die in dien staat golden, te verklaren. Zoo werden bijv. ten tijde van den wetgever Solon (549 v. Chr.) voor een mager rund niet meer dan vijf drachmen (f 2.40) en voor een schaap een drachme (f 0.48) betaald. In den bloeitijd van Athene kostte een uitstekende fokstier 300 drachmen (f 144), een speenvarken drie (f 1.44) en een vet offerschaap tien drachmen (f 4.80). Daarentegen waren de prijzen voor paarden aanzienlijk hooger. Een gewoon werkpaard gold gemiddeld drie mina (f 140), een goed rijpaard twaalf mina (f 420). Voor voortreffelijke raspaarden werden echter niet zelden ongehoorde sommen betaald; zoo kostte bijv. de Bucephalus van Alexander den Groote 17 talenten of 34760 gulden.

Hoe men zich in 't net kan werken.

'Heeregut, daar komt de notaris aan. Hij ziet er vandaag zoo deftig uit of hij heel wat van plan is.'

'Ik ga in alle geval gauw een beetje toilet maken.'

‘Juffrouw Amanda, loop nu toch zoo niet weg. Ik had u juist wat te zeggen.’

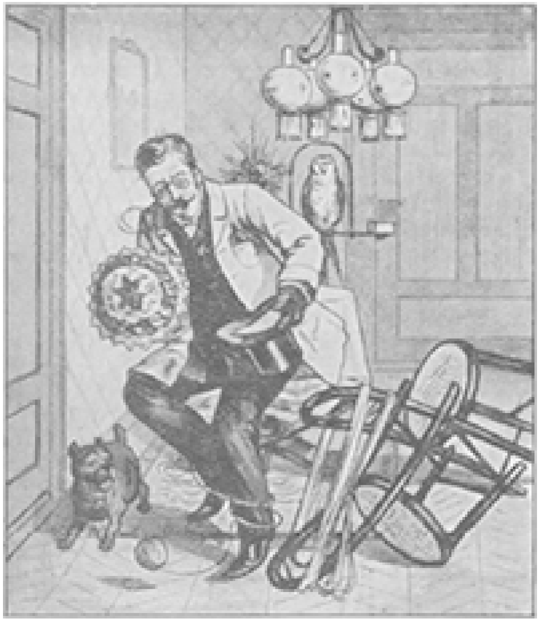

‘Weg is ze! Maar wat weerga! 't lijkt wel of ik vastgehouden word.’

'Wel pot... hoog en laag!'

'Dat moet er nog bijkomen!'

‘O! O!...’

‘Nu, mijnheer de notaris, wat had u me dan eigenlijk te zeggen?’

‘Dat u me voor altijd in uw netten verstrikt heeft, juffrouw.’

[Nummer 43]

Een Beproeving.
Novelle door P.H.J.S.
(*Vervolg*)

III.

De avond viel. Melanie zat aan het geopende venster harer kamer, haar elleboog leunde op de vensterbank en het hoofd liet zij in de opengespreide hand rusten. Haar gelaat was nog altijd doodsbleek, maar er was geen spoor van tranen op te vinden. Onbeweeglijk zat zij daar, het oog onafgebroken op één punt gericht, urenlang reeds.

Maar in haar binnenste woedde een geweldige storm. Voor haar geest doemden de beelden op van het verleden en vooral dat ééne beeld, dat haar immer zoo dierbaar geweest was, dat steeds het middelpunt vormde harer idealen, het beeld van den man, met wien zij gehoopt had eens gelukkig te zullen zijn.

Het was reeds vele jaren geleden, dat zij hem voor het eerst had ontmoet. Hij stond alleen op de wereld, evenals zij, en moest hard werken voor zijn dagelijksch brood. Maar de arbeid vermoeide hem niet, want hij was ijverig van nature en zijn werklust nam nog toe, sinds hij van zijn Melanie het jawoord ontving. Een groot doel stond hem thans voor oogen en al zijne krachten spande hij in, om zich een positie te verschaften, welke hem in de gelegenheid stellen zou, zijn verloofde naar het altaar te voeren Maar de fortuin was hem niet genegen en de resultaten van zijn arbeid stonden geenszins in verhouding tot den ijver en de bekwaamheid, welke hij daarbij had aan den dag gelegd. Toen rijpte langzamerhand in zijn geest het plan om zijn geluk elders, aan gene zijde van den oceaan, te gaan beproeven. Ongetwijfeld zou daar zijn arbeid beter worden beloond en het oogenblik bespoedigd, waarop hij met zijne uitverkorene door onverbreekbare banden zou worden verbonden. Aarzelend stelde de jonge man haar van zijn voornemen in kennis, doch zij legde meer kloekmoedigheid aan den dag, dan hij had verwacht en spoorde hem zelfs aan niet lang met de uitvoering van zijn plan te wachten.

Toen kwam het afscheid, waarbij zij misschien meer tranen had geschreid, dan in al de vroegere jaren haars levens. In de laatste uren van zijn vertrek bezweek haar moed, verloor zij de zelfbeheersching, welke zij tot dusver had aan den dag gelegd. Het was een heerlijke lentedag, maar zij had geen oog voor de schoonheden der natuur; alles scheen haar even treurig en somber toe Met zacht geweld moest de jonge man het afscheid bespoedigen en toen de boot, welke hem medevoerde, uit het gezicht was, werd het haar te moede, alsof zij elkander nimmer zouden wederzien.

GEZICHT OP DE STAD PRAAG.

Maar spoedig daarop kwamen zijne brieven, geschreven in een warmen, opwekkenden toon, welke hare hoop deed herleven. Zij schaamde zich nu over hare zwakheid en gevoelde berouw over het leed dat hem daardoor was aangedaan. Binnen enkele jaren zou hij zijn doel hebben bereikt en dan.... Het werd licht om haar heen in zulke oogenblikken van hoop op de toekomst en de fantasie tooverde haar tafereelen van het grootste huiselijk geluk voor den geest. Hij had haar immers zoo oprecht lief!

Op zekeren dag ontving zij het bericht, dat hij binnenkort als representant van een groot handelshuis naar België zou worden gezonden. Melanie sprong op van blijdschap. België dat was bijna Nederland. De oceaan zou niet meer tusschen hen beiden liggen, hij zou haar van tijd tot tijd kunnen bezoeken, zij zouden als 't ware weer vereenigd zijn. En las zij bovendien niet uit zijn schrijven, dat hij een winstgevende positie had verkregen en dat, zoo de zending, die hem was opgedragen, gelukte, zijn fortuin gemaakt was?....

Melanie waande te droomen toen zij den brief las, welke dit alles bevatte. Zij las en herlas iederen regel en spelde ieder woord, als durfde zij hare oogen niet vertrouwen. Maar geen twijfel was mogelijk, de letters bedrogen haar niet en zij kende haren verloofde te goed, om aan voorbarigheid van zijnentwege te mogen denken.

Spoedig daarop ontving zij een tweeden brief, waarin hij haar mededeelde dat hij binnen veertien dagen naar Europa scheep zou gaan en zich zeer waarschijnlijk te Brussel vestigen zou.

Melanie schreide van vreugde. Zij begon nu de dagen, de uren, de minuten te tellen, die nog voor zijn terugkeer uit de Nieuwe Wereld moesten verloopen. De morgenstond leek haar met iederen dag schooner toe en menig gebed stoitte zij voor zijn behouden terugkeer. Wanneer het weder ongunstig was, maakte zij zich ongerust en onderscheidene nachten bracht zij slapeloos door, als de wind opstak en huilde in den schoorsteen.

Zoo ging de maand voorbij en nog was er geen bericht van hem gekomen. Zij troostte zich met de gedachte, dat zijn vertrek uitgesteld was; hij had nog zeer veel te doen, zoo schreef hij in zijn laatsten brief, en nog een groote reis naar het Westen moeten maken. Toch voelde zij zich angstig; de oude sombere gedachten rezen weer op en de tijd ging haar nu veel te snel voorbij.

Spoedig was een tweede maand vervlogen, een maand van nameloos leed en folterende onzekerheid. De brievenbestellers gingen meedoogenloos haar deur voorbij en aan het postkantoor had zij meermalen tevergeefs geïnformeerd, of er geen brief voor haar gekomen was. De nachten bracht zij half wakend, half droomend door, opschrikkend bij ieder geluid en gekweld door allerlei akelige visioenen. De pijnlijke twijfel, waarin zij verkeerd had, begon al meer en meer zekerheid te worden. Er moest iets verschrikkelijks zijn gebeurd, iets dat haar als een mengeling van allerlei schrikbeelden voor den geest stond en waaraan zij geen naam of vorm wist te geven.

Toch wilde zij nog niet alle hoop opgeven. Een onvoorziene doch uiterst gewone omstandigheid kon immers zijne komst hebben vertraagd; en dan - een heerlijk denkbeeld ging haar plotseling door het hoofd - was het niet mogelijk, dat hij haar wilde verrassen, en het voornemen had gemaakt op een gegeven oogenblik plotseling voor haar te staan, gereed tot het lang verbeide huwelijk?.... On willekeurig sloeg zij telkenmale den weg naar het spoorwegstation in en urenlang soms drente[l]de zij daar heen en weer met zoekend oog de aangekomen reizigers monsterend. Eens, op een avond, meende zij hem in een coupé te zien; haar hart hield een oogenblk op te kloppen en een lichte kreet ontsnapte haren mond. Met

geweld bijna baande zij zich een doorgang tot de coupé, maar de reiziger stapte niet uit en bleef, met het hoofd half afgewend, voortkeuvelen met eene dame, die naast hem zat. Teleurgesteld trad Melanie terug, beschaamd over de opgewondenheid, die zij had aan den dag gelegd en met een mengeling van weemoed en jaloezie zag zij het aan hoe andere meisjes en vrouwen, die evenals zij de aankomst van den trein hadden afgewacht, met een verheugd gelaat aan den arm van hunne echtgenooten of verloofden het perron verlieten.

Van dien dag af scheen zij het station te mijden. Er waren trouwens reeds meer dan vier maanden verstreken, sinds zij het laatste schrijven uit Amerika ontvangen had. De brieven, die zij hem gezonden had, waren onbeantwoord gebleven en alle pogingen om eenig bericht omtrent zijn wedervaren te verkrijgen vruchteloos. Al vaster werd hare overtuiging, dat hem een ongeluk overkomen was en dat de dood hem voor altijd aan haar had ontnomen. Want aan de mogelijkheid, dat hij haar ontrouw zou geworden zijn, wilde zij geen oogenblik denken. Dat ware een beleediging geweest aan zijne nagedachtenis.....

En toch had hij haar bedrogen op de lafhartigste wijze. Hij leefde, hij woonde in België en - was gehuwd. Terwijl zij hem als een dierbaren doode betreurde, had hij zijn tijd gesleten met het hof te maken aan een andere vrouw en zich met die vrouw in den echt laten verbinden. In hare verbeelding zag zij hem nu voor zich, in zijn bruidsdagen, op zijn huwelijksreis, aan zijn huiselijken haard, onbekommerd en tevreden. Zijne vrouw was ongetwijfeld in het bezit geweest van een aanzienlijken bruidschat, en die had hem spoedig de arme juffrouw van gezelschap doen vergeten. Hij was gelukkig, volkomen gelukkig..... zonder haar, die in hem geloofd, die om hem geleden had en aan wie hij zoo dikwerf altijddurende trouw had toegezegd!...

De zon was reeds lang ondergegaan; aan den zwartblauwen hemel fonkelden de sterren, een zachte, zoele wind ruischte door de bladeren van boomen en struiken. En nog altijd zat Melanie aan het geopende venster, het hoofd rustend in de palm harer hand, strak en onbewegelijk. De meid, die licht had willen brengen, was door haar weggezonden. Zij wilde alleen blijven en niets zien om zich heen. Het zou haar hinderen, wanneer zij de gewone dingen harer omgeving zag, want alles was nu zoo geheel anders; zelfs werd het haar te moede alsof zij leefde in een nieuwe wereld en al het overige slechts een spel was geweest der verbeelding. Te vergeefs trachtte zij hare gedachten te regelen. De machtige emoties van het oogenblik paralyseerden haar verstand. Zij gevoelde meer dan zij dacht, zij zag vreemde gestalten, die plotseling oprezen en weer verdwenen en hoorde sombere geluiden, zonder dat zij wist van waar ze kwamen.

Opnieuw werd er aan hare deur geklopt en thans sprong zij zenuwachtig op. Het was de meid van zoo straks, die haar namens mevrouw Stevenaar kwam vragen, of men den dokter ook zou halen.

Melanie gaf een ontkennend antwoord, doch de gedachte aan den dokter wekte nieuwe gewaarwordingen bij haar op. Zij herinnerde zich de hartelijke woorden, die hij den vorigen avond tot haar gesproken had en het schrijven, dat daarop was gevolgd. Wat deerde het haar dan nog of die karakterlooze Slingenberg op zoo lafhartige wijze zijn woord verbroken had? Zij zou immers toch gelukkig kunnen zijn en een onbezorgd leven te gemoet gaan?

Een oogenblik dacht zij na en scheen het, alsof een gelukkiger leven zich voor haar opende. Maar ook één oogenblik slechts. Zij had Slingenberg te oprecht bemind, om zoo terstond genegenheid te kunnen koesteren voor een ander en thans eerst gevoelde zij in volle scherpte, in alle felheid den slag, die haar getroffen had. Het verleden kwam haar voor den geest, het verleden met al zijn idealen en zijne hoopvolle verwachtingen, al de gelukkige oogenblikken, welke zij gesleten had met den trouwelooze, die zoo menigmaal had gezegd haar geheel en voor altijd te willlen toebehooren. Het werd haar te moede alsof zij thans nooit meer iets of iemand zou kunnen liefhebben, alsof haar plotseling alles ontviel, wat haar lief en dierbaar was

geweest, alsof zij zich bevond in een groote, leege ruimte, verlaten en alleen, voor altoos.

IV.

Drie weken later arriveerde de logée uit Brussel. Melanie zag haar, toen zij uit het met kotters beladen rijtuig stapte en het kwam haar voor, dat zij het knappe bleeke gezicht der jonge vrouw reeds vroeger gezien had. Zij dacht een oogenblik na en eensklaps kwam haar de avond voor den geest, toen zij gemeend had Florian in een spoorweg-coupé terug te zien. Zij had zich destijds dus niet vergist en een gevoel van onbeschrijfelijke verbittering, van haat bijna, maakte zich van haar meester. Zij gevoelde er spijt over, dat ze niet terstond hare betrekking verlaten had en nu gedwongen was met die vrouw in aanraking te komen. De lust bekroop haar op staanden voet het huis te ontvluchten en er nimmer in terug te keeren. Maar toen de eerste ontroering voorbij, en hare kalmte teruggekeerd was, kwam zij tot het besluit bij haar oude plan te volharden en rustig den loop der gebeurtenissen at te wachten. Waarom zou zij vluchten, zij, die zich niets te verwijten had? Zij voedde de geheime hoop, dat ook Florian komen zou en dan zou alleen de ontmoeting met haar een geduchte straf wezen voor zijn trouweloosheid. Onverschrokken wilde zij hem in de oogen zien en ieder harer blikken moest hem herinneren aan het gepleegde verraad.

‘Florian was eerst voornemens terstond de reis mede te maken,’ zeide de jonge mevrouw Slingenberg in den loop van het gesprek, dat dien middag aan tafel werd gevoerd en hoofdzakelijk over het jonge huishouden liep, ‘maar zijne zaken beletten het hem; hij heeft het zeer druk op het oogenblik en er is zelfs sprake van, dat hij voor eenigen tijd naar Amerika zal moeten vertrekken.’

‘Dus komt hij in 't geheel niet?’ vroeg mevrouw Stevenaar op den toon van een teleurgestelde.

‘O, zeker wel,’ hervatte de ander, ‘hij heeft beloofd mij te zullen afhalen.’

Melanie at dien middag zoo weinig, dat mevrouw Stevenaar vroeg, of zij ongesteld was.

‘Je ziet bleek ook, kind,’ voegde de oude dame er met eenige bezorgdheid bij

Melanie trachtte een opgeruimd gelaat te toonen en antwoordde, dat zij zich volmaakt wèl voelde. Wanneer mevrouw Slingenberg den blik op haar vestigde, sloeg zij onwillekeurig de oogen neer en toen de jonge vrouw haar bij de eerste kennismaking de hand drukte, was een rilling door hare leden gegaan. Toch had mevrouw Slingenberg een innemend uiterlijk en scheen zij zacht en vriendelijk van aard te zijn. Doch Melanie merkte daarvan zeer weinig; zij zag in haar slechts de vrouw van den trouwelooze, die zijn eenmaal verpand woord had verbroken, de gelukkige mededingster in een wedstrijd om het geluk. En daarom kon zij een gevoel van afkeer niet onderdrukken, telkens wanneer zij de jonge vrouw ontmoette en waren hare gelukkigste oogenblikken die, welke zij alleen op hare kamer kon doorbrengen.

De logée echter zocht voortdurend Melanie's gezelschap. De dokter had haar veel verkeer in de buitenlucht voorgeschreven en Melanie was de aangewezen persoon om haar op hare wandelingen te vergezellen. Aanvankelijk had het meisje zich daarbij vreesdijk beklemd gevoeld en wist zij geen woorden te vinden om een regelmatig gesprek te voeren. Maar mevrouw Slingenberg was zeer spraakzaam en wist geheel alleen het discours gaande te houden. Zoo werd Melanie langzamerhand tot betere gevoelens jegens haar gestemd, en ontstond tusschen beiden zelfs een zekere vertrouwelijkheid. Mevrouw Slingenberg droeg het meisje een warme sympathie toe en liet geen gelegenheid voorbijgaan om haar daarvan ondubbelzinnige blijken te geven.

'Ik vind uw gezelschapsjuffrouw allerliefst,' zeide zij op zekeren dag tot mevrouw Stevenaar, toen Melanie bezig was zich voor de wandeling te kleeden.

'O, zij is zeer goed,' antwoordde de oude dame op beschermenden toon, 'maar wel wat afgetrokken. Ik geloof, dat zij een hartkwaal heeft. Een paar weken geleden werd zij op een avond plotseling zoo ernstig ongesteld, dat ik bang werd voor haar leven. Gelukkig is er sinds dien dag niets meer van dien aard voorgevallen, maar ik denk er toch over iemand anders in hare plaats te nemen.'

'Ze kan wel erg bleek zien, maar voor het overige schijnt zij toch goed gezond; op onze wandelingen toont zij nooit eenige vermoeienis, hoewel ik voortdurend op haar arm steunen kan. Misschien heeft zij verdriet; is er iets in haar leven, dat haar tot treurigheid stemt...'

'Ja, daaraan heb ik óok wel eens gedacht. Zij is ook erg gesloten van karakter en ik herinner mij, dat ze op zekeren keer bij het voorlezen van een roman buitengewoon zenuwachtig werd. Ik heb haar dan ook wel cens gepolst, maar nooit ben ik iets te weten gekomen.'

'Arme Melanie,' zuchtte de jonge vrouw, 'wie weet wat treurig geheim zij in zich om draagt.'

De komst van Melanie brak het gesprek af en de beide dames sloegen als naar gewoonte den weg naar het Park in.

(*Wordt vervolgd*)

Waarom zijn de zwaluwen geschapen?
Legende.

Een oude monnik, een trouwe zoon van den H. Benedictus, bevond zich op zekeren dag in den klokketoren van zijn abdij, waar hij door een breeden zwerm zwaluwen omringd werd. Het was de laatste dag der maand September. Wat zeiden zij tot elkander? De kloosterling, die even onschuldig was als een kind, leende het oor en hoorde het volgende:

Een oude zwaluw deelde aan haar gezellinnen mee, dat een engel haar van Godswege was komen gelasten, de aarde te verlaten en naar den Hemel op te vliegen. 'Ik heb u,' zeide zij, 'op den toren van dit heilig verblijf doen bijeenkomen; ik wacht op den adem van den wind, die ons naar betere gewesten moet voeren. Misschien zal ik, oud als ik ben, onderweg bezwijken. Maar voor wij het luchtruim doorklieven, moet ik u de overleveringen van ons volk doen kennen en u verhalen, met welk doel God de zwaluwen schiep.

Toen God de wereld uit het niet te voorschijn riep, plaatste Hij den eersten man en de eerste vrouw in een paradijs, waar bloemen en vruchten vanzelf opschoten. Op zekeren dag echter werden zij ongehoorzaam aan God, die hen uit het lustoord verdreef. Zij doolden nu, ellendig en stervend van honger, door de wereld, zij werden door ziekten aangetast, door koude verstijfd, zij moesten werken om zich te voeden, want de onvruchtbare aarde bracht niets dan doornen en distelen voort. Zij leefden aldus lange jaren, zonder dat zij de goddelijke gramschap konden verbidden, tot God medelijden kreeg met het lijden der zonen van Adam en hun akelig verblijf besloot te verfraaien en te vervroolijken. 'Ik zal hen niet meer in het Eden plaatsen,' zei Hij, 'maar Ik zal de aarde vruchtbaar maken, Ik zal overal bloemen doen ontluiken en vruchten doen rijpen, Ik zal het weer zacht en aangenaam doen zijn en de ziekten verjagen.' Toen schiep Hij, om den menschen een blijk van Zijn welwillendheid te

geven, twee kleine vogels, wier gevederte in blankheid wedijverde met de leliën uit het Paradijs. Zij fladderden rond Zijn troon en kwamen zich elk op een der handen van den goeden God neerzetten, die hun donzen kopjes kuste en zeide:

'Ik noem u zwaluwen; gij en uwe kinderen zult overal zegen verspreiden, waar gij u zult neerzetten. Gij zult den menschen een bode zijn van geluk en zonneschijn; gij zijt de vogelen der tuinen; gij zult u nesten bouwen onder de daken der huizen en deze nesten zullen een teeken zijn van voorspoed en vreugde. Vertrekt nu, lieve zwaluwen!'

En opnieuw kuste de goede God de sneeuwwitte vogeltjes, die hun vleugeltjes ontplooiden en voor de eerste maal koers zetten naar de aarde. Bij de aankomst der lieftallige heilboden veranderde alles als bij tooverslag. Het weer, dat ruw en onstuimig was, maakte plaats voor zonneschijn, terwijl geurige bloemen de aarde sierden en de heerlijkste vruchten aan de boomen groeiden. De zwaluwen bouwden haar nesten onder het dak van de woningen der menschen, en de ziekten met haar droevigen nasleep hielden op hen te verontrusten.

Gedurende eenige jaren ging alles goed. De menschen leefden [i]n voorspoed en geluk, en de zwaluwen vermenigvuldigden zich. De stervelingen werden eindelijk - o, wispelturigheid van het menschelijk hart! - hun geluk moede; slechte gedachten bezoedelden hun ziel; een schennende hand rukte het nest uit; de menschen, die slechtaards, begonnen te lachen, toen zij de zwaluwen, uit hun schuiloord opgejaagd, radeloos rond haar verwoeste woning zagen fladderen.

Toen zeiden de verschrikte vogels van den goeden God tot elkaar: 'Laten wij de aarde ontvluchten en naar den Hemel terugkeeren!' Nauwelijks was de laatste zwaluw in het azuur van het uitspansel verdwenen, of een geweldige orkaan borst los en de aarde werd door een zondvloed bedolven. Deze beproeving, die God hun tot straf voor hun slechtheid overzond, deed den verblinden menschen de schillen van de oogen vallen. Zij hieven smeekend hun handen ten Hemel, zij baden uit den grond huns harten om vergiffenis, en de goedertieren God liet zich door de smeekingen Zijner schepselen vermurwen. De zwaluwen keerden op het aardrijk weer, en met haar lente, bloemen en zonneschijn.

Helaas! het was maar een korte stonde van geluk! Op zekeren nacht, terwijl de zwaluwen na een wel volbrachte dagtaak gerust in haar nestjes sluimerden, sloten eenige slechte menschen, die vreesden, dat zij weer zouden vertrekken, haar in een geduchten toren op. Groot was de droefheid der arme gevangenen, die angstige noodkreten slaakten en om vrijheid smeekten. Verbitterd door dit angstgeschrei en moede, nog langer de wacht op hen te houden, grepen de bewakers van den toren eenige dezer ongelukkige diertjes vast en beroofden ze van hun gevederte.

'Dat zij nu trachten, naar den Hemel terug te vliegen,' riepen de menschen spottend. Van den top des torens dwarrelden de blanke, uit de vleugels geplukte veeren door de lucht en vielen op de hoofden der stervelingen, die zich vermaakten met het gesteun der ongelukkige vogels.

Maar, o wonder, plotseling veranderden de veeren in witte, ijzige vlokken, die hun leden verstijfden en hun alle beweging ontnamen. In hun doodsangst riepen zij tot de beulen: 'Laat af, laat af, berooft de witte vogels niet van hun gevederte!' De bewakers staakten hun gruwzaam werk, maar het was te laat, het kwaad was geschied. De Noordenwind gierde in teugellooze vaart; de bloemen en kruiden verwelkten, de aarde werd dor als een steenrots, de menschen kreunden en steenden en verborgen zich in hun woningen, die bedolven lagen onder de sneeuw.

Plotseling, te midden van deze verlatenheid, doorkliefde een zonnestraal de wolk, trof den toren en deed den muur van onder tot boven opensplijten! Door deze wonderbare scheur ontsnapten de zwaluwen, die haar zusters, wier gevederte den grond bedekte, dood van koude moesten achterlaten. Toen de gevleugelde boden in het rijk der engelen waren teruggekeerd, beval de vertoornde God hun, het Hemelrijk niet meer te verlaten. en, om de menschen te straffen, ontketende hij de

winden, die de aarde in een ijsboei sloegen. De zwaluwen, die zich de teedere zorgen herinnerden, waarmee sommige uitverkoren zielen haar hadden omringd, baden om genade voor de schuldigen en smeekten God, zich nogmaals te laten verteederen. Weer deed God genade voor recht gelden, maar op één voorwaarde, dat namelijk, ter herinnering aan de slechte behandeling, die zij hadden verduurd, een gedeelte van haar gevederte, ten teeken van rouw, de zwarte kleur zou aannemen. Ter zelfder tijd zou het een waarschuwing zijn voor de stervelingen. Wee hun, die den zwaluwen leed doen! Voortaan hebben de menschen zes maanden mooi weer en zonneschijn, en de andere zes maanden keeren de zwaluwen naar het land der engelen terug!'

Dit waren de woorden, die de vrome monnik uit den mond der bedaagde en ervaren zwaluw opving.

Wie was baron van Munchhausen?

Niet weinigen onzer lezers, die den vermakelijken held enkel uit zijn wonderbaarlijke avonturen kennen, zullen zich allicht verbeelden dat de alom bekende baron van Munchhausen niet meer dan een denkbeeldig personage is, een soort achterneef van den dolenden ridder Don Quixote, de meesterlijk geteekende type van een onovertroffen opsnijder.

Dat zonderlinge heerschap heeft echter werkelijk bestaan, nog geen honderd jaar geleden, en er zijn zelfs nakomelingen van hem in leven, onder wie nog talrijke herinneringen en overleveringen van hun beroemd geworden voorvader bewaard worden. Nabij het Duitsche stadje Hameln woont zijn achterkleinzoon op het kasteel Schwöbber, dat in een hoek van het Wezerdal verscholen, uiterlijk nog volkomen dezelfde gedaante vertoont, waarin de krijgsoverste Hilmar von Münchhausen het omstreeks het jaar 1670 liet optrekken.

Het gebouw biedt van binnen veel ruimte aan, die de stichter dan ook wel noodig had; want hij was een geweldig krijgsman, altijd bereid tot den oorlog en steeds omringd van driehonderd lansknechten, die zijn verblijf op het slot Schwöbber deelden. Waarschijnlijk om zijn krijgshaftigen aard niet te veel voet te geven, stond de keizer hem bij het bouwen van zijn kasteel enkel het graven van een droge gracht daaromheen toe. Toch liet de slotheer zich een vijver graven, waarin nog heden de eene vleugel van het gebouw zich spiegelt en de vetste karpers zwemmen. De oudste dezer prachtige visschen zijn er misschien door den geduchten Hilmar zelf in gepoot; want karpers kunnen, zooals men weet, heel oud worden, en te Versailles toont men nog enkele eerwaardige exemplaren, die door koning Lodewijk XIV als kind zouden gevoederd zijn.

Het kasteel zelf bestaat uit een hoofdgebouw van twee verdiepingen met twee vleugels; de binnenhoeken van het slotplein worden door twee torens geflankeerd, waarbinnen de steenen wenteltrappen zijn aangebracht, de eenige, die naar de bovenverdiepingen voeren. De gevels alsmede de erkers zijn met grauwen zandsteen versierd in denzelfden Duitschen renaissancestijl, die bijna aan al de oude kasteelen dezer streek wordt waargenomen.

Schwöbber ligt verscholen in een zijdal, dat door de kleine, maar forellenrijke Bower doorsneden wordt; des te verrassender is de aanblik van het ouderwetsche gebouw met het groote slotplein tusschen de beide vleugels, met den breeden vijver er voor, en het prachtige park er achter.

In de eenvoudige, maar ruime ridderzaal van dit kasteel, welker schoorsteen met de wapenschilden van den stichter en zijn echtgenoote prijkt, hadden die groote jachtmalen

DE OUDE EN DE NIEUWE TIJD, NAAR DE SCHILDERIJ VAN JULES MONGE.

DE KLEINE MOZART AAN HET HOF VAN KONING GEORGE III VAN ENGELAND, NAAR DE SCHILDERIJ VAN PROF. G. MONTEGAZZA.

plaats, waar onze beroemde opsnijder als gast aanzat; want hij zelf bewoonde het naburige slot Bodenwerder, waarvan tegenwoordig niets meer te zien is dan een leerlooierij, die in de gebouwen is gevestigd. Op Schwöbber woonde zijn neef en naamgenoot, en daar hangen ook nog de portretten van zijn jachtgezellen, eeten drinkmakkers, de heeren van Beer, van Reden, van Zersen, van Lenthe, van Liechtenstein en hoe zij allen mogen geheeten hebben, in roode lijfrokken, met roode gezichten en weelderigen haardos.

Van de groote, wijdvertakte, van ouds in Hannover gezeten familie Munchhausen bestaan twee liniën: de zwarte en de witte. Tot de eerste behoort onze held, met name Hieronymus Carl Friedrich, baron van Munchhausen, geboren op het voorvaderlijk slot Bodenwerder den 11^{en} Maart 1720 en aldaar gestorven den 22^{en} Februari 1797.

Zijn vader was Georg Otto, geboren in 1682, gestorven in 1724 als opperluitenant in Hannoverschen dienst, en zijn moeder heette Sybille Wilhelmine von Reden-Hastenbeck, gestorven den 20^{en} April 1741.

Van zijn kindsche jaren is ons niets met zekerheid bekend; wij vernemen alleen dat hij in dienst trad van den erfprins Anton Ulrich van Brunswijk. Toen deze door keizerin Elisabeth van Rusland tot bevelhebber over een regiment kurassiers benoemd werd, stelde hij Munchhausen in dat regiment als kolonel aan en schonk hem bij die gelegenheid drie mooie paarden met schabrakken en pistolen. Deze pistolen, kleine, met zilver ingelegde, zoogenaamde *terzerole*, die Munchhausen gedurende zijn heelen diensttijd gedragen heeft, worden op het huis Schwöbber nog bewaard. Het sierlijk op perkament gedrukte, met het groot keizerlijk zegel voorziene patent, is gedagteekend van den 11^{en} December 1739. Reeds in het volgende jaar benoemde hem de erfprins, met voorbijgang van twaalf andere kolonels, tot luitenant in de lijfcompagnie, hetgeen Munchhausen van uit Riga aan zijn moeder meldde in een brief, die met de volgende woorden sluit: ‘Ik bevind mij hier zeer wel; van de heeren edellieden en de dames geschiedt mij veel obligeance.’

Den 1^{en} Februari 1744 werd hij te Pernial in Lijfland met Jacobine von Dunten in den echt verbonden, en in 1750 kreeg hij voor een jaar verlof uit den dienst, dat in 1752 nog eens voor denzelfden tijd verlengd werd, omdat de verdeeling van het ouderlijk erfgoed onder de broers en zusters zijn aanwezigheid in Hannover vereischte. Omtrent zijn afscheid van het leger vinden wij niets vermeld, maar uit de archieven schijnt toch op te maken, dat hij na zijn tweejarig verlof, zij het ook maar tijdelijk, naar Rusland is teruggekeerd.

Hij deed veel voor de verbetering van zijn riddergoed en leefde daar in landelijke stilte, slechts weinig omgang houdend met verwanten en buren. Zijn eenige, maar hartstochtelijke uitspanning vond hij in de jacht met de daarbij behoorende honden en paarden, wier volmaaktheden en deugden hij steeds ten hoogste prees. Zijn jager, die ook meermalen in zijn geschiedenissen voorkomt, heette Rösemeyer en moet een origineele vent zijn geweest, die het meermalen met boeren, wilddieven en zelfs met de hooge overheid aan den stok had.

Met zijn vrouw leefde Munchhausen zes en veertig jaar lang in kinderloozen. maar zeer gelukkigen echt, tot aan haar dood in 1790. Van dat oogenblik begint het laatste, treurige tijdvak zijns levens, dat bovendien nog verbitterd werd door de uitgave van zijn geschiedenissen, waarover hij zich verschrikkelijk moet geërgerd hebben. Daarbij kwam nog dat Munchhausen op zijn vijf-en-zeventigste jaar, lichtzinnig genoeg, een tweede huwelijk was aangegaan met een coquette zonder hart, de dochter van een ouden wapenmakker, die den ouden heer op de doortraptste manier wist af te halen

om hem later, toen ze hem in alle opzichten bedrogen had, smadelijk te verlaten en er met een ander van door te gaan.

Moe en afgeleefd stierf Munchhausen den 22en Maart 1797 in zijn huis Bodenwerder, maar zijn eigenaardige humor schijnt hem tot het laatst te zijn bijgebleven, want toen een paar dagen voor zijn dood zijn verpleegster bij het toedekken zijner beenen merkte dat aan den eenen voet twee teenen ontbraken en uitriep: ‘Waar komt dat van?’ moet hij bedaard geantwoord hebben: ‘Och die heeft me op de jacht een ijsbeer afgebeten.’

Zijn portret, dat bij een zijner nakomelingen te Berlijn berust, vertoont hem in de Russische uniform als een krachtige, schoon wel wat ineengedrongen gestalte. Hij was een ronde, eerlijke en ondanks zijn leugens waarheidlievende kerel. Enkel zijn bewonderenswaardig talent van improviseeren deed hem uit gewone jacht-, reis- en oorlogsavonturen de wonderbaarlijkste histories afspinnen, en als hij onder het vertellen warm geworden was, wist hij vooral jacht- en krijgsepisoden, gevechten met Turken, wolven en beren met zoo levendige gebarentaal voor te dragen, dat de aanhoorders zelf van de worsteling getuige meenden te zijn.

Met dit talent liep hij overigens evenmin te koop als hij door herhalingen vervelend werd. Hij had er meesterlijk slag van, wanneer de tafelvrienden onder den invloed van het jachtvermaak en de genoten hartsterking elkander in het verhalen hunner heldenfeiten de loef zochten af te steken, al de vertellers ineens te overtroeven door een historie, die als *non plus ultra* van opsnijderij onovertrefbaar was.

Aan een biographische schets, die naar inhoud, schrift en papier te oordeelen uit den tijd van zijn overlijden moet afkomstig zijn, ontleenen wij het volgende:

‘Bijna alleen in den vertrouwelijken kring van vrienden en bekenden was hij tot vertellen te bewegen, gewoonlijk enkel aan tafel, nadat hij in zijn kolossale meerschuimen pijp met kort roer den brand gestoken had en terwijl een dampend glas punch naast hem stond. Begon het gesprek levendig te worden, dan kronkelden ook de wolken uit zijn pijp telkens dikker omhoog; zijn armen werden voortdurend onrustiger; zijn kleine pruik (die anders toch nog al respectabel moet geweest zijn, daar ze volgens een nog aanwezige rekening in Hannover vijf thaler had gekost) begon op zijn hoofd rond te dansen, zijn gezicht werd al rooder en levendiger, en de anders zoo waarheidlievende man wist dan bij zijn levendige verbeelding alles zoo aanschouwelijk voor te stellen, dat het den toehoorders ten slotte als wonderbare, nog nooit beleefde waarheid voorkwam.’

Geen wonder waarlijk dat deze geniale opsnijderijen door oververtellen in ruimer kring bekend werden; het was echter een schaamtelooze onbescheidenheid, een daad van de zwartste ondankbaarheid, toen ze tot een boek bijeenverzameld, onder den waren naam van den oorspronkelijken verteller, buiten zijn weten, het groote publiek werden aangeboden.

Zonderling genoeg zag dit boek echter niet in Duitschland het licht, het werd zelfs niet eens in het Duitsch geschreven. Ten jare 1785 verscheen te Londen *Baron Munchhausen's narrative of his marvellous travels and campaigns in Russia*, een verzameling der geschiedenissen van den vrijheer, die buitengewonen opgang maakte en in korten tijd verscheidene uitgaven beleefde.

De verzamelaar was.... Munchhausen's gewezen particuliere secretaris, een man, voor wien hij steeds de grootste belangstelling getoond en dien hij aan een aanzienlijke en winstgevende betrekking geholpen had. Hij heette P.J. Raspe en was een niet onbeduidend oudheid- en mineralenkenner; ook was hij als vervaardiger van verschillende belletristische werken aan zijn tijdgenooten niet onbekend. Door Munchhausen's bemiddeling had hij een professoraat te Kassei gekregen en was tot bewaarder van de belangrijke muntenverzameling aldaar benoemd.

Maar Raspe was een losse vogel, en toen het hem in Kassei te benauwd werd, vluchtte hij, na de muntverzameling van de kostbaarste exemplaren beroofd te hebben, in 1795 naar Londen, waar hij zoo lang van den hoogen boom teerde als

de opbrengst der te gelde gemaakte munten dit toeliet. Later liep het echter slecht met hem af en moest hij zich als noodhulp-journalist met moeite den kost zien te verdienen.

Toen herinnerde hij zich op een mooien dag zijn ouden weldoener en al de vermakelijke geschiedenissen, die hij wist te vertellen; in een land, waar de sport zoo hoog in aanzien is, moesten dergelijke vertelsels in den smaak vallen, dacht hij, en aanstonds was zijn besluit genomen; hij schreef de histories op, vond er een uitgever voor en de uitkomst bewees dat hij zich niet misrekend had.

Het boek vond van het eerste oogenblik af zulk een gul onthaal bij het publiek dat het in drie jaren tijds vijf uitgaven beleefde en zelfs, tot opera omgewerkt, op de planken kwam. Zooveel tact of liever schaamtegevoel had Raspe intusschen wel, dat hij zijn naam niet op het titelblad zette: het boek verscheen naamloos. Eerst na de vierde Engelsche uitgave werd het werk in het Duitsch vertaald en wel door Bürger en Lichtenberg.

Door deze vertaling eerst kreeg Munchhausen kennis van het gebruik of liever misbruik, dat van zijn naam gemaakt was De ergernis daarover heeft hij nooit van zich af kunnen zetten, en zijn vrienden, die hem vergeefs trachtten te overtuigen dat hij de zaak uit een ander oogpunt moest beschouwen, klaagde hij dikwijls bitter zijn nood dat aldus door Bürger's en Lichtenberg's onbeschaamdheid zijn naam voor de heele wereld op de kaak gesteld was.

Hoe zou hij wel geoordeeld hebben, als hij had kunnen weten, welke beroemdheid zijn naam daardoor verwerven zou, -als hij voorzien had, dat zijn avonturen, in alle talen overgezet, een lievelingslectuur in alle landen zouden worden, - als hij had kunnen vermoeden dat nog na honderd jaren zijn naam zou schitteren als die van den besten en gezelligsten verteller!

Had hij zoolang geleefd, dan zou hij beleefd hebben wat hij toen in de bitterheid zijns harten meermalen moet hebben gewenscht, namelijk dat Hieronymus von Münchhausen beschouwd werd als nooit te hebben bestaan en aangezien werd voor het product der verbeelding van een vindingrijk dichter. Want langzaam aan zijn de lui dat gaan gelooven. Dat dit echter niet het geval is, dat de beroemde naam ook aan een werkelijk persoon heeft toebehoord, dat Hieronymus von Münchhausen inderdaad bestaan heeft en zijn geschiedenissen ook zelf verteld heeft, dit is uit de papieren zijner familie, zooals wij zagen, duidelijk te bewijzen.

Bij de Platen.

Gezicht op de stad Praag. -

Ofschoon de hoofdstad van Bohemen tegenwoordig niet meer die beteekenis heeft, welke de geschiedenis haar schijnt toe te kennen, blijft ze gelijk alle steden, die een groote historie achter zich hebben, toch altijd een hoogst interessante plaats. Het gedeelte, dat op onze gravure te zien is, wordt de *Kleinseite* genoemd en omvat de aristocratische wijk. Men vindt daar de voornaamste openbare gebouwen, de woningen der ambtenaren, de paleizen van den aanzienlijken adel en tal van kerken, zooals de torenspitsen op ons plaatje duidelijk aanwijzen.

Drie bruggen over den Moldau verbinden de *Kleinseite* met het overige der stad, maar de oudste en beroemdste is de Karlsbrug, op onze gravure afgebeeld. Op het oogenblik zal ze er wel zoo gaaf niet uitzien als de teekenaar ze heeft weergegeven, want bij de jongste overstroomingen, die een groot deel van Duitschland geteisterd hebben, is het fraaie middeleeuwsche metselwerk nagenoeg geheel verdwenen. We mogen intusschen hopen dat ze zoo zoetjes aan wel weer hersteld zal zijn.

Uit vierkante steenblokken geoouwd, is de brug 498 meter lang en zeven meter breed. Onder keizer Karel IV in 1357 begonnen, werd ze na een arbeid van 145 jaren eerst in 1502 voltooid. Aan weerszijden prijkt deze monumentale brug met acht en twintig steenen en bronzen groepen van belangrijke kunstwaarde, terwijl zich in het midden het overoude standbeeld verheft van den grooten Boheemschen heilige, Johannes Nepomucenus, den martelaar van het biechtgeheim. Dit beeld is in Mei het punt van samenkomst voor tal van bedevaarten uit alle oorden des lands. Van den kant der *Kleinseite* is de brug door twee overoude torens geflankeerd, die in vroeger tijd een bevestiging van de landzijde vormden.

Op den 4en September van het vorig jaar 's morgens om half zes - de ongeluksdag zal in de geschiedenis der stad onvergetelijk blijven - vernamen de ontzette inwoners een vreeselijken slag en twee bogen tusschen den vijfden en zesden pijler (van de oude stad af gerekend) verdwenen met de kolossale beeldengroepen en de borstwering in den woedend schuimenden stroom, waarna tegen tien uur de achtste boog volgde. Alleen de pijler met het standbeeld van den H. Johannes Nepomucenus bleef te midden der verwoesting ongedeerd staan.

Zooals wij reeds zeiden, is echter de aangerichte schade op het oogenblik zoo goed als hersteld en biedt de brug met de *Kleinseite* weer haar ouden schilderachtigen aanblik.

De oude en de nieuwe tijd. -

De bouwgewrochten van den ouden tijd kan het tegenwoordige geslacht wel zoo goed en kwaad als het gaat herstellen; maar de menschen uit dien tijd terugroepen, gaat helaas niet meer. Ondanks alle lichaamsoefening, heilgymnastiek en sport blijven wij in vergelijking onzer kranige voorvaderen maar achterlijke stumpers, en het sprekendst komt dit ongetwijfeld uit, waar wij, gelijk op de schilderij van den Franschen kunstenaar Monge, hedendaagsche landsverdedigers tegenover de forsche krijgers uit den voortijd zien. De schilderij verplaatst ons in het artillerie-museum van het *Hôtel des Invalides* te Parijs, waar een paar kurassiers de zware metalen kurassen en pantsers hunner voorgangers uit vroeger eeuwen bewonderen. Moesten zij zich in die ijzeren rustingen steken, ze zouden er weinig in uitvoeren. Respect voor die kerels! schijnt een hunner uit te roepen, terwijl hij naar soldaten-manier eerbiedig aanslaat. Zijn kameraad poogt inmiddels de onderschriften te ontcijferen en zoodoende uit te maken hoeveel eeuwen die ijzeren mannen al achter den rug hebben. Konden zij nog eens de oogen opslaan, zij zouden vreemd opkijken bij den aanblik der nakomelingen aan hun voeten. Toch kunnen de krijgers van onzen tijd, dank aan hun geperfectionneerde vernielings-werktuigen heel wat grooter verwoestingen aanrichten dan de geharnaste ridders der middeleeuwen ondanks al hun staal en ijzer. Maar dezen zouden het in hun ridderlijke fierheid ongetwijfeld beneden zich geacht hebben, den vijand met zulke verraderlijke wapenen te bestoken Zoo ziet men ook hier weer dat de hooggeroemde vooruitgang lang niet in alle opzichten dien naam verdient.

De kleine Mozart aan het hof van koning George III van Engeland. -

Früh übt sich wer ein Meister werden will, - als ooit dit spreekwoord in de practijk bewaarheid is, dan was het zeker wel in het leven van den grooten toondichter, die

reeds als kind een zoo bewonderenswaardige muzikale ontwikkeling aan den dag legde.

Nauwelijks drie jaar oud, oefende de kleine Wolfgang Mozart zich op het klavier en wist er de welluidende tertsen te vinden. Op zijn vierde jaar speelde hij menuetten en op zijn vijfde begon hij al zelf te componeeren. Daar zijn buitengewone begaafdheid onder de strenge leiding zijns vaders, zich al spoedig tot de wonderbaarlijkste virtuositeit ontwikkelde, was hij op zijn zesde jaar reeds dat wonderkind, dat zich in alle muzikale kringen van Europa moest doen hooren. Van zijn zesde tot zijn elfde jaar trok de knaap, met zijn vader en zuster concerten gevend, Duitschland, Frankrijk, Engeland, Nederland en Zwitserland door. Onze gravure stelt den kleinen virtuoos voor aan het hof van den Engelschen koning George III, waar hij heel het schitterende gezelschap door zijn volmaakt spel in verrukking bracht. Die kunstreis was ongetwijfeld de gelukkigste tijd van zijn kort leven. Want oud zou hij niet worden: het is het lot van de meeste wonderkinderen.

Het overbrengen van signalen door middel van luchtballons. -

Al is de luchtballon op het oogenblik nog altijd een schip zonder roer, en al staat het te voorzien, dat hij dit nog lang blijven zal, toch is hij reeds geruimen tijd in dienst van den oorlog gesteld en zal bij verdere volmaking daarvoor nog meer nut opleveren. Vooral de overbrenging van signalen door middel van luchtballons is voor krijgskundige doeleinden zoo te water als te land van groote beteekenis. Het denkbeeld van een 'luchttelegraphie' met gebruikmaking van vastgemeerde ballons trok zeer spoedig de aandacht en bij den slag van Kaiserslautern, den 20en September 1794, kwamen van den kant van Fransche luchtschippers bontgekleurde Montgolfier-ballons in gebruik. Het spreekt vanzelf, dat een verlichte luchtballon een uitstekend middel aan de hand doet om van uit een omsingelde vesting of een schip ver zichtbaar signalen te geven, maar geruimen tijd lag de voornaamste moeilijkheid in het gevaar, in met gas gevulde ballons licht aan te brengen, en eerst de vorderingen van de electrotechniek hebben in den laatsten tijd het organiseeren van een bruikbaar stelsel om des nachts uit luchtballons signalen te geven, mogelijk gemaakt.

In het jaar 1884 nam de Russische kapitein Korztowits de eerste geslaagde proef, door des nachts van zijn schip een met waterstofgas gevulden ballon, die voor anker lag en van binnen door een electrische lamp verlicht werd, omstreeks duizend voet te laten stijgen. Door met behulp van electriciteit gegeven lichtseinen, die nu uit de hoogte werden gegeven, konden aan de andere schepen vlugger en nauwkeuriger dan dit vroeger met de gebruikelijke vlaggen- en lantaarnsignalen het geval was, bevelen worden uitgedeeld, en sedert dien tijd zijn de seinballons bij de Bussische marine ingevoerd en ook bij de vestingen in gebruik.

Ook het Engelsche en Fransche oorlogsbestuur heeft het gewicht van dezen nieuwen luchtseindienst ingezien en met seinballons van verschillend maaksel proeven genomen.

In het algemeen is de inrichting daarvan als volgt:

Binnen den uit volkomen doorzichtige stof (meestal geverniste taf) vervaardigden en met waterstofgas gevulden ballon zijn verscheidene gloeilampen aangebracht, die door geleidraden met een electriciteitsbron in verbinding staan, waarbij de stroom door middel van een translateur naar believen kan af- of aangesloten worden. Door den verschillenden duur der lichtpitten in den ballon is het mogelijk, evenals met het schrift van den telegraaf van Morse, seinen te geven, wat beneden geschiedt, daar met den seinballon niemand opstijgt. De werking der in den ballon aanwezige

lampen, waardoor de lichtproductie geheel zonder gevaar is, geschiedt door een galvanische batterij, door accumulators of een kleine dynamomachine.

Op deze wijze wordt het geven van seinen bij nacht op groote afstanden en op plaatsen, waar men op een andere manier in het geheel geen lichtseinen in de verte zou kunnen geven, zeer gemakkelijk gemaakt. De toestel is eenvoudig en verplaatsbaar, en de ballon wordt een groot, ver zichtbaar lichtlichaam.

Eenigen tijd geleden zijn in Engeland proeven genomen met zulk een door den ingenieur Bruce vervaardigden ballon van 120 kubieke meter inhoud en met zes gloeilampen, met een lichtsterkte van 16 tot 20 kaarsen. De electriciteitsbron bestond uit een accumulatorbatterij en de seinen waren tot op een afstand van tien kilometer duidelijk zichtbaar.

Onze gravure op de laatste pagina stelt zulk een seinballon voor, die niet enkel seinen op boven meegedeelde wijze kan geven, maar ook bijzondere, uit een zwarte met blik vermengde stof vervaardigde Morse-seinen - korte en lange lijnen, en punten - laat zichtbaar worden, die eveneens van beneden langs electrischen weg gegeven worden. Om deze al naar het noodig is te laten verschijnen, zijn zij binnen in den ballon met elkaar in verbinding gebracht door middel van touwen, die elk aan een soort hefboom bevestigd zijn. De seinen zijn van de ballonstof verwijderd en dus niet zichtbaar; eerst wanneer de electrische stroom afgesloten wordt, komen zij tegen het hulsel van den ballon aan te liggen en worden zichtbaar, doordien zij zich tegen den helderen achtergrond scherp afteekenen. Bij de belegering eener vesting kan zulk een seinballon niet enkel gebruikt worden tot het geven van signalen, maar ook ter verlichting van bepaalde streken. Dit geschiedt dan, zooals op onze gravure eveneens is afgebeeld, door een onder aan den draagring aangebrachte boogvormige lamp, waarvan de sterke reflector een hellen lichtstraal op het onder liggend terrein werpt. Voor de richting, die het licht tijdelijk moet hebben, dient het daaronder aangebrachte zeil van een windvaan, waarmee de door scharnieren verplaatsbare lamp vast verbonden is. Men kan ook vrij zwevende, bemande ballons, zooals wij er op onze gravure in de verte een gewaar worden, op dezelfde wijze tot het geven van seinen inrichten en eveneens in het schuitje met behulp van een boogvormige lamp, wier stralen naar beneden worden geworpen, terreinverkenningen maken.

De kosten dezer ballons zijn, in verhouding tot hun gewicht voor militaire doeleinden, zeer matig, en het is te voorzien, dat bij een eventueelen oorlog in de naaste toekomst daarvan ijverig gebruik gemaakt zal worden.

Wetenswaardig Allerlei.

Het licht geven van diamanten. -

De heer Kuns te New-York, een zeer bekwaam deskundige op het gebied van edelgesteenten, heeft de aandacht gevestigd op een eigenschap van het diamant, die bij gelegenheid kan dienen om het van andere steenen te onderscheiden.

Reeds de bekende natuurkundige Boyle had opgemerkt, dat sommige diamanten licht gaven wanneer men ze in het donkere wreef, en bij een dezer steenen had hij zelfs ontdekt, dat hij ten gevolge van de warmte der hand of wanneer men hem wreef, na hem even aan de vlam een er kaars verwarmd te hebben, licht gaf.

De heer Kuns heeft nu nasporingen in het werk gesteld, die hem tot de overtuiging hebben gebracht, dat alle diamanten deze eigenschap bezitten, en in het donker licht kunnen geven, wanneer men er mee op hout, laken of metaal wrijft, nadat men ze eenigen tijd aan de uitstraling der zon of aan electrisch licht heeft blootgesteld.

Indien deze veronderstelling een feit wordt, zal het een kostbaar en gemakkelijk middel aan de hand doen om het diamant van strass en andere steenen, die deze eigenschap volstrekt niet bezitten, te onderscheiden.

Een stad vol electriciteit. -

Ongetwijfeld nergens heeft de electriciteit een toepassing op zoo ruime schaal gevonden als in een kleine Amerikaansche stad, Seattle, in den staat Washington, niet ver van het Vancouvereiland. Deze stad wordt door 9,400 electrische pitten verlicht en heeft zeven electrische trams, terwijl al de daar verschijnende bladen, met uitzondering van een enkel, met behulp van electrische machines worden gedrukt.

Tamme slangen. -

Het schijnt dat in Brazilië een soort slang, de *giboia*, woidt groot gebracht, die onze katten vervangt in de verdelging der ratten en muizen, waarvan sommige streken van dit land wemelen. De *giboia* is een kleine slang zoo dik als een vinger, die op de markten te Rio-de-Janeiro gemiddeld voor vijf franks verkocht wordt. Dit dier hecht zich aan het huis zijns meesters evenzeer als onze honden en katten. Het brengt den dag in het een of andere schuilhoekje door, maar zoodra het donker wordt, begint het zijn jacht. Met bewonderenswaardige juistheid pakt het muizen en ratten bij den nek en verbrijzelt hun den kop en de halswervels.

Hoe men hofraad wordt. -

Frederik de Groote hield, behalve van zijn honden, ook veel van een aap, wien hij den naam van ‘heer hofraad’ gegeven had. Deze was er op

gedresseerd, dat hij, wanneer hij in net werkvertrek van koning Frederik wilde komen, zachtjes op de deur klopte, waarop de vorst met den uitroep: ‘Kom er maar in, heer hofraad,’ de deur opende. Op zekeren keer nu, toen Frederik in zijn werk verdiept was, werd er geklopt, en in de meening dat het de aap was, riep hij als naar gewoonte: ‘Kom er maar in, heer hofraad.’ Maar in plaats van den aap verscheen er een secretaris, die den koning een paar stukken moest laten teekenen. Nadat dit geschied was, dankte de secretaris den verbluften koning voor zijn benoeming tot hofraad. Frederik lachte hartelijk over dit misverstand en verleende inderdaad aan den overgelukkigen secretaris den hofraadstitel, die eigenlijk zijn aap had gegolden.

Is het gebruik van sinaasappelen gezond? -

Sedert de sinaasappelen in de noordelijke landen, ook in Nederland overvloedig ter markt komen, en goedkoop te krijgen zijn, kunnen zij als een soort voedings-, of wil men liever genotmiddel beschouwd worden naast de inheemsche appelen en peren. Evenals nu elke dokter een matig gebruik van deze beide laatste vruchten als gezond zal beschouwen, kan dit ook van de sinaasappelen gezegd worden. Het spreekt echter van zelf, dat bij alle ooft een behoorlijke rijpheid als eerste voorwaarde voorop gezet moet worden. Het sap van onrijpe vruchten is zeer schadelijk, en wat vooral de sinaasappelen betreft, zijn de onrijpe, met hare helgele kleur en harde schil zeer nadeelig. Het sap van rijpe sinaasappelen daarentegen is buitengewoon krachtig, niet enkel voor gezonde menschen, maar ook heilzaam voor zieken en zwakken. Deze laatsten mogen er natuurlijk maar weinig te gelijk van gebruiken, terwijl de gezonde mensch gerust drie of vier sinaasappelen per dag mag eten, niet ineens, maar in verschillende keeren en bij voorkeur des voormiddags Daar zij veel sap bevatten werken zij krachtiger dan appels en nemen de plaats van drauk in. Men heeft bemerkt, dat zij die veel vruchten eten zeer weinig drinken en dat het regelmatig gebruik van ooft zoowel van het drinken van bier als van dat van sterken diank afhoudt Onder dit oogpunt is het gebruik van sinaasappelen zelfs een bezuiniging voor de beurs. Wij kunnen dus sterk aanbevelen de sinaasappelen nog meer dan tot dusver het geval was, tot een dagelijksch voedingsmiddel te maken. Daar zij in bijna alle gevallen, vooral bij personen die veel zitten en bij wie bij gevolg de bloedsomloop zeer langzaam is, zeer gunstig werken. Van groot gewicht is het evenwel hierbij, dat behalve het sap en het zeer licht verteerbaar vleezige omhulsel niets in de maag komt. De pitten moet men vanzelf wegwerpen, maar ook het vezelige buitenste omhulsel moet men niet gebruiken.

Deze paddenstoelachtige huid is onverteerbaar, en wie ze mee opeet, heeft van de sinaasappelen meer na- dan voordeel. Bij kinderen en zieken kan zelfs het gebruiken dezer huid noodlottig worden. De beste manier om sinaasappelen te schillen is de vrucht eerst wat te verwarmen - echter niet te veel, want dan worden sap en vrucht bitter. Na de verwarming kan men er de huid licht afkrijgen, zoodat alleen de binnenste zachte deelen overschieten.

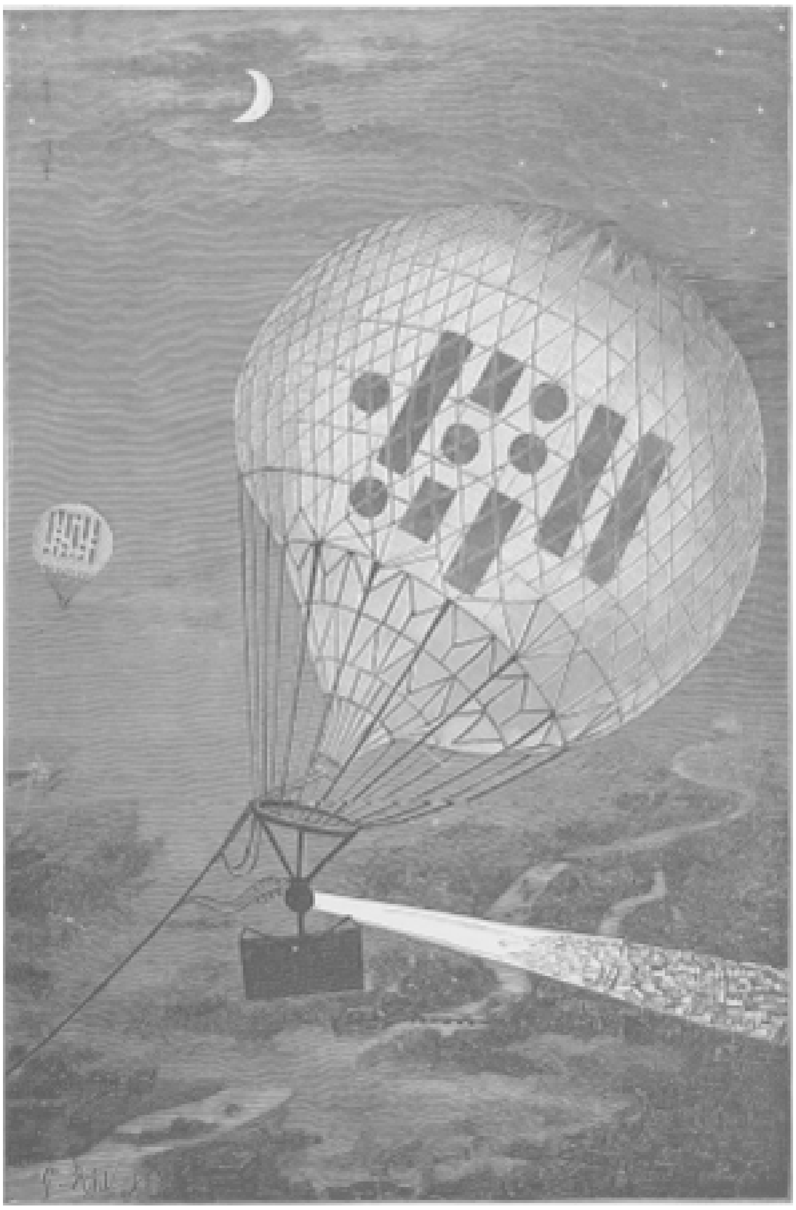

HET OVERBRENGEN VAN SIGNALEN DOOR MIDDEL VAN LUCHTBALLONS.

Zijn luchtballons voor beschieting gevrijwaard?

- Over deze vraag is in den laatsten tijd in Fransche bladen druk geschreven en gewreven, daar de in den oorlog van 1870-71 opgevatte meening, dat een ballon op een hoogte van 500 meter geen geweerschoten meer te vreezen had, ook nu nog veelvuldig gedeeld wordt. Deze meening berustte op een proefneming, die gedurende de belegering van Parijs te Tours gedaan was. De aëronaut Durouf werd door het bestuur der Nationale Verdediging met de vervaardiging van kleine ballons belast, die men vastmeerde en 200, 300, 400 meter en hooger het stijgen. Een paar goede schutters schoten nu op deze ballons op verschillende hoogten; men haalde ze dan naar beneden en telde de gaten, die er in geschoten waren. Men kwam nu tot de bevinding, dat ondanks de uitgelezenste schutters geen schot den ballon op een hoogte van meer dan vijfhonderd meter trof. Dat dit het geval was, bewijst echter niets voor het kogelvrij zijn der ballons, maar wel een valsche tactiek van den kant der schutters, die telkens op dezelfde wijze mikten als bij het gewoon horizontaal

schieten. Nieuwe proefnemingen, die in 1887 in het legerkamp te Châlons gedaan werden, bewezen het volgende: Een ballon van 500 kubieke meter inhoud werd op een hoogte van 1400 meter nog bereikt; verscheidene ballons van vijf meter middellijn konden op een hoogte van 1200 tot 1450 meter nog getroffen worden. Boven de 1500 meter werd geen enkele ballon meer geraakt. Theoretische beschouwingen leeren, dat bij zuiver mikken het tegenwoordig geweer, wanneer daarmee in verticale richting geschoten wordt, zelfs nog voor een ballon op een hoogte van 1800 meter gevaarlijk kan zijn. Daar in een toekomstigen oorlog de luchtballons ongetwijfeld een groote rol zullen spelen, mogen de soldaten wel wat meer in het probeeren hunner kunst op zulk een wit geoefend worden.

Tot op welke hoogte is het geluid hoorbaar?

- De bekende natuurkundige Camille Flammarion, die over dit onderwerp in een luchtballon een studie heeft gemaakt, heeft geconstateerd, dat het fluitje van een locomotief tot op 3000 meter, een geweerschot tot op 1100 meter, en de menschelijke stem tot op 1000 meter gehoord wordt. Het gekwaak van kikvorschen is op 900 meter hoorbaar, en tot op 700 meter hoort men een echo van een krekelconcert. Op 500 meter hoogte verstaat de luchtvaarder nog duidelijk elk woord, maar hij zelf wordt beneden niet meer begrepen, wanneer de ballon hooger dan 100 meter gestegen is.

Bacteriën in ijs. -

Dat het natuurlijke ijs zeer rijk aan schadelijke kiemen is, die zich verbazend snel ontwikkelen, en dat ook het kunstijs vaak groote menigten bacteriën bevat, die van het daarvoor gebruikte, niet voldoende zuivere water afkomstig zijn, was reeds lang bekend. Zoo was bij het onderzoeken van het ijs inde Hudson, waarmee de steden New-York en Brooklyn bijna uitsluitend voorzien worden, gebleken, dat op omtrent een liter gesmolten ijs gemiddeld vijfhonderd duizend levende bacteriën van verschillende soorten voorkwamen. Zoo kwam men ook bij een bacteriologisch onderzoek van gletschersneeuw tot de ontdekking, dat indien deze gesmolten werd, een zeer aanzienlijke vermeerdering van het bacteriëngehalte te constateeren viel, terwijl een in de sneeuw aangetroffen bacil, naar de meening van een Duitsch geleerde, oorzaak is van de groene kleur van het gletscherwater. Nog onlangs ontdekte een hoogleeraar in de physica te Warschau bij gelegenheid van een hevige hagelbui in een 6 c.M. langen en 1 c.M, dikken hagelsteen tallooze kiemen van bacteriën, en daaronder zulke, die men in de lucht nog niet had aangetroffen, maar enkel in het slechtste water voorkwamen.

[Nummer 44]

BLOEMOFFER VOOR MARIA

Een Beproeving. Novelle door P.H.J.S. (*Vervolg.*)

Mevrouw Slingenberg was ditmaal spraakzamer en vriendelijker dan ooit.

'Gij moest mij eens te Brussel komen bezoeken, juffrouw van Gamel,' zeide zij, louter uit lust om hare gezellin iets aangenaams te kunnen zeggen, 'ik ben overtuigd, dat gij u in mijn huis recht op uw gemak gevoelen zoudt.' En de jonge vrouw begon

uit te weiden over hare huiselijke omstandigheden, haar gelukkig leven, de voortreffelijke hoedanigheden van haren man....

Melanie voelde haar knieën knikken. Altijd had zij er voor gevreesd, dat mevrouw Slingenberg dit thema zou aanroeren en sterker dan ooit voelde zij thans haren afkeer opkomen. Doch de jonge vrouw greep vertrouwelijk haren arm en babbelde voort over het leven in België en over Florian, over alles wat op hem en haar betrekking had.

'Onze eerste kennismaking was waarlijk romantisch'; zeide zij, 'de zee heeft ons tot elkander gebracht; wij maakten te zamen den tocht over den oceaan. Ik had een paar maanden gelogeerd bij een bloedverwant in New-York en op dezelfde boot deden wij de reis naar Europa. Nog geen jaar later waren wij getrouwd.'

Mevrouw Slingenberg sprak deze woorden met een tevreden glimlachje, op den toon van iemand, die zich zeer gelukkig voelt en zich vermeit in aangename herinneringen. Zij kon niet vermoeden, de goedhartige vrouw, dat elk harer woorden een dolksteek was voor het meisje, dat naast haar ging en op wier arm zij steunde.

De wandelaarsters hadden het Park reeds lang achter zich. Zij waren buiten de stad gekomen en rustten, alvorens terug te keeren, op een ruwe houten bank, die langs den weg stond. Het was een warme dag, zonder wind, en dreigende, zwarte wolkjes begonnen zich aan den westelijken hemel te vertoonen. Maar geen van beiden lette daarop. Melanie was in treurig gepeins verdiept en mevrouw Slingenberg zette onverpoosd haar vertrouwelijk gekeuvel voort Zij was er aan gewoon geraakt, dat juffrouw van Gamel haar het woord liet.

Bij een minder vluchtigen blik op het meisje ontwaarde zij evenwel, dat het gelaat harer

gezellin een zeef zwaarmoedige uitdrukking had gekregen en bleeker was dan gewoonlijk.

'Voelt gij u niet wèl?' vroeg zij met oprechte deelneming, 'heb ik u soms te zeer vermoeid?'

Melanie schudde het hoofd.

'Gij ziet er zoo treurig uit!' ging mevrouw Slingenberg voort, 'is er iets, dat u drukt?'

De hartelijke toon, waarop die woorden gesproken werden, verteederde het meisje en zij had moeite hare tranen te bedwingen. Haar keel scheen dichtgeschroefd en het was haar onmogelijk een woord uit te brengen. Trouwens, wat had zij ook moeten antwoorden op de vraag, welke mevrouw Slingenberg haar stelde?

Gelukkig drong deze niet verder aan. Het veranderde weder bracht afleiding. De hemel was thans in het westen met een zwart wolkgordijn behangen, dat elk oogenblik het zonlicht dreigde te onderscheppen.

'Het wordt hoog tijd, dat wij terugkeeren,' zeide mevrouw Slingenberg opstaande, 'zie eens hoe de lucht betrekt.'

Eerst nu ontwaarde Melanie de donkere wolkgevaarten, die al nader en nader kwamen.

'Ik vrees, dat het onweder ons spoedig overvallen zal," sprak zij, terwijl een onbeschrijfelijk gevoel van angst zich eensklaps van haar meester naakte. De geweldige aanblik der natuur scheen de afspiegeling te zijn van den storm, die woedde in haar binnenste, den storm van machtige emoties, diesteeds in hevigheid toenam.

Nog één oogenblik en de zon verdween achter de wolken; het landschap kreeg een grauw, somber aanzien, de wind begon op te steken, met plotselinge vlagen, die het zand en stof van den weg in draaiende kolommen deden opstuiven. Daarop liet zich eensklaps een verwijderd gerommel als het rollen van zware wagens hooren en een sterke wervelwind voerde de eerste regendruppels met zich.

De beide wandelaarsters hadden de stad nog niet bereikt. Zoo snel mogelijk stapten zij voort, zonder een woord te spreken in eenzelfde stomme vrees voor den storm, dien zij tevergeefs trachtten te ontvluchten. Geen huis stond langs den weg en niets zou haar kunnen beschutten tegen de stortregens, die elk oogenblik dreigden los te breken.

Dichter en dichter vielen de groote druppels uit den bijna zwarten hemel, de donderslagen werden steeds krachtiger en de bliksemstralen volgden elkander sneller op.

'Ik kan niet meer,' sprak mevrouw Slingenberg eensklaps, terwijl zij Melanie's arm losliet. De arme vrouw hijgde naar adem en zag er zeer afgemat uit.

'Maar wij kunnen toch hier niet blijven,' antwoordde Melanie ontsteld en opnieuw den arm van haar gezellin grijpend. 'Binnen een kwartier zijn wij aan de stad en zullen dan spoedig hier of daar een schuilplaats vinden.'

'Ik moet een oogenblik rust hebben,' antwoordde mevrouw Slingenberg, 'het is mij onmogelijk nog een voet te verzetten.'

Zij had nauwelijks uitgesproken, of een hevige bliksemstraal doorkliefde de lucht en zette den geheelen omtrek in een blauwachtig licht, dat aan een andere wereld deed denken. En bijna onmiddellijk daarop volgde een donderslag, die terstond in volle kracht losbarstte en waaraan geen einde scheen te komen. Als bij instinct sloot Melanie de oogen, terwijl haar gezellin met een lichte kreet het gelaat in de handen verborg. Daarna zagen zij elkander verbijsterd aan, radeloos in hare volstrekte onmacht om aan het gevaar van den storm te ontkomen. In haar onuhsprekelijken angst kwam bij Melanie plotseling het denkbeeld op alleen haren weg te vervolgen, maar in een volgend oogenblik wierp zij die gedachte verre van zich af en gevoelde

zij haar eigen vrees verminderen bij den doodelijken angst, die op het gelaat harer gezellin te lezen stond. Opnieuw liet zij hare blikken rondgaan, zoekend naar een schuilplaats en aan de kromming van den weg bemerkte zij thans een naderend rijtuig; het paard liep in vollen draf en Melanie herkende de elegante coupé van dr. Noordveld. Een onbeschrijfelijk gevoel van blijdschap maakte zich van haar meester; de uitkomst was nabij. Toen het rijtuig de beide dames was gepasseerd, zagen zij den koetsier al spoedig de leidsels intrekken, en de dokter het portier openen, haar verzoekend terstond in te stappen. Zelden werd een aanbod gretiger aangenomen en nimmer was de jonge geneesheer Melanie vriendelijker en innemender voorgekomen dan op dat oogenblik. En het scheen, alsof de verwijdering, die tusschen hen was ontstaan, plotseling als bij tooverslag verdween.

V.

Den volgenden dag gevoelde mevrouw Slingenberg zich zeer onwel; de stortregen had hare kleederen doorweekt en de doorgestane angst er het zijne toe bijgedragen om aan haar reeds wankelende gezondheid een geduchten slag toe te brengen. Weldra openbaarde zich een hevige koorts en de dokter schudde bedenkelijk het hoofd. Mevrouw Stevenaar was de wanhoop nabij; zij was altijd zeer bevreesd geweest voor zieken en durfde de kamer waar hare nicht te bed lag bijna niet meer naderen.

‘Nu ziet gij toch,’ riep zij half weenend en op den toon der innigste overtuiging tot hare gezelschapsjuffrouw, ‘hoe diepongelukkig ik ben, hoe het noodlot mij altijd vervolgt. Gij weet, hoeveel ik mij van hare komst had voorgesteld en die ellendige ziekte bederft nu weer alles. Ik weet niet wat ik doen zal, ik ben ten einde raad.’

Gelukkig voor de patiënte toonde Melanie zich vrij wat kordater. De zieke had aan nauwlettende zorg behoefte en riep voortdurend hare hulp in. ‘Ik voel mij veel geruster, wanneer ik u aan mijne zijde heb,’ sprak zij tot het meisje, ‘wanneer gij hier niet waart, zou ik alleen van verdriet kunnen sterven, want er is niemand anders hier, die zich voor mij interesseert en mij met zooveel toewijding behandelen kan.’

Melanie toonde inderdaad uitnemende qualiteiten als ziekenverpleegster te bezitten. Zij verwaarloosde geen enkel der door den dokter voorgeschreven middelen; zij vermoeide de zieke niet uit overdreven zucht om haar te helpen; zij zorgde op tactvolle wijze voor verfrissching en luchtverversching en wist de minste wenschen der lijderes te voorkomen.

En toch werd zij aan dat ziekbed steeds weer herinnerd aan het verleden en voelde zij zich meermalen overstelpt door de smartelijke aandoeningen, welke de gedachte aan dat verleden bij haar opwekte. In ijlende oogenblikken sprak de lijderes allerlei onsamenhangende woorden op haar huiselijk leven betrekking hebbende. Soms meende zij in Melanie haren man te zien en dan sprak zij het meisje aan op den vertrouwelijken hartelijken toon eener liefhebbende vrouw, dan herhaalde zij tallooze malen zijnen naam en weidde met teederheid uit over het verleden, of maakte grootsche plannen voor de toekomst.....

Het waren vreeselijke nachten, die Melanie aan het ziekbed doorbracht. De doodelijke stilte werd slechts verbroken door de nu en dan stokkende ademhaling der patiënte, een naargeestig zagend geluid, dat nu eens hoog gierend, dan weder dof kreunend, het relaas scheen te bevatten eener eindelooze lijdensgeschiedenis. En steeds treuriger klonk dat geluid in het half duister der kamer, wanneer de voorwerpen hunne scherpe lijnen en vaste vormen hadden verloren en hooge grillige schaduwen in de hoeken van het vertrek oprezen als de geheimzinnige gestalten uit een spookgeschiedenis. De uren kropen langzaam, langzaam voorbij, en de wijzers der pendule schenen soms geruimen tijd onbewegelijk op dezelfde plaats te blijven staan.

‘Ik zal het besterven,’ zuchtte Melanie en zij nam zich vast voor hare taak aan een ziekezuster over te dragen. Maar de lijderes wilde haar nauwelijks de noodige rust gunnen en verzocht haar op zoo smeekenden toon toch niet heen te gaan, dat het meisje telkens weer op haar besluit terugkwam.

Soms echter bekroop haar een gevoel van wrevel en ontwaakte de oude afkeer. Waarom moest zij hare nachtrust, hare gezondheid wellicht, ten offer brengen voor eene vrouw, die, zij het ook onwillens en onwetens, hare grootste vijandin was? Waarom moest zij met angstvallige zorg aan dat ziekbed waken en trachten door een schier moederlijke toewijding een leven te redden, dat slechts voor dengene, die haar zoo diep griefde, waarde had?... En wraakzuchtige verlangens rezen in Melanie's ziel op. Hij, die haar zoo nameloos veel had doen lijden, zou thans op zijne beurt onder de felle geeselstriemen der smart gebukt gaan, wanneer de dood hier de overwinning behaalde, wanneer niet alle krachten werden ingespannen, alle denkbare middelen werden aangewend, om hem zijn prooi te ontrukken. Een vlaag van boozen hartstocht deed in zekeren nacht haar hart sneller kloppen en hare oogen schitterden met een somberen gloed. Ernstig had de dokter het verklaard: degenezing hing voor een groot deel, voor het grootste deel, af van de wijze, waarop van uur tot uur tegen de ziekte zou worden gestreden, van de wijze, waarop de verpleegster hare taak volbrengen zou.

Onbeweeglijk hield Melanie den blik op de lijderes gevestigd en in haar binnenste werd een hevige strijd gevoerd. Dieper dan ooit gevoelde zij de vernedering haar aangedaan, het verraad jegens haar gepleegd; een booze geest fluisterde haar zoete woorden in en maalde haar het tafereel eener schitterende voldoening. Het geluk van den man, die zijn gegeven woord zoo lafhartig had verbroken, rustte thans in hare hand. En wie kon vorderen, dat zij met de teederheid van eene zuster zou waken aan het ziekbed eener vrouw, die haar geheel vreemd en minstens genomen onverschillig was?...

Het oogenblik was gekomen, waarop zij de zieke een zeer krachtig werkenden drank moest toedienen; er was veel, zeer veel aan gelegen, dat die toediening stipt op tijd geschiedde. Maar zij verroerde zich niet; een geheimzinnige macht scheen haar iedere beweging te beletten. Eenige minuten gingen voorbij en reeds scheen het, als begon zij te genieten van de voldoening, die de fluisterende stem in het gemoed haar had voorgespiegeld. De bekoring was zwaar, overweldigend zwaar en daarvoor te bezwijken leek haar het grootste genot toe.

Doch eensklaps schoten haar tranen in de oogen. Haar strakke blik was op het kruisbeeld gevallen, dat boven het hoofd der zieke tegen den wand hing en onder dat kruis waren op een zijden lint de zoo beteekenisvolle woorden aangebracht: Vergeef ons onze schulden, gelijk wij vergeven aan onze schuldenaars!

Was het louter toeval, dat juist in dat oogenblik van hevigen strijd, in dat oogenblik waarop zij reeds bezweek, haar oog op die woorden onder het crucifix bleef rusten?....

Het waren tranen van ontroering en berouw, die haar langs de wangen vloeiden en eerst thans begreep zij hoe nobel, hoe verheven de taak was, die zij had op zich genomen en hoe welgevallig de stipte vervulling dier taak moest zijn in de oogen van God.

....

Veertien dagen waren vporbijgegaan. Dokter Noordveld verklaarde, dat de crisis voorbij was en hij gegronde hoop koesterde op een spoedig herstel zijner patiënte.

‘Gij zijt een knap man, dokter,’ voegde mevrouw Stevenaar hem in opgewonden vreugde toe. Maar Noordveld verklaarde op zeer ernstigen toon, dat de zieke haar behoud te danken had aan de teedere zorgen van juffrouw van Gamel.

‘O, ja, zij is een braaf meisje,’ antwoordde de oude dame, ‘men mag haar wel zeer erkentelijk zijn.’

Slingenberg werd den volgenden dag verwacht. Hij vertoefde in Amerika, toen het bericht van de ziekte zijner vrouw te Brussel aankwam en er waren eenige dagen voorbijgegaan, alvorens men de plaats had kunnen ontdekken, waar hij zich bevond.

'Hoe gelukkig, dat hij mij nagenoeg hersteld zal vinden', zeide zijne vrouw tot Melanie, 'ik ben u wel veel, zeer veel verplicht.

Wie weet wat er van mij geworden zou zijn, wanneer ik uw toewijding had moeten missen! En waarmee heb ik die eigenlijk verdiend?'

Zij nam de hand van het meisje in de hare en drukte ze met innigheid.

'Gij zijt voor mij meer geweest dan een vriendin,' ging de zieke voort, 'en ik weet niet, hoe ik u ooit mijne dank baarheid zal kunnen bewijzen'

Hare stem trilde en in haar oogen glinsterden tranen.

'Gij moet alle emoties trachten te vermijden, mevrouw,' sprak Melanie. Maar de zieke luisterde niet naar die vermanende woorden.

'Laat dat mevrouw achterwege,' hervatte zij, 'noem mij eenvoudig Hermine, wanneer gij mij toestaan wilt, dat ik Melanie tegen u zeg en dat ik vertrouwelijk met u spreek. Het is mij te moede, alsof ik een zuster gevonden heb, van wie ik lange jaren was gescheiden geweest.'

Haar blik rustte met een uitdrukking vol liefde op het meisje, dat met half afgewend gelaat, droomend naar buiten zag.

'En nu is er iets, dat mij zeer hindert,' ging mevrouw Slingenberg na eenige oogenblikken zwijgens voort, 'iets, waarover ik u nimmer zou hebben durven spreken, wanneer ik niet uw vriendin, uw beste vriendin was geworden. Reeds meermalen is het mij opgevallen, dat uit uw blik groote kommer sprak en dat uw gelaat de sporen droeg van een verborgen lijden.... Maak mij dan nu tot deelgenoote van dat lijden, opdat ik u iets kan terugschenken voor de zusterlijke toewijding, die gij mij hebt betoond.'

Een schok voer Melanie door de leden. Het was de eerste maal, dat zulke woorden tot haar werden gesproken, dat zij iemand ontmoette, die den zwaren last ontdekt had, welke haar drukte en zich aanbood, om dien last te helpen dragen. Hoe welkom zou in andere omstandigheden een woord van troost, van opbeuring, van liefde haar, de arme verlatene, zijn geweest! Maar wat moest zij antwoorden aan de vrouw, die *zijne* vrouw was, de levende onbewuste oorzaak van het grievende leed, dat haar gelaat had doen vermageren, hare oogen dieper in de kassen gedrukt?

En zij bleef onbeweeglijk zitten, het gelaat half afgewend met denzelfden droomenden blik, zonder een woord te kunnen spreken. Zij hoorde niets meer van al wat de zieke tot haar sprak. En eerst toen twee armen zich sloegen om haren hals en vurige kussen werden gedrukt op haren mond, scheen zij te ontwaken en gaf een krampachtig snikken lucht aan de gevoelens, die zij niet kon uitspreken.

(*Wordt vervolgd.*)

Postduiven.

Geen heerlijker gezicht dan een zwerm blanke duiven in de helder blauwe lentelucht, en het kan ons dan ook niet verwonderen dat van de vroegste eeuwen af de duiven de lievelingen zijn geweest van den mensch, die zich niet enkel verlustigde in haar sierlijke vlucht, maar ze ook al spoedig als boden wist af te richten tot het overbrengen van berichten. Vooral echter in de laatste jaren is de liefhebberij voor postduiven zoo algemeen geworden, inzonderheid bij onze ooster naburen, waar geen stad van eenig gewicht is, die niet haar *Brieftaubenverein* bezit.

De aanleiding tot die buitengewone ontwikkeling der postduivenliefhebberij was de Fransch-Duitsche oorlog met het beleg van Parijs, waarbij de gevleugelde boden meermalen gewichtige diensten bewezen door het overbrengen van oorlogsdépêches. Sedert legde elk rechtgeaard Duitsch vaderlander, tevens vogelmelker, zich op de africhting van postduiven toe en de militaire overheid trok

zich de zaak aan als een gewichtig onderdeel van de landsdefensie. In alle belangrijke Duitsche vestingen werden zoogenaamde postduivenstations opgericht en daardoor een soort van verkeernet gevormd, dat nog voortdurend wordt uitgebreid. De overige landen volgden dit voorbeeld en zoo wordt op dit oogenblik in de Vereenigde Staten, in Italië, Rusland en zelfs Denemarken de postduivensport even ijverig beoefend als in Duitschland.

Dáár schieten de vereenigingen van liefhebbers letterlijk als paddestoelen uit den grond, en bestaat sedert lang een afzonderlijk tijdschrift uitsluitend aan de postduiven gewijd. Volgens de jongste statistiek telt Duitschland niet minder dan 283 vereenigingen tot het kweeken van postduiven met 68.942 duiven, terwijl voor oorlogsoogmerken zoo wat 8000 dezer diertjes worden afgericht: zelfs het zinnebeeld des vredes moet in onzen krijgshaftigen tijd aan den geesel der menschheid dienstbaar gemaakt worden. Op de oorlogsbegrooting van het Duitsche Rijk werd de post voor het *Kriegsbrieftaubenwesen* reeds op 50,000 mark gebracht.

Reeds in 1871 belastte de toenmalige minister van oorlog, Von Roon, een duivenliefhebber te Keulen met name Lenzen met de vorming van vier militaire duivenstations te Berlijn, te Straatsburg, Metz en Keulen. Hij zond hem zelfs naar België om daar driehonderd duiven aan te koopen.

Het duivenstation te Berlijn werd opgericht in den *Thiergarten* en voornamelijk tot kweekerij bestemd; de andere werden meer met het oog op de verzending van depêches ingericht en al spoedig van vier tot zeventien vermeerderd.

De inrichting van al die duivenstations is dezelfde en geheel overeenkomstig de regels, in België gevolgd en door Lenzen in Duitschland ingevoerd. De hokken, tegen den muur geplaatst, zijn gesloten met een traliewerk en hebben, behalve een uitgang op een gemeenschappelijke gang, kleine luikjes, waardoor de bewoners van de eene kooi in de andere kunnen gelaten worden. De duiven worden uitsluitend met wikke gevoed en krijgen tweemaal per dag eten; van het water, dat den beestjes in zinken drinkbakken verschaft wordt, kunnen zij nemen zooveel hun lust; het wordt om den anderen dag ververscht.

Ieder hok bevat een nest van gebakken aarde met een dun bedje van eiken spaanders of krullen. Een bordje aan de buitenzijde geeft behalve het volgnummer van den bewoner nauwkeurig diens signalement op, alsmede den juisten datum van de verschillende broeitijden. Al de duiven zijn verder met een bijzonder merk geteekend.

Het Antwerpsche ras is in de Duitsche stations overheerschend; toch moet het bij het Luiksche ras achterstaan wat de snelheid van vlucht betreft, maar daar het een krachtiger beengestel en een breeder vleugelslag heeft, zoodat het beter tegen den wind bestand is, heeft Lenzen het voor militaire doeleinden als het meest geschikte aanbevolen.

De paring heeft gewoonlijk plaats van Februari tot einde Maart; zijn de eieren gelegd, dan laat men de vogels die op hun gemak uitbroeien en later hun jongen grootbrengen. Men laat elk koppel viermaal in het jaar paren, waarna mannetjes en wijfjes gescheiden worden.

De opvoeding der jongen begint met de tweede maand, waarbij in alles de Belgische methode wordt gevolgd. Nadat men de jonge duiven eerst vrijelijk heeft laten uitvliegen, zoodat zij met de omgeving van het hok bekend zijn, neemt men ze drie of viermaal in de week, telkens op grooter afstanden en in verschillende richtingen mee. Aanvankelijk geschiedt dat niet verder dan van twee tot vijf kilometer; maar vóór het jaar ten einde is, wordt die afstand al een 200 kilometer, en in het tweede jaar 350 kilometer, welk maximum gewoonlijk later niet meer overschreden wordt. De duiven worden voornamelijk gemeenzaam gemaakt met de wegen, die zij in tijd van oorlog kunnen af te leggen hebben. Behalve dat bijvoorbeeld al de stations een zeker aantal duiven hebben, die op de richting van Berlijn zijn gedresseerd, is het station Thorn bestemd voor de correspondentie met

Koningsbergen en Dantzig, Würzburg voor Straatsburg, Metz voor Mainz, Keulen voor Metz en Mainz enz.

Moeten de vogels zoo ver van huis worden gebracht, dat een reis per spoor daartoe noodig is, dan worden ze door militair geleide vergezeld. Op de plaats van bestemming aangekomen, worden de kooien naast elkaar op het perron gezet met de deurtjes in de richting van het station (het duivenstation wel te verstaan.) Dan laat men de vogels drinken door de drinkbakjes in de kooien te vullen en opent eindelijk al de kooien te gelijk. Het loslaten van enkele duiven geschiedt niet dan in bijzondere gevallen.

Het algemeen toezicht over de militaire duiven is toevertrouwd aan den commandant van de plaats, terwijl de bijzondere leiding is opgedragen aan een officier van de genie, met het heele technische gedeelte van den dienst, dat is het onderhoud en het dresseeren der vogels, de afzending en ontvangst der depêches belast. Deze officier heeft drie registers bij te houden. Het eerste, dat eens in de maand door den plaatselijken commandant wordt gecontroleerd, omvat de eigenlijke administratie van het station, de voeding en verpleging der dieren, onderhoud van het materieel enz. In het tweede boek worden al de duiven ingeschreven met haar volgnummer, leeftijd,geslacht, kleur, uiterlijke teekenen enz., terwijl het derde register eindelijk den *dienststaat* der gevleugelde militairen behelst met opgave der verschillende tochten, door dezen gemaakt. Daar staan nauwkeurig al de verdiensten en goede hoedanigheden der verschillende exemplaren geboekt, wat men van hen in bepaalde jaargetijden heeft te verwachten, of zij al dan niet in staat zijn op eigen gelegenheid te reizen dan wel enkel bij groepjes kunnen uitgestuurd worden, en meer dergelijke belangrijke opmerkingen.

Voor een paar jaar stelde het ministerie van oorlog te Berlijn zelfs een eereteeken in voor verdiensten met betrekking tot het militaire postduivenwezen. De minister van Openbare Werken stond verder alle mogelijke voorrechten toe voor de verzending van postduiven, terwijl de minister van Landbouw zelfs belooningen in klinkende munt uitloofde voor het uitroeien van roofvogels als valken, haviken enz. die voor de postduiven het gevaarlijkst waren.

Als de gewichtigste nieuwigheid op dit gebied kan gelden de oprichting van postduivenstations voor den dienst der luchtscheepvaartafdeeling van het spoorwegregiment te Schöneberg bij Berlijn en elders, waar de duiven uitsluitend voor tochten per luchtballon afgericht of, zooals de kunstterm luidt, getraineerd worden. Deze weg is ongetwijfeld de eenig doelmatige om de postduif in geval van werkelijken oorlog, dienstbaar te maken, want zoo alleen is het mogelijk duiven uit een belegerde vesting te verzenden, of ze er binnen te krijgen en aldus over en weer berichten te doen toekomen.

Oostenrijk heeft zich op het stuk van het militaire postduivenwezen geheel geschoeid op de leest van zijn bondgenoot en heeft acht duivenstations, die gevestigd zijn te Weenen, Krakan, Komorn, Olmütz, Simmering, Mostar en Serajevo, Franzenfeste en Karlsburg. De inrichting dagteekent van het jaar 1875.

Het jaar daarop voorzag ook de derde man in het Drievoudig Verbond, zich op het voorbeeld der beide andere bondgenooten, van de gevleugelde hulptroepen. Het eerste duivenstation werd aangelegd te Ancona en het tweede volgde te Bologna. Op het oogenblik telt Italië er al veertien, elk geplaatst onder de bevelen van een onderofficier met eenige soldaten, terwijl als hoofd van den dienst majoor Malagoli fungeert.

Zwitserland telt vier militaire duivenstations namelijk te Thun, Bazel, Zurich en Weesen, Denemarken heeft er een te Kopenhagen en Zweden een te Carlborg. In Spanje dagteekent de inrichting van den militairen postduivendienst eerst van het jaar 1889, doch op het oogenblik moeten er al achttien stations zijn.

Een afzonderlijk ingericht uurwerk om tot op een seconde het juiste oogenblik van aankomst aan te geven, een electrisch toestel om de aankomst te melden, verbeteringen in de vervaardiging en het aanbrengen der depêches, die door middel van photographische verkleining op de kleinst mogelijke ruimte samengedrongen, aan de staartveeren bevestigd worden, doelmatige pootringen als herkenningsteeken, practisch ingerichte reiskorven tot het meenemen van duiven, telkens nieuwe ervaringen in de verpleging, verbeterde inrichting der hokken en nestea, - ziedaar de vorderingen, die het postduivenwezen in den laatsten tijd heeft aan te wijzen.

POSTDUIVEN IN DE VLUCHT, NAAR DE TEEKENING VAN F. SPECHT.

Niet minder wordt er naar gestreefd, de dieren steeds tot groo[t]er tochten af te richten en op dit gebied zijn werkelijk bewonderenswaardige resultaten verkregen. Om maar een voorbeeld te geven zij hier aangestipt dat bij een wedvlucht van postduiven tusschen Keulen en Berlijn de beide eerste duiven van de vereeniging *Phoenix* na 4 uren 38 minuten te Berlijn aankwamen. Dit is de grootste snelheid, die tot dusver nog verkregen is geworden. De afstand tusschen Keulen en Berlijn bedraagt 474 kilometer of 64 Duitsche mijlen hemels-

AANHOUDING VAN EEN ANARCHIST, NAAR DE SCHILDERIJ VAN EVARISTE CARPENTIER.

breedte; de duiven hebben alzoo ongeveer 1700 meter in de minuut afgelegd, terwijl de sneltreinen het in ronde getallen maar tot 50 kilometer per uur cf 833 meter per minuut brengen. In het alg[e]meen kan men de gemiddelde snelheid der vlucht van goede postduiven op 1000 á 1200 meter in de minuut schatten.

De nieuwste en misschien gewichtigste aanwending der postduiven ligt in haar africhting ter zee. Het is bijvoorbeeld gelukt, van de in zee liggende lichtschepen bij stormweer door middel van postduiven, loodsen voor aangekomen schepen van land te ontbieden.

In de oudheid schijnt men de postduiven ook zoover te hebben gebracht, dat zij tot reizen heen en terug konden gebruikt worden. In den nieuweren tijd had men dit tot dusver niet meer kunnen bereiken, maar sinds een paar jaar is de leider van het Italiaansche oorlogspostduivenwezen, majoor Malagoli, er werkelijk in geslaagd een aantal zijner duiven een depêchedienst tusschen twee vestingen heen en weer te laten waarnemen. Hij heeft dit meegedeeld in een werkje, dat, in het Duitsch vertaald, onder de liefhebbers algemeen opzien verwekt heeft. Reeds sinds lang waren in Duitschland proeven genomen om hetzelfde resultaat te verkrijgen, maar tot dusver bleef alle moeite tevergeefs.

In tegenstelling met de hooggespannen verwachtingen, die de postduif had gewekt, zijn in werkelijkheid haar diensten niet zoo bijster groot. Wind en weer, nevels, storm en onweer, de kogels der onbarmhartige stroopers, de gevederde roovers en talrijke andere gevaren bedreigen den dienst dezer gevleugelde boden.

Toen omstreeks zeventien jaar geleden de groote hervormer der Duitsene rijkspost, de bekende Dr. Stephan, een vergadering van geleerden had bijeengeroepen met het doel, over het gebruik der postduiven in dienst van het postwezen te beraadslagen, beantwoordde een erkende specialiteit, Dr. Karl Russ, de schrijver van het werk *Die Brieftaube*, een aan hem gerichte vraag in dezer voege, dat naar zijn overtuiging de duif als overbrengster van berichten met de telegraaf in haar nieuwste volmaaktheid volstrekt niet op één lijn kon gesteld worden. Op de wedervraag van den deskundige toch had Dr. Stephan verzekerd, dat in den loop van weinige jaren over heel Duitschland een telegraafnet zou gespannen zijn, waarvan de verste afstand maar omtrent twee mijlen mocht bedragen. Hierop verklaarde genoemde geleerde geen ander antwoord te kunnen geven dan dit, dat de postduif er ook niet in de verste verte voor geschikt is, zekerder en vlugger dan de telegraaf berichten over te brengen. Op groote afstanden kan ze het reeds vanzelf tegen den electrischen bode, die letterlijk met bliksemsnelheid voortijlt, niet opnemen, en ook bij kleine afstanden zal zij noch onder het eene, noch onder het andere opzicht de telegraaf overtreffen.

De postduif blijft dus voorloopig voor Europa enkel een voorwerp van sport, dat wil zeggen, van een ongetwijfeld buitengewoon interessante liefhebberij, en in alle geval kan ze misschien ook nog hier en daar, evenals in de oudheid, als *postillon d'amour* dienst doen. Geheel anders is het echter in het zwarte werelddeel gesteld. Den bekenden majoor Wissmann heeft men op zijn expeditie ook een aantal postduiven meegegeven. De gewone duif went zich in Middel-Afrika heel gemakkelijk, maar wordt volgens berichten van Emin-pasja even gemakkelijk door roofvogels uitgeroeid. Toch zijn de proefnemingen in Afrika wel de aandacht waard, want waar de telegraaf geheel ontbreekt, waar de wegen slecht en onveilig zijn, kan een duivenpost tusschen twee verwijderde stations goede diensten bewijzen.

Wanneer de duiven in haar strijd met wind en weer, zooals de fraaie gravure van den bekenden dierenschilder Specht aanschouwelijk voorstelt, in schroefvormige lijnen opstijgen om zulk een luchtlaag te bereiken, waar zij van den eenen kant geen tegenwind meer hebben, en waar haar van den anderen kant een breeder

gezichtsveld ten dienste staat om den rechten weg te vinden, dan zien wij, dat de heele zweim, die tot dusver schilderachtige kringen in het luchtruim beschreef, plotseling naar rechts zwenkt en het goede spoor gevonden heeft. Hierbij vragen wij ons dan onwillekeurig af: waarin bestaat toch deze wonderbare eigenschap der vogels, op ongelooflijk verre afstanden zich te oriënteeren en den weg naar hun woonplaats weer te bereiken?

De antwoorden op deze vraag zijn zeer verschillend, want tot dusver is het aan de navorschingen der wetenschap nog niet gelukt, een afdoende en steekhoudende verklaring van dit feit te geven.

Te veel gewaagd.
Vertelling uit de Alpenwereld.

Zwarte duisternis hing over het dal van Chamouny. Geen der rondom oprijzende bergspitsen was nog zichtbaar. Slechts de uiterste top van den Montblanc, den geweldigen koning der Alpenwereld, glansde in de schemering van het morgenrood. Vreedzaam sluimerden aan zijn voet de dorpen van het dal; geen menschelijk geluid onderbrak het eentonig geruisch van den machtig voortbruisenden bergstroom.

Toen stond Petro, de koene jager van zijn legerstede op, schoot zich haastig de leeren broek en de met ijzer beslagen schoenen aan, vulde zijn gordeltasch met kruit en lood en greep naar zijn buks, waarmee hij de vlugste gems op tweehonderd schreden afstands wist te schieten. Nu nog zijn Alpenstok, zijn trouwen beschermer tegen de gevaren der bergen, ter hand genomen - en hij trad uit zijn hut te voorschijn, in Savoyschen tongval een liedje neuriënd.

Dat lied bezong in eenvoudigen volkstoon het leven van den Alpenjager, ‘die den dood niet vreest, die kinderlijk op de hoede des Allerhoogsten vertrouwend, de gevaren der bergen trotseert, die vroolijk en ernstig te gelijk, ook waar liefde en lust hem lokt, de eeuwigheid indachtig blijft. Hij kan het niet houden in het enge dal; onophoudelijk voelt hij zich naar omhoog gedreven. Mag menigeen hem daarom dwaas noemen, de zoon der bergen stoort er zich niet aan. De eerste schemering van het morgenrood vindt hem tot de jacht uitgerust, en noch de bezorgdheid van zijn brave vrouw, noch het geschrei der kinderen, die voor huns vaders leven sidderen, kunnen hem terughouden; hen troostend met het vooruitzicht op een spoedig wederzien, ontrukt hij zich aan hun omhelzing. Daar waar andere menschen beven van angst en duizelig terugdeinzen, daar waar de wilde bergstroom bruist en de bitterkoude wind der gletschers waait, waar afgronden boven en onder hem gapen, stapt de moedige jager onverschrokken voort. Op Gods bescherming vertrouwend, trotseert hij den eeuwigen winter, die daar op den troon van ijs den schepter zwaait. Noch de kou, noch de hinderpalen, die de sneeuw hem in den weg legt, vermogen zijn schreden te stuiten. Rusteloos vervolgt hij de vlugge gems van rots tot rots, tot zij als buit aan zijn voeten ligt. Wel heeft menigeen, die zich aldus naar boven gewaagd heeft, diep in den afgrond een graf gevonden. Tevergeefs verbeidt een trouwe gade thuis den terugkeer van haar echtgenoot met den welkomen buit. Wees getroost, arme vrouw, eens komt er een dag, waarop de zon den gletscher zal ontdooien, die uw echtgenoot tot graf is geworden. Dan zult gij hem wederzien en nimmer van hem gescheiden worden.’

Graag had Petro de laatste woorden van het treurige lied teruggenomen, toen hij bemerkte hoe een jong, frisch gezichtje van den hoek eener Alpenhut zich naar hem keerde. Hij wist toch dat zijn verloofde, de zachtaardige Bettly het slot van het bekende jagerslied nooit hooren kon zonder dat haar de tranen in de oogen schoten.

‘Je ben van morgen wel vroeg opgestaan, Bettly!’ zei hij op vroolijken toon tot het meisje, dat treurig voor zich keek. ‘Zoo vroeg in den morgen heb je toch buiten niets te doen.’

‘Me dunkt dat jij je toch ook niet verslapen hebt, Petro,’ hernam Bettly met eenige bezorgdheid op het ernstig gelaat, ‘je schijnt je doel voor vandaag wel bijzonder hoog gesteld te hebben.’

‘Ja, bijzonder hoog en ver ook,’ hernam hij lachend.

‘En waar wil je dan wel naar toe, Petro? Gauw, zeg me dat.’

‘Dat zal je bij mijn terugkomst nog gauw genoeg weten, Bettly.’

‘Neen, zoolang kan ik niet wachten; je moet het mij dadelijk zeggen, Petro.’

‘Nu, voor mijn pait mag je 't weten. Als je toch de vrouw van een Alpenjager worden wil, kan het geen kwaad dat je met de namen van de bergen vertrouwd raakt, dan gaat de schrik er een beetje uit. Je moet dan weten, dat ik met buurman Jakob Balmat den Buet bestijgen wil en tot de kloof van Tenevert denk te komen.’

Op den naam van zijn begeleider legde Petro bijzonderen nadruk, want in het dal van Chamouny gold het voor een niet geringe eer, aan een tocht van dezen oudste der Alpengidsen deel te nemen. Deze genoot toch den roep, dat hij de eerste sterfelijke mensch was geweest, die den voet op de uiterste spits van den Montblanc gezet en daardoor als het ware in naam der menschheid van dezen hoogsten top op het Europeesche vasteland bezit genomen had. Dit was ook de reden, waarom Jakob Balmat den bijnaam van Montblanc gekregen had.

Het kwam intusschen de arme Bettly volstrekt niet als een voorrecht voor, dat zij haar verloofde in gezelschap van den stoutmoedigen oude moest zien uittrekken. Zij wist toch maar al te wel hoe de twee-en-zeventigjarige grijsaard, zoo niet meer de volle kracht, dan toch al den moed en den onverminderden ondernemingsgeest der jeugd bewaard had, en hoe voor den koenen gemsjager geen rots te hoog, geen kloof te diep was, wanneer het gold een kostbaren buit te bemachtigen.

‘Je wil met den ouden Montblanc naar boven tot aan den pas van Tenevert!’ riep zij. ‘Dan is mijn droom toch waarheid geweest: de heilige Maagd heeft mij in den slaap gewaarschuwd... Ach! niet voor niets heb ik dan den ganschen nacht duizend angsten om je uitgestaan. Onophoudelijk hoorde ik de rollende lawine, die je dreigde mee te sleepen. O ga toch niet met den oude mee, bezin je, nog is het tijd. Zeg, Petro, is het niet God verzoeken, je op plaatsen te wagen, die niet voor menschenvoeten bestemd zijn?’

‘Gekheid, Bettly! Is dat een taal vooreen dochter van het gebergte? Heeft onze Lieve Heer niet de heele wereld voor den mensch geschapen? Vertrouw dan op Hem, en bid onze Lieve Vrouw voor mij! Als 't God belieft, ben ik binnen twee dagen weer bij je terug met een mooie gems of misschien nog wel een kostbaarder buit. Want er moeten daarboven in de eeuwige sneeuw ook steenbokken zwerven.’

Nog een hartelijke handdruk, en Petro ijlde heen.

Weenend zag Bettly hem na en zij barstte in luid snikken uit, toen zij haar verloofde in gezelschap van den ouden Montblanc in de schaduw der donkere dennen, die den oever van den wilden Aveyron omzoomden, zag verdwijnen. Ook de, oude had bij zijn plan tegenstand ondervonden, en het was hem niet gemakkelijker gevallen, de smeekbeden van zijn zoons te weerstreven dan het Petrò geweest was, hard en koud te schijnen tegenover Bettly's bezorgdheid.

Met gezwinden en toch afgemeten pas stapten beiden voort, als om hun krachten te sparen voor de vermoeienissen, die hun nog

te wachten stonden. Vurige wilskracht schitterde uit de oogen van Jakob Balmat en men had hem bijna voor den jongste van de twee kunnen aanzien, terwijl zijn gezel telkens nog omkeek. Bettly's waarschuwing wilde hem maar niet uit de gedachten gaan.

Thans kwamen zij langs den *Waldgletscher*, die het verschrikkelijke *Eismeer* tot grondslag dient en uit welks glinsterend blauwen rand de wilde Aveyron ontspringt. Zij trokken den gletscher van Argentière voorbij, en terwijl zij de laatste Alpenhutten achter zich lieten, klauterden zij het steile bergpad op, dat het dal van Chamouny met dat van Valorsmie verbindt.

Een zoo onvergelijkelijk schouwspel als zich aan den verbaasden wandelaar bij het afdalen van Valorsmie naar Chamouny vertoont, is misschien nergens ter wereld te vinden. Heeft men zich eerst heengeworsteld door de verschrikkelijke kloven van den *Schwarzkopf*, wier dichte bosschen van lorkeboomen geen zonnestraal doorlaten, dan voert de weg tusschen ontzaglijke rotswanden, waarover heele wouden van ontwortelde boomen afhangen. Driehonderd voet daarbeneden stuwt de stroom zijn zwarte wateren voort en sleurt als in woede zware rotsblokken en geweldige boomstammen met zich mee. Zoo komt men in het dal Valorsmie, waar de kreupelbosschen van rhododendrons allen anderen plantengroei overwoekeren. De wandelaar, die zich hier rondom door de sombere rotsmassa's omringd ziet, krijgt een gevoel van beklemming en verlangt onwillekeurig weer naar de woningen der menschen terug. Op eens schittert hem bij den uitgang der kloof een verblindend wit rotsgevaarte tegen, dat hij weldra erkent als een uitgestrekten bergrug, een reuzenbouw met tal van koepels, waaruit duizenden spitsen oprijzen.

Zie, daar staat de Montblanc voor hem, de onmetelijke reuzendom met zijn sneeuwkoepels, zijn ijswanden en zijn torens van graniet. Vijftigmaal hooger dan de *Notre Dame* van Parijs, verheft hij zich ten hemel als een onvergankelijke tempel, dien de Almachtige zich zelf bouwde, toen hij de diepste lagen der aarde omhoogbeurde, ten einde de Alpen te vormen.

Overweldigend is de aanblik van den machtigen beheerscher der Alpenwereld Als een donker tapijt bedekken denne en lorkeboomen zijn voet, terwijl zijn borst en hoofd met sneeuw zijn bekleed. In duizend kleurschakeeringen glinsterend, loopen lang zijn zijden de vier groote gletschers van Tour, van Argentière, van Bossous en Taconnaz omlaag tot aan den berg Anvers, in welks schaduw het *Eismeer* als een koningin der gletschers rust.

Alsof eens de oceaan een van zijn machtige armen had uitgestrekt, en deze plotseling verstijfd, daar gekluisterd was gebleven, zoo ligt daar het meer. Wien ooit deze aanblik bij helderen zonneschijn vergund is, wie gezien heeft hoe het schitterende hemelblauw en het verblindende wit van den berg elkander in glans pogen te overtreffen, die zal moeten erkennen dat onbeschrijfelijke gevoelens zich van zijn ziel hebben meester gemaakt en hij zich in een andere wereld verplaatst gemeend heeft:

Onze beide bergbestijgers waren ongestoord verder getrokken; zij waren tot den schrikkelijken Buet voortgedrongen en hadden de laatste paden, die den Alpenherders bekend zijn, achter zich gelaten. Als in stormloop beklommen zij de hellingen, die alleen voor den voet des jagers toegankelijk zijn. Petro, wiens oog gewoon was, zoo scherp als dat van den adelaar in de verte te staren, overschouwde de steile bergvlakten, wier plantengroei voor de tamme dieren geen voedsel meer oplevert.

Geen enkele rotsspleet bleef onopgemerkt, geen kromming, geen hoek ontging zijn vorschenden blik. Balmat daarentegen wijdde zijn volle oplettendheid aan den aard en de ligging dezer aan delfstoffen en metalen zoo rijke rotsen. Waar maar

een laagje kwarts of glimmer of het een of ander kristal in fraaien regelmatigen vorm zich door buitengewone schittering verried, daar sloeg hij met zijn hamer kleine stukken af om ze dikwijls weer weg te werpen. Zoo volgde ieder zijn liefhebberij, tot plotseling Petro zijn gezel bij den arm greep en hem tot stilstaan noopte, juist toen deze op het punt stond een ijzerhoudend stuk van de rots te slaan.

Balmat's blikken richtten zich aanstonds naar de plek, door Petro aangeduid. Deze stond als tot den aanval gereed, met den Alpenstok in de linker en de buks in de rechterhand. Van den hoogsten rand eener bergspits keek een rijzig, bruinachtig dier onbeweeglijk op het tweetal neer. Spoedig erkenden zij aan het ruige vel, den slanken nek en de pikzwarte horens een gems, die tot schildwacht scheen te dienen voor een lager weidende groep van haars gelijken. De kleine kudde scheen zich naar genoegen te vergasten aan het mos en de armzalige planten, die daar alleen voor haar schenen te groeien en die zelfs de geiten der Savoyaards haar niet zouden benijden.

Petro wenkte Balmat stil te staan, terwijl hij zich als een hagedis tusschen de rotsblokken liet afschuiven, die tegen de helling lagen, daarbij voorbij plekken glijdend, waar een enkele misstap hem in bodemlooze afgronden had kunnen storten. Zorgvuldig alle gedruisch vermijdend, beschreef hij zoo een halven kring om de niets vermoedende gemzen in den rug te kunnen verrassen. Maar de schrandere schildwacht liet zich niet beetnemen. Met den scherpen blik, die al den dieren in de Alpenwereld eigen is, had ze onmiddellijk het naderend gevaar bemerkt en een schril gefluit deed zich hooren. Oogenblikkelijk gingen de koppen der grazende dieren met de helder glanzende oogen omhoog en sneller dan de wind was de heele troep door een rotsspleet verdwenen. Eenige seconden lang luisterden de beide mannen naar den nagalm van den stormloop der vluchtende dieren; daarop knalde een schot uit Petro's buks en de trouwe schildwacht stortte getroffen neer. Zij had haar gezellinnen niet meer kunnen bereiken en was van haar post in de weide neergesprongen; nauwelijks tien schreden van een vooruitstekend rotsblok, waarachter ze zich had willen verbergen, werd ze door den dood verrast.

(*Slot volgt.*)

Bij de Platen.

Bloemoffer voor Maria. -

Bloemen te offeren aan de voeten van Maria, is er iets meer in overeenstemming met het kinderlijk gemoed, dat geleerd heeft in de Koningin des Hemels ons aller goede Moeder lief te hebben en te vereeren? De kunstenaar heeft ons die gulle naïeve devotie van het schuldelooze kind in al haar aantrekkelijke poëzie geschilderd. Hoe liefdevol, hoe vertrouwelijk ziet de kleine tot de Moedermaagd op, terwijl de poezele handjes de weelderige rozen rondom den voet van het beeld schikken! En bedriegen wij ons niet, dan schuilt er een papiertje tusschen de bloemen, een brief aan de Lieve Vrouw, zooals wij in katholieke streken, vooral in Zuid-Duitschland zoo vaak aan den voet van geliefkoosde genadebeelden zien neergelegd, een brief, waarin de schrijfster haar hemelsche Beschermvrouw een hartewensch blootlegt, voor welks vervulling zij haar voorspraak bij den Lieven Heer inroept. Het kinderlijk vertrouwen, waarmee de kleine op het gelaat der minnelijke Moeder de verhooring van haar gebed schijnt te lezen, versterkt ons in het vermoeden, dat zij een bijzondere gunst heeft te vragen.

Wie voelt zich niet getroffen door dit aantrekkelijk tafereel van jeugdige vroomheid!

Aanhouding van een anarchist. -

Een geheel ander tooneel voert ons de Belgische schilder Evariste Carpentier voor oogen. Hier hebben we als een tegenhanger van'het idyllische beeld der biddende kleine. Het bidden heeft de zoon der brave weduwe sinds lang verleerd. Al sieren kruis en Mariabeeld nog de schamele woning, de jonge werkman knielt er niet meer voor. Hij heeft het geloof zijner kinderjaren en daarmee eiken zedelijken band afgeschud. Wilde hartstocht staat op zijn ruw en barsch gezicht te lezen. Hij heeft zich laten meesleepen door slechte makkers, die hem afkeerig maakten van den eerzamen arbeid; hij heeft de vergaderingen der ontevreden werklieden bezocht en daar geluisterd naar de stem der volksmisleiders. En zoo is hij tot de misdaad gekomen, waarvoor hij thans door de menschelijke gerechtigheid wordt achtervolgd. Bij zijn oude moeder zocht en vond de misdadiger toevlucht; maar politie en gendarmen zitten hem op de hielen, en terwijl hij, een oogenblik uitrustend van het woeste oproermakersleven in moeders stille woning zich aan een stuk brood met een kom warme geurige koffie versterkt, wordt plotseling de deur opengestooten, geweerkolven dreunen op den vloer: de patrouille komt den anarchist inrekenen.

Met één sprong vliegt hij op, grijpt met zijn forsche hand den biezen stoel, waarop hij straks nog rustig zat, en staat onmiddellijk tot tegenweer bereid. Met van woede vlammenden blik ziet hij den aanvoerder der patrouille aan en zou hem den stoel reeds in het gezicht geslingerd hebben, had de oude ziekelijke moeder hem niet met smeekend opgeheven hand van dien nieuwen aanslag teruggehouden.

De hond blaft de binnentredenden aan, als om voor zijn meester op te komen. Diens zuster heft achter moeders stoel van schrik de hand omhoog. Zij zullen den misdadiger niet aan de gerechte straf kunnen ontrekken.

Eilandje in de Vecht. -

Aan zulke hartstochtelijk bewogen tafereelen als de boven beschreven schilderij van den Belgischen kunstenaar ons te zien geeft, waagt over 't algemeen de Hollandsche kunst zich niet. Het vreedzame vaderlandsche landschap is meestal haar geliefkoosd thema, en inzonderheid onze jeugdige kunstenaar Adolf van Dijk schept er behagen in, de aardigste Hollandsche gezichtjes in zijn portefeuille te verzamelen. Ditmaal vertoont hij ons een eilandje in de Vecht, als wij ons niet vergissen, ergens tusschen Zuilen en Breukelen gelegen. Diegenen onder onze lezer, welke beter in de genoemde streek thuis zijn, mogen met juistheid uitmaken, welke plek de teekenaar voor oogen heeftgehad, maar allen zullen ons toestemmen dat hij de bekoorlijke rust van het kalme riviergezicht, met hier en daar een stil liggend schuitje, het rustige geboomte met de droomerig daartusschen verscholen huisjes en het spitse kerktorentje met fijn gevoel heeft weergegeven.

Wetenswaardig Allerlei.

Concurrenten der postduif. -

Nadat gedurende het beleg van Parijs in den oorlog van 1870-71 de beteekenis der postduiven vooral voor militaire doeleinden voldingend gebleken was, heeft de africhting dezer gevleugelde boden een nieuwe vlucht genomen.

Maar aan de duif alleen als overdraagster van telegrammen had de altijd op iets nieuws zinnende mensch niet genoeg, en in den laatsten tijd zijn in deze richting ook met andere dieren proeven genomen, en wel in het eene geval met zeer bevredigende resultaten. In Frankrijk heeft men de rappe, vlugge huiszwaluw voor dezen dienst afgericht en den vorigen zomer is hare bruikbaarheid door

proefnemingen gebleken. In Parijs werden zwaluwen losgelaten, die verscheiden honderden kilometers hadden af te leggen, eer zij de plaats harer bestemming bereikten en dit in een verrassend korte tijdruimte volbrachten. Met een weergalooze snelheid legden zij den terugweg af, gemiddeld meer dan tien kilometer per minuut, en overtroffen aldus verre de duiven, die gewoonlijk maar één kilometer in de minuut vliegen. Daar nu verder door proefnemingen gebleken is, dat de zwaluwen vrij gemakkelijk den winter doorkomen, maar geringe kosten en verzorging veroorzaken, en zich bovendien nog leerzamer toonen en beter te vertrouwen zijn dan de duiven, zoo zal haar spoedig bij veel gelegenheden de voorkeur gegeven worden, te meer daar zij behalve haar grootere snelheid nog dit op de duiven voor hebben, dat zij wegens haar kleinheid en gevatheid veel min-

der dan deze aan de aanvallen van roofvogels en de vernielingswoede van onwetende of slechte menschen zijn blootgesteld. Dezen zomer zullen in Frankrijk proefnemingen op groote schaal gedaan, en zwaluwen voor de heen- en terugreis afgericht worden.

De lauweren van zijn zwaluwen africhtenden landsman hebben een anderen Franschman geen rust gelaten, tot hij voor de postduif een tweeden concurrent had ontdekt, en wel niemand meer of minder dan de bij. Toen de bijenhouder Teynac door langjarige waarnemingen tot de ervaring was gekomen, dat de bijen, die men op een vrij grooten afstand van haar korf had gebracht, onmiddellijk daarna terugkeerden, zoodra men ze los liet, besloot hij hiervan partij te trekken en de bijen voor den postdienst te gebruiken. De proefnemingen werden op een afstand van vier tot vijf kilometer gedaan, en leverden de beste resultaten op. In twintig tot vijf en twintig minuten waren de bijen weer in haar korf terug. Het overbrengen der berichten geschiedt op de volgende wijze.

Een kleine van gaten voorziene spanen doos, waarin men de bijen heeft meegenomen, wordt in een gesloten kamer geopend, nadat men vóór de doos een klein potje met honing geplaatst heeft. De hongerige bijen komen dadelijk op den honing af en terwijl ze hieraan snoepen, plakt men haar een uiterst klein stukje papier, dat de depêche bevat, op den hals, maar zoo, dat noch de kop, noch de vleugels worden aangeraakt. Worden de bijen nu losgelaten dan vliegen zij aanstonds naar den korf terug. Het vlieggat hiervan is met een voorwerp afgesloten, waarin juist zoo groote openingen zijn aangebracht, dat een gewone bij er door kan, maar zij, die een papiertje aan haar hals hebben, niet. Zij blijven er met den kop voorzitten, zoodat de depêche er gemakkelijk afgenomen kan worden. Op deze wijze kunnen berichten op korte afstanden overgebracht worden, maar voor grootere afstanden zijn de bijen niet te gebruiken, daar zij, wanneer ze verder dan een bepaalden afstand van haar korf verwijderd zijn, dezen niet meer kunnen terugvinden. De postbijen zullen dan wel uit liefhebberij kunnen gebruikt worden, misschien zullen zij ook hier en daar voor het overbrengen van geheime mededeelingen kunnen dienen, daar de kleine bij niet zoo spoedig in het oog valt, maar een ernstige concurrent der postduif zal zij natuurlijk in geen geval kunnen worden.

EILANDJE IN DE VECHT, NAAR DE TEEKENING VAN ADOLF VAN DIJK.

Het graf van Mazeppa, -

Te Galatz in Rumenië is het graf ontdekt van den beroemden Kozakkenhetman Mazeppa, die in 1705 na den slag bij Pultawa met Karel XII van Zweden de vlucht nam, te Warnitza een schuilplaats vond en daar tot zijn dood verbleef. Het lijk van den vermaarden krijgsman werd naar Galatz gebracht. Door een toeval is zijn graf in de kerk der H. Maagd weer ontdekt. Het graf is onder het hoogaltaar gemetseld, terwijl een marmeren plaat in het Grieksch een korte levensbeschrijving van dezen vermaarden Kozakkenaanvoerder bevat.

Het niezen te onderdrukken. -

Gewoonlijk neemt men aan, dat men het hoesten en niezen niet kan onderdrukken. De Brown-Ségnard zegt echter hierover in een zijner werken:

'Hoesten kan verhinderd worden door een druk op de zenuwen der lippen nabij den neus; ook het niezen kan men op dezelfde wijze tegengaan. Een druk in de streek dicht bij het oor verhindert eveneens het hoesten. Bij kinkhoest is dit middel wel niet altijd onfeilbaar, maar helpt toch in de meeste gevallen. Ook bij verschillende andere verschijnselen, die met de ademhaling samenhangen, kan men op dezelfde wijze handelen. Bij kramp in het strottenhoofd, een zeer gevaarlijke kinderziekte, en ook bij kinkhoest kan men verzachting aanbrengen door de voeten met koud water te begieten of de zool van den voet te kittelen, waardoor de lachspieren in werking worden gebracht en op de zenuwen wordt gewerkt, die bij de genoemde storingen aanleiding zijn van de kramp. Indien men bedenkt, hoe vooral bij hevige

longziekte de toestand van den zieke door dikwijls hoesten zeer pijnlijk wordt, is het zeker wel de moeite waard, dezen eenvoudigen en altijd uitvoerbaren raad toe te passen.

Geel geworden matten weer wit te maken.

- Hiervoor gebruike men het volgende een voudige middeltje: Men zeepe de mat eerst flink met zeepwater, waarbij men wat spiritus gemengd heeft, in en bestrooie ze dan, zoolang ze nog vochtig is, met zwavelpoeder, dat men zoo lang op de mat laat, tot het droog geworden is. Daarna borstelt men er de zwavel met een sterken borstel flink af en de mat ziet er weer spierwit uit.

[Nummer 45]

Een Beproeving.
Novelle door P.H.J.S.
(*Vervolg en Slot.*)

VI.

Melanie bracht dien nacht slapeloos door, hoewel zij niet meer bij de nagenoeg herstelde zieke behoefde te waken. Het denkbeeld dat zij den volgenden dag Slingenberg terug zou zien, dat hij tegenover haar zou staan, dat hunne blikken elkander zouden ontmoeten, liet haar geen oogenblik rust. Zij stelde zich dat wederzien in allerlei vormen voor, zij zag hem beurtelings ontsteld en deemoedig, toornig en opgewonden, onverschillig en minachtend. Nu eens dacht zij, dat hij den schijn zou aannemen haar niet te herkennen en dan weer vreesde zij, dat een geweldige scène van hun ontmoeting het gevolg zou zijn. Het vooruitzicht op die ontmoeting drukte haar onbeschrijfelijk zwaar en toch vond zij er iets aantrekkelijks in.

Als instinctmatig gevoelde zij, dat daarmede een periode van haar leven zou worden afgesloten, een periode welke niets dan smartelijke onzekerheid en wreede teleurstelling had opgeleverd, en dat schonk haar een gevoel van verlichting.

Zij haalde zijn brieven te voorschijn en bond ze met zijn portret en eenige snuisterijen, welke hij haar had geschonken, tot een pakje te zamen. Zij zou hem dat alles in een oogenblik, dat niemand hen bespieden kon, teruggeven, zwijgend, zonder een enkel woord. En dan wanneer zij met het verleden had afgerekend, wanneer zij zich van alles had ontdaan, wat haar aan dat verleden kon herinneren, zou zij trachten hem te vergeten en zich misschien nog een nieuw leven kunnen scheppen.

Maar toen het pakje gereed was, rees de vraag bij haar op, of zij wel verstandig deed met daarvan afstand te doen. Thans had zij hem in hare macht; een enkele brief zou alles aan het licht kunnen brengen en zijn ontrouw bewijzen. En weer deed zich de bekoring gelden en welde de toorn op in haar gemoed. Met één slag kon zij al zijn huiselijk geluk vernietigen en zijn vrouw met een altijddurend wantrouwen jegens hem vervullen.

Zij aarzelde en hield besluiteloos het pakje in de hand.

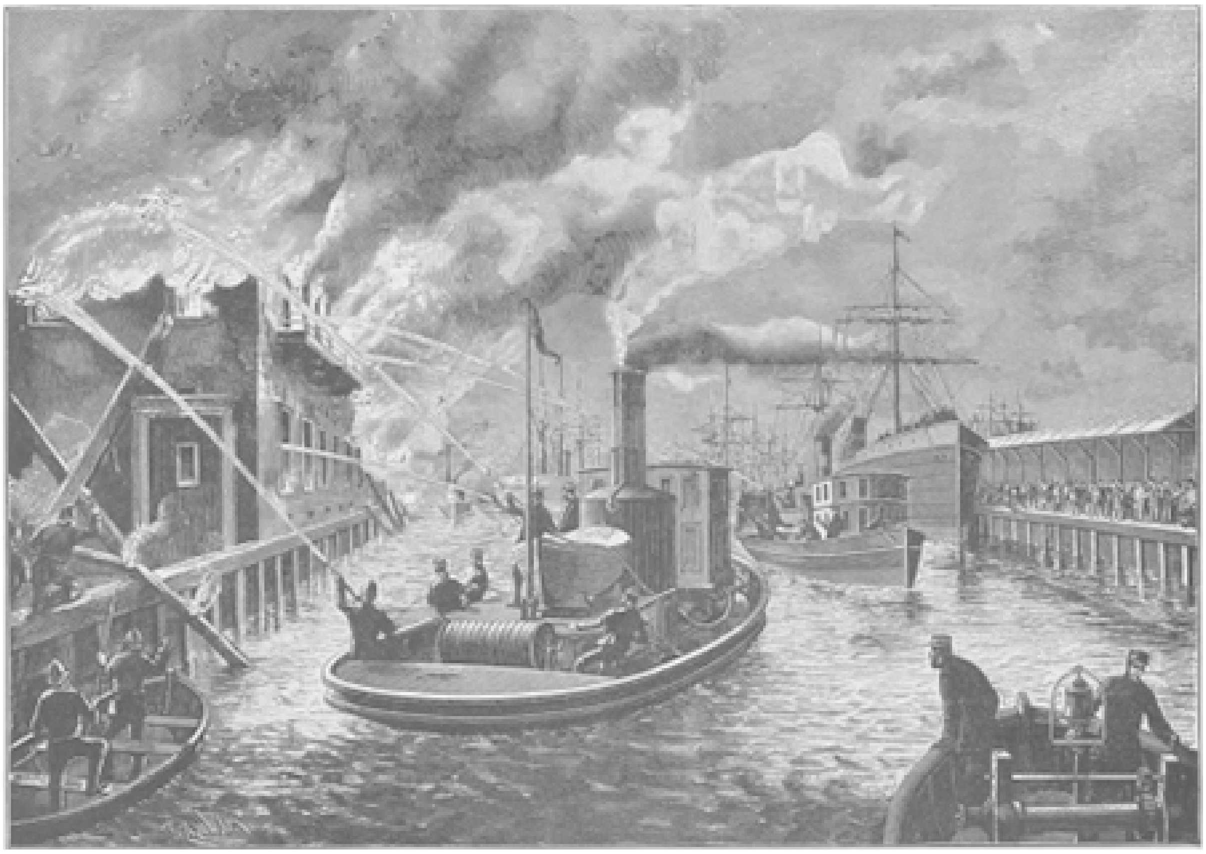

DE NEWYORKER STOOMBRANDSPUIT TE WATER.

De dag was nu aangebroken, een heldere

vriendelijke dag met een effen blauwen hemel. Melanie wierp het venster harer kamer open en ademde met welgevallen de geurige morgenlucht in. Zulk een mooie dag was het ook geweest, toen hij van haar afscheid nam. Ook toen scheen de zon helder en zongen de vogels reeds vroegtijdig hun opwekkend lied. En zij herinnerde zich zijn vertrek in al zijne phasen, zij herinnerde zich haar wanhoop bij het afscheid, zij zag hem daar op de verdwijnende boot tot het laatst wuivend met zijn zakdoek. Welke plechtige beloften had hij haar dien dag niet gedaan, welke kleurige illusies haar niet voorgespiegeld?

En thans zou zij hem wederzien. De uren gingen onbegrijpelijk snel voorbij, evenals op dien morgen toen zij hem naar de boot vergezelde. In de straten ontwaakte het dagelijksch leven, het werd volop dag. Ook in huis hoorde men loopen en deuren en vensters openen.

Melanie overwoog nog steeds de vraag hoe zij handelen zou.

Het denkbeeld was bij haar opgekomen een ongesteldheid voor te wenden en den geheelen dag op haar kamer te blijven. Maar zij wierp het van zich at, want hij zou misschien langer blijven dan één dag en dan zou haar afzondering ongetwijfeld bevreemding wekken. En zij had bovendien immers geen enkele reden om hem uit den weg te gaan?

Het werd weer kalm in haar binnenste en zij begaf zich aan hare dagelijksche bezigheden, zonder dat iets in haar uiterlijk getuigde van de kwellingen, welke zij had moeten verduren. In de kerk bad zij dien morgen vuriger dan ooit en toen zij huiswaarts keerde was al haar angst, al haar onrust verdwenen. Had zij niet als christinne haren plicht gedaan en een schitterende overwinning behaald op den trouwelooze en op zich-zelve?

Mevrouw Stevenaar vond, dat zij er bizonder opgewekt uitzag.

'Ik zou haast denken dat ook gij een aangenaam bezoek verwacht,' zeide de oude dame schertsend.

Melanie stond op en begaf zich naar de ziekekamer. Mevrouw Slingenberg was zeer zenuwachtig. 'Ik geloof, dat het mij erg zal aandoen, wanneer ik hem terugzie;' zeide zij, 'hij verkeert nog altijd in den waan, dat ik ernstig ziek ben, die arme man. Het telegram waarin hij zijn overkomst uit Amerika berichtte, bewijst hoe doodelijk ongerust hij zich al dien tijd moet hebben gemaakt.'

'Gij moet trachten zoo kalm mogelijk te blijven, beste mevrouw,' antwoordde Melanie, 'gij weet dat de dokter u dit uitdrukkelijk heeft voorgeschreven. Een hevige opwinding zou u weer kunnen doen instorten.'

Er werd gescheld.

'Daar is hij, daar is hij,' riep de zieke zich half oprichtend, terwijl hare wangen door een hoogroode kleur werden overtogen. 'Gij moet hier blijven, Melanie, gij behoeft niet heen te gaan.'

Melanie was opgestaan, doch mevrouw Slingenberg hield haar bij de hand vast en zij zette zich weer neer, het hoofd op de borst gezonken, als in gedachten verdiept. Gedurende enkele minuten heerschte een doodsche stilte; toen hoorde men het schielijk opkomende geluid van stemmen en naderende stappen, de deur werd met zekere drift geopend en een man in reisgewaad snelde de kamer binnen en ijlde met uitgestrekte armen op de zieke toe. Eenige oogenblikken hielden zij elkander omarmd, sprakeloos van vreugde en aandoening. Mevrouw Stevenaar, die tegelijk met Slingenberg was binnengetreden, voelde hare oogen vochtig worden en niemand lette op Melanie, die zich door een zijdeur verwijderde. Zij ademde eerst ruim toen zij weder alleen was, want hare kalmte dreigde haar te verlaten. Onwillekeurig drukte zij de hand op haar hart om het geweldig kloppen tegen te gaan en doffe zuchten getuigden van den storm die in haar binnenste opstak.

Zij zonk op de knieën voor haar kruisbeeld neer en bedekte haar gelaat met beide handen. ‘Geef sterkte, o God, geeft mij sterkte,’ bad zij, ‘ik heb reeds zoolang en zooveel moeten drinken uit den lijdensbeker.’

Uit de ziekekamer klonk de zware en toch zoo klankrijke stem van Slingenberg tot haar door; hij scheen veel te verhalen te hebben en zeer opgewekt te zijn. Wat ontbrak er dan ook nog aan zijn geluk?

Melanie kon het niet langer in huis uithouden; ongemerkt als gold het een misdrijf sloop zij de deur uit. Doelloos dwaalde zij geruimen tijd door de straten en langs de singels der stad en opnieuw kwam het denkbeeld in haar op de woning van mevrouw Stevenaar te ontvluchten. Maar eensklaps schoot haar te binnen dat zij het pakje met de oude brieven op haar tafel had laten liggen en met zenuwachtigen haast spoedde zij zich naar huis.

Het pakje lag nog op zijn plaats. Onwillekeurig maakte zij het open en begon weer een der laatste brieven te lezen. Het verwonderde haar thans, dat zij ooit aan zijne woorden geloofd had. Hoe hadden die klinkende phrasen haar kunnen beroeren, haar kunnen boeien jarenlang! Hoe had zij die brieven kunnen bewaren als een kostbare schat, waarin zij zich steeds weer opnieuw vermeide! Een bitter glimlachje speelde om hare lippen. Die waardelooze stukken papier waren haar onbeschrijfelijk liet en dierbaar geweest en geen dag was voorbijgegaan, zonder dat zij ze in hare hand had genomen als de dierbare relieken van een onvergetelijken doode! Zij had zich die brieven hardop voorgelezen en dan was het haar somwijlen te moede geweest, alsof hij tot haar sprak, alsof hij naast haar stond, of zijne stem klonk in de hare.

Maar thans boezemden die brieven, die mooie volzinnetjes met allerlei schoone beloften en betuigingen van trouw haar een onuitsprekelijke walging in, een walging, die met een uiterst pijnlijk gevoel ging gepaard. De wetenschap dat zij bedrogen was in hare innigste overtuiging, bedrogen door iemand, wien zij haar volle vertrouwen geschonken had, deed haar het meest lijden. Maar zij bedwong hare aandoeningen; zij was vast besloten kalm te blijven en te trachten met het verledene af te rekenen.

Er werd aan de deur geklopt en nog voor zij den tijd had hare brieven weg te bergen, vertoonde Slingenberg zich op den drempel. Hunne blikken ontmoetten elkander en Slingenberg sloeg zijne oogen neer.

‘Mag ik binnenkomen?’ vroeg hij op een bijna smeekenden toon, ‘wilt gij mij te woord staan, juffrouw van Gamel?’

Het meisje antwoordde niet Hij sloot de deur achter zich en deed een paar stappen voorwaarts.

‘Wilt gij naar mij luisteren, juffrouw van Gamel?’ herhaalde hij op denzelfden smeekenden toon.

Zij zag hem aan en het kwam haar voor dat hij geheel veranderd was. Ook zijne stem klonk haar vreemd in de ooren. Onwillekeurig trad zij een stap achterwaarts.

‘Wij hebben elkander niets meer te zeggen,’ antwoordde zij, ‘ik wil trachten het verleden te vergeten.’

Hij zweeg een oogenblik en hervatte toen: ‘Ik wilde u een woord van dank zeggen voor hetgeen gij voor mijne vrouw hebt gedaan. Wilt gij dien dank aannemen, juffrouw van Gamel?’

Met meisje zweeg. Haar geest werd medegesleept in een maalstroom van gedachten, en zij zocht tevergeefs naar woorden.

‘Geloof mij, ik ben niet zoo slecht, als gij misschien denkt,’ ging hij voort, ‘ik heb mij laten beheerschen door de omstandigheden, maar in werkelijkheid ben ik u nooit ontrouw geworden.’

Zij werd rood van verontwaardiging.

‘Geen woord meer,’ zeide zij op een toon, die van een plotseling opbruisenden toorn getuigde, ‘gij hebt mij eenmaal bedrogen, wees daarmee tevreden en laat mij

nu ten minste met rust. Ik hoop dat dit de laatste maal is dat wij elkander ontmoeten, want ik wil afrekenen met het verleden. Uw verontschuldigingen heb ik niet noodig. Gij hebt geen misverstanden uit den weg te ruimen; alles is mij klaar en duidelijk geworden. Gij zijt mij ook geen dank verschuldigd. Wat ik voor uw vrouw gedaan heb, deed ik om harentwille en ik trachtte daarbij zoo min mogelijk aan u te denken...'

Zij zweeg een oogenblik en hervatte toen:

'Gij hebt van mijn kant niets te vreezen. Wat tusschen ons een geheim is, zal een geheim blijven. Hier liggen uwe brieven, ik stel ze te uwer beschikking.'

Zij keerde hem den rug toe en verliet het vertrek langs een zijdeur. Slingenberg zag haar sprakeloos na, doch op zijn bleek gelaat werd een trek van valsche voldoening zichtbaar, toen hij met de schuwe beweging van een misdadiger de brieven tot zich nam.

VII.

'Is het u niet opgevallen. dat dokter Noordveld veel veranderd is?' vroeg mevrouw Stevenaar aan haar gezelschapsjuffronw.

De dokter was er even te voren geweest, omdat de oude dame louter uit behoefte aan eenige afleiding hem had doen ontbieden.

Melanie haalde de schouders op.

'Hij is veel stiller geworden,' vervolgde mevrouw Stevenaar, 'het lijkt wel of hem een groot ongeluk overkomen is. Ik zou bijna gaan gelooven, dat hij tevergeefs naar de hand van freule Plaster had gedongen.'

Melanie beet zich op de lippen.

'In ieder geval wil ik er meer van weten, misschien....'

Er werd bezoek aangekondigd en een oogenblik later trad juffrouw Griffers binnen tot groote voldoening van mevrouw Stevenaar, want juffrouw Griffers bezat nog altijd de reputatie, dat zij het best achter geheimen wist te komen.

De spraakzame bezoekster zette een zeer geheimzinnig gezicht, toen de afgetrokkenheid des dokters ter sprake werd gebracht.

'Men zegt, dat hij ergens afgewezen is,' sprak zij op een toon van groot gewicht, 'maar men weet nog niet door wie?'

'Door freule Plaster dan toch zeker;' riep mevrouw Stevenaar uit, 'ik ken geen ander meisje, dat niet blij als een engel zijn zou, wanneer hij haar ten huwelijk vroeg.'

Juffrouw Griffers haalde de schouders op.

'Het schijnt dat er toch nog gevonden worden,' hernam zij, 'want de freule is het met geweest...'

'Dan zal een vreemde de eer van zijn huwelijksaanzoek hebben genoten,' zeide mevrouw Stevenaar, 'een meisje uit een andere plaats.'

'Neen,' antwoordde de ander, 'zij moet wel degelijk hier wonen, want ik heb juist uit goede bron vernomen, dat Noordveld in verband met die mislukte affaire binnenkort de stad gaat verlaten.'

'Maar dat ware al heel dwaas,' sprak mevrouw Stevenaar, 'hij heeft hier een goede practijk, hij is hier ingeburgerd, wordt overal met sympathie ontvangen, kan een schitterende carrière maken in een woord; en dan zou hij heen willen gaan! Neen, dat raad ik hem stellig af.'

'Och, er zal wel niet veel aan zijn besluit te veranderen zijn, want ge begrijpt, dat zijn prestige nu toch gedaald is. En wat is een dokter zonder prestige?'

'Maar wie kan hem afgewezen hebben?' riep mevrouw Stevenaar met verbazing uit, 'de Verharens en de Bruggelaars liepen hem feitelijk na. Hij behoorde tot de meest gewilde partijen. Misschien heeft hij bij Suze Beeland het hoofd gestooten, maar dat kan ik toch ook moeilijk gelooven.'

Melanie voelde zich allesbehalve op haar gemak. Zij deed alle moeite om zich onverschillig te toonen, maar het gesprek hinderde haar geducht. Er waren thans reeds eenige maanden voorbijgegaan sinds een zonderlinge

samenloop van omstandigheden Slingenberg weder op haren weg had gevoerd en het werd haar somwijlen te moede alsof zij geslaagd was in hare poging om met het verleden af te rekenen. De beelden uit vroeger jaren raakten al meer en meer op den achtergrond en er waren oogenblikken, dat zij met een zekere onverschilligheid denken kon over de beleediging haar aangedaan. Soms kwam dan ook Noordvelds huwelijksaanzoek haar weer voor den geest en stelde zij zich de vraag: of zij hem wederom zou afwijzen, wanneer hij zijn huwelijksaanzoek hernieuwde? Ook haar was het opgevallen dat de jonge dokter stil en afgetrokken was geworden, dat zijn gelaat was vermagerd. En thans vernam zij, dat hij voornemens was de stad te verlaten om het zekere tegen het onzekere te verwisselen!

'Zou hij mij dan inderdaad lief hebben?' vroeg zij zich-zelve af, terwijl een gevoel van medelijden en sympathie haar hart bewoog. Zij wist wat het zeggen wilde een ideaal te verliezen. En een huivering voer haar door de leden, bij de he[r]innering aan wat zij zelve had moeten doorstaan. Het denkbeeld dat zij misschien een menschenleven had verwoest, werd haar steeds ondragelijker en toch durfde zij niet de vraag te keslissen, of zij hem thans het 'jawoord' zou willen geven? Haar sympathie voor den medicus, die ondanks het gebeurde, haar met de meeste voorkomendheid bleef behandelen, werd met den dag grooter, maar in haar hart was nog altijd iets van het verleden overgebleven, iets wat haar weerhield opnieuw en met geheel hare ziel lief te hebben....

Het scheen dat juffrouw Griffers waarheid gesproken had, want Noordveld ging voor eenige dagen op reis en het heette, dat deze reis met zijn aanstaand definitief vertrek in verband stond. Juffrouw Griffers wist te vertellen, dat hij het terrein ging verkennen voor een goede standplaats. Noordveld keerde evenwel spoediger terug, dan men had verwacht en hij scheen minder somber te zijn geworden. Zonder aarzelen nam hij een invitatie aan voor een theeavondje bij mevrouw Stevenaar, wat algemeene verwondering wekte.

Het was een prachtige herfstavond, een dier stille zachte avonden, die de najaarsstormen voorafgaan en in weinige uren al de heerlijkheid van den zomer te genieten geven. De gasten van mevrouw Stevenaar hadden op het bordes plaats genomen en uit de verte klonken plotseling de harmonische tonen van een nocturne tot hen door. Het was Melanie, die op verzoek harer meesteres die verrassing aan de gasten bereidde. Zij bezat een bizonder talent van musiceeren en speelde met evenveel technische vaardigheid als gevoel.

Op het terras ontstond plotseling diepe stilte en zelfs de meest ongevoelige werd door het heerlijke spel, dat zoo ten volle de impressies van den komenden nacht vertolkte, getroffen.

'Het is uitmuntend, veroorloof mij dat ik haar ga assisteeren,' zeide Noordveld fluisterend tot mevrouw Stevenaar, die naast hem zat.

Hij spoedde zich naar den salon. Het gaslicht was neergedraaid, alleen de kaarsen der piano verlichtten het vertrek. De dokter plaatste zich naast de speelster, en een blos steeg haar naar de wangen, toen zij hem gewaar werd. Maar zij speelde voort en legde al haar gevoel, al hare natuurlijke vaardigheid in de teedere slotaccoorden.

'Gij zijt een kunstenares,' riep Noordveld in oprechte bewondering, 'laat ons thans Schumann's *Abendlied* genieten, wilt ge?'

Eenigszins verlegen gaf zij aan zijn verzoek gevolg en hij luisterde, het hoofd op de borst gezonken, naar de zachte smeltende tonen, die hem in een andere wereld schenen te verplaatsen.

‘Gij doet de poëzie van het leven genieten’, zeide hij, toen zij geëindigd had en van buiten het applaus klonk. Daarna plotseling van toon veranderend, ging hij ernstig en langzaam voort: ‘Gij kunt mij tot den gelukkigsten mensch maken, indien gij wilt.’

Zij zag hem aan met een mengeling van verbazing en ontsteltenis.

Snel en met gedempte stem vervolgde hij: ‘Ik weet, waarom gij mij voor eenige maanden uw jawoord hebt geweigerd; een toeval heeft mij met de geschiedenis van uw leven bekend gemaakt, ik weet wat gij geleden hebt en ik acht er u slechts des te hooger om; ik bewonder u; gij zijt mij dierbaarder geworden dan ooit. En thans smeek ik om de gunst u te mogen vergoeden, wat anderen, wat éen andere u heeft misdaan. Ik smeek er om, ik vraag u het geluk van mijn leven.’

Hij nam hare hand in de zijne. Zij was doodsbleek geworden en hare lippen bewogen zich zenuwachtig.

‘Mag ik hopen, dat mijn wensch zal worden vervuld?’ drong hij aan, ‘wilt gij mijne vrouw worden, juffrouw van Gamel? Wilt gij met mij een nieuw, een gelukkig leven te gemoet gaan? Of twijfelt gij soms aan de oprechtheid mijner woorden?’

Zij schudde het hoofd.

‘Neen, neen’, antwoordde zij fluisterend, ‘ik vertrouw u ten volle en gij zijt mij niet onverschillig. Maar de wonde, welke het verleden mij geslagen heeft, bloedt nog, en alleen de tijd kan ze heelen. Daarom geduld, geduld....’

Te veel gewaagd.
Vertelling uit de Alpenwereld.
(*Slot*)

Maar Petro's vreugde veranderde weldra in toorn en schrik. Het lichtvoetige dier had zich na den val weer opgericht, was nog eens gevallen en opnieuw opgestaan. Wankelend had het den rand der weide bereikt en was na een vruchtelooze poging om over een rotskloof te springen in den afgrond neergestort. Slechts een dof geraas uit de diepte meldde aan Petro het lot, dat de arme gems getroffen had. Teleurgesteld verliet hij de gevaarlijke plek en keerde naar zijn metgezel terug.

‘Dat was een mooi schot en een slecht voorteeken voor mijn nieuw op te zetten huishouden,’ zei hij hoofdschuddend bij zich zelven.

‘Nu, niet dadelijk zoo moedeloos,’ hernam Balmat glimlachend. ‘Eind goed, alles goed. Je zal gauw genoeg een schadeloosstelling vinden voor dat armzalige beest.’

‘En wat zou dat voor een schadeloosstelling moeten zijn, vader Balmat?’ vroeg Petro twijfelend.

‘Dat zullen we zien, maar nu vooruit, op ons doel af!’

‘Waarlijk, ik had lust de jacht maar op te geven; het lot heeft zich van morgen al zoo tegen me gekeerd, dat ik vrees niets meer te zullen uitrichten’

‘Maar Petro, waar blijft toch je vroegere moed? Ik herken je niet meer! Vooruit, vooruit! Daarboven loopen steenbokken, en wie weet vinden wij er nog geen kostbaarder buit.’

‘En toch zou ik net zoo lief teruggaan. Maar om jou plezier te doen, vooruit dan maar!’

Zij stapten verder. Telkens gevaarlijker en fantastischer werd hun weg door de eeuwige sneeuw, langs de machtige gletschers, wier wit glinsterende bekleeding verraderlijk gapende afgronden verbergt en waar zich spleten openen, die tot in het hart der bergen reiken.

Juist waren zij van een met sneeuw bedekte helling op een ijsvlakte afgeklauterd, toen Petro eigenaardige voetsporen bemerkte, die hem aanstonds de nabijheid van

een steenrots verrieden. Schielijk wendde hij het hoofd om en zag rond, maar op hetzelfde oogenblik voelde hij den grond aan zijn voeten ontwijken. Hij was uitgegleden en reeds tot den gordel in de sneeuw gezakt.

'Help, Balmat!' riep hij, terwijl hij met behulp van zijn Alpenstok poogde op te krabbelen. Hij was verloren geweest, als niet de grijsaard met ongelooflijke snelheid den rand van den afgrond bereikt en hem het touw toegeworpen had, dat hij om de lenden droeg. Dit touw grijpen, het om zijn linkerhand slingeren, terwijl hij met de rechter den stok vaster omvatte, - dit was voor Petro slechts het werk van een oogenblik, dat hem redding bracht.

'God zij dank!' riep Balmat uit, terwijl hij met inspanning van al zijn krachten zijn jongen metgezel een voet omhoog lichtte, tot het dezen gelukte, de spits van zijn stok in de dichtere sneeuw vast te haken en zich zoo tot zijn redder op te werken. Was de kracht van den oude in het beslissend oogenblik te kort geschoten, dan waren beiden reddeloos verloren geweest.

'Na God heb ik jou het leven te danken!' riep Petro. 'Het had niet veel gescheeld of ook van mij kon het heeten: zacht ruste hij diep in de sneeuw.'

''t Is hier niet goed om te blijven,' zei Balmat, 'maken wij dat we verder komen, de zon begint al te dalen.'

Maar nauwelijks hadden zij de stijfbevroren oppervlakte van den gletscher bereikt, of daar deed zich tusschen de blauwachtige heuvelen in het rond een eigenaardig gedruisch hooren. Een veel grooter en forscher dier dan de gems werd tusschen de ijstoppen zichtbaar; op hetzelfde oogenblik vloog het tusschen de beide jagers door en wierp ze, meer door de bliksemsnelheid van zijn loop, dan door den stoot van zijn horens, tegen den grond.

Ze stonden onmiddellijk weer op en konden nu eerst nauwkeuriger de gedaante van het voortijlende beest opnemen. Zijn buitengewoon groote horens, zijn magere gespierde nek, zijn langgestrekt, met dicht roodachtig haar bezet lijf, zijn pooten, die uit ijzersterke beenderen en onvermoeibare spieren samengesteld schenen, dit alles te zamen maakte het tot de type van kracht en vlugheid.

Ja, het was een steenbok, dien zij voor zich hadden, een van die zeldzame dieren, welke hoog boven de woningen der gems, nabij den horst van den adelaar nestelen, en die enkel tot op de ijsvrije rotsen neerdalen, om zich met het daar groeiende mos te voeden.

Het hart van den jager klopte luide in zijn borst. Een kolossaal granietblok en een steile rotswand versperden het vluchtende dier aan de andere zijde van den gletscher den weg. Met een stouten sprong bereikte de steenbok het granietblok, van waar hij nu tegen den rotswand poogde op te klauteren.

Van verbazing geboeid, bleven de beide mannen eenige oogenblikken staan - daarop knalde Petro's buks en het prachtige dier zonk ineen. Nog eenige zwakke pogingen om zich met de sterk gebogen hoeven aan de vooruitspringende rots vast te houden, en hij rolde honderd vijftig voet diep op den gletscher, waar hij tusschen de oneffenheden verdween.

Een koud zweet bedekte Petro's voorhoofd en vol angst dat de kostbare buit hem nu toch weer ontgaan zou, naderde hij de plek, waar de steenbok verdwenen was.

'Voorzichtig! voorzichtig, Petro!' riep Balmat waarschuwend.

Met een laatste krachtsinspanning had zich namelijk het doodelijk getroffen dier bij den aanblik van zijn vervolger weer opgericht en rende nu woedend op hem los Maar ook op hetzelfde oogenblik snorde Balmat's stok door de lucht en trof het grimmige dier met zijn volle zwaarte in de zijde Een kolfstoot van Petro maakte aan zijn doodstrijd een einde.

'Nog eens duizendmaal dank, Balmat, je had wel gelijk: nu ben ik rijkelijk schadeloos gesteld. Wat zal Bettly een pleizier hebben in die kostbare vangst!... Maar laten we nu

opbreken en naar een nachtverblijf omzien. Morgen stijgen we weer hooger.'

'We hebben nog tijd genoeg, Petro.'

'Hoor eens, Balmat, na hetgeen je voor mij gedaan hebt, zou ik je tot aan het eind van de wereld volgen. Maar vandaag nog verder te willen, zou het werk van een dolzinnige zijn.'

'Luister dan eens wat ik je te zeggen heb,' sprak de grijsaard met vlammenden blik. 'Je moet niet denken dat ik je hierheen gevoerd heb enkel om Alpenwild te jagen.'

EEN AMBULANCE TE PARIJS IN 1870, NAAR DE SCHILDERIJ VAN BROUILLET.

'Neen, ik weet ook dat je groot belang stelt in de mineralen.'

'Precies, mijn jongen, en vooral in de metalen, die in deze bergen moeten schuilen. Er moeten ginds heele rotsen zijn, die rood doorschemeren van het ijzer, dat er in zit, en van verre zie je heele strepen van gele zwavel tegen de donkere bergen glinsteren. Maar ik zoek nog een ander geel metaal dan zwavel.'

'Wat bedoel je daarmee, vader Balmat?'

‘Ik bedoel een goudgroeve, die in den pas van Tenevert moet verborgen zijn. Ja, een goudgroeve, ik heb ze aan onbedrieglijke teekenen herkend. Ik zelf ben er vast van overtuigd, maar ik zou graag ook anderen die

AVONDSTEMMING.

overtuiging meedeelen, door hun de bewijzen voor mijn meening te leveren. Bovendien is een allesbehalve geringe belooning uitgeloofd voor dengene, die een goudgroeve ontdekt, en meer dan één gezin zou daarmee geholpen kunnen worden. Petro, jij bent de sterkste en kloekste van alle Alpenjagers en daarom ook het meest geschikt voor een gevaarlijke onderneming. Je bent arm, zoogoed als je heele familie en je aanstaande er bij. Komaan Petro, je mag met mijn zoons deelen! Ik voor mij ben tevreden met de eer, het land verrijkt en het diepste geheim van de bergen uitgevorscht te hebben.'

Petro drukte den grijsaard zwijgend de hand. Den volgenden morgen togen beiden op weg naar het gevaarlijke doel. De wouden van Brévant en Anvers dampten al vroeg in den morgen, denne- en lorkeboomen wasemden al het vocht, dat de zoele zomerhitte hun ontlokte, in de lucht uit. Een dof gedruisch weerklonk in de ijsholen, de koepels van den Montblanc hulden zich in dichte nevels Donkere wolken zonken naar omlaag, rots en dal beefden onder de geweldige slagen van den donder. Een dichte sneeuw dwarrelde op de bergtoppen neer, terwijl de lagere streken door den regen werden doorweekt. Het onweder duurde den ganschen dag.

Beneden in het dal beefde bij iederen donderslag een hart in toenemenden angst. Toen eindelijk het gerommel en het weerlichten ophield, vatte de arme Bettly weer nieuwen moed. Maar de nacht verstreek en nog waren Balmat noch Petro naar huis teruggekeerd.

Zoodra de morgen grauwde, verrichtte Bettly haar ochtendgebed, greep haar Alpenstok en ging naar buiten om Petro te zoeken. Nauwelijks had zij een voet buiten de deur gezet, of daar ontmoette zij de zonen van Balmat, die door hetzelfde doel naar buiten gedreven werden: zij waren tot elk waagstuk besloten om hun vader op te zoeken.

Vergeefs zochten zij Bettly terug te houden.

'Ik heb geen vader of moeder meer,' antwoordde zij, 'en ben dus God alleen rekenschap schuldig voor hetgeen ik denk te doen.' En de jongelieden moesten ze wel meenemen. Moedig en krachtig staj te de dochter van het gebergte voort; haar sterke lichaamsbouw bezweek niet licht voor vermoeidheid, haar gespierde arm wist den Alpenstok te hanteeren en haar voet schuwde de steenachtigste paden niet. Zij schrikte niet terug voor den weg, dien haar gezellen insloegen, ofschoon die vóór haar nog door geen meisje betreden was. Na onbeschrijfelijke moeiten en gevaren bereikten zij des avonds den rand van een bijna onbestijgbaren gletscher, zonder ook maar het geringste spoor van de vermisten ontdekt te hebben. Plotseling echter slaakte Bettly een hartverscheurenden kreet. Zij had tusschen de opgehoopte ijsblokken bloedsporen bespeurd. Met wankelende schreden trad zij er op toe en staarde op een bloedroode streep, die onder de daags te voren gevallen sneeuw uitliep.

'Hier heeft hij dan zijn graf gevonden!' fluisterde zij bij zich zelve; en op hetzelfde oogenblik gleed zij in een der kloven, die den gletscher doorkorven. Maar de spleet was niet diep; een dertig voet onder de opening werd ze al nauwer en daardoor werd Bettly's val gebroken. Met een luiden kreet kwam iemand naar den afgrond toegesneld. Eenige minuten later kwam de bezwijmde Bettly weer tot zich zelve, zij voelde zich omhoog gedragen, en toen zij de oogen opende vond zij zich aan den rand van den afgrond liggen, die bijna haar graf geworden was.

'O waarom heb je mij niet met Petro laten sterven? Wat is het leven mij zonder hem?'

'En je ben bij mij, Bettly,' hernam zacht een welbekende stem, en zij verborg het hoofd aan Petro's trouwe borst; hij zelf had haar gered.

‘En is dit het bloed van onzen vader?’ riepen de zonen van Balmat smartelijk bewogen.

‘Neen,’ sprak de jager, ‘dat is bloed van een redeloos dier.’

‘Dus leeft hij nog! Waar is hij dan?’

‘Hij staat voor God!’

‘Dus tòch dood! Je kon hem redden en je hielp hem niet!’

‘Graag had ik mijn leven voor hem gegeven, mijn trouwen redder, die het zijne tweemaal voor mij gewaagd heeft, maar het was niet mogelijk. Door een verschrikkelijken storm in die woestenij verrast, trachtten we ons onder een steil neerhangende rots te bergen voor de vreeselijke lawine, die ons dreigde te bedelven. Maar toen ik, nadat het gevaar voorbij was, naar mijn gezel omzag, vond ik de vooruitspringende rots niet meer, die hij zich tot toevluchtsoord gekozen had. Door het oorverdoovend geraas van de lawine had ik het gedruisch van een anderen val niet gehoord; groote steenen waren van de rots losgerukt en waren de lawine nagerold. Den ganschen dag heb ik rondgedwaald van afgrond tot afgrond, zonder ergens een spoor van mijn trouwen vriend te vinden.’

‘Dan moge God hem genadig zijn!’ antwoordden de zonen diep bewogen.

Zijn lijk werd nimmer gevonden; alleen de wilde steenbok, de eenzame adelaar en de lammergier kennen buiten God de plek, waar Balmat Montblanc begraven ligt.

Petro en Bettly werden spoedig een gelukkig paar.

Nog menigen mooien buit heeft de stoute jager sedert zijn lieve vrouw thuis gebracht. Maar nooit heeft hij zich sinds meer op plekken gewaagd, die niet voor menschenvoeten geschapen zijn.

De bron van Sinte Keyne.[1)]

Zuidwestlijk van England daar welt eene bron,
Een klaarder is nergens te zien;
Geen vrouw in Cornwallis die niet heeft gehoord
Van 't water der bron Sinte Keyne.

Een eik en een iepeboom bloeien er bij,
Daarnaast schiet een esch welig op,
Van d'oeverkant buigt naar het water een wilg
Zijn takkigen, dorstigen top.

Een reiziger kwam daar op stikheeten dag,
Doodmoe en gebruind door de zon,
Hij was reeds bij 't gloren van d' ochtend op pad,
En vlijde zich neer bij de bron.

Hij rustte in de schaâuw van den loofrijken wilg,
De luchtstroom verkoelde zijn borst;
Hij dronk van het water zoo helder en frisch
En leschte zijn brandenden dorst.

Toen naderde een man uit het huis van nabij,
En bleef bij de waterbron staan
En vulde zijn emmer, verzuchtte eens en sprak
Den wandelaar vriendelijk aan:

‘Indien gij gehuwd zijt en - hier ligt de knoop -
Uw vrouw van dit nat nog niet dronk,
Dan laafde u vandaag wis de heilzaamste teug,

1) Spreek uit: Sinte Kien.

Dien ooit de Fortuin voor u schonk!'

'Mijn vrouwlief, was 't antwoord, bezocht nooit dit land,
Dronk nooit van dit water, naar 'k gis;
Maar spreek ereis duidlijk en zeg mij toch hoe
Mijn dronk daarom heilzamer is!'

'De heilige Keyne kwam hier vaak, zei de man,
Sinds eeuwen reeds blijkt ons ha[a]r macht;
Zij gaf door haar woord, eer zij de aarde verliet,
Aan 't water een wondere kracht:

'Proeft de echtgenoot vóór zijne vrouw van dit nat,
- Al was hij zoo bang als een haas -
Wèl hem, want hij blijft dan zoolang als hij leeft
In 't huishouden zeker de baas.

'Maar wee, als zijn vrouw er het eerste van drinkt.
Ocharmen! waar hulp dan gezocht!'
De reiziger bukte weer gauw naar de bron
En dronk nog eens flink van het vocht.

Toen vroeg hij: 'Mijn vriend! gij dronkt zeker bijtijds?
Gij woont hier niet verre van daan....'
De man schudde 't hoofd en verzuchtte eens en keek
Glimplachend den vreemdeling aan:

'Het huwlijk was nauwlijks gesloten of 'k liep
Op 'n draf naar de bron Sinte Keyne;
Och hemel te laat! in de kerk had mijn vrouw
Zich reeds van een fleschvol voorzien.

Naar Southey.
H. ERMANN.

Bij de Platen.

De New-Yorker stoombrandspuit te water.

- De stoombrandspuiten, die op de Londensche nijverheids-tentoonstelling van 1862 voor het eerst verschenen, hebben zich sinds dat tijdstip in alle groote steden ingeburgerd als onontbeerlijk en allerdoelmatigst hulpmiddel tot het blusschen van groote branden, daar zij niet alleen een onbegrensden tijd onafgebroken in werking kunnen blijven, maar ook een veel krachtiger waterstraal geven dan door handspuiten te bereiken is. Vooral in Noord-Amerkia bedient de brandweer zich bijna uitsluitend van stoomspuiten.

De te land aangewende stoombrandspuit wordt echter nog ver overtroffen door de spuitstoombooten, die tegenwoordig in alle groote havensteden in gebruik zijn en vooral tot het blusschen van scheepsbranden of ter beschutting van dokken, pakhuizen en andere gebouwen langs de kaden worden gebezigd. Daartoe vormen zij het krachtigste hulpmiddel vooreerst om het gemak, waarmee zij over het water de plek des onheils bereiken kunnen en ten andere om de ongeloofelijke massa's water, die zij op de brandende gebouwen kunnen slingeren.

Het voortreffelijkst werken bij brandgevaar de spuitstoombooten van de brandweer te Brooklyn, de zusterstad van New-York op het westelijk uiteinde van Long Island gelegen. Deze spuitbooten, waarvan wij er op onze gravure twee in volle werking zien, zijn geheel uit ijzer gebouwd, met dubbele schroeven voorzien en hebben zoowat acht voet diepgang. De bemanning bestaat met inbegrip van de brandweermannen uit veertien koppen.

Zulk een spuitboot is met eigen pompwerktuigen uitgerust en kan achtmaal zooveel water geven als een gewone stoombrandspuit; bij volle krachtsontwikkeling werkt ze namelijk met zeventien slangen, waarvan de zwaarste drie en een halven duim in middellijn heeft en met zoo hooge drukking spuit, dat een gewone muur er eenvoudig door omver geworpen wordt. Is de brand wat ver van de haven verwijderd, zoodat de spuitboot er niet bij komen kan, dan levert deze het water aan gewone stoomspuiten door middel van aaneengekoppelde slangen, die den waterhouder der stoomspuit vullen en ze zoodoende in staat stellen voortdurend in werking te blijven. Wanneer men al dat omvangrijk en doelmatig bluschmateriaal ziet, wordt het haast onbegrijpelijk hoe er met dat al tegenwoordig nog zulke groote branden kunnen woeden.

Een ambulance te Parijs in 1870.

- Nog meer mag men zich verwonderen, als men ziet wat er ter verpleging van gekwetsten en verongelukten gedaan wordt, dat altijd in onze beschaafde maatschappij de oorlog, die slachting op groote schaal, nog wordt voorbereid. Terwijl van den eenen kant alle hulpmiddelen der kunst worden uitgedacht om het leven van verminkte lijders te redden en te rekken, is men er van den anderen kant steeds op uit, nieuwe verdelgingsmiddelen op te sporen. Het staat niet stil met de uitvindingen op dit verschrikkelijk gebied; nu eens zijn het verder dragende geweren of kanonnen, dan weer vernielende torpedo's of springmaterialen, een andermaal het rooklooze buskruit, wat tegen den eerstvolgenden oorlog wordt aangeprezen; en het is te verwachten dat als die eenmaal uitbreekt alle vorige worstelingen er maar kinderspel bij zullen blijken.

Intusschen kan een blik op onze gravure den beschouwer al overtuigen, dat zelfs zonder de nieuwste vindingen een oorlog al verschrikkelijk genoeg is in zijn gevolgen. Het aangrijpend tafereel stelt ons den *foyer* van de *Comédie française* voor, zooals die er uitzag tijdens den oorlog van 1870-71, toen het schitterende gebouw tot ambulance was ingericht, ter verpleging der gekwetsten. In de lange galerijen onder de vergulde kroonluchters, waar vroeger slechts de wufte gesprekken der theaterbezoekers werden vernomen, staan nu de bedden op rijen als in een hospitaal en hoort men het zuchten en kermen der arme gewonden.

De heelmeester gaat van bed tot bed om al de hulp te brengen, die de wetenschap vermag te bieden; liefdezusters en verpleegsters van het roode kruis doen wat zij kunnen om de smarten der lijders te verzachten. Terwijl een groep op den voorgrond bezig is met een gekwetste, wien blijkbaar onder duldelooze pijn een verband om den arm moet gelegd worden, brengen twee andere verpleegsters een gewonde binnen, die zich nauwelijks meer kan staande houden. De marmeren borstbeelden der dichters en tooneelschrijvers staren koud en onverschillig dat schouwspel aan en het zittende beeld van den cynieken spotter Voltaire met den eeuwigen grijnslach om den mond ziet als grinnikend neer op al die ellende. Nimmer werd zeker in den Parijschen schouwburg een zoo pakkend treurspel opgevoerd, als het gebouw in die vreeselijke dagen te aanschouwen gaf.

Avondstemming. -

In een geheel andere stemming brengt ons de aanblik der rustende jonkvrouw, in het schemeruur op de marmeren bank gezeten en de frissche koelte van den liefelijken avond genietend. Het landschap met zijn zacht glooiende bergen, zijn donker loof en zijn fijnen hemel voert ons naar het zonnig Italië, terwijl de kleeding, de houding en het heele voorkomen der peinzende meisjesfiguur ons terugplaatst naar lang vervlogen eeuwen, toen er nog poëzie was en tijd tot dichterlijke droomen; in onze bezige dagen kan men zich haast geen jonge dame voorstellen dan met een modejournaal, een romannetje of een knutselig handwerkje in de hand. Zoo kalm en vorstelijk rustig de stemming van een heerlijken lenteavond te genieten, als de jonkvrouw van ons tafereel dit doet, kan het rustelooze negentiende-eeuwsche geslacht niet meer. Het aantrekkelijk beeld geeft ons den indruk van iets, dat ver, heel ver af is; de toon, die er uit spreekt, is de nagalm van een mooi, maar dood verleden, een *Schwanenlied der Romantik.*

Wetenswaardig Allerlei.

Zand dat geluid geeft. -

Sedert eenige jaren kent men een merkwaardig natuurverschijnsel, het zoogenaamde geluidgevende zand. Eerst nam Herman von Meyer waar, dat het kwartszand op Bornholm bij elken stap, vooral wanneer men langzaam ging, een schril, krijschend geluid gaf. Ook het zand aan het strand te Colberg in Pommeren moet onder den voet van den wandelaar geluid geven; eveneens bezit het zand aan het Oost-Pruisische strand vooral bij het Koerische en Friesche Haff, de eigenschap, nu eens harder, dan weer zachter geluid te geven, evenwel niet altijd. Op dezelfde plaats waar den dag te voren het geluid zoo hevig was, dat de voorbijgangers zich de ooren toestopten en zelfs het geloei der branding dat geluid niet kon overstemmen, kon men er den volgenden dag in weerwil van alle pogingen niet in slagen, ook maar het zachtste geluid te voorschijn te brengen.

Tot een zelfde resultaat is dr. Carrington Bolton gekomen, die het in de nabijheid van Suez voorkomende en uit reisbeschrijvingen algemeen bekende geluidgevende zand nader onderzocht heeft.

De geluidgevende zandberg ligt omtrent vier en een half uur verwijderd van het evenwijdig met de golf van Suez loopende gebergte Schebel-el-Tor, is drie mijlen lang, omstreeks 400 meter hoog en bestaat uit witten zandsteen, waartegen heele lagen van fijn geel vlugzand zijn aangewaaid. Een dezer lagen heeft de eigenaardigheid, een hard geluid te geven, zoodra het zand, of door den wind, of op kunstmatige wijze door handen of voeten in beweging gebracht, langs de helling van den berg naar beneden glijdt. Het geluid doet denken aan het diepe basgeluid van een orgelpijp of een verwijderden sterken donder. Bij de Bedoeïnen heerscht het bijgeloof, dat de geluiden uit een in het binnenste van den berg verborgen klooster komen. Het gelukte dr. Bolton ook, nog op een andere plaats zand te vinden, dat geluid geeft, en wel bij een heuvel van het Wadi Werdi-gebergte. Tegen de helling daarvan is onder den invloed van den Noordenwind fijn vlugzand aangewaaid, dat een zoo eigenaardige beweeglijkheid bezit, dat elke kuil of holte, die in het zand komt, onmiddellijk weer door ander zand aangevuld wordt. Hierbij wordt dan een zwaar geluid hoorbaar, dat wel niet zoo hard is als dat bij het Schebel-gebergte, maar toch nog altijd op honderd passen afstands duidelijk gehoord wordt. Een dergelijk verschijnsel doet zich ook voor op een klein eiland, dat door het Manitobameer in de provincie Manitoba (Britsch-N.-A.) geheel wordt ingesloten. Nooit zullen de omwonende Chippeway's dit eiland naderen, nog veel minder er op landen, daar zij deze plaats voor de residentie houden van Manitoba, ‘den sprekenden God.’ De oorzaak van het zonderlinge geluid, dat men zelfs in het stille van den nacht verneemt, is toe te schrijven aan het klotsen der golven tegen het op den oever opgestapelde zand. Langs de Noordkust van dit eiland loopen klippen van fijnkorrelige kalk, die, indien men er met een hamer op slaat, het geluid van staal geven. Door de golven worden de rondzwalkende brokstukken van klippen tegen elkaar geslagen, wat een geluid geeft, dat aan het kleppen van een kerkklokje doet denken. Dit verschijnsel doet zich gewoonlijk voor, als de wind uit het Noorden waait; in het tegenovergestelde geval zijn zachte weeklagende tonen, als fluisterende menschenstemmen, te vernemen. Reizigers schilderen den indruk als zeer grootsch en verzekeren, dat zij er herhaaldelijk 's nachts door wakker geworden zijn en in den waan verkeerden, het gelui van een klok te hooren.

Hoe lang zijn de postduiven in gebruik?-

Reeds de oude Grieken, meer dan duizend jaar vóór de geboorte van Christus, kenden de postduiven en bedienden zich er van. Zoo wordt bijv. gemeld, dat Taurosthenos zijn overwinning bij de Olympische spelen nog denzelfden dag aan zijn vader te Aegina meldde, door een duif af te zenden en deze een stuk purper aan den poot te binden.

Een ontzaglijke jachtbuit. -

Op een drietal aan den markgraaf Alexander Pallavicini in Oostenrijk toebehoorende jachtterreinen werden in het jaar 1891 geschoten: 65 wilde zwijnen, 4 damherten, 121 reebokken, 8246 hazen, 1337 konijntjes, 1324 fazanten, 53 woerhanen, 2465 patrijzen, 27 hout- en 25 watersnippen, 327 kwartels, 8 wilde ganzen en 181 wilde eenden, te zamen 14.183 stuks.

't Is om onze Nimrods te doen watertanden!

Hoeveel woorden men spreekt. -

De statistiek - *où diable la statistique va-t-elle se nicher* - heeft uitgerekend, dat men gemiddeld drie uur per dag spreekt, of 100 woorden in de minuut, 19 bladzijden 80 per uur, 52 boekdeelen per jaar. Het spreekt vanzelf, dat hierbij vrouwen en advocaten buiten rekening zijn gelaten, want op geen van beiden kan deze maatstaf aangelegd worden.

Verschillende snelheid. -

Het geluid plant zich voort met eene snelheid van 333 meter in de seconde. Op deze algemeene natuurkundige wet vallen evenwel afwijkingen waar te nemen, indien men een geleerde gelooven mag, die gezegd heeft, dat de lof een snelheid heeft van 1500 meter per seconde, de vleierij van 1800 meter, terwijl de waarheid, ondanks al haar inspanning, niet meer dan 2 meter per seconde kan afleggen en dan nog dikwijls haar bestemming niet bereikt.

Een goudbron voor de toekomst. -

In Amerika, waar de menschen ten gevolge van het overmatig gebruik van ijs, veel van tandpijn te lijden hebben, worden door de Amerikaansche dentisten kleine gouddeeltjes in het kakenbeen hunner patiënten aangebracht. Volgens zeer ernstige berekeningen moet het gewicht van het aldus door de tandmeesters der Nieuwe Wereld aangewende goud jaarlijks niet minder dan 800 kilogram bedragen, wat de eerbiedwaardige som van een en een kwart millioen gulden vertegenwoordigt. Het spreekt vanzelf, dat dit kostbare metaal na den dood der Yankees met hen begraven wordt. Verondersteld, dat dit drie eeuwen duurt, dan zullen de kerkhoven der Vereenigde Staten een waarde van 375 millioen gulden aan goud in hun schoot verborgen houden. Het behoort niet tot de onmogelijkheden, dat de Amerikanen eenmaal deze nieuwe soort goudmijnen zullen gaan exploiteeren.

De schatkamer van den Perzischen sjah.

- Het paleis te Teheran bevat schatten van haast fabelachtige waarde. De zoogenaamde pauwentroon, die voor 150 jaar uit Dehli werd weggevoerd, is alleen verscheidene millioenen waard. Bovendien bevat de schatkamer groote vazen van agaat, goud en lapus lazuli, eveneens op millioenen geschat, kostbare mozaïeken, kunstig beschilderde bokalen, drinkkannen en vazen, geschenken van Europeesche vorsten; glazen kasten, waarin zich hoopen van diamanten, robijnen, smaragden, safieren, turkooizen, topazen, enz. bevinden; daarnaast weer muziekinstrumenten, draaiorgels, speeldoozen, harpen, enz. Een groote glazen schrijn bevat de kostbaarste parelen ter waarde van verscheidene millioenen, voor het meerendeel in de parelrijke Perzische golf gevischt. De kroonjuweelen zijn in een afzonderlijk kastje, waarvan de sjah steeds persoonlijk den sleutel bij zich draagt. De inhoud daarvan, alsmede van de talrijke onderaardsche kamers en gewelven, waarin de sjah stapels gemunt geld bewaart, wordt nooit aan iemand vertoond en aan de overige schatten mogen de oogen der Europeesche diplomaten eenmaal per jaar te gast gaan.

De bewoners der kaas. -

Een zekere heer Adametz heeft verschillende soorten van kaas microscopisch onderzocht. In elk gram Zwitsersche of Gruyère-kaas vond hij 90,000 tot 140,000 microben. Hoe ouder de kaas, hoe grooter het aantal levende bewoners.

Een kaas, die 90 dagen oud was, bevatte op éen gram 800,000 microben, en in een proef, die nog maar 25 dagen oud was, telde hij 1,200000, in een die 45 dagen oud was, 2 millioen microben. De meeste dezer diertjes houden zich vooral aan de oppervlakte van de kaas op. Aan de oppervlakte van een goed bevolkte witte kaas telde Adametz tusschen de vier en vijf millioen levende wezens.

Een paar cijfers over Londen. -

Deze wereldstad telt tegenwoordig 48 bruggen over den Theems, 76 schouwburgen, 2000 post- en telegraafkantoren, 547,410 particuliere woningen, 1450 kerken, 2100 gasthuizen, 7600 bierhuizen, 1800 koffiehuizen, 570 hôtels, 3100 bakkers en 2500 slachters. Het personenvervoer geschiedt. het spoor niet medegerekend, door 19,000 cabs en 1500 omnibussen. In het jaar 1770 bedroeg het zielental van Londen 700,000, tegenwoordig 4,425,000 - een bevolking, gelijk staande met die van ons geheele land.

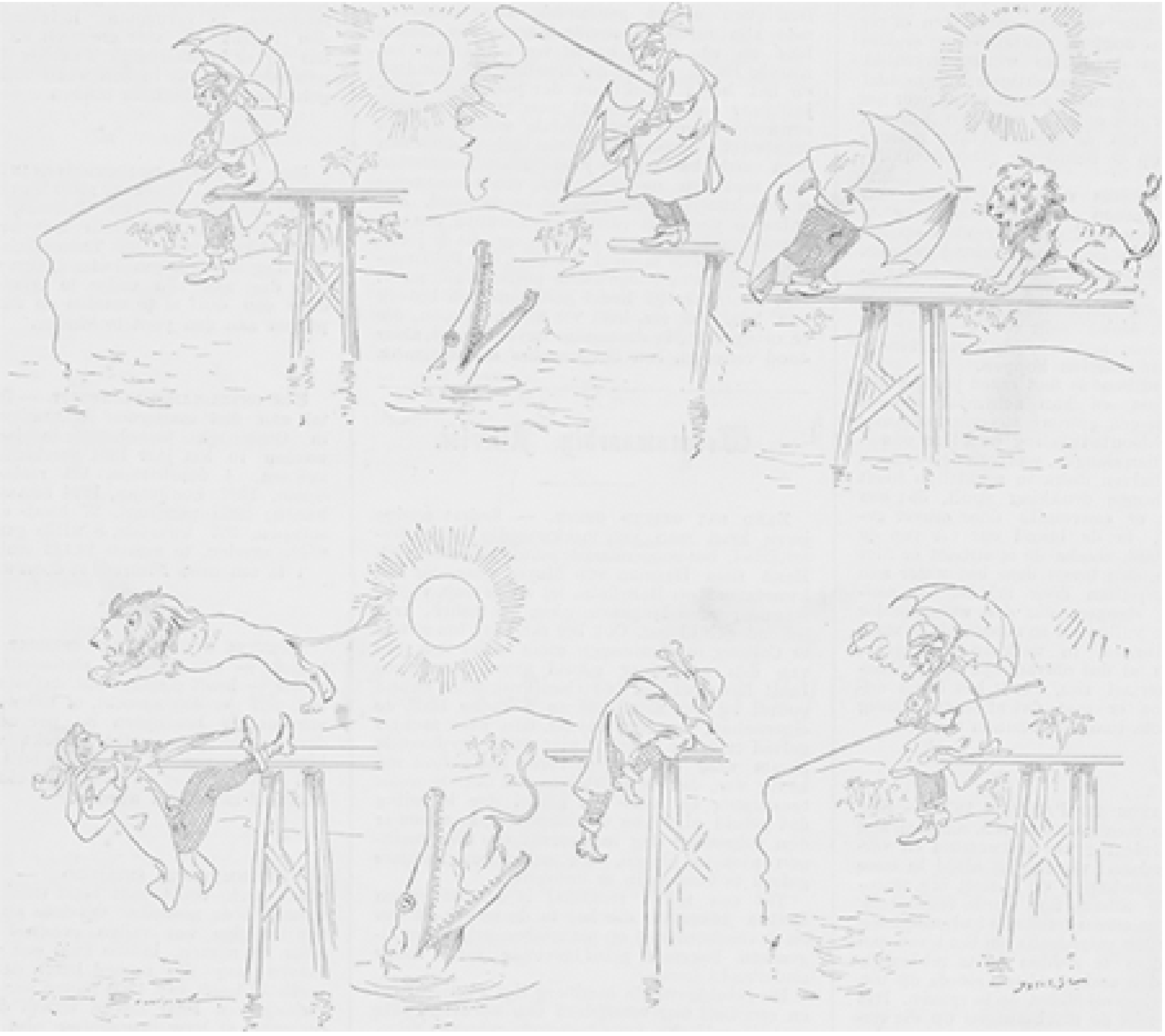

TUSSCHEN TWEE VUREN.

De petroleumproductie in amerika. -

In het jaar 1854 bedroeg de productie der petroleum in de Ver. Staten maar 5000 vaten (een barrel is 42 Amerikaansche gallons, van ruim 4 liter elk); in het volgende jaar reeds 500,000 vaten, maar een jaar later 2 millioen vaten. Op deze hoogte bleef de productie tot het jaar 1865. Daarna klom zij tot 1870 tot 6 millioen, tot 1874 tot 11 millioen. tot 1880 tot 26 millioen, en in het jaar 1882 bereikte zij de ongehoorde hoogte van 31 millioen vaten. Daarna daalde het cijfer weer, daar de rijkste bronnen waren uitgeput, en in het jaar 1889 bedroeg zij maar meer 21½ millioen vaten.

De duurste bruggen ter wereld, -

De Lagang-brug, die over een arm der Chineesche zee ligt, 5 Engelsche mijlen lang, 70 voeten hoog en 70 voet breed is, 300 bogen telt, geheel van steen is gebouwd, terwijl elke pijler een uit één stuk marmer gehouwen leeuw draagt, die 21 voet lang is, zou ongetwijfeld als de kostbaarste brug der geheele wereld kunnen gelden, wanneer de kosten daarvan berekend konden worden. Bij gebrek van deze

wetenschap is de voor een paar jaar geopende brug over de Firth of Forth in Schotland de kostbaarste, die 3¼ millioen pond sterling of 39 millioen gulden gekost heeft. Hierop volgt de Brooklijn brug met 30 millioen gulden. Een onlangs geprojecteerde brug over de Hudson tusschen New-York en New-Jersy moet 72 millioen gulden kosten en het project der brug over het Kanaal, die waarschijnlijk nooit tot uitvoering zal komen, is zelfs op 400 millioen gulden geraamd. Wat beteekenen hiertegen de grootste bruggen op het vasteland?

De hoogste menschelijke woning in Europa.

- Deze zal voortaan een hospitaal zijn, dat de Italiaansche Alpenclub op een hoogte van ruim 4000 meter op den top van de zuidelijke Alpenketen zal bouwen ter herinnering aan den overleden prins Amadeus van Savoye, die een blauwen Maandag koning van Spanje is geweest. Het hospitaal van den St. Bernard is maar 2472 meter hoog, en het meteorologische station op den piek van Mezzogiorno 2870 meter. Veel hooger nog bevinden zich enkele steden in Amerika en Azië. Potosi, in den staat Bolivia, heeft 30.000 inwoners, die 4900 meter boven den zeespiegel wonen. Op een hoogte van meer dan 5000 meter wonen de goudzoekers van Thok-Jakonnes in Thibet, 6000 in getal, dus nog 1000 meter hooger dan het toekomstige hospitaal Prins Amadeus.

[Nummer 46]

EEN BOERINNETJE UIT HET SCHWARZWALD, NAAR DE SCHILDERIJ VAN R. EPP,

'Die arme menschen.' door P.M. Bots, Rector

I.

Neen, het is niet gezond, het zwartgelokte achtjarige knaapje, hetwelk daar in de deur van het prachtige landhuis. 'Ter Ravensburge' staat. Maar vroo lijk is het kind, omdat de zonne schijnt, vroolijk omdat het met Leentje de dienstbode mag uitgaan naar Leentjes ouders.

Eerst een wijl dus langs de dorpsstraat, daarna langs een vlakken vrij zonnigen weg; doch na een kwartiertje gaans zegt Leentje reeds:

'Daar is ons huis al, beste Ruudje.'

Onze Rudolf kijkt naar alle kanten rond, zoover zijne oogen over den plas en de groenende wildernissen van het oord reiken, maar hij kan vóór zich uit of ter zijde, geen huis ontdekken. Er staat alleen, ergens op een veld in de buurt, een stapel van riet, geelgedroogd en dor, en stroo ligt daar overheen, terwijl een kachelpijp uit dat stroo steekt en overvloedig rookt. Maar niets anders, hetwelk naar een woning gelijkt, is er voor hem zichtbaar.

'Dat is het toch niet,' zegt hij aarzelend, 'dat stroo?'

'Ja, dat is het, jongen lief,' antwoordde de goedhartige dertigjarige, 'dat is nu Leentjes huis.'.

Die vijf laatste woorden veranderden alles. Al waren zij een toover-formulier geweest, hetwelk eensklaps de nabijzijnde hut in een der wonderverblijven van Armide of Aladijn of eenige andere fabelgrootheid deed veranderen, dan had het kind niet hooger met dat tooverpaleis kunnen ingenomen zijn, dan hij nu was met de hut; nu zij eenmaal zeker en vast Leentjes huis was, scheen zij wel een onverbeterlijke woning. Hier toch - zoo begreep het dankbaar kind, beter dan hij het zeggen kon, - hier was dan die zonne opgegaan, welke hem, het al te teedere menschenplantje, zoo recht hartelijk koesterde; *haar* huis, dus van hier was zij gekomen, zij die getrouwe, die des avonds nooit te verre van hem verwijderd was, zooals mama, des avonds, wanneer die nare hoest maakte, dat hij in zijn zacht en kostbaar bedje niet slapen kon; van hier had zij die wonderbare schatten dan medegebracht, al die heerlijke vertellingen en die kennis van den hemel en van de engelen.

En hoezeer beantwoordde nu het binnenste van het hutje aan het uiterlijke! Die aardige deuren van takjes en bosjes gevlochten, die zestien kleine ruitjes aan de achterzijde, die bloempjes boven tegen de binnenzijde van het dak gegroeid! En bovenal, wat keurige schilderijen! O dat waren eerst andere schilderijen dan te huis; daar kon alleen papa zeggen, wat er op de schilderijen stond; er waren vreemde woorden onder geschreven; hier echter had men slechts op een stoel te klimmen en alles was, zonder letters, te begrijpen. Ja, dat kwam precies uit, zooals Leentje het verteld had: die heer zat met een gouden stoel boven drie witte treden, omdat die heer zoo hoog was in Egypteland; en daar weer, ach, ach, daar zat hij nu bij die vuile, blauwe varkens, die man welke van huis wegliep en die in vreemde landen zonden deed; en dan die Roode, dat was Genoveva's moordenaar, en dat kindje was de kleine Smartenrijk. O, o!

'Vindt u het zoo mooi, jongeheer?' Dit klonk uit den mond van een fermen zestiger, Leentjes vader. Hij heeft eerst zijn Leentje hartelijk gegroet en daarna, op het kind wijzende gezegd: 'Daar doet ge goed aan met dit weer, Leentje!'

'Vindt u het zoo mooi?' herhaalt hij nu tot zijn kleinen gast.

Eerst thans, wordt, ten minste grootendeels, Rudolfs aandacht afgeleid.

'O ja, mijnheer!' zegt hij, 'en mama heeft mij gezegd, dat ik u hare groeten moest doen.'

'Hoe gaat het met uwe mama? U moet haar ook van mij groeten. En, jongeheer, als gij het hier met Leentje kunt vinden, en met Klaas en Diertje, die straks uit school komen, dan doet het mij genoegen, dat gij hier zijt; gij zijt altoos welkom bij baas Roeven; gij moet mij baas noemen, ik ben visscher, jongeheer!'

Nu zag Rudolf eens naar Leentje en ging naast haar zitten aan tafel. Een wederzijdsch lachje, een knikje en daarna een oogenblik stilte. Weldra echter klinkt het:

'Mijnheer! ach neen, baas!'

'Jongeheer!'

'Hebt u Diertje zoo genoemd, omdat u in zoo'n aardig huisje van stroo woont?'

'Neen jongeheer, ik heb Diertje geen naam gegeven.'

'Niet, baas! Wie gaf haar dan haar naam?'

'Haar vader, jongeheer, maar Klaas en Diertje hebben geen vader meer. Hun vader is verdronken onder het ijs, toen Klaas en Diertje nog zeer klein waren. En omdat hunne moeder ook dienzelfden winter al gestorven was, heeft baas Roeven gezegd: komt maar hier wonen, kinderen!'

'Ja,' valt hier Leentje in, 'dat was een winter! En....' Maar eer zij verder kon doorspreken, komt moeder Roeven juist met de twee besprokene kinderen binnen. Dit geeft voor Leentje een begroeten en omhelzen zonder eind. Ach die lieve weesjes! Wat die Klaas groeit en wat staat dat kleedje Diertje aardig! Sprekend hare moeder-zaliger!

'Ja, ja,' beaamt moeder. 'Wij zijn gelukkig, Leentje, wij zijn gelukkig: laatst hoorde ik in de preek zeggen: *de Heer heeft gezegd: Wie zoo eenen ontvangt, ontvangt mij; nu, waar de Heer is, wat is daar? Daar is ontwijfelbaar de hemel.* En zoo is het kind! De hemel is hier; die kinderen kunnen bidden en zingen samen versjes, dat de baas mij zelt zegt: 'Nu is het zoo, moeder! Dezelfde hier, als in de kerk en hierboven.'

Onder zulke liefdevolle gesprekken vervlood heel deze dag in Roevens hut. Rudolf vermaakte zich spoedig met Klaas en Diertje. Evenals de schoone kleine lichtjes des avonds aan den hemel eensklaps vermenigvuldigd zijn, terwijl de toeschouwer nog zooeven al zijn gezichtsvermogen moest gebruiken voor het zien der eerste, zoo was er bij deze kleinen spoedig een rijke wisseling van liefelijkheden, na het eerste stroeve samenkomen. Welk een rijkdom van vogelen-eitjes deelde Klaas, de bevoorrechte onder de menschen, zooals Rudolf dacht, em, den misdeelden van Ravensburg, daarbuiten in het bosschage mede! En daar kwam ook het lieve meisje aan met een korfje braambeziën!

'Diertje,' zeide Rudolf, 'Diertje zie, ik vind u zoo aardig, ik wilde zoo gaarne ook een zusje hebben.'

'Maar,' zeide Diertje weer, 'houdt u dan niet van Leentje; die is al groot?'

Ja, zoo was het; zie, als hij, Rudolf, een zusje had, dan ware Leentje immers voor het zusje! O neen, dan maar liever alleen!

Eindelijk, na een zee van genoegens, nadat er eierkoek gegeten en een scheutje bessenwijn was gedronken door Leentje en Rudolf, daalde de avond.

'Kom,' zeide vader Roevens, 'kom, Leentje, spoed u wat met de kinderen en met moeder; de damp komt over het veld. Goed kind,' vervolgt hij bij zijn afscheid, 'blijf mijn Leen en houd uw volk in eere! Dag jongeheer!'

‘Dag baas, dag vrouw; dag Klaas, dag Diertje!’ O wat heeft Ruudje het druk met afscheid nemen.

En zoo trad men huiswaarts. Het kind en Leentje waren beiden stil en zwegen. Eenmaal slechts had Rudolf gevraagd:

‘Leentje! Wie is toch uw volk?’

Een kneep in zijn kleine hand en de woorden ‘gij zijt mijn engel!’ waren het ant woord geweest.

II.

Heer van Olmhoven, Drechtwaard en den Vrijen Hoek, welk eene grootheid! Uiterlijk een deftig zwaargebaard man; inwendig voor zijn eigen oogen zoo bijzonder krachtig van wil. Ja heer van Olmhoven was sterk van ziel; niemand anders in zijne wereld moest eigenlijk sterk wezen, want iedereen moest voor zijne sterkte buigen. Zijne vrouwe Clara was eene uitzondering, zij mocht en moest ook sterk wezen, maar alleen in het verdragen van zijne sterkte en in het vaste geloof, dat er op aarde geen andere goede sterkte bestond, dan die van haren man.

Nu zijn er drie maanden na Rudolfs bovenbeschrevenen uitgaansdag verloopen en wij vinden den heer van Olmhoven en hoogstdeszelfs eega aan de thee in de tuinkamer, terwijl mevrouw eenig borduurwerk in handen heeft.

‘Het is toch hard’, zoo hooren wij haar verzuchten, ‘het is toch hard, lieve Edward, vooral omdat ik Ruudjes tweede moeder ben. Ik gunde hem Leentje zoo.’

‘Mijne vrouw Clara,’ klonk het tusschen de geurige havannah-wolken uit den breeden baard, terwijl elk der drie gesprokene woorden als een duwtje krijgt, ten teeken van liefde en van ernst tevens, ‘hard is het, ons kind te zien verbasteren. Een rijk geslacht als de Van Olmhovens, duldt zoo iets niet. Wanneer nu mijne echtgenoot Clara (wederom de duwtjes) eens mijne pogingen had willen te hulp komen, in plaats van het kind aan dien Van-Roevens-troep over te geven, dan had Leentje, wat mij betreft, kunnen blijven. Nu ben ik evenwel van dat volk niet meer gediend.’

‘Een aalmoesje, mevrouw!’ zoo klinkt eensklaps een kinderstem aan het geopende venster, ‘een aalmoesje voor den blindeman!’

Denkelijk had het kind, wien de stem behoorde, Van Olmhoven niet te huis verwacht. Deze althans staat op en schudt, voor het venster gekomen, zijn hoofd tegen den knaap in lappen en lompen, die een ouden blinden grijsaard aan de hand leidt; het kind trekt eerst nog een smeekend gezicht, doch keert zich weldra om en strompelt met zijn ongelukkigen gezel weer henen; die gezel was... de oud-tuinier van Ravensburg.

Intusschen verwacht Van Olmhoven nog altoos eenig antwoord van zijne eega. Dat antwoord gaat ook komen.

‘Rudolf’, zegt zij, ‘is juist éénmaal met Leentje naar hare ouders geweest; het was voor het kind zoo goed, zeide de dokter, omdat Rudolf er zoozeer naar haakte.’ Ongetwijfeld rechtvaardigden deze woorden genoegzaam het bezoek aan van Roevens hutje; maar evenals men de duidelijkste lichtstralen door het geheel of gedeeltelijk sluiten der oogleden verdonkeren kan, zoo bleef het bevooroordeelde gemoed van Van Olmhoven hier stekeblind voor de waarheid.

‘'t Is een schoone wereld tegenwoordig,’ zoo brandt de verontwaardigde sterk-hartige los; ‘'t is een schoone wereld; het Janhagel moet ten troon! In de preeken is het een troosten en aanbevelen van den werkman, dat men er bij toornt; neemt gij de dagbladen ter hand, gij wordt zeeziek van al die volksbonden; gij kunt geen gemeenteraads-zitting meer bijwonen of die oude heeren wawelen: *voor het volk moet iets gedaan worden*; maar, komt men dan eindelijk tehuis en vindt men

zijn kind ten laatste zoo ordinair, dat zijne zinnen suffen van zijne boschbramen en vogeleitjes, van

Diertjes en Klaasjes, dan mag men een dienstbode, die u dat alles brouwt, geen huur meer opzeggen, want mevrouw uwe echtgenoote is ook al van 't nieuwe licht. Och, die arme menschen!'.

De brave vrouw heeft haren beleediger laten uitspreken; maar de zwakke is nu ook sterk geworden, want het goede recht geeft zijn heraute hemelkracht en Clara bemint haren verdwaalden man.

'Edward,' zegt zij hoogst ernstig, terwijl zij de kamerdeur eerst behoedzaam sluit. 'Edward, als gij in een tijd, waarin de heilige Vader zelf encyclieken over het heil der werklieden schrijft, zoo met een arme dienstbode durft leven, die uw kind den schoonsten weg naar den hemel leerde, dan zal, vrees ik, de glorie van uw huis in dat kind zelf vervallen als een struik zonder water!'

'Nu,' zoo zucht hij, die Clara's trouwe wel eeren, maar toch zijn trots niet afleggen wil, 'nu, dwalen, Clara, is menschelijk, maar dit zeg ik u toch: het zal lang duren, eer *ik* die dienstboô vragen ga....' Lang duren?.... Zoude het waar zijn, lezer? Neen, heere Van Olmhoven, Drechtwaard en den Vrijen Hoek, neen, lang duren zal dat *niet.* Eén sterker dan gij, Hij spot met dat nadrukkelijke 'Ik' van uwe vergankelijke lippen. Hij is reeds daar, in uwe nabijheid, die wrekende engel der weerloozen en verdrukten, die - zooals uwe echtgenoote voorspeld heeft - de glorie van uw huis in uw kind zal doen vervallen als een struik, die langs de wegen is uitgedroogd.

III.

Wat alle Van Olmhovens ook op de wereld er tegen mogen zeggen, neen, de hemelsche Vader, die den mensch maakte, Hij heeft de harten der armen niet anders geschapen dan die der rijken. O welk wee en droefenis was Leentjes tehuiskomst buiten tijds! Met vader vooral hadden moeder en Leentje zelf zooveel te stellen, want vader had in de eerste dagen na het droevige onrecht vaak gesproken van het 'gerecht' en een proces 'pro Deo'. Telkens echter kwam dan moeder met het geduld eener martelaresse, hem het diepzinnige woord van Sint Jacobus, apostolischer gedachtenis, voorhouden: *'Ieder mensch zij traag om te spreken en traag toi de gramschap, want de toorn des mans werkt Gods gerechtigheid niet uit.'* En ook Leentje steunde moeder bij dit liefdewerk, want zij beminde nog altoos mevrouw en den lieven engel, die zij 'haar Rudolf' bleef noemen, zij hield ook nog van mijnheer, die haar zoo leelijk had behandeld. Zeker, de groote wereld zag al die ruwe wonden van dat bloedende hart wel niet, maar voor Gods oogen treurde het even goed, ja, duizendmaal beter en edeler, o grooten der aarde, dan het hart van uw fijngevormd kind bloedt, als zijn positie of standplaats door eenig ongeval, of misschien wel door eenig misdrijf, wordt weggenomen. Zestien jaren getrouwen dienst in een en hetzelfde Ravensburg telde deze dertigjarige. En wat had zij nu misdreven, zoo vroeg zij zich zelve. Niets, zoo antwoordde het geweten. Mijnheer, zij kon het niet anders begrijpen, mijnheer had alleen zoo'n bitteren afkeer van armen. Nu arm, ja dat was zij, maar waren Christus en Zijne heilige moeder en zoovele heiligen dat ook niet geweest? En inmiddels verliepen die kostbare dagen en wisselden zich de weken. Neen, het is voor den mindere in het volk niet zoo gemakkelijk in goede betrekking te komen, als de meer gegoede meent. Wie de gelegenheden toch naar de aanbiedingen in de dagbladen beoordeelt, hij dwaalt hier zoo sterk mogelijk; evenals zoogenaamde gemaakte kleederen, vóór den koop, voor alle menschen geschikt schijnen en toch na den koop zoo spoedig onbruikbaar blijken, zoo ook deugen van de honderd aangebodene betrekkingen er nauwelijks

een of twee voor hem of haar, die God voor oogen houden en tevens een dragelijk bestaan verwerven willen.

Dezelfde tijd, die het gezin van Van Roeven zoo deed treuren, verliep intusschen ook op Ravensburg. Mijnheer toonde in die dagen nog eens zijn kracht van karakter door een inteekenlijst te weigeren, welke Clemence, een dochtertje van den burgemeester, hem aanbood ten bate eener arme vrouw, die haren man, een metselaar, aan eene langdurige ziekte had verloren. Waarom kon immers die vrouw geen werkster worden? De lieve veertienjarige Clemence wist hierop niet te antwoorden. Maar het schaap wist ook nog niet, met welk levenslang onnoembaar lijden eene moeder soms het leven van haar kind moet koopen. O, Van Olmhoven, het is zulk een gulden les, die bijbelspreuk: *Wilt niet oordeelen, wilt* (vooral) *niet veroordeelen*! Mevrouw Van Olmhoven was dan ook iets minder krachtig en stak der arme weduwe, die zeven onmondige kinderen had, in het geheim, wel eens een kleinigheid toe als zij wandelde met Rudolf.

Dit knaapje scheen intusschen den gang der natuur te hebben afgelegd. Men kon niet zeggen: hij wordt veel slechter, en evenmin: hij is iets beter; alleen scheen het lieve kind hier op aarde reeds iets te verkrijgen van het hemelsche. Altoos tuurden die zachte oogen in het schier doorschijnende hoofdje naar die schoone blauwe lucht en die gouden wolken, altoos glimlachte hij, altoos had hij te vragen, te vragen en geen voedsel, geen speelgoed, geen vogeleneitjes zelfs, konden zijn aandacht meer boeien.

Zoo waren er zes maand enna Leentjes vertrek van Ravensburg verloopen, toen er in den schemeravond, voor de dorpsherberg bij het buiten, een deftig rijtuig stond uitgespannen. De voerman is reeds lang binnengegaan.

‘Nu, Thijs! ik herhaal het,’ zoo zegt hij, ‘'t is voor twee paarden nog een trek langs die sponsachtige wegen hier.’

‘Ja’, antwoordt de waard, ‘maar ge wordt goed betaald. Ravensburg is er goed voor. Dan komt er bij, dat zoo'n professor altoos haast heeft; daardoor vermoeit ge de beesten dubbel. Maar enfin, als hij dat arme schaap nu maar redt.’

Dat schaap, lezer, is ons knaapje over hem; loopt het aangehaalde gesprek. Kom, laten wij hem eens gaan bezoeken in Ravensburg. Daar ligt dan ons Rtuidje met hoogroode kleur onder de zwarte lokken, op zijne kleine legerstee. Reeds op den middag had de dokter verklaard: ‘Mijne kunst is hier ten einde.’ Toen was de pastoor van het dorp bij het kindje geweest, hetwelk den kleine blijkbaar genoegen deed, en nu heeft een geleerd professor uit een der academie steden den ar[m]en Rudolf op nieuw onderzocht. Hoe wanhopend hebben intusschen de ouders en vooral de vader steeds gejammerd. Zwak was zijn kind, dat wist hij, maar aan zulk een verloop, aan de tering, hij had er nooit aan gedacht. En toch, o God, ook die geleerde grijze professor, hij sprak zuchtend ook dat ééne schrikkelijke woord: *‘moriturus, het gaat sterven.’* Hij bleef daarna als man van het vak voor het bedje staan, en hij vroeg zachtkens:

‘Zou Ruudje nog wat willen hebben’?

‘Ja,’ klonk het zoo hijgende, ‘ja, van ons huis!’

‘Wat zegt het kind?’ vroeg de professor aan mevrouw, die het kindje bij de magere handjes vasthield.

‘Haar,’ stamelde het stemmetje verder, ‘haar,’ zoo herhaalde de korte adem.

Een lichte kreet klonk aan het voeteneinde van het bedje, waar Van Olmhoven lag neergeknield; de professor zweeg en staarde voor zich uit, als in gedachten verdiept.

Het bleef eenige minuten stil. Daarna klonk het, weer zoo zacht: ‘Komt! komt maar hier wonen, kinderen!’ Maar nu harder recht op den persoon af: ‘Pa, mag Leentje komen? Pa! Ik ben zoo benauwd.’

‘Ach God, kind,’ riep Van Olmhoven vertwijfelend uit: ‘Vraag mij toch iets anders!’

Weder eenige minuten stilte, maar ook wederom het stemmetje:

‘Pa, ik ben Leentjes volk; komt zij nu?’ En daarna steeds dat hijgen, dat altoos sneller hijgen. Ernstig keek nu de professer den vader in het gelaat.

‘Als dat meisje,’ zeide hij, ‘niet verre af is, konde men haar waarschuwen. Het kindje lijdt om haar.’

Het kindje lijdt om haar, om haar in zijnen doodstrijd! Zie, als een aangeschoten hert vliedt hij weg, de arme vader; haastig en gejaagd, alsof hij vervolgd werd, komt hij er toe den weg op te gaan en naar Van Roeven's hut te snellen; hij wil bidden, hij begint Leentje te smeeken. Ware hij echter kalmer, hij zoude dadelijk zien, dat hij zich in de stemming der omgeving vergist; neen, die goedige menschen hier, zij gevoelen niets dan diep medelijden in deze ure, en de oude Roeven, hij gevoelt zich inwendig diep beschaamd, omdat hij een zoo'n gemartelden man een kwaad hart kon toedragen. Ras snelt dan ook de zielstrouwe Leentje, die overigens reeds volkomen op de hoogte der Ravensburgsche zaken was, en heel den dag in tweestrijd van durven en niet-durven had doorgebracht, met den deftigen Van Olmhoven mede, en, God zij er eeuwig voor geprezen, de kleine Rudolf leeft bij hun aankomst op Ravensburg, nog; hij erkent Leentje en een dankbare poging van het kind om het benauwde gezichtje te ontspannen, is den armen vader een belooning, die hij nimmer vergeten zal.

‘Leentje,’ zegt nu het stervende kindje, ‘ga ik nu naar de engeltjes met die witte vleugeltjes, en dat goud?’

‘Zeker, lieve Rudolf,’ zegt Leentje.

‘Ma en pa en mijnheer pastoor zeiden ook: ‘ja’ zoo snikt het knaapje, ‘maar komen de wee-jes dan ook en Diertje ook?’

‘Ja Rudolf, wij allemaal, pa en ma ook, ik ook,’ snikt de arme meid. En zie, nu is het genoeg voor Rudolf. Het hijgen houdt op, het kind glimlacht, ziet nog even op naar pa en ma, vouwt de handjes en..... is reeds ten hemel ingegaan, terwijl alle aanwezigen, zelfs de oude professor, schreien. Leentje echter, de meest bedroefde, zij bleef nog het langst bij het lijkje geknield; zij bleef ook tot haren dood op Ravensburg en bracht voortaan ook menig aalmoesje van wege mijnheer, aan zekeren blindeman. Zoo waren *‘die arme menschen.’*

Een praatje over het brood.

Het brood voor den toekomenden winter, het ontluikende koren, schiet, van het ijzige sneeuwkleed bevrijd, hoopvol op onze velden op en daarboven zingt in de blauwe lucht de leeuwerik zijn welluidend lied. Daar het brood het oudste en onontbeerlijkste voedingsmiddel is, is het, om zoo te zeggen, de vertegenwoordiger van al wat wij tot stilling van onzen honger en tot ons levensonderhoud noodig hebben. Daarom noodigt de H. Schritt bij de opwekking tot weldadigheid ons uit, ons brood met de hongerigen te deelen en leerde de Heiland ons bidden: ‘Geef ons heden ons dagelijksch brood!’

In een aantal samenstellingen en uitdrukkingen in onze taal komt het woord brood voor: wij wijzen slechts op broodnoodig, broodeloos, brooddronken, broodwinning, broodnijd, om den broode, de broodkruimels steken hem, enz. enz. De Duitscher spreekt van *das liebe Brod*, de Franschman zegt van iemand, die heel goed is: *il est bon comme du pain*. Ook in andere talen spelen spreekwijzen met het woord brood tot grondslag een groote rol.

Het brood, dat wij tegenwoordig in Europa gebruiken, verschilt natuurlijk veel van het brood, dat de patriarchen en de oudste beschaafde volkeren bereidden, en ook nu nog is het in gehalte, vorm en wijze van toebe-

TWEE ZUSTERS, NAAR DE SCHILDERIJ VAN E. RIANT.

WEER BIJ MOEDER THUIS, NAAR DE SCHILDERIJ VAN E.F. ROSENTHAL.

reiding afhankelijk van het klimaat, den grond en de levenswijze der menschen. Maar het werd vroeger en wordt ook nu nog uit de korrels van het graan gewonnen, dat wij in het zweet des aanschijns op een vaak ondankbaren bodem moeten telen.

Het eerste brood werd tusschen heete steenen of in de warme asch gebakken; aan onze moderne ovens en machinale bakkerijen dacht men toen nog niet. Elk huishouden bereidde zijn eigen brood, waarvoor het koren voor dagelijksch gebruik met behulp van kleine handmolens werd fijn gemalen. Wij lezen in het eerste boek van Mozes (XVIII, 6) dat Abraham, toen hij het bezoek der drie engelen ontving, Sara beval, spoedig drie maten tarwemeel te kneden en een koek te bakken. Ook Loth onthaalde de engelen op haastig klaargemaakte, ongezuurde koeken. Toen de profeet Elias zich, den hongerdood nabij, onder een jeneverboom neervlijde om te sterven, werd hij door een engel met brood en water gesterkt. Ook de weduwe van Sarepta wie hij om brood en water verzocht, bakte hem van haar laatste meel een brood.

De brooden in het Oosten waren vlak en hard, zooals wij nog aan de Azymen-brooden kunnen zien, die de orthodoxe Joden tegen Paschen bakken. De Oostenrijksche geneesheer, Dr. Polak, die in het midden dezer eeuw lijfarts van den sjah van Perzië was, verhaalt in zijn aanteekeningen, dat het brood in Perzië den vorm heeft van een plat bord, bij de maaltijden met de voorgezette spijzen belegd en zoo met deze opgegeten wordt. Het oudste brood zal er waarschijnlijk ook zoo uitgezien hebben. Nooit werd er een groote voorraad van gebakken, hetgeen in het heete Oosten, waar alles dadelijk verdroogde, niet raadzaam was. Toch kregen, zooals men weet, Aäron en zijn zonen de toonbrooden, die altijd van den eenen Sabbath tot den anderen op de gouden tafel van de Ark des Verbonds moesten liggen, eerst na acht dagen te eten.

Evenals op de eereplaats van de H. Ark, zoo zien wij, dat het brood in de H. Schrift steeds hoog in eere wordt gehouden. De hemelsche gasten van Abraham en Loth werden door hen op brood onthaald, en na de overwinning van Abraham, verschijnt de hooge, forsche gestalte van den priesterkoning Melchisedech met brood in de hand, om den Heer daarvan een dankoffer te brengen. Jozef de zoon van Jacob, werd door den hongersnood van een verachten gevangene de stadhouder van het machtige Egypte. In de woestijn kregen de Israëlieten brood uit den hemel en de stervende profeet Elias werd door een engel met brood gesterkt. In het Nieuwe Testament vooral zijn de verhevenste gelijkenissen en de grootste wonderen des Heilands aan het brood vastgeknoopt. Hij vergelijkt het Hemelrijk met een zuurdeesem en noemt zich zelf het Brood des Eeuwigen Levens. Toen hij uit het midden Zijner leerlingen scheidde, brak Hij met hen het brood, en na Zijn opstanding is het weer het brood, dat Hij met hen breekt en waaraan zij Hem herkennen. Het verhevenste geheim van den katholieken godsdienst is voor alle tijden onscheidbaar met de gedaante van brood verbonden.

Maar ook de andere volken hielden het brood hoog in eere. De heidensche Grieken en Romeinen bewezen Demeter of Ceres, die den menschen den akkerbouw zou hebben geleerd, goddelijke eer en vieren te harer eer de Eleusinische geheimen. Ook hechtten de Romeinen bij het uitbreiden van hun gebied groot gewicht aan vruchtbare landstreken. Te Rome zelf was langen tijd het bekende *panem et circenses*, brood en spelen, het parool.

Waar de beschaving veld won, daar werden de volken het eerst in de kunst der broodbereiding onderwezen. Toen de Germanen, het omdolen en jagen moede, vaste woonplaatsen kozen, zaaiden zij, door vrome monniken hierin geleid, koren en bereidden zich daaruit hun brood.

Bekend is de sage van het Vrouwezand te Stavoren, die de zware straf verhaalt, welke een rijke vrouw trof, die het brood had veracht. Ze had haar schippers den last gegeven, het edelste en beste, dat op den wijden aardbodem te krijgen was, voor haar uit de verre landen, die zij bezeilden, mee te brengen. Toen nu een dezer een heele scheepslading van de heerlijkste tarwe aanvoerde, liet zij de geheele lading in zee werpen. Later moest zij zelf haar brood bedelen: zoo straft de volksmond de verachters van het brood.

Zooals we boven reeds zeiden, is het brood voor de onderscheidene landstreken verschillend. In het Oosten en in alle landen, waar de tarwe zoo uitmuntend gedijt, vooral in het Zuiden van Europa, is het tarwebrood het hoofdvoedsel. Het uit gerst bereide brood is zwaar en niet zoo smakelijk en wordt alleen door arme lieden gegeten. Het wonder van de vermenigvuldiging der brooden werd met gerstebrooden gewrocht.

De oude beschaafde volkeren kenden de rogge niet, die waarschijnlijk aan de Zwarte Zee inheemsch was, en nu vooral in het Noorden van Europa gebruikt wordt. In het algemeen kan men zeggen, dat hoe noordelijker men komt, hoe grooter en donkerder de brooden worden, maar ook tarwebrood en een mengsel van rogge en tarwe wordt in onze streken veel gegeten. Ook ten onzent niet onbekend zijn de onder den naam van pompernikkels in sommige streken van Westfalen gebakken groote roggebrooden. De naam moet hiervandaan komen, dat een Franschman, wien het eens voorgezet werd, zou gezegd hebben: '*C'est bon pour Nickel*, namelijk voor zijn paard. Volgens een andere lezing heette zoo de Westfaal, die te Straatsburg bij een rooftocht van Lodewijk XIV den eersten pompernikkel moet gebakken hebben. Nu voor een Fransche maag is dit zware roggebrood juist niet het verkieslijkste. Wel zijn de Franschen groote liefhebbers van brood, maar zij houden het meest van fijn wittebrood.

In Westfalen wordt ook nog de volgende pompernikkelgeschiedenis verhaald: de bij het sluiten van den Westfaalschen vrede aanwezige pauselijke nuntius zou namelijk een grooten pompernikkel naar Rome gezonden en daarbij geschreven hebben: *'Ecce panis Westphalorum.'* Deze geschiedenis klinkt echter niet al te waarschijnlijk, want moge het den daar vergaderden heeren bij de lang getrokken vredesonderhandelingen al niet aan tijd ontbroken hebben om een aardigheid uit te halen, zoo zou toch het brood, dat bij de toenmaals langzame verzending den weg over de Alpen moest maken, meer steen dan brood geworden zijn.

In de noordelijk gelegen, minder vruchtbare landen van Europa wordt het roggebrood dikwijls met havermeel vermengd, maar voor een behoorlijke vertering hiervan heeft men een sterke maag noodig. De arme Laplanders bakken zelfs brood van de binnenste witte schors van den denneboom. Ook het veel zetmeel bevattende merg van een kastanjesoort en het zaad der gele lupine worden in tijden van duurte gebruikt. In Normandië moet men in slechte tijden zelfs het zaad van varens daartoe gebruiken. Al deze surrogaten schaden ten minste niet de gezondheid, wat nu juist niet gezegd kan worden van het moederkoorn en andere ingrediënten, die in een zeer hoog percentage voorkwamen in het graan, dat door enkele gewetenlooze Parijsche speculanten aan de hongersnoodlijdende districten van Rusland was geleverd. Onze boeren, die zelf hun brood winnen en zelf brood bakken, behoeven natuurlijk voor die vervalsching niet beducht te zijn. Ook de *farmer* in het verre Westen, die zelf zijn maïs teelt, heeft niet te vreezen, zijn gezondheid door onzuiver voedsel te benadeelen. De maïs, die ten onrechte - want ze komt uit Amerika - Turksche tarwe wordt genoemd, is een uitstekend voedingsmiddel, maar de Europeanen kunnen er zich over het algemeen niet te best mee vereenigen. Toen in den verloopen zomer het koren zoo duur was, werden in Duitschland proeven genomen met het zoogenaamde Caprivi-brood, een mengsel van rogge en maïs, maar de soldaten, wien dit kostje werd voorgezet, waren het spoedig beu.

De grootste broodverbruikers zijn - met uitzondering natuurlijk der arbeiders, die zwaar werk hebben te verrichten - de kinderen, die zoolang ze nog groeien verbazend veel aan kunnen, en, zooals Hildebrand zegt, altijd een les meer leeren en een boterham minder eten dan waar ze zin toe hebben.

De smokkelaars in Amerika.

Het financieel beheer in de Noordamerikaansche Unie berust in de eerste plaats op het stelsel der indirecte belastingen. Vooreerst is dit oeconomisch beginsel met het oog op de eigenaardige maatschappelijke verhoudingen in de groote Republiek het minst kostbaar en het gemakkelijkst door te voeren, en op de tweede plaats beantwoordt dit het beste aan de begrippen, die de Yankee van de persoonlijke vrijheid heeft.

Bijzonder hoog zijn de inkomende rechten, die de republiek van de waren en industrie-artikelen heft, die uit Europa in de havens aan de Atlantische kust worden ingevoerd. Diamanten en weeldeartikelen, edele metalen, kostbare tapijten, kanten, meubels, machines, kunstvoorwerpen, vooral schilderijen, beelden, Fransche, Duitsche en Spaansche wijnen, bieren, enz. zijn buitengewoon hoog belast.

Het ligt voor de hand, dat de regeering der Vereenigde Staten dientengevolge een heirleger van *custom officers* (tolbeambten) op de been heeft te houden; van den anderen kant spreekt het ook vanzelf, dat de smokkelarij een zeer winstgevend bedrijf is. De smokkelaars, die, op heeterdaad betrapt, den douanebeambten in handen vallen, worden voorbeeldig gestraft. Daar ik in het jaar 1885 in zulk een proces als getuige betrokken was, zal ik dit voorval als een karakteristiek staaltje van de nauwlettende waakzaamheid der Newyorksche politie in het kort meedeelen.

Ik had in Januari van genoemd jaar een Hollandsche haven verlaten. De reis was in het begin niet bijzonder belangwekkend. Op het dek konden wij ons, wegens de hooge zeeën, weinig ophouden; en werd het water rustiger, dan heerschte er een zoo sterke mist, dat de kajuitpassagiers zich spoedig weer in het salon terugtrokken. Daar het getal der reizigers klein was, hadden wij weldra kennis met elkaar aangeknoopt.

Er werd druk gewed, meestal of het schip in een bepaalde tijdruimte 10, 15, 25 of 30 knoopen zou afleggen, ijverig kaart gespeeld en de punch behoorlijk aangesproken. Een jonge Zwitser, de zoon van een Geneefchen horlogemaker, bevond zich eveneens onder de passagiers. Op zekeren avond, toen wij ten gevolge van een bijzonder sterken grog allen min of meer aangeschoten waren, deelde genoemde Genèver ons een geheim mee. Hij had namelijk een paar dameshorloges bij zich van voortreffelijk fabrikaat. Op Zwitsersche horloges wordt een inkomend recht geheven van 60 pCt., zoodat deze voorwerpen in Amerika zeer hooge prijzen doen. Deze horloges verborg de Zwitser in zijn kleeren, waar hij ze had laten innaaien. De jonge man was geen gewoon smokkelaar; hij reisde voor het huis zijns vaders naar New-York en beschouwde dit bedrog ten opzichte der Amerikaansche douane als een licht vergeeflijke streek, over het gelukken waarvan hij zich reeds bij voorbaat meesmuilend de handen wreef, daar deze smokkelarij hem, als ze gelukte, omstreeks vijfhonderd franks zou opbrengen. Eenige dagen later liep de stoomboot in Jersey-City binnen. De Amerikaansche dokter en een inspecteur der douane kwamen ons in een klein bootje tegengevaren. De contrôle geschiedde nu op gewone wijze. Wij moesten onze namen in het

politieboek inschrijven en voor de voorwerpen, die aan inkomende rechten onderhevig waren, een vrij lang formulier invullen. Onze Zwitser ontkende stokstijf, dat hij iets van dien aard had. Plotseling namen twee beambten hem ter zijde, sneden zijn kleeren open, ontdekten de horloges en namen den doodelijk ontstelden smokkelaar in hechtenis.

De andere passagiers werden als getuigen gedagvaard, en, hoezeer het hun ook speet, hun getuigenis kon den armen jongen man niet vrij pleiten, die tot drie jaar gevangeniswerd veroordeeld. Ik behoef hier enkel bij te voegen, dat zich onder de passagiers een Amerikaansche geheime politieagent had bevonden, die zich tegenover ons als een Newyorkschen koopman uitgaf en die, zooals wij uit het verdere verloop van het proces vernamen, door zijn overheid was aangesteld, om smokkelaars reeds van hun vertrek uit Europeesche havenplaatsen aan te bewaken.

Evenals de douane-beambten hun best doen om de smokkelarij onmogelijk te maken of ten minste te beperken, evenzoo zijn de smokkelaars onverpoosd werkzaam om nieuwe middelen te verzinnen, ten einde zich voor het in beslag nemen der gesmokkelde goederen en eventueele straf te vrijwaren.

Omstreeks zes jaar geleden kwamen te New-York plotseling opvallend veel diamanten en Brusselsche kant in den handel, zoodat het bij de politie vaststond, dat ze zonder inkomende rechten in de Nieuwe Wereld waren ingevoerd. De bekende detective Carne onderzocht daarop alle van Frankrijk en België binnenloopende schepen van onder tot boven; maar des ondanks kon het hem niet gelukken de smokkelaars in handen te krijgen. Op zekeren dag viel het oog van den beambte op een lange kist, die zijn aandacht gaande maakte en volgens den vrachtbrief het lijk van een te Gent overleden Amerikaan moest bevatten. De bijgeroepen scheepstimmerman moest het buitenste omhulsel verwijderen. Nu vertoonde zich een kist van mahoniehout voor zijn oogen, en nadat ook hiervan het deksel was opengemaakt, overtuigde de detective zich van de aanwezigheid van een mannelijk lijk.

Bij de aankomst van de eerstvolgende Fransche stoomboot werd weer zulk een kist uitgeladen, die evenals de eerste geopend moest moest worden. Ook hierin lag een koud en verstijfd lijk, evenals het andere behoorlijk gebalsemd. Juist wilden de timmerlieden het deksel weer sluiten, toen de beambte, wantrouwig geworden, gelastte, dat men er het lijk uit zou nemen. Hierbij kwam men tot de hoogst verrassende ontdekking, dat metalen kasten, die voor niet minder dan 80.000 dollars aan kostbare kant bevatten, de plaats der ingewanden innamen.

Een paar maanden later moest zekere Basch, die uit Kalisch geboortig was en dikwijls tusschen New-York en Liverpool voer, en dien men reeds geruimen tijd van smokkelarij hield verdacht, terugkomen. Dezelfde detective had dit vernomen en wachtte nu met nog een beambte op den gesignaleerde. Basch kwam inderdaad aan, maar zwaar ziek; toch moest hij zich, hoe hij ook tegenstribbelde, aan een streng en nauwkeurig onderzoek de kajuit onderwerpen. Dit onderzoek bleef zonder gevolg. De detective was er evenwel vast van overtuigd, dat Basch gesmokkeld had, en de lichamelijke toestand van den verdachte scheen dit te bevestigen. Men raadpleegde den scheepsdokter, goot Basch met geweld een zeker sterkwerkend geneesmiddel in, en het gevolg bleef niet uit, want spoedig geraakte de detective op dezen ongetwijfeld juist niet gewonen weg in het bezit van diamanten, die een waarde van 30.000 gulden vertegenwoordigden en die de smokkelaar eenige uren te voren had ingeslikt.

Een vrouwelijke smokkelaarskapitein leefde voor omtrent 30 jaar aan de Canadeesch-Amerikaansche grens. Miss Mary Bowlers was beschuldigd, aan het hoofd van een dozijn goedgewapende vrouwen een aantal tolbeambten aangevallen,

verscheidene gewond en een aanzienlijke hoeveelheid goederen gesmokkeld te hebben.

Miss Bowlers was van een herculischen lichaamsbouw; zij stak meer dan een hoofd boven alle in de rechtszaal aanwezigen uit; toch wees haar verdediger op ‘de zwakheid van haar geslacht’ en verzocht uit dien gronde een lichte straf. En inderdaad, het gerechtshof veroordeelde de smokkelaarster slechts tot een jaar gevangenisstraf.

Een zeer vernuftige streek werd voor een paar jaar door twee Bretonsche smokkelaars uitg[e]voerd, die zich aan de agenten der Cunardlijn als detectives voorstelden en zeiden kennis gekregen te hebben van een groote smokkelarij die op een stoomboot van genoemde lijn zou beproefd worden.

Toen was nog de wetsbepaling van kracht, dat de kapiteins, op wier schip op groote schaal werd gesmokkeld, eveneens tot een geldboete werden veroordeeld, een bepaling, die later, en terecht, is ingetrokken. De agent der stoombootmaatschappij, door het optreden der pseudo-detectives hevig ontsteld, wierf de beide smokkelaars voor verscheidene reizen tusschen Liverpool en New-York als inspecteurs aan.

De schurken lieten zich een zeer goed honorarium betalen, vermochten natuuilijk de smokkelarij niet te ontdekken, maar maakten van de gelegenheid gebruik om zelf herhaaldelijk en met goed gevolg Brusselsche kant te smokkelen, wat hun natuurlijk onder deze omstandigheden niet moeielijk kon vallen. Toen het bedrog ten laatste aan het licht kwam, hadden de beide smokkelaars zich al op Canadeesch grondgebied in veiligheid gebracht.

Omtrent het jaar 1880 en later werden door de Amerikaansche autoriteiten geduchte klopjachten op de smokkelaars gehouden. De bekende Amerikaansche politicus Chister Arthur, die evenwel eerst door den gewelddadigen dood van president Garfield in wijdere kringen bekend werd, verloor in 1871 zijn post van Newyorker tolinspecteur, daar hij verdacht werd, met de smokkelaars onder één deken te liggen. Op onbarmhartige wijze is men in de laatste jaren met zulke beambten te werk gegaan. Tegenwoordig heeft men zelfs een geheime politie, die de douanebeambten, zonder dat zij het zelf gewaar worden, nagaat, zoodat verzuim en verwaarloozing hunner plichten voortaan tot de zeldzaamheden behooren. Voor de Amerikaansche schatkist zijn de inkomende rechten een rijke bron van inkomsten, en zooals men weet, houdt bij geldzaken alle gemoedelijkheid op.

Bij de Platen.

Een boerinnetje uit het Schwarzwald. -

Men zou ze op het eerste gezicht niet voor een boerinnetje verslijten, niet alleen om het fijne, gedistingeerde kopje, maar ook om den bevalligen tooi, die niets boersch heeft in onze oogen. De landelijke kleederdrachten in streken, die nog geheel buiten den invloed zijn gebleven onzer zoogenaamde hedendaagsche beschaving, steken gewoonlijk gunstig af bij die van landen, waar, zooals ten onzent veelal het geval is, het oorspronkelijk nationaal costuum half en half vervormd is naar de wisselende mode. Er is niets leelijker dan het middelding tusschen boerin en burgerjuffrouw, waarvan onze plattelandsteden op marktdagen zoovele onbehaaglijke exemplaren te zien geven. De oude volksdrachten verdwijnen, helaas! hoe langer hoe meer, en om ze geheel onverbasterd te zien, zullen we ten slotte onze toevlucht moeten nemen tot de specimens, die daarvan in het Rijksmuseum te Amsterdam bewaard worden.

Om nu op ons boerinnetje terug te komen, - het is te hopen dat men in het Schwarzwald de oude nationale dracht beter in eere zal houden dan bij ons; want ieder zal moeten erkennen dat het laag uitgesneden jakje met het witte keursje en

den breeden plooikraag, waarover aan een zwart fluweeltje het diamanten kruisje hangt, en vooral de hoofdtooi van fladderende linten, die den natuurlijken dos van weelderige lokken geheel vrij laat, voor geen kapsel naar de laatste mode in sierlijkheid behoeft onder te doen.

Twee zusters. -

Aan sierlijkheid in kleeding of opschik heeft de eene der beide zusters op ons tafereel voorgoed verzaakt. Zij heeft van al die wereldsche ijdelheden afstand gedaan, om zich als godgewijde bruid alleen te tooien voor haar hemelschen Bruidegom, in het eindeloos rijker en edeler gewaad van maagdelijke reinheid, in het stralende kleed van deugden en goede werken. Voor het uiterlijke stelt zij zich met de grove kloosterpij tevreden. Zij heeft als de Maria van het Evangelie het beste deel verkozen en laat aan Martha de beslommeringen en ijdelheden der wereld, die zoo aanlokkelijk schijnen en toch, helaas, zooveel teleurstelling en ontgoocheling baren. In haar argelooze onbezorgde jeugd heeft de jongste der twee daar geen besef van en slechts achteloos leent zij het oor aan de woorden van wijsheid, die de oudste haar ter leering voorleest. Met haar ongedwongen kinderlijke houding, in het lichte zomertoilet, het rijkgelokte hoofd vertrouwelijk op den schouder harer zuster geleund, vormt zij een sprekende tegenstelling met de zacht-strenge statig opgerichte figuur der jeugdige non met het regelmatig effen gelaat en den kalmen blik, gevestigd op het boek, dat haar bleeke, spichtige vingeren omklemd houden. Zulk een tegenstelling tusschen twee zusters, - kan het ons verwonderen dat het schouwspel den schilder heeft aangetrokken en hij gepoogd heeft, het ons naar het leven weer te geven?

Weer bij moeder thuis. -

Een dankbaar onderwerp ook heeft de Duitsche kunstenaar Rosenthal zich gekozen, toen hij ons de ontvangst van het jong matroosje schilderde, dat na maandenlange afwezigheid weer bij moeder thuis is. Wat heeft de goede vrouw naar dezen dag verlangd! Wat hebben de broertjes en zusjes er zich op gespitst! En de jonge Janmaat zelf, hoe groot hij zich moge houden, heeft stellig op zijn beurt in menigen donkeren nacht, als hij in verre, eenzame wateren rondzwalkte, aan moeders gezellige, warme huiskamer en het vroolijk spel van de kinderen gedacht. Nu zijn ze dan eindelijk weer allen bijeen, en moeder kan zich niet verzadigen aan den aanblik van haar oudste, die zoo flink uit de kluiten gewassen is en zoo sprekend op zijn vader zaliger begint te gelijken. Terwijl hij met smaak het bord soep verorbert, dat zijn goede zuster hem gauw heeft klaargemaakt, moet hij vertellen van zijn wedervaren: moeder gunt hem in de overmaat van haar blijdschap haast geen tijd dat hij eet en houdt zijn forsche jongenshand onophoudelijk in de knokkelige vingers geklemd. Het oudste zusje luistert met belangstellende aandacht naar het verhaal van zijn avonturen, dat hij zoo grappig weet te kruien met allerlei zeemanstermen, die zij niet verstaat, en een van de kleine jongens, blijkbaar ook al een zeeman in den dop, kijkt zijn broer haast de woorden uit den mond. De kleinste schuift dicht tegen hem aan, terwijl het andere zusje zich inmiddels vermaakt met den ketting van aangeregen schelpjes en de groote kinkhorens, waarin men de zee kan hooren bruisen. Men beklaagt over het algemeen het lot van zeelieden en hun betrekkingen wegens de treurigescheiding, waartoe zij telkens veroordeeld zijn, en de angsten, die zij bij storm en noodweer om hun dierbaren uitstaan; maar wegen dergelijke uren, als het gezin op ons gemoedelijk, gul tafereel doorleeft, niet tegen het leed

en den kommer van lange, bange maanden op? De weduwvrouw heeft gewis haar man op zee verloren, en bittere tranen heeft zij ongetwijfeld geschreid, toen ook haar jongen het trouwelooze element tot arbeidsveld voor het leven koos; maar nu zij hem thans zoo frisch en fleurig, zoo kranig in het losse zeemanspak aan haar zij ziet zitten, nu zou ze met geen enkele andere moeder willen ruilen.

Makreelenvangst in Istrië. -

MAKREELENVANGST IN ISTRIË, NAAR DE SCHILDERIJ VAN F. SCHLEGEL.

Is het leven van den visscher veelal een hard en moeitevol bestaan, de visschers op onze gravure schijnen het toch op hun slofjes af te kunnen. Het is bepaald liefhebberij, zoo gemakkelijk zij de zee haar kostbaren buitafhandig maken. Daartoe is niets anders noodig dan een flink vuur, dat zij aan een staak boven het water houden. Bij honderden komen de onnoozele makreelen daarop af, stellig in de verbeelding dat het zonnetje in het water schijnt. Maar ongelukkig worden zij door de visschers leelijk in het zonnetje gezet. Dezen hebben namelijk te voren hun verraderlijke netten uitgespannen en zijn nu de dartele beestjes daar in voldoend aantal naar hun zin bijeengekomen, dan wordt het net opgehaald, en de vischjes zijn gevangen. Zooals men op de gravure ziet, levert deze gemakkelijke vischmanier een ruime vangst en kunnen drie, vier schuitjes tegelijk er met succes op uitgaan. Intusschen zal de vangst wel van den tijd van het jaar afhankelijk zijn, zoodat ze alleen in bepaalde omstandigheden kan worden uitgeoefend

[Nummer 47]

ZANGLES. NAAR DE SCHILDERIJ VAN WALTER FIRLE.

Een goede les.
Door Mathilde.

I.

Wat blief je Kaatje? O ja, wat voor vleesch wij van middag moeten hebben. Wacht... je hebt immers spinazie, neem dan kalfslapjes.' 'Neen, mevrouw, de boer had geen spinazie, toen heb ik maar tuinboonen genomen; de doppers waren niet mooi.'

'Goed, neem dan toch maar kalfslapjes.'

'Ja, mevrouw, maar meneer houdt alleen van varkensvleesch bij tuinboonen.'

'Varkenslapjes dan!'

'Maar mevrouw, 't is de ossenslager.'

'De ossen.. sla... ger? O zoo!'

'Dus dan maar niet noodig.'

'Ja, niet noodig!'

Met een spottend lachje ging Kaatje de deur uit, en mevrouw, die voor haar schrijfbureautje zat en terwijl het onderhoud met haar keukenmeid duurde, met een vagen verstrooiden blik, den pennehouder tegen de lippen gedrukt, half naar haar toe gekeerd zat, wendde zich nu geheel om, keek even voor zich, fronste de wenkbrauwen als om haar gedachten te verzamelen, toen plotseling haar draad terugvindend, liet zij de pen weer vol vuur over het papier glijden. Zij kon een regel of drie geschreven hebben en was weer geheel verdiept in haar werk toen er zacht aan de deur getikt werd.

'Mevrouw,' zeide een teemende stem, voorzichtig en zacht, maar toch in de schatting van het jonge vrouwtje zoo sarrend en onaangenaam, dat zij met een schok uit haar houding opschrikte, en met zekere drift het hoofd ter zijde keerend, vroeg:

'Wat is er nu weer?'

'Mevrouw, u heeft vergeten te zeggen wat voor soep wij moeten hebben.'

'Soep, soep, soep', herhaalde zij en scheen moeite te hebben zich het denkbeeld van soep duidelijk voor den geest te stellen. 'Wat voor soep?'

'Ja dat vroeg ik mevrouw juist!' was het luide antwoord.

'Och ik weet het niet. Bestel maar iets.'

'Ja, mevrouw, en als het niet goed is?'

'Nu kalfssoep dan maar.'

'Hoeveel poulet moet ik dan bestellen.'

'Ja hoeveel? Zes ons, of zeven, zou dat genoeg zijn?'

'Dat kan een aardig soepie worden, maar dan blijft er geen bordje over voor de keuken.'

'Nu twee pond dan en dan hoef je mij van morgen ook niet weer lastig te vallen.'

'Best mevrouw!'

'En laat mij nu met rust. Ik kan geen oogenblikje kalm werken of dan komen zij weer met zoo'n malle boodschap!'

Kaatje trok de deur bedaard toe en lachte nu heelemaal.

''t Is me een rare, dat jonge mevrouwtje! Zoo veel verstand van de huishouding als dat en dan altijd in de boeken zitten of zij niets beters te doen had. Als men trouwen wil, zacht dat men zich met het eten bemoeit.'

Een beetje kregelig zette mevrouw van Daele zich weer aan 't schrijven; maar 't wilde niet goed meer vlotten, de gedachte aan soep en poulet en varkenslapjes wilde haar maar niet verlaten. Zij was zoo goed aan den gang geweest en nu had die nare meid haar zoo gestoord.

Zij keek op het snoezige penduletje voor haar; kwart over elf, dadelijk was het half twaalf en dan kwamen de kinderen t'huis en zij moest voor de koffie zorgen, want dan kwam van Daele te huis; en de kinderen moesten geholpen worden. Zij voor zich zelf zou zich gaarne met een glas melk en een beschuit tevreden stellen, maar die man en kinderen hadden altijd honger. Bah! hoe vervelend wat een slavenleven, getrouwd te zijn en daar had zij nog illusiën over gehad O neen, alles was haar tegengevallen en toch zij had geen klagen, haar man was goed, vriendelijk en zelfs gemakkelijk.

Dat hij weduwnaar was en vader van vijf kinderen, dat wist zij vooruit en zij had er volstrekt geen bezwaar in gezien toen hij haar ten huwelijk vroeg en toch, toch! wat woog dat huishouden zwaar op haar zwakke schoudertjes.

Zij leunde achterover in haar stoel, en trachtte er weer in te komen maar het wilde niet lukken; telkens en telkens zag zij het werk, waartoe zij verplicht was, haar van nabij aangrijnzen, terwijl het andere wat haar zoo vriendelijk lokte, meer en meer wegvluchtte en buiten haar bereik geraakte.

Pauline van Daele was de verwende dochter van een notaris, die zijn vrouw reeds zeer vroeg had verloren; Pauline groeide op zonder moederlijke leiding, zelfs zonder vaderlijke, want eigenlijk was zij het, die haar vader en haar oudere zuster de wetten voorschreef.

Het kind was bijzonder vlug en daar Rika toch het huishouden deed en volstrekt niet de hulp van het zusje daarin verlangde, sprak het als van zelf dat Pauline studeeren moest; studeeren staat tegenwoordig *chic* voor een meisje en dan liefst niet studeeren voor onderwijzeres, maar voor leerares, doctores, musicienne of schilderes. Vader kon het betalen en Pauline had er den tijd voor.

Van daar dat het kind al van jongs af in de boeken zat en een afkeer opvatte voor alle vrouwelijke bezigheden, onverschillig of het huishouden of handwerken gold; de vader vond dit natuurlijk en de zuster gemakkelijk, want nu kon zij zich geheel aan haar werk wijden en behoefde het jongere zusje er niet in te onderrichten. Dat kostte maar tijd en met tweeën kon men toch niet zoo goed voort als alleen.

Zoo werd Pauline zestien, zeventien jaar. Zij was nu druk aan het studeeren voor haar akte Middelbaar Onderwijs voor Hollandsche en Duitsche taal - en letterkunde, toen een vreeselijke slag de familie trof. De vader kon niet meer aan zijn verplichtingen voldoen; dit bleek na zijn vrij onverwacht overlijden, en de beide meisjes stonden zoo goed als broodeloos in een huis, waarvan niets meer haar toebehoorde en dat dan ook weldra ten behoeve der schuldeischers werd verkocht.

Rika, die acht jaar ouder was dan Pauline, kon een betrekking krijgen als huishoudster, waardoor zij zelf verzorgd was en de familie trok zich Pauline aan, maar ongelukkig of gelukkig voelde die familie weinig sympathie voor geleerde vrouwen; zij hadden altijd de opvoedingsmanier van den notaris een dwaasheid genoemd.

Maar toen Pauline bij hen aan huis kwam zagen zij weldra in, dat het kind zoo goed als geen lust of aanleg had in hetgeen bij andere vrouwen levensdoel is. Zij voelde zich bitter teleurgesteld en verongelijkt, toen haar tante haar aan 't huishouden wilde zetten. Zij verknoeide meer in de keuken, dan zij er terecht bracht, zij brak alles wat zij moest omwasschen. Met naai- en breiwerk kwam zij niet verder en daar men begreep, dat zij toch in de tegenwoordige omstandigheden verplicht was op de een of andere manier in haar eigen onderhoud te voorzien, te meer daar zij een onverholen tegenzin in 't huwelijk scheen te hebben, besloot men haar in staat te stellen een paar een voudige examens te doen.

Nu werd Pauline secondante aan een meisjeskostschool, maar zij zag spoedig in dat het leven hier volstrekt niet dat was, hetwelk zij zich eenmaal droomde. Zij had altijd van examens gedroomd, schitterend door haar afgelegd, en daarna waren lessen nooit heel duidelijk op haar levensprogramma komen te staan.

Neen, zij had andere droomen; zij was er zeker van dat zij een dichterlijke natuur had; haar opstellen waren altijd de beste van haar klasse Zij hield van fantaseeren en schreef soms bladzijden vol poëtische bespiegelingen in haar dagboek; zij las die haar vriendinnen soms voor en deze riepen er over, dat het beeldig mooi was, waard om gedrukt te worden, en daarheen richtten zich nu alle jonge meisjesdroomen van Pauline. Schrijfster, letterkundige worden, dat was eerst een waardig levensdoel. Met kinderachtigen angst hield zij echter dit droombeeld voor ieder, zelfs voor haar zuster verborgen. Rika was zoo erg practisch, zij vond schrijven heel mooi en goed, mits men er veel geld aan verdiende en geld verdienen was bij Pauline iets zeer ondergeschikt. Zij vond er iets stuitends in, haar gedachten en gevoelens te verkoopen, daarenboven begreep zij genoeg dat er voorloopig nog geen sprake zou wezen uit haar geschriftjes geld te slaan.

Een andere reden voor haar geheimhouding was dat zij niets zoozeer vreesde dan in haar mooie droomen door afkeuring of afraden gestoord te worden. Vandaar ook dat zij er tegen opzag, ze aan de beoordeeling van een deskundige te onderwerpen. Hun te hooren afkeuren meende zij zou een slag wezen, dien zij niet te boven kon komen.

Pauline voelde zich als secondante bepaald ongelukkig; haar dichterlijke geest werd beneveld. Zij kon niet tegen banden en al te strenge regels. Zij hield niet van les geven en nog minder van vroeg opstaan, vroeg naar bed gaan, altijd met kinderen verkeeren; aan haar grootste liefhebberij kon zij niet werken, want daarvoor miste zij alle gelegenheid en vrijen tijd.

Hoe de jaren voorbij kropen begreep zij niet, maar nog vóór zij 't wist, had zij drie jaar op de kostschool doorgebracht; drie jaar van verveling en ergernis.

Toen kreeg zij onverwacht een huwelijksaanvraag van den vader van een harer kleine leerlingen, den heer van Daele, Doctor in de letteren, leeraar aan het Gymnasium eener kleine stad, die vijf kinderen rijk was en 't vorige jaar zijn vrouw had verloren.

Pauline's aangenaam uiterlijk en flink optreden hadden hem aangetrokken; zij was wel wat jong, maar hij, hoewel ouder, toch ook een flink man in de kracht zijns levens; zij had niet veel verstand van huishouden maar dat leert van zelf en Pauline was door het aanzoek zeer verrast.

Nog vrij kinderachtig en zeer oppervlakkig zag zij niets dan de uiterlijke voordeelen van zulk een huwelijk; zij telde alle bezwaren licht. Dr. van Daele was iemand, die ieders liefde en achting ten volle verdiende; kinderen had zij nu toch om zich heen; wanneer zij trouwde dan waren het ten minste de kinderen van haar man, die zij als haar eigene wilde l[i]efhebben. Dr. van Daele had een goed inkomen, dank zijne letterkundige bijverdiensten en het kapitaal zijner eerste vrouw; hij had een knap voorkomen, hij was ten hoogste beschaafd en ontwikkeld en... en dit gaf den doorslag - nooit beter dan als zijn vrouw had Pauline kans haar aangeboren talenten te doen vruchten dragen. Haar echtgenoot zou haar zeker helpen ze te ontwikkelen en ze later tot hun volle recht te doen komen.

Verder begreep zij, dat een meisje, wier vader - volgens eene algemeene minder uitgezochte spreekwijze - het niet mooi had laten liggen, geen hooge aanspraken stellen mag; haar school- en huislessen was zij reeds lang doodmoede, en hier sprak haar goed hart een woordje mede, zij kon nu licht haar eenige zuster een tehuis aanbieden als zij vacantie had

Al deze bedenkingen en nog meer hadden medegewerkt om Pauline een gunstig oor te doen leenen aan het voorstel van den heer van Daele en tot verwondering van velen waren zij getrouwd. De meesten hadden over

dit huwelijk hun hoofd geschud; bijna ieder vond dat beiden een dwaze streek begingen.

Wat wist nu zoo'n jong ding af van een huis vol kinderen; hoe onverantwoordelijk van een vader om alleen zijn eigen neiging te raadplegen en niet het welzijn zijner kinderen.

Hoe 't ook zij of de menschen al dan niet gelijk hadden, de heer en mevrouw van Daele kwamen na een aardig huwelijksreisje in hun woning terug, werden er feestelijk ontvangen door het vijftal, dat door niemand opgestookt, hartelijk blijde scheen een nieuwe mama te hebben en den volgenden dag nam het jonge mevrouwtje zelf de teugels van het bestuur in handen.

Dat was nu juist zes maanden geleden!

II.

Er werd weer getikt; nu zij niet schreef antwoordde Pauline vlugger dan zooeven maar niet minder bits:

‘Wat is er nu weer?’

‘Mevrouw, daar is de kruier om de wasch te halen. Is zij al uitgezocht?'

‘De wasch!’

Met één sprong was Pauline overeind en zag Kaatje aan of zij haar een ongelukstijding had gebracht.

‘De wasch!’ herhaalde zij, ‘van daag!’

‘Ja mevrouw, u had hem gisteren gezegd dat hij van daag om elf uur moest komen, maar hij had noch een vrachie, zeit ie, en kon niet eer.’

Kaatje en Mietje hadden beiden zich in de keuken een ongeluk gelachen, toen zij dachten aan het gezicht dat mevrouw trekken zou als zij van de geheel vergeten boodschap hoorde en sporen van dien lach glommen nog op Kaatjes wangen en langs haar kin.

‘Maar heeft Mietje ze dan niet uitgezocht.’

‘Och gunst, mevrouw,’ riep de tweede meid, die haar kameraad op den voet was gevolgd, ‘hoe kan ik dat nu weten, als u mij daar niks niemendal van zegt.’

Het iets oudere Kaatje dat gedurende mijnheers weduwnaarschap hier alles te zeggen had gehad, behandelde mevrouw een beetje als een heel goed kind, dat van niets verstand had en dat zij alleen om den vorm raadpleegde. Zij wist immers precies hoe meneer en de kinderen 't graag hadden en zonder haar zou het bestuur van het huishouden Pauline nog zwaarder zijn gevallen.

Mietje daarentegen was er nog pas zes weken, zij durfde het mevrouw wel zeggen, want zoo'n ‘mensch’ had zij nog nooit gezien.

‘Wat doet zoo'n mensch te trouwen’, zeide zij verachtelijk, ‘die had schooljuffrouw moeten blijven, want die bennen allemaal zóó’.

‘Nu, laat de kruier dan maar even wachten,’ zeide zij met een zucht vol pijnlijke gelatenheid, bergde haar schrifturen zorgvuldig op, rommelde naar haar waschlijstje en besloot naar boven te gaan naar den zolder.

‘Maar mevrouw kan daar toch niet mee klaar komen vóór de koffie,’ merkte Kaatje aan, ‘'t is op slag van half twaalf.’

‘Ja, 't is waar ook. Nu geef den kruier een dubbeltje en zeg hem dat hij een anderen dag komt. Ik heb vandaag geen tijd.’

De beide meiden keken elkander aan en Mietje ging de boodschap brengen naar beneden. Kaatje begaf zich naar de huiskamer en dekte de tafel.

Pauline zag echter in dat er niets meer van haar prettig werkje komen kon en vond het zeer jammer; zij was van morgen zoo goed op gang geweest.

Zij ging zich kleeden, altijd half droomend, vervuld van het droevige lot van Daisy, de heldin harer novelle, van wie zij nog niet zeker wist of zij herstellen moest, of aan de tering sterven.

Even werktuigelijk ging zij naar de eetkamer, sneed het brood in vrij dikke schijven, die ook aan rechtheid veel te wenschen overlieten.

‘Zij kan nog niet eens brood snijden, wat haalt ze daar hompen af,’ dacht Kaatje en hardop vroeg zij:

‘Mevrouw, zal ik 't brood misschien snijden? Meneer houdt niet van die dunne en de kinderen niet van die dikke sneden.’

‘O, als je belieft, Kaatje!’ antwoordde Pauline gretig, blijde van het broodsnijden af te zijn, ‘dan zal ik koffie zetten.’

Zij was 't juist met zich zelf eens geworden, dat Daisy beter moest worden, maar met welke van haar beide vrienden moest ze nu trouwen, met den verrader ongelukkig worden of met den deugdzamen held alle geluk smaken?

En zoo vol van die ernstige overwegingen, schonk zij kokend water op de koffie.

‘Mevrouw, mevrouw!’ riep Kaatje, ‘kijk eens wat u doet! 't Loopt alles over het blad.’

Het borrelende koffiedik stroomde in lange, bruine strepen langs het nikkel potje op het Japansche blad, en uit de tuit spoot een straal...

‘O Kaatje, hoe komt het toch?’

‘Wel allemachtig! Dat is makkelijk genoeg om te begrijpen. Mevrouw schenkt maar toe voor het vaderland weg en ziet niet waar het aankomt. Och, gaat u asjeblieft wat op zij, ik zal wel den vâdoek krijgen en de boel wat opnemen. Nou, dit zal me ook het koffietje wel zijn, hoor! O jé, 't servet heeft ook mee gekregen en 't was gister pas schoon.’

Pauline stond verslagen te kijken naar de verwoesting. Een bitter gevoel van moedeloosheid, een vaag besef, dat zij niet tegen haar taak opgewassen, alles bedierf en verknoeide, vervulde haar ziel; in de keuken maakten de meiden zich vroolijk over het nieuwe heldenstuk van mevrouw en zij vergat Daisy en haar tweestrijd geheel en al om zich zelf te beklagen en uit te roepen:

‘O foei, wat een ellendig ding is dat huishouden! Ik had niet gedacht dat het zoo naar was. Ik geef liever les.’

‘Ma, ma! Jo heeft mijn tasch weggestopt.’

‘Ma, helpt u mij aan mijn huiswerk.’

‘Mijn buis is gescheurd en mijn pet heeft in 't water gelegen.’

Drie flinke jongens, met gezonde frissche gezichten, van guitige ondeugd glinsterende oogen en door het spelen verhavende kleeren stormden de kamer in.

‘Kinderen, kinderen!’ smeekte Pauline de handen aan de ooren houdend; ‘bedaard een beetje, bedaard!’

‘Ja ma, maar hij moet mij mijn tasch teruggeven; ik moet mijn Fransche les nog leeren.’

‘Och wat je zeurt! Wat zou ik met je tasch doen. Hij heeft zijn tasch op een vensterbank laten liggen en is toen gaan vechten met dien dikken jongen van Kwik.’

‘Dat is niet waar, jij hebt hem weggehaald.’

‘Ma, krijg ik nu een nieuwe pet!’

‘Och jongens!’ en Pauline schreide haast, ‘ik weet waarlijk niet wat met jelui te beginnen. Wat zie je er uit. Foei als straatjongens. Schaam je toch altijd zoo te vechten en te ravotten.’

‘Ma, geef u ons nu een boterham.’

‘Als ik mijn les niet leer, dan krijg ik straf.’

‘Geef mij mijn tasch,’ dreinde er een.

‘Als je niet uitscheidt, lamme jongen!’

En nog vóór Pauline 't verhinderen kon, zaten er twee mekaar in het haar, terwijl éen aan haar mouw trok, altijd jammerend over zijn gescheurd buis en natte pet.

‘Ik verlies mijn verstand. Kwajongens wil je mekaar wel eens loslaten. Ik zal het pa zeggen en dan ga jelui beiden in 't hok.’

‘Daar heb je het lieve leventje aan den gang’, zeide Kaatje, die van de keuken uit het barbaarsche geweld hoorde, ‘als zij dat maar kon, de kinderen mores leeren, maar dat kent ze ook al niet. Meneer moest noodig trouwen om orde en fatsoen in zijn huis te krijgen.’

‘Dan had hij ook niet zoo'n jong ding moeten nemen dat nergens van weet en goed is om den heelen dag met haar neus in de boeken te zitten.’

‘En dan had je onze eerste mevrouw moeten kennen! Zoo 'n preciesigheid en netjes, daar was 't eind van weg; die had in niets plezier dan in haar huishouden. Dat was me een andere tijd, dat zeg ik je!’

Toen Kaatje de huiskamer inkwam, was het Pauline half door dreigen, half door smeeken en goede beloften gelukt, de vechtersbazen te scheiden, maar het geklaag en gejammer was daarom nog niet ten einde.

Kaatje, na de verwoesting op het koffieblad zooveel mogelijk hersteld te hebben, maakte korte metten met de jongens, zij nam de twee, die er 't ergst ontredderd uitzagen, met zich mede naar de keuken en Pauline bleef met Hendrik alleen, die haar vroeg hem met zijn sommen te helpen.

't Was een ware uitkomst voor de zwaar beproefde huismoeder eens iets anders dan dat vervelende huishouden om handen te hebben. Zij bekommerde zich dus niet meer over de half aangerichte koffietafel en begon met het ventje te rekenen.

Juist kwam haar man thuis terwijl zij op de canapé zat, naast het kind beiden verdiept in het uitrekenen der ingewikkelde som.

Hij zag met welgevallen het groepje aan en verheugde zich dat Pauline zoo vriendelijk en moederlijk voor zijn kinderen was; hij wist dat zij niet veel verstand had van huishouden, maar hij was niet lastig en stelde zich gauw tevreden. Bovendien kende Kaatje de machinerie van het huishouden te goed dan dat het niet nog een poos zonder Pauline's medewerking zoo loopen kon. Ook vermoedde hij in de verste verte niet, wat er gedurende zijn afwezigheid gebeurde; hij wist niets van Pauline's liefhebberij en dacht niet anders of zij bracht haar tijd door met huishoudelijke en vrouwelijke bezigheden. Dat zij goed en lief, alleen wat al te toegevend voor de kinderen was, zag hij alleen en zij werd er hem des te dierbaarder om.

‘Zoo jongen, plaag jij je moeder weer,’ vroeg van Daele glimlachend.

‘Och man! ben je er al! Wij waren zoo verdiept, ik geloof waarlijk dat de koffietafel nog niet klaar is.’

Pauline schikte en redderde hier en daar, maar toen men begon te eten was er geen melk in de kan, geen suiker in den pot, geen kaas onder de stolp en door de drukte had Kaatje ook vergeten de eieren te koken.

Het huiswerk van Hendrik kreeg de schuld van alles, en van Daele stelde zijn vrouwtje gerust.

‘Men kan niet alles te gelijk doen,’ zeide hij goedig, ‘volmaakte huisvrouw spelen en onderwijzeres en 't eene zoowel als het andere is je plicht, niet waar? Alleen wanneer je beide verwaarloosde, om iets te doen, wat je niet hoefde te doen dan zou het plichtsverzuim wezen en ik had het recht je iets te verwijten.’

Pauline kleurde tot achter de ooren. Wat zou haar man zeggen, als hij wist waarom zij eigenlijk haar dagelijksch werk verfoeide en als lastige verstoring aanzag? Zou hij dat goedkeuren, zou hij haar zijne medewerking verleenen die zij op zoo hoogen prijs stelde?

Zij was juist van plan geweest als ‘Daisy’ voltooid zou zijn, hem haar volledig vertrouwen te schenken. En nu schrikte zij weer terug! O als hij haar eens ontmoedigde en verbood er zich aan te wijden, dan - meende zij - zou het leven

geen waarde meer voor haar hebben. En 't leven was toch al vervelend genoeg, met dat eeuwige zorgen voor de prozaïsche behoeften van den mensch!

(*Wordt vervolgd*.)

De armring.

In de boschachtige heide, aan de donkere beek, die bruisend en schuimend tusschen groen bewassen heuvelen en overhangende dennetakken naar den eenzamen watermolen stroomde, lag een ruw afgebroken rotsmassa. Steil helden de granietwanden met hun roode steenlaoen voorover en kwamen hier en daar tusschen het groen van het bosch uit. Boven

aan den rand der schuin afgesneden rots hing nog een bemoste kluit aarde met een paar stompen van boomen, en aan den voet van den rotsmuur lagen geweldige steenblokken met klonten aarde dooreengeschud, zoodat het wel te zien was, dat men hier kort geleden door middel van dynamiet de rots had laten springen. Niet ver van deze woeste plek lag tusschen twee dicht begroeide rotsblokken de door weer en wind gehavende hut van een steenbreker. Het was volslagen eenzaam in het woud en onder aan den rotswand; men hoorde slechts hier en daar een geklop in de steenen en het ketsend geluid van een weggeworpen steen.

Er was maar een enkele steenbreker aan den steilen somberen muur bezig; men kon hem, klein en popperig tegen den hoogen wand afstekend, boven met schoffel en hamer in het rotspuin zien werken. Hij had een met ijzerdraad overvlochten bril voor de oogen en sloeg met zijn steenhamer op de groote stukken om ze klein te krijgen, wierp andere brokken naar beneden en schoffelde de aarde daartusschen weg om dieper in de rotspuinen voort te dringen.

GERECHTELIJKE HUISZOEKING IN DE DRUKKERIJ VAN PLANTIJN TE ANTWERPEN IN HET JAAR 1562, NAAR DE SCHILDERIJ VAN KAREL OOMS.

Opeens hoorde men noch de klinkende slagen van zijn steenklopper, noch het rollen der steenen of het wegschuiven der aarde meer; het was in het bosch doodstil geworden.

Het was een geheimzinnige, lang aanhoudende rust, als was de steenbreker eensklaps gestorven of verdwenen. En deze doodsche stilte breidde zich ook in het bosch uit, want daar het geklop van den steenhamer niet meer weerklonk, schenen ook de kraaien boven in de boomtoppen voor een poosje het stilzwijgen te willen bewaren. Alleen de beek ging maar lustig voort tegen de rotspunten te klotsen, die zij voorbij moest.

De reden van die plotselinge stilte was dat de steenbreker in de rollende steenen een vondst gedaan had, die al zijn opmerkzaamheid in beslag nam. Hij was aan den rand der afgereten rots gekomen en had in het puin een paar knoken gevonden, die hij achteloos weggooide. Toen hij echter de schop in een hoop aarde zette, die met de wegge-

sprongen rotsblokken verder naar beneden gerold was, stiet zijn spade tegen iets hards en toen hij de aarde omschudde, zag hij daar iets in glinsteren. Hij bukte er gauw naar en hield een verweerden ring in de hand, die geheel met aarde bedekt was, maar op een punt, waar de aarde er door de schop afgestoken was, blonk als mat goud of brons.

Hij zette zich op den hoop aarde en begon den ring schoon te maken, om te zien wat he[t] was. En naarmate de aarde afbrokkelde, merkte hij dat het een armband moest zijn, die uit twee in elkander gestrengelde slangetjes bestond. Hoe meer hij wreef en poetste, hoe meer het glinsterde en ten slotte was er geen twijtel aan, of het moest een gouden armband zijn.

De steenbreker dacht er over na, hoe die daar kon gekomen zijn. Misschien had hij met een begraven schat te doen. Zou hij verder graven om dien te vinden? Maar dan moest hij het aangeven en mocht er niets van houden. Hij poetste en wreef intusschen maar voort aan den armband, dien hij liefst houden wilde; want hij was een arme drommel, die al lang gewenscht had, bij al dat graven ook iets te vinden, niet voor zich zelven, maar voor iemand anders. En de ring schitterde telkens meer, naarmate hij er met zijn blauwgeruiten zakdoek over wreef en de slangenkop werd ten laatste duidelijk zichtbaar.

Na lang aarzelen en bezinnen stak hij eindelijk den armband stilletjes in den broekzak, terwijl hij schuw omkeek of er onder aan de beek niet iemand langs den weg kwam, die hem bespieden kon. Hierop scharrelde hij nog eens met de schop door de aarde, en toen hij er niets meer in vond, haalde hij ruimer adem. Want nu meende hij gerust te kunnen zijn, dat er toch geen verdere schatten verborgen lagen, die hij moest aangeven; dien enkelen armband toch kon hij immers evengoed van zijn grootmoeder geërfd hebben: er stak dus geen zwarigheid in, als hij dien behield. Nauwelijks had hij echter weer de spade in den grond gestoken, of daar hoorde hij opnieuw iets klinken. Hij schrok er van, bukte en vond een groot muntstuk, dat hij niet kende.

Nu stond hij weer een oogenblik besluiteloos, wat hij denken of doen moest. Eindelijk groef hij vóór zich een gat in den grond, wierp er het muntstuk gauw in en schudde, alsof hij er zelf niets van zag, een paar hoopen aarde daarover heen. Daarop spreidde hij gauw ook al de omliggende aarde met de schop uit en begon al de rotsblokken, die hij beneden hebben moest, om ze tot straatkeien stuk te slaan, naar omlaag te gooien. De schop roerde hij niet meer aan. Als hier een schat begraven lag, hij wilde er niets van weten. Wat kon hem een schat schelen, dien hij toch niet houden mocht!

Den armband zou hij intusschen meenemen en niemand zou weten dat hij dien gevonden had. Het zweet liep hem langs het hoofd en toch sleepte hij nog met groote moeite een zwaar rotsblok tot aan den rand om het naar beneden te gooien, waar het krakend in stukken brak. Ten laatste wierp hij ook zijn schop en zijn steenhamer naar omlaag, als vreesde hij ze met eigen hand naar beneden te dragen. Ja, hij overlegde zelfs hoe hij een stuk weg kon afbreken, opdat niemand de plek mocht vinden, waar de schat begraven was.

Toen hij zoo al de steenblokken naar omlaag gegooid had, klauterde hij zelf naar beneden en slenterde langzaam langs de beek met de beide handen in de zakken als zat daar niets in. Aan den oever ging hij in het gras zitten en zag rond of er niemand kwam. Het was echter zeer eenzaam hier in het woud, uren lang kwam er geen sterveling voorbij, hoogstens zag men een enkelen keer een wagen met hakhout, door vier dampende paarden getrokken, langzaam voortschokken. Toen hij gezien had, dat er niemand in de nabijheid was, waschte hij den ring vlug in de beek af en werkelijk had hij na een poosje een armband van zuiver goud in de hand;

het sieraad fonkelde als nieuw; slechts op een paar plekken waren kleine vlekken en zwarte gaten in het goud te zien. De beide slangenkopjes echter blonken zoo helder in het water, dat hij er heimelijk van verschrok.

Het was ondertusschen middag geworden, en toen de steenbreker van de beek opstond en den gereinigden armband in den zak stak, zag hij aan de overzijde een meisje uit het kreupelhout te voorschijn treden en de groen bemoste steenen brug overkomen. Zij had een rooden doek over het hoofd en droeg aan den arm een zwarten korf. Het was de dochter van den ouden steenenklopper, die anders met den jongen man gezamenlijk in deze steengroeve werkte. Zij bracht den arbeider elken middag het eten uit het dorp, zoo wat een uur ver. Vandaag was de oude niet naar het werk gekomen, waarover zijn jonge kameraad zich al erg verwonderd had. Toen het meisje de brug overkwam, ging hij haar langzaam te gemoet.

'Wel, dat is goed, Gretel, dat je komt,' zei hij. 'Ik begon mooi honger te krijgen Wat heb je zoo al in je mand?'

'Grutten met lever, maar ze zullen wel koud geworden zijn. We moeten ze eerst weer eens warmen,' zei ze, terwijl ze hem den korf overreikte. Hij nam er het deksel af en keek in de mand, terwijl hij den neus optrok en smakelijk aan het eten rook.

'Hè!' riep hij, 'die lever ruikt precies als gebraden gans. Dat zal smaken. En grutten ook! Hoe weet mijn Gretel toch zoo mijn liefste kostje te raden. Ik heb het zoodoende nog beter dan des konings lijfkok. Gisteren gierst met bloedworst en vandaag grutten met lever - mijn maag springt in mijn lijf op van pleizier, dat kan ik voelen. Ja, ja, Gretel, je ben een knappe kookster en ik zou van jou wel alle dag gierst met bloedworst willen eten.'

(*Wordt vervolgd.*)

Reislust.

Den staf ter hand! Waarheen, waarheen
Drijft gij, o reislust, mijn blijde schreên?
O, de aarde is zoo schoon, waar mijn blik zich ook wend' -
Welaan, ik reis heel de aarde ten end!

En als ik doolde door 't groene woud,
Waar de vogel zijn zangen aan 't loover vertrouwt,
Daar bloeide de bloesem zoo blank en zoo blond,
En vloeide de beek langs den kiezelgroud.

En als ik kwam in de lachende gouw,
Daar tintelde 't zonlicht in paarlenden dauw,
Daar golfde en ruischte het rijpende graan,
En de leeuwrik hief juublend zijn morgenlied aan.

En als ik zat op den bergtop neer,
Daar dook de zon in het rooskleurig meer
En kuste de bergen en bloemen zoo zacht
Met guldene stralen goeden nacht.

En als het klokje in de dalen weerklonk
En plechtig de avond nederzonk,
Dan knielde ik biddend neer - en daar viel
Een wonder heimwee mij in de ziel.

Den staf ter hand! Waarheen, waarheen?
Waar de englen de zonnen als bloemen vertreên,
Waar al de schoonheid der aard zal vergaan

Gelijk een druppel in d'oceaan!

A.C VAN ROERMUND.
Naar het Duitsch.

De St.-Joseph-stichting te Santa Rosa. (Curaçao.)

Ruim dertig jaren zijn er reeds voorbij gegaan sinds de blijde mare van eiland tot eiland ging in onzen West-Indischen archipel: 'Ook Nederland duldt de schande niet meer van zijn koloniën, de slavernij is voor altoos afgeschaft.'

Doch al onthief 's konings besluit de ongelukkige slaven van den knellenden band; de gevolgen van er sinds eeuwen onder geleefd te hebben nam het van het beklagenswaardig volk niet weg. Zij bleven wars van allen arbeid, waartoe tot dan slechts de zweep van den blank-officier hen gedreven had. De lusten van het vleesch vierden zij zonder schaamte of wroeging Het bewustzijn van hun waardigheid als mensch, of van hun hoogere, eeuwige bestemming was schier geheel verdwenen. Zij schenen een middelding tusschen mensch en dier.

Zulke diep gezonkenen nemen niet op het eerste woord, al is het een koninklijk, hun plaats in den rang der menschen weer in. De vloek van den aartsvader Noë over Cham's nakomelingen, waaronder ook deze bevolking zucht, wordt alleen weggenomen door de zegeningen van het Kruis. Alleen het godsdienstig bewustzijn, door de Kerk in hunne harten ontwikkeld, schenkt hun een hooger leven, adelt hen tot menschen en christenen. Aan dien boom alleen wassen hun de vruchten der christelijke beschaving. En zoo zij ooit een eervolle plaats zullen bekleeden in de rij der volken; zoo zij ooit tot een onafhankelijk, menschwaardig bestaan zullen komen in de wereld, of door industrie en fraaie kunsten uitblinken, dan zal dit der katholieke Kerk moeten dank geweten.

Nederland mag er fier op wezen, dat velen zijner zonen en dochteren zich in den dienst der Kerk aan die edele taak hebben gewijd. Veel is er reeds tot stand gebracht. Godsvrucht en beteugeling der laagste tochten beginnen er gaandeweg schoone triomfen te vieren. Toch is alles nog niet verkregen. Het komt er thans op aan om het aankomende geslacht aan den arbeid te wennen, den arbeid te doen liefhebben, door den arbeid te ontwikkelen en te verheffen. Traagheid is des duivels oorkussen, doet den mensch afdalen tot het dier; maar de arbeid - zoo daarbij eenige kunstvaardigheid vereischt wordt - oefent zijn hoogere vermogens, schenkt hem het innig besef van zijn waardigheid, en doet er hem handel en wandel naar richten.

Eén der proeven door onze missionarissen ondernomen, is de St. Joseph's stichting, op nevensgaande gravure voorgesteld. De milddadige harten, die den Eerw. pater Frie, met een zijner weesjes in de jaren '89 en '90 het moederland bezoekende, zooveel sympathie betoonden, zullen thans geen geringe zelfvoldoening smaken bij het zien hoe hun aalmoes geplaatst werd. Het plan van het huis is door den missionaris zelven ontworpen, en onder zijn leiding uitgevoerd. Geen enkele overbodige versiering, - zooals hij meende dat in de meening der stichters van dit huis lag, - maar toch in zijn eenvoud schoon. Vóór het huis staan de bewoners geposteerd. Het zijn weezen, half weezen of verlaten kinderen, die hier hun maïs en een dak vinden, waarvan zij zonder deze stichting verstoken blijven. Zij zijn slechts veertien in getal tot heden toe, maar het vertrouwen is zeker niet ongegrond, dat de H. Joseph, onder wiens bescherming het huis staat, de bron der inkomsten nog rijker zal doen vloeien tot onderhoud ook van een vijftigtal andere kinderen, die er naar hunkeren.

Links van de kinderen staat de tweede missionaris der streek, de E.P. Regouin, gereed om op zijn muildier zijn dagelijkschen tocht naar het een of ander gedeelte

der wijd uit elkander verspreide negerhutten te doen, want de beslommeringen van het onderricht der kinderen in het handwerk mogen de zorg der andere zielen niet schaden.

De eerste verdieping van het gebouw bevat in het middenvak, boven den ingang, de kapel der E.E. Zusters Dominicanessen, waarnaast aan weerszijden hare vertrekken en communauteitskamer. Beneden links is het verblijf van den directeur-missionaris en zijn coadjutor; rechts de ontvangkamers voor de bezoekers en de bewoners van den omtrek, die hunnen priester komen s[p]reken. De achtervleugel rechts is geheel ten dienste van het jonge volkje, dat er eet, slaapt, leert enz.

Op de linkerzijde vindt men het atelier, waarvan de tweede gravure een afbeelding geeft. Hoog boven alles verheft zich op een houten stellage de zichzelf regelende Amerikaansche windmolen. Het tienhoekige rad bestaat uit lange, smalle, dunne latjes, bij wijze van jaloezieën over elkander gebogen. Het trappen, draaien en schaven is onder deze keerkringshitte zoo goed als onmogelijk, inzonderheid van 's morgens 9 tot 's avonds 4 uur. Het boren, zagen, enz. moet dus machinaal geschieden; doch aan stoom is in dit land van dure steenkolen en nog duurder water geen denken.

Daar waait echter voortdurend een fiksche passaatwind, die niet alleen de buitengewone hitte tempert, doch ook, zooals P. Frie getoond heeft, uitmuntend ten bate der industrie kan benuttigd worden. De wind van bezijden op de latten spelende, duwt op zulk een wijs de eenen achtereenvolgens op de anderen, dat het rad in beweging komt en in een oogwenk klapperend en snorrend omwentelt. Op zijn beurt wendt het de ontvangen kracht aan om een ander rad op de drijfwielen in het atelier te doen werken en aldus bij zaag-, boor- en schaaf-machines, draaibank en slijpsteen allen handenarbeid uit te sparen.

Treden wij een oogenblik dit atelier binnen. Daar staan de verschillende toestellen voor ons. Het eerst valt ons op de Missionnarisdirecteur in het Dominicanerhabijt, zijn leerlingen de plannen afteekenende, waarnaar zij moeten werken. Wellicht is hij daar verdiept in het ontwerpen van een altaar, of van een communiebank, of een preekstoel, want hierop vooral - daar de geringe behoeften der negers geen ander werk verschaffen - legt hij zich met ijver toe, en de bestellingen van dit soort stroomen overvloedig toe, zoo van de kerkjes op de Hollandsche eilanden, als van Venezuela en de nabijgelegen Zuid-Amerikaansche kust. Zoo hij een beunhaas in het vak was, zouden de producten van dit atelier in zoo'n korten tijd zooveel naam niet gemaakt hebben.

Ieder aan zijn machine, staan de jongens daar, afwerkende wat de leermeester hun voorteekende en opleî. Luchtig gekleed, in een frissche werkplaats, waardoor de passaatwind henen speelt, niets bovenmatig van hun spieren hoevende te vergen door den windmotor, arbeiden zij steeds vlijtig voort, door een liedje in het Papiementsch of den Rozenkrans het werk opvroolijkende of hoogere wijding gevende De eigenlijke bewoners van het St. Joseph Gesticht zijn het niet, maar toch allen van jongs aan door Pater Frie voor dezen arbeid opgeleid. Zij vonden, God lof! tevens in hem een redder van hun ziel.

Hadden zij hier geen hart gevonden dat voor hen wilde zorgen, de werkwinkel in de hoofdstad, met al de hem eigen, besmette atmosfeer ware hun eenige toeverlaat geweest. Erger nog; wellicht had de behoefte hen naar het vasteland van Zuid-Amerika gedreven, waar èn hun geloof èn hun deugd in weinigen tijd schier onvermijdelijk schipbreuk geleden had.

Zie die kloeke, gladde jonge mannen, geheel aandacht en liefhebberij voor hun bezigheid. Uit hun ingespannen trekken spreekt geest en kunde in het vak. Waarlijk, 't zou treurig zijn als zulke krachten gedoemd zouden moeten zijn in vadsige werkeloosheid zich daar voor den ingang van een ellendige hut, in de zon te liggen koesteren; laat staan, zich aan een wissen ondergang bloot te stellen in den vreemde.

DE ST.-JOSEPH-STICHTING TE SANTA ROSA IN HAAR OUDE GEDAANTE.

De nieuwe stichting draagt den naam van den grooten Sint Joseph, en sinds eenige weken, kort na het opnemen dezer gravures, prijkt ook hoog in den gevel het fraai gemodeleerd steenen beeld van den Heilige.[1] Dat waarborgt. De voedstervader van den Heiland der wereld, meer vermogend in den hemel dan zijn naamgenoot in Egypte, zal. het dezen kleinen, welke zijn Zoon broeders noem, niet aan hunne luttele behoeften laten ontbreken; maar vele harten in het moederland bewegen zich het bitter lot dezer ouderloozen aan te trekken. De heilige Werkman van Nazareth zal ruimschoots 's hemels zegen doen afdalen op den arbeid zijner kinderen, om dien te adelen niet alleen en te verheffen, maar ook volgens de strengste eigenen van het vak te bekwamen. En niet het minst zal het verheven hoofd der heilige Familie, die in zijne woning steeds den geest van liefde, vrede en onderwerping zag leven, ook onder dit dak deze heerlijke gaarde doen bloeien en geuren, en den armen kleinen het familieleven terugschenken, dat de dood of de misdaad hun ontnam.

Nijmegen, Mei '92.

P. FR. ALB. WEIJERS, Ord.-Praed.

Bij de Platen.

Zangles. -

We zijn klaarblijkelijk in een weeshuis; dat zeggen ons bij den eersten aanblik de eenvormig naar den trant dier gestichten gekleede figuurtjes der jeugdige zangeressen. En de oude dame, die het gezang op de piano begeleidt, is kennelijk de moeder van het huis: ze ziet er althans met haar zacht vriendelijk gelaat in het stemmige mutsje moederlijk genoeg uit. Naar den aard van het gezang behoeven we ook al niet te vragen; ongetwijfeld is het een godsdienstig lied; dat mogen we opmaken uit de vrome ingetogenheid, die op aller gelaat te lezen is. Ja, als we lang op het lieve tafereel staren, meenen we den reinen galm der jeugdige stemmen te hooren, - zoo levendig heeft de kunstenanr ons dit kleine concert voor oogen gesteld.

(1) Een geschenk van den Hoog Eerw. Deken van Amsterdam, Mgr. Poppen, die hierdoor zijn bijz[o]ndere ingenomenheid met dit grootsch ondernemen wilde te kennen geven.

Met zichtbaar welgevallen hoort de onderwijzeres haar leerlingen aan en ook wij zijn onwillekeurig geneigd tot luisteren, doch moeten ons met aanschouwen tevreden stellen.

Huiszoeking in de drukkerij van Plantijn.

- Van het stille vreedzame gesticht met de zingende weesjes naar de drukkerij van Plantijn, op het oogenblik dat daar een gerechtelijk onderzoek plaats heeft, is de overgang nogal groot. Onze lezers zijn echter in de belangwekkende inrichting geen onbekenden. Tot tweemaal leidden wij hen reeds het gebouw binnen, dat tot de grootste merk waardigheden der Scheldestad behoort Het laatst gaven wij een afbeelding met beschrijving van het museum Plantijn-Moretus ter gelegenheid van den zoogenaamden Boekwezendag te Antwerpen. Zooals wij toen opmerkten, is alles in de beroemde drukkerij nog in wezen gelaten, zoodat de zettersenprinters, de correctors en binders maar behoeven terug te keeren, om de inrichting weer in volle werking te zetten. Ons tafereel in dit nummer stelt de drukkerij voor, toen zij nog in volle werkingwas, maar toch op een oogenblik, dat de werkzaamheden tijdelijk werden onderbroken, namelijk bij het gerechtelijk onderzoek, dat ten jare 1562 in de drukkerij werd ingesteld. De boekdrukkunst, die van den beginne af als een zegen voor de menschheid werd begroet en dan ook door de algemeene verbreiding van nuttige leering oneindig veel nut kan stichten, bleek al spoedig een leelijke schaduwzijde te hebben. Ze werd toch een werktuig in de handen der predikers van gevaarlijke nieuwigheden om hun verderfelijke leeringen door den druk in de ruimste mate onder het volk te verspreiden. En ofschoon de wetten toenmaals vrij streng waren op het drukken van verboden boeken, konden zij toch het kwaad niet zoo volledig keeren als wel was te wenschen geweest. Ook de drukkerij van Plantijn werd niet zonder reden verdacht, haar persen te leenen tot het drukken van kettersche boeken, en vandaar het gerechtelijk onderzoek door de overheid ingesteld. Terwijl de schout Plantijn zelf en zijn huisgenooten een streng verhoor doet ondergaan, doorbladeren zijn dienaren de verdachte geschriften en nemen zelfs enkele erkende schuldigen in verzekerde bewaring om ze straks door de piekeniers, op den achtergrond zichtbaar, gevankelijk te laten wegvoeren.

Gelijk wij reeds opmerkten, ging men in die dagen de verspreiding van gevaarlijke boeken met alle strengheid te keer, en inbeslagneming van de verboden waar was nog de minste straf, die den overtreder der verordeningen op dit stuk treffen kon. Niet zelden was zelfs zijn leven er mee gemoeid. Onzə

'vrijzinnige' tijd is gewoon de waakzaamheid der overheid op het geestelijk voedsel des volks als dwingelandij en onderdrukking der vrijheid van gedachte uit te krijten; maar als de tegenwoordige overheid geprezen wordt om haar ijver in het bestrijden van stoffelijk vergift, door vervalsching van levensmiddelen als anderszins verspreid, dan zal men moeten toegeven dat het tegengaan van het veel gevaarlijker venijn der verderfelijke leeringen nog wel zoo prijselijk is.

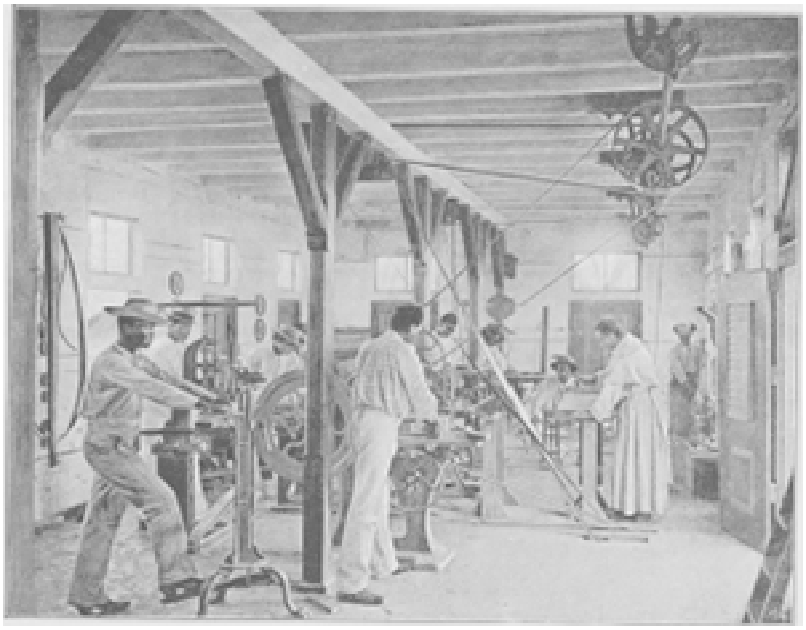

WERKPLAATS IN DE ST.-JOSEPH-STICHTING TE SANTA ROSA.

DE ST.-JOSEPH-STICHTING TE SANTA ROSA.

Wetenswaardig Allerlei.

De grootste diepte der zee. -

Deze treft men aan in het zuidelijke bekken van den Atlantischen Oceaan, tusschen het eiland Tristan d'Acunha en de monding van den Rio de la Plata. Op een diepte van 12.271 meter of 6[½], zeemijl bereikte men grond. Deze diepte overtreft met 3470 meter de hoogte van den Mount Everest, den hoogsten top van het Himalaya-gebergte en den hoogsten berg der geheele aarde. In het noordelijke bekken van den Atlantischen Oceaan, ten zuiden van New-Foundland bereikte het peillood een diepte van 4580 vadems of 8381 meter, terwijl diepten van 10.370 meter of 5[9/19] zeemijl ten zuiden van de Bermudas-Eil. werden aangetroffen. De gemiddelde diepte van de Stille Zuidzee is tusschen Japan en Californië ruim 3660 meter, tusschen Chili en de Sandwich-Eil. 4400, en tusschen Chili en Nieuw-Zeeland 3500 meter. De gemiddelde diepte van alle zeeën ligt tusschen 3600 en 4400 meter.

[Nummer 48]

Een goede les.
Door Mathilde.

III.

Er kwam in Pauline 's hoofdje een schitterend denkbeeld op, eerst heel flauw en vaag nam het langzamerhand vastere vormen aan en spoedig verfraaide het den geheelen gezichteinder van haar leven.

BIJ DE MANOEUVRES, NAAR DE SCHILDERIJ VAN O. GERLACH.

Maar plannen vormen is heel iets anders dan ze uit te voeren; tot nu toe ging het raderwerk van haar huishoudentje vrij goed voort, dank aan Kaatje. Zij vond tijd om eenige uren met haar lievelingswerk door te brengen, nooit genoeg naar haar zin, maar voor het hoofd van zulk een groote familie toch zeker buitengewoon veel naar het oordeel der anderen. Ook kon zij naar hartelust uitgaan met haar man, partijtjes bijwonen, wandelen met de meisjes, zelfs voor haar toilet zorgen, natuurlijk met behulp van een naaister en ten koste van vele hoogere uitgaven dan strikt noodig was, maar toch voor het oog der wereld ging het huishouden regelmatig zijn gang.

Van Daele was niet veeleischend en lastig, anders zou hij wel gemerkt hebben dat eigenlijk alles op Kaatje rustte, wier rechten nu grooter waren dan ten tijde van zijn weduwnaarschap, want toen had een juffrouw aan 't hoofd van zijn huishouden gestaan.

Pauline begon langzamerhand het doel van haar streven te naderen, maar plotseling kwam er iets tusschenbeide, wat haar een heel eind achteruitzette. Kaatje werd ziek en vroeg verlof naar huis te gaan. Eerst vond Pauline er niets in; zij vond

dat Kaatje den laatsten tijd nogal bazig werd en zich veroorloofde haar dingen te zeggen, die zij liever niet hoorde; met een advertentie in de courant zou zij stellig een andere keukenmeid krijgen, die even goed was.

Van Daele maakte zich ook niets ongerust, en eenige dagen later verheugde Pauline hem met het bericht, dat zij een heel flinke had gehuurd.

Mietje bracht de nieuwe huisgenoot dadelijk op de hoogte van mevrouws volslagen onkunde op het gebied van huishoudelijke wetenschap.

‘Nu Mietje’, zeide mevrouw 's morgens, ‘ge zult Dina alles zeggen, wat zij nu te doen heeft, je weet wel precies alles wat Kaatje deed’

En toen zich tot Dina wendend sprak zij met een zeer gewichtig gezicht:

‘Hoor eens, Dina. Ik ben niet gewoon 's morgens gestoord te worden. Wij eten vandaag dat en dat en dat. Mijn booien moeten zelf denken en weten wat zij doen kunnen. Ik ga naar mijn kamer en blijf er tot koffietijd. Je weet dus wat je te doen hebt.’

En Pauline ging statig de kamer uit, tevreden over zichzelf.

‘Zie zoo, ik zal ze wel leeren hoe ik 't hebben wil. Die Kaatje met haar eeuwigdurend gevraag, was ik al op en de top moê. Men moet de menschen aan zichzelf overlaten, dat is mijn systeem. En ik wil ze ook niet verwennen met hen te helpen. Zij worden toch betaald om te werken.’

Nauwelijks was zij uit het gezicht of de beide meiden proestten het uit van lachen. Zij lieten mevrouw stil op haar kamertje en deden het werk op haar manier; de overburen spraken er echter schande van, zoo onfatsoenlijk als het toeging bij de Van Daele's; de meiden keken den halven dag al gichelend uit het raam, stoeiden in de gang of bleven een uur aan de deur praten met slager of groenvrouw.

‘Nou, 't was meer dan erg; zoo'n huisvrouw!’

Toen 't huisvrouwtje tegen twaalf uur in de huiskamer kwam, had zij een kleur van het heerlijke werken, dat van morgen zoo goed had willen vlotten en zij knikte tevreden toen zij de koffietafel gedekt, de koffie gezet, brood en vleesch gesneden vond.

‘Dat waren nu eerst meiden; die begrepen haar plichten, veel beter dan Kaatje, die had er nooit tijd voor gehad.’

Dat alle meubels nog bedekt waren met stof, hiervoor had zij geen oog, en van Daele lette er ook niet op, maar 's middags maakte hij wel de opmerking dat Dina toch lang zoo lekker niet kookte als Kaatje en dat het eten een half uur later op tafel kwam dan anders.

‘Vind je man, hé, ik kan 't toch niet zeggen,’ antwoordde zij verstrooid.

‘Je moet haar zeggen dat zij de aardappelen beter schilt. Zij kijken ons allemaal aan, en de sjeu is niets dan vet en water, de snijboonen zijn aangebrand; 't vleesch smaakt ook zoo flauw.’

‘Waaraan zou dat liggen?’ vroeg Pauline verbaasd.

‘Ja, Lientje’, antwoordde haar man lachend, ‘dat moet jij weten. Ik heb er geen verstand van.’

‘Ik ook niet,’ wilde Pauline antwoorden, maar zij zweeg en bracht letterlijk de opmerkingen van haar man aan Dina over.

‘Nou,’ zei deze brutaal, ‘dat hoor ik nu voor de eerste maal: ik niet een gewone burgerpot koken! Mijn mevrouw - hiermede bedoelde zij haar vorige meesteres - zeide altijd: “'t Is een lust zooals Dina de sjeu maakt en snijboonen heb ik nooit zoo heerlijk gegeten als van haar.” En mevrouw haar broer, die grootmajoor is, wat zei die altijd: “Neen, Lize, zoo'n keukenmeid als van jou, die vind je zoo gauw niet.” En als mevrouw niet naar Amsterdam was gaan wonen, zou ik er ook nooit van daan zijn gegaan. Waaratjes niet. En nu moet ik de eerste dag al zulke complimenten hooien. Als mijn manier van koken mevrouw niet bevalt, laat ze dan maar zeggen, hoe zij 't belieft.’

‘Ja... zoo... heel anders,’ zei Pauline, ‘je moet het kookboek maar eens nalezen.’

‘Kookboek! Wat denkt mevrouw wel, dat ik mij met die malligheden ophoud. Een kookboek weet er wat van! Ja, als ik de kast vol eieren en boter had en er uit mocht nemen, zooveel ik wou.’

Pauline droop af en Dina pruttelde nog een geruimen tijd na in haarzelf en tegen Mietje. Het eten werd echter niet beter en hoe gemakkelijk van Daele ook was, hij had gaarne een goed middagmaal en de kost, welke Dina hem voorzette, was gewoonlijk oneetbaar.

'Maar lieve kind!' zei hij dan tot zijn vrouw, 'neem flinke maatregelen! Zoo kan 't immers toch niet langer gaan. Wij eten ons genoegen niet.'

'Ja maar wat zal ik er aan doen?' vroeg Pauline met tranen in de oogen, 'als ik haar een woord zeg, dan antwoordt zij honderd terug en ook Mietje wordt zoo brutaal.'

'Zeg haar dan den dienst op!'

'Gemakkelijk gezegd en wat dan?'

'Dan neem je een andere.'

Toen Pauline dan Dina haar dienst opzegde, 'omdat mijnheer niet tevreden was over haar koken,' ontving zij zulk een stortvloed van verwijtingen en scheldwoorden, dat zij dien avond haar man schreiend verklaarde nooit meer een meid den dienst te zullen opzeggen; zij stelde zich gauw tevreden en als hij 't ook niet was moest hij 't zelf maar doen.

Voor 't eerst in hun huwelijk zeide van Daele iets over den plicht der huisvrouw en Pauline antwoordde snikkend, dat hij 't vooruit had geweten dat zij geen goede huisvrouw was. Waarom had hij haar dan getrouwd?

Dit was hun eerste onaangenaamheid en Pauline zag de toekomst weer in donkere kleuren voor zich. Dat de eerste plicht der huisvrouw beslaat in zelfopoffering en zelfverloochening had zij wel eens gehoord of gelezen maar zij dacht er nooit aan, dat zoo iets van haar kon gevergd worden. Een zware marteling begon voor het jonge vrouwtje in de volgende weken. Mietje, die in den korten tijd van beider samenzijn groote vriendinnen met Dina geworden was, verklaarde met haar te willen vertrekken en nu moest Pauline in plaats van door een, door twee nieuwe meiden geplaagd worden.

Zij maakte kennis met allerlei soort van exemplaren, van het diefachtige, van het slordige, van het luie, van het brutale, van het lichtzinnige, van het babbelachtige, van het domme, het bazige, van alles behalve het goede soort.

Met onbegrijpelijke scherpziendheid ontdekten zij reeds bij het dienst presenteeren de minderheid der jonge vrouw en zij beloofden zich zelf onmiddellijk daarvan misbruik te maken.

Ook haar huishoudgeld leed verbazend onder al die veranderingen van personeel; zij begreep niet waar haar geld bleef; van Daele klaagde over slechte, bediening, ellendig eten en de inhoud van den provisiekelder verdween als sneeuw voor de zon en met het huishoudgeld kwam zij nooit meer uit.

Pauline was wanhopend, alle dagen beging zij de grootste domheden en werd nog bedrogen op den koop toe; tot overmaat van ongeluk werden de kinderen door de verwarring die in 't huishouden heerschte onhandelbaar en lastig en alles boezemde haar een onoverkomelijke afschuw in.

Zij smachtte naar een paar uurtjes van kalmte en op een middag dat het dienstpersoneel in den toestand verkeerde van nieuwe bezems, die ten minste de eerste dagen schoon zouden vegen, besloot zij zich kost wat kost, zoo'n paar rustige uurtjes te ver[s]chaffen.

Zij had haar bevelen voor het eten gegeven, de tweede meid aan het rekken van de wasch gezet en geheel vergetende dat met den Woensdag de kinderen vrijaf hadden, sloot zij zich in haar kamertje op en nam met een droevigen zucht haar manuscript ter hand. Zij las de laatste bladzijden over om er zich weer in te werken, corrigeerde hier en daar wat, vond zoo zoetjes aan den draad van het verhaal terug en vergat spoedig al voorschrijvende haar zorgen en verdrietelijkheden.

Een uur vloog voor haar om; een enkelen keer haalde zij diep adem, 't was doodstil in huis en zij genoot. Zulk een kalm uurtje bracht een mensch weer tot zich zelf; ô

als zij 't alle dagen hebben kon, dan zou zij met meer moed de dagelijksche teleurstellingen en zwarigheden kunnen verdragen en vol werklust nam zij haar pen op; elke regel, dien zij schreef bracht haar nader aan de verwezenlijking van haar plan, naar den gelukkigen omkeer in haar levenslot, waarnaar zij hunkerde.

Een hevig schellen deed haar opschrikken; instinctmatig vloog zij naar het raam en keek op straat door het spion. De juffrouw van tegenover schelde blootshoofds, een politieagent kwam op een drafje aanloopen, de menschen snelden toe; zij schoof het raam open en riep zenuwachtig:

‘Wat is er? Wat is er toch?’

‘Er is brand, de heele voorkamer staat in de vlam!’

Pauline verloor haar zelfbeheersching; zij begon hardop te gillen en te jammeren; de meid, die op zolder aan de wasch werkte, holde naar beneden, zij zelf strompelde de trap af. Onder stonden de vijf kinderen huilende en elkaar de schuld gevend; een verstikkende rook kwam haar te gemoet, een oogenblik later verscheen de brandweer en drong in huis; het was een tooneel vol onbeschrijfelijke verwarring.

Juist kwam van Daele terug: hij zag den oploop voor zijn huis, de brandspuit, de rookwolken, die uit de ramen ontsnapten en de schrik sloeg hem om 't hart, hij snelde toe en hoorde allerlei verwarde geluiden en gezegden; boven alles klonk echter:

‘Dat malle vrouwmensch, dat weet niet, wat er in haar eigen huis omgaat. Die schapen van kinderen, dat had hun goeie moeder moeten beleven 't Is crimineel!’

Het einde van de geschiedenis was, dat de brand spoedig gebluscht werd en zich tot een halve kamer bepaalde; van Daele onderzocht echter de zaak en nu bleek het dat de kinderen op tijd warent huis gekomen. Zij dachten dat ma uit was want ma was nergens te zien; de keukenmeid deed een boodschap en bleef buitengewoon lang uit, de andere rekte de wasch; de vijf jongelui hadden dus vrij spel in huis en besloten zich zoo goed mogelijk te amuseeren: nu had Pauline 's zomers in den open haard der voorkamer, het zoogenaamde salon, rose en witte snippers papier opgestapeld die reeds lang de aandacht der kinderen hadden getrokken.

Zij waren blijde in de mooie kamer zonder opzicht te kunnen spelen; eerst ging het vrij kalm. Men speelde receptie; Johan en Carolientje gingen op de canapé zitten, de andere kwamen haar groeten; Mientje presenteerde van de mooie snippers, die voor bruidsuikers moesten dienst doen; maar spoedig werden zij onrustiger. De jongens begonnen om een snippertje te vechten en te twisten; de meisjes verzochten hun eerst zich stil te houden, maar 't hielp niet, toen begonnen zij met hen mee te doen, eindelijk stelde een van de jongens vóór om te zien of die snippers konden branden. Carolientje, die tien jaar oud was, ried het af, maar toen het denkbeeld eenmaal bij hem was opgekomen liet het zich zoo gauw niet verdrijven.

Een stak een lucifer aan, hield ze aan een snippertje, een ander bracht het snippertje bij de andere en nu begrijpt ieder wat er volgde. Spoedig stond alles in lichte laaie. Het vuur deelde zich mede aan een papieren vuurscherm, dat vlak bij den haard stond; in een oogwenk stond alles te branden, de buren, die tegenwoordig altijd een oogje gevestigd hielden op 't huis der van Daele's, zagen de vlam en alarmeerden de brandweer, 't Hielp niet veel of men nu alles haarfijn wist, het onheil was gebeurd en van Daele vroeg zijn vrouw:

‘Maar lieveling, je was toch t' huis?’

‘Ja, ik was boven’ antwoordde Pauline, zoo wit als een doek en bevend als een riet.

‘Met de wasch zeker.’

Pauline antwoordde niet; het zelfverwijt sprak nu luider dan ooit in haar; zij kon zich nauwelijks meer rechtop houden, toch vond zij nog de kracht om naar boven te gaan en haar manuscript weg te sluiten.

Niets werd haar meer gegund, zelf zoo'n onschuldig vermaak niet; zij begon luid te schreien, haar zenuwen, die zulk een schok hadden ontvangen lieten haar geen rust meer.

Haar man kwam boven en trachtte haar tot bedaren te brengen; toen dit niet hielp, liet hij den dokter komen; deze verklaarde, dat zij de koorts had en ried haar volslagen rust aan. Zoo eindigde deze dag, waarvan Pauline zich zooveel genot had voorgesteld.

(*Wordt vervolgd.*)

Het kleine bruidje.

Het was daags voor de processie, en kleine Mia lag ziek in haar bedje!... Woelig en onrustig keerde en wendde zij zich om en om, telkens weer vragend:

'Mag ik morgen bruidje zijn?... ligt mijn kransje al klaar?... en gaan wij Nora halen?'

Angstig keek dan de moeder naar die roode wangetjes, nam de klamme handjes van hare lieveling in de hare en sprak zacht:

'Ja, schat, als Mia beter is gaat ze morgen in de processie als bruidje mee: maar dan moet ze nu stil liggen en zoet slapen.'

Ten laatste sliep de kleine in; de moeder viel op de knieën en bad en weende zonder zelf te weten waarom: want de dokter die zoo even geweest was, had toch gelachen met hare ongerustheid, en gezegd dat het kind slechts wat overspannen was en geheel beter zou zijn als het maar eens goed geslapen had. Maar haar angst was daardoor niet geweken: het moederhart heeft van die bange voorgevoelens, waartegen het vergeefsch worstelen is. Maria was het eenige kind van den heer en mevrouw Roonen: en liever schepseltje kon men zich moeilijk denken dan het vierjarig kind met haar goudblonde krullen, hare vriendelijke zwarte oogen en dat zilveren vleiende stemmetje, waarmede ze het geheele huishouden betooverde en regeerde.

'Mia.. Mia mijn', hoorde de moeder roepen, en s[n]el vloog ze naar de deur om haar man te zeggen dat het kind sliep en ziek was. Met de moeder knielde nu ook de vader voor het bedje neder en sloeg gedurende eenige oogenblikken hunne lieveling gade: rustig scheen ze nu te slapen met beide handjes in de blonde lokken op het kussen verward. Wel waren de wangetjes rood en droog de lipjes, maar hoe kon het anders bij zulk een heeten Juli-dag!

'Vrouwtje-lief,' sprak Roonen, ''t is weer 't zelfde liedje: overdrijving en nutteloose onrust. Je vertroetelt het kind en zoodra het een oogenblik minder vroolijk is, beeldt ge u in dat het ziek is. Kom zet je hoed op, dan loopen we samen het park door. Mientje zal wel op de kleine passen. Hé! is dat haar bruidspakje?... Ze zal er uitzien als een engeltje.

Maar de moeder was niet zoo licht gerust gesteld, en tot uitgaan was ze niet te bewegen. Slechts korte oogenblikken was de heer Roonen heengegaan of het kind werd wakker, bracht de handjes naar de keel en wild trok ze haar nachtjurkje open, terwijl ze een schor gekuch deed hoorem, Nu steeg de onrust der moeder ten top, en te recht, want de dokter die onmiddellijk gehaald werd, constateerde kroep, die vreeselijkste aller kinderziekten, omdat ze zoo vaak een ongunstig einde heeft. Ook hier scheen het snelle verloop der ziekte onmiskenbaar op het treurigst offer te wijzen. Van al de aangewende middelen wilde geen baten. Onbeweeglijk zat de arme ongelukkige moeder geknield voor het ziekbed van haar kind. Geen woord kwam over haar lippen, ook bidden kon ze niet. Slechts vreezen en lijden.. God weet, misschien ook hopen nog!!... Daar staat ze op, en neemt het wit zijden scapulier, dat, hangende over een guirlande van palmtakjes, Maria morgen, met kleine Nora, haar vriendinnetje, in de processie zou dragen: ze legt het op het bedje en zegt:

‘O beste aller moeders! zie toch mijn angst, mijn bitter lijden! Heb medelijden met mij en met het lieve kind, uw bruidje!’

Zieke Mia slaat de oogen op en lacht hare moeder tegen: dan neemt zij het scapulier met beide handjes, slaakt een diepen zuchten was der aarde ontvloden!

In onmacht werd de arme moeder weggedragen, en het duurde uren vooraleer ze de oogen opende. De smart des vaders was de wanhoop schier nabij. Hoe gaarne had hij alles willen geven om zijn kind te mogen behouden: dat kind, de zoete vreugde, de lieve zonnestraal zijn levens! Snikkend knielde hij nu eens voor het bedje van Maria, dan weer voor de rustbank, waarop zijne vrouw steeds bewusteloos nederlag, en de bittere tranen die hij stortte, waren een verlichting van zijn leed.

Eindelijk ontwaakt ook mevrouw Roonen uit haar bewusteloozen toestand, maar haar oog blijft droog, geen klacht komt over hare lippen Te diep is het moederhart getroffen om zijn smart in woorden te uiten. God alleen weet wat het in de korte bange uren, toen het kind ziek was, geleden heeft. Hij slechts aan welke grievende smart het nu ter prooi is!

Daar stond ze op en ging naar de kamer waar het kindje rustte, waar haar levensgeluk voor goed verwoest werd: op doffen toon sprak ze:

‘Geef mij alles hier: zelf wil ik mijn kindje kleeden.’

En weldra sierde het bruidskleed het arme wicht, het witte kleedje, als zinnebeeld der onschuld waarmede het de aarde verlaten had. Het kransje, waarnaar ze zoo vurig verlangd had, omringde de gouden lokken; en het zijden scapulier bedekte hare borst... en de palmguirlande lag rondom haar in het mahoniehouten kistje... Ja, als een engelje zou ze er uitzien... Een engeltje was ze nu!...

Juist toen de moeder met alles klaar was, luidden de klokken den plechtigen uitgang der processie, en het *Lauda Sion* doorkliefde de lucht. Statig zwaaiden de wierookvaten het Hoogwaardig tegen, eerbiedig knielde de menigte, maar vroolijk, en onbewust van de plechtigheid welke ze opluisterden, trippelden een lange rij kleine schilderachtige bruidjes voort.

Weken verliepen, en steeds bleef de dokter bedenkelijk het hoofd schudden als de heer Roonen hem bestormde met de vragen ‘of de koorts nu verminderde, of het goed was dat het ijlen sedert drie dagen plaats had gemaakt voor die onverschillige stilte.’ Want nu was de dierbare gade aan het ziekbed gekluisterd. De arme zoo zwaar beproefde moeder had den bitteren slag niet kunnen doorstaan, en weken achtereen was ze ziek, den dood nabij. Dagen en nachten had haar echtgenoot gewaakt bij hare sponde, vurige gebeden ten hemel opgezonden, en elke beweging der zieke bespied, opdat toch haar oog onmiddellijk het zijne zou ontmoeten als ze weer kracht genoeg had om een blik in 't rond te werpen. Eindelijk riep ze ‘Herman’, en toen hij, met hare handen in de zijne, zijn hart voelde kloppen van dankbare liefde en hoop, en haar toesprak: Anna, lieve beste vrouw. God zij gedankt dat gij voor mij behouden bleeft!’ - hernam ze: ‘Herman, laten we ons klaar maken en Mia naar de processie brengen. Ze is klaar en hoe engelachtig ziet ons bruidje er uit!’

Toen kende de arme man den omvang van zijn lijden en hij wist dat niet slechts zijn kind, zijn schat hem ontnomen was, maar dat hij ook zijn vrouw als verloren had, dat zij krankzinnig was. Wat bleef hem nu nog over, den gelukkigen man van voor korten tijd, wien alles in de wereld toelachte: eer, fortuin, aanzien, die zich verheugde in 't bezit van vele goede vrienden, maar die zich vooral zoo overgelukkig, zoo overrijk gevoelde, als hij met zijn jonge vrouw het kind gadesloeg en liefkoosde, met de kleine Mia stoeide en speelde tot ze moe was en riep: ‘Nu wat op moekes schoot zitten!’ Ach welk bitter kruis legde God hem toch op de schouders! Hoe hij staande bleef, en zich langzamerhand weer aan zijn bezigheden kon wijden, was hem een raadsel, maar Hij die het kruis overzond gaf ook kracht tevens om het geduldig, manmoedig te dragen. De krachten van mevrouw Roonen namen gaandeweg toe, maar de geestvermogens bleven verstoord. Geen klagen, geen

lijden, geen hopen sprak uit dien doelloos starenden blik; immer zwijgend zat de arme zinnelooze aan 't venster, dat uitzicht op den tuin had en van hetwelk men ook den kerktoren kon zien; en slechts dan wanneer zij het angelus-klokje hoorde, sprak de ongelukkige: ‘Het wordt tijd voor de processie.’ Die ééne gedachte scheen overgebleven met den laatsten indruk van het plechtig luiden der klokken op dien allertreurigsten dag, toen de berooide moeder voor 't laatst haar kind, haar zielloos kind op hare knieën had zien rusten, terwijl zij het kleedde met het rein witte kleedje, dat bestemd was om ter processie te gaan. Als een zwaard troffen die elken dag herhaalde woorden den ongelukkigen vader en het werd hem bijna onmogelijk nog langer te hopen.

Wederom was het zomer en de Julimaand, de processiedag naderde met rassche schreden. De dokter was van meening dat het bijwonen der processie mogelijk een sterke reactie en een verandering ten goede in den treurigen toestand van mevrouw Roonen kon teweegbrengen. Wel zou het voor den armen echtgenoot een lijdensweg wezen, een pijnlijke proeftocht, die zou beslissen over zijn verdere loopbaan, en naarmate de dag naderde werd het hem banger om het hart. Ten laatste was de lang verbeide dag daar, en toen zij de klokken hoorde luiden, was de arme zinnelooze zonder moeite te bewegen haren echtgenoot te vergezellen. Ging ze niet haar lief klein bruidje te gemoet? Had ze niet reeds lang geroepen dat ze haar wilde gaan halen?...

Aan het einde der lange breede straat is het altaar opgericht... De waskaarsen branden met een flikkerend vlammetje... de bloemen, die het versieren, verspreiden zoete geuren, oleanders en laurierboomen omringen het: de trappen van het altaar en de voorgrond zijn met tapijten belegd, en stoelen zijn hier en daar geplaatst voor de eerwaarde geestelijken, die de parochie vergezellen en straks met geheel het volk zullen nederknielen onder den zegen, die met het Hoogwaardig gegeven zal worden.

Hier heeft Roonen post gevat: tusschen de groene heesters heeft hij een stoel voor zijne vrouw geplaatst: zoo kan zij alles goed zien en is zelve buiten bereik van onmeedoogend nieuwsgierige blikken.

Angstig houdt hij het oog op zijn vrouw gericht, doch ze schijnt hier even onverschillig te zitten als in huis. Een gegons van vroolijke stemmen vervult de lucht, uit alle vensters ziet men toeschouwers met blijde gezichten, kennissen knikken elkaar vriendelijk toe en honderden wandelaars trachten een plaatsje machtig te worden om het verheven schouspel te bewonderen. Het duurt velen kleinen reeds te lang en ongeduldig worden ze van 't stilstaan: dan neemt vader een of twee kleintjes op den arm, moeder neemt een ander en: ‘Stil!’ is 't dan, ‘zóó komt de processie en de mooie bruidjes,’ - en de kleine oogjes wenden zich links en rechts tot men eindelijk roept: ‘Daar komen ze.. daar is de processie!’ -

Daar nadert eerst het kruis met twee koorknapen er naast: dan volgen de vereenigingen met haar vaandels, en de biddende leden aan weerszijden van den weg roepen 's Hemels zegen af over de wegen, die ze doorloopen, over de huizen, die ze voorbijgaan. Nog immer blijft mevrouw Roonen voor zich zien met dien doffen blik, waaruit geen leven spreekt: toch zou men zeggen dat ze met meer aandacht toeziet, nu in de verte het beeld der heilige Maagd zichtbaar is, gedragen op de schouders der broeders.. En uit het hart van Roonen stijgt een bede om hulp, een kreet vol vertrouwen en lijden tevens!

Daar is het vaandel van het H. Kruis, - het vaandel der H. Moeder Anna, - het beeld der H. Moeder Gods, gekleed met den met goud geborduurden mantel, - de jonge dochters der congregatie volgen, de kralen van den rozenkrans door de vingers schuivende en het

Ave Maria met innige godsvrucht herhalend.

HET JONGSTE ZUSJE, NAAR DE SCHILDERIJ VAN F. DVORAK.

Is er iets schooners denkbaar dan die openbare geloofsbelijdenis, die luide taal van hoop en lietde? Stil is de menigte geworden, en stiller nog wordt ze, nu de muziek hare plechtige tonen doet hooren en het naderen van het Allerheiligste aankondigt. Maar een blij gejuich kan niet onderdrukt worden bij het zien van de gelukkige schare kleintjes die zich nu vertoonen. Bruidjes, herdertjes, koorknaapjes, ze zijn allen zoo blij te moede! Voort gaan ze, de kleine meisjes met kransjes op de ge krulde haren, velen met bloemen in de hand, allen in 't witte kleed der onschuld, het hart vol blijden troost; en de jongetjes, anders zoo luidruchtig en wild, wat trachten ze netjes in de rij te blijven, wat zijn ze bedaard en toch verheugd! Een paar heele kleintjes in schapenvachtjes gehuld vertoonen 't liefelijk beeld van Joannes, toen hij met het goddelijk Kindje speelde En in de rijen, die de blijde stoet voorbijgaat, staan gelukkige moeders, die van de processie weinig anders zien dan hunne lievelingen onder de bruidjes. Gelukkige reine onschuld, waarom kunt ge niet altijd blijven!

Ook mevrouw Roonen is opgestaan en haar oog volgt den gelukkigen stoet der kleinen,

EEN SPRINKHANENZWERM IN AANTOCHT, NAAR DE SCHILDERIJ VAN G. RICHTER.

als hij vroolijk voorbijgaat. Zoekend vestigt zich haar blik op de maagdekens, tot de laatste voorbij zijn, en grootere volgen, kinderen die dit jaar haar eerste H. Communie deden. Een lange guirlande van palm dragen de eersten: een groot wit zijden scapulier hangt er over heen; weer anderen volgen, de vaantjes dragende, waarop Maria's naam; horens van overvloed, de gele arenschoven, de purperen druiven, alles zoovele zinnebeelden van het Allerheiligste, dat ze voorafgaan. Eindelijk komt de breede priesterschaar gevormd door de geestelijken uit al de parochiën en de verschillende kloosters der stad. Dan zwaaiende wierookvaten door de lucht met zeldzame regelmaat en de geloovige menigte knielt neder aanbiddend, dankend en zegen afsmeekend, terwijl het H. Sacrament, gedragen onder den troonhemel van rood fluweel, langzaam voorbijkomt, en blijft biddend neergeknield tot van het versierde altaar de zegen gegeven is.

Nedergeknield is ook mevrouw Roonen: maar Roonen zelf, gefolterd als hij is door het tweeslachtig gevoel van vrees en hoop, had geen geregeld gebed uitgesproken. Doch één enkele kreet van 't lijdend hart, één zucht, één vurig verlangen met geloof geuit, zijn ze niet zoovele gebeden welke doordringen tot Gods troon?... En zóó bad Roonen, zonder den blik van zijn vrouw af te wenden. Tranen bevochtigden haar wangen, terwijl ze nog steeds de bruidjes nastaarde; en toen de processie zich weer in beweging stelde, ging ook Roonen met zijn vrouw huiswaarts. Daar gekomen viel de arme moeder schreiend op een stoel en riep:

‘Mijn God! ik weet het nu! Gij zelf hebt mijn kind als bruidje uitverkoren en tot u genomen!...’ En die tranen vol droefheid maar ook vol onderwerping waren de redding der moeder, en tevens van haar echtgenoot: want het bijwonen der processie had haar krachtig geloof doen ontwaken, had haar het verstand weergegeven.

A.B.

Ommegang.
(op H.-Sacramentsdag).

Zacht schrijdend door der lichten feestlijk schijnen,
Van orgelklanken en gewijde zangen
Omruischt, die plechtig zwellen, smeltend kwijnen,
Beweegt de stoet zich door de dichte rangen.

Teêr-witte bruidjes, lieve knapen, lijnen
Met priesteren, van sneeuwen kleed omhangen:
Een eerewacht der Godheid, Wier verschijnen
Van rei tot rei verbeid wordt vol verlangen.

De baldakijn, dien liefde en deemoed schragen,
Omhuift den God in broodschijn, rondgedragen
Door 's priesters handen, door zijn hart beleden.

De wierook geurt, de neêrgeknielde vromen
Slaan op de borst in 't eerbiedvolle schromen..
Hoog wolken op de blanke zielebeden!

EDUARD BROM.

De armring.
(*Vervolg.*)

Hij droeg de mand voorzichtig naar de hut, terwijl het meisje hem volgde en ondertusschen maar aan den rand van haar schortje plooide. Binnen de hut gekomen, knielde de jonge arbeider voor den kleinen haard neer, brak verdroogde takjes klein en maakte er een vuurtje van. Gretel zette den pot met eten op het brandende hout en het duurde niet lang of de opstijgende wasem bewees dat de spijs weer voldoende verwarmd was. Zij vertelde den steenbreker, dat haar vader vandaag niet op het werk zou komen, omdat hij zich 's morgens in de vroegte den voet verstuikt had en niet van zijn stoel kon opstaan.

'Zeg, Gretel,' zei de steenbreker, terwijl hij den pot tusschen de knieën hield en over den vollen lepel blies, 'je eet toch zeker wel een hapje met mij mee.' En dit zeggende hield hij haar uitnoodigend den lepel voor den mond.

'Och neen, Frits,' zei ze, den mond afwendend,' 'je kan het best alleen aan; ik wil je er niet van berooven.'

'Best alleen aan! Maar kijk toch eens wat een pot! Wij kunnen er best met ons tweeën van doen. En je moet toch wat hebben voor den langen weg.'

Hij roerde met den lepel in den pot rond en vischte er een groot stuk lever uit, dat hij met de vingers omhoog hield en langzaam voor den mond van het meisje liet heen en weer bengelen.

'Toe, hap nu eens, Grete,' zei hij.

'Nou, omdat jij het ben,' zei ze en deed den mond open, terwijl ze het kopje wat vooroverboog, opdat het brokje haar niet ontsnappen zou. Frits liet het tot op haar lippen neerhangen, trok het toen opeens weg, stak het in zijn eigen mond en gaf het verblufte meisje in de plaats daarvan een klinkenden kus.

'Ik kan het immers best alleen aan,' zei hij en streek met de breede, ruwe hand over den mond, terwijl hij met zichtbaar behagen den brok lever verorberde.

Het meisje zei niets, maar stond boos op en ging voor de hut op de bank zitten. Haar hoofd stond waarlijk niet tot zulke grappen. Den heelen weg over had ze al loopen mijmeren over haar eigen armoede en die van den jongen steenbreker, van wien ze toch zoo innig veel hield.

Na een poosje kwam Frits uit de hut naar buiten geloopen en zette zich naast haar op de bank, zachtjes aan dichter bij schuivend. Hij had nog wat lever en grutten in den pot gelaten, stiet haar met den elleboog aan en zei:

'Kom, Gretel eet jij het maar op! Ik kan niet meer. We kunnen er best met ons tweeën van doen. Toe, neem het nu aan, Gretel. Ik hou toch zooveel van je, en ik zou zoo graag zien dat je mijn vrouw wou worden. Mag je mij dan bepaald niet lijden?'

Het meisje nam den pot zwijgend over en begon er een beetje in te lepelen, maar barstte toen plotseling in tranen en snikken uit, en terwijl zij snikkend den lepel aan den mond zette en at, zei ze treurig:

'Och, Frits, wat zou dat met ons kunnen worden! Jij verdient amper genoeg voor je zelf, en zoolang vader nog leeft, kan ik er niets bij verdienen. Hoe kan er dus van trouwen komen? En dan, al verdiende ik er ook een kleinigheid bij, zoo'n arme steenenklopper als jij krijgt het toch vandaag of morgen op de borst, en kan niet meer werken. Dan is de ellende niet te overzien. Och Frits, ik zou jou veel liever trouwen dan alle anderen, maar we zijn immers zoo arm, dat ik niet eens zou weten wat ik moest aantrekken om op mijn trouwdag naar de kerk te gaan, en jij ben niet eens in staat mij een bruidsgeschenk te koopen. Och, wat moet er van ons worden!'

Terwijl zij dit zeide, had zij onder tranen den pot leeg gelepeld en geheel uitgeschraapt, en nu wischte zij met de hand de tranen van de wangen en met den rug der hand den mond af. Daarop veegde ze de hand weer aan haar schort schoon, terwijl nieuwe tranen in den pot vielen.

'Geen bruidsgeschenk?' vroeg de jonge arbeider, met een stem die heel uit de hoogte klonk. 'Ik geen bruidsgeschenk? - Nu, Gretel, kijk eens.'

Hij zette een heel slim en gewichtig gezicht, terwijl hij de hand in den broekzak stak en er langzaam den gouden armband uit haalde. Hij hield dien voor het meisje in de hoogte en zei: 'Nu, Gretel, wat zeg je daarvan?'

Zij zag hem verschrikt aan en vroeg met half gesmoorde stem:

'Heer in den hemel, Frits! hoe kom je daaraan?'

'Wel heb je ooit!' zei hij leuk en stak den ring weer in den zak. 'Die meisjes moeten altijd dadelijk het naadje van de kous hebben. En als iemand van zijn grootmoeder zoo'n oud erfstuk heeft, dat hij zorgvuldig voor zijn vrouwtje bewaart, gelooven ze hem niet eens.'

Hij werd opeens zelf treurig en bleef een poosje stil. Maar allengs vatte hij weer moed en zei:

'Me dunkt, Gretel; als ik je dien gouden armband tot bruidsgeschenk geef, kan je toch best mijn vrouw worden. Het ding heeft zijn waarde, weet je. Ik heb het van mijn grootmoeder, die een rijke boerin was; mijn vader heeft er alles doorgelapt en dat is de reden, waarom wij zoo verarmd zijn. Als je ooit in nood mocht komen, verkoop je eenvoudig den armband en hebt zoodoende dadelijk geld. Nu, Gretel, wat zeg je daarop?'

Hij haalde den armband opnieuw uit zijn zak en hield hem haar voor. Zij bekeek hem met begeerige oogen en zei verlegen:

'Ik had niet gedacht, Frits, dat je ook nog wat had. Maar als je mij dat dure stuk geven wil.....'

Zij lachte vergenoegd door haar tranen heen. Hij schoof den armband aan haar pols, zoodat de slangenkopjes tegen haar ronden arm schenen op te kruipen, en zei:

'Gretel, als je mij neemt, zal je er op je trouwdag uitzien zooals nog geen er uitgezien heeft. De lui in de kerk zullen denken: nou, nou, het zit er aan bij die Frits en Gretel. Liesel en Rösel van den steenhouwer verbijten zich van nijd. Kom, word mijn vrouw; we zullen het samen wel weten te vinden, en in elk geval draag je op den trouwdag een gouden armband.'

Zij bekeek het kleinood nog een poosje, nam het af en schoof het aan den anderen arm, dien ze daarop liet hangen om te zien, hoe het haar stond.

'Nu, Liesel wordt zeker geel van nijd,' mompelde zij. Zij wreef haar schort af, streek het glad, nam den korf op en keek welk effect de gesierde hand maakte als zij er de mand aan droeg.

Frits sloeg dat alles met gespannen aandacht gade en zei:

'Geef nu maar weer hier. Als je mij niet neemt, hoef je op dat moois ook niet te rekenen. Wie weet of Rösel van den steenhouwer het niet krijgt, als ze mij er bij neemt.'

'Rösel van den steenhouwer?' vroeg het meisje met een minachtenden trek om den mond. 'Die? Nu daar komt toch niets van.' Zij bleef een oogenblik steken, reikte hem een beetje aarzelend de hand en zei:

'Nu Frits, dan zal ik je maar nemen. Het zal wel gaan. We hebben toch iets; want iets moet je in alle geval hebben om te trouwen. Had ik eerder geweten dat je zoo'n mooi bruidsgeschenk voor me had, dan zou ik zoo niet geweest zijn.'

Nu was de zaak in eens beklonken. Na een poosje deed Grete den armband af, gaf hem aan Frits terug en zei, terwijl ze haar korf met den pot er in weer opnam.

'Nu moet ik weg... Dus den armband krijg ik als bruidsgeschenk. Bewaar hem maar goed, Frits, en laat er Liesel of Rösel te voren niets van merken. Komaan, tot ziens!'

Zij schikte den doek, die een beetje in wanorde geraakt was, weer netjes om het hoofd, en ging gauw de brug over het bosch in. Weldra hoorde men nu ook weer de slagen van den steenklopper onder den rotsmuur weergalmen.

Op den avond van dien dag kwamen Frits en Gretel zich voor den ouden steenbreker aanmelden en zeiden hem dat zij, als hij er niets tegen had, plan hadden

de volgende week op het bureau van den burgerlijken stand aan te teekenen en dan maar zonder bedenken te trouwen. Nu, de oude had er niets tegen.

(*Wordt vervolgd.*)

Bij de Platen.

Bij de manoeuvres. -

Als het er niet onder stond, zou men niet zeggen dat ons krijgshaftig tafereel enkel een spiegelgevecht verbeeldt. De vastberaden houding van den kloeken aanvoerder, die met uitgetogen sabel zijn manschappen op den vijand wijst, de oplettendheid, waarmee ze naar zijn bevelen luisteren, de zorg waarmee zij hun geweren richten, het strijdvuur, dat uit hun oogen straalt, dat alles brengt ons in den waan dat wij met een ernstig gevecht te doen hebben. Trouwens, het is den soldaten zoowel als hun wakkeren aanvoerder wezenlijk ernst; het geldt inderdaad de overwinning te behalen op den ‘vijand,’ al staat hier niets op het spel dan de eer van het regiment, zoodat het vaderland er even wel bij vaart, aan welke zijde ook de overwinning is.

Zóó opwekkend is het oorlogsspel voor de rechtgeaarde landsverdedigers dat zij in de hitte van den strijd zich soms stellig verbeelden dat het meenens is en zij verwoed op hun makkers inslaan, die op het oogenblik voor hen niet anders zijn dan de ‘vijand.’ Meermalen is het voorgekomen dat er bij de manoeuvres gewonden en zelfs dooden vielen, ja dat de aanvoerders de grootste moeite hadden, om de slaags geraakte troepen van elkander te scheiden. Ook de krijgers op o[n]ze gravure zouden tot dergelijke buitensporigheden in staat zijn; de kunstenaar, die ze ons aldus teekende, kon, dunkt ons, met succes zijn krachten aan de voorstelling van een wezenlijk gevecht beproeven.

Het jongste zusje. -

Dit zou zeker niet geraden zijn aan den Hongaarschen schilder Dvorak, wiens talent uitsluitend gericht is op het weergeven van bevallige vrouwenfiguren of lachende kinderkopjes. Onze lezers hebben reeds herhaaldelijk proeven van dat eigenaardig en beminnelijk talent onder de oogen gehad en zullen het ongetwijfeld met ons eens zijn, als wij beweren dat het tafereeltje in dit nummer tot de fraaiste behoort, die we ooit van den meester te zien kregen. De drie lieve kinderen lachen ons zoo gul en guitig toe, dat ons onwillekeurig ook een glimlach om de lippen komt.

Een sprinkhanenzwerm in aantocht. -

Le Arabieren op onze derde gravure zullen hun lachen wel kunnen houden bij den aanblik van de onheilzwangere wolk, die hun op den weg door de woestijn plotseling in het gezicht komt gedreven. Het is een sprinkhanenzwerm, die op zijn verwoestenden tocht eensklaps voor hen neerstrijkt, alles vernielend wat het vraatzuchtig gedierte op zijn weg ontmoet. Geen wonder dat de reizigers zich verschrikt in het zaal oprichten, en met de hand boven de oogen om het opgewoelde stof te keeren, angstig uitzien welke richting de verschrikkelijke wolk nemen zal. Mocht de zwerm op hen neerstrijken, geen twijfel of ze zijn met paarden en ezels reddeloos verloren; want niets kan den aanval van het kleine en toch in zijn ontzaglijke massa's zoo geduchte insect weerstaan.

Wetenswaardig Allerlei.

Weelde in vroeger tijd. -

Er wordt niet zelden geklaagd over de weelde van tegenwoordig en daartegenover gewezen op den eenvoud van den goeden ouden tijd. Daarbij vergeet men echter hoe reeds in de middeleeuwen allerlei verordeningen moesten uitgevaardigd worden tegen de groote weelde in kleeding en opschik, ja hoe reeds in de Romeinsche oudheid daartegen satires geschreven werden, die maar een beetje behoefden omgewerkt te worden om nog ten volle op de hedendaagsche toestanden toepasselijk te zijn.

De Fransche kroniekschrijver Brantôme, die als dapper krijger bij Malta tegen de Turken vocht en later als volleerd hoveling onder Frans I personen en toestanden schilderde, verhaalt van Elisabeth, de gemalin van Filips van Spanje, dat zij nooit tweemaal een zelfde kleed droeg, maar het altijd aan haar edeldames schonk. ‘God weet,’ roept Brantôme uit, ‘welke prachtige kleeren zij had!’ Het eenvoudigste kostte van drie- tot vierhonderd daalders. De koning verschafte haar de middelen tot de grootste pracht; iederen dag had zij een nieuw kleed en haar kleermaker, die arm naar Spanje gekomen was, werd daar schatrijk.

De schoone koningin Margareta, de eerste gemalin van Hendrik IV, bezat, naar de Kronieken vermelden, den trotschten geest, het trouwelooste hart, de fraaiste gelaatskleur en de kostbaarste kleeren. Als jonge prinses verscheen zij met Paschen in het volgende toilet. Een kleed van goudbrocaat omhulde de vorstelijke gestalte. De stof voor dit kleed, vijftien ellen, was afkomstig van den sultan, die ze den Franschen gezant ten geschenke gegeven had, en een el van dit wonderfijn weefsel kostte honderd daalders. Om het trotsche hoofd der prinses slingerden zich snoeren van groote paarlen, die door sterren van diamanten werden opgehouden.

Op een enkel kleed van Maria de Medicis schitterden twee en dertig duizend paarlen en drie duizend diamanten. En niet van de genoemde dames alleen weet Brantôme te verhalen. De liefde tot pracht en praal was algemeen en de drachten der heeren waren niet minder kostbaar, niet minder opgesmukt dan die der vrouwen. Aan de juweelen paarden zich kostbare kanten, die tegen goud werden opgewogen.

En niet enkel in kleeding en opschik werd die weelde ten toon gespreid. Beyse verhaalt in zijn *Geschichte der Deutschen Höfe* van een gouden eetservies, dat in 1685 voor de bruiloft van den keurvorst Max Emmanuel van Beieren besteld werd. Tot aan de Fransche revolutie waren er vijf dergelijke serviezen; vier bevonden er zich onderscheidenlijk te Weenen, te Berlijn, te Munchen en te Amsterdam. Het vijfde servies behoorde aan de familie van den hertog van Newcastle, en elk werd op een waarde van vierhonderd duizend pond sterling geschat.

Graaf Brühl in Saksen bezat een servies van Meissner porselein, dat in zijn tijd op een millioen daalders geschat werd en op dit oogenblik een onberekenbare waarde zou vertegenwoordigen.

Toen de beminnelijke Joséphine Beauharnais de gemalin van Napoleon werd, verzuimde zij niet in haar kleeding te toonen, dat zij keizerin geworden was. Sparen kon zij niet. Zij trok, zooals Madame de Rémusat verhaalt, tweemaal daags zijden kousen aan, waarvan zij verder geen gebruik meer maakte. Zoo stak zij ondanks haar aanzienlijk speldengeld gewoonlijk diep in de schuld, en wij zien den grooten Napoleon tegenover haar optreden als een knorrig huisvader, die van geen toegeven wilde weten.

Op een bal was de gemalin van den modernen Caesar in een prachtig toilet verschenen, dat Napoleon voor drie duizend franks in rekening gebracht zag. Over dit buitensporig bedrag geërgerd, verzocht hij keizerin Joséphine, bij een volgend bal zich wat eenvoudiger te kleeden. De keizerin verscheen dan ook werkelijk in een gewaad van licht wit linon, dat rijk met vliertakken versieid was.

'Uw toilet is verrukkelijk!' merkte Napoleon op. 'Ge kunt den heer De Rémusat (toenmaals betaalmeester des keizers) de rekening laten aanbieden. Ik wil mij erkentelijk toonen voor uw eenvoud.'

Joséphine neeg glimlachend. 'Sire', zei ze, 'ik acht mij gelukkig, uw smaak geraden te hebben.'

De rekening luidde: een kleed van wit linon 500 franks; vliertakken met Braziliaansche lichtkevers 3000 franks, totaal 3500 franks.

'Een anderen keer kunt ge voor mijn part scharlakenrood fluweel dragen, Madame,' riep Napoleon driftig uit, 'maar houd mij niet voor den gek! Ik zie er van af, u mijn smaak bij te brengen...'

De Piëmonteesche wonderrekenaar. -

In No. 33 van den loopenden jaargang wijdden we reeds een uitvoerig opstel aan Inaudi, den Piëmonteeschen wonderknaap, die het in de vaardigheid van uit het hoofd rekenen tot een duizelingwekkende hoogte heeft gebracht.

Van een kleine gestalte met zwarte haren en knevel, knippende oogen, heeft hij een bleek gelaat, terwijl zijn mond zich nu en dan tot een snellen en weemoedigen glimlach plooit en zijn voorhoofd breed en regelmatig is.

Onlangs nu gaf deze vermaarde rekenaar een bijzondere zitting voor de pers, waarop hij weer een aantal staaltjes van zijn ongeëvenaarde handigheid in het oplossen der ingewikkeldste vraagstukken ten beste gaf, waarvan we er hier enkele laten volgen.

Zoo vroeg Inaudi aan een dame: 'Wil u mij den datum uwer geboorte opgeven, mevrouw?'

'6 Februari 1862.'

'Dat was een Donderdag.'

'Volkomen juist.'

'Wil ik u het aantal dagen opgeven, die sinds uw geboorte verstreken zijn?'

'Ja.'

'11.061 dagen.'

'Het aantal uren? 265.264.'

'Het aantal minuten? 15.927.840.'

'Het aantal seconden? 955.670.400.'

Hij heeft het gauwer gezegd dan wij tijd noodig hebben om het neer te schrijven. Hij antwoordt onmiddellijk, zonder weifeling.

Een ander voorbeeld: Inaudi gaat met den rug naar het bord staan, waar twee getallen van 24 cijfers staan geschreven om af te trekken. De rekenaar herhaalt de twee getallen en na verloop van drie seconden geeft hij de uitkomst der aftrekking op Merkwaardig is het, dat hij bij het hoofdrekenen steeds van links naar rechts te werk gaat.

Een journalist vraagt: 'Mijnheer Inaudi, herinnert gij u de cijfers, die gisteren op het redactiebureau werden opgeschreven, die gij eens hebt afgelezen en beloofd hebt, vandaag te zullen herhalen?'

Na een oogenblik wachtens en met twee onjuiste cijfers, zegt de heer Inaudi de gevraagde cijfers op. Het was een aftrekking van twee getallen van 18 cijfers!

Een ander vraagstuk: 'Zoudt gij den elfdemachtswortel uit 177.147 willen trekken?'

Na verloop van een minuut antwoordt hij: 3.

Een ander vraagt den vijfdemachtswortel uit 1.350.125.107.

Het antwoord was 67.

De manier, hoe hij deze vraagstukken oplost, verklaart hij als volgt: 'Ik neem een getal, breng het in de 10e macht, en zie of het te groot, dan wel niet groot genoeg is. Ik neem vervolgens een ander, dat er dichter bij ligt. Na twee of drie proeven heb ik het juiste cijfer.'

Een mijnheer, die verklaarde niet op de bijeenkomst gekomen te zijn om zich te vermaken, vroeg Inaudi uit het hoofd de volgende reusachtige bewerking te doen.

‘Ziehier twee getallen: 456.347.625 en 329.857.797. Vermenigvuldig de som dezer getallen met hun verschil!’

‘Dat zal nogal wat tegenhouden, mijnheer,’ antwoordde Inaudi. ‘Ik verzoek de aanwezigen het geduld niet te verliezen en mij ondertusschen een paar vraagstukken op te geven, die ik zal oplossen, terwijl ik met de berekening van mijnheer doorga.’

En terwijl Inaudi optelt, aftrekt en vermenigvuldigt volgens de gegevens van den professor, ‘die niet gekomen was om zich te vermaken,’ geeft men hem verschillende vraagstukken op, waaronder de volgende:

‘Welk is het getal van drie cijfers, deelbaar door negen, waarvan het vierkant van het middelste cijfer gelijk is aan het product der beide andere?’

Na drie minuten antwoordde hij: 135. Daarna zei hij: ‘Mijnheer, ik heb het eerste resultaat gevonden. Het is 120 millioen en zooveel. Nu zal ik de vermenigvuldiging gaan maken.’ En gedurende deze berekening vraagt men Inaudi den dag op te geven van verschillende datums en stelt verscheidene ingewikkelde rekenkundige vragen.

Na verloop van twintig minuten deelt Inaudi den professor de uitkomst van de reusachtige berekening mee, die volkomen juist was en 99.445.669.166 259.416, of in woorden 99.445 billioen, 669.166 millioen, 259.416 bedroeg.

Daarna verricht Inaudi te gelijker tijd een optelling van vier getallen elk van vijl cijfers, een aftrekking met milliarden, een deeling van een getal van zeven cijfers door een van vijl, en een vraagstuk over evenredigheden.

Nadat al deze verschillende sommen zijn opgegeven, noemt Inaudi achtereenvolgens de verschillende cijfers uit zijn hoofd op en begint met de bewerking. Na verloop van 7 minuten heeft hij de vier uitkomsten gevonden

Als bekroning van dit rekenkunstig vuurwerk herhaalt de wonderrekenaar, die gedurende de geheele zitting met den rug naar het bord is blijven staan, alle cijfers, die dien avond op het bord zijn geschreven en waarmee hij de verschillende bewerkingen heeft verricht.

Hiermee kunnen we het voorloopig wel stellen. Professor Charcot zal binnenkort aan de Academie der geneeskunde te Parijs een verslag uitbrengen over de buitengewone vermogens van Inaudi. Wellicht vinden wij dan gelegenheid, den belangstellenden lezer daaruit een en ander mee te deelen.

Mislukte list of de erfenis gemist.

'Heer in den hemel, vrouw, kijk eens wie daar komt! Tante Mina! Nu, die zijn wein de eerste veertien daag natuurlijk niet kwijt niet kwijt. Ik wou dat ze zat waar de peper groeit. De erfenis, daar ze ons nu al jaren op laat vlassen komt ons nog duur te staan zoodoende.'

'Wat! tante Mina, moeten we weer een paar weken met die ouwe tang opgescheept zitten! Gauw mee naar de voorkamer, we doen of we niet thuis zijn.' 'Hoor eens, Jetje, je sluit er ons maar in en zegt tegen tante dat we op reis zijn naar Amsterdam. Je houdt je maar, of het je erg spijt en belooft onmiddellijk te telegrapheeren. Mijnheer en mevrouw, zeg je, zullen dan wel aanstonds naar huis komen. Ik ben zeker dat ze van kwaadaardigheid rechtsomkeert maakt, zoodra ze dat hoort.'

Tingeling! *tingeling*!

'Daar belt ze al. Gauw, Jetje, haast je en doe zooals afgesproken is.'

Tingeling! *tingeling*! *tingeling*!

'Kijk mevrouw, is u daar!' zegt Jetje, de bezoekster binnenlatend. 'Wel, wat een jammer! Nu zijn mijnheer en mevrouw van morgen juist met den trein naar Amsterdam vertrokken. Dat zal ze spijten.'

'O, da's niets, lieve kind,' zegt tante Mina. 'We zijn immers familie en hebben geen complimenten te maken. Ik blijf eenvoudig hier, dat zal de lui pleizier doen Jij telegrapheert maar even naar Amsterdam; ik ben zeker dat ze met den eersten trein terugstoomen, want de menschen houden dol veel van me. En Amsterdam is toch ook zoo ver niet.'

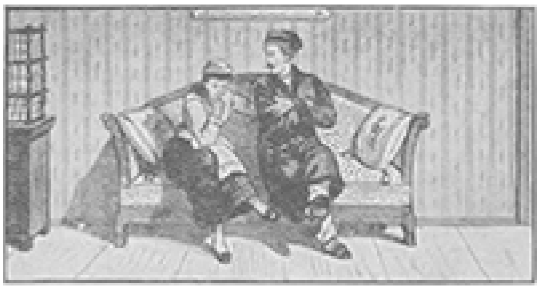

‘Hoor je dat, vrouw?’ fluistert de huisheer in de voorkamer zijn eega toe. ‘Het varken blijft hier. Nu zitten we in de klem; want de kamer heeft geen anderen uitgang dan door de achterkamer, en daar richt zij zich nu in alsof ze die voor een paar maanden gehuurd had Hoor maar eens hoe ze zich laat bedienen.’

‘En ondertusschen zitten wij hier zonder eten of drinken opgesloten. Hoe houden wij dat uit?’

‘Weet je wat, vrouwlief, wij zitten toch hier gelijkvloers aan de straat en klimmen eenvoudig het raam uit.’

‘Het raam uit, als dieven en dat op klaarlichten dag. Een mooie grap! Wat moeten de menschen niet denken!’

‘Nu, dan wachten we in vredesnaam tot het donker is; h[e]t is wel geen hapje hier den ganschen dag honger en dorst te zitten lijden, terwijl tante zich hiernaast aan alles te goed doet, maar er zit nu eenmaal niets anders op. Zoodra het donker is, schuiven wij het raam op, klimmen er uit, en gaan naar een logement.’

‘Naar een logement! Zooals we hier zijn, jij in je chambercloak en ik in mijn ochtendjapon!’

‘Wat kunnen we er aan doen, vrouwtje!’

Eindelijk heeft het uur der verlossing geslagen: de ontsnapping is bewerkstelligd.

‘Ziezoo, wijfje, nu zijn we ten minste uit de gevangenis verlost. Als we maar gauw een onderkomen vinden, want we zijn er niet op gekleed om een paar uur door den regen te flodderen.’

‘Ik schaam me dood, zooals we er uit zien, allebei in ochtend-negligé, op pantoffels, en sliknat. Straks zullen ze ons nog als landloopers inrekenen... En ik val om van den honger!’

‘Wacht maar, vrouwtje, zoodra je in het logement een flinken biefstuk gegeten hebt, zal je wel opknapp[e]n.’

‘Verkies je wel te maken dat je deur uitkomt, vagebonden! Waar zie je mijn huis voor aan? Denk je dat ik landloopers logies geef!’ snauwt de logementhouder de

arme zwervelingen aan, en meedoogenloos worden ze in den killen, regenachtigen avond van Herodes naar Pilatus gestuurd.

Eindelijk en ten langen laatste hebben ze in een logementje van den derden rang een onderkomen gevonden.

'Zie zoo, vrouw, nu komen we eindelijk tot rust. Morgen met de eerste post stuur ik een briefkaart naar Jetje, dat ze ons, natuurlijk buiten tante Mina om, een koffer met kleeren zendt. Dan steken we ons behoorlijk in 't pak en houden ons of we zoo recht van 't spoor komen.'

'Hier meisje, heb ik een briefkaart voor je,' zegt de brievenbesteller heel voorkomend.

Jetje heeft gauw den inhoud begre[p]en, en pakt in het diepste geheim, op haar kamer, een koffer vol met de benoodigde kleeren voor mijnheer en mevrouw.

Terwijl tante Mina, naar zij meent, rustig haar middagdutje doet, neemt de wakkere meid een vigilante en begeleidt in persoon den koffer naar het opgegeven logement.

Mijnheer en mevrouw zijn uit den brand.

'Dank je wel, Jetje, voor al de moeite. Haal nu eens gauw een paar mooie bouquetten, waar we tante Mina mee kunnen verrassen.'

Nadat zij zich van deze boodschap ook naar behooren gekweten heeft, komt Jetje weer thuis. Maar lieve hemel, wat een schrik!

‘Hoor eens, meisje,’ snauwt tante Mina, die van top tot teen reisvaardig staat, haar toe.

‘Je haalt me onmidellijk een vigilante. Ik vertrek op staanden voet.’

En als zij aan dien last voldaan heeft en het rijtuig voorkomt, drukt de oude dame haar nog op het gemoed:

‘Dezen brief geef je aan mijnheer en mevrouw. Zonder mankeeren!’

Nauwelijks is tante Mina weg, of daar houdt alweer een rijtuig stil! Tingeling! Daar zijn mijnheer en mevrouw, netjes in de plunje en elk met een bouquet in de hand.

‘Waar is tante Mina?’

‘Ze rijdt daar net weg Ze wou geen minuut langer meer blijven. Hier, dezen brief heeft ze voor u achtergelaten.’

‘Wel, heer in den hemel! 't is mijn eigen briefkaart, die ze in een enveloppe heeft gestoken. En wat heeft ze er met potlood onder gekrabbeld? ‘Deze briefkaart heb ik voor Jetjes bed gevonden. Ik zag er uit, waarom je toevallig niet thuis was. Nu, je hoeft geen bezoek van mij meer te verwachten. Ik verlang niets meer met je te doen te hebben.’

‘Al die moeite voor niemendal! Dat is om razend te worden!’

‘En nu is de mooie erfenis voorgoed verloren!’

[Nummer 49]

Een goede les.
Door Mathilde.

IV.

De ziekte van mevrouw van Daele duurde zoo heel lang niet en zou nog minder lang hebben geduurd als Pauline het niet gemakkelijker en prettiger had gevonden voor een paar dagen zich zieker te houden dan zij wel was; hierdoor ontliep zij de verantwoordelijkheid voor alles wat verkeerd ging en boezemde medelijden in.

Van Daele vroeg haar of zij niet gaarne haar zuster wilde laten overkomen om haar te helpen in de huishouding.

Pauline nam dit aanbod gretig aan en daar Rika zeer gezien was in haar betrekking, gaf men haar hoewel noode eenige weken verlof om haar zieke zuster op te passen. Pauline juichte in stilte, alles ging tot nu toe, zooals zij het wenschte; zij bleef op haar kamer, natuurlijk zich bezighoudende met haar lievelingswerk en begroette Rika als een reddenden engel in den nood.

Rika nam dadelijk met ferme hand de teugels van het huishoudelijke bewind over.

‘Doe precies of je de vrouw des huizes bent,’ had Pauline haar gezegd, ‘bestel de meiden, wat je wilt en als ze niet luisteren willen, zend ze dan maar weg.’

‘Nu zoo'n vaart zal 't wel niet loopen,’ antwoordde Rika lachend, ‘ik zal eenvoudig in je voetstappen treden.’

‘Jawel, maar je weet, ik ben niet zoo erg precies; ik houd wel van netjes maar niet zoo overdreven; een mensch mag niet de slaaf zijn van zijn meubels, zeg ik maar.’

Rika had geen hoog denkbeeld van de talenten harer zuster als huishoudster, maar toen zij overal rondgezien en met de meiden kennis gemaakt had, sloeg zij haar handen van verbazing ineen. Alles bevond zich in de grootste wanorde; door altijd maar nieuw te koopen had zij alles zoo wat bedekt, doch in de keuken, in de kasten heerschte de ergerlijkste slordigheid.

Zij maakte haar zuster geen verwijten, doch stak zelf de handen uit om orde te brengen in dien chaos; de meiden waren niet erg gesticht door de juffrouw, die zoo'n bereddering had en alles maar bestelde heel anders dan dat goeie mensch - en hadden grooten lust haar gehoorzaamheid te weigeren, maar onwillekeurig erkenden zij in haar een meerdere. Rika wist haar met tact aan het werk te zetten en geen week later zou men het huisgezin niet meer herkend hebben.

AAN GROOTVADERS KNIE, NAAR DE SCHILDERIJ VAN W.R. LEIGH.

Van Daele zelf merkte de verandering, het

eten was altijd precies op tijd en goed klaar gemaakt, de kinderen hadden altijd heele kleeren aan, waren vroeg genoeg gereed, bergden netjes hun goed weg, liepen niet steeds in den weg en sprongen niet over stoelen en banken, de meiden zagen er veel bedaarder uit en deden regelmatig haar werk, alles blonk van netheid en zelfs van Daele moest, ondanks zijn gewone onverschilligheid, erkennen, dat het er toch heel anders rondom hem uitzag.

Eerst door die vergelijking kwam hij tot de erkenning dat zijn Pauline een alleraardigst vrouwtje was, maar dat haar kennis op huishoudelijk gebied gelijk stond met nul.

Toen Pauline na haar ziekte zoogenaamd, beneden kwam, bloeiend als een roos, zag zij ook met welgevallen rond; de rust had haar goed gedaan: geen ergernissen, geen hoofdbreken meer, geen inspanning gewijd aan zaken, die haar niet het minste belang inboezemden, zij wist niet wat haar overkwam.

‘Je moet hier altijd blijven zus!’ zeide zij uit de volheid van haar dankbaar hart tot haar zuster, ‘je ziet wel, alles gaat nu beter, en ik ben kalmer en geruster, een heel ander mensch, nu de zorgen van zoo'n huishouden niet meer op mij rusten.’

‘Maar Pauwtje, hoe kan je zoo spreken. Je wist toch vooruit wat je op je nam toen je van Daele trouwde. Ik begreep ook niet hoe je 't aandurfde, zoo'n gezin, terwijl je toch nooit in de gelegenheid was je in 't huishouden te oefenen.’

‘Nu ja, ik dacht, dat vindt zich wel, dat gaat van zelf, als men eenmaal getrouwd is, maar ô, wat me dat is tegengevallen, wat ik heb uitgestaan!’

‘Zeker, 't is zoo gemakkelijk niet en 't is de fout van de meeste jonge vrouwtjes dat zij zoo onnadenkend het huwelijk ingaan, zonder er de noodige bekwaamheid voor te hebben opgedaan. Maar och! met goeden wil en energie kan men er toch wel komen. Alles is maar een weet en ik begrijp niet waarom jij 't niet zou kunnen aanleeren, evenals elk ander.’

‘Ik heb er geen plezier in, ik vind het zoo vervelend,’ zuchtte Pauline.

‘Foei schaam je wat!’ zeide Rika verontwaardigd, ‘op zoo'n toon over je plichten te spreken. Niemand heeft het van je verlangd dat je een weduwnaar met vijf kinderen zoudt trouwen, nu je het gedaan hebt, ben je voor God en je geweten verplicht alles wat je kunt in het werk te stellen om hen zoo gelukkig mogelijk te maken en dat kan je alleen door te leeren huishoudelijker en handiger te zijn.’

‘Je preekt heel mooi Riek, maar zie je, ik ben nu eenmaal niet geschikt voor het huishouden en kan 't ook niet worden.’

‘Praatjes. Waarom zou je niet evengoed er voor geschikt zijn als elk andere vrouw?’

‘Omdat... omdat... zie je, 't is mijn geheim,’ en zij keek nu heel geheimzinnig, ‘neen Riek, alles kan uitstekend gaan. Van Daele en de kinderen zullen geen reden tot klagen hebben Ik ga mijn gang - en jij blijft hier, en neemt het huishouden waar.’

‘Ja, maar lieve meid! dat gaat toch niet!’

‘Ik zie niet in, waarom.’

‘Ten eerste vindt je man het goed?’

‘O mijn man! Ja, zeker, ik zal wel maken dat hij 't goed vindt.’

‘Zoo! Dat moeten wij afwachten, maar dan heb je de financieele zijde der kwestie.’

‘Wat bedoel je!’

‘Wel, ik beken 't is een beetje kiesch er over te praaten maar 't moet toch. Ik verdien in mijn tegenwoordige betrekking een heel aardig sommetje, dat ik grootendeels kan overleggen voor mijn ouden dag en je begrijpt, al houd ik nog zooveel van je en al wil ik je nog zoo gaarne helpen, dat mis ik liever niet.’

‘En als wij je dat nu ook geven?’

‘Kom, dat meen je niet.’

‘Ik meen 't wel,’ en zij lachte weer geheimzinnig.

‘Bovendien dunkt mij, dat het je wel iets waard moet wezen bij je eigen zuster te komen, dan bij vreemden, waar je toch altijd dienstbaar bent.’

Rika antwoordde hier niet op; zij had het met haar betrekking uitstekend getroffen, zij was er zoo tevreden en verlangde niets beters. Zij vond er niets begeerenswaardig in over haar zuster te heerschen en meende dat het toch niet van langen duur zou zijn.

‘Nu,’ ging Pauline voort, ‘ik kan er nog niets bepaald van zeggen; maar als hetgeen ik bedoel goed uitkomt, wat ik stellig verwacht, dan kan je hier precies hetzelfde geld verdienen wat je van die menschen krijgt en ik zal 't erg leelijk van je vinden als je liever bij hen blijft dan mij te komen helpen.’

‘Wij zullen wachten’ antwoordde Rika kalm, ‘vóór dien tijd maak ik mij geen zorg over iets, en zeg ook geen ja of neen!’

In de volgende dagen was Pauline erg gejaagd, zij vond nergens rust; soms was zij uitgelaten vroolijk en dartel, stoeide met de kinderen, als ware zij zelf nog een jong meisje, tot groote pret der jeugd, tot spot der meiden en tot ergernis van Rika, die niet begreep dat Pauline zoo haar waardigheid als huisvrouw en moeder kon te grabbel gooien.

Dan weer was zij onrustig, ging uit, kwam t'huis, nam nu eens dit handwerkje op, dan weer dat, een oogenblik later was zij erg kregelig en dan stond het huilen haar nader dan het lachen.

Dat ging zoo een paar dagen, aan tafel werd zij op eens bleek en rood, toen er een postpakket werd binnengebracht aan het adres van haar man.

‘Wat kan dat wezen?’ zeide van Daele. Pauline was verdiept in het klein snijden van een stuk vleesch voor haar jongste zoontje en zij, die anders zoo nieuwsgierig was naar alles, wat er in huis kwam vooral met postpakket, scheen nu niet de minste belangstelling voor het pakje te koesteren.

‘Nu wij zullen straks eens kijken, na het eten’ zeide van Daele en legde het pakje neer. Na het eten kwam iemand om hem te spreken, hij vergat het pakje geheel en al; Pauline nam 't eens in de handen en legde het weer neer, na het van alle kanten bekeken te hebben.

Het werd theetijd en van Daele las de courant zonder meer om het pakje te denken. Pauline zat te trillen op haar stoel, zij had een haakwerkje in de hand maar deed niets.

Daar Rika met iets anders bezig was schonk zij thee, doch zoo onhandig, daar haar vingers onbedaarlijk trilden, en de helft van den theepot op het blad stortte.

Ieder oogenblik wilde zij iets vragen, telkens bleef de vraag haar in de keel steken; eindelijk begon zij met een stem, die haar zelf zoo vreemd in de ooren klonk, alsof het een ander was die sprak.

‘Denk je wel aan dat pakje, Frans?’

‘Wat voor pakje, kind?’

‘Dat pakje, je weet wel, wat onder tafel is gekomen met postpakket.’

‘O 't is waar ook. Is 't aan mijn adres? Ik ben niet gewoon pakjes te ontvangen. Misschien is 't wel een cadeautje. Waar heb je het liggen? Ik dacht er heel niet meer aan.’

Een paar jongens kwamen met het pakje aanloopen en de kleinste vroeg.

‘Zit er lekkers in, Ma?’

Doch Ma hoorde niet, zij zat met diep gebogen hoofd en haakte of haar leven er van afhing.

‘Heb je een schaar, vrouw!’ vroeg van Daele. Pauline rommelde in haar werkdoosje, raakte telkens haar schaartje aan en zag het toch niet, zij kon door het beven harer vingers niets vast houden. Gelukkig dat Rika niet in de kamer was, want die had zeker wel iets ongewoons aan haar opgemerkt.

Eindelijk vond zij het schaartje en reikte het haar man over; hij knipte de touwtjes door en maakte de papieren los.

'Verbazend, wat zit dat ingepakt,' riep hij uit, 'ik word bepaald nieuwsgierig, 't is zeker een heel aardige verrassing.'

'Komt het van St. Nicolaas, Pa?' vroeg een van de jongens.

'Ja vent, het kan wel zijn,' antwoordde de vader en wikkelde eindelijk het laatste papier los. Pauline werkte nog drukker dan zooeven en wierp slechts steelsgewijze blikken naar den overkant.

'Hemel! Cahiers,' hoorde zij haar man uitroepen,' 'twee, drie, vier, vijf?'

'Moet u die corrigeeren, pa?' vroeg de oudste jongen.

'Ja jongen, dat weet ik niet. O hier ligt een brief, die zal me wel vertellen wat ik er mee doen moet.'

't Was of de heele kamer om Pauline draaide, zij hoorde en zag alles door een nevel, 't hamerde in haar hoofd, tegen haar slapen, haar polsen, al haar zenuwen waren stijf gespannen van angstige verwachting.

Van Daele las en zijne vrouw bestudeerde met spanning de uitdrukking van zijn gelaat; eerst bleef het ernstig, een weinig onzeker, toen brak hij in een luid gelach los.

'Verbeeld je eens wat zij van je man verlangen,' riep hij vroolijk uit, ''t komt liefst van een dame?'

'Een dame?' vroeg Pauline, nauwelijks wetende, wat zij sprak, alleen maar om wat te zeggen.

'Ja een dame? Wil je eens hooren?'

Zij knikte van ja.

'Hoog geachte Heer.'

'Zij heeft een heel net pootje.'

'Het zal u zeker verwonderen een brief te ontvangen van iemand, die u geheel onbekend is.'

'Ja, zeker verwondert het mij en heel erg ook'

'Och lees toch door,' verzocht Pauline, die nu eenigszins tot zichzelf begon te komen.

'Interesseert het je al? Nu dan.'

'Maar die onbekendheid is toch slechts van één kant, sedert lang ken ik u en heb veel gehoord van uw fijnen kunstsmaak en groote belezenheid. Dit geeft mij den moed u met een verzoek lastig te vallen, dat voor mij van het hoogste belang is.'

'Nu komt er wat, attentie!'

'Van jongs af heb ik de grootste liefde gekoesterd voor de schoone letteren..'

'Oef, die volzin lijkt honderd jaar oud.'

Pauline zat als op spelden.

'Lees toch voort, man!' haastte zij hem.

'Nu dan, ik ben gebleven bij schoone letteren.'

'Gaarne zou ik aan de beoefening daarvan mijn zwakke krachten wijden; wegens zeer bijzondere familieomstandigheden kan ik mij echter niet openlijk tot u wenden...'

'Dat klinkt geheimzinnig!'

'En daarom neem ik de vrijheid op deze wijze u te vragen of u zich verwaardigen wil...'

'O wat een nederigheid!'

'Of u zich verwaardigen wil inliggende proeve van mijn werk te lezen en mij daarover uw oordeel o p r e c h t te zeggen.'

'O p r e c h t onderstreept, of zij oprecht is met dit te vragen, weet ik niet. Verder:'

'In het geval dat u deze groote goedheid zou hebben, verzoek ik u wel in aanmerking te nemen, dat de geschiedenis van Daisy een eersteling is en ik zelf erken nog veel studie en oefening noodig te hebben voor en aleer ik met vrucht het doornig pad der vaderlandsche novellistiek kan betreden.

‘Wat een bescheidenheid, allerliefst!’

‘Is dat alles?’ vroeg Pauline kregelig.

‘O neen, 't mooiste komt nog.’

‘Mag ik dan zonder onbescheiden te zijn, u beleefd verzoeken mij uwe op- of aanmerkingen op mijn arbeid mede te deelen en mij tevens den weg aan te wijzen, dien ik moet inslaan om mij verder te oefenen en later op deze wijze in mijn onderhoud te voorzien.’

‘Verbeeld je geen kleinigheid met de pen in haar onderhoud te voorzien, hier in Holland en ik moet haar den weg daartoe wijzen. Hoe vind je dat?’

‘Vragen staat vrij,’ antwoordde Pauline met een mislukte poging tot schertsen.

‘Dan staat er nog dat het pak “poste restante' moet gezonden worden naar Utrecht, onder den naam van juffrouw Muller.”

‘Heet zij zoo?’

‘Neen, zij teekent zich “Carola,” de naam is 't mooiste van den heelen brief.’

Pauline beet zich op de lippen, de tranen sprongen haar in de oogen en zij werd vuurrood maar in haar hart gaf zij haar man gelijk; het was een heel kinderachtige, flauwe brief, dat vond zij nu ook nu hij dien voorlas.

‘Misschien is de novelle mooier’ sprak zij. ‘Mooi geschreven is zij ten minste wel. Och het zal van 't een of andere kostschoolmeisje zijn, dat ook door de schrijfspin van onzen tijd is gebeten En daar moet ik nu mijn kostbaren tijd voor geven om zoo'n prul te lezen.’

‘Hoe weet je dat het een prul is?’

‘Wil jij 't misschien lezen vrouwtje? Dolgraag hoor, ik zal precies aan juffrouw Carola vertellen wat je er over oordeelt.’

‘Dank je wel, 't is mij niet gevraagd’ ‘Maar vrouwen hebben van zulke dingen gewoonlijk meer verstand dan mannen en waarlijk ik ben geen recensent van damesvertelseltjes. Ik heb wel wat anders te doen.’

‘Je hebt ook niets voor een ander over. Je bent een egoïst als alle andere mannen.’

‘Kom, kom vrouw! Wat kan je die Carola schelen?’

‘Carola niets, maar nu zie ik meteen hoe verkeerd zoo'n arm meisje doet, dat in volle vertrouwen zich tot zoo'n geleerde als gij wendt met een eenvoudig verzoekje. Zij wordt nog uitgelachen op den hoop toe.’

En hoewel zij in stilte boos op zichzelf werd kon zij er niets aan doen en veegde een paar kwaadwillige traantjes af.

‘Maar vrouw is dat een reden om te huilen?’

‘Och ja, ik zie hoe weinig vrouwen en haar werk gelden in 't oog van mannen. Zij zijn alleen maar goed om te slaven van 's morgens vroeg tot 's avonds laat; willen zij eens iets doen, wat tot een hoogere geestesontwikkeling behoort dan worden zij uitgelachen en bespot, an[d]ers niet.’

‘Wel neen, laat zij maar goed werk leveren, dan zal ik de eerste zijn om haar aan te moedigen.’

‘Onderzoek 't dan en spreek niet zoo lichtvaardig je oordeel over haar uit’

‘Ik zal het doen vrouwtje, hoor! Ik beloof het je maar kijk dan niet zoo zuur, dat is de heele Carola niet waard. Wanneer in haar novelle niets zit, dan zal zij 't ook weten, want zij vraagt immers o p r e c h t mijn meening.’

Van Daele keerde zich om en sloot het manuscript in zijn lessenaar, Pauline zat daar onbewegelijk als een steenen beeld en staarde strak voor zich uit.

(*Wordt vervolgd.*)

De armring.
(*Vervolg.*)

Den avond voor de bruiloft zat de steenklopper Frits in de dorpsherberg onder een glaasje brandewijn en dacht aan hetgeen er den volgenden morgen moest plaats hebben. Om tien uur zou in de dorpskerk het huwelijk gesloten worden, en te voren zou hij de bruid afhalen om haar met het gouden sieraad te tooien.

Gretel had, omdat ze zoo'n braaf meisje was, van des pastoors huishoudster een halfsleetsche japon gekregen, die ze voor die gelegenheid kon aantrekken; na de voltrekking van het huwelijk zouden ze allen te zamen naar het naburige dorp gaan, om daar onder een glas bier en met een goed maal bruiloft te houden. Een paar andere jonge arbeiders waren met hun meisjes aan dezen bescheiden bruiloftsdisch genoodigd. Gretels vader had in zijn spaarpot getast en betaalde alles. Er zou den

heelen middag gedanst worden en des avonds zou Gretel uit haars vaders huisje als echte vrouw in dat van Frits trekken.

Tot zoover was alles mooi en wel, en de steenklopper was wát in zijn schik met het vooruitzicht der bruiloft.

Terwijl hij nu zoo met zijn glas brandewijn voor zich zat en droomde van den mooien dag, die morgen zou aanbreken, greep hij naar de krant, die op het andere eind van de tafel lag, om er een beetje in te lezen. Dat ging hem niet te best af, want hij was er al heel slecht in geoefend; daarom moest hij het blad recht voor zich leggen en met de vingers den regel bijhouden, terwijl zijn lippen fluisterend één voor één de woorden spelden. Op eens hield zijn vinger onder een paar regels stil; zijn lippen bewogen zich niet meer, en het zweet kwam hem op het voorhoofd. Hij spelde, las en herlas:

‘Een belangrijk bericht komt uit onze nabijheid. Ongeveer een half uur van de steengroeven in het bosch van... heeft de bekende oudheidvorscher Dr... (den naam kon Frits ondanks al zijn spellen met geen mogelijkheid lezen) sporen van overoude Frankengraven gevonden. Urnen, munten, kleine sieraden in den vorm van den bij de Franken zoo geliefden jachtvalk, verder zeer me[r]kwaardige armbanden van ineengestrengelde gouden of bronzen slangen, die de Frankische vrouwen plachten te dragen, heeft de vermaarde onderzoeker reeds ontdekt. Hij denkt geruimen tijd in onze streek te vertoeven, om in gunstige omstandigheden grootere nasporingen te laten doen’

Deze woorden had de steenklopper nauwelijks met heimelijken schrik gelezen of hij zag een heer met een bril op, die er geheel als een stedeling uitzag, de herberg binnentreden. H[i]j vroeg den kastelein ook aanstonds of hij niet wist waar hier de steenkloppers woonden, die in de steengroeven van den omtrek werkten. De kastelein wees met de hand naar den jongen arbeider en zei:

‘Daar zit er juist een, die zal u wel alle inlichtingen kunnen geven.’

De oude heer stond langzaam van zijn stoel op, zette zich aan het tafeltje naast den steenbreker en begon aanstonds te vragen of hij bij zijn werk in den omtrek der steengroeven nooit een spoor van Frankengraven gezien had.

Een koude rilling liep Frits over den rug en onmiddellijk voelde hij het weer heet worden. Dat waren dus graven geweest! En zijn huwelijksgeschenk was niets anders dan lijkroof. Zooveel had hij al uit de krant begrepen. Hij dacht aan zijn Grete en hoe ze op het kostelijk sieraad gespitst was. Alles werd hem aschgrauw voor de oogen.

Hij nam een flinken teug uit zijn glas.

‘Frankengraven?’ vroeg hij den ouden heer ‘Ik weet niet eens wat Franken zijn. Waar zijn die aan te kennen?’

De oude schudde met een geleerd lachje het hoofd.

‘Dat zal ik je eens gauw zeggen, beste man,’ hernam hij, en nu begon hij den steenenklopper te vertellen, hoe de Franken een beroemde stam van de oude Germanen waren geweest, die voor anderhalf duizend jaren in deze streken hadden gehuisd. Het waren kloeke, groote, blonde mannen en vrouwen gewee[s]t, nog half barbaarsch, maar toch rechtschapen en edel. De vrouwen droegen lang, blond, golvend haar, en om de armen gouden ringen in den vorm van slangen; die sieraden gaf men ze mee in de graven, waar nu haar gebeente nog te vinden was. Naar alle teekenen, moesten in deze streek nog enkele van die graven in goeden staat bewaard zijn gebleven. Hij had in last ze op te sporen; wat er in gevonden werd behoorde aan den staat, want het was staatsgrond en vondsten van aanbelang waren voor het museum van oudheden in de hoofdstad bestemd.

De steenklopper was nu totaal verschrikt en verlegen.

‘Dus voor anderhalf duizend jaren zijn die lijken hier begraven?’ vroeg hij. ‘Is dat al zoo lang geleden?’

'Voor anderhalf duizend jaren! En wat ze in den grond meegekregen hebben is net zoo oud. Bezin je nu eens of je nooit zoo'n muntstuk of een kleinen valk hebt opgegraven?'

'Geen spoor daarvan!' zei Frits, terwijl hij weer een grooten slok brandewijn in zijn keel goot. 'U zal hier niets van dien aard vinden, mijnheer; zulke oude dingen hebben we hier niet. Hoogstens slaan we nu en dan een stuk amethyst uit de rots, maar dat is dan ook alles; overigens vinden we niets dan hier en daar een oude schoenzool of een glasscherf Er is hier nog nooit, zooals elders wel eens gebeurd is, een schat uit den Zwedentijd opgegraven, laat staan dan dingen, die anderhalf duizend jaar oud zijn!' herhaalde hij ongeloovig en met heimelijke ongerustheid.

De oude heer wilde dat zoo niet aannemen, zoodat Frits om zijn verlegenheid te verbergen met het glas op de tafel sloeg en foeterde:

'Anderhalf duizend jaar! Ik zal toch wel weten wat hier te koop is, zou ik denken. Al kruip je zelf duizend jaar lang in den grond, dan zal je van je leven nog geen slangenarmbanden vinden. Dat zeg ik.'

Hij stond op en ging, nadat hij het verschuldigde geldstuk voor zijn borrel op de tafel gesmeten had, met zwaren tred de gelagkamer uit, naar buiten

De kastelein zag hem na, 'Wat krijgt die zoo opeens voor een kuur?' vroeg hij. 'Heeft hij soms vóór de bruiloft al een glaasje te veel? Die onbeschofte vlegel, een deftig, geleerd heer zoo te brutaliseeren!'

De oude knipoogde eens en zei lachend: 'Het schijnt dat de slangetjes van de gouden armbanden in de Frankengraven hem gebeten hebben; ik weet niet wat hem scheelt.'

'Go[u]den armbanden met slangetjes? Frankengraven?' vroeg de kastelein en floot eens tusschen de tanden. 'Daar gaat mij een licht op.'

Hij zette zich naast den ouden heer en vertelde hem, hoe het door de bruid van den steenklopper, die daarmee bij andere meisjes gepronkt had, was uitgekomen, dat de steenklopper haar een kostbaren gouden armband met slangetjes als bruidsgeschenk zou geven. Het heele dorp was er vol van, de meisjes hadden het overal rondverteld. De armband moest van zijn grootmoeder afkomstig zijn.

'Van zijn grootmoeder?' vroeg de oude heer. 'Nu, dan zou ik dien armband wel eens willen zien, dat interesseert me. Misschien is die grootmoeder al een heel oude grootmoeder, die zoo wat anderhalf duizend jaar in het graf ligt Ei ei, van zijn grootmoeder!'

'Als u morgen ochtend naar de kerk gaat, kan u het bruidspaar aanstonds zien. Grete zal niet weinig met haar bruidsgeschenk pronken. En de andere meisjes zullen ook bij hoopen komen, omdat niemand het haar gunt. Dat wordt een mooie geschiedenis.'

Frits had een slapeloozen nacht. Wat moest er van die geschiedenis worden? Als de armband wezenlijk uit een graf afkomstig was, had hij dan geen lijkroof gepleegd? Maar als hij de vondst aangaf en den ring aan den geleerden heer ter hand stelde, was hij dan geen leugenaar voor Grete, ongerekend nog dat zij zoodoende haar bruidsgeschenk met al het genoegen dat zij zich daarvan voorstelde, missen zou en hem misschien zou laten zitten? Hij wentelde zich op zijn stroozak om en om: de zaak was al te verwikkeld, dan dat hij een uitweg kon vinden. Als hij maar niet zoo onuitsprekelijk veel van Grete gehouden had! Maar kon hij ze nu leed aandoen? Hij was zoo arm, dat hij haar niet eens een bruidsgeschenk koopen kon, en zou hij de vondst, waarmee hij haar ten slotte toch voor zich gewonnen had, nu weer moeten afgeven? Och, en als dat ding toch wezenlijk uit een graf afkomstig was, was het dan niet veel verschrikkelijker en akeliger dat zijn bruid het sieraad moest dragen van een doode, die al anderhalf duizend jaar onder den grond had gelegen?

Vroeg in den morgen, toen het nog pas schemerde, stond hij van zijn bed op, waar hij

den heelen nacht had liggen peinzen en mijmeren, en begaf zich naar de steengroeve. Hij wilde de plek onderzoeken, waar hij den armband gevonden had, om zich te vergewissen dat het toch geen graf was. Misschien was het een toevallig verloren armband en had de een of andere dame, die tegen de helling in het gras gezeten had, hem daar laten liggen. Bij het springen van den rotswand kon hij dan in de omgewoelde aarde geraakt zijn. Als dat eens zoo was!

FREDERIK DE GROOTE EN DE PANDOER, NAAR DE TEEKENING VAN H. MERTÉ.

Ademloos kwam hij bij den rotswand aan; hij had zijn trouwjas al aan, de beste, die hij rijk was, met een gekleurd lintje in het knoopsgat. Hij nam de spade in de hand en begon de aarde om te schoffelen. Toen hij daarmee zoo wat een kwartiertje bezig geweest was, wilde hij er maar mee ophouden, in de meening, dat er toch geen graf te vinden was.

(*Wordt vervolgd.*)

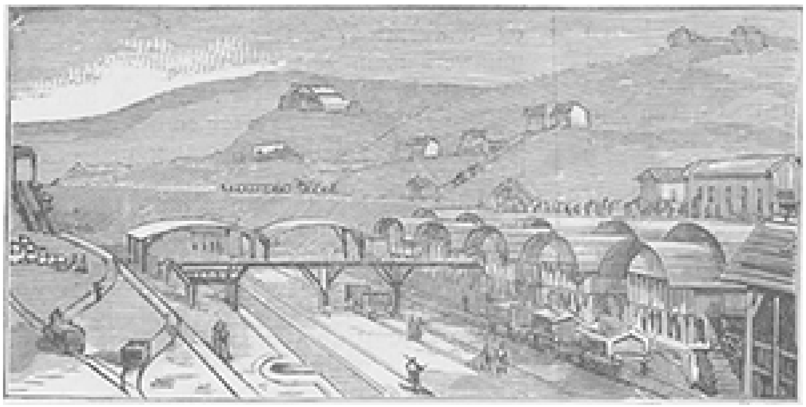

Algemeen gezicht op een mijn.

Mijnen en mijnontploffingen.

De ontzaglijke vlucht, die de industrie vooral in onze eeuw ten gevolge van vele en belangrijke ontdekkingen genomen heeft, is oorzaak geweest, dat de ingewanden der aarde met koortsigen ijver door duizenden en duizenden worden omgewoeld, ten einde daaruit de onontbeerlijke grondstoffen voor de instandhouding en ont wikkeling dier nijverheid te putten. Steenkolen en ijzer staan zeker [o]nder die grondstoffen in de eerste rij, en nu spreekt het vanzelf, dat waar die grondstoffen het ruimst voorhanden zijn, ook de industrie zich het meest heeft ontwikkeld. Engeland, Frankrijk, België, Duitschland en de Oostenrijksch-Hongaarsche monarchie nemen de eerste plaats in onder de industrieele landen van Europa.

Nederdaling in de mijn.

Maar niet enkel aan steenkolen en ijzer is ons werelddeel rijk, ook andere mineralen worden in sommige landen in groote hoeveelheden aangetroffen. De edele metalen zijn echter het schaarscht; daarvoor moeten wij voornamelijk bij Amerika ter markt. Goud leveren in Europa bijna uitsluitend de Karpathen in Hongarije en Zevenbergen, terwijl zilver voornamelijk in de Karpathen, het Ertsgebergte, den Harz en het Scandinavisch gebergte, en kwikzilver in Spanje wordt aangetroffen. Het rijkst aan koper zijn Zweden, Rusland, Hongarije en Engeland, terwijl dit laatste land zoo goed als het monopolie van de tinproductie in Europa heeft. Voegen wij hier nog bij de zoutmijnen in Gallicië, Hongarije en Zevenbergen, dan hebben we de minerale balans van Europa globaal opgemaakt.

Ontegenzeglijk is het, dat de steenkolen met het ijzer de machtigste hefboomen der industrie, en, voor stoomschepen en locomotieven onmisbaar, een onschatbaar hulpmiddel zijn voor het verkeer. Heeft men tot dusver nog weinig van steenkoolbeddingen in Azië, Afrika en Australië gehoord (de Ombiliënkolenvelden op Sumatra hebben anders in de laatste jaren nogal van zich doen spreken), Amerika en Europa bezitten daarentegen een zoo ontzaglijken, wij zeiden bijna, onuitputtelijken voorraad van dit mineraal, dat in de eerste eeuwen nog voor geen gebrek behoeft gevreesd te worden. De steenkoolbeddingen in Noord-Amerika bij het Alleghany gebergte beslaan maar eventjes een oppervlakte van 30 millioen hectaren, terwijl die van Engeland een grootte hebben van 1.570.000, van Frankrijk van 350.000, van Duitschland van 300.000, en van België, Oostenrijk en Spanje elk van 150.000 hectaren. Bij deze opsomming mogen wij ten slotte ons eigen land niet over het hoofd zien, al kan onze kolenproductie natuurlijk niet in vergelijking komen bij die van Engeland of België. Wij kunnen toch in elk geval wijzen op onze dominiale kolenmijn bij Kerkrade, waar jaarlijks tusschen de 40 en 50.000 ton steenkool uitgegraven wordt, terwijl bij de concessie der mijn door den staat aan de Akensch-Maastrichtsche spoorwegmaatschappij het maximum op 45 millioen kilogram is gesteld.

Zooals men weet zijn de steenkolen van plantaardigen oorsprong en ontstaan zij bij een geweldige drukking, door een langzaam vergaan van organische stoffen bij afsluiting van de buitenlucht. Daarbij verliezen de houtvezels veel waterstof en zuurstof, die als water ontwijken, koolzuurgas en lichte koolwaterstof, welke beide laatste gassen zich trouwens nog steeds in de steenkolenmijnen ontwikkelen en daar het gevaarlijke mijngas vormen, waarop we straks nader terugkomen.

Zelfs in de dichtste steenkolenlagen kan men nog altijd den organischen bouw opmerken, en soms ontwaart men, dat geheele boomstammen in steenkolen herschapen zijn.

Een mijnput of schacht.

Wat nu de inrichting der mijnen zelf betreft, in de nabijheid daarvan bevinden zich kolossale gebouwen, die met hun reusachtige vierkante schoorsteenen geheel en al het voorkomen van fabrieken hebben. Deze gebouwen bevatten de stoomwerktuigen en andere benoodigdheden voor de mijnontginning, als ventilatie-toestellen en andere voor het ophalen van steenkool uit de diepte der mijn, voor het oppompen van water, enz. Voor dit laatste moet met de grootste nauwkeurigheid zorg gedragen worden, daar anders de geheele mijn spoedig in een meer herschapen zou zijn. In de nabijheid der gebouwen voor de stoomwerktuigen bevinden zich uitgestrekte, overdekte loodsen, waarin de reusachtige kolenvoorraad wordt geborgen, die op ijzeren wagens langs spoorstaven naar buiten wordt gebracht. Eveneens in de nabijheid daarvan is een ontzaglijke ventilator, waardoor de gebruikte of verontreinigde lucht uit de mijn wordt gevoerd.

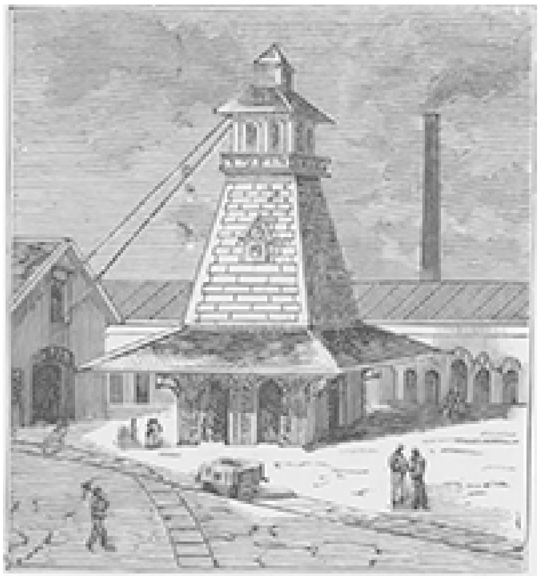

De arbeid in de mijn.

Al deze verschillende gebouwen bevinden zich in de onmiddellijke nabijheid van den mijnput of schacht, die den ingang vormt der mijn. De wanden der schacht nu zijn gedeeltelijk in den steen uitgehouwen, gedeeltelijk

ook, waar de steen niet hecht genoeg werd geoordeeld, door zware balken geschraagd. Binnen in de mijn ziet alles zwart als roet, waardoor oningewijden allicht de meening zouden krijgen, alsof dit alles steenkool was, terwijl in werkelijkheid slechts betrekkelijk dunne lagen tusschen het gesteente worden aangetroffen De steenkoollagen zijn toch gewoonlijk niet dikker dan 1.20 meter, terwijl zelfs lagen van 60 tot 70 centimeter nog met vrucht geëxploiteerd worden

Bij de ontginning eener mijn wordt eerst een op een schoorsteen gelijkende put gegraven, die loodrecht of schuin in den bodem afdaalt en den naam draagt van schacht. Vandaar nu delft men horizontale gangen of gaanderijen, met een technischen term stollen genoemd. Dooi zoo'n mijnput kan men vaak een aanzienlijke diepte bereiken: in het Harzgebergte kan men namelijk meer dan 600 meter beneden de oppervlakte van den bodem afdalen, terwijl de thans onbruikbare Eselschacht bij Kattenburg in Bohemen een diepte had van ruim 1000 meter.

De neerdaling in de mijn geschiedt met behulp van vierkante of ronde kooien of bakken, waarin ook de ijzeren wagentjes, die met steenkool worden gevuld, omlaag en omhoog worden gelaten De kooien zijn aan sterke zeelen bevestigd, die over zware katrollen loopen. Deze zeelen, die ijzersterk moeten zijn, worden vervaardigd uit de vezels van den Amerikaanschen aloë, terwijl, mocht onver hoopt het touw breken, afzonderlijke toestellen zijn aangebracht om de kooi op te vangen of haar val te breken. Men ziet hieruit, dat, zooals straks nog nader aangetoond zal worden, in de mijn de grootste omzichtigheid wordt in acht genom n, terwijl bekwame mijningenieurs zich bij voortduring er an overtuigen, of alles zich in goeden toestand bevindt.

Kolenwagen door kinderen getrokken.

Het werk der mijnwerkers bestaat op de eerste plaats in het loshakken der groote blokken steenkool. Onder, boven en ter zijde worden met houweelen diepe insnijdingen in de harde massa aangebracht, waartoe de mijnwerkers gedeeltelijk op den buik, gedeeltelijk op den rug liggend arbeiden. Wanneer het blok genoegzaam ondermijnd is, laat men het springen. In een kokervormig gat, door de steenkool geboord, wordt ongeveer een vierde pond buskruit gelegd, waarmee een lange lont in verbinding wordt gebracht. Hierna wordt de opening gesloten en de Jont ontstoken, nadat de mijnwerkers zich eerst in veiligheid hebben gesteld. Een oogenblik later volgt een geweldige ontploffing: het reusachtige blok is in duizend grootere en kleinere stukken gesprongen, die nu in de ijzeren wagentjes, door een of meer paarden of door kinderen getrokken, naar den uitgang der schacht worden gevoerd, waar zich de lift bevindt, waarmee de kostbare voorraad naar boven wordt getransporteerd. Mocht door de ontploffing het steenkoolblok nog niet geheel uit elkaar zijn geslagen, dan tijgen de mijnwerkers aan het werk, om de grootere en

kleinere brokken met hun houweelen van de aderen los te kappen, waaraan ze nog vastzitten.

Het spreekt vanzelf, dat het werk in de mijn een eigenaardige kleeding vordert en een mooi Zondagsch pakje juist niet het meest gewenscht is. Het kostuum van den mijnwerker bestaat dan ook gewoonlijk uit een wijde kiel en broek van zeer grof blauw linnen, een breeden leeren riem om het lijf en een ronde leeren pet van eigenaardigen vorm voor hoofdbedekking.

Is de mijnwerker door den aa[r]d van zijn beroep aan veel gevaren blootgesteld, zijn grootste vijand en de oorzaak der meeste mijnongelukken is het zoogenaamde mijngas, hoofdzakelijk bestaande uit koolwaterstofgas en koolzuur, dat in verbinding met de dampkringslucht een ontplofbare stof vormt, aan wier even krachtige als noodlottige uitwerking niets weerstand kan bieden. Dit mijngas bevindt zich, vaak onder een sterke drukking, in de steenkool. Het vult, om het zoo eens te noemen, de poriën der steenkool, en ontwikkelt zich dus gedurende de ontginning bij voortduring naar buiten, of wel, de min of meer groote holten tusschen de verschillende agen en ontploft plotseling, wanneer het met de lucht in gemeenschap komt.

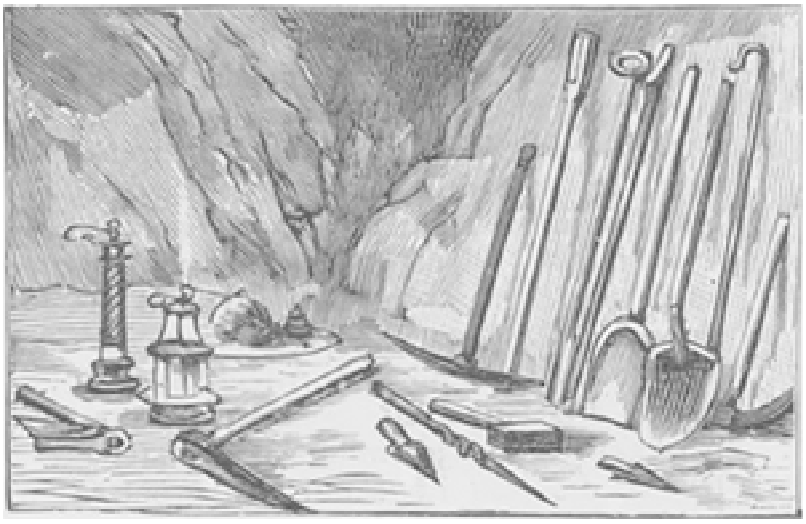

Mijnarbeiderswerktuigen. Veiligheidslamp van Davy.

Somwijlen duurt het geruimen tijd eer deze ontzaglijke ophooping van gas, die enkel door spleten ontsnapt, uitgeput is; men heeft dan een voortdurende bron van mijngas, die soms jaren aanhoudt. Zoo vinden wij een geval vermeld, dat dit bij de vijftig jaren geduurd heeft. In deze gevallen kan men bijzondere voorzorgsmaatregelen nemen om het gas af te zonderen naarmate het zich ontwikkelt, om het op te vange en zelfs van de verbranding daarvan partij te trekken. Maar indien deze vergaarbak van gas, om het zoo eens uit te drukken, plotseling geledigd wordt, ten gevolge van een instorting of een doorboring, brengt de massa gas een hevigen tocht teweeg, die de vlam der veiligheidslamp buiten het metalen gaas doet slaan en zoo een ontploffing ten gevolge heeft.

Wanneer men in vroeger tijd de aanwezigheid van mijngas bespeurde, deed men alle mijnwerkers de mijn verlaten, hield de ventilatie stil om de vermenging van het gas met de lucht te voorkomen en liet dit gas gedurende eenigen tijd in de galerij ontsnappen, waarna een mijnwerker met nat gemaakte kleeren bedekt en het hoofd met een metalen helm met glazen oogen bekleed, met een lange staak waaraan een fakkel, in de mijn afdaalde. Het gas ontvlamde en brandde onmiddellijk, maar in de meeste gevallen schoot de ongelukkige er het leven bij in, en sedert geruimen tijd heeft men dan ook deze gevaarlijke manier van proefneming laten varen.

Sinds heeft men er wel aan gedacht, het gas, wanneer het zich op de plaats waar de mijnwerkers aan den arbeid waren ontwikkelde, op te vangen. Maar dit bracht

een zeer kostbaren en langdurigen arbeid van kanalisatie mee, dien men nooit kon gedaan krijgen van mijnwerkers, die vaak reeds slechts met groote moeite te bewegen zijn, aan de bevestiging der galerijen te werken.

Het eenige middel is, het gas door middel van een krachtige en voortdurende luchtverversching mee te voeren, hoewel juist de vermenging met lucht het mijngas ontplofb[a]ar maakt. Liet men toch de ventilatie na, dan zou spoedig de lucht in de galerijen bederven, de temperatuur ondraaglijk en het leven der mijnwerkers in zulk een omgeving onhoudbaar worden Er zit dus niets anders op, dan voortdurend lucht aan te voeren en wel in zoodanige hoeveelheid, dat de vermenging niet ontvlambaar wordt.

Men heeft alle mogelijke moeite besteed om de lampen der mijnwerkers zoo volmaakt mogelijk te maken, ten einde alle gevaar van ontploffing te voorkomen. De door Davy uitgevonden veiligheidslamp, waarbij de vlam eener olielamp door draadgaas werd omgeven en aldus de ontbranding van het ontplofbaar mengsel van mijngas en lucht voorkomen, grondde zich op een merkwaardige eigenschap van het metaalgaas, namelijk deze, dat, wanneer men een stukje kopergaas met niet te wijde mazen boven een gasvlam brengt, men de vlam geheel naar beneden kandrukken, en omgekeerd het gas aan de bovenzijde van het gaas aansteken, zonder dat de vlam zich naar beneden voortplant, hoewel toch in beide gevallen aan den anderen kant van het gaas een ontvlambaar gas voorhanden is. Daar de lamp van Davy in haar oorspronkelijke inrichting zeer weinig licht verspreidde, omdat de vlam geheel door gaas was omgeven, heeft men later dit gaas ter hoogte van de vlam door glas vervangen en alleen het bovenste gedeelte der lamp uit draadgaas vervaardigd

Evenwel, ook hierdoor was niet alle gevaar uitgesloten, daar de lamp kan breken, en het ongeluk dan zooveel te grooter is naarmate de veiligheidstoestellen den mijnwerker meer zorgeloos en minder wantrouwend gemaakt hebben.

Sedert eenigen tijd begint men bijna overal electrische lampen te gebruiken; maar toch blijft altijd nog het gevaar dat de electrische kabel onder den een of anderen schok breekt en tusschen de niet meer verbonden uiteinden vonken afgeeft.

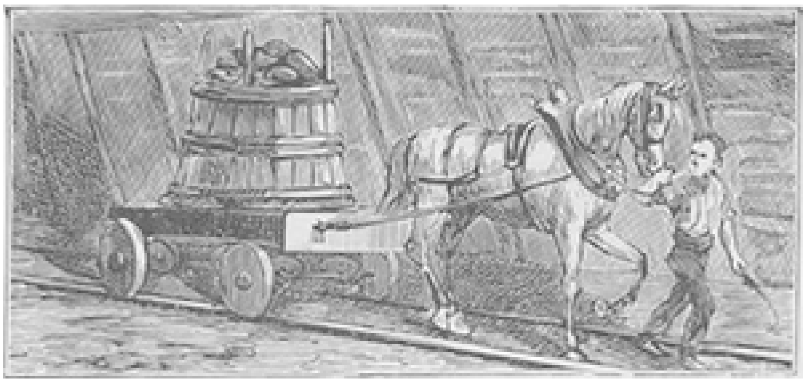

Kolenwagen door een paard getrokken.

Een ander gevaar zijn de ontploffingen met kruit, waarover wij boven spraken, en waarvan men gebruik maakt om groote blokken steenkool te doen springen. Men heeft voldingend aangetoond, dat de minste ontploffing met kruit bijna wiskunstig zeker het mengsel van grauwvuur en lucht moest doen ontvlammen en daarom heeft men in de laatste jaren bijzondere ontploffingsmiddelen bedacht, bestaande uit dynamiet en stikstof van ammoniak, die een veel grootere kracht bezitten dan het buskruit en bij een zoo lage temperatuur ontploffen, dat een patroon van 200 gram nooit door zijn ontploffing het meest ontvlambare mengsel van mijngas en lucht doet vuur vatten.

Maar ook hier staat soms de wetenschap der mijningenieurs stil, daar men beweert, dat te Anderlues het laten springen van een steenkoolblok met behulp van dynamiet de vreeselijke ontploffing heeft ten gevolge gehad.

Het steeds toenemend verbruik van steenkool en dientengevolge het dieper doordringen in de mijnen om onder de uitgeputte lagen naar steenkool te zoeken, maakt de ontginning der mijnen hoe langer hoe gevaarlijker en in geval van ongelukken het verleenen van spoedige en afdoende hulp steeds moeilijken

Bovendien is de onachtzaamheid der mijnwerkers, gewoon alle gevaren te trotseeren, en wier aandacht door de moeilijkheden en het

afmattende van hun arbeid geheel in beslag wordt genomen, menigmaal schuld der ontzettendste rampen. Daarom moeten de voorzorgsmaatregelen genomen worden buiten den mijnwerker om: de meeste dezer maatregelen komen neer op het aanwenden van toestellen, die de aanwezigheid der kleinst mogelijke hoeveelheden mijngas in den dam[p]kring der mijn verraden, en op een behoorlijke toepassing der luchtververssching, die onmiddellijk op alle punten moet werken waar gevaar dreigt.

Een der vernuftigste voorbehoedmiddelen is de telephonische waarschuwer. Een aan het einde van elke galerij of stol geplaatste lamp is van een soort schoorsteen, een buis van geslagen plaatijzer, voorzien, waarboven zich een telephonische receptor of ontvanger bevindt. Dank aan een bijzondere inrichting van het metaalgaas kan de vlam in deze buis stijgen zonder de telephoon te beschadigen. Deze is daarenboven zoo vervaardigd, dat zij voor de minste storing uiterst gevoelig is.

Wanneer de atmosfeer der mijn met grauwvuur bezwangerd is, wordt de vlam langer, evenals dit bij zulke omstandigheden het geval is bij de veiligheidslampen der mijnwerkers. Zij gaat in de buis naar boven, die gedurende al den tijd, dat deze gedwongen verbranding duurt, een zingend geluid laat hooren. Dit geluid brengt de telephoon in werking en aan den waakzaamheidspost buiten de mijn een reeks van seinen teweeg. Men weet nu dat er mijngas voorhanden is en dus het gevaar afgewend moet worden.

Dit toestel heeft men nog aanmerkelijk verbeterd door buizen van verschillende lengte en doorsnede, als bij een orgel, te gebruiken, zoodat de verkregen lengte en omvang der vlammen nauwkeurig de hoeveelheid mijngas aangeven, die in de galerijen en schachten aanwezig is, terwijl de aan den waakzaam heidspost gehoorde signalen in staat stellen op te maken, of de hoeveelheid van het gevaarlijke gas toe- of afneemt. Hier is het dus het mijngas zelf, dat zijn aanwezigheid en de hoegrootheid van het gevaar aankondigt dat men te vreezen heeft.

Maar zelfs met de electrische lampen, telephonische waarschuwers en andere toestellen kan men niet hopen, het gevaar geheel bezworen te hebben; steeds blijven er nog gevallen over die met alle menschelijke berekeningen spotten. Het zijn de hevige en plotselinge ontploffingen als die te Anderlues, die als het ware een orkaan van mijngas zijn en soms buiten de mijn haar oorsprong hebben.

Den 17en April 1879 ontsnapte in den put der Agrappe te Frameries een hevige strooming van gas uit de mijn, vatte vlam aan den vuurhaard der stoommachine, en brandde gedurende twee uren met een vlammenkolom, die men op zeven kilometer afstand zag en een schoorsteen van 50 meter in hoogte overtrof. Daarna werd de vlam langzamerhand lager, terwijl in de mijn een reeks ontploffingen plaats haddden.

Wanneer wij de ontzettende ramp in de zilvermijn te Przibam in Bohemen buiten rekening laten, waarbij meer dan vierhonderd personen het leven inschoten, is de ontploffing te Anderlues in België de vreeselijkste van den laatsten tijd geweest, te vreeselijker omdat het zelfs niet is mogen gelukken, de 150 lijken, die nog steeds in de diepte der mijn zijn, naar boven te brengen en aldus ten minste het stoffelijk overschot der ongelukkige omgekomenen aan hun naaste betrekkingen te doen toekomen.

Den 11en Maart deed zich de verschrikkelijke ontploffing hooren in put No. 3 van het steenkolenbekken *Le Français* te Anderlues bij Charleroi in Henegouwen. 236 mijnwerkers bevonden zich in de mijn; slechts 13 kwamen heelhuids boven; 20 anderen, die men uit den vuurpoel kon redden, waren doodelijk gekwetst, het lichaam inwendig geheel verbrand door de vuurlucht, die zij hadden ingeademd.

Maar 31 lijken, die zich in de bovenverdieping op een diepte van 370 meter bevonden, heeft men kunnen ophalen; 153 mijnwerkers zijn dus in de mijn gebleven,

en het vuur, dat de benedenlagen in vlam heeft gezet, en dat men niet bij machte is uit te dooven, voordat het geheele bekken is uitgebrand, heeft niet de minste hoop overgelaten, ook maar de lijken aan de familiën te kunnen teruggeven. Onlangs is het korps der staatsingenieurs met de mijningenieurs voor de laatste maal in de mijn van Anderlues afgedaald. Zij moesten zich echter onmiddellijk doen ophalen daar het vuur buitengewoon hevig was. Toch hebben zij nog kunnen constateeren, dat het den buitensten put nadert en dat de onderste lagen niet meer in vlam staan.

Bijgevolg werd besloten, den ventilator tot het maximum van zijn kracht te doen werken, ten einde de verbranding der verschillende verdiepingen, waar niet veel brandbare stoffen meer voorhanden zullen zijn, te bevorderen; het vuur zal dan bij gebrek aan voedsel moeten uitgaan.

Wij hebben op het oogenblik een statistiek onder de oogen van de ontploffingen, die alleen in de laatste vijftien jaar in de verschillende stee[n]kolenbekkens van Frankrijk hebben plaats gehad; zoo ooit dan is hier de logica der cijfers onverbiddelijk en leerzaam.

In 1876 maakte het mijngas in Frankrijk 208 slachtoffers, waarvan 191 dooden en 17 gekwetsten. Het bekken der Loire had hiervan het grootste deel: 186 dooden in den put Jubin te Terrenoire den 6 Februari 1876.

In 1877 bedroeg het aantal dooden 52, dat der gekwetsten 36; op rekening van den put Sainte-Barbe te Boussargues kwamen den 14 Februari alleen 45 dooden en een gekwetste.

Het jaar 1878 gaf 16 dooden en 26 gekwetsten, waarvan 11 dooden en 4 gekwetsten in den put Sainte-Barbe te Martoret in het bekken der Loire.

In 1879 veroorzaakte het mijngas den dood van 16 mijnwerkers, allen omgekomen in den put Magny te Rouchamp. Den 1 September werden 24 mijnwerkers bij verschillende ongelukken gekwetst.

In 1880 is het aantal dooden 15, dat der gekwetsten 23, zonder dat men een mijnramp van grooten omvang had te betreuren

De jaren 1881, 1882, 1883 en 1884 werden gelukkig niet door groote ontploffingen gekenmerkt. Het aantal slachtoffers is in dit tijdvak betrekkelijk gering: 23 dooden en 33 gekwetsten in 1881; 12 dooden en 22 gekwetsten in 1882; 38 dooden en 37 gekwetsten in 1883; 22 dooden en 23 gekwetsten in 1884.

In 1885 ontvlamde het mijngas den 14 Januari te Courcelles-les-Lens in het departement Pas-de-Calais plotseling ten gevolge van het laten springen van een blok steenkool. Tien mijnwerkers werden gedood en vier gekwetst. Van alle mijnen bedroeg het totaal dooden voor 1885 42 en dat der gekwetsten 28.

In 1886 werden 24 mijnwerkers gedood en 4 gewond. Een instorting in een galerij van den put Saint-Charles te Rouchamp had in een lager gelegen galerij een ontploffing ten gevolge, waarbij 23 mijnwerkers werden gedood en gekwetst.

In 1887 waren er 84 dooden en 27 gekwetsten. Den 1 Maart veroorzaakte een ontploffing van mijngas in den put Chatelus (Loire) een algemeenen brand der mijn, waarbij 79 mijnwerkers het leven verloren, terwijl 6 anderen gekwetst werden. Het vuur noodzaakte, zooals nu te Anderlues, een gedeelte van de lichamen der slachtoffers in den steek te laten, die eerst verscheidene maanden later in den staat van vormlooze verkalkte overblijfselen werden teruggevonden.

In 1888 werden 56 mijnwerkers gedood en 22 gekwetst. Den 1 November vonden 49 werklieden den dood bij de ramp van Champagnac. De ontploffing was ditmaal te wijten aan de plotselinge ontsnapping van een ontzaglijke hoeveelheid grauwvuur.

Het aantal slachtoffers van het jaar 1889 is niet nauwkeurig bekend, maar wel weet men, dat een enkele ontploffing, die in den put Verpilleux, den 3 Juli, den dood van 207 mijnwerkers ten gevolge had.

Ten slotte maakte de ontploffing in den put Pélissier bij Saint-Etienne, den 29 Juli 1890, 118 slachtoffers, en veroorzaakte die in den put der Manufacture, den 29 November van dat jaar, den dood van 74 mijnwerkers.

In vijftien jaar heeft men dus voor Frankrijk alleen een totaal van 1000 dooden en omstreeks 400 gekwetsten, enkel door ontploffingen van mijngas, ongerekend nog de slachtoffers van andere ongelukken, die in de mijnen voorkomen.

België is intusschen nog zwaarder beproefd. Erger nog dan de ramp van Anderlues wa[s] de allervreeselijkste ontploffing van 1883 in den put der Agrappe te Frameries, waarbij 600 mijnwerkers het leven inschoten.

De kroon spant echter - indien hier van de kroon spannen sprake kan zijn - Engeland, waar van 1837 tot 1887, in een tijdbestek dus van een halve eeuw, de mijnen 60 000 slachtoffers eischten, waaronder meer dan 11.000 dooden, of gemiddeld 220 per jaar.

Naast en met de steenkool is het ijzer, zooals wij in den aanhef van dit opstel reeds zeiden, een der voornaamste hefboomen der industrie en komt dan ook, vooral in ons werelddeel, zoo overvloedig voor, dat het ruimschoots in de ontzaglijke behoeften kan voorzien. Zelden komt dit mineraal in metaaltoestand - als gedegen ijzer - maar des te menigvuldiger in velerlei verbindingen voor. Het heeft te veel verwantschap met zuurstof en zwavel, om onverbonden te blijven, hoewel het hier en daar in fijne korrels en blaadjes of schilfers, in basalt gesprenkeld, alsmede in meteoorsteenen wordt aan getroffen.

Enkele malen werden groote blokken meteoorijzer gevonden onder deze is vermaard de ijzermassa, die in 1772 door den natuurvorscher Pallas te Krasnojarsk aan de Jenissei werd ontdekt, 800 pond woog en een menigte kristallen bevatte. Nog grootere gevaarten zijn in Zuid-Amerika, Mexico en Texas gevonden, terwijl dat van Bitburg in den Eifel, dat 1700 pond woog, insgelijks uit meteoorijzer bestond.

Het ijzer komt met zooveel verschillende gesteenten verbonden voor en geeft daaraan zoo veelvuldige kleuren, dat Hany daarvan met recht zeggen kon: ‘Als de natuur naar het penseel grijpt, heeft zij ijzer op haar palet.’ Mechanisch en chemisch werkende krachten doen het ijzer zijn tocht aanvangen op het gebied der o[n]bewerktuigde wereld; het verwisselt honderdmaal van plaats en van verbinding en wordt eindelijk een onmisbare stof in den kringloop der organische schepping.

Geen metaal misschien is van zoo groot belang in de huishouding der natuur als het ijzer. Zandsteen, marmer, porfier, enz. wordt door ijzeroxyde rood, klei en leem geel gekleurd, terwijl ijzeroxydule aan mergel en klei een grauwe, en aan leisteen een grijze, blauwe, zwarte of groene kleur geeft. Waar met koolzuur verzadigde neerslagen uit den dampkring ijzeroxydule ontmoeten in den vorm van een koolzuur of kiezelzuurzout, ontleden zij het als een dubbel koolzuurzout en voeren het mee door den poreuzen aardbodem, tot zij op een waterdichte laag stuiten en dan in den vorm van een bron te voorschijn komen. Op deze wijze ontstaan de ijzerhoudende bronnen. Zwavelijzer wordt aangetroffen in oude venen, in bruin- en steenkool, in leisteen en ook in de schalen van weekdieren Het opslorpend vermogen der planten brengt het ijzer, dat zich in uiterst fijn verdeelden of opgelosten toestand in den bodem bevindt, in den kringloop der organische natuur als een onmisbaar voedingsmiddel voor planten en dieren. Al onze planten bevatten een grootere of kleinere hoeveelheid ijzer. In het dierlijk lichaam is ijzer in de roode kleurstof van het bloed aanwezig, terwijl het eveneens niet ontbreekt in de hersenen, de haren en de kristallens van het oog.

Wat onder den naam van ijzer verwerkt wordt, is steeds een verbinding van ijzer met koolstof, gewoonlijk verontreinigd door zwavel, phosphorus, silicium en vreemde metalen. De hoeveelheid koolstof brengt zooveel veranderingen in de natuur- en scheikundige eigenschappen van het ijzer teweeg, dat daardoor

verschillende soorten van ijzer gevormd worden. Gewoonlijk onderscheidt men er 3, namelijk het gietijzer, dat de grootste hoeveelheid koolstof bevat (2 1/2-5 pct), het smeedijzer, dat niet meer dan 1/2 pct. koolstof bezit, en het staal, dat het midden houdt tusschen die twee. Ofschoon men zeer goed rechtstreeks uit erts smeedijzer kan vervaardigen, en dit waarschijnlijk vroeger in den regel deed, is men om velerlei redenen daarvan teruggekomen. Thans wint men uit ijzererts gietijzer, en verandert dit in smeedijzer door het bedrag zijner koolstof te verminderen. Staal wordt verkregen door het koolgehalte van smeedijzer te vermeerderen, of wat op hetzelfde neerkomt, door dat van gietijzer te verminderen, en ook door beide soorten in een bepaalde verhouding dooreen te smelten. Gietijzer wordt gewonnen door het verhitten van zuurstof houdende ijzerertsen met koolstofrijke brandstoffen in een zeer eigenaardigen en reusachtigen oven, hoogoven geheeten. Dit proces is evenwel te ingewikkeld en zou te veel van onze ruimte vergen, dan dat wij het hier in al zijn bijzonderheden kunnen ontleden. Genoeg, dat het voornaamste voortbrengsel van den hoogoven, het gietijzer, er uit te voorschijn treedt in verschillende toestanden, die hoofdzakelijk afhangen van de hoeveelheid en den verbindingstoestand der koolstof. Als hoofdsoorten onderscheidt men wit en grijs gietijzer. Het eerste, dat in zijn zuiversten toestand den naam van spiegelijzer draagt, onderscheidt zich door een zilverwitte kleur, kristallijnen bouw, grootbladerige breuk met glanzige vlakken, groote hardheid en broosheid. Grijs gietijzer is, vooral indien het een weinig phosphorijzer bevat, uitmuntend om te gieten, daar het de vormen scherp en zuiver vult; wit gietijzer daarentegen is dik-vloeibaar, bij gevolg weinig geschikt voor de ijzergieterij, zoodat het voor de bereiding van smeedijzer en staal gebruikt wordt.

Mijnwerkers en arbeiders in de hoogovens.

In vroegeren tijd verkreeg men het smeedijzer veelal rechtstreeks uit de ertsen, door deze gedeeltelijk te reduceeren - d.i. van hun zuurstof berooven - waarna men op het koolstofijzer het nog aanwezige ijzeroxyde in een luchtstroom liet werken. Daar echter deze wijze van behandeling vrij kostbaar en tijdroovend is, bedient men zich tegenwoordig bij voorkeur van een andere wijze van bewerking, frisschen geheeten, die ten doel heeft, aan het gietijzer gedeeltelijk door de vrije zuurstof der lucht, gedeeltelijk door de gebonden zuurstof van geoxydeerd ijzer het grootste gedeelte der koolstof en der toevoegsels te ontnemen. Daar evenwel de bij het frisschen gebruikte frischhaard met houtskool moet gestookt worden, kan deze

bewerking enkel in de boschrijke streken van noordelijk en oostelijk Europa worden toegepast, waarom men in Engeland, België en Frankrijk zijn toevlucht neemt tot het puddelen (van het Engelsche *to puddle*, omroeren), hetgeen met steenkolen, turf, enz. en tevens op groote schaal geschieden kan.

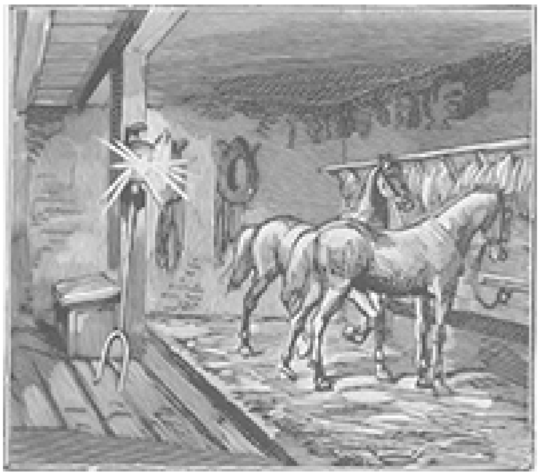

Een stal in de mijn.

Evenwel, frisschen en puddelen vereischen beide tijd en brandstof, zoodat in 1856 de uitvinding van Bessemer, een Engelschman, om vloeibaar gietijzer aanstonds in smeedijzer of staal te veranderen, groot opzien baarde. Bessemer liet een sterken stroom van verwarmde blaaslucht door het gesmolten gietijzer strijken, waardoor een levendige verbranding van koolstof en ook van ijzer ontstond De temperatuur klom daarbij tot de hoogste gloeihitte, en de van koolstof beroofde massa bleef in gesmolten toestand achter als smeedijzer of staal.

Waarin het smeedijzer zich van gietijzer en beide zich van staal onderscheiden, is zoo algemeen bekend, dat wij hierover in geen nadere bijzonderheden behoeven te treden, te meer, daar wij in dit opstel hoofdzakelijk de steenkool, haar ontginning en de gevaren, daaraan verbonden, op het oog hadden, en van het ijzer en zijn bewerking in het kort gewaagden, omdat het voor de industrie als het ware de rechterhand der steenkolen en van de metalen ongetwijfeld het nuttigste en meest gebruikte is.

IJzerfabricatie.

Bij de Platen.

Aan grootvaders knie. -

Ziedaar weer een van die tafereeltjes, waarvoor de vereerders der ‘groote kunst’ de schouders ophalen, maar die den leek onweerstaanbaar trekken omdat ze zoo vertrouwelijk tot het gemoed spreken in een taal, door ieder, die er een gemoed op na houdt, te verstaan. Wie komt bij de beschouwing van dat gemoedelijk oud mannetje te midden van zijn kleinkinderen niet de eigen jeugd voor den geest, toen hij zelf aan grootvaders knie stond en begeerig luisterde naar diens aardige vertelseltjes? Het genot, in die gelukkige kinderjaren gesmaakt, schiet ons weer levendig te binnen, als we de oogjes van het meisje zien stralen van belangstelling en genoegen, terwijl haar broertje den schalken verteller de woorden uit den mond kijkt. Grootvader zelf heeft er niet minder schik in en als hij met het kleine volkje bezig is, is hij in staat er zijn geliefkoosd pijpje om te vergeten. Grootmoeder van haar kant deelt ook al in de pret, en al betoont de jongste kleinzoon nog weinig waardeering voor grootvaders fantaseertalent, hij voelt zich toch behaaglijk op 's mans knieën. Er straalt van dit schilderijtje een glans van algemeen genoegen, waarin de beschouwer onwillekeurig deelt.

Frederik de Groote en de Pandoer. -

Deze plaat vertelt ons een anekdote uit het leven van den Pruisischen koning Frederik II, en wel een, die een aardig denkbeeld geeft van de tegenwoordigheid van geest, die de vorst in hachelijke oogenblikken wist aan den dag te leggen. Het geval, door onze teekening voorgesteld, is het volgende:

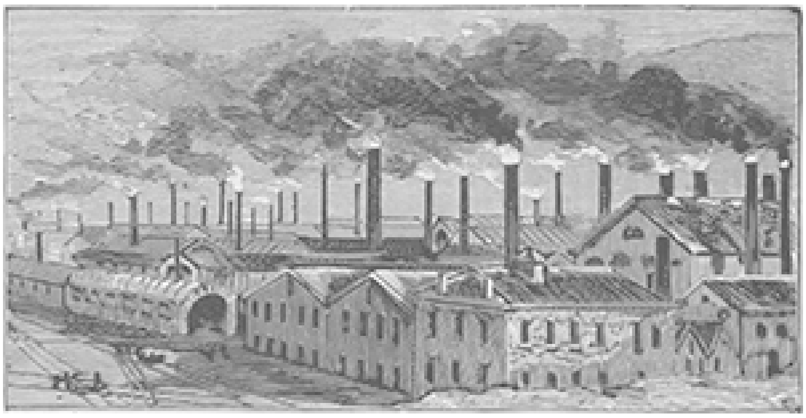

De hoogovens.

In het jaar 1758, het derde van den zevenjarigen oorlog, moest Frederik na de vruchtelooze belegering van Olmütz in Bohemen naar Silezië terugwijken, terwijl de vijanden hem op den voet volgden. Toen hij nu op een keer in gezelschap van maar een klein gevolg uitreed, om zich met eigen oogen van de stelling der Oostenrijkers te overtuigen, werd er uit een boschje door Pandoeren op hem gevuurd, hetgeen hij in den aanvang volstrekt niet opmerkte. Plotseling echter riep een jager hem toe, dat achter een boom langs den weg een Pandoer het geweer op hem aanlei. Frederik zag op, - het ging om zijn hachje, want de vijandelijke soldaat had zijn doel blijkbaar zeker in het oog en was op het punt den haan over te halen. Hulp van anderen kon hier niet baten. Daar hief Frederik, aan een plotselinge ingeving gevolg gevend, zijn stok, dien hij zelfs te paard altijd bij zich had, omhoog en riep dreigend: ‘*Du*! *du*!’ terwijl hij den vermetele een blik toewierp, die hem als een bliksemstraal verlamde. De soldaat verschrok zoo geweldig, dat het geweer hem uit de hand viel en hij in eerbiedige houding staan bleef tot de koning voorbijgereden was.

[Nummer 50]

De gouden bruiloft te Kopenhagen.

Den 26en Mei was het groot feest, niet enkel in het vorstelijk paleis te Kopenhagen aan de Sond, maar door het geheele land der Denen. De grijze monarch, Christiaan IX, vierde, door kinderen en kleinkinderen, haast allen op Europeesche tronen gezeten, omringd, zijn gouden huwelijksfeest met Louise Wilhelmina van Hessen-Kassel

Nog nooit te voren heeft Denemarken zulk een feest gevierd, nog nooit Kopenhagen zooveel machtige gekroonde hoofden met den czaar aan de spits, binnen haar muren gezien.

Is de rol, die het land in de laatste eeuwen in de rij der Europeesche mogendheden heeft gespeeld, zeer bescheiden, er is een tijd geweest, dat de woeste Denen schrik en ontsteltenis brachten over het geheele beschaafde Europa, een tijd ook, dat het zwaard der Deensche vorsten gewicht in de schaal lei en zij de driedubbele kroon van Denemarken, Noorwegen en Zweden droegen.

HET DEENSCHE KONINGSPAAR.

De Deensche geschiedenis vangt aan in de negende eeuw, toen het rijk tot een geheel vereenigd werd onder den eersten der Skjölds, door de sage aldus genoemd, omdat deze als kind, liggende op een schild (skjöld), uit een schip aan land zou gebracht zijn. Dit Skjölden-geslacht stierf in 1412 uit, met Margaretha, de vermaarde Semiramis van het Noorden, die in 1397 bij de Unie van Kalmar de drie Scandinavische rijken tot een vereenigde. Op Margaretha volgde Erik van Pommeren, op dezen Christoffel van Beieren en daarna Christiaan I van Oldenburg. Deze is de stamvader geweest van alle latere Deensche koningen. Zweden scheurde zich echter reeds in 1523 onder Gustaaf Wasa, Noorwegen in 1814 onder Bernadotte van het oudere rijk af.

Christiaan IX, de eerste van de Glücksburgsche lijn der Oldenburgers, besteeg in 1863 den troon, nadat de andere lijn was uitgestorven met Frederik VII, wiens vrouw Louise van Hessen, als dochter eener zuster van Christiaan VII, alle erfelijke rechten voor zich en haar gemaal op zich vereenigd had,

Koning Christiaan was in den aanvang zijner regeering weinig populair, wat voornamelijk op rekening moet gesteld worden van den ongelukkigen oorlog, dien hij nog geen jaar na zijn troonsbestijging met Pruisen en Oostenrijk te voeren had, die hem een paar zijner schoonste provinciën zochten afhandig te maken. Hoe dapper de Denen zich ook weerden, en hoeveel heldenmoed het kleine legertje aan

den dag legde bij de slagen aan de Dannewirke en de Düppelerschansen, tegen de verpletterende overmacht der beide groote mogendheden was het kleine Denemarken niet bestand en bij het kort daarop gesloten verdrag van Gastein moest het Sleeswijk, Holstein en Lauenburg - die echter een twistappel werden voor de beide Duitsche staten en spoedig daarop den korten maar bloedigen broederoorlog van 1866 ten gevolge hadden - aan de overwinnaars afstaan. Hierin moet ook grootendeels de minder gunstige gezindheid van den czaar voor Pruisen gezocht worden, daar zijn vrouw, de Deensche prinses Dagmar, nog altijd wrokt over het verlies dier schoone landstreken en Pruisen daarvoor een kwaad hart toedraagt.

De verhouding tusschen vorst en volk is er in later tijd veel op verbeterd Door zijn edele eigenschappen, zijn even ridderlijk uiterlijk als karakter, zijn ongekreukte waarheidsliefde en oprechte ronde hartelijkheid heeft de koning, nu een slank en kras 74 jarig grijsaard, de haren zijner onderdanen veroverd. Zijn gemalin, Louise Wilhelmina van Hessen-Kassel, evenals haar vorstelijke gemaal 74 jaar oud, was in haar jeugd een groote schoonheid en is nu nog een statige, knappe dame. Zij is altijd een flinke en verstandige vrouw geweest, wordt algemeen geacht en wegens haar edele en weldadige bemoeiingen hoog vereerd. Naar men wil zou vooral aan haar het tot stand komen der schitterende huwelijken hunner kinderen te danken zijn.

DE KEIZERIN VAN RUSLAND, tweede dochter van den koning van Denemarken.

Het vorstelijk paar heeft zes kinderen gehad, die nog allen in leven zijn en waarvan we den lezer hier de portretten aanbieden. Met hun echtgenooten en tal van kleinkinderen waren zij naar Kopenhagen gekomen om het gouden bruiloftsfeest hunner ouders op te luisteren. De kroonprins Frederik is gehuwd met prinses Louise van Zweden en heeft acht kinderen, onder welke de vermoedelijke troonopvolger Christiaan, die 21 jaar oud is Het tweede kind des konings is prinses Alexandra, de echtgenoote van den prins van Wallis, die in diepen rouw was om den dood van haar onlangs overleden zoon prins Albert Eduard van Engeland, hertog van Clarence. Daarop volgt hun zoon Willem, die sedert 1863, na de abdicatie van den Beierschen

prins Otto, koning van Griekenland is en als zoodanig George I heet. Verder komen de tweede dochter des konings, prinses Dagmar, als czarin van Rusland Maria Feodorovna geheeten, prinses Thyra, hertogin van Cumberland, en ten slotte 's konings jongste zoon, prins Waldemar, gemaal van prinses Maria van Orleans, dochter van den hertog van Chartres.

Het laatstgenoemde jonge paar heeft drie zonen, de Cumberlands vijf, het czarenpaar vijf, de Helleensche koning vijf, en de Britsche troonopvolger nu nog maar één zoon en drie dochters.

DE PRINSES VAN WALLIS, oudste dochter van den koning van Denemarken.

Nu zijn verschillende kleinkinderen van den grijzen Deenschen koning op hun beurt al gehuwd en huisvader, maar wij achten het voor onze lezers niet van genoeg belang ons nog verder in genealogische opsommingen te verdiepen. Dit is alvast zeker, dat het Deensche koningshuis vooreerst althans nog geen vrees behoeft te koesteren, dat zijn geslacht zal uitsterven, daar - de in den vreemde gehuwde kinderen er buiten gelaten - de kroonprins acht en prins Waldemar drie kinderen heeft.

Een goede les.
Door Mathilde.
(*Vervolg en Slot.*)

V.

Er gingen een, twee weken voorbij en nog kon van Daele geen tijd of geen lust vinden om Carola's novelle te lezen.

Pauline durfde hem niet haasten maar dikwijls genoeg lag 't haar op de lippen er hem naar te vragen. Nu liep echter de verloftijd van Riek teneinde en zij vroeg haar of zij nu nog niets zeggen kon over de zaak, waarover zij laatst gesproken had.

‘Neen, ik weet nog niet, och 't heeft zoo'n haast niet.’

‘Ja, maar ik moet Zondag uiterlijk vertrekken en dan wist ik 't graag vóór dien tijd.’

's Avonds terwijl zij alleen met haar man was, vroeg zij na de vraag zeker wel twintig malen bij zich zelf herhaald en gewijzigd te hebben, een weinig schuchter.

'Heb je die novelle al gelezen?'

'Welke novelle?'

'Van Carola. Je weet wel, die dame, die je oordeel vroeg over haar werk.'

'O die. Och hemel, ik dacht er niet meer aan.'

'Wie weet hoe dat arme schepsel vol verwachting uitziet naar je brief.'

'Nu ja, laat ze geduld hebben. Geduld is zoo'n schoone zaak zegt van Alphen.'

'Waarom zou je nu langer wachten? Je hebt van avond den tijd.'

'Neen, ik heb geen tijd, ik moet even bij Giessen aanwippen, ik beloofde 't hem.'

'Je wordt ook zoo uithuizig.'

'Weet je wat! Hier heb je de cahiers, lees ze nu maar eens door en vertel me wat er in staat.'

'Neen, dat doe ik niet. Ik wil ze wel lezen maar mijn oordeel kan ik je niet zeggen want daar ben ik te dom voor.'

Van Daele gaf haar de cahiers en ging uit. Pauline raakte ze eerst niet aan, toen nam ze er een uit het midden en weldra was zij in de lectuur verdiept, toen haar man 't huis kwam zat zij nog te lezen met gloeiende wangen en schitterende oogen.

'Is 't zoo mooi?' vroeg hij spottend.

'Ik weet het niet,' antwoordde zij onverschillig, 'maar ik heb hoofdpijn en ga naar bed. Maak de zaak nu maar af, dan kan je ze wegzenden.'

'Nu goed dan maar. Ik zal er mij doorheen worstelen, kom blijf nu hier en houd me gezelschap bij dat zware werkje.'

Hij bladerde door de cahiers en las een volzin, die toevallig zijn oog trof en sprak op gezwollen toon.

'Nu, als er meer zulke volzinnen zijn, dan ik weet al genoeg. Jeugd, jeugd! een mooi gebrek, waarvan men ook wel afkomt, maar toch een gebrek.'

'Och, ik wou dat je toch niet zoo'n gekheid maakte over iets, dat een ander zeker innig ter harte gaat. 't Is toch zeer vleiend dat ze bij u haar toevlucht neemt en om raad vraagt.'

'Zeker, ik zal haar vriendelijk danken voor de eer maar mij niet recommandeeren voor het vervolg.'

'Dat zou ik haar stellig afraden, als ik zie, wat het een moeite kost, zoo'n eenvoudigen dienst aan een dame te bewijzen.'

DE HERTOGIN VAN CUMBERLAND, jongste dochter van den koning van Denemarken.

‘Kom wind je zoo niet op!’

‘Beloof je mij dan haar werk aandachtig te lezen en eerlijk en oprecht je meening te zeggen?’

‘Wat interesseert dat vreemde mensch je toch? Zeker zal ik haar oprecht beoordeelen.’

‘Zelfs al is 't goed?’

‘Natuurlijk: Wat dacht je dan?’

‘Dat de ingeboren jaloerschheid van jelui mannen op het talent eener vrouw je beletten zou ronduit voor je meening uit te komen.’

Van Daele lachte hartelijk, wenschte zijn vrouw goeden nacht en beloofde zoo toegevend

mogelijk te zijn en ging werkelijk aan het lezen van Daisy.

Den volgenden morgen zag Pauline er uit of zij dien nacht niet geslapen had, zij kwam aan het ontbijt bleek, moede, lusteloos, zoodat haar man en haar zuster tegelijk vroegen of haar wat scheelde. Zij gaf een ontkennend antwoord en zette zich aan de ontbijttafel.

Toen van Daele uit zou gaan, keerde hij zich bij de deur om en zeide:

'O ja, dat pakje van je vriendin Carola, het ligt daar op mijn schrijftafel, wil je het inpakken, de brief ligt er bij.'

Pauline vroeg niets, en bleef weer staroogend zitten, met bevende handen en trillende lippen.

'Kan je mij nu nog niet antwoorden Pau?' vroeg Rika terwijl zij de kopjes omwaschte.

'Ja, dadelijk,' antwoordde Pauline, stond zich zelf overwinnend op, en wilde de huiskamer verlaten.

'Sprak van Daele niet van een pakje dat hij ingepakt wou hebben?' vroeg Rika, die wist hoe haar zuster aan alle mogelijke inpakkingen een hekel had. 'Zal ik 't even doen?'

'Neen dank je, ik kan 't wel,' luidde het antwoord en zij verdween in de studiekamer van haar man, deed de deur op slot, zette zich voor de schrijftafel neder en nam het pak cahiers met den brief in handen.

Bevend scheurde zij de enveloppe open en las:

'Waarde juffrouw Carola!

'Ik vind het zeer vriendelijk en vleiend van u dat u zich tot mij gewend heeft met zulk een verzoek, dat voor u een levensvraag schijnt te beduiden.

''t Spijt me echter dat u het zoo opneemt, want waarlijk het zou zonde zijn als uw kostbaar leven hing aan zoo'n nietig draadje als de lotgevallen van Daisy.

'Zeker, u schrijft heel aardig, men kan merken dat u een beschaafde vrouw is, want uw stijl is goed, uw taal onberispelijk, maar als men zijn leven wil wijden aan kunst en letteren dan is er meer toe noodig.

'Ik twijfel er niet aan of uw novelletje zal door 't een of ander tijdschrift gaarne worden opgenomen, maar wat helpt u dit, wanneer u een levensdoel zoekt?'

'Gij verzocht mij oprecht te spreken. Welnu ik zal 't doen. Geloof mij beste juffrouw! wanneer u iets beters te doen heeft, begeef u dan niet op het noodlottige pad der novellistiek, doornen doen pijn en iemand handelt niet verstandig er zich aan te wagen, wanneer hij geen kans heeft daardoor rijke vruchten te plukken.

Ik zou 't jammer van u vinden wanneer u uw kostbaren tijd wijdde aan het schrijven van vertelseltjes, die eigenlijk op niets neerkomen en die niemand iets nieuws leeren.

Nergens vind ik iets dat zelf door u gedacht, gevoeld of doorleefd is, alles zijn herinneringen aan vroegere dingen, die u gelezen heeft, het zijn clichés, die reeds voor den tienden of twintigsten maal dienst hebben gedaan en daardoor den indruk maken vrij wel afgesleten te zijn.

PRINS WALDEMAR VAN DENEMARKEN, jongste zoon van den koning van Denemarken.

Er is ook niets in uw werk dat mij hoop geeft, u eens met wat beters voor den dag te zien komen; alles doet mij in u een lieve, hoogst ontwikkelde vrouw zien, die aan het hoofd van een huishouden veel geluk om zich heen kan verspreiden, wanneer - zij afstand doet van haar letterkundige liefhebberijen.

Hoe spoediger u dit doet hoe gelukkiger voor u en voor uw omgeving, die - ik wil niet onbescheiden zijn en waag dus maar een veronderstelling - misschien reeds lang gedrukt wordt door uw liefste illusiën, welke het lot zullen deelen van alle illusiën en van alle zeepbellen.

In de hoop dat u zoo verstandig zult wezen als ik mij u gaarne voorstel en deze oprechte meening niet ten kwade duidt, teeken ik mij hoogachtend enz.

Pauline bleef een poos wezenloos voor zich uitzien, toen sprong zij op nam de cahiers, wierp ze in den open haard en maakte er een vuur van, dat weldra bijna even lustig brandde als de snippers van de jongens op den gedenkwaardigen middag.

Den brief nam zij echter mede naar haar eigen kamer, daar bleef zij aan haar lessenaar lang in diep nadenken zitten.

Haar zuster kwam na een poos binnen en vroeg.

Ik moet nu schrijven, wat wil je dat ik zeg?'

''t Spijt me wel,' antwoordde Pauline toonloos, 'maar schrijf eenvoudig dat je terugkeert, er komt niets van mijn plan.'

'Best,' zeide Rika vroolijk en zacht zeide zij uit den grond van haar hart:

'Goddank!'

'Rika!' riep Pauline haar na.

'Wat is er Pau?'

'Rika, wanneer moet je weg, Zondagavond?'

'Ja uiterlijk!'

'Nu en vandaag is 't Dinsdag. Wil je mij van de week eens goed op de hoogte brengen van de huishouding? Zoo kan het niet langer gaan, dat zie ik wel en 't is toch eigenlijk mijn werk en van niemand anders.'

'Gelukkig dat je het inziet Zeker zal ik je helpen en raden, maar 't meeste moet door ondervinding, oefening en goeden wil komen.'

'Ja, daar zal ik voor zorgen, dat die er zijn.'

'Vrouw' vroeg van Daele 's middags, 'heb je het pakje ingepakt?'

''t Is bezorgd ook! Heb er geen angst meer voor.'

'Goed! Nu ik heb die juffer goed gezegd, waar het op stond. 't Was een echt prul der prullen. Je hebt het ook zeker gevonden toen je 't las.'

'Och, ik weet het niet, ik heb geen verstand van die dingen.'

Maar van dezen dag werd Pauline een andere vrouw; in het begin kostte het haar veel moeite zich met hart en ziel aan haar dagelijksche plichten te wijden, maar langzamerhand wende zij er zich aan en al kreeg zij er nooit plezier in, het bewustzijn haar man en kinderen gelukkig te maken, beloonde haar ruim voor de moeite en opoffering.

Aan novellenschrijven deed zij niet meer en haar man vernam ook nooit iets van haar eerzuchtige droomen, welke voor goed door hem vernield waren.

De armring.
(*Vervolg.*)

Maar op hetzelfde oogenblik gleed de aarde voor hem weg en werd er een bedolven holte zichtbaar, waarin hij tot zijn grenzeloozen schrik een menschelijk geraamte van tamelijke grootte tusschen de daarover gerolde aarde liggen zag. De schedel, de armknoken, het bekken, alles was in zijn geheel; er mankeerde maar een hand aan. Daarbij merkte hij sieraden, die geheel verroest en met kopergroen bedekt waren. Geen twijfel of dit was de doode Frankenvrouw, wie de gouden armband had toebehoord, die haar met de hand van den arm gevallen was, en de hand met de vingerkootjes had hij opgewoeld, toen hij den armband vond. Hij bezon zich dat hij die toen achteloos op zij geschoffeld had. Och, en er lag zelfs een klein amulet, dat een valk verbeeldde, in de borstholte van het geraamte, dat geheel vergaan als asch uit elkaar viel.

DE KONING VAN GRIEKENLAND, tweede zoon van den koning van Denemarken.

Nu viel hem in dat deze vrouw van voor anderhalf duizend jaren zeker een groote mooie vrouw met lange blonde haren geweest was, naar hetgeen hij van den ouden geschiedvorscher gehoord had. Zeker was ze een rijke en aanzienlijke dame geweest, een vorstin, dat zag men wel aan al de sieraden, die bij haar lagen. Hij kon zich heel duidelijk voorstellen,

hoe zij er uit gezien moest hebben, want toen hij op een keer in de hoofdstad geweest was, had hij in een kunstwinkel een groote schilderij gezien, voorstellende de gevangen Thusnelda, zooals zij in den triomftocht te Rome werd meegevoerd. En nu lag het geraamte van zulk een Germaansche vrouw, wier lijk hij beroofd had, voor hem.

Hij tastte in den zak en voelde den armband daarin. Als anderen hier dat geraamte vonden, viel er niets meer te verbergen, en dan was zijn Grete zonder bruidsgeschenk, terwijl hij zelf voor het heele dorp tot leugenaar was gemaakt. Bij die gedachte viel zijn armoede hem zoo hard, dat hij zich op een hoop aarde neerzette om zijn beklemd hart in tranen lucht te geven. Kon hij zijn Grete van de vreugde berooven waarop zij zoo stellig gerekend had? Neen, dat kon hij niet over zijn gemoed krijgen: al moest er van komen wat wilde, den armband zou zij toch op haar trouwdag dragen. Moest ze toch al niet een oude japon van des pastoors huishoudster aantrekken? Waren ze niet zóó arm, dat ze niet eens voor haar huwelijk een nieuw kleedje koopen kon? En als zij een afgedankte japon van de huishoudster aan had, kon ze dan niet evengoed het afgelegde sieraad van een Frankenvrouw dragen, waarvan niemand toch iets afwist?

Als hij maar geweten had, hoe hij het geraamte uit den weg kon ruimen! Half was hij er huiverig van en half was het hem ook weer onverschillig. Eindelijk vond hij 't het verstandigste op een andere plaats een gat te delven, waar niemand naar de Frankenvrouw zoeken zou. Hij bond dus gauw den schedel in den zakdoek, stak zijn zakken vol knoken, munten en andere dergelijke kleinigheden, nam de grootere schenkels en beenderen onder den arm en klauterde met de spade op den schouder naar de beek beneden. Op een effen plek, waar het water maar tot de enkels reikte, zette hij de schop in de bedding van de beek en groef een flink gat, waar hij de knoken en andere dingen gauw in wierp. De schedel was zoo broos, dat hij in zijn hand in stukken brak; hij wierp die de andere beenderen na en spreidde de uitgegraven aarde er over heen, zoodat de bedding der beek weer was aangevuld. Opdat echter het water de plek niet zou blootspoelen, sleepte hij nog een paar rotsblokken en steenen aan, die hij op den bodem wentelde, zoodat er een stremming in den stroom kwam en het water om de rotsblokken m[o]est heendraaien.

Zie zoo! Nu was die anderhalf duizend jaar oude Frankenvrouw niet zoo gemakkelijk meer te vinden. In de beek zou de geleerde professor toch wel niet laten graven.

Frits ijlde nu met een wat minder bezwaard gemoed huiswaarts. Toch kon hij zich den lijkroof zoo gemakkelijk niet uit het hoofd zetten. Het viel hem echter in dat zoowel in het dorp als in de hoofdstad de graven reeds na vijftien à twintig jaar geruimd werden om voor andere dooden plaats te maken. Dan werd er ook niet gevraagd naar de gouden ringen, kruisjes of andere snuisterijen, die vijftien jaar lang in den grond hadden gezeten. Het graf van de Frankenvrouw kon dus na anderhalf duizend jaar toch zeker wel als vervallen beschouwd worden, zoodat niemand hem wegens het ruimen daarvan iets maken kon. In elk geval zou niemand meer weten uit te vinden, waar de Frankenvrouw gelegen had en Grete kon haar bruidsgeschenk met een gerust gemoed dragen.

In al die gedachten verdiept kwam de jonge bruigom wel wat laat in de woning der bruid aan. Zij kwam hem al aan de deur te gemoet in een eenvoudige japon, die zelfs in den schoot een beetje versteld was. Ze had de haren met een kransje mirten omvlochten; achter haar stonden in de huisdeur de bruidsmeisjes, die allen veel mooier waren uitgedost dan zij.

‘Ha, Frits, ben je daar eindelijk?’ zei zij. ‘Ik wacht al zoo lang op je; want ik kan me toch aan niemand laten zien voor ik een bruidsgeschenk heb. Ze zijn allemaal

zoo netjes,' zei ze fluisterend, 'Rösel heeft zelfs een gouden ketting aan en ik heb niets, en toch ben ik de bruid.'

Deze woorden drukten den armen jongen bijna het hart te pletter; toch beproefde hij nog een aanloopje om uit zijn valsche positie te geraken; hij zeide:

DE ONTHOOFDING VAN DEN H. PAULUS, NAAR DE SCHILDERIJ VAN ENRIQUE SIMONET.

'Och, Gretel, waar zou je opschik voor noodig hebben? Je ben immers de mooiste van allen. Zie je, ik heb mij bedacht, dat mijn grootmoeder het toch misschien niet graag gezien zou hebben dat ik den ring wegdeed. Ik zal hem liever bewaren; dan kunnen we hem altijd in tijd van nood te gelde maken. Wat heb je ook aan zoo'n ouderwetschen armband?'

'Wat!?' zei Gretel met groote teleurstelling

en spijt op haar gezicht. 'Ik zou niet eens een bruidsgeschenk hebben op mijn trouwdag, geen enkel sieraad op mijn gekregen japon?' Zij barstte in bittere tranen uit, hield de beide handen voor het gezicht en schreide, dat de tranen tusschen de vingers druppelden. 'Neen, neen! dan wil ik niet trouwen ook; want dan hebben we geen van beiden iets,' zei ze snikkend 'Ga dan maar gauw heen, want dan was het dwaasheid, nog over trouwen te denken.'

De bruidsmeisjes stonden daar met open mond bij en wisten niet wat zij zeggen zouden.

'Gretel, Gretel, ik zei het maar uit gekheid,' riep de bruidegom uit, terwijl hij zelf ternauwernood zijn tranen kon inhouden. 'Het is maar een aardigheid, want ik heb zoo'n schik dat we vandaag gaan trouwen, Grete.'

En dit zeggende haalde hij den armband uit den zak, vatte haar hand, schoof haar mouw een weinig op en legde haar het sieraad van de Frankenvrouw om den ronden pols. Toen Grete dat zag, lachte zij zalig tusschen haar tranen door en een groote druppel viel op het goud van den armband. Zij wreef met dien traan het goud weer blank, keek getroost en een beetje trotsch op haar mooi bruidsgeschenk den kring rond en nam den bloemruiker, dien een der bruidsmeisjes haar nu overreikte, met een afdalend knikje aan. Daarop stelde de stoet zich in beweging en zij gingen nu eerst naar het stadhuis voor de formaliteiten om zich vervolgens naar de kerk te begeven, die met haar lagen toren aan het einde der dorpstraat uit het groen geboomte oprees.

Er waren buitengewoon veel belangstellenden opgekomen om het huwelijk van den steenklopper te zien voltrekken. Arbeiders die in de fabriek werkten, boerendeernen en dienstmeisjes hadden nieuwsgierig in de houten banken plaats genomen. Zelfs de kastelein uit den 'Groenen Boom' stond met den geleerden oudheidkundige in de nabijheid van het altaar, toen het bruidspaar de kerk binnentrad. Er scheen een heimelijke samenzwering in het spel te zijn, want de meisjes en jongens gaven elkander een oogje of fluisterden heimelijk, terwijl zij nieuwsgierig naar de armelijk gekleede bruid keken en op het sieraad wezen, dat zij aan den arm droeg.

Op het oogenblik dat het paar zich voor het altaar wilde neerzetten, waar de pastoor hen reeds wachtte, bemerkte de steenklopper tot zijn grenzeloozen schrik, dat de geleerde ook in de kerk was. En aanstonds trad de oude heer naar voren als wilde hij naar hem toe komen.

Frits stiet zijn bruid heimelijk aan en zeide:

'Grete, laat toch je armband niet zoo zien, de menschen zullen denken dat je ze wil overbluffen.'

Grete echter hoorde niet naar die waarschuwing, zij lichtte den arm met veel zwier op, speelde met de andere hand aan den armband en blikte steelsgewijze ter zijde of de meisjes haar ook behoorlijk bewonderden. De oude heer trad op haar toe, reikte haar heel goedhartig de hand en zei, terwijl zij die hand in de zijne hield en oplettend haar tooi beschouwde:

'Nu, jonge bruid, ik feliciteer je wel met dezen dag. Ik heb gisteren heel genoeglijk met je bruigom over de Frankengraven zitten praten en nu wilde ik graag ook eens met u kennis maken. Wel, wel, wat heb je daar een mooien armband aan. Dat is zeker een erfstuk, kijk, kijk.'

'Ja,' zei Grete met trots, 'dat is mijn bruidsgeschenk. Het is nog van mijn bruigoms grootmoeder afkomstig.'

'Zoo, zoo,' hernam de oude heer heel vriendelijk en trad weer terug. Hij had al genoeg gezien. Hij gaf den pastoor heimelijk een wenk, dien deze onmiddellijk

verstond, daar hij reeds van te voren in de geschiedenis van den armband was ingewijd.

De pastoor antwoordde met een lachje van verstandhouding en wendde zich naar het altaar, om met de heilige handeling aan te vangen.

Het was nu muisstil geworden in de kerk, men hoort slechts hier en daar een kuchje. Het bruidspaar knielde voor het altaar en de priester sprak de heilige woorden Nu begon ook het orgel zich te doen hooren en de ernstige, statige galmen weerklonken machtig door het gebouw. De bruidegom blikte steelsgewijze naar zijn bruid en een huivering liep hem over den rug bij de gedachte dat hier een levende naast hem knielde, die het sieraad eener doode droeg, welke al meer dan duizend jaren in de aarde had gelegen. Ach, toen hij daarbij dacht hoe dat gekomen was en hoe alleen zijn armoede en zijn liefde er de schuld van waren, toen was 't hem bij het hooren der orgeltonen of hij de engelen in den hemel hoorde weenen en als klonk uit hun gezangen een grenzelooze smart over hem.

(*Slot volgt,*)

Het vader- en het moederhart.

Ik ging als knaap voor 't eerst van huis;
Mijn moeder stond te weenen,
Maar vader glimlachte op den bok:
'Maak spoed! Wij moeten henen!'

'Neem, jongen, op de sluitmand plaats.'
En 's vaders zweepkoord klapte:
''t Is goed zoo! Bruintje, nu vooruit!'
En bruintje trok en stapte.

En moeder liep een eind wegs mee
En lachte mij steeds tegen,
Al had zij telkens met haar schort
Heur tranen weg te vegen.

'Frits,' zei ze, 'neem wat noten mee!
Hier is je zijden dasje!
Je schrijft toch elke week niet waar?
't Is koud! knoop toe je jasje!'

En vader zweepte bruintje voort,
Nog lang bleef moeder turen:
'O, bij die vrouwen,' sprak hij 'zou
Het afscheid eeuwig duren.'

'Frits, hou je kranig! word een man!
Blijf 's vaders naam steeds eeren!....
Foei, jongens staat het weenen niet!....
En nu maar flink studeeren!'

Wij kwamen aan. Hij greep mijn hand;
Dat was het afscheidsteeken:
'Houd God voor oogen, Frits en... en...'
Hij kon geen woord meer spreken.

Naar 't Duitsch.
H. ERMANN.

Een praatje over het geld.

Het geld, uit den aard der zaak slechts een ruilmiddel, een handelsartikel is als elk ander, heeft nog nooit zoo'n grooten invloed gehad als in onze eeuw. 'Het slijk der aarde' is toongevend geworden op elk gebied, en niets heeft een verleidelijker klank dan goud en zilver. Toch spreekt het vanzelf, dat deze beide artikelen geen vaste, maar enkel een betrekkelijke waarde hebben, afhankelijk van de productie en den voorraad. Zijn goud en zilver schaarsch, dan is het natuurlijk, dat hun waarde stijgt, zijn zij daarentegen overvloedig voorhanden, dan is het even natuurlijk, dat de waarde daarvan betrekkelijk gering is, en andere metalen, die volgens den gewonen loop van zaken zoo goedkoop zijn, omdat ze gemakkelijk zijn te verkrijgen en de voorraad daarvan groot is, grooter waarde hebben. Zoo ligt het voor de hand, dat toen Pizarro met een handvol gelukzoekers het rijke goudland Peru ontdekte, het

goud daar toen zoo goed als geen waarde had en de hoefijzers der paarden tegen het gewicht aan goud moesten betaald worden.

Wordt het zilver in Europa nog al aangetroffen, o.a. in de rijke zilvermijnen van Spanje en ook in Oostenrijk, het goud daarentegen is in ons werelddeel zeer schaarsch, zoodat wij van dat artikel grootendeels door Amerika en Australië voorzien worden, afgezien nog, dat we nog steeds teren op den grooten voorraad edel metaal, door de ontdekkers van Peru, Mexico en andere landen reeds voor eeuwen naar Europa gevoerd.

Nu is het zeker heel interessant eens te weten, hoeveel gemunt goud en zilver er zooal op de geheele wereld voorhanden is, maar ieder begrijpt dat het uiterst moeilijk is, dit ook maar bij benadering te schatten, daar de gegevens daarvoor zoo maar niet voor de hand liggen. De directeur van de Munt der Vereenigde Staten heeft intusschen na grondige studiën over dit onderwerp een schatting van al het aanwezige goud- en zilvergeld gewaagd. Volgens zijn onderzoekingen is Frankrijk het land, waar het meeste goud en zilver in omloop is, namelijk in dollars uitgedrukt, 900 millioen goud en 700 millioen zilver. De tweede in de rij zijn de Vereenigde Staten van Noord-Amerika met meer dan 700 millioen goud en 480 millioen zilver. Hierop volgt Groot-Brittannië met 550 millioen goud en 100 millioen zilver. Duitschland is nummer vier met 500 millioen goud en 145 millioen zilver, iets, wat niet enkel den Duitschers, maar ook den Nederlanders verrassend in de ooren zal klinken, daar de armoede van Duitschland - men denke slechts aan de spreekwijze: zoo arm als een mof - ook ten onzent spreekwoordelijk was geworden, - zooals nu blijkt ten onrechte. Wie toch zou ooit gedacht hebben, dat in Duitschland bijna evenveel goud en zilvergeld in omloop is als in het rijke Engeland, met zijn ontzaglijken wereldhandel? Rusland wordt op 190 millioen goud en 60 millioen zilver geschat, Italië op 140 millioen goud en 60 millioen zilver. In Spanje moet - wat haast ongelooflijk klinkt, daar zijn financieele toestand allesbehalve rooskleurig is, zijn papieren juist niet al te veel vertrouwen bezitten en de ministers van Financiën niet weten hoe rond te komen - nog voor 100 millioen aan goud en 125 millioen aan zilver in omloop zijn; in Oostenrijk-Hongarije 40 millioen goud en 90 millioen zilver; in Turkije 50 millioen goud en 45 millioen zilver; in ons land 25 millioen goud en 65 millioen zilver; in Zwitserland 15 millioen goud en evenveel zilver, terwijl Griekenland maar met 2 millioen goud en 4 millioen zilver op de lijst voorkomt. Van de landen buiten Europa zijn Egypte en Japan nogal hoog aangeslagen, namelijk het eerste met 100 millioen goud en 15 millioen zilver; het tweede met 90 millioen goud en 50 millioen zilver. Zonder nu van de overige landen een specifieke opgave te geven, meenen wij te kunnen volstaan met te zeggen, dat al het geld, dat op de geheele wereld in omloop is, aan goud 3727, en aan zilver 3820 millioen bedraagt, zoodat Frankrijk alleen van al het goud bijna een vierde, van al het zilver ruim twee elfden bezit.

Afgezien van de waarde van den grond, van de gebouwen, van de voorwerpen van gebruik en weelde, drukt bovenstaande som tusschen de 18 en 19 milliard gulden aan gemunt goud- en zilvergeld het totale bezit van het menschdom uit, den geheelen 'mammon,' waarvan elk hunkert een gedeelte machtig te worden. Wanneer wij aannemen. dat er op de wereld 1500 millioen menschen leven, dan zou ieder per hoofd ruim 12 gulden ontvangen, een onbeduidende aalmoes, die ook den stompzinnigste duidelijk moet maken, dat bij een gelijkmatige verdeeling van het geld allen te kort zouden komen.

Indien men al het gemunt goudgeld der aarde tot één goudklomp versmolt, dan zou men daaruit een massieven kubus kunnen vervaardigen, waarvan de drie afmetingen, lengte, breedte en hoogte, elk 6.85 meter zouden zijn. Al het goud der aarde zou dus, tot één dichte massa versmolten, in twee middelmatig groote kamers te bergen zijn.

De geheele zilverschat der wereld aan gemunt geld zou daarentegen een kubieken blok zilver van 100 meter lengte, breedte en hoogte vormen, een inhoud dus van een millioen kubieke meter of tien millioen hektoliter.

Zoo groot zijn dus de kuben van goud en zilver, waarom het heele menschdom dagelijks zwoegt en slaaft - om nu van oneerlijke middelen maar niet te gewagen. Maar men moet niet denken, dat deze schat van geslacht tot geslacht wordt overgeleverd. De goud en zilverschatten dezer aarde zijn daarentegen zeer vergankelijke producten. Van den goudrijkdom der oudheid is nu zoo goed als niets meer voorhanden; de goudschatten der oude wereld zijn verdwenen, versplinterd, in atomen opgelost en op millioenen verschillende wijzen langzamerhand in de zee terecht gekomen, den grooten vergaarbak, die alles opneemt. De pyramiden staan nog, maar het goud der Egyptenaren is weg, en hetzelfde kan gezegd worden van de schatten der overige beschaafde volken der oudheid. Het tegenwoordige goud is grootendeels uit de Nieuwe Wereld, uit Amerika en Australië, afkomstig. Over eeuwen echter zal ook hiervan niets meer in tastbare gedaante aanwezig, maar alles den eeuwigen weg der vergankelijkheid gegaan zijn.

Deden wij boven reeds door een paar cijfers zien, hoe groot Frankrijks rijkdom is, zoodat het onder dit opzicht aan de spits van alle andere landen staat, het volgende zal dit den lezer nog meer in bijzonderheden aantoonen, alsmede door de onverbiddelijke logica der cijfers uitmaken, dat een meer gelijkmatige verdeeling der rijkdommen - zooals de socialisten die droomen, een onding, maar overigens tot op zekere hoogte een uitvloeisel der omstandigheden - daar sedert een reeks van jaren geleidelijk wordt tot stand gebracht.

De groote banken van Parijs hebben op het oogenblik een deposito van 1 milliard 400 millioen franks. Van deze reusachtige som zijn 400 millioen zonder den minsten intrest aan de Fransche Bank toevertrouwd, terwijl het milliard, insgelijks tegen een zeer lagen rentevoet, over de verschillende credietinstellingen is verdeeld.

Zooveel renteloos goud, een zoo zonderlinge berusting bij de bezitters bewijst, hoe groot de o ervloed van het metaal is en hoe moeilijk het is, het op winstgevende en tevens veilige wijze te gebruiken. Dit verschijnsel staat niet op zich zelf, het gaat hand aan hand met de voortdurende toeneming van den openbaren rijkdom: het goud doet het goud concurrentie aan, de kapitalisten hebben moeite om het op veilige wijze te plaatsen; de rentevoet blijft onophoudelijk dalen en de rente is het pari al zeer dicht nabij. Ter zelfder tijd liggen ontzaglijke sommen heel wijsgeerig in de kelders te sluimeren en zullen deze eerst verlaten, wanneer de rentevoet nog lager zal zijn.

Het spreekt wel vanzelf, dat de voorspoed ook in Frankrijk niet algemeen is; ook daar geeft menige tak van industrie, menig vak gegronde reden tot klagen. Maar wij hebben hier het geheel, den nationalen rijkdom *en bloc*, om het zoo eens uit te drukken, op het oog. Voor de toeneming van den nationalen rijkdom zijn nog andere bewijzen voorhanden dan de overvloed der beschikbare kapitalen; een der meest afdoende is dat, hetwelk ons door de statistieken der mutatierechten wordt aan de hand gedaan.

In 1875 bedroegen de mutaties na overlijden en de bruidsgiften een totaal van 5 milliard 320 millioen franks. Vijf jaar later was dit cijfer tot 6 milliard 380 millioen franks gestegen. In 1885 bedroeg het 6 milliard 428 millioen, en ten slotte in 1890 6 milliard 748 millioen, wat over vijftien jaar een regelmatige progressie van 95 millioen per jaar oplevert.

Men neemt nu gewoonlijk aan, dat een menschengeslacht in 35 jaar voor een volgend plaats maakt, en dat het, om de totale fortuin van alle particulieren te schatten, voldoende is, de in één jaar geërfde goederen met 35 te vermenigvuldigen. Deze berekening zou een totaal van 236 milliard opleveren. Men moet echter niet vergeten, dat de registratie geen rekening houdt met het passief der erfenissen; de fiscus schat de schuldvorderingen bij de houders, maar ook het totaal van het bruto

actief bij den schuldenaar, zonder dit met het bedrag van het passief te verminderen, dat reeds elders getaxeerd is. Het zou dus onvoorzichtig zijn, het nationaal kapitaal van Frankrijk op 236 millioen te schatten; men zal echter niet ver bezijden de waarheid zijn, wanneer men er 200 milliard voor in rekening brengt

Nu zal men zeggen: Indien deze 200 milliard onder 38 millioen gedeeld worden, krijgt elke Franschman 5.800 franks per hoofd. Deze

berekening is valsch, menig groot financier bezit millioenen en millioenen, terwijl een groot aantal ongelukkigen zelfs niet het tiende gedeelte van deze repartitie hebben. Men kan dus niet van een gemiddeld bezit spreken.

Dit geven wij grif toe, want niets geeft het recht te zeggen, dat iedere Franschman op het oogenblik vijf of zes duizend franks of zelfs veel minder bezit. Maar toch is het onbetwistbaar, dat deze toestand op weg is werkelijkheid te worden, en dat hij eens een voldongen feit zal zijn. Dit is zeker, dat er onder den middelstand nu tienmaal meer lieden zijn, die een spaarpenning hebben overgelegd of een lapje grond bezitten, dan onder de regeering van Lodewijk Filips. En van deze neiging tot een meer gelijkmatige verdeeling der rijkdommen wordt nog een verrassend bewijs geleverd door de statistieken der registratie.

Het is van algemeene bekendheid, dat alleen de rijken of zij die ten minste min of meer gegoed zijn, de gewoonte hebben een authentieke akte te laten opmaken van de voorschotten die zij hun kinderen bij het huwelijk verstrekken op de te verwachten erfenis. De armen en de burgerstand sluiten zulke contracten niet. Nu zou ook evenredig met de vermeerdering van den algemeenen eigendom, die uit de vermeerdering van het bedrag der erfenissen blijkt, ook het cijfer der schenkingen tusschen levenden moeten zijn toegenomen. Welnu het tegendeel is waar. Sedert 1880 zijn de bruidsgiften, die 95% van de schenkingen tusschen levenden uitmaken, steeds verminderd.

Onderstaande tabel wijst dit ten overvloede toe:

Jaren.	**Erfenissen Millioenen fr.**	**Schenkingen Millioenen fr.**	**Totaal Millioenen fr.**
1880	5,265,6	1,117,3	6,382,9
1881	4,914,2	1,088,6	6,002,8
1882	5,026,6	1,046,4	5,073
1883	5,244	1,061	6,305
1884	5,078,4	1,022,6	6,101
1885	5,406,9	1,021,5	6,428,4
1886	5,369,2	1,018,4	6,387,6
1887	5,409	998,1	6,407,1
1888	5,372,1	958,4	6,330,5
1889	5,058,8	941,9	6,000,7
1890	5,811,2	937,2	6,748,4

Wanneer men nog verder in het verleden opklimt, wordt de afstand tusschen beide nog grooter. Zoo kwam in 1869 het cijfer der schenkingen tusschen levenden (930 millioen) vrij wel met het resultaat van 1890 overeen, maar het cijfer der erfenissen en schenkingen bij elkaar, (4 milliard 567 millioen) was 2 milliard 200 millioen minder dan het totaal van voor twee jaar, ofschoon het Fransche grondgebied toen twee flinke provincies bevatte, wier rijkdom thans anderen ten goede komt.

Om ons enkel tot het verschil tusschen de jaren 1880 en 1890 te bepalen, ziet men, dat het cijfer der schenkingen met 180 millioen, of 18 millioen per jaar gedaald is.

Uit deze door het Fransche ministerie van Financiën opgemaakte statistiek blijkt eenerzijds, dat de overvloed van het goud de waarde van alle goederen doet stijgen - zonder dat daarom de inkomsten vermeerderen, integendeel - terwijl van den anderen kant dit goud trapsgewijze onder den grooten hoop verdeeld wordt, daar de huwelijkscontracten der rijke of gegoede klassen steeds minder talrijk worden.

De hervormers en theoretici van elke school hebben natuurlijk alle mogelijke vrijheid om onfeilbare geneesmiddelen tegen den huidigen maatschappelijken toestand aan te prijzen; maar terwijl zij in het honderd staan te praten en te oreeren, volbrengt de kracht der dingen langzaam haar werk. Dat de uit bovenstaande tabel gebleken neiging zich nog gedurende een twintigtal jaren van vrede ontwikkele, en het totaal der overdrachten van eigendommen zal in 1910 8 milliard 652 millioen bedragen, terwijl de schenkingen tusschen levenden onder deze som slechts voor 577 millioen begrepen zijn.

De vaak met zoo schrille kleuren geschilderde vijandschap tusschen kapitaal en arbeid is niet zoo erg, als men zich die veelal voorstelt. Ook hier oefent de wet van vraag en aanbod stilzwijgend haar werking uit. Men zou wel blind moeten zijn om niet te zien. dat het lot steeds ter gunste van den arbeid beslist heeft. Naarmate het kapitaal toeneemt en zich meer verbreidt, vindt het een geringer vergoeding, en eens zal een tijd komen, dat de staten, wier financiën in bloeienden toestand verkeeren, tegen 1 % zullen leenen. De voortdurende conversie van verschillende schuldbrieven tot een lagere rente is er een voorproefje van. De effectenbezitters mogen wel op hun tellen passen!

Bij de Platen.

De onthoofding van den H. Paulus. -

Op den 29en Juni herdenkt de Kerk den roemrijken marteldood van de beide Prinsen der Apostelen, Petrus en Paulus. Volgens een oude overlevering werden beiden gezamenlijk langs de poort van Ostia de stad Rome uitgeleid, de een om gekruisigd te worden gelijk zijn goddelijke Meester, de ander, op wien als Romeinsch burger deze onteerende slavenstraf niet kon toegepast worden, om te sterven onder het zwaard van den beul.

De plaats, waar het hoofd van den H. Paulus viel, draagt, op het oogenblik den naam van *Tre Fontane*, naar drie bronnen, een van warm, een van lauw en een van koud water, die volgens de legende op het oogenblik van den marteldood zouden ontsprongen zijn. Het hoofd van den martelaar namelijk, door het zwaard van het lichaam gescheiden, zou driemaal zijn opgesprongen, en telkens waar het de aarde raakte, opende zich deze tot een immer vloeiende bron, als om de drie gewijde plekken voor alle eeuwen te heiligen.

De kunstenaar van ons tafereel heeft dat treffend oogenblik tot onderwerp gekozen voor een aangrijpende schilderij. Het hoofd van den grooten apostel, den machtigen redenaar, die geheel Rome door zijn gloeiend woord in opschudding bracht en die noch door kerkerstraf noch door bedreiging met den gruwzaamsten dood was tot zwijgen te brengen, is gevallen. Maar zelfs van het lichaam gescheiden, schijnt het nòg te leven, nòg te getuigen voor Christus: van wonder licht omstraald, springt het als zegevierend op en ziet de rechters fier in het gelaat. Op dat schouwspel rijzen ze verschrikt van hun zetels en stuiven uiteen, terwijl de beul zelf van ontsteltenis de zware bijl aan den voet van den paal laat vallen. Het heidensche Rome had gemeend den prediker den mond te kunnen verstommen, maar het heidendom met al zijn macht is voorbijgegaan, en thans nog, na achttien eeuwen, geldt het woord van Paulus in volle kracht: ‘Christus is mij het leven en sterven is mij gewin.’

De kathedraal van Roermond tijdens en na den brand. -

Met weemoedige belangstelling zal de lezer ongetwijfeld deze twee gravuurtjes beschouwen, die een denkbeeld geven van de verwoesting, op Vrijdag 20 Mei aan Roermonds vermaarde St.-Christoffelkathedraal aangericht. Op de eerste afbeelding rijst de slanke toren, bekroond met het metalen beeld van den schutspatroon der stad, nog fier omhoog, doch helaas! rookend als een Vesuvius, en op het andere plaatje zien we den steenen reus voor de helft ingekort en het kerkgebouw, dat hij als een trouwe wachter bewaakte, uitgebrand en van het dak beroofd.

Het moet een treurig schouwspel geweest zijn voor de Roermondenaars de vlammen te zien woeden in hun dierbaar, overoud heiligdom, zonder iets te kunnen doen om het vuur te stuiten. Omstreeks half zeven in den avond hadden enkele bliksemstralen het luchtruim doorkliefd, doch niemand dacht er aan, dat die ergens waren ingeslagen, toen op eens door de straten het gerucht liep dat het hemelvuur den top van St. Christoffel getroffen had. Even beneden het beeld van den patroonheilige stegen de rookwolken uit den toren. Tevergeefs ijlden de opperbrandmeester met nog een paar wakkere helpers naar boven om den brand te blusschen; zij hadden geen water, en eer uit het stadhuis de extincteur voor den dag gehaald was, had het vuur reeds zoo geweldig om zich gegrepen, dat er aan geen redding meer te denken was. Naar alle zijden sloegen de vlammen uit en vormden als een gouden aureool om het beeld van St. Christoffel, tot ontsteltenis der geheele stad, die aldus den geliefden schutspatroon door het vernielend element zag bestookt. Twintig minuten over zevenen zakte het beeld, dat zooveel eeuwen en stormen getrotseerd had, langzaam naar beneden, bleef een oogenblik op het staketsel van den omgang hangen, stortte met donderend geraas naar beneden en bleef op de kerk naast den toren liggen.

Ook de kerk stond weldra in brand en ofschoon de brandweer spoedig aanrukte, tegen den vuurgloed kon zij niets uitrichten; zij moest zich tot de bescherming van de omliggende huizen en gebouwen bepalen. Intusschen waren honderden handen aan het werk om zooveel mogelijk uit de kerk te redden; weldra waren de altaren in de zijbeuken van hun sieraden ontdaan, de kruiswegstaties afgenomen, al wat vervoerbaar was, ook van de hoofdaltaren, weggehaald. Veel werd in bewaring gebracht in het bisschoppelijk seminarie.

Daar de brand inmiddels maar voortwoedde, moest men er op bedacht zijn, de aangrenzende huizen te ontruimen; alles was daarmee druk in de weer en de eerw. heeren seminaristen hielpen wakker mee. Gelukkig bleek die maatregel overbodig, daar het vuur zich tot toren en kerk bepaalde. Wel werd hier en daar een begin van brand ontdekt, doch de brandweer, die met de spuitslangen op de daken geklommen was, wist het weer telkens in den aanvang te stuiten. Toch waren de huizen van de Kraanpoort door al de bewoners verlaten, daar men het grootste gevaar van wege den brandenden toren duchtte.

Het stedelijk bestuur had intusschen telegraphisch om hulp uit Venlo verzocht en tegen tien uur arriveerden van daar twee brandspuiten met aanjagers, bediend door een flink georganiseerde brandweer, gekleed in witte kielen met helmen op het hoofd en van reddingtoestellen, touwen en al het noodige voorzien. Door de beangste Roermondsche bevolking met luid hoera begroet, konden deze welkome helpers echter weinig meer uitrichten.

Om tien uur moest de burgemeester last geven de kerk te ontruimen, daar er gevaar begon te komen voor het doorbranden der gewelven. Men spoedde zich dan ook naar buiten, waar een groote schare tot laat in den nacht getuige bleef van het grootsch, maar treurig schouwspel, dat de brandende kathedraal opleverde. Nu en dan stortten kolossale brandende massa's naar beneden, doch langzamerhand begon het gevaar te wijken, zoodat tegen half drie in den nacht de schutterij en ook enkele spuiten konden inrukken.

In weinige uren tijd was voor honderdduizenden guldens schade aangericht. De toren was geheel uitgebrand, het orgel vernield, de klokken gesmolten, en het geliefde St.-Christoffelbeeld, de trots van Roermond, tot een vormloozen klomp verpletterd. Ook de kerk had veel geleden, daar niet alleen het dak was verbrand, maar ook de gewelven zwaar bleken beschadigd.

De kathedraal van Roermond is een der merkwaardigste gebouwen, die ons vaderland kan aanwijzen. Oorspronkelijk gebouwd in den vorm van een Latijnsch kruis, werd zij in het jaar 1410 begonnen, en later met de beide groote en de verschillende kleinere koren vergroot. Zoo werd in 1498 het Lieve-Vrouwekoor gebouwd, terwijl het H.-Sacramentskoor waarschijnlijk nog eenige jaren ouder is. Wanneer de bouw der heele kerk voltooid was, kan niet met zekerheid gezegd worden, maar men mag aannemen dat zij vóór het einde der vijftiende eeuw voltrokken was. De toren schijnt gelijktijdig met de kerk gebouwd, want als men steenen en bouwtrant vergelijkt, zal men bevinden, dat de drie benedenste verdiepingen geheel met de kerk overeenstemmen. Het gedeelte boven de wijzerplaat moet echter van latere dagteekening zijn; het droeg voor de jongste gedeeltelijke restauratie het jaartal 1604.

Het kapwerk met het beeld van den H. Christoffel werd eerst in 1683 geplaatst, zooals blijkt uit een nog aanwezig protocol van 23 Nov. 1652, luidende als volgt:

‘Gereccesseert, dat men op de nieuwe cappe, dewelcke gemaeckt wordt op den hooger thoren sal laten stellen een *nieuw* beeld van sint Christopher, soo doenlick van geslagen coper overguldt, lanck negen offte thien voeten, waerover de commissarissen mitten goldsmit, Gerard Douven sullen spreecken.’

Den 8sten Maart 1663 kreeg bovengenoemde Gerard Douven, van wege den magistraat, den last, zich naar Aken te begeven, *om de plaeten tot St. Cristopher te laeten maecken.*

In hetzelfde jaar 1663 liepen deze werkzaamheden aan den toren ten einde en werd ook het nieuwe beeld daarop geplaatst; zooals blijkt uit een geschrift, zich bevindende in een looden doosje, dat in de holte van het beeld geplaatst werd.

Dit doosje draagt het opschrift:

HYR IN MOET GHI SYN,

terwijl het geschrift van den volgenden inhoud is:

‘Anno 1663 in Mei onder de regeeringe van den ritzborgemeester Petrus Claessens en de Johan Dencken als peyborgemeester, heefft, de magistraet deser stadt Rure munde doen maecken dit beeld St. Christophori door Mr. Gerard Douven borger en de goudsmit deser stadt.’

In de jaren 1723 en 1790 werd dit beeld op nieuw verguld, terwijl het bij de restauratie van den toren tusschen de jaren 1839-1846 met gele verf werd overstreken.

Reeds driemaal werd in verloop van tijd de kerk en toren van St. Christoffel door den bliksem getroffen; de eerste maal in 1710, juist op den feestdag van den schutspatroon (25 Juli); voor den tweeden keer in 1790 en voor de derde maal in 1819, toen een zeventigjarig leidekker, dezelfde die dertig jaar vroeger den toren voor vernieling behoed had, op handen en voeten naar boven klauterde om daar met anderen in het blusschen te wedijveren. Ofschoon ook toen de schade vrij aanzienlijk was, kon ze toch niet halen bij de thans aangerichte verwoesting. Vertrouwen wij dat het fraaie heiligdom, dat trouwens bij gedeelten voor groote sommen verzekerd was, spoedig weer uit zijn asch herrijzen moge en voortaan voor dergelijke rampen bewaard moge blijven.

Wetenswaardig Allerlei.

De lichaamsgrootte der Europeesche volken. -

Volgens de vergelijkende onderzoekingen van den Franschen anthropoloog Paul Topinard zijn de Noren en Zweden, en daarna de Schotten en Engelschen, die gemiddeld allen een hoogte van 1 meter 70 c.M. overschrijden, als de grootste menschen van Europa te beschouwen. Op dezen volgen de Ieren, Denen, Belgen, Nederlanders en Duitschers, wier hoogte gemiddeld niet onder 1 meter 67 c.M. daalt. Niet kleiner dan 1 meter 65 c.M zijn de Russen, Rumeniërs en Franschen, de eersten gemiddeld nauwkeurig 1 meter 66 c.M. de laatsten 1 meter 65 c M. metend. Kleiner nog zijn de Magyaren (1 meter 63 c.M), en de Finnen (1 meter 62 c.M), en als het Europeesche dwergvolk eindelijk moeten de Lappen gelden, die gemiddeld maar een hoogte van 1 meter 54 c.M. bereiken.

Wat een menschenmaag verteert.

- Volgens de berekeningen van een geleerde heert een mensch, die een leeftijd van 70 jaar bereikt heelt, sedert zijn geboorte meer dan twintig waggons met levensmiddelen verteerd. Indien men 80 centenaars op een waggon rekent, maakt dit 80.000 kilogram, wat voor 25.550 dagen levens een gemiddelde consumptie van omstreeks 3 kilo en 200 gram per dag geeft. Deze dagelijksche consumptie wordt op 2 1/2 kilo in de jeugd en den mannelijken leeftijd en op 3 1/2 tot 4 kilo voor den rijperen leeftijd geschat. Deze cijfers zijn zeker niet overdreven, gelden veeleer enkel voor zwakke magen, want geneeskundige statistieken wijzen uit, dat de dagelijksche vloeibare en vaste voeding van soldaten, zeelieden en arbeiders gemiddeld 4 1/2 kilo bedraagt.

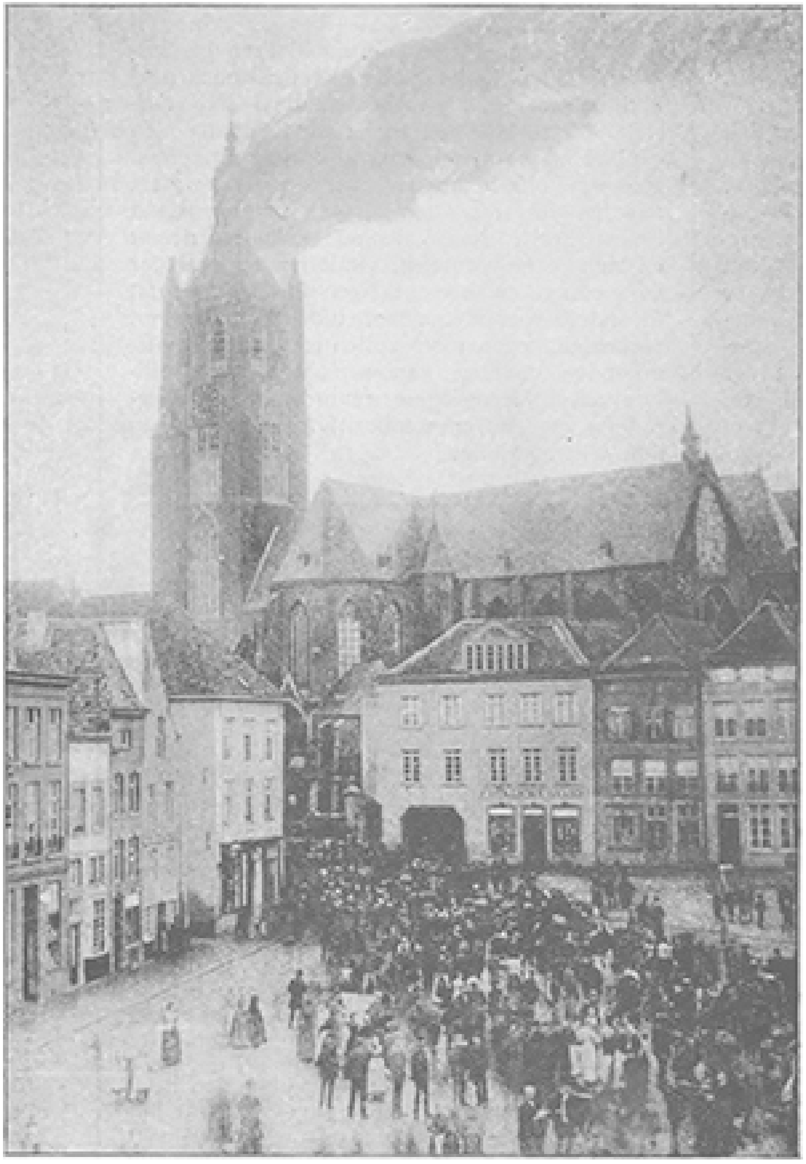

DE KATHEDRAAL VAN ROERMOND TIJDENS DEN BRAND.

Omzetting van het alphabet. -

De zes en twintig letters van het alphabet kunnen niet minder dan 620.448.401.733.239.439.360 000 keer in een andere volgorde genomen worden. Volgens een oppervlakkige berekening zouden alle bewoners der aarde nog niet in duizend millioenen jaren al de verschillende volgorden dezer 26 letters kunnen

tot stand brengen, aangenomen zelfs, dat elk dagelijks 40 bladzijden volschreef en elke bladzij veertig verschillende volgorden bevatte.

Dit klinkt nogal wonderspreukig, maar hem, die met de leer der permutaties en combinaties in de algebra bekend is, zal het niet moeilijk vallen, de juistheid van bovenstaande na te gaan.

De landverhuizing in 1891. -

De *Sun* van New-York bevatte onlangs een artikel, waarin de aan-merkelijke toeneming der landverhuizing in 1891 werd aangetoond. Het aantal personen, die de oude wereld hebben verlaten om in overzeesche landen een goed heenkomen te zoeken, heeft niet minder bedragen dan een millioen, waarvan ongeveer 140.000 naar de Vereenigde Staten trokken. Naar Brazilië togen er 200.000, naar Australië 100 000, terwijl de rest zich verdeeld heeft over de provinciën van Canada, de Spaansch-Amerikaansche Staten en andere deelen van den aardbodem.

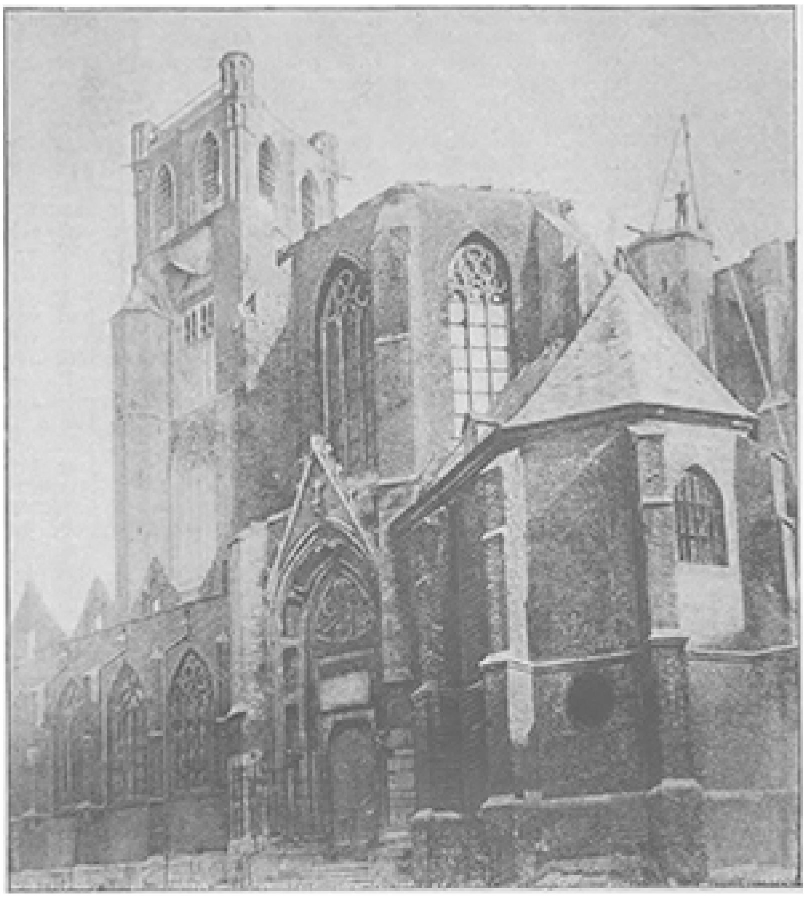

DE KATHEDRAAL VAN ROERMOND NA DEN BRAND.

Bovendien schat men op 200.000 het aantal Europeesche kajuitspassagiers, die hun land verlaten hebben om zich elders te vestigen. Tot deze cijfers hebben, in vergelijking met de landverhuizers van anderen oorsprong, afzonderlijk genomen, voor het grootste deel de Italianen en de Russische of Poolsche joden bijgedragen. Het aantal Italiaansche landverhuizers, die naar Noord- of Zuid-Amerika trokken, bedroeg niet minder dan 100.000. Van de 76.000 personen, die te New-York voet aan wal zetten, behoorden er slechts 12000 tot het zwakkere geslacht.

De landverhuizing der joden is nog aanzienlijker geweest; zij bedroeg 60 of 70.000 personen, waarvan ongeveer een derde vrouwen waren. De joodsche bevolking van New-York is daardoor gestegen tot het buitensporige cijfer van 250.000, zijnde

het grootste aantal joden, dat eenige stad ter wereld bevat. De rest der land verhuizers komt op al de verschillende landen van Europa. Overal nam de landverhuizing toe, behalve alleen in Frankrijk, waar zij minstens in dezelfde verhouding verminderde, als zij elders vermeerderde.

[Nummer 51]

De belooning van den geleerde
door P.M. Bots, *Priester.*

I.

Na veertig jaren arbeids aan verschillende inrichtingen van lager en hooger onderwijs, moest dan professor Romersburg, een braaf katholiek, om hoogen leeftijd, zijn ontslag indienen. De wetten, waarvan een groot dichter zegt, dat zij soms zoo ijselijk dom zijn, de wetten geboden dit ontslag. Onze geleerde man verliet dus zijn achtbare ambtgenooten en zijn dwepende leerlingen, en hij betrok het kleine kasteel der gemeente Hoogen-Eiken, welk kasteel de zeer smaakvolle grijsaard, voornamelijk om de schoone omgeving, had gehuurd. Hier vatte hij aanstonds, onder het loover der zware olmen, zijn studiën weder op, en aangezien hij, reeds lang geleden, zijn brave vrouwe onder de groene zoden naast het kerkje harer geboorteplaats, had ter ruste gelegd, en zijn eenige zoon en eenig kind het huwelijksbootje was ingegaan, zoo woonde nu onze professor in gezelschap van zijn zeer schrander nichtje Ruufje of Rufa; deze Rufa was dus professors mindere en aangenomen kind, en tevens was deze achttienjarige 's mans meesteresse en overste geworden En voorwaar, deze heerschappij van Rufa was een zegening voor den eerbiedwaardigen geleerde; zij wier zachtaardigheid ons zoo luide uit die zachtblauwe oogen, dat goedig gelaat, en dat zedig kleedje spreekt, zij is juist de geschikte persoon, om den diepdenkenden, maar eenigszins kinderlijken grijsaard te leiden.

RIJK GEZEGEND, NAAR DE SCHILDERIJ VAN F. SCHLESINGER.

Zooals de lezer dus reeds begrijpt, snelde Romersburgs leven hier zeer gelukkig voort. Overal waar deze man had geleeraard, daar was hij, om zijn geduld en

degelijkheid, de afgod der studeerenden geweest, en een jeugdig hart had trouwens al zeer slecht gevormd moeten zijn, om dezen hoogst edelen mensch, die vooral de minder begaafden voorthielp, niet te eeren. Doch thans, nu alle zorgen van het onderwijs hem afgenomen zijn, nu is de adel van dat karakter nog vermeerderd door de vreugde. Zie, hij treedt daar, juist op een schoonen Zondagmorgen in de Meimaand, met Rufa, door den heerlijken, lommerrijken slot-

tuin. Een deftig, opgemaakte toga of samaar dekt heden zijne leden en een zwart fluweelen kapje siert het witgelokte hoofd, waarop men Vondels vers kan toepassen:

Al wat in boeken steekt, is in dat hoofd gevaren.

'Rufa', zoo spreekt de tevredene man, 'wat zijn wij rijk en gelukkig! Zie toch eens: juichende vogelen om ons heen in de uitbottende twijgen, rijkgekleurde bloemen, geurende meiboomen en een hemel van azuur boven ons hoofd; daarenboven, beiden ontvingen wij reeds dezen morgen de heilige Communie uit de handen van onzen besten pastoor. Rufa, welke menschen kunnen gelukkiger zijn dan wij?

'Ja, oom,' zegt Rufa, 'God is wel goed, maar zeker iemand is ook erg goed. Ik leer, om u de waarheid te zeggen, Onzen Lieven Heers goedheid uit zeker iemands doen en laten nog beter kennen dan uit de heerlijkheid van bloemen en velden. Enfin *ex creaturis* - zoo besluit het meisje glimlachend - *ex creaturis discite Creatorem!*'

'Ja, ja,' zoo beaamt de grijze geleerde. Hij weet reeds, dat Rufa in ooms huis, zoo vaak door hem zelven, door heeren geestelijken en door andere gasten, Latijnsche gezegden en spreuken heeft hooren aanhalen, dat zij er eindelijk ook al eenige meester is geworden. Zonder bevreemding vervolgt hij dus: 'Ja, Rufa, leert uit de schepselen den Schepper kennen, en uit het zichtbare den Onzichtbare; maar, wat zeker iemands goedheid betreft, goede Rufa, daarop antwoord ik u hetgeen Onze Lieve Heer eens in zijn openbaar leven zeide: *nemo bonus, nisi solus Deus.*'s

'Wat beteekent dit, oom? Dit is mij te geleerd.'

'Dit beteekent, Rufa: Niemand is goed, dan God alleen.'

'O ja,' valt Rufa in, 'dat ziet natuurlijk op die onvergelijkelijke algeheele goedheid van Gods wezen. Natuurlijk hé, oom? Daarom ook is de hemel, als bezit van God, zoo'n naamloos geluk. Maar ik blijf bij mijn beweren, hier op deze wereld reeds, gelijken sommige lieden zeer sterk op God. Maar neen, oom!... neen.... waarom doet u dat nu weder?'

Wat misdeed onze geleerde oom dan hier?

Zie, men kwam daar het tuinhekje voorbij en daar stond naar gewoonte een der tallooze belagers van de beurs des geleerden, eigenlijk een der schuimloopers op 's mans goedhartigheid. Dat verbitterde Rufa een weinig, en ooms onverbeterlijkheid in het al te groote weldoen deed haar een weinig gemelijk optreden. Zeker, wanneer Rufa in de stille eenzaamheid harer kamer of in de kerk, hare gebeden tot God stortte, dan bewonderde zij hoog den kinderlijken eenvoud en het argeloos weldoen van haren oom, die op zoo menig ander en veel moeilijker gebied zoo scherpzinnig was in zijn oordeel; juist om deze argeloosheid riep zij vaak Gods barmhartigheid over ooms eerwaardig hoofd; maar toch, in het gewone practische leven voerde zij een waren oorlog tegen de stroopers van allerlei slag, die haren oom belaagden. 'Geloof mij', zoo had zij nog onlangs tegen den pastoor gesproken, 'als ik, eerwaarde, oom liet begaan, dan zoude zijn waarlijk niet te groot pensioen geheel ontoereikend worden, en wij beleefden de zotste zaken.'

Nu, er was waarheid in Rufa's woorden; dat wist ook de pastoor wel. Onlangs nog, toen het heilig Vormsel in deze parochie werd toegediend, was er zoo iets kluchtigs gebeurd. Juist toen in die dagen Rufa eens ter kerke was gegaan, om hare biecht te spreken, wist eene arme vrouw, wier man onder de vormelingen behoorde, tot den grijsaard op het kasteeltje door te dringen en daar betoogde zij onder tranen, hoe haar echtgenoot in slechte kleedij zoude gevormd moeten worden. Spoedig waren toen hare tranen gedroogd. 'Neen,' zoo zeide Romersburg, 'neen,

dat kan en dat mag niet, vrouwtje' en fluks was een kleedingstuk uit professors kleederenkast overgereikt. Doch, nog weken na de toediening van het heilig Vormsel, glimlachte zelfs de hoogwaardige bisschop, wanneer hij aan Hoogen-Eiken dacht Daar toch was een arm man onder de vormelingen, met een fijn gewaad, hetwelk kennelijk wel een weinig van zijn oorspronkelijke lengte door afsnijding verloren had, maar hetwelk op de borst nog eenige tressen, en op de armen en halsomslag nog de breede, prachtige fluweelen beleggingen van een professorskleed vertoonde. Voorzeker, Rufa moest wel wat gestreng zijn, ook al had professor haar eens op gewichtigen toon medegedeeld, dat twee, drie kerkvaders bij hun uitleggingen op Tobias, eene meening tegenovergesteld aan de hare, toegedaan schenen. En in dien geest vervolgt het meisje ook heden hare berisping en zij zegt na ooms terugkomst van het tuinhek: 'Oom, u moest mij voortaan eens heel het gebied der aalmoezen opdragen?'

'Heere bewaar ons,' zegt de professor, 'neen, er staat te duidelijk *honora*', dus imperativus singularis *tu; ergo: ipse tu, honora Deum de tua substantia. Eer zelf den Heer God van uwe bezitting! Substantia* is eigenlijk nog sterker dan bezit, Rufa!'

'Jawel, oom,' zoo antwoordt Rufa, 'maar als eene bezitting dan zachtjens aan verdwijnt, ook die *substantia!*'

Gelukkig behoeft oom hierop niet te antwoorden. De nabijzijnde kerkklok antwoordt voor hem. 'Hoor,' zoo zegt hij tot Rufa, 'hoor kind, hoe blijde worden wij ter hoogmis geroepen; komt laten wij spoedig gaan! Later spreken wij nog wel eens verder.'

Oom en nicht keeren dus nu ijlings op hunne schreden terug. Zij verlaten tuin en huis, vermengen zich onder de toevloeiende schare op den kerkweg en buigen weldra het hoofd voor het heiligende wijwater, waarmee de priester de geheele kerk en alle de geloovigen heiligt, nadat hij in dezen blijden Paaschtijd, eerst de antiphone heeft aangeheven voor het altaar:

'Ik zag het water uitgaan van den tempel Alleluja, en allen tot wien dit water genaakte, zij zijn gered geworden Alleluja.'

II

Er zijn twee jaren verloopen.

In den namiddag van een der heerlijkste Meidagen heeft professor nu bezoek van een Seminarist.

'O das ist heut ein gaudium,' zoo zong de grijsaard, want die Seminarist was zeer goede kennis; hij was professors petekind en de jongste zoon eener dame, met wie Romersburg nog had school gegaan. 'Ja Desideer, ja mijn diaken,' zoo klonk het dan ook weder na weinig tijds: 'dat was nog eens schoolgaan, die Fransche avondschool op een zolderkamer van het Vliegende paard te Nieuwenoord, waar zooals ge weet, eens mijn wiegje stond. Desi, spreekt moeder nog van dien tijd?'

'Zeker,' zegt onze Desideer, 'en om den ouden man te vergenoegen, voegt de guit er, onder een lachje, achter: 'moeder zegt, u moest toen wel eens voor straf in het hooi, omdat u de les niet kende.' 'Ja, 't is waar,' zoo beaamt de grijsaard met schitterende oogen, 'ja, ik kon in die dagen maar niets onthouden; zoodra ik des avonds de deur inkwam, riep de meester mij toe: zeg uw les eerst op! En ach, dan begon eensklaps die zoo muurvast geleerde bladzijde uit Baudet in mijn hoofd te duizelen: zij vermengde zich met de kerk, de boomen en den druivenwingerd, die ik door het raam aanschouwde en de verraderlijke lippen zeiden in mijn angst: *j' aurai, tu aurai!* Dadelijk volgde dan het vonnis: Naar den hooizolder! Leer daar uw les! Dan, op dien zolder kwam al spoedig de kleine zoon van den herbergier en vaak nog een of ander later gestrafte collega en dan speelden wij daar in hooi en stroo en wierpen het voeder af in den paardenruif, dat het een aard had. De menschen in die herberg moeten wel goed geweest zijn! En uw moeder was ook

goed, Desideer. De meester wierp op zekeren avond een verbeurtverklaarden bal uit mijn handen in den steen kolenbak. Verbeeld u, en die bal was van palmhout gemaakt en was onmisbaar bij onze spelen op het ijs. Nauwelijks zag nu uwe moeder mijne bezoeking of zij, die aan het oude biljart het meest nabij het vuur zat, zij waagde er een portie straf aan, bukte vlug, en één, twee, drie, ik had mijn bal terug. Hoe zulke dingen ons bijblijven, Desideer, en wat vriendschap zij kweeken! Nog bemin ik u om dien karakter trek van uwe moeder!'

'Jawel,' zoo zegt Desiderius met zekere philosophische berusting. 'Maar,' zoo roept hij er achter, 'maar ik heb u nog andere boodschappen te doen.'

'Laat hooren mijn vriend, laat hooren!'

'Vooreerst,' zoo zegt Desiderius, 'vele groeten van de professoren. Men vraagt mij vaak, of uw werk nog niet verschijnt; op het seminarie schijnt men er nog al belang in te stellen.'

'Ja Desideer,' klinkt het, 'ik heb het schier voltooid; werden mijne oogen niet zooveel minder, het werk ware reeds verschenen; maar uw boodschap is toch zeer aangenaam; *Collaudemus Dominum.*'

Vroolijk klonk nu een studentenliedje door heel het huis, terwijl Desiderius den zang begeleidde op Rufa's piano, die, van wege de vochtigheid, op professors kamer was geborgen.

'En nu nog een boodschap,' zoo zegt de theologant.

'Zeker,' zoo klinkt het terug, 'zeker mijn jongen, weer goed nieuws'

'Ja,' herhaalt de eerste spreker; 'zie ik ben bij uwen zoon en diens vrouw, te Koningsveld geweest, want Koningsveld lag in mijn reis van het Seminarie naar huis, en ik wilde de oude kennissen niet vergeten.'

'En?'... zoo vraagt de professor eenigszins ongeduldig.

'En dat men u gaarne het bovenhuis zal geven. Zij hadden eerst, man en vrouw beiden, wonder opgezien, dat Rufa den gehuwden staat kiezen gaat, omdat zij u daardoor verlaten moet. Maar later bedachten zij, dat deze gang van zaken toch eigenlijk zoo wonderlijk niet was, als hij eerst scheen; dat niemand verder Rufa's geluk in den weg mocht staan, en dat gij dus verstandig hadt gedaan, met haar geheel vrij te laten. Daarenboven, Koningsveld ligt in een heerlijke landstreek, gij zult er naar de meening uwer kinderen gelukkig zijn. Ik moest u ook hartelijk danken voor het reeds gezondene.'

'O ja,' zoo onderbreekt nu de professor, 'ik weet nu genoeg en ik erken mijnen Aufried, mijn goeden jongen aan alle die woorden. Komaan, nog eens voor de piano.

> Collaudemus Dominum
> Vrienden, 't is nu Gaudium, Juicht nu met ons mee.'

Zeker, goede oude, zing en juich, zoolang God u met blijde dagen kronen wil. De vrucht des H. Geestes is liefde, blijdschap en vrede.

III.

Een der grootste gunsten door God aan den mensch bewezen, is ongetwijfeld het verbergen der toekomst. O wie zoude den loodzwaren last kunnen torsen van heel een beproefd leven te gelijk genomen, wie zoude met m[o]edig aanschijn, al de bittere teleurstellingen zijner levensjaren te gelijk kunnen aanschouwen? Maar vooral, wie zoude er gelukkig kunnen wezen, ook slechts in dien beperkten zin, welken een verstandig man hier op aarde aan dit woord hecht, indien hij eens te voren wist, dat zijne eigen kinderen hem in hoogen ouderdom, het leven zouden

verbitteren? Helaas, dit laatstgenoemde lot was onzen ouden professor nu beschoren.

Toen de goede man, na Rufa's huwelijk naar Koningsveld verhuisd was, neen toen tierde deze boom na zijne verplanting niet meer; wat Rufa voor hem was geweest, zijne schoondochter werd dit nimmer. Daarenboven had

Aufried het ongeluk, van slechte staatspapieren voor zijn vader te koopen en liet hem van zijn afgepast pensioen hier nog kostgeld betalen. Toch zouden wij deze vrouwe en vooral den niet zeer rijken Aufried onrecht aandoen, indien wij hen als kwaadwillige menschen teekenden in deze historie; neen, wanneer wij der waarheid getrouw willen blijven, dan moeten wij hen beiden slechts éene fout, maar een, tegenover oude menschen, zoo harde fout, ten laste leggen, en die fout wordt genoemd: onderlinge zelfgenoegzaamheid. Te zamen waren deze menschen gelukkig, maar die zon van hun geluk wierp geen stralen naar buiten uit; te zamen waren zij spraakzaam, ijverig, opofferend maar hun oude vader was veroordeeld om bij de betoonde genegenheid der echtgenooten jegens elkaar, telkens te moeten gevoelen hoeveel minder sprake, hoeveel minder ijver, hoeveel minder opoffering men jegens hem aan den dag legde. In de eerste weken van zijn verblijf op Koningsveld hadden de boeken en het versieren van zijne kamers den ouden geleerde nog een weinig getroost bij zijne teleurstellingen, dan helaas! in den ongelijken kamp van veel verdriet en weinig troost, begon het eerste kennelijk te zegevieren, en nu werd de houding der schoondochter vooral een houding van spijtigheid.

'Overal hoort ge in huis', zoo klaagde zij tegen Aufried, 'overal hoort ge tegenwoordig zuchten. Ik voor mij, ik heb reeds lang gezegd: die vroeger zoo gevierde en geleerde man, hij is voor zijne dochter niets anders, dan een ontevreden, lastig en daarenboven, een onrein mensch over huis.' En de arme Aufried, tusschen echtgenoote en vader geplaatst, hij werd langzamerhand ontevreden. En zoo was er nog geen geheel jaar na Rufa's bruiloftsfeest verloopen, of de weleer zoo goedige, levenslustige professor, scheen een schim zijner vroegere gestalte te wezen, terwijl zijn geest uit droefheid geheel dreigde te verduisteren. Ja, hij wist het nu reeds zonneklaar; als er gespijzigd werd, was bij zijn eigen kinderen, vaders plaats een plaats te veel aan tafel; als er iets verhaald werd, waren er voor hen twee ooren te veel in het vertrek; als er gelachen werd of gejubeld, dan was er een hart te veel bij hun geluk omdat dit éene hart niet meer meejuichen kon.

O waar was toch zijn levensdroom gebleven! Was zijn druk-bezocht college, waren zijne lauweren op het gebied der wetenschap verworven, was zijn heerlijk kasteel en die tuinen en dat liefdevol leven met Rufa, dan geen werkelijkheid geweest, geen ware, tastbare werkelijkheid, zooals nu zijn toga tastbaar veel te ruim en zijn lichaam tastbaar veel te mager werd? De oude man kon het nauwelijks meer gelooven, want, evenals men het donkerste gemoed en de hevigste zielsziekte door duurzame liefdevolle behandeling geneest, of ten minste altoos lenigt en verzacht, zelfs bij de diepstverslagene menschen, zoo is er ook geen zekerder weg, om juist de meest gevoelige, de meest beminnelijke harten, in korten tijd, tot een zekere stomme wanhoop te voeren, dan de voortdurende miskenning of voorbijgang van de voortreffelijkheden dier eerbiedwaardige menschen en het herhaalde wijzen op hunne kleine tekortkomingen.

En zoo werd Romersburgs lijdensbeker ten boorde toe met alsem gevuld. 'Vader,' zoo spreekt zijn schoondochter, juist op 's mans geboortedag, 'vader, Aufried weet nu iets heerlijks voor u. Hij zal een plaats voor u vragen in het gesticht, in *Emmanuel*, hetwelk zoo prachtig tusschen Dijkerwijks dennebosschen ligt. Vindt gij dit voorstel niet voortreffelijk?'

'Mijn kind,' antwoordde de oude man, 'indien het bij God zoo wezen *moet*, nu Zijn heilige wil geschiede! Mij is niets te moeielijk meer.'

'Neen, vader, van moeten is geen sprake,' herneemt de spreekster.

'Neen,' zegt vader haar schier werktuiglijk na; 'maar, heeft ook Aufried gaarne dat ik henenga?'

‘Ik geloof: ja, vader,’ is het schijnbaar zachte, maar in werkelijkheid zoo bitterharde antwoord.

‘Nu, het is goed kind,’ zegt de vader, ‘het is goed!’ Vooreerst toch denkt de hooggeleerde verdrukte niet zeer helder meer en heeft hij reeds geleerd, voor ieder voorstel der geduchte vrouwe te buigen; maar vervolgens, de geestelijke broeders van dat *Emmanuel* zweefden hem, als een zwakke gedaante van hope, voor den geest. Zoo gaf hij dus nogmaals zijne toestemming en o, met wat ijver ging men toen aan het werk voor behoorlijke uitrusting. En neen, nu was de oude Romersburg eensklaps niet stroef, niet vervelend meer; te voren reeds, zoo moest het nu heeten, deed verandering hem reeds opleven. Doch wat was hier de waarheid? De waarheid was, dat de echtgenooten, nu de hoop op vaders vertrek was doorgebroken, wederom opgeruimd tegen hem spraken. Een weinig van al de vreugde die hen thans bezielt, hadde slechts in den beginne aan hun vader betoond moeten zijn, en de arme man ware heerlijk rijk geweest.

Na weinige weken kwam nu de dag van professors vertrek; de arme oude was nog nederig genoeg om te danken voor al hetgeen hij in dit huis zijner kinderen had genoten, in dit huis, dat hij eenmaal als welvarende, gelukkige grijsaard was binnengegaan en dat hij nu als een sufferige, geheel vervallen man uittrad. Nog een paar uren reizens en het liefdegesticht *Emmanuel* heeft onzen armen verstooteling opgenomen ten koste zijner vrijheid en zijner weinige penningen. Doch nu was het ook genoeg.

Op diezelfde ure lag een liefdevol mensch bij het vallen van den avond met zijn echtgenoote voor een kruisbeeld te bidden en een stem ging van het kruisbeeld uit tot in het hart van die liefdevolle christenen, zeggende: Vrees niets van uwe opoffering; deze wordt de steunpilaar van uw huis.

(*Slot volgt.*)

De armring.
(*Slot.*)

Ach, en zijn bruid kwam hem in haar kleed zoo verheerlijkt voor, toen zij het gouden sieraad van de blonde, vorstelijke Frankenvrouw hier na duizend jaren voor het altaar des Heeren droeg, dat hij het hoofd liet zinken om het inwendige schreien en snikken van zijn hart te verbergen.

Ook den ouden geleerde kwamen bij de galmen van het orgel en den aanblik der bruid, die zoo onbewust en argeloos haar duizend jaar oud sieraad droeg, een paar stille tranen in de oogen. De pastoor zag met vaderlijke goedhartigheid op het paar neer: hij was een wijs en zachtaardig man, die de armoede van het bruidspaar kende. Den waardigen herder schoten de tranen in de oogen, toen het alleluja van het orgel en de kinderstemmen jubelend van het koor weerklonken.

Toen de laatste orgelgalmen waren weggestorven, nam de pastoor bruid en bruidegom voor zich, wisselde de ringen en ontving hun wederzijdsch jawoord tot bezegeling van het echtverbond. Daarop hield hij een korte toespraak, waarin hij hun de plichten van het leven en van het huwelijk voor oogen hield, en zei ernstig en zacht:

‘Streeft voor alles naar het onvergankelijke sieraad des levens, streeft nanr de waarheid in het groote en het kleine. Want het leven van den mensch is vergankelijk als een bloem en verdort na weinige jaren. De bruid, die levend den tooi der doode draagt, zal verkwijnen en wegsterven gelijk zij, die voor duizenden jaren het sieraad droeg, dat haar arm omwindt gelijk de slang, die tot Eva sprak. Als nu de ijdele tooi, die den mensch siert, langer duurt dan het leven dergenen, die er mee pronken, en

het schoonschijnende slangengoud van uiterlijken opschik langer duurt dan het leven van vele menschengeslachten, zoodat de bruid van heden den overouden tooi van heidensche voorvaderen draagt, om wederom op haar beurt als een bloem te verwelken - welke waarde hebben wij dan te hechten aan het leven en zijn tooi, als het niet de waarheid is, die het versiert? Wat is geld en goed en alle pronk des levens, als het lichaam uit zijn tooi wegsterft, zoodat er na duizenden jaren een ander lichaam in steekt, dat weder vergaan zal als een ademtocht? Daarom streeft vóór alles naar de waarheid, want in haar alleen is het eeuwige leven.'

De pastoor had de laatste woorden met verheffing van stem uitgesproken, terwijl hij met zijn zachte oogen den steenklopper ernstig aanzag. Ieder woord was in de ziel van den armen jonkman als een bazuinstoot van het laatste oordeel. Hij kon het hoofd op den nek niet meer omdraaien en staarde den pastoor een wijle als wezenloos in de oogen. De geestelijke sprak zijn zegen over het paar uit, boog en ging kalm, maar vol verwachting de kerk uit.

Ook al de anderen, de bedremmelde nieuwgehuwde met zijn jonge vrouw voorop, verlieten het gebouw. Toen zij echter buiten de kerkdeur op het bebloemde kerkhof stonden, waar de doode dorpelingen met hun vrouwen en kinderen den langen slaap onder de aarde slapen, kon de arme jongen het niet langer uithouden; hij trad op den pastoor toe, nam sidderend den hoed af en zonk bijna voor hem op de knieën, terwijl hij bedremmeld en stotterend de woorden uitbracht:

'Ach, neem u het mij niet kwalijk, mijnheer pastoor, als u het toch al weet. Maar Grete had mij nooit willen nemen, als ik geen bruidsgeschenk voor haar had gehad. Ik zal het oude geraamte wel weer uit de beek opgraven, als u het mij maar vergeeft.'

Nu wendde hij zich tot zijn jonge vrouw en zeide:

'Och, Gretel, zie je, nu heb je toch geen bruidsge chenk en ben ik er een leugenaar bij, maar het is alleen gekomen uit hartelijke liefde voor jou. Het ding is niet van mijn grootmoeder, maar van een oude Frankenvrouw, die voor anderhalf duizend jaar moet geleefd hebben; ik heb het geraamte zelf gezien en ik zal het jou ook laten zien. Kom Gretel, wees nu niet kwaad op me, neem het me niet kwalijk, maar de waarheid is toch maar het echte, eeuwige leven.'

Gretel was eerst als verstijfd blijven staan en had eens omgekeken, als begreep zij niets van dat alles. Bij de laatste woorden echter schudde zij haar arm, als hadden er twee giftige slangen in gebeten, vatte met twee vingers van de linkerhand den armband aan, als had zij iets onreins aan te raken en schoof den gouden ring van den pols, dat hij weggeslingerd over den grond rolde en tusschen twee graven bleef hangen.

'Bah! foei!' riep zij uit 'Van een geraamte? Dat daarbij anderhalf duizend jaar oud is?'

Daarop sloeg zij de handen voor het gezicht, stampte met den voet op den grond en wilde in tranen uitbarsten. Maar plotseling bezon zij zich, schopte den armband minachtend ter zij, terwijl de geleerde heer er na[a]r bukte, om hem op te rapen, en vroeg met het hoofdje in den nek geworpen:

'Mijnheer pastoor, Frits heeft mij met dien armband beet gehad, en nu ben ik zonder bruidsgeschenk. U heeft ons getrouwd, en nu wou ik vragen, of dat ook weer te niet gedaan kan worden.'

'Neen, meisje,' zei de pastoor ernstig, 'dat gaat niet meer.' En hij legde haar bedaard uit dat ze nu ook Frits' vrouw moest blijven, omdat ze hem het echtelijk jawoord gegeven had. Hij toonde haar aan, dat Frits enkel uit liefde tot haar zoo gehandeld had en dat ook niemand hem verder om de zaak zou lastig vallen, nu hij de waarheid gezegd en

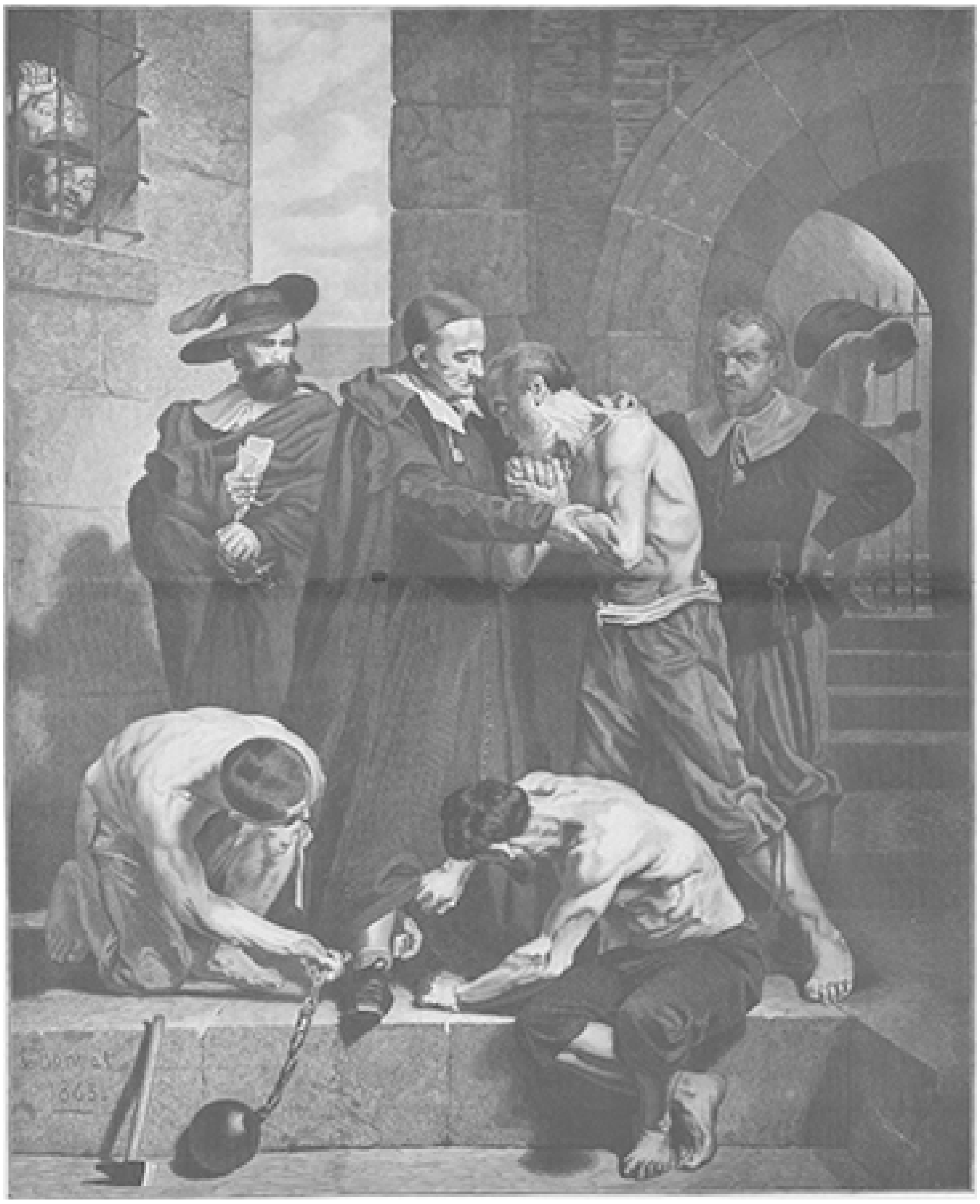

DE H. VINCENTIUS, DE PLAATS VAN EEN GALEIBOEF INNEMEND,
Naar de schilderij van BONNAT.
(Parijsche Salon van 1892.)

zich tot verdere opgravingen bereid verklaard had.

'Maar ik zal het hem tot aan mijn dood verwijten,' zei Grete. 'En ik wil hem niet en ik zal hem niet. Mij zulke oude, opgeraapte dingen te geven, die al anderhalf duizend jaar uit de mode zijn, en van wilde vrouwen afkomstig. Dat is al te gemeen!'

En zij wendde zich af en keerde haar echtgenoot den rug toe om nijdig van het kerkhof weg te loopen.

Daar trad echter de oude geschiedvorscher op haar toe en zei glimlachend: 'Bedaar wat, bedaar wat, jong vrouwtje. Ik moet den ring houden, en nu zal je van mij een bruidsgeschenk hebben, dat je zelf kiezen mag De gouden armband heeft een veel grooter waarde dan je denkt, hij moet in het museum tentoongesteld worden.'

'In het museum?' vroeg Grete 'Wat is dat?' 'Dat is een mooi groot huis in de hoofdstad,' zei de oude. 'Daar moet de ring netjes onder glas te kijk worden gelegd voor de bezoekers, en dan komen de geleerdste en aanzienlijkste heeren en dames hem bezichtigen. Jij mag hem ook komen kijken.'

Grete dacht een oogenblik na.

'In het museum?' herhaalde zij. En na een poosje zwijgend bedenkens, zei ze een beetje hoovaardig, terwijl zij een minachtenden blik op Rösel en Liesel wierp. 'Nu, als de armband in het museum komt, wil ik zoo niet wezen. Dan zal ik het Frits niet kwalijk nemen. In het museum komt toch zoo licht geen meisje hier van het dorp, met het beetje moois dat ze aan het lijf heeft hangen.'

'Wie weet?' zeide de oude heer met een slimmen zijdelingschen blik op de graven van het kerkhof. 'Over duizend jaar misschien wel. Ja, ja. meisjes, over duizend jaar komen je mooie gouden kettingen en medaillons ook in het museum, als je dan opgegraven wordt.'

'Och kom, mijnheer,' vielen nu de meisjes en bruidsjuffers eenparig in, 'nu wil u ons wat wijs maken.'

Maar Grete zei met een opgewipt neusje:

'Nu, dan ben ik in alle geval toch de eerste van allen, die in het museum komt.'

De telegraaf zonder draad.

Sedert eenigen tijd wordt er in Amerika een geweldige drukte gemaakt over een nieuwe uitvinding, gelijk zoo vele andere afkomstig uit het brein van den onuitputtelijken Edison en bestemd om weldra haar toepassing te vinden, namelijk de telegraaf zonder draad.

Het is niet gemakkelijk van dit nieuwe wonder een verklaring te geven, want het berust op de nieuwere electrische wetenschap, die ofschoon pas van jongen datum reeds de heele wereld in rep en roer heeft gebracht en zich een eigen taal heeft gevormd, wier bewoordingen enkel voor de ingewijden verstaanbaar zijn. Daar het hier evenwel een nieuwigheid geldt, die zoowel de profanen als de ingewijden interesseert en reeds op zich zelf allermerkwaardigst is, zullen wij beproeven, zoo niet het verschijnsel te verklaren, dan toch het te beschrijven en het zichtbaar en tastbaar te maken in woorden zoo duidelijk, als het onderwerp maar veroorlooft.

Daardoor moeten we echter de zaak van meet af aan ophalen. De electrische telegraaf is, zooals men weet, gegrond op het verschijnsel der tijdelijke magnetiseering van ijzer door een electrischen stroom.

Neem bijvoorbeeld een gewone ijzeren staaf, die dus uit zich zelf geen enkele der eigenschappen van den magneet heeft, en plaats die staaf in een klos, om welke een lange koperen draad is gewonden. Wanneer gij nu de beide uiteinden van dien koperdraad in verbinding brengt met de beide polen van een batterij, wordt de ijzeren

staaf onmiddellijk een magneet, en als zoodanig trekt ze het ijzer aan zoolang de stroom duurt, dat wil zeggen zoolang er verband bestaat tusschen de batterij en de beide uiteinden van den koperdraad. Maar als men door het afbreken dier verbinding den stroom afbreekt, verliest de ijzeren staaf binnen de klos onmiddellijk die eigenschap. Ze houdt op magnetisch te zijn, ze trekt het ijzer niet meer aan en wordt ongevoelig als te voren.

Welnu, dit dubbele verschijnsel doet zich geregeld voor, onverschillig hoe lang ook de draad en bijgevolg de afstand is tusschen de batterij en de staaf; de eene kan bij voorbeeld te Amsterdam, de andere te Parijs of desnoods over den oceaan zijn, mits er maar geen onderbreking in de geleiding is. Wanneer men bijgevolg in de nabijheid van de staaf binnen de klos een andere staaf aanbrengt, die beweeglijk is en voorzien van een veer, welke haar van den tijdelijken magneet terugtrekt, zal die tweede staaf aangetrokken of afgestooten worden naar gelang de vaste staaf al dan niet magnetisch is. Men zal derhalve, door bij tusschenpoozen den electrischen stroom te onderbreken en weer te herstellen aan de beweegbare staaf een heen en weer gaande beweging kunnen meedeelen, van welke beweging men zich kan bedienen tot het overbrengen van seinen tot in het oneindige

De verscheidenheid der werktuigen, uitgedacht om van die heen en weer gaande beweging partij te trekken en ze te doen strekken tot middel van correspondentie op groote afstanden, grenst letterlijk aan het wonderbaarlijke. Niet alleen kan men zoodoende van het eene eind der wereld naar het andere trillingen of geluiden overbrengen, die de letters van een afgesproken alphabet voorstellen, maar men is er in geslaagd, de depêche op de plaats van bestemming te doen afdrukken in gewone letters, ja zelfs het handschrift van den afzender weer te geven, verschillende telegrammen in tegenovergestelde richting langs een zelfde lijn te verzenden en figuren, teekeningen of afbeeldingen met betrekkelijke nauwkeurigheid over te seinen.

Maar in al die gevallen blijft het wezenlijke en fondamenteele beginsel van de electrische telegraaf hetgeen hierboven in groote trekken is geschetst, en tot dusver kon men zich haar werking niet denken zonder het samenstel van drie onmisbare organen: 1°. de toestel, die den electrischen stroom voortbrengt, 2°. de geleiding, dat wil zeggen de draad, hetzij boven of onder den grond, die de magnetische werking overbrengt tusschen de beide plaatsen, welke men met elkaar in correspondentie wil stellen, en 3°. de toestel, bestemd om de seinen op het punt van aankomst vluchtig of blijvend weer te geven.

Edison, de duizendkunstenaar, heeft dat alles veranderd. Hij maakt den geleidraad gewoonweg overbodig. Weg dus met die leelijke telegraafpalen, voorzien van porseleinen potjes, die zich in eindelooze rijen langs onze wegen uitstrekken, met die reusachtige notenbalken van metaaldraden, waarop de wind als op een Aeolusharp soms zulke naargeestige deunen speelt. Voortaan zullen door de ledige ruimte, enkel door bemiddeling der lucht, die bij uitstek veerkrachtige vloeistof, de electrische golvingen met de seinen van de eene plaats naar de andere worden overgebracht.

Evenals de trillingen, die het geluid voortbrengen, zich als luchtgolvingen op groote afstanden voortplanten, zich hier en daar als echo's doen hooren, elders - wanneer de schok zeer hevig geweest is, zooals bij een kanonschot of dynamietontploffing - den grond doen dreunen en de vensterruiten springen, evenzoo, heeft Edison gezegd, zou men door ergens electrische trillingen van voldoende kracht voort te brengen, die in het rond kunnen doen weerkaatsen. Ze konden name lijk opgevangen worden door daartoe bestemde receptors en zoodoende konden, zonder ander stoffelijk verkeermiddel dan de gewone dampkringslucht, verstaanbare teekenen worden meegedeeld.

Natuurlijk mogen de electrische trillingen - het best te vergelijken bij de kringvormige golvingen, door een in het water vallenden steen voortgebracht - niet den grond raken, waar zij zouden wegsterven, noch ook onderweg afstuiten op boomen, huizen, bergen of welke hinderpalen ook. Edison vermijdt die moeilijkheid door zijn toestellen, zijn trillende metaalplaten aan te brengen op hoogten, zoo ver boven den grond uitstekend, dat de rechte lijn, welke twee stations verbindt, nimmer de aardoppervlakte raakt. Op zee kan men daartoe de masten der schepen bezigen, waaraan groote bladen gevoelig metaal, die met de eleetriciteit-bron verbonden zijn, bevestigd worden: te land kan men gebruik maken van hooge torens, palen of vastliggende luchtballons.

Door middel van een electrischen toestel van bijzondere kracht, waardoor een buitengewoon sterke stroom wordt voortgebracht, laat men een dier condensatoren bij tusschenpoozen trillen in dier voege dat daardoor seinen worden gevormd, die in beurtelings lange en korte teekens volgens de regels van het Morse-alphabet kunnen worden meegedeeld. Die trillingen planten zich in het rond door de omringende lucht voort tot zij een anderen dergelijken condensator ontmoeten, waar zij dezelfde korte en lange trillingen voortbrengen, die alzoo gemakkelijk te vertolken en te verstaan zijn. Ziedaar het sein overgebracht en het raadsel opgelost.

Na deze korte uiteenzetting van het wezen der nieuwe uitvinding is er geen buitengewone scherpzinnigheid noodig om het gewicht daarvan te begrijpen en de groote voordeelen te schatten, die er aan verbonden zijn zoowel wat de bezuiniging van materieel als de vermeerderde snelheid aangaat. Vooral de dagbladpers, die nu al zoo vlug door de telegraaf bediend wordt, zou er bijzonder mee gebaat zijn Wanneer bij voorbeeld te New-York iets werd geseind, zouden alle groote steden in het rond, waar maar de vereischte toestel aanwezig was, het bericht op hetzelfde oogenblik ontvangen en de plaatselijke bladen konden het hun lezers even gauw meedeelen als de pers te New-York zelf. Verder zou de uitvinding haar nut hebben, in geval van nevel, aan boord van in nood zijnde schepen, alsook in oorlogstijd voor belegerde steden of voor legerhoofden, die vreezen mochten hun telegraphische gemeenschap door den vijand te zien afgesneden.

In elk geval mag men de zaak gerust als ernstig beschouwen, daar Edison, die zich niet licht met hersenschimmige plannen inlaat, niet geschroomd heeft er zijn naam aan te verbinden. De *Western Electrician* van Chicago stelde het denkbeeld voor eenigen tijd reeds als verwezenlijkt voor, met een menigte afbeeldingen, die zeer geschikt waren den ongeloovigen bij benadering een denkbeeld te geven van de electrische toestellen der toekomst en de veranderingen, die daarvan in de twintigste eeuw het gevolg zullen zijn.

Nu wordt er wel gemeld dat een andere Amerikaan, met name Nicholas Tesla, op het oogenblik al, door middel van afwisselende stroomingen van onwaarschijnlijke kracht,*zonder geleidraad*, op grooten afstand electrisch licht weet over te brengen en als bij tooverslag gloeilampen te doen ontvlammen zonder ze aan te raken. Maar alvorens aan de nieuwe telegraaf van den toovenaar van Menlo Park te gelooven, zullen velen toch liever willen wachten tot ze die elders zien werken dan enkel op het papier.

Het is moeilijk zich de verwezenlijking van dit wonder voor te stellen en zich die vlucht van tril depêches te denken, wrelke bij heele zwermen, onzichtbaar, in alle richtingen de lucht zouden doorkruisen en allicht met elkaar in botsing zouden komen. We zouden vreezen dat er heel wat onderweg zouden verloren gaan en wat vooral een ongerief van die nieuwe telegraaf zou zijn, is haar niets ontziende indiscretie, daar zij onvermijdelijk veroordeeld zou zijn alle haar toevertrouwde geheimen naar de vier windstreken uit te strooien.

Bij de Platen.

Rijk gezegend. -

Zoo we ooit gelegenheid hadden, diep overtuigd te worden van de oude algemeen bekende en toch helaas zoo slecht begrepen waarheid, dat geen geld en goed, maar enkel tevredenheid en plichtsbetrachting den mensch gelukkig kunnen maken, dan is het zeker bij den aanblik van dit bevallig tafereeltje.

Te midden van zijn gezonde en vroolijke kinderen, met zijn jongsten lieveling op den arm, voelt de schamele daglooner zich na volbrachten arbeid den koning te rijk. Heeft hij niet veel, hij heeft toch meer dan hij behoeft en kan dus bij zijn karige verdiensten nog spreken van overvloed. Menig huisvader uit den gegoeden stand mag hem dit benijden.

De H. Vincentius, de plaats van een galeiboef innemende. -

Ter gelegenheid van den feestdag des beminnelijken heiligen, den 19en Juli gevierd, meenen wij zijn talloozen vereerders ook onder onze lezers een aangename verrassing te bereiden, door hun een aangrijpende voorstelling aan te bieden van een der treffendste episoden uit zijn leven van zelfopoffering en niets ontziende menschenliefde. De schilderij van den beroemden Franschen kunstenaar Bonnat, een van de sieraden der Parijsche tentoonstelling van dit jaar, doet ons daartoe een welkome gelegenheid aan de hand.

Zij stelt ons voor hoe de edele man, die er niet enkel op uit was den nood des lichaams te lenigen, maar er bovenal naar streefde de ellende naar de ziel weg te nemen, zich niet ontzag zijn eigen vrijheid ten behoeve van een misdadiger ten offer te brengen. Wij lezen in de geschiedenis van zijn leven dat de H. Vincentius in 1622 een reis naar Marseille deed; volgens geloofwaardige getuigen werd hij daar zoodanig getroffen door de wanhoop van een ongelukkigen galeiboef, dat hij, den rampzalige niet kunnende troosten, verzocht diens plaats te mogen innemen en zijn kluisters te mogen dragen. Het werd hem toegestaan en de onschuldige priester boette aldus de schuld uit van den misdadiger.

Zoodra hij uit de boeien was bevrijd, was zijn eerste werk een stichting tot stand te brengen, die zich geheel aan het geestelijk en lichamelijk welzijn der galeiboeven wijden moest en waarvan hij de leiding opdroeg aan priesters die geregeld deze ongelukkigen bezoeken moesten.

Wetenswaardig Allerlei.

Wat men tegenwoordig zooal van papier maakt. -

Het papier in de plaats van steen voor het bouwen van huizen te gebruiken, is een oud denkbeeld, maar het papier als plaatsvervanger van glas voor vensterruiten, van klei voor bloemvazen, van ijzer bij de vervaardiging van rails, waggonraderen en hoefijzers van paarden (zoodat men van papieren hoefijzers kan spreken, evengoed als van gouden oorijzers), van porselein, van hout voor vaten en zelfs voor kleine schepen, en van nog honderd andere stoffen meer, zijn even nieuwe als gewaagde toepassingen van dit materiaal.

De vervaardiging van ruiten uit papier is het eerst in de Vereenigde Staten toegepast. Deze ruiten zien er uit als matglas en hebben de eigenaardigheid, alle lichtgevende stralen op te vangen en de warmtestralen door te laten, welke eigenschap vooral voor broeikassen veel waarde heeft. Ook mag men gerust zeggen, dat papieren vazen een toekomst hebben, daar zij op vazen van aardewerk het voordeel hebben onbreekbaar te zijn, zich tot alle soort van versiering te leenen en als weeldeartikelen veel gemakkelijker alle gewenschte vormen aannemen dan welke andere stof ook. De merkwaardigste verschijnselen op het gebied der papierindustrie zijn evenwel de huizen van samengeperst bordpapier. Deze zijn vooral geschikt voor tijdelijke gebouwen, als tentoonstellingsgebouwen, militaire ambulancen, enz. Ook in de meubelindustrie heeft het papier zich een plaats veroverd en de geringe zwaarte van het nieuwe materiaal is hier een groot voordeel. Zoo maakt men vensters en deuren van papier, waarbij men het hout zoekt te imiteeren. Bij de laatste toepassing heeft het papier bovendien nog het hoogst welkome voordeel, dat het een luchtdichte sluiting veroorlooft, wat bij hout niet het geval is.

De vrouwen in China vóór twee duizend jaren. -

Een voor meer dan twee duizend jaar geschreven Chineesch boek bevat in 315 hoofdstukken de regels, waarnaar in die tijden de vrouw zich te richten had. In onzen tijd zou geen enkele vrouw zulk een tirannieken codex meer willen onderschrijven, die ongetwijfeld in hooge mate de verontwaardiging van mejuffrouw Drukker en andere leden der ‘Vrije Vrouwenvereeniging’ zou gaande maken.

In het eerste hoofdstuk van dit zonderlinge wetboek vinden wij den grondregel als volgt omschreven: ‘Een vrouw moet haar man aanbidden als den hemel.’ Een tweede regel bevat het volgende: ‘Wanneer het leven van den man in gevaar is, mag zij geen oogenblik aarzelen het hare op te offeren om het zijne te redden.’ Dit harde voorschrift wordt door toepasselijke verhalen geïllustreerd, waaraan wij het volgende ontleenen:

Eenige door honger uitgeputte soldaten grepen een boer aan om hem op te eten. Zijn vrouw kwam echter tusschenbeide en zeide: ‘Mijn man is veel te mager en te oud; ik daarentegen zit goed in het vleesch en heb een bruine huidkleur. Het vleesch van bruine en jonge personen is buitengewoon smakelijk.’ De soldaten lieten hierop haar man vrij en in plaats van hem aten ze zijn vrouw op.

In een dier hoofdstukken wordt onder meer het volgende voorgeschreven: ‘In tegenwoorheid van haar en zijn vader mag een vrouw of meisje noch niezen, noch hoesten, noch de armen uitstrekken. Zij mag hem zelfs niet in 't gezicht zien. Zij moet steeds een vroolijk gezicht en zich gelukkig en tevreden toonen om zoo tot zijn rust bij te dragen.’

Of er nu nog veel vrouwen gevonden worden die aan al deze en nog veel andere bepalingen voldoen, valt zeer te betwijfelen.

Spionnendienst aan het Fransche hof. -

Uit de onlangs te Weenen openbaar gemaakte geheime briefwisseling van den graaf Mercy, Oostenrijksch gezant te Versailles ten tijde van Bodewijk XV, blijkt, welke allesbehalve *faire* middelen de vorsten van dien tijd gebruikten om anderen in al hun doen en laten te laten bespieden. Op de post was men van geen enkelen brief zeker. Het zwarte kabinet, of zooals men te Versailles zei: ‘het geheim des konings’ brak eiken brief open, en de beambten van deze lichtschuwe instelling

waren zoo handig, dat zij elk soort van geheimschrift wisten te ontcijferen. Dikwijls evenwel trachtte men de bron, waaraan Bodewijk XV dagelijks zijn nieuwsgierigheid leschte, troebel te maken. Mercy schreef dikwijls in zijn berichten, die hij per post verzond, het tegenovergestelde van wat hij in zijn berichten, die per ijlbode werden verstuurd, meldde. De diplomatie maakte van de post gebruik om leugens te verbreiden, om de Fransche regeering op een dwaalspoor te voeren, somtijds ook om een onaangename waarheid de ooren des konings te laten bereiken. Maar ook de depêches van den geheimen koerierdienst waren voor luisteraars niet beveiligd en zelfs in de hofkanselarij te Weenen zat een verrader. Met verbazing bemerk te graaf Mercy, dat de Fransche gezant te Weenen den inhoud der depêches dikwijls letterlijk aan het ministerie te Versailles overbriefde, terwijl Mercy van den anderen kant van de geheimste besluiten der Fransche regeering kennis wist te krijgen.

Omkoopingen op groote schaal geschiedden overal. Wie als diplomaat op resultaten wilde kunnen wijzen moest kamerdienaars omkoopen, beambten van den weg huns plichts afbrengen, ijlboden voor zich winnen. Nog moeilijker werd de dienst van graat Merey, toen de dauphin met de Oostenrijksche aartshertogin Marie Antoinette huwde. Jozef II verlangde meer op de hoogte gehouden te worden der algemeene staatkundige gebeurtenissen, maar de keizerin wilde met al het doen en laten harer dochter bekend zijn en weten wrat zij uur voor uur te Versailles deed. 'Ik heb mij,' schreef de gezant aan Maria Theresia, 'van drie personen uit den ondergeschikten dienst der aartshertogin verzekerd; een harer vrouwen en twee kamerdienaars geven mij nauwkeurig bericht van al wat er gebeurt. Ik word dag aan dag van de gesprekken der aartshertogin met den abbé Vermond, wien zij niets verheelt op de hoogte gehouden; kom door de markiezin Durfort alles, zelfs het nietigste, te weten wat bij de koninklijke prinsessen gesproken wordt en heb verder nog andere lieden en middelen om uit te vorschen wat er hij den koning gebeurt, als de dauphine zich bij hem bevindt. Hierbij komen nog mijn eigen waarnemingen zoodat er geen uur op den dag is, dat ik niet op de hoogte ben van wat de aartshertogin Kan gezegd, gedaan of gehoord hebben.' Men ziet hieruit, dat de jonge vrouw op den wensch harer moeder door een vormelijk net van spionnage omgeven werd, door welks fijn gesponnen mazen zij niet kon ontsnappen.

Papier voor water- en vetvlekken gevrijwaard. -

Papier kan men doorschijnend en tevens onvatbaar maken zoowel voor water als voor vet, als men goed stevig papier in een dunne oplossing van schellak dompelt, die men op deze wijze klaar maakt, dat men schellak bij matige verhitting in een oplossing van borax langzaam laat verteren. Moet dit papier tot versiering dienen, dan kan men bij de oplossing wat anilineverf voegen.

De weg om den equator. -

De tijd, die noodig is om den weg om de aarde langs den equator of evennachtslinie af te leggen is voor een voetganger 428 dagen, voor een sneltrein 40 dagen, voor het geluid bij gemiddelde temperatuur 32½ uur, voor het licht ruim 1/10 seconde en voor een electrischen stroom langs koperdraad wat minder dan 1/10 seconde.

Welke grond is voor het kweeken van rozen het best geschikt? -

Poreuze leemgrond wordt algemeen beschouwd alsdie, waarop rozen voortreffelijk tieren. Daar deze haar wortels naar de diepte schieten, moet de grond zeer diep omgegraven worden. Daar in veel tuinen zulke grond niet voorhanden is, moet deze door vermenging van verschillende grondsoorten verkregen worden. Zandige grond vooral heeft groote behoefte aan een sterk mengsel van klei, buitendien ook oude koemest en compost. Grond die rijk is aan humus of teelaarde, wordt door een derde klei verbeterd. Indien de eerste ook kalk bevat, is een mengsel met klei onontbeerlijk. Op kouden en natten kleigrond tiert de roos niet; die moet door zand, asch en mest licht en warm gemaakt worden. Is de grondsoort voor de rozencultuur geheel ongeschikt, dan moet hij meters diep uitgegraven en door humus en oude bouwleem vervangen worden. Ook verweerde leem kan, waar bouwleem niet te krijgen is, goede diensten bewijzen. De roos moet steeds goed bemest en dikwijls met door water verdunde aalt begoten worden, dit laatste vooral in den tijd der knopvorming. Op dorren en niet goed verzorgden grond tieren de rozen niet.

Japansche reclame. -

Wij hebben het in de kunst der reclame al heel ver gebracht, de Yankees zijn ons hierin natuurlijk nog ver de baas, maar ook naar Japan schijnt de reclamemanie van Europeanen en Amerikanen overgewaaid te zijn, althans een boekhandelaar te Tokio annonceerde onlangs het volgende, dat de menschen voor zijn waren wel lekker moest maken: ‘Prijzen zoo goedkoop als in een loterij; boeken zoo sierlijk als een zingend meisje; druk zoo helder als kristal; papier zoo stevig als de huid van een olifant; de verzending zoo snel als een afgeschoten kanonskogel; de behandeling der koopers zoo voorkomend als die van passagiers op concurreerende stoombooten.’

De stichter eener reuzenstad. -

Eenige weken geleden is de stichter der stad San Francisco in den ouderdom van 82 jaar overleden. Jacob Luse, zoo heette de man, was bovendien de eerste kolonist in Californië, en bouwde in 1833 een huis voor zich op dezelfde plaats waar zich nu de trotsche hoofdstad van het Westen verheft. San Francisco telde in 1846 maar 600, in het jaar 1850 reeds bijna 35.000 en tegenwoordig over de 300.000 inwoners.

Het levend sprekend menschenhoofd.

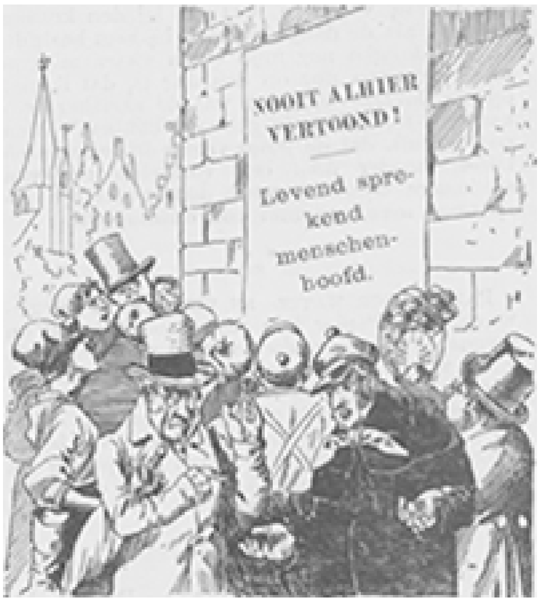

Het publiek in afwachting van de dingen, die komen zullen.

Die apen van jongens zouden, jandorie! de tent nog afbreken.

De kastijding blijkt olie in het vuur te zijn geweest.

Het publiek in opgetogen bewondering.

Het sprekende menschenhoofd begint leelijke grimassen te maken.

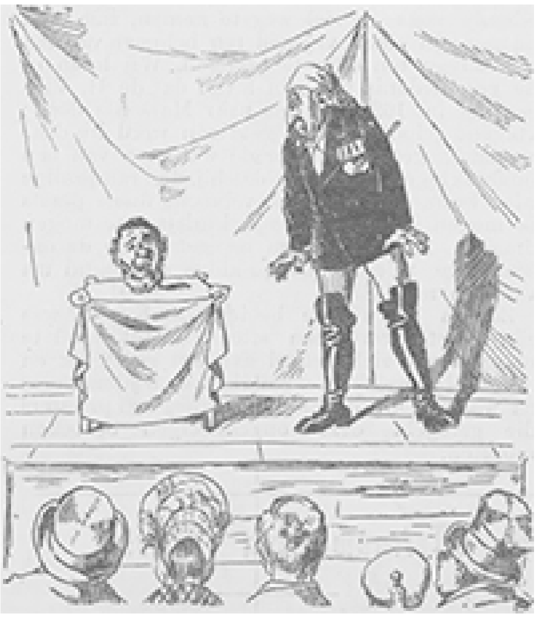

De impresario weet niet hoe hij het heeft.

Groote verrassing! Het hoofd blijkt toch beenen te hebben.

En moet beenen maken ook.

Treurige aftocht van impresario en sujet

[Nummer 52]

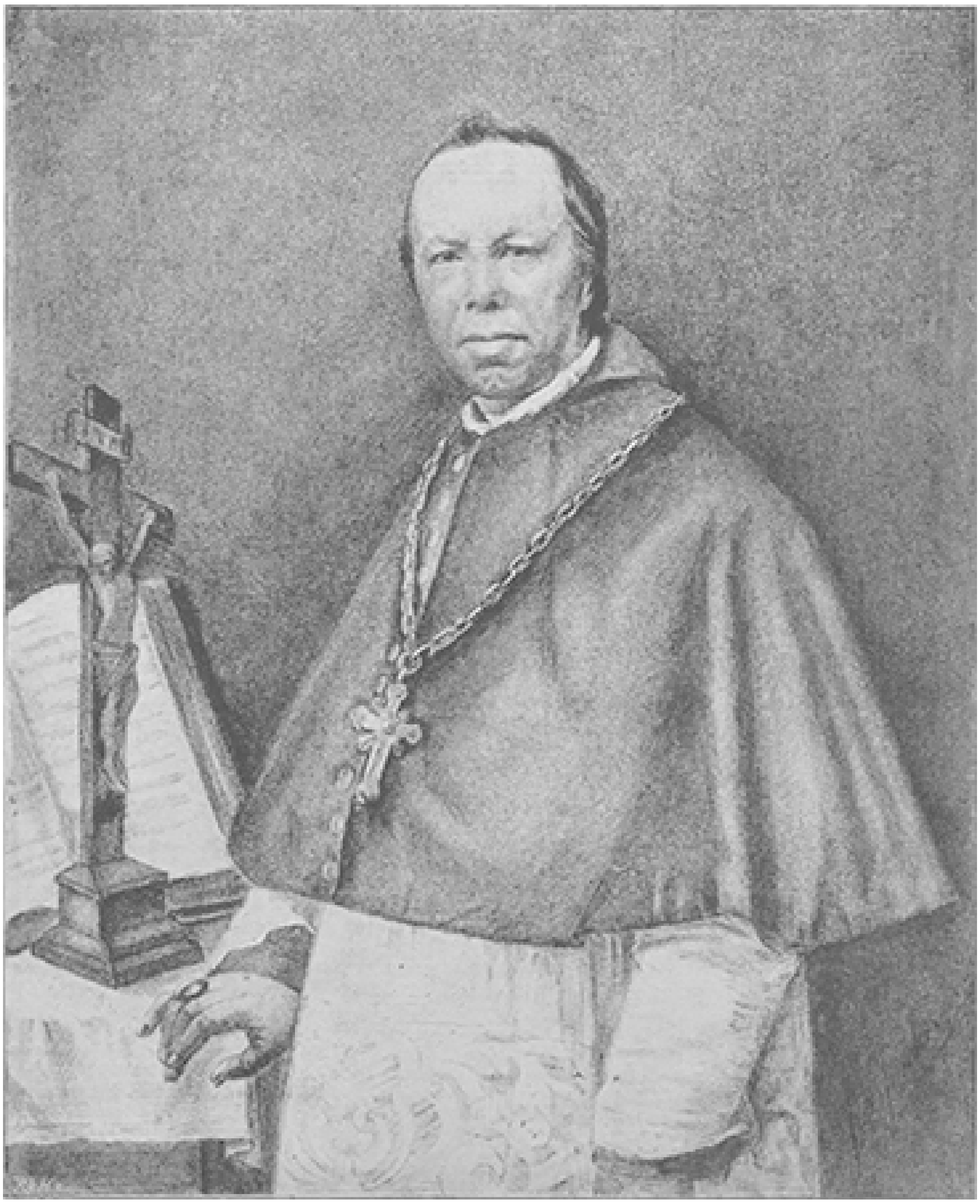

Z.D.H. MGR. W. VAN DE VEN, BISSCHOP VAN'S HERTOGENBOSCH.

Mgr. W. van de Ven, Bisschop van 's-Hertogenbosch.

De bisschopszetel van 's-Hertogenbosch is weder bezet; Mgr. Godschalk, roemrijker gedachtenis heeft een waardig opvolger gevonden in Z.D.H. Mgr. Wilhelmus van de Ven, tot dusver Plebaan der kathedraal van St. Jan en deken van 's-Hertogenbosch. Op het oogenblik dat de nieuwe kerkvoogd, na de bisschoppelijke wijding te hebben ontvangen, plechtig bezit neemt van zijn troon en de hulde ontvangt van zijn diocesanen, brengt ook onze *Illustratie* hem op haar wijze de schatting van eerbied en kinderlijke gehechtheid door aan het hoofd van dit nummer zijn beeltenis te plaatsen.

Ongetwijfeld zal dit portret met belangstelling en genoegen worden aanschouwd niet enkel door de bevolking van 's Hertogenbosch, die hier haar beminden Plebaan als Prins der Kerk mag begroeten, maar door de geloovigen van het heele bisdom, ja van gansch het katholieke Nederland. Zooveel goeds en schoons toch mochten onze lezers reeds omtrent den nieuw benoemden bisschop van 's-Hertogenbosch vernemen, dat zij van zelf wel verlangend moeten wezen het beeld te aanschouwen van den waardigen en beminnelijken man, wiens verheffing op den bisschopsstoel door heel het bisdom met zooveel blijdschap werd toegejuicht.

Vooral voor de Bosschenaren zal het een genot zijn, die zachternstige vaderlijke trekken te herkennen, welke hun gedurende de dertig jaren dat Mgr. van de Ven als herder der parochie van St. Jan onder hen werkzaam was, zoo gemeenzaam en zoo dierbaar zijn geworden. Zij vooral zullen er prijs op stellen, zijn welgelijkende beeltenis blijvend te bezitten. Mgr. van de Ven toch heeft zich door zijn priesterlijke toewijding en vaderlijke minzaamheid aller harten veroverd. Schitterend bleek dit reeds bij gelegenheid van het zilveren feest zijner priesterlijke werkzaamheid te 's-Hertogenbosch, toen de heele stad wedijverde in huldebetoon om den beminden herder haar liefde en gehechtheid te betuigen. Onder de kostbare feestgeschenken, hem bij die gelegenheid aangeboden, muntte vooral uit een prachtig dubbel beeldraam ter versiering van het zuidertransept der kathedraal. Op dat raam was de toenmalige Plebaan voorgesteld onder het kruis, in knielende houding door den schutspatroon van s-Hertogenbosch, St. Jan zelf, den Zaligmaker voorgesteld en aanbevolen

Die treffende voorstelling blijkt een profetie te zijn geweest: onwillekeurig toch krijgt zij thans voor ons de beteekenis, dat St. Jan zelf den Heer der Kerk Mgr. van de Ven heeft voorgedragen als den man, waardig om den bisschoppelijken zetel te bekleeden in zijn kathedraal. En wie zou daartoe ook waardiger zijn dan hij, die nu dertig jaren in dat dierbaar heiligdom heeft gearbeid voor de eere Gods en het heil der zielen? Wat heeft de heerlijke tempel, welks restauratie onder de zorgvolle leiding van den ijverigen Plebaan zulke groote vorderingen maakte, met aan Mgr. van de Ven te danken! Hoe waakte hij over den schat, waarop de St.-Janskerk bogen mag, het wonderbeeld der Zoete Lieve Vrouw van den Bosch!

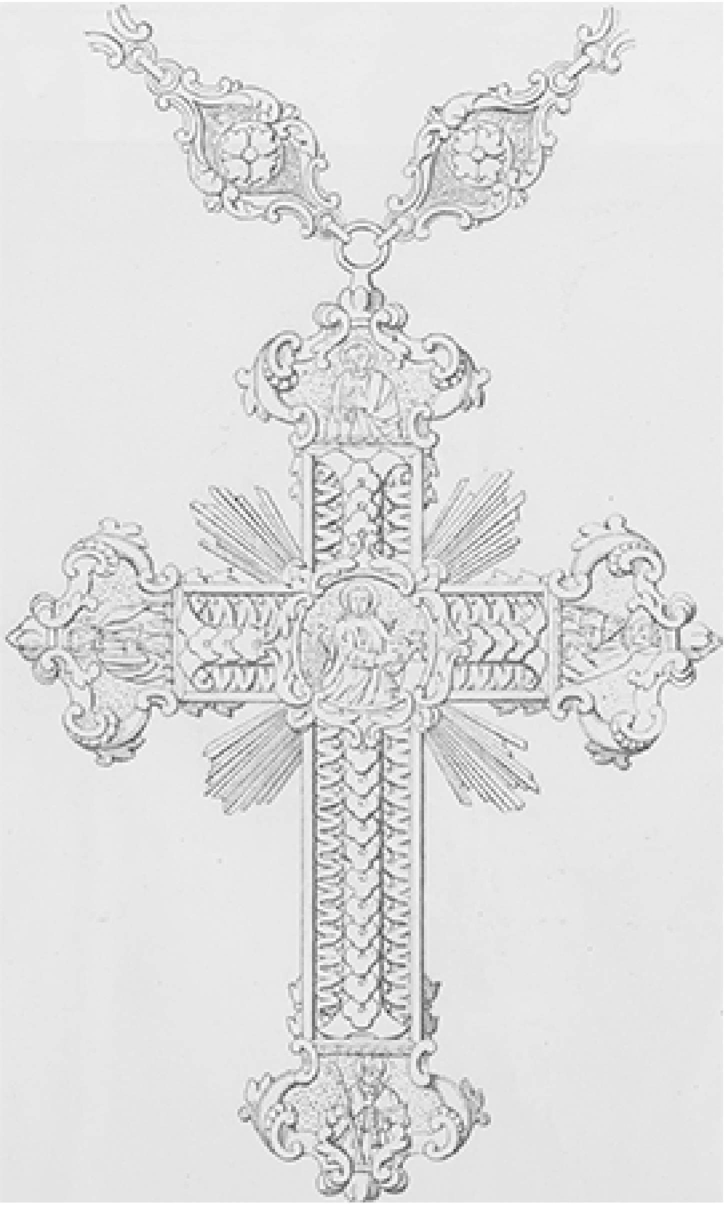

GESCHENK DER PAROCHIALE GEESTELIJKHEID VAN 'S-HERTOGENBOSCH AAN Z.D.H MGR. VAN DE VEN.

St. Jan en MGR. VAN DE VEN zijn als het ware onafscheidelijk verbonden, en het was den nieuwen bisschop blijkbaar een behoefte des harten dit openlijk te toonen, toen hij naast den arend van St. Jan het beeld der Zoete Moeder tot zijn wapen koos. *Sub tutela Matris* luidt de zinspreuk, door den nieuwen kerkvoogd gekozen: onder de hoede der Lieve Vrouw heeft hij dertig jaren lang de eerste parochie van het bisdom bestuurd, onder die zelfde moederlijke schutse aanvaardt hij thans het bestuur over het gansche bisdom.

Met onverdeelde vreugde door al de geloovigen van het diocees op den bisschoppelijken troon begroet, mocht MGR. VAN DE VEN vooral van de Bosschenaren, die het voorrecht hadden hem zoovele jaren als herder in hun midden werkzaam te zien, bij zijn verheffing op den bisschoppelijken zetel de ondubbelzin[n]igste blijken van eerbiedige hulde en kinderlijke verknochtheid ontvangen. Evenals bij gelegenheid van zijn zilveren feest ontstond ook nu onder de geloovigen een edele wedijver om bij te dragen tot een feestgeschenk, dat hem het stoffelijk bewijs zou leveren van de algemeene genegenheid en vereering hem toegedragen De parochiale geestelijkheid schonk hem een gouden borstkruis, versierd met de beelden van de beschermheiligen der vijf parochiën: St. Jan, St. Pieter, St. Jacob, St. Catharina en

St. Lambertus (voor de kerk van het onder Den Bosch behoorende dorp Orthen). In dit nummer vindt de lezer een afbeelding van dit kostbaar en zinrijk kleinood, door den met lof bekenden Bosschen ciseleur Van Gemert ontworpen en uitge oerd. Moge het nog vele jaren de borst van den waardigen kerkvorst sieren!

Ofschoon door den last der herderlijke bediening reeds voor den tijd gebogen, is MGR. VAN DE VEN nog betrekkelijk in de kracht der jaren. Den 12en Mei 1834 te Schijndel geboren, werd hij in 1860 priester gewijd, in 1861 benoemd tot kapelaan te Oorschot en het volgend jaar te 's-Hertogenbosch, waar hij reeds in 1874 tot Plebaan der kathedraal werd verheven. Hij heeft dus al een lange en verdienstelijke loopbaan achter zich; moge het hem, tot heil van het bisdom van 's-Hertogenbosch gegeven zijn, nog lange jaren den herdersstaf te voeren *sub tutela Matris*, onder de schutse der Moeder.

De belooning van de geleerde door P.M. Bots, *Priester*.

IV. (*Slot*.)

Indien een heldere schitterende lichtstraal op deze aarde ergens een hardstoffelijk voorwerp ontmoet, dan is het gedaan met glans en schittering; de lichtstraal wordt onderbroken, de stugge hardheid overwint. Maar ontmoet zulk een lichtstraal op zijn baan eens een andere lichtstraal, zie, dan treden er geheel andere zaken op dan gewelddadige stugge hardheid, dan wordt namelijk de lichtsterkte verdubbeld, de glans en de warmte worden verhoogd en de mensch, die dit alles aanschouwt, hij ondergaat een gewaarwording van vreugde en opgewektheid Iets dergelijks als de lichtstralen nu, iets dergelijks vertoonen ook vaak die uitverkorenen onder de menschen, die men zonnen van kennis en geleerdheid, en vooral zonnen van liefdegloed en hartelijkheid noemen kan Ontmoeten zij, zij, die geheel blaken van de vervoering hunner kennis en hunner toewijding, ontmoeten zij eenen medemensch, die in zijn koude onverschilligheid een stroef leven een leveu van stof schijnt te leiden, dan verduistert als van zelf de zon aan dien hemel van hunnnen grooten geest; maar nauwelijks wijkt de stofmensch voor een verlicht of bartelijk persoon, of zie, heel de dageraad rijst weer omhoog, 't is of die groote geesten dan eene nieuwe schepping beleven.

In zijn kinderen nu vond de geleerde Romersburg zijne stofmenschen; in Rufa en haren echtgenoot zoude zijn licht wederom vereeniging en verhooging vinden.

Kort reeds na Rufa's henengaan, hoorde zij bij monde van Desiderius, die nu reeds priester gewijd en toevalligerwijze kapelaan in Rufa's parochie van Erminshoven was geworden, dat haar oude oom bij zijn zoon niet gelukkig was. Van toen af reeds, overlegde zij vaak met haren Embertus, om den professor weder tot zich te nemen. Doch de moeielijkheid

van dezen stap was groot. Vooreerst men behoorde den professor, zooals Rufa met juistheid inzag, geheel buiten den invloed zijner kinderen te brengen, en men moest ook, nu hij zoo behoeftig was geworden, voorzeker niet rekenen eenige beduidende inkomsten van zijn pensioen over te houden. Doch de liefde van haren man overwon alle deze zwarigheden. Juist toen zij op den verjaardag van naar huwelijk te zamen met haren man het avondgebed voor het kruis had gesproken, toen sprak Embert van Rosenburg dit edele woord tot zijne echtgenoote:

'Rufa, het hindert mij bij mijne gebeden, te moeten denken, dat door ons huwelijk, uw grijze oom nu zoo diep ongelukkig is geworden.' En toen nu ook Rufa zeide: ''t was heden nog in mijn hart, alsof God zelf hierover tot mij sprak,' toen besloot Embert mannelijk en krachtig: 'Morgen avond legt die arme man hier zijn hoofd bij ons neder.'

En nu, o hadde mijn pen hier eens de vaardigheid der penne van Dickens of Stowe! Wie zal het ooit kunnen beschrijven, wat er in die dankbare oogen van den zeventigjarige was te lezen, toen Rufa en Embertus daar in *Emmanuel* aankwamen, toen Rufa niet ophouden kon met schreien, omdat haar oom zoo vervallen was, en oom niet ophield met te danken voor het hartelijk bezoek; wie zou er kleuren vinden, om de ontroering en jubel des ouden te malen, toen hij vernam, dat het hier geen bezoek, maar een terugkeer, een duurzaam verblijven bij Rufa gold. O het moge een verheven, een schier goddelijk werk zijn, den mensch in zijn lente als kind op te kweeken en te verzorgen, het is zeker niet minder hoogheilig en zielverheffend, den mensch in zijn laten herfst te hernieuwen en weer op te beuren.

Door deze vermeerdering nu van liefde in zijn omgeving, door te bemerken, dat er onder de menigte menschen, die hij in zijn leven had welgedaan, twee aan hem geheel toebehoorden, werd Romersburg van dag tot dag weder gelukkiger. En daar God Rufa en haren echtgenoot zegende, nam hun kleine welvaart toe, en verlieten zij hun eerste min of meer bekrompene woning, voor een beter huis nabij de schoone dorpskerk. Hier vooral vond de professor zijn vroeger Hoogen Eiken weer; hier waren weder boomen en bloemen, hier stroomden weer de beken, hier ruischte weer het loover, hier vielen de zonnestralen zoo geheimzinnig schoon door de kerkramen in zijnen tuin, en hoorde men het heilig klokgelui.

En zie nu is het, na een tiental jaren, weer een Zondag in de blijde Meimaand. Daar wandelt onze professor nog altijd in de sierlijk opgemaakte toga en nu dekt het zwarte kapje een hoofd, hetwelk van zijne witte lokken niet veel meer overhield dan een zilverachtige kroon. De weg des ouden gaat weder langs geurende meiboomen, uitbottende twijgen en schitterende bloemen en weder is hij met zijne lieve gezellin, dezen morgen, ter heilige tafel genaderd. Maar neen, ofschoon deze gezellin wederom een Rufa is, wederom eene, die ook aan de oude taal van Latium niet geheel vreemd is gebleven en die ook alweder spreekt van Gods heerlijkheden en zijnen schoonen hemel, zij is dezelfde Rufa niet meer als van voorheen.

'Oom', roept zij blijde, 'waar denkt u aan?'

De professor heeft namelijk nog niet gesproken, ofschoon toch de tuin reeds voor de helft is doorwandeld: 'Waar ik aan denk, lieve Rufa, zegt hij, ik denk aan de preek, welke de eerwaarde heer kapelaan ons in de vroegmis hooren deed. Ja lieve Rufa, 't was mooi: '*hen, die God liefhebben, werkt alles* '*ten goede*' en dat zoo diep verstandig uitgewerkt! De priesters zijn toch zoo nuttig Ruufje!'

Ruufje staart met eenigszins vragend oog, naar boven, naar ooms gelaat. 'Nu', zoo zegt zij gemelijk, als ware zij met zoo'n onomstootelijke waarheid maar half gediend, 'nu dat zegt vader en moeder ook!'

'Ja, lieve!' zegt Romersburg, 'later ziet gij dat zelve, later. Schoon was het. Alles ten goede! Uit lijden komt spoedig de victorie, maar daarenboven uit zonde zelfs,

komt, bij den vriend van God grootere omzichtigheid, vuriger ijver. Alles klonk even wijs en goed!'

Ons Ruufje luistert nu niet eens meer. ''t Is weer zoo moeielijk, oom,' zegt ze, 'u moet meer gewoon met mij spreken.'

'Nu Rufa,' herneemt de oude. 'Er was eens een man, die heel veel menschen had gezegd, hoe zij geleerd moesten worden Maar toen kwam de koning van het land en zeide aan dien man: gij zijt oud, gij moogt niet meer leeren. Toen ging die oude man heen en leerde niet meer, en hij woonde gelukkig met boeken en bloemen. Maar toen haalden de menschen dien ouden man uit zijn eigen huis, en brachten hem in den vreemde. En toen werd die oude man van verdriet dom en hij zou schreiende zijn doodgegaan. Maar toen kwamen er twee andere menschen en die...'

'O ik weet het al,' valt Rufa in.... 'en die haalden den ouden man uit het vreemde huis en ze zeiden: u moet hier komen, wij houden veel van u. Dat waren moe en pa!'

'Ja, lieve', zegt de oude man, en hij buigt zich en drukt het kindje een kus op het voorhoofd. 'Laten wij,' zoo vervolgt hij, 'toch altoos veel blijven houden van elkaar!'

Dit laatste woord behaagt uitermate aan Rufa Zij beduidt den grijsaard, dat hij nog eens buigen moet en nu ontvangt hij zijn kus dubbel en meer nog, terug. Een traan ontvalt Romersburg's oog; hij omhelst Rufa nog eens, daarna echter keert hij terug; hij moet in de eenzaamheid op zijne studeerkamer, eerst een weinig gaan bidden en danken.

V.

En nu eindelijk, dan, mijn zeer geduldige lezer, is de negentigjarige professor Romersburg, kort na het verschijnen van een heerlijk werk van zijn hand, in de hoogste godsvrucht overleden. In de laatste dagen van het negenentachtigste jaar zijns levens, begon de goede grijsaard te verzwakken en twee dagen na zijn negentigsten verjaardag stierf hij, of liever gezegd, zooals een lichtende wolk aan den hemel des avonds langzaam en rustig verdwijnt, zoo was Romersburg van de aarde verdwenen.

Nu echter bij zijn begrafenis, daar werd nog eens voor de laatste maal eere gegeven aan zijn doorluchtige gedachtenis De pastoor der parochie hield de eigenlijke lijkrede; naar aanleiding van het Schriftuurwoord: '*Met een eeuwige liefde heb ik u bemind, daarom heb ik u uit barmhartigheid tot mij getrokken*.'

De diep ontroerde herder leerde, hoe deze groote overledene in heel zijn weldoend leven, te kennen had gege[v]en, dat hij eerst zelt door God was bemind, om vervolgens die werking Gods na te volgen bij anderen Daarna spraken verschillende oud-ambtgenooten van Romersburg over 's mans geleerde methodes en zijn heerlijk boek; over zijn toeleg om de wetenschap op de wereld vooruit te brengen en haar door een nuttig leven, beminnelijk te maken, totdat eindelijk de rector magnificus van de hoogstberoemde academie in den lande, hier de eerekfoon spande. Zijne rede overtrof al het voorafgaande in sierlijkheid en zij stichtte voor Romersburg, als het ware, een gedenkteeken, hetwelk in de harten aller hoorderen en bijzonder in die van Rufa en Embertus, nooit zoude vervallen. Toen grepen nog de aandoenlijke ceremoniën der heilige katholieke kerk plaats, die priesterlijke eere der bewierooking, die zegening met gewdjd water en dat driewerf teekenen met het kruis als met een stempel der toekomstige opstanding, en nu was Romersburg voor altoos ter ruste gelegd.

In de eerte dagen na 's mans begrafenis, weenden Rufa en Embert met hunne dochter, veel over den gestorvene; zij mistten hem zoo noode, in den tuin en in huis; zij treurden nog lang, omdat hij nu voor eeuwig zweeg, hij, wiens lippen weleer een stroom van wijsheid en goedheid deden vloeien. Inmiddels echter dwong hen de

tijd, om toch ook hun aandacht te wijden, aan het bezorgen van de tijdelijke nalatenschap des overledene. Wat de professor aan geld en goed had nagelaten, het werd zijn kinderen in Koningsveld bezorgd; de boeken kwamen aan professors vriend Desiderius Het eenige dus, hetwelk Rufa en hare man van des professors bezit behielden, was een klein pakje oude perkamenten, hetwelk hij hun, reeds eenige jaren geleden, bij schenking onder de levenden, had overgereikt en hetwelk ‘gij - zoo sprak de professor - nog wel voordeelig kunt verkoopen.’

Dit pakje bleek nu een zaak van hooge waarde. Het bevatte namelijk een verzameling zoogenaamde Incunabelen[a] door den professor in zijn jeugd, op een beroemde boekverkooping in het buitenland, gekocht. De uittrekselen dezer perkamenten hadden reeds Romersburg's uitgegeven boek zoo beroemd gemaakt. En toen Embertus nu de oorspronkelijke stukken zelve aan zekeren hoogleeraar toonde, die een oudheidkundig museum bestuurde, toen kocht deze oude vriend van Romersburg heel de verzameling dadelijk en blijde, voor de beteekenende som van tien duizend gulden; voor twee derden van dezen prijs had Romersburg de beroemde stukken vroeger gekocht.

Zoo was nu de toekomst van den braven Embertus en zijn gezin verzekerd; deze geldsom was de belooning van den geleerde, welke anderen door hun liefdeloosheid hadden verloren.

Het bezoek onzer Koninginnen aan het Duitsche Hof.

Elk rechtgeaard Nederlander, ‘wiens hart voor land en koning gloeit’ (wij zien de noodzakelijkheid niet in, de woorden van het lied te moeten veranderen, wijl een koninginnetje de plaats van den koning heeft ingenomen) heeft indertijd met belangstelling in de bladen de bijzonderheden gevolgd van het onthaal, onzen beiden koninginnen aan het Duitsche hof te beurt gevallen. Mocht het een eer voor ons land heeten, toen de machtige keizer verleden jaar eenige dagen de gast wilde zijn van onze geëerbiedigde koningin-regentes, met niet minder nationalen trots vernamen wij dat aan onze vorstinnen bij haar tegenbezoek aan den Duitschen nabuur een ontvangst was bereid, zoo luisterrijk, als volgens de buitenlandsche pers zelve alleen tegenover de machtigste souvereinen gebruikelijk is. Het streelde ons vaderlandsch hart, te zien hoe de kleine vorstin van het kleine Nederland met haar beminde moeder aan het hof van den machtigsten der Europeesche vorsten werd geeerd, en met genoegen zullen onze lezers ongetwijfeld de platen zien, die aan het vorstelijk bezoek herinneren.

Daar het keizerlijk gezin den zomer in het nieuwe paleis te Potsdam doorbrengt, werden ook daar onze koninginnen ontvangen, en onze jeugdige vorstin Wilhelmina heeft dan ook geen voet in Berlijn gezet. Alleen de koninginregentes vertoefde een dagje in de Duitsche hoofdstad tot bijwoning van de groote voorjaars-parade; zij ontving daar de besturen der Nederlandsche vereenigingen te Berlijn en bezocht onder geleide van den keizer enkele bezienswaardigheden.

Wegens de verschillende reisplannen zoowel van den hoogen gastheer als van de koninklijke gasten was het samenzijn maar kort van duur, doch in die weinige dagen heeft de keizer onzen vorstinnen de grootste oplettendheid betoond en het begroetingstooneel aan het Wildparkstation, door onze gravure voorgesteld, heeft een bepaald hartelijk karakter.

(a) De eerste werken, na de uitvinding der boekdrukkunst.

De algemeen bekende en geroemde innemendheid der keizerin had reeds het vorig jaar het hart harer beide gasten gewonnen, en vooral onze twaalfjarige koningin scheen een bijzondere genegenheid voor de moeder der keizerlijke prinsjes te hebben opgevat.

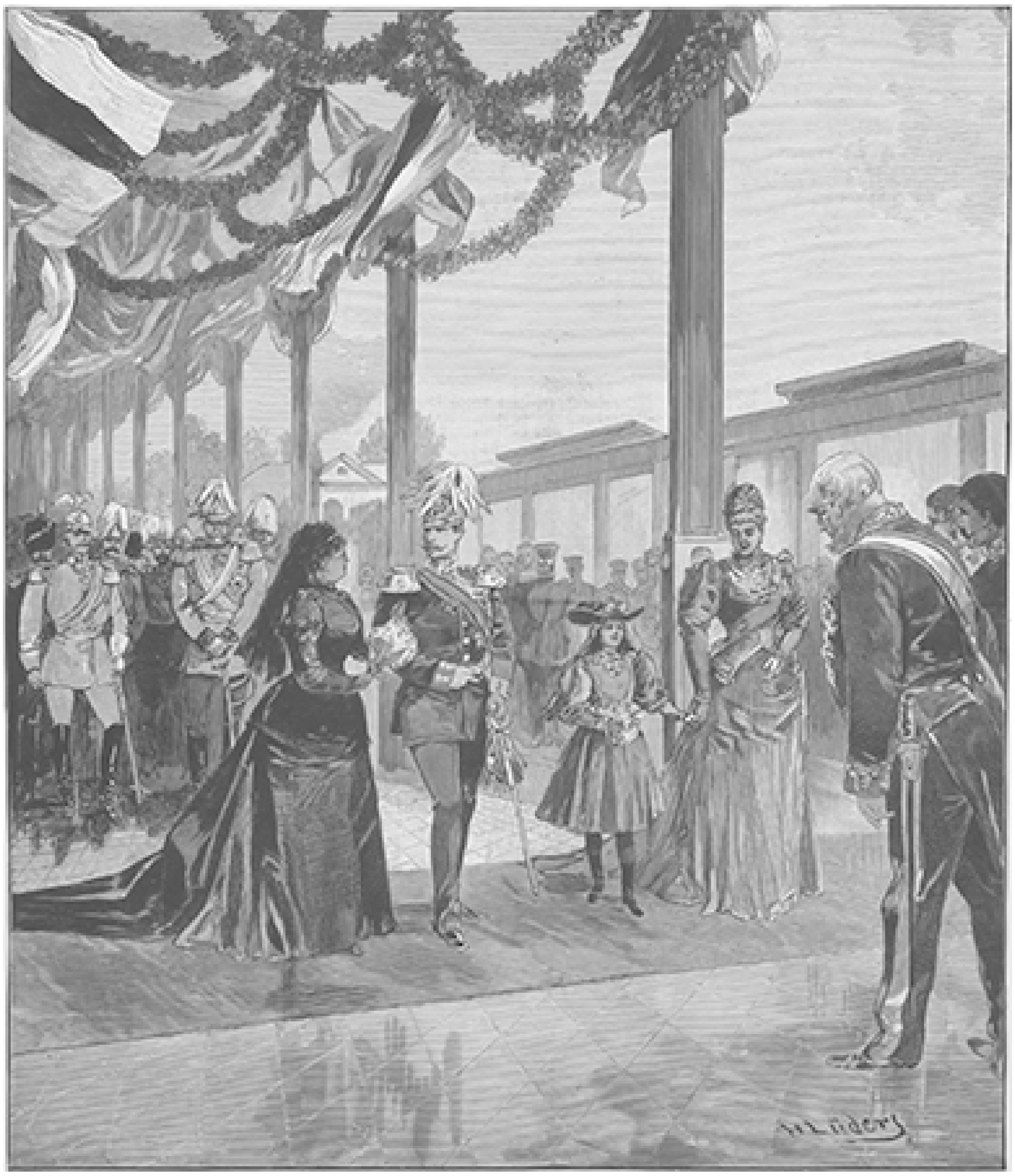

ONTVANGST ONZER BEIDE KONINGINNEN AAN HET WILDPARKSTATION BIJ POTSDAM, 30 MEI LL.

Bij de ontvangst aan het Wildparkstation waren behalve den keizer en de keizerin alle te Berlijn vertoevende prinsen alsmede de leden van het Nederlandsch gezantschap verschenen. Zoodra de gasten waren uitgestapt, kuste de keizer onze koningin-regentes de hand en de kleine koningin op voorhoofd en wang. Daarop bood hij koningin Emma den arm, terwijl de keizerin haar kleine vriendin Wilhelmina bij de de hand nam.

Wij zullen hier niet in een herhaling treden van al hetgeen indertijd door de bladen is meegedeeld omtrent de feestelijkheden ter eere onzer koninginnen aan het Duitsche hof gegeven, en ons enkel bepalen tot de parade, waar-

aan onze regentes een werkzaam aandeel nam en welker voornaamste momenten men in dit nummer ziet weergegeven.

De groote voorjaarsparade vormt voor Berlijn steeds het glanspunt van het seizoen, maar ze krijgt nog grooter beteekenis, wanneer vreemde gekroonde hoofden als gasten van den Duitschen keizer het krijgshaftig schouwspel bijwonen. Al is de hitte ook zoo bovenmenschelijk als bij voorbeeld dit jaar het geval was, toch komen op dien dag tienduizenden nieuwsgierigen van alle standen uit Berlijn en omstreken op de been en getroosten zich alle vermoeienissen om zich in den schitterenden aanblik der defileerende troepen te verlustigen. Hun moeite wordt trouwens beloond door een schouwspel, zooals misschien heel Europa er geen tweede kan aanbieden.

Met het oog op de groote hitte was de parade reeds op 's morgens negen uur vastgesteld en vroeg in den ochtend rukten de troepenafdeelingen van haar deels vrij afgelegen kwartieren naar het Tempelhofer veld, om zich in twee kampen op te stellen op het oostelijk deel van het ontzaglijk exercitie en paradeveld, dat niet minder dan acht millioen vierkante meters omvat. Eindeloos schenen de glinsterende rijen der beide legers, die zich van het noorden tot het zuiden over het gansche onafzienbare veld uitstrekten.

De garnizoenen van Berlijn en de omstreken waren in de parade opgesteld. Van Potsdam kwam de keizer naar de kazerne van het eerste regiment dragonders in de *Belle Alliance*-straat en steeg daar met zijn gevolg te paard. Toen hij op het paradeveld verscheen, kwam onze koningin-regentes aan de zijde der keizerin in een rijtuig met zes paarden gezeten, van het spoorwegstation aangereden.

TROMPETT[E]RKOOR VAN HET GARDE-REGIMENT KURASSIERS.

DE KEIZERIN EN DE KONINGIN-REGENTES DER NEDERLANDEN.

Na de begroeting der dames begeleidde de keizer het rijtuig naar de in parade opgestelde troepen, die op dit oogenblik den presenteermarsch deden hooren, terwijl de soldaten een driewerf hoera! aanhieven. De keizer hield zich aan de linkerzijde van het rijtuig, waarin onze koningin regentes gezeten was, en wel een weinig naar achteren, zoodat hij slechts het rijtuig begeleidde en feitelijk koningin Emma de parade afnam.

Terwijl de verschillende regimenten en bataillons elk afzonderlijk de wapens presenteerden, rukten de beide groote legerafdeelingen op en wel de tweede van den linkervleugel uit, waarna al de troepen zich weer verzamelden tot het voorbijmarcheeren. De keizer met zijn gasten, de prinsen, die zelf niet mee paradeerden, al de Duitsche prinsessen en heel het verdere schitterend gevolg, waarin de uniformen van alle legers der wereld vertegenwoordigd waren, hadden inmiddels aan den zoogenaam-keizerpopulier, den eenigen boom op het oostelijk einde van het paradeveld, plaats genomen.

Ook hier stelde de keizer zich zoo naast het rijtuig der koningin-regentes, dat hij op den achtergrond bleef en koningin Emma de parade afnam.

De eerste voorbijmarsch had bij de infanterie in compagniefronten plaats. Zoodra het te Spandau in garnizoen liggende vierde garde-regiment te voet naderde, in welks uniform de keizer voor deze gelegenheid was gedost, trok hij den degen, reed het regiment te gemoet en voerde het de koningin regentes voor, waarop hij haar verzocht het commando over dit regiment aan te nemen.

Het eerste garderegiment dragonders werd door prins Albrecht, regent van Brunswijk, in de uniform van generaal veldmaarschalk metden commandostaf in de rechterhand, voorgevoerd. Terwijl nog de artillerie den eersten voorbijmarsch in batterijfront uitvoerde, verzamelden de troepen zich reeds tot den tweeden voorbijmarsch, dien ditmaal de infanterie in colonne, de cavalerie en artillerie in de vorige opstelling, maar in draf uitvoerde. Vooral deze bewegingen leverden een schilderachtig, echt krijgshaftig schouwspel op.

Tegen elf uur was de militaire vertooning ten einde, waarbij aan onze koningin-regentes zooveel eer was bewezen als misschien nooit te voren een gekroond hoofd te Berlijn is te beurt gevallen. Koningin Emma begaf zich met de keizerin per rijtuig naar het paleis te Berlijn, terwijl de keizer nog eenige critische opmerkingen betreffende de parade met de hoofdofficieren wisselde en zich vervolgens aan de spits der vaandelcompagnie van het tweede garderegiment te voet naar het paleis begaf. De parade werd door het heerlijkste weer begunstigd.

Onze koningin-regentes heeft op dien dag behalve de verrassende aanbieding van het commando over het vierde garderegiment te voet nog het commando over een ander regiment gekregen, namelijk dat hetwelk vroeger den naam droeg van prins Frederik der Nederlanden, den schoonzoon van den Pruisischen koning Frederik Wilhelm III. Sedert prins Frederiks dood in 1881 was dat regiment zonder chef, tot thans de keizer het commando daarover aan onze koningin-regentes opdroeg. Verder verleende hij haar nog het grootkruis der Pruisische Louise-orde.

Ook onder de Berlijnsche bevolking schijnt het bezoek onzer koninginnen de aangenaamste herinneringen te hebben achtergelaten. Dagen achtereen waren de Duitsche bladen vol opgetogenheid over de beminnelijke en waardige verschijning onzer regentes, die in haar somber weduwkleed een werkelijk majestueuze figuur vormde, en over de lieftalligheid van ons koninginnetje, dat zich als *kleine Majestät* onder de gemoedelijke Berlijners onmiddellijk populair had gemaakt.

Een praatje over edelgesteenten.

In onzen tijd van valsche harten, valsche haren, valsche tanden en valsche edelgesteenten, is het niet onaardig, eens na te gaan, welke de beroemdste en kostbaarste edelsteenen zijn en welke lotgevallen deze zooal hebben doorleefd.

PR[I]NS ALBRECHT VAN PRUISEN IN DE UNIFORM VAN GENERAAL-VELDMAARSCHALK VOERT HET 1e GARDE-REGIMENT VOOR.

Den aandachtigen lezer zal het niet ontgaan zijn, dat wij in onze causerieën een systematische opklimming, of, zoo men wil, afdaling hebben in het oog gehouden, door eerst over het onontbeerlijke, het brood, daarna over het noodige, het geld, en ten slotte over het overtollige, de edelgesteenten, te spreken.

Om nu verder maar met de deur in huis te vallen, moeten wij beginnen met te vertellen, dat de om verscheidene reden merkwaardigste parel ter wereld die is, welke in de 17e eeuw door den Franschen reiziger Tavernier aan den sjah van Perzië verkocht werd voor de bagatel van 1.300.000 guldep. Deze edelsteen kwam van Califa en is nog altijd het eigendom der Perzische heerschers Hun buurman, de iman van Mascate, bezit een parel van twaalf en een half karaat, waardoor men het daglicht kan zien en die dan ook een waarde van niet minder dan vier ton vertegenwoordigt.

De parel die de Russische prinses Joessoepoff bezit, is eenig ter wereld om de zuiverheid van haar water. Georgibus van Calais verkocht haar in 1620 aan koning Filips IV van Spanje voor 80.000 dukaten, terwijl ze nu op een halve ton geschat wordt.

Onze H. Vader Leo XIII is in het bezit van een parel, van een zijner voorgangers op den Stoel van Petrus af komstig, die niet minder dan tweehonderduizend gulden waard is.

Naast deze steenen, die letterlijk zonder weerga zijn, mag het halssnoer van keizerin Frederik niet onvermeld gelaten worden. Het bestaat uit twee en dertig parelen, waarvan de waarde op drie ton geschat wordt Haar moeder, koningin Victoria, bezit, behalve den grootsten diamant ter wereld, den vermaarden Kohi-noor

(letterlijk: berg des lichts) een product der diamantmijnen van Golconda, die maar even op 25 millioen geschat wordt, een halssnoer van roode parelen, dat het publiek onlangs in den Tower te Londen mocht bezichtigen en dat een waarde moet hebben van twee ton.

Het spreekt vanzelf, dat de vrouwen der joodsche parvenu s op stuk van edelgesteenten niet bij de vorstinnen van Europa willen achterstaan. Zoo bezit mevrouw de barones Gustaaf Rothschild een snoer van vijf rijen parelen, ter waarde van een half milioen, en barones Adolf een van zes ton! Beide gaan voor het overige op dezelfde manier tewerk: vindt een juwelier bij uitstek fraaie parelen dan is hij gemachtigd ze tot elken prijs voor haar te koopen. Dit feit is ongetwijfeld teekenend.

Kenners durven geen uitspraak doen tusschen deze twee halssnoeren en die van de keizerin van Rusland, dat uit zeven rijen, en van de groothertogin van Maria Rusland, dat uit zes rijen bestaat, en omtrent een halt millioen gekost heeft.

Mevrouw Dosne, de zuster van mevrouw Thiers, de echtgenoote van den eersten president der derde Fransche republiek, heeft van deze verscheidene parelsnoeren ontvangen, waaraan ze dertig jaar besteed had om ze bijeen te krijgen en die dan ook een waarde hebben van tweehonderdduizend gulden.

Na den Fransch Duitschen oorlog werd voor rekening van keizerin Eugenie een halssnoer van witte parelen verkocht, dat de vorstin zelf gevormd had. Enkele kleine gebreken, die sommige parelen ontsierden waren oorzaak, dat er niet meer dan anderhalve ton voor betaald werd. Men weet niet in wiens bezit dat halssnoer op het oogenblik is.

De keizerin van Oostenrijk bezit de schoonste zwarte parelen die er zijn. Haar juweelkistje heeft een ontschatbare waarde en is met dat der czarin van Rusland een der beroemdste ter wereld.

Om nu met de parelen te eindigen mogen wij er ten slotte wel bijvoegen, dat deze aan blankheid en water winnen, door ze zoo dicht mogelijk op de huid te dragen, en het spreekt vanzelf, dat daardoor ook haar waarde toeneemt. De rooskleurige paarlen worden weinig gezocht en de zwarte, die onder alle opzichten aan de vereischten voldoen, zijn zeer zeldzaam en nog duurder dan de witte.

Van parelen op diamanten is de sprong zoo

groot niet en we blijven in alle geval in de familie. De namen van sommige beroemde diamanten, als de Regent, de Koh i-noor, de Saucy en andere, zijn algemeen bekend. Minder bekend is hun koopwaarde en zijn de namen hunner tegenwoordige bezitters. De Regent wordt door het publiek in het Louvre bewonderd, waar hij zich sedert 1887 bevindt. Hij wordt voor de fraaiste gehouden en gaat de w[a]arde van anderhalf millioen te boven. De Koh-i-noor, de grootste diamant ter wereld, is, zooals wij boven reeds aanstipten, het eigendom van koningin Victoria. De Saucy is twee en een halve ton waard. Na aan prinses Paul Demidoff toebehoord te hebben, is hij het eigendom geworden van sir Jamsetjee Jeejeethoy te Bombay, een der tallooze radja's en maharadja's, waar Voor Indië van wemelt.

De Orlof, die door den prins van dien naam voor keizerin Catharina II werd aangekocht, kostte 1⅛ millioen, plus een jaarlijksche lijfrente van vijftig duizend gulden. De verkooper, Safras geheeten, ontving bovendien brieven van adeldom Deze diamant behoort nu tot de Russische kroon.

De kroon van Oostenrijk bezit den Florentijn die op een waarde van 1,300,000 gulden geschat wordt; de Zuidster is door een Indischen radja aangekocht, en de radja van Golconda heeft in zijn juweelkast den Pizam die omtrent drie millioen waard is.

De Piggot, die door een graaf, die er zijn naam aan gaf, uit Indië naar Engeland werd gebracht, is drie en een halve ton waard. Deze diamant werd in 1801 verloot. Wat er sinds mee gebeurd is, weet men niet.

De Pasja, het eigendom van den vice-koning van Egypte, kostte ruim drie ton; het is een fijn geslepen steen met acht facetten, die 49 karaat weegt. De Groote Mogol, die door zijn gelukkigen bezitter, den sjah van Perzië, Deriaï-noor of Oceaan des lichts werd gedoopt, is niet te schatten. De Nassah, die 82½ karaat weegt en het eigendom is van lord Westminster, wordt op vier ton geschat. De lord betaalde er zelf drie en een halve ton voor. De grootste van alle diamanten eindelijk moet te Matam op het eiland Borneo zijn, waar de radja hem naijverig bewaart. Naar wij lezen zou de regeering te Batavia er hem twee opgetuigde brikken plus vier ton voor geboden hebben, maar de radja weigerde. Dit verhaal klinkt nogal onwaarschijnlijk, of het moet al heel lang geleden zijn, toen de regeering beter bij kas was dan nu om zulk een bod te doen.

Koning Karel van Portugal bezit een fraaien diamant van 205 karaat, terwijl keizerin Eugenie een rooskleurige diamanten kam bezat, die ze nog bewaard heeft en in de geheele wereld zonder weerga is. Ook heeft zij een diamanten broche, bestaande uit vijgenbladen en aalbessen, die allerprachtigst is en een oogverblindende lichtschittering teweegbrengt.

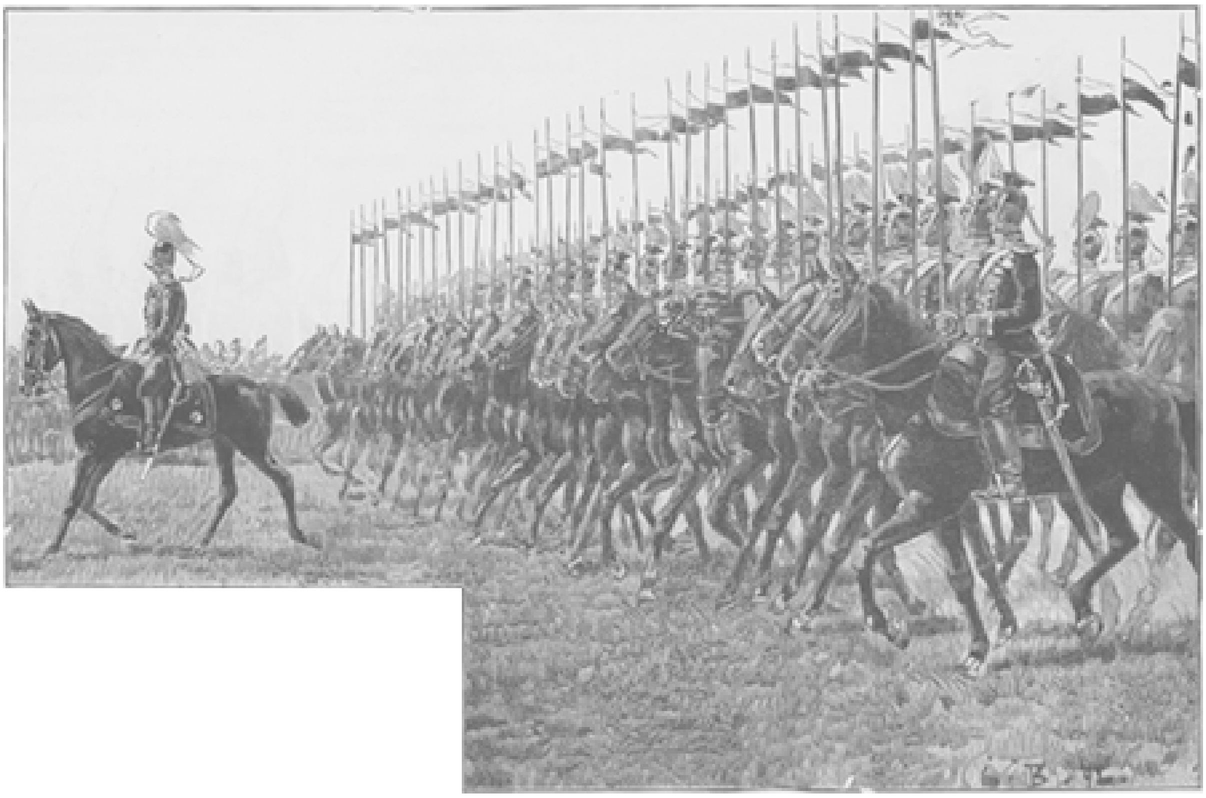

VOORBIJMARSCH VAN HET 2e GARDE-REGIMENT ULANEN.

Bij de verkooping der Fransche kroondiamanten werd een halssnoer van vier rijen brilj[a]nten, met zilver gemonteerd, voor omtrent honderdduizend gulden verkocht. Naar men wil moet dit halssnoer nu in het bezit zijn van een dame der Amerikaansche kolonie te Parijs.

De hertogin van Ossuna, geboren prinses van Salm-Salm, die onlangs overleden is, bezat diademen uit robijnen en diamanten gevormd. De hertogin kreeg hoofdpijn van ze te dragen, zoo zwaar waren ze!

De czarin bezit de grootste diamanten en koopt er alle jaren nog bij.

In Frankrijk zijn tegenwoordig vooral parelen en robijnen in de mode. Wat de diamanten betreft hebben de hertogin van Doudeauville en de gravin van Pourtalès de volgende manier van dragen in zwang gebracht: men draagt een lint om den hals waarvan de knoop met diamanten bezaaid is.

Te Parijs bezit de gravin Mackay de schoonste diamanten. Zij heeft toch een halssnoer van twee meter lengte, geheel gevormd uit nauwkeurig uitgezochte steenen, waaraan niet het minste vlekje kleeft. De waarde daarvan valt dan ook niet te schatten.

Waarlijk mooie turkooizen worden hoe langer hoe zeldzamer. De maharadja van Ulepsing, gewezen koning van Lahore en nu kostganger van de Britsche regeering, is in het bezit van een der verrnaardste. De steen is plat en zeven centimeter hoog tegen vijf breed.

Een der zonen van Abd-el-Kader heeft van dezen een turkoois ontvangen, waarin woorden zijn gegrift, die, naar Turksche sagen, door Mohammed zouden zijn opgegeven. Toen Abd-el-Kader door de Franschen werd gevangen genomen, ontving hij verlof, den steen te mogen blijven dragen, die op een aanzienlijke waarde wordt geschat

Miss Burdett Coutts heeft turkooizen, die door liefhebbers geroemd worden en waarvan de minste 2 a 3000 gulden waard zijn, wat voor dit soort steenen veel is. Nog zijn vermaard de turkooizen van de graven van Parijs en de czarin van Rusland, die bovendien een parure heeft van kostbare smaragden. Haar sieraden van

alteandriet een steen die het soortelijk gewicht heeft van saffier, en overdag groen en des nachts rood is, worden gezamenlijk op drie en een halve ton geschat, terwijl haar kroon een agaat bevat van maar even drie ton.

Miss Burdett Coutts is in het bezit van twee saffieren, die omtrent vierhonderdduizend gulden waard zijn.

Het Museum te Parijs heeft in zijn rijke verzamelingen van edelgesteenten een saffier die 133 karaat weegt. Hij werd door een man die houte lepels verkocht in Bengalen gevonden. Naar Europa gebracht en door het huis Raspoli te Rome gekocht, werd hij het eigendom van een Duitschen prins, die hem weer aan een Franschen juwelier, met name Perret, voor omstreeks honderdduizend gulden van de hand deed.

Uit dit en het vorige praatje over geld ziet men, dat er eer gebrek aan brood dan aan geld en edelgesteenten zal komen.

Wetenswaardig Allerlei.

Een nieuwe lichtsoort. -

Het Amerikaansche tijdschrift *Journal of Photography* bevat het volgende recept voor de productie van een licht met een sterkte van 20 000 kaarsen, dat zoowel bij het photographeeren bij nacht ot in donkere kamers, als tot het geven van signalen gebruikt zou kunnen worden, daar het tot op een afstand van honderd kilometer zichtbaar is. De gebruikte massa bestaat uit: 20 deelen magnesium, 30 deelen bariumnitraat, 4 deelen bloem van zwavel en 4 deelen ossenvet. Dit vet wordt er in gesmolten toestand bijgevoegd, zoodat het geheel een deeg vormt, dat men in een cylindervormige zinken buis laat hard worden. Zulk een buis van 7 centimeter doorsnede en 10 centimeter hoogte bevat omtrent een halve kilogram en reikt voor een verlichting van 20 seconden.

Steenkolen in de poolstreken. -

Allicht zou men denken dat de poolstreken, als volslagen onvruchtbaar ten gevolge van een meedoogenloos klimaat, van alle hulpmiddelen voor het menschelijk leven ontbloot zijn. Dit is evenwel het geval niet.

Op verschillende punten dezer onherbergzame gewesten heeft men de steenkool gevonden, dat *brood*, der nijverheid, gelijk ze terecht genoemd is. In 1876 heeft het Engelsche schip *Discovery* een steenkoolhoudenden bodem ontdekt in het uiterste noorden van Groenland ten westen van het Robertson-kanaal. Dit punt ligt aan het uiteinde der Discovery-baai, sinds dien tocht aldus genoemd.

De daar gevonden steenkool is onderzocht en gebleken met de beste Engelsche kolen, die van Chesterfield bijvoorbeeld, te kunnen wedijveeren: ze kan 65 procent aan cokes geven. De expeditie heeft er kleine hoeveelheden van verbruikt, die in de open lucht gewonnen, enkel met de hand geschift waren om ze van de schilferachtige leem, waarmee ze vermengd waren, te zuiveren. Het bestaan van steenkolen op het eiland Spitsbergen was sedert lang bekend.

In den laatsten tijd zijn de steenkolen der poolstreken het voorwerp geweest van wetenschappelijke onderzoekingen, en zoo heeft men in de baai, door de Engelschen Kingsbay genoemd, op vijf verschillende plaatsen gelijk met den grond steenkoollagen gevonden. Eindelijk heeft ook de heer Payer in Fans-Jozefland ligniet (een soort steenkolen van nieuwere vorming dan de gewone) aangetroffen, vermengd met keisteen van tertiaire vorming.

In de toekomst zullen die ontdekkingen ongetwijfeld wel meer voorkomen, vooral wanneer de noordpooltochten worden meegemaakt door ingenieurs of aardkundigen, die in den bijna altijd met sneeuw en ijs bedekten grond boringen laten doen.

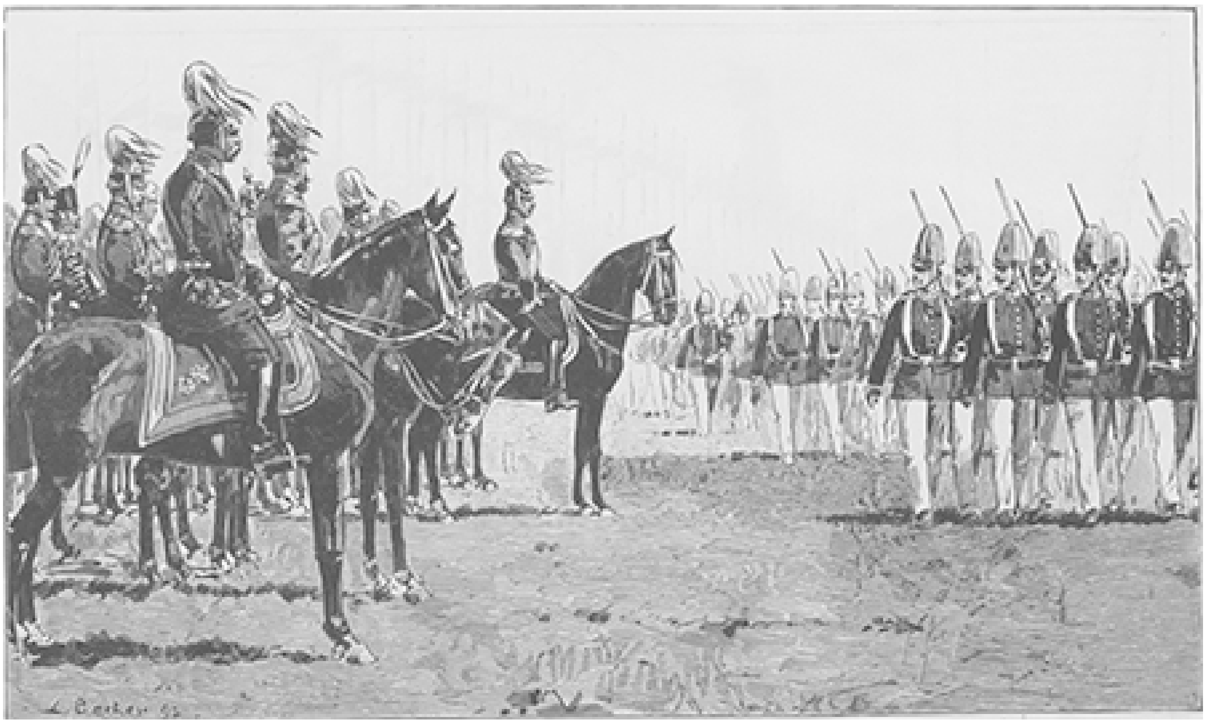

VOORBIJMARSCH VAN HET 2e GARDE-REGIMENT TE VOET.

De aangelegenheid is stellig van groot gewicht. Uit wetenschappelijk oogpunt bewijst de aanwezigheid van steenkool in depoolstreken, dat die onherbergzame oorden vroeger een rijken plantengroei gehad hebben; want het staat vast dat steenkool en ligniet hun oorsprong hebben in de ontbinding van planten. Inderdaad vindt men in de lagen der brandbare delfstof volkomen zuiver bewaarde afdruksels van planten, maar van planten die tot lang uitgestorven soorten behooren.

Uit practisch oogpunt is het duidelijk, dat waar in de noordpoolstreken kolen worden aangetroffen, het ook mogelijk moet wezen, een proviandstation. aan te leggen voor schepen, die op noordpooltochten uit zijn. Kolen toch geven warmte, licht en beweegkracht, dat wil zeggen de noodzakelijkste levensbehoeften.

In de streken, waar de zon zes maanden onder den gezichteinder blijft, zou de gasverlichting de natuurvorschers in staat stellen, dien ijselijken nacht door te komen en de onderzoekingen voort te zetten. Nu is een bestendig onderzoek der poolstreken niet mogelijk zonder het aanleggen van een aantal *onderaardsche stations*, waar menmet behoorlijke verwarmingsen verlichtingstoestellen zou kunnen overwinteren in afwachting dat het gunstige jaargetijde veroorlooft weer zee te kiezen.

Aldus zal men er in kunnen slagen den ondergrond der poolstreken te leeren kennen, die behalve steenkool nog buitengewone minerale schatten verbergen kan.

De mensch went zich gemakkelijk aan het leven onder den grond; in de beroemde zoutmijnen van Wielikczka in Polen leven en sterven heele familiën, verscheidene honderden voeten onder den grond zonder ooit behoefte te gevoelen, het daglicht te zien. Voorzeker heeft dit leven niets benijdenswaardigs, maar dat bewijst niet dat er geen liefhebbers voor zouden te vinden zijn. Wanneer daarmede tot dusver nog geen proef genomen is, ligt dit eenvoudig hieraan dat zeelieden geheel onbekend zijn met het mijnwerkersleven en dat tot heden nog geen mijningenieur een noordpooltocht heeft meegemaakt.

Engelsche millionnairen. -

In de laatste drie jaren zijn de volgende Engelsche pondsterling-millionnairen gestorven: John Rylands van de firma Rylands and Son liet 2.574.922 pond na, Junius Morgan, bankier te Londen, 2022.054 pond, W.H. Smith, gewezen minister en president van het Lagerhuis. 1.764000 pond, M. Talbot, afgevaardigde, 1.388.617 pond de hertog van Cleveland 1.440.889 pond, Nathaniël Clayton, machinefabrikant te Lincoln, 1.364.495 pond, Samuel Fulder, eigenaar van katoenspinnerijen, 1.168 615 pond, baronet W. Pearce scheepsbouwmeester, 1 069 000 pond, en mr. Brassey 1.942 611 pond. Aan de namen is duidelijk te zien, dat zich onder deze millionnairen verscheidene zonen der 'natie' bevinden.

Het noordelijkste blad ter wereld. -

Het noordelijkste blad ter wereld is het eigendom van den heer Müller, draagt den niet bijzonder welluidenden naam van *Attuagagliuti* en verschijnt te Godhaab, een Deensche kolonie aan de westkust van Groenland op 64 graden noorderbreedte.

Alphabetische Lijst der Gravures.

	BLADZ.
Abbas-pasja, de nieuwe Khedive van Egypte	224
Afgod (Voorstelling van den Daruma	271
Albrecht (Prins) van Pruisen in de uniform van generaal-veldmaarschalk voert het 1e garde-regiment voor	414
Alhambia (De mirtenhof der)	1 6
Alphons XIII van Spanje (koning)	208
Ambulance (Een) te Parijs in 1870	356
Amsterdam (De melkmarkt te)	69
Anarchist (Aanhouding van een)	349
Atelier (In mijnheers)	89
Augustinus (Begrafenis van den H)	72
Avondstemming	357
Bern (Gezicht in)	65
Bruiloft (Een Italiaansche)	108-109
Catechismus in den tuin	13
Catherina (De H), door de Engelen naar den berg Sinaï gedragen	145
Cecilia (Teraardebestelling der H.)	132
Christuskindje (De gaven van het)	185-186
Circus (Een wedren in een Romeinschen)	220
Clarence (Hertog Albert van), oudste zoon van den prins van Wallis	228
Clementine (Prinses), moeder van prins Ferdinand	261
Critiek (Ernstige)	57
Cumberland (De hertogin van), jongste dochter van den koning van Denemarken	594
Denemarken (De kroonprins van)	395
Denemarken (Prins Waldemar van), jongste zoon van den koning van Denemarken	395
D'Hulst (Mgr.)	305
Diana of Christus?	285

Dief (Gelegenheid maakt den)	240
Does (Jhr. Mr. Johannes Maria Benedictus Josephus van der) de Willebois	193
Dokter (Naar den)	277
Doodsangst (In)	152
Drama (Een) in het bosch: De verwikkeling. De ontknooping	93
Duel (Het onderbroken)	77
Dwalen is menschelijk	280
Edmund (Vinding van het hoofd van St)	124
Eendenjacht in het Venetiaansche	256
Egypte (De vlucht naar)	181
Eland (Een jacht op den)	296
Elisabeth (De H) te midden harer armen	136
Evangelisten (De)	276
Feesttocht (Een Muzelmansche)	101
Ferdinand (Prins) van Bulgarije	261
Fides (Marteldood der H)	172
Frederik II (De graftombe van keizer)	200
Frederik de Groote in de Pandoer	388
Freppel (Mgr)	201
Gebed (Het eerste)	137
Geboorte (De)	180
Gedenkpenning (De) ter herinnering aan het XXV jarig bestaan der Kath. Illustratie	58
Gedenkpenning (De) van het eerste bezoek der koningin aan de hoofdstad.	7
Gemak (Op haar)	25
Geschenk der parochiale geestelijkheid van 's-Hertogenbosch	410
Geschen[k] der stad Londen aan den Duitschen keizer	128
Gevlogen	8
Gezegend (Rijk)	401
Gezelschap (Vroolijk)	164-165
Gezin (Een talrijk)	148

Goar (Een vroolijke nacht in St.)	289
God (voorstelling van den) van den rijkdom	271
Godsch[a]lk (Mgr. A)	212
Godsch[a]lk (Z.D.H. Mgr.) op het praalbed	213
Gouthe-Soulard (Mgr.), aartsbisschop van Aix	161
Graf (Op moe Iers)	144
Graf (De vrome vrouwen aan het)	308
Graflegging	304
Griekenland (De koning van), tweede zoon van den koning van Denemarken	395
Grootheid (Vervallen) Bismarck in ruste	233
Grootmoeder leest	328
Haynald (Z. Em. kardinaal L.)	64
Hazen (Drijfjacht op) in de nabijheid van Berlijn	217
Hongerlijders (Kleine)	320
Hoop (Weinig)	204
‘Houdt op met vuren!’	265
Ingedommeld	249
Jagergroet	97
Ja[n]ssen (Johannes)	235
Jantje huilt - Jantje lacht	24
Johann-s (De Evangelist)	275
‘Jongen, pas op je tellen’	168
Jozef (Ter eere van den H.)	284
Kattenpartijtje (Een)	197
Keizer (De) van Rusland en zijn gezin	85
Keizerin (De) en de koningin-regentes der Nederlanden	413
Kellner (De knappe)	56
Kennissen (Oude)	125
Kerstmis in het bosch	189
Kerstmis in de stad	188
Kerstmis op het land.	192
Knie (Aan grootmoeders)	385

Koning Gram bevrijdt zijn bruid Signe	332-333
Koninginnen (ontvangst onzer beide) aan het Wildparkstation bij Potsdam, 30 Mei l.l.	412
Koningspaar (Het Deensche)	393
Krijgsraad bij Frederik den Groote	9
Kruisdood (Veroordeeld tot den)	301
Lammetje (Het)	325
Landschap (Hollandsen)	80
Lanarca op Cyprus	281
Laurentius (De H) aalmoezen uitdeelende	228-229
Ledochowski (Mgr.), de nieuwe prefect der Propaganda	241
Leeuwenkooi (In de)	316
Leyten (Z D. Hoogw. Mgr. P.), bisschop van Breda	73
List (Mislukte) of de erfenis gemist	384
Lourdes (De basiliek van O.L.V. van)	257
Maaltijd (Gestoorde)	129
Madonna van Rafaël	324
Magdalena	15
Makreelenvangst in Istrië	368
Manning (De lijkrede van kardinaal)	292
Manoeuvres (Bij de)	377
Mantel (Een nieuwe) voor de Lieve Vrouw	33
Margrij (E.J.)	119
Maria (Bloemoffer voor)	345
Mauron (De ho[o]gwaardige pater Nicolaus)	143
Meer (Aan het)	312
Meiversiering (Bloemen voor de)	321
Menschenhoofd (Het levend sprekend)	408
Mijnen en mijnontploffingen: Algemeen gezicht op een mijn	589
Nederdaling in de mijn	589
Een mijnput of schacht	589
De arbeid in de mijn	589
Mijnarbeiderswerktuigen. - Veilig heidslamp van Davy	390

	Kolenwagen door kinderen getrokken	390
	Kolenwagen door een paard getrokken	390
	Een stal in de mijn	392
	Mijnwerkers en arbeiders in de hoogovens	392
	De hoogovens	302
	IJzerfebricatie	302
Moeder (Een wanhopige)		160
Moeder (Weer bij) thuis		365
Moedermaagd (De)		177
Moment-beeld (Een)		273
Mondigverklaring		169
Montfort (De gelukzalige Louis Marie Grignon de)		223
Morimoto (De Japansche grimassenmaker)		271
Mozart (De kleine) aan het hof van koning George III van Engeland		341
Munchen (Duizend meter boven)		216
Munchenaar (Een veelbelovend)		121
Nacht (Stille)		184
Net (Hoe men zich in 't) kan werken		336
Nicolaasavond (St.-)		157
Ongeluk (Een ouderwetsch)		252
Oogenblik (Beslissend)		44
Ook een die geen scherts verstaat		253
Oudstrijder (De) van Napoleon		48
Paartje (Het oude)		264
Pastoor (De) van Bazeilles		196
Paulus (De onthoofding van den H.)		396-397
Paulus predikt voor de ee[r]ste maal te Rome voor de hoofden der joodsche gemeente		309
Peru (Voor de ontdekking van het goudland)		60
Plantijn (Gerechtelijke huiszoeking in de drukkerij van) te Antwerpen in het jaar 1562		372-373
Pleizier (Voor) uit		21

Ploeg (Achter den)	317
Poesjes (Vier)	76
Politiek (In de) verdiept	237
Poppenkast (De) in den revolutietijd	4
Postduiven in de vlucht	348
Praag (Gezicht op de stad)	337
Prairiepaarden, door wolven aangevallen	245
Rijnlandschap	329
Roermond (De kathedraal van) tijdens den brand	400
Roermond (De kathedraal van) na den brand	400
Rozengeur (Tusschen) en maneschijn	225
Rusland (De keizerin van), tweede dochter van den koning van Denemarken	394
Santa-Rosa (De St. Joseph-stichting te)	376
Santa-Rosa (De St. Joseph-stichting te) in haar oude gedaante	375
Santa-Rosa (Werkplaa s in de St. Joseph-stichting te)	376
Schip (Een) in nood	173
Schreien! (Niet)	104
Schrieck (Luitenant-Generaal P.G.J. Van der)	49
Schwar[z]wald (Een boerinnetje uit he[t])	361
Sempach (De slag bij):	36-37
Seyp (De hoogeerw. heer Bernardus Van de)	105
Siegfr eds lijk	140
Signalen (Het overbrengen van) door middel van luchtballons	344
So p (De eerste)	16
Snoeplust (Gestrafte)	248
Spel (Gevaa lijk.) - De gevolgen	141
Sprinkhanenzwerm (Een) in aantocht	381
Sprookje (Een aardig)	288
Spuitflesch (De)	208
Steeple-chase (Een) met hindernissen	61
Sterfbed (Aan het)	117
Stierengevechten: Chulo	83
Arena	84

	Picadores en dienaars	84
	Dienaars	84
	Caballero	86
	Picador	92
	Herauten	92
	Espadas, Chulos en Banderillos	92
	Banderillo	94
	Chulo	94
	Een laffe stier wordt uit de arena gedreven	99
	Een hachelijk oogenblik	100
	De espada of matador	100
	De overwinnaar	100
	Een doode stier wordt uit de renbaan gesleept	100
	Een jonge stier in de weide	102
Stoombrandspuit (De Newyorker) te water		345
Strand ('s Morgens aan het) te Hâvre		45
Straten (Pater Van der)		215
Strijd (De zegen voor den)		105

Teck (Prinses Victoria Maria van) verloofde van den hertog van Clarence	229
Telephonist (De kleine)	205
Tijd (De oude en de nieuwe)	340
Tijding (Treurige)	293
Titelplaat der Kath. Illustratie bij den 25en Jaargang	1
Toeristen-avontuur (Een)	20
Trompetterkoor van het garde-regimen kurassiers	413
Troost in krankheid	112

Uniform (Voor het eerst in)	81
Uurtje (Grootvaders liefste)	113

Valkenjacht (Op de)	272
Varennes (De vlucht naar): Paspoor van Marie Antoinette	46

	Het huis van de Préfontaine	47
	De kerk Saint-Gengoulph en 1791	51
	De herberg de ‘Grand Monarque’ en de brug over de Aire	51
	Plattegrond van Varennes	51
	Kamer waar Lodewijk XVI den nacht doorbracht	54
	Straat van de Basse-Cour. - Huis van Sauce	54
Vat (Van het groote) in het kleine		32
Vecht (Eilandje in de)		352
Ven (Z.D.H Mgr W. van de), bisschop van 's-Hertogenbosch		409
Venetië (Processie te)		28-29
Veroordeelde (Bezoek bij den)		268-269
Verschijning (Een onbekende)		313
Verstand (De kies van het)		96
Verstootelinge (De)		232
Vertwijfeling		52
Verwachting (In blijde)		156
Vijands (De wraak des)		149
Vincemius (De H.), de plaats van een galeiboef innemend		404-405
Visscherij bij kunstlicht in Florida		120
Voorbijmarsch van het 2e garde-regiment ulanen		415
Voorbijmarsch van het 2e garde-regiment te voet		416
Voorposten (Op de)		209
Vrienden (Onafscheidelijke)		88
Vrienden (Twee goede)		40
Vuren (Tusschen twee)		360
Vuurvreter (Een oude)		41
Wallis (Dep inses van), oudste dochter van den koning van Denemarken		394
Wapenschouwing (Een) van keizer Wilhelm		53
Weduwe (De jonge)		116
‘Weent niet over mij’		297

Weeze (De)	12
Wildstrooper (Het einde van den)	68
Winterp acht	244
Wit en zwart	17
Zangles	361
Zee (Aanvaring op)	153
Zelfverloochening (Nieuwe wijze van)	236
‘Zie den Mensen’	300
Zoon (De verloren)	5
Zoon (Terugkeer van den verlor[e]n)	260
Zusje (Het jongste)	380
Zusters (Twee)	364

Bladwijzer

	BLADZ.
Bij de intrede van den afn Jaargang door J.R. van der Lans	2
Omschrijving van de titelplaat der Kath. Illustratie bij den XXVen jaargang, door Jos Cuypers	6
De gedenkpenning ter herinnering aan het XXV-jarig bestaan der Katholieke Illustratie	58
Bij de platen:	8, 16, 23, 31, 39, 47, 55, 63, 71, 79, 87, 96, 103, 111, 119, 127, 136, 143, 151, 160, 167, 175, 191, 200, 207, 215, 224, 230, 239, 247, 255, 263, 271, 279, 287, 295, 303, 311, 319, 327, 335, 342, 351, 359, 367, 375, 383, 392, 399, 407
Wetenswaardig Allerlei:	24, 31, 40, 48, 63, 72, 80, 87, 96, 104, 112, 120, 128, 136, 144, 151, 167, 191, 200, 207, 216, 224, 231 240, 248, 255, 264, 271, 279, 288, 295, 303, 320, 327, 335, 343, 351, 359, 376, 383, 400, 407, 416

Novellen, Verhalen, Legenden, Schetsen.

	BLADZ.
Armring (De)	371, 382, 387, 395, 403
Avontuur (Een onaangenaam) in den spoortrein	103
Beproeving (Een), door P.H.J.S.	322, 330, 337, 345, 353
Bruidje (Het kleine), door A.B.	379
Christuskindje (De gaven van het). Oudduttsche kerstvertelling	185
Damiate (De tocht naar), door J.R. van der Lans	137, 146, 154, 162, 169, 187, 194, 202, 209, 217, 225, 233, 242, 249, 257, 266, 274, 282, 289, 297, 307, 314
Dievenstuk (Een merkwaardig)	151
Dood (De) in een coupé	115
Dood (In het aanschijn van den)	326
Draak (De groene) van Annam	166, 174
Eerzaamheid (Troost in)	286, 294

Excelsior. Oorspronkelijke Novelle van Louise Stratenus	6, 10, 17, 25, 33
Geheim (Het) van den nacht. Een beeld uit het leven te Berlijn	35
Geleerde (De belooning van den), door P.M. Bots, Priester	401, 410
Genezen, door Mathilde	105, 113, 122, 129
Geschiedenis (Een oude), door C.L.	198, 206
Gewaagd (Te veel). Vertelling uit de Alpenwereld	350, 355
Grijsaard (Een dertigjarige)	222
Heer (De nieuwe) des huizes. Ontboezeming van een huisvader	171
Kalief (De) en de sprinkhanen. Een Oostersch sprookje	278
Kinderen (Veelbelovende)	67
Les (Een goede), door Mathilde	370, 377, 385, 394
Lot (Het hoogste) uit de loterij	269
Martinus (De mantel van den H.)	331
Menschen' ('Die arme), door P.M. Bots, Rector	362
Mijnheer de Baron. Zuidafrikaansche sportgeschiedenis	78, 86
Peetoom (De), naar Coppée	254
Pleegdochter (De), door J. Vesters Jr.	42, 50, 58, 65, 74, 81, 90, 97, 107
Postduif (De). Een vertelling uit Michigan	19, 30
Rolwagen (In den) des konings. Historische vertelling	126, 134
Roos (De roode)	142
Roskam (Ien de gouwe). Een Betuwsch karstvertelsel, door B. van Meurs	178
Schoteltje (Het noodlottige)	139
Stabat Mater (Het)	302
Testament (Het verborgen). Vertelling	227, 238
Trouw (De) Een Oostersch sprookje	319
Verdenking (Onder)	246
Vrouw (De witte) te Berlijn	150
Zelfverloochening, naar ErnestDaudet	11
Zoon (De) der weduwe	315

Zwaluwen (Waarom zijn de) geschapen. Legende	339

Poëzie.

	BLADZ.
Bron (De) van Sinte Keyne, door H. Ermann	358
Catharina (De H.), door A.C. van Roermund	145
Godschalk (Ter nagedachtenis van Z.D.H Mgr.), Bisschop van 's-Hertogenbosch, door J.R. van der Lans	212
Jozef (Ter eere van den H.)	284
Kerstlied, door B. van Meurs	177
Lach (Een) en een traan, door J.R. van der Lans	46
Magdalena, door H. Ernmnn S.J.	15
Meimaand (In de) door H Ermann S J.	321
Moedertje (Arm), door P.J.M.A.	27
Nacht (Stille)	184
Ommegang, door Ed. Brom	382
Reislust, door A.C. van Roermund	374
Roosje, door Jacques Keijzer	67
Signe en koning Gram. Noorsche Sage, door J.R. van der Lans	332
Speelman (De) van St. Cecilia, door J.A. Alb. Thijm	135
Thuiskomst ('s Vaders), door W. de Veer	331
Tranen-dichtjes van Julius Flens	306
Vader en het moederhart (Het), door H. Frmann S.J.	398
Vineta, door A.C, van Roermund	222
Winter (Reeds), door A.C. van Roermund	142
Zorgen, door P.J.A.M.	83

Levensschetsen.

	BLADZ.
d'Hulst (Mgr.), de nieuwe afgevaardigde voor Finistère	305
Does (Jhr. Mr. Johannes Maria Benedictus Josephus van der) de Willebois door Mr. Heydenrijck	193
Freppel (Mgr)	201

Haynald (Kardinaal)	64
Ledo[c]howski (Z. Em. kardinaal)	241
Leyten (Z.D.H Mgr. P.), door H.	74
Margrij (E.J.), door P.H.	119
Mauron (De hoogeerw. Pater Nicolaus), Generaal-Overste van de Congregatie des Allerheiligsten Verlossers	143
Schrieck (Luit.-Gen. Van der), door B.R.F. van Vlijmen	49
Seyp (Pater B.M. van de), afgetreden abt der Trappisten	102
Straeten (Pater Van der)	214
Ven (Z.D.H. Mgr. W. van de), Bisschop van 's-Hertogenbosch,	410

Land- en Volkenkunde.

	BLADZ.
Jacht (De) in de oudheid	70
Santa-Rosa (De St. Joseph-stichting te) op Curaçao, door P. fr. Alb. Weijers, Ord.-Praed	374
Smokkelaars (De) in Amerika	366
Stie engevecht (Het)	83, 92, 99

Geschiedenis

	BLADZ.
Munchhausen (Wie was baron van)	339
Peru (Voor de verover'ng van het goudland)	6
Strijdrossen (De) van Napoleon	292
Varennes (De vlucht naar)	46, 51

Geschiedenis van den Dag.

	BLADZ.
B zosk (Het) onzer Koninginnen aan het Duitsche hof	411
Bisschop (Een) voor de rechtbank	162
Bruiloft (De gouden) te Kopenhagen	393
Geld (Een praatje over het)	398
Godschalk (Bij den dood van Z.D.H. Mgr. A.). Bisschopvan's-Hertogenbosch	214

Paraplu's (Het kerkhof der)	159
Wetenschap (Een nieuwe)	147
Wonderrekenaar (De Piëmonteesche)	262

Kennis der Natuur.

	BLADZ.
Benjamin Franklin geëvenaard, door T.	323
Brood (Een praatje over het)	363
Edelgesteenten (Een praatje over)	414
Licht (Meer)	94
Mijnen en mijnontploffingen	389
Postduiven	347
Telegraaf (De) zonder draad	406
Vuurmaken (Iets over het).	22

Kunst en Nijverheid.

	BLADZ.
Aesthetica (De) der postzegels	220
Beeldwerk (Bij het verheven), door F.J. Poelhekke	178
Lidwina (De kapel ter eere van de H) in de O.L.V. Visitatie-kerk te Schiedam	158
Momentbeelden	273
Vorken (Hoe lang zijn de) in gebruik?	102

Humor.

	BLADZ.
Kellner (De knappe)	56
List (Mislukte) of de erfenis gemist	384
Menschenhoofd (Het levend sprekend)	408
Net (Hoe men zich in het) kan werken	336
Spuitflesch (De)	208
Vat (Van het groote) in het kleine	32